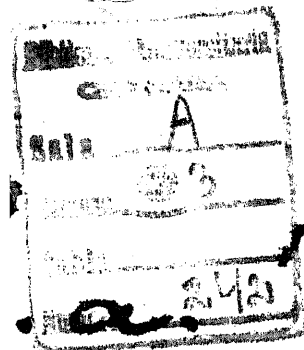

58

7-10

Grenada. Bible

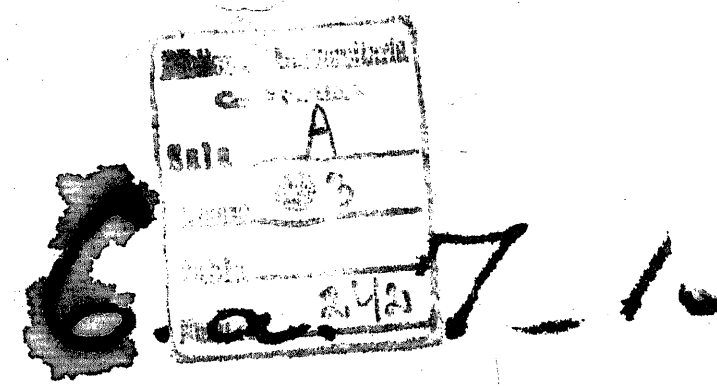
materno.

1-184

2 400 40 MADE IN SPAIN

58

Granada. Bibe.

Primeros auxilios maternos.

1-1943

del Collegio de la Compañia de N. Sr. de Granada. Bibls

DECISIONES
FIDEI CATHOLICAE,
ET APOSTOLICAE. *R. 461*

EX SANCTARVM SCRIPTVRARVM,
Beatissimorum Romanorum Pontificum Diplomatum, Sacrorum
Conciliorum, fontibus; ac Sanctorum gestis deductæ.

ET IN VNO ALPHABETICO ORDINE COLLECTAE.
Nunc secundo in lucem æditæ, ac integritati restitutæ.

*Auctore R. P. F. PAVLO Gryfaldo Perusino, Ord. Prædic.
Philosophiæ, ac S. Theolog. Lectoris absolutissimi.*

*Quib. Infidelium, Paganorum, ac Maumethanæ sectæ errores, Iudeorum perfidia,
Et Hæreses, quæ ab orbe condito, in CHRISTI Ecclesiam sunt grassatæ
confutantur, atque à falsis imposturis inimicorum Ecclesiæ,
Fides vindicatur, ac propugnatur.*

Protestantium, Centuriatorum, atque Hæreticorum omnium, argumenta diluuntur.

*His adiecimus breuem Historiam Romanorum Pontificum, Conciliorum, Doctorum,
qui contra hæreses scripserunt. Ac Hæreticorum, & Idolatrarum nomina.
Iuxta ordinem Alphabeti.*

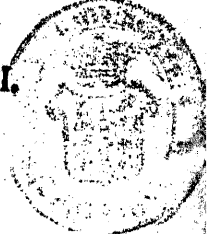
Christianis omnibus, & cuiuscunque sectæ Personis summo opere necessariæ.

V
I
R
T
U
S
I
C

I
N
V
I
D
I
A.

VENETIIS, Ex Officina Damiani Zenarij. MDLXXXVII.

ILLVSTRISS. AC REVER.
DOMINO,

F. MICHAELI BONELLO,
CARDINALI ALEXANDRINO

TRAEicatoriae Familiae
Protectori prudentiss.

Ac Domino suo Colendissimo.

VGVSLVM Sanctissimumvè nomen PII
QVINTI Rom. Pont. auunculi tui, cuius
praecleara gesta nulla unquam delebit obliuio; quae
enarrare, nec graue, nec difficile mihi esset, si
meum exposceret institutum, ac historias contexe-
rem. At ne illa quidem videntur silentio prae-
reunda. Hic enim velut alter Moyses in sinu Lepanhi obstinatum
Pharaonem submersit. Ac ut Davidis successor, à DEO secundum
cor eius electus, in Gallijs superbum Goliath prostravit, ac interemit.
Bone Deus, ea felicissima etate, quot sunt demita improba monstra,
Barbarique compressi, quot Heretici ad Sanctissimam Ecclesiae gre-

miam sunt reuocati, quot combusti; quot Iudei, ijq; Doctissimi Evangelicæ legis suauissimo iugo colla subiecerunt, ac Sacro fonte sunt abluti? Hæc omnia, unicuique sunt perspicua, nisi fuerit Tyresia cecior; eius nanque fama ad omnium aures deuenit, & nouit Tygris, Ganges, ac Antipodes; Imperatoresq; ac Reges eius Sanctitatem venerari solebant; & tanta fuit apud omnes eius sententia, ut non homini cuiquam, sed ut Delphico, imò vero Deo tribueretur. At hæc referre est in meridiana Solis lucem accensas faces inferre. Ea sunt Illustriss. Princeps, & tua singularis prudentia, ac modestia in Ecclesia gubernanda, quæ nedum eo tempore celebris erat, ac in ore omnium; sed diebus istis splendescit; cum te unum Summus Pont. SIXTVS V. inter tot prudentissimos Purpuratos delegerit, cui curam Christiani gregis commiserit, nilq; aliud mente, animoq; reuoluas, quàm quæ ad Catholicam Remp. gubernandam conducunt, quæ omnia, non iucunda solum, sed admirabilia uidentur urbi, ac orbi uniuerso. Imò uero, quoniam PIVS V. suo nomine te insigniuit, suis uerbis te decorauit, suo ipse iustissimo arbitrio inter Purpuratos conscripsit, & tu eius præclara facinora, imitari sat agis, eiusq; admiranda uestigia percalcare; speramus Pios illos annos reuersuros, & alterum Pium, PII successorem uenerari. De quorum numero ipse sum, qui à Sacra Religionis incunabulis, tuam perspexi modestiam, religiosos mores, & incredibilem sum expertus humanitatem. Ista, & impendio plura, adeò meum inflammantur animum, ut maximo flagarem desiderio, publice ostendere, quòd ego meaque omnia iure optimo tibi debentur. Hoc pluribus iam annis præstassem, si aliquid à me editum esset dignum tuo nomine, quæ enim hætenus superioribus annis Typis tradita sunt, non ad communem usum, sed peritiorib. tantum ad concertandum proposita. Nunc quam primum extremam manum huic operi imposui, prius uia uoce, ac præsentia tibi sum elargitus, nec sine tuo assensu in lucem uenissent, at quia annuisti, imprimi curauit elapsis quatuor iam annis; & nunc iterum in publicum exire permitto; quibus multa addidi, superflua refecauit, er-

rata

rata (Impressorum cura commissa) emendaui, & maiori qua potui diligentia curauit, ut limata ad tuas sacras manus deuenirent. Ea uero de causa commotus, in lucem exire permisi, quoniam multos deceptos intellexi, nec omnibus omnia, quæ fidei sunt, erant perspicua, nec quo loci, quæ ad fidem essent locanda, pro constanti affirmabant, nec qua nota, quæ cum fide pugnant, essent signanda, nec datur tantorum Conciliorum, Patrum, ac Scholasticorum Codices euoluere. His uero quisque Scyllam, & Carybim euitare poterit, omnium portus erunt, ac naufragium; & tanquam ad lydium lapidem, fidei, ac uitæ Christianæ documenta probari poterunt. Quæ si uolumine sunt exigua, si tamen res de quibus agitur spectentur, sunt omnium præstantissima. Si fontes, ac cauernæ unde sunt decise attendantur, nempe ex sacris literis, Summorum Pontificum Decisionibus, Sacrorum Conciliorum Decretis, Sanctis Patribus, & Neotericis Scholasticis, ac recentioribus; Sanctorum gestis (Lippomano, ac Laurentio referente) nobilitate, dignitate, utilitate, omnes alias disciplinas, ac doctrinas longo interuallo excedunt. In his deducendis quantum insudauerim, illi dijudicent, qui perlegerint, in illis codicibus euoluendis quantum elaborauerim quisque mediocriter eruditus, agnoscat. Hoc itaque donum, omni ex parte excellentissimum, & si infimus quatenus tuo nomine in lucem prodit, meritò tibi Alexandrino debetur; purpurate Illustrissima Dominicanæ Religionis splendor, columen, & defensor. Id uero, ne factum à me putet ad beneficia persoluenda, non enim tanti est, imò uero iucundius mihi est tuis commodis inferuire, quàm propria libertate frui. Nec rursum ea ratione in lucem uenerunt, ut aliquod inde mihi beneficium compararem, nihil enim mihi suauius euenire potest, quàm solitariam ducere uitam, ac studijs operam nauare, quo nihil sub Cælo fœlicius, nihil ad salutem comparandam commodius. Tibi demum non sunt dicatæ, ut aliqua protectione egeant (in hac enim sententia sunt peritiores, quibus gustare fuit permissum, ac de iure corrigere) sed qui ea expugnare obstinato animo uoluerit, hic, uel hæreticus, uel de hæresi uehemen-

tur suspectus existimatur. Vel si tuo egent patrocinio, tua autoritate tueri poteris, cum Prædicatoria familia à Romano Pont. Protector sis electus, apud quam es educatus, cuiusq; sacras adhuc retines vestes. Accipe ergo hilari fronte, & animo hoc munus, quod tibi offero, quòd si gratum esse sentiam, ac tibi probabitur, alia quamplurima, que expone in dies elaboro, sub tuo nomine è tenebris er uam. Vale Mæcenas optime, Cardinalis amplissime; Protector prudentissime, cui me totum dico, dedicoque, & quantum te semper obseruauerim, ac addictum habueris oblivione ne obruas.

Venetijs, die xv. Septembris. MDLXXXVI.

^{me} Illustris. ac Reuerendis. D. T.

Seruulus Additris.

F. Paulus Gryfaldus.

CATHOLICO LECTORI

A V C T O R.

VI ordinem vniuersi contemplantur, & quod res vnaquæque suas proprias exequitur operationes, & si infimæ præstantiarum vim attingere non valeant, admirantur tamen, imò vt earum naturam intelligere possent, Philosophi quamplurimi elaborarunt. Sic nec video, qua ratione hos nostros conatus, labores, ac studia, quis redarguere possit, aut debeat. Si enim in disputando subtilitatem, in dicendo elegantiam, in confutando victoriam non sumus assecuti, id præstitimus, quod potuimus, hominum omnium ne dum Philosophorum, ac Theologorum minimus. Videant quot vsque in hodiernum diem in sacris literis elucidandis insudauerint, quot fidei mysteria exposuerint, quot contra Hæreticos dimicauerint, quot Confessores instruant, at, vt veritatem Catholicam internoscere possimus Alphabetico ordine, & quo loco sint propositiones collocandæ (quæ fidei aduersantur) nemo hætenus fecit. Quo factum est, vt nonnulli in familiari sermone, alij in publica concione, nonnulli sacra interpretando in errore versentur, & capiantur, nec habent autorem ad quem confugiant, vt eius erroris paucis, ac breuibus verbis certiores fiant, ac euitare possint. Hac ego de causa superioribus annis in lucem emisi opus, quod Decisiones Fidei inscripti, non quia mihi esset perspectum, quod maiori erat diligentia expurgandum, ac magis ad viuum refecandum, tamen sic ex angue incultum exire permisi, & ea paucal hominum oculis obieci, veluti mer

catores, vt sic animos ad maiora allicerem. Nam & pueri non statim, quòd in hanc lucem venerint, firmos habent pedes, nec ambulare, vel loqui possunt, sed paulatim vim, ac robur adipiscuntur. Id mihi accidisse arbitror. Cum enim modicum & exiguum esset opus, hoc tempore, his annis ad maiorem quam vides (prudentissime Lector) peruenit quantitatem. Et si mea non me fallit opinio, non est lectio indigna. Habent Grammatici Dictionarium, Calepinum, Catholicon. Habent Philosophi Indicem Platonis, ac Aristotelis. Habent Theologi Concordantias. Habent Confessores Summulas Caietanam, Siluestrinam, Tabienam, Angelicam, Rossellam, Armillam, Pacificam, Manuale. Habent simpliciores Curati Cathechismos. Hoc deesse videbatur Christianis omnibus (nedum Theologis) vt ex ordine explicarentur errores, qui cum fide pugnant, & non tantum voces, quas lexicon collegit, sed propositiones, ac sententiæ. Ecce ergo paruo volumine errores omnes confutatos offero, in quo & Docti, ac alij illicò aptissima classe distributos, adinuenire poterunt, quid sit sacris literis consentaneum, quid sacris Concilijs consentiens, quid Patribus verisimile, quid Scholasticis, ac Sanctorum actis conueniens. Illis confutantur Infideles, Barbari, refelluntur obstinatissimi Hebrei, coarguuntur Hæretici vniuersi. Est verò forma hac impressum, vt Concinatoribus, ac illorum vtilitati consuleremus, qui in longinquas orbis partes, ad Euangelium, ac Christi fidem inuulgandam petunt. Rogatos etiam omnes esse volo, vt omni passione semota, certo sensu, ac vero, iudicent de nobis, quod multi ne faciant summa maleuolentia, & liuore impediuntur, & prius librum reuoluant, considerent, contemplantur, postea quid sentiant liberè pronuncient, si errores reperient, vel fraternè denuncient, aut benignè corrigant, nec enim eius sum animi, uel ætatis, aut perfidiæ, vt correctiones emendare nolim. Si verò aliquid boni continet DEO Opt. Max. à quo est omne datum optimum, tribuatur, non meo ingenio, uel labore. Quæ enim tractantur, & mihi, & alijs omnibus viris peritissimis ad quarum manus deueniunt vtilissima fore diiudicantur, & in hanc sententiam venerunt omnes nedum Theologi, sed Episcopi, ac Archiepiscopi, doctissimi, quibus pro Theologo inferuiimus. Nam si Rossensis opera fructuosa censentur, si Siluestri Præfatis, Si Catarini, Alfonsi, Ecchij, Phygij, Klingii, Taperii, & aliorum quibus tantum exortè hæreses confutantur, perutilia dicuntur. Si confessio Augustiniana, & Hieronymiana commoditatem afferunt ad hæreticos conuincendos, quare noster hic labor erit parupendendus, qui

qui ea omnia, ac multo plura complectitur, & faciliori structura. Non pudet quosdam affirmare, res, quæ hoc ordine à nobis discutiuntur periculosas, ac temerarias esse, quoniam prima fronte errores proponit, quo fit, ut eos prius animo imbibat, & alia legere, quæ sequuntur, & confutationes contemnat. At si hæc reprehensio aliquid concludit, accusent Epiphanium, increpent Ireneum, arguant Philastrium, insectentur Augustinum in libro de hæresibus, vel si placet redarguant Castrensem, in crimen vocent Guidum, culpent Roardum, Klingium, Lippomanum, condemnent Panicarolam Concionatorem nostra tunc ætate præstantissimum, qui vernacula lingua disputat cum Caluino, hos vt potui imitatus nouum hunc ordinem adinueni, quo facilius hæreses exortas, vel quæ suboriri possunt, confutarem. Displicet quibusdam operis inscriptio, & quod potius errores contra fidem nuncupari debuit. At hæc minima sunt, nec alia egent reprobatione, namque tale nomen fuit à nobis vsurpatum, quia nouum est, ac dignissimum. Si quis verò alia conculcare voluerit, vel caninis dentibus lacerare, meminerit nos eorum dicta paruifacere, eorum latratus irridere, ac eorum beneficium contemnere, & quid ad me de homine, cuius finis contentio, & qui ambitione agitatur, & alios omnes irridet, contemnunt, ac alios calumnijs afficiunt? Hæc ergo scripsimus ad Christianæ Reipublice vtilitatem, post longa studia, & ab oculis populi remoti omne otium, tempusq; contriuiimus, & annos multos in hoc opere consumpsimus. Sequuti sumus præstantissimos Patres, non vt interpretes tantum, sed vt solemus à fontibus eorum arbitrio, iudicioq; nostro, quantumcunque modo visum est hausimus. Propositum etiam fuit (vt de se D. Hieron. scribit de sua translatione in Origenem ad Rom. in vltimis verbis) non plausum legentium, sed fructum proficiscentium quærere. Nec nostra industria comparauimus, sed Deo opitulante, sicut enim liuoris est nota filere, quod noueram, ita crimen est, non enarrare, quod senseram. Qui plus sapit (vt quamplurimi sunt) laudet mentem purissimam quæ, quod habuit, non denegauit. Si hæc ante nescieras, habes arenam studij nostri, ubi tu exerceas palestram ingenij. Gemmas enim, & margaritas auidus collegi, & ex pluribus flores carpsi, & sicut guttæ collectæ simul fontem efficiunt, sic & Sanctorum Patrum concursus, puteus salutaris aquæ salientis in vitam æternam concluditur. Quæ (si vt spero) sapientioribus probabuntur, alia in lucem offeram, nempe dilucidationes, ac quæstiones in quinque voces Porphyrij in libros Posteriorum, de Physico auditu, ac libros de Anima Aristotelis.

Tra-

Tractatum de Angelis, de Demonibus, de Strigijs, de Fortuna, & in libris de Sphæra. Enchiridion totius Summæ D. Thom. ac Comment. Cardinalis Caietani. Sylagma totius Bibliæ, & alterum, quem lingua Etruscha edidi, de pulchritudine vniuersi, vbi rerum omnium natura explicatur, & de terra primum, postea de aliis elementis, ac quæ in ipsis continentur, de homine, & singulis eius partibus tam animæ, quam corporis, demum de septem planetis, omnibusque Cælestibus corporibus, & eorum motu, ac lumine. Scintillas pro concionatoribus, ex Patribus quasi dispersas collegi, ac constrinxi. Quæ omnia, si non sunt ea vbertate, ac stylo explicata, vt par erat, id fecimus, vt ostentationis suspicio vitaretur. Ante oculos tamen sapius Ciceronis obseruationes posui. Vt imini ergo, quoniam omnia hæc utenda, ac posidenda trado, & recolite, quod commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, spiritumque quo ducimur à Deo nobis datur, ac impartitur. Idque postremo omnes oro, & obtestor, vt præces pro me ad Deum effundant.

DOCTORES.

Quorum Annotationes, in hoc nostro Codice sunt conscriptæ, ad veritatem roborandam, ac hæresim expugnandam.

A

- A**bbas Panormitanus.
 Abbas Spergensis.
 Abbumasar.
 Agnellus Episcopus.
 Albertus Magnus, Or. Præd. Archiep.
 Albertus Episcopus Vegl. Catharensis, Ord. Prædicatorum.
 Albertus Pius Comes Carp.
 Albertus Phigijs.
 Albinus Flacci.
 Alciatus I. C.
 Alexander de Ales Minorita.
 Alexander Aphrodisæus Peripateticus.
 Alphonsus de Castro Minorita.
 Alphonsus Thostatus.
 Ambrosius Cathar. Archiepiscopus, Ord. Præd.
 D. Ambrosius Episcopus Mediolanensis.
 Ambrosius Chisamic Episcopus.
 Anastasij Monachi.
 Ancharanus.
 Anelus Vbaldus I. C. Perusinus.
 Angelus Periglius I. C. Perusinus.
 Angelus Tientinus, Ord. Præd.
 Angelica summa, Minoritana.
 Antiochi.
 Antonius Episcopus.
 D. Antoninus Archiepiscopus, Ord. Præd.
 Armilla summa, Ord. Præd.
 D. Athanasius.
 Athanasius Synaites.
 D. Augustinus Episcopus.
 Augustinus de Ancona.
 Aymarus.

B

- B**aldus de Vbaldis. I. C. Perusinus.
 Bartolus, I. C. Perusinus.
 Bartolomeus Spineus Pisanus, Ordinis Præd.
 Bartolomeus Caranza, Archiepiscopus Toletanus, Ord. Præd.
 Bartolomeus Medina, Ord. Præd.
 Beda.
 Benedictus Perecius.
 D. Bernardus Abbas.
 Berofus.
 Bessarion Cardinalis.
 D. Bonauentura Cardinalis Minorita.
 Bonifacius V I I I.

C

- C**ardinalis Campegius.
 Cardinalis Albanus.
 Carolus Magnus.
 Carolus Bouillus.
 Cassiodorus.
 Cathechismus Pij V.
 Catherina Senensis, Ord. Præd.
 Cerealis Episcopus Aphricanus.
 Clemens Papa.
 Clemens Alexandrinus.
 Confessio Augustiniana.
 Confessio Hieronymiana.
 Constantinus Harmenopolus.
 Cosmas Hierosolymit.
 Cyrillus Alexandrinus.
 Cyrillus Hierosolymitanus.

Delectio

D

D Ectefio imposturae Davidis Cy-
threi.
D. Dyonisius Areopagita.
Dyonisius Carthusianus.
Directorium Inquisitorum.
Dominicus Soto, Ordinis Prædicato-
rum.
Dominicus Banes, Ordinis Prædicato-
rum.
Dominicus Rucchia Cathartensis.
Dydacus Stella, Minorita.
Dydimus Alexandrinus.

E

Egidius Columna Cardinalis, Eremi-
tanus.
S. Eligius.
S. Epiphanius.
Eusebius.
Euthymius.

F

Fauftus Lyrineus.
Faustus Episcopus.
Felicianus Episcopus, Ordinis Prædica-
torum.
Felicianus Archiepiscopus Auinion.
Seruita.
Ferrandus Diaconus.
Franciscus Ferrariensis, Ordinis Prædi-
catorum.
Franciscus Georgius, Minorita.
Franciscus Turrianus, Iesuita.
Franciscus Victoria, Ordinis Prædica-
torum.
Franciscus Sanson.
Franciscus Klingius, Minorita.
Franciscus Panigarola, Minorita.
S. Fulgentius.

G

Gaudiosus Perusinus, Seruita.
Gabriel Biel.
Gabriel Alexandrinus, Episcopus Gal-
lesij, Ord. Præd.
Gaspar Cardilli.
Gelasius Papa.
Georgius Trapezuntius, Græcus.
Gennadius Scholarius, Patriar. Constan-
tinopolit.
Guilielmus Durantes.

H

Henricus de Gandauo.
Heruus, Ord. Præd.
Hildebertus Coenom. Archiepiscopus
D. Hieronymus.
Hieronymus Sauonarola, Ord. Præd.
Hieronymus Seripandus, Eremitanus.
Hieronymus Orosius.
Hieronymus Albanus Cardinalis.
Honorius II.

I

Iacobus Nacclantus Episcopus, Ord.
Prædicat.
Iacobus de Voragine, Archiepiscopus,
Ord. Præd.
Iacobus Card. S. Georgij.
Idacius Clarus, Hispanus.
D. Ignatius.
D. Ioannes Chrysostomus.
D. Ioannes Damascenus.
Ioannes Papa.
Ioannes Scotus.
Ioannes Capreolus, Dominicanus.
Ioannes Picus Mirandolanus, Comes,
Ord. Præd.
Ioannes Lucidus.
Ioannes Nauclerus.

Ioannes

Ioannes Bacconus, Carmelita.
Iosephus.
Ireneus Episcopus Lugdunensis.
Isidorus.
Isidorus Medional. Dominicanus.
Iudiciale Inquisitorum.

L

Lactantius Firmianus.
Laudulfus Cartusianus.
Lanfrancus.
Laurentius Nouariensis Episcopus.
Leontius.
Liberius Pont. Max.
Lippomanus.
Lucerna Inquisitorum.

M

Magister sententiarum.
Manuel Patriarcha Constantinop.
Marbodus, Episcopus.
Marcus Ant. Gryfaldus, I. C. Perusi-
nus.
Martinus Navarra.
Marcus Anacoryta.
Marcus Tadrunt.
Marius Victorinus.
Matthias Aquarius, Ordinis Prædica-
torum.
Maximus.
Melchior Canus Episcopus, Ordinis Præ-
dicatorum.
S. Methodius.

N

Nicolaus Papa.
Nicolaus de Lyra, Minorita.
Nicolaus Alexius Perusinus, Ord.
Prædicatorum.
Nicephorus Confessor.
Nilus.

O

Oconomia Bibliæ.
Oecumenius.
Occham, Minorita.
Olchot, Ordinis Prædicat.
Orestes Monachus.
Origenes.
Ossius, Cardinalis.

P

Pacificca, Minorita.
Paulus Orosius.
Paulus Perusinus, Carmelita.
Paulus Cortesius.
Paulinus, Episcopus Nolanus.
Paulinus Bernardinus Luc. Ordinis Præ-
dicatorum.
Pet. de Palude Pat. Hierosoly, Ordinis
Prædicat.
Petrus de Tarantasio, Ordinis Prædi-
catorum.
Petrus Lizetius.
Petrus Damianus, Cardin.
Petrus de Aliaco.
Philastrius.
Philo Carphatius.
Philo Alexandrinus.
Proclus Episcopus Constantinop.
Prosper Aquitanicus.

Q

Quintus Iulius Hil.

R

Rabbi Naason.
Rabbi Abraam.
Rabbi Salomon.
Restaurus Castaldus, Iuricons. Perusi-
nus.

Ricar-

Ricardus de Mediauilla, Minorita.
Rinaldus Rodulphius, Iuriconsultus
Perusinus.
Rossensis.
Rothaldus Suesion. Episcopus.
Ruardus Tapperius.
Rusticus Diaconus.

Scholarius.
Sebastianus Medicus.
Seraphynus Raxzius.
Syluester Prierius, Ord. Præd.
Syrxtus Senensis, Ord. Præd.
Sixtus Venetus, Ord. Præd.
Sixtus Episcopus Mutinensis, Ordinis
Prædicatorum.
Sozomenus.
Strabo.
Stephanus Brulifer.
Symeon Admirandus.
Synesius Cyrenæus.

TAbiena Summa, Ordinis Prædi-
catorum.
Teodoretus.
Theophilactus.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilactus.

Theorianus.
Theophanes.
Tertullianus.
D. Thomas Aquinas, Ord. Præd.
Thomas Valdensis, Carmelita.
Thomas Caietanus Cardinalis, Ordinis
Prædicat.
Thomas Elisius Neapolitanus, Ordinis
Prædicat.
Thomas Bon. Senens. Ord. Præd.
Thomas Iacomellus, Ord. Præd.
Thomas de Argentina Eremitan.
Timotheus Episcopus.
Titus Linius Patavinus.
Trapezuntius Græcus, Cretensis.

V

Valentinus Perusinus, Ord. Præd.
Valerius Maximus.
Vgo Card. Ord. Præd.
Vgo de S. Victore.
Victorinus.
Viguerius, Ord. Præd.
D. Vincentius, Ord. Præd.
Vincentius Lirinensis.
Vincentius Herculanus Perusinus Epi-
scopus.
Vincentius Quintianus Dominicanus.
Vincentius Bucchia Catharinensis.
Vualdericus.

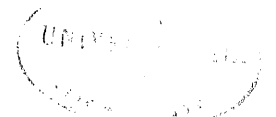

COMPENDIOSA HISTORIA.

Ann. Ro.Pon.	Conciliorum.	Rom.Imp.
<i>IESVS CHRISTVS.</i>		
92	Concilium Apostolorum, Prima persecutio.	Cas. Augustus. Tiberius. Caius Caligula. Claudius Caesar. Nero. Galba. Orho.
101	Secunda persecutio.	Vitellius tempore Lini. Flavius Vespasianus. Tempore D. Cleti Pont.
110	Tertia persecutio.	Titus. Domitianus, tempore Clementis Rom. Pont.
119	Quarta persecutio.	Nerva. Traianus, tempore Anacleti Ro- ma. Pont.
139	Quinta persecutio.	Adrianus, tempore Alexandri Rom. Pont.
139	Sexta persecutio.	Antoninus Pius, tempore The- lesphori Pont.
143	Septima persecutio.	Marcus Aurelius, tempore Sot. Roma. Pontif. moritur an- no 182.
147	Concilium Carthaginense, cisi D. Cypria. interfuit.	Commodus Antoninus, tempore Victoris Rom. Ponti. moritur anno 194.
159	Nona persecutio.	Aelius Pertinax, tempore Vi- ctoris, qui moritur anno 195.
163	Concilium Antyrantum.	Didius Iulianus, tempore Ca- lixii.
177	Decima persecutio leuissima.	Septimus Senerus, tempore Zefe- rini moritur anno 213.
198	Concilium Neocæsariense: sub Melchiade.	Antoninus Caracalla, tempore Zeserini moritur anno 219.
208	Concilium Nicenum, & Roma- num, Eliberrinum, & Arela- tense, Gangiense, Arelatense secundum, Carthaginense, om- nia sub Syluestro.	Opilius Macrinus, moritur an- no 220.
217	Concilium Rom. sub Iulio, & Co- loniense, Antiochenum, Sar- dicense, Hierosolymitanum, ac Symiense omnia sub Iulio.	Helius Galbus, tempore Calixti, moritur anno 224.
230	Concilium Laodicenum sub Liberio.	Alex. Senerus, tempore Urbani moritur anno 237.
239	Concilium Constantinopolitanum sub Da- maso, ac Valentinum sub eod.	Maximinus, tempore eiusdem, moritur anno 240.
242	Concilium Telenense sub Siricio.	
255		
258		
261		
268		
270		
272		
276		
284		
295		
304		
309		
314		
316		
338		
354		
370		
371		
389		
404		
408		
424		
426		

Philo

Imp. Const.	Doct. atque	Hæret.
	Philo Indæus.	51 Cleobius.
	Iosephus Indæus.	53 Gorthæus.
50	Ignatius.	55 Simon Magus, & Mafio- teus.
60	S. Hermas discip. D. Pauli.	56 Alexander Aearius. Hy- meneus, & Phileus.
62	S. Marcialis Christi disci- pulus.	69 Cherintus.
90	S. Dionysius Areopagita. S. Abdias, Seneca.	80 Ebion, & Menander.
112	S. Aurelianus.	124 Basilidiani.
180	S. Irenæus.	125 Essæi.
190	S. Tertullianus.	128 Appellita.
200	S. Hippolytus.	129 Borboriani.
220	S. Iustinus. S. Isippus.	132 Aquila.
225	Athenagoras. Clemens Alex.	144 Cerdo.
230	Origenes. S. Methodius.	150 Bassus.
260	S. Cyprianus. Tatianus.	159 Caiani.
261	Ammonius Alex. Victor Capuanus.	160 Archontici.
300	Ambrosius Prasby.	163 Bardesanes.
316	S. Ant. Magg. Abb.	180 Alogiani.
330	S. Athan. Alex.	181 Artorita, & Cataphry- gi.
332	Euseb. Pamph.	194 Adamiani.
345	Ioannes Climacus.	199 Angelici, & Apostolici.
350	Euseb. Emiffenus. S. Macharius Aegyptius.	200 Ammonius.
360	Petrus Alexand.	207 Arabici.
365	S. Hilarius Pict.	214 Beryllus, & Metangismo- nisa.
370	S. Optatus Milen.	221 Theodotus, & Artemon.
375	S. Basilus Mag. Marius Victor.	222 Aschepiadotei.
	Gregorius Nyssenus. S. Pacianus Barcil.	225 Porphyrius Alex.
378	Greg. Nazianze. Lactantius Firmianus. Theophylus Alexand. Cyrillus Hierosol. S. Didimus. Marcus Eremita. Maximus Martyr. S. Prudentius. S. Germanus.	228 Tertulliani.
380	S. Effrem Edeß.	230 Origenista.
390	Palladius. Georgius Pachyme.	255 Nouariani.
395	S. Amb. Mediol.	256 Cathari.
396	S. Ioannes Dam.	259 Agrippiani.
357	Q. Iulius Hylarion.	260 Hermogiani, & Petro Pas- siani.
		273 Manichæi, & Samosate- nus.
		277 Appollinarista.
		273 Adam Manichæus, & Bud- das.
		279 Apocrita, & Cathari- sta.
		279 Hyerarchita.
		280 Brachita.
		** S. Calesti

Ann.	Ro.Pon.	Concilia.	Rom.Imp.
428	S. Celestinus.	Ephesinum Generale: sub Celestinus. 200. patres.	Maximus Puppienus, moritur anno 242.
436	S. Sixtus Tertius.	Regiense: sub eodem.	Balbinus.
444	S. Leo.		Gordianus, tempore Fabiani moritur anno 247.
465	S. Hilarius.	Toletanum Primum, sub Leone.	Philippus tempore eiusdem, moritur, anno 252.
471	S. Simplicius.	Arausicanum sub eodem.	Decius tempore Cornelij moritur anno 254.
486	S. Felix Tertius.	Vasense.	Gallus, tempore eiusdem moritur anno 256.
494	S. Gelasius.	Carpentozarense.	Emilianus.
498	S. Anastasius.	Arelantense Tertium.	Valerianus, tempore Stephani.
499	S. Symmachus.	Calcedonense Generale 630. patres interfuerunt.	Galicus, tempore Sixti Secundi moritur anno 271.
500	S. Hormida.	Venetium.	Claudius Secundus tempore Dionysij, moritur anno 273.
526	S. Ioannes.	Turonense.	Quintilius.
529	S. Felix Quartus.	Tarraconense.	Aurelianus tempore eiusdem, moritur anno 278.
533	S. Bonifacius Secundus.	Epauense. omnia ista tempore Leonis.	Tacitus.
535	S. Ioannes Secundus.	Illerdense, sub Symmaco.	Florianus moritur anno 279.
537	S. Agapetus.	Valentinum sub eodem.	Probus, tempore Felicis, moritur anno 281.
538	S. Siluerius.	Aurelianense sub Hormida.	Carus, & Carinus, & Numerianus, & filij. mori anno 285.
557	S. Pelagius.	Gerundenense.	Diocletianus, tempore Caij Romani, moritur anno 307.
562	S. Ioannes Tertius.	Casaraugustense.	Constantius, & Galerius tempore Marcelli, moritur an. 312.
576	S. Benedictus.	Toletanum Secundum sub eodem.	Constantinus Magnus, tempore D. Sil. moritur anno 342.
580	S. Pelagius Secundus.	Constantinopolitanum Quintum Generale, sub Agapeto, & Siluerio.	Constantinus, ac Constantius, tempore Iulij moritur an. 364.
591	S. Gregorius Magnus.	Aurelianense Tertium sub Vigilio.	Iulianus Apostata, anno 366. moritur.
603	Sabinianus.	Auernense sub eodem.	Iovinianus.
605	S. Bonifacius Tertius.	Aurelianense Quartum sub Pelagio.	Valentinianus, & Valens fratres tempore Damasi, an 382.
606	S. Bonifacius Quartus.	Turonense.	Gratianus, tempore Siricij anno 377.
613	Deus dedit.	Parisense.	Theodosius, moritur anno 397.
617	Bonifacius Quintus.	Aurelianense Quintum.	Archadius, & Honorius, tempore Innocentij, an. 413.
622	Honorius.	Hispalense.	Theodosius, tempore Leonis, moritur anno 453.
634	Seuerinus.	Toletanum Tertium.	Valentinianus, & Martinianus, moritur anno 459.
635	Ioannes Quartus.	Matisconense.	Leo Primus, tempore Leonis.
636	Theodorus.	Matisconense Secundum sub eodem Pelagio.	Leo Secundus, tempore Simplicij moritur anno 494.
643	Martinus Tudert.	Turonense.	
650	Eugenius Roma.	Parisense.	
653	Vitalian. Rom.	Aurelianense Quintum.	
667	Adeo datus Rom.	Toletanum Quartum.	
672	Bonus Rom.	Matisconense Secundum sub eodem Pelagio.	
675	Agato Siclus.	Hispalense sub Honorio.	
676	Leo Siclus.	Toletanum Quartum.	
679	Benedictus Rom.	Toletanum Quintum.	
680	Ioannes Quintus Antioche.	Toletanum Sextum.	
681	Conon Taciz.	Bracaransse Primum sub Honorio, & Bracarense Secundum sub eodem.	
690	Sergius Antioch.		
691	Ioannes Graecus.		

S. Efy-

Imp. Conf.	Doctores.	Heretici.
	400 S. Eusebius.	Abstinentes anno 289.
	S. Epiphanius.	315 Alex. Baucalis.
	400 S. Paulinus.	315 Arriani.
	410 Faustus Lyriensis.	
	S. Hieronymus.	320 Acchillas.
		342 Aeriani.
	S. Amphilochius.	346 Acesius.
	Ruffinus.	
	Chromatius.	
	Philastrius.	357 Atacius.
	412 S. Ioannes Chrysostomus.	363 Aetiani.
	414 S. Nectarius.	365 Agnoeta.
		368 Adolphius.
	420 Atticus Constantinop.	377 Airani.
	Seuerus Sulpitius.	405 Annianus.
	421 S. Maximus Taurin.	405 Celestiani.
	425 S. Augustinus Hippo.	
	426 S. Pontius Paulinus Nolan.	407 Abelioni.
		427 Farbas.
		430 Ababilus.
	428 Sedulius Episcopus.	443 Euthychianus.
	Iuuenens Præbyter.	
	Victor.	
	434 Cassianus.	476 Anthyms, & Flautas, Gaimæ cum Honorio Rege Vandalorum.
	Heliodorus Episcopus Tricensis.	
		493 Anastasius.
	Theodorus Cælesyriensis.	494 Acephali, & Angelica.
	435 Mercurius Sozomenus.	505 Olipius.
	437 Cyrillus Alexandrinus.	
	Phovius Graecus.	513 Theopascite.
	Ruffinus Aquiliensis.	559 Macharius Antioch.
		584 Canonite, & Contobaddite, & Iacobite.
	Vincentius Lyrensis.	
	439 Socrates Scholasticus.	
	441 S. Leo.	
	S. Sophronius.	592 Theodosiani.
	450 Theodoretus.	599 Tetradite.
	Gregorius Alexand.	604 Iulianus Hilicar.
	Procopius Cæzæus.	624 Bayras.
	Petrus Chrysogulus.	630 Maometes.
	452 S. Vigilius Tridentinus.	640 Armeni, & Chazingari.
	455 Prosper Aquitanicus.	643 Constant Imper.
		694 Aginenses.
	480 Fulgentius.	
	490 Euthymius.	701 Agonychite.
	Sinesius Ptolomaidis Episcopus.	719 Iconoclaste.
		796 Albanenses, & Raiolenses.

* 2 693 Ioan-

Ann. Rom. Pon.	Concilia.	Imp. Rom.
693	Ioannes Græcus.	Toletanum Septimum sub Mar
695	Sisinnius Syrus.	ino.
695	Constantinus Syrus.	Toletanum Octauum.
708	Gregorius Secundus.	Toletanum Nonum.
729	Gregorius Syrus.	Toletanum Decimum sub eodē
739	Zacharius Græcus.	Martino.
750	Stephanus.	Gabil. nense sub Eug.
756	Paulus Romanus.	Toletanum Vndecimum sub Vi
760	Stephanus Tertius Si-	taliano : & Bracarense Ter
764	Adrianus Romanus.	tium.
798	Leo Romanus.	Constantinopolitanum Genera
816	Stephanus.	le. sub Agatone.
826	Paschalis Romanus.	Toletanum Duodecim.
829	Eugenius Romanus.	Toletanum Tertiumdeci. sub eo
833	Valentinus.	dem.
833	Gregorius Tertius.	Nicenum Secundum, & Septi
849	Sergius.	mum Generale: sub Adriano,
851	Leo Quartus.	contra Iconomachos, de uene
854	Ioannes Octauus.	ratione Imaginum.
860	Benedictus Tertius.	Turonense Tertium.
862	Nicolaus Romanus.	Gabilonense Secundum Mogun
871	Adrianus.	tiacum.
877	Ioannes Octauus.	Normacienſe, sub Leone.
883	Martinus Secundus.	Rhemense.
888	Adrianus Tertius Rom.	Aquisgranense Primum, & Se
890	Stephanus.	cundum.
896	Formosus.	Parifense.
908	Bonifacius.	Moguntienſe.
909	Stephanus.	Normatiense.
900	Romanus.	
901	Theodorus.	
902	Ioannes Nonus.	
903	Quartus Benedictus.	
905	Leo Quintus.	
906	Christophorus.	
907	Sergius.	
914	Anastasius.	
916	Landus.	
917	Ioannes Decimus.	Constantinopolitanum Octauum
920	Leo Sextus.	Generale.
		Zeno huius Leonis Pater.
		Anastasius, tempore Gelasii, mo
		ritur an. 519.
		Iustinus, tempore Horsaſidg, mo
		ritur anno 528.
		Iustinianus, moritur anno 568.
		Iustinus Secundus tempore Ioan
		nis, moritur an. 579.
		Tiberius tempore Benedicti mo
		ritur, an. 585.
		Mauricius, tempore Gregorij
		Magni.
		Phocas, tempore Sabiniani, mo
		ritur 711.
		Heraclius, tempore Bonif. V. mo
		ritur 641.
		Constantinus Tertius.
		Heraclionas frater moritur an.
		644.
		Constantinus Secundus tempore
		Martini moritur 668.
		Constantinus Quartus tempore
		Doni, moritur an. 686.
		Iustinianus Secundus tempore
		Sergij an. 712.
		Philippus, tempore Gregorij
		XI. moritur 714.
		Anastasius moritur anno 717.
		Theodosius Tertius moritur an
		no 717.
		Leo Tertius, tempore Zacharia
		moritur 741.
		Constantinus Quintus, tempore
		Pauli Primi anno 777.
		Leo Quartus.
		Constantinus Sextus tempore Leo
		nis Tertij cum Irene matre
		heretica anno 783.
		Carolus Magnus, tempore Leo
		nis, an. 814.
		Ludouicus Primus, tempore Gre
		gorij Quartij moritur anno
		840.
		Lutharius, tempore Ioann. mori
		tur anno 856.

Nice-

Imp. Const.	Doctores.	Hæretici.
	Nicephorus, & Stauracius.	490 Paulus Diaconus Humi
		lius Aphric. Isidorus.
	Michael Cypelates.	500 Victor Vicensis.
		Cassiodorus.
		Zenaras.
	Leo Armenius Quartus.	S. Regimius.
		Michael Syngelus.
		Rabanus.
	Michael Ballus.	
	Basilius Macedo.	530 Leontius.
		Marcus Anachorita.
		Theophilactus.
	Leo Quintus Philosophus.	550 Anastasius Syna.
		S. Methodius.
	Alexander.	600 Oecumenius.
		S. Antiochus.
		S. Isidorus Ispal.
		Proclus.
	Constantinus.	Rusticus.
		Thimoteus.
		Cerealis.
	Romanus Nicephorus.	Antoninus Episcopus.
		Constantia.
		Faustus.
	Phocas Ioannes Zimisces.	Ferandus Diac.
		Andreas Hierosoly. Cretē
		sis Episcopus.
	Basilius, & Constantinus.	Euagrius Epiphansenſis.
		S. Gregorius Turon. Qui
		omnes, apud aliquos fue
		runt anno 500.
	Romanus Argyropholus.	640 S. Eligius.
	Michael Paphlago.	700 Venerabilis Beda. Paulus
	Michael Calaphates.	Diaconus.

Ann.	Ro. Pon.	Concilia.	Rom. Imp.
931	Stephanus.		Ludovicus Secundus, tempore Ioann. Noni, moritur anno 876.
933	Ioannes Undecimus.		
938	Leo Septimus.		
941	Stephanus.		
944	Martinus.		
947	Agapinus.		Carolus Secundus, eodem tempore, moritur anno 878.
954	Ioannes Duodecimus.		Ludovicus Tertius, tempore Martini Secundi, moritur anno 880.
962	Benedictus Quintus.		
963	Leo Octavus.		
965	Ioannes Decimus tertius.		Carolus Quartus, tempore Adriani Tertij, moritur anno 889.
973	Benedictus Sextus.	Salgunstadiense.	Arnulfus, tempore Formosi, moritur anno 901.
975	Donus Secundus.		
976	Bonifacius Septimus.		Ludovicus Quintus, tempore Sergij, moritur 912.
983	Ioannes Decimus quartus.		Conradus tempore Anastasi, moritur anno 920.
984	Ioannes Decimus quintus.	Ramanum contra Berengarium, & Vercellense.	Henricus tempore Ioan. xij. moritur anno 937.
994	Ioannes Decimus sextus.		Otho tempore Ioann. xiiij. moritur anno 967.
995	Gregorius Quintus.	Turonense, & Romanum contra eundem.	Otho Secundus, tempore Benedicti Sexti, moritur anno 984.
997	Ioannes Decimus septimus.		Otho Tertius tempore Ioannis xv. moritur 1002.
998	Silvester Secundus.		Henricus Secundus tempore Sergij Quartij, moritur 1024.
1001	Ioannes Decimus Octavus.		Conradus Secundus, tempore Ioan. xxi. moritur 1040.
1002	Ioannes Decimus nonus.		Henricus Tertius, tempore Damasi Secundi, moritur 1057.
1007	Sergius Quartus.		Henricus Quartus, tempore Paschalis, moritur 1106.
1010	Benedictus Octavus.		Henricus Quintus, tempore Honorij, moritur anno 1125.
1022	Ioannes vigesimus.		
1033	Benedictus Nonus.		Lotharius tempore Innocentij Secundi, moritur anno 1138.
1045	Silvester Tertius.		Conradus Tertius, tempore Lucij Secundi, moritur anno 1152.
1046	Gregorius Sextus.		
1048	Clemens Secundus.		Federicus Primus, tempore Adriani Tertij, moritur anno 1189.
1049	Damasus Secundus.		
1050	Leo Nonus.		
1054	Victor Secundus.		
1057	Stephanus Nonus.		
1058	Benedictus Decimus.		
1059	Nicolaus Secundus.		Henricus Sextus, tempore Innocentij Tertij, moritur anno 1198.
1062	Alexander Secundus.		
1074	Gregorius Septimus.		Philippus Secundus, tempore eodem moritur anno 1208.
1086	Victor Tertius.		
1088	Irlandus Secundus.		
1099	Paschalis Secundus.		
1118	Gelasius Secundus.		
1119	Calixtus Secundus.		
1125	Honorius Secundus.		
1130	Innocentius Secundus.		
1143	Celestinus Secundus.		

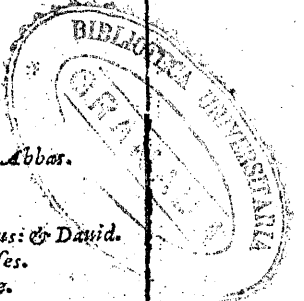
Constan-

Imp. Const.	Doctores.	Hæretici.
Constantinus Monomachus.	800 Agnellus Archiepiscopus Rauenn. Laurentius Nguariensis.	
Theodora.	Manuel Patriarcha Constantinopol.	
Michael Senior. Stratiotias.	Nicephorus Confessor. Nicephorus Cariophilax. Cosmas Hierosolymitanus. Marcus Ydrunt.	
Isaacius Comnenus.	Scholarius. Theophanes. Alcuinus.	
Constantinus Ducas, Eudociam filijs.	Rotaldus Episcopus. Ionas Aurelian. Haymo Alberstatten.	
Romanus Diogenes.	Remigius Antisiodorensis. 1000 Petrus Damianus.	1048 Berengarius. 1117 Marsilius Pad. & Durandus Vualdensis.
Michael Parapinaceus.	Lanfrancus. Guimundus. Algerus. S. Anselmus. Nicephorus Calixtus. Druthmarus Monachus.	1124 Petrus de Bruis. 1128 Henricus. 1147 Gilbertus Porretanus. 1160 Sabbatati.
Nicephorus Boniates.		
Alexius Comnenus.	Petrus Cluniacensis. S. Iuo Carnorensis. Rabanus Maurus Episcopus. Photius.	
Ioannes Comnenus.		
Manuel Comnenus Iunior.		
Andronicus Comnenus.	1100 Zonaras. Rupertus Tuitiensis. Gulielmus Abbas.	
Isaacius Angelus.	S. Bernardus. Gratianus.	1179 Bogomiles.
Alexius frater eius.		
Alexius Iunior Isaacij filius.	Petrus Lombardus. Euthymius.	
Alexius Ducas Marzuffus.	Nicetas. S. Hildebertus.	
Balduinus Flandrensis.		1140 Arnaldus.
Henricus frater eius.	1118 Constantinus. Harmenopolus.	

1144 Lu-

Ann. Rom.Pon.	Concilia.	Rom.Imp.
1144 Lucius Secundus.		Orho Quartus, tempore eiusdē, moritur anno 1113.
1145 Eugenius Tertius.		
1154 Anastasius Quartus.		Federicus Secundus, tempore Honorij Tertij, moritur anno 1250.
1155 Adrianus Quartus.	Lateranense.	Cunradus, & Guiliel. moriuntur anno 1254.
1160 Alexander Tertius.		Alphonfus, tempore Urbani Quartij, moritur 1273.
1182 Lucius Tertius.		Rodulphus, tempore Adriani Quinti, moritur 1290.
1186 Urbanus Tertius.		Adulphus, tempore Bonifacij viij, moritur 1298.
1187 Gregorius Octavius.		Albertus, tempore Clementis Quinti, moritur 1305.
1188 Clemens Tertius.		Henricus vij, tempore Clementis, moritur 1313.
1191 Caelestinus Tertius.		Indonicus, & Fridericus tempore Clementis Septimi, moriuntur 1347.
1198 Innocentius Tertius.	Lateranense Magnum, in quo fuere Episcopi 470. & patres in uniuersum.	Carolus Quartus, tempore Urbani Quinti, moritur anno 1378.
1216 Honorius Tertius.	1285 Recentiores Graeci non recipiunt.	Vincelaus tempore Bonifacij ix, moritur anno 1389.
1226 Gregorius Nonus.		Rupertus tempore Ioann. xxiiij, moritur 1410.
1241 Caelestinus Quartus.		Sigismundus tempore Eugenij Quartij, moritur anno 1437.
1243 Innocentius Quartus.		Alberus Secundus, tempore eiusdem, moritur anno 1439.
1256 Alexander Quartus.		Fridericus Tertius, tempore Alexand. Sexti, moritur anno 1493.
1263 Urbanus Quartus.	Lugdunense sub Gregorio Nono.	Maximilianus tempore Leonis Decimi, moritur anno 1519.
1266 Clemens Quartus.		
1272 Gregorius Decimus.		
1275 Innocentius Quintus.		
1276 Adrianus Quintus.		
1277 Ioannes xxi.		
1279 Nicolaus Tertius.		
1282 Martinus Quintus.		
1286 Honorius Quartus.		
1288 Nicolaus Quartus.		
1294 Caelestinus Quintus.		
1295 Bonifacius Octavius.		
1304 Benedictus Vndecimus.		
1304 Clemens Quintus.	Viennense sub Clemente Quinto.	
1317 Ioannes xxij.		
1335 Benedictus vij.		
1342 Clemens Sextus.		
1363 Innocentius Sextus.		
1371 Gregorius Vndecimus.		
1391 Bonifacius Nonus.		
1405 Innocentius Septimus.		

Imp. Const.	Doctores.	Harenet.
Petrus Antistodorensis.		
Robertus.		1160 Pauperes de Lugduno.
Balduinus Secundus.		Valdenses.
Michael Paleologus, ex Piterbiensi ciuitate Trasciae oriundus.	1170 Theorianus.	
Andronicus Paleologus Iunior, cum Michaele filio.	1200 Clarus Gloriosissimus Pater Dominicus, & Franciscus.	1195 Iachinus Abbas.
Andronicus Iunior Paleologus, cum Ioanne Cantaxeno.	Albertus Magnus. D. Thomas Aquin. D. Bonaventura. Alex. Aletis. Ioannes Scotus.	1204 Almaricus, & David. 1216 Albigenfes. 1217 Monorita.
Manuel Paleologus.	Vgo Card. Dominicanus. Nicolaus de Lyra. D. Catherina Senensis. D. Vincencius Dominicanus. D. Antoninus Dominicanus.	1250 Desiderius Long, & Guiliel. de Sancto amore. 1260 Raymundus Lull. 1272 Publicani.
Ioannes Paleologus.	1430 Gennadius. Thomas Puald.	1304 Fraticelli. 1309 Dulcinus. 1314 Bononatus, & Begardi, ac Iacobus Luitus.
Constantinus Paleologus ultimus Christianorum Imperator Graecorum.	Bessarion Cardinalis. 1480 Hieronymus Sasonarola Dominicanus. 1500 Thomas Caietanus Card. Dominicanus. Amb. Catharinus. Iauellus Canapis. Francis. Ferrariens. Dominicus Soto. Rossensis. Ioann. Ecchius. Albertus Obigius.	1360 Armacanus. 1352 Vuicleff. 1363 Barthol. Lamouf. 1372 Turilupini. 1377 Hus, cum suis. 1388 Iustina. 1411 Barbara. 1412 Ioann. Zifcha. 1418 Bedricus. 1424 Nicolaus. 1430 Ioan Rocch. 1499 Hermannus. 1517 Alafens, & Iucherus Erasimus. 1524 Carolephidius.

Ann. Rom. Pon.	Concilia.	Imp. Rom.
1407 Gregorius Decimus.		Carolus Quintus tempore Cle- mentis Septimi, moritur.
1410 Alexander Quintus.		
1411 Ioannes XXIII.		
1418 Martinus Quintus.	Constantiense tempore Schisma- tis. 1415.	
1431 Eugenius Quartus.	Basiliense 1431.	
1447 Nicolaus Quintus.	Florentinum 1438. sub Eugenio	
1455 Calixtus Tertius.	Quarto facta est unio Eccle- siarum.	
1459 Pius Secundus.		
1465 Paulus Secundus.		
1471 Sixtus Quartus.		Ferdinandus Primus, tempore Pij Quarti, moritur.
1488 Innocentius Octavus.		
1492 Alex. Sextus.		
1502 Pius Tertius.		
1503 Iulius Secundus.	Conciliabulum Pisanum aliquo- rum Cardinalium 1511.	
1513 Leo Decimus.		
1522 Adrianus Sextus.		
1524 Clemens Septimus.		
1535 Paulus Tertius.	Lateranense 1512. sub Leone.	
1550 Iulius Tertius.	Tridentinum sub Paulo Tertio inchoatum 1545. Deinde	Massimilianus Secundus tempo- re Pij V.
1555 Marcellus Secundus.	Bononiae translatum anno 48.	
1555 Paulus Quartus.	Et à Iulio Tertio Tridenti re- uocatum, anno 1551. ac à Pio	
1559 Pius Quartus.	Quarto absolutum, anno	
1566 Pius Quintus.	1563.	
1572 Gregorius Decimus ter- tius.		Rodolphus Secundus, tempore Gregorij Tertiodecimi adhuc vixit.
1585 Sixtus Quintus.		

Imp. Const.	Doctores.	Hæretici.
		1524 Antelutherani.
		1525 Anabatista.
		1534 Calvinus, & Davidici. Baltasar Pacinus. Ioan. de Lein. Zucerus.
		1540 Zuinglius.
		1550 Bezanite.
		1552 Offlander.
		1556 Ioannes Spagebet.
		1561 Lucas Sta nber.
		1564 Deiste.
		1566 Ludouicus Alem.
		1571 Henricus Bell.

IDOLORVM OMNIVM A B O R B E C O N D I T O COMPENDIOSA HISTORIA.

Ex D. August. Fulgo. & Lactan.

A

A S Rex duodecimus Argiuorum, Pater Proeti Acrisij, & Auus Persei. Qui omnes ab ipso appellantur Abantiadae. Hunc ut Deum, non nulli colere consueverunt.

Absyrrus filius Oetae Regis Colchorum, alio nomine Aegilaleus, quem supra humanum institutum venerati sunt multi.

Acaron Deus muscarum, de quo scribit Grego. Nazian. oratione p. in Iulianum, hunc Plin. vocat Achorem, & à Cyrenaicis cultum. lib. 8. cap. 28. Hoc nomine ciuitas quaedam Palaestinae nuncupatur.

Adad est nomen Dei apud Assirios, quod interpretatur vnus, quem solem esse scribit Macrobius.

Adeona, & Abeona Deae cultae fuerunt ab antiquis, quae adeundi, ac recedendi facultatem dabant, de quibus D. August. 4. & 7. de Ciuit. Dei.

Adonis, o producta, filius Cynarae Regis ex Myrrha filia sua formosissimus omnium fuit, ac amatus à Venere. Templum habuit in Biblio Vrbe Phoeniciae, ubi Pater regnauerat. Huius facta scriptura meminit, & D. Hiero. & omnes.

Adonis etiam dicitur fluuius propè Biblum Urbem.

Adarastus Rex Argiuorum, qui Thebanis bellum mouit, & aliqui inter Diuos retulerunt.

Adramus colebatur apud Siculos omnes.

Aeacus Iouis filius ex Aegina, qui regnauit in Insula Enoptia, hic dicitur Iudex inferorum.

Aegeon fuit Gigas Titani filius, & terrae, qui Briareus dicitur ob eius fortitudinem, adorarunt non nulli, & Ioui rebellauit.

Aegeria fuit nymphea nemoris Aricinij, & vxor Numae Regis, quo mortuo uersa est in fontem, ut fabulatur Ouid. Hanc mulie-

res coluerunt, quoniam arbitrabatur eas ferre opem partu ferendo, ut Foestus testatur.

Aeolus Deus ventorum dicitur ab antiquis, ut Ouid. Virg. & Diodorus scribunt.

Aesculapius, Appollinis, & Coronidis nymphea filius, medicinae Deus iudicatus. Item à scribunt, quod à Deo meruit fulminari.

De hoc scribit Tarquitijs incertis parentibus natum, expositum & à venatoribus inuentum canino lacte nutritum. Tullius ait Cynofuris vrbe Arcadiae fuisse sepultum.

Colebatur primo Epidauri, unde Epidaurius nuncupatur. Et colebatur sub specie serpentis. Nam Romanis in Epidaurum proficiscentibus tempore pestis, ut Aesculapium Romam portarent, serpens grandis nauem est ingressus, quem illi Deum

Aesculapium esse rati secum duxerunt. Ea uero de causa dicunt à Ioue fulmine occisum, eo quod Hippolitum arte medica reduxisset ad uitam. Lactentius lib. 1. de Fal. Relig. cap. 14.

Acton, vnus equorum solis.

Agothocles Tyrannus Siciliae, multa bella cum Cartaginensibus gessit, admodum celebris.

Agenor Rex Phoenicum filius Beli, & pater Cadmi, hinc gloriosus habitus est.

Agenoriam Deam vocauerunt antiqui, quae ad agendum excitaret, ab agendo dicta, inquit D. Aug.

Aguar dicitur Rex caelorum, quem colunt populi Ciliazan. Vol. 3. Nauig. pag. 329.

Aius Locutius Deus habitus à Romanis ut Tit. Liu. & Cicero.

Alabundus Deus, quem coluerunt Alabadii, Albuca Dea, in montis altissimis Tiburtinis colebatur, ab ipsa aqua sic nuncupata.

Alcibiades vir Atheniensis pulcherrimus, nobilissimus & fortissimus, ac eloquentissimus, licet tamen omnibus vitijs fuerit plenus, celebris tamen fuit, ut nescirent virtute, an vitio fuerit insignior.

Alesto est vna trium furiarum Infernalium, & dicitur

Idolatrarum nomina.

dicitur filia Acherontis, & noctis, & furoris Deam existimabant.
Amanus & Anandatus Dei diiudicati fuere à Persis.
Amicitia Dea habita ab antiquis, quam sic pingebat, forma iuuenem, quia nulla temporis uetustate corrumpitur, nudam capite, quia omnia patere debent amico, nec unquam eum erubescere, rudi tunica indutam, quia in aduersis ac prosperis pro amico sufferre debet. Vitam, ac mortem in uestimento portabat, quia in morte, ac uita diligit amicus, in fronte eius erat estas, & Hyems, quia in aduersis ac prosperis succurrit amicus, latus eius erat apertum usque ad Cor, quia amico nihil debet esse occultum. Brachio inclinato digito Cor ostendebat, quia opera cordi respondere debet. Scriptam erat longè, & propè, quia locorum distantia non deletur.
Ammon dicitur Iuppiter, in specie arietis, sicut colebatur in Lybia.
Amphiarus Argiuis vates, Deus diiudicatus post mortem, qui & oracula reddebat per somnium. Apud Oropios habuit templum constructum ex marmore candido.
Amphilocus in Oropo Atticæ vates, pro Deo cultus.
Amphion filius Iouis ex Antiope, Rex Thebarum, & inuentor Musices, Thebanæ urbis conditor, & ab eis colebatur.
Amphitrita filia Neræi & vxor Neptuni, summo honore habita.
Anaitis venus, vel Diana apud Persas colebatur.
Anchises Troianus nobilis filius Capys, filii Asiarici fratris Ili Regis Troiani, qui Anchises ex Venere genuit Aeneam.
Anculi, & Anculæ Dei, Deque ancillarum diiudicabantur.
Angerona, & tacita Dea silentij.
Animales geniti Dei, vita productores, quibus perennes aquæ, & fluij sacri dicuntur.
Anna perenna Dea fuit à Romanis culta, primo mense, ut annare, & perannare possent.
Anteus Gigas in Lybia. De quo scribit Fulgentius.
Antinous ex Bittinia iuuenis formosissimus ab Adriano Cæsare amatus, & Deus factus & oraculum ei constitutum, & urbs eius nomine condita. scribunt de ea D. Athan. Orig. & Hiero.

Anthitei, mali Dei, qui & homines deciperet contendunt.
Appollo filius Iouis, & Latonæ, alio nomine Phebus, habitus Deus sapientiæ, & Carminum, hinc Citharam gestantem depingunt, ut D. Fulg. scribit, & antea Lactan. ubi supra.
Appiadès Deæ habebant templa apud aquam propè forum Cæsaris.
Aphrodite est venus, sic dicta, ab Aphoros, quod est spuma, nam de spuma maris nata dicitur.
Aquæ elementum adorant Indi occidentales, ut habetur Volum. 3. Nauig. Columb. pag. 362.
Arcas filius Iouis, & Castonis, fabulantur ante Solem & Lunam fuisse ex arboribus natos.
Argus filius Arifloris, qui centum oculos habere dicitur, quem Mercurius à Ioue missus dulcedine cantus sopitum occidit, de quo plura Lact. & D. Fulg. scribunt.
Ars & paupertas à Gadareis colebatur, quia paupertas ad artes excitabat homines.
Astarte Dea Sidoniorum, vel Syriorum Venus à multis existimata.
Astrea filia Astrei Gigantis, & Auroræ, quæ ob æquitatem suam Iustitia dicta est & inter Diuos ascripta.
Aten Deam nostræ Religionis, non nulli interpretantur.
Atergatis Dea à Syris culta.
Atropos dicitur vna Parcarum, nam tres feruntur Deæ fatales; Clotho, Lathesis, & Atropos. Fulg.
Atezcatlipuca Deus prouidentiæ apud Indos vocatur, ut legitur. 3. p. hist. Ind. 4. ca. 223.
Aurora ab aura vocatur Dea, hæc solem præuenire docebant hinc Deam arbitrabantur.
Auerruncus Deus, quem mala auertere dicebant.
Aues adorantur ab Indis. Volum. 3. Nauig. pag. 354.
Auxesia & Damia Deæ sperunt, quas specialiter uenerantur Epidauri.

B

Bacchus filius Iouis, ex Semele, qui Indiam bello uicit, & utrum uini tradidisse fertur, unde Deus uini vocatur, & sub diuersis cognominibus fuit cultus. D. Fulg.
Baccha vel Bacchis mulier Bacchi sacerdos, vel christiana.

Bellona

Idolatrarum nomina.

Bellona Dea belli, sororque Martis. Lactan.
Belus primus Rex Assiriorum, filius Nembroth, qui Babylonem cõdidit, & eum colebant. Lactan.
Beneficium, & poena duo numina Deorum. Bellas, siue Besas Deus, qui oracula olim referebat.
Bonus Deus templum habuit apud Græcos. Benus euentus colebatur, hunc dipingebat dextera pateram, sinistram uero spicam tenentem.
Branchus filius Apollinis, & vates peritissimus.
Briareus fuit gigas alio nomine Aegæom, dicitur habuisse capita So & manus centum.
Brizo Dea apud Græcos existimata, hæc somniorum vaticinijs præesse dicebant.
Bubona Dea dicta à Bobus, ut scilicet boues fortunaret.

C

Cabrus Dea Phaselitarum in Pamphilia, cui pisciculos Sale conditos sacrificabant.
Cabri Dei habitus, vel ministri Dearum.
Cacam Deam colebant Romani, quoniam Herculi fecit iudicium de furto bouum ut dicit Lactan.
Caducifer est Mercurius, quasi ferens caduceum, id est virgam pacis.
Cadmus filius Agenoris Regis Phœnicum.
Calumniæ, & Impudentiæ aras consecrasse Athenienses legitur.
Calumniâ uero sic pinxit Apelles. Vt in dextera sedeat vir permagnas habens aures, manus longe protendit. ille accedenti calumniæ, & circa ipsum duæ sunt mulieres Ignorantia & suspicio. Ex aduerso calumniæ mulier ornata, & pulchra sed aspectu ardens, & iram, & rabiem concitat, leua facem accensam præferens, dextera adolescentem quemdam per capillos trahere uidetur, qui manus ad cælos leuabat, superosque obtestabatur. Procebat vir pallidus, impurus, acutè intuens, his propemodum similis, qui longiori morbo sunt confecti, & sunt inuidia & liuor. Duæ crant aliæ mulieres calumniam dirigentes & adorantes, altera quidè inuidia altera deceptio, à tergo sequebatur pœnitentia sordidis uestibus induta, retrò caput inflectens, flens, ac lu-

gens pudore uenientem ueritatem excipere videbatur.
Canopus Deus cultus ab Aegyptis.
Camafes Deus, apud Indos Occidentales, in Mexico Regno. 3. p. hist. Ind. pag. 98.
Carmelus mons, & Deus.
Carna Dea ab antiquis Romanis culta fuit quam uitalibus humanis præesse dicebat
Castor, & Pollux gemini fratres, filii Iouis & Ledæ, qui mare tuari solebant, à Piratis. Castor dicitur fuisse mortalis. Pollux uero immortalis. Hinc duo sydera, quorum unum in Occidente, alterum est in Oriente dicuntur Castor, & Pollux. D. Fulg. & Lactan.
Catius Deus antiquorum, qui Catos, id est acutes homines faceret.
Ceres filia Saturni, quæ ex Ioue Prosepinam genuit, dicitur inuentrix frugum. Fulg. & Lactan. Hæc nunc mæsta cum lampade, seu face describitur, non nunquam matris nali habitu, & in manibus papauerum gestans.
Charon dicitur portitor apud inferos, qui animas defunctorum per stygem, & Acherontem vehere dicitur à Poetis.
Cimi sunt Dei culti ab Indis Occidentalibus in formam humanæ figuræ. Fer. Columb. cap. 61.
Clementiæ numen uenerantur Romani.
Clemes Athleta ab Aethyptaleis cultus.
Clocinam Deam T. Tatius Rex consecrauit cuius simulachrum teste Lact. repertum est in Cloaca.
Clotho, Parca, quia nemini parcat, & adorata ab antiquis, de qua supra. Atropos.
Collina Dea, cui colles attribuebant, & ualles, inquit D. Aug.
Communes Dei dicuntur, ut Mars, Bellona & Victoria, quoniam in bello utriusque parti subuenire possunt, & ab omnibus uenerantur. Alii dicunt communes Solem & Lunam, quia apud omnes sunt.
Concordia dicta fuit Dea à Romanis, & aliis. cui diuersa templa erexerunt. Hanc sic effingebant, dextera craterem tenentem, & leua nunc cornu copia, nunc scilicet pterum ex quo fructus exire uidentur, sed & imaginibus duabus dexteram dexteræ iungentibus bene coloratam, gratiosam uindique per omnia sibi quadrantem, Deorumque diligentia ac benignitate in terram delapsam.

Idolorum nomina.

Conifalus Deus erat apud Athenienses.
Comus Deus fuit conuiuiorum, & commes-
 sationum.
Coronis Dea in Sycionia culta.
Crephagenetus Deus Thebeorum in Aegy-
 to, qui immortalis colebatur.
Culices adorantur ab Indis, quia arbitratur
 per hoc ab eis nocte non vexari. 3. p. histo.
 Ind. cap. 223.
Cumina Dea, infantes tueri in Cunis dixe-
 runt. Laet.
Cupidinem Deum voluerunt ferme populi
 vniuersi. Puerum pingunt mutabilem, tri-
 stem, quiescentem, volentem & ridetem,
 nudum, pennatum, facem habentem, gla-
 dium dextera tenentem, vel sagittam, sini-
 stra vero pharetram, & quam plurimas sa-
 gittas & alios molis.
Cytherea Venus dicitur, sic nuncupata à Cy-
 treis, ab vrbe, & insula sibi sacrata.

D

Damia, & Auxesia, Dea summa Religio
 ne ab Epidauris culta, vt scribit Hero-
 dotus.
Dedalus Atheniensis faber ingeniosus, qui li-
 gnariam fabrica dicitur inuenisse, vt Ser-
 ram, & Asciam, & Terrebrum, & primus
 vela nauium inuenit, quibus peruenit in
 Siciliam, & Italiam, & summa ueneratione
 habebatur.
Demonas, pro Dijs supremis celestibus, & ae-
 reis habiti sunt.
Derceto Dea Syrorum.
Deucalionem Promothei filius Regē The-
 salia, cuius temporibus fuit in Græciagrā
 de diluuium, maximi fecerunt antiqui.
Deuerra Dea à Scopis deuerrando, quia fru-
 ges non coaceruantur sine Scopis. D. Aug.
Diabolus adoratur in Regno Calicut, in In-
 dia Occidentali, vt legitur p. Vol. Nauig.
 pag. 106. cap. 11.
Diana ab antiquis Dea dicebatur, ac alijs no-
 minibus dicta. Hanc venationum Deam
 effingebant, alij quiescentem. Dicitur e-
 riam Dyctinna à retibus venatorijs, qua in-
 uenit.
Dido filia Beli Regis Tyri, & vxor Sichei Pō-
 tificis.
Dindimene dicitur Cybille mater Deorum,
 quæ in Dyndimo monte Phrygiæ colebatur.
Dione mater Venereis, pro Venere ponitur.
Discordia Dea à gentibus nuncupata, hanc

sic pingebant. supino capite, labijs lūentibus,
 oculis strabis, putridis, tumefactis,
 lacrymis fluentibus, manibus in continen-
 tibus mollibus, gladium intus ad pectus fe-
 retem, tenuibus, & obliquis innixa erro-
 ribus, & pedibus eam cœu rete, caligo, tene-
 bræ circumuoluunt.
Diui potes Dei & sunt cœlum, & terra, anima
 & corpus, humidum & frigidum.
Domiducus Deus colebatur, cum sponsa do-
 mum mariti ducenda erat. D. Aug.
Domitius Deus, quando erat in domo mariti
 ducta, colebatur.
Dithyrambus est nomen Bacchi.
Drimacus Dux fugitiuorum, à Chiis uelut
 Deus colebatur.
Dryades nymphæ siluarum, vel arborū, quæ
 & Hūmadryades vocantur. Nam Drys gre-
 cè quercum dicitur.

E

Echion fuit vnus è socijs Cadmi primū
 Regis Thebarum, & pater Pāthei regis.
Edusa Dea præesse edulijs infantum diceba-
 tur, quam Cēdulicam vocat D. Aug.
Elchot reputant Deum Indi. Vol. p. Nauig.
 pag. 40.
Euentius Deus, vel Dēmon fuit Phenicum.
Epius maximus Deorum diiudicatus ab Aeg-
 yptiis, huic attribuebāt accipitris caput,
 & alia superstitionis, ac vanitatis signa.
Erechtheus Rex ab Atheniēsis colebatur.
Æternitatem Deum venerabantur antiqui,
 cuius imaginem tempus dixerunt.
Æuiteri Dei dicti, quia quo sempiterno vi-
 uunt, vel quia in sublimi aeris parte erant
 locati.

F

Fabulinus Deus vocatur.
Falacer Diuus pater.
Fama Dea ab antiquis nuncupata, cui & tem-
 pla construxerunt.
Fauni dicuntur à Poeris, agrestes Dii, uel ani-
 malia monstruosa.
Febrius Deus Pluto ab antiquis dictus, à
 purgationibus funerum.
Febri Deas esse contendebant, quibus aras
 erexerunt Romani.
Ferentina Dea ab oppido latii sic vocabatur.
Feronia Dea culta multis in locis Italiae, &
 Terracinae.

Falio.

Idolatrarum nomina.

Fessonia Dea colebatur, vt fessio iuaret, in-
 quit D. Aug.
Fidem Deam nuncuparunt Romani. Hanc
 dicebant duabus iunctis manibus, interdū
 imaginibus duabus dexteram dextræ is-
 gentibus, & albo pannō inuoluuntur, &
 manu uelata sacrificabatur, quo ostende-
 rent fidem esse secretam.
Flora Dea dicebatur, florentibus frumentis
 proposita.
Fœlicitas Dea dicta, quia felices facit quam
 sic effigunt. In eminenti loco, & arcis ue-
 stibulo, in solio sedentem, liberali ornatu
 compta, nec accuratè, & florentissimo se-
 pro coronatam. D. Aug.
Forculus, uel Forulus, & Cardea, & Limentis
 nus. Tres isti Deos uocarunt, quos Ianuis,
 & hostijs præesse docuerunt. D. Aug.
Fornax Dea existimata, quoniam ante triti-
 cum, & eius usum farra fornacibus tere-
 batur. Laet.
Fortunam Deam ferme gentes omnes colue-
 runt. Hanc sic dipingebant. Mulierem Iu-
 uenem, inter maris vndas uellificantem,
 uel in saxi uertice, montisque cacumine uel
 in omnibus expositam: & ab alijs rotæ in-
 stituentem. Alii figurarunt duplici facie, vna
 erat nigra, altera uero alba. Alii fronte ca-
 pillatam, occipitio caluam, alatum pedi-
 bus, pileque insistētem, manu nouaculam
 tenentem.
Frigha Deus Gothorū, author paucis, & uo-
 lupatis amator.
Fulgora Dea, de qua plura apud Senecam &
 D. Aug. de Ciuit. Dei. 6. lib.
Froges Deus, apud Gothos colebatur.
Furix dicuntur tres filia Acherontis, & no-
 bis, de quibus supra. Atropos.

G

Ganimedes filius Trois Regis Troix, ob
 suam pulchritudinem raptus ab Aquila,
 & Iouis Pincerna constitutus, quod apud
 multos colitur.
Genius dicebat à Priscis Deus naturæ, quod
 omnium rerum gerendarum vim haberet:
 Vnderique rei genitæ dicebatur suus ge-
 nius.
Item aliqui assignant duos genios bonum,
 & malum, sicut nostri duos Angelos. D. Au-
 gust. lib. 7.
Glaucus Deus marinus.

Guamaonocon Deus adoratur ab Indis. Vol.
 3. nauig. pag. 42.
Græcia Dea apud Græcos.
Gradius, id est Mars Deus belli.
Gryllus filius Xenophontis, qui pro patria
 fortiter pugnant, occubuit, hinc celebris
 est.

H

Hadingus Deus apud Gothos factor bel-
 li dictus.
Harpocrates Deus silentii apud Aegyptios,
 qui digito os obsignare videbatur, cuius
 imago sic erat. Puer imberbis nudus, qui
 indice digito suæ dextræ obsignabat, sini-
 stra uero deorsum extenta sustinebat cor-
 nuocopia, sursum ad aurē pertingens fru-
 gibus refertum inter quas eminebat nux
 pinea. Dei uero caput mitra Aegyptiaca re-
 dimi videbatur, quæ aliquantulum in al-
 tum crecta, definebat in duas quasi volu-
 cres.
Hebe pubertatis, & adolescentiæ Dea.
Helioabalus Deus peregrinus, in primis
 Phenicum, & Romæ templum eius con-
 struitur.
Herculem inter Deos ab antiquis connume-
 ratum, diuersis cognominibus uenerabatur.
Herbæ adorantur ab Indis. Vol. 3. Nauig.
 pag. 354.
Hærem Marteam antiqui accepta hæredita-
 te colebant, quæ à nomine appellabatur
 hæredum.
Hipponam Deam equorum, & stabuli, anti-
 qui uenerari solebant. Fulg.
Honor dictus fuit ab antiquis, & pingebant
 putpurea ueste indutum, & laurea coro-
 natum.
Horchilus Deus principalis Ciuitatis Messi-
 ci Indiæ Orientalis. 3. p. nauig. pag. 307.
Horta Dea ab hortando, & incitando dicta.
Hostilina Dea colebatur, cum segetes nouis
 aristis equantur. D. Aug.
Hymencus nuptiarum Deus à Græcis dictus,
 et à Romanis Thalassus. Pingebatur coro-
 natus floribus, & amara co, dextera facem
 tenens, sinistra flammeum, in pedibus cro-
 ceos foccos habens.

I

Iacchus nomen Bacchi, de quo supra.
Ianus uetus Rex Latinorum, ab antiquis
 a 3 biceps,

Idolatrarum nomina.

Biceps, & **quadriiceps** effingebatur ob prudentiam, hunc Saturnum accepit socium Regni.
Ignis ab Indis Orientalibus adoratur. lib. 1. Hist. c. 14. in fi.
Indigetes Dei vocati, quia nullius egeant.
Intercido Deus ab intercidendo securi. D. Augusti.
Inuidia Dea, hunc Græci masculam effingunt, effigie hominis pravi habitus, & ex morbo nondum plane conualescentis. Latini vero sub feminea figuram figurant.
Iocahuna Deus adoratur ab Indis. vol. 3. Navig. pag. 41.
Iris Dea, & nuncia Deorum ab antiquis habitata. Eam pingebant habitu muliebri versicolore veste, in obsequium expedita.
Isis Dea antiquis omnibus celeberrima.
Ismael Rex Persarum adoratur ab Indis. 2. vol. Navig. c. 22. pag. 91.
Iugatinus Deus colebatur. D. Aug. cum mascula & femina copulabantur.
Iuno Iouis coniux, quia una cum Ioue iuuar. Eam sic pingebant, mulierem honesta forma habentem in capite candidam diademam, & sceptrum manu gestantem.
Iuppiter Deus. Tres dicunt fuisse Ioues duos in Archadia, & tertium Cretæ natum. Hunc effingebant sedentem, ut immutabilitatem explicarent. Nuda superiora habere videbatur, quoniam notum esse intelligentibus docebant, inferiores partes erant velata, quia à nobis cognosci non poterat, leua sceptrum gestabat, quia in sinistra parte cor pendet. Dextera tenet, uel aquila, quia & ea omnibus animalibus præest aëreus: uel tenet victoriam. Alii diuersimodè pingebant.
Iulia Dea, quam **Astrea** uocant Græci sic describitur. Forma, atque filio virginali, aspectu uehementi, & formidabili, luminibus oculorum acribus, neque humilem, neque atrocem, sed reuerendam dignitatem exprimens.
 Alii uerò aliter. Nostri uerò pictores examine lanceis, uel statera, nunc & securium, & uingarum fasces, uel his similibus.
Iucurna nymphea Latina soror Turni à Ioue uitiata Dea dicta ab adiuuando.
Ixion Rex Thesaliæ, cum gloriaretur se cum Ioue coisse, rursum ad inferos dicitur, & alligatus rotæ uersatili, & plene serpentibus.

Lactucina Deam colebant, quæ latecescentibus frumentis, ac segetibus præesset.
Lara Dea colebatur à Romanis. Laet. li. 1. de fal. Reli. c. 20.
Lares Dei domestici ab antiquis venerati, dicti rectorum domorumque custodes.
Lateranus Deus dicebatur, quod ex laterculis crudis, aut alia materia Deos fabricaret.
Lauerna Dea furum, ob id, Lauerniones dicuntur.
Leuana Dea, quæ natos de terra leuat infantes. D. Aug.
Libentia Dea à libidine nominata, quæ & uenus nuncupatur.
Liberta Dea apud Romanos, quam colebant libertate adeptam.
Luna ab Indis adoratur Orientalibus, ut scribitur in hist. li. 1. c. 14.
Lupa Romuli nutrix, honoribus est affecta Diuinis, teste Lactantio supra, in principibus.

M

Machaon filius Esculapii clarus medicus colebatur à multis.
Manes Dei inferni, quasi Boni dicitur, & colebantur propter metum mortis.
Materna Dea adhibebatur, ut cum uiro nouo nupta maneret.
Marica Dea Miturnensium. Lactan. & D. Augusti.
Marinorum Deorum maximus erat numerus.
Mars Deus belli, filius Iouis, & Iunonis à Romanis Perusinis, & aliis multis adorabatur. Hunc effingebant ardentem, aliquando uerò equo armatum cum hasta, & flagello. Illi etiam interdum Gallus ob militum uigilantiam pingebatur. Alii dicunt, quod Mars effingebatur nudo pectore, quod quisque in bello, sine cordis formidine obicere se debet.
Maiors dicebatur Mars, apud Ouidium.
Materas Deas colebant antiqui.
Matlacue Aquarum Dea culta apud Indos in Mexico. p. 3. hist. Ind. c. 223.
Matura Dea fuit, quæ maturescantibus frumentis præesse dicebatur.
Meditrina Dea à medendo denominata ab antiquis adorabatur.

Mello

Idolatrarum nomina.

Mellona Dea mollificationis fuit.
Mens à Romanis colebatur, ut mentem bonam concederet.
Menphitum Deam antiqui putauerunt, odoris tetri.
Mercurius Deus sermonis, nutricius Deorum, qui variis nominibus vocabatur. Hunc sic depictum reperio. Filo corporis iuuenili, facie imberbi, cum alis supra aures, nudus totus, præterquam quod dorso palliolum habere uidebatur, dextera marsupium continebat, quod supra caput hirci iacebat: sinistra uerò caduceum præferbat, & ad pedes illius gallus, & hircus suberant. Effingitur non raro cum pedibus allatis galatæ alato, & cum talaribus, & petaso in pedibus, & aliis modis.
Methotini Magus Deus apud Gothos.
Minerva, uel **Pallas** filia Iouis, ex eius cerebro nata dicitur.
 Pingebant diuersimodè. **Vultu** uirili, & truculento.
 Alii armis insignem, oculis toruam, & glaucis cum hasta prælonga, & cristallino clypeo, quæ sapientis naturam designant, colebant Athenæ.
Minos filius Iouis, & Europæ, Rex Cretensium, quibus & leges scripsit. Hic figuratur à Poetis iudex apud inferos, sicut & frater eius Rhadamantus.
Mnutius Deus erat apud Romanos.
Misericordiam ueluti Deam colebant Athenienses, cui aram construxere.
Mozim Deus apud Indos Occidentales, in Regno Benomatapa, primo uolu. Navig. pag. 393.
Monus Deus conuicii, & maledicentiæ, & reprehensionis.
Murcea, uel **Murcia** Dea desiderii existimata.
Myiægrus Deus muscarum dictus, quem, qui inuocabant muscæ molestiæ non erant.

N

Naiades dicuntur nymphe fontium.
Napez sunt nymphe siluarum.
Nareisus iuuenis pulcherrimus, & uenator à multis summa ueneratione habitus.
Nascio, uel **Natio** Dea est, quæ nascentibus præesse credebatur.

Natagai numen quoddam pro Deo Tartari colebant, & arbitrabantur terram præesse.
Necessitatis, & uolentiæ sacellum, in agro Acro Corintho, nec ingredi fas erat.
Nemesis e curta Dea indignationis, quæ de sollicitate superbientes uisciscitur.
Neniam Deam funerum ponebant.
Neptunus Deus ab antiquis sub diuersis cognominibus adorabatur, & variis modis pingebatur, nam aliquando pacatus, ac tranquillus, nunc commotus, nudus etiam cum tridente, & concha, & nunc in veste cerulea, idest Cyanea.
 Arbitrabantur ergo Iouem Deum superiorum, Plutonem inferiorum, Neptunum uerò aquarum.
Nereides nymphe aquarum.
Nereus Oceani, & Phethyos filius, marinus Deus, nerèidum pater, & ponitur pro mari.
Nixi Dei dicti, ab enitendo, uel pariendo.
Ninus filius Beli, aut potius primus Rex Assyriorum, summo honore existimatus.
Nodotus, uel **Nidonus** Deus, nodis, genuculisque culmorum præfectus credebatur.
Nemiam Deam funerum ponebant.
Nonensiles Dei à Sabinis Romam deducti existimantur, sic dicti, quia nouissime in Deorum numerum sunt ascripti.
Nox ab antiquis colebatur, & sub mulieris forma pingebant, nigris expansis alis, quæ uolare uidebatur.
Numeria Dea, quæ numerare docet, inquit D. Aug.
Nundina Dea à nono nascentium die nuncupata, qui dies lustricus uocabatur, quo scilicet infantes lustrabatur, & nomen imponebatur.
Nymphis aliquando templa erexere.

O

Occasionem inter Deas locarunt Romanam.
Ochilubo Deus dicitur magnæ uenerationis apud Indos Orientales. 3. par. Navig. pag. 275.
Oden Deus à Gothis cultus, quia dicitur auxiliator belli.

Idolatrarum nomina.

Ogros nomen Dei apud Caras, in huius Dei templo fluctus, & procella apparebant, & terrorem incutiebant.
 Quæthochli Deus vini in regno Mex. apud Indos Occidentales. 3. par. hist. c. 223.
 Orbona Dea dicta, ne homines orbos faceret.
 Ossilago Dea ossium solidatrix.

P

Pales Dea pastorum, apud Virg. & Ouid.
 Palius Deus, apud Macrobius.
 Palmyrius Agyptiorum Deus.
 Pammyles Deus apud Aegyptios.
 Pan Rusticus Deus Pastorum, cornutus, & caprinis pedibus.
 Pandora, mulier formosissima, & gratiosissima, cui singuli Dij, dona dederunt, Pallas sapientiam, Venus decorem, Apollo musicam, Mercurius eloquentiam. Et hinc Pandora dicitur omnium donum, hanc Iuppiter in terram misit, ut homines deciperet.
 Pantalenam Deam, segetibus præesse dicebant, cum spicæ, & solliculi patefcerent, ut spicæ exire possint.
 Pantheon Templum Romæ, ab M. Agrippa constructum Ioui vltori, & interpretatur omnium Deorum.
 Parce tres Dæ fatales, quæ quicquid homini addixerint, id fieri necesse est.
 Pataicos, seu Pateos Deos Phenices vocabat, quos in triremium proris circumferre solebant Pigmæorum quadam imagine.
 Pæntinam Deam colebant, ut ab infantibus paucorem auerteret. D. Aug.
 Pauorem etiam adorantur Corinthij. teste Lactant. ac D. Aug.
 Paupertas, & ars, ut diximus adorabatur à Gadareis.
 Pax fuit ab Antiquis adorata, Athenis ara pacis erat, & Romæ nobilissimū Templum.
 Pingebant eam cum spicis, nonnunquam cum oliua, aliquando lauro coronabatur, & rosa.
 Pecunia Dæ recensentur à D. Aug. ut pecunia esse possent.
 Pellonia Dea, quia potens erat ad pellendos hostes. D. August.
 Penates Dei, à gentibus summo honore habiti, qui dixerunt Deos Patrios, vel domus.
 Perficam, & Pertundam Deas statuerunt Ro-

mani, quia in cubilibus præstito essent dum virginalem Scrobem effunderent mariti, illam, quod voluptates perficerent inoffensa dulcedine.
 Picus Saturni filius à Romulo inter Deos repositus. D. Aug.
 Pietas Dea colebatur.
 Pilumnus Deus à pilo, quod far sine pilo non conficiatur. D. Cypr. & Aug.
 Pitho Dea à Græcis adorabatur, quia suadebat. Hanc Latini. Suadam, Suadelam, uel leporem dixerunt.
 Pluto Deus inferorum, uarijs nominibus nuncupatus.
 Plutus Deus diuitiarum à gentibus cultus.
 Pollux, & Castor, supra diximus de eis.
 Pomona Dea, quæ pomis, & fructibus præerat. D. Aug.
 Pothides Dæ dictæ fuerunt sororem facientes. His statuto tempore faciebant, sacra, & infra ædes, quæ Megara vocantur stantes sues mittunt, eas exacto anno, isdem ferme anniuersarijs diebus apud Dodonam pascere ferunt. Seruius 3. Georg.
 Populonia Dea, ne superstitiones fierent. D. Aug. lib. 7.
 Fortunas Deus Marinus.
 Portina Dea, præest potionibus infantum. D. Aug. lib. 4.
 Praxidicen Dæmonam appellabant gentes. Hæchis, quæ dicuntur, & aguntur finem imponere contendebant, hinc capita habebat, & miracula.
 Prema Dea mater colebatur, ne virgo cum præmitur commoueat.
 Præces Dæ Iouis filia, de quibus Homerus 9. Illiad.
 Prosa, uel Prorsa, & Profluerta Dæ colebantur à Romanis, quibus, & ars, & sacra fecerunt ob pariendi discrimina. Nam Prosa illis præerat, quæ legitimam partum ederent. Profluerta colebatur ab agris, & infirmis, cum præposere partus edebatur.
 Proserpina Dea filia Iouis, & Cæteris, quam Pluto ex Aetna rapuit in uxorem. Ceres autem ubique eam anxie quaerit, & tandem comperisset, Ioui conquesta est, qui sententiam dedit, uti nihil adhuc Proserpina gustasset apud Inferos. matri redderetur. Est igitur uxor Plutonis, & Inferorum Regina, & Luna.
 Prothæus filius Oceani, & Thetys Marinus Deus

Idolatrarum nomina.

Deus Pastor Phocarum, & Vates, sed nisi coactus vi nulla dans responsa. Fuit hic Rex Aegypti temporibus Priami Regis Troiani.
Prouidentiam, quam Stoici antum Fatidicam, Dea putabatur. Hanc mundum, & mundi partes administrare dixerunt, ut optimam & frugi matrem familias.
Putex adoratur apud Indos, in Regno Mexico. 3. par. hist. Ind. cap. 223.
Pudicitia Dea culta ab antiquis, cuius Romæ edes fuit in foro Boario, & hæc quidem Patricia uocata, altera fuit Plebeia, cuius edicula in Vico longo à Virginia posita est auctore Lilio.
Pudor ab Atheniensibus cultus, effigurarunt Græci sub forma muliebris, & à Latinis puerrili.
Pari Dei ab Archadibus adorabantur, quorum templum erat in collo Pallantio, ad quorum nomen iusiurandum Arcades habere solebant.
Quies Dea à Romanis colebatur, ut refert D. Aug.
Quecadquaal Deus Ciuitatis Chuenila in regno Mexico. vol. 3. Nauig. pag. 307.
Quinquatria festa Mineræ, quæ quinto die post Idus cuiusque mensis agebatur.
Quirinus Romulus dictus est, eo quod frequenter utebatur hasta, quæ Sabinorum lingua Quiris appellatur.
Quirinus etiam Martem significat, & Octavianus Cæsar Quirinus est appellatus. Et Romani Quirites dicebantur à Quirino primo Rege. Lact.
Rana adorantur ab Indis, ut Dij piscium. 3. par. hist. Ind. c. 223.
Rhadamanthus filius Iouis ex Europa, & frater Minois, qui dicitur esse iudex apud Inferos.
Rhamusia Dea indignationis, quæ superbiætes ulciscitur, alio nomine Nemesis, quod interpretatur indignatio.
Rhamusia autem dicitur Rhamnys oppido Atticæ.
Reges adorantur, ut Dij in extrema parte A-

phricæ, uersus Occidentem. 1. vol. Nauig. pag. 115.
Rediculus Deus à Romanis adoratus fuit, cui templum construxerunt extra portam Capenam.
Rhea filia Cæli, & Vestæ soror, & uxor Saturni, alio nomine Ops. Hæc etiam dicitur Cybele mater Deorum.
 Item Rhea dicitur Iliæ mater Romuli.
Huic tympana, & Cymbala adhibita fuerunt, & faces, & lampades propter tonitrua, & fulgura, quæ pluuiis præmia esse solent.
 Huic eor sacrificabant, quia arbitrabantur causam esse generationis. De qua D. Augustin.
Remus filius Martis, & Iliæ, quem frater eius Romulus occidit, quia uterque regnare uolebat.
Res, quam primò obuiant de mane adorant Indi Occidentales. uolum. primo. Nauig. pag. 366.
Risus simulachrum, ut Dei Lycurgum apud Lacedæmonios erexisse, putabat namque ille, Risum laboris, & modesti uictus esse condimentum.
Romulus, & Remus Gemini filij Martis, & Iliæ.
Romulus fuit conditor urbis Romæ, ac primus Rex.
 Secundus Numapomp.
 Tertius, Tullius Hostilis.
 Quartus, Ancus Martius.
 Quintus, Tarquinius Priscus.
 Sextus, Seruius Tullius.
 Et vltimus Tarquinius superbus, postea Consules fuerunt.
Rostarus Deus apud Gothos, immanissimus habitus. Holand. hist. lib. 3. c. 4.
Rostra templum Romæ in foro ante curiam sic dictum quod illi affixi erant rostra nauium hostilium, quondam ablata.
Rubigus Deus, huic sacrificabant, ne rubigo occuparet segetes. D. Aug.
Rumina, uel Rumia Dea, quæ manna paruulo, immulgere dicebatur, quia rumam dixeret ueteres mammam.
Ruicina Dea tum placabatur, cum frumenta runcanda essent, id est à terra tollenda. D. Aug.
Rulina Dea, huic rura committebant, alij Ruriam uocauerunt D. Aug.

S Alacia Neptunni uxor Dea Aquæ, ut scribit D. Aug.
 Salii sacerdotes Martis Romæ, à Numapom-
 pilio instituti qui lustrantes urbem salta-
 bant, portantes ancilia, id est scuta.
 Salus Dea apud Romanos. Hanc muliebri
 forma effingebant, sedentem in folio, pa-
 teram tenentem penes quam ara erat aræ
 anguis in uoluto caput attollens, & salutis
 augurium apud eos celebrabatur quod ne
 nouauit Augustus.
 Sanguis Deus Sabinorum.
 Saron Deus Marinus, quem putabant præf-
 se nauitice arti, à quo mare nuncupatum
 fuit. Strabo.
 Saturnus filius cæli, & uestis, uel terræ, qui ex
 ope Sorore sua genuit Iouem, Iunonem,
 Neptunum, & Plutonem. scribunt natos
 filios mox commedisse: & quod patri suo
 genitalia abscidit. Hunc sic effingebant sa-
 xones. Senem in pisce stantem, qui rotam,
 urnamque tenebat. Alii sic describunt.
 Saturnus gressibus tardus, ac remorator inee-
 dit, glaucoque amictu tectus caput, præte-
 debat dextera Flammiuolum, quendam
 draconem caudæ suæ ultimæ deuorantem
 quem credebant anni numerum nomine
 perdocere, ipsius autem canities pruinosis
 niuibus candidabat.
 Secari Dei dicebantur, qui securitatem affer-
 re docebant.
 Seia Dea dicta fuit, quando segetes sub terra
 essent.
 Segetia Dea, quando segetes ortæ erant su-
 pra terram.
 Seni Dei, animas cælestes dixerunt. D. Aug.
 Semones Deos uocauerunt, nec dignos cæli
 ob paupertatem, nec terræ propter gratiæ
 uenerationem, tales uocabantur Hippona
 Vertumnus, & Priapus.
 Sentiam Deam dixerunt, quæ sententias in-
 spirabat.
 Serpentes adorabant Indi orientales. libr. 1.
 cap. 14.
 Somorus Deus dicebatur, noctis filius, sic de-
 scribunt, facie resoluta, candida ueste in-
 dutum supra nigram, quali diem, ac nocte
 indicaret. Cornu in manu tenere uideba-
 tur, cum uera somnia immittit.
 Sogomonbar, Can primus Dearum, apud
 Regnū, del gran Can. 2. Vol. Nauig. pag.

Spes Dea colebatur à Romanis, quam sic de-
 scribunt. Fœmina fuit stans in stria laciniam
 sinistra manu non nihil attolens, dextera
 in cubitum elata patenam proferebat, in
 qua repositum erat uelut ciborium, id est
 uas in floris similitudine, cum hac inscrip-
 tione.
 Spes. P. R. Quidam uerò spem uiridi indutã
 palla effinxerunt, & sedentem supra doliũ
 cum cornice, quidam etiam cum Nemesi.
 Stata mater eius simulacrum in foro coleba-
 tur.
 Statilinus seu stabilinus, & statanus Dei præ-
 sidentes, & assistentes pueris, Alii educationi
 adscribunt, eo uide licet tempore, cum stã-
 di, & consistendi potestatem habere inci-
 piunt.
 Strema Dea, quæ strenia dicitur à strenue fa-
 ciendo denominata. D. Aug.
 Siluæ adoratæ, à Lituaniis, ut testatur olaus
 Magn. lib. 3. cap. 1. hyst. Gentium.
 Subigus Deus pater uocatus, qui adhæreba-
 tur, ut Virgo à viro subigeretur.
 Sydera adorantur, pro Diis paruulis, Dii ue-
 rò maiores dicunt Solem & Lunam; sic le-
 gitur in hist. Ind. Vol. p. Nauig. pag. 351.

T

T Acita, & Angenoria Deæ silentii, de qui-
 bus. D. Aug.
 Tanges Deus apud Etruscos, Aruspiciæ in-
 uentor, ut scribit Lucretius.
 Tambarane Deus Indorum occidentalium,
 in Regno Calicut, factus ad Imaginem bo-
 uis aut uiculi, ut habetur Volum. 1. Nauig.
 pag. 140. litera. F.
 Tanais Dea colebatur ab Armenis. Strabo
 lib. 11.
 Tambarme Deus est lapis ouo similis, quæ
 geritur ad collum, adoratur in regno Nar-
 singa apud Indos. Vol. 1. Nauig. pag. 302.
 Taraxippus Deus cultus ab Eleis, cuius ara
 erat in stadio dromo, & quem aurigæ cole-
 bant, cuius nomen esse putabatur, ne tur-
 baret equos currentes.
 Terminus Deus, huic crexit Numa Pomp.
 sacellum in colle tarpeio, nec aliquod ani-
 matum sacrificabat, sed liba tantum, pu-
 res, & frugum primitiæ. D. Aug.
 Tenes Deus tenediorum. Cic. referente.
 Terram tellurem, & Tellumonē terræ Deos
 colue-

coluerunt Romani, & Græci. D. Aug.
 Thalassus Deus nuptiarum, à Romanis habi-
 tus, sicut à Græcis Hymeneus. D. Aug.
 Theagenes athleta, à thasis colebatur, ut
 Deus.
 Thelesphorus ut Deus adorabatur à Perga-
 menis.
 Tezcadeuca Deus prouidentia apud Indos.
 3. p. hist. Ind. cap. 79.
 Themis Dea, hanc eam esse dicebant, quæ ho-
 minibus præcipit id petere, quod ius esset.
 Tinea adoratur apud Indos in Regno Mexi-
 co, ut dicitur. 3. par. hist. Ind. car. 223. ut sic
 panni non ledantur, aut corrodantur.
 Timorem Lacedemonii coluere, sic pingeba-
 tur, cum capite Leonino, ut in scuto Aga-
 memnonis. Huic ijdem Ephoros sacellum
 construxere propè trinium, quo ipsi Tri-
 bunal habebant, ut ceteris maioris essent
 formidinis.
 Tonitruum, Lampades, sagittæ adorantur apud
 Indos. hist. Ind. 3. par. cap. 223.
 Triton Deus Marinus Neptuni filius, ut He-
 siodus dicit.
 Tutalliana Dea, ut scribit D. Aug. ad custo-
 diendas segetes.

V

V Acca Dea habitæ apud Indos orienta-
 les, in Regno Calicut. lib. 1. hist. orient.
 cap. 14.
 Vagitanus Deus, qui infantum uagibus præ-
 erac. D. Aug.
 Vagnostus Deus apud Gothos.
 Venus Dea generationis, & uoluptatis, & for-
 mositatis apud omnes gentes. Eius simula-
 chra diuersimode figurabatur, nunc forma
 puellæ in conca, quæ mari exeunte, nunc mu-
 lier manu concam tenens rosas floribusque
 coronata, curru etiam uesta aliquando co-
 lūbis, interdū cignis tracto, quandoque cū
 argenteo speculo, & cum Sandaliis inaura-
 tis cum aureis fibulis, & aliis modis.
 Veritas Dea existimata fuit à gentibus, tem-
 poris filia, & uirtutis mater sic pingebatur
 Virgo niueis induta uestibus. Alii uerò,
 pingebant, mulierem pulchram magnam
 impliciter ornata, illustrem, ac splendi-
 dam, cuius oculorum orbes puro lumine
 nitabant, ut astrorum, ac stellarum fulgo-
 ren imitari uiderentur.
 Vertanus Deus, qui Ianus dictus est.

Vespertilioes adorantur ut Dii apud Indos
 in Regno Mexico. hist. Ind. p. 3. cap. 223.
 Vesta Dea Virginitatis quondam habitæ, in
 templo erant sex Virgines uestales, quæ
 ueste seruebant custodientes ignem per-
 petuum, qui si forte fuisset extinctus, per
 negligentiam uerberabantur à Pontifice.
 Item si qua fuisset corrupta defodiabantur
 in uia. Nam circa portam collinam erat spe-
 cus clausus, in quo deponerentur. Capie-
 batur autem, id est eligebatur Virgo uesti-
 lis intra annum sextum decimum suæ æta-
 tis, & 30. annis oportebat eam manere vir-
 ginem, postea nubere licebat, fuit & alia
 uesta mater Saturni, & Titani. D. Aug. Pin-
 gebatur uesta mulieris forma sedentis, &
 gestatis timpani, quod terra uentos intra
 se continebat.
 Vestibulares, seu præstructores colebantur
 in præstructionibus ædificiorum.
 Vetula aurea adorabatur à Lituaniis, & à Mo-
 scouitis, ut refert olaus lib. 3. cap. 1. hist.
 Gentium.
 Victoria Dea à Latinis, & Græcis adoraba-
 tur, & effingebant, alatum, uolantem, coro-
 nam, uel palmam profertentem.
 Victolopucheli Deus belli apud Ind. 3. p. hist.
 cap. 79.
 Virginitatis Dea adhibebatur in Nuptiis à
 Romanis, quæ Virginis Zonam solueret.
 D. Aug.
 Viriplaca, nomen à placandis uicis sortita, a-
 dorabatur, à Romanis, quoniam placabatur
 dissensiones, quæ oriebantur inter uirum,
 & uxorem.
 Virtus colebatur ut Dea à Romanis, quan-
 diuersimode pingebatur, non nunquam ma-
 tronali habitu honesto, in affectatoque, nunc
 quadrato saxo insistentem. Alii uerò mu-
 lierem columnæ leuæ innexa cubito, dex-
 tera serpentem tenentem. Non nulli figu-
 rabant, imaginem senis barbati stantis, nu-
 di, clauæ inuicentis, cum Leonis pelle bra-
 chia aduoluta, cum hac inscriptione. Vir-
 tuti Augusti.
 Virtumnus Deus, qui u. tam à puerperio lax-
 giri credebatur. D. Aug.
 Volumnus Deus, & uolumna Dea, Dei nu-
 ptiales, ut bene coniungerentur. D. Aug.
 Voluptas Dea existimata, à uoluptate dicta.
 Aug. & Varro.
 Voltumna Dea Etruscorum.
 Volutina Dea folliculorum in uolucris, & in
 uolumen-

voluntatis segetum prapposita .D. Augu-
stinus.

Vulcanus Iouis, & Iunonis filius, qui cum de-
formis natus esset, nec ei Iuno arrisisset
præcipitatus est à Ioue in insulam Lem-
nyum, ubi nutritus fuit à simiis, & ex casu il-
lo factus est altero pede claudus.
Dicitur faber Deorum, qui Ioui fulmina,
& Diis arma formauit, contra Gigantes,
nec tamen admittit ad mensam Deorum:
est etiam Deus ignis.

**D E V A N I S G E N T I V M
S A C R I F I C I I S.**

NE aliquid desit ad confutatio-
nem aduersariorum Christiana-
nae fidei, post ubique falsos
Deos recensuimus, eorundam
sacrificia explodamus. Admi-
serunt Sacerdotes Gentiles,
inimmo summo honore prosequerantur:
construxere templa quàm plurima ad Di-
worum cultum, quæ tamen derident Lu-
therani.
De Sacerdotibus enim legimus (licet alia
dicta sint uerbo Sacerdos) quod primum
locum obtinebant Romani Pontifices,
qui creduntur à Numa Pompilio constitu-
ti, & quatuor ab initio creati, quibus sub-
iectus erat Rex Sacrorum, cuius vxor Re-
gina sacrorum appellabatur, erant enim
Flamines à Romulo primum instituti, qui
etiam subditi erant Pontif. Maxi. erant ta-
men omnium rerum sacrarum admini-
stri; erant etiam Romæ Pinarii, & Potitii
Herculis Sacerdotes: Potitii enim primo
matutino sacrificio intererant: Pinarii po-
stea extisiam redditus aduenerant. Erant
adhuc Aruales fratres: erant & Augro-
res summo in honore: Salii quoque: sæ-
ciales duumiri sacrorum: Epulones, Ti-
ti sodales: Curiones dicti à Curiis, qui sa-
ciunt, ut in his sacra fiant. Cupentus quo-
que, porrò lingua Sabinorum sacerdos
vocabatur: erant etiam igniferi Sacer-
dotes, qui ante alios ignem in Sacrificiis in-
ferebant.
Sacerdotes uestales, & Pastefori, quoque

Z Amolxis colebatur à Gotis, quibus le-
ges tulit, inquit Herodotus.
Hos collegimus notiores Deos, quos uel
colebant antiqui, uel hodie ab Indis ado-
rantur, licet sint adhuc duo alia millia, ex
his tamen eorum inscitiam deteximus.
Alia prosequamur statuto ordine.

Sacerdotes fuere apud Egyptios, & Græ-
cos, quorum omnium officia describit Gi-
aldus libr. de Diis gentium Syntagma 17.
Sequitur ut sacrificia explicemus. Sacrifi-
cium dicitur omne, quod gratia rei Diui-
nae impendebatur, & Diis offertur. Hoc in
duplici erat differentia. Publicum & pri-
uatum. Primum pro populo fiebat, & po-
pulare sacrificium nuncupabant. Priuatū,
quod pro singulis hominibus, & familiis
offerebant, his addunt peregrina, solen-
nia, quæ singulis annis (& anniuersaria di-
cebantur) sacrificabant. Athysia sunt sacri-
ficia, quæ sine fumo sunt, exigua quæ ino-
pium erant. Hostiæ, quæ offerebant priusq;
hostes aggredierentur. Victimæ, quæ post
uictoriam de uictis hostibus immolaban-
tur.
Præcidanæ, quæ ante solennia sacrificia
pridie mactabantur.
Succidanæ, quæ post alias, adhuc hostiæ,
cedebantur. Eximia erant quæ ad sacri-
fium destinatæ eximebantur à grege, uel
quod eximia specie, quasi offerendæ numi-
nibus eligerentur.
Aruga hostia erat, ab ara dicta, in qua in-
cludebatur.
Cautares hostiæ dicebantur, idest pars ho-
stiæ, quod caudatenus duceretur, & pone-
batur in sacrificio pro collegio Pontificum,
quinto anno.
Prodigiæ hostiæ dicebantur, quæ consume-
bantur, unde & Prodigii dicti sunt.
Bidentes hostiæ, quasi biennes, quoniam

nec maiores, nec minores licitum erat da-
re. Harum hostium duo sunt adhuc ge-
nera. Quædam, in quibus voluntas Dei,
per exta requirebatur, alterum in quo so-
la anima Deo sacrabatur & animales ho-
stias nominabant.
Erat etiam Amburbium, quod offereba-
tur, quoties ciuitas lustrabatur. Fuere So-
lita uilia sacra, quæ singulo perfecto lustro
per censores celebrari mos fuit, ad lustran-
dum urbem, sue, oue, & tauro, aut verre,
ariete, & tauro, qui circa urbem ducebantur.

Ambaruale sacra ad arua, & segetes lu-
strandas, multa præce, & cærimonia cele-
brabatur.
Lustralia sacra dicebantur, quæ quinto quo-
que anno peragebantur, aliquando tamē
lustralia, pingua significabant.
Fuere, & alia sacrificia apud antiquos.
Nam Gothi sacrificabant Deis nouem spe-
cies animalium, quibus non raro addebant
humana corpora, ut lib. 3. hist. Gent. & na-
turæ dicitur, cap. 7.
Alia referre non oportet, sed recentiora
recurramus Indorum Sacrificia.

De Sacrificijs Indorum.

MAuri in porta Lamech sacrificat
Abraam, Isaac, Occidentales ad
Oriem plures uerueces, quos
assabant, & eos manducabant.
volum primo. Nauig. pag. 105. capitu. 14.
& 16.
In eodem volumine legitur, pagina 314,
Rex prouinciae, qui Lacaræ seipsum sacri-
ficat Idolo, sibi mortem inferens sacrifi-
cans, & hoc semper transacto tempore duo-
decim annorum Regni sui.
Rursus, pag. 343. in Prouincia Brisnagar
certo die in anno portant in medio duo-
rum curuum Idoli per ciuitatem cantan-
tes plures laudes, pluresque pro sacrificio
seipsum int. rseciunt.
Adhuc pag. 163. cap. vigesimo primo scri-
bitur. Quod in Regno Calicut adoratur
Diabolus, eique sacrificatur, quod supe-
rioribus annis ex literis Reu. Domini Ful-
uij Gregorii Perusini ex Societate I E S V
(qui inibi Deo inspirante ad fidem Euan-
gelicam promulgandam, ac ad augendam
accessit) comperum habeo, & aliis.
Scribunt etiam, quod in Prouincia Tan-
guth, in ortu alicuius filij masculi, offerunt
filium illorum alicui Idolo, ad cuius hono-
rem domi singulis annis nutriūt arietem,
quem sacrificant Idolo, quem conuocatis
amicis magna lætitia comedunt. Vo-

lum. secundo, pag. 14. c. 36. Et cap. 55. pa-
gina decimaseptima dicitur, quod in Re-
gno Regis, qui nostra lingua uocatur, *Del
gran Cane*. Sacrificat plures uerueces ha-
bentes capita nigra, cum thure, & ligno
aloe.
Refert etiam volum. tertio, pag. 186. capit.
duodecimo. Quod Indi in populo, qui
dicitur de Lazaro, antequam accedant ad
bellandum, imposito lumine super petra,
prolatis quibusdam uerbis, sacrificant Idolis.
Rursus pag. 188. capitulo quintodecimo,
legitur, quod in insula sacrificiorum, Indi
sacrificant Idolis corda hominum, eodem
modo sacrificant in Regno Temittam.
Demum testantur, quod in Regno Perù,
sacrificant Idolis non raro proprios filios
lauantes vultum Idoli sanguine filiorum
suorum. pagin. 384. Et eodem uolum. pa-
gina 340. scribitur, quod sacrificant ini-
micos captos in bello, & interficientes Idolis
off. runt.
Multis plerisque aliis modis offerunt, quos
longum esset exscribere, & quotidie, ex Pa-
tribus Dominicanæ familiæ, ac Societatis
I E S V, qui inibi comorantur, experimen-
to comprobatur. Nunc dies Festos eorum
reteramus.

Hæreticorum nomina.

Aeriani, seu Aerii. 14.
Aeriani ab Aerio parvæ Armeniæ nuncupati, anno 342. tempore Iulii Primi & Constantino Magno Imperante, docuerunt vanū esse offerre sacrificium pro defunctis. Aug. lib. de hæresibus damnat. & Prat. lib. primo. c. 14.

Aetiani. 15.
Aetiani ab Aerio Siro dicti. Afferebant filium dissimilem patri. & quod in fide uiuentibus nullum imputatur peccatum; vixerūt anno 363. tempore Liberii Rom. Pontif. & Constantini Imperatori. Niceph. lib. no. no. cap. 17.

Agapeta. 16.
Agapeta, eius hæresis inuētores fuerunt, uel schismata. Quod ieiunium persequebantur, & abstinentiam, & aperto ore docebant, quod omnia munda mundis, & quod satis est conscientia munda. Vixerunt tempore Siricii Papæ, & Theodosij Imperatoris, anno 395. Hos confutat D. Hieron. ad Cæsiōtem, aduersus Pelag. & ad Oceanum de vita Clericorum.

Agareni. 17.
Agareni nuncupati ab Agar Abrahæ Ancilla, damnantur à Prat. li. 1. 17.

Aginnenses. 18.
Aginnenses escas abhominabantur, & quod non sint à Deo condita, sed immunda. Vixerunt tempore Sergij Rom. Pont. & Iustiniani II. Imp. anno 694.

Agnoeta. 19.
Agnoeta, eorum hæresis emanauit à Teophronio quodam genere, & patria Cappadocia, ad eum decepti sunt, ut dicerent Christum ignorare diem iudicij. fuerunt anno 365. tempore Liberij Rom. Pontif. & Valentiniani Imper. De his Niceph. lib. 12. cap. 30. Dicebantur uero Gnoita ab Ignorantia.

Agonychita. 20.
Agonychita, præsumebant orandum esse, & non genua flectenda. vixerunt anno 701. Sand. lib. 7. Num. 129.

Agrippiani. 21.
Agrippiani ab Agrippino Cartagin. Episcopo docebant dum ad Ecclesiam redeunt esse rebaptizandos, qui ab ea discesserunt, & ad hæreticam prauitatem confugerunt. fuerunt anno 259. Hos damnat D. August. tertio, sexto, & septimo contra Donatistas.

Airani. 22.

Airas à quo Airani, dixerunt Spiritum sanctum non esse consubstantialem. vixerunt anno 377. & tempore Damasi Papæ, & Valentiniani, Gratiani, & Valenit Imper. scripsit de his Niceph. lib. 11. c. 31.

Albanenses. 23.
Albanenses plures errores ab hac impij secta exorti sunt, qui fuerunt anno 796. tempore Leonis III. Rom. Pont. & Constantini Imper.

Albigenses. 34.
Albigenses dixerunt non in vinam tantum heresim, sed in plures prolapsi sunt, ut suo loco dicemus. vixerunt anno 1216. tempore Innoc. III. & Federici II. & D. Patris Dominici, ac Seraphici Francisci.

Alexander Baucalis. 25.
Alexander Baucalis, Arriana hæresis primus author, vixit tempore D. Siluestri, ac Magni Constantini, anno 315. scribit de hoc Niceph. li. 8. c. 5.

Alexander Aerarius. 26.
Alexander Aerarius tanta fuit perfidia, ut auderet circuncisionem seruare, & docebat resurrectionem iam factam. Nunc ferunt Sathanam traditum fuisse à D. Paulo. 2. Timoth. 4. vixit anno Domini 66. tempore Domitij Neronis, ac Petri Apostoli summi Pontif.

Alexander Latro. 27.
Alexander Latro, cum iam apostatasset, propter latrocinia iudicatus est. De hoc mentionem facit Euseb. Casar. li. 5. c. 19. Eccl. hist. & Prateol. li. 1. c. 26.

Algazel. 28.
Algazel hanc seminauit hæresim, quod pro peccato redderetur poena, quod pro amissione vltimi finis affligerentur anime. Vt D. Tho. ait. 3. cont. Gent.

Alafcus. 29.
Alafcus, sic à patria nominatus, qui Ioannes dictus est. Vanè, & perfidè interpretatus est illa uerba. Hoc est corpus meum, id est non panis, sed tota hæc cœnæ actio est corpus meum. Vixit tempore Lutheri, & Leonis X. ac Inuitis. Caroli V. De hoc scrib. Vuicelmus Damasc. li. 2. ad fratres Catholicos Germaniarum.

Almaricus. 30.
Almaricus Gallus patria Carnotensis, qui in signa Doctoratus Parisij suscepit an. 1204. tempore Inu. III. ac Phil. Barbarossæ filio.

Alogi.

Hæreticorum nomina.

Alogi. 31.

Alogi dicti, quasi verbo carentes, eò, quia Euangelium Ioannis loquens de verbo reijciunt, fuerunt anno 180. tempore Sotheri Pont. & Commodi Imperatoris.

Amantius, seu Palladius. 32.
Amantius, seu Palladius, & Episcopus, vixit anno 381. tempore Damasi Rom. Pont. & Valentiniani Iunioris, & Gratiani Imp. De eo scrib. Niceph. lib. 11. c. 31. Hunc vocant alij Palladium.

Ambrosiani. 33.
Ambrosiani, qui & Pneumatici à quodam Ambrosio nominati, ij in tantam insaniam inciderunt, ut assererent falsum esse vtrunque testamentum, quæ aperte reiecerunt. Hos scribit fuisse de secta Anabatistæ. Horum gesta Ecchius meminit, contra confessionem Zuinglij, & Prat. li. 1. c. 32.

Ammonius. 34.
Ammonius Alexandria ortus, Origenis præceptor. Hunc vocat orthodoxæ fidei desertorem Niceph. lib. 5. c. 13. vixit anno 200. sub Victore Papa, ac Seuero Imperat.

Amfordorfiani. 35.
Amfordorfiani. Isti bona nostra opera ad salutem perniciose esse contendunt, quos imitati sunt Flacciani, & multi Saxonici, vixerunt hoc tempore, & sunt ex rigidorum confessione nostri temporis.

Anabatista. 36.
Anabatista, eò quod baptismum iterabant, sunt dicti, nam pueros cum ad grauiores annos peruenissent, denuò baptizabant. vixerunt isti paucis ante annis. 1525. scribit Sind. li. dubitantium, dialog. 2. & Card. Varm. li. 1. de hæresibus.

Anastasius. 37.
Anastasius Discoros nominatus ab eo, quod oculorum pupillæ erant discolorum colorum, namque dextera nigra fermè, sinistra cærulea erat. Hic arbitratus est, Papam subditum Imperatori. Vixit anno 493. de hoc scribit Niceph. li. 16. c. 25. & D. Anton. li. 1. hist. tit. 6. c. 1.

Andreas Musculus. 38.
Andreas Musculus putauit Diuinam naturam, simul cum humana extinctam, ac mortuam esse. De quo scr. Sander. lib. 7. de vlt. mon. Ecclesie. nu. 185.

Andreas Osiander. 39.
Andreas Osiander Mureburgensium Propheta mendax nostri seculi. Falsum dixit esse.

Quod corpus Christi, & sanguis in Euch. contineatur, de quo Alf. de Cal. Missa hær. 2. Angelitæ. 40.

Angelitæ ab Angelo nomine sortiti sūt. Male de Diuinis personis sentiebāt. & fuerūt an. 494. tpe Symachi R. Pōt. & Anastasij Imperat. Quo tempore erat Anastasius Discoros.

Angelici. 41.
Angelici sic nūcupati, quia Angelos adorabāt. fuerūt an. 199. Victore Pap. ac Seuero Im. D. Aug. meminit, li. de hæresibus. c. 39.

Annianus. 42.
Annianus falsus Diaconus Celsus Ecclesie Pelagii consors, & discipulus, ann. 405. scr. de eo D. Hier. ad Alypium, qua ætate fuit Rom. Pont. Innoc. I. & Imp. Archadius.

Anomi, siue Anomei. 43.
Anomi, siue Anomei dicti, Latine uerò sine lege Dei, quoniam affirmabant, se comprehendere Dei naturam. an. 358. tpe Liberij Papæ, & Constantij Imp. contra quos Cypria. in trac. 4. c. 9. Theoph. ca. 3. ad Eph. D. Aug. ad Pau. 112.

Anthimus. 44.
Anthimus, primus fuit Episcopus Trapezuti, postea Constantinop. Negabat iste duas naturas in Christo. & uis it tpe Symplicij Rom. Pont. & Zenonis Imp. an. 476. de eo scribit Niceph. li. 17. c. 7.

Anticaluiniani. 45.
Anticaluiniani, derident transubstantiationem in Euch. & eam extra usum non esse. fuerunt, & uiget eorum secta (utinam extinguatur) nostra ætate. scrib. Prat. li. 1. c. 49.

Antichristiani. 46.
Antichristiani illi dici uerè possunt oēs hæretici, eò quia Antichristum caput futurum sequuntur. loquit, & ostendit hoc Prat. li. 1. c. 42.

Antidicomarianita, siue Antimariani. 47.
Antidicomarianita, siue Antimariani nominantur, quoniam Mariæ aduersantur, negantes Mariam esse Dei genitricem. scribit aduersus eos Epiph. li. 3. tom. 2. contra hæreses.

Antilutherani. 48.
Antilutherani sunt de tertia classe hæreticorum nostri tps, quique sacrii dicti sunt, negantes esse præsens corpus in Cœna Dñi, quorum primus fuit Carolastadius, an. 1524.

Antidemoniaci. 49.
Antidemoniaci negant esse malos spiritus, & Diabolū, maleficia er & incantationes derident, ut author est Prat. li. dicto. c. 46. & sunt ex rigidorum confessionist. nri seculi familia.

b Anti.

Hereticorum nomina.

Antidiaphorista. 50.
Antidiaphorista, omnes ecclesie ceremonias conculcant, & Episcoporum Iurisdictionem, quas sunt heretici adhuc viuentes, de quibus Prat. cap. 47.
Antisuencfeldiani. 51.
Antisuencfeldiani ponunt omnem causam nostrae fidei in vocali ministerio suorum cōcionatorum. Prat. cap. 48.
Antistanariani. 52.
Antistanariani putant Diuinam naturam vnā cum humanā esse mortuam. Prat. c. 5.
Antinomi. 53.
Antinomi sunt de secta Luth. ex prima classe Euangelicorum nostri temporis, isti ex eo, quod Diuinæ legi contrariantur, deducūt homines non teneri ad obseruantiā Euangelii. Lind. Dial. 20.
Antropomorphita, seu Vadiani. 54.
Antropomorphita, vel Vadiani sic nominati, eō, quod Deum habere membra humana censebant, quæ in diuinis literis leguntur, Antropos enim Græce Latine homo interpretatur. fuerunt in partibus Ægypti tempore Theodolij Maioris, & Syrici Romæ. Pont. anno 395. Niceph. lib. 11. cap. 14.
Antostandrini. 55.
Antostandrini putabant hominem esse iustū, non re ipsa, sed verbo tantum. Prat. capit. 53.
Apellita. 56.
Apellita ab Apelle Marcionis Discipulo, inter multa qua dixerūt. Id vnum fuit, quod putabant Christum non esse verum Deū, sed phantasma. fuerunt anno 128. tempore Soteri Rom. Pont. & Anton. Imper. De his Niceph. lib. 4. cap. 24.
Aphthardocita. 57.
Aphthardocita dixerunt carnem à Christo ante resurrectionem assumptam esse incorruptibilem. fuerunt anno 356. tempore Felici 4. Rom. Pont. & Iulianiani 2. Imper. Niceph. lib. 17. cap. 29.
Apocryphi. 58.
Apocryphi reiciunt omnem sacrarum literarum librum, præter Prophetas, & Apostolos. Phil. scribit lib. de hæresibus.
Apocrita. 59.
Apocrita putarūt nostram animam ex Dei substantia factam. fuerunt anno 379. tempore Eutichiani Rom. Pont. & Taciti Impera. & Originem sumpserunt ex Perlia à Manete quodam.

Apollinarista. 60.
Apollinarista ab Apollinari Viro Laodiceo, qui dixit Christum tantum corpus, non animam assumpsisse. fuerunt anno 377. tempore Damasi Papæ & Valentiniani Imper. de quibus multi scribunt. Vinc. Liren. Hist. Trip. lib. 5. cap. 44. Niceph. lib. 11. capit. 12. D. Tho. opus. 5. de Symbolo. & alibi.
Apostolici, siue Apotactici. 61.
Apostolici hoc nomen assumpserunt, quia nihil proprii possidere posse affirmabāt. fuerunt anno 199. tempore Victoris Papæ, & Seueri Imper. scribit Aug. lib. de ger. capit. 40.
Aquarii. 62.
Aquarii, ex eo quod tantum aquam in calice offererebantur dicitur. De quibus. D. Aug. de heres. cap. 4 & D. Tho. opus. 5.
Aquila. 63.
Aquila Ebionis sectam esse sequutus, anno 132. tempore Sixti Rom. Pont. & Adrianū Imper. Hic fuit ponticus genere ex paganismo ad Christiani fidei conuersus. De hoc scribit Iren. lib. 5. & Epiph. lib. de mēss. & ponderibus.
Armacanus. 64.
Armacanus, natione Hibernus, asserit turpe esse Christiano medicinā docere, & exercere. Cui & illud addidit. Sacerdotes possē abiente Episcopo, exercere munus Episcopi. fuit anno 1360. tempore Innocen. 6. Rom. Pont. & Caroli III. Imper.
Arabici. 65.
Arabici ab Aratia dicti contendebant. Animam vnā cum corpore interire, atque in nouissimo vtrunque resurgere. fuerunt anno 207. Seuerino Rom. Pontef. & Seueri Imper.
Archontici. 66.
Archontici, sic nuncupati à principibus, quibus mundi productionem ascribebant, nēpe affirmabant non à Deo, sed ab Angelis mundum esse conditum. fuerunt tempore Pij Primi Rom. Pont. & Antonini Pij Imper. anno 160.
Arrabonarii. 67.
Arrabonarii sunt de secta Sacramentariorū nostræ ætatis, qui dicunt dari Cœnam Domini, tanquam arrabonem corporis, & inuestituram donati prædii. Prat. libr. 1. cap. 65.
Arriani. 68.
Arriani ab Arrio Viro Alexandrino iniquissimo, & eius Ciuitatis Præsbytero. Hic inter plura dixit, personas Diuina non esse æquales, ac diuersas, in Sanct. Trinitate potuit substantias.
De eo Doctores omnes scribunt. Vixit tempore D. Siluestri Romæ. Ponti, & Magni Constan. anno 314. Vinc. Lir. Niceph. lib. 8. cap. 4. Histo. tripart. lib. 1. cap. 12. D. Tho. opus. 5.
Armeni. 69.
Armeni multa commentitiè adinuenerunt, ut suo loco exponemus. Hi suam sectam promulgarunt anno 640. viuentē Theodoro Papa, & Constantino Tertio Imper.
Arnaldista. 70.
Arnaldista ab Arnaldo Brixienfi nominati, anno 1140. tempore Innocen. secundi, & Curadi tertij Germani Imper. plura falsa adinuenerunt.
Arnoldus à Villa Noua. 71.
Arnoldus à Villa Noua, in agro Catelloniensi, multa vana seminauit. Directo. Inquis. p. 2. q. 11.
Arnoldus Montaneri. 72.
Arnoldus Montaneri non modicam attulit perniciem, tempore Innoc. VI. Urb. V. & Grego. XI. Directo. Inquis. par. 2. q. 11. in fine.
Artemon. 73.
Artemon non erubuit prædicare Christum esse purum hominem ex Virgine natum, virtute Prophetis præstantiorem. fuerunt tempore Urbani Primi Rom. Pont. & Marci Aurelij Imper. ann. 221. De quo Euseb. li. 5. c. 28. hist. eccl. & Niceph. li. 4. c. 20.
Artotyrita. 74.
Artotyrita ex Gallis pullularunt anno 181. tempore Soteri Papæ, & Comodi Imper. qui docuerunt offerendum esse panem, & caseum, sicut primi homines ex fructibus terre, & ouium, sacrificabant, & ab ipsa oblatione sic vocantur.
Asclepiadotei. 75.
Asclepiadotei ab Asclepiadoto nominati, fuerunt tempore Urbani Rom. Pontif. anno 222. Et Heliogabali Imperat. isti dicebant Christum esse purum hominem. scribit Euseb. li. 5. c. 19.
Ascodrogita. 76.
Ascodrogita fuerunt anno 181. tempore Soteri Rom. Pont. & Comodi Imper. & eorū hæresis magis vergit ad Paganismum. isti Regionem Galatię habitauerunt.

Hereticorum nomina.

Assurritani. 77.
Assurritani sunt ex Donatistis 358. tempore Liberij Rom. Pont. & Constantini Imper. In Africa docuerunt.
Asterius Sophista. 78.
Asterius Sophista Cappadociæ ortus, imitator Arriani erroris anno 339. tempore Marci Papæ & Constantini Magni. De quo Niceph. lib. 8. cap. 53.
Astharista. 79.
Astharista hæresis Iudæorum, ut affirmat Præteol. lib. 1. nu. 75.
Athei. 80.
Athei, adeo decepti sunt, ut arbitrarentur, non esse Deum, sed omnia fato euenire. Et etiā putabant, animas cum corpore interire. Nic. Sand. lib. 7. nu. 231.
Audeani. 81.
Audeani ab Audeo nominati sunt, natione Syro, ann. 380. tempore Damasi Papæ, & Valentis Imper. qui censebant, Deum humana membra habere. De his Theodoretus. lib. 4. eccl. Hist. capit. 10. & hist. Trip. lib. 7. cap. 11.
Augustiniani. 82.
Augustiniani ab Augustino Bohemo dicti, ex Sacramentariorū secta huius ætatis, putant Cœlum esse clausum vsque ad diem Iudicij, quæ fuit Græcorum hæresis. Prat. lib. 1. cap. 80.
Auricularii. 83.
Auricularii blasphemantur auricularem confessionem Sacerdoti faciendam. Nic. Sād. lib. 7. nu. 113.
Auxentius. 84.
Auxentius Episcopus Mediolanij, anno 340. ex secta Arriana, tempore Iulij Primi Rom. Pont. & Constantini Cæsaris.
B
Baalita. 85.
Baalita Idolatræ ne dum heretici sunt apud Iudæos. Prat. lib. 2. nu. 1.
Baculares. 86.
Baculares ex secta Anabatistarum, ad tertiam classem Euangelicorum huius temporis, putant nefas esse habere apud se arma aliqua, sed baculum tantum. Prat. lib. 2. ca. 2.
Baiolenses. 87.
Baiolenses ortum habent tempore Leonis Tertij Rom. Pont. & Constantini Sexti Imper. anno 796. illi omne iuramentum adimunt, & qua uis de causa. De quibus. D. Anton. 4. p. Tit. 11. cap. 7.

Hereticorum nomina.

Balaamita. 88.
Balaamita à Balaam ariolo, ac falsi prophete nuncupati sunt. Docebāt terrenos principes fornicari debere, & de sacrificiis edere Idolorum.

Balatus. 89.
Balatus Arrianae perfidiae sectator, tempore Iulii Pont. & Const. Impe. anno 325.

Balthasar. 90.
Balthasar Pacomontanus, inter primos Anabatistarum, anno 1534. tempore Pauli III. Papae, & Caroli V. Imper.

Barbata. 91.
Barbara coniux Sigismundi Imp. ann. 1411. putauit animas cum corpore mori. Ac scutum diiudicabat, Virgines mori pro Christo. tempore Ioan. Papae xxiiij.

Barbas. 92.
Barbas Antiochenus Episcopus, ex secta Arriana, anno 427 tempore Celestini Primi, & Theodosij Iunioris. De quo Niceph. li. 14 c. 14.

Bardefanista. 93.
Bardefanes ex Syria Mesopotamia, tempore Pii Primi, & Marci Antonii Imper. anno 163. Docuit hominis conuersationes fato imputandos, non libero arbitrio. De quo D. Aug. li. de hær. c. 35.

Barlaamus. 94.
Barlaamus, & Acindynus, nullam agnoscunt differentiam in Diuina natura, substantia, & effectu, sed idem esse. Vixit anno 1313. tempore Ioan. 22. Papae, & Henrici VII. Impe. Prat. li. 2. c. 10.

Barulus. 95.
Barulus dixit cum Origene. Animas ante mundum esse creatas. Nic. San. li. 7. nu. 149.

Bartolomeus. 96.
Bartolomeus ex Insula Minorica Oriundus, anno 1363. tempore Urbani V. & Caroli IIII. Imper. multa de Aduentu, & Antichristo docuit falsa.

Basilidiani. 97.
Basilidiani à Balide Alexandrino intemperantiae magistro sunt nuncupati. Hic negabat Chremum esse passum, vixit ann. 124. tempore Alexandri I. & Adriani Imp. De quo Niceph. lib. 4 c. 1. & D. Hiero. li. 2. aduersus Iouinianum.

Bassus. 98.
Bassus Corinti, Ebionis, & Valentini hereticorum discipulus, anno 150. tempore Higini Papae, & Antonini Pij.

Batemburgici. 99.
Batemburgici ex secta Antelutherana de terra classe Euangelicorum huius temporis. De his verbo, bellum.

Bayras. 100.
Bayras Iacobita, anno 624. tempore Honorii I. & Heraclii Imperato. de quo infra.

Bedricus. 101.
Bedricus Stanicensis, natione Morauus, plures haereses adinuenit, vt Siluius de origine Bohemorum scribit. c. 27. vixit anno 1418.

Begardi, & Beguina. 102.
Begardi, & Beguinae, fratres de paupere vita dicebantur, & anno 1314. fuerunt tempore Ioan. 22. & Ludo. Bauari Impe. Isti diuini sunt fraticelli, seu Bisochi.

Belita. 103.
Belita à Bello Rege Assyriorum appellati sunt, cui templum post mortem crexerunt. Vnde Idolatras.

Belliani. 104.
Belliani sunt Antelutherani ex secunda classe, ait, Frat. lib. 2. c. 18.

Berengarius. 105.
Berengarius Gallus, Archidiaconus Beati Mauritiij Andagauensis, anno 1048. negauit Eucharistiam, at sub Nicolao Secundo Roma. Pontif. cecinit pallinodiam, ideo nec hereticus est censendus, quia non est relapsus. Felicianus de Missa, & Eucharist. pag. 131.

Bernardinus Ochinus. 106.
Bernardinus Ochinus Senensis Apostata Capucinorum D. Francisci, qui docuit multa de autoritate Papae, Indulgentiis, & quod liceat plures uxores habere: sed in mortis articulo, se de omnibus retractauit, ut à fide dignis intellexi. Nic. Sand. lib. 7. de uis. Mon. cccl. nu. 203. & Iustinopo.

Bertoldus. 107.
Bertoldus de Bobarch tenuit, Christum in passione dubitasse de salute. Nico. Sand. ubi supra. pra. num. 167.

Beryllus. 108.
Beryllus Bostrenae urbis Arabiae Episcopus, anno 214. tempore Calixti Papae, & Antonini Bassiani Imperato. plura disseminauit. De hoc scribit Euseb. lib. 6. cap. 21. & Nicepho. li. 5. c. 21.

Betra-

Hereticorum nomina.

Betramus. 109.
Betramus inique sensit de Sacramento Altaris. Nic. Sand. ubi supra. nu. 133.

Bezamita. 100.
Bezamite, suae Bezani, à Theodoro Beza Burundo originem habent. anno 1550. sunt de secta Antilutherana de tertia classe Euangelicorum, quorum haereses cōsūtābimus. Prat. li. 2. c. 22.

Biblista. 102.
Biblista sunt secunda secte Confessionistarū, isti nil aliud recipiunt, nisi nudum textum Bibliorum, & paruipendunt omnes alias scientias.

Bissacramentales. 103.
Bissacramentales agnoscunt duo tantum Sacramenta. De quibus saepius erit sermo.

Bisochi. 104.
Bisochi, supra vocauimus Begardos.

Blastus, & Florinus. 105.
Blastus, & Florinus, anno 182. suam haeresim diuulgauerunt tempore Eleuterij Papae, & Commodi Imp. de his Niceph. lib. 4. c. 20.

Bohemi. 106.
Bohemi tuerunt errores Valdensium, ut auctor est Silmus, c. 3. suae hist. & Hofius. li. 1.

Bogomiles. 107.
Bogomiles deriderunt Ecclesiae Monarchiam, & Missae sacrificium, anno 1179. tempore Alex. III. & Federici Impe. De his scribit Constant. Harm. haeresi 19. & nos litera B. Biblia. 6.

Bonosiaci. 108.
Bonosiaci, à Bonosio Episcopo, Anno 358. Christum esse filium Dei adoptiuum dicebant. tempore Liberij Papae, & Constantij Imper. Nic. Sand. ubi supra. nu. 67.

Bononatus. 109.
Bononatus, in Cataloniae regione Villafranca de Penades Primicerius, anno 1314. tempore Ioan. XXII. & Ludouici Imp. Direc. Inquis. par. 2. q. 11. pag. 199.

Borboriani. 119.
Borboriani, suae Borboritae, anno 129. non sperant iudicium futurum. fuerunt tempore Sixti, & Adriani Imp.

Boquinij. 120.
Boquinij sunt de Sacramentariorum factione, qui affirmant Christum non esse pro omnibus Crucifixum, & quod Corpus Christi ab illis tantum in Coena manducetur, pro quibus est passus.

Brachita. 112.
Brachita ex Manicheis, anno 280. tuebatur animam nostram ex Dei sublimitate factam tempore Eutichiani Papae, & Manetis Taciti Imper.

Brentius. 122.
Brentius, de secunda secta Euangelicorum nostrae aetatis, anno 1540. dixit baptisma non tollere omne peccatum, & Euangelium non esse legem iuxta propriam legis rationem. Contra huc Hof. accerrime pugnat.

Bucerus. 123.
Bucerus Martinus nominatus Argentinae ciuitatis Apostata, ex Ordine Praedicatorum, docuit Baptismum non delere omne peccatum. Nullum esse peccatum praeter incredulitatem. Dedit etiam Sacerdotum caelibatum, ac Praedicatorem debere credere, se esse Deo gratum. Vixit tempore Cle. VII. Rom. Pont. anno 1530. Moritur anno 1551. die 27. Feb. De quo Laurentius Certol. de vita eius.

Buddas. 124.
Buddas, qui & Therebintus, Magister Manetis heretici, anno 273. tempore Felicii I. & Aureliani Imp. Prat. li. 2. c. 36.

Bugarius. 125.
Bugarius de Monte Falcone, dixit. Nullum opus esse bonum, nisi puro, & sincero amore fiat.

Bulgari. 126.
Bulgari, qui & Minij dicuntur, quique habitabant inter Istrum, & Aemum, ritum Gregorum retinent.

C

Cacangelici. 127.

Cacangelici D. Pauli. Opararios subdolos apostolat. 2. Cor. 11. & Pseudo Apostolos.

Cainani, seu Caiani. 128.

Cainani, suae Caiani nuncupati, qui Cain adorant. fuerunt anno 159. tempore Pij I. & Antonini Pij.

Calicularij. 129.

Calicularij sunt qui hoc seculo arbitrantur omnibus calicis communionem esse necessariam.

Caluinistae. 130.

Caluinistae à Ioanne Caluino Picardo natione, patria Nouiodunensi heretarcha paucis ab hinc annis 1534. quorum omnium haereses suo loco redarguuntur.

Campanistae. 131.

Campanistae sunt ex tertia classe Euangelicorum.

Hereticorum nomina.

- Negant Personarum Diuinarum distinctionem, & Eucharistiam.
- Campates.** 132.
Campates ex Donatistis dicunt in Ecclesia non esse, nisi bonos Martyres, illos tantum prædicant, qui vltro sibi mortem procurant. Docent etiam tantum penes se esse Euangelium.
- Campenses.** 133.
Campenses Arriani fuerunt, dicti sunt à camp, quod flexum significat.
- Carolladius.** 134.
Carolladius Andreas dictus, Germanus, ex Sacerdote laicus factus, qui que primus, au fus est apud Germanos vxorem ducere. vixit anno 1524. tempore Clem. V I I. & Caroli V.
- Carolus.** 135.
Carolus Molineus contendebat. Tantum Christi Mortem Deo gratam extitisse, non Incarnationem, vel Natiuitatem. Nic. Sand. lib. 7. num. 219.
- Castaleo.** 136.
Castaleo Sebastianus ex proprio nomine, docuit Canticum Canticorum, continere amorem prophanum, non sanctum. Nicol. Sand. lib. 7. num. 190.
- Carpocratiani.** 137.
Carpocratiani à Carpocrate dicti, asseruit. Christum tantum hominem fuisse, ex vtroque sexu progenitum. vixit anno 129. tempore Sixti Papæ, & Adriani Imp. scrib. Eu. feb. li. 4. c. 7.
- Cathaphrigij, seu Cathaphrigæ.** 138.
Cathaphrigij à Phrigia prouincia, & fuere Montanus, Prisca, & Maximilla, anno 181. tempore Soteri Papæ, & Commodi Imper. De his Casariensis. li. 7. c. 19. D. Th. opus. 5.
- Cathari, seu Panthareni.** 139.
Cathari à mundicia nominati fuerunt, anno 256. tempore Stephani Papæ I. & Galieni Imperat. Hij de suis meritis gloriabantur, negabant peccatoribus poenitentiam, & viduas sinupserint veluti adulteram danabant.
- Catharij, seu Catharistæ.** 140.
Catharij, seu Catharistæ. vixerunt an. 279. Hos reprehendit D. Aug. lib. de hæresib. c. 46. fuerunt tempore Felicis I. & Aureliani Imper.
- Cælestiani.** 141.
Cælestiani à Cælestio monacho. fuerunt anno 405. tempore Innocentij I. & Archadij Imperat.
- Cerdoniani.** 142.
Cerdoniani à Cerdone Mago, & hæretico ortum habent anno 144. tempore Higini Papæ, & Antonini Pij Imp. Duo agnoscebant contraria principia, vnum Sanctum, alterum iniquum. De his legitur apud Iren. lib. 1. cap. 21. de hæres. ac Hilarium li. 6. de Trin. & Niceph. li. 4. c. 3.
- Cherintiani.** 143.
Cherintiani à Cherinto dicti, fuerunt tempore D. Petri Apostoli, anno 69. Non solum ab vno, sed à pluribus confutatur, quia admitterebant circuncisionem. Iren. li. 3. c. 3. Niceph. li. 3. c. 14.
- Chazinzarij.** 144.
Chazinzarij ex Armeniorum familia, tempore Theodori Papæ, & Constantini III. Heraclij filij, anno 640. Sic verò nuncupantur, quia tantum Crucem adorabant. Niceph. li. 18. c. 54.
- Chiliastæ.** 145.
Chiliastæ Cherinthiani, qui millenarij dicuntur, quia docebant post mortem corporum mille annos Christi Regnum corporaliter in hac terra futurum, ac Sanctos corporaliter cum Christo commesturos. Fuerunt anno 130. tempore Sixti I. & Adriani Imperat.
- Christophorus.** 146.
Christophorus Goodmannus natione Anglicus, docuit Regnam Angliæ esse caput Ecclesiæ. Nic. Sand. li. 7. nu. 222.
- Christophorus.** 147.
Christophorus Schaplerus Germanus, duodecim articulos docuit de libertate hominis. fuit anno 1525. tempore Cemen. VII. & Caroli V.
- Christoliti.** 148.
Christoliti docebant, Christum tantum cum Diuinitate in Cœlum ascendisse, & apud Inferos reliquit corpus, & animam. Nico. Sand. li. 7. nu. 107.
- Circuncelliones.** 149.
Circuncelliones, seu Agrestes dicti, amore Martirij seipfos occidunt. Aug. lib. de hæres. c. 6.
- Clancularij.** 150.
Clancularij de secta Anabatistarum, satis esse affirmant, si clam aliquis credat, & palam confiteri non est opus.
- Claudius.** 151.
Claudius Episcopus Taurinentis Anglus. redidit sermo suo loco.

Cleo-

Hereticorum nomina.

- Cleobiani.** 152.
Cleobiani à Cleobio dicti. fuerunt tempore D. Petri Apost. ac Neronis Imper. ann. 51. Primi fuerunt qui Fratrum vnitatem scinderent. De his scribit Ignatius epistola ad Tralleis.
- Colluthiani.** 153.
Colluthiani à Collutho Aegyptio, affirmabant. Deum non facere mala. fuerunt anno 315. tempore Siluestri Papæ, & Magni Constantini.
- Collyridiani.** 154.
Collyridiani sic dicti sunt, eo quia statuto die Collyridem B. Virgini offerebant in sacrificium. fuerunt anno 395. tempore Siriaci Papæ, & Theodosii Imper.
- Colorbosii.** 155.
Colorbosii à Colorbosio nominati, ann. 152. tempore Higini Papæ, & Antonini Pij Impera. putabant Christum non esse verum hominem.
- Communi habentes.** 156.
Communi habentes sunt Anabatistæ, qui affirmabant vxores, liberos, ac omnia esse communia.
- Concordenses, seu Cozocenses.** 157.
Concordenses, seu Cozocenses sunt illi, quos supra Albanenses nominauimus. D. Anto. 4. par. ti. 11. c. 7.
- Condormientes.** 158.
Condormientes dixerunt simul iuuenes, & virgines, mares & feminas in vno loco, ac cubili debere dormire.
- Confessionistæ.** 159.
Confessionistæ, non fatentur confessionem sacramentalem, sunt secta lutherana.
- Cononitæ.** 160.
Cononitæ, à Conone Alexandria Episcopo, affirmabant esse tres Deos in sanctissima Trinitate. fuerunt anno 584. tempore Pelagii Papæ, & Mauritii Impera. scribit Niceph. li. 18. c. 50.
- Constans Imper.** 161.
Constans Imperator, de secta Acephalita. fuit anno 643. tempore Theodori Papæ, & Heraclij Imper.
- Constantius Imperator.** 162.
Constantius Imperator, in Arrianam hæresim lapsus est lenitate quadam, hic fuit Constantini Magni filius. anno 340. Iulio I. Papa. Niceph. li. 4. c. 38.
- Constantinus V. Imperator.** 163.
Constantinus V. Imperator docuit, Imagines non esse adorandas, anno 743. tempore Zachariæ Rom. Pont.
- Constantinus VI. Imperator.** 164.
Constantinus VI. Imperator, damnatur in Synodo Nicena, anno 783. tempore Adriani I. Pont. Rom.
- Contobabditæ.** 165.
Contobabditæ à loco quodam nominati, anno 584. tempore Pontificatus Pelagii I I. & Mauritii Imper. de quibus Niceph. lib. 18. cap. 49.
- Copti.** 166.
Copti sunt hæretici, qui in India habitant, & in suis Missis legunt Euangelium Nicomedi.
- Cosmiani.** 167.
Cosmiani à Cosmo dicti, anno 350. de quibus. Niceph. li. 9. c. 11. fuerunt tempore Iulij I. & Constantij Constantini filij.
- Coterelli.** 168.
Coterelli affirmabant. B. Virginem fuisse Angelum, & Christi corpus, non esse glorificatum in Cœlo. Nic. Sand. li. 7. nu. 148.
- Cozocenses.** 169.
Cozocenses, de secunda secta Catharorum, de quibus suo loco, cum Alphonf. de Castro,
- Cresconius.** 170.
Cresconius Grammaticus Donatista, anno 358. tempore Liberij Papæ, & Constantij Imperat.
- Crispinus.** 171.
Crispinus Donatista Calamensis Episcopus, anno 400. fuit tempore Siriaci Papæ, Archadij, & Honorij Imperatorum.
- Crotaldus.** 172.
Crotaldus Valentinus dictus iniquè iudicabat de Sacramento Eucharistiæ. Nic. Sand. lib. 7. nu. 212.
- Cynici.** 173.
Cynici Phylosophi quidam Antisthenis imitatores, qui fuerunt similes Vualdensibus. Prat. lib. tertio, cap. 40.

D

Dadoes. 174.

Dadoes inter primos hæreses Messalianorum, anno 367. Niceph. lib. 4. c. 11. Nullam utilitatem ex baptismo nobis peruenire dicunt. fuerunt tempore Liberij, & Iouinianij Imperat.

b 4 Demo-

Hereticorum nomina.

Demoniaci. 175.
 Demoniaci ad tertiam classem Anabatistarum pertinent, isti decies in die Demonem adorant. & q̄ Demones post finem sunt saluandi, vt docuit Origenes. Nic. Sand. lib. 7. numero 197.

Dauidici. 176.
 Dauidici à Dauide Georgio nominati, ex tertia classe Evangelicorum, qui anteponunt suam doctrinam libris Apostolorum, & Prophetarum. fuerunt tempore Clementis VII. & Caroli V. anno 1525.

David Dinantius. 177.
 David Dinantius affirmavit. Deum esse primam materiam. anno 1204. tempore Innocent. III. & Philippi Imper.

Deista. 173.
 Deista, qui & Trinitarij, seu noui Arriani, in Pollonia sunt renati. 1564.

Desiderius. 179.
 Desiderius Erasmus, non pauca aduersus fidem dogmata scripsit, sed quamplura in suo loco dicetur.

Desiderius Longobardus. 180.
 Desiderius Longobardus, anno 1250. fuit magnus hereticus, & damnauit voluntariam paupertatem. fuit tempore Alexand. III. & Corradi III. Imper.

Deuterius. 181.
 Deuterius Arrianus Episcopus, tempore Simachi Papæ, & Anastasij I. Imper. Orientis, an. 493. Hic tali forma in baptismo utebatur. In nomine Patris, per Filium, in Spiritu sancto. Niceph. li. 16. c. 35.

Dicartita. 182.
 Dicartita Manichæi fuerunt anno 279. tempore Eutychiani Papæ, & Taciti Imperatoris.

Dimophilus. 183.
 Dimophilus Arrianus, anno 368. tempore Liberij Papæ, & Valentini Imper. Niceph. lib. 11. c. 15.

Dimerita. 184.
 Dimerita negabant. Verbum carnem ex Maria assumptam fuerunt anno 377. tempore Damasi Papæ, & Valentini Imper.

Dioscorus. 185.
 Dioscorus, à quo Dioscoriani emerferunt. Vnam tantum in Christo naturam fatebatur. fuit anno 453. tempore Leonis I. & Theodosij, iunioris Imper. de quo Niceph. li. 14. c. 47.

Diotrephes. 186.
 Diotrephes heretici, tempore Apostolorum. Discalceati. 187.

Discalceati. 187.
 Discalceati docebant, nos uti non posse calceamentis. Prat. li. 4. c. 13.

Donatista. 188.
 Donatista, à Donato Casensio ortum habet. Duo dixerunt. Filium minorem Patre, & Spiritum sanctum minorem Filio. & rebaptizabant Catholicos. fuerunt anno 358. tempore Liberij Papæ, & Constantij Imperatoris.

Dorotheus. 189.
 Dorotheus Arrianus, anno 395. tempore Siricij Papæ, & Theodosij Imper. Niceph. li. 12. cap. 24.

Dositheus. 190.
 Dositheus, tempore D. Petri Apostoli, & Nerone, anno 52. Prat. li. 4. c. 16.

Dulcinus. 191.
 Dulcinus, anno 1309. tempore Clementis V. & Henrici VII. Imper. Furr. Crem. de Eccl. li. 4. c. 37. & Direct. Inquis. 2. par. q. 12.

Durandus. 192.
 Durandus de Vualdac adeo insanuit, ut affirmaret. Matrimonium nihil aliud esse, quam occultum meretricium. fuit sub Paschali II. Papa, & Henrico V. Imper. an. 1117. Direct. Inquis. 2. par. q. 11. pag. 199.

E

Ebionita. 193.
 Ebionita, isti vana quam plurima docuerunt. & sapius confutantur à nostris. Ab Hilario, li. 1. de Trin. Iren. li. 1. aduersus hereses, c. 26. Niceph. li. 3. c. 13. & D. Th. opus. 5. & alibi. fuit anno 80. sub Anaclero. & Tito Imper.

Ecebolus. 194.
 Ecebolus à fide Christiana discedens ad Grecorum ritum se conuertit, anno 365. tempore Iuliani Imper. cuius fuit etiam præceptor. Niceph. li. 10. c. 1.

Eiulantes. 195.
 Eiulantes Anabatista secta, nullam aliam deuotionem agnoscebant, quam semper euolare. De his Prat. li. 5. c. 3.

Elchisita. 196.
 Elchisita, ab Elchisac nomine nuncupati, qui fuit Pseudopropheta, & Ebionita fariæ. Niceph. lib. 5. c. 24.

Elcusus. 197.
 Elcusus Cyzicenus Episcopus Macedoniæ Arrianus. fuit anno 396. tpe Syrii Pontif. Rom.

Hereticorum nomina.

Rom. & Theodosij Imper. Hist. Trip. libr. 9. capitu. 12. & Niceph. lib. 9. cap. 42.
 Elymas. 198.

Elymas Indæus. imitator Symoni Magi. fuit Apostolorum tempore.
 Elpidius. 199.

Elpidius Hispanus. Agapetarum hæresis Dux, cum sua vxore tempore D. Hiero.
 Eluidius. 200.

Eluidius dixit Mariam Virginem, non esse Virginem post parum, sed cognitam esse. fuit tempore Siricij Rom. Pont. & Theodosij Imper. scribit D. Hiero. multa contra hunc.

Emeritus. 201.
 Emeritus Donatista, fuit anno 400. tempore Siricij & Archadii Imper.
 Encratita. 202.

Encratita, à quodam Tationo sunt disseminata, anno 179. tempore Soterij Papæ, & Marci Antonij Imper. Niceph. lib. 4. ca. 4.

Energici. 203.
 Energici sunt sacramentarum factionis nostri temporis arbitrantur, non Christi corpus, sed eius virtutem esse in sacramento. Nic. Sand. lib. 7. nu. 213.

Enthusiasta. 204.
 Enthusiasta fuerunt anno 340. tempore Damasi Papæ, & Valentini Imper. de quibus verbo anima.

Epicurei. 205.
 Epicurei omnem hominibus bonum in voluptate posuerunt, ut sunt multi nostra ætate.

Eraclite. 206.
 Eraclita ab Eraclio. Negabant paruulos ingredi celum, Conubia respuebant.

Eteij. 207.
 Eteij Iudæorum secta, volebant omnia esse communia, à matrimonio se abstinebant. fuerunt ante Saluatoris ortum annis 125. sub Hircano.

Euangelici. 208.
 Euangelici sunt Hæretici nostri temporis, se quuntur illi doctrinam Martini Lutheri contaminatam.

Euchita. 209.
 Euchita arbitrantur omnia mala posse auertere precibus, hinc Euchita r. orantes dicuntur.

Eudo. 210.
 Eudo affirmabat se illum esse, qui venturus est iudicare seculum per ignem. Nic. Sand. lib. 7. nu. 145.

Eudoxius. 211.
 Eudoxius Germanus vrbis Syriæ primus Episcopus fuit, deinde Antiochiæ, deum Bizzantii, fuit Aetianæ, deinde Arrianæ sectæ, anno 370. tempore Damasi Papæ, & Valentini Imper. Niceph. lib. 9. cap. 36.

Eunomiani. 212.
 Eunomiani ab ab Eunomio qui Cappadociæ ortus est, Arrii discipulus, & suo tempore, anno 358. Liberij Pont. & Constantij Imper. Niceph. lib. 11. cap. 11.

Euphratas. 213.
 Euphratas, negauit. Christum esse Deum. Nic. Sand. lib. 7. nu. 60.

Euphychiani. 214.
 Euphychiani ab Euphychio fuerunt anno 368. tempore Liberij. & Valentini Imper. Niceph. lib. 12. cap. 30.

Eusebius Archieunuchus. 215.
 Eusebius Archieunuchus anno 357. de secta Arriana tempore Liberij. Et Constantij Imper. de quo scribit Niceph. lib. 9. cap. 2.

Eusebius Nicomediensis. 216.
 Eusebius Nicomediensis fuit Arrianus, anno 315. tempore Siluestri Papæ, & Magni Constantini. Niceph. lib. 8. cap. 3. Hinc nostri paruam adhibent fidem suis hystoriis.

Eustatius. 217.
 Eustatius ex Monachatu assumptus est ad Episcopatum Sabastiæ Armeniæ regionis, anno 320. tempore Siluestri Papæ, & Constantini Magni. Docebat Sanctos non esse à nobis venerandos.

Eutychiani. 218.
 Eutychiani ab Eutychite Abbate Constantinopolitano anno 443. tantum naturam Diuinam affirmabat esse in Christo, fuit tempore Leonis Primi, & Theodosij Secundi Imperatoris. Vt nouissime scribit Prat. li. 5. cap. 24.

Euzoius. 219.
 Euzoius Diaconus Ecclesiæ Alexandrinæ, Arrii socius. & c.

F

Falsi Prophetæ. 220.
 Falsi Prophetæ, sunt qui populum decipiunt. De his Prat. lib. 6. cap. 1.

Farelliste. 221.
 Farelliste de secta Anreluthera, à Gulielmo Farello dicti, præter multa, dixerunt Spiritum Sanctum motum in rebus Creatis. Fau-

Hereticorum nomina.

- Fauftus.** 222.
Fauftus Manicheus, anno 407. tempore Innocentii Primi, & Archadii Imper.
Felix Manicheus. 223.
Felix Manicheus, anno 405. Regnantibus iisdem.
- Felix alius.** 224.
Felix alius à quo Feliciani dicta, est hæresis, anno 783. tempore Adriani Primi, & Constantini VI.
- Felicianus.** 225.
Felicianus, vixit anno 395. tempore Siricij Papæ, & Theodosij I. Imper.
- Flauitas.** 226.
Flauitas Episcopus Constantinopolitanus, anno 476. Arrianus fuit, & vixit tempore Simplicij Papæ, & Leonis II. Imper. Nicepho. lib. 16. cap. 18.
- Flagellantes.** 227.
Flagellantes vigerunt primo in Italia, deinde in Germania, & Gallia suam dilatarunt hæresim anno 1273. tempore Gregorij X. & Rodulphi Imper. Dicebantur flagellantes, quia affirmabant hæc flagellationem potiorē esse ad delenda quæcunque peccata, quauis confessione. Resoruit eorum sententia anno 1313. tempore Ioannis 22. & Ludouici Bauari Imper.
- Florinus.** 228.
Florinus indè floriani, affirmabat Deū creatū se mala, fuerunt anno 182. tempore Soterij Rom. Pont. & Comodi Imper. Niceph. lib. 4. cap. 20. & Euseb. lib. 5. cap. 15.
- Fortunatus.** 229.
Fortunatus, à quo fortunati Manicheus, anno 405. tempore Innoc. I. & Archadii Imperat.
- Fortunatianus.** 230.
Fortunatianus Apher natione, Episcopus Aquilegiensis, anno 400. tempore Siricij Papæ, & Archadii Imper.
- Fortunatitæ.** 231.
Fortunatitæ sunt, qui apud Iudæos fortunā, seu Regnam cæli adorabant, eique sacrificia offerebant, de quibus suo loco.
- Fratricelli.** 232.
Fratricelli, qui de paupere vita dicti sunt, in Italia Originem habuerunt, tempore Benedicti XI. & Alberti Primi Imperat. anno 1304.
- Fulgentius.** 233.
Fulgentius Donatista docuit duo baptismata, ac duo principia, fuit tempore Siricij
- Papæ, & Archadii Imper. anno 400.**
Functius. 234.
Functius scripsit Petrum nunquam fuisse Romanæ. Nic. Sand. lib. 7. num. 225.

G

- Gainitæ.** 235.
Gainitæ fuerunt de sect. Eutychniana, anno 476. tempore Simplicij Papæ, & Zenonis Imper.
- Gainas.** 236.
Gainas ex schitis fuit anno 405. sub Innoc. I. & Archadio Imper. & de secta Arrii. De quo Niceph. lib. 13. cap. 5.
- Galla.** 237.
Galla fuit maga, & Prisciliani adiutrix, anno 388. tempore Siricij, & Valentiniani Imper.
- Gallani.** 238.
Gallani dixerunt Christum unam naturam habere incorporatam, & æternam. D. Thom. opus. 5. Galatæ.
- Galatæ.** à D. Paulo reprehenduntur. ad Galatas. cap. 5.
- Gaudentius.** 239.
Gaudentius Donatista fuit Episcopus, sub Innoc. I. & Archadio Imperatore. anno 405.
- Genfericus.** 240.
Genfericus Vandalus Rex Africæ fuit anno 427. tempore Cælestini Pont. Romæ. & Theodosij Iunioris, & secta Arrianus. De quo Niceph. lib. 14. cap. 56.
- Georgius.** 241.
Gorgius Episcopus Alexandrinus & ipse Arrianus, anno 358. viuentē Liberio Papa, & Constantio Imperat. Niceph. lib. 9. cap. 29.
- Georgius.** 242.
Georgius Laodicenus Episcopus, Arriana scabie maculatus, vixit anno 357. sub Liberio, & Constantio Imper. Niceph. lib. 9. cap. 49.
- Georgiani.** 243.
Georgiani erroribus Græcorum subscripserunt, anno 325. tempore Siluestri Papæ, & Constantino Magno Imper.
- Georgius David.** 244.
Georgius David, fuit in Frisia nouus Prophetæ habitus, anno 1525. sub Clemente VII. & Carolo V. plures hæreses docuit. Prat. lib. 7. cap. 10.
- Gherardus.** 245.
Gherardus Segerellus, de quo scribit Direct. Inq. 2. p. q. 12. Tur. Crem. lib. 4. cap. 37.
- Gil-

Hereticorum nomina.

- Gilbertus.** 246.
Gilbertus Porretanus Episcopus Pictoum, anno 1147. iniquè de Trinitate existimauit et relationes remouebat. fuit sub Eugenio Tertio, & Cunrado Tertio. De quo D. Th. pp. q. 39. art. 6.
- Gnosimachi.** 247.
Gnosimachi affirmant animam nostram cum corpore interire. Nic. sand. lib. 7. num. 12.
- Gnostici.** 248.
Gnostici, sic se appellabant, quia sapientissimos se arbitrabantur. Et animam nostrā, dicunt esse Dei naturam. Iren. lib. 1. aduersus hæres. cap. 24. & Niceph. lib. 4. cap. 2.
- Gortheus.** 249.
Gortheus vnus ex septem fertur exitisse, qui in infantia ecclesie, tempestatem excitauit anno 53. viuentē Petro Apostolo, & Nerone. Prat. lib. 7. cap. 13.
- Gothi.** 250.
Gothi. Vandali, Rugiani, & Hunni fuerunt sectæ Arrianæ, anno 378. tempore Damasi Papæ, & Valentis Imper. Niceph. lib. 11. c. 48. & Hist. Trip. lib. 8. cap. 13.
- Græci.** 251.
Græci in multis errauerunt, & adhuc obstinatissimè persistunt. Infra proprio loco Guido. 252.
- Guido Lacha.** post mortem fuit inter hæreticos ascriptus, & si in vita non infimæ sanctitatis vir fuerit habitus. Prat. lib. 7. cap. 16.
- Guilhelmus Cornelius.** 253.
Guilhelmus Cornelius Barbätinus natione, in vrbe Antuerpiensi, docuit. Paupertatē omnia peccata delere. Prat. lib. 7. cap. 17.
- Guilhelmus de Sancto Amore.** 254.
Guilhelmus de Sancto Amore, fuit anno 1250. sub Alexandro Quarto, & Cunrado IIII.

H

- Hamstedii.** 255.
Hamstedii ab Adriano Hamstedio denominati, sunt de classe Euangelicorum, nostri temporis. Docuit pueros infantes non esse baptizandos.
- Harmonius.** 256.
Harmonius filius Bardesane Syri, anno 163. sub Pio I. & Antonino Philosopho Imper. Niceph. lib. 9. cap. 16.
- Heicetæ.** 257.
Heicetæ, Deum laudandum docuerunt, in tripudiis, & feminarum cætu. Nice. Sand. lib. 7. num. 120.
- Helchefaitæ.** 258.
Helchefaitæ fuerunt anno 240. qui D. Pauli opera non admittebant. Tempore D. Fabiani Papæ, & Gordiani Imper. de quibus Euseb. lib. 6. c. 38.
- Heliognostici.** 259.
Heliognostici venerabantur Solem, apud Iudæos fuit ista secta.
- Heluidiani.** 260.
Heluidiani ab Heluidio arbitrabantur: Mariam post Christi ortum, alios filios habuisse.
- Hemerobaptistæ.** 261.
Hemerobaptistæ, quotidie se, & sua vestimenta abluebant, & fuit Iudæorum secta.
- Henriciani.** 262.
Henriciani ab Henrico Franco patria Tholosano, anno 1128. sub Honorio Secundo, & Lothario Secundo Imper.
- Henricus.** 263.
Henricus Bullingerus affirmavit Romanū Pontificem esse Antichristum, anno 1571 Nic. Sand. lib. 7. nu. 233.
- Henricus de Senis.** 264.
Henricus de Senis. scribit Direct. Inq. 2. p. q. 16. pag. 213.
- Heracleonitæ.** 265.
Heracleonitæ ab Heracleone plures hæreses docuerunt, & sequuti sunt Valentinum, Cerdonem, Marcionem, ac Basilidem, anno 154. sub Pio Primo, & Antonino Philosopho Imperatore.
- Hermas.** 266.
Hermas, seu Hermias vnus ex ducibus Mesfalianorum anno 388. Tempore Siricij Papæ, & Valentis, ac Valentiniani Imperat. Niceph. lib. 11. c. 14.
- Hermannus Rifuich.** 267.
Hermannus Rifuich Barauus natione, uixit anno 1499. qui damnatus fuit ab officio sanctissimæ Inquisitionis, & curiæ seculari traditus. anno 1512. Prat. lib. 8. cap. 10.
- Hermannus Italus.** 268.
Hermannus Italus inuentor hæresis fratricellorum, anno 1297. sub Bonifacio 8. & Andulpho Imper.
- Hermogeniani.** 266.
Hermogeniani ab Hermogene Aphro. hic fuit discipulus Sabellii, cæfundentis personas Trinitatis, anno 260. sub Stephano Primo, & Galieno Imper.
- Herodiani.** 270.
Herodiani ab Herode nominati Rege Iudæo-

Hereticorum nomina.

- dzorum, qui Herodem, ut percussum ab Angelo, vt Christum sperantes expectabant. Prat.lib.8.cap.13.
- Heron. 271.
- Heron à Christiana fide ad Græcam superstitionem abiit, & apostatauit. vixit anno 365. tempore Liberii Papæ & Iuliani Imper. De quo Niceph.lib.10.cap.29.
- Heshufii. 272.
- Heshufii antelutheranorum secta, ad secundam classem Euangelicorum nostri temporis.
- Hidoroparastata. 273.
- Hidoroparastata, tantum aquam in mysteriis adhibent. Nic. Sand.lib.7.nu.27.
- Hierarchita. 274.
- Hierarchita ab Hierarcha heretico, anno 279. tempore Euthychiani Papæ & Taciti Imper. censentur isti iniquas esse nuptias, & negabant carnis resurrectionem. Loquitur D. Aug. de his lib. Her. capi. 47. & Nic. Sand.lib.7.num.52.
- Hieronymus de Praga. 275.
- Hieronymus de Praga Heresiarum natione Bohemus, anno 1414. tempore Ioannis XXIII. & Sigismundi Imper.
- Hilarius. 276.
- Hilarius Arrianus fuit 400. sub Siriano Rom. Pont. & Theodosio Imper.
- Honoricus. 277.
- Honoricus Arrianus anno 476. tempore Simplicij Papæ, & Zenonis Imper. fuit vir ista Rex Vandalorum, quem alii dicunt esse Honorium Tertium Regem Vandalorum.
- Hugonista. 278.
- Hugonista tertie classis Euangelicorum nostri temporis.
- Huffita. 279.
- Huffita, à Ioanne Hus, Bohemo, anno 1377. tempore Gregorii Vudeci. & Vuenceslai Imper.
- Hutita. 280.
- Hutita sunt secta Antelutherana à Ioanne Hitto, qui predicabant. diem Domini instigare. Prat.lib.8.cap.22.
- Hymeneus. 281.
- Hymeneus docebat resurrectionem iam esse celebratam. fuit Apostolorum tempore & Domitiani, Neronis. D. Tho. opus. 5.
- Hyphistarii. 282.
- Hyphistarii asserunt, solum omnipotentem esse venerandum. Ac non esse orandum pro patre defuncto Nic. Sand.lib.7.num.86.
- Jacobellus. 283.
- Jacobellus Misnensis, anno 1410. tempore Alexandri Rom. Pont. & Ruperti Bauari Imper. putauit neminem posse saluari absque communione calicis.
- Jacobita. 284.
- Jacobita, à Iacobo Syro, anno 584. tempore Pelagii Secundi & Mauricio Imper. Nic. lib. 18. cap. 47. Multa malè scripserunt, vt inferius confutabimus.
- Jacobus Præpositi. 285.
- Jacobus præpositi flander natione apostata ordinis Eremitarum Sancti Aug. Luthranus, anno 1523. sub Clemente Sept. & Carolo Quinto.
- Jacobus Iustus. 286.
- Jacobus Iustus Bergardæ factionis, anno 1314. tempore Ioannis 22. & Ludouici Imper. de quo Direct. 2. p. q. 11. pag.
- Ibas Edissenus. 287.
- Ibas Edissenus Episcopus fuit, anno 476. tempore Simplicij Papæ, & Zenonis Impera. Niceph.lib.17.cap.27.
- Iconoclastæ. 288.
- Iconoclastæ, sive Iconomachi, respuebant venerationem Imaginum, anno 719. tempore Gregorii Papæ, & Leonis Tertii Impera.
- Idolatre Heretici. 289.
- Idolatre Heretici dicti sunt. Prat.lib.9.ca.7. De Idolis suis scribendum erit.
- Ienenfes. 290.
- Ienenfes sunt Lutherani.
- Ignoita. 291.
- Ignoita, seu Gnoita ab ignorantia nuncupati. Existimabant, Christi Diuinitatem ignorare futura.
- Illyriceni. 292.
- Illyriceni à Matthia Illyrico Lutheranorum secta est.
- Indiani. 293.
- Indiani, qui & Abasini dicuntur Prasbyterum Ioannem sequuntur. Circumciduntur illi, paruulos suos in fronte calamo ferreo adurunt ad modum Crucis, consecrant in fermento, communicant sub utraque specie, His de causis, heretici dicuntur. Prat.lib.9.cap.12.
- Infernales. 294.
- Infernales, putant Christum ad infernum cruciatos eius esse passum, cum ibi descenderit. Nic. Sand.lib.7.nu.225.

Infab-

Hereticorum nomina.

- Infabbati. 295.
- Infabbati sunt factionis Valdensium. Respuit omne iuramentum. Nullam admittunt orationem, nisi Dominicam. Comedunt quotidie carnes, sic verò nominatur, quia qui perfectiores sunt infer eos, quoddam signum deferunt in superiori parte sui scularis, quam sabbatum dicunt: Fuerunt anno 1160. Tempore Alexandri Tertii, & Friderici primi Imper.
- Interimista. 296.
- Interimista sunt secundæ classis Euangelicorum nostri temporis.
- Inuilibiles. 297.
- Inuilibiles sunt factionis Confessionistarum huius ætatis, sic appellantur, quia putant. Nullam esse ecclesiam uisibilem. Nicol. Sand.
- Ioachinus Abbas. 298.
- Ioachinus Abbas Calaber Monachus Sancti Benedicti, anno 1195. tempore Celestini Tertij, & Henrici VI. Imper.
- Ioannes à Lasco. 299.
- Ioannes à Lasco iniquè iudicauit de sacramento altaris. Nicol. Sand. lib.7. nume: 297.
- Ioannes de Leiden. 300.
- Ioannes de Leiden, primus fuit professione factus, deinde ex factione Zuingliana, ac Caluiniana constituitur Anabatistarum Rex, anno 1534. tempore Pauli Tertij, ac Caroli Quinti.
- Ioannes Behalim. 301.
- Ioannes Behalim, persequitur Clericorum vitam, Decimas, & multa alia. Nic. Sand. lib. 7. nu. 179.
- Ioannes Oecolampadius. 302.
- Ioannes Oecolampadius Apostata Sancti Benedicti sacramentariorum Dux, anno 1525. tempore Clementis VII. & Caroli Quinti.
- Ioannes Spangebergus. 303.
- Ioannes Spangebergus Lutheranus, anno 1556. tempore Pauli III. & Caroli V.
- Ioannes Vuicleffus. 304.
- Ioannes Vuicleffus Anglus, sacerdos fuit, vixit anno 1352. tempore Clementis VI. & Caroli Quarti.
- Ioannes de Rocfesana. 305.
- Ioannes de Rocfesana, Vuicleffi, ac Ioannis Hufsi imitator anno 1430. tempore Martini Quinti, & Sigismundi Imper.
- Ioannes paruus. 306.
- Ioannes paruus affirmavit licitum esse, propria autoritate occidere Tyrannum. Nic. Sand. lib. 7. nu. 172.
- Ioannes Vuestphalus. 307.
- Ioannes Vuestphalus, Germanus Lutheranae hæresis defensor, anno 1533. tempore Clementis VII. & Caroli V.
- Ioannes de Zischa. 308.
- Ioannes de Zischa Hussitanorum dux, fuit anno 1411. tempore Ioannis 23. & Sigismundi Imper.
- Ioannes Roarius. 309.
- Ioannes Roarius Germanus Sigismundi Cesaris. vixit anno 1412. tempore Ioannis xxij.
- Ioannes Præmonstratensis. 310.
- Ioannes Præmonstratensis fuit anno 1412. tempore eorundem. Prat. lib. 9. c. 25.
- Ioannes de Polliaco. 311.
- Ioannes de Polliaco Theologus Parisiensis, anno 1323. deceptus est circa confessionis Ministerium. tempore Ioannis 22. & Ludouici Bauari Imper.
- Ioannes Philoponus. 312.
- Ioannes Philoponus, tempore Sabiniani Papæ, & Phocæ Imper. Niceph. lib. 18. c. 246.
- Iouinianus. 313.
- Iouinianus heresiarcha, tempore Siricij Rom. Pont. & Theodosij secundi Impera. anno 397. Nullum agnouit discrimen inter Virgines, & nuptas.
- Ifini. 314.
- Ifini heretici Indiam incolunt, isti candenti ferro, ac peracuto suos pueros baptizant, signum Crucis sic exprimiendo charactere. Prat. lib. 9. c. 29.
- Iudas Iscariotes. 315.
- Iudas Iscariotes, primus qui à Religionis nostre fide apostatauit. Niceph. lib. 1. c. 30.
- Iscariotista. 316.
- Iscariotista asserunt, non verum Christi corpus Iudæ traditum à Domino. Nic. Sand. lib. 7. pag. 703.
- Iudæorum hæreses. 317.
- Iudæorum hæreses, non proprie hæreses appellari possunt, nisi retineatur Christi anagideta, in figura suscepta. Prat. lib. 9. c. 31.
- Iulianus Halicarnasens. 318.
- Iulianus Halicarnasens, quam plurima uerè docuit, anno 604. tempore Sabiniani Papæ, & Phocæ Imper. Niceph. lib. 18. c. 43. Prat. lib. 9. c. 32.

Iulia-

Hæreticorum nomina.

- Iulianus Capuanus.** 318.
Iulianus Capuanus Episcopus, fuit anno 405 tempore Innocentij Primi, & Archadii Imper.
- Iulianus Apostata.** 319.
Iulianus apostata, anno 357. fuit Constantij Caesaris Nepos. Niceph. lib. 10. cap. 3. Prati. lib. 9. cap. 34.
- Iustificatorii.** 321.
Iustificatorii hæretici sunt factionis Luthæranæ.
- Iustina.** 322.
Iustina mater Valentiniani Imperato. anno 137. tempore Siriaci Papæ. Hist. Trip. li. 9. cap. 29.
- K**
- Kemnitius.** 323.
Kemnitius affirmavit, vni cuique licitum esse interpretari concilia. Nic. Sand. lib. 7. numero 226.
- L**
- Laicocephali.** 324.
Laicocephali Angli docēt. Reginam Angliæ esse caput ecclesiæ. Nic. Sand. lib. 7. numero 220.
- Lamperiani.** 325.
Lamperiani fuerunt anno 1352. tempore Innocentij Sexti, & Caroli Quarti Imperatoris.
- Leo Imperator.** 326.
Leo Imperator natione Isaurus, fuit tempore Gregorij Secundi Papæ.
- Liberi.** 327.
Liberi sunt hæretici huius ætatis Anabatistæ factionis, qui putant se esse liberos ab obedientia Principū, & censibus, vxores sunt communes, post baptismum dicunt neminem posse peccare.
- Libertini.** 328.
Libertini à libertate, quam docent Euangelicam, nominantur, & sunt diuersæ factionis. Prati. 10. cap. 4. & Nic. Sand. lib. 7. nu. 227.
- Licinijus Imperator.** 329.
Licinijus Imperator acerrimus Impugnator ecclesiæ ex Dacia oriundus, anno 312. tempore Miltiadis Papæ. Niceph. lib. 7. ca. 44.
- Loistæ.** 330.
Loistæ sic nominati à quodam Eligio Antuerpiensi, & sunt Euangelici nostri seculi.
- Lollardi.** 331.
Lollardi Vuicleffistæ Angli natione, anno 1360. tempore Innocentij Sexti, & Caroli Quarti.
- Lucas.** 332.
Lucas Sternberger Lutherane seclæ, fuit. 1564. sub Pio Quarto, & Ferdinando Imp. Nic. Sand. lib. 7. nu. 217.
- Lucianus.** 333.
Lucianus Euominiij imitator, fuit nepos Eudoxii ex sorore, anno 398. tempore Siriaci, & Archidii Imper. Niceph. lib. 13. cap. 1.
- Lucianus.** 334.
Lucianus Marcionis discipulus anno 156. tempore Pij Primi, & Antonini Pij Impe. scribit Hil. contra eum lib. 6. de Trin. Iren. lib. 3. cap. 3. aduersus hæreses.
- Lucilla.** 335.
Lucilla Aphricana Donati adiutrix, anno 358. tempore Liberij Papæ, & Constantij Imperatoris.
- Lucisferiani.** 336.
Lucisferiani, à Lucisfero Caracalitano Episcopo Sandinix, fuit anno 365. Docuit animam nostram, ex carne esse propagatam, fuit sub Liberio Papa, & Constantio Imp. Niceph. lib. 110. cap. 14.
- Lucius.** 337.
Lucius Alexandria Episcopus, Arriane seclæ anno 378. tempore Damasi, & Valerij Imper. Hist. Trip. lib. 7. cap. 37.
- Ludoicus.** 338.
Ludoicus Alemanni, Italus Natione, Zuigliani discipulus, anno 1566.
- Lullistæ.** 439.
Lullistæ. scribit Direct. Inquilitorum. 2. part. 1. quæst.
- Luthærani.** 340.
Luthærani à Martino Luthæro Viro scelestissimo natione Germano patria Islebien. si Saxonix Vrbe, apostata Eremitarum D. Aug. fuit anno 1517. tempore Leonis Decimi & Caroli Quinti, cuius gesta elegantissimè post alios scribit Laurentius Certosinus. Hic plures habuit sectas, & sectas, qui inter se digladiantur. Vt Luthæropapistæ. Luthærosiandriani. Luthærosiungliani. Luthæro Caluiniani Prati. lib. 10. ca. 15.
- M**
- Macedoniani.** 341.
Macedoniani à Macedonio Constantinopolitano Episcopo, qui tuam hæresim anno 359. inuulgauit, tempore Liberij Romæ Pont.

Hæreticorum nomina.

- Pont. & Constantij Impe.** Iniquè sensit de Spiritu Sancto, nempe, quod sit Minor Pater, & Filio, nec eiusdem substantiæ, sed meram Creaturam. Ruffinus lib. Hist. eccles. scribit. cap. 25. lib. primi. & D. Aug. cap. 52. de hæresibus.
- Macharius.** 342.
Macharius Episcopus Antiochenus, putauit vnam tantum in Christo operationem, Diuinam namque non humanam. Vixit anno 559. tempore Agathonis Papæ, & Constantij Imp. Quarti.
- Mahometes.** 343.
Mahometes Arabs, mercator vilissimus, princeps Latronum, prænuncijs Sathanæ, præcursor Antichristi, complementum falsitatis, iniquorum pater, ac scelestissimorum Dux, ortus est anno 630. tempore Honorij primi, ac Heraclij Imper. Hic multa perfide docuit, cuius secta adeo in gentem creuit, vt nullus propè sit populorum numerus, nec Imperij. Errores verò quos contra fidem docuit, & in Alchorano continentur hic paucis in summam redigam, quibus cõuenit cum hæreticis tam neotericis, quàm recentioribus.
- Conuentio Mahometis cum Hæreticis antiquis.**
- 1 Trinitatem negauit cum Sabellio, ac Hebræis.
  - 2 Christum Creaturam esse affirmat cum Hebræis, Arrijs, atque Eunomio.
  - 3 Christum non esse Deum, sed Prophetam Sanctum cum Carpocrate.
  - 4 Deum habere filium fatetur esse impossibile, quia vxore caret cum Cerdone.
  - 5 Christus non est Crucifixus, sed alius sibi similibus cum Manichæis.
  - 6 Negat ecclesiæ Myteria quæ à Christi passione vim habent cum Donatistis.
  - 7 Demones in fine Mundi esse saluandos docet cum Origene.
  - 8 Deum habere corpus. cum Antropomorphitis.
  - 9 Felicitatem in voluptate locauit. cum Cherintho.
  - 10 Circumcisionem admittit. cum Ebionitis.
  - 11 Prohibet vinum. cum Tatianis.
- Conuentio Mahometis. cum Luthæro.**
Affirmabat se solum habere Euangelium, & quæ reicienda, quæ uè recipienda sūt ex utroque testamento. Sic Luthærus dixit Germaniam ante se, nunquam habuisse Euangelium.
- 2 Septuaginta sectas habet Mahometes, se tot sunt Euangelicorum.
  - 3 Voluit Mahometes tantum secūdam eius scripta iudicandum, sic hæretici.
  - 4 Quadragesimam vnus Lunæ, quæ quouis anni tempore obueniret, cursu transmutat. Luthærani verò non solum transmutant, sed omnia reuinia abhorrent.
  - 5 Diem festum Dominicæ, in Veneris diem commutauit. Luthærani dies festos non venerantur.
  - 6 Sacras delevit imagines, Luthærani subuerterunt, & violarunt.
  - 7 Derridet cultum omnium Sactorum. Quod Luthærani sequuntur.
  - 8 Baptismum non recipit. Caluinus non necessarium cognoscit.
  - 9 Non circumcidunt nisi habentes vsū rationis. Adrianus Namstedius anno 17. & 18. baptizat.
  - 10 Recipit Diortium. Oecolampadius, priore vxore relicta, alteram cognoscit.
  - 11 Plures vxores, imò quot alere possit, accipiunt. Bucerus, & Olemdorpius idem affirmant.
  - 12 Mahometani negant alteri prodesse bona opera. Luthærani nostra dicunt esse peccata.
  - 13 Tollit Mahometes liberum arbitrium. Quod & docent Luthærani. Prati. lib. 11. capit. 3.
- Maiorinus.** 344.
Maiorinus Cartaginensis Episcopus. Donatista. vixit anno 358. sub Liberio Papa, & Constantino Imp.
- Maiorani.** 345.
Maiorani sunt Luthærani, a Sergio maiore nuncupati. Prati. lib. 11. cap. 5.
- Manichæi.** 346.
Manichæi à Manete quodam natione Persa fuerunt anno 273. tempore Felicis & Aureliani Imp. De his scribit D. Aug. lib. 90. q. & Euseb. lib. 7. cap. 28.
- Mansfeldenses.** 347.
Mansfeldenses sunt Luthærani primæ classis Euangelicorum. Prati. lib. 11. cap. 7.
- Manifestarij.** 348.
Manifestarij sunt Anabatistæ. Prati. vbi supra
- Marathonius.** 349.
Marathonius Nicomediensis Episcopus, anno 360. De quo Niceph. lib. 9. capit. 42. fuit Macedoniana factionis tempore Liberij Papæ.

Haereticorum nomina.

- Papæ, & Constantii Imperatoris.
Marcellus. 350.
Marcellus à quo Marcelliani, qui fuit Ancyrae Galatiae Episcopus tempore Iulii Primi, & Constantii Imper. putauit. Christum purum hominem fuisse. Niceph. lib. 8. cap. 52.
Marcion. 351.
Marcion, à quo Marcionita. fuit anno 155. tempore Pii Primi, & Antonini Pii.
Marcus. 352.
Marcus, à quo Marcita, Valentini Discipulus anno 155. tempore Pii Primi, & Antonini Pii, de quo Niceph. lib. 4. cap. 3. & Euseb. lib. 4. Hist. eccl. Iren. lib. 1. aduersus haereses, cap. 8.
Marinus. 353.
Marinus Thrax Arrianus, vixit anno 395. tempore D. Siricij Papæ, & Theodosij, I. Imper. Niceph. lib. 12. cap. 30.
Maris. 354.
Maris Calcedonensis Episcopus, fuit anno 328. tempore D. Siluestri Papæ, & Constantini Magni. De quo Niceph. lib. 8. cap. 18.
Maronita. 355.
Maronita ab quodam Marone dicti, anno 1215. tempore Innocentij Tertij, & Philippi Barbarossæ Imper. Hic tantum vnam operationem tribuit Christo, nempe Diuinam.
Marsilius. 357.
Marsilius Paduanus vixit anno 1117. tempore Paschalis Secundi Rom. Pont. & Henrici Quinti.
Martyriani. 358.
Martyriani à Petro Martyre haeretico, nostri temporis, de quo supra.
Masbotheus. 359.
Masbotheus vnus exiit ex primis haereticis, anno 55. tempore D. Petri Apostoli, & Neronis. De eo scribit Euseb. lib. 4. cap. 22. Niceph. lib. 4. cap. 7. Prat. lib. 11. cap. 9.
Mestaliani. 360.
Mestaliani fuerunt anno 380. tempore Damasi Papæ, & Valentis Imperatoris.
Mathematici. 361.
Mathematici aliqui inter haereticos connumerantur. Prat. lib. 11. cap. 21.
Maximinus. 362.
Maximinus Arrianus anno 405. tempore Innocentij Primi, & Archadii Imperatoris.
Maximilla. 363.
Maximilla, & Prisca Prophetissa Montani haereticis, anno 182. tempore Eleutherii Papæ, & Comodi Imper. Niceph. lib. 4. cap. 20.
Melchisedechiani. 364.
Melchisedechiani, dixerunt Melchisedech, non fuisse purum hominem, sed quandam Dei virtutem Christo Maiorem habuisse.
Melanthonici. 365.
Melanthonici à Filippo Melancthone confessionistarum Patre, & fuit anno 1530. tempore Clementis Sept. & Caroli Quinti.
Melchiorita. 366.
Melchiorita à Melchiore Hofmanno, sectae antelutheranae, qui negauit Christum de Virgine Carnem assumpsisse.
Meletiani. 367.
Meletiani à Meletio Episcopo Aegypti, qui vixit anno 311. & Arrium sequutus est, tempore Eusebii Papæ, & Valerii Maximi Imperatoris.
Menandriani. 368.
Menandriani à Menandro Discipulo Symonis Magi, genere Samaritano, in vico Caprateni orto anno 80. tempore Lini Pont. & Vespasiani Imper. Putabant isti, mundum non à Deo, sed ab Angelis creatum.
Menas. 369.
Menas Diaconus ecclesiae Alexandrinae, fuit Arrianus, vixit tempore D. Siluestri, & Magni Constantini, anno 315.
Menophantus. 370.
Menophantus Episcopus Ephesinus Arrianus, tempore D. Siluestri, & Magni Constantini, anno 316. Niceph. lib. 8. cap. 17.
Mennonita. 371.
Mennonita Anabatista fuerunt, & si nostro euo repullulare fecerunt haeresim, qui negant carnem ex Virgine Christum assumpsisse. Nic. Sand. lib. 7. nu. 202.
Metamorphista. 372.
Metamorphista sunt haeretici nostri temporis, qui iniquè sentiunt de Eucharistia.
Metangismonita. 373.
Metangismonita, quod idem significat (authore D. Aug.) quod trāsuaantes, vel inuasantes, existimant enim, sic esse in patre filium, tanquam vas minus intra vas maius. fuerunt anno 221. tempore Urbani Papæ, & Heliogabali Imp.
Michael. 374.
Michael de Caesena damnatur. Direct. Inq. 2. p. q. pag. 188.
Molochita. 375.
Molochita, & Remphanita denominati sunt ab

Haereticorum nomina.

- ab Idolatria, quam Moloch, & Remphan Ammonitarum Idolo exhibebant. Prar. lib. 11. cap. 34.
Michael. 376.
Michael Seruetus docuit Deum vnicam esse personam. Nic. Sand. lib. 7. nu. 227.
Monasterienses. 377.
Monasterienses sunt haeretici recentiores, qui in sua Cœna, non proferunt, ea verba, Hoc est corpus meum. sed tantum accipe, ede, memento Domini.
Monophysita. 378.
Monophysita à Monos, quod est vnus, & physis natura, quia tantum vnam naturam Christi dicunt esse. Niph. lib. 18. cap. 47.
Monotolita. 379.
Monotolita à Monos, quod est vnus, quonia vnicam Christi tantum putabant esse operationem. D. Tho. opus. 5.
Montanista. 380.
Montanista à Montano Phrigio, sic dicti quia tempore persecutionis in montibus latuerunt, anno 187. tempore Sotheri Papæ, & Commodi Imp.
Moses falsus. 381.
Moses falsus in Cræta, qui cum genere Iudeus esset, se esse Mosem affirmabat, anno 435. tempore Coelestini Papæ, & Theodosij iunioris Imper. Socrates eccl. Hist. lib. 7. cap. 38. Prat. lib. 11. cap. 39.
Muntzerici. 382.
Muntzerici à Thoma Muntzero, suè Monetario Anabatistarum patre, sunt haeretici nostri temporis, qui superioribus annis vgebant tempore Clementis Septimi & Caroli Quinti, anno 1524.
Mundanita. 383.
Mundanita dicebantur, quia mundum in eodem statu permansurum putabant, etiam post vniuersalem resurrectionem.
Musorita. 384.
Musorita erant Idolatra Iudæorum.
Muscaronita. 385.
Muscaronita à Musco & Accaron Ciuitate, in qua colebant Muscam. Prat. lib. 9. ca. 43.
Muscalani. 386.
Muscalani sunt moderni haeretici, qui docent Naturam Diuinam fuisse Crucifixam, & mortuam.
N
Narcissus. 387.
Narcissus Neroniade Cilicia, quam in præsenti Trinopolim dicunt, Arrianus fuit, anno 344. tempore Iulii I. & Constantii Imper. Niceph. lib. 9. cap. 12.
Nazaræi. 388.
Nazaræi à Nazaret Galilæa vico, omnia legis Moisaicae praecepta obseruabant, anno 133. tempore Sisti I. Et Adriani Imper.
Nepos. 389.
Nepos fuit Episcopus cuiusdam vrbis Aegypti. Docuit sanctos mille annos in hac vita corporali voluptate regnatos. fuit anno 270. tempore Felicis Primi, & Claudii Secundo Imper. vt refert Euseb. lib. 7. cap. 24. Nicephor. lib. sexto. cap. 21. Prat. lib. 12. cap. 3.
Nestorius. 390.
Nestorius Constantinopolitanus Episcopus. Afferuit B. Virginem, non matrem Dei, sed hominis tantum dici, duas ponens in Christo personas. vixit anno 427. tempore Coelestini Pont. Rom. & Theodosij Imper. vt Socrates scribit Hist. eccl. lib. 7. cap. 32.
Neutrales. 391.
Neutrales sunt Sacramentarii nostri temporis, qui affirmant, neque vnam speciem, neque aliam esse necessariam, sed solam fidei sufficere.
Nicolaus Galecus. 392.
Nicolaus Galecus Bohemus presbyter, vnus ex illis fuit, qui ad Concilium Basiliense legatus ex Bohemia missus fuit, qui que contendebat. Nullum hominem in noua lege iuste occidi posse. fuit anno 1434. tempore Eugenii Quarti, & Sigismundi Imper.
Nicolaita. 392.
Nicolaita à Nicolao Antiocheno, qui inuicè coniugia commutari posse docuit, anno 83. tempore Anacleri Papæ, & Domitiani Imperatoris.
Noetiani. 393.
Noetiani à Noeto Sabellij Pæropolitani preceptore nuncupati. Qui numerum personarum in Sanct. Trinitate, non admittebat fuit anno 259. tempore Stephani Papæ Primi, & Galieni Imper. De quo scribit Epiph. lib. 8. heres. 57.
Nouatiani. 394.
Nouatiani à Nouato presbytero Romano appellati, qui volebat apostatas recipere, & baptizatos rebaptizabat. anno 255. tempore Cornelii Roma. Pontif. & Volusiani Imperatoris.
c Nudi-

Hereticorum nomina.

Nudipedes. 395.
Nudipedes sunt heretici huius temporis, qui omnia relinquebant omnia communia faciebant, nudis pedibus incedendum affirmabant.

Nictages. 396.
Nictages à nocte dicti, quia noctis vigiliis dabant.

O

Olipius. 397.
Olipius Arrianus, Carthaginensis Episcopus, anno 505. tempore Symmachi Papæ, & Anastasii Imperatoris.

Ollarii. 398.
Ollarii sunt heretici huius ætatis, sic nuncupati, eo quia suos coniuratos non nisi mensa bellem instructa inuisant. Prat. lib. 13. cap. 2.

Ophyta. 399.
Ophyta, vel serpentina à colubro, vel serpente, quem colebant. D. Aug. lib. de hæres. cap. 17.

Orebitæ. 400.
Orebitarum hæres crevit tempore Martini Quinti, & Sigismundi Imp. Prat. lib. 19. cap. 2.

Origenistæ. 401.
Origenistæ ab Origine Alexandria Ecclésiæ Doctore, contendeant, non posse filium videre patrem, nec Spiritus Sæctus filium, animas in principio mundi peccasse, omnes tam homines quàm demones in fine mundi saluari, & alia multa, ideo non leguntur apud Græcos Origenis opera. vixit anno 207. tempore Zepherini Papæ, & Severi Imperatoris. de quo multi mentionem faciunt.

Orphani. 402.
Orphani sunt factione Gussitæ. Isti omnes sub vitæque specie communicabant, nullam præmittentem sacramentalem confessionem, suam iniquitatem armis propugnabant. fuerunt anno 1420. tempore Martini Quinti, & Sigismundi Imp. Germani.

Osiandriani. 403.
Osiandriani, ab Andrea Osiandro Lutheranae sectæ. illæ moritur, anno 1552. Prat. lib. 13. cap. 7.

Osseni. 404.
Osseni Virginitatem inculcant. Nic. Sand. lib. 7. pag. 235.

P

Pacifici. 405.

Pacifici inter Anabaptistas referuntur. Prat. lib. 14. cap. 1.

Pacificatores. 406.
Pacificatores in causa fidei damantur. Nic. Sand. lib. 7. nu. 232.

Parmenianistæ. 408.
Parmenianistæ à Parmeniano Carthaginensi Episcopo, eius successores Maiorini dicti sunt, fuerunt anno 389. tempore Siricii Papæ, & Valentini Secundi.

Parermeneutæ. 409.
Parermeneutæ isti pro eorum arbitratu Divinam scriptam exponebant. Nic. Sand. lib. 7. num. 127.

Paschatitæ. 410.
Paschatitæ docuerunt Pascham celebrandam esse quartadecima Luna. fuerunt anno 182. tempore Sotheri Papæ, & Commodi Imperatoris.

Pascentius. 411.
Pascentius Arrianus, fuit comes in Africâ, anno 409. duo deceperunt eum. Primum quod filius sit minor patre. Secundum, quod non sit eiusdem substantiæ. Hoc tempore gubernabat Ecclesiam Innocentius Primus, & imperabat Arcadius & Honorius.

Passionistæ. 412.
Passionistæ affirmant sic Christum in Passione carnem dimississe, & in eorum sic ascendisse, ut non sit in Carne Divinitas. & sunt heretici nostri temporis.

Pastillarii. 413.
Pastillarii factionis Lutheranae primæ classis Evangelicorum nostri temporis. Prædicant corpus Domini, ita esse in pane, & sub pane, uti farina in pastillo, aut pillolæ in ovo recondita.

Pastoricidæ. 414.
Pastoricidæ sunt heretici huius seculi, qui coniurant in perditionem ovium, & pastoris.

Patriciani. 415.
Patriciani à Patricio Romano, docebant, carnem hominis non à Deo, sed à Diabolo factam esse.

Paterniani. 416.
Paterniani, vel Venustiani, ut placet D. Aug. à paterno quodam nuncupati, affirmabant, Inferioris corporis partes non esse à Deo, sed à Diabolo.

Pa-

Hereticorum nomina.

Patropassiani. 417.
Patropassiani, arbitrati sunt. Deum patrem fuisse passum, & unam tantum personam ponebant in Divinis. Scribit de hoc Euseb. lib. 10. cap. 29. fuerunt anno 206. tempore Stephani Papæ Primi, & Galieni Imperatoris.

Pattalorinchitæ. 418.
Pattalorinchitæ, isti digitum suum naribus, & ori apponebant, & nunquam loquendum esse dicebant. De quibus D. Aug. Paulus Samosatenus. 419.

Paulus Samosatenus Episcopus Antiochenus, Syrus natione. vixit anno 273. tempore Felicis Papæ, & Aureliani Cæsaris. putavit Christum non semper fuisse sed à Virgine initium sumpsisse. Niceph. lib. 6. cap. 77.

Pauperes de Lugduno. 420.
Pauperes de Lugduno, qui Valdenses à Valdone Cive Lugdunensi sunt dicti. fuerunt anno 1160. tempore Alexandri Tertii, & Friderici Primi Imp.

Pelagius. 421.
Pelagius Oriundus ex magna Britannia, Monachus professione anno 405. tempore Innocentii Primi, & Archadii Imp.

Pepuzitæ. 422.
Pepuzitæ à patria appellati sunt, quæ est oppidum. & fuerunt anno 181. tempore Soteri Papæ, & Commodi Imp. Nicephor. lib. 4. cap. 22.

Petilianus. 423.
Petilianus Donatista vixit anno 415. tempore Innocentii I. & Theodosii Imperatoris.

Petrus. 424.
Petrus Dresensis Germanus Patria Misnensis, Valdensium stultiam est imitatus. fuit anno 1410. hic suo veneno totam Bohemiam infecit. tempore Alexandri V. & Rupertii Imperatoris.

Petrus de Bruis. 425.
Petrus de Bruis à quo Petro Bruisiani, fuit in Galliis ex Prouincia Narbonensi Oriundus. vixit anno 1124. tempore Calixti Secundi, & Henrici Quinti.

Petrus. 426.
Petrus Cnaphæus, Antiochenus fuit Episcopus, tempore Simplicii Papæ, & Zenonis Imperatoris. De quo Niceph. lib. 15. cap. 102.

Petrus. 427.

Petrus Abailardus, Gallie ortus. fuit tempore Cælestini Secundi, & Commodi Imperatoris. 1143.

Petrus. 428.
Petrus Martyr negat Corpus Christi in Eucharistia. Nic. Sand. lib. 7. num. 218. Laurentius Certolinus.

Petrus. 429.
Petrus Olerii damnatur, ut hereticus. Direct. 2. pa. q. 11. pag. 199.

Pharisæi. 430.
Pharisæi à Phares, quæ segregatos significat. Prat. lib. 14. cap. 22.

Philetus. 431.
Philetus hunc tradidit D. Paulus Sathanæ ob blasphemiam, & negabat resurrectionem corporum. fuit anno 56. tempore D. Petri, & Neronis.

Phitonisæ. 432.
Phitonisæ mulieres erant, quæ responsa dare videbantur sibi sciscitantibus per pudendam. Prat. lib. 14. cap. 4.

Photinus. 433.
Photinus Sirmienensis Episcopus, successit discipulus, & in errore Pauli Samolatani, anno 350. tempore Iulii I. & Constantii Imperatoris. Niceph. lib. 9. cap. 10. & D. Tho. opus. 5. & alibi sæpius.

Pikardi. 434.
Pikardi à Pikardo dicti, habuerunt coniuriam promiscuam. fuerunt anno 1414. sub Ioanne XXIII. & Sigismundo Imperatore.

Pneumatomachi. 435.
Pneumatomachi dicuntur Spiritus Sancti oppugnatores. fuerunt anno 359. tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris. Hist. Trip. lib. 9. cap. 14.

Pœnitentiarii. 436.
Pœnitentiarii seu secta molles Confessionistæ huius ætatis, qui septem errores disseminarunt circa pœnitentiæ Sacramentum. Prat. lib. 14. cap. 28.

Polygamistæ. 437.
Polygamistæ sunt Anabatistæ, qui eodem tempore unius plures uxores habere permittunt. Ac fratrilicere fratris uxorem eo uiuente ducere. Nic. Sand. lib. 7. nu. 203.

Porphyrius. 438.
Porphyrius Atheniensis Philosophus scelus

Hereticorum nomina.

natione Christianæ gloriæ persequor accerrimus sic nominatus à Porphyrione Auc immunda, fuit Origenis condiscipulus, audierunt Plotinum circa annum 225. De quo Niceph. lib. 5. cap. 13. Prat. lib. 14. cap. 30.

Postellani. 438.

Postellani à Vuilmo Postello Barentonio Originem habent. Prat. vbi supra.

Praxeas. 440.

Praxeas à quo Praxeani, quinon admittebant plures personas in Trinitate Sanctissima, fuerunt tempore Stephani I. & Galieni Imper. anno 260.

Prædestinati. 441.

Prædestinati à doctrina nomen vendicarunt, fuerunt tempore Honorii Imper. & Innocentii I. anno 414.

Præmonstratensis Apostata. 442.

Præmonstratensis Apostata Antilutheranus nostritemporis. Prat. lib. 14. cap. 34.

Prisca. 443.

Prisca, & Maximilla Prophetissa, fuerunt tempore Soteri Papæ, & Commodi Imperat. anno 181.

Priscillianus. 444.

Priscillianus à quo plurimi alii in Hispania ortum habuerunt, in Abila ciuitate, sita in Hispania vltiore, fuit Episcopus, anno 388. tempore Siricii Papæ, & Valentini Imperatoris, ille asseruit animas priusq; corpori vnirentur peccasse. Et à celo cogi libertas hominis.

Prodianita. 445.

Prodianita natione Galata, discipuli Seleuci, & Hermie hereticorum, anno 382. tempore Damasi Papæ, & Valentis Imperatoris.

Procopius. 445.

Procopius Bohemus hereticus, hic voluit laicos communicare cum sanguine. fuit anno 1411. tempore Ioannis 23. & Sigismundi Imperatoris.

Proculus. 457.

Proculus, vel Proclus Cathaphrygum sectator, anno 207. tempore Zepherini Papæ, & Seueri Sept. Imper. De quo multa scribit Euseb. lib. 6. cap. 18. Niceph. lib. 4. cap. 20.

Prodicus. 448.

Prodicus dixit non esse orandum. Nic. Sand. lib. 7. nu. 33.

Pfalliani. 449.

Pfalliani quasi continuò orantes dicti sunt, su-

pra Messalianos nominauimus. fuerunt anno 367. tempore Liberii Papæ, & Iouiniani Imper. D. Aug. lib. de hæres. her. 13. & 5. Pseudoapostoli. 450.

Pseudoapostoli, fuerunt anno 1296. tempore Bonifacii 8. & Andulphi, Imper. Direct. In quif. 2. par. 9. 12.

Ptolemæus. 451.

Ptolemæus fuit anno 150. tempore Nigini Papæ, & Antonii Imperatoris, fuitque successor Valentini.

Publicani. 452.

Publicani affirmabant pueros non esse baptizandos, donec haberent vsu rationis. vixerunt in Gallia anno 1274. sub Gregorio X. & Rodulpho Imp.

Puritani. 453.

Puritani fuerunt ex secta Caluinistæ in Anglia, & deridēt omnem ritū Ecclesiæ. Nic. Sand. lib. 7. nu. 221.

Puteorita. 454.

Puteorita erant Idolatra potius quàm heretici apud Iudæos, qui puteos colebant, eos in altum fodientes, indeque aquam haurientes, quam saluatorem appellant, & in ea salutem sperant. Prat. lib. 14. cap. 44.

Q

Quadrifacramentales. 455.

Quadrifacramentales, tantum quatuor fatentur esse sacramenta. Bap. Cæna Domini. Absolutio, & Sacerdotium.

Quatuordecimani. 456.

Quatuordecimani non celebrant Pascham die Dominico, sed cum hæbreis.

Quintianus. 457.

Quintianus Arrii defensor, fuit Episcopus Gazeorum, anno 342. tempore Iulii I. & Constantii Imp. Niceph. lib. 9. cap. 8.

Quintinus. 458.

Quintinus natione Picardus, qui fator fuit, ex schola Euangelicorum nostri seculi, anno 1527. tempore Clementis Sept. & Caroli V. Prat. lib. 15. cap. 4.

Quintilliani. 459.

Quintilliani à Quintilla Prophetissa. Prat. lib. dicto.

R

Ranatita. 460.

Ranatita ranas colebant & ex Iudæis, & Aegyptijs

Hereticorum nomina.

Aegyptijs ad prauum hunc ritum conuertebantur. Prat. lib. 16. c. 1.

Raymundus Lullius. 459.

Raymundus Lullius Philosophus, ac Theologus anno 1260. tempore Alexandri III. & damnatur in Direct. 2. p. 9. 9.

Rethorij. 460.

Rethorij, seu Rethorij à Rethorio in Aegypto exorti sunt, & Alexandria. Ilii cunctas hæreses laudabant.

Rutheni. 461.

Rutheni est gens propinqua Lituaniis, gens Barbaræ, & quæ semper resistit præceptis ecclesiæ. Bæitè multa quæ affirmabāt, vñ est, quòd non possit confici in azimo.

Reiudaizantes. 462.

Reiudaizantes sunt Iudæi quàm plurimi, qui suscepto baptismo ad Iudaismum reuertuntur. Prat. lib. 16. c. 5.

Rochezana. 463.

Rochezana paruulis voluit dari Eucharistia. Nic. Sand. lib. 7. nu. 177. pag. 555.

Rogatiani. 464.

Rogatiani Donatistæ factionis. De his scribit D. Aug. epist. 48. & à Rogato nominantur.

Rysuicani. 465.

Rysuicani à quodam præstigiatore Hermano Rysuich nuncupantur. Prat. lib. 16. c. 7.

S

Sabbas. 467.

Sabbas Messalianorum sectæ. fuit anno 368. putauit Baptismum nullam habere virtutem. tempore Liberii, & Valentini Imper. Niceph. lib. 11. c. 4.

Sabbatius. 468.

Sabbatius ex Iudaismo ad Christi fidem conuersus, ac presbyter ordinatus, adhuc favebat Iudæorum cultui. vixit anno 399. tempore Siricii Papæ, & Archadii Imper. Niceph. lib. 12. c. 13. & Prat. lib. 17. c. 2.

Sabbatarij. 469.

Sabbatarij sunt heretici huius ætatis de secta Anabatistarum: illi Dominicam non venerantur, sed Sabbatum more Iudæorū. Nō credunt nisi Patrem in Diuinis.

Sabellius. 470.

Sabellius Pentapolitanus oriundus Ptolemæide ciuitate Aegypti. Docuit vnā esse personam Patris, Filij, ac Spiritus Sancti: fuit tempore Stephani Papæ, & Galieni Imper. ra. Niceph. lib. 9. c. 31.

Sabinus. 471.

Sabinus Arrianus fuit Episcopus Heracleæ

Thraciæ Macedonianorum, anno 359. tempore Liberii Papæ, & Constantii Imper. Sacramentarii. 472.

Sacramentarij sunt heretici nostri tēporis, qui negant Christum esse præsens in Eucharistia. Nic. Sand. lib. 7. nu. 10.

Saducei. 473.

Saducei fuerunt apud Iudæos heretici, qui negabant corporum resurrectionem.

Samaritani. 474.

Samaritani à Samario eorum Rege dicti, qui à Iudæis in multis dissentiebant.

Sancosetani. 475.

Sancosetani negant apud Ioannem verbum esse Deum. Nic. Sand. lib. 7. nu. 223.

Sampson. 476.

Sampson dixit Regiam Angliæ esse caput ecclesiæ. Nic. Sand. lib. 7. nu. 220.

Sampsei. 477.

Sampsei subscripserunt dogmatibus Ebionitarum: fuerunt tempore Victoris Papæ, & Seueri Imper. anno 195.

Sanguinarij. 478.

Sanguinarij sunt heretici recentiores. Prat. lib. 17. c. 11.

Sarabbaitæ. 479.

Sarabbaitæ fuit Monachorum, genus in Aegypto: vt ait D. Aug. serm. 12. ad fratres in Eremo. & Prat. lib. 17. c. 12.

Satanistæ. 480.

Satanistæ, qui Latine aduersarij dicuntur, fuerunt anno 368. tempore Liberii, & Iouiniani Imper. Prat. lib. 1.

Saturninus. 481.

Saturninus Patriarcha Antiochenus, fuit anno 118. tempore Euaristii Papæ, & Daiani Imper. scribit de eo Euseb. lib. 4. c. 6. & Niceph. lib. 4. c. 2.

Scismatici. 482.

Schismatici, quot, & qui fuerint, ac verè dicantur, inferius suo loco.

Scripturarij. 483.

Scripturarij nullam recipiunt in sacris litteris expositionem, & sunt heretici uiuentes.

Secundus. 484.

Secundus Valentini discipulus anno 150. tempore Higinii Papæ, & Antonini Pii. Prat. lib. 17. c. 17.

Secundus. 485.

Secundus Arrianus, fuit Episcopus Ptolemæidis, anno 328. tempore Siluestri Papæ, & Magni Constantini.

Hereticorum nomina.

- Secundinus**. 486.
Secundinus Manichæus, vixit anno 405. tempore Innoc. I. & Archadii Imper.
Sectarii. 487.
Sectarii sunt heretici huius temporis. Prat. lib. 17. cap. 20.
Seleuciani. 488.
Seleuciani. fuerunt anno 380. tempore Damasi Papæ & Valentis Imper. Hist. Trip. li. 7. cap. 17.
Semiarriani. 489.
Semiarriani, quia non plene Arriani fuerunt sic nominantur, anno 307. tempore Liberii Papæ, & Constantii Imper.
Semichristiani. 490.
Semichristiani, qui cum credant omnia, certis ritibus se ab eius fide amouent.
Semilutherani. 491.
Semilutherani, sunt qui Lutheri placitis, præ textu Evangelii adherent. Prat. cap. 24.
Semiosandriani. 492.
Semiosandriani, qui disputant contra Osiandrum pro Antiosandriani. Prat. cap. 25.
Serenus. 493.
Serenus, ne adorarentur sacræ Imagines cōfregit. Nic. Sand. lib. 7. nu. 116.
Sepulchrales. 494.
Sepulchrales non concedunt Christi animā ad inferos descendisse. Nic. Sand. lib. 7. numero. 224.
Serras. 495.
Serras Arrianus fuit anno 363. tempore Liberii Papæ, & Constantii Imper.
Sergius. 496.
Sergius Patriarcha Constantinopolitanus Monothelitarum hæresis princeps. vixit anno 604. tempore Honorii Primi, & Heraclii Imper. Vel ut alii tempore Sabiniani Papæ, & Focæ Imper.
Sergius. 465.
Sergius Monachus prius, sed eo relicto sequutus est errorem Nestorii, & fuit anno 630. tempore Honorii Primi, & Heraclii Imperatoris.
Serpenticolæ. 496.
Serpenticolæ, sunt qui apud Iudæos eneam serpentem adorauerunt. Prat. libr. eodem cap. 29.
Seruetiani. 497.
Seruetiani à Michaele Serueto Hispano, qui suum errorem disseminavit, anno 1538. tempore Pauli Tertii, & Caroli Quinti.
- Sethiani**. 498.
Sethiani à Seth filio Adæ, quem Iudæi non nulli venerantur, putantes eum de superna matre fuisse natum, & eam conuenisse cum superno patre, vnde Diuinum illud semen nasceretur tanquam filiorum Dei.
Seueriani. 499.
Seueriani, à Seuro Tatiani discipulo, anno 178. tempore Sotheri Papæ, & Marci Antonini Phylolophi Imp. De quo Euseb. lib. 5. cap. 6. & Niceph. lib. 4. cap. 4.
Seuerus. 500.
Seuerus Episcopus Antiochenus Acephalorum author tempore Symmachi Roma. Pont. & Anastasij Orientis Imperat. anno 494. de quo Niceph. lib. 16. cap. 29.
Significatiui. 501.
Significatiui affirmant in Eucharistia non esse verum Christi corpus, & sunt heretici viuentes.
Simoniaci. 502.
Simoniaci à Symone Mago, qui fecit Dei gratiam venalem, vixit anno 55. tempore D. Petri, & Neronis Imperatoris. Niceph. li. 2. cap. 6.
Sisinius. 503.
Sisinius Nouationæ sectæ, Episcopus Constantinopolitanus anno 428. tempore Coelestini Papæ, & Theodosii Iunioris Imper. De quo Soc. lib. eccl. Hist. 6. cap. 22. Niceph. li. 22. cap. 36.
Spirituales. 504.
Spirituales dicti sunt eo, quod se arbitrantur sequi spiritum viuificantem, ceteros vero carnales dicunt, & sunt heretici huius ætatis. Prat. lib. dicto. cap. 47.
Stancariani. 505.
Stancariani à Francisco Stancharo Mantuanosunt nuncupati. Prat. lib. eodem ca. 338.
Stableri. 506.
Stableri, supra Baculares nominauimus.
Stephanus. 507.
Stephanus Arrianus, & Episcopus Antiochenus. anno 350. tempore Iulii Primi, & Constantii Imper. Niceph. lib. 9. cap. 23.
Suencfeldiani. 508.
Suencfeldiani à Gasparo Suencfeldio auctore, sunt heretici huius tempestatis & Euangelicorum secta, qui non recte sentiunt de Eucharistia, & propositionem commutant. Corpus meum est hoc, id est panis, vel cibus. Nic. Sand. lib. 7. nu. 216.

Sym-

Hereticorum nomina.

- Symmancus**. 509.
Symmancus Ebionita, genere Samaritanus, fuit anno 196. tempore Victoris Papæ & Seueri Imper. Euseb. lib. 6.
Syncretizantes. 510.
Syncretizantes sunt heretici huius ætatis de secunda classe Confessionitarum. Prat. li. 17. cap. 2.
Syrus. 503.
Syrus Alexandriæ ortus, professione Medicus, & postea Monachus, anno 540. tempore Agapiti Papæ, & Iustianiani Impe. Prat. libr. 17. cap. 44.
- T**
- Tandemus**. 504.
Tandemus malè docuit de Sacramento ordinis, & Eucharistiæ, vixit anno 1124. tempore Calisti Secundi, & Henrici Quinti Imp.
Tascodrugitæ. 505.
Tascodrugitæ Montani sequuti sunt neptias, anno 281. tempore Sotheri Papæ, & Comodi Imper.
Tatiani. 506.
Tatiani à Tatiano discipulo Iustini Phylolophi, & Martyris, carnes respuebant inter alia multa. fuerunt anno 173. tempore Sotheri Papæ, & Antonini Phylolophi Imp.
Templarii. 507.
Templarii sic nuncupati sunt, quia mansionem habuerunt à prima eorum institutio ne iuxta templum Domini. fuerunt anno 1120. fuit talis ordo sic appellatus. Guliel. li. 12. cap. 7. Prat. lib. 18. cap. 4.
Tertullianistæ. 508.
Tertullianistæ à Tertulliano præbytero Africane Prouinciæ Cartaginensis Ciuis. Arbitrabant animam immortalem quidē esse sed corpoream, hoc est animam filij fieri per translationem ab anima patris, sicut corpus ex corpore gignitur.
Tetraditæ. 509.
Tetraditæ Seueritanæ sunt factionis, qui vixit anno 599. tempore Pelagii Secundi, & Mauricii Imper. Niceph. lib. 18. cap. 49.
Tessarescedecatitæ. 510.
Tessarescedecatitæ sicut diximus supra, à quartadecima Luna nominantur, quia sic Pascha cum Iudæis celebrabatur.
Thaboritæ. 511.
Thaboritæ fuerunt Bohemi, sic à loco quodā dicti, fuerunt anno 1411. tempore Ioannis
23. & Sigismundi Cæsaris Germani. Pater eorum fuit Zisca, qui Ioannē Hus sequutus est. De his Siluius lib. 4. de Origine Bohemorum.
Thebutes. 512.
Thebutes, quos alii Thebulim dicunt, sequuti sunt vnum ex septem hereticis nascentis ecclesiæ, qui Thebutes dictus fuit. vixit anno 40. tempore D. Petri Apostoli & Claudiani Imp. Prat. lib. 18. cap. 9.
Theodorus. 513.
Theodorus Mopsuestienis Episcopus, fuit Ebionitarum factione, & Nestorianæ, anno 476. tempore Simplicii Papæ, & Zenonis Imp.
Theocatagnostæ. 514.
Theocatagnostæ aliqua in Deo, & Sanctis re darguant. Nic. Sand. lib. 7. nu. 124.
Theodorichus. 515.
Theodorichus Rex Ostrogottorum fuit Arrianus, & vixit anno 485. tempore Gelasii Papæ, & Zenonis Impera. Niceph. lib. 16. cap. 23.
Theodosiani. 516.
Theodosiani à Theodosio Monophysitarum hæresis primo appellantur. Qui affirmabant, vnam tantum in Christo esse naturā ex duabus. Hic fuit anno 592. sub Pelagio Papæ, & Mauritio Impera. Niceph. lib. 18. cap. 48.
Theodotus. 517.
Theodotus Bizantius imitatus est Montanū, vixit anno 221. tempore Urbani Primi, & Heliogabali Imper. qui prius exercuit artem coriarii.
Theodotion. 518.
Theodotion Marcionis sequutus est hæresim qui vixit Ephesi, ubi natus est. anno 193. tempore Victoris Papæ, & Pertinacis Imperatoris.
Theognis. 519.
Theognis Arriane secte defensor, hic Niceæ natus, fuit eius Episcopus. vixit anno 328. tempore D. Siluestri Papæ, & Constantini Magni. De quo Niceph. lib. 8. cap. 18.
Tenotopsichitæ. 520.
Tenotopsichitæ affirmabant animam nostrā obire cum corpore. Nic. Sand. lib. 7. numero 123.
Theonas. 521.
Theonas Marmaricæ Episcopus, Arrianæ perfdiæ imitator. fuit anno 330. tempore D. Siluestri Papæ, & Constantini Magni

c 4 Scri-

Hæreticorum nomina.

Scribit Euseb. de eo lib. 4. cap. 19. & Niceph. lib. 8. cap. 24.
 Teopaschitzæ. 522.
 Teopaschitzæ, ij sunt quos Monopsytas diximus supra. fuerunt tempore Hormidæ Papæ & Anastasij Imp. anno 513.
 Theophronius. 523.
 Theophronius Cappadox sectæ Eunomianæ. vixit anno 368. tempore Liberij Papæ, & Valentianiani Imper. De quo Niceph. lib. 11. cap. 11.
 Thomas Manicheus. 524.
 Thomas Manicheus fuit vnus ex illis tribus, qui Manetem sequuti sunt. fuit tempore Felicis Papæ & Aureliani Impe. anno 273. De quo habetur apud Niceph. lib. 6. c. 32.
 Thimotheus Aelurus. 525.
 Thimotheus Aelurus cognomento defensori Nestorij hic post Monachatum, presbyter factus, & post episcopum Alexandrinum, quæ violenter accepit, multa alia iniquæ gessit. vixit anno 460. tempore Leonis I. & Leonis I Orientis Impe. Prat. lib. 18. cap. 22.
 Thimotheus. 526.
 Thimotheus Apollinaris discipulus. vixit anno 377. tempore Damasi Papæ, & Valentianiani Imperat. Scribit de hoc Niceph. lib. 12. cap. 4.
 Tophetitzæ. 527.
 Tophetitzæ, ab ara quam Tophet nominabāt apud Iudæos idolatræ quidam, quæ dicitur Timpanum, seu seductio. Prat. libr. eodem, cap. 23.
 Trinitarij. 528.
 Trinitarij sunt secta Antilutherani, q. sacro sanctam blasphemantur Trinitatem, ac violant.
 Trisacramentales. 529.
 Trisacramentales tria tantum fatentur sacramenta. Bap. Euch. & absolutio. Et sunt hæretici moderni.
 Troglodytæ. 530.
 Troglodytæ dicebantur olim apud Iudæos, qui in speluncis morabantur, idola colebant. Prat. lib. 18. cap. 27.
 Tropistæ. 531.
 Tropistæ sunt recentiores hæretici, qui Christum dicunt esse in Sacramento in figura tantum.
 Turilupini. 532.
 Turilupini fuerunt anno 1372. tempore Gregorij Vndeci. & Caroli Quarti Imperatoris.

V

Vadiani. 533.
 Vadiani supra nominauimus Antropomorphitas, dicentes Deum esse corpus. fuerunt tempore Syriaci Papæ, & Theodosij Imperatoris.
 Valefij. 534.
 Valefij à Valente Arabo nominati. fuerunt anno 198. tempore Victoris Papæ, ac Severi Imper. De his loquitur Epyphan. lib. 2. Vol. 1.
 Valens Imperator. 535.
 Valens Imperator Arrianam infaniam tuebatur, fuit frater Valentianiani, anno 378. tempore Damasi Papæ.
 Valens Mursiæ. 536.
 Valens Mursiæ Pannoniæ Episcopus, Arrianus fuit, anno 343. tempore Iulij Primi, & Constantij Imperatoris.
 Vrsicius. 537.
 Vrsicius & ipse Episcopus Pannoniæ Arrianæ factionis, vixit eodem ferme tempore.
 Valentianiani. 538.
 Valentianiani à Valentino dicti, qui contendebāt, Christum de Virgine nil corporis assumpsisse, sed per eam quasi per fistulam transisse.
 Valentiniſtæ. 539.
 Valentiniſtæ à Joanne Valentino Gentili Neapolitano Pedadogo appellati, hæreticæ nostræ ætatis. Prat. lib. 19. cap. 6.
 Varimandus. 540.
 Varimandus affirmavit Diuinas personas non esse æquales. Alphon. de Cast. Tit. de Deo Her. 6.
 Vbiquetii. 541.
 Vbiquetii, qui adinuenerunt vbiquitatē corporis Christi, putantes Christi corpus esse præsens etiam in inferno. Prat. lib. 19. ca. 7.
 Venustiani. 542.
 Venustiani superius Paternianos nuncupauimus.
 Vergerius. 543.
 Vergerius hæreticus paucis ab hinc annis in Polonia, acutus propugnator Lutheri, & Brentii, & Papæ indefessus persecutor. fuit anno 1557. tempore Pauli Quarti, & Ferdinandi Imper. Prat. cap. 9.
 Vigilantius. 544.
 Vigilantius natione Gallus, & presbyter Barchinonensis Ecclesiæ, anno 402. tempore Anastasij Papæ, & Archadii Imperatoris.

Vita-

Hæreticorum nomina.

Vitalis. 545.
 Vitalis Antiochenſis Episcopus Apollinaré, & Laodiceum sequutus est, & etiam Arrium, ut scribit Niceph. lib. 11. cap. 12. fuit anno 378. tempore Damasi Papæ, & Valentis Imperatoris.
 Vncti. 545.
 Vncti sunt secta hæreticorū nostri ætatis, qui doctis hominibus non credunt. Nic. Sand. lib. 7. nu. 230.
 Valdenses. 547.
 Valdenses à Valdene quodam ciue Lugdunensi, quorum errores repullularunt doctrina Lutheri. fuerunt anno 1160. tempore Alexandri Tertii, & Federici Imp. Rainerius Pif. Ord. Præd. sic scribit. Hi ergo Valdenses ex sua præsumptione Apostolici iuri, & officii usurpatione, ceciderunt primū in obedientiam, deinde in contumaciam, postea in excommunicationis sententiam, de mum ab illa terra expulsi, ad Concilium, Rom. q. fuit ante Lateranense uocati pertinaces fuerunt, & scismatici iudicati, ac postremū ut hæretici cōdemnati. Hæc Rainerius. fuit eo tempore Archiepiscopus Lugd. Ioannes Bellomais.
 Vuiclephius. 548.
 Vuiclephius in Anglia suum venenum euomit, anno 1352. tempore Innocentij Sexti & Caroli Quarti Imp.

Vuelfrangus. 549.
 Vuelfrangus musculus deceptus est, circa Eucharistiam Nic. Sand. lib. 7. nu. 212.
 X
 Xenaias. 550.
 Xenaias perſa: Calcedonenſis Synodi calumniator. fuit anno 494. tempore Symmachi & Anastasij Imper. vt testatur Niceph. lib. 16. cap. 27.

Z

Zeno Imperator. 551.
 Zeno Imperator hæresim Euticetis, & Dioscori tutatus est. fuit anno 476. tempore Simplicij Papæ. Memenit Egnat. Venet. libr. 2. de Rom. principibus. & Nicephorus libr. cap. 1.
 Zuinglius. 552.
 Zuinglius, vel Vdalricus Zuinglius, Canonius Constantienſis, errorem Berengarii ſciitauit. fuit tempore Clementis Septimi & Caroli Quinti. Hæc sunt hæreticorum nomina, patria, & hereses, quas paucis recensuimus, nec enim digni sunt longioris orationis. Quos tamen suo ordine confutabimus Dei optimi Maximi, ac Sanctorum auxilio.

HAERETICI RECENTIORES EX DIVERSIS COLLECTI.

A

Achilles Militius Opiliæ Dominus accusatus, quod Canes diebus vetitis comedisset, fauorem hæreticis præbisset, ecclesias, & capellas destruxisset, contra Papam, Episcopos, & Cardinales seditiosè loquutus fuisset. Tandem sententia prolata fuit Romæ, & quarta manu canonicè deberet purgari. *Iud. Inquis. Caf. 2.*

Adonius. 2.

Adonius Arachneolus post omnium hæresum abiurationem, accusatur de aliquibus alijs. Tandem ad triremes condemnatus est.

Alfonfus Cardineus. 3.

Alfonfus Cardineus delatus, quod per aliquos dies ad Hebræorum ritum se conuertisset, ac à fide Catholica apostatasset, ut pecunias acciperet. Hic post abiurationem per triennium ad triremes condemnatur, & ut quotidie, decies Pater noster, & Ave Maria diceret. *Iud. Inquis. Caf. 20.*

Alonus. 4.

Alonus Cassiarius, quia hæreticos recepisset, atque suas literas, ad triremes damnatur.

Alodius. 5.

Alodius Burchus omnes se tenere Caluini hæreses fatetur coram sancto officio, cum vsque ad mortem firmè, in hac sententia permansisset, tandem hortatu sacerdotum retractat opinionem, & fatetur se ea omnia credere, quæ docet Roma. Ecclesia, ideo summus Pontif. mutauit sententiam, ac ad triremes per decennium condemnauit. *Iud. Inquis. Caf. 34.*

Amatus, & Lucius. 6.

Amatus, & Lucius apostolicæ sedis custodia militum, quia ab hæreticis literas recepissent, cum ad examen ducerentur, vnus negauit, qui ad triremes in perpetuum damnatur. Alter fatetur, per septennium ad triremes damnatur.

Amisibius. 7.

Amisibius Cæcilius fugitiuus, ad partes hæreticorum venit, quindecim articulos Lutheri tenuit, vnde abiuratus, cum nullum contritionis dedisset signum, triremi perpetuo addictus est. *Caf. 4.*

Antonius. 8.

Antonius Berlingerius tenuit non esse in Eucharistia uerum Christi corpus, qui abiurauit. Postea denūciatur iterum sancto officio, qui dixit se tenere nullum esse purgatorium, nec sanctos inuocandos, qui ut relapsus traditus fuit brachio seculari. *Caf. 39.*

Andreas. 9.

Andreas Freihubius sectæ Lutheranae, ut Turrianus scribit.

Annas. 10.

Annas Burgensis in Academia Aurelianensi professor, ac parlamenti Parisini Senator, omnes hæreses Valdensium, Lutheri, ac Caluini sequutus est, quas ipse obtulit eodem parlamento, qua de causa cum per multos dies esset carcere detentus, paucis post diebus ad supplicium est damnatus. *Fælicianus.*

Antonius. 11.

Antonius Sadeel, de quo Turrianus doctissime multa scribit, & quæ acutè redarguit, ac superat.

Arachnea. 12.

Arachnea mulier abiurauit hæresibus omnibus, quas tenuerat, postea accusatur, quod sit relapsa, brachio seculari tradita est. *Caf. 36.*

Ardelion. 13.

Ardelion Cyprius, qui à Turchis voluntariè circumcisus, more eorum vixit, facta abiuratione per triennium ad triremum, & quater in anno confiteretur, & sacram Eucharistiam sumeret. Et quotidie toto tempore vitæ suæ decies orationem Dominicam, & salutationem Angelicam diceret.

B

Berosus. 14.

Berosus iterarius, qui hæreses omnes abiurauit, secundò accusatus ad triremes per decennium damnatur.

Bladus. 15.

Bladus Vrbius, accusatur, quod dixit Imperatorè de Iure Ciuili superiorem Papæ, & multa alia, quæ sunt Lutherana, citatus non comparuit,

Heretici recentiores.

Codilius Cretensis. 18.

Ad Turcharum sectam (Christo negato) conuertitur, & circumciditur: post aliquos annos Dei munere ad se reuersus, coram sancto officio sponte comparuit, ut veniam petijt, cui salutaris imposita est poenitentia. *Caf. 17.*

D

Dexion. 19.

Dexion Fabius, spontè comparuit, & confessus est amore cuiusdam Hebræi Christi negasse, & circumcisum esse, deinde dixit non amore, sed pecuniæ desiderio id fecisse. Qui abiurauit, & ad triremes per quinquennium est damnatus, & diceret quoti die quinquies orationem Dominicam, & salutationem Angelicam.

F

Francinus. 20.

Francinus Negliticus prius abiurauit non nullas hæreses. Deinde delatus, quod libros prohibitos tenuisset, & alia multa, & quod Geneuæ fuisset, traditus est brachio seculari. *Caf. 22.*

G

Gaius. 20.

Gaius Atrabatus ex parentibus hæreticis natus, atque ab eis edoctus, sancto officio traditus, fatetur se multas hæreses tenuisse, quas cum abiurasset perpetuo carceri traditur, cum aliis poenitentibus salutaribus. *Caf. 6.*

Ganius Borrus. 21.

Ganius Borrus à ministris sancti officii captus confessus est aliquas hæreses credidisse. Cui poenitentia aliquæ sunt impositæ. *Caf. 21.*

Gironus. 22.

Gironus Fauus Sacerdos fassus est se omnes hæreses Caluini credidisse, hic, & Romæ, ac in propria patria abiurauit, & perpetuæ immurationi traditus est. *Caf. 23.*

Gregorius. 23.

Gregorius Perinus ad sanctum officium delatus, & accusatus, respondit se libros hæreticos legisse, & aliquas hæreses tenuisse, hic post abiurationem relapsus, traditur brachio seculari, & fuit suspensus postea igni traditus.

paruit, ideo eius statua publicè combusta est. Qui tandem comparuit, & dixit, se tenere, & dixisse olim Perusiam, cum ciuilibus studiis operam daret, quod Imperator secundum leges in temporalibus possit Papæ imperare, & alia multa. Hic postquam abiurauit, post perpetuum carcerem septem annis debet qualibet sexta feria ieiunare. Sabbato dicere officium B. Virginis die Dominico septem Psalmos cum orationibus, & Letaniis ante Missam. *Caf. 5.*

Blasius. 16.

Blasius religiosus, & Prædicator accusatur, quod hæreses prædicauerit, qui abiurauit. Deinde post decem, & octo annos cum in Vrbe prædicaret, denunciatus est, multas hæreses tenuisse. Quod cum fateretur, cum sit relapsus ad perpetuum carcerem damnatur, cum aliis salutaribus poenitentibus. *Caf. 8.*

Brisfolius. 17.

Brisfolius Dominus Nicasæ, quoniam iadid omnes ferme hæreses abiurauit, de relapsu accusatur, damnatur, & salutaris poenitentia imponitur. *Caf. 27.*

C

Cameus. 18.

Cameus Ragius, antea multas hæreses abiurauit, fertur ipsum relapsum esse, traditur brachio seculari.

Cephalus Sarchasichius. 19.

Cephalus Sarchasichius clericus beneficarius, & in ecclesiastica dignitate constitutus, prius accusatus Romæ venit, & à summo Pontifice veniam obtinuit. Postea in Gallias profectus, accusatur de multis, qui cum Florentiæ moraretur, obtinuit à Serenissimo, & Potentissimo Cosmo Magno Duce, ut Romæ duceretur, quæ ob causam summus Pontifex (inter alia multa) titulo Regio eum decorauit. Hæreticus ergo cum aliqua confiteretur, tanquam incorrigibilis, & impoenitens traditur brachio seculari, & capite truncato, postea igni traditur. *Caf. 16.*

Censuratos.

* * *

* * *

I

Iacobus 24.
Iacobus Latinus omnes hærefes Lutheri tenuit, ac filios edocuit, hic septuagenarius perpetua immuratione punitur, & aliis penitentis. Caf. 11.

Ianus 25.
Ianus Galfus postea relapsus, perpetuo carceri traditur. Caf. 10.

Iulianus 26.
Iulianus Mariatus Religiosus Sacerdos, & Theologus, cum nonnullas hærefes Venetis abiurasset, & in Germania, ac Pollonia iterum hæresis infectus, Caluini hærefes omnes tenuit, qui brachio seculari traditus, capite prius obruncato, igni traditus postea fuit, sed in fine Catholicum se ostendit.

Iusbinda 27.
Iusbinda, qui alias quam plurimas hærefes abiurauerat, perpetuo tamen triremi damnatur. Caf. 28.

L

Luceus 28.
Luceus Bartulus, tanquam impoenitus traditur brachio seculari.

M

Morianus 29.
Morianus Siftius per decennium ad triremē damnatur. Caf. 13.

Marinus 30.
Marinus Religiosus, & Sacerdos, immurationis perpetuæ sententiam obtinuit. Caf. 32.

Multata 31.
Mustafa Turcha baptizatus post abiurationem, ad triremes per quinquennium traditur.

N

Nicolaus 32.
Nicolaus Pelides post abiurationem multarum Hærefum, per quinquennium in monasterium detrusus, & duo millia aurea numerare, & salutare penitentias absolueri iussus est.

Nixius 33.
Nixius Gelius facta abiuratione per quinquennium ad triremes damnatur.

P

Peripolius 34.
Peripolius Vetus post abiurationem perpetuæ immurationi traditur.

Poscennius 35.
Poscennius Religiosus, Sacerdos, & Prædicator, penitentis hæreticorum, iussus est subiacere.

Plurinus 36.

Plurinus Licius faretur se omnes penè hærefes Caluini tenuisse, perpetuo immuratur. Caf. 19.

Protestantes 37.

Protestantes sunt hæretici fautores, & sequaces Lutheri, qui hæc paucis superioribus annis (inter alia) dixerunt; se credere Evangelio Martini Lutheri. Concil. Trid. non esse recipiendum, & quam plurima.

R

Rainutius 38.
Rainutius Milesius, fertur sententia, ut immurationi subiaceret. Caf. 7.

Remucius 39.

Remucius Religiosus, Sacerdos, & Prædicator, triremi per aliquot annos damnatur. Caf. 25.

Rochus 40.

Rochus Religiosus, suffigatus in palatio sancti officii omnibus actibus legitimis, ac voce actiua, & passiua per decennium priuatur, ac per triennium omni sexta feria ieiunet. Quia dum prima diceretur, & Hymnus. Iam lucis orto sydere; impudica verba, & actus inhonestos addidit. Caf. 1.

S

Sodomita 41.
Romæ annis elapsis, &c.

V

Venerius 42.
Venerius Scirpius multas hærefes Lutheri, ac Caluini docuit per multos annos, traditur curiæ seculari. Caf. 24.

Vgonotti 43.

Vgonotti dicuntur hæretici, qui Caluini hæresi subscripserunt in Galliis, & modò vigent.

Quas Summi Pontifices suis Diplomatum, vel Sacra Concilia condemnarunt. Et hoc Volumine confutantur. Alphabeticò ordine distincte.

A

Absolutio.

Absolutio Sacerdotalis non est actus iudicialis.

Concil. Trid. Sessio 14. Can. 9.

Absolutio non requirit Confessionem.

Idem ead. sess. can. eo.

Absolutio Sacerdotis, non serio, sed ioco.

Idem ead. sess. can. eo.

Absolvere Sacerdos non potest, si est in peccato mortali.

Idem ead. sess. ca. 10.

Absolvere à peccatis non tantum Sacerdos, sed qui libet Christianus potest.

Idem ead. sess. ca. 10.

Absolvere non potest Papa, nisi sit Sanctus.

Ale. et Honorius. ex. olim Felicis.

Adam.

Ad peccatum transfusum in alios, tollitur per aliud, quam per Christum Dominum.

Concil. Trid. Sessio 5. Can. 9.

Adam transgrediendo mandatum, non incurrit iram Dei, & mortem.

Idem ead. sess. can. 1.

Adam per peccatum non est in deterius commutatus.

Idem ead. sess. ca. eo.

Adam sibi soli, non nobis nocuit.

Idem eod. sess. can. 2.

Adam siue peccaret, siue non peccaret, necessitate naturæ non moriebatur.

Concil. Miluet. primum. can. 1.

Adoratio.

Adoratione vna, Verbum incarnatum adorandum, quasi vna consistit natura Deitatis, atque humanitatis.

Concil. Const. secundum. ca. 10.

Adorari potest Christus in Memoribus, sicut in Ecclesia.

Honorius. extra olim Felicis.

Anima.

Anima humana est portio, ac Dei substantia.

Concil. Tolet. I. II. & Brac. can. 6.

Anima in Celo peccauerunt, ideò hic sunt expulsa in corpora humana.

Concil. Brac. can. 5.

Anima astringitur fatali signo.

Concil. Brac. can. 7.

Anima intellectiua non est per se forma humani corporis.

De sum. Trin. & Fid. Cath. Cap. Anima

Hereses omnes.

Anima in purgatorio non iuuantur precibus uiuentium.

Concil. Trid. sess. 25. in princip.

Angeli.

Angeli sunt ex Dei substantia.
Angeli creauerunt carnem.

Concil. Brac. can. 6.
Concil. Brac. can. 13.

Apostoli.

Apostoli, ac fideles Sacerdotes Domini, strenue in necessarijs ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papa officium fuerit introductum, sic facerent deficiente, per summe possibile Papa, usque ad diem iudicij. Constatantur hac heresis.
Apostoli non fuerunt facti Sacerdotes, illis verbis. Hoc facite in meam commemorationem.

Concil. Constantien. Can. 2.
Concil. Frid. Sess. 22. Can. 2.

Articuli.

Articuli Ioannis Uuicles sunt inique condemnati.
Augustinus, Bernardus, Benedictus sunt damnati, quia ditauerunt Religionem suam.

Concil. Constantiense.
Concil. Constantiense.

Auxilium.

Auxilium Dei, ac Sanctorum non est implorandum.
Auxilium Dei iustificato non est necessarium ad perseuerandum.
Auxilium Dei non exigitur iustificato, ut vitet omnia venialia.

Ext. de her. c. Cum Christus.
Concil. Trid. Sess. 6. ca. 22.
Concil. Trid. ibidem ca. 23.

B

Baptismus.

B*aptizandi non sunt pueri propter originale peccatum.*
Baptizando licet facere, quod non facit Ecclesia, sed quod Priscillianus.

Concil. Mil. primum. Can. 2.
Concil. Tolet. primum. ca. 18.

Baptismus paruulis dimittit culpam, non tamen dat gratiam informantem, nec virtutes.

C. de sum. Trin. & Fide Cath.

Baptizandi non sunt paruuli, quia a baptizatis hominibus oriuntur.

Concil. Frid. sess. 5. can. 4.
Concil. Frid. sess. 5. can. 5.

Baptismus radit, non tulit peccatum originale.
Baptismus Ioannis habuit eam vim, quam Christi Baptismus.

Idem sess. 7. can. 1.

Baptismi aqua non est materia, sed ad metaphoram dicitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua.

Idem ibidem can. 2.

Baptismi doctrina non est vera, quam Ecclesia docet.

Idem ibidem can. 3.
Baptismus

Hereses omnes.

Baptismus datus ab hereticis cum intentione faciendi, quod Ecclesia, non est verus.

Idem ibidem can. 4.

Baptismus liber, nec ad salutem necessarius.

Idem ibidem can. 5.

Baptizatus quantuncunque peccet, nisi nolit credere, non amittit gratiam.

Idem ibidem can. 6.

Baptizatus tenetur tantum credere, non seruare legem.

Idem ibidem can. 7.

Baptizatus liber est, nec tenetur seruare, qua proponit Ecclesia.

Idem ibidem. can. 8.

Baptizato sola recordatione, peccata omnia dimituntur.

Idem ibidem ca. 10.

Baptismus iterandus, quando ad Infideles quis est conuersus.

Idem ibidem ca. 11.

Baptizandus nemo est, nisi ea etate, qua Christus.
Baptizari nemo potest, etiam in mortis articulo, nisi fuerit etatis Christi.

Idem ibidem ca. 12.

Idem ibidem ca. 20.

C

Cardinalis.

Cardinales non sunt successores collegij, nisi uiuant more Apostolorum.

Concil. Constantiense.

Caro.

Caro est immunda, ideo est abstinendum, nec comedendum.

Concil. Brac. ca. 15.

Carnes, caseum, & oua etiam in necessitate peccatum est comedere.

Ext. de heret. cap. Cum Christus.

Carnes sunt execrandae, nec abstinendum pro castigatione corporis.

Concil. Tolet. primum. ca. 17.

Carnalis actus cum muliere non est peccatum, quia natura inclinatur.

De heret. cap. Ad nostrum.

Coena.

Coena Domini non ieiunus audiens Missas, sed cum Prisciliano, qui festiuitatem ipsius diei ab hora tertia per Missas defunctorum soluit, damnatur.

Concil. Brac. ca. 17

Censura.

Censurae Ecclesiae nullae sunt.

Concil. Constantiense.

Clerici.

Clerici praeter matrem, germanam, vel aliam sibi coniunctam, & quasi sibi adoptiuam habitare, cum muliere non possunt.

Brac. ca. 16.

Claues.

Claues sunt tantum ad soluendum, non ligandum.

Concil. Trid. sess. 14. ca. 15.

Con-

Hereses omnes.

Coniugia damnare iniquum est.	Coniugia.	Concil. Tol. primum.	ca. 16.
Concupiscentia non remanet post baptismum.	Concupiscentia.	Concil. Trid. sess.	can. 5.
Confirmatio referuatur Episcopis propter lucrum, & honorem.	Confirmatio.	Concil. Constantiense.	
Confirmatio baptizatorum est otiosa, non sacramentum, sed Cathesis.		Concil. Trid. sess. 7.	can. 1.
Confirmationi, qui virtutem tribuunt, sunt inuiciorij Spiritui sancto.		Idem ibidem	can. 2.
Confirmationis minister non est Episcopus, sed Sacerdos.		Idem ibidem	can. 3.
Confiteri peccata non est de iure Diuino, ad salutem necessarium.	Confessio.	Concil. Trid. sess. 14.	can. 6.
Confiteri secreta Sacerdoti est institutum humanum, alienum à Christo.		Idem ibidem	ca. 60.
Confiteri singula peccata, nec omnem adhibere diligentiam non est opus.		Idem ibidem	can. 7.
Confiteri non debemus occulta.		Idem ibidem	ca. 60.
Confiteri, quæ sunt contra præcepta, ac circumstantias non debemus.		Idem ibidem	ca. 60.
Confiteri qui volunt omnia, nihil Diuinæ pietati relinquant.		Idem ibidem	ca. 60.
Confiteri peccata venialia non licet.		Idem ibidem	ca. 60.
Confiteri omnia peccata impossibile.		Idem ibidem	can. 8.
Confiteri peccata humanum inuentum.		Idem ibidem	ca. 60.
Confiteri non tenentur adulti semel in anno.		Idem ibidem	ca. 60.
Suadere possumus, quod aliquis in quadragesima non confiteatur.		Idem ibidem	ca. 60.
Confessio facta (etiam de licentia Papæ) alio, quàm Parocho, debet iterari.		Io. XXII. ext. v. as electionis.	
CHRISTVS fuit ex MARIA tantum.	CHRISTVS.	Concil. Rom. tpe D. Syluestri.	
Christus non habuit animam rationalem.		Idem ibidem.	
Christus in cruce dolores pertulit, non caro cum anima.		Idem ibidem.	
Christus cum carne non sedet ad dexteram Patris, nec cum ea iudicabit.		Idem ibidem.	
Christus habet duas personas.		Concil. Ephes. primum.	can. 1.
Christus non est veraciter Emanuel.		Idem	can. 2.
Christus non est Deus, & homo.		Idem	can. 3.
		Christus	

Hereses omnes.

Christus est vnus connexione, nõ vnitate naturali.	Idem	can. 4.
Christus Deoppon, idest Deus factus est, non est veraciter Deus.	Idem	can. 6.
Christus homo, tanquam alterum, cum altero glorificandum, & communcupandum, nam con, syl-laba semper adiecta cogit hoc intelligi.	Idem	can. 9.
Christus conglorificatus est à Spiritu sancto, tanquam aliena virtute, per eum vsus fuerit, & ab eo accipiet efficaciam contra immundos spiritus, nec proprium eius fatetur spiritum, per quem digna expleuit. Anathema.	Idem	ca. 10.
Christus Pontifex non est.	Idem	ca. 12.
Christus est alter ab eo, qui pro nobis obtulit.	Idem	ca. 12.
Christi caro non est propria verbi, sed per dignitatem coniuncta, & quasi diuinam habens habitationem, nec viuificatrix est. Anathema sit.	Idem	ca. 14.
Christus natus de Virgine non habuit substantiam Diuinæ, & humanæ naturæ.	Concil. Calcedon.	
Christus suscepit carnem sine anima.	Concil. Tolet. primum.	can. 5.
Christus Crucifixus non est vnus Dominus sanctæ Trinitatis.	Concil. Constant. secundum.	ca. 11.
Christus est aliud, & aliud Verbum.	Idem	ca. 12.
Christus non est natus de virgine.	Idem	ca. 13.
Christus non erat, antequam ex Virgine nasceretur.	Concil. Brac.	can. 3.
Christus secundum quod homo non est aliquid.	Ext. de heret. c. Cum Christus.	
Christo viuenti fuit latus apertus.	C. j. de sum. Trin. & Fid. Cathol.	
Christus melius sine capite Ecclesiam gubernasset.	Concil. Constantiense.	
Christus datus est tantum, ut Redemptor cui fidat homo, non ut legislator cui obediat.	Concil. Trid. sess. 6.	ca. 21.
Concilium non debet à Papa confirmari.	Concilium.	
Concilium non debet à Papa confirmari.	Concil. Trid. in fine.	
Contritio facit hominem hypocritam.	Contritio.	
Contritio est dolor coactus, nõ liber, ac voluntarius.	Concil. Trid. sess. 14.	can. 5.
	Idem ibidem	ca. 60.
Corpus.		
Corpora humana post mortem non resurgunt.	Concil. Tolet. primum.	ca. 10.
Credere.		
Credere tantum de Patre, et Filio, non de Spiritu.	Concil. Rom. D. Syluestri.	
Credere licet, esse aliquid, quod extra Diuinitatem possit extendere.	Concil. Tolet. primum.	
Crux.		
Crucis signo, se munire, non oportet.	Ext. de her. cap. Cum Christus.	Decimæ.

Hereses omnes.

D

Decimæ.

Decimas solvere non tenentur laici, nisi illi, qui est tanta perfectionis, & paupertatis, & qua prius fuerunt Apostoli Domini.

Decimæ sunt pure elemosina, & Parrochiani possunt propter peccatorum Prelatorum auferre.

Decretales.

Decretales epistolæ sunt Apocriphæ.

Deitas.

Deitas est nascibilis.

Deitas conuersibilis, ac passibilis.

Diabolus.

Diabolus non fuit prius Angelus bonus.

Diabolus fecit aliquas creaturas, & fulgura, tonitrua, & tempestates, & siccitates sua auctoritate.

Diabolus est Plasmator corporis humani.

Diabolus fecit hunc mundum.

Diabolo obediendum esse dedit Deus.

DEVS.

Deus operatur malum proprie, & Iude perditio est, sicut Petri salus.

Deus non videtur in se, sed in creaturis.

Deus alius prius, alius noue legis.

Deus ideo finis omnium, quia omnia reuersura sunt in ipsum, ut quiescant.

Deus est esse, & essentia omnium creaturarum, sicut Abraham, & Isaac sunt vnius nature.

Dij tres, non vnus.

Dimitt e.

Dimittite nobis debita nostra, pro alijs, qui sunt in populo dicimus, non pro nobis.

Dimittite nobis, dixerunt Sancti ob humilitatem, non veraciter.

Diuinitas.

Diuinitas est Trinitas, & similia.

Diuinitas figurari potest.

Diuitiæ.

Diuitias si possident Ecclesiastici, faciunt contra sacram scripturam.

Ditare clericum, est contra sequelam Christi.

Concil. Constantiense.

Idem.

Concil. Tolet. primum. can. 6.

Idem can. 7.

Concil. Brach. 8. can. 8.

Idem can. 9.

Idem ca. 14.

Ext. de heret. c. Cum Christus.

Concil. Constantiense.

Concil. Trid. sess. 5. can. 6.

Ex. sum. Trin.

Concil. Tolet. primum. can. 8.

Ibidem

Ibidem

Concil. Rom. D. Syluestri.

Concil. Mil. primum can. 7.

Idem can. 8.

Concil. Brach. can. 2.

Concil. Trid. sess. 25. decr. de re-
(liquis).

Concil. Constantiense.

Idem.

Do-

Hereses omnes.

Doctores.

Doctores errant, dum dicunt, qui non corriguntur, tradendus seculari iudicio.

Doctrina de iustificatione derogat meritis Christi.

Idem.

Concil. Trid. sess. 6. can. 34.

Domini.

Domini temporales Dominium perdunt, dum sunt in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad libitum dona Ecclesie auferre.

Concil. Constantiense.

Idem.

Duellum.

Duellum Diaboli instinctu irruentium esse affirmat.

Concil. Trid. sess. 23. cap. 19.

E

Ecclesia.

Ecclēsia Romana est meretrix, & Babilonia.

Ecclesia Romana est euacuata, & cessauit propter malitiam ministrorum.

Ecclesia Papa, & Cardinalium non est legitima.

Ecclesia Romana est meretrix.

Ecclesie potestas translata est ad alios. Ale. IIII. & Honorius.

Ext. de heret. cap. cum Cbr istus

Liber Inquisitorum.

Ext. que incipit. Olim felix record.

Bonif. VIII. extrau. vniam tantum.

Idem ibidem

Clemens V. extrauagan. Gloriosam Ecclesiam.

Concil. Constantiense.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Electio.

Electio Papa à Cardinalibus per Diabolum introducta.

Idem.

d 2 Episco-

Hereses omnes.

Episcopus.

Episcopus non potest reservare sibi casus.
Episcopus assumptus à Romano Pontifice non est legitime factus.
Episcopus baptizans, & alia exercens in peccato mortali, nihil facit.
Episcopus non est, dum est in peccato mortali.
Episcopus potest absolvere à casibus Papæ reservatis.
Episcopus non est superior Sacerdote.
Episcopus non habet potestatem ordinandi, ac confirmandi.
Episcopus non potest ordinare, sine populi, vel secularis potestatis consensu.

Concil. Trid. Sess. 14. Cap. 7.
 Idem Sess. 23. can. 8.
 Concil. Constantiense.
 Idem
 Concil. Trid. Sess. 14. cap. 7.
 Concil. Trid. Sess. 23. can. 7.
 Idem ibidem can. eo.
 Idem ibidem ca. eo.

Essentia.

Essentia Divina generat.

Eucharistia.

Eucharistia non est præmittenda confessio, si conscientia peccati mortalis grauat satis contritio.
Eucharistia non continet verè, & realiter corpus, & sanguinem, vna cum anima, & Deitatem.
Eucharistia non continetur totus Christus, sed tantum, vt in signo.
Eucharistia non continetur sub vtraque specie, & partibus totus Christus.
Eucharistia peracta consecratione, nihil remanet, sed est in vsu tantum.
Eucharistia in partibus reservatis non continetur totus Christus, nec remanet corpus eius.
Eucharistia præcipuus effectus est remissio peccatorum, nec alij effectus proueniunt.
Eucharistia non est adoranda externo cultu latriæ.
Eucharistia non est in processione circumgestanda.
Eucharistia non est in sacrario conseruanda.
Eucharistia non est ad infirmos transportanda.
Eucharistia Christus tantum spiritualiter, non sacramentaliter, & realiter manducatur.
Eucharistia necessariò sub vtraque specie ab omnibus sumenda est.
Eucharistia si datur laicis sub vna tantum specie, errat Ecclesia.

Concil. Later. sub Innocentio.
 Concil. Trid. Sess. 13. can. 11.
 Idem ibidem can. 1.
 Idem ibidem can. 2.
 Idem ibidem can. 3.
 Idem ibidem can. 4.
 Idem ibidem can. eo.
 Idem ibidem can. 5.
 Idem ibidem can. 7.
 Idem ibidem can. 6.
 Idem ibidem can. 7.
 Idem ibidem can. 7.
 Idem ibidem can. 8.
 Concil. Trid. Sess. 21. can. 1.
 Eucharistia

Hereses omnes.

Eucharistia non continetur sub vna tantum specie totus Christus.
Eucharistia paruulis necessariò danda, ante annos discretionis.
Eucharistiam non tenetur adultus singulis annis percipere.
Eucharistiam Sacerdos celebrans, non tenetur sumere.
Eucharistia solam fidem exigit, non aliam præparationem.
Eucharistia non est surgendum in eius eleuatione.
Eucharistia remanet substantia panis, & vini.
Eucharistia accidentia non remanent sine subiecto.
Eucharistia non est Christus vere, & realiter, in propria præsentia corporali.

Idem ibidem can. 3.
 Idem ibidem can. 4.
 Idem Sess. 13. can. 9.
 Idem ibidem can. 10.
 Idem ibidem can. 11.
 De heret. cap. ad nostrum.
 Concil. Constantiense.
 Ibidem
 Ibidem

Excommunicatio.

Excommunicatio Papæ non est metuenda, sed est Censura Antichristi.
Excommunicare Prælatus non potest, nisi sciat illum esse prius à Deo excommunicatum.
Excommunicans clericum, quia appellauit ad Regem, traditor est Regni.
Excommunicati, si per dimittunt prædicare, vel audire verbum Dei peccant.
Excommunicati per annum, si persistunt, non sunt de hæresi suspecti.

Concil. Constantiense.
 Concil. Constantiense.
 Idem
 Idem
 Concil. Trid. Sess. 25. cap. 3. in fi.

F

Fides.

Fides sola iustificat, nec exigitur præparatio, vel dispositio nostræ voluntatis.
 Fides iustificans est fiducia solæ Diuinæ misericordiæ.
 Fides, quæ remanet siue gratia non est vera fides.

Concil. Trid. Sess. 6. can. 9.
 Idem ibidem can. 12.
 Idem ibidem can. 28.

Filius.

Filius non est genitus, nec alius à Patre.

Sixtus Papa Primus.
 d 3 Filij

Hæreses omnes.

Filij duo sunt, vnus eternus, alius ex Virgine. Concil. Rom. D. Syluestri.
 Filius non est ex substantia Patris. Idem
 Filius non potest omnia, quæ Pater. Idem
 Filius dum fuit in terra, non fuit in Cælo cum Patre. Idem
 Filius est idem quod Pater, & Spiritus sanctus. Concil. Tolet. I. can. 3.
 Filios non alens, sed relinquens sub occasione continentia. Anathema. Concil. Gang. can. 10.
 Filij iudicantes debere deserere parentes occasione Dei cultus, nec reddunt eis debitum honorem. Anathema, & c. Idem

G

Gratia.

Gratia Dei non vitamus peccata. Concil. Mil. cap. 3
 Gratia Dei non docet, quid facere, aut diligere valeamus. Idem cap. 4
 Gratia Dei non adimplemus mandata Dei. Idem cap. 4
 Gratia Dei non vitamus insidias Diaboli. Celestinus Papa.
 Gratia Dei datur tantum, vt peccata dimittat, non vt adiuet, vt non peccemus. Concil. Mil. I. cap. 3
 Gratia datur vt facilius seruemus mandata, quod poteramus sine illa. Idem 4. & Trid. sess. 6. can. 2.
 Gratia qua iustificamur est fauor tantum Dei. Concil. Trid. sess. 6. can. 11.
 Gratia iustificationis tantum prædestinatis datur, alij verò vocantur, sed non habent. Idem ibidem can. 17.
 Gratia non conseruatur, nec augetur per bona opera. Idem ibidem can. 24.
 Gratia amissa, amittitur fides. Idem ibidem can. 28.
 Gratia prædestinationis est, qua corpus Ecclesiæ, & quodlibet membrum iungitur Christo. Concil. Constantiense.

H

Hæreticus.

Hæreticus si reuertitur non debet suscipi. Concil. Elibert. cap. 22.
 Hæreticus si reuertitur ordinari potest. Idem can. 51.
 Hæreticus

Hæreses omnes.

Hæreticus Ecclesiam ingredi potest. Concil. Laodic. cap. 6.
 Cum hæreticis est psallendum, & orandum. Concil. Cartag. 4. cap. 72.
 Hæreticos, ac malefactores, si punit potestas secularis peccat. Ext. de hæret. c. cum Christus.
 Hierarchia. Hierarchia non est in Ecclesia Diuino instituto, ex Episcopis, Præbyteris, & ministris. Concil. Trid. sess. 23. can. 6.
 Homo. Homo non quilibet est peccator. Concil. Mil. cap. 6.
 Homo etiam iustus non verè dicit. Dimitte nobis debita nostra. Idem cap. 7. & 8.
 Homo, si non peccasset, non esset partitus in duos sexus, nec generasset, sed esset sicut Angelus. Ext. de sum. Trin. & Fide Cath.
 Homini in Charitate constituto, nullum imputatur peccatum. Idem ibidem
 Homines sunt æquales in pœna, & gloria. Ext. de hæret. c. cum Christus.
 Homo ad tantam perfectionem peruenire potest, vt sit impeccabilis, nec proficere potest, nec oportet vt ieiunet, vel oret quia sensualitas est subiecta, nec isti sunt subditi obedientia, nec præceptis Ecclesiæ, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas, sed assequitur eam perfectionem, quam in alia vita. Et anima seipsa est Beata, nec indiget lumine gloria: & est hominis imperfecti exerce se, in actibus virtutum. Clement. de hæret. c. ad nostrum.
 Homo sine gratia credere, sperare, diligere, ac penitere potest, sicut oportet. Concil. Trid. sess. 6. can. 3.
 Homo non operatur malum, sed Deus. Idem ibidem can. 6.

I

Ieiunium.

Ieiunia Ecclesiæ contemnens præter necessitatem non peccat. Concil. Gang. cap. 6.
 Ieiunus non audiens Missam, die Cene Domini. Concil. Brac. I. cap. 17.

Idea.

Idea, quæ sunt in mente Diuina creatur. Ext. de sum. Trin. & Fide Cath.

Idola.

Idola tenere licet in domo. Concil. Elibert. cap. 41. & Cartag. 5. cap. 15.
 Imagines, nec adorare, nec colere debemus. Concil. Nic. 2. act. 2. 4. 5. & 6. & Trid. sess. 25. in princ.
 d 4 Imagines

Hæreses omnes.

Imagines Sanctorum insolitas licet ponere in Ecclesia.

Imperator.

Imperator Constantinus erravit ditando Ecclesiam.

Imperator debet corrigere Papam, & ad eum spectat.

Indulgentiæ.

Indulgentias non potest Papa concedere.

Incantationes.

Inuocationes non sunt fugiendæ.

Infames sunt a sacros ordinibus admittendi.

Iudas.

Iudas non plus punietur quam infans unius diei.

Iudæi cogi possunt ad fidem.

Iurare.

Iurare semper licet.

Iuramentum incautum est seruandum.

Iuramenta sunt illicita ad roborandum humanos contractus, & commercia ciuilia.

Iurare in nullo casu licet.

Iurare non licet, nisi in articulis fidei, & præceptis Dei, & omnia alia possunt celari, quantuncumque iurent dicere veritatem, & mentiri, & dolose palliare, ut sit unum in ore aliud in corde.

Iustificatus.

Iustificatur homo suis operibus gratia.

Iustificatur homo sola immutatione iustitiæ Christi, exclusa gratia, & charitate.

Iustificatus oportet ut credat se absque dubitatione esse iustum.

Iustificatur homo, quia credit se esse iustificatum.

Iustificatus tenetur ex fide credere, se esse de numero prædestinatorum.

Iustificatus semel gratia amplius amittere non potest.

Iustificatus potest sine auxilio Dei omnia vitare peccata.

Ibidem

Concil. Constantiense.

Io. XXI. ext. licet iuxta.

Concil. Constantiense, & Trid.

Concil. Laodic. c. 36.

Lucius Papa.

Ext. de heret. c. cum Christus.

Concil. Tolet. 4. cap. 55.

Pius Papa, Cornelius Pa. ep. 2.

Concil. Tolet. 8. can. 2.

Sotherus Papa ep. 2.

Concil. Constantiense.

Ext. de heret. c. cum Christus, &

Clem. ext. Gloriosa.

Honor. ext. olim.

Concil. Trid. sess. 6. can. 1.

Idem ibidem can. 11.

Idem ibidem can. 13.

Idem ibidem can. 14.

Idem ibidem can. 15.

Idem ibidem can. 23.

Idem ibidem can. 20.

Iusti-

Hæreses omnes.

Iustificatus, si operatur propter mercedem æternam, peccat.

Iustus.

Iustus non debet sperare ex Dei misericordia vitam æternam, si bene agit.

Iustus peccat in omni opere, & meretur penam æternam, nec Deus dat, quia non imputat.

Iustus peccat in omni opere bono.

Iustus est homo sine iustitia Christi, & per eam formaliter.

Idem ibidem can. 31.

Idem ibidem can. 26.

Idem ibidem can. 26.

Idem ibidem can. 25.

Idem ibidem can. 10.

L

Leges.

Leges humane rationi consentaneæ, non sunt seruandæ.

Leges naturaliter adimplere possumus.

Leges Ecclesiæ, post ascensionem Christi non sunt seruandæ.

Letaniæ.

Letaniæ non sunt dicendæ in rogationibus.

Libellus.

Libellos famosos, qui conficiunt non sunt excommunicandi.

Liberum arbitrium.

Liberum arbitrium potest agere sine gratia, sed difficulter, & ista facit tantum facilitatem.

Liberum arbitrium mouetur, & excitatur à Deo, nihil cooperando, assentiendo, nec se preparat ad iustificationem.

Liberum arbitrium se habet inanime, nec potest dissentire si vult.

Liberum arbitrium post peccatum Adæ amissum, ac extinctum est, & remanet solo nomine.

Liber.

Libri omnes legi possunt.

Libros Canonicos reprobare, & quos recipiendos non statuit.

Calixtus Papa, ep. 2.
Concil. Cartag. contra Pelagium.

Concil. Cartag. contra Pelagium.

Ext. de heret. c. cum Christus.

Concil. Tolet. 5. cap. 1.

& Tolet. 6. can. 2.

Concil. Eliber. cap. 52.

Concil. Trid. sess. 6. can. 2.

Idem ibidem can. 4.

Idem ibidem can. 20.

Idem ibidem can. 52.

Concil. Lat. sub Leone sess. 10

& Trid. sess. 4.

Canon Apostolorum 84. ibidem.

& Concil. Laod. cap. 59.

Cartag. 4. & Trid.

d 5 MARIA

M

MARIA.

MARIA Virgo non peperit Christum secundum carnem.
 Maria Virgo non est vera mater Christi, sed abusuè.
 Maria Virgo peccavit venialiter.
 Maria Virgo non potest excludi à macula peccati originalis.
 Matrimonium.
 Matrimonium non est à Deo institutum.
 Matrimonium non est unum de septem Sacramentis Ecclesie.
 Matrimonij gradus, qui sunt in Levitico debent prohiberi, & non alijs.
 Matrimonium non confert gratiam.
 Matrimonij gradus nullos potest Ecclesia dispensare.
 Matrimonij impedimenta dirimentia non potuit Ecclesia statuere.
 Matrimonium dissolvitur per molestanti cohabitationem, aut affectatam absentiam.
 Matrimonium ratum non consummatur, non dissolvitur per Religionis ingressum.
 Matrimonium propter adulterium solvitur.
 Matrimonium vivente coniuge potest cum alio contrahi.
 Matrimonium si pro certo tempore separat ecclesia, quo ad totum errat.
 Matrimonium contrahere possunt clerici in sacris & professi.
 Matrimonij status nobilior castitate.
 Matrimonium non potest prohiberi ab Ecclesia quo ad aliquod tempus.
 Matrimonij ceremonia, & benedictio est superflua.
 Matrimonium quale esse debeat, & non occultum.
 Matrimonium inter consanguineos licitum est, & usque ad quartum gradum.
 Matrimonium est mortale peccatum.

Concil. Eph. 1. can. 2.
 Concil. Constantiense. 2. can. 7.
 Concil. Trid. sess. 6. can. 23.
 Idem sess. 5. in fine.
 Concil. Trid. sess. 24. can. 1.
 Idem ibidem can. eo.
 Idem ibidem can. 3.
 Idem ibidem can. 1.
 Idem ibidem can. 3.
 Idem ibidem can. 4.
 Idem ibidem can. 5.
 Idem ibidem can. 6.
 Idem ibidem can. 7.
 Idem ibidem can. eo.
 Idem ibidem can. 8.
 Idem ibidem can. 9.
 Idem ibidem can. 10.
 Idem ibidem can. 11.
 Idem ibidem can. eo.
 Euaristus Papa I.
 Calixtus epist. 2.
 Ext. de her. c. cum Christus.
 Metus

Metus.

Metus gehenna peccatum est, & peccatores peiores facit.
 Minister in peccato mortali, faciendo omnia necessaria, non confert sacramenta.

Miracula.

Miracula non sunt in Ecclesia.
 Miracula nova sunt admittenda sine licentia Episcopi.

Missæ.

Missæ non offertur verum sacrificium.
 Missa non est aliud, quam Christum nobis ad manducandum dari.
 Missæ sacrificium est pura commemoratio sacrificij in cruce oblatis, non propitiatorium.
 Missa tantum sumentis prostris, non alijs.
 Missa non prodest mortuis.
 Missa non offertur pro peccatis, ac alijs necessitatibus.
 Missa derogat sacrificio factò in cruce.
 Missa in honorem Sanctorum est impostura.
 Missæ canon continet errores.
 Missa nova potest sub pacto venire.
 Missæ ceremonia, vestes, & alia sunt impietatis non pietatis officia.
 Missa illicita est, si solus sacerdos celebratur.
 Missa, si voce submissa celebratur, damnanda est.
 Missa vulgari lingua dicenda est.
 Missa non est aqua, vino miscenda.
 In Missa offerenda sunt animalia, & melle, & lac.
 Missa, Sacerdos non est communicandus.
 Missa non tota est audienda.
 Missa non in locis sacris debet celebrari.
 Missa etiam non ieiunus potest celebrare.
 Missa in domo celebrari potest.

Mons pietatis.

Mons pietatis est usurarius, ac damnandus.

Mulier.

Mulier amputans comam ob Religionem peccat.
 Mulier contemnendo potest solvere matrimonium.
 Mulier habitu virili uti potest, ut hominem imitetur.
 Mulier potest nuda iacere cum viro, & tangere, & osculari, ut ceaset tentatio, nec peccat.

Concil. Trid. sess. 6. can. 8.

Idem sess. 7. can. 12.

Ext. de hære. c. cum Christus.

Concil. Trid. sess. 25.

Decreto de sanguinibus.

Concil. Trid. sess. 22. can. 1.

Idem ibidem can. eo.

Idem ibidem can. 2.

Idem ibidem can. eo.

Idem ibidem. & sess. 25. in princ.

Idem ibidem can. 3.

Idem ibidem can. 4.

Idem ibidem can. 5.

Idem ibidem can. 6.

Idem sess. 22. cap. 1.

Idem ubi sup. can. 7.

Idem ibidem can. 8.

Idem ibidem can. 9.

Idem ibidem can. eo.

Idem ibidem can. eo.

Canon Apost. can. 3. & 4.

Idem can. 10.

Idem can. 10.

Anacl. epist. 1. Sotherus, epist. 2.

Sotherus ep. 2. Cõc. Car. 3. c. 29.

Concil. Laodic. cap. 58.

Leo X.

Concil. Gangr. cap. 2.

Idem cap. 3.

Idem cap. 5.

Honor. extrau. olim.

Mulier,

Hereses omnes.

Mulier, quod iaceat cum homine, & non cognoscat, maius est quam suscitare mortuum.

Vbi supra.

Mundus.

Mundus non est factus à Deo.

Concil. Tol. 1.

cap. 1.

Mundus est factus ab altero Deo.

Idem

cap. 9.

N

Nathalem Christi licet ieiunare.

Concil. Brac.

Natura.

Natura dua confuse sunt in Christo, vel diuisa, & proprijs subsistentijs.

Concil. Constantin. 2.

can. 3.

can. 8.

Natura facta est in Christo, ex vnione.

Idem

can. 9.

Nuptiæ.

Nuptias, qui contrahit non potest ingredi Regnum Dei.

Concil. Gangr.

cap. 9.

Nuptias abhorreere possumus.

Concil. Brachar.

cap. 13.

O

Obediencia.

Obediencia Ecclesiastica est à Sacerdotibus contra Euangelium inuenta. Oblationes Basilicæ, & Sanctorum vanasunt.

Concil. Constantiense.

cap. 7.

Concil. Gangr.

Opera.

Opera facta intuitu mercedis recipienda à Deo debent damnari.

Concil. Trid. sess. 6.

can. 31.

Opera omnia ante iustificationem sunt peccata.

Idem ibidem

can. 7.

Opera iustificati ad eum sunt Dei, quod non ipsius.

Idem ibidem

can. 32.

Opera iustificati non merentur uitam aternam, gratia, ac gloria argumenta.

Idem ibidem

can. 33.

Oratio.

Orare in Ecclesia consecrata, idem quod in stabulo orare.

Olim felicis.

Orationes speciales applicatæ alicui per prelatos non prosunt.

Hon. extran.

Orare pro his, qui temporalia largiuntur, simoniacum est.

Idem.

Oratio presciti nulla est.

Idem.

GRATE

Hereses omnes.

Orare licet cum excommunicato.

Canon Apostolorum 12.

Orare in Synagoga, & cum Hæreticis possumus.

Idem 63.

Orationes sunt spernendæ.

Concil. Gang. cap. 5.

Oratio Dominica nullius est virtutis.

Concil. Tolet. 4.

can. 9.

Ordo.

Ordinatus bis non peccat, nec ordinans.

Canon Apost. 67. & deponitur.

Ordines sacri non sunt.

Gaius Papa, & Conc. Cartag. 4.

cap. 4. vsque ad 10.

Ordinari possunt qui se mutilant, ac castrantur.

Concil. Nic.

can. 1.

Ordinans potest pecunias recipere, & exigere.

Concil. Calced.

can. 2.

Ordinatio clericorum reseruat Episcopo propter lucrum, & honorem.

Concil. Constantiense.

Ordo alius preter Sacerdotem, non est in Ecclesia.

Concil. Trid. sess. 23.

can. 1.

Ordo non est alius maior, alius minor.

Idem ibidem

can. 2.

Ordo non est sacramentum à Domino institutum.

Idem ibidem

can. 3.

Ordo est humanum figmentum.

Idem ibidem

ca. eo.

Ordo est tantum ritus eligendi ministros verbi Dei, & Sacramentorum.

Idem ibidem

ca. eo.

Ordinatione non datur Spiritus sanctus, sed frustra ab Episcopo dicitur. Accipe Spiritum sanctum.

Idem ibidem

can. 4.

Ordo non imprimi characterem.

Idem ibidem

ca. eo.

Ordo non requirit sacram vnctionem.

Idem ibidem

can. 5.

Ordinis ceremonie sunt perniciose.

Idem ibidem

can. eo.

Ordines Mendicantium sunt omnes excommunicati.

Concil. Constantiense.

Osculum.

Osculum mulieris non est peccatum mortale, quia natura inclinatur.

De heret. c. ad nostrum.

P

Papa.

Papa non est verus successor D. Petri.

Concil. Constantiense.

Papa malus, & prescitus est Diabolus.

Idem

Papa malus, & prescitus est equiuoce Pastor, & vere fur, & latro.

Idem

Papa canonice electus, si male uiuat non est Papa.

Idem

Papa posse tenere possessiones est hereticum.

Idem

Papa non potest dare potestatem audiendi confessiones.

Idem

Papa, & omnes successores post Sylu. sunt danati.

Hon. ext. olim felicis.

Papa non sunt omnes fideles subiecti.

Bonif. ext. vnam sanctam.

Papa nullum potest punire, nisi autoritate Imper.

Io. XII. extrau. licet iuxta.

Papa non potest sibi casus reseruare.

Concil. Trid. sess. 14. cap. 7.

Paris

Hæreses omnes.

Panis.

Panis non potest benedici, quia est creatura Diaboli.

Ext. de her. c. cum Christus.
Ibidem.

Panis ex eo non conficitur Eucharistia.

Pallium.

Pallio utitur quispiam, ut ex eo habeat iustitiam.

Concil. Gang. cap. 11.

Pater.

Pater maior est Filio.

Concil. Nicen. & Rom. D. Sylva.

Pater non distinguitur à Filio.

Idem

Pater, Filius, & Spiritus sanctus non sunt semper.

Idem

Patris, Filij, & Spiritus sancti non est una potestas, & Diuinitas.

Idem

Pater, Filius, & Spiritus sanctus non sunt tres persone.

Concil. Brac. can. 1.

Pater idem quod Filius, & Spiritus sanctus.

Concil. Tolet. 1. can. 2.

Paruuli.

Paruuli tenentur accipere Eucharistiam, antequam rationis.

Concil. Trid. sess. 21 can. 4.

Paruulum baptizatum, non leuius puniet, quam homicidam, & latronem.

Ext. de heret. c. cum Christus.

Paruuli etiam post baptismum sunt inter infideles computandi.

Concil. Trid. sess. 7. can. 13.

Paruuli sunt rebaptizandi, quando sunt sui iuris.

Idem ibidem can. eo.

Peccator.

Peccator, neque per Dei gratiam potest surgere à peccato post baptismum.

Concil. Trid. sess. 6. can. 29.

Peccator potest surgere, sed sola fide sine penitentia.

Idem ibidem can. eo.

Peccatori non remanet reatus remissa culpa.

Idem ibidem can. 30.

Peccata non habemus, sed ad humilitatem dicimus. Dimitte.

Concil. Mil. 1. can. 6.

Pœnitentia.

Penitentia non est sacramentum.

Concil. Trid. sess. 14. can. 1.

Penitentia non distinguitur à baptismo.

Idem ibidem can. 2.

Penitentia auctoritas non fuit concessa illis verbis. Quæcumque solueritis.

Idem ibidem can. 3.

Penitentia non requirit tres actus in penitente. Cont. Conf. satisfact.

Idem ibidem can. 4.

Penitentia partes, sunt fides concepta ex Euangelio, vel absolutione, &c.

Idem ibidem can. 4.

Penitentia non rectè dicitur secunda tabula.

Idem sess. 6. can. 16. & 2.

Pœni-

Hæreses omnes.

Penitentia, non auget gloriam, nec minuit penam Inferni.

Ext. de her. cap. cum Christus.
Idem

Penitendum non est de peccatis.

Populus.

Populum etiam congregare extra Ecclesiam licet, contra Ecclesiastica statuta.

Concil. Gangr. can. 2.

Populus potest ad arbitrium suum Dominum relinquere.

Concil. Constantiense.

Petrus.

Petrus fuit caput, sicut alij Apostoli.

Io. XII. ext. licet iuxta.

Petrus non ampliorem alijs habuit potestatem.

Idem

Potestas.

Potestas Ecclesiastica nulla est.

Ext. de heret. c. cum Christus.

Præcepta.

Præcepta Dei etiam iustificato, ac sub gratia constituto sunt impossibilia.

Concil. Trid. sess. 6. can. 18.

Præcepta non sunt in Euangelio, nisi fides.

Idem ibidem can. 19.

Præcepta decem non pertinent ad Christianos.

Idem ibidem can. eo.

Præcepta non tenetur vir iustus obseruare.

Idem ibidem can. 20.

Præcepta Dei naturaliter adimplere possumus.

Concil. Gang. supra gratia.

Prædicare.

Prædicare potest etiam si excommunicetur.

Concil. Constantiense.

Prædicare potest Sacerdos ad edificandum populum, etiam quod excommunicetur.

Idem

Prædicare potest Diaconus, sine autoritate Papæ.

Idem.

Prælati.

Prælati nemo est, dum est in peccato mortali.

Concil. Constantiense.

Purgatorium.

Purgatorium non est.

Ext. de heret. cap. cum Christus.
Concil. Trid. sess. 25.

Purgatorium non est ad reatum peccatorum soluendum.

Concil. Trid. sess. 6. can. 30.

Præbyter.

Præbyter non potest, nec debet ab Episcopo ordinari.

Can. Apostolorum 20.

Præbytero non debet propria Parochia assignari.

Idem can. 15.

Præbyter potest alios percutere.

Can. Apostolorum. can. 28.

Præbyter non tenetur obedire Episcopo.

Idem can. 32.

Præbyter suo Episcopo rebellis, debet ab Episcopo recipi.

Idem can. 3.

Præbyter illiteratus potest ordiari.

Fabianus Papa, epist. 3.

Præbyter potest ducere uxorem, & esse adulter.

Concil. Neocesar. cap. 9.

Qua-

Hæreses omnes.

Q

Quæcunque solueritis intelligenda sunt de ordinatione, non de penitentiâ.
 Quæcunque solueritis non tantum Sacerdotibus, sed omnibus dicta sunt.
 Quæcunque solueritis. Claves Ecclesiæ datæ sunt tantum ad soluendum, non ad ligandum.

Concil. Trid. sess. 14. can. 3.
 Idem ibidem can. 10.
 Idem ibidem can. 15.

R

Religiosus.

Religiosi sunt ad detrimentum Ecclesiæ.
 Religiosus est minus aptus ad seruanda mandata Dei.
 Religiosi in priuata Religione viuentes, sunt de Religione Antichristi.
 Religiosi tenentur laborare manibus proprijs, & non mendicare.
 Religionem instruendo peccauerunt sancti.
 Religionem ingredientes, sunt veri Diaboli.
 Religiosus non debet profiteri, nec anno 16.
 Religiosus factus Episcopus potest ad libitum mutare habitum.

Hon. ext. olim felicitis.
 Concil. Constantiense.
 Idem
 Idem
 Idem
 Concil. Trid.

Reliquiæ.

Reliquiæ Sanctorum, non sunt venerandæ.

Concil. Constantiense.
 Concil. Nic. secundum, & Trid. sess. 25. in principio.

Restituere.

Restituere non tenetur, qui furatus est.

Ext. de heret. c. cum Christum.

Resurrectio.

Resurrectio carnis non erit.

Idem ibidem

Ritus.

Ritus Sacramentorum possunt ad libitum à ministro contemni.

Concil. Trid. sess. 7. can. 13.

Romana Ecclesia.

Romana Ecclesia non est caput omnium, nec eius est omnes quæstiones soluere. Anacletus Papa epist. 1. & 3. Zepherinus Papa epist. 1. Lucius Papa epist. 1. Marcellus, & Melchisedech. Concilium Nicenum primum locum Romanæ, secundum Alexandriæ, tertium, Anthiochenæ, quartum, Hierosolymitanæ tribuit, ne quis putaret sedem Domini esse in terra. Concil. Sandic. cap. 3. Concil. Calcedon. act. 1. Aycl. cap. 2. Constantinopol. quod est sextum Generale. can. 36. Et Nicenum 2. Sacer-

Hæreses omnes.

S

Sacerdos.

Sacerdotes non sunt à Domino instituti.
 Sacerdos potest omni ætate ordinari.
 Sacerdos coniugatus esse potest.
 Sacerdos excommunicatus potest sacrificare.
 Sacerdos pro Diuinis potest accipere pecuniam pro premio illorum.
 Sacerdos sine literis proprij Episcopi potest ubique celebrare.
 Sacerdos, qui semel fuit, potest esse laicus.
 Sacerdos est æqualis Episcopo.
 Sacerdos non est in nouo testamento.
 Sacerdotij munus non est offerre sacrificium, sed prædicare.
 Sacerdos non est, qui non prædicat, nec baptizat.
 Sacerdos in mortis articulo non potest à quouis peccato absolueri.
 Sacerdotes non fuerunt ordinati, vt offerrent per illa verba. Hoc facite.
 Sacerdos in mortali existens, non consecrat.
 Sacerdos, siue Papa, siue alius eiusdem authoritatis.

Anacl. epist. 3.
 Concil. Neoces. cap. 11. & Trid.
 Concil. Aurel. cap. 2.
 Concil. Cartag. secundum. cap. 8.
 Concil. Tolet. primo. can. 8.
 Concil. Calced. can. 12.
 Concil. Trid. sess. 23. can. 4.
 Idem ibidem can. 7.
 Idem ibidem can. 1.
 Idem ibidem ca. eo.
 Idem ibidem ca. eo.
 Concil. Trid. sess. 14. cap. 7.
 Idem sess. 22. can. 2.
 Clem. ext. gloriosam Ecclesiæ.
 Ioan. XII. ext. Licet iuxta.

Sacramenta.

Sacramenta Ecclesiæ nihil profunt ad salutem.
 Sacramenta Christi, & Ecclesiæ non sunt vera, sed falsa.
 Sacramenta non sunt à Christo instituta.
 Sacramenta sunt plura, quàm septem.
 Sacramenta nouæ legis non differunt ab antiquis.
 Sacramenta sunt paria, nec vnum alio dignius.
 Sacramenta non sunt ad salutem necessaria, sed sola fide saluamur.
 Sacramenta per solam fidem nutriendâ sunt instituta.
 Sacramenta non conferunt, nec continent gratiam.
 Sacramenta non omnibus conferunt gratiam, sed aliquibus, & aliquando.
 Sacramenta ex opere operato non conferunt gratiâ.
 Sacramenta tria, baptismus, confirmatio, oratio non imprimunt characterem.
 Sacramenta omnes Christiani administrare possunt.

Ext. de heret. C. cum Christus.
 Ibidem.
 Concil. Trid. sess. 7. can. 1.
 Idem ibidem ca. eo.
 Idem ibidem can. 2.
 Idem ibidem can. 3.
 Idem ibidem can. 3.
 Idem ibidem can. 5.
 Idem ibidem can. 6.
 Idem ibidem can. 7.
 Idem ibidem can. 8.
 Idem ibidem can. 9.
 Idem ibidem ca. 10.
 Sancti.

Hereses omnes.

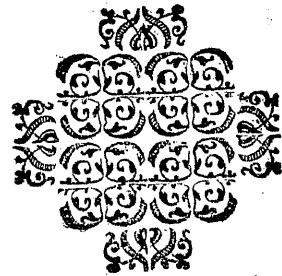
	Sancti.	
<i>Sancti non intercedunt pro nobis.</i>		Concil. Trid. sess. 25. in princip.
<i>Sanctos invocare vanum est.</i>		Idem ibidem.
<i>Sancti non orant pro nobis.</i>		Idem ibidem.
<i>Sanctos rogare mente, & voce stultum est.</i>		Idem ibidem.
<i>Sancti non vident Deum ante diem Iudicij.</i>		Benedictus XI. extrau. Benedi- ctus Deus. & Concil. Florent. Ext. de heret. c. cum Christus.
<i>Sancti omnes à tempore D. Sylvestri sunt damnati.</i>		
Satisfactio.		
<i>Satisfactio non exigitur, sed satis est credere, quòd Christus satisfecit.</i>		Concil. Trid. sess. 14. cap. 12.
<i>Satisfacere non possunt merita Christi.</i>		Idem ibidem ca. 13.
<i>Satisfacere non possunt vlla opera pietatis.</i>		Idem ibidem ca. 20.
<i>Satisfactio, ac optima penitentia est noua vita.</i>		Idem ibidem ca. 20.
<i>Satisfactio non est Dei cultus, sed humana traditio, obscurans Christi mortem.</i>		Idem ibidem can. 14.
Scriptura.		
<i>Scriptura alia recipienda, quàm Ecclesia proponit, Scripturam pro arbitratu quilibet potest exponere. Scriptura fabulis, & eius verba quandocunque citare possunt.</i>		Concil. Tole. primum. can. 12. Concil. Trid.
<i>Scripturas Priscilliani, ac eius figmenta sequi possumus.</i>		Concil. Brac. ca. 18.
Spiritus sanctus.		
<i>Spiritus sanctus est creatura, & seruus.</i>		Concil. Nicen. & Rom. D. Sylu.
<i>Spiritus sanctus non est ex Patre, sicut Filius.</i>		Idem
<i>Spiritus sanctus non omnia potest, nec noscit.</i>		Idem
<i>Spiritus sanctus est facturus, vel per Filium factus.</i>		Idem
<i>Spiritus sanctus non est.</i>		Concil. Constantiense. 1.
<i>Spiritus sanctus est Pater, & Filius.</i>		Concil. Tolet. primum. can. 4.
<i>Spiritus sanctus non procedit à Patre, & Filio æternaliter.</i>		Ext. de sum. Trin. & Fid. Cathol. in fine.
<i>Spiritus sanctus est à Patre, & Filio, tanquam ex duobus primeipijs.</i>		Idem
<i>Spiritus sanctus non procedit à Patre, & Filio.</i>		Concil. Tolet. primum. capit. 21. & Florent.
Strigimagæ.		
<i>Strigimaga corpore feruntur, non spiritu.</i>		Concil. Ancyr. cap. 24.
Sepultura.		
<i>Pro sepultura, vt sic licet aliquid accipere.</i>		Concil. Vasens. cap. 3. Studia

Hereses omnes.

	Studia.	
<i>Studia sunt introducta vana gentilitate.</i>		Concil. Constantiense.
	Sydera.	
<i>Sydera sunt dissipata per diuersa membra anime, & corporis, & nominibus Patriarcharum ascripta.</i>		Concil. Brac. cap. 11.
	T.	
	Testis.	
<i>Testis hereticus, vel fidelis non est satis contra Episcopum, sed in ore diuorum.</i>		Can. Apostolorum. can. 74.
	Traditiones.	
<i>Traditiones non sunt in Ecclesia.</i>		Concil. Gang. Nice. secundum. & Trid. vt suo loco.
	Timor.	
<i>Timor Gehenne est malus, etiam si sit propter Deum.</i>		Concil. Trid. sess. 6. can. 8.
	TRINITAS.	
<i>Trinitatem negare licet.</i>		Concil. Constant. secundum. ca. 1.
<i>Trinitas non vnitas essentia, sed per similitudinem.</i>		Ext. de sum. Trin. & Fide Cath.
	V.	
	Vasa sacra.	
<i>Vasa sacra licet ad Prophanos vsus conuertere.</i>		Can. Apostolorum. can. 72. Sixtus Papa.
	Verbum.	
<i>Verbum non est passum carne, nec Crucifixum.</i>		Concil. Ephes. can. 15.
<i>Verbum habet duas Nativitates, vnam æternam ex Patre, alteram temporalem ex Matre.</i>		Concil. Constantin. 2. can. 2.
<i>Verbum aliud, qui miracula fecit, & qui passus.</i>		Concil. Constantin. 2. can. 3.
<i>Verbum est in Christo, vnum in altero, & non idem Dominus incarnatus, qui passus est.</i>		Idem can. 4.
<i>Vicarium nullum fecit Christus, nec caput.</i>		Ioan. XII. extrau. c. Licet iuxta.
	Virgo.	
<i>Virginem, qui violat, non tenetur in vxorem accipere.</i>		Can. Apostolorum. can. 66.
<i>Virginitatem vouere, quia male sunt nuptia, licet, non quia virginitas sit bona.</i>		Concil. Gang. can. 4.
	Viuerè.	
<i>Viuerè sine voto perfectius est, quàm cum voto.</i>		Hon. ext. Olim felicis.
	Voluntas.	
<i>Voluntas vna fuit in Christo.</i>		Concil. Nic. secundum. can. 1. Vnctio

Hereses omnes.

<i>Unctio extrema non est Sacramentum.</i>	Concil. Trid. sess. 14.	can. 1.
<i>Unctio extrema non est à Christo, aut Beato Iacobo, sed fragmentum humanum.</i>	Idem.	ibidem can. 1.
<i>Unctio infirmorum non remittit peccata, nec confert gratiam.</i>	Idem.	ibidem can. 2.
<i>Unctio non alleviat infirmos, sed olim fuit gratia curationum.</i>	Idem.	ibidem can. 2.
<i>Unctionis sacræ usus repugnat Beato Iacobo.</i>	Idem.	ibidem can. 3.
<i>Unctio extrema potest à Christianis absque peccato conferri.</i>	Idem.	ibidem can. 4.
<i>Unctionis extremæ ministri non sunt Sacerdotes, sed certè seniores, in quavis communitate.</i>	Idem.	ibidem can. 4.
<i>Uxor potest esse vidua, fratris, vel filia fratris.</i>	Can. Apostolorum.	ca. 19.
<i>Uxor potest expelli, & altera duci.</i>	Can. Apostolorum.	ca. 48.
<i>Uxor sponsata potest alteri nubere, nec religionem ingredi.</i>	Euseb. 27. q. 2. Desponsata.	
<i>Uxor dimissa potest alteri copulari.</i>	Concil. Mil.	ca. 17.
<i>Uxores plures habere licet.</i>	Concil. Trid. sess. 24.	can. 2.
<i>Uxores plures habere non est contra legem Divinam, nec ea prohibetur.</i>	Idem.	ibidem ca. eo.

**QVÆ SINT NECESSARIO
PRÆCOGNOSCENDA
AD HVIVS CODICIS
DILVCIDATIONEM.**

*QVOT SINT PROPOSITIONVM GENERA,
quæ cum fide pugnant, ac ei aduersantur.*

MAXIMAM Provinciam suscepi, vt Alphabeticò ordine propositiones ferme omnes, quæ cum fide pugnant, & ei aduersantur, colligerem. Quæ quidem nec vnius sunt ordinis, nec sub vno albo continentur, sed sub diuersis ordinibus, atq; categorijs, quas tamen breui, absolutoq; compedio, simul redigere conatus sum. Scripserunt alij abunde contra Hæreticos debellarunt viri antesignani monstrofos illos gigantes qui cum Dijs bellum indixerunt quorum victoria est omnibus presertim concionatoribus apprime necessaria, nedum utilis. At nec nostra erit Christianis incommoda; nanq; eorum opera adeo excreuerunt, vt gestari, ac circumferri, ac in manibus difficile haberi possint, nec in sinu completi. At noster hic labor breui epilogo connexus, suæ exiguitatis commoditate, & manib. tractari, sinu foueri, & quouis loco portari poterit, q̄ erit summum.

omnibus beneficium. Nos enim sic sancta à sanctis collegimus, vt neminem peniteat hæc reuoluisse. Namque sacrarum scripturarum germanum sensum, breuib;que verbis ob oculos ponit, ubi vita locetur, vnde mors emanet. Quæ omnia ex veterum, & recentiorum interpretum voluminibus, vt prolixioribus, ita maiori, & temporis, & laboris impendio inquirenda erant; Atqui harum insignium adeo commodatarum, neutram habent alij Doctores. Tu ergo lector his tibi vltro oblatis fac ad votum tuum fruaris. sed rem aggrediamur. Quænam admodum ergo, quæ de fide sunt pronuntiata, multiplicia sunt; sic pari ratione quoniam contrariorum idem est numerus, quæ cum illis pugnant. Propositiones Catholicæ secundum septem gradus diuiduntur. Primus earum quæ sacris litteris apertè continetur. Secundus earum, quæ ex illis necessario deducuntur. Tertius earum, quæ Apostolis, traditæ sunt viva voce. Quartus, quæ in Concilijs vniuersalibus, ac confirmatis continentur. Quintus, quæ per sedem Apostolicam suis filijs credendæ propositæ sunt. Sextus earum, quæ ad hæreses extirpan-

tirandas, ac confutandas vnanimi consensu docuerunt Doctores Catholici. Septimus, est earum quæ ex tertio, quarto, quinto, sexto generibus necessario deriuantur. Nonnulli octo propositionum Catholicarum genera referunt. At prius quid sit veritas Catholica percurramus analytice. Catholica veritas est, quæ ex Diuinæ reuelationis lumine supernaturali immediate, vel mediate est habitata explicite in propria verborum forma, vel implicite ex necessaria sequela. Ad cuius rei vberiore intelligentiam, singula verba pondero. Catholica. Hoc est vniuersalis, non vniuersalitate intentionis, vel prædicationis, vel abstractionis, sic enim in schola loqui cogimur. sed vniuersalis, quia omnes connectit ad omnes se extendit, vniuersalitate precepto, & vniuersalitate locorum, vt placet Diuo Thom. opusc. 23. c. 1. in fine. Veritas. Veritas consistit in adæquatione rei ad intellectum, cui non falsitas, vel fallacia admixta. Et hæc est primo in intellectu, de quo primo dicitur; enuntiatio vero dicitur vera, quatenus est veritatis signum. Res dicitur vera, eo quia veritatis est causa, vt scribit D. Tho. 1. par. q. 16. 7. 8. C. & Ricar. 4. dist. 46. q. 2. art. 2. Et hæc veritas trifariam diuiditur à Gersono 4. parte, ser. Dominicæ passionis, Veritas doctrinæ, Veritas vitæ, Veritas iustitiæ, hanc triplicem veritatē Christus nos docuit. Prima nos docet verum à falso, ac præcipit verum credamus, falsum vero post tergarelinquamus. Veritas vitæ bonum à malo secernit, & iubet vt malum fugiamus, & sequamur bonum. Tertia veritas nos admonet vnicuique facere iustitiam reddendo cuique quod suum est. Dicitur vero reuelata lumine supernaturali, vel à Deo reuelata; quia veritas humano ingenio acquisita, vt putà per demonstrationem, vel experiētiam, quæ non dicitur veritas Catholica, nam omnis veritas Catholica est superno lumine illustrante, & ex fide, quæ non innitur lumine naturali. Rursus aliæ veritates sunt etiam supernaturali lumine, sed generali ideo dixit Apostolus. Quod notum est Dei manifestum est illis, scilicet Philosophis, quibus Deus manife-

stauit. & D. Ambr. 1. Corin. 12. Verum, à quocunque dicatur, à Spiritu Sancto est. Nam ad alia cognoscenda, non satis est naturale lumen, vt docet D. Augus. lib. de matrimonio, sed supernaturale exigitur, sed ad ea, quæ sunt fidei aliud lumen nedum generale, sed speciale concurrat. Namque ad hoc, quod credamus, non satis est humana autoritas, & incitamentum, sed præterea opus est causa interior efficiens, id est Deus speciali auxilio mouentis ad credendum. Nam dicitur. Domine quis credidit auidiui nostro, & brachium Domini, cui reuelatum est? Rom. 6. & Ioa. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui miserit me traxerit eum. Et inferius. Dixi vobis, quod nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo. Hoc scribit D. Augus. lib. 2. retract. cap. 21. & D. Thom. ad Rom. 10. lectu. 2. Externæ igitur omnes humanæ persuasiones, sine supernaturali, ac speciali Dei lumine, non sunt satis ad credendum, quantumcumque; ab hominibus, quæ sunt fidei proponantur, sed necessaria est causa interior, hoc est Diuinum quoddam lumen incitans ad credendum, & oculi quidam interni Dei beneficium ad credendum, vt inferius suo loco filius demonstrabo. Sicutaque veritas Catholica pendet à lumine supernaturali. Additum est mediate, vel immediate. Hoc est in se, vel in suo antecedente. In se, vel immediate, vt Euangelium, & Sacra Biblia, quæ sacris scriptoribus est reuelata, quibus ipse fuit calamus scribæ. De quibus D. Ioan. 1. Vnigenitus Dei filius, qui est in sinu patris, ipse reuelauit nobis, & narrauit. Et Esa. 52. Ecce ego ipse, qui loquebar adsum. & ad Hæb. primo. Olim loquens patribus in Prophetis, &c. & alibi. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt, sancti Dei homines. 2. Petr. 1. Et Ioann. 16. Cum venerit ille docebit vos omnem veritatem. Aliqua vero continentur implicite, & in suo antecedente. Vt illa. Deus est verus homo, ex anima rationali, & carne subsistens, qualicet sub expressa forma verborum non reperitur in sacris literis, tamen deducitur necessario.

Si

Si Verbum caro factum est. Alia etiam. Christus habet intellectum. Nam si est homo, quomodo, non sequitur quod vigeat hac potestate intelligendi. Quæ quidem Catholica veritatis ad idem Catholicam pertinent, & ad religionem, vt scribit Turre Crem. lib. 4. de ecclesia. c. 8. & Gerson 1. parte: ac Bielo. li. 4. dist. 13. q. 2. art. 1. & lib. 3. dist. 23. q. vnica, art. 3. dub. 3. Hoc ergo supposito, quid sit veritas Catholica facile elucescit; quid sit falsitas, quæ cum ipsa pugnat. Octo itaque sunt propositionum genera, quæ ei ex diametro opponuntur, sicut & octo sunt, quæ ad ipsam Catholicam fidem pertinent. Primum est, eorum, quæ in Canone sacra scripturæ, in propria forma continentur. Secundum genus est earum, quæ ex solis contentis in sacra scriptura, consequentia necessaria, ne formali possunt inferri. Vt est illa Christus est verus Deus, & Homo. Tertium genus est eorum, quæ ab Apostolis, per reuelationem habemus. Cætera cum venero disponam. quod accepi à Domino, hoc tradidi vobis. 1. Cor. 11. Quartum genus sunt illæ propositiones, quæ ab vniuersali ecclesia in sacris Concilijs confirmatis sunt decisæ. Quintum, sunt quæ in materia fidei, à Rom. Pontifice sunt expressæ. Sextum sunt, quæ à Doctoribus contra hæreticos vnanimi consensu sunt decisæ. Septimum genus sunt, quæ ex 4. 5. & Sexto genere necessario deducuntur. Octauum genus, est quando licet non sit expressa sapit tamen Catholicam veritatem. Vt Gregorius Bononiensis est Papa. Nam si est rite electus sapit veritatem Catholicam. His ergo modis Catholica veritatis distinguuntur. Quædam enim sunt Catholica; quædam redolent Catholicam veritatem; quædam probabiles tantum; quædam pie credibiles, quædam impertinentes. Multa etiam autem propositiones, quæ huic veritati Catholicæ contrarietate aduersantur.

De Propositione Hæretica.

§. Primus.

Non modica, aut noua, sed vetus, ac maxima est inter Theologos contro-

uersa; quæ sit hæresis, quorum placita subus explicare superuacaneum est, vbi tantum veritas venit exponenda. Affirmant multi, quod hæretica propositio sit, quæ Catholica veritati repugnat, etiam si proferatur sine pertinacia, quam sententiam amplectitur Oecham. Turrecrem. Adria. & Alphonsus de Castro. Alij è contra, eam propositionem hæreticam faciunt, quod error non tantum est in intellectu, sed etiam voluntate, & quod pertinacia sequatur, & hanc Doctis. Caieta. sequitur 1. par. q. 32. art. 4. & peritiores. Potest tamen & prima opinio tueri, quod sine pertinacia etiam quidem hæresis ex obiecto, & ex genere, quia fidei aduersatur; & signum est hæresis. Non tamen proprie est hæresis, quia non constituit hominem hæreticum. Nam sicut nullum est peccatum sine voluntate, ita neque hoc, quod est Christianorum maximum erit peccatum sine voluntate. Hæresis ergo, quæ dicitur Græca est, à hæresis dicitur ab electione, quæ quidem ratione pertinaciæ est peccatum in Spiritum sanctum. Et à nostris sic diffinitur. Hæresis est dogma falsum fidei contrarium Catholicæ veritati. Contra fidem Catholicam, id est vniuersalem, vt diximus, quia eius principia non particula riter, sed vniuersaliter toti mundo sunt tradita, non sicut lex vetus, quæ duntaxat vni populo Israelitico est promulgata: quia Abraham dicitur sunt repromissiones. Gal. 3. Dicitur etiam fides Apostolica, quia est per Apostolos diffusa; quæ quia Apostolis tanquam primis radicibus fundata: vt scribit Biel lectu. 24. Canonis. Hic Lector aduerte, quod Hæresis non vno tantum modo accipi consuevit, sed tribus, nempe dicitur hæresis ab eligo eligis, & hæreticus quasi electus. 24. q. 3. c. hæresis 2. dicitur ab adhæreo adheres, & hæreticus quasi adhærensus. Tertio ab excisor, exciseris, quod idem sonat quod diuido diuidis, & hæreticus quasi diuisus à communi vita. Hæc directè inquisi. 2. par. q. 1. Ex his facile deducitur, quæ sit propositio hæretica. Rursus propositiones hæreticæ sunt in multiplici differentia. Quædam, quæ primis veritatibus Catholicis in propria forma contradicunt. & sub eisdem verbis. vt

Adam, non est de terra formatus. Secundę propositiones hereticę sunt, quę contradicunt veritatibus secundı generis. Vt Angeli non sunt à Deo. Christus non habuit intellectum. Tertij generis, quę repugnant veritati tertij ordinis. Vt paruuli non sint baptizandi. Missa non est sacrificium. Quartı generis, quę obstant veritati quartę allothogię. Vt Imagines non sunt adorandę. Quintı, quę pugnant cum veritate quartı generis. Vt q̄ decretis Papę non teneamur parere. Sextę propositiones hereticę, quę non consentiunt doctrinę sanctorum Patrum. Vt quod, quilibet, non iuxta sanctorum Patrum expositiones, sed pro suo arbitratu potest sacras literas explicare. Septimi, repugnant veritati septimi generis. Octauı etiam sunt quę cum ordine octauo non consentiunt. Hęc ergo cum veritate Catholica aduersa fronte pugnant.

De Propositione Erronea.
§. Secundus.

VT quid sit propositio erronea, quis internoscere possit. Quid sit error prius aperiat. Error est falsi pro vero approbatio, & error est iudicium falsum: erit ergo error vitium intellectus; qui voluntatem inficit, cum cęca sit suapte natura. Propositio erronea erit, quę uerum pro falso affirmat, vel quando aliquis aliter sentit quam sit. Namq; errare, vt author est D. Aug. ad Laur. c. 17. est approbare falsa pro ueris, aut improbare uerba pro falsis, aut hęc incerta pro certis, aut certa pro incertis. Hic lector si ge pedem. Nam erronea propositio potest sumi genericę, & sic comprehendit sub se hęcresim. Vel sumitur specificę, & sic non omnis propositio erronea est hęcretica. sed illa proprie erit, quę, ueritati, quam docet ecclesia contradicit. & sic erronea ab hęcretica propositione discernitur, ueluti vna erroris species ab alia, non vt genus à specie, & minus est, quàm hęcretica. Hoc ergo modesto uocabulo, utuntur cõtra eum, qui dixerit aliquid, ac pertinaciter probauerit aduersus sanctam doctrinam. Propositio etiam erro-

nea est, quę cum sapientum omniua opinione pugnat, ac illi ueritati aduersatur & non hęcreticum, sed erroneum est. Quicunque ergo tales propositiones contra fide profert, hic erroneas tuetur propositiones. De qua satis mihi dixisse uideor. Hęc ergo utroque cornu cum fide opponitur.

De Propositione sapiente hęcresim.
§. Tertius.

Proxima huic est propositio sapientis hęcresim, quę hęcreticę propositioni propinqua est. & illa est, quę asserit dogma peruersum ex quo tamen notorie ueropugnat. Vt omnis existens Perusę est in peccato mortali, in quo cum possit esse infans modo sacro fonte renatus, erit hęcresis. Propositio ergo, quę sapit hęcresim prima facie hęcresim ostendit, at pie intellecta habet uerum sensum. Vt Christus nescit diē iudicij sic de illa nemo scit. Et pater maior est filio. Christus est creatura. Tres sunt Dij. Non potest filius ad cœlum conducere quempiam: quę & si legantur in Euangelio & uera sint. tamē in hęcreticorum libris sunt peruersę expositione; ne hoc est absurdum, nam idem uinum ex vno uase sapit picem, ex altero non. sic vna & eadem oratio ex vno corde, & ore odorem spirat iucundissimum, ex alio teterrimum. Sic & aquam uideamus è radicibus, & canalibus per quas transe aliud sapere, atque olere. Non itaque è rerum ipsarum, orationum quę natura sapor, odorue omnis existimandus est, sed tum res, tum orationes ipse à uinis aliquando, atq; à uis per quas emanant saporem, & odorem accipiunt. Saporem enim propositionum non tantum scientia, quàm prudentia diiudicat, non tam speculatione, quàm sensu quodam, gustu quę prudenti diiudicatur. Ideo eas Theologi, item quę prudentes diiudicare poterunt. Quę uero propositiones aliter intelligi non possunt, sunt hęcreticę. Vt non est bapismus, non est purgatorium: quoniam hęc toto diametro pugnant inter se.

De

De Propositione piarum aurium offensiuā. §. Quartus.

DE altera propositio. quę piarum aurium offensiuā nuncupatur, siue male sonās instituamus orationem. Propositio ergo male sonans, siue piarum aurium offensiuā, est quę iudicio intelligenti sapienti, ac probo fastidiosa est, ac male sonat; quas si recte diiudicare uolumus, aures castas habere opus est; nam multa apud uulgares aures offendunt, & tamen ecclesia recipit. Vt illa Beata Virgo contraxit peccatum Originis. Animę purgatorij auxiliatur à uiuis tantum per modum suffragij, non autoritative. Propositio ergo offensiuā, offēdat oportet, non quoscunquę, sed pijs aures, & sonum absurdum referat, & discrepet ab interpretatione prudentium, non superbiorum Theologorum, sic etiam ista cum fide magna contrarietate diffidet.

De Propositione temeraria.
§. Quintus.

AT quę sit propositio temeraria modo contemlemur. sed antea, quid sit temere loqui expendamus, a quo & temeraria propositio dicitur. temere dicimur facere, quę non consilio, sed fortuna, ac casu à nobis geruntur. Vel, quę nullo consilio, vel ratione, sed sine delectu, atque discrimine operamur, & quicquid in buccam uenit dicimus nulla autoritate, aut fide, sed confidenti audacia, insolentia proteruia, imprudenti, ac superbo animo dicimus, vel scribimus, non contra fidem, sed contra ecclesiasticę modestię regulam. Hinc egregie Caiet. temeritas importat inordinationem, ex contemptu regulę. 2. 2. q. 53. 3. Dicunt alij, propositio temeraria est asserens aliquid tanquam certum, contra regulam fidei, quę non potest probari, ratione, vel autoritate. Vt puta. Mundus non erit post centum annos. Plures fœminę, quàm uiri saluabuntur Discipuli Ioannis Baptistę dixerunt; tolle, tolle, crucifige eum. & multa alia, quę concionatores fingunt die parasceues ad

simplicium hominem excitationem in Dei amorem, ut de Beata Virgine, Quę si insolenter, nimium quę audacter affirmantur, ea temere dicuntur: ut, Beata Virgo non est cum corpore in cœlum assumpta. Propositio etiam temeraria est quę in doctrina fidei, cum celebri uniuersitatis communi decreto, ac definitione pugnat; & omnes illę, sunt propositiones temerarię, quę affirmant aliquid nouum, sive scripturarum testimonio, probabili ratione, & Doctorum confirmatione. Sic mihi contingit audire concionantem fratrem, qui contra alterum alterius professionis declamabat, ac temeritatis nota eum maculauit, & totum Heliconem inter loquendum effudit, & proieciebat, ut dicitur, ampullas, & sesquipedalia uerba, ac multa sine autoritate, ac ratione repetebat reprehensione digna dum alios redarguebat. Diximus itaque quomodo aperta pugna temeraria propositio fidei aduersatur. His addere dignum duxi. quod Cicero docuit. Temeritas est cum inconsiderata dolorū perpeffione gladiatoria periculorum susceptio. li. 4. R. eth. vel ut D. Tho. 2. 2. q. 35. Quinto temeritas est defectus consilij, & spiritus imprudentię. & temeritate illa fiunt, quę ratione non geruntur, vel pp impetus uoluntatis, uel passionis, uel ex contemptu, qui caulatur ex superbia. Arist. uero 2. Eth. uocat temerarium eum, qui nihil omnino formidat, sed aduersus omnia vadit. & temere aduerbium, stulte, male in consulte, & sine causa est.

De Propositione scandalosa.
§. Sextus.

Sequitur ut exponamus quę sit propositio scandalosa. Quod eo facilius absoluam, si præmiserō quid sit scandalum, quę quidem uox Gręca est σκανδαλον, quod est dictum, uel factum minus rectum, præbens alteri ruinae occasionem, ut cum D. Thom. alij affirmant. 2. 2. q. 43. Hinc deducitur, quę nam sit propositio scandalosa, quę erit, quando scandalum parit; & si uera sit propositio, tamen pusillis, ac infirmis causa est ruina. Ethęc

& si non distinguatur re, à propositione scandalosa, tamen verbis distinguitur, quod non vidit Turrecrem.

De Propositione seditiosa.
§. Septimus.

Vltimo loco superest videre, quæ nam sit propositio seditiosa, quam alij schismaticam dicunt. Hæc etenim propositio diuisionem in populo inducit. Vt est illa trita apud Græcos de qua cum eis pluries decertauimus. Pape non tenemur omnes obedire, & alia. Malo prelato & Principi resistere possumus. Episcopus non est simplici Sacerdote maior.

De Propositione iniuriosa.
§. Octauus.

Adit Cardinalis Turrecrem. propositionem iniuriosam; quæ est, qua alicui in dignitate, constituto detrahimus, vt est illa. Religiosus redditur inhabilis ad obseruantiam mandatorum Dei. Melius est extra Cenobium viuere. Ecclesia Romana est Sinagoga Satanæ. Illud demum est memoriz mandandum. Quod eadem propositio poterit esse heretica, erronea, & temeraria, at non contra, ideo, quot sunt propositionum gradus iam diximus. Ne sumus longiores, hæc sint satis.

DECISIONES
FIDEI CATHOLICAE
ET APOSTOLICAE.

Contra omnes Hæreticos.

Opera Reu. Patris F. PAULI GRYSALDI
PERVSI NI.

ARON vxor, & filij eius.
Exodi 6. B.
Aaron filij. Num. 3. A. primi
Paralip. 6. A.
Aaronis filij. Nadab, & Abiu
occiduntur, quod ignem

alienum offerent. Leuit. 10. A.
Aaron eloquens refert Pharaoni verba
Mosi. Exod. 4. D.
Aaron iussu Dei, it obuiam Moysi profici-
scenti in Aegyptum. Exod. 4. G.
Aaron fuit sacerdos, & fuit Pontifex.
Hæc sunt certa de fide in sacris literis, quæ
haud negari possunt.
Affirmant adhuc Doctores de Aaron quod
eius filia poterant nubere in qualibet tri-
bu, quia non habebant sortem in hære-
ditate.
Aaron etiam pro Idolatriæ peccato ocul-
te fuit à Deo punitus, vt sic nos instrueret
prelatis esse redarguendos. D. Th. 4. dif.
46. q. 2. art. 2. q. 2. ad quintum.
Aaron & Hur ad radices montis expectant
Moysen cum Deo loquentem. Exo. 24. D.
Aaronis, & filiorum eius ornatus. Exo. 28.
& 39. A.
Aaron iussus ab Israelitis conflat vitulum
aureum, quem ipsi adorant. Exo. 32. A.
Aaronem obiurgat Moses ob vitulum con-
statilem. Exo. 32.

Aaronis, & filiorum eius oblatio in die vn-
tionis suæ. Leu. 6. E.
Aaronis, & filiorum eius consecratio. Le-
uit. 8. A.
Aaronis oblatio pro se, & populo. Leu. 9. A.
Aaron benedicit populo post oblationem.
Leuit. 9. D.
Aaron, & Maria murmurant contra Mo-
sen, quos Deus increpat. Num. 12. A.
Aaronis erant oblationes, & primicia, siue
decimæ à filiis Israel Deo oblata. Nu-
me. 18. B.
Aaronis Hæreditas Deus. Num. 18. C.
Aaronis virgam germinare faciens Deus,
ostendit eo signo se eligere ipsum Aaro-
nem in sacerdotem, & ministrum, ne am-
plius murmuraret populus in eum, tan-
quam non constitutum à Deo. Nu-
me. 17.
Aaron non ingressurus terram promissio-
nis ob infidelitatem. Num. 20. B.
Aaron moritur iussu Dei in Mossera. Nu-
me. 20. D. Deut. 10. B.
Ex Aaronis domo non futuros amplius sa-
cerdotes prædicit Deus ipsi Heli ob filio-
rum ipsius peccatum. 1. Reg. 2.
Aaronis filiorum habitacula. 1. Paralip. 6. D.
Aaronis laus. Eccl. 45. B.
Aaron, & filij eius in testimonium sanctita-
tis, & sacerdotij sunt perunt. Exod. 30.
& Dauid, sicut vnguentum in capite, &
descendit in barbam barbam Aaron.

Abacuch non fuit Propheta. H A E R. Catholici omnes vnà cum Hebreis connumerant Abacuch inter duodecim Prophetas, qui lingua nostra dicitur luctator. ex tribu Simeon est oriundus in bente Deo, vaticinatus est aduersus Babylonem, & Nabucodonosor regem Caldeorum, qui Hierusalem simul ac templum subuertit, tantaque, ac tot mala regno in dæorum intulit, quantum a nullo tyranno vnquam sunt passi. sic scribit D. Hieron. in prologo. Fuit eo tempore, quo duae tribus ductæ erant in captiuitatem, vt conuincitur ex Historia Danielis cap. 14. Tunc enim Abacuch ab Angelo deportatus fuit cum cibo ad Danielelem in lacum Leonum, qui erat in Babylone. Viues. sup. c. 3. li. 18. de ciuit. Dei. Moritur per biennium antequam populus à Babylone rediisset, & magnis honoribus in agro suo est sepultus. Epiph. Summa eius prophetiæ est. Abacuch de quo alio, quam de Christi aduentu. Quia adhuc visio ad tempus, & orietur in fine, & non in vacuis si tardauerit sustine eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Augus. vbi supra. Huius prophetiæ inter Canonicas scripturas. Apostoli, Canone vltimo. Concil. Flor. ac Trident. recensent.

Abagarus Edessæ norum regulus, an vera sit historia, vel negari possit ipsam non scripsisse Saluatori epistolam, vel apocrypha ea sit, affirmare non audeo, nanq; Euseb. lib. 1. hist. eccl. li. 15. testatur, se in publicis archiuis Edessæ vrbis reperisse Syriace scriptam. Io. Dam. li. 4. de fide orthodoxa c. 17. refert D. N. Iesum vultus sui imaginem misisse. Euagrius li. 4. hist. eccl. c. 26. narrat, Edessam vrbem huius factæ imaginis virtute, ab oppugnatione Persarum, & incendio flammarum per eos excitato mirum immodum liberatam. Hoc etiam scribitur in quinta actio ne secundi Concilij Niceni. At Gelasius dist. 15. vtrinq; epistolam in apocryphis numerat, cui standum puto, qui omnibus libris. hoc tenendum decreuit. Vidit enim & quæ Nicophorus li. 2. eccl. histo. c. 7. & li. 17. c. 16. Porphyrogen. apud Metaphrasten. 16. Augus. Hanc ergo historiam viri illi veram diiudicarunt, post quos eam renuit Gelasius. alij iudicent hoc.

Abarim mons est, in quo Deus præcepit Mo sen mori conspecta terra promissionis. Deut. 32. G.

Abdemelech eunuchi rogatu iubet Rex, Ieremiam educi è Lacu. Iere. 38. B.
Abdemelech ob fiduciam in Deum liberatur à captiuitate. Ierem. 39. D.
Abdias timens Deum abscondit centum Prophetas in spelunca pane, & aqua eos nutritis, quos querebat Iezabel occidere. 3. Reg. 18. A.

Abdias timens vitam suam, non vult renunciare ipsi Acab adesse Eliam. 3. Reg. 18. B.

Abdias Propheta accipit legationem à Domino aduersus Edom. Abdig. 1. A.

Abdias non fuit Propheta sanctus. H A E R. Abdias enim recensetur inter alios Prophetas, qui aliàs dicitur Cultor Dei, & natus est in agro seththacmar, vt cum Epiph. alij dicunt. Nam ex famularum Dei nomen accepit, vt placet D. Hieronymo fuit dispensator domus Acab Regis Israel, vt Doct. Hebrei, ac Latini dicunt. Hic cū Iezabel persequeret Proph. pavit centum ex his in specubus, qui non curauerunt genu Baal, pro quo pieratis officio gratiam accepit Prophetalem, & de duce exercitus fit dux ecclesiæ. De tempore, quo fuerit Propheta, licet diligantur authores, tamen tenendum illum vixisse ætate Iosaphat Regis Iudæ, ac Rege Latinorum Tyberino, Syluio, & apud aliorum supputationem fuit circa annum millesimum sexagesimum, cuius tumultum temporib. D. Hieronymi, vnà cum Mausoleo Helisei Propheta, & Ioanis Baptiste in Sebaste, quæ olim fuit Samaria, visebatur. Propheta iit aduersus Idumæam, & sinem eius, & contra gentes, quæ Israeli insultabant. Prædicit enim futurum vt domus Esau, à posteris Iacob expugnetur. Athan. in Sympsi. Epiph. & D. Hie. de Epitaphio Paulæ ad Euseb. ch.

Abdon iudex Israel, quadraginta filios habuit. Iud. 12. D.

Abel pastor ouium offerens primogenita Deo suscipitur, & gratus est, propter quod occiditur à Cain fratre. Gen. 4. A. B.

Abelis fides scribitur. Heb. 11. A.

Abela vrbs. 2. Reg. 20. F. G.

Abelan iudicis Israel triginta filij, & totidem

dem filia. Iud. 12. D.

Abia, seu Abiam regnat super Iudam. tertij Regum 15. A.

Abia Rex Iudæ, pugnat contra Ieroboam. 2. Par. 13. A.

Abias gloriatur se habere ducem exercitus sui Deum. 2. Par. 13. C.

Abias sperans in Domino vincit. 2. Paralipomenon. D.

Abia moritur, cui succedit pius Afa. 3. Re. 15. 2. par. 4. A.

Abias filius Ieroboam mortuus plangitur. 3. Reg. 14. E.

Abiatar filius Abimelech euadit manus Saul, & fugit ad Dauid. 1. Reg. 22. D.

Abiatar cum Ephod in Ceila manet cum Dauid. 1. Reg. 23. A.

Abiatar adiuuat partes Adonia. tertij Regum primo. A.

Abiatar priuatur Sacerdotio. 3. Regum secundo. D. E.

Abigail qualis mulier. primi Regum, 25. A.

Abigail vxor Nabal it obuiam Dauidi cum cibarijs. 1. Reg. 25. C.

Abigail oratio elegans, quæ incensum Dauidis animum sedauit, transferentis in se peccatum viri, vt non tam Nabal, quam sibi donetur peccatum. 1. Regum, decimo quinto D.

Abigail accipit in vxorem Dauid mortuo Nabal. 1. Reg. 25. G.

Abimelech Rex Geraræ rapit vxorem Abrahæ. Gen. 20. A.

Abimelech obiurgat ipsum Abraam, quod vxorem dixisset esse sororem suam, quæ reddidit ei cum muneribus. Genesis 20. B. & C.

Abimelech timens Abraam, cum ipso foedus ferit. Gen. 21. C.

Abimelech obiurgat Isaac, quod de vxore sua dixisset sororem esse. Gen. 26. B.

Abimelech inuestedus cum Isaac, quod videat Deum esse cum ipso. Ge. 26. F. G.

Abimelech filius Gedeonis occidit 70. fratribus suis, regnat super Israel. Iud. nono. A.

Abimelech, & Sichimitarum interitū prædicit Ioatham filius Gedeonis, ex lignorum parabola. Iud. 9. A. B.

Inter Abimelech, & Sichimitas immittit Deus spiritum odij. Iud. 9. C.

Abimelech expugnat exercitum Gaal, Iu-

di. nono. C.

Abimelech destruit vrbem Sichem interfectis habitatoribus. Iud. 9. F.

Abimelech oppugnans Ciuitatem Thebes occiditur à muliere. Iud. 9. G.

Abimelech nolens videri occisus à muliere, iubet armigerum, vt ipsum confodiat. Iud. 9. G.

Hæc certa sunt ex sacra Historia, obscuriora discutiamus.

1 Abbas primam tonsuram, vel Minores ordines conferre potest etiam non sibi subditis. Hæreticum est hoc affirmare, quia in concilio Trident. prohibetur, quod nulli liceat eos conferre etiam exemptis. sessio. 23. c. 10. de reformat.

2 Abbas proprias Monachos, à censuris, & peccatis non potest absolueri auctoritate à Papa sibi concessa. H A E R. Ascribunt aliqui hanc sententiam Panormit. quod si est redolet hæresim Ioan. de Polliaco. & confutatur. cap. Monachi. de sententia excommun. & 27. q. 6. 1. capit. Abbatis. ex Concil. Aurel. vbi dicitur Abbates Episcopis, Monachi Abbatibus sint subiecti. Quod habetur etiam in Concil. Trident. sess. 25. c. 20.

3 Abbates non possunt Concilio interesse. H A E R. Summus Pontifex Deus dedit concessit Abbatibus posse Concilio interesse. Et in Concil. Antisiod. Decr. 7. habetur. Vt omnes Presbyteri ad Synodum in ciuitatem veniant, & omnes Abbates ad Concilium. Fateor equidem, iurisdictionem, quæ ad Concilium exigitur, spectare de iure tantum ad Episcopos, vt habetur dist. 17. c. satis euidenter. & d. 96. quib. locis dicitur non dēre interesse ecclesiasticis tractatibus, qui non est de ordine Episcoporum. Et hoc ab omnibus confirmatur, vt I mol. c. graue. de prebē. Hoc etiam legitur in Concilio Calcēdo. vbi cum nonnulli, qui non erant Episcopi ex Aegypto conuenissent cum Diocoro, conclamauerunt omnes esse eiciendos, & quod tantum natus sit Episcopi interesse. hinc factum fuit, quod Leo Concilium illud Episcoporum synodum nuacum auerit. At ex consuetudine admittuntur etiam Abbates, imò Generales ordinum Claustralium, qui cum promouentur ad dignitatem pollicentur

vollicentur venire ad concilium, quod factum fuit in Concil. Basil. vt docet Turrecrem. & obseruatum in Florentino, ac Tridentino, vt ex subscriptione apparet, quod neclatuit Doctoris. Albano.

4. *Abbatibus sunt equales Episcopis in auctoritate.* H A E R. Hoc nihil aliud est, quam ecclesiastica euertere Gyerarchiam, tot seculis receptam. Namq; Doctores (vt infra probabitur) vno ore affirmant, qd Episcopi succedunt loco Apostolorum, alij vero loco discipulorum. Et in Concil. Aurel. Can. 21. legitur. Abbatibus, qui Episcoporum precepta despiciunt ad communionem, nec penitus admittunt, nisi contumacia humilitate suscepta deponant. Iamcen. III. in Concil. Late. ait quod Abbas Episcopi munus, non exerceat. tom. 3. pag. 752. in Trid. Synodo decretum est. sess. 5. cap. 1. Quod Episcopus delinquentes Abbatibus corrigere possit. & sess. 25. c. 11. decreto de reformatione dicit qd Episcopus maiorem habet in loca, & personis iurisdictionem. & sunt vlt. verba.

5. *Abbatibus plures in vno monasterio esse possunt.* T E M E R. ac scandalosum pronunciatum; & monstruosa domus, vbi duo certum capita. Hinc in Concil. Cabif. capit. 12. sancitum est. Duo Abbatibus in vno monasterio esse non debent. & Can. 12. & in Concil. Agat. cap. 57. epau. cap. 9. & qd in Tridentino dicitur qd vna Abbatis pluribus monasterijs, non preficiatur, idem de Abbate dicendum.

6. *Abbatibus, mitras, & pastorali, vti non possunt.* T E M E R. sunt plura sumorum Pontificum privilegia, quae illa indulgent, & in Concil. Trid. est renouatum. sess. 13. c. 4. in fine.

7. *Abbas nullo privilegio; ecclesiam, altaria, cimiteria, oleum pro infirmis, calicem, corporalia, Monachas, & sacras vestes benedicere potest.* E R R O N. Derident prostantes omnem ritum ecclesiae, at Doctores, qui diuino lumine assistente fatentur Pontificum potestatem supra corpus mysticum ecclesiae concludunt id posse Abbatibus, & vetusta fuit consuetudo, & qui ista negat hic lacte ecclesiae non est nutritus, sed serpentum veneno.

8. *Abbas quouis modo eligi potest.* E R R O. Ad refecanda omnia absurda, quae in ele-

ctione superiorum enasci possunt, ac ambitionis & superbiae eradicandae extirpandas, statuit Concil. Trid. ordinem quem inuolubiliter obseruare debent electores. sess. 25. c. 6. & irritat alia.

9. *Abbas, quouis aetate eligi potest.* SCAND. Indignum certe est, vt pueri, qui adhuc ab vberibus matris pendent, alij praeficiantur, & qui sunt sub pedagogi tutela, alios gubernent, qui suos nescit mores instruere, alios doceat, qui preceptor eger alios moneat; & maximum emanat detrimentum populorum, nec ijs senatoribus respublica gubernari potest; nec admittit Serenif. Venetorum Senator ante 25. annum; & quare quae Dei sunt quisque poterit administrare. Ideo statutum fuit, vt ante 25. annum nemo assumatur, nec eligatur.

Abinadab. In domo Abinadab in Gaba est arca Dei, quam reducit Dauid. 2. Reg. 6. A. 2. Reg. 6. A.

Abiron, Datan, Core rebellio sacerdotum sibi quarentium. Num. 16. A. B.

Abisag puella pulchra dormit in sinu Dauidis senis frigidi, vt eum calefaciat. 3. Reg. 1. A.

Abisag petit Adonias in vxore. 3. Reg. 2. C.

Abisai persequitur Sebam. 2. Reg. 20. B. C.

Abisai quare inter fortes Dauid computatur. 2. Reg. 23. C.

Abiud, cum Nadab, & Aarone, & Moyse viderunt Deum in monte Sinai, & qua specie. Exo. 24. D.

Abiud & Nadab comburuntur, qd contra precept. Dei ignem alienum obtulissent. Leu. 10. A. Num. 3. A.

Ablactat filium suum Samuelem Anna vxor Elcanæ. 1. Reg. 1. D.

Ablactationis die celebrat conuiuium Abrahami. Gen. 21. A.

Abnegatio sui, quae sit. 2. Reg. 15. F.

Abnegare nos hortatur Dominus, & Crucem tollere. Mat. 16. D. Mar. 8. D. Luc. 9. C.

Aborijum procurare nonnunquam nullum est peccatum. T E M. Est quorundam placitum, qd si puella sit honesta, & nobilis, vt eius fama, ac vitæ contulamus licite ante animationem abortum procurare possit. At ego quidem mente capere, nec animo concipere vnquam potui.

Pugnat

Pugnat enim cum natura. Etenim vnusquisque autem. Arist. 2. de ani. t. 26. appetit generare sibi simile, & ferissimæ, ac immanissimæ bellæ, vt foetum concipiant elaborant. Dicitur etiam 32. q. 2. c. aliquando, quod est D. August. In lege erat pena plebsimulæ, qui in hunc lapsum fuisset errorem. & in 6. Concil. Constantin. Cano. 51. dicitur, eas, quæ dant abortionem scientia medicamenta, & quæ factus necantia venena accipiunt homicidæ poenis subiicimus. tom. 2. pag. 1052. Et pena eorum determinata est in Concil. Ilerd. cap. 2. tom. 2. pag. 356. & in capitulis Conciliorum Græciæ. cap. 77. to. 2. pag. 757. D. Thom. etiam affirmat abortum peccatum, ac inter malicia connumerat, & est contra naturam. De quo tamen dicit, qd est minus graue quam homicidium, & qd non est irregularis, qui procurat ante animationem, quarta distinct. 31. Non ergo sunt facienda mala, nec infans interimendus, vt matris vita saluetur. Et quando contra naturam precepta licet venire. Si natura leges certissimæ non sunt, & quæ ad mores spectant ruunt certè omnia. At dicent eo casu non est peccatum. Nunquid contra naturam facere, aliquando honestum est? D. Aug. de nuptijs, & concup. ca. 15. & sermo 244. de tempore grauissime peccare affirmat etiam ante animationem.

Abner principi exercitus Saul exprobat fœnentiam ipsius Dauid. 1. Reg. 16. C.

Abner constituit Isbofet regem super Israhel, & contra Dauidem pugnat, a quo fugatur. 2. Reg. 2. 6. C. D.

Abner transfodit Asaelem. 2. Reg. 2. D.

Abner concubuit cum Respha concubina Saulis, ob quod factum irascitur in eum Isbofeth. 2. Reg. 3. B.

Abner data occasione per iram sentit pro Dauid, ad ipsumq; vult regnum transferri. 3. Reg. 3. B. C.

Abner hortatur Israelitas, vt Dauidem suscipiant in regem. 2. Reg. 3. C. D.

Abner occiditur a Ioab. 2. Reg. 3. E.

Abner occisum plangit Dauid cum populo. 2. Reg. 3. F.

Abner sepelitur in Hebron, cum ingenti pompa exequiarum. 1. Reg. 4. A.

Abner mortuum audientes Israelitæ tur-

batur. 1. Reg. 4. A.

Abominari iubet Moyses Ammonitas, & Moabitas, i. non admitti in ecclesiam in consortium Israelitarum, nō autem Idumeos, & Aegyptios. Deut. 23. A. B.

Abominatur Deus populum inobedientem preceptis suis. Leu. 26. E.

Abominatio Dei sunt Idola, & imagines, quæ tanquam Diæ coluntur, & coram eis inclinatur populis. Deut. 7. D. 27. A.

Abominationes gentium prohibet imitari Deus. Leu. 18. D.

Abominationes gentium imitatur tribus Iudæ. 3. Reg. 14. F.

Abominationes coram Deo, qd excelsum reputant homines. Leu. 16. D.

Abominationem stantē in loco sancto Lucas interpretatur Hierusalem ab exercitu circumdatam. Luc. 21. D.

Abram ducit vxorem Sarai. Gen. 11. D.

Abram egreditur terram suam iussus à Deo. Gen. 12. A.

Abram, & semini eius promittitur terra Chanaan. Gen. 12. B. 13. D.

Abram proficiscitur in terra Chanaan cum vxore, & fratre suo Loth, ibiq; ædificant altare Domino. Gen. 12. B.

Abram timens sibi ab Aegyptijs ob pulchritudinem vxoris dicit eam esse sororem. Gen. 12. C.

Abram reddit vxorem Pharaon percussus à Deo. Gen. 12. D.

Abram diues ex Aegypto reuertitur. Genes. 13. A.

Abram nolens regnare iurgia inter pastores suos, & pastores fratris, amicissime separatur à fratre, & abiit in terram Chanaan. Gen. 13. B.

Abram eripit Loth, viros item, & mulieres quos abduxerat Chodorla. Ge. 14. C.

Abram spoliæ, siue predam renuit accipere à Rege Sodomorum, vt soli Deo tribueretur gloria diuiciarum. suarum. Gen. 14. D.

Abram dat decimas Melchised. Gen. 14. D.

Abram promittit filium Isaac, quia conqueritur se non habere filium. Ge. 14. D.

Abram petit signum à Deo, quo certus sit, se possessurum terram Chanaan. Genes. 15. B.

Abraham ex consensu vxoris dormit cum ancilla, ex qua nascitur Ismael. Ge. 16. A.

Abram

Abra apparet Deus, consolaturque eum. Gen. 17. D. A.
Abram, appellatur Abraam, & quare. Genes. 17. A.
Abraham se Ismaelem, & domesticos omnes circumcidit. Gen. 17. D.
Abrahæ prædicit Deus iudicium Sodomorum. Gen. 18. C.
Abraham in Gararis timens sibi, dicit de vxore, q̄ soror sit. Gen. 20. A.
Abrahæ propheta obiurgatur ab Abimelech, q̄ vxorem dixisset esse sororem. Gen. 20. B. C.
Abrahæ semen verum, qui ex Isaac sunt nati, quique filij promissionis sunt. Genesis 21. B.
Abraham eicit Agar ancillam, cum Ismaele. Gen. 21. B.
Abrahæ præcipit Deus obedire voci Saræ. Gen. 21. B.
Abraham plantat nemus in Bersabeæ. Genes. 21. D.
Abraham tentat Deus. Gen. 22. A.
Abraham offert arietem holocausti loco filij. Gen. 22. C.
Abraham plangit Saram mortuam, & emit locum sepulchri, in quo sepelit. Ge. 23. A.
Abraham non vult sine pecunia accipere locum sepulchri à filijs Heth oblatum. Gen. 23. C.
Abraham ducit aliam vxorem Ceturam nomine. Gen. 25. A.
Abraham mittit seruum suum ad querendam vxorem filio suo Isaac. Gen. 24. A.
Abraham in itineribus suis inuocat nomen Dei. Gen. 12. C.
Abraham. Deus erat cum eo, in omnibus, quæ agebat. Gen. 21. C.
Abrahæ hospitalitas sedentis ad ostium, & inuitantis. Gen. 18. A.
Abraham seruit mensæ peregrinorum. Gen. 18. C.
Abraham intercedit pro sodomitis. Genesis 18. B.
Abrahæ obedientia comendatur. Gen. 22. D. 26. A.
 Ex semine Abrahe descendit Christus, quia obedit voci Dei. Gen. 22. D. 26. A.
Abraham mortuus sepelitur in spelunca duplici. Gen. 25. A.
Abraham filijs, & familie præcipiebat, ut custodirent viam Domini. Gen. 18. C.

Abrahæ laus. Eccl. 44. C.
Abrahæ filij sunt, qui opera eius faciunt. Matt. 3. C. Io. 8. E.
Abraham optauit, vt videret diem Christi in carne, quem vidit. Io. 8. G.
Abrahæ fides. Rom. 4. C. Heb. 11. B.
Abraham fuit ne Sacerdos? Hoc ex historia aperte ego contendere non audeo. At quia in Canone missæ dicitur, sacrificium Patriarchæ nostri Abrahe. Anacletus epist. 2. ad Episcopos Italiae, ait sacerdotem fuisse, dist. 84. c. fi. Chriost. Homil. 1. super Matt. in princ. Fuit propheta, & sacerdos. D. Tho. 3. par. q. 3. 1. 2. c. Ioan. à Capist. de auth. Papæ & Concil. concludit, q̄ fuit opere sacerdos, quia tribus vicibus edificauit Altare Domino. Gen. 12. & 13. Dedit legem, q̄ principis est, ut in l. 1. & per totum C. de const. princ. & l. 2. §. hoc autem. officium sacerdotis exercuit quando arietem inter vepres herentem obtulit in holocaustum pro filio. Gen. 22.
 2. **Abra**ham sic meruit in coniugio, sicut Ioan. Euangelista in calibatu. Hæc propositio si quando legatur apud Doctores pie explicari debet, cum proponitur virginitatem matrimonio, si vero in hæreticorum codicibus hæresis est, ex prauo principio collecta, quod matrimonium præstantius, vel æqua lance cum castitate est librandum, quod hæresis. Abraham ergo quo ad præmium essenziale, quantum Ioannes meruit, non autem accidentali, habuit enim Abraham animum sic dispositum, vt paratus esset virginitatem seruare, si tempus exposceret, & meritum pensatur, non ex genere actus, sed ex animo operantis, & sic meritum continentie conjugalis æquatur merito continentie virginis respectu præmij accidentalis. sic D. Thom. exponit. 2. 2. q. 6. 1. 5. 2. 4. pri. q̄ videtur dicere Fulg. lib. 2. ad Mon. in principio.
 3. **Abra**ham fuit mendax, dum dixit Saram vxorem. E R R O. Decepti sunt multi hoc loci, nec mirum quandoq; & Chriost. eius etiam fuit opinionis. Hom. 32. in Gen. Qui tamen inferius Homil. 45. ait. Quod neque in hoc mentitus sit D. August. lib. 22. Cont. Fau. cap. 24. negat eum mentitum, eo q̄ erat ei soror ex patre, si non ex matre. Nec etiam mentitus est, quia

quia interrogatus, quid ei esset Sara indicat sororem, non negauit vxorem, tacens aliquid veri, & nihil falsi dicēs. Lir. alia dicit de hoc. Sed quid dicendum de eo q̄ dixit seruis, idum montem conscenderet, vt filium imolaret. Expectate hic ego & puer postquam adorauerimus, reuertemur ad vos. Gen. 22. si mori filium volebat, quomodo reuersum pollicetur. D. Amb. lib. 1. de Abraham. c. 8. dicit, q̄ prophetauit, quod ignorabat, & captiose loquebatur cum seruis, ne cognitio negotio, aut impediret aliquid, aut gemitu obstreperet, aut fletu. Vel non mentitus, quia protinus ipsum fuscitandum putabat. Alij ideo esse mentitum affirmant, q̄ contra mentem, dissimulandi causa sit loquutus.
 4. **Abra**ham peccauit dum volebat occidere filium. H A E R. D. Paulus Abraham fidem summis encomijs celebrat, eius obedientiam admirantur omnes, quid est q̄ aliqui eum culpæ reum, ac filicidam nuncupent? Nunquid merces peccato debetur? & tamen ob id, tantam recepit à Deo mercedem. Non fuit præcepti transgressor ne occidas. Namque præcepta Decalogi, quæ commune bonum respiciunt sunt omnino indispensabilia, vel quæ ordinem iustitiæ, & virtutis, sine sint primæ, siue secundæ tabule. Potest tamen Deus dispensare remouendo dispositionem contrariam præceptis illis, non ea remanente. Dispensat etiam Deus in eis remouendo ab actu rationem indebitam non autem ea remanente, vt docet D. Th. 1. 2. q. 100. 8. tertium.
 5. **Abra**ham emendo sepulchrum peccauit. E R R O N. Vindicant omnes Doctores Abraham à simonia, eo q̄ emit communem terram, vel dicitur, q̄ redemit vxationem suam, quia non poterat sine ofensa Ephoron gratis accipere, licet ille gratis obtulisset. Dicitur tertio, q̄ non erat consecrata spelunca, quam emit.
 6. **Abra**ham infidelitate peccauit. T E M E R. Affirmant nonnulli cum Chriost. Hom. 40 in Gen. q̄ quando Abraham facta fuit promissio, q̄ ei ià sena nasciturus erat Isaac riserit, nec id crediderit, vt legitur Gen. 17. quod cecidit in faciem suam iam senarius. Quem locum videtur & D. Hieron.

onym. sic exponere. At consentaneum mihi videtur magis affirmare, q̄ riserit præ gaudio, alias qua ratione fidem eius D. Paulus tantum celebrat. Hoc sentit etiam D. Aug. Qui vero contrarium contendunt, videant, q̄ non erit Chriost. dictum, sed ab aliquo in margine scriptum q̄ postea longitudine temporis, & scriptorum incuria in textu est repositum. D. Aug. lib. 16. de Ciuit. Dei, cap. 26. Sixt. tom. 2. Ann. 101.
 7. **Abra**ham peccauit abijciendo Agar, & Ismaelem. E R R O N. Docet D. Tho. & peritiores id fecisse ex Diuino instinctu, & dispensatione propter misterium. 4. distin. 33. q. 1. art. 3. q. 3. 3. q. 1. 3. 7.
Absalon celebrato conuiuio filijs Regis fratribus suis, occidit fratrem suum Amnon obstupratam sororem. 2. Reg. 13. E
Absalon fugit occiso Amnone. 2. Re. 13. G.
Absalon renouatur actu, & prudentia Ioab, & mulieris Thecuididis. 2. Reg. 14. F.
Absalonis filij. 2. Reg. 14. F.
Absalonis pulchritudo. 2. Reg. 14. F.
Absalon reductum, non vult videre patrem factum ipsius approbare videretur. 2. Reg. 14. F.
Absalon messem Ioab succedit. 2. Regum decimoquarto. F.
Absalon introductus osculatur a patre. 2. Regum 14. G.
Absalon bona specie, animas populi patris sui conciliat, volens regnare, votum & sacrificium simulans. 2. Reg. 15. G.
Absalon sequitur populus inscius simplici corde. 2. Reg. 15. B.
Absalon ne occidatur præcipit Dauid Ioab. 2. Reg. 18. A.
Absalon consilio Achitofel cõcumbit cum concubinis patris sui. 2. Reg. 16. B.
Absalon de quercu pendens confoditur à Ioab. 2. Reg. 18. B.
Absalon mortuum luget Dauid. Quæ Ioab audacter consolatur. 2. Reg. 19. A.
 Quod **Ab**salon constituisset regem, increpat stultitiam suam populus. secundum Regum 19. B.
Absens est Deus à peccatoribus. Quid veri continet hæc propositio, quidue falsi inferius litera. D. exponam. Est enim absens quo ad habituale donum gratuitum, iuxta illud. Longe à peccatoribus salus,

salus, at semper est præsens auxilio generali.

Absolutio Sacerdotis declarat tantum hominem absolutum. H A E R. Digladiantur contra Lutheranos multi etiam adhuc viuentes. Nos vero paucis (hoc est enim quod præstare conamur) eos expugnamus. Primo verbis Domini. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; non dixit declaraueritis. Secundo, sacramenta efficiunt, quod significant. ergo vere absoluant Sacerdotes, dum in penitentia Sacramento dicunt: Ego te absoluo. alioquin potius dicendum esset. Ego declaro te absolutum. Hoc docuit Concil. Trident. post Doct. omnium in eius loci explanationem. sess. 14. Can. 14. Quia in re Mag. sent. deceptus est, affirmans, quod Sacerdos absoluit, quia declarat absolutum. Alij etiam sedulimè errarunt putantes, quod Sacerdos absoluit, quia dat pacem animi, & tranquillitatem, quia non dubitat de peccatis, sed credit se esse absolutum. Peritiores ergo exponunt, quod absoluat, quia verba Saluatoris sunt eius virtutis, & efficacis, quam significant. Hinc, & Concil. Floren. decreuit, quod effectus huius Sacramenti est absolutio, non declaratio. Nec ad hoc, ut Sacramentum suum sortiatur effectum exigatur, quod credatur. Nam puer non credit, se absolutum à peccato. Viri etiam sanctissimi timent, dum accedunt ad sacramenta, se non consecutos gratiam. Non ergo ille est germanus sensus, sed quem Doctores, & concilia ex ipsis verbis Euangelij colligunt. Heretici obijciunt. Deus solus remittit. non ergo Sacerdos. Dicitur quod Deus auctoritatis, & primo. Sacerdos ministerialiter & secundario. Imo vero hoc argumentum pugnat contra eos. Nam minister malus, non est minister, sed bonus tantum. si bonus, ac iustus tantum absoluit; iam contra eos habemus Sacerdotis ministerium, sed uideo eorum confusum. Quod tantum sacerdos bonus absoluit declaratiue. At hoc nihil est. Nam affirmant, quod vitæ integritas ad sacerdotem exigatur, ut possit absolucere, quod velint nolint connotat actionem ministerii, at declarare nihil operationis importat. Secundo argument. ab eis. Si con-

tritio apud Papistas delet peccata ad quod sacerdotis solutio. Dico, quod contritio remittit peccata, quia intendit voto confiteri, ut dixit Danid: Dixi confitebor aduersus me iniustitiam meam, & tu remisisti iniquitatem peccati mei; ecce confessionis propositum. Si per contritionem sunt peccata dimissa, absolutio gratiam auget, si contritio non fuit satis, sequens absolutio vere absoluit. Nam & baptismus fluminis gratiam elargitur, & baptismus aque sequens eam auget. Tertio, solus Christus habet clauis mortis, & inferni, Apoc. 1. ergo. Dico quod solus Christus remittit peccata modo exposito. At Apostoli, & Sacerdotes adhibendo media, unde ait D. Paul. Dei agricultura estis, & edificatio, nos autem Dei adiutores sumus. 1. Corin. 13. Ecce quomodo decipiuntur Lutherani, qui forte violarunt verba Ioann. Feri, qui sic cum eis videtur sentire, super Matth.

2 *Absolucere potest à peccatis, quislibet, & mulier, & puer.* Luther. H A E R. Ex eodem principio pendet Luth. hæresis. Et sitantum Apostolis dictum fuit. Quorum remiseritis. Quomodo mulier & puer id poterit. Quomodo poterit mulier absolucere propria ne, vel aliena auctoritate. Non proprie, nisi in totum Luth. desipiat. si aliena, ex quibus verbis Euangelij colligitur mulieri donatum, vel puero, qui adhuc est sub tutore. Si D. Paulus prohibet (dum scribit Timot.) muliere predicare, quomodo ministrare Sacramenta poterit, quod magis est. Hoc etiam probatur, quia Petro dictum fuit Matth. 18. Quodcunque solueris. Concil. Trident. sess. 14. can. 10. damnat hunc errorem.

3 *Absolucere potest quisvis Sacerdos quemuis, & à quouis peccato.* H A E R. Confessum ac constitutum est pluries, à Sanctis, quod duplex auctoritas exigatur ad hoc quod possit absolucere; prima ordinis, altera iurisdictionis. Hinc Romani Pontifices amplitudine potestatis in orbem vniuersum, sibi reseruant casus aliquos, à quibus solus ille, nec aliquis alius potest absolucere. ut repetitum est in Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. & prius in Concil. prouinc. Illo est eodem. tom. 2. 3. pag. 345. De quo inferius

ferius littera. Episcopus; num possit Papæ reseruatissimos suos absolucere.

4 *Absolutus ille est, qui credit se esse absolutum.* LVTH. HAER. Tantum suæ fidei tribuit Luther, ut docuerit, ille vere esse absolutum, qui credit tantum. si fides sufficit, quare dictum fuit, Vade ostende te Sacerdoti. Quare instituerit Sacerdotes, quare mulier absoluit; quare dictum fuit. Quorum retinueritis, retenta sunt. Io. 20. Credat quis se absolutum, nihil tunc sibi poterit retinere; quare D. Paul. 1. Corin. 4. dixit. Nihil mihi conscius sum, sed neque in hoc iustificatus sum. Credat Paulus se absolutum, scit se esse iustificatum per te Lutheræ. Hoc vnanimi consensu D. Amb. li. 1. de pen. cap. 7. Chrysost. Hom. 85. super Io. D. Cyprian. de Lapsis, docet remissionem esse à Sacerdote, non sat ergo nobis est fides. Leo X. iure optimo hanc hæresim damnauit, & Trident. synodus, & viri multi doctissimi, ac piissimi mihi sat erit Lectorem pium comouecisse. Concil. Trid. sess. 9. can. 14.

5 *Absolucere à peccatis, nec Papa, nec alius de Ecclesia potest.* H A E R. Petro dixit Dominus post resurrectionem. Pasce oues meas. Io. 21. Quibus verbis includit omnia, quæ ad Summum Pastorem exiguntur, nempe ligandi, atque soluendi. Item tantum Petro dictum fuit. Tibi dabo clauis Regni Cælorum. Et Matth. 16. Et ego dabo tibi clauis Regni Cælorum. Hoc uoluit significare Dominus, quando duos Apostolos misit Hierosolymam, ut soluerent Agnam, & pullum. Dicit inquit. 1. 2. q. 13. Her. 7. Hoc damnat. Et qui negat clauis in Ecclesia, hæreticus est.

6 *Absolui nemo potest, nisi certam pecuniam soluat.* H A E R. Hoc docent recentiores Græci, & obseruant, quod nemo absoluitur, nisi aliquid Sacerdoti largiatur, & in administratione omnium Sacrorum hoc faciunt: Quod nedum est simoniae vitium, verum etiam est in causa (ut ego expertus sum,) quod multi pauperes, quibus facultas deest, ut possint aliquid Sacerdoti tribuere, nec in Paschate continentur. Ex pacto ergo conuenire non licet, sicut nec mendicantibus non licet eleemosinam denuere, quia quod eis datur, non

est eorum proprium, sed religionis. Ad rem nostram facit, quod Cardinalis Sanctæ Anast. decreuit, ut legitur 3. tom. Concil. pag. 723. Pro condonatione autem, & remissione peccatorum, quam absolutionem vocant, nihil omnino ab inuito exigatur. Hactenus ille.

7 *Absolutus, tenetur credere se esse absolutum, alias, non est absolutus.* LVTH. HAER. Rogo te Lutherane, quam nam fidem exposcis ad hoc quod sis absolutus. Infusam ne, an acquisitam; non primam, quoniam ei, non potest subesse falsum. At quod sit iste vere absolutus potest falli, & quod etiam sit baptizatus, & quod hæc Hostia sit consecrata, nam non se extendit fides ad hæc particularia per ministrorum errorem, qui ex ipsis prouenire possunt, non ergo exigitur fides infusa, nec acquisita, quoniam infusa fides ad Sacramenta concurrat, non acquisita, quæ non est tantæ virtutis, nulla ergo fides concurrat. Rursus. Hæreticus habet hanc fidem, & tamen non est absolutus. Tertio. Quid nobis licet in re tanti ponderis affirmare, quod id nullo modo reperitur in sacris litteris. Non ergo licet de Sacramento dubitare fateor, sed ex parte mea, vel dantis, vel suscipientis, quod necessario sequatur effectus, non teneor credere; hinc Ecclesia dicit. Non sit reatus ad poenam; nec ad iudicium. & etiam, Dominus non sum dignus.

At instant Hæretici tenemur credere verbis Domini dicentis. Quæcunque solueritis. Ergo teneor credere me absolutum. Dico, quod uerum est, quantum ex parte Sacramenti, at non ex parte ministerii. Secundo, tanta est fides, quod si quis credat se esse baptizatum est vere baptizatus. Nam legitur de Beato Athanasio, quod ludens cum pueris baptizauit, quos Alexander iudicauit esse baptizatos. & Mimus ut placeret Imperatori baptizatus est. Dico, quod non est simile. Nam ioco baptizare, si iocus refertur ad exercitiu baptismi, & habeat veram intentionem baptizat, at si iocus ad intentionem non baptizat, sic ergo euenit, quod licet ioco baptizaret, aderat tamen intentio, & sic vere baptizauit, non ex vi ipsius fidei, sed intentionis. Imo vero adeo exigatur fides, quod

quod baptizatus, non credit se esse baptizatum, & tamen vere est baptizatus; sicut qui ex auaritia baptizat vere baptizat, non ergo ex propria fide, sed ex intentione pendet Sacramentum. Tertio Sacramentum abluit, non quia fit, sed quia creditur, inquit D. Aug. ergo. Dicitur, quod sensus D. August. est, non quia fit, id est non ex virtute facti, sed ex fide operante Deo. Quarto postulet in fide nihil hesitans, ait Iacob. & iterum. Quicquid orantes petitis credite, quia accipietis. Ergo. Dico, quod non eodem modo fides exigitur in oratione, & Sacramentis. Namque in oratione exigitur, quod quis credat ex parte Diuinae misericordiae se gratiam consequatur, non tamen ex parte orationis necesse est, ut credamus, nam Paulus orauit, ut auferet simulam carnis, nec obtinuit. sic ergo nec ex parte nostri tenemur credere assequi quod petimus. Hoc est quod in suo simili, docent nostri, quod non teneor credere Hostiam recte consecratam, nec debeo sub conditione adorare; & de Papa licet dubitare. an sit Canonice electus, & de quouis baptizato. licite tamen veneror Hostiam, imo teneor venerari, licet credere non cogar quod sit consecrata.

8 *Absolutio facta à Sacerdote peccatore non valet, sed tantum iusti.* H A E R. ET. Cum de Sacerdote erit sermo confutabitur error Vuitel & Hns.

9 *Absolui potest inuitus à peccatis.* H A E R. Insipientis est hoc dicere, si enim oris confessio ad absolutionem est praeuia, ac necessaria, quomodo inuitus poterit absolui. Verum tamē est illud, quo ad excommunicationem. Nam licet inuitus non possit absolui à peccatis, tamen ab excommunicatione potest, ut cum D. Tho. 4. di. 18. q. 2. 5. q. 2. 0. & q. 3. 1.

Absinentia Moysi. Exod. 34. D.

Absinentia Eliae. 3. Reg. 19. B.

Absinentia Domini. Matt. 4. A.

Absinentia, pro ut importat subtractionem ciborum secundum mensuram rationis, non est virtus. L V T. H A E R. Remouent no uisus omnem actum virtutis, quē Deus felicissima prima aetate induxit. De ligno, quod est in medio Paradisi ne comedas. & iterum. subter te erit appetitus

tuus, & tu dominaberis illius. Moderatum ergo ciborum usum ex Deo habemus, & obseruatum à Sanctis omnibus, quem illi tantum negant, quorum Deus uenter est. Imo vero tanti ponderis est abstinentia, quod diurnionis sunt aetatis sobrie uiuentis, & ut scribit D. Thom. ad Phil. frequentius aegritudines oriuntur ex superfluitate ciborum, quam ex abstinentia, natura enim paucis contenta est. Nec mirum si D. Bernar. in vigilia S. Andrea eam tanti facit. Et Ephy. contra Aerium ser. 77. affirmat etiam constitutionem Apostolorum, quod ieiunemus quarta, & sexta feria. D. Christost. hom. cont. lux. & crapulam. & hom. prima, ad Pap. Antioch. Basil. hom. 14. D. Aug. ser. 23 1. de tempore. D. Ambr. in lib. de Hel. & ieiunio, c. 12. vsque ad cap. 18. & lib. 1. de pen. c. 14. Id. lib. 2. de summo bono c. 42. Carnales cupiditates omnes per abstinentiam refecantur.

2 *Abstinerere se à cibis immoderate licet.* E R R O N. Videant Confessores quomodo mulieres, & viri simplices quam plurimi decipiuntur, dum nimium, & inconsiderate abstinent. sunt enim aliqui, qui singularitate quadam abstinentes uolunt, quae potius est uana, superbaque iactantia. Debet homo abstinerere, prout oportet pro congruentia hominum cum quibus uiuit, & personae suae, & pro ualitudinis suae necessitate. Abstinentia etiam, quae impedit ab operibus utilioribus ad quae non tenemur est indiscreta, non tamen illicita; ideo exigitur ut sit cum ratione, fide, & dilectione Dei; hinc consistit in medio; licet denominetur à defectu. Hæc ut in subiecto est in concupiscibili. ut fufius scribit D. Tho. 2. 2. q. 146. D. Anton. 4. par. titu. 4. c. 4. Ricard. 3. dist. 15. q. 1. art. 3. lib. 4. & Gerson. par. 3. tractatu de diuersis tentationibus Diaboli. & 1. par. tractatu de distinctione uerarum uisionum à fallis.

Abstractum, & concretum in Diuinis sunt idem re, & ratione. Sapit hæresim hæc propositio. Namque uera est propositio. Deus generat, non tamen est uera Deitas generat. Deitas enim non potest supponere pro persona & Doct. omnes in primo idem affirmant. Namque abstractum

abstractum dicitur solam formam in se, ut castitas, albedo. Concretum uero dicitur duo, nempe formam cum subiecto, uel subiecto. Vnde D. Aug. lib. 1. soliloq. dixit. Aliud est castitas, aliud castum, aliud ueritas, aliud uerum: non enim casto castitas, sed castitate fit castus. & cum moritur castus, non moritur castitas. At de his in logicis cum Ocham, Scoto, Petro de Aquila, & Gerson disputauimus. Nam in omni creatura re distinguuntur abstractum, & concretum, & abstractum substantiae non ponitur in genere, nisi reductiuè; concretum uero de se: omnia tamen ista nomina tam abstracta, quam concreta de Deo dicuntur.

Abundantia rerum omnium à Deo. Deuter. 8. b. c.

Abundantia facit nos Deo seruire in gaudio, & cordis lætitia. Deut. 28. e.

Abundat omnibus rebus qui custodit Dei Præcepta. Deut. 28. a

Abusus nominis Dei multum est peccatum.

H A E R. Non assumens nomen Domini Dei tui in uanum. Exod. 20. & Leuit. 19. Nec pollues nomen Dei tui. & sup. c. 5. & Psalm. 49. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Concil. Toll. 8. canon. 2. & Trid. sess. 4. in editione, & usu sacrorum librorum.

Acceptio personarum nullum est peccatum.

H A E R. Doctores colligunt ex sacris literis quod non ex progenitorum nobilitate, uel pulchritudine, uel diuitijs sunt honores ecclesiae, uel reipublicae aliqui decorandi, quia ista non sunt ad negotium pertinentia, sed personae meritum debet fidelis Domini dispensator attendere, hoc enim est, quod ad rem ipsam spectat. & acceptio personarum opponitur iustitiae distributivae, & eo erit grauius peccatum, quo ad rem spiritualem pertinet. D. Tho. 2. 2. q. 63.

Acceptio personarum est in Deo. H A E R.

Apud omnes acceptio personarum est tantum de re debita. At Deus nemini debet, non ergo est personarum acceptator. Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei? Vnusquisque tollat, quod suum est, & vadat. Ideo Apostolus sancte, ac iuste concludit, quod Deus neminem respicit.

Accidens.

Accidens, Dei uirtute non potest esse sine subiecto. H A E R. Ut sequenti Axiomate explicabo, hoc est Hæreticum quia in Sacramento Altaris sunt accidentia sine subiecto. & quod Peripatetici contendunt quod accidens est ens, quia entis, satis est, quo ad aptitudinalem inhaesionem, non quo ad actualem. & quare Phyl. Dei infinitum vigorem debent his Cancellis claudere, apud quem non est impossibile omne uerbum. & cum obedire creaturae omnes tenentur; & illud naturalissimum cuique est, quod Deus in eo operatur, obstat ut uas figulo, pugnet (si Dis placet) musca cum elephante, caeli cursum manus nostrae impediunt, obscuret nox diei lumen si potest.

2 *Accidentia in Eucharistia non sunt sine subiecto.*

H A E R. Sacra Concilia post longas contra Hæreticos concertationes, definiunt accidentia illa panis, & uini esse sine subiecto. ut in Concil. Generali Lat. sub Innoc. III. c. 1. est decretum, (quod non recipiunt Graeci) & Const. sess. 8. Flor. explicando formam Eucharistiae. Trid. sess. 13. ca. 1. & cap. 3. Quadruplicem assignat rationem D. Tho. 3. q. 75. 2. primò, quo ad usum, quantum ad manducationem spiritualement, quae est per fidem, quantum ad uitiationem horroris, & irrisuoris, & quantum ad spiritualia, quae per corporalia solent ostendi, uel ut docet 4. sent. dist. 12. q. 1. r. q. 1. 2. conuenit his accidentibus esse sine subiecto. Primo propter significationem, propter effectum, propter usum, propter perfectionem. De his accidentibus affirmant Scholastici; primo quod habent modum agendi, & patiendi ipsius substantiae; secundum, agunt uirtute substantiae: tertium, possunt immutari ad formam, substantialem. Quartum, immutant corpora uicina. Quintum nutriunt. Sextum, habent aliquas operationes naturales, aliquas uero miraculosas. Septimum, potest ex eis aliquid generare. Octauum, possunt misceri cum aliquibus liquoribus. Nonum, franguntur, nec tamen Christus frangitur. Hæc sunt in uniuersum, quae de accidentibus istis affirmant Doctores.

3 *Accidentia Eucharistiae dum aliquis communitur*

B

nicatur

nicatur in secessum vadunt. Quæsitum hoc & si aures ostendat, ne tamen eius ignoratione errare contingat, iubet paucis subinferre, quæ Chrysost. hom. de Euch. in Encenjis dicit. Nihil earum in secessum vadit, quem admodum alterius cui uilibet cibi superfluitas, sed huiusmodi species Sacramenti, in ipsum comedentis corpus conuertuntur. Vbi tanquam cæra igni apposita consumuntur. Num vides panem? Num vinum? Num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Abit, nec sic cogites. Quemadmodum enim si cæra igni adhibita illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit, sic, & hic puta mysteria consumi corporis substantiæ.

Achab vxorem ducit Iezabel Idolatram. 3. Reg. 16. c. f. g.

Achab reedificat Iericho. 3. Reg. 16. g.

Achab desperans multitudini exercitus se per se resistere, submitit se Benadab regi Assiriorum. 3. Reg. 20. a.

Achab Regi misso Propheta, vt cognoscat Deum. 3. Reg. 20. b.

Achab nuntiat omnia, quæ fecisset Elias, quo Sacerdotes Baal occidisset, Iezabel persequitur. Eliam. 2. Reg. 19. a.

Achab penitentia, & humilitas. 3. Regum 21. g.

Achab Regis malitia. Multa alia eodem loco. 3. Reg. 21. g.

Achab denegante Naboth vineam, tristis decumbit in lecto. 3. Reg. 21. a.

Achab prænunciatur interitus, non agnoscentes Dei victoriam. 3. Reg. 20. f.

Achab occiduntur 400. Pseudoprophetae, in quorum ore posuit Deus mendaciū, 3. Reg. 21. a.

Achab, & Iosaphat consulto Deo, proficiuntur contra Ramoth Galaad. 3. Regum 22. a.

Achab occidit Micheam vnicum Dei Prophetam, eo quod ei veritatem diceret. 3. Reg. 22. b.

Achab pugnant contra Ramoth Galaad occiditur iuxta verbum Micheæ Propheætæ, tamen si mutasset habitum, terrij Regum 22. c.

Achab sanguinem lingunt canes. 3. Regum 22. f.

Achab interitus prænunciatur. 4. Reg. 9. b.

Achab filio. Coliæ, & Sedecia filio Maasæ

Pseudopropheta miratur Dominus, Ierem. 29. c.

Achab filij occiduntur cum tota domo iuxta verbum Domini. 4. Reg. 10. a. b. c. d.

Acham de anathemate iuxta præceptum Dei accipiens lapidatur, & omnia illius filij, filæ, boues occiduntur. Ios. 7. d.

Achaz Idolatra, Rex Iuda, consecrat filij suum per ignem. 4. Reg. 16.

Achaz petit auxilium Assiriorum, non Dei contra aduersarios. 4. Reg. 16. b.

Achaz in gratiam Regis Assiriorum ablato Dei cultu, Dijs Siritæ sacrificat. 4. Reg. 16. c.

Achaz promittitur à Deo auxilium, cuius promissionis iubetur signum querere. Isa. 7. a. b.

Achaz moritur. 4. Reg. 16. d.

Achias filius Achitol fuit. 1. Reg. 14. a. b.

Achimaas cum Iosapha nuntiat. Dauidi consilium. Achitofel. 2. Reg. 17. d. e.

Achimaas currrens præuenit Chusi, annuncians victoriam Dauidi. 2. Reg. 18.

Achimelech Sacerdos, ad eum fugit Dauid in Nob. 1. Reg. 21. a.

Achimelech Sacerdos, dat Dauidi panes propositionis. 1. Reg. 21. a.

Achimelech, aegeritus accusatur coniurationis à Saule impio, quod pauisset Dauidem, & arma dedisset, vnde occiditur cum reliquis sacerdotibus. 1. Reg. 12. c. d.

Acedia.

Acedia, vel acedia non est peccatum. HÆR. Acedia, quæ est tedium bene operandi, & tristitia de re spiritali, vt docet D. Thom. 1. q. 63. 2. 2. vel vt alij est remissio animi languor ad bene operandum, præsertim vero de respiritali millies in sacris litteris damnatur. In mero re animi deicitur spiritus. Prou. 15. Multam malitiam docuit ociositas. Eccl. 3. Prou. 17. spiritus tristis exicat ossa. Psal. 118. Dormitauit anima mea præ tédio. Matth. 20. Inuenit alios ociosos, Prou. 25. Sicut tinea vestimento, & vermis ligno, sic tristitia veri nocet cordi. Ioann. 15. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnem qui fert fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat. Galat. 6. Bonum autem facientes, non desiciamus. D. Gregor. 3. par. curæ pastoralis ait. Ipsa qui p

pè mentis desidia cum congruo feruore non accenditur, à bonorum desiderio funditus conualescente furtim torpore mactatur. Vnde aperte per Salomonem dicitur Prou. 9. Pigredo immittit soporem. D. Bern. serm. 3. de Ascens. Inde autem perniciosæ tepiditas emanat, quia affectus, id est voluntas eorum nondum purgata est. nec bonum sic uolunt, sicut nouerunt, à propria concupiscentia abstracti grauius, & illece. Idem serm. 35. de serm. paruis multis modis hoc vitium damnat.

Acedia non est vitium capitale. E R R O N. Doctores affirmant esse communeradum inter septem capitalia vitia, cui sex filias assignant. Malitia, rancor, puslanimitas, desperatio, torpor, & euagatio mentis. D. Thom. 2. 2. q. 35. 3. Hoc enim vitium est contra tertium Præceptum Decalogi. Sic ergo conuincitur Luth. error, qui-bus mirum ummodum arridet religio, quæ paruo negotio citra sudorem omnem, & conatum constat.

Abiurare non tenentur hæretici. HÆR. Ne morbida peccatorum Christi ouile, statuerunt Summi Pontifices abiurationes hæresum, & quod ille ad abiurationem tenetur, qui propria confessione, vel facti euidencia, vel testium legitima attestacione, de hæresi fuerit conuictus, vel de ea suspectus secundum qualitatem suspicionis. & lib. 6. c. Accusatus de hæresi & cap. ad Abolendam, de heret. Si quis vero abiurare contempserit, vel relapsi relinquendi sunt, si sunt laici, si Clerici sunt primū degradandi, dein de tradendi curiæ seculari. lib. 6. de pen. C. degradatio. Si autem fuerit suspectus de hæresi vehementer, & noluerit abiurare, poterit excommunicari, & si per annum perseuerauerit in excommunicatione, tanquam hæreticus condemnabitur. per allegata c. excommunicamus. iud. inquis. Abiuratio i. suspitio. Hæreticus, qui scribit abiurationis formam.

Acolytus inter minores ordines connumerari non debet. HÆR. Tempore D. Siluestri in Romano Concilio, facti ordines & minores recensentur. capit. 1. 3. 7. & 9. Concil. Aquisgranense primum sub Ludouico Pio. capit. 5. Concilium Cartag. quartum. tom. 3. pag. 298. tom. 1. pagina

513. Acolytus vero Græcè, Latine dicitur Ceuferarius, a deportandis Cercis, quando legendum est Euangelium, aut sacrificium offerendum, & hoc ad signum lætitiæ, vt sup. typò luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in Euangelio erat Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hæc Isido. lib. 7. Etimo. cap. 12. Quem sequitur Rabanus. lib. 1. de Instit. clericorum. cap. 9. & huius officium non tacuit Concil. Trident. sess. 23. capit. & cano. 2. Hic est supremus inter quatuor minores, & eius primarius actus est præparare urceolum, denominatur tamen à candelabro, qui est secundarius actus, quia est notior.

Achinoam vxor Dauid. 1. Reg. 25. g.

Achior à seruis Holofernis ligatur ad arborem, quem soluunt Iudæi, & benigne facipiunt. Iudit. 6. b.

Achior relicta Gentilitate credit Deo, & circumciditur. Iudit. 14. b.

Achis, ad hunc Regem Get fugit Dauid. 1. Reg. 27. a.

Apud hunc simulat Dauid insaniam, vt euadat. 1. Reg. 21. d.

Achitophel consiliarius Dauid, stat à parte Absalon. 2. Reg. 15. b. c.

Achitofel consilium tanquam verbum Dei habitum. 2. Reg. 16. d.

Achitofel consilium Deus dissipat per Chusai dantem aliquid, quo periret Absalon cum suis. 2. Reg. 17. a. b. c.

Achitofel laqueo se suspendit, quod non fuisset factum consilium suum, contra Dauidem. 2. Reg. 17. f.

Achor vallis. Iosue 7. D.

Accusatio.

Accusare non licet. HÆR. Sunt, qui affirmant, neminem esse his legibus astrictum, vt accusare teneatur, q̄ Bartolomæ sentire contendunt nonnulli. ff. de accus. l. in eum. At antiqua Moysi lex data fuit Leuit. 5. quæ dicit. Si peccauerit anima, & quis audierit vocem iurantis, testisq; fuerit, q̄ ipse vidit, aut conscius est, nisi indicauerit, portabit iniquitatem suam & Dominus dixit. Dic Ecclesiæ. Fit vero accusatio, ne reus, inter innocentes computetur. & est de præcepto, quando peccatum poterit probare, & peccatum est

contra damnatum corporale, vel spirituale, fit in scriptis accusatio de facto, & persona. Quæ verò sint in accusatione feruanda admonet Stephanus Papa, cuius Epistola continetur, tom. 1. conciliorum. pag. 254. & caus. 3. q. 5. per totam. D. Th. 2. 2. q. 68. qui concludit eam, esse de iure Diuino ex dicto Leonici. c. 5. De qua etiã scribit, quod oportet, vt procedat admonitio, sicut in denunciatione. nam in accusatione attenditur punitio criminis, in denunciatione emendatio fratris. 67. 3. secundum.

2. *Accusator si deficit in probatione, non tenetur ad penam tallionis.* ERRON. Exigit iustitia, vt dum quis alteri nocere studet, ipse illud patiat, oculum pro oculo, Exod. 21. Nam, qui deficit in probatione incurrit penam infamiae. Addit D. Thom. q. si iudex videt aliquem falsè accusasse, non voluntate nocendi, sed igno- rante ex iusto errore, nō imponit penam tallionis. Obs. etiam q. iudex pro bono publico potest desistere ab accusatione. & si accusatio sit iniqua potest, prosequendo quod est iniquum, facit iniuriam iuris potest etiam desistere iudex ab accusatione ad instanciam partis, quoniam ad totum ordinatur. Inferior vero iudex ex Epistola. & Gnome potest à principio non admittere, si sit contra commune bonum, si vero est inchoata, & contra eodē bonum potest dissimulare, & suspendere, ac pro communi beneficio usurpare superioris potestatem. Hactenus D. Thom. art. 4.

3. *Accusatus potest dicere mendacium, ad famam suam conseruandam & vitam.* Multa cum suo loco erit sermo de mendacio, contra hoc dictum plura abducam, quod certè (nisi fallor) hereticum est, & contra illud Iosue 7. & liceret aliquando peccare. Docent tamen Doctores, quod quandoque licet tergiuersari non tamē mentiri. Accusatus de crimine occulto, non tenetur dicere, etiam præcipiente prælato. Constat prædicatum. distinct. 2. cap. 9. c.

Actuum Apostolorum liber non est canonicus. H A E R. Hæretici multi acta Apostolorum reiecerunt. Tatianus, vt Irenæus affirmat. & Seuerus, vt Euseb. lib. 4. histo. Eccl. cap. 29. Phylacter in Catalogo, ca-

pit. 36. Cherinto aseribit D. August. lib. de utilit. cred. attribuit Manicheis. cap. 2. At Sancti ea sunt exposita, ac Concilia receperunt, Laodic. Cartag. tertium. Floren. Tridentinum. Author est D. Luc. vt D. Hierony. testatur in epist. ad Philemonē quem librum et si Græco sermone scripserit; tamen Iosephus Iudeus fatetur in Hebraicam linguam translatum in gazophylacio Iudæorū Tyberiadis reperisse, anno à Christo nato 370. Qui co- dex fuit à presbytero quodam Asiatico corruptus, ut scribit D. Hierony. lib. de viris illust. Hæc simile Tertullianus etiã affirmat. Continet Assumptionem Domini. Descensum Spiritus Sancti. Mathiam loco Iudæ substitutum. Septem Diaconos iustitutos D. Pauli vocationem. Apostolorum vitam, & Euangelij diuulgationem. Miracula multa Apostolorum. Io. Dried. li. 1. cap. 3. par. 3. & Lyranus.

Actus essentialis, & notionalis non distinguuntur in Diuinis. H A E R. Ex diuersis operationibus conuincuntur in Diuinis esse actus diuersi, essentialis, q. designat creationem vniuersi. Notionalis verò processionem personarum. Essentialis sunt communes, notionalis verò minime, nam generare tantum patri conuenit, & omnis actus notionalis ad personam terminatur, & Diuinis attribuius personis ad explicandum originis ordinem. Qui quidem actus non sunt de nihilo, sed de suba patris, & sunt aliquo modo necessarii, & naturales, & voluntarij, & differentia relationib. personalibus secundum modum significandi, licet sint idem re. Hæc est communis Scholasticorum sententia. 1. d. 4. 5. 6. & 7. & D. Tho. 1. q. 41.

Ada. Altera vxor Lamech. Gen. 4. d.

Adad suscitatur à Domino aduersus Salomonem. 3. Reg. 11. c.

Adad Idumæus fugit faciem Dauidis vastantis Idumæam in Aegyptum, vbi vxorem ducit sororē Pharaonis. tertij Regum 21. d.

Adam creat Deus subiciens ei omnia. Genes. 1. d.

Adam in Paradiso constituitur vt aret terram, cui interdicitur lignum vitæ. Genes. 2. b.

Adam cunctis animalibus nomina imponit. Gen. 2. d.

Adam

Adam comedit de ligno scientiæ. Gen. 2. D. Adam erubescens propter peccatum, fugit conspectum Dei. Gen. 3. B.

Adam reicit peccatum in vxorem. Genesis 3. B.

Adæ poena pp peccatum. Adæ facit Deus tunicas pelliceas. Gen. 3. C. D.

Adæ ætas 930. anni. Gen. 5. A.

Adæ Genealogia, vsque ad Esau, & Iacob repetitur. 1. Paral. 1. A.

Adam nomen viro, & mulieri commune. Gen. 5. A.

Adam figura futuri Adæ Christi. Roman. tert. C.

Adam primus homo factus, vt animæ beneficio viueret, at Adam posterior Christus, vt suis daret vitam spiritualement. pri. Cor. 15. F.

Per Adam sumus peccatores constituti omnes, à quo peccandi proclinitatem habemus. Rom. 5. B. D.

Per Adam omnes sumus morti obnoxij, per Christum vero uitæ restituti. 1. Cor. 15. C.

Adam corpus est creatum. H A E R. Historia, quam paucis modo retuli, aperte docet, corpus eius formatum de limo terræ, non ergo creatum; quoniam creatio ex nullo, ac nullum supponit subiectum. fuit eius corporis, non naturalis, sed miraculosa formatio. factus etiam fuit in ætate iuuenili.

2. *Adam die sexto est formatus, & eius anima simul secundum peritiores Doctores.* Nominis verò interpretationem, assignat D. Cipr. in tractatu de Monte Sinai & Sion, & D. Aug. 9. super Ioan. & Beda super Io. & arbitrantur sic appellatum, quia terra illa est formata q. sumpta est ex quatuor mundi partibus, quæ illis litteris continentur, A, id est Oriens, D, Occasus: alter A, Septentrio, M, Meridies, quam interpretationem multo antea Sibylla in Secundo oraculorum lib. explicauit his verbis:

Nimirum Deus is finxit te grammaton Adæ. Qui primus factus est, et qui nomine complet, Oriumque, Occamque, Austrum, Boreamque rigeniem.

3. *Adæ nomen importat etiam numerum quadraginta sex Annorum:* vnde Dominus dixit: Quadraginta, & sex annis ædificatum est templum hoc, i. corpus ex A-

dam. nam Adam apud Græcos componitur ex litteris, quæ numerum hunc continent. Siquidem A, vnum significat, Δ, quatuor. A, vnum. M, quadraginta, qui numeri simul iuncti faciunt quadraginta sex, tot enim diebus in vtero Virginis est formatum corpus eius, sic D. August. exponit.

4. *Adam per peccatum incurrit, non corporis mortem, sed animi.* Iosephus Lib. Iud. Antiq. & Aug. Chisami Episcopus id affirmant. Athereticum est, & in Concil. Africano, contra Pelagium est decretum. c. 76. quicumq. dixerit, Adam primum hominem mortalem factum ita vt siue peccaret, siue non peccaret, mortem in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ. Anathema sit. tomo primo. pagina 584. & in Concil. Milet. cap. 1. tom. 1. pag. 555. & habetur d. 4. c. placuit. D. Aug. scribit contra hoc lib. 13. de ciuit. Dei. cap. 20. & 23. Lac. Firm. lib. 2. de origine erroris. c. 13.

5. *Adam formatus fuit Androgynus.* ERRON. Franciscus Georgius to. 1. problem. affirmat Adam fuisse Androgynem hoc est hominem, in quo corpora, id est foemina, & maris circa dorsum iungerentur, & postea secti, vt ad prolem generandam iungerentur. & hoc idem docet Plato, edoctus à Mose, sed fabulosum est dictum, & contra Sanctorum expositionem; imò verò verba ipsa hunc sensum ostendunt falsum; nam dixit Deus. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Ge. 2. c. si iam erat factum, quare repetendū erat faciamus. Merito D. Aug. li. 3. super Gen. ad litteram, cap. 22. redarguit hanc sententiam, & etiam Strab. Lac. Fir. vbi sup.

6. *Adam fuit formatus in peccato. Macharius. Stephanus.* H A E R. In Concilio Constant. act. sexta, hæc heresis est damnata. Nanq. vidit Deus cunctaque fecerat, & erant valde bona. Perditio tua ex te Isael. tom. 2. pag. 492. & Doctores omnes contrarium docent, q. non est opus recensere, cum res sit aperta.

7. *Adam per peccatum non amisit iustitiam originalem.* Communis Doctorum, ac Conciliorum assensus contrarium docet, q. per peccatum sit orbatum iustitia originali. & Concil. Triden. post alia. sess. 5. in principio.

- 8 *Adam suo peccato non infecit posteros omnes.*
H A E R. Pluries contra Pelagium pugnatum est, & D. Pau. aperte dixit in quo omnes peccauerunt, & per ipsum mortui sumus. Rom. 5. & 1. Cor. 13. & Concil. Arausic. cap. 2. tom. 1. pag. 722. De quo & Conci. Tr. vbi sup. fusius loquar lit. O.
- 9 *Adam, & Eva sunt damnati.* Tatianus.
H A E R. Non habetur apertus locus in sacra Scriptura ad errorem Tatiani conuincendum, tamen Doctores omnes id affirmant, quibus se opponere citra grauissimi criminis notam non licet, vt suo loco explicabo.
- 10 *Adam, & Eva, si permansissent in iustitia originali, non fuisset generatio per coitum.*
E R R O N. Si pro creatio filiorum est naturalis, vt cum Philosophis affirmant Theologi, & eadem fuit semper natura. Adæ non video quomodo remouenda sit generatio per coitum in felicissimo illo statu, sed ad quid distinctio sexus, ad quod membra genitalia? At forte quis dicet. Gregorius Nyssæ Episcopus in lib. de Creatione hominis. cap. 28. Damasceni. 4. orthodox. fidei. c. 25. Chrysost. hom. 18. in Gen. Procop. ca. 4. in Gen. Euthymius in Psal. 50. D. Aug. Gen. cap. 1. dicunt quod non fuisset multiplicatio per coitum, sed alio modo, lex enim rei Veneræ post peccatum intravit, ait D. Chrysost. & fuisset multiplicatio alio modo, Dei potentia possibilis. At D. Th. & Scholastici eundem modum generandi etiam ante peccatum farentur. 1. par. q. 8. art. 2. sed sine deformitate immoderate concupiscentiæ, nam tunc hoc non erat, quia obediebat rationi, & ad hunc sensum loquuntur viri illi sanctissimi. D. Aug. verò li. 1. retract. cap. 10. & 19. & lib. 8. de Gen. ad litt. c. 10. ait. Homines ante peccatum genitalibus membris, ad procreationem imperare poterunt, sine sedæ voluptatis pruritu, & potuerunt esse in Paradiso nuptiæ honorabiles, & torus immaculatus, sine ardore libidinis, & sine labore pariendi. Guido etiam lib. aduersus hæreses, scribit hoc tenuisse Armenos.
- 11 *Adam per peccatum perdidit Dei imaginem.*
H A E R. Scribit Origene capit. 3. super Gen. hoc, & Epiphanius inter præcipuos errores Origenis annumerat. D. Aug. li. sexto super Gen. ad litt. cap. 27. & 28. Se

affirmat Adam perdidisse imaginem Dei in spiritu mentis impressam, secundum quam creatus est. & lib. 2. retract. cap. 24. dicit hoc non esse accipiendum, quasi nulla remanserit in Adamo imago, sed tam de formis remansit, ut reformatione opus habuerit. Opinio ergo Origenis est hæretica si affirmat, quod natura sit variata, quo ad naturalia dona, nam integra remanserunt, vt testis est Dionysius: nec per hoc similis est belluæ, sublimata tamen fuit gratuita imago, ac similitudo quo ad supernaturalia, & gratuita: vnde David. Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Multa D. Aug. scribit de ciuit. Dei. lib. 13. 14. & 15. Eulgentius serm. de duplici Natu. Christi. in fine.

12 *Adam ex ablacione costæ fuit diminutus.*
H A E R. Hispanus quidam, cum Cardinali Caiet. ne dicant Adamum diminutum, interpretantur illud dictum Gen. 2. non secundum historiam, quasi costa vere sit ablata, quia vel monstrum fuisset Adam, uel postea diminutus, & mancus, ideo intelligenda sunt secundum mysterium non allegorice, sed parabolæ, & adducunt aliqui dictum D. Chrysost. homil. 15. in Genesum, qui dicit: Ne humano more accipias, quæ dicuntur, sed crassa verba hæc humane imbecillitati conuenire cogites. At D. Thom. 1. par. q. 92. 3. & Hugo. Victorinus diluunt argumentum eorum, & quod vera sit historia, imo vero opinionem Caiet. tam Alphons. quam Catherinus censent esse hæreticam. Non ergo fuit monstrum, nec mancus, quia costa illa coniuncta fuit, non vt in diuiduo, sed vt principio totius nature. Sicut nec semen reddit hominem, monstruosum, nec mancus, quando fuerit, dicitur.

13 *Adam somnus non fuit verus somnus, quando Eva formata est.* H A E R. Pingunt aliqui contra communem Sanctorum expositionem non fuisse somnum, sed abstractionem quædam. At opera vitæ etiam eo statu conueniebant ipsi primo homini, fuit ergo verus somnus. Vnde Chrysost. hom. 15. in Gen. ait; tanto illum somno oppressit, vt quasi grauedine quadam correptus, nullum rei, quæ fiebat sensum caperet, & impleuit carnem, pro illa, ne posset

posset discusso somno, quod factum erat, & vacuitate sentiret. Conueniunt omnes in hoc.

14 *Adam eiectus de Paradiso positus est ad eius iannam.* E R R O N. Ex verbis Sacre historię tam ex Grecis, quam Hebræis, & Latinis habetur, quod Cherubin sit positus ad ostium Paradisi. Gen. idco caueant Lectores, dum legunt 70. Interpretum traductionem, qui peruertunt sensum, affirmantes de Adamo, quod de Cherubin dicitur. & sic omnes interpretantur.

15 *Adam sepultus est in monte Caluarie.* Origenes hoc tuetur tractatu in Matth. 35. Athan. lib. de Passione Domini. Cyprian. serm. de Resurrectione. Amb. lib. 5. Epistolarum, epist. 19. & in Luc. 23. Theoph. in Mat. cap. 27. & Marci 15. & Lucam 23. & Ioan. 19. Euthym. cap. 27. in Matth. omnes hoc idem sentiunt. At D. Hieronymus tanquam fabulam deridet, in Matth. 4. & dicit eum sepultum esse iuxta Hebron, & Arbeg, vt legitur in Iesu filij Naue volumine, cap. 14. Quid ergo dicendum sit affirmare non audeo. Cano. vero lib. 1. cap. 5. ad Octauum. sequitur antiquorum sententiam contra Hieron.

16 *Adam non fuit ex Inferno liberatus.* E R R O N. Ecclesia vniuersa credit ex descensu Christi ad Inferos Adam ex Limbo erutum, nec inaniter credendum est, undecunque hoc creditum sit ab Ecclesia, etiam si canonicarum Scripturarum, hinc expressa, nõ proferatur auctoritas. Hæc D. Aug. epist. 99. ad Euodium.

17 *Adam & Eva ante peccatum erant cæci.* H A E R. Quomodo nobilissima omnium creaturarum orbari fuit præstantissimi hoc sensu inter externos, qua via impossuit animantibus cunctis propria nomina; quod nam eius erat dominium si cæcus erat? Cæci profecto, & duces cæcorum sunt, qui hoc affirmant. Nam dicitur, Gen. 3. vidit mulier quod esset bonum lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit, & comedit quid clarius? Dicuntur tamen post peccatum aperte, quia antea non erant atenti, vt cognoscere, quod eis indumento gratiæ præstaretur, quando membra eorum voluntati repugnare nesciebant. Sic exponit D. August. lib. 14. de Ciuitate

Dei cap. decimosexto.
Adarezer Rex Soba percutitur à Dauide. 2. Reg. 8. a.
Adarezer Ieruiæ, faciunt pacem cum Dauide, & serunt ei. 2. Reg. 10. d.
Adipem hostiarum prohibet Deus comedere. Leu. 9. c.
Adipem agnorum comedere non introduxit Deus Israelitas in terram promissionis. Deut. 32. b.
Adolescentula, quales esse debeant. Tit. secundo. a.
Adolescentes diaconi subditi sint Episcopis, siue presbyteris, illis seruientes, & ministrantes. 1. Pet. 5. b.
Adolescentis modestia in loquendo. Eccles. 32. b.
Adolescens quidam fugit, cum Christus comprehenderetur. Marc. 14. c.
Adonias filius Davidis inficio patre occupat regnum, immolans victimis. tertio Reg. 1. a. b.
Adonias audiens Salomonem, præcepta patris constitutum Regem super Iudam & Israelem, fugit tenens cornua altaris à quibus iussu Salomonis auulsus, reducit in domum suam. 3. Reg. 1. f.
Adonias petit Abisag in uxorem. tertij Regum 2. c.
Adonias occiditur. 3. Reg. 2. d.
Adoptare nos in filios prædestinauerat Deus ante secula. Eph. 1. a.
Adoptare nos venit Christus. Gal. 4. a.
Adoptati Iudæi à Deo in peculiarem gentem. Rom. 9. a.
Adoptionem Dei expectant fideles. Rom. nono. d.
Adorandus Deus, ac timendus. & illi procidendum. Deut. 6. c. 10. d. Matt. 4. b. Lucæ quarto. b.
Adorant Deum loquentem ad Moysen in nube in ostio tabernaculi. Exo. 33. b.
Adorabant procul seniores Israel cum Aaron non appropinquantes monti Sinai. Exod. 24. a.
Adoraturus, & Domino sacrificaturus Elcana ascendit in Silo, vbi coram Domino comedeat, & bibeat. 1. Regum primo a. b. c.
Adorat Dominum Dauid in summitate montis fugiens Absalon. 2. Reg. 15. G.
Adorat Saul Dominum, sed non in fide. 1. Reg. 15. G.

Adorandus non est Deus alienus. Exo. 23. c. 34. b.
 Adorat populus vitulos quos fecerat Ieroboam. 3. Reg. 12. g.
 Adorant Idola Israelitæ ignorantis Dei opera, & traduntur in manus hostium. Iudic. 2. b.
 Adoratores veros futuros post diuulgatum Euangelium. Ioan. 4. c.
 Adorant Apostoli Christum ascendentem in Cælum. Luc. 24. c.
 Adorare volens Ioannes Angelum, ab eo est prohibitus. Apoc. 16. b. 2. b.
 Adorant bestiam vniuersi. Qui non sunt scripti in libro vitæ. eorumque plaga. 16. c. Apoc. 13. c.
 Adorasse dicit scriptura Gedeonem audientem castra Medianitarum tradita Deo in manus ipsius Gedeonis, id est gratias egisse Deo, & credidisse promittenti victoriam. Iud. 7. d.
 Adorant, siue gratias agunt Deo filij Israel, quos ipsos visitauerit, & respexerit afflictionem eorum. Exo. 4. g.
 Adorasse populum, dicitur Abraham, pro egisse gratias populo, cum geniculatione aut gestu decoro. Gen. 23. b.
 Adorare, pro inclinare, & incuruare se non coram aliquo, honoris, & reuerentiæ gratia, utitur scriptura. Gen. 14. a. 33. 42. 43.
 Adorat Dauidem, siue inclinatur se Dauidi, ipse Natam Propheta. Item Bersabee. 3. Reg. 1. c. d.
 Adorare imagines Dei, & Sanctorum non licet. Felicianus. Eras. Carolast. HÆR. E. In Idololatriæ scopulum fideles Ecclesiæ filios impeditur arbitrantur, filij tenebrarum. Nam sancta Ecclesia semper tenuit venerationem imaginum, ut scribit Farasius Papa Constantino Imperatori; & refertur in Concilio Niceno. tomo 1. pag. 287. Hanc adorationem imaginum inferius pluribus ostendam. Adrianus I. interpretatur illud, Cant. 2. Ostende mihi faciem tuam; quia visio sacrarum imaginum speciosam formam Domini Salvatoris Nostri Iesu Christi, secundum carnem sanctæque eius genitricis, & Sanctorum pertinet. to. 3. Concil. pag. 203.
 12 Adoranda Crux non est. Claudius Hæc. Eusebius Romanus Pontifex, qui gubernauit anno 309. qua ætate Crux adinuenta est, & statuit, ut eius festum cele-

breteur, sic enim scribit Episcopis Ethræ, & Campania. Crucis ergo Domini nostri Iesu Christi, quæ nuper nobis, gubernacula Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tenentibus, quinto Nonas Maij inuenta est in prædicto Calendarum die, inuentionis festum solemniter celebrare mandamus, to. 1. pag. 311. Laudatur in Concilio Niceno Sancta virgo Euphemia, quæ in capite eius apparuit signum Crucis, quæ adorandum præcepit Sancta Synodus; pictores etiam laudantur. Act. 4. pag. 95. a. & secundum Concil. Nice. idem repetit. Act. 4. pag. 105. Multa alia scribuntur. to. 2. pag. 693. Anglica. §. sexto. Damasc. lib. 4. de fide ortod. cap. de imaginib. dicit esse traditionem Apostolicam. & D. Th. 3. q. 25. 3. tertium.

3 Adorare Eucharistiam non tenemur. Oecolampadius. HÆR. E. Quid ergo est, quod scribit D. Paul. ad Heb. 1. & adorent eum omnes Angeli eius. Hieron. & D. August. super illa verba Dauid. Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, hoc idem probant, & Cassiod. & Psal. 21. Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ. D. Aug. etiam hoc repetit. 3. de Doctr. Christ. Insudant cæciores, ut probent adorandam esse Eucharistiam, & quamplurima in medium adducunt, quod Christus fuerit adoratus, quæ vera de Christo, at de Eucharistia minime; nam fatentur Hæretici adorandum esse Christum, negat Eucharistiam, quia non est ibi Christus. Ideo opus est directe de Eucharistia probare; quod in sacris literis non habemus expresse sub his nominibus, de quibus cum inimicis certamus. tamen D. Paul. si aduertant aduersarij, cum admonet Corinthios, ut se ipsos probent, antequam edant; profecto includit adorationem, velent, nolint Hæretici. Et D. Ambros. (præter ea, quæ ex D. Augustino diximus) lib. tertio. de Spiritu sancto. cap. 12. de Doctrina Christiana. homil. 24. prima ad Corinth. & 61. ad populum Antiochen. & tertia ad Ephes. & lib. sexto de Sacerdotio. Gregor. item in sermone funebri suæ Gorgonia. Origen. homil. quinta in diuersos Euangelij locos. Gregor. lib. quarto Dialog. capit. 58. idem præcipit. Hæretica arguunt. Nullibi legitur in Scriptura

præceptum de adoratione Eucharistia. ergo non tenemur. Festiuitas etiam eius, ad quid ergo Papistarum processiones. At veri adoratores adorare debent in spiritu, & veritate. Respondeo, quod eorum assumptum est, quod sapius decipit eos; namque fallum est. Non est in scriptura. ergo non tenemur obseruare. Nam multa sunt alia, ut ostendam, quæ nos ligant. Cæcus adorauit Christum, & tamen ille non præcipit. Magi adorauerunt, & multi alij, quibus Dominus hoc non præcepit, quos non reprehendit. Hoc & de solemnitate eius dicimus.

4 Adorari potest Hostia, seu Eucharistia hæc quæ est in Alsari sub conditione. T. M. E. Quorundam Theologorum est sententia, quod hæc Hostia sit sub conditione adoranda, nempe si sunt seruata, quæ seruari debent ad consecrationem. At si verum est quod adorans Hostiam debent ponere conditionem expressam; iam licet apponere dubitationem circa Sacramenta. Ideo dicendum est, quod satis est, quod habeat conditionem habitualem, siue tacite; nempe quod si sciret defectum circa necessaria ad consecrationem requisita fuisse, non adoraret; & talis conditio semper debet esse in adoratione. Nam nostrum est credere Hostiam esse sub speciebus panis, & vini, & hoc præcipit fides, non tamen hanc Hostiam; nec tamen conditione positua adorare debemus. nam actus Sacerdotis bonus est. Nam nec Papam veneramus, nec Episcopos, aut Sacerdotes sub conditione; de quibus ignoramus, an sint baptizati, & verè ordinati, sic & de Sacerdote Missam celebrante. Si verò liceret sub conditione, & Sacerdos poterit dicere in absolute. Si tu es baptizatus ego te absoluo, quod est extrema demerita. Hanc opinionem Galet. scribit de mente D. Thom. 2. 2. quæst. prima. artic. 2. Alexand. de Ales. 3. par. quæst. 30. memb. 3. art. 1. & 3. Bonauent. 3. dist. 9. Gerson par. 2. in regulis moralib. Biel lect. 50. canon. D. Thom. ergo, quod adoratione in habitu 3. distinct. 9. q. par. 2. quæstio. 6. secundum.

5 Adorandus non est Christus homo, adoratio-
 ne latrig. HÆR. Hic primo suppono

vulgatam illam distinctionem quod tres sunt adorationis species. Latria, dulia, hyperdulia. Prima, quæ latria dicitur soli Deo conuenit, & dicitur adoratio stricto vocabulo; & est reuerentia exhibitæ summo, ac omnium principio, ac principi. Obs. 2. Quod duplici actu adoratur Deus, interiori, & exteriori, sic duplex latria, interior, quæ est actus fidei, spei, & charitatis, ut D. August. docet in Enchyr. Exterior est signum sensibile, in profectione latriæ interioris, ut oblatio, cantus, genuflexio, pectoris tussio, manuum complicatio, prostratio in terram, luminarium accensio, testificatio, quibus nos protestamur etiam signo externo nos Deum adorare. Dulia verò adoratio dicitur à dules, id est seruus, hinc dulia dicta est seruitus. Dulia ergo est adoratio exhibitæ creaturæ, ratione alicuius excellentiæ, sic Prælati, Sacerdotes, & qui sunt in dignitate constituti venerantur, sed potiori modo sancti. Hyperdulia est seruitus quadam reuerentialis exhibitæ creaturæ ratione excellentiæ eminentis, & singularissimæ; qua Beata Virgo adoratur. Christus Dominus, ut Homo pure est adorandus adoratione hyperdulie; ut vero eius humanitas est vnita verbo dulia adorari debet. Imò & Caro Christi est latria adoranda, ut docet D. Thom. 3. par. quæst. 23. 3. o. Et imago Christi sic etiam est adoranda, ut idem Doctor scribit, secunda secundæ, quæstio. 81. 3. tertium. Cum ergo Christi caro, & humanitas, nunquam sit à verbo separata, ideo latria adoranda est. Hoc idem affirmat D. Dionis. 3. distinctio. nona, Biel vbi supra. Si Eucharistiam sic adoramus quare non Christum Dominum? Concil. secundum Constantien. capit. 9. idem præcipit.

6 Adorandæ sunt Diuina personæ pluribus non vnica adoratione. HÆR. E. Sicut vna est essentia naturæ, bonitas, diuinitas, perfectio, & dominium, & vnus Deus, sic vnica adoratione est adoranda Trinitas. Vnde & Ecclesia. Qui cum Patre simul adoratur. Rursum, si diuersis adorationibus sunt Diuina personæ adorandæ, vel omnes erunt eiusdem nobilitatis, vel vna altera nobilior, puta, quæ adoramus Patrem, si primū conceditur, quare

quare multiplicandę sunt. Si secundum hereticum est. Nam cum sit vna perfectio, & excellentia patris cum alijs personis, non est cur perfectiori, vel præstantiori adoratione sit adorandus. D. Thom. 2. 2. q. 8. l. 3. prius. Bon. 3. d. q. Biel. lec. 30. Canon. Hinc Abraham vnum adorauit, ter genuflectimus ad Trinitatem (per personarum demonstrandam.

7 Adorandus non est Deus, adoratione Latrię. H. A. E. R. Hoc nemo nisi insipiens affirmaret, ideo ad aliam veniamus; quis enim (nisi stultus, quæ negat esse Deum) negat summum honorem Deo, qui est Creator, principium, princeps vniter. Deo tamen etiam dulia continet, ratione Domini. Vnde & dictum fuit Sathanae. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Matt. 4. D. Thom. 3. q. 23. 2. c.

8 Adorandę non sunt Latrię Diuinitates, & omnia, quę sunt in Deo. H. A. E. R. Cum Deus sit summe simplex & omnia quę sunt in ipso, sint ipsemet Deus conlequitur certe, quod eadem adoratione adoranda sint, ut fatentur Theologi omnes. & D. Thom. 1. par. q. 28. 2.

9 Adoratio requirit necessario locum determinatum. H. A. E. R. Si iuxta monitione D. Pauli, oportet semper orare, profecto non exigitur locus præfixus ad adorationem. Nec licebit in platea genuflectere, nec similia, quę heretici hypocrisis ascribunt, negant Deo debitum honorem. Nam veri adoratores adorant in spiritu, & veritate, & sicut vbiq; Deus, sic vbiq; venerari potest. Statutum est tamen templum, propter loci consecrationem, propter sacra mysteria, & alia sanctitatis signa, & propter concursum multorum, qui ibi congregantur. D. Thom. 2. 2. q. 84. 3.

10 Adorans Deum vane, ac superstitiose respicit Orientem. T. E. M. Multi, qui ignorant propriam vocem arbitrantur superstitutionis esse, quod nos faciem ad Orientem vertamus, quod tamen est Apostolorum traditio, ut affirmat Origenes. hom. 5. super Num. & Basil. de spiritu sancto. c. 27. Damasceni. 4. de fide orthodoxa. dist. 11. Canon. Ecclesię. Quod D. Aug. attribuitur, licet potius sit Damasceni, nec reperi apud D. Aug. huius rationem reddit D. Aug. lib. 2. de serm. in monte Domini, & D. Thom. quod est propter lumen mentis;

quoniam ibi est nobilior pars, & nobiliora opera. 2. 2. q. 84. 3. tertium. Iudei vero versus Occidentem respiciunt, ut vitent idolatriam, & significant mortem Christi. par. 2. q. 102. 4. 5.

11 Adoranda non est imago Crucis in qua vna materia, adoratione Latrię. E. R. R. O. N. Hoc dictum pugnat cum D. Thom. conseruandum, ut diuersa dicta Scholasticorum conciliemus, & concionatoribus veritatem explicemus. Nam Bucifer lib. 3. d. 9. scribit, quod neque ut representat Christum est adoranda latria. Nam sic Beata Virgo multo magis esset latria adoranda. Et accidentia, quę sunt in Sacramento Altaris. Hoc etiam tenet Holcat. in lib. sapient. Cum ergo idem sit motus in imagine, & imaginato, hinc dicitur a D. Thom. quod Crucis imago in quacunque materia latria sit adoranda. Nam sicut adoramus Deum in creaturis latria, nec tunc adoramus creaturas, sed Deum, & sicut amatur, ac blasphematur Deus in creaturis sic Crucis imago adoratur. Obs. 2. Quod imago Dei triplex est. prima est pictura, secunda rationalis creatura, quę secundum seipsam est imago Dei: & item est ipsa creatura rationalis, quatenus in Deum refertur. Prima imago latrię adoratur, at non secunda. Obs. 3. Quod aliquid adoratur, ut terminus, aliud ut causa adorationis. Sola enim Diuina essentia adoratur, ut causa; cui soli dicimus. Adoramus te. Terminus etiam sumitur adhuc bifaria, vel in se, vel ut est in alio. Et tunc sola Diuinitas adoratur in se, ut obiectum adorationis; humanitas vero Christi, & quę sunt alia adorantur, propter alium, & ut in alio, & sicut pars in toto, ut admonet D. Thom. Terminus etiam adorationis duplex, vel vltimus, & sic solus Deus vel proximus, & sic Rex suę imaginis. Obs. 4. Quod dulia potest accipi genericę, & specificę; primo modo continet etiam latriam, nam & dulia adoratur Deus, ut dixi, illi soli seruias; proprie vero conuenit tantum creaturę. Obs. 5. Qui adorat totum suppositum adorat omnia, quę eius sunt, sic, qui adorat latria Christum, omnia etiam ipsius adorat. Obs. 6. Quod Crux, & eius imago nõ est adoranda latria, quia non est pars Christi,

Christi, & sic aduersarij bene dicunt cum D. Thom. 3. dist. 9. q. 1. art. 2. q. 4. Atratione contactus Christi, sic latria est adoranda. Obs. 7. Quod omnia, quę sunt Christi, & ratione contactus, possumus adorare latrię adoratione, ne tamen scandalum detur pusillis, non ea adoramus, licet a Sapientibus possit hoc esse, & adorari, remoto errore, & scandalo: sicut ergo Christum adoramus latria, & si possit etiam dulia adorari, sic Domini mater potest latria adorari, ex contactu ad eam. Hinc nec terram, quam calcavit, neque asinum, quem infedit, neque ligna, quę tetigit, ne ab infidelibus irrideamur, & scandalum pariat infirmis, ut Gerson dicit, tract. 8. super Magnificat. Obs. 8. quod imago trifariam considerari potest. primo ut materia est, puta lignum, secundo, ut figura, quę est accidentis. tertio, ut exemplar, hoc est ipsum totum, cum actuali habitudine ad imaginatum, vel ut locum eius tenet; hinc pro uerbo, dicitur confueuit. Si risguarda il Can per amor del Patrone. & hoc tertio modo adoratur Crucis imago, & conditio illa imaginis facit, quod aliter non adoraretur, & sic conciliantur Doctores. Nam imago non est causa adorationis, sed res in se, & sic idem est motus in imagine, & in imaginatum. Qui vero negant quod imago Crucis, ut habet relationem ad Crucem, non adoratur latria, videant, quã iniuriam Cruci inferant, & qua de causa. Et si imagini Cęsarıs, quę est in denario, debetur honor, & qui illam corrumpere praue animo, grauius puniretur, sic qui Christi vexilla, & qui maculat imaginem, etiam imaginatum. Nam imago est vnũ quid cum imaginato, non tres, sed pro relatione; & dicitur Redemptor, & Creator in suo exemplari. Sicut ergo imagines destruentes puniuntur pro crimine læsę maiestatis, sic qui imagines non veneratur, nãque ad memoriam reuocant imaginatum. Tanta ergo diuersitas de adoratione Crucis, vel imaginis eius ex diuersitate vocabuli adorationis nascitur; & scandalum præbent plebi concionatores, dum instruunt populos, non esse latria Crucis imaginem adorandam.

12 Adorandum præputium non est. Scribunt multi, quod Romę in Ecclesia Lateranensi

seruatur præputium, inde deducunt, quod non debet adorari adoratione latrię, quia non est coniunctum verbo, quod enim semel assumptum, ut pars essentialis, nunquam dimittit, ideo adorandum erit, ut humanitas Christi, sic affirmat Biel. At non uideo quomodo. Crux. Et gladius, quo abscisum est præputium adoretur latria, & non præputium, saltem, ratione contactus, & quia nostram salutem operatur. Nec satis est dicere, quod verbum sit vnũ cum partibus totalibus, vel essentialibus: nam sanctorum cineres veneramur quare non Dominum. Si ergo lanceam, & alia, multo fortius carnem Christi, si ea, quę tetigerunt. Adoratur terra, nam Romę scalam osculamur, ergo & præputium.

13 Adorari non debet sanguis qui est in Eucharistia. Quod de tota Eucharistia fuit iudicatum, hoc idem repeto de sanguine, & non nisi hereticus hoc affirmaret, quod est assumptum.

14 Adorandus ne est sanguis, qui miraculose a Cruce cõmanauit? Quid tenendum sit de hoc non dubitat Bucifer lib. 3. d. 9. quod non est adorandus inquit, quia est miraculosus, & non coniunctus diuinitati. At quod nullo modo sit adorandus scanda-losolum videtur dictum. Etenim adoramus imaginem Crucis, ut habet ad ipsam Crucem relationem, quare non miraculosolum sanguinem. Imo vero tenet Bucifer, quod nec sanguinem qui in terris ex Christi passione remansit, sit adorandus, quod est erroneum. Nam ille fuit pars Christi, atque ei vnitus; & si cetera, quę habent ad Christum habitudinem sunt adoranda multo fortius sanguis, errat ergo Bucifer, nec mirum quoniam de Cruce hoc idem affirmat, quod dum canit Ecclesia. Tuam crucem adoramus, non de Cruce, de ipso Christo. Ioco Crucis loquatur, quod est contra omnes Doctores. Caueant ergo Lectores.

15 Adoranda non sunt Sacramenta. Nullo modo. H. A. E. R. De Eucharistia satis probatum est, quod latrię adoratione debemus adorare quod vero alia sacramenta sint adoranda, ea ratione proba, quod gratiam causant, & continent, ac a Christi passione virtutem habent. Rursus si terra adoratur, & similia, quare non Sacramenta, quę velut instrumenta nos iustificant.

Ado-

Adoramus Sanctos, quare non Sacramēta, quæ magis sunt ad nostram salutem, & quasi aqueductus exiens de Paradiso copiosam gratiam conferunt, vnde non scitamus in eternum. At dicet quispiam Sacramenta non sunt, nisi dum exercentur, puta baptisimus, nisi dum abluit oleum dum vngimur, sordo dum suscipimus, & sic de alijs, quo modo ergo poterunt adorari. Respondeo, quod eo modo, quo sunt, sic adorantur, nec opus est confugere ad esse eorum, satis est quod sunt, & sic adorarentur. Item Sacerdotes honoramus, ergo ordo Sacramentum adorandus est, sicut ergo res aliæ adorantur, quæ sunt anima salutis nostræ, inquit Anselmus, sic Sacramenta debemus adorare. Sacramenta etiam sunt sancta, & in ordine rerum gratuitarum, ergo velut Sancta adoranda sunt. Nec loquor de Sacramentis in genere rerum, sed ut sunt aliquid Christi, & sanctificant nos, ac effluxerunt à latere Christi in Cruce pendentes. sic ea adoratione, qua Christus adoratur, sunt adoranda, non ut pars Christi, sed ut res Christi gratiam continens, & donans. Sicut ergo vestimenta Sanctorum eadem adoratione, qua ipsos adoramus, sic & ea, quæ Christi sunt.

16 Adorandæ non sunt superfluitates Christi, si quæ insenerentur, puta vngues, capilli, & similia. H A E R. Hoc dictum supponit quod Saluator tanquam homo politicus vngues absciderit, & si de capillis hoc non credam; tamen, si capillus, vel pars vnguis reperiretur, adoranda essent, & ea adoratione, qua Christus. Nam si terram, si crucem, si vestes ratione contactus ut Ansel. & D. Thom. & Theologi omnes affirmant sic adorantur, quare partes eius, & si superflua ratione contactus, non sunt adorandæ?

17 Adorandus non est humor sanguineus, vel sudor Christi si reperiretur. H A E R. Concedunt aliqui non infamæ notæ viri, quod sanguis Christi, & imago in Sudario debet adorari, at negant de sudore; at nisi mea me fallit opinio eadem ratio est de omniibus, quod ratione contactus, & ut aliquid Christi, & quæ ex corpore Christi emanauerunt, sunt adoranda, & eadē adoratione. Hanc si fideles capillos, vestes Sanctorum venerantur, multo for-

tius, quæ Christi sunt. Si capillos, si vngues, si vestes in sacro Altari fidelibus adorandas Ecclesia ostendit, & exhibet, multa, ac validiori ratione, quæ Christi sunt, vel fuerunt ei vnita; si Domum Laurentianam exosculamur, flectimus genua, petus percussimus; quare eosdem honores exhibere non debemus ijs, quæ ei fuere propinquiora? Videant, expendant aduersarij hæc, quæ diximus, & respiciant, ne sint causa erroris, & Hæreticis ansam præbeant, ac fenestram aperiant.

18 Adoranda non est lancea, clavi, corona, vestes, & huiusmodi. H A E R. Audiui à quodam viro peritissimo, quod tantum Crux latræ est adoranda, quæ fuit instrumentum nostræ Salutis, & inde Christus dicitur Crucifixus, non lanceatus, ait Damasce. sic probabant suam sententiam. Ego vero, ne à communi Sanctorum decreto discedam; quod de Cruce diximus, hoc de omnibus alijs, quæ Christi sunt affirmo, & D. Thom. ex contactu docet eadem adoratione omnia ista adoranda. 3. par. q. 25. 4. tertium. Quod verò dicunt Christus est Crucifixus non Lanceatus, ergo tantum Crux est adoranda. Nego consequentiam, nam licet denominetur Iesus Crucifixus, ut Angelus dixit, Iesum queritis Crucifixum. Hoc est quia potiori instrumentum suæ mortis non sequitur, quod alia non sunt adoranda; sed quod non denominetur fateor, transire verò à denominatione ad adorationem, quis non videat fallaciam, quis non fateretur errorem? Stemus ergo cum doctrina D. Th. sequamur patres.

19 Adorandæ non sunt vestes, & alia Sanctorum. H A E R. D. Hieronym. contra Vigilantium probat Sanctos adorandos esse; & omnes eorum Reliquiæ. Contactu enim vestium multa Dominus operatus est, ad eorum dignitatem manifestandam. Hinc concludit Biel post plurima exempla, quod arma, quibus triumpharunt, vestes, sepulchra, & quæ sanctos tetigerunt, & quæ ad eorum usum pertinere cognouimus adoranda sunt. Et in Aluerniæ monte, vbi Sanctissimus Pater Franciscus seruatoris insignia suscepit adorant patres illi religiosissimi, ac omnibus venerandam ostendunt bucellam panis vino, vel aquæ intinctam, quæ de Bea-

Beatissimi Patris mensa superfluit, nec amen idolatry sunt, nec ego, qui eam pluries osculaui in idolatriæ vitio inci. Biel plura de his scribit vbi supra. & quod ista omnia, eadē adoratione, qua sancti, sunt adoranda, & hic est vsus.

2 Adorari possunt creatura, ut sunt imagines Dei, eadem adoratione, quæ adoratur Deus. H A E R. Probant aliqui hoc dictum, eo quia tunc non creatura; sed ipse Deus adoratur, & sicut Deus blasphematur in creaturis sic amatur, & veneratur, sic scribitur quidam adhuc viuētes in suis quilibet. & potest eorum sententia roborari, quia idem est motus in imagine, & imaginato ut supra diximus. Rursus Abraham Genes. 18. Tres Angelos adorauit. & Natã Propheta Dauidem. 3. Reg. 1. & Ioan. voluit Angelum adorare, qui prohibitus fuit, nunquid ergo errauit Ioannes? His tamen non obstantibus dicendum est cum D. Thom. 2. 2. q. 84. 1. 1. secund. & 2. 3. 3. Quod ille honor qui exhibetur Deo nunquam pure creaturæ rationali est exhibendus, ne sit erroris causa, hinc Mardochæus noluit adorare Amã Est. 4. & Apost. Pau. & Barnabas dixerunt renuētes adorationē talē. Hofes sumus. Abrahã verò non adorauit adorationē elatriæ, vel si adorauit non Angelos, sed Trinitatem ipsam. Tres vidit, & Vnum adorauit. Nec idem, qui est ad rem, est semper in imagine, & qui est in imagine est in imaginato, non tamen e conuerso, qui est in imaginato est in imagine. Sic Natã Propheta adorauit non tamen latræ, quæ Deo tantum conuenit. D. verò Ioan. Prohibitus est ne adoraret ea quæ Dei propria sūt, vel pp mysterium incarnationis Christi, qua homines sunt superiores aliquibus Angelis. & sic conciliantur omnia. Direct. verò inquisit. par. secunda. questio. decima. Hæresis secunda. & sequent. Inter hæreses hanc connumerat. Ne ergo sit causa erroris (ut admonet Cardin. 2. 2.) non est ea adoratione creatura adoranda, quæ Deo competit. Licet Deus ametur, & blasphemetur in creaturis, non tamen tenet sequela, ergo eodem modo adorandus.

21 Adorari potest Angelus apparens in specie Christi. H A E R. Pendet veritas huius ex proximè dictis, si enim honor, quæ so-

li Deo impenditur, creaturæ tribuatur peccatum est; etiam si Angelus in forma Christi apparens adoretur, peccatum est, nisi conditio exprimat. & hoc aperte docet Diuus Thomas, tertia par. distinct. nona. questio. prima. art. 1. 2. questio. 6. tertium. & 4. dist. 30. & si D. Paulus prohibet, ut si veniat Angelus euangelizans aliud Euangelium, sic nec ipsum adorare debemus, si veniat in forma Christi, namque Angelus Sathanæ se transfiguratur in Angelum lucis, teste Diu. Paulo.

22 Adorari Dæmones possunt absque peccato adoratione dulci, & melius excusatur ab Idolatria talis adorans, quam adorans imaginem Christi, & Sanctorum. H A E R. E. Ex confessis procedendum, si dulci adoratione, qua dicitur seruitus, alicui creaturæ tribuitur, hoc est ratione excellentiæ, quæ in creatura reperitur, non naturæ, sed gratiæ. At in dæmone non est, nam de Cælo eiectus est serpens ille antiquus accusator Fratrum nostrorum. non ergo talis honor debetur ei. Rursus prohibet Dominus nos Mammonæ seruire. Non potestis Deo seruire, & Mammonæ. At dulcia seruitutem importat, ergo non exhibenda Dæmoni. Et quid est quod Dominus dixit Dæmoni, dum requisitus fuit, ut illum adoraret. Dominum Deum tuum adorabis. Quibus addo. Quod in baptismo Sathanæ renunciamus.

Iure itaque Direct. Inquisit. secunda par. questio. decima. sermo 4. Tanquam hæreticam explicat hanc sententiam. Iud. Inquisit. verbo, Apostata, conclusio secunda.

23 Adoratio, & sacrificium de iure naturæ debentur Dæmoni. H A E R. Ex dictis in superiori propositione hæc hæresis damnatur, & scribit Direct. secunda par. q. 10. Her. sexto.

Aduenæ fuerunt Israelitæ apud Aegyptios. Deuter. 19. d.

Aduenæ, pupillis, uiduis relinquendæ reliquæ messis, vindemiæ, & oliuarum. Deuter. 24. d.

Aduenæ iudicium non peruertendum. Deut. 24. d.

Aduenæ iudicium. peruertens maledictus. Deut. 28. c.

Aduentū diligendi. Leuit. 19.
 Aduentū non affligendi. Eod. 22. c.
 Aduentū non exprobandum. 19. g. Exo. 22. c.
 Aduentū triennales diuitiā danda. Deuteronom. 26. a.
 Aduentū precipitur legi Deuteronomium. Deut. 3. 1. c.
 Aduentus Domini, Malachias prædicit. Mal. 4. a.
 Aduentum Christi expectat Propheta. Isa. 62. a.
 Aduentus Christi sedentis super Asinam. Zach. 9. b.
 Aduentus Christi, & victoria aduersus mortem, & peccatum, & infernum. Hab. 3. a.
 Aduentum futurum, eam maxima virtute, & signis prædicit Christus. Matt. 16. d.
 Aduentus Domini ad iudicium. Apoc. 6. d.
 Aduentus tam inopinatus, vt dies diluuij. Matt. 24. d.
 Aduentus Domini, vt fur in nocte. 2. Pet. 3. c. Apoc. 3. a.
 Aduentus Domini, vt fulgur exiens ab Oriente, & patens in Occidente. Mat. 24. c.
 Aduentus Domini ad iudicium. Isa. 3. c.
 Aduentus Domini qualis futurus. A. 1. b.
 Aduentum Domini expectant fideles. pri. Corin. 1. a.
 in Aduentu Domini gloriabuntur. 2. Corin. 1. c.
 Aduentum Domini instare prædicit Iacobus. Iacob. 5. b.
 Aduentum suum quare tardet Dominus. 2. Pet. 3. c.

Aduentus.

Aduentus Domini Saluatoris, non est duplex in carne, & ad iudicium. H. A. E. R. Vtrūque aduentum Domini ex ipsismet verbis Saluatoris aperte habemus. De primo, si non venissem & loquutus non fuisset peccatum non haberent. De secundo, Cum venit Filius Homini in Sede Maiestatis suæ. De primo habemus Natiuitatem explicatam ab Euangelista. De secundo, Erunt signa in Sole, Luna, & Stellis, ad ea ego quæ obscuriora sunt veniamus.

Aduentus Christi in anima ficticius est. H. A. E. R. Quid clarius pro huius confutatione dici potest? Tu in aobis es Domine. Si uenerit ad me, non videbo eum. Vbi fuerint duo, vel tres in nomine meo

ibi sum in medio eorum. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Ad eum veniemus, & mansionem quod eum faciemus. Non ego, sed gratia Dei mecum. Gratia eius in me vacua non fuit. Aue Maria Gratia plena, Dominus tecum. Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consumationem seculi. Et alia multa.

3 Aduentus primus & secundus non differunt in modo. H. A. E. R. Primus Aduentus fuit occultus, nulla hunc signa præcesserunt. primus fuit ad liberandum à peccatis, ad ad manifestandam veritatem, & nos ad Deum traheret. Secundus erit terribilis, manifestus. Boni glorificabuntur, liberabuntur. ab omni poena, peccato, à Diaboli potestate, à seruitute corporis, & videbunt boni Deum facie, ad facie. Iniqui plebsentur aternis pœnis. Hæc sunt clara in Sacra pagina.

4 Aduentus Domini celebratio vane est ab Ecclesia instituta. H. A. E. R. Derident, conculant hæretici omnem ritum Ecclesiæ, nec mirum, nam quæ conuentio filij lucis, ad filios tenebrarum? Nos vt filij prudentes sequamur vestigia Sanctorum Patrum, ægementis Ecclesiæ matris, quæ & si nullum dederit præceptum de eo, vt ieiunemus, vel frigidiores cibos comedamus consulit tamen, vt legitur. ext. de obser. ieiun. c. consilium. Nec meus est animus à ieiunio Cœnobitas, nam ex eorum constitutionibus, & honorum (post tot secula) consuetudine, fortè tenentur sub vinculo peccati mortalis. Consuevit etiam Ecclesia per quatuor Dominicas diè Natalis celebrare quia quadruplex est Domini Aduentus. Vt scribit Gerson par. 2. ferm. de verbis Domini. & Pélbar. lib. 3. Rosarij Theo. Primus aduentus est Incarnationis. Io. 1. Verbum Caro. Secundus in mente per gratiam. Ad eum veniemus. Ioan. 14. Tertius. In morte. Estote parati, quia qua hora non putatis Filius Homini veniret. Mar. 13. Quartus est iudicij. Videbunt Filium Homini venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. Luc. 21. Qui ergo Ecclesiæ determinationi resistit, Deo resistit.

5 Ante Aduentum Christi, nullus fuit bonus. Albanenses. H. A. E. R. Nescio, quo Ipiritu ducti viri illi iniquissimi id affirmare audeant. Et contra tot Sacra paginæ testi-

estimonia, negant. Adamum (de nihil scriptura loquitur) contra Doctorum sententiam. Abel, Noe, Abraham, Mosen, Dauidem, ac tot Prophetas; & à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ, vt seruatoris verbis eorum conuincam proteruiam, Et D. Paulus ad Heb. probat Sanctos fide Deo placuisse. Nic. Sand. lib. 7. de vifi. Mon. Ecclesiæ, arguit contra eos.

Aduersarij, Domini formident ipsum. pri. Reg. 2. b.
 Aduersarios suscitatur Deus Salomoni ouerfo ad Idola, Adad Idumeum, & Razon. 1. Reg. 2. d. e.
 Aduersarios mittit Deus in Iudæam. 4. Reg. 15. g. 16. a.
 Aduersa fortiter sustinenda. Psal. 4.
 Adulationis peritias. Prou. 27. a.
 In Adulatores. Prou. 24. c.
 Non adulabatur Paulus in sua concione. pri. Testal. 2. a.

Adulatio.

Adulatio non est peccatum. H. A. E. R. Clamât: Prophete, redarguit Salomon locis dictis sepius adulatores. Adulatio verò est laudando excedere, siue hoc faciat quispiam propter delectationem solam, vt alijs delectet. Vel propter lucrum; ideo est peccatum. Hinc Dauid; Molliti sunt sermones eius super olgum, & ipsi sunt iacula. Psal. & Prou. 1. Fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. & 16. Virini quus iactat amicum suum. Eccl. septimo. Melius est à sapiente corrigi, quam stultorum adulatione decipi. Chriost. hom. 2. de Dauid, & Saule. Cyni. ser. de lapsis. Basil. in Psal. 61. Aug. Psal. 134. Hieron. lib. 1. aduersus Pelagianos, & 2. aduersus Iouinianum, plura scribunt aduersus adulatores. Adulator enim est sicut echo, si rides, ridet, si mentiris, mentitur.

Adulteri non adulterandum. Exod. 20. c. Deut. 15. b.
 Adultera fugienda. Prou. 6. c. 22. b.
 Adulterum morte adiudicat Deus in Historia Abimelech. Gen. 16. a. b.
 Adulter, & adultera moriantur. Leuit. 18. 26. a. b.
 Adulterium, quæ mala consequantur. Ecclesi. 23. c.
 Adulterium vxoris, quomodo maritus des-

prehendere poterat. Num. 5. b.
 Ne adulterium committeret Pharao, cum vxore Abraham, Deus flagellat familiam Pharaonis, & famulorum. Gen. 12. d.
 Adulterium Dauidis cum Bersabee. 1. Regum 11. a.
 Adulteri non possident Regnum Dei. 1. Corinth. 6. b.

Adulterium.

Adulterium non fuit prohibitum ante legem Moysi. H. A. E. R. Vt fermè Doctores omnes affirmant adulterium est contra legem naturæ, atque ideo semper prohibitum fuit, vt D. Chriost. & D. August. ac D. Thom. docent. Qui hæc de causâ impugnat Rabbi Mosen. Nam est præcepta legis naturæ, quæ dispensari non possunt, quod verò dicunt D. Ambr. scribere lib. 1. de Abraham Patriarcha, cap. 4. Quod accipiendò Agar, vt legitur Genes. 16. Fuit adulterium; & quod adulterium, tunc non erat prohibitum, nunquam mihi persuadere potui esse dictum D. Ambro. sed ad aliorum mentem scripsisse, vt ex alijs locis eiusdem Sancti Doctoris conuincitur. Hoc enim peccatum est determinata species luxuriæ. siupro grauius, & vxoris adulterium grauius quam in viro, quo ad bonum prolis, sed quo ad bonum fidei, & sacramenti sunt paria, ut docet D. Thom. 4. dif. 45. o. Adulterium etiam opponitur matrimonio quatenus est officium naturæ, & si infidelitas ipsi matrimonio opponatur, vt Sacramentum Ecclesiæ. 4. d. 3. q. 6. primum.

2. Adulterium nullum est peccatum. H. A. E. R. Fuit quorundam Hæreticorum placitum; quod vxores sint communes, contra quos nouissime scribit Nic. Sand. at si hoc esset verum, adulterium nullum est. Adulter namque dicitur alieni thori violator. Si thori est commune non est eum adulterium sit peccatum. Adulterium enim ad alienum thorum est accessio. Vel vt D. Th. definit, est illicitus concubitus coniugati cum coniugata. 2. 2. q. 154. 8. & aduersatur matrimonio adulter qui peccat de facto, & etiam qui cum intentione, ut scribit D. Bon. 4. d. 31. circa textum. Quod verò adulterium sit peccatum ex sacris literis expresse habetur. Nam Dauid 2. Reg. 12. ob id punitur. & Numc. 25. dicitur, quod dicitur.

cum populus fornicatus esset cum filiabus Moab, omnes fornicatores occisi. D. Paul. 1. Corinth. 7. vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, ideo addidit. Nolite fraudare inuicem. Leuit. 2. Si quis maritus fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetraverit cum coniuge proximi sui, moriatur mechus, & mechra, & pri. Cor. 6. Adulteri regnum Dei non possidebunt. Quid clarius dici potest? At obstant haeretici. Fornicatio non est peccatum. Nam dicitur Osee 1. Vade, sume tibi vxorem fornicationum, & facti filios fornicationis, quia fornicans fornicabitur terra à Domino. Dicitur quod remouet Deus ab actu illo indebitam honestatem, & tunc remanet actus bonus, nec est fornicatio, sic fuit de Abraham qui filium volebat occidere. Vel dico, q̄ Deus dispensat, & non est amplius peccatum. Vel 3. quod est sensus, quod vadat ad mulierem, & in vxorem accipiat, quae prius fornicabatur.

2. Deus infudit animam, vel ergo non est peccatum, vel Deus ad peccatum concurrat. Dicitur, quod Deus cooperatur officio naturae, & generationi, non tamen vitio. D. Thom. 1. par. 1. 1. 3. q. 2. quintum. Tertio Abraham, Salomon, Dauid, plures habuerunt vxores, quomodo adulterium prohibetur? Dicitur q̄ fuit concessum ea aetate plures vxores habere, vel propter mysterium, vt exponit D. Paul. Gal. 4. vel ad multiplicandos homines, quod non opus est hodie, sed de hoc infra. Quarto si mulier habeat virum frigidum impotentem, & filios non procreet, quomodo peccatum si occulte alteri copulatur? Hoc Lutheri argumentum falsissimum est, quandoquidem, imo si mulier habet duos viros, licite facit diuortium, & homo dimittet eam, vt legitur Matt. 5. Seruanda igitur fides ab utroque alteri est, imo exemplo continentiae, docenda vxor, vt se caste gerat, inquit Lact. Firm. lib. 6. de vero cult. cap. 23. & Doctores omnes idem affirmant.

3. Adultera, si dimittatur potest vir aliam licite ducere. Nedium Thomas Caiet. & Catharinus, sed viri doctissimi ac sanctissimi hoc docuerant. Tertull. lib. 4. aduersus Marcionem, exponens Domini verba, Mat. 5. Hec. Canone 4. in Matt. Qui dimiserit vxorem suam. Chrysost. hom. 17. in Matt. Eu-

thymius Chrysost. abbreviator, capitu. 7. in Matt. Theophil. Luc. 16. Aug. lib. de fide, & operibus. cap. 19. Chromatius in Matt. cap. 5. Zacharias Papa primus decreuit, vt reiecto marito, alteri viro nubeat, si continere non vult. Synodus Maguntina, & Tyburina dicit (vt Gratianus refert) Si quis cum nouerca sua dormierit, neuter ad coniugium potest peruenire, sed vir eius, potest si vult aliam accipere, si se continere non potest. E contra vero D. August. & alij multi volunt ab vxore adultera liberum esse, virum, at non à matrimonij fœdere, nec ad secundas nuptias transire. Magister etiam sentent. d. 35. & Lyr super Matt. dicit locum D. Ambrosij esse deprauatum à falsarijs. Conantur multi exponere mentem Sanctorum, quod non sit contra sanctae Ecclesiae definitionem. At quicquid sit, dicendum est, quod homines fuerunt. Canon Apostolorum 48. si quis propriam vxorem pellens, alteram ab alio sibi dimissam duxerit, communionem priuetur. Matt. 12. Mare. 10. Quod Deus coniunxit, homo non separet, idem Luc. 16. D. Pauli ad Rom. 7. Igitur viuente viro vocabitur adultera, si cum alio nupserit. Concilium Milen. Canon. 17. Florent. Trident. sess. 24. cano. 7. expresse hoc fanciuit. Hoc docuit D. Aug. de adulterijs coniugijs, lib. 2. c. 5. & 9. & apertius li. 50. homiliarum. hom. 49. folius fornicationis causa licet vxorẽ ad alteram dimittere, sed ea vinente non licet alteram ducere, continetur Augustinus, timeatur Christus. Praecipit Dominus, ait D. Hiero. epist. 30. ad Oceanam. Vxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere iunctam. De his alibi.

4. Adulterium committere potest vxor ad mariti vitam conseruandam. Erro. Putat D. Chr. licere pro vita seruanda mariti, ipsi vxori adulterium committere, hom. 3. in Gene. At D. Aug. & peritiores lib. 22. cap. 33. contra Faustum negat, & affirmat non licere vxori, nec marito adulterare pro vita seruanda, sed mori potius. Adulterium esse malum est. In huius rei confirmatione, est exemplum Sophronia, vt scribit Euseb. li. 8. histo. Eccl. quae mori potius elegit, quam pro vita mariti suam violare castitatem. & hunc exemplum, multae Sanctae Virgines

sub

sub Mexentio Tyranno sequitur sunt. Obseruandum tamen illud est, q̄ D. Aug. lib. 22. ca. 37. contra Faustum, & pri. de ferm. in monte Dni, c. 29. reuocat in dubium factum sarrę, quasi liceat marito consentiente. Tempore item Constantini Imperatoris. Antiochia factum est, vt cum Acindinus praefectus quemdam seruaret in carcere quia libram auri fisco debebat & quia non habebat unde solueret permisit dormire cum uxore ex quo factum dubius est. D. Aug. licet sit propensior in alteram partem expositam.

Adulterus ille dicitur, qui expleuit 25. annum, qui usque ad hoc tempus crescit. Adulterus etiam appellatur qui homo in hac uita degens, qui potest suo libero arbitrio discernere inter bonum, & malum, hoc tamen citius est in uno, quam in alio, in multis enim malitia supplet aetatem. Is ad salutem consequendam tenetur confiteri peccata, & seruare praecipia, & suis operibus laborari, vt ad uitam ingredi possit. De puero illo, quae D. Greg. scribit 4. Dialog. malitia superauit aetatem. Loquitur Scot. lib. 4. d. 17. Bucifer. 4. dist. part. quae. par. 2. q. 43.

Aduocatus noster Iesus Christus, pri. Ioan. secundo. a

Aduocare pro iniustitia non licet coram iudice. H A E R E T I. Recentiores haeretici nefas, dicunt esse, q̄ iudices, ac aduocati ad iudicent, ac causas tueantur, quod est in ecclesia receptum, & lege imperiali peccat tam en grauius aduocatus falsa testificando, dubia pro certis proponendo, ueritatem occultando, defendendo quae nescit falsos testes proponendo. De his plura Biel scribit 4. d. 15. q. 6. Conclusionem 1. & 7. & ante verum Alex. de Ales par. 3. q. 40. mēbro 6. art. 3. & q. 44. menb. p. ait, q̄ peccat aduocatus, si gratis pauperibus non auxiliatur, & est dictum D. Amb. lib. de officijs grandis culpa est si testificante fidelis egeat. Obijciunt Lutherani. Christus recusauit esse iudex Luc. 12. 5. ergo. Secundo D. Paul. redarguit Corinthios, qui coram iudicibus litigant. p. Cor. 6. ergo. Et Matth. 5. dicitur q̄ non contendat quis cum aduersario, sed relinquat pallium, auferenti tunicam ergo. His non obstantibus sancta est consuetudo fidelium. Dicitur ad primum, quod Christus non uenit ut iudicaret, & ut iudex

vt Pilato dixit, Ioan. 18. Ideo recusauit iudicare. Ad secundum dicitur, quod Apostolus redarguit eos, qui coram iudice infideliter litigabant, ne esset scandalum ex hoc; sed coram Christiano iudice lites dirimerentur. Ad tertium dicitur, quod est perfectio, sua alienis relinquere, sed tamen non praecipitur, sed quisque suum exigere potest, D. Th. 2. 2. q. 71.

Aedificata domo non habitat in ea qui praecipia Dei non seruat, Deut. 28. c

Qui aedificat domum nouam non cogebatur ire ad bellum, nisi ea dedicata. Deut. 20. b

Aedificata Salomonis, 3. Reg. 9. c

Aedificauerunt domum Israel, Rachel, & Lia ex quibus descendit omnis populus Israel, Rut. 4. c

Aedificat Deus domus obstetricibus, Exod. primo, d

Aedificaturum Sacerdoti Sadoc praecipit Deus. 1. Reg. 2. g

Aedificauit Christus Ecclesiam praedicando Euangelium & fidem. 2. Reg. 7. c

Aedificium Dei, Christiani, praedicatione ad ducti ad Christum, 1. Cor. 3. b

Aegritudo filij Abia consulit Abias Propheta, 3. Reg. 14. a

Aegrotat filius Dauidis ex Bersabee, pro quo Dauid ieiunat, 2. Reg. 12. d

Aegrotat Amon, nimio amore in Amar Thamar sororem Absalon, 2. Reg. 13. a

Aegrotanti Ezechiae Iaias mortem praedicit, 4. Reg. 2. a

Aegyptijs non licet comedere cum Haebreis Gen. 43. g

Aegyptij detestantur pastores ouium. Genes. 46. d

In Aegyptum descendit Abraham cum vxore sua fugiens famem, Gen. 10. c

Aegyptum egreditur Abraham, Gen. 13. a

Aegyptij deficiente pecunia, cibum pecoribus comparant, Gen. 47. d

Aegyptios iubet Dominus spoliari, Exo. 11. a

Begyptij primogenitorum clades. Exo. 12. d

Aegyptios Iudaei spoliant vasibus argenteis, Exo. 12. f

Aegyptum egrediuntur filij Israel, Exo. 12. f

De Aegyptiorum interitu, & Haebreorum liberatione, Sap. 19. a

In Aegyptum reuerti nolunt Israelitae putantes se non posse resistere Chanaanais, Num. 14. a

Aegyptus meminit Dei, 1. Reg. 30. d

C

Ab

Ab Aegyptijs petit Osee auxilium: 4. Regum 17. a.
 Aegyptij non abominandi. Deut. 23. d.
 Aegyptiorum vastatio ab Assirijs. Isa. 19. a.
 Aegyptij post flagella, relicis idolis, in vno altari Christo, Deum adorant. Isa. 19. d.
 Aegyptiorum, & Aethyopum captiuitas praedicatur. Isa. 29. a.
 Aegypti cladem praedicit Hieremias. Ieremia 46. a.
 Aegypti, & vrbium eius planctus. Ezech. 29. b. 30. a.
 Aegypti vastatio per regem Babilonis. Ezech. 32. c.
 In Aegyptum fugit Christus. Matt. 2. c.
 Ex Aegypto reuertitur Christus monitu Angel. Matt. 2. d.
 Aemulatus pro Mose Iosue, vult solum Mosem prophetare, ceteros prohiberi, quem ipse Moses redarguit. Num. 11. f.
 Aemulus Heli Samuel. 1. Reg. 2. g.
 Aemulatione Dei habetes, & zelum, sed absque iudicio. Rom. 10. a.
 Aemulationem prouocat Iudaeos Paulus, Euangelium praedicans gentibus. Romani 11. b.
 Aemulatur Paulus Corinthios, aemulatione, & charitate Dei, ne diuellantur a sponso Christo. 2. Cor. 11. a.
 Aemulandum bonum semper. Gal. 4. c.
 Vbi aemulatio, & contentio, ibi omne opus prauum. Iac. 83. d.
 Aeneum caelum non custodientibus praecipuum. Deut. 28. c.
 Aeneas sanatur a Petro virtute Christi. Act. 9. f.
 Aenigmatum, & rerum obscurarum, quas a suis sapientibus, & prudentibus carnis, non poterat sciri, nempe per quid Deus recte cognoscatur, & rite colatur, vt audiat solutionem, venit Regina Saba. 3. Reg. 10. a.
 Aetatem mundi vltimam incidimus. 1. Cor. 12. c.
 Affliguntur Israelitae a Madianitis, & mirantur, ac queritur Gedcon Deo. Iud. 6. c.
 Afflictiones minatur Deus ijs, qui fornicantur, & alij quam sibi fidunt. Deut. 31. d. e.
 Affligit tandiu nos Deus, donec peccata nostra, ipsi confiteamur. Leu. 26. f.
 Afflictione dura afflicti filij Israel, non acquiescunt Moyse. Exod. 6. b.
 Vt afflictionibus cognoscerent malitiam cordis, duxit Deus Iudaeos per desertum. Deut. 8. a.

Afflictionem populi sui videt Deus. Exo. 3. b.
 De afflictionibus liberat reuertentes toto corde. Deut. 26. b. 1. Reg. 7.
 Afflictis adest Deus, exemplo Agar, quem & ipsa videntem propterea appellauit. Genes. 16. 21. b.
 Ex afflictione Agar, Ismaeli imponitur nomen. Gen. 16. b.
 Afflictiones exaudit Deus propter iudices, quos supra eos constituerat. Iud. secundo. d. & 10. c.
 Afflicti Bethsamitae contententur Deum Israel esse Deum sanctum. 1. Reg. 9. d.
 Liberat ab afflictione per impium Ieroboam. 4. Reg. 14. f.
 Afflictiones tanquam a Deo suscitatas liber fert David. 2. Reg. 16. d. c.
 Affligitur cor Annae sterilis. 1. Reg. 1. b.
 Afflictione continua orat Anna Deum. 1. Reg. primo. c.
 Afflictis succurrendum. Eccl. 7. d.
 In afflictione Hierusalem videtur Deus afflicti. Ierem. 8. g.
 Agabus. Propheta praedicit famem vniuerso orbi futuram. Act. 11. d.
 Et Paulum Hierosolimis alligandum. Act. 21. d.
 Agag Rex Amalecitarum non occiditur a Saule. 1. Reg. 15. b.
 Agag Regem Amalech occidit Samuel. primo. Reg. 15. g.
 Agar Dominam Sarram irridet videns se ex Domino Abraham concepisse. Gen. 19. b.
 Agar fugiens Sarram Dominam consolatur ab Angelo. Gen. 16. a. b. c.
 Agar semen multiplicandum praedicit Deus. Gen. 16. c.
 Agar ancilla cicitur cum filio Ismaele. Genes. 21. b.
 Ager non serendus diuerso semine. Leuitico 19. e.
 Agrum, vel vineam proximi ledente. Exodo 22. a.
 Agrorum termini non transferendi. Deuteronom. 19. d.
 Ager emptus a Ieremia significat populum reuersurum a captiuitate. Hier. 22. b.
 Ager sanguinis. Act. 1. d.
 Aggei, & Zachariae adhortatione, templum reaedificatur. 1. Esd. 5. a.
 Aggeus Iudaeos increpat, quia neglecto templo, propria aedificia curabant. Aggei primo a.

153

3 Aggeus non est Propheta Sanctus, nec eius propheta Canonica. H. A. E. R. Aggeus Proph. vt refert Epiphanius adhuc iuuenis ad prophetam munus vocatur te, & nomine festiuus, & latus, sic enim interpretatur Prophetam ac eius sermo fuit ad Zorobabel, & Iesum filium Iosedech, deinde ad totum populum ut reedificarent templum. Vixit post reditum captiuitatis Babylonicae Regis Darij anno 2. mense sexto, qui ut vidit structuram templi Hierusalem primus omnium cecinit Alleluia. Hinc nostro tempore dum psallimus dicimus Alleluia qui est hymnus Aggei, & Zachariae. Mori tur Hierosolymis & humo prope sacerdotum cum honore, & gloria conditus est. Anno. 50. post reditum ex Babylonia, & ab ore condito. ter 1469. sic scribit D. Hieronymus in prolog. huius Prophetae D. Aug. lib. 13. de Ciuit. Dei cap. 35. Epiphanius. Glos. Nicola. Lir. & Card. Vgo. & item de D. Hieronymus. episcopale ad Paulin. de sacrae scripturae libris. Canon Apostolorum vlt. Flor. ac Trid. Concilium inter sacros auctores collocat. Huic ascribunt aliqui psal. 138. 134. 146. 148. 149. & etiam Zachariae.
 Agni oblatio. Leu. 3. b.
 Agni Paschalis edendit ritus. exod. 12. 2.
 Agnus Christus dicitur Ecce Agnus Dei. Ioan. 1. d. Apo. 3. b.
 Agnus Christus redemit peccata nostra. Apoc. 14. a.
 Agni visio, quem vis terra adorat. Apo. 14. a.
 Agnus nullo modo dicitur Christus. H. A. E. R. Testimonio Santissimi Praecursoris conuincitur hoc esse hereticum affirmari. Imo vero Isa. 53. dixit quasi Agnus ductus ad occisionem non aperiens os suum. Na communis Sanctorum autoritas hoc idem exponit. Antiquissimus Firm. lib. 4. de vera sapientia cap. 26. D. Angu. Sermon. 181. de tempore, & communis omnium sententia. Dicitur vero Agnus, quasi Agno, quod Graece sonat pium, quia Agnus est animal pium, & mansuetum. Similitudinariae seruator dicitur Agnus vitae puritate mortis mansuetudine, & peccatorum expiatione, & simplicitate; non ergo dicitur Agnus secundum rei veritatem. D. Tho. 1. 2. qu. 102. 3. secundum Alex. de Alef. Biel. lect. 81. Canon.
 2 Agni oblatio non est abrogata. H. A. E. R. Ex

Apostolorum dictis, & potissimum D. Pauli ad Heb. Expresse habemus esse sacrificiorum Moyse ritus sublatus, nec amplius egemus sanguine hircorum, aut taurorum ad nostram emundationem, sed sanguine Christi redempti sumus. De hac abrogatione infra erit oratio. satis sit videre Christofost. hom. 83. in Matt. D. Aug. lib. 6. contra Faustum, ca. 5. Cum ergo sacra veteris legis sint mortifera. vt dicemus et celeberrimum esset agnus paschalis erat certe reuocatus eius, & oblatio.
 Agricola fuit Adam. Gen. 3. d.
 Agricola fuit Elau. Gen. 25. d.
 Ab agricultura Elisaeus vocatur ad Prophetiam per Eliam. 3. Reg. 17. d.
 Agricola vocat Christus patrem. Ioan. 17. a.
 Agricultura Dei Christiani. 1. Cor. 5. b.
 Agricultura in statu innocentiae fuit laboriosa. H. A. E. R. Si pena fuit, quod post commissum peccatum laboraret Adam, vt facta Genesis testatur. In sordore vultus tui vesceris pane tuo, profecto ante peccatum non fatigabatur Adam, sed ad virtutis exercitium dictum fuit. Positus est in paradiso, vt operaretur, & custodiret illum; delectabilis potius erat exercitatio, quam laboriosum opus. Hoc communi consensu Hebraei, cum nostris affirmant. D. Thom. 1. par. q. 102. 3. c.
 Agrippam Paulus hortatur, vt Christo credat. Act. 26. g.
 Ahias Propheta missus a Deo tradit decem tribus Ieroboam. 3. Reg. 11. f.
 Ahias Propheta praedicit mortem filij Ieroboam, totiusque Regni exitum. 3. Regum 14. b.
 Ahio, & Oza filij Abinadab. 2. Reg. 6. a.
 Ala Dei, ad quas confugerat Rut. Rut. 2. c.
 Alapa percuitur seruator noster Christus. Ioan. 10. d.
 Alcimus homo Iudaeus erat, quem Demetrius Rex Sacerdotem praefecit Iudaeis. 1. Mach. 7. a. b.
 Alcimi instinctu Demetrius Nicanorem aduersus Iudaeos mittit. 2. Mach. 14. a.
 Alcimus Paralyti dissolutus interijt. primi Mach. 5. f.
 Alexander Antiochi nobilis filius regnat in Ptolomaida. 1. Mach. 10. a.
 Alexander bellum committit cum Demetrio. 1. Mach. 10. d.
 Alexander & Ptolomaeus Rex Aegypti amicitiam

citiam statuunt inter se. 1. Mach. 10. c.
 Alexandro Macedone mortuo regnum susci-
 pit Antiochus. 1. Mach. 1. a.
 Alexander Aerarius aliquando nocuit Diuo
 Paulo. 2. Timot. 4. c.
 Alienigenę separantur à populo Israel, iux-
 ta legem Deuteronomij. 2. Efd. 13. a.
 Alienigenę ducti fama nominis Dei exau-
 diuntur. 3. Reg. 8. e.
 Allegoria D. Pauli de filio Agar, & Sarę.
 Gal. 4. c.
 Allegorica expositio superuacua, & fictitia est.
 Euangelistarum secta. H A E R. Tantum
 sibi ipsi tribuunt, quod audeant, nedum
 ad prauas eorum sententias Doctorum Pa-
 trum dicta detorquere, quod etiam sacra-
 rum literarum textus corrumpere. De
 allegorico sensu, non semel, sed pluries lo-
 quutus est D. Paulus, imo verò de D. Io. Bap.
 Nam (dicitur Matt. 17. b.) ait seruator Iu-
 deis. Helias quidem venturus est, & resti-
 tuet omnia. Dico autem vobis, quod He-
 lias iam venit, & non cognouerunt eum,
 sed fecerunt in eum quęcunq; voluerunt.
 Quibus verbis exponit Dominus Helias vi-
 tam fuisse typum, & vmbra vitam Ioan-
 nis, qui ab exordio noui Testamenti venit
 in spiritu, & virtute Helias. D. Paul. etiam
 Gal. 4. c. dixit. Quę omnia sunt per allego-
 riam dicta. & 1. Cor. 10. Apost. dicit. Histo-
 riam Exodi allegoriam fuisse populi Chri-
 stiani, & patribus omnia in figura conti-
 gisse. Allegoricus ergo sensus congruus
 est sacris literis. Et sensus allegoricus de-
 monstrat historiam futurorum vmbra
 fuisse; & figurate intelliguntur, quę dicta
 sunt. Vel quę ad corpus mysticum refe-
 rantur ea sunt per allegoriam dicta. Edi-
 dit de sensu allegorico nobilissimum tra-
 ctatum Laurentius à Villa Vicentin. &
 scribit D. August. de vtilit. credendi. cap. 3.
 De vera religione. c. 50. D. Hieron. ad He-
 dibiam. q. 12. Vgo de S. Victor eli. 3. de clau-
 stro anime. c. 8. D. Th. Gal. 4. Lir. prolog. 1.
 Bibl. sic ad sensum allegoricum pertinet
 dictum. sacramentum hoc magnum est
 in Christo, & in Ecclesia. & Ezech. 36. Ef-
 fundam super vos aquam mundam, & mun-
 dabimini ab omnibus inquinamentis ves-
 tris. de Baptismo. & Apoc. 17. Aquę mul-
 tæ populi multi. & Esa. 32. Beati qui semi-
 natis super omnes aquas. & Ioa. 8. Si quis
 sitit veniat ad me, & bibat. Fufius D. Au-

gust. cap. illo 3. de vtil. credendi, ad Hono-
 ratum. ex quo ista ex scripturis.

*Alleluia potest omni tempore in Divinis officijs
 cantari.* T E M E R. Et si res non sit má-
 ximi ponderis, tamen, quia Concil. Quar-
 tum Tolet. damnat istum abusum, volui, & ip-
 se, quę à sacris Concilijs, sunt sancita, hic
 repetere, nec parupendenda sunt, quę ab
 illis fuere definita. Si ergo Concil. digni
 diiudicauit hoc prohibere, nec ego operá
 ludo, dum hic in sero ab eo decreta. vt est
 videri. tom. 2. pag. 730. Quo loci vetat, &
 confutat errorem in historiam pullulan-
 tem, quod sine delictu alleluia cantabatur.
 Duo verò hic addo scitu dignissima alte-
 rum, quod Aggeus Propheta primus fuit,
 qui post templi reedificationem hunc hym-
 num adiuuauit, & Deo cecinit. Secundum
 quod Apostolica traditione in Ecclesia est
 introductus, ut author est Dynisius. & D.
 Aug. Psalm. 106. Bis ait (alleluia protulit)
 quod nobis cantare vno anni tempore ma-
 ius est secundum antiquam consuetudi-
 nem, & Ecclesię institutionem. Hæc de
 causa ne tempore quadragesime cantetur
 admonet concilium Tolet. Videant ergo
 quomodo non sine errore aliqui affirmēt
 hanc constitutionem esse D. Greg. vt Alle-
 luia in Ecclesia cantetur.

*Alimentum, quod omni tempore fuerit ne-
 cessarium.* Ex Genes. habetur. & expe-
 rientia, quomodo verò eouertatur super-
 fluum, & similia habes. 1. par. quest. 119. 2.
 Non enim est meum institutum aperta
 explicare.

Alius, ista vox male assumitur in Divinis. Her.
 Arrius, qui perfide de sanctissima Trinitate
 sensit, dixit. patrem esse aliud à filio.
 Contra quem vt pinguiori Minerua suo lo-
 co explicabo; arguunt Sancti Doctores, &
 Scholastici disputant; & admittunt in Di-
 uinis hunc terminum Alius; at non aliud.
 Namque alius respicit suppositum; aliud
 verò respicit essentiam. & D. Aug. teste Ma-
 gistro dist. 4. primi sent. dixit. Deus pater
 se alterum genuit, quod sic accipiendum
 est. id est de se alterum à se genuit, non vt
 que alterum Deum, sed alteram personam.
 & infra. Nam & si alius sit Pater quam fi-
 lius, non tamen est aliud, sed vnum. Alius
 enim denotat distinctionem personarum;
 hinc Athan: alius Pater, alius Filius, alius
 Spiritus sanctus. Et D. Aug. Arrius dixit.

Aliud

Aliud est Pater, aliud Filius, aliud Spiritus
 sanctus. Si dixisset aliud, recte di-
 xisset. Quod autem dicit aliud, contradi-
 cit Christo, qui dicit. Ego & Pater vnum
 sumus. Hæc D. Aug. Si verò aliquando re-
 peritur apud Anselm. vel alios Doctores.
 Quod Christus est aliud sicut exponeda
 pro natura. Quare verò aliud dici possit, &
 non aliud exponit D. Bon. li. 1. d. 9. c. 1. rca tex-
 tum. Nam alius, masculinum genus quan-
 dam distinctionem significat, & respicit per-
 sonam; at neutrum genus propter in-
 distinctionem respicit naturam, ideo in Di-
 uinis non idem significant. D. Tho. d. 6. mē.
 2. art. 1. Bonau. li. 1. dist. 4. in dubijs literarib.
 Biel dist. 6. q. 2. 3. lib. 3. His adiungo Vin-
 centium Liren. aduers. prof. nouationes.
 Qui ait. In Trinitate alius, atque alius,
 non aliud, atque aliud.

*Altaria Deo ædificat Abraham Deo, in locis
 vbi ipse ei apparuerat.* Gen. 12. b. c. 13. d.

Altare Deo ædificat Isaac. Gen. 26. a.

*Altare sibi precipit construi Deus, & Iacob
 in Bethel.* Gen. 33. d. 35. a.

*Altari ædificato ad radices Sinai offeruntur
 holocausta.* Exo. 24. a.

Altare terreum precipit fieri sibi Deus. Exo.
 20. d.

Altaris tabernaculi forma. Exo. 27. a.

*Altaris Thymiamatis forma, situs, & fabri-
 catio.* Exo. 30. a.

*Altare ædificat Moses in memoriam interit-
 us Amalechitarum.* Exo. 17. d.

*Altare ædificat Moses vitulo quem formaue-
 rat.* Exo. 32. b.

Altare quomodo expiatur. Exo. 23. f. Le-
 uit. 16. d.

*Altare iubet Moses extrui transmissio Iorda-
 ne, & illi legem inscribi.* Deut. 17. a.

*Altare immense magnitudinis ædificium à
 filijs Ruben.* Ios. 22. c.

Altare ædificat Iosue in Gebal. Ios. 3. f.

Altare Deo ædificat Samuel. 1. Reg. 7. d.

Altare Deo ædificat Saul. 1. Reg. 14. c.

*Altare Dei destructum Elias docens reedifi-
 cat.* 1. Reg. 18. e.

*Altare Dei ædificat Dauid Domino, offert ho-
 ocaustum cessat pestis.* 2. Reg. 14. d.

*Ab altaris cornibus euellit Adonias Iussu
 Salomonis, qui contra Deilegem occupa-
 uerat regnum Dauidis.* 3. Reg. 1. g.

*Coram Altari occiditur Ioab iussu Salomo-
 nis.* 3. Reg. 2. c. f.

Altare Dei Aerium destruit Achar impius.
 4. Reg. 16. c.

Altaria Idolorum destruantur à Iosia. 4. Re-
 gum 23. c.

Altari Ieroboam filij Nabat destruitur. 4. Re-
 gum 23. c.

*Altare seruientes olim victum habebat mul-
 to magis, qui Euangelio seruit.* 1. Corinth.
 9. b. & 10.

Altare nostrum Christus. Heb. 13. c.

*Altare sub hoc vidit D. Ioannes animas occi-
 siforum.* Apoc. 6.

Altare.

*Altaria in Basilicis construere Idolatrię vitium
 est.* Moderni Hæretici, sequentes etiam
 Erasimum. Contra nouitates istas sunt om-
 nia quę ex sacris literis adducta sunt, quę
 si non conuincunt, nec alia opus est adde-
 re. Ex his enim testimonijs Concil. Aquen-
 se probat altare. tom. 3. pag. 435. & Fulg.
 ad Monimum. lib. 2. in principio. Eo maxi-
 mē, quod ex Apostolica traditione habe-
 mus sacrificium Misę, ergo, & Altaria.
 Quid ergo est per Luth. & sequaces Alta-
 re destruant; vbi Ioan. Apoc. 6. Vidit ani-
 mas occiforum, quem locum accipit Di-
 uus Aug. de visibili Altare Dei, ser. 111. de
 Sanctis. & lib. 6. contra Parmenidem. Imo
 vero Dyonis. lib. de Eccl. Hier. cap. 3. ex tra-
 ditione Apostolorum hoc esse testatur.

*Altaria non sunt benedicenda, nec consecran-
 da.* H A E R E. Vetusissimum decretum
 Agat. Concilij confutat hanc heresim, to-
 mo 1. pag. 712. & habetur de consec. dist. 1.
 Altaria placuit non sola vnctione Chris-
 matis, sed etiam benedictione sacerdotali
 sacrari. In Concilio etiam Africano Car-
 tag. decreto 50. dicitur. Placuit Altaria,
 quę passim per agros, aut vias tanquā me-
 morię Martyrum construuntur in quibus
 nullum corpus, aut reliquię Martyrum cõ-
 ditę probantur, ab Episcopis, qui eisdem
 locis presunt, si fieri potest euerantur. Si
 autem sic per tumulos populares non fi-
 nitur plebes tamen ad moneantur, ne illa
 loca frequentent, ut qui recte sapiunt, nul-
 la ibi superstitione deuieti teneantur. to. 1.
 pag. 576. Rursus in Concil. Aurel. decr. 5.
 dicitur. Nullus presbiter in Ecclesia con-
 secrata aliud Altare erigat, nisi quod ab Epi-
 scopo loci fuerit sanctificatum, vel permis-
 sum,

nam, ut sit discretio inter sacrum, & non sacrum, & refertur de conse. dif. 2. cap. nullus presbyter, tom. 2. pag. 372. Hoc idem prius in Concilio Eparienti fuerat constitutum de decreto 26.

3. *Altaria nisi lapidea, infusione. Chrismatis non sacrentur.* Tomo 2. pag. 322. quod sit ad imitationem Iacob, ut ait Concil. Aquense. c. 24. tom. 3. pag. 435. Adhuc legimus in synodo Parisiensi celebrata per Reuerendiss. Cardinalem Archiepiscopum Senonensem Galliarum, & Germanie Primatem, cap. 25. Et ut magis, ac magis tollatur occasio celebrandi Missas in locis, & oratorijs priuatis, iniungitur suffraganeis nostris, ut non sint faciles ad consecranda Altaria portabilia, sed tunc demum ad ea consecranda accedant, cum intellexerint ea esse requisita pro ecclesijs, aut alijs locis in quibus licite celebratur, & per suos decanos rurales, aliasve officarios prouideant, ne Altaria portabilia, retineantur in domibus priuatorum to. 4. pag. 740. D. Thom. hoc idem docet 3. par. q. 83. 3. 4.

4. *Altaria consecrari possunt à quouis sacerdote.* H. A. E. R. Et si res prima facie parui ponderis videatur, verum, quoniam respicit id, quod est contra Hierarchiam Ecclesiasticam, ideo est hæretica, quia malo, imo verò hæretico animo proferri potest; & pugnat cum traditione Apostolica. Namque authore Dionysio ubi supra de Eccles. Solis Pontificibus hæc potestas est concessa, ex traditione Apostolica.

5. *Altare portabile potest esse ligneum.* Video apud multos Religiosos honestissime uitæ, quorum usus est, ut Altaria portabilia, (sic à sacris Concilijs nuncupantur) sint lignea; nec scio qua ratione id sit introductum nisi fortè ob lapidis grauitatem ne sacrista fatigetur, ex uno ad aliud Altare portando. At hoc contra communem, antiquamque consuetudinem pugnat; & Doctores docent illud debere esse lapideum, & D. Thom. 3. parte. ubi supra ad 5. rationes assignat. primo, quia significat Christum petram esse. & corpus Christi in sepulchro lapideo clausum fuit. Est quoque ad usum durus; Item ubique inuenitur. Hec idem scribit Alex. de Alex. 3. par. q. 36. m. 1. & Biel. c. 13. Canon. Id verò obest, quod tempore D. Siluestri erat Altare ligneum ut commodius portari posset propter in-

gentes persecutiones, quoniam non erat certus locus fidelibus. ut docet D. Thom. 4. dif. 13. q. 1. 2. q. 1. 2. Scribit etiam Armilla de hoc.

6. *Altaria plura in eadem Ecclesia esse non debent, nec possunt.* H. A. E. R. Ex prauo principio emanat hoc dictum, nam tantum Deo debetur honor dicunt nonnulli hereticorum. At si res exactius expendatur & viderint aduersarij, quod Altaria Deo primo, & ad Dei cultum sunt constructa; & Sancti eam tenus à nobis summis honoribus extolluntur, quatenus ad Deum terminantur, non erunt Catholici culpandi. Sed cum Sanctorum veneratione incidit sermo, uberior confutabitur, ex Ecclesie consuetudine. Obijciunt. In veteri lege tantum vnum erat aureum, vel terreum, vel ligneum, quare tot in Ecclesia. sed dicant Lutherani, si illo quo tantum erat vnum Altare, quare his diebus omnia destruant, funditus euertunt, solo equant, comburrunt, permittat nobis, vel vnicum, supra quod Deo offerre possimus. Dico secundo, quod non erat ratio, nec mos Hebreorum nobis pro lege est habenda; alioquin sacrificent animalia, circuncidantur homines Germanie. Ad vnum effectum erat deputatum Altare apud Hebreos, ideo vnicum erat satis. ut ait D. Tho. par. 2. q. 102. 4. septimū. Cui addo, quod nec tot erant Sacerdotes eo tempore, nec edificabantur cedes, vel Altaria ad honorem Sanctorum, quoniam mediator, & Redemptor adhuc non venerat.

Amalecitas occiduntur à filijs Israel orante Mose. Exo. 17. c.

Amalech percussit populum Israel. Numeri 14. d.

Amalecitas occiderunt Chananeos. Numeri 14. g.

Amalecitarum interitum prædicit Balaam. Num. 24. d.

Amalecitarum interitum prædicit Deus. Exod. 17. d.

Amalech iubet Deus occidere propter mala, quæ fecit in Israel. Deut. 25. d.

Amalec percussit à Saule. 1. Reg. 14. g.

Amalecitas iubetur Saul ad internecionem delere, quod præceptum non implens recitatur à Deo. 1. Reg. 13. a.

Amalecitas percussit à filijs Simeon. pri. Paral. 4. g.

Aman

Aman exaltatum à Rege Assuero, solus Mardochæus non adorat. Est. 3. b.

Aman videns se contemptum à Mardochæo, omnium Iudæorum interitum ab Assuero impetrat. Est. 3. b.

Aman iussu Regis suspenditur in patibulo, quod Mardochæo parauerat Ester. Est. 3. d. 7. d.

Aman filij decem suspenduntur. Est. 9. d.

Amasa pro Ioab constituitur caput exercitus Absalom. 2. Reg. 17. f.

Amasa conuocat Iudam contra Sebam, quem osculatus Ioab occidit in itinere. 2. Regum 20. b.

Amasa filius Abigail sororis Dauid. 1. Par. 2. b.

Amasia succedit patri Ioas in regno Iuda. 4. Reg. 23. d.

Amasia Rex Iuda occidit interfectores patris sui. 4. Reg. 14. a. b.

Amasia monet quidam vir Dei, ne viribus humanis fidat. 2. Par. 25. b.

Amasia percussit Idumeos. 4. Reg. 14. b.

Amasia corripitur à Domino quod Deos Iudæorum coluerit. 2. Paral. 25. e.

Amasia Rex Iuda voluntate Dei traditur in manus hostium. 2. Paral. 25. f.

Amasia capitur à Ioa Rege Israel, & occiditur. 4. Reg. 14. b.

Amasia Sacerdos Bethel obsistit Prophetae Dei Amos. Amos 7. c.

Ambitio.

Ambitio non est peccatum. H. A. E. R. Si charitas non est ambitiosa, ut admonet Diuus Pau. 1. Cor. 13. b. Certè, qui est ambitiosus contra charitatem agit, ac pro hoc peccat. Ambitio verò nil aliud est, quam immoderata honoris cupiditas, quæ voluntas vult bonum, quod habet, vel habere cupit, ut alios excellat, ac ut eis dominetur. Hinc dicunt Doctores, quod magnanimitati opponitur. Ambitio verò duplex est. vna pertinet ad indebitum appetitum propter usum honoris. Quando verò excedit facultatem pertinet ad præsumptionem. Hinc etiam dicunt, quod ambitio, non respicit vestes, & similia, nisi quatenus ad honorem pertinent. Hoc docuit Dominus. Qui maior est vestrum erit Minister, vester Matt. 23. Chrysost. eloquentissime ad populū. Antiochenum m. homil. 43. Anima namque cupiens honorem, & glorificari, non videbit regnum Cælorum. Non est

meus hic sermo, sed Spūs Scti. Nō videbit licet virtutem operetur, ait enim. Receperunt mercedem suam. Matt. 6. Prosper, libro 3. de vita contempl. c. 2. D. Aug. epi. 156. à Dioscorum. Greg. lib. 3. 1. Moral. cap. 3. 1. Bern. serm. 3. Exparuis sermon. & 4. de Aduentu Domini D. Tho. 2. 2. q. 13. 1. Gerson. 3. par. tractatu de Passionibus consider. 20. Biel 2. d. 6. Paul. Cort. 3. dif. 8. Non ignoro multorum esse sententiam, licere appetere Magistratum ac Doctoratum, & ea omnia, quibus cura animarum non est annexa. At cum de Episcopis redibit oratio veritatem probabo.

Amici diligendi. Leu. 19. d.

Amici bonum consilium res suauissima. Prover. 27. b.

Amici gratiam negligendum. Prover. 12. d.

Amici veteres colendi. Prou. 27. b.

Amici arcana non denudanda. Eccl. 27. c.

Amici plusquam par sit non fidendum. Abd. primo. c.

Amicitia vera. Eccl. 6. a.

Amicitiam pariunt diuitiæ. Prou. 19. a.

Amicitiam soluunt conuitia. Eccl. 22. d.

Cum amico potenti caute versandum. Prover. 23. a.

Amicos parit comitas. Prou. 18. d.

Amicus verus. Prou. 17. a.

Amicus verus amat etiam cum sæuit. Prover. 27. a.

Amicus in paupertate non relinquendus. Eccl. 22. d.

Quomodo amicus dignoscendus. Eccl. 12. b.

Amicos nobis paremus, bona temporalia pauperibus largiendo, quia recipiunt nos in æterna tabernacula. Luc. 16. a.

Amicos vocat Christus Apostolos, & quare. Ioan. 15. b.

Amicum suum vocat Christus Iudam. Iacobi 4. a.

Amicitia.

Amicitia an sit virtus, vel quid consequens alias virtutes? Vtrumque si sanè intelligitur potest affirmari, & neutrum replegnat fidei. Quatenus enim amicitia est in affectu, sic non est virtus, quia nec habet rationem laudabilem, ut patet in amicitia vilis, & delectabilis. At amicitia etiam honesti præsupponit omnes virtutes, & consequitur.

quitur eas, ut vero amicitiam est in exterioribus dictis, & factis est specialis uirtus, & nominatur affabilitas, ut ex D. Tho. colligitur, par. 2. q. 60. 5. ca. & idem dicit quod amicitia, quæ est affabilitas non habet per factam rationem amicitia sed similitudinem eius, scilicet ad decentem, & conversationem in dictis, & factis dilectabiliter ad omnes non equaliter. 2. q. 114. Huius proprium est simul conuersari, & quo ad nolita, & quo ad concordiam voluntatis simul uelle. Et requireret equalitatem non equiparantia, sed proportionis. Amicitia uero utilis uel delectabilis potius est damabilis, quam laudabilis, nam est concupiscentia. Amicitia nõ debemus alteri iungi, nisi aliquibus circumstantijs inspectis. Amici etiam fidelis tria sunt experimenta nouitas, prosperitas, aduersitas. His de causis saluator uere Amicus dici potest. Lazarus amicus noster dormit. Hanc D. Aug. definit epistola 45. & Cic. lib. de Amicitia. Amicitia est humanarum diuinarumque rerum cum beneuolentia, & charitate consensus. Arist. vero, 8. Eth. dixit. Amicitia est beneuolentia pacis non latens. Firm. commendat inter amicos familiares duos pitagoricos, qua alter se tiranno tradem mortis pro altero dedit alter ad præstitutum tempus, cui iam sponsor eius duceretur presentia sui fecit, eumque interuentu suo liberauit. Hæclac. lib. 5. de inst. cap. 18. Laudatur etiam amicitia cum Damone, & Phitia singularissimi morum amicorum ut testatur D. Tho. opus. 20. cap. g.

Ammonitæ, a quo habeant originem. Gen. 19. g.

Ammonitæ prohibentur mitti in consortium Israelitarum, Deut. 27. a.

Ammonitæ traduntur à Deo in manibus septem, Iud. 11. f.

Ammonitæ & moabitæ inuadunt Iosaphat, 2. paral. 20. a.

Ammonitarum idolum Maloch, 3. Reg. 11. b.

Ammonitæ repetunt terras suas ab Israelitis possessas, Iud. 11. C.

Ammonitis ne bellum inferant præcipitur Israelitis, Deut. 2. d.

Ammonitæ præliantes contra Iabes Galaan, a quibus poterant oculos dextere, occidantur astante, par. Reg. 11. a. b. C.

Ammonitæ occiduntur a Dauide qui seruos quos ad consolandum regem ipsarum mi-

serat ignomia affecterant. 2. Reg. 10. a.

Ammonitarum grauis afflictio à Dauide facta, 1. Reg. 12. g.

Contra ammonitas sermo Domini, Ieremia 49. a.

Ammonitis minatur Dominus, Ezech. vigesimo quinto, a.

Amonis incestus cum sorore Absalonis Thamar, 2. Reg. 13. a.

Amon expellit ipsam Thamar cum ingenti odio post admissum cum ea stuprum, 2. Reg. 13. c.

Amon impius Rex Iuda occiditur à seruis, 4. Reg. 21. d.

Amor proximorum Deo, & hominibus gratus. Ecl. 25. a.

Amor Iacob in Rachelem maximus. Genes. 29. c.

Amor Icnathæ, & Dauidis. 1. Reg. 18. a.

Amore nimio Thamar virginis sororis Absalon ægroat Amor. 2. Reg. 13. a.

Amore mulieris Idolatrum captus Salomõ, quare ne tangeret, prohibuerat Deus Idola coli, 3. Reg. 11. a.

Amat Deus filiam Saul Michol, 1. Reg. decimo octauo, c.

Amat Deus peregrinos, idcirco Edumeos 2. mauit. Deut. 10. c. d.

Ad amorem Dei hortatur Moses nos omnes, Deut. 11. a.

Qui amat parentes plusquam Christum nõ potest eius esse discipulus, Matt. 10. d.

Quos amat Deus corrigit, & castigat, Habre. 12. b.

Amor.

Amare Deum non tenentur omnes. H A E R E T.

Nemo est, qui audeat hoc affirmare, nec in posterum erit ut spero, nisi demens fuerit. Nam hoc tenere est cum natura pugnaræ, & cum Deo bellum gerere. & scilicet omnes præceptum illud Mofi dato. Diliges Dominum Deum tuum. & à Christo Domino repetitum. & uigentissimis calcariibus natura ad hunc amorem nos urget. Amare nos ipsos, proximos, amicos, & inimicos docent millies sacræ literæ, & Doctores.

2 Amare inimicos non tenemur. H A E R E T.

Quid aperius dici poterat à prudentissimo nostræ fidei institutore, quam quod Hæbræorum Rabinis dictum fuerat. Ego autem

autem dico uobis diligite inimicos uestros & iterum maiorem charitatem nemo habet, ut animam ponat quis pro inimicis suis. Et alibi, si diligitis eos, qui uos diligunt, quam mercedem habebitis, nam et nati hoc faciunt, & Publicani. Inimicos ergo diligere debemus, ut ex D. Aug. Magister docet 3. dif. 29. Duo inquit sunt diligenda in homine natura, & uirtus, uirtus uero & peccatum odiendum; & sic omnes peccatores. Ut inimicos diligere semper quo ad effectus positiuos non tenentur nisi sit in extrema necessitate, uel temporalis, uel spiritualium bonorum, quia eo casu tenemur, at his cessantibus minime, nisi in preparatione animi. De quo inferius. Aduerte hic Lector, quod amor multiplex est. Naturalis, animalis, rationalis, arbitrarius, affectiuus, effectiuus, amicitia, concupiscentia, amicitia & concupiscentia simul, complacentia, desiderij. Amor naturalis est ipsa propensio rebus aliqua cognitione, ut qua ignis tendit sursum, & graue ad cætrum, quo amore materia illa prima formam diligit, expoliata tamen of actu, & cognitione, & tamen appetit formam, sicut femina marem, & cum Arist. longa digressionem in tract. de materia exposuimus primo Phys. & ea omnia que de materia ne dum dicta sunt, sed multa etiã, que excogitari possunt congruo ordine exposuimus; sed ad rem reuocetur oratio. Dum de amore naturali loquitur Biel 3. d. 27. q. unica, decipitur, nam affirmat, quod amor est complacentia, qua potentia appetitiua in obiectum fertur, quod est falsum, nec est amor naturalis, quando uisus pulchra diligit, quoniam naturalis amor est sine omni cognitione, potentia uero cognoscunt sua obiecta, ut certum est, alioquin quomodo uidentur, & orbatus oculis unum cognoscit, alter nescit colores. Amor naturalis est, quo appetitus sensitiuus fertur in sua obiecta, & quiescit, qualis in brutis reperitur, de quo egregie Lactan. Firm. lib. 6. de uero cultu, capitu. 23. Amor rationalis est proprius hominis, ut sic, qui post multa, & actu uoluntatis fertur in rem cognitam. Duo ergo amor ille connotat discursum, ad cognitionem, liberamque electionem. Amor affectiuus est actus uoluntatis elicitus, quo alicui iusto bonum. Amor effectiuus est actus à

uoluntate imperatus, quo procuratur bonum optatum, aut dum fuerimus allequuti conseruamus; quæ amor eam non sit actus immanens uoluntatis, non est uere amor, sed potius dilectionis effectus appetitari potest. Amor amicitia est quo alteri appeto bonum propter ipsum tantum, ut quo uolo alicui sanitatem propter sui beneficium. Qui amor nobilior est amore concupiscentia. Concupiscentia enim amor, est quo amo alterum propter beneficia mihi ipsi comparanda sicut qui appetit dominum esse diuitem, ut aliquid ipsi largiatur, & similia. Amor amicitia, & concupiscentia simul, est amor quo diligitur unum propter aliud, & est unus actus elicitus, sed tamen duo obiecta. Hoc uero quod est Biel. Stare non potest. Nam sunt toto Cælo diuersi, ac distincti amor concupiscentia, & amicitia. ergo simul unita esse non possunt. Rursus potentia per actus, & actus per obiecta distinguuntur per Aristot. secundo de animu; ergo dum fuerint duo obiecta non erit vnus amor; sed hic apud ipsum sunt duo obiecta. ergo non erit vnus amor. Amor complacentia est uelle alicui bonum consequutum, siue propter se, siue propter aliud, & complacere sibi in illo. Amor desiderij est quo uolo mihi, uel alteri bonum aliquod. Scribit D. Thom. tertio dist. 27. q. 1. secundo. Ricard. de med. villa, 3. dist. 27. 1. quæst. artic. 1. Biel. 3. dist. 27. quæst. unica. Brulifer. lib. 1. dif. 3. & 3. dist. 27. q. unica.

Amatoria pocula dare, nunquam sapit heresim. H A E R E T.

Utricus consil. 206. ut testatur iud. Inquis. uerbo apostata. dicit, quod si datur Hostia non consecrata pro consecrata, sapit heresim. Aliquando tamen non sapit heresim, sed sunt sortilegia simpliciter & habetur in 6. cap. a. ceufatus. de hereticis. Expendenda ergo sunt, & considerandum quid contineant pocula amatoria, & tunc Inquisitor poterit iudicare.

Amorrei occiduntur à Codarlahomor. Genes. 14. b.

Amorreorum vrbes habitat Israel. Numer. 21. e. f.

Amorrei bellum inferunt Gabaonitis, quod præcem fecissent cum Iosue, quos Amor reos tradidit Deus in manus ipsius. Ios. x. a.

Amorrei occidunt Israelitas, Deut. 1. g.

Amorreos iubet Deus penitus excludi. Deutero. 1. g.
Amorreus occiditur. Num. 3. 2. g.
Amorreus tributarius filijs Ioseph. Iud. 1. g.
Amorreus relictus Salomon facit sibi tributarios. 3. Reg. 9. c.
Amos conditio, & prophetie eius tempus. Amos 1. a.
Amos non est vir sanctus, nec propheta. H. A. E. R. E. Scribunt nostri ex Hebreorum voluminibus, quod Amos thecæ oppido oriundus est, de tribu Zabulon, ut placet Epiph. D. verò Hieron. affirmat abesse sex millibus ad Meridiam plagam, à sancta Bethel in tribu Iuda. Hic cum esset pastor ouium, nec prophete filius, sed vir infime notæ, spiritu Dei instruitur, & ad propheticam dignitatem extollitur; & hoc ex 7. eius cap. colligitur. Hoc idem scribit D. Aug. lib. 4. de Doct. Christiana, cap. 7. Vixit tempore Ozie Regis Iuda. Quando & Esaias suæ prophetiæ habuit exordium. Prophetavit etiam sub Ierobam filio Ioas Regis Israel. ut in Prologo dicit D. Hiero. meminit eius D. Aug. li. de ciuit. Dei. c. 27. eius prophetia est contra decem tribus Israel, & contra aliquas terras vicinas, & contra Regnum Iuda contra Damascum, & Gazam. Aftalon. Azotum. Accaron. Tyrum. Idumeam. Theman filios Amon, & Moab hoc et vult D. Athanas. i synopsi. Hunc persequitur Amasias sacerdos, tandem clauo circa tempora percussus moritur, sed tamen post percussione[m] seminatus in terram suam euectus, post aliquot dies dolore vulneris expirauit, sepultusq; est cum patribus suis. Anno ab orbe condito ter millesimo centesimo decimo. Obfer. verò quod dicitur ab eo ca. 7. Non sum propheta, nec filius prophete. Hoc dictum fuit, quia tunc defuit prophetiæ sensus, ut ait D. Greg. lib. 2. Moral. c. 41. Huius verò prophetiam sancti Apostoli inter Canonicos libros annuerant. Concil. Floré. & Tridentinum.
Amphora visio Iuda translationem in Babylonem designat. Zach. 5. c.
Amplexatur Esau ipsum Iacob. Gen. 33. g.
Amplexatur fratrem suum Benjamin ipse Ioseph. Gen. 45. d.
Amplexatur patrem suum Iacob, ipse Ioseph, & osculatur. Gen. 46. d.
Amplexus & oscula mulierum non sunt peccata

mortalia unquam. H. A. E. R. Fuerunt hæretici nonnulli, qui dixerunt amplexus mulieris, & oscula, non esse peccata, quia natura inclinatur ad dampnandum de hæret. c. ad nostrum. Dicunt verò Doctores, quod si osculum est ex libidine est mortale peccatum; si uero est ex consuetudine patriæ, uel necessitate aliqua, & secundum se, non est mortale. Nec loquor de osculo uxoris, & viri D. Th. 2. 2. q. 154. 4. & ibi Caiet. contra Martinum, qui idem quod supra affirmat.

Amran filius Caath pater Moyfi, & Aaron, Exod. 6. c.
Amri eligitur in regem Israel consumpto Zambri, 3. Reg. 16. d.
Amri impius, plus quam illi, qui eum preceserunt, 3. Reg. 16. f.
Amri moritur, 3. Reg. 16. f.
Ananias cum uxore Saphira moritur, Act. quinto, a.
Ananias discipulus quidam Damasci baptizat Paulum, Act. 9. b.
Ananias princeps Sacerdotum percuti iubet os Pauli, Act. 23. a.
Anathema erat Iericho, in qua ne infantes quidem mulieres, oues, & boues relinquebantur, quin gladio omnia corruerent, aurum, argentum, Ios. 6. c. d.
Qui de Anathemate accepisset, iubet Deus comburi, Ios. 7. c.
De Anathemate aliquid auri, & argenti acceperat Acham, quem iratus Deus iubet lapidari, Ios. 7. a. d.
Anathema esse pro fratribus suis iubet Paulus, Rom. 9. a.
Anathema sit, qui Christum negat. 1. Corin. 16. d.
Anathema, qui docet per alium saluari nos posse, quam per Christum, Gal. 1. b.
Anathema vox noua Papiſtarum est. H. A. E. R. Non mirum si hæretici in tot laberintos inciderunt, quia à spiritu Dei, & sacrarum literarum expositione iuxta sanctorum patrum sensum deuiarunt. Videant, quod non Papa, nec Concilia est vox, sed antiqua ex sacra pagina, ut adductum est. Quæ quidem vox separationem sonat. & ille dicitur Anathema, qui est à communi cursu separatum. Ut ad Rom. 9. docet D. Th. & D. Bon. 1. 2. q. 3. 1. Biel d. 18. ar. 2. Cõelusione 1. 4. sent. & D. Pau. ait ad Gal. 1. Si quis ex vrbis Euangelizauerit præter illud quod

quod accepistis, anathema sit. Ric. 4. d. 18. q. 1. art. 5.
Ancilla Iudæorum ex peregrinis erat. Leuiti. 25. f.
Ancilla Agar iubetur sub manu Domine sue humiliari, Gen. 16. c.
Ancillas dant marito suo Rachel, & Lia, ex quibus suscipiunt liberos, Gen. 16. g.
Cum ancilla dormiens coitu seminis. Leuiti. 19. e.
In ancillam, quæ si vendidisset fratri suo Hebreo anno septimo. donabatur libertate, Deut. 15. c.
In ancillam venditam filia. Exo. 21. b.
Cum ancilla dormiens quomodo puniendus. Leu. 19. e.
Ancilla nunciat Achimaus, quid Chufai scire velit à Dauide, de consilio Achitophel, 2. Reg. 17. d.
Ancillam Heli Sacerdotis, se dicit Anna humilis, & afflictæ, qui eam abriam dixerat. 1. Reg. 1. c.
Ancillam Dauidis se dicit Abigail, ut pedes seruorum lauet. 1. Reg. 25. g.
Ancillam se dicit Ruth ipsius Booz vulgari Hebræorum sermone, Ruth 2. c.
Ad ancillæ vocem Petrus negat, Matt. 26. g.
Ancillam Domini se esse confitetur Maria, Luc. 1. d.
Ancillæ, filij non sunt Christiani Gal. 4. d.
Andreas Ioannis Baptiste discipulus, sequitur Christum, adducens fratrem suum Petrum ad ipsum, Io. 1. f.
Andreas vocatur à Domino, Matt. 4. c.
Andreas Apostolus scripsit multa, qua inter canonicas annumerantur. H. A. E. R. Quoniã Ecclesiæ iudicium est gnomeni & regula scripturarum, ut inferius probatum erit. & Ecclesia damnat, quæ vulgo circumferbatur adit à B. Andrea. Sequitur, quod hæreticus ille erit, qui contrauenit sacræ sanctioni Ecclesiæ. Gelasius namque dist. 15. Innoc. epistola decretali ad euperium hoc testatur. Philastrius in catalogo hereticorum, cap. 48. D. Aug. lib. de fide contra Manicheos. c. 38. Euseb. lib. 3. hist. Eccl. cap. 25. aperte scribit esse figmenta hæreticæ prauitatis. De eo vero scribunt Catholici, & est ab Ecclesia receptum. Quod fuit primus Martyr. Hic Scithis, Sogdianis, ac sacris Domini nostri Iesu Christi Euangelium nuncians, in magna etiam ciuitate

vbi castrum est aspesus, & Phasis fluuius. Sepellitur verò Patris Ciuitate, ab Agge Proconsule Crucifixus. A B. Andrea habemus sacrificium Missæ, quoniam sic scribit Presbyteri Achaia, quæ quidem epistola ante annos 400. citatur A Sancto Vuolpelmio Abbate, etiam Bern. cum Algero licet author libelli, de duplici eius martyrio meminerit. Dicebat ergo S. Apostolus omnipotenti Deo (qui viuus, & verus est) ego oī die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, sed agnum immaculatum, quotidie in Altari Crucis sacrificio. Huius reliquias Constantinus Imperator trātulit Constantinopolim, apud quas Demones refugiūt, & inhabitatores. vigilantij, illorum se sentire præsentiam. confitentur. ut D. Hieronym. scribit contra Vigilantium. Hic pro nobis orat apud Deum. Ama affinitatem Andrea, pro te rogat, & recedant cupiditates tuæ, verbo Dei pulsa. ut ait D. Amb. lib. de viduis.
Angelus consolatur Agar eiectam ab Abraham, & errantem in solitudine Bersabee, Gen. 16. b.
Angelos venientes Sodomam Loth suscipit hospitio, Gen. 19. a.
Angelis tres hospitio suscipit Abraham. Gen. 18. a.
Angelus ducit seruum Abraham, ad accipiendam uxorem filio Domini sui Isaac, Gen. 24. b. c.
Angeli Iacob fugienti fratrem apparent. Gen. 28. c.
Per Angelum loquitur Iacob in somnijs. Gen. 31. b.
Angelorum visione consolatur Deus ipsum Iacob. Gen. 32. a.
Cum Angelo luctatur Iacob præualet, ut confidat se posse fratrem vincere, Genesis 32. e.
Angelum vocat Iacob, qui per Angelos protegebatur ipsum, Gen. 48. c.
Angeli ascendentes, & descendentes per scalam, Gen. 28. c.
Angelus clamat ad Abraham ne immolet filium, Gen. 22. c.
Angelus Dei præcedit castra Israelitarum, Exo. c. 1.
Angelus Israel promittitur ductor, & protector, Exo. 23. c. d.
Angelum se missurum præcursorem, qui eiiciat Chanancū, promittit Deus, Exo. 33. a.
 Ange-

Angelus enaginato gladio desiluit Balaam, properanti ad maledictionem Israel. Num. 22.d
 Angelus expectat Israelitis, quod Chananeos, quos iusserat Deus occidi reliquerint, Iud. 2.a
 Angelus apparet Gedeone eumque mittit, veliberos Israel em manu Madian, Iud. 7.b
 Angelus dicit, nomen Dei esse mirabile. Iud. 13.c
 Angeli multus terribilis. Iud. 13.b
 Angelum Dei, nesciebat secum loqui Manue, & ipsius vxor, nisi conspexissent, eum ascendere in flamma ignis holocausti. Iud. 13.d
 Angelus Domini confortat Iosue, Ios. 5.d
 Angelus Raphael Tobie iunioris & Dux. Tob. 5.a
 Angelus Dei pradicat Mamæ, & vxori eius sterili, Sanfonem ex ipsis nasciturum. Iud. 13.a
 Angelus non vult sibi offerri holocaustum à Manue, sed Deo, Iud. 13.c
 Angelus Dei videntes Manue, & ipsius vxor dicunt se vidisse Deum, timentes mori. Iud. 13.d
 Angelis Dei meminit Achis Rex Geth, pri. Reg. 29.c
 vt Angelus Dei; dicit Misphihoseph esse Dauidem. 2. Reg. 19.c
 Ab Angelo Dei percutiuntur 70. millia virorum peste, quem Dominus facit cessare. 2. Reg. 24.c
 Angelus occidit in castris Sennacherib 185. millia virorum. 4. Reg. 19.g
 Angeli ministerio pascit Deus Eliam fugientem Jezabel, 3. Reg. 19.a
 Angelus hortatur ipsum, ne timebat accedere ad Ochosium. 4. Reg. 1.d
 Angelus Domini descendit cum tribus pueris in fornacem & seruat eos, Dan. 3.g
 Angelum suum mittit Deus in Lacum Leonum, vt Daniele liberet, ac protegat. Daniel 6.f
 Angelus edisserit Danieli visionem septem ebdomadaram. Dan. 6.f
 Angeli Christum ministrant in deserto, Mat. the. 4.b
 Angelos misisset Deus Christo contra aduersarios eius regnantes, Mat. 26.e
 Angeli resurrectionem Christi mulieribus nunciat. Mat. 28.a

Angelus Dei promittit filium Zachariæ. Luc. 1.a
 Angelus Gabriel apparet Virg. MARIÆ Angelus apparet pastoribus, Luc. 2.c. Luc. 2.c. primo.
 Angeli ministerio educuntur Apostoli de carcere, Act. 5.d
 Angelus nunciat Philippo, ut Euangelium Dei euache nunciet. Act. 8.c
 Angeli ministerio Petrus carcerem exit, Act. 12.a.b
 Angelus percutit Herodem & moritur. Act. 12.d
 Angelus Rode puella, Act. 12.c
 Angelus Dei Paulo nunciat nullum periculum ex eis, qui cum eo erant supra mare. Act. 27.d
 Ob Angelos, qui Christianorum cœtibus interfuerunt caput operiat mulier, 1. Cor. 11. b
 Ab Angelorum superstitioso cultu dehortatur Paulus, Colon. 2.c
 Angelis excellentibus nomen Christi, Hebr. 1.b
 In Angelum lucis se transfiguratur Sathanas. 2. Cor. 11.c
 Angelos iudicabunt Christianæ. 1. Cor. 6.a
 Angelos à Deo missos, qui contemnebant puniebantur, multo magis, qui Christum cœtempserint, Heb. 2.a
 Angelis minoratus Christus ad breue tempus Passionis, Heb. 2.c
 Angelo nunciantes à Cœlo, aliam salutis uia non credendum, Gal. 1.b
 Angelis est longè superior Christus, Heb. secundo, a
 Angelum adorare volens Ioannes ab eo prohibitus est, Apoc. 19.b. 22.b
 Angelo varie visiones, Apoc. 7.f. 8.a. 10.a
 Angelorum hymnus, & laus in Christi ortu, Luc. 2. b
 Angele gaudent super vno peccatore conuerso, Luc. 15.b
 Cum Angelis omnibus Christus venturus ad iudicium, Mat. 25.c
 Angelica vita viuendum post resurrectione, Matt. 22.c
 Angelorum nbturam non assumpit Christus vt illorum frater esset, sed hominis iuxta promissionem Abrahæ, Heb. 2.d
 Vt Angelus Dei à Galatis Paulus susceptus, Gal. 4.b
 Angeli ex proprijs sue nature, omni Dei auxilio semoto sunt immortales. HAER. Et si prima

ma facie. quibusdam dicta propositio vera appareat, tamen qui rem intimius fuerit contemplatus fatebitur erroneum, ne dicam hæreticum dictum. Qui enim a qua vis creatura Dei actionem, gubernationemque excludit, hic certe rem illam in nihilum redigendam agnoscat. & in huius rei fidem ligat, qui vult sextum Concil. Const. actione 11. tom. 2 pag. 975. Vhi dicitur. Sic Angelis immortales persecuerant non natura reuera, sicut asserui in corruptam, proprieque immortalem habentes essentiam, sed gratiam à Deo sortiti, quæ immortalitatem largitur, & incorruptionem eis prouidet. Hoc Doctores vno ore affirmant. Hec idem definitio, quam Dam. dat de Angelis confirmat, & Theodoretus q. 3. in Genesim.

2. Angeli non sunt ad hominum custodiam deputati. HAER. Moses docuit suo cantico, Deut. 32.b Et David, Psal. 33. Immittes Angelos in circuitu timentium eum. Dan. 10. Princeps regni Persarum restitit mihi 21. diebus. Mat. 18. dicitur; Angeli eorum in Cœlis semper vident faciem Patris mei. D. Paul. ad Heb. 1. Non ne omnes sunt administratorij spiritus. Item Esa. 62. Super muros tuos Hierusalem cœstiti custodes; dicit Gloss. Muri sunt Apostoli, custodes sunt Angeli. & Eccl. 17. In vnaquaque gentium proposuit rectores. Glo. id est Angeli. D. Basil. li. 3. de Spiritu Sancto. contra Euthonium & refertur in Concil. Florent. pag. 470. Idem Doctor Psal. 33. supra illa verba. Immitet Angelos. &c. Et hic est communis Theologorum consensus. & doctissime scribit Laët. Firm. lib. 2. de origin. c. 15. in prin.

3. Angeli singuli, non sunt singulis hominibus ad custodiam. T. E. M. Duo sunt doctissimorum virorum placita, quæ à Theologorum schola rejiciuntur. Vnum Diuus Chrysost. hom. 3. ad Coloss. Qui dicit, non singulis hominibus esse Angelos deputatos, sed tantum fidelibus. Quod tamen dictum Magister ex D. Hierony. exponente illa verba. Angeli eorum in cœlis, Mat. 18. non recipit; sed vult, quod vnaquaque anima habeat Angelum delegatum. 2. dif. 9. Magna est dignitas animarum, vt vnaquaque ab ortu sue natiuitatis habeat Angelum delegatum; quam opinionem sequuntur ferme omnes D. Thom. Alex. Bo-

nau. Ricar. Biel. 2. d. 11. Cartusianus. Hoc vero quadruplici de causa fit à Deo. Primo ad proficiendum in gratia ad præseruationem à culpa, ad resurgendum noxa perpetrata, & facinorum multiplici pluralitate committenda, vt ait D. Bon. Alterum verò dictum est Caiet. sup. Mat. 18. Vhi scribit, quod ex illis verbis non habetur, quod singuli Angeli sint singulis hominibus deputati, sed tantum multos esse ad custodiam delegati. Tamen Doctores, & D. Hieron. colligit ex illis. Ob hoc, quod non negat Caiet. custodiam, nec quod singuli sint deputati; sed quod non habetur ex literalis sensu illorum verborum. Sequamur ergo cœm Sanctorum, & scholæ sententiam; quod singulis hominibus sint singuli Aug. deputati. De pueris verò in materno utero docet D. Thom. 7. dist. 11. q. 3. putat, quod tunc incipiat Angelorum custodia, ne Dæmon illi nocere possit. Consentunt multi in hoc dicto Sancti Doctoris.

4. Angeli custodia indigni Dominus Iesus Christus. HAER. Dæmonis (cuius hæretici sunt filij) fuit sententia, quod Angeli custodirent Christum, quoniam dixerat illi. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Doctores verò sancti Dei lumine illustrati è contra dicunt, quod non indigni Dominus Angelorum custodia, nam erat plenus gratia, & scientia ab instanti sua conceptionis, imo vero est supra omnes Angelos, & eum adorabant Angeli, vnde A. post. ad Heb. Et eum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum, & adoret eum omnes Angeli eius. Licet tamen Dominum non custodirent, ministrabant tamē ei; vnde habetur Mat. 3. Ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei. Scribunt Scholastici de hoc 2. dist. 11. D. Tho. Alex. Richard. Maironus, & Biel.

5. Angeli custodia indigni Beatissima Virgo. E. R. R. O. N. Eodem fundamento, quo probatum est, non egere Dominum custodia Angelorum, quia sciebat omnia, gratia erat plenus, ac supra omnes Angelos; sic nec B. Virgo egebat gratia. Nam ei dictum fuit. Gratia plena. sic ergo tantum Beatæ Virgini seruiebant Angeli non custodiebant. Et hoc ex Privilegio inquit Maironus.

6. Angeli non sunt diuersis ordinibus distincti. E. R. R. O. N. Probat distinctionem Angelorum

lorum D. Basil. ubi supra. Nam stella dif- fert à stella, sic Angelus ab Angelo, & Cle- mens Primus lib. 7. constit. c. 35. ait. Aliæ quoque ordinum turba; Archangeli, Tro- ni, Dominationes, Principatus, Potesta- tes, Virtutes, in clamantes dicunt. Bene- dicta gloria Domini. tom. 1. Concil. pag. 104. & Theodor. serm. 7. de Prouid. Dei. Et ex D. Paulo habetur distinctio ordinū in Angelis. Cum etiam, quæ sunt condita, sint in pondere, & mensura, conglutinata, vt admonet D. Pau. q. a. Deo sunt ord. sunt, q. contrarium affirmat totū vniuersi ordi- nem euertit. Hunc ordinem agnouit Dio- ny. svt scribit D. Thom. 2. d. 9. 1. q. 1. prima, artic. 7. Duran. 2. d. 9. primo. Biel. 2. d. 7. 1. Videant ergo, qui ab hac via discedant, quantam comminiscantur in beatis illis mētib. cōsufonem. Dion. Cele. Her. c. 10.

7 *Angeli habent corpora sibi naturaliter unita.* T E M E. Doctores Neoterici ijque præ- stantissimi tam ex Græcis quam ex Lat- inis affirmant Angelos habere corpora si- bi naturaliter unita. & quod magis est, hoc esse determinatum in Concilio Nice- no secundo, Act. 5. Cuius verba hic subin- ferre non est otiosum; nam cum contigisset cum viro quodam omnium scientiarū peritissimo de hoc differere in medium at- tuli, verba concilij, qui (cum non haberet, quid responderet) negauit id dixisse con- cilium. At produxi codicem conciliorum, sicque obmutuit, videant ergo Theologi quid sancitum sit; & ipsissima Concilij ver- ba subscribam. De Angelis, & Archange- lis, & eorum potestatibus, quibus & no- stras animas adiungo, ipsa catholica Ec- clesia sic sentit. Esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis expertes; & in- uisibiles, vt vos gentiles dicitis verum tenui corpore præditos, & aereo, siue igneo, vt scriptum est. Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Sic autem multos sanctorum Patrum sensisse cognouimus. Quorum est Basilus cognomento magnus, & Beatus Athanasius, & Methodenus, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorpo- reus, & informabilis, intelligibilis autem creatura; nequaquam ex toto sunt incor- poreæ, & immutabiles pictura existunt, quare etiam in loco existunt, & circumfe- rentiam habent.

Quamquam autem angeli non sint, vt nos corporei, vtpote ex quatuor elemen- tis, & crassa illa materia; nemo tamen, vel angelos, vel demones, vel animam dixe- rit incorpoream. Hæc concilium D. Aug. pluries tamen maximè 2. super Genes. ad lit. cap. 17. Origenes lib. 1. Periarchon, c. 6. & 2. li. cap. 2. Cassianus li. 7. collationum, cap. 13. Damas. li. 2. Theologia cap. 3. idem sentiunt. Concilium uero Lateranense Generale, sub Innocentio contrarium de- creuit, quod sunt omnino spiritus. & re- centiores omnes, & Scholastici idem di- cunt. Quid verò sit dicendum de fide non audeo, sed cum D. Bernardo dicendū erit, quod hoc parui ponderis est. At neque hoc est satis, nam si concilia duo Genera- lia ex professio rem hanc discutiant, & qd sit tenendum, decernunt, quare parū erit momenti. Quod meum angit animum est. Quod concilium Generale, autori- tate Pape nec errat, nec errare potest. Verumque vero Concilium tam Nicenū, quam Lateranense fuerunt generalia (licet hoc non habeant Græci) & Ecclesia tā Latina, quam Græca conuenit in illis syno- dis; quale ergo errauit? cui standum? cui credendum? Fortè secundo, qui rem ex- actius contemplatus est; at in primo pro sui fundamento adducunt verba sacræ scri- pturæ ex psalmo; Quid non conuenit ex- positio, & falsa Concilij illius dicti diluci- datio? & demum consentaneam expo- sitionem Doctorum addit; quomodo ergo negari potest eius autoritas? Alterum ex eodem Concil. act. 4. est dubium; nam eo loci approbat sententiam Athanasij, ex- ponētis illud Psalmi qui sedes super Cherubin. Cherubini omnibus hominibus na- tura ignoti, spiritus, & ignis sunt, ab omni corporum figuratiōe, & natura alieni, & quæ de ipsis à propheta, tanquam spiritua- libus dicuntur, symbolicum sensum ha- bent. Vide inferius verbo, Cherubini.

8 *Angeli non sunt.* H A E R. Tot diximus supra ex sacra pagina, quomodo sint Dei ministri, quod & alia centena millia asser- re non esset difficile, nisi id exploratissimū esset.

esset. Quid ergo opus est in re manifestis- sima periclitari? Cum tanta sint in sacris literis testimonia, & veteri, ac noua histo- ria, nam de Abraham legimus, quod ho- spitiū recepit tot millia occidit. Beata Vir- gini apparuit, ac Alijs, quid ergo hic stul- tus moror.

9 *Angeli non sunt creati à Deo.* H A E R E T. Quod Phylsophi aliqui, & doctores Scho- lastici docēt, nempe, quod creatio ex prin- cipijs Philosophia non possit cognosci, in meridiana lucem ostendunt, Nam & Arist. post Platonem & Auerroes fatentur creationem, ut suo loco probabitur. Ca- tholici uero affirmant ex simbolo, An- gelos esse à Deo conditos, ac creatos. Nā fatemur Deum esse creatorem Visibilem, & inuisibilem. Hoc voluit Dauid Psal. 103. Qui fecit angelos suos spiritus, & D. Paul. 1. ad Heb. hæc verba refert. Rursus. Omnia per ipsum facta sunt. Hoc deter- minat Ecclesia, de sum. Trin. & fide cathol. De nihilo condidit creaturam spiritua- lem & corporalem.

10 *Angeli sunt ne creati cum mundo corporeo, vel ante? Me arbitro; imò vero D. Aug. do- cente lib. 11. de ciuit. Dei, ca. 32. vtrunque salua fide affirmari potest, & libere quisq; sentire potest, quod habet; dummodo nō dicamus Angelos esse æternos, sed in tem- pore. Quod mundum hunc visibilem præcesserint est autoritas; D. Basil. ser. 1. in Hexameron, Greg. Nazian. serm. de Natali D. Hierony. in epist. ad Titum, Am- brosl. lib. primo Hexam. capit. 5. Isido. Hi- spalensis Episcopus, li. 1. de summo bono, cap. 12. Damas. 2. volum. fidei Orthodoxæ, cap. 3. Cassianus, lib. 8. collationum. Beda in libello separatarum questionum, q. 9. Theodoretus Cyri Episcopus, q. 3. in Ge- nesim, cum D. Augustino vtrunque libere sentire permittit, nec offendet inquit ver- bum pietatis. At contra hos omnes est Cō- cil. Later. sub Innocentio, decis. Nam ibi dicitur. Creator omnium visibilium, & inuisibilium, spirituum, & corporalium sua omnipotente virtute simul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corporalem, Angelicam, videlicet & mundanam. quā sententiam Scholastici multi sequuntur, quod Angeli simul tempore cum mundo sint creati: Non me fugit aliquos ex no-*

stris, sic interpretari dictum Concilij: & quod sensus eius est contra Origenem; & non verba, sed intentio est consideranda nam concilij scopus est Origenis placitū refellere, qui eius fuit sententiæ, vt puta- ret Angelos primū esse à Deo productos vt spirituali dignitate potirentur, deinde dum peccassent creata fuisse corpora om- nia, quibus veluti carceribus detrusæ sce- lerum darent pœnas, sic exponit D. Tho. in primæ decretalis expositione. Liberè ergo quisque de hac re sentire quoduis poterit.

11 *Angeli non sunt creati in Cælo Empyreo.* T E M E R. Doctores Scholastici post Magistrum 2. d. 2. vt D. Thom. & Arim. cū quibusdam alijs affirmant eos in cælo em- pyreo à Deo creatos. Quoniam nobilif- sima omnium creatura loco etiam nobil- lissimo debuit produci. Talis vera est cæ- lum empyreum, ergo ibi creatus est an- gelus.

12 *Angeli Beati creati sunt.* H A E R. Si bea- titudo est præmium, si tot ceciderunt, & apostatarunt, quomodo Beati, creati sunt, cum Beatus peccare non possit? Rursus fuerunt viatores, ergo non Beati sunt crea- ti. sic probant Scholastici 2. d. 4. Bonau. Dur. Biel.

13 *Angeli sunt ne in gratia, & charitate creati?* Non modica est inter Doctores contro- uersia: dum affirmant multi alij negant. D. Bonau. 2. d. 4. q. 2. dicit, quod ita que- stio facti est, nec alia ratio adduci potest, quam congruitatis, & vtrumque proba- biliter tenere possumus. D. Thom. Arim. ex verbis D. Aug. 3. de ciuit. Dei, capit. 9. qui dicit simul in eis condens naturam, & largiens gratiam. Ratione idem suade- tur. Deus est ex sui naturaliter liberalissimus, ergo credendum quod Angelis omnia bona, quibus erant capaces, sit elargitus, ergo & gratiam, cum natura. Hoc etiam Gerson, 4. par. serm. de angelis, Duran. & Olcath. Alteram opinionem probant Alex. de Ales. Bonau. & sequuntur Magi- strum. Biel. vtraque ueri posse putat, sine temeritate, nec aliqua est Ecclesiæ circa hoc determinatio. Primā etiam opinio- nem sequitur D. Hierony. Osee 3. & Da- ma. lib. secundo, capit. tertio, & alij viri peritissimi.

14 *Angeli non habent personam.* H E R R O N. Nullus

Nullus certè, qui agnoscat, quod persona cõnotet; hoc scripsisse reperi. Nam si suat, certè non habet esse vniuersale, sed determinatum, ac indiuiduum, ac per hoc personam. Quæ est rationalis naturæ indiuidua substantia. Persona etiam completum quid, & perfectum significat in genere substantiæ, atque vltimam actualitatè. Erroneum ergo, ne dicant inexcogitabile est, quod in Angelis non sit persona.

¹⁵ *Angeli non possunt assumere corpora.* H A E R. E T. Qui hoc negat, vt fuit Rabbi Moses, qui omnes apparitiones, quas refert sacra scriptura imaginarias esse contendit, hic certè in manifestissimam lucem offendit. Quomodo imaginariæ suscepit Abraham hospitio, quomodo Dux fuit Thobie: quomodo imaginariæ apparuit B. Virgini, cum dicatur. Ingressus ad eam. Quomodo viderunt supra Domini monumentum scõla candida coopertum. Hæc certissima testimonia probant Angelos assumere corpora.

¹⁶ *Angeli in assumptis corporibus nullum opus vite exercent.* H A E R. Ex sacris literis certo certius deducimus, Angelos in assumptis corporibus eos exercere opera vite. Nam ad Abraham, ad Loth, ad Thobiam, ad Beatam Virginem Angelos esse loquutos tradunt sacre hystoriz, imò vero supra Domini Præsepe sacros hymnos cecinisse auditum fuit. Vetus ergo, & noua sacra pagina hæc opera vitalia Angelorum refert.

¹⁷ *Angeli sunt ne in tanta multitudine, vt excedant numerum rerum materialium?* Quid Plato sentiat, cuius sententiam aperit fecimus in conuiuio oratione prima, cap. 3. quidue multitudinem, ac numerum rerum materialium, sicut hæretici globi in quantitate ista corporalia superant.

¹⁸ *Angeli non mittuntur à Deo.* H A E R. Tot supra abducta fuere testimonia ex sacris literis, vt in præsentiarum sit satis pauca ad memoriam reuocare. Quod Angelus Gabriel fuit missus ad Beatam Virginem. Angelus fuit missus Christo Domino post comparatam victoriam cum dæmone. Angelus eo orante apparuit. Angelus post resurrectionem Domini loquitur mulieribus. Petro carceribus recluso mittitur Angelus. Esaiæ apparuit Angelus. Scholastici, vt Ganda, quolib. 4. q. 17. Scot. 2. d. 2. q. 10. art. 2. Arimi. 2. d. 6. q. 1. Ocha quolib. pri.

q. 5. Biel 2. d. 2. q. 3. primo.

¹⁹ *Angelorum natura est inferior homine.*

H A E R. Franciscus Georgius vir doctissimus aperte Marte totis viribus tueri conatur, angelos esse inferiores homine quo ad naturam, sed certè repugnat doctrinæ sanctorum Patrum. D. Aug. in primis li. 1. de ciuit. Dei, ca. 19. Marino Victorino li. 4. aduersus Arrium. Quid quod homines ante Senatoris ortum adorabāt Angelos? Quid, quod Dauid canit. Minuisti eum paulominus ab Angelis. Ad hoc dictum Georgij responso potius est chimericum dictum, quàm quod sustineri possit. Angeli etiam sunt spiritus, quomodo ergo nõ sunt nobiliores creatura corporali. rursus ex definitione vtriusque hoc probatur. Nam homo est animal rationale, mortale. Angelus verò est substantia incorporea intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera Deo ministrans, gratia non natura immortalitatem suscipiens: sic definit Damasc. Dionysius verò ait, lib. de Diuin. nominibus. Angelus est imago Dei, manifestatio: oculi luminis, speculum purum, splendidissimum, immaculatum, incontaminatum, incoquinatum, recipiens totam (si iustum est dicere,) specialitatem, boniformitatis, & deformitatis; & pure declarans in se ipso, sicut possibile est bonitatem, quæ est in additis, quàm definitionem Alex. de Ales exponit par. 2. quæst. 20. memb. 3. art. 2. Bonau. 2. dif. 9. circa textum. Quid ergo ex his definitionibus non conuincitur affirmare Angelos esse superiores homine, ad quid noua dogmata excogitare? Ad quid nomen sibi vlturpare supra alios? Ad quid Philosophorum principia oppugnare in his quæ fidei non aduersantur. Demum, direct. 2. par. 9. artic. 3. Hæreticum esse dicit, affirmare Angelicum esse ignobilius dici humano.

²⁰ *Angeli cognouerunt ne mysterium Incarnationis?* Negat D. Hierony. affirmat D. August. & Diony. quos D. Thom. conciliat, quæ cognouerunt à principio, quo ad substantiam facti, nempe incarnationem. & alia mysteria. At non quo ad speciales conditiones incarnationis. Biel dicit quod cognouerunt in verbo à principio; & quod per Apostolos, dum fuit completum, 2. dif. 9. q. 2. 5. dub. 4. Recentiores nonnulli pro expositione verborum D. Paul. ad Eph. 3. qui

qui ait, Vt innotesceret nunc principatibus. & in Cœlestibus per Ecclesiam multi formis sapientia Dei. Dicunt ergo quod superiores Angeli qui nuncij fuerunt ex parte cognouerunt misterium incarnationis. Minores verò non cognouerunt, nisi dum fuerunt completa, nec inconuenit affirmare, quod Angeli proficiant in cognitione, & beatitudine vsque ad diem iudicij. D. Chriost. hoc vult hom. 1. in Ioannem, & hom. 4. contra Amoneos. Orig. homil. 23. in Leuit.

²¹ *Angeli cognitione naturali cognoscere possunt mysteria gratiæ.* T E M E R. Disputant Doctores hoc ac conueniunt eos non posse cognoscere, eo quia excedit eorum obiectum naturale, ac proportionatum. Id verò quod aliqui dicunt de mente Scoti Angelos cognoscere mysteria gratiæ, accipiendum est, quo ad cognitionem beatificam non naturali, 4. d. 10. q. 9.

²² *Angelorum ruina fuit superbia, vel luxuria?* Quatenus ex sacris literis conuincere possumus eorum peccatum fuisse superbia; quæ sentit Amb. Psal. 113. ser. 7. & episto. 84. ad Demetriadem. Fulg. lib. 2. ad Transmendum Regem de immensitate diuinitatis filij Dei, in principio. At dubium est hæc in re, non contemnendum. Nam D. Ambros. lib. 1. de Noe, & arca, cap. 4. Dicit Gigantes qui fuerunt post diluuium fuisse ex Angelorum & mulierum concubitu procreati, & eos propter intemperantiam in seculum cecidisse de Cælo, virgines propter castimoniam in Cælum transisse de seculo. D. Chriost. homil. in die Decollationis S. Ioann. Bapt. dicit: Mulier non solum homines, sed etiam Angelos de Cælo prostrauit. Philo. in lib. de Gigantibus. Lact. 2. Diuin. inst. cap. 15. Iustinus Martyr in Apologia ad Senatorem Romanum, & in Apologia ad Antoninum Pium. Clem. Alex. 3. & 5. volum. Stromatum, putant Angelos peccasse cum mulieribus. Tertull. lib. de habitu mulierum, dixit. Angeli ad filias hominum ruerunt de Cælo, & post libidinum vaporata momenta Cælum suspirabant. Methodius Olympi Episcopus in serm. de resurrectione; cum filiabus hominum ob concubitus amore conuersati sunt. Euseb. Cæsar. li. 5. Euangelicæ præparationis. Phylastr. cap. 108. sui catalogi recenset hæc inter hæreses. Melius ergo erit

dicere, quod videntes filij Dei filias hominum; accipere per filios Dei homines iustos, & sanctos, de quibus dicitur: Ecce ego mitto Angelum meum. Malach. 3. 2. quàm affirmare Angelos peccasse cum mulieribus, sic D. Aug. quæst. 3. in quæstionibus super Genesim. peccatum ergo non fuit luxuria, vt Scotus dicit; licet accipiat Scotus luxuriam, pro inordinato amore sui, vt Lechitus interpretatur.

²³ *Angeli non vident Dei essentiam.* H A E R. Non video quid clarius dici possit pro confutatione huius, quàm quod Dominus dixit. Angeli eorum in Cœlis semper vident faciem patris mei, qui in Cœlis est: & quomodo sunt Beati, si Deum non vident. Hoc Doctores cum antiqui quàm scholastici; & Ecclesia vniuersa docet. At contradicet, quispiam. Athanasius Alex. serm. super illa verbe, Matth. 11. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo, videtur affirmare quod Angeli non videant Deum. Chriost. hom. 14. in Ioannem. Theodor. Cyrensis Episcopus, quod non videt per essentiam sed similitudinem. Theophil. in eodem loco dicit. Quin nequæ Angeli vident substantiam Dei. Euthymius in commentarijs his assentit. Ipsa quoque in materialibus virtutibus inuisibilis est Deus in sua natura. Sed ex doctrina D. Thom. & Scholæ totius conciliantur omnia quod Deus nõ videtur oculari corporali. Secundo nec ex proprijs viribus naturæ. Tertiò, quia non comprehenditur, ideo negatur quod videatur visione nempe comprehensionis. & sic loquantur vctustissimi illi patres.

²⁴ *Angeli Beati peccare possunt.* H A E R. Repugnat certè ex diametro quod aliquis sit Beatus, Sanctus, Deum videat & peccare possit, vt Doctores omnes affirmant. sunt enim in termino. Quod verò dicitur à Magistro 2. distinct. 7. de mente D. Hieronym. super expositione parabole de filio prodigo, & frugi ad Damasum. Quod Angeli Sancti possunt seclari ad malum, quia sunt liberi, exponendum est, dū sunt in hac via, non pro termino.

²⁵ *Angeli creauerunt homines, ac Dei cooperatores fuerunt in creatione hominis.* Chierintus, Basilides H A E R. Scribit Chriost. homil. 8. in Gen. & Theod. q. 19. contra hanc hæresim. Cum creatio sit opus Dei tantū,

& insubitam virtutem supponat. Quod vero dicunt id dixisse Philonem in libro de opificio sex dierum. Platonicè loquutus est, qui in timore dicit Deos minores creaf se hominem.

26 *Angeli creant animas hostias.* HAER. Sacra Genesis dum Adami animam recenset. Vicitur his verbis. Spirauit Deus spiraculum vitæ; nulla fit de ministerio, neque actione Angelorum. & iterum scriptura alio. Spiritus reuertatur ad Deum, qui fecit illam. Iob etiam, ca. decimo. b. Manus tuæ Domine fecerunt me. & Dauid in Psalmo. & Hierem. primo, d. Prius quam te formare in vtero noui te. Verum sicut dispositione aliqua præueniente pater dicitur concurrere ad animam, & Cœli actio. Sic de Angelis affirmari potest; qui cum sint custodes corporum dicantur sic concurrere. At non cooperantur creationi secundum se; vt propositio dicit.

27 *Angeli incarnantur & corpori carneo inuiscerè, vt forma vniuntur.* HAER. Et si videatur fabulosum dictum tamen quoniam hoc aliquos decipit, errorem hunc confutare constitui, & vnde emerferit aperire, Origen. ergo, tomo secundo, in Ioannem super ea verba. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, Ioan. primo, dicit, Plerosque Angelos olim incarnatos, & ex ijs forte fuisse vnum Ioannem Baptistam. De quo dicitur: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam. Mal. 3. a. Hoc autem Origenis dictum est contra omnes Theologos. & supra diximus, Angelos esse spiritus ex Concilio Lateranensi, & communi consensu scripturarum.

28 *Angeli custodes deserunt homines peccatores?* Basiliius vir sanctissimus, hom. in Psal. 33. dicit: Omni in Christum credenti Angelus assistit, nisi illum à nobis per improbas actiones profligauerimus. Velut enim sumus apes, & fedus odor columbas expellit, sic Angelum vitæ nostræ custodem abigit multa lachrymarum aspersione dignū, ac graue olens peccatum. D. Bernard. homil. 7. Cant. Cant. hoc idem scribit: Angelos quandoque abhominando à nobis recedere. Alber. Magnus primo volum. suæ summæ, quæstio. 8. Dicit Angelos deserere homines, non secundum locum, sed secun-

dum virtutem, & efficaciam; ex nostraque culpa id euenire.

29 *Angeli ad nostram custodiam deputati non vident Deum, nec sunt de sua salute securi.* HAER. Inter alios Origen. errores, hic infernit, nempe, quod non sunt securi de sua salute, vt legitur Homil. 35. in Lucam super illa verba. Cum vadis cum aduersario tuo ad principem, &c. Luc. 12. g. At ergo, sicut per negligentiam eorum homo corruerit, etiam sui periculum rem esse non nesciunt. Qua in re errat fedissimè, nam Beati sunt securi de sua salute, sicut & homines, quibus dicitur. Venite benedicti Patris mei. Angeli ergo cum dicantur Sancti, quia finem principalem sunt consequuti nempe Deum, vt ait Brunifer distinctio. 9. 6. quæst. 3. lib. Erant perpetuè beati; imò vero nec modo essent beati, quia timent poenam in quam incidere p negligentiam possent; at oatiuudo apud omnes omnem poenalitatem excludit.

30 *Angeli moræ quot sint, non est certum ob varias Doctorum sententias.* Nam Scot. tres ponit, & Biel dist. quinta, quæst. 3. vnica 2. In prima mora omnes creati sunt in gratia, & meruerunt. In secunda Boni steterunt in merito, mali ceciderunt. in tertia omnes fuerunt in termino. Posuerunt alij quatuor. in prima fuerunt omnes in naturalibus; in secunda mali ceciderunt. in tertia posita est gratia bonis & meruerunt. in quarta fuerunt omnes in termino. Biel etiam putat, quod in prima fuerunt vniformes creati in statu naturæ sine gratia. in secunda mora erant vniformes in gratia. in tertia mali multipliciter demeruerunt, & boni meruerunt. in quarta fuerunt in termino. Verum quicquid sit, non repugnat fidei, vt fusius in tractatu de Angelis explicatum à nobis fuit.

31 *Angeli statim post creationem peccauerunt, nec fuit morula inter creacionem, & lapsum eorum.* ERRON. Egregiè, vt solet Diuus Bonauent. Rem hanc expendit, quod secundum fidem sit ponenda morula aliqua inter creationem, & lapsum, licet parua. Et hinc Doctores, comminiscuntur tot instantiæ, ex quibus Angelorum via componitur. An vero tempore, vel natura præcesserit aliqui non curant. At melius est dicere, quod tempore præcesserit

serit creatio lapsum Angelorum. Quod verè dicitur. Ab initio diabolus peccat. Ioan. primo. 3. Sensus est inquit D. Aug. post initium statim.

32 *Angelorum cognitio vna est tantum.* ERRON. Communis assensus Theologorum est, quod Angeli multipliciter cognoscunt; primo cognitione matutina. Secundo cognitione vespertina. Cognitio matutina est cognitio rerum in verbo, quæ est beatifica. Secunda est lumine naturæ. Alexand. de Ales adhuc tres cognitione. Vna in lumine gloriæ; alia per species concretas; tertia per species à rebus acceptas, pri. secundæ, quæstio vigesimatertia. Diuus Thomas etiam triplicem Angelorum cognitionem assignat, in verbo, in mente eius, & in propria natura prima par. quæstio. 12. 10. secundum. Obseruat quod cognitio matutina est prior vespertina in vno & eodem, & ordinæ naturæ. Cognitio etiam Angeli est speculatiua, & practica. Dum etiam cognoscit per species est vicissitudo, & successio, & renouatio operationum, quod non est, dum cognoscit in verbo. Nulla tamen accipit à rebus, nec eius cognitio est causa rerum.

Ratio verò, quod Angelus cognoscat est sua essentia, sed non perfecta, ideo indiget formis superadditis, & hoc est, quod dicitur, quod cognoscit per species innatas, non per acquisitas, nec tamen componendo, aut diuidendo, vel discurrendo vt nos.

Angelorum cognitio in statu naturæ non vidit verbum in se, sed per similitudinem; licet à principio suæ creationis cognouerint aliqua mysteria, & aliqua post, secundum quod congruit eorum officijs; Et à principio suæ beatitudinis cognouerunt mysterium Incarnationis, non autem quo ad omnes circumstantias. Cognoscunt Deum, ac seipsos per suam propriam eorum essentiam, cognoscunt alterum Angelum per speciem, & etiam alia omnia; & per vnâ speciem omnia indiuidua illius speciei; & alia quæ ad ipsum spectant.

Nam cognoscendo quidditatem alicuius cognoscit omnia, quæ conueniunt, vel remoueri possunt.

Obiectum verò intellectus eorum est substantia immaterialis. Hæc collegi ex communi Theologorum consensu, & præcipuè Diui Thomæ in diuersis locis. & prima par. quæstio. quinquagesima quinta, & 57.

33 *Angelus superior non illuminat inferiores.* TEMERAR. Quoniam multa, quæ non sunt expressa in sacris literis de fide tenentur; sic Angelorum natura vnum inter ea est.

De eorum enim creatione, natura, & intrinseca operatione nihil expressum habemus. Tamen ex Dion. de Coelest. Hierarch. Doctores multa affirmant, & inter multa hoc computantur, quoniam superior Angelus illuminat inferiorem. Etenim sicut Doctor illuminat discipulum, quia lumen maius illuminat minus ita Angelus superior inferiorem. Et sicut lux Solis est in se, & in aere, sic lumen superioris Angeli, respectu inferioris se habet. illuminat confortando uirtutem intellectiuam sicut corpus fortius infirmum illuminat quia distinguit intelligibilia, sicut Doctor discipulo.

Illud enim, quod inferior à superiori habet est accidens, non idem numero, sed velut Solis est in se & in aere. Illuminat non tradendo species, vel eas infundendo; sed quæ insunt illuminantur, vt plura cognoscat. Illuminatio verò non est respectu eorum, quæ naturaliter cognosci possunt, neque quo ad beatificam, sed illuminantur de his, quæ pertinent ad Mysteria gratiæ, nec repugnat, quod illuminentur de his, quæ per accidens pertinent ad beatitudinem.

Nec tamen per hoc, quod Angelus superior illuminat inferiorem, sequitur, quod homo Beatus superior Angelo illuminet ipsum Angelum, vt aliqui dicunt. Diuus Thom. secunda secunda, quæstio. 181. secundo, secundum. Hæc ergo sunt quo Doctores præcipuè Diuus Thom. Bonauen. lib. secundo, distinctio. quarta, quæstio. vltima. Biel 3. dist. 3. quæstio. secunda.

34 *Angeli non loquuntur vnus ad alterum.* HAER. Pluries testantur sacra histo-

ita Angelos hominibus esse loquutos, quare etiam negandum erit, quod Angeli inter se, non loquantur; esset profecto non modica imperfectio in Angelis, si unus alteri non loqueretur. Hinc Doctores nemine discrepante scribunt Angelos loqui inter se. Obseruare debet lector, quod sic humana loquutio est conceptum explicatio, sic loquutio Angelorum fit explicatio conceptum unius alteri, quia ordinatum conceptum ille, nil in illo causando. Nam uoluntas uirtus specie cum uolu erit, sic & format intellectus uerbum, cum ordine ad uerbum extrinsecum, quod est imperare tale uerbum formatum, & alteri ordinare, qua ordinatio est ipsa manifestatio. Hoc idem nobis contingeret si homo absque sensu intelligere posset. Sicut ergo unus Angelus alteri loquitur manifestando, sic poterit unus Angelus pluribus loqui; & plures audire, & plura loqui, non tamen ut plura, sic nec intelligere. Hec D. Tho. Bon. 2. distinctio. 10. Biel. dist. 9.

35 *Angelus cognoscit cogitationes cordis nostras in se.* H A E R. Hoc Dei solius esse munus contendunt & Philosophi, & tenentur millies Sacre Literæ. Præuim est cor hominis, & inscrutabile; quis cognoscit illum. Ego Dominus scrutans renes, & corda. Hier. 10. quæ sunt hominis, nemo nouit nisi patrem. Nemo ergo proprie, ac distincte in se poterit cognoscere cogitationes cordis, nisi Deus. Pendent enim à uoluntate nostra tantum. Rursus, sunt extra ordinem rerum naturalium, ideo, nec Angelus potest ea in se cognoscere, sed tantum per effectus.

36 *Angelus non est in loco.* H A E R. Si tot, ac tanta Deus operatus est circa homines in mysterio Angelorum, & in dies operatur quomodo non est in loco? Si ergo Angelus habet corpus sibi unitum erit in loco per proprium corpus, si uero est tantum spiritus erit in loco per operationem. Si nunquam operatur erit etiam in celo empyreo, & cum non possit dici, quod nullibi sit, & per suam substantiam seclusa externa operatione adhuc erit in loco factem incomplete,

schola docet.

37 *Angelus non mouetur de loco ad locum.* H A E R. Ex superioribus operationibus Angelorum modo in vno, & postea in alio loco conuincitur eos mouere de loco ad locum. Quid? nonne Angelus, qui duxit Tobiam iunioris successit fuit in diuersis locis? Hoc de Angelis qui apparuerunt Abrahe. De Gabrielo, qui Beatis Virginem salutauit.

38 *Angelus non potest esse simul in pluribus locis totalibus, & si in pluribus partialibus.* Negant primum discipuli D. Thom. affirmat secundum. Nam Angelus comburens Sodomam erat in vno loco totali, nempe ciuitate, erat in pluribus partialibus, quia partes ciuitatis quæ comburebantur erant diuersæ, sed tantum partialiter. sic ergo disputant. An Angelus possit simul esse in ciuitate, & regno toto, incertè respondere possumus, quia eorum uirtus, & potestatis non innocuit nobis.

39 *Angelus non potest moueri motu discreto de loco ad locum, nisi transeat per media.* Hoc est Scoti placitum, quod aliqui ex nostris (ut ipse propriis auribus audiui) tamquam hæreticum dictum consutarunt, ideo hic nota re uolui; nec video quomodo hæreticum quis censere possit hoc dictum, quod non audeat affirmare Caietan. nec aliquis alius, qui ante nos disputauit cum Scoto. Multa enim exiguntur ad hoc quod aliquid pronunciatum sit hæreticum, & priusquam hac nota maculetur, opus est exactè eius ueritatem expendere. Non potest ait Scotus Angelus, neque motu discreto transire de loco ad locum, nisi transeat per media, neque priore loco relinquere, & in alio operari, vel suam uirtute m applicare, nisi per media transeat, quia distantia impedit eius actionem.

Qua ergo ratione est hæretica hæc opinio; scriptura, sacra Concilia, Doctorum conuentus, contrarium docet? Non profecto. Fateor tamen uerofimilior est Diui Thomæ opinio. Quod possit Angelus transire, & operari, sine hoc, quod per medium transeat; at non est de fide eius (hac in re) sententia. Scot. 2. sententiarum, distinctione secunda, quæstione uiltima.

Angeli

40 *Angeli beati merentur in beatitudine, quo ad præmium essenziale.* H A E R E T. Si rem probe colligo ex Origene uidetur mihi, quod de mente ipsius sit affirmandum, quod Angeli mereantur ex nostra custodia.

Nam homil. 15. in luc. dicit. Scientes quod si nos bene gubernauerint, & ad salutem uisendi faciem patris. Hæc sunt eius uerba; quæ de præmio accidentali interpretari non possunt. Quoniam uidere faciem patris præmium est essenziale. Dicamus ergo, quod non merentur essentielle præmium, quod iam sunt consequuti. Hic nãque omne meritum comparatur. & motus cessat dum fuerimus terminum consequuti. At illi sunt in termino, & patria. Rursus, quis unquam meretur quod possidet? iam assequuti sunt Angeli beatitudinem, non ergo eam mereri amplius possunt. Præmium etiam mercedem comitatur. Vident autem Deum, & uisio est tota merces, non ergo amplius essentielle præmium promereri possunt. Nam quod uideant expressè Dominus dixit. Angeli eorum in celis, semper uident faciem Patris mei. Dubium uero enascitur. Quoniã & Dominus dixit. Gaudium est Angelis super vno peccatore penitentiam agente, ergo, adhuc cum eorum custodia, & monitis peccatores conuertuntur ad Deum remanet præmium. Solut D. Tho. hoc quod intelliguntur uerba illa de gaudio, quæ per tinet ad præmium accidentale. Vel ut ipse subintulit. Melius est dicere, quod Beatus nullo modo mereri potest, nisi sit simul uiator, & comprehensor, & illud gaudium magis acquirunt ex beatitudine uirtute quæ mereatur, prima par. quæst. 62. qua. tertiu.

41 *Ang. in Celis non orant pro nobis.* H A E R. Apertus locus est Thob. 12. Vbi dicitur, quod Angelus Raphael obtulit orationes & elemofynas Thobias. & Zac. 1. dicitur. Angelum orasse pro ciuitate Hierusalem, contra quam Deus erat iratus. Matth. 18. Angeli eorum uident faciem Patris mei, quid aliud insinuari Domini uoluit, nisi quod orant Angeli pro nobis. Origenes li. 3. Contra Celsum. Vltro se adiungere immunita Sanctorum, Angelorum millia, & intercedere pro mortali nostro genere, & (ut ita loquar) laborare nobiscum in hac certamine. D. Ambros. lib. de uidiuis.

idem scribit. Obsecrandi sunt Angeli pro nobis qui nobis ad præsidium datusunt; martyres obsecrandi quorum uidemus nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare. Hinc Ecclesia in Litanis Angelos deprecatur. Orate pro nobis oēs Angeli.

42 *Angeli creant corpora, non Deus.* H A E R. Quid ergo uoluit Moses significare cum dixit. In principio creauit Deus Cælum, & terram. Quid Symbolum tot Concilijs receptum, & omnium Doctor. consensus. Merito Direct. Inquis. 2. par. q. 7. nume. 1. D. Antonin. 4. par. tit. 1. c. 5. §. 1. confutant hanc hæresim, nec aliquis nisi hæreticus creationem creaturis attribuit. Et de summa Trinit. & fid. Catho. decreuit Ecclesia, Deum corporalem creaturam creasse.

43 *Angeli non diligunt Deum.* H A E R. Contra hoc pugnat communis authoritas Sanctorum, & ratio naturalis. Nam pars diligit totum, & effectus causam respicit. Demum hac de causa sunt beati.

44 *Angeli non eguerunt gratia, ut mererentur.* H A E R. Nemo potest extra limites suæ uirtutis operari, Actio uero, qua beatitudinem mereamur, est supra naturam etiam Angelorum, hinc Doctores affirmant illis necessariã esse gratiã ad eorum operationem meritoriam. Et idem est iudicium de hoc, quo ad Angelos, & homines. Gratia ergo Dei sunt id quod sunt, & sine ipsa nihil meritorium agere possunt. Et de merito erit sermo suo loco, quod non est sine gratia.

45 *Angeli non meruerunt suam beatitudinem.* H A E R. Si non meruerunt, quare quidam beati in Cælo remanserunt, alij uero ceciderunt, si non meruerunt, qua uia sunt assequuti. Rursus, uocatur præmiu, quod illi sunt consequuti: & hoc quidem sine præuia actione non potest quispiã assequi. Quod est cõe placitum Doctorum omnium.

46 *Angeli peccare non potuerunt, dum fuerunt uiatores.* H A E R. Communi Doctorum expositione, Sanctus ille Propheta de Angelis loquutus est, cum dixit; quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris. & millies repetitum est, ut in Apocalypsi. Eiectus est serpens ille antiquus, de Cælo. & post prælium accerrimum. Michael uictoriam est consequutus.

47 *Angeli hominem reparare potuerunt.* H A E R E. Hanc rem pulchre inter alios explicat Fulg. li. 2. de immensitate Diuinitatis fi-

ij Dei ad Transim. Regem, in principio. Nec poterat Angelica natura hominem reparare, quia & ipsa ceciderat. Angelus ergo ut pura Creatura pro nobis satisfacere non poterat, ut scholastici in 3. disputat. Plura uero adducere non erit opus. Ad grauiora tendamus. De Angelis hæc Analytice dicta sunt, quæ de fide uel ad fidem pertinere uel consequi iudicauimus.

Anni.

Anni mundi, quos præcesserint, scire nemo potest.

ERON. Colligunt Doctores supputatio ne quadam annorum numerum ab orbe condito usque in hanc diem. Maximum etiam est dissidium in supputatione annorum ab orbe condito usque ad Domini ortum. Rabbi Naason. 3707. Rabbi Abrahâ 3754. Hebræorum Cronica. 3760. Hieronymus. & Beda 3952. Picus Mirand. 3958. Ioannes Lucidus 3960. Abbas Vespergenfis. 3962. Theophylus 3974. Carolus Bouillius. 3989. Iosephus Mathatæ. 4103. Odiatin Astronomus 4320. Cassiodorus. 4697. Origenes in Matth. 4830. Epiphanius Salaminae episcopus. 5029. Paulus Orosius. 5049. Philo Iudæus. 5195. Isidorus Hispalensis. 5196. Eusebius Cæsari. 5199. Ioannes Nauclerus. 5201. Albumasar Astronomus. 5328. Aug. 5353. Iornandus. 5500. Suidas. 5600. Lactatius. 580. Philastrius Brexiens. episcopus. 5801. Alphonfus Rex Hispaniæ. 6984.

Annorum numerum, quo mundus terminabitur, scire certo possumus. H A E R. Cum de hac re Dominus aperte dicat. De die illa, nemo scit, neque filius hominis, non est cur homo quispiam cogatur hæc perscrutari, & pro certo affirmare, cum ignorat, dū hæc contemplatur, an in sero sit uiuus, uel mortuus. Attendā tñ concionatores, dum diem Iudicii futurum prædicant, ne illi tepus præstant: hoc enim temerarium, & hæreticum est, poterit tamen orator Catholicus, ad alios excitandos, diem imine re prædicere, at non certum annum assignare. Hoc Lact. fecit lib. 7. de Diuino præmio, cap. 14. qui putat consumationem mundi post annum sextum millesimum futuram, quo numero expleto consumationem fieri necesse est, & humanarum rerum statum in melius reformandum hu-

ius rei argumentum est, quod die septimo requieuit Deus ab omni opere, sic per secula sex, id est annorum sex millia manere in hoc statu mundum necesse est. Dies enim magnus, mille annorum circulo terminatur, sicut ergo sexto die homo est conditus, ita sexta ætate, hoc est post sex millia annorum erit ad cælum adducendus ut Sanctus, & perfectus. Hæc Lact. quæ non certo conducunt, ne hystorice sunt ab eo dicta, uidit enim uir ille Doctissimus, quæ rationes istæ, non ostendunt, sed suadent, nec ad tanquam ad aram ad eas est confugiendum, sic & nos dicere possumus. De his inferius uerbo, mundus, ex quinto Iul. Hilar.

Anima.

Anima hominis est ex Dei substantia. Manichæus Priscilianus. H A E R. Quoniam teste Mose Gen. 2. Animam spirauit Deus Adamo, & dicitur spiraculum vitæ, & a Deo creatum, non poterit esse Dei substantia, si ex Dei substantia est creata, gaudet ergo anima Diuinis attributis, ergo non forma corporis erit, quoniam Deus, non est forma, ergo. Imobilis ego Deus & nō mutator. Iure itaque Leo primus in suis decretis damnauit hanc hæresim. Tom. 1. Concil. pag. 713. col. 2. Rursus. Concilium Bracar. primum cap. 5. dicit si quis animas humanas, uel Angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt. Anathema sit. Aug. etiam damnat, lib. 8. de Ciuit. Dei, cap. quinto, e. Et Schola omnis. Marius Vict. libro primo aduersus Arrium.

Anima hominis prius in celo peccauit, & ut panas lueret corpori est coniuncta. Origenes. Priscilianus. H A E R. Placet nonnullis fictitium hoc, ab origine esse excogitatum, quem sequutus est Priscillianus. Damnatur Leo primus in suis decretis, ut Tomo primo. Conciliorum refertur, pag. 714. Colum. 1. & Bracar. Concil. cap. 6. Si quis animas humanas dicit prius in cælesti habitatione peccasse, & pro hoc, in corpora humana in terra deiectas, sicut Priscillianus dicit. Anathema sit. Contra hoc etiā pugnat dictum D. Paul. Cum adhuc nati nō fuissent, nec aliquid boni egissent, à uocante dictum est. Iacob dilexi, Esau autē odio

odio habui. Rursus. Adam post peccatum è Paradiso fuit eiectus, quomodo ergo etiam ante peccauerat. Damnarunt ante nos hunc Origenis errorē Epiphanius Salaminae Episcopus li. 2. Pauasij. Theoph. Alex. lib. 4. Paschalis. Hierony. ad Pamachium, Cirill. Alexand. lib. primo. Comm. super Ioannem plures rationes adducit, & numero sunt 23. Quarum aliquas hic exscribere non erit inuile. Primò ergo arguit. Si anima uenit in hunc mundum, ut illuminetur, quomodo datur, ut pro pœna uniatur corpori. Secundò. In pœnam ergo fuit dictum Abrahamæ, quod eius semen erat quasi Stellas multiplicandum. Gen. 18. b. Tertio. Moses præcatur Deus, ut numerus filiorum Israel augeatur. At ad quid petere, ut augeatur ad tormentum. Quarto Anna longa oratione petijt, & obtinuit Filium, 1. Reg. 2. Quinto, Ezechias obtinuit præcibus, ne moreretur, non ergo ad pœnam. Esa. 38. a. Sexto si ante corpora peccauimus ad quid tempore diluuij moriuitur impij, & saluantur iusti cum Noe, si ad pœnam est hic anima è contra res euenire debuit, nempe mori Noe, & saluari ad pœnam impij. Gen. 6. Septimo dictum fuit de cæco nato, quis peccauit hic aut parentes eius, & responsum, quod neque hic, neque parentes eius. Ioan. nono. Octauo rursus ad quid Dominus Lazarum amicum suscitauit. Demum quare D. Paul. nos hortatur, ut exhibeamus corpora nostra ostiam uiuentem. Roman. 12. a. Turpissime ergo errauit Origenes, exponens Davidis uerba. Induxisti nos in laqueum. Psal. 65. Quod anima corpori infundatur pro pœna scelerum commissorum.

Animarum, & corporum, non est idem caput. H A E R. Subobscure est dictum, & ex eius confutatione elucescit, quæ est Leonis Papæ, ubi supra. Fuerat enim quorundam opinio; quod Animarum caput essent Patriarchæ corporum uero nostrorum cælestia corpora dicebant esse caput, quorum imprudentia damnat ibi summus Pontifex. Nam Deus dedit Christum caput totius ecclesiæ, & omnis principatus, ac potestatis, ut scribit D. Paul. ad Colossen. secundo.

Anima humana per paternum semen generatur. H A E R. Ascribunt hanc hæresim Ter-

tulliano, quam confutare non est difficile. Nam Sapien. primo. dicitur: Creauit Deus, ut essent omnia. Secundo D. Paul. ad Hebr. 13. Qui omnia creauit Deus est. Tertio Apoc. 4. Quia tu creasti omnia, & de summa Trin. & fid. cathol. cap. primo. Hoc docet D. Aug. lib. 11. de Trin. cap. 2. D. Thom. pri. par. quæst. 118. secundum. Nec est cur Alphons. de Castro mordeat sanctum Doctorem, qui eius mentem non percipit, neque unquam docuit, quod pater generet animam, sed præuic disponit corpus. A Deo ergo creatur, ut probatum est. Ad hæc Isa. 27. omnem statum ego feci, Psal. 32. Qui finxit sigillatim corda eorum, Zach. Qui splantauit animam hominis in eum. Et Gen. secundo. Hoc os, ex ossibus meis, dixit; Non anima ex anima mea. Biel. 2. d. 17. q. prima. Cortesius 2. d. 5. in 5. quinta.

Anima humana cum corpore moritur. H A E R. E. T. Digladantur Phylosophi in huius rei decisione, & quid sit ad aures Arist. & secundum Phylosophiæ, ac rationis naturalis principia affirmandum non conueniunt, ut tertio lib. de anima longa digressionem exposuimus. At animæ nostræ immortalitatem sacra litera aperte, & explicitè proponunt. Primò, Genes. 27. Descendam ad filium meum lugens in infernum. Iob 21. Ducunt in bonis dies suos & in puncto ad inferna descendunt. capit. 2. 3. & 4. apertissime refert animas cum corporibus non interire, Eccle. 12. spiritus reddeat ad Deum, qui dedit illum. Sapien. 5. Spes illorum immortalitate plena est. Sapien. 11. Creauit Deus hominem inextinguibilem. Rursus. Exod. 3. Deus dicitur uiuorum, non morientium. Ad hæc Matt. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animas autem non potest occidere. Luc. 16. Anima Lazari requiescit in sinu Abrahamæ. Ioann. 12. Qui odit animam suam custodit eam, & D. Paul. infeliciores essemus omnibus hominibus. Ecce ergo tot testimonia, quæ apertissime probant animam esse immortalem, & illud ultimo addo. Ibunt ij, in supplicium æternum, Iusti uero in Regnum æternum. Matt. 25. D. August. lib. 6. de ciuit. Dei, cap. 12. B. Lactan. lib. 3. de falsa relig. fusus per multa capitula. Adducere uero sanctorum Conciliorum in huius rei confirma-

tionem & Doctorum superuacaneum est, quando res certa est. Reliqua aggrediamur. Si quispiam scire desiderat videat decretum Leonis X. Pontif. Max. in Concil. Lat. Direct. Inquis. par. secunda, quæst. 6. nume. 59. Melius esset etiam si vnicuique Academiæ Ecclesiæ præciperet, ut nullo modo liceret etiam Philosophorum placita recensere: sed veritatem tantum exponere.

6 Anima una est omnium hominum. H A E R E. Auerois sententia adeo stulta, adeo vana, adeo inconstans, adeo repugnans Philosophiæ principijs, ut magis decisione, quam confutatione sit digna. Quid enim scædus dici potest quam vna esse omnium animam, illamque tantum assistere, non informare corpus, quod validissimis rationibus oppugnat, & expugnat D. Thom. & in Latera. Concil. damnatur, tom. 3. pag. 622. col. secunda. Non est qui sequatur Auero. etiam inter Philosophos, nisi qui passionibus, magis quam veritati inferuire cupit. Et ne nos videamur somnari, has rationes contra hanc heresim, (etiam in philosophia) adduco.

7 Si sine corpore exacte, atque perfecte pro commissis criminibus pœnas inferni patiuntur. H A E R. Hinc error Græci tenuerunt, & ex Concilio generali. 3. confutatur, to. 3. pag. 377. Vbi Latini subinferunt. Nos animas delinquentes absque corporibus suis (patres amplissimi) non perfecte puniri, ut ipsi quoque tenetis credimus. & infra, ita tamen, ut aliam cum suis corporibus perfectionem expectent, qua quidem perpetuo fruuntur. Doctores omnes affirmant, quod & corpus puniri debet, quoniam & peccata etiam instrumentaliter commisit. sed cum de pœnis sermo inciderit; hoc explicabitur.

8 Animæ Purgatorij non sunt de sua salute securæ. Lut. H A E R. Doctissimus Caietanus scribit in suis quodlib. contra hanc heresim; quæ à Leone Decimo in Bulla contra Lutherum euulgata confutatur. tom. 3. Concil. pag. 717. Si ergo animæ, quæ sunt in purgatorio, vident omnia, quæ ad ipsas pertinent, ergo sciunt se esse securas, quoniam à Deo sic sunt ad pœnas condemnatæ. Secundo Dum essent in præsentis seculo, nouerant, quod si ad purgatorium dānaretur esset secure, ergo sūt secure. Hinc

multi viri piissimi cupiunt, & exposcunt, ut post mortem potius vsque ad diem iudicij sint purgatorij tormentis cruciati, quam ad infernum deputati, quoniam inibi sunt securi de salute, illic vero nulla est redemptio. Tertio, remanet spes in animabus, ergo sunt securæ de sua salute. Diuus August. idem probat, lib. secundo de ciuit. Dei, cap. nono. Quod piorum animæ sacrificijs viuientium iuuantur. Arguit Luth. sunt eadem pœnæ purgatorij, & inferni, ergo non sunt nec istæ securæ, & inferni, ergo non sunt nec istæ securæ. Dicitur ad assumptum; quod pœnæ purgatorij, & inferni sunt eadem, non autem quo ad perpetuitatem. Secundo, multæ animæ apparuerunt, quomodo ergo sunt reclusæ in purgatorio. Dico primo, quod ut plurimum istis apparitionibus non est credendum. Dico secundo, quod est ex speciali Dei gratia, ut sic viuorum suffragijs à pœnis liberentur. Sunt ergo in manu Dei, sicut & Lutho dicebatur esse in Paradiso apud Chrysost. & Gerson tertia par. tract. de Canticis. Dicit quod in purgatorio cum afflictione est solatium ex certa spe beatitudinis. Sciunt ergo se suffragijs liberandas. Diuus Thom. quarto, distinct. 21. quæstione prima, articulo primo, qua quarta, c.

9 Animæ, quæ sunt in Purgatorio, semper peccant. Lut. H A E R E T. Si animæ, quæ in purgatorio detentas sunt in gratia, & charitate, & post præsentem vitam, non sit locus purgatorij, nisi ut pœnis pro commissis criminibus satisfaciatur, ut suo loco dicam; non erunt inibi animæ, ut peccare possint. Imo verò cum Dauide semper dicunt. Sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita anima mea ad te Deus. Hunc errorem idem summus Pontifex superiori loco damnat.

10 Animæ in Purgatorio merentur suam beatitudinem. Luther. H A E R E T. Si animæ in purgatorio non possunt peccare, ergo nec mereri, quia oppositorum eadem ratio, quo ad hoc in puro homine. Namque scio, quod poterat immo de facto meruit Christus, non tamen poterat peccare; meruerunt Angeli in primo instanti, & tamen peccare non poterant. sed non est æqua ratio de Christo Domino, & de Angelis, & de statu animarum in purgatorio. Secundo, elargitur Ecclesiæ

indulgentiam pro mortuis, ut sic nostris præcibus subleuentur. Ergo non possunt mereri de se. Diuus August. capit. 110. in Ench. Illis profunt suffragia Ecclesiæ, qui dum viuere meruerunt. Item. Hic omne meritum comparatur. Rursus, idem. Nemo speret, quod hic neglexerit cum obierit se à Domino promereri, quo possit post hanc vitam releuari quispian. Hortantur semper Sancti, ut hic Satagamus, & laboremus, nam veniet tempus, quando mereri amplius non dabitur. Arguunt aduersarij.

Primo, timor est in purgatorio, ergo meritum. Dicitur, quod nulla est consequentia.

Secundo sunt in via, quia adhuc non perueniunt ad patriam, ergo, mereri possunt. Dicitur, quod proprie non sunt in via, sed tantum ut opponitur termino ultimo.

Tertio, virtus in infirmitate perficitur, ergo merentur. Dicitur, quod loquitur Apostolus pro præsentis vitæ nobis de alia; aliàs etiam in Cælo poterit perfici virtus, quod falsum est.

Quarto, diligentiibus Deum omnia cooperantur in bonum, ergo, pœna illa erit meritoria. Fateor, quod in bonum satisfactio in bonum cooperatur, non tamen sequitur, quod mereantur.

Quinto, quomodo possunt perseverare, nisi charitas augeatur, ergo merentur. Respondeo; quod perseverant, non ex merito, sed ex charitate, quæ in eis saluatur. Merentur ergo aliquo modo quo ad satisfactionem, & quo ad culpæ venialis remissionem, & est meritum non quo ad premium essentialem, sed accidentale, quia sunt aliquo modo viatores. ut docet D. Thom. quarta distinct. 21. quæst. prima, artic. 3. qua prima quartum. & dicitur viator secundum quid, quia retardatur à beatitudine non autem simpliciter. D. Thom. 4. distinct. 45. q. 2. primo. quæstiuncula 2. 3.

11 Animæ, quæ à pœnis Purgatorij, liberantur suffragijs viuientium, sunt minus beatæ, quam si proprijs meritis meruissent. Lut. H A E R. Longa oratione confutat doctissimus Rosensis, videat Lector apud ipsum. Hanc etiam Leo Decimus explodit loco dicto.

12 Animæ à Purgatorio non liberantur viuorum suffragijs. G R A E C I H A E R. Sô-

nulosi Germani, ne dicam ebrj, iure purgatorium negantes, & suffragia mortuorum derident. Catholici verò sacrarum literarum dicta. Sanctorum Apostolorum traditiones sequendo, hortantur fideles ad mortuorum suffragia, imitantes Thobiam. Panem tuum, & vinum tuum super sepulcrum iusti constitue. Iudas ille Machabeus ad quid tam magnum aurum pondus obtulit Hierosolymam, nisi esset purgatorium, & animæ inde liberari possent, ac redimi. Hoc etiam ex Apostolorum traditione habemus. Nam D. Chrysost. homil. 69. ad populum Antioch. ait. Non temere ab Apostolis, hæc sancita fuere, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Dionys. Areop. lib. Eccles. Hierarch. cap. 7. Damasc. idem esse traditione Apostolorum scribit in quadam concione, & meminit D. Thom. 4. sentent. Clemens. I. in compediolo, mortuos sepelire, & diligenter earum exequias peragere commendat. Tertullianus de exhortatione castitatis pag. 581. Sic scribit. Etiam repete apud Deum, pro cuius spiritu postulas, pro quo oblationes annuas reddas Origen. in Iob lib. 3. pag. 500. Propterea, & memorias Sanctorum facimus, & parentum nostrorum, vel amicorum in fide morientium deuotè memoriam agimus. S. Cyprian. episto. 9. lib. primo. Non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequenter, ut Sacerdotum decretum religiosè & necessariè factum à nobis seruetur. Athan. lib. de varijs quæst. quæstio. 34. Quid ergo? num sentiunt aliqua beneficia etiam peccatorum animæ, cum super illas sunt conuentus, & per actiones bonorum operum & oblationum? Greg. Naz. oratione 2. in Iulianum Imper. & 7. in Casarium. Epyph. contra heresim Aeri. heresi 75. pag. 440. Possidonius idem dicit in vita B. August. Episcopi. Pro eius commemoranda corporis depositione. Sacrificium Deo oblatum est. S. Monica, ut D. Aug. lib. 9. confess. Tantum illud vos rogo, ut Domini Altare memineritis mei, ubi fueritis. S. Amb. oratione pro obitu Valentiniani Imperatoris. D. Aug. serm. 32. de verbis Domini. Ac pro illis quoque id offerri commemoretur li. 2. de ci. Dei, c. 9. li. 9. conf. c. 12. epist. 64. ad Aurelium. oblationes

tionem & Doctorum superuacaneum est, quando res certa est. Reliqua aggrediamur. Si quisquam scire desiderat videat decretum Leonis X. Pontif. Max. in Concil. Lat. Direct. Inquis. par. secunda. quæst. 6. nume. 59. Melius esset etiam si vnicuique Academiæ Ecclesiæ præciperet, ut nullo modo liceret etiam Phylosophorum placita recensere: sed veritatem tantum exponere.

6 *Anima vna est omnium hominum.* HÆR. E. Auerois sententia adeo stulta, adeo vana, adeo inconstans, adeo repugnans Phylosophiæ principijs, ut magis decisione, quàm confutatione sit digna. Quid enim fœdus dici potest quàm vna esse omnium animam, illamque tantum assistere, non informare corpus, quod validissimis rationibus oppugnat, & expugnat D. Thom. & in Latera. Concil. damnatur, tom. 3. pagi. 622. col. secunda. Non est qui sequatur Auero. etiam inter Phylosophos, nisi qui passionibus, magis quàm veritati inservire cupit. Et ne nos videamur fomniare, has rationes contra hanc heresim, (etiam in phylosophia) adduco.

7 *At sine corpore exatè, atq; pfectè, pro commissis criminibus penas inferni patiunt.* HÆR. Hinc errorè Græci tenuerunt, & ex Cõcilio generali. 3. confutatur. to. 3. pag. 377. Vbi Latini subinferunt. Nos animas delinquentes absque corporibus suis (patres amplissimi) non pfectè puniri, ut ipsi quoque tenetis credimus. & infra, ita tamen, ut aliam cum suis corporibus pfectionem expectent, qua quidem perpetuò fruuntur. Doctores omnes affirmant, qd & corpus puniri debet, quoniam & peccata etiam instrumentaliter commisit, sed cum de pœnis sermo incidit; hoc explicabitur.

8 *Anime Purgatorij non sunt de sua salute securæ.* Lut. HÆR. Doctissimus Caietanus scribit in suis quodlib. contra hanc heresim; quæ à Leone Decimo in Bulla contra Lutherum euulgata confutat. tom. 3. Concil. pag. 717. Si ergo animæ, quæ sunt in purgatorio, vident omnia, quæ ad ipsas pertinent, ergo sciunt se esse securas, quoniam à Deo sic sunt ad pœnas condemnatæ. Secundò Dum essent in præsentis seculo, nouerant, quòd si ad purgatorium dānaretur esset securæ, ergo sūt securæ. Hinc

multi viri piissimi cupiunt, & exposcunt, ut post mortem potius vsque ad diem iudicij sint purgatorij tormentis cruciati, quàm ad infernum deputati, quoniam inibi sunt securi de salute, illic vero nulla est redemptio. Tertio, remanet spes in animabus, ergo sunt securæ de sua salute. Diuus August. idem probat, lib. secundo de ciuit. Dei, cap. nono. Quod piorum animæ sacrificijs viuendum iuuantur. Arguit Luth. sunt eadem pœnæ purgatorij, & inferni. ergo non sunt necesse securæ. Dicitur ad assumptum; quòd pœnæ purgatorij, & inferni sunt eadem, non autem quo ad perpetuitatem. Secundo, multæ animæ apparuerunt, quomodo ergo sunt reclusæ in purgatorio. Dico primò, quòd ut plurimum istis apparitionibus non est credendum. Dico secundo, quòd est ex speciali Dei gratia, ut sic viuorum suffragijs à pœnis liberentur. Sunt ergo in manu Dei, sicut & Latro dicebatur esse in Paradiso apud Christost. & Gerson tertia par. tract. de Canticis. Dicit quòd in purgatorio cum afflictione est solatium ex certa spe beatitudinis. Sciunt ergo se suffragijs liberandas. Diuus Thom. quarto, distinct. 21. quæstione prima, articulo primo, q. quarta, c.

9 *Anima, quæ sunt in Purgatorio, semper peccat.* Lut. HÆR. E. T. Si animæ, quæ in purgatorio detentas sunt in gratia, & charitate, & post præsentem vitam, non sit locus purgatorij, nisi ut pœnis pro commissis criminibus satisfaciatur, ut suo loco dicam; non erunt inibi animæ, ut peccare possint. Imo verò cum Dauide semper dicunt. Sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita anima mea ad te Deus. Hunc errorem idem summus Pontifex superiori loco damnat.

10 *Anime in Purgatorio merentur suam beatitudinem.* Luther. HÆR. E. T. Si animæ in purgatorio non possunt peccare, ergo nec mereri, quia oppositorum eadem ratio, quo ad hoc in puro homine. Namque scio, quòd poterat immo de facto meruit Christus, non tamen poterat peccare; meruerunt Angeli in primo instanti, & tamen peccare non poterant. sed non est æqua ratio de Christo Domino, & de Angelis, & de statu animarum in purgatorio. Secundo, elargitur Ecclesiæ

indulgentiam pro mortuis, ut sic nostris præcibus subleuentur. Ergo non possunt mereri de se. Diuus August. capitu. 110. in Ench. Illis profunt suffragia Ecclesiæ, qui dum viuierent meruerunt. Item. Hic omne mereritum comparatur. Rursus, idem. Nemo speret, quòd hic neglexerit cum obierit se à Domino promereri, quo possit post hanc vitam releuari quispam. Hortantur semper Sancti, ut hic satagamus, & laboremus, nam veniet tempus, quando mereri amplius non dabitur. Arguunt aduersarij.

Primo, timor est in purgatorio, ergo mereritum. Dicitur, quòd nulla est consequentia.

Secundo sunt in via, quia adhuc non perueniunt ad patriam, ergo, mereri possunt. Dicitur, quòd propriè non sunt in via, sed tantum ut opponitur termino ultimato.

Tertiò, virtus in infirmitate perficitur, ergo merentur. Dicitur, quòd loquitur Apostolus pro præsentis vita nõ de alia; aliàs etiam in Cælo poterit perfici virtus, quòd falsum est.

Quarto, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ergo, pœna illa erit meritoria. Fateor, quòd in bonum satisfactio in bonum cooperatur, non tamen sequitur, quòd merentur.

Quinto, quomodo possunt perseuerare, nisi charitas augeatur, ergo merentur. Respondeo, quòd perseuerant, non ex merito, sed ex charitate, quæ in eis saluatur. Merentur ergo aliquo modo quo ad satisfactionem, & quo ad culpæ venialis remissionem, & est meritum non quo ad premium essentialem, sed accidentale, quia sunt aliquo modo viatores. ut docet D. Thom. quarta distinct. 21. quæst. prima, artic. 3. q. 1. prima quartum. & dicitur viator secundum quid, quia retardatur à beatitudine non autem simpliciter. D. Thom. 4. distinct. 45. q. 2. primo. quæstiuncula 2. 3.

11 *Anime, quæ à pœnis Purgatorij, liberantur suffragijs viuorum, sunt minus beatæ, quàm si proprijs meritis meruissent.* Luth. HÆR. Longa oratione confutat doctissimus Rosenfensis, videat Lector apud ipsum. Hanc etiam Leo Decimus explodit loco dicto.

12 *Anime à Purgatorio non liberantur viuorum suffragijs.* GRÆCI HÆR. S6.

niculosi Germani, ne dicam ebrii, iure purgatorium negantes, & suffragia mortuorū derident. Catholici verò sacrarum literarum dicta. Sanctorum Apostolorum traditiones sequendo, hortantur fideles ad mortuorum suffragia, imitantes Thobiam. Panem tuum, & vinum tuum super sepulchram iusti constitue. Iudas ille Machabeus ad quid tam magnum auri pondus obtulit Hierosolymam, nisi esset purgatorium, & animæ inde liberari possent, ac redimi. Hoc etiam ex Apostolorum traditione habemus. Nam D. Christost. homil. 69. ad populum Antioch. ait. Non temere ab Apostolis, hæc sancita fuere, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Dionys. Areop. lib. Eccles. Hierarch. cap. 7. Damas. idem esse ex traditione Apostolorum scribit in quadam concione, & meminit D. Thoni. 4. sentent. Clemens. I. in compediolo, mortuos sepelire, & diligenter earum exequias peragere commendat. Tertullianus de exhortatione castitatis pag. 581. Sic scribit. Etiam repete apud Deum, pro cuius spiritu postulas, pro quo oblationes annuas reddas Origen. in Iob lib. 3. pag. 500. Propterea, & memorias Sanctorum facimus, & parentum nostrorum, vel amicorum in fide morientium deuotè memoriam agimus. S. Cyprian. episto. 9. lib. primo. Non est, pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequenter, ut Sacerdotum decretis religiosè & necessariè factum à nobis seruetur. Athan. lib. de varijs quæst. quæstio. 34. Quid ergo? num sentiunt aliqua beneficia etiam peccatorum animæ, cum super illas sunt conuentus, & per actiones bonorum operum & oblationum? Greg. Naz. oratione 2. in Iulianum Imper. & 7. in Cæsarium. Epyph. contra heresim Aeri. heresi 75. pag. 440. Possidonius idem dicit in vita B. August. Episcopi. Pro eius commemoranda corporis depositione. Sacrificium Deo oblatum est. S. Monica, ut D. Aug. lib. 9. confess. Tantum illud vos rogo, ut Domini Altare memineritis mei, ubi fueritis. S. Amb. oratione pro obitu Valentiniani Imperatoris. D. August. serm. 32. de verbis Domini. Ac pro illis quoque id offerri comemoletur li. 2. de ci. Dei, c. 9. li. 9. conf. c. 12. epist. 64. ad Aurdium. oblationes

dicit D. Aug. mentem esse, non absolutam, sed sub dubio dicere, & quod de hoc libere quisque sentiat quod lubet. Tertius sensus esse poterit, quod Deus prius animam quam corpus creauerit, ut Hilar. dicit psal. 129. Fiant aures tuae intendentes. Rufinus lib. inuenturum primo hoc sensisse Hierony. in commentariis epistolae ad Ephes. Gregor. Nyss. lib. 2. Philosophiae contendit, ne dum Adae animam sed omnium hominum animas ante corpus Adae fuisse simul creatas cap. 16. & illa uerba, pater meus usque modo operatur, non de creatione, sed gubernatione accipienda sunt. Philastrius Brix. episcopus dicit esse haereticum, qui negat animas ante corpora esse creatas, capit. 99. Petrus Paris. episcopus lib. 2. d. 12. sub dubio relinquit. D. Tho. contendit, posse aliquo modo sustinere. Animas praecessisse corpora non actu, sed secundum quamdam similitudinem generis, qua animae conueniunt cum natura intellectuali 1. par. 9. 90. Alb. Mag. in summa de Homine. q. 15. Nysseni opinionem tanquam Platoniam asperratur. Leo Papa primus. epistola 71. ad Episcopum Astorigensem damnat sententiam Nysseni, & aliorum, & dicit. Catholica fides constanter praedicat, atque ueraciter tenet, quod anima hominum, prius quam suis inspirarentur corporibus non erant. Hoc & D. Hierony. epistola ad Pamachium docet. Imo uero Adae corpus prius fuit formatum. Et postea ait Moses, spirauit in eo spiraculum uitae. Recentiores multi dicit esse haereticum, qui dicit, animas ante corpora esse productas, uideas lector quomodo dissentiant Doctores. Philastrius facit haereticum, qui negat eas esse ante corpora creatas; Alij ex nostris dicit haereticum esse, animas ante corpora fuisse. Cuius haereticus inuentor fuit Ioannes episcopus Hierosolymitanus. Quod uero mouet Orig. & Nyssenum, est primo dictum Dauid, psal. 89. Domine refugium factus es nobis, a generatione, in generationem, priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, a seculo, & usque in seculum tu es Deus, ergo fuerunt animae in caelestibus, priusquam formareretur corpora. Sed huic respondere non est difficile, & sensus est, quod Deus ante omnia est Deus, non quod non sit refugium, quia non eramus. Secundo dicit, quod nomina quae Deo conueniunt ad uita

tempore, conueniebant ei fundamentaliter ab aeterno, & si non formaliter, ut hoc nomen Dominus, ideo de hoc nomine refugium conueniebat ei. D. Tho. 1. par. q. 13. 7. ad 4. & 6. Secundo arguit Nyssenus. Requiescit Deus ab omni opere quod patrarat, ut dicitur Ge. 2. ff. ergo simul corpore creauit animas, & non nouas creat Respondet Albe. quod quiescit Deus, quo ad creationem specificam, at non quo ad indiuiduas animas, quae corpori in dies infunduntur. Dicamus ergo, quod animarum productio fit quotidie, & si uirtute naturalium agentium quotidie noua supposita generantur, quare uirtute superioris agentis non poterunt nouae animae creari? Vel dicat Nyssenus & Philastrius. eorum animae antequam ipsorum corpora generarentur, ubi erant, quid faciebant, intelligebant alia, pollebant intelligentia? & quomodo? certe non erant in caelo, & quo loci forte in aere? sic & earum operationes quales, & qua uia sciant, vel forte erant ignarae? Videant ergo ne in laqueum incidant.

17. *Anima in purgatorio nullo modo sciunt, quae hic aguntur. Annas Burgensis.* H. A. E. R. Censetur hoc dictum Annæ, & Lutheranorum ex sacris literis, & Sanctorum auctoritate. Legimus 1. Reg. 28. Quod Samuel Sauli Regi futura praedixit, dum ille erat e vita functus, hic uero uiuus, & sunt uerba eius. Faciet enim tibi Dominus, sicut loquutus est in manu mea, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid, quia non obedisti uoci Domini, neque fecisti iram furoris sui in Amalech Eccl. 46. dicitur quod Samuel adhuc mortuus prophetauit. Rursus Moses qui mortuus est, ut dicitur Deut. 34. Apparuit Domino cum Elia qui mortuus non est, ut legitur 4. Reg. 2. Matth. 17. Possunt haec scire, uel a mortuis, qui in dies morientes, illuc vadunt; uel ab Angelis; nisi enim Angeli non possent interesse mortuorum locis, ad quod Dominus dicit, Lazarum in sinu Abrahae ab Angelis terri. Luc. 16. Haec Aug. lib. de cura pro mort. gerenda, cap. 15. Qui & capit. 11. ait. Cum Mediolani essemus, audiui quod cum debitum a quodam defuncti patris repeteretur cautione probata, quod filio nesciente a patre iam fuerat persolutum, contristari homo grauissime cepit, atque mirari, quod ei pater mortuus

non

non dixerit, quid deberet, cum etiam fecisset testamentum. Tunc minus anxie apparuit idem pater eius in somnijs, & ubi esset recantum, & quod illa cautio uacata fuerat indicant; quo inuentus iuuenis atque monstratus, non solum falsi debiti caelum, sed propulsauit quin etiam patrem recepit chiographum, quod pater non recepit, quando est soluta pecunia. sic Aug. ecce quomodo sciunt defunctorum animae, quae hic aguntur. Hoc etiam D. Greg. 12. moral. cap. 13. affirmat quod nesciant, at non contrarium esse quis putet D. Aug. interpretandus est, quod nesciant naturaliter & de se. D. uero Aug. uult quod sciant ex Dei reuelatione, ut subscibat D. Thom. & hoc ex speciali dispensatione p. 1. q. 89. 8. prin. sic Iob loquutus est. cap. 14. Si uero nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles non intelliget. Modum ergo quo sciant aperuimus.

18. *Anima hominum post mortem, in demones conuertuntur, & in animalia bruta, iuxta eorum demerita.* H. A. E. R. Poetarum fuit chimera, at de singulis esse sollicitum stultum est. Videant isti ne dum metamorphosim fingunt se in demones transformant, & Daemonum mores imitantes sciant etiam uerissimum esse Iob dictum. ego ipse & non alius, & Dominus. Matt. 25. Ite maledicti in ignem aeternum. D. Paul. omnes astabimus ante tribunal Christi. Concilia, & Doctores omnes confutant; & si uerum esse, quod dicunt frustra laborant Catholici de inferno, de Purgatorio differentes. Hanc haerem (quam Tertulliano ascribunt) Direct. Inquis. 2. p. q. 6. nu. 60. impugnat.

19. *Anima post mortem transfignat de corpore, in Corpus Albanenses, & Abbigenses.* H. A. E. R. Inter alios doctissimi Firm. scribit aduersus eos, & hoc fuit Pitagorae assertum, ut testis est idem Firm. lib. 7. de Diuino praemio cap. 12. in fine. Post hunc scribit Atha. lib. 6. de Beatitudine filij Dei; & Anathema appellat, qui hoc affirmat. Id abhorret uniuersitas fidelium, ne dicam Philosophorum.

20. *Anima duae rationales sunt in quouis homine.* H. A. E. R. quis modice uersatus in studijs Philosophiae, ne dum Theologiae hoc affirmare auderet. Si tamen in posterum fuerit tanta temeritatis sciat se in anathematis penam incurrisse, iuxta decreta in Concilio Constantien. octauo, cuius sunt uerba.

Apparet quosdam id temporis in tantum impietatis uenisse, ut hominem duas animas habere imprudenter dogmatizent. talis igitur impietatis inuentores, & similia sentientes, cum uictus, & nouum testamentum, omnesque Ecclesiae Patres unam animam rationalem habere homines assueuerent, sancta, & uniuersalis synodus anathematizat.

21. *Anima intellectiua non est forma corporis.* Auer. H. A. E. R. Aduersus hanc haerem determinauit Clemens Quintus in Concilio Viennensi dicens. Qui dixerit, quod anima rationalis, siue intellectiua non sit forma corporis humani per se & essentialiter tanquam haereticus sit censendus. & habetur de sum. Trin. & fide Cath. Cap. vnico. Rursus Magist. 3. d. 3. uocat Christum animatum anima rationali.

22. *Anima intellectiua secundum gradum intellectiui, est ne forma corporis?* Exponere opus est sensum propositionis. ergo loquimur de anima non pro eius essentia hoc enim iam sancitum fuit; sed an secundum perfectionem intelligendi, nec quarimus de gradibus perfectionibus potentialibus, sed essentialibus, & formalibus, qui ab anima non distinguuntur essentialiter sed secundum rationem. Sunt ex familia Dominicana uiri praestantissimi, qui contendunt animam intellectiuam, non esse corporis formam secundum illum gradum perfectionalem, quo intelligit, sed quod superexcedit materiae capacitatem. At haec opinio uidetur pugnare, cum eo, quod definitur in Clem. extra de fid. Cath. & sum. Trinita. cap. fina. §. Porro, ubi tanquam haereticus condemnatur, qui negat, & in dubium uertit, quod substantia animae rationalis non sit corporis forma: Itē D. Th. 2. cont. Gēt. cap. 69. docet quod ut altior sensitiua est forma corporis. Ad haec ergo anima erit separata, & uera erit Platonis opinio, quod coniungitur ut Nauta naui. Rursus, Anima est, quae constituit speciem. ergo oportet, ut sit intima ei.

23. *Anima nostra est immortalis per donum gratiae habitualem.* Arabi. H. A. E. R. Bodem errore ducti dixerunt non nulli. Animum cum corpore interiturum si suae deseramus naturae, & cum fuerit Dei speciali gratia orbatum, & hoc est immortalis. At si uerum est hoc. Anima peccatorum erit mortalitas,

talibus, cum sint gratia defituri, hoc vero affirmare insipientis est, & caterum doctorum vel resistere.

24 *Anima humana iuxta principia Philosophiae est mortalis.* Multi Philosophi dixerunt eam esse immortalem, & nobilissimi omnium ut Plato, & Aristote. & testatur Diu. Aug. lib. 18. de Ciuit. Dei. cap. 41. & Lactantius. ubi supra. Concilium etiam Lateran. sub Leone Decimo Sess. 8. tanquam haereticum damnat hoc dictum.

25 *Anima immortalitas nulla ratione suaderi potest, nec unquam probata fuit hactenus.* Teme. Quid fecerunt tot philosophi, ludentes tempus, & operam, si non probant eorum rationes. Merito ergo D. Aug. prim. Ciuit. Dei cap. 22. affirmat multos id probasse, & agnouisse. & inferius lib. 18. & 13. de Tri. c. 9. & li. 6. Conf. c. ult. Chrysost. ho. 4. de prouidentia & fato. D. Thom. 2. contra Gent. capitu. 79. Obijciunt aliqui ex nostris, hoc quod a nobis scribitur impugnando. Ea, quae sunt fidei, non possunt alia via cognosci. sed immortalitas animae est de fide. ego non potest alia via probari. Huic ex D. Thom. respondeo, qui supra Boet. de Trin. q. 2. 2. format hoc quæsitum. & 22. q. 2. 4. per totum illum locum supra Boetium determinat D. Tho. quod ea, quae sunt fidei, possunt per scientiam naturalem cognosci, & idem esse de mente D. Aug. 12. de Ciuit. Dei cap. refert. Hoc Caiet. 2. 2. & p. p. q. p. 3. & D. Tho. iterum p. p. q. 2. 2. 1. & Caiet. de monte Pietatis in principio secundi Capituli. Ex his omnibus locis hanc colligo verissimam distinctionem, Quod aliqua sunt quae ad fidem pertinent per se, & simpliciter, & qua nullo lumine naturali sciri possunt. Alia per accidens sunt fidei, & quae a Philosophis cognoscuntur, sed à rudipulo; & ista sunt fidem reuelata, non quia non possint sciri ratione naturali, sed quia non ab omnibus propter multa impedimenta fides ergo non est superflua, nec natura deficit toto humano generi, & si alicui deficiat, quia sit rudis, & tardus ingenio quae ergo sunt per accidens fidei, ut quod Deus sit, quod sit Venus quod adulterium sit malum, quod usura non licet, quod mons pietatis sit licitus necne, & ista ratione naturali cognosci possunt. In uero D. Th. 2. 2. q. 2. 4. aperte dicit, quod ea quae sunt fidei possunt sciri ratione naturali; &

quae cognoscimus ratione naturali scimus etiam per fidem. Primo quia non omnes per scientiam acquirere possunt. secundo quia non omnes scientiae vacare possunt. Tertio quia ratio naturalis, non potest pertingere ad ea, ideo fides exigitur. sic ergo falsum est. quod ea quae sunt fidei non possint ratione naturali cognosci. Furtum nonne de fide, Sodomia nonne de fide, nunquid ratio naturalis non abhorret ista? Cetero nobiscum assentit, li. 12. cap. 4. prope finem, pag. 700. & Banes, prima par. q. 1. ar. 3. in fi. probat resurrectionem, dicens, Christus resurrexit, ergo, est mortuus.

26 *Anima rationalis non est illud spiraculum vitae, quod Deus spirauit in Adam.* HAER. Repugnat haec expositio Doctoribus Sanctis ac Patribus, unde D. Aug. lib. 12. de Ciuit. Dei, capit. 24. Deridet eos, qui dicunt spiraculum vitae, quod spirauit Deus in Adā, esse quandam gratiam, & non animam Chrysost. hom. 12. in Gen. pro anima interpretatur D. Aug. lib. Hæres: arguit Philastrium, qui dixerit contrariam partem haereticam D. Thom. cap. 27. cont. Gentil. lib. Dicit Cyrilli expositionem esse allegoricam, non literalem, qui interpretatur pro gratia Spiritus sancti.

27 *Anima rationalis non creatur à Deo.* HAER. E. T. Lact. lib. de Opificio Dei, cap. 19. soluit quæstionem eorum, qui sciscitabantur à quo sit anima à patre, vel à matre; & neutrum horum est dicendum, sed quod à Deo sit. Hoc idem tetigimus supra, & conueniunt omnes.

28 *Anima rationalis est ne corporea?* Synodus Nicena actione supracitata dicit, quod error est affirmare animam esse incorpoream quod de Angelis affirmat sancta synodus, ut supra dixi. Scholastici omnes sequendo Arist. 2. de anima dicunt, quod est actus corporis, & incorporea, & qua uiuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus D. Aug. lib. de cognitione veræ vitæ ait. Anima est substantia incorporea, corporis sui vita inuisibilis, mutabilis, passibilis, illocaibilis, nec quantitatis mensuræ, nec qualitatis formæ susceptibilis, memorabilis, rationabilis, immortalis. Multi verò Sanctorum Patrum, ut Hilarius Canones, in expositione illorum verborum. Matt. 6. c. Nonne anima plura est quam esca. Corpoream tamen naturæ suæ substantiam for-

fortitur, quia omne, quod creatum est in aliquo sit, necesse est. D. Aug. lib. de Ecclesiasticis dogmat. ait. Nihil incorporeum, & inuisibile natura credendum est, nisi solum Deum. Ioannes Cass. collat. septima, cap. 13. & Hierony. dicit esse huius sententiam in Matth. cap. 10. Tertullianus lib. de anima, cap. 2. idem docet. D. Hieronym. in Job. super ea verba. cap. 25. b. Stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. At D. Aug. super Genes. ad litteram de cetero confutat Tertulliani placitum. & Claudianus Videntis Episcopus li. de statu aig. 2. Hilariū carpit, quod fecerit animam corpoream. Dicendum ergo quod anima dicitur corporea, in comparatione ad Deum, non in se, quomodo & Angeli dicuntur corporei.

29 *Anima est totus homo.* Franciscus Georgius inter alios, tom. 1. probl. super ea verba, Gen. 2. b. Formauit Deus hominem de limo terræ, arbitratur animam esse totum hominem, probl. 26. Quod si verum est repugnat cõmuni Doctorum sententiæ, qui contendunt hominem esse ex anima, & corpore, ut ex duabus partibus confurgens.

30 *Anima sensitina hominis est creata ab Angelis.* Philo libro de profugis quem edidit in sextum decimum cap. Genesios, scribit animam rationalem adz esse à Deo creatam, at sensibilem ab Angelis; quam sententiam repetit in opificio sex dierum. Hoc vero falsum est. Nam creare Angelis non conuenit, cum sit ex nihilo, & virtutem infinitam exigat, quæ Angelis conuenire non potest. Verum cum de creatione disputabitur erit sermo. Nec tango Scoti opinionem, quod anima sensitina sit a patre, & hac ratione dicatur pater, anima verò intellectiua sit à Deo; hæc enim quo ad primum dictum non sunt à Deo.

31 *Anima dum est in corpore reminiscitur, quia antequam corpori uniretur habuit diuinam cognitionem.* Origenes. HAER. Damna fuit in superioribus Origenis opinio, de creatione animarum, & ab ea pendet hoc nouum dictum, quod à D. Hieron. in commentarijs ab Ephes. 1. Super ea verba. Det vobis spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitione eius.

32 *Animarum supplicia post mortem non sunt corporalia, sed spiritalia, & imaginaria.* HAER. E. T. D. Greg. 4. dialogorum, quem Doctores sequuntur, imo fides tenet, quod ani-

ma corporea poena sit crucianda. & D. Th. 4. dist. 44. exponit dictum D. Aug. 12. super Gen. lib. cap. 22. quod loca quibus animæ à corporibus exuta cruciantur non esse corporalia, sed spiritalia. & 21. de ciuit. Dei. cap. 10. idem repetit. & quod mens D. August. Anima non descendat, nec sitibi corporaliter, sed sicut spiritus. Vel quod opinatiue dixit. Vel quia lib. de ciuit. Dei adducit dictum Epulonis. Luc. 16. f. quod ex flammis sic clamauit. & ex illo dicto non potest concludi, quod anima sit corporea: quia potest dici talis est flamma, quales sunt oculi. Cum erit sermo de Purgatorio, & inferno futurus loquar.

33 *Anima dum debet à corpore recedere non dolet.* D. Greg. lib. 24. moral. cap. 17. factu saluatoris probat animam tristari hora mortis. Nam Dominus solutioni carnis appropinquans, & membrorum suorum seruans speciem factus in agonia cepit prolixius orare Luc. 22. tristatur ergo anima hora mortis. & idem docuit D. Paul. cupiens non exoplari, sed superuefliri. Alias erit oratio.

Quid vero sacra pagina de animabus nostris scribat, paucis annecto, & si superiore loco exscribendum esset.

Animam uiuentem dedit Deus homini, postquam formauerat. Gen. 22. b

Anima tota querendus Deus, illique seruiendum. Deut. 4

Anima pro homine ponitur frequenter in scripturis. Deut. 10. d

Anima auferenda à iudicibus ei, qui falso suo testimonio, alteri uoluit auferri. Deuter. 19. d

In Animis nostris verbum Dei reponendum. Deut. 11. c

Anima omnis carnis est in sanguine. Leuitic. 17. c

Animam suam ponere in manibus suis, dictum est pro se periculis obijcere. Iud. 2. 1. a

Animam suam effundere coram, stat pro ore. 1. Reg. 1. c

Animas non vult Deus perire. 2. Reg. 14. d

Animarum remigratio iudæis credita. Matthe. 14. a

Animam suam perdit qui amat. Matth. 10. d 16. d

Animas, ut sanet venit Christus. Luc. 9. g

Animam suam ponit Christus pro ouibus suis, Ioan. 20. c

Animam desiderat Paulus ponere pro Euan-
gelio. 1. Tess. 2. b
Pro animabus nostris rationem reddituri
Episcopi, & Presbyteri nostri. Heb. deci-
motertio, c.
Animarum nostrarum Episcopus Christus.
1. Pet. 2. d
Animæ nostræ purificantur obediendo veri-
tati. 1. Pet. 1. d
Animas suas fidei creatori comedent, qui
propter Christum patiuntur. 1. Pet. 4. d
*Animæ unius hominis est ne altera nobilior alte-
rius hominis secundum se?* Cum aliquan-
do casu fortuito contigisset disputatio de
hac re coram Dominis quibusdam nobi-
lissimis; & ego non dubitarem affirmati-
uam partem tueri. Quidam ex illis hoc
meum dictum velut hæreticum deride-
bant, fortè potius ad affirmando gratia di-
sputationis, quàm meæ sententia non af-
sentirent, at quia aduersarius ex hoc mag-
is redarguebat meam opinionem, decre-
ui (vt postea veritatem cognosceant) huic
loco explicare hanc rem. Primò ergo lo-
co sanctorum auctoritates in medium ad-
ducam. Secundò rationibus idem corro-
boro. Suppono prius opinionem contra-
riam esse falsam. Namque dicebant, qd
anima vna est altera nobilior nõ in se, sed
mediante corpore, quia vnus hominis
corpus est melius dispositum alio. & hoc
est quòd impugno. Primo D. Cypriani
auth. Qui ait. Corpore autem sic vitur a-
nimæ, sicut Faber malleo, vel incude, in
qua format omnium turpitudinum Ido-
la, & fabricantur quælibet, quarum cunq;
voluptatum simulachra. Hæc doctissimus
Cyprianus in prologo Natiuitatis Domi-
ni. ex quo colligitur, quòd si anima vitur
corpore, sicut instrumento, quòd eius no-
bilitas non pendet à corpore. D. Hiero-
ny. super Matt. cap. 25. Exponens illa ver-
ba. Dedit dona sua, dicit. Multi etiam
eum sint sapientes naturaliter, & habeant
acumen ingenij, si fuerint negligentes, &
bonum nature corruerint ad compara-
tionem eius, qui paululum tardior, labo-
re, & industria compensauit, quod minus
habuit. D. Thom. Hæc scribit in Catena
aurea, super Matth. eo loci. D. August. lib.
22. de ciuit. Dei. cap. 24. Corporeale est da-
tum, vt tali animæ deseruire possit. Corpus
ergo ab anima non anima à corpore no-

bilitatem accipit. & in eum locum Frauc-
de Mayron. ait. quòd quæto corpus est me-
lius tanto anima cui coniungitur ad ser-
uiendum est melior. Veritate. 30. Idem D.
August. lib. 10. cap. 3. lib. 8. cap. 15. affirmat
quòd supra. D. Thom. 1. par. q. 55. 3. corp.
scribit quòd quidam ex debilitate intelle-
ctus, non possunt capere, nisi singula sigil-
latim explicentur. Alij, qui fortioris in-
tellectus, ex paucis multa capere possunt.
Quid clarius? Idem q. 89. 1. c. in fine ait.
Nam qui debilioris intellectus per vniuer-
sales conceptiones, non accipiunt. singu-
lorum cognitionem, nisi singula in specia-
li explicentur. & q. 96. 3. dicit. Quod in sta-
tu inopotentia Homines non essent æqua-
les. Rursus 22. q. 5. 4. tertium, ait. & tamè
secundum maiorem capacitatem intelle-
ctus, vnus magis, vel minus cognoscit ve-
ritatem principiorum quàm alius. Caiet.
1. par. q. 89. primò tenet, quòd qui sunt præ-
stanti ingenio sulti paucissimis perceptis
multa scire, & conuerso; rudiores ani-
mam fortiti multis adhibitis, & syllogis-
mis, & exemplis, & declarationibus re-
rum, vsque ad minima, vix illa tandem cõ-
prehendunt, nec in illis alia nosse possunt;
quo fit vt nullum ex se iudicium habeant.
Hactenus Caiet. Qui in pdicamentis, c. de
substantia, repetit, quòd sicut genus perfe-
ctius est in vna specie, quàm in alia, & sic si
scipit magis, & minus, non quasi intenda-
tur, & remittatur; sic & anima vna est no-
biliores alia. Ferr. 2. de anima, q. 6. 16. scribit,
quòd vna anima est perfectior perfectione
nè numerali, sicut & vna materia est per-
fectior alia. Non vna anima est perfectior
alia perfectione formali, & secundum ab-
solutam rationem, quia sunt sicut numeri,
neque perfectior quo ad esse quidditatiuũ
quod dat. Et primo contra Gen. ca. 3. ex
D. Thom. 2. dist. 3. q. 2. art. 3. Omnia cor-
pora humana sunt vnus speciei, sed tamè
ista vnitas specifica latitudinem diuerso-
rum graduum individualium amittit, dũ
diuersè sunt corporum formæ, pulcher vnus,
alter vero deformis. sic cum vnitate
specificæ stat diuersitas graduum animarũ
individualium. ut sicut vnus corpus est
individualiter altero perfectius, sic & ani-
ma, quia creantur commensurata corpori-
bus. Nec tamen vnus homo est magis
homo, quàm alter, quia magis non vti-
mur,

mur, nisi in formis in quibus accidit mutatio
inter magis, & minus quod non accidit de
anima intellectuã, quoniam vnaquæque
eam perfectionem quam ab initio accepit
conseruat. Hæc ex eo. Eorum verò opin.
qui contendunt, quod vna anima est alte-
ra nobilior ex corpore, nec sustineri po-
test. Ego enim tantum absum ab hac sen-
tentia, vt non modo arbitror esse falsam,
sed falsissimam existimo. Nec enim intel-
ligunt viri illi doctissimi (sic enim mihi mo-
destissimum est vocare illos) quanta sit ani-
mæ humanæ excellentia, imò verò, nec sui
ipsius ingenium. At quia aliorum error,
non debet patrocinium parere; idè ad-
uersus eos sic insurgo. Primo, si corpus est
causa nobilitatis animæ, ergo corpus prius
eam nobilitatè habet in se; qm nemo dat,
qd non habet. Secundo, corpus anteqm ani-
mã suscipiat, vel est pfectus vel non. si pe-
fectum quare recipit formam. si imperfe-
ctum, quomodo anima à corpore habet?
Tertio, anima recipitur in nudam materiã
vel in corpus cum Scoto, ergo non poterit
materia, vel corpus cum forma corporei-
tatis largiri nobilitatem animæ. Quarto,
materia non est quid, nec quale, nec quan-
tum, ex Arist. 7. Diuin. tex. 27. ergo nõ dat
nobilitatem animæ. Quinto animæ conue-
nit esse, vt docet Arist. 2. de anima, tex. 7. er-
go non dependet à corpore. Sexto, ergo si
corpus erit fatuum, & anima erit fatua, si
ab illo dependet. Septimo, instrumentum
non est causa nobilitatis. corpus est instru-
mentum, ergo, & nobilitatis non erit cau-
sa. Octauo, sensuum operationes pendent
ab anima, ergo non dant ei nobilitatem.
Hactenus ex principijs Pyhlophiæ, nunc
ex Theologia corroboretur. Si anima ex
corpore suam habet excellentiam, ergo in
corpore erit peccatum, quoniam nobile,
& ignobile de eodem dicuntur. Secundo,
gratia, & virtutes sunt in anima non in cor-
pore, ergo nobilitas penès animam, non
penès corpus erit consideranda. Tertio,
gratia est in anima, ergo, ab anima nostra
nobilitas erit. Quarto baptismus animam
abluit, & corpus tangit, ergo ex anima no-
bilitas erit. Quintò, anima est, quia sumus
ad imaginem Dei. Sexto, si penès corpus
est excellentia animæ, vel vnus hominis
supra alterũ, ergo, qui habuit corpus me-
lius complexionatum, erit in celo magis

beatus. Septimo, Mundus est ordinatus, er-
go habet disparitatem, quia ordo exigit di-
sparitatem, ergo vna anima est altera no-
biliores. Hæc ratio est D. Thom. 1. par. q. 96.
art. 3. in sed contra. Octauo, quid voluit sa-
piens insinuare, quando dixit. Sortitus sum
animam bonam; nisi exprimere suæ ani-
mæ excellentiam supra alios? Argumen-
ta vero sunt soluta in propria q. 3. de aia,
& ea quæ in gratiam quorundam Nobi-
lium Venetorum edidi, quo loci pinguiori
Minerua discuffi quæ dici possunt. Hic
enim ea referre, nec est locus, vbi nec cum
Phylophis est bellum inditum, nec tem-
pus exigit: quando vix datur, quo fidei ini-
micos conuincere possimus. Ad ea itaque
reuoctetur oratio, vnde huc defluxit.

Animal.

Animalium omnium creatio. Gen. 1. d
Animalibus cunctis nomina imponit Adam;
eique subijciuntur. Gen. 1. d. 2. d
Animalibus prouidet Deus de victu. Gen. 1. d
Animalia bina bina ingrediuntur arcam. &
ex omni genere. Gen. 7. a
Animalia etiam punit Deus, quæ fuderunt hu-
manum sanguinem. Gen. 9. a
Animalia prohibet Deus pasci iuxta montè
Sinai, ne moriantur. Exod. 34. a
Animalia munda, & immunda, & quæ come-
dere possent Iudæi, & quæ non. Deut. 14. 2.
Leu. 11. a
Animalia Aegyptiorum moriuntur omnia.
Exod. 9. a
De animalibus, quæ agnum, vel vineam pro-
ximi leserint. Exod. 22. a
Animalia etiam occidebantur cum vrbs an-
thema erat, vt de Ierico legimus. Ios. 6.
c. d. a
Animalis homo non percipit, quæ Dei sunt.
1. Cor. 2. c
Animale corpus prius à nostris gestandum,
quam spiritualia recipiamus. 1. Cor. 15. f
Animalium quatuor visio. Apoc. 14. c

Anna.

Anna vxor Elcanæ leuitæ fœcunda quam di-
ligit. 1. Reg. 1. a
Anna vxor Elcanæ petijt à Domino filium;
1. Reg. 1. b. c
Anna parit Samuelem. 1. Reg. 1. c.
Anna non ascendit in Sild, vt adoret, nisi
prius

prius ablactato filio Samuele, quem ipsa alebat. 1. Reg. 1. d.
 Anna vxor rursus parit tres filios, & duas filias. 1. Reg. 12. d.
 Anna Thobiz iunioris mater. Thob. 1. 1. a.
 Anna Prophetissa, quæ Christum prædicabat Luc. 2. c.
 Anna Caiphe sacer, Pontifex erat anni illius in quo Christus mortuus est, Ioan. 18. c.
 Ad Annam ducitur Christus Ligatus. Io. 18. c.
 Annæ interroganti de Discipulis, & vita, Christus respondet. Io. 18. b.
Anna Mater Gloriosissime Virginis non habuit tres viros ex quibus tres Mariae ortæ sunt.
T E M E R. Nedium D. Th. ad Gal. 16. Sed plerique alij texentes genealogiam Saluatoris arbitrantur, Annam tres viros habuisse ex quibus tres natæ sunt Mariæ. Primus fuit Ioachim, ex quo fuit Beata Virgo; quæ Ioseph fuit desponsata. Quo mortuo accepit Cleopham fratrem Ioseph, & aliam filiam, quam Mariam nominavit suscepit. Quæ quidem Maria quatuor filios habuit ex Alpho viro suo. Iacobum Minorem Ioseph iustum, qui & Barsabas dictus est, Simeon, & Iudam. Isto defuncto suscepit Salome, ex quo aliam filiam genuit, quam vocauit Mariam, quæ & coniux fuit Zebedei; & hæc fuit mater Iacobi Maioris, & Ioannis Euangelistæ. Ex his Genealogia Saluatoris elucescit. scribit Brus. 4. d. 30. q. 2.

Annihilatio.

Annihilare non potest Deus omnem creaturam.
H A E R. Quis cognouit potentias Domini, quis consiliarius eius fuit, quis cogit, vt conferuet, quibus cancellis clauditur eius potestas? certe nullo, cum ergo sit infinite virtutis cum libera sit voluntatis; si suam manum subtraheret, quæ continet omnia, profectò in nihilum redigi oporteret omnia, vt docuit D. Grego. quem schola sequitur. De potentia verò ordinata, quæ leges vniuerso præfixit, quia sibi Deus debet, nõ potest annihilare, vt testis est D. Th. 1. par. q. 9. 2. c. & 104. 3. & 4. Annihilare verò tantum Deo conuenit. Quod si fuerit annihilatum potest idem numero reparare, hoc autem de ente permanenti, non de successiuo intelligendum est. Nihil tamen est, quod per mortem annihilatur, semper enim aliquid remanet. Gratia etiam nec per pec-

catum annihilatur, quia nec creatur cum non sit subsistens, sed improprie creatur, & desinit esse, & sic potest dici, quod in nihilum redigatur, ad aures D. Th. 2. d. 26. 2. quintum. scribit Biel 2. d. 1. q. 4. 3. dub. 3. & lect. 4. 1. Canon. Scot. 4. d. 11. q. 4. Petrus de Aliaco. 4. q. 6. 2. dub. 4.

Annunciatio.

Annunciatio Beatis, M A R I A E Virginis. Luc. 1.
 Annunciatio Christi conuenienter facta fuit Beatæ Virgini
 Annunciatio Christi conuenienter facta fuit per Angelum.
 Annunciatio Angeli conueniens fuit in figura, & visione corporali.
 Annunciatio conuenienti modo, & tempore facta fuit. Hæc enim omnia ex Dei voluntate, & sacra Euangelij hystoria pendent, atque ided de fide sunt tenenda. Disputant Scholastici in tertio. & D. Thom. 3. part. quæst. 30.

Annus.

Annos distinxit Deus Sole, Luna, & Stellis. Gen. 1. b.
 Anno septimo fit remissio debitorum. Deuter. 15. a.
 Annus Iubilæi fiebat quinquagesimo quoque anno. Leu. 25. b.

Annus.

Anni mundi, quot præcesserint, nemo scire potest.
E R R O. Colligunt Doctores ex sacra annorum supputatione, ab orbe condito, usque in hanc diem: sed tamen non conueniunt, sed ab initio mundi, quot præcesserint anni usque ad seruatoris ortum diuersimode loquuntur. Nam Rabbi Naafon supputat 3707. Rabbi Abraâ 3754 Hebreorum Cronica 3760. Hieronym. & Beda 3952. Picus Mirandul. 3958. Ioann. Lucidus 3960. Abbas Vspergenensis 3962. Theophylus 3974. Carolus Brouill. 3989. Iosephus Mathatiz 4103. Odiatin Astronomus 4320. Cassiodorus 4697. Orige. in Matth. 4839. Epiphan. Salam. Epit. c. 5029. Paulus Orotus 5049. Philo Iudæus 5195. Iiid. Hispal. 5196. Euseb. Cæsarien. 5199. Ioannes Nauclerus 5201. Albumatar Astronomus

Astronomus 5328. Augustin. 5353. Suidas 5600. Lactantius 580. Philastrius Brixie. Episcopus 5801. Alphonus Rex Hispan. 6984. sic ex illis sextus collegit. lib. quinto. Annor. 63. vbi aduertit quanta sit differentia in supputatione annorum. Nam ali-

ter ex Hebraica veritate, aliter septuag. connumerant annos, quibus vetustissimi patres vixerunt. Vt verò quisque præ manibus habere possit, hic exscribere non grauabor.

Apud Hebreos.

Setpostgenitum Enos vixit	Annos 807.
Enos ante genitum Cainam	an. 90.
Enos postgenitum Cainam	an. 815.
Cainam ante genitum Maalael	an. 70.
Cainam postgenitum Maalael	an. 840.
Maalael ante genitum Iared	an. 65.
Maalael postgenitum Iared	an. 830.
Iared ante genitum Enoc	an. 62.
Enoc ante Mathusalem	an. 65.
Enoc post Mathusalem	an. 300.
Mathusalem ante Lamech	an. 187.
Lamech ante Noe	an. 182.
Lamech post Noe	an. 570.
Omnis vita Lamech	an. 777.

Apud Septuag.

Annos 707.
an. 190.
an. 715.
an. 170.
an. 740.
an. 165.
an. 730.
an. 162.
an. 165.
an. 200.
an. 167.
an. 188.
an. 565.
an. 753.

Differunt Supputationes.

Defunt in hac	Anni 110.
Excedunt	an. 100.
Defunt	an. 100.
Excedunt	an. 100.
Defunt	an. 100.
Excedunt	an. 100.
Defunt	an. 100.
Excedunt	an. 100.
Defunt	an. 100.
Superant	an. 100.
Defunt	an. 20.
Superant	an. 6.
Defunt	an. 5.
Defunt	an. 24.

Tantum error septuaginta Interpretum ex eo originem traxit, vt placet D. Aug. lib. 15. de Ciuit. Dei, ca. 13. quia codices eorum erant deprauati ab illis, qui primum ex Bibliotheca Ptolomæi exscripserunt. Inter multas has supputationes Quintus Iulius Hilarion fufius connumerat veterum Patrum ætates vsque ad interitum vniuersi, nedum Domini ortum. Qui concludit. Ergo, à Passione Domini Christi, ex quo tempore fide in se credentibus resurrectio nem pollicitus est Dei filius, anni compleatur necesse est 470. vt concludatur summa sex annorum, septimo & millesimo anno, incipiente fide vera credentes liberabuntur è mundo. Tunc enim erit resurrectio prima omnium Sanctorum. Hactenus ille computatio verò annorum quæ ex cap. 5. sacre Genesim tanquam de fide suscipienda est.
 2. *Anni quo ad numerum dierum, ac horarum, & mensium non sumi idem apud nos, & quos scribit sacra Gen. cap. 5.* **H A E R.** Literalem intelligentiam, ac exposit. non solum Catholicorum, verum & Hebreorum de annorum supputatione falsam diiudicat Plinius lib. 2. cap. 48. & quod pauciores mensis contineat annus, quem Moyses refert, quam nollet. Nam homines tam diu vi-

xisse, non est verisimile apud ipsum, & alios. Verum quod anni eiusdem sint longitudinis, ac ex eisdem mensibus consistent ex sacra historia, comprobatur D. Aug. li. 15. de ciuit. Dei, cap. 12. Adam enim centum & triginta annorum, quando tertium genuit filium, Gen. 5. Qui anni apud eostredicim essent ex nostris. Seth quoque centum & quinque annos habebat, cum genuit Enos, & sic nec erat annorum vndecim. Enos etiam nonaginta habens annos genuit Caynam. Cayna verò septuagesimo anno genuit Malaleal, qui sunt septem anni secundum nostram supputationem, qua ætate homo generare non potest. Idem D. Aug. super Gen. eosdem fuisse annos, quales nos habemus ex alijs locis confirmat. Primo, quia Genes. 7. dicitur. Sexcentesimo anno vitæ Noe, mense secundo die decima septima mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ. & cap. 9. dicitur. Requieuit arca mense septimo, vigesima septima die mensis, super montes Armeniæ. At verò aquæ ibant, & decrescebant vsque ad decimum mensem. & post sequitur. Sexcentesimo primo anno vitæ Noe, primo mense, prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram. Montes etiam erant idem, quoniam dicitur die xx. septi-

ma mensis. Dies erant etiam idem, quia ex die, ac nocte confurgebant, quoniam dicitur pluit super terram diebus, ac noctibus quadraginta. Annus ergo apud antiquos erat ex 12. mensibus: menses ex dieb. 30. secundum Solis motum, & non Lunæ, ut nonnulli arbitrabantur. Hoc spatium annorum erat tempore Galeni, qui in libro in Hippocratis prædictiones libro, & ca. 4. dicit, quod annus habet dies 365. Annorum vero mutationem qui scire desiderat, & quod à Iulio Cæsare ad trecetos sexaginta dies sit redactus videat Macrobius, Suetonium, & Iosephum lib. 1. Quod vero erroris occasio fuit multis, est quod scribit Moyses Gen. cap. 5. Adam vixisse nongentis & triginta annis. Seth vero nongentorum duodecim annorum mortuus est. Enos vixit nongentis & quinque annis. Caynam nongenti decem. Maleel octingentis nonaginta annis, & sic de alijs, quos eodem capitulo refert sacra historia & quod durum, ac ridiculosum videtur est, quod dicunt Mathusalem nongentis sexaginta novem annis vixisse, ut eodem loco legimus, hinc dixerunt annos non esse eiusdem mensuræ.

At quoniam est mirum eos tanto tempore vixisse, nam alia ratione illi vivebant tandem primo ut scribit Lyran. id proveniebat ex bona corporis complexione primorum parentum. Verum ista ratio non excludit, nam Christi corpus erat optimè complexionatum, & tamen non peruenit ad tantam ætatem. Alia ratio assignatur tam longæ ætatis, nempe quia cibi erant maioris virtutis ante diluuium, sed post maris inundationem res ferme omnes sunt in peius ex aquis maris commutata. Sed neque ista ratio aliquid concludit, nam si hoc esset, neque statim post diluuium tanto tempore vixissent, quia magis essent in principio deteriorate, quam post tot annorum curricula. Ideo alij, alteram adducunt rationem, & ex eo provenire docent, quia iniquant Adam virtutes herbarum cognovit, fructuum, atque lapidum. Hoc non probant, nam & Noe, & alij, fortè Salomon cognoverunt hoc, & non devenerunt ad tam decrepitam ætatem, veluti illi, qui nec hac peritia calluere. Nonnulli exponunt, eos vixisse ex bono aspectu siderum eorum locorum. Sed si hæc ratio vera esset, & hodiè qui in illis habitant re-

gionibus etiam nongentarij essent. Alij dicunt id fuisse, quia oportebat, ut multiplicaretur genus humanum. At hoc statim poterunt & filios generare, ac multiplicare homines etiam minoris ætatis. Quidam vero dicunt eos tandem vixisse, ut experientiam cœlestis motus, ac influxus agnoscerent, ac successores intruerent. Neque ista expositio concludit, quia Ptolomæus & alij Aegyptij habuerunt hanc cognitionem, non tamen tot annis vixerunt. R. eferunt etiam id evenisse, quia parçè, ac temperatè vivebant eo tempore. Hæc expositio voluntaria est, quia multi hodiè parçè viuunt, nec ad vitam patrum deneniunt. Arbitrantur multi sic Divina providentia factum, ut tot annis viverent, quia fides multiplicanda, ac filij in his, quæ ad Dei cultum pertinent erant instruendi, ac suorum patrum experientia comprobabant, sic esse, viuendum. Demum D. Aug. dicit lib. de civit. Dei. Annorum ista numerositas cuiusque hominis, qui temporibus illis fuit, nullis nunc talibus documentis venire potest in experimentum. Nec tamen fides sacræ historiæ deroganda est, cuius tanto imprudentius narrata non credimus, quanto impleri citius prænunciata conspiciamus. Hæc D. Auguf. Si ergo aliqua expositio excipienda est, ea profectò, quæ ascribitur Rab. Moysi, nempe, quia fides sic erat inuulganda, idèd & Adam, Seth, & Enos, & Abraam pater Circumcisionis tandem vixit, & sic fides ad nostras aures peruenit. Huic subscribit Bursensis. & Foelicianus Archiepiscopus Aviniferuita; expl. cathol. expl. sexta. Nec plura.

3 Annorum numerum, & quando finis erit universi certo scire possumus. H. A. E. R. Miror quorundam hominum imprudentiam, ac temeritatem, qui eum ex Domini testimonio habeamus, quod de die illa, nemo scit, neque filius (quæ particula auth. D. Basil. ab hæreticis adita fuit.) Et alibi dictum fuit. Non est verum nosse tempore, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, non est ergo cur Quintus Iulius Hilarion, Cusanus & alij insisterent in hac perscrutatione, ac pro certo affirmare tempus præfixum, cum nec eis sit manifestum, an in sex to erit vivus, vel mortuus. Attendant & concionatores dum diem iudicij futurum prædicant, ne tempus præfigant. Poterit tamen

tamen orator Catholicus (ad alios excitandos) coniecturis diem imminente prædicere, veluti D. Greg. ac D. Vincentius fecere. Nec mihi securæ probantur, quæ Lactan. scribit, li. 7. de diuino præmio, cap. 14. Qui arbitrat, consumationem universi post annum millesimum futuram, quo numero expleto necessario erit finis creaturarum, & humanarum rerum, quæ in melius commutabuntur. Huius rei argumentum est, quod die septimo requieuit Deus ab omni opere; sic per sex secula, id est annorum sex millia, in hoc statu mundum manere necesse est. Dies enim magnus mille annorum circulo terminabitur, & quem admodum die sexto homo est cõditus, ita sexta ætate, hoc est post sex millia annorum erit in Cœlum adducendus, ut Sanctus, ac perfectus. Hæc Lact. Quæ non historicè sunt ab eo dicta, sed veluti coniecturas, vidit enim vir ille doctissimus, quod sunt potius suasiones, quàm rationes, nec ostendunt, sed suadent, nec tamquam ad aram est ad eas confugiendum. Huic simile dixit Quint. Iul. Hil. in finesu lib. de durat. mundi. Necessè est enim, ut quomodo filij Israel à pollicitatione Domini Dei facta ad Abraham post 470. annis promissionis terram accipere. Sic etiã nos Christiani post totidem annos primam resurrectionem habebimus. Populus enim Iudaicus in omnibus figuram nostram portat, in quos fines seculorum cucurrerunt. Ergo à Passione Domini Christi, ex quo tempore fide in se credentibus resurrectionem pollicitus est Dei filius, anni compleantur necesse est 470. Ut concludatur summa sex millia annorum. Septimo, & millesimo anno incipiente fide vera credentes liberabuntur è mundo. Tunc enim erit resurrectio prima omnium Sanctorum. De 400. vero, & 70. annis a passione Domini in consulatu Cæsaris, & Attici die 9. Calen. Aprilis anni transierunt 469. Restant itaque anni 101. ut consumantur anni 6. qui anni sexti non ante complentur, nisi prius propè ultimum reges decem exierint in mundum, & filiam Babyloniam, quæ nunc obtinent de medio mundi tulerint, & inferius. Post septimum, & millesimum annum soluetur Satanas de carcere suo, & exiet seducere gentes Gog, & Magog, & congregans eos ad Castra Sanctorum &c. Hactenus il-

le. Verum ne longior sim in re obscura, & quando nihil certi adduci potest, satis sint quæ ad monuimus, & quod hæreticum hoc dictum quisque caueat, nec ponat in Cœlum os suum. Nos vero cœpta sequamur.

Antichristus.

De Antichristi potentia, & incremento. Dani. 2. f. 7. f.

De Antichristo per regem Syriæ Antiochum præfigurato. Dan. 11. c. f.

De Antichristo Pastore. Zach. 11. d.

Antichristum interficiet Christus spiritu oris sui. 2. Tess. 2. b.

Antichristus est, qui negat Christum venisse in carne. 1. Ioan. 4. a.

Antichristus, qui patrem negat. 1. Ioan. 2. c.

Antichristi multi tempore Ioannis Euangelistæ. 1. Ioan. 2. c.

Antichristus veniet ante diem iudicij. 1. Timot. 2. c.

De Antichristo hæc apertè habemus ex sacra historia, quæ verò referant sacri expositores, paucis narrabo. Antichristus dicitur contra Christum, hic ex Tribu Dan nascetur, ut putat Mayron. ex verbis Gen. 49. Dan Coluber. &c. Surget contra Antichristum Enoch, ut dicitur Eccles. 44. Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus sapientiam. Elias etiam pugnabit cum eo, ut scriptum est Matt. 17. Et Christus visibiliter descendet, eum interficiens ante diem iudicij. Antichristus non erit vnitus Demoni in persona, ut multorum est error, nec erit malorum caput ordine, vel influxu, sed perfectione vitiorum, quia omnium pessimus erit, & peccatis omnibus plenus. Scribit D. Thom. quod Michael Archangelus interficiet Antichristum in monte Oliueti. 2. Theff. 2. com. 6. Meminit Fulg. ad Transm. Regem lib. 2. in princip. & Lact. lib. 7. de Diuino præmio cap. 17. 28. 19. Antichristus inter alia sacrificium Missæ abrogabit, & tollet, ut dicit Hippolytus Episcopus, & Martyr in oratione de consummatione mundi, & Antichristi. & Chrysost. hom. 49. operis imperfecti in Matt. exponens ea verba. Cum videritis abominationem.

Antichristus nullus est futurus, nisi qui advenit, & sunt Episcopi Romani. Bullingerus. H. A. E. R. Validissimè confutat hanc hæ-

refim doctiffimus Turrianus: lib. 3. cap. 17. aduersus Mag. Burgenses, & Nic. Sand. li. 8. cap. 49. de visib. Monarch. & ex locis nominatis, Antichristum venturum aperte conuincitur. sed bene negat Bullingerus futurum Antichristum, quoniam in se omnium vitiorum sentinam cognoscebat, & quibus magis quadrat Antichristi vita q̄ Lutherani? De hæreticis scribit Fulgētius, quod sunt Antichristi. Regnaturus verò est Antichristus tãto tempore, quòd erunt dies mille & ducenti, inquit D. Hier.

Annate.

Annate non sunt soluendæ: Protestantes. H. A. E. R. Erasmus deridet hanc vocem, quasi noua sit in Ecclesia quæ quidem non cœperunt postquam ipse scribere cœpit, sed peruersa est, ac cõsensu omnium populorum, ac nationum; quid est, quod summo Sacerdoti à minoribus Sacerdotibus decimæ decimarum diuino iure reddebantur. At Ecclesia non per singulos annos, sed pro Reipublicæ Christianæ opportunitate. Si ergo conuertat Annatas in pios vsus Ecclesiæ contra Furchas, contra Infideles alios, vel hæreticos, non est cur iustè Papa redargui possit; nec nos abusus tuemur, sed Ecclesiæ auctoritatem Christi sanguine fundatam. Hoc est q̄ petitionibus Concilij Basil. respondens summus Pontif. decreuit Annatas esse soluendas. tom. 3. pag. 272. & hoc idem in Concil. Vienē. fuit sancitum. Annate etiam tempore Apostolorū erant nam Ecclesiæ Hierosolymitanæ contribuebant & solvebantur collectæ, vt author est Caiet. de auth. Papæ, ad 14.

Annate ergo sunt soluendæ Romano Pontifici, sicut à populo proprio Parocho decimæ persoluuntur. De his scribit Ecchius in Enchy.

Antiochus Idolum erigit super Altare Dei. 1. Mach. 1. g.

Antiochus Aegyptum, & Hierusalem suæ subiicit ditioni. 1. Mach. 1. c.

Antiochus radix peccat mortuo Alexandro Macedone, regnum Græciæ suscipit. 1. Mach. 1. a.

Antiochus nobiles Iudæos persequitur, & Iudæos spoliat. 2. Mach. 5. b.

Antiochus incidens in languorem moritur. 1. Mach. 1. b. 2. b.

Antiochus Eupator constituitur Rex. 1. Mach. 6. b.

Antiochi Eupatoris gesta. 2. Mach. 10. h.

Antiochi Eupatoris aduentus in Iudæam cū numerofo exercitu. 1. Mach. 6. c.

Antiochus cum Simone fratre Machabæi fedus ferit, & Tryphonem persequitur. 1. Mach. 1. 5. a.

Antiochus Iudæos persequens à Domino percutitur. 2. Mach. 9. b.

Antiochi simulata poenitentia. 2. Mach. 9. d.

Antiochus moritur. 2. Mach. 9. d.

Antiochenes primi sunt dicti Christiani. Act. 11. d.

Antiphonæ, quæ in Ecclesiâ dicuntur sunt vana, ac derisorie. H. A. E. R. Quid est causa cur Hæretici Diuinas laudes, quæ à Connobitis vel alijs decantantur ad quas aues suo suauissimo concentu hortantur: Cœli motus sua armonia nos vrget. & de Antiphonis illud cum Ecclesiâ tenemus; q̄ D. Egnatius Antiochenam docuit, qui fuit de his ab Angelis instructus. Hanc consuetudinem ex Græcis ad Latinam. Ecclesiâ deductam esse innuit Isidorus: Antiphonâs Græci alternis choris, velut duobus Seraphim, ac testamentis, inuicem sibi clamantibus.

Hoc volunt quatuor illa, non habentia requiem, sed die, ac nocte clamantia. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens. Hoc decretum fuit in Concil. Aquisgranensi. tom. 3. pag. 352. & inferius dicitur 569. Præcipitur, vt Antiphonæ supra infirmos recitentur cum aqua benedicta. Hoc obseruatum à Sanctis fuisse testatur Lippom. tom. 1.

Antipodas esse. Deridet D. Aug. lib. 16. de Ciuit. Dei, cap. 6. Lactant. 3. Diu. Inst. cap. 24.

Procopius Gazæus super Gene. exponens ea verba. Gen. 1. Congregentur aquæ. At diebus nostris reperta sunt, adeo q̄ hodie negare haud quispiam potest.

Apocalypsis.

Apocalypsis non est Beati Ioannis. H. A. E. R. Arbitrabantur Alogiani, huc Alogi, librum Apocalypsis à Cherintho fuisse editum, vt refert Philastrius, Epiph. & D. Aug. Lutherani verò tanquam fabulosum callidè renuunt, & audent nò esse D. Io. Euāg. sed cuiusdã Io. Presb. Ephesi sepulti. Tertull. verò libro quarto aduersus Marcionem.

D. Aug.

D. Aug. cõtra secundam Gaudentij epistolam lib. 2. cap. 17. D. Hierony. in lib. de uiris illustribus. Et ante istos Diony. Areopagi. lib. de Eccl. Hierar. cap. 3. part. 3. Iustinus Martyr exposuit, ut Hierony. testatur, cap. 8. de uiris illustribus. Ireneus lib. 5. aduersus hæreses, lib. 5. cap. 9. D. Amb. Greg. Beda. Epiph. Her. 5. 1. Clem. Alex. lib. 2. Pedago. cap. 12. Origenes apud eub. lib. 6. Eccl. hist. cap. 18. Chriost. referente Suida. Dam. lib. 4. cap. 18. Cassiodorus, Rabanus, Rupertus. Ricardus a Sancto Victore. D. Tho. & recentiores omnes. Concilia hoc sanxerunt. Ancyrantum quod fuit primum omnium tempore Domitiani D. Ioannis esse testatur ut author est Euseb. lib. 6. cap. 7. Con. Cartaginense, Toletanum quartum Florent. Tridentinum idem decreuerunt. Dicitur Apocalypsis, hoc est reuelationis. Dum enim D. Ioannes relegatus esset in insula patmò, & videret uita indies pullulãre quam plurima. Et illa Hæresis inuulgabatur, quòd Christus non fuerit ante Mariam, hoc redarguit dicens esse Alpha, & omega. Affirmabant etiam ecclesiã per tribulationem defutam, quam Ioan. semper vigere inter tribulationes prædicit. Hinc tot mala ecclesiæ prænunciat.

Obijciunt Hæretici.

Primò, quæ nobis ex Apocalypsi uilitas, sed inania docet, de septem stellis, septem Angelis, septem oculis, &c. & multa alia quæ potius somnia, quam Prophetæ visiones sunt. Dicitur quòd aliud est carnaliter videre, & aliud spiritualiter sicut contingit D. Ioanni, qui oculis mentis illa sepe intuitus est ut dicitur cap. 1. atque idè aliud est iudicare extrinsecus, aliud ea quæ continentur per allegoriam spiritualem. Septem enim candelabra aurea, septem sunt ecclesiæ diuina charitate ardentes. Septem stelle, septem ecclesiarum rectiores, & episcopi. Septem oculis agni, septem dona, Spiritus Sancti, septem sigilla, septem reuelationes, per septem futura tempora ecclesiæ gerendæ, quas nos nunquam potuimus intelligere, nisi agnus reuelasset, septem tubæ, septem prædicatorum, ac docentium ordines, septem phialas, septem tribulationes,

quæ omnia ad consolationem fidelium sunt, a Diuo Ioanne conscripta.

Secundo est mendax author, quia dicit & Angelo ecclesiæ quæ est in Theatyris, quæ urbem esse in Mysiam ad sinistram cayci fluminis dicit, quæ tamen nunquam fuit tempore D. Ioannis quomodo ergo scribit. Dicitur, quòd scripsit D. Ioannes Spiritu prophetico ad eam, quæ futura erat, quæ à Prygists maculata fuit nempe Prisciliano, Maximilla, & Quintilla, & expurgata fuit suo tempore; testatur Epiph. lib. 2. Her. 97. Fuisset ergo mendax, & Cherinthus, vel Ioannes eius author, ecce retorquetur argumentum cõtra eos. Tertio arguunt. Continent ea quæ docuit Cherinthus, restaurationem ciuitatis Hierusalem. Vidi ciuitatem Sanctam Hierusalem. Ciborum opulentiam. Non esurient, neq̄ sitent amplius. 21. cap. & uincenti dabo edere de ligno uitæ. Item regnatum per mille annos. cap. 20. & regnauerunt Christo mille annis. At facile est hæc omnia euadere, nam non loquitur de carnali ciuitate Hierusalem, sed de superna celesti, & posuit mille annos tempus determinatum pro indeterminato, & inde est quòd de illa loquitur quoniam Dominus Deus, & Agnus templum illius erant, cap. 21. & lucerna eius est agnus. Quarto, arguunt Lutherani, & Erasmus. Eusebius lib. 3. Hist. Eccl. cap. 39. & 28. quod est Cherinthi, nò Diui Ioannis. Dicitur, quòd non dicit hoc Euseb. nec Caius, sed quod Cherintus ex dictis D. Ioannis suam hæresim probauit. Quinto Diony. Alexand. suspicatur, ab alio esse conscriptum Dorotheus Tyri episcopus, meminit euāgelium D. Ioannis, ait non de Apocalypsi. Caius negat apud Eusebium lib. 7. cap. 21. Anastasius in suo catalogo non audeat Apocalypsim recensere. Hæc mouent Erasmus. Sed respondeo, dicat Erasmus, quare magis sibi suadet credèdū esse paucis, qui tacent, quam multi id affirmantibus, quos supra nominauimus. Tacent prædicti authores fateor, quia rem non habebant adeo exploratam. At tot sunt, qui pro certo affirmant, quòd ecclesiã rectè iudicauit esse fidem habendam. Sexto Græci non recipiunt, ut author est D. Hierony. ad Dardanum. Hoc eadem via diluitur. Nam ecclesiã adhuc non cognouerat hoc, quod po-

Ita docuit Græcis consentientibus in Cō-
cilio Flor. quæ & hodie inter Catholicos
scribunt. Septimo titulus in eodē libro Græ-
cis non erat D. Ioannis, sed Ioannis Theo-
logi. Respondeo, quod ab altitudine rerū
sortitus est nomen Theologi Ioannes Euā-
gelista, vt scribit Diony. Arcopagita epi-
stola 10. cui talis titulus præponitur. Ioan-
ni Theologo, Apostolo, & Euangelistæ in
Patrio insula relegato. Octauo. Stylus est
diuersus. Ergo non est D. Ioan. Hoc quod
sepius nostris Hæretici obijciunt. Nihil
est, nam rerum diuersitas, & quibus scribi-
tur, varium stylum exigit, ut D. Paul. scri-
bens hebreis. Dico etiam quod non est ad
eō diuersus, vt putant. Hono. sepius repe-
tit suum nomen, quod non fecerat in Euā-
gelio. Dicitur quod in Euāgelio scribēbat
Domini vitam. At in Apocalipsi suas reue-
lationes. Decimo. Varij sunt Doctores,
quando scripserit, alij quod tempore Do-
mitiani, alij Neronis. Dicitur quod est in
suum argumentum hoc, & de loco, vel
tempore differere, quando de re constat.
Quid, & quantum valeat Hæreticorum ar-
gumenta demonstramus.

Apostasia.

*Apostasia nullum est vitium, sed Homo semper
est liber, nec uoto, nec fide astringitur.* H A E-
R E T. Si Fides, quam Homo Homini ha-
bet de medio tollatur, qualis erunt homi-
nes, quale erit nostrum negotium, qualis
re publica, stemus ergo promissis. Aposta-
tare vero est deuiare, vel a fide, ab ordine,
& a statu regulari. Qui vero apostatant a
fide sunt Hæretici, qui vero a regulari vi-
ta apostatant sunt excommunicati, C. vt
periculoso. Ne cler. vel Mon. lib. 6. & si per
annum in excommunicatione persite-
rint, & ad religionē redire noluerint, sunt
de fide suspecti, & possunt per episcopum,
vel inquisitorem citari, vt de fide respon-
suri, & potest contra eos procedi, ut in ca.
Grauem, de poenis. Qui apostatant a fide
sunt hæretici quo ad primam Apostasiam
a religione, multis modis incurrere possu-
mus. Primo quando quis a religione di-
scedit ad laxiorem uadit, & sine licentia,
tunc non est apostata, sed tamen Martinus
quintus hunc excommunicat, quia sine li-
centia discessit. Qui vero ex vno cōnobio

ad aliud transit sine licentia, nec est aposta-
ta. Qui etiam manet extra claustra cum
intentione, sic perseverandi, nec eius est
animus ad claustra redire, & desert habi-
tum, hic est apostata qui uero habitum de-
fert, & habet intentionem redeundi ad
conuentum, sed non tam cito propter ui-
tæ austeritatem hic certè est Apostata.
Caiet. 2. q. 12. primo. De Apostatis verò
a fide Hæretici habentur ab omnibus. In-
curruntur etiam Apostasiam, a fide, per ad-
rationem Dæmoniorum implicitam seu
explicitam, vt dicitur 26. q. 7. C. Non ob-
seruabitis. D. Th. 2. d. 7. q. 5. ar. vult. C. Alb.
mag. 2. d. 7. ult. Palud. 4. d. 13. q. 3. Contra
Apostatas sancitum fuit in Concil. Arel. ca.
23. tom. 1. par. 287. Rursum secundum Cō-
cil. Arelat. Tom. 1. pag. 294. col. 4. Siriacus
Papa. Dec. 3. cap. 1. Treuer. prouinciale,
Tom. 3. pag. 893. Colon. Prouinci. Tom. 3.
pag. 899. Ildeslim. Tom. 3. pag. 837. Trid.
sess. 14. cap. 11. prohibet, ne quis cōnobio
exeat. Et sess. 25. cap. 4. quod neque prætex-
tu eundi ad suos superiores possit quis di-
scedere. Respiciant ergo Hæretici, qui
a fide apostatarunt, cauent religiosi ne
extra claustra uagentur. Contra quos tan-
ta dixisse sit satis.

Apostata celebrare potest, nec peccat. H A E-
R E T. d. insolentem hominum temerita-
tem, d. summam imprudentiam, omnes
homines ex proprio ingenio metiri, ac ex
suis aliorum oculos estimare. Ne dum
licet apostasis sine peccato celebrare, quod
nec gaudet aliquo priuilegio suæ religio-
nis, ut admonet Tri. Synodus, sess. 29. c. 9. Si
uè ergo sit Apostata a fide, siue a religio-
ne, nō licet postubiquam Christi iugo col-
la subegit ceruicem excutere, & in Dæmo-
nis seruitutem redire.

Apostata an sint Hæretici? Varia est docto-
rum sententia. Nam sil. Verbo Apostata. (c.
1. & 7. affirmat esse Hæreticum, at uerbo
Hæresis. 1. q. 2. negat Apostatam proprie ef-
se hæreticum. Caiet. 2. q. 11. 1. dicit quod
est Hæreticus. At in summa. Verbo Apo-
stata, dicit quod peior est hæretico, D.
Tho. 2. q. 12. 1. & 12. 1. 3. dicit quod Apo-
stata non est hæreticus, sed accipit deno-
minationem a termino ad quem puta
ad quem ritum conuertatur, nam aposta-
ta motum importat. Hinc dicitur, quod
peior est Hæretico, & illæ, & maiores præ-

nz sibi debentur, & non re manet nomen
Hæretici, sed maius nomen sortitur, sicut
ex actibus habitus, & scientia uiatoris di-
citur comprehensoris. Apostata ergo a fi-
de tanquam infideles habendi sunt, & tan-
quam Hæretici traduntur brachio secula-
ri, si nolunt resiliere. Iud. Inquis. Verbo. A-
postata. Turr. Crem. lib. 4. ca. 13. in princi-
pio dicit, quod non est Hæreticus, sed
infidelis.

Apostata penitentes, non sunt recipiendi.

H A E R E T. Siriacus Papa loco supra-
dicto decreuit, quod apostata sit recipien-
dus, docente Domino. Nolo mortem pec-
catoris, sed magis, vt conuertatur, & uiuat
Ezech. 18. & habetur Tom. primo pag.
416. Direct. Inquis. par. 2. q. 6. nu. 34. C. fin.
24. q. 3. D. Antoni. 4. 1. tit. 11. c. 7.

Apostoli.

Apostoli lux mundi. Matt. 5. b
Apostoli sal terra. Matt. 5. b
Apostoli reprehenduntur a Phariseis, quod
non ieiunent. Matt. 9. b
Apostolorum ieiunium, & afflictionem, post
suam ascensionem prædicat Christus.
Matt. 9. b
Apostolis datur virtus tollendi dæmonia, &
morbos sanandi. Matt. 10. a
Apostolis iubet Christus gratis impartiri Eu-
angelium. Matt. 10. a
Apostoli mittuntur ad prædicandum Euāge-
lium Iudeis tantum. Matt. 10. a
Apostoli vadant absque omni comatu, via-
tico, & armis virgam tantum, & scindalia
Matt. 10. a
Apostolorum fidem tentat Christus, missa in
mare tempestate. Matt. 8. C
Apostolis prohibetur quem piam per uiam
salutare. Luc. 10. C
Apostolos reuersos iubet Christus (quiesce-
re, referentes, quid egissent. Marc. 6. d
Apostolis nihil defuisse necessarium ad uitā.
Luc. 22. d
Apostolos dispergendos in passione sua præ-
dicat Christus, Ioan. 16. C
Apostolis apertè de se loquitur Christus,
Ioan. 16. g
Apostoli mella erunt Iudeos, quas Propheta
seminauerant, Ioan. 16. f
Apostolorum fides, & credulitas, Ioan. 4. c
Apostolis subindicat Christus, se proficisci

ad patrem, sed per mortem, Io. 16. q. 17. d
Apostolos docuit Christus, quos pater doce-
ri uoluit pater, Ioan. 14. a
Apostolici credunt scripturæ, & sermoni post
resurrectionem, Ioan. 17. b
Apostoli piscantur, vt prius, Ioan. 12. d
Apostolis piscantibus manifestat, se Domi-
nus post resurrectionem, Ioan. 21. a
Apostoli accepto Spiritu Sancto uarijs lin-
guis loquantur, Ioan. 22. a
Apostoli conijciuntur in carcerem, Act. 2. a
Apostoli prædicant in templo, & circa do-
mos, Act. 4. a
Apostoli gaudent, quod digni sint, vt patian-
tur, Act. 5. g
Apostolis cæcis prohibetur omnino loqui, in
nomine Iesu. Act. 5. g
Apostoli testes præordinati à Deo. Act. 4. b
Apostoli dispensatores ministeriorum Dei
Ministri Christi Dei adiutores, 1. Corin. 3.
A. & 4. a
Apostolorum nouissimus Paulus, & indinum
se uocat, 1. Cor. 4. b
Apostolis undecim uisus est Dominus post re-
surrectionem, 1. Cor. 15. b
Apostolus gentium Paulus, Rom. 1. b
Apostolorum, & Prophetarum, fundamen-
tum Christus, Eph. 2. d
Apostolus noster Christus, a patre missus,
Heb. 3. a
Apostolici veram Prophetarum sermonū
intelligentiam habent, 2. pet. 1. d
Apostoli non sequebantur fabulas, sed prædi-
cabant Christum.
Apostoli sunt pares autoritate, & dignitate.
H A E R E T. Mihi fat erit in præsentī lo-
co in communi uidere distinctionem, &
quam habuerit Petrus supra alios. Testa-
tur Clemens Romanus Pontifex quod nō
essent, pares apostoli, dicens. In singulis ue-
ro Ciuitatibus singulos non binos, vel ter-
nos, aut plures episcopos constitui præce-
pit, qui non primatum, aut Archiepiscopō-
rum, aut Metropolitanorum nomine, quia
matres ciuitatum non tenent, sed Episco-
porum tantum uocabulo paterentur quo-
niam, nec inter ipsos Apostolos, par institū-
tio fuit, sed unus omnibus præfuit, Tom. 1.
pag. 37. Anacletus Papa subscribit Tom. 1.
pag. 61. epistola 3. Petro tamen a Domino
est cōcessum, & ipsi inter se, id ipsum uolue-
rit, ut reliquis omnibus præfesset Apostolis,
& Cæphas id est caput, & principium tene-
ret

ret Apostolatus, Qui & eandem formam suis successoribus, & reliqui Apostoli Episcopis tenendam tradiderunt, & non solum hoc, in nouo testamento est constitutum, sed etiam in veteri fuit. Vnde scriptum est psal. 98. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius id est primi inter eos fuerunt. Tantum Petro dictum fuit. Pasce oues meas. Leo magnus epistola 84. ad Anastasium Thessalonicensem episcopum dicit. Quoniam & inter Beatissimos Apostolos similitudine honoris, fuit quadam discretio potestatis, & quum omnium par esset electio, uni tamen est, ut ceteris premineret. De qua forma episcoporum quoque orta est distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouincijs, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem suscipere ampliore, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesie cura confluere, & nihil vsque a suo capite desideret. Satis sit hanc pauca commemorasse, plura fusius litera D. demonstrabitur ex sacris literis, Concilijs, & Doctoribus, primas D. Petrum obtinere.

2 *Apostoli non adorauerunt imagines.* HAER. Quod in huius confutatione subinfera lectionem praeor, & obtestor recurrere ad fontem ipsi nepe. to. 2. Concil. pag. 511. Et est D. Athanasij oratio in Concilio secundo Niceno, cuius sunt verba. Nicodemus, qui ad Iesum nocte venerat proprijs manibus eam composuisset, & eam Gamalieli tradidisset, Gamaliel vero Pauli Doctoris gentium magister, cum diem sibi cerneret extremum, Iacobo eam reliquit, & Iacobus, Simeoni, & Zacharo, & sic per successores temporum in Hierosolyma perdurauit, vsque quo subuersio illius urbis patrata est anno quadragesimo, & tertio post Ascensionem Domini Saluatoris ad Caelos. Sed biennium antequam Titus, & Vespasianus eandem subuerterent urbem admoniti sunt a Spiritu Sancto fideles, atque discipuli Christi, ut relicta vrbe ad Regnum se transferrent Agrippae Regis. Quia ipse tunc Agrippa erat Romanis confederatus. Qui egressi ab vrbe, omnia que ad cultum nostrae religionis, vel fidei pertinerent videntur, secum afferentes in regiones

transulerunt se. Quo tempore etiam Iona, cum ceteris rebus ecclesiasticis deportata vsque hodie in Soria permansit, quam ego ipse a parentibus ex hac luce migrantibus mihi traditam iure, vsque nunc possedi. Haec certa & manifesta ratio est de Icona Sanctae Domini Saluatoris, qualiter de Soria in Iudaeam partes deuenit, & subinfert quod Apostoli, & Iudaei multi venerantur, & multa fuerunt per eam miracula perpetrata. Imo verò Damasc. lib. 4. orthodoxae Fidei. cap. 17. scribit adorationem imaginum esse ex traditione Apostolorum. Quod testatur secunda synodus Nicena, actio septima. At cum de imaginibus scribendum erit, plura adducentur.

3 *Apostoli non fuerunt in Dominica Cena, a Domino sacerdotes consecrati.* HAER. Christus Dominus in vltima Cena sacramentum instituens sub speciebus panis, & vini sacerdotes Apostolos instituit, & ut idem facerent mandauit dicens. Hoc facite in meam commemorationem. Hoc Irenaeus lib. 4. contra Haereses cap. 32. Affirmat Eusebius Caesariensis lib. de demonstratione Evangelica cap. 10. Cyprianus lib. 2. epistola 3. ad Caecilium. Chrysostomus ho. 83. in Marth. & 24. primae ad Corinthios. Dionysius Areopag. de Eccl. Hierar. cap. 3. cap. 3. D. Augustinus de ciuit. Dei cap. 20. & lib. 20. cont. Faustum cap. 21. hi omnes affirmant Dominum obtulisse, ac posteris hoc idem praecipisse, ut offerrent. Concil. Trident. sess. 22. cap. 2. Apostolis, quos tunc noui testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, eisque eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent praecipit, per haec verba. Hoc facite in meam commemorationem, ubi semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit. Haec Concil. In cuius corroborationem est autoritas D. Pauli. p. ad Cor. 11. Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis. Hoc dicit Gloss. de consec. dist. 2. In Christo semel. Hoc docet D. Th. 4. d. 24. q. 2. 3. 2.

4 *Apostoli non habuerunt facultatem consecrandi, & offerendi corpus Christi.* HAER. Et si haec falsitas conuincatur ex modo allatis, tamen quoniam multi Haeticorum, concedunt sacerdotium, non tamen eo modo quo Ecclesia admittit, & veneratur. Hinc ex Concil. Trident. sess. 23. Cap. M. Can. primo, denique hunc errorem confuto. Hoc autem

autem ab eodem Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis eorum successoribus in sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & administrandi corpus, & sanguinem eius, nec non & peccata dimittendi, sacre literae ostendunt, & Catholicae Ecclesiae traditio semper docuit. Hoc probant uerba Matth. 26. Lu. 22.

1 *Apostolis non est data facultas peccata dimittendi.* HAER. Miror de quibusdam viris doctissimis, qui alias sapientissime contra Haeticos scripserunt, quomodo affirmant, quod confessio, vel absolutio contineatur virtualiter in scriptura, sicut purgatorium. Certè offendunt, & cecutiunt; quid enim (Bonae Deus) clarius dici possit, ut ostendat Apostolos posse absolute, quam dicere, solueritis. Iam ergo videant Haetici quo modo Apostolis facultas fuerit concessa peccata dimittendi. Nam Matth. 16. dicitur. Tibi dabo clauem regni caelorum, & 18. Amen dico vobis quaecumque alligaueritis super terram, &c. Ioan. 20. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Concilia hoc deducunt. ut Later. sub Innocentio Tertio, cap. 21. Florent. in Doctrina sacramentis. Trid. sess. 14. cap. 5. Patres idem docent. Dionysius epistola 8. ad Demophilum. Clemen. epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini. Tertullianus lib. de penitentia. Orig. hom. 2. in psalm. 37. Cyprianus in ferm. de lapsis. Cyrillus lib. 2. in Leuit. Hieronymus cap. 10. ecclesiasticis. super ea verba si morderit serpens in silentio. Chrysostomus ho. 30. in Gen. D. Augustinus de ciuit. Dei, 20. cap. 9. Greg. Hom. 26. in Euangelia. qui omnes, vel aperte scribunt Apostolis, & sacerdotibus id esse datum, vel confessione homo absoluitur a peccato, quod idem significat, quo ad rem, & si non eadem sit vox.

6 *Apostoli sacras literas tantum literaliter, non moraliter sunt expositi, ac interpretati fuerunt.* HAER. Quotuplex sit sacrae scripturae sensus iam diximus supra. Modo conuincamus aduersarios, quod Apostoli eas exposuerunt non tantum secundum litteralem, sed alijs Apostolis dictum fuit. Quaecumque audiuistis a patre meo nota feci vobis. Ioan. 15. Eis datum fuit nosse mysterium regni Dei, ut dicitur. Luc. 8. Ergo omne sensum scripturae habuerunt, & D. Pau.

ad Gal. dixit. Quae omnia sunt per allegoriam dicta. & ad Rom. 8. Qui in carne sunt Deo placere non possunt. Rursus p. ad Cor. 12. testatur D. Paulus, se vidisse arcana Dei, quae non licet homini loqui, & ite 2. cap. 3. litera enim occidit, spiritus viuificat. Deceptus est ergo Ioachim.

7 *Apostoli non seruauerunt, nec receperunt pecuniam.* Gerardus, & Pseudo Apostoli. HAER. Nonne legimus Apostolos Sychem petiisse, ut cibos emerent. Ioan. 4. & Dominus praecipit ut colligerent fragmenta, ne perirent. Ioan. 6. Rursus de Iuda dicitur, quod erat locus habens. Ioan. 15. & D. Paulus 2. Corin. 12. scribit ab ecclesijs accepisse. & D. Thomas 2. 2. q. 6. 185. 6. secundum. Quod vero Dominus prohibet. Nolite portare aurum & argentum. sensus est quod finis praedicatoris non sit pecunia, vel quod superflua non autem necessaria. Vel pro eo tempore erat prohibitum. Illud etiam Matth. 6. Nolite solliciti esse in crastino, Nimiam excludit sollicitudinem, & anxietatem, quae retrahit nos a Dei famulatu. Direct. inquis. 2. p. q. 15. nu. 3.

8 *Apostoli Ecclesiam gubernauerunt in necessarijs priusquam esset officium Papae.* HAER. Videas lector quomodo lateat anguis sub erba. Putabit Ioannes Hus, Homo post hominum memoriam uanissimus, quod Papae dignitas, & potestas sit humanum inuentum, qua de causa, & alias fuit in Concilio Constan. damnatus, & de Papa loquimur suo loco.

9 *Apostoli omnes tempore Passionis, omnem fidem amiserunt.* SCANDALOSA. Nunquam mihi persuadere potui, nec animus unquam capere potui, id quod nostri viri celeberrimi defendere non verentur, quod Apostoli tempore passionis omnem fidem amiserunt. Qui certe quantum afficiant robustissimas Ecclesiae columnas iniuria, & contumelia, alij iudicent. Quid enim absurdius dici potest, quam primos Ecclesiae fundatores omnes Apostatas, vel Haeticos dicere. Apostata namque ille est, qui a suscepta fide retrocedit, & cui subscribitur, probabilis ergo, & modestius dicitur, quod non amiserint. Nam Marci ultimo legitur. Discipuli abierunt in montem, ubi constituerat illis Iesus, & videntes eum adorauerunt, quidam verò dubitauerunt. Quidam ait non omnes Tutius

nis ergo est dicere, quod apostoli ex animi perturbatione, & ignorantia peccauerunt, ut Lex D. Lucæ insinuat. 18. & scribit Marc. 16. Quia his, qui viderant eum resurrexisse non crediderant. His ergo, qui retulerunt non crediderunt, qui & si fide digni essent, decipi tamen poterant. Petrus uero, & Ioannes audito nuncio cucurrerunt. Bene ergo concludit Turra Crem. lib. 3. cap. 61. in fine, quod non fuerunt infideles nec Hæretici Apostolici, licet dubitauerint, quia uni, non firmiter adhibebant, hæc uero dubitatio, vel fluctuatio non constituit hominem hæreticum, nec infidelē, ut litera D. exponetur.

10. *Apostoli in fide confessione non defecerunt.* Temeraria est, ne dicam Hæreticam, imò Hæretica est opinio, quod Apostoli tempore passionis non defecerint in confessione fidei, uel etiam in fide uia. Nam hoc uolunt uerba saluatoris. Percutiam pastores, & dispergentur oues. Matt. 26. id est ab unitate fidei soluentur. Hoc significat dictum D. Luc. 24. quod uerba mulierum resurrectionem prædicantium, uisa sunt deliramēta. Rursus Mar. 16. Exprobrauit in credulitate illorum, & duritiam cordis, & Thomas. Nisi uidero non credam. Alijs etiam locis glossa idem docet ut terra Crem. ubi supra testatur, & D. Hierony. & D. Aug. & at tunc adhuc non erant ecclesie colliguntur inquit D. Aug. nec impletum erat. Ego confirmaui columnas eius psal. 114. Hoc denotat ecclesie consuetudo, dum diebus passionis cerei omnes extinguuntur uno excepto. Licet ergo tunc defecissent, quia homines erant, tamē adhuc nō erat datus Spiritus Sæctus, ut est in ecclesia, unde Pastores omnes ecclesie errare non possunt.

11. *Apostoli baptizando in nomine Christi errabant.* HÆRET. Non est uerisimile in re tanti ponderis defecisse Apostolos, sed in nomine Christi tantum baptizabant, pro eo tempore, ut quod Iudeis erat odiosum, & gentibus scandalum redderetur sic amabile. Sunt qui dicunt Apostolos baptizasse in nomine Christi, non tantum, sed in nomine Patris, & Filij eius IESU CHRISTI, & Spiritus Sancti, quod uideatur dicere Ambrosius, quicquid de hoc sibi bene egerunt Apostoli baptizando in nomine CHRISTI, ut Nicol. ad Constantia Bulgarorum scribit de consecr. d. 4. l.

a quodam Iudæo, & scholastici omnes.

12. *Apostoli in rebus fidei nunquam usi sunt ratione naturali, ut suaderet.* ERASMVS. Erron. Non solum cum exteris disputando ratione naturali, non ad demonstrandum, sed ad suadendum uti possumus, sed & cum nostris, qui de grege Christi sunt. Quod apostoli fecere. Primo id suadeo. ex eo, quod apostoli, dum allicere homines volebant ad fidei resurrectionem ratione naturali Davidis usi sunt, ex eo deducentes, psal. 22. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem quod cum de Dauide intelligi nequeat, uel alio, de Christo erit exponendus. Act. 1. 3. & 12. & 13. Hos testes sumus. Probarunt etiam naturali ratione, Paulus, & Barnabas, quod non erat eis sacrificandum. Nam nos mortales sumus ait, similes uobis homines. act. 14. Rursus Deum nulla egeret naturali ratione usi sunt, act. 17. Quia omnium est Dominus & uitam omnibus elargitur. Ne longe est ab unoquoque nostrum, sed in ipso uiuimus, mouemur, & sumus. Hoc fecerat David, psal. 93. & 133. Qui firmavit nos, & posuit super nos manum suam. Qui ergo naturæ argumenta abhorrent, in naturali lumine sunt orbati.

13. *Apostoli non fuerunt in gratia confirmati.* HÆRET. Apertissima sunt testimonia in actis apostolorum, quod factus sit repente de cælo sonus, & a ducit Spiritus Sanctus, & Dominus pollicitus fuerant. Rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit uobis, ut maneat uobiscum in eternum Spiritum ueritatis, & ad hunc sensum exponunt Doctores. Ego confirmaui columnas eius, psal. 114. Ex ijs dictis locis colligunt Doctores, imò ecclesia Apostolos fuisse in gratia confirmatos. Quod tamen non transit ad successores Episcopos, nec PaPa est hæres priuilegiorum Petri personalium, sicut nec culparum, sed earum quæ ad ecclesie communem utilitatem pertinent. Quæ omnia sumus alio loco diligenter explicaturi.

14. *Apostoli non sunt duodecim.* HÆRET. Habemus manifestam hystoriam, a D. Matth. conscriptam. cap. 10. ubi duodecim Apostoli referuntur. Petrus. Andreas frater eius. Philippus. Bartholomeus. Iacobus Zebedei filius. Ioannes frater eius. Thomas. Mattheus. Iacobus Alphaei, qui & iustus. Simon Cleo-

Cleophæ filius. Matthias, qui loco Iudæi cum undecim connumeratur. Hos ecclesia ueneratur, & colit, qui & symbolū, & Canones ediderunt, ut suo loco repetam. Qui plura de eis scire desiderat, legat Lippomanum. Eusebium. Nicephorum, Hieronymum de uiris illustribus, & Ioachinum perionium Hoc D. Tho. Scribit super Ioan. 6. lect. 1. sin.

15. *Apostoli non fuerunt septuaginta duo, ultra duodecim.* SI CVT ex sacra historiæ duodecim denarium numerum habemus, sic, & quod fuerint septuaginta duo. Nam dicitur designauit Dominus & alios septuaginta duos discipulos, & misit illos binos ante faciem suam, in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus Luc. 10. Quorum nomina ex Hyppolito, & Dorotheo non erit inutile recensere. Primus fuit Iacob. Frater Dni Episcopus Hierosolymorum. Secundus. Cleophas Episcopus Hierosolymorum. Tertius Mattias qui inter duodecim fuit connumeratus. Quartus. Thadeus qui Abagarum a morbo liberauit. Quintus Ananias, qui baptizauit Paulum, postea episcopus Damasci. Sextus. Stephanus primus Martyr. Septimus. Philippus, qui Eunuchum baptizauit. Octauus. Procorus Episcopus Nicomedie. Nonus. Nicanor, qui cum Stephanus coronaretur, martyrio obiit. Decimus. Timon Episcopus Bostri in Arabia. Undecimus. Parmenas Episcopus Solorum. 12. Nicolaus Episcopus Samarie. 13. Barnabas Episcopus Mediolanensis. 14. Marcus Euangelista Episcopus Alexandria. 15. Lucas Euangelista. 16. Silas Episcopus Corinthi. 17. Siluanus Episcopus Thessaliam. 18. Crescens Episcopus Carthaginis in Galatia. 19. Epenetus Episcopus Poneadensis. 20. Andronicus Episcopus Paneaden. 21. Amphas Episcopus odyllæ. 22. Urbanus Episcopus Macedonie. 23. Stachus Episcopus Bizantij. 24. Barrabas Episcopus Heracleæ. 25. Phygello Episcopus Ephesiorum, sed a Paulo discedens Simoni studuit. 26. Hermogenes Magarensium occidentaliū Antistes. 27. Demas, qui deinde factus est sacerdos Idolorum. 28. Apelles Episcopus Smyrnæ ante Policarpum. 29. Aristobolus Episcopus Britannia apud Gallos. 30. Narcissus Episcopus Athenarum. 31. Herodion Episcopus Patarensum. 32. Agabus Prophetæ. 33. Rufus Episcopus

Thebarum. 34. Asyncritus Episcopus Hircaniam. 35. Phlegon Episcopus Marathonen. 36. Hermes Episcopus Dalmatiam. 37. Patrobus Episcopus Potionensium. 38. Hermoes Episcopus Phylippopolis. 39. Linus Episcopus Romæ. 40. Gaius Episcopus Ephesi post Timotheum. 41. Philologus Episcopus Sinopes, alias Sinorum. 42. olympas cuius Apostolus meminit 43. Herodias, cum Petro Romæ, sub Nerone Cæsus est. 44. Lucius Episcopus Laodiceæ. 45. Iason Episcopus Tarsensium. 46. Sospater Episcopus Iconij. 47. Erastus Episcopus Paneadis. 48. Quartus Episcopus Beriti. 49. Apollo Episcopus Cæsareæ. 50. Cephas Episcopus Coniæ. 51. Sosthenes Episcopus Colophonij. 52. Epaphraditus Episcopus Adricensium. 53. Thycticus Episcopus Colophonia. 54. Cæsarius Episcopus Byrrachij. 55. Marcus Confobrinus Barabæ Episcopus Apolloniadensis. 56. Iustus Episcopus Eleutheropolis. 57. Artemus Episcopus Lytrensium. 58. Clemens Episcopus Sardicensium. 59. Onesiphorus Episcopus Coroneæ. 60. Tycticus alter Episcopus Chalcedonensium. 61. Carpus Episcopus Beraia Tracia. 62. Euodius Episcopus Antiochiæ. 63. Aristarchus Episcopus Apameæ Syriae. 64. Marcus Episcopus Bibliopoli. 65. Ioannes eiudem loci Episcopus. 66. Zenas Episcopus Diospolis. 67. Philemon Episcopus Gaze. 68. Aristarchus alter. 69. Pudens. 70. Trophimus, cum Paulo martyrio coronatur. 71. Timo. 72. Miges. Hos ex locis supradictis collegi, & sunt ab ecclesia recepti. Vnde Erasmi error arguitur, qui dicit tantum septuaginta fuisse & hoc legitur in Græco codice & quod D. Augustin. & Beda habuerunt mendosos codices. At quia Epiph. Tom. 1. aduersus hæreses in fine sept. duos commemorat, ideo huic standum, si quando uero aliquis Doctor tātū. 70. putat esse. Hoc factum esse breuitatis causa dicendum est. Isti, uero dicuntur discipuli præstius loquendo, & non apostoli.

16. *Apostoli post susceptam spiritus Sancti gratiam peccare potuerunt & errare in rebus fidei.* HÆRET. Communis est Doctorum consensus reclamante nemine esse Apostolos sic confirmatos, ut amplius nō possent peccare, unde D. Aug. li. 1. de serm. in monte Dni, c. 9. & 1. retract. c. 29. Quod Apost. ad tantam perfectionem perueniunt, ut merito

ritō omnem perfectionem sint assequuti
tam in hac vita quisque consequi potest.
Non tamen, quod nullum carnis motum
arbitremur spiritui repugnasse, sed quia
eam perfectionem sunt consequuti, cuius
sunt in hac vita capaces, plenissimam spe-
rantes, quando dicitur. Vbi est mors con-
tentio tua. Quod in fide errare non possint
probant verba Saluatoris. Rogabo Pa-
trem, & alium paraclytum dabit vobis, vt
maneant vobiscum in eternum. Quid est, qd
dixit Petro, & tu aliquando conuersus con-
firma fratres tuos. Vnde D. Thom. dicit, qd
Apostoli fuerunt confirmati in gratia, sicut
Beata Virgo. Verit. q. 24. 9. Poterant tamē
peccare venialiter, vt docet D. Thom. 3. d.
12. q. 2. 1. c.

17 *Apostolis non est datus Spiritus sanctus visibi-*
liter. H A E R. Non potest sacra historia
mentiri, quę scribit, quod fuit tanquam
ignis, & alio loco, dicitur insufflauit, & di-
xit accipite Spiritum sanctum. Visibilis er-
go fuit missio in specie Flatus, & Lingue
ignę ad significandum, quod gratiam, &
authoritatem haberent à capite, & abun-
darent verbis, & feruore. D. Thom. 1. q. 6.
43. 7. 6. Licet ergo habuerint ante Spiritū
sanctū, vt singulares persone, postea tamen
habuerunt ad salutem aliorum. D. Th. 4. d.
7. q. 1. 2. q. 1. 2. c.

18 *Apostoli non habuerunt omnem scientiam ad*
fidem necessariam. H A E. Contra hoc pugna-
re autoritate, & exquisitis rationib. opus
non est; sed tantum ad monere, quod Do-
minus dixerit illis. Spiritus sanctus, quem
mittet Pater in nomine meo, ille vos do-
cebit omnia. Ioan. 14. Dedit ergo ait D.
Thom. & omnib. Apostolis scientiam scri-
pturarum, & omnium linguarum, quam
homines, per studium, vel consuetudinem
acquirere possunt, & si non adeo perfectē.
pri. 2. q. 5. 1. 4. c. Loquebantur etiam varijs
linguis, quod nec Christus fecit. 2. 2. q. 176
primo. c. & destruxerunt simplices, & idio-
te omnes inimicos Christi, Psal. 8. com. 2.
Cognouerunt ergo ea omnia, quę ad con-
uersionem mundi erant necessaria, & om-
nem veritatem, non autem futuros euen-
tus 1. 2. q. 106. 4. 2

19 *Apostoli non fuerunt Baptizati à Domino.*
I E M. Et si nullus habeatur locus in sa-
cris literis, qui hoc probet, tamen cū Do-
minus fuerit à Ioanne baptizatus ad alio-

rum exemplum, multo fortius de Aposto-
lis id putandum. Cum maxime sine baptis-
mo, nemo faciem Domini videre possit.
Hoc significauit ablutio pedum, ac Ioan-
nis baptismus. Vel si non omnes aliquos
certē saltem Petrum fuisse ab eo baptiza-
tum credendum est, & ipse postea alios A-
postolos, ac Discipulos baptizauit. D. Tho.
verō scribit, quod omnes fuere baptizati
baptismo Christi à Christo. 3. par. q. 38. 6.
secundum. Nec sibi contrarius est D. Tho.
dum 3. par. q. 67. 2. 1. dicit Dominum non
baptizasse, hoc enim communiter accipie-
dum est, quod non baptizauerit, sed non
excludendo Apostolos. D. Aug. epistola ad
Seleutianam ait, quos intelligimus bapti-
zatos siue bapt. Ioa. siue Christi, quod ma-
gis credibile est. & quomodo baptizabāt,
si non erant baptizati?

20 *Apostoli poterant sine Sacramentis peccata*
dimittere. H A E R. De solo Deo id cre-
dit fides, cuius virtus non est alligata Sa-
cramentis. Hoc est, quod neque de Sal-
uatore credebant Pharisei, quem purum
hominem arbitrabantur, ac per hoc non
poterant peccata delere.

22 *Apostoli non celebrarunt Missam.* H A E R.
Pro huius heresis confutatione, notior, &
crebrior est Ecclesię, ac Doctorum autho-
ritas, quā indicanda sit. Namque de An-
drea Apostolo legimus, quod quotidie im-
maculatum Agnum in Altari sacrificabat.
Quę habentur ex epistola Ecclesię Acha-
ię, quam ante annos 400. eitarunt S. Vuol-
phelmus Abbas, & Bern. & eius meminit
liber de duplici martyrio. Ireneus testa-
tur, ex traditione Apostolica nos offerre
corpus, & sanguinem Domini lib. 4. ca. 32.
33. & 63. Patres rullanę synodi testan-
tur Iacobum instituisse Missę celebratio-
nem. Cano. 32. & habetur de cons. dist. 1. c.
Iacobus.

23 *Apostolorum, & Discipulorum Christi eadem*
fuit authoritas, nullumque fuit inter eos di-
scrimen. H E R R O N. Apostolis collata
est potestas suprema in Ecclesia, quib. suc-
cedunt Episcopi, at septuaginta duo non
adeo amplam, nec ordinare poterāt alios,
sed tantum Apostolis datum fuit. His suc-
cedunt Pręsbyteri. Si idem est Apostolus
& Discipulus, cur elegerunt Matthiam lo-
eo Iude. Act. 1. Rursus Luc. cap. 9. testatur,
quod Dominus conuocauit duodecim A-
posto-

postolos, & dedit illis virtutem. & cap. 10.
addit. Post hec designauit alios sept. duos.
Addo cur fuerunt Apostoli tantum in Cœ-
na, & non Discipuli, qui erant vocati tamē
à Domino. Maior est Apostolorum, quā
Discipulorum autoritas. Hoc est, quod
voluit Apostolos. Quosdam quidem A-
postolos, alios autem Pastores, & Doct. & c.

24 *Apostoli non habuerunt uxores antequam ad*
Apostolatam essent vocati. H A E R. ET. De
Petro, & Ioanne tradunt apertē Euange-
listę. De Petro dicitur, Socrus autem Si-
monis tenebatur magnis febrib. Matr. 8. b.
De Ioann. quod nuptijs fuerit vocatus, de
Philippo etiam scribitur aliqui. Tamen
hoc fuit antequam essent Apostoli, quas
tamen reliquerunt, nam dictum fuerat.
Qui non reliquerit, aut uxorem, aut filium
propter me non est me dignus. Matth. 19.
Luc. 18. sic scribit D. Hieronym. lib. primo
cont. Iouin. cap. 14.

25 *Apostolis non plus collatum est, quam Beata*
Virgini. Hęc propositio potest esse vera,
& heretica. Vera quoad habituales
donum gratię, quę maior fuit in Beata
Virgine; Hęcetica, quo ad ea quę perti-
nent ad corpus mysticum Ecclesię. Nam
fuerunt Sacerdotes ministri Dei, & Sacra-
mentorum, quod negatur de Gloriosa Vir-
gine. Et omnia quę pertinent ad corpus
mysticum Ecclesię. Qua de causa sunt su-
periores Angeli, qui adorant quod Sacer-
dotes conficiunt, nec illud ipsi conficere
possunt, ait D. Aug.

26 *Apostolis nunquam fuit licitum aliquid, quo*
ad visum possidere, ac conseruare. Erasm.
H A E R. Prohibuit Dominus vt Apo-
sti ante Passionem suam aliquid retinerēt,
vt periculum facerent de virtute Domini;
ideo dictum eis fuit. Cum vos mitterem
sine marsupio, & pera, aliquid ne defuit?
Qui responderunt nihil, Luc. 22. a. Sed po-
stea dixit, sed nunc, qui habet marsupium
tollat, & peram, postea ergo licitum fuit,
ait Chrysost. hom. super ea verba ad Rom.
Salutate Priscam, & Aquilam; & est eius si-
militudo. Quemadmodum aues pullos
suos fouentes tandiu in nido sedent donec
illorum plumę crescant, quas dum in-
creuisse viderint, eos primum circa nidos
volitare docēt; deinde ad nido suo, to-
tos destituunt, ita faciebat & Christus. In

Palestina enim, quasi in nido nutrabat
Discipulos, & eos volare docuit pręsens, &
gestans tandem permisit eos valore in to-
tum orbem dato eis mandato, ne sibi ipsi
deessent. Theophyl. in expositione eiusdē
locidem scribit. Demum in act. legitur,
quod erant eis omnia communia.

27 *Apostolis licitum fuit bellum.* Non dissen-
tio ab Erasmo in hoc quod Apostolis licue-
rit bellum. dissentio tamen quod Apo-
stolis non fuerit concessum vsus gladij, non
in propria eorum persona, nec pro eo tem-
pore, sed in persona totius Ecclesię, & futu-
ro tempore. Quam diu enim Ecclesia fuit
nouella armorum vsus non conueniebat,
quia Passione, & miraculis plantata est; at
Ecclesia crescente potest vti gladio, quia
qui non habet gladium, vendat tunicam,
& emat. Hoc Ambr. Glossa, & Bedę, Luc.
22. 2. De hoc alibi, litera b.

28 *Apostoli non mendicauerunt.* H A E R. Men-
ditas Religiosorum vituperatur ab heret-
icis, at videant, quomodo Dominus ad-
moneat discipulos dicens. In eadem do-
mo manete, manducantes & bibētes, quę
apud eos sunt. Luc. 10. b. Consentiant Do-
ctores.

29 *Apostolorum dignitas non est suprema in Ec-*
clesia. H A E R. Hoc pro comperto habe-
tur ab omnibus, & etiam quod fuerit per-
fectiores ceteris Sanctis; Ioanhe Baptista,
si non merito saltem officio maiores. Eorū
verba sunt ex familiari reuelatione Spi-
ritus sancti, & omnis actio ab eodē, ac eius
instinctu. A Domino vocati ad familiarita-
tem, & imitationem, ac sequelam. Dicun-
tur Diij propter potestatem iudiciorum.
Fortes propter constantiam in Passione.
Fratres Domini per naturam assumptam,
& per gratiam adoptionis. Dicuntur ossa
Christi, quia nos sustentant. Dicuntur co-
rona, & lapides pretiosi. Psal. 20. Dicuntur
celi, Psal. 17. propter conuersationis subli-
mitatem Stellarum abundantiam, lucidi
per doctrinam, mobiles per obedientiam.
Dicuntur nubes, fulgura, sagittę, grando,
carbones, ut scribit D. Tho. Psal. 17. Dicun-
tur nubes, per terrę fertilitatem luminis
diffusionem, motus velocitatem. Dicuntur
dies, nox, firmamentum. Bases Ecclesię.
Pueri, puritate, simplicitate, humilitate.
Columbę propter conpunctionem, simpli-
citatē.

ritatem, altitudinem contemplationis, & puritatem. Dicuntur scuta, quia omnes peccatores protegent. Hinc dicuntur exaltati propter prædicationem, miraculis, & gloria. Hæc in gratia concionatorum dixi.

30 *Apostoli non fuerunt à Domino confirmati.*

T E M. Ea ratione qua credunt peritiores Apostolos fuisse baptizatos à Domino, eadem putant, & confirmatos, imo D. Tho. aperte hoc scribit. Quod fuerunt sine materia à Domino confirmati, non tamen sine materia confirmabatur alios. p. q. 72. 2. j.

32 *Apostoli Sacramenta instituerunt.* HAER.

Sacramenta omnia à Salvatore fuisse instituta docet Ecclesia & Doctores, nec tanta erat Apostolorum autoritas. Hoc significant verba Concilij Florent. in doctr. de Sacramentis, sed eam solum per Passionem Christi dandam esse præfigurabatur. Concil. Trid. sess. 7. can. 1. Si quis dixit Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta.

D. Amb. li. 4. de Sacram. c. 4. Author Sacramentorum quis est, nisi Dñs Iesu, de Cælo Sacra ista venerunt, D. Aug. li. 10. de ci. Dei c. 5. & 3. de Doctr. Christiana. c. 9. D. Bern. in sermo de Cæna Domini, hi duo Doctores ex Sacramenti æthymologia à Domino esse concludunt. Nam Sacramentum dicitur sacrum signum siue Sacramentum secretum. Hoc D. Th. 3. q. 64. 2. Habuerunt tamen Apostoli supra Sacramenta potestatem excellentiæ.

33 *Apostoli in administratione Sacramentorum non utebantur forma, quam eis Dominus tradidit.* HAER.

Si Apostolis præceperunt ut traditam à Domino formam teneremus, ut suo loco ex Diony. Arcopagita demonstrabo, quare dubitandum est, eos præscriptam à Domino formam non obseruasse. Scribit D. Tho. 3. q. 72. 4. 1.

34 *Apostoli que sunt ad Ecclesiam necessaria, omnia scripto tradiderunt & nihil occulte docuerunt.* HAER.

Quoniam hoc dictum tollit Apostolicas traditiones, quas Ecclesia recipit, & approbat, ideo hæreticum est. De traditionibus id certè tenendum, multa docuisse Apostolos sine scripto, ne ab infidelibus irrideretur, & alijs de causis, ut litera T. exponam. D. Th. 3. par. q. 3. 25. 3. 4. Hoc vnum recolo hoc loci Paulum Dominum dixisse testatur. Beatius est dare quàm

accipere, ut dicitur in Act. Apostolorum, & in Euangelio non legitur. Vnde D. Hiero. ibi ait. Non enim omnia scripta sunt, sed forsam Paulus hoc ab Apostolis audivit, vel à Spiritu sancto accepit.

35 *Apostoli in scribendis scripturis memoria lapsi fuere.* HAER.

Quid absurdius dici potest, quàm id quod nonnunquam admittit Erasmus? Nam si scriptura omnis est diuinitus inspirata, ut docet D. Paul. & si Apostoli, nihil ex proprio sensu illis interferuerunt, sed tantum quæ spiritus volebat, scripserunt ore, ac manu illi ministrantes. Quomodo potuerunt in illis recensendis memoria labi? sed alibi de hoc.

36 *Apostoli fuerunt Episcopi à D. Petro an à Domino consecrati?*

37 *Apostoli consecrarunt alios Episcopos auctoritate propria, an eam à Petro habuerunt? De his inferius littera P.*

Apparitio.

Apparuit Dominus Abraham promittens ipsi semini terram Chanaan. Gen. 12. b

Apparuit Dominus Abraham, & consolatur. Gen. 17. a

Apparuit Deus Abraham in ostio Tabernaculi. Gen. 18. a

Apparuit Dominus ipsi Isaac fugienti famem. Gen. 26. a

Apparuit Deus Moyse in flamma ignis. Exo. 3. a

Apparuit Dominus Petro. Apparuit ianuis clausis.

Apparuit Moses, & Elias loquentes cum Iesu. Apparere conuenit patri, non autem mitti, ut docet D. Tho. 1. par. q. 43. 7. 6.

Apparuit Dominus post Resurrectionem duodecies, ut ex Euangelio colligunt Doct. & D. Th. 3. q. 55. 3. 3. Quibus apparitionibus probare voluit, eandem habere naturam assumptam, comedendo, eandem effigiem, & accidentia ostendendo cicatrices, veritatem vitæ loquendo, veritatem corporis palpando, suam gloriam dum ianuis clausis intravit. D. Tho. q. 55. 6. c. 3. par.

Apparitiones mortuorum sunt omnino fictitiæ, atque deridenda. HAER.

Est attendenda cui, & quomodo fiat apparitio. fateor, sed tamen eam omnino negare, ac deridere, & Doctores grauissimos contemnere D. August. ut sup. dixi. Gregorium, qui aiam Paschalis Dyaconi in balneis clamantem audivit, ut lib. dialog. scr. Imò vero est hæreticum

cum negare, ut ex lib. 1. Reg. colligit D. August. de cura pro mortuis gerenda, ut supra exposui. Nec nego quod aliquando fiant à Demonibus, ad decipiendum, tum in somnio, tum vigilia, temerarium etiam est, præfiant ope ratione bonorum Angelorum ad beneficium vel animarum, vel nostri. D. Th. 4. d. 45. questio. prima. artic. primo. q. 1. 3. 6. De hoc sup. ver. anima. 17.

Appetitus.

Appetitus duplex non est in nobis. HAER. E.

Quomodo possunt dicta varia sacra scripturæ interpretari si tantum vnus ponatur appetitus; quomodo saluantur verba D. Pauli. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et alibi: Nolumus expoliari, sed superuecturi. Rursus, caro concupiscit aduersus spiritum. & alibi: Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Hinc Scholastici triplex appetitum comminiscuntur. Naturalem. Qui est inclinatio, & ordo rei ad rem conuenientem nulla exigente cognitione. Ut leue sursum, graue deorsum. Animalis appetitus est cum cognitione, & dependet ab æstimatione, & alijs sensibus, qui & in homine per participationem dicitur rationalis. De quo Cic. in offic. Itaque ageudum est, ut appetitus pareat rationi. Qui in irascibilem & concupiscibilem secatur. Rationalis vero sed participatiue est voluntas in nobis, & Angelis. De quo Cic. lib. 1. offic. Duplex est vis animarum, atque naturæ; vna pars in appetitu posita est, quæ hominem huc, atque illuc rapit, altera in ratione, quæ docet, & explanat, quid faciendum, fugiendumue sit, ita fit ut ratio præstet, appetitus vero obtemperet. D. Thom. 1. par. q. 67. 1. primū. & 81. 3. c. & alibi. Scot. 4. d. 39. q. 10. 2. Gerson part. 3. de mystica Theologia. Biel. li. 2. d. 3. q. 1. & li. 3. d. 27. Ad intelligentiam ergo scripturarum sic oportet distinguere.

Appellare.

Appellare non licet. HAER. Ex iustis de causis appellare cuiuslibet licet, vel ex passione vel alio iusto susceptu. Sic Paulus Casaræ appellauit. Act. 25. imò vero appellatio apud nonnullos est de iure naturæ. Ideo Concilia admittunt, & omne ius etiam a-

pub Barbaros, quæ vero ad appellationem exigantur decreuit Trid. syno. sess. 24. c. 27.

2 *Appellare, ut non sit iniusticiæ locus, vel ut iniusticiæ impediatur, licet.* HAER. Quoniam qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, ut docet D. Paul. Rom. 3. Hinc errat, quia ea de causa appellat, ut iniusticiæ sit impedimento, & peccat. Et sicut Hæreticus est, qui affirmat licitum esse peccare, sic qui dicit tunc posse quempiam appellare ut subtrahatur iniusticiæ locus.

3 *Appellare ad Romanum Pontif. nemo potest.*

HAER. Adimunt Germani, & Græci omnem Pontificiam Romanam potestatem, at si ad Casaræ appellare licet. Quare non Christianicario, sum. Pastor dicat si sciunt qua ratione, vel autoritate, aut nobiscum venerentur summum in terris iudicem, & caput in quo suprema residet potestas, ut inferius demonstrabo. Hoc in Nicæna synodo dicitur. can. 18. Teste Iulio primo cap. 2. in ferscripto contra Orientales pro Athanasio, & ceteris, & ista sunt verba. Quoties necesse fuerit libere Apostolicam appellant sedem, atque ad eam, quasi ad matrem confugiant, ut ab ea sicut semper fuit, pie fulciantur, defendantur, & liberentur. Hic Canon & si non reperitur in nostris exemplaribus, Romæ tamen integri reperiebantur. Nam addit. Si quis autem de his ampliora, atque abudantiora scire voluerit in sacro nostræ Ecclesiæ sedis scrinio, & ea, quæ prædiximus inuenire poterit. Verum me dixisse testis est Diuinitas.

4 *Appellare à Papa ad futurum Concilium licet.*

HAER. Quoniam appellatio fit ad superiorem hinc in Bulla damnatur, qui affirmat licitum esse appellare à Papa ad futurum Concilium. Sexta etiam synodus generalis, Act. 4. recitatur epistola Agathonis Pontificis ad Imperatores, ubi fatetur, & synodus sequitur Papæ iudicium. Rursus in Ephesino Concilio statutum est, quod à Romana Sede nulli liceat appellare. At quia hoc dictum depedit à prioritate Romani Pontificis, ideo satis sit. Plures rationes Turrecrem. adducit pro hoc lib. 3. capit. 47. Obijciunt Aduersarij. Primo, Concilium Calcedonense dicit, quod ab electa synodo non possit appellari, ergo. Dicitur quod loquitur de Concilio approbato, & confirmato à Papa.

Secundo, ex quodam Concilio Tolet. adducunt, quod à synodo non possit appellari. Dicitur quod est verū, quando fuerit à Pāpa confirmatum. Tertio à lege Dei non fit appellatio. Canones synodi sunt tales. ergo, Respondetur, quod verum si fit à Papa confirmata. Quarto, ex concilio Africano cui præfens fuit D. Aug. habetur, quod Papa Celestinus nō debbat suscipere appellationes à Concilio. Huic satisfacere non graua bor. Primo, quod Concilium illud fuit Prouinciale. Nec est verum quod interfuerit Beatus Aug. vt ex gestis Concilij colligitur. Secundo, dico, quod sensus Concilij est, quod Papa non suscipiat indifferēter appellationes Concilij, quia fit appellatio ad fugiendum. Quinto D. Petrus accipit clauē nomine Ecclesie, ergo, non licet ad eum appellare. Respondeo, quod clauē datā sunt Petro; non Ecclesie, vt alias probabitur. Sexto, si peccauerit in te frater tuus dic Ecclesie, ergo Ecclesia maior. Septimo, iudicium Concilij est vltimum exāminās, vt docet D. Aug. ad Glorium, ergo. Octauo, Concilium generale est superior iudex, vt dicitur in Concilio Constantien. ergo, licet ad eum appellare. sed ista inferius soluentur, de authoritate Papæ, & Concilij differentes.

3 Appellare non licet Hæretico ante diffinitam sententiam. ER R O N. Quoniam nulli neganda est legitima defensio. 2. q. 6. c. 2. & 3. Hinc est, quod cui libet conceditur, vt possit appellare ante sententiā, & quando graua men est in processu causæ, sunt tamen dies decem, vel viginti pro termino assignandi, post quos non licet appellare, vt docet etiam D. Th. 2. 2. q. 69. 3. tertium. & iudiciale Inquisit. verbo, Appellatio. Quod etiam non liceat appellare ad iudicem infidelem manifestum est, & scribit D. Tho. vbi supra ad primum.

Appropinquare.

Appropinquat nobis Deus si eum oramus. Deut. 4. a
Appropinquantes pedibus Dei, docentur ab eo. Deut. 33. a
Erant appropinquantes Iesu Publicani, & peccatores.

Appropriatio.

Appropriatio Diuinarum personarum fictitia est.

T E M E R. Vetusissimi, ac sanctissimi Patres attendentes, quid commune, quid uē peculiare sit cuiuscunq; personæ attribuebant aliquid vni, non tamen remouebant ab alia persona, ea quæ respiciunt creaturas. Dicitur vero appropriatio alicuius predicati communis tribus personis vni soli attributio propter convenientiam illius predicati cum proprio illius personæ, vel propter erroris amotionem ab intellectu viatoris. Hæc Brujser dist. 34. q. 6. 3. lib. 1. Hinc aliqui Patri Creatorem dicunt Filio per quem dominium vero, & viuificatio attribuitur Spiritui sancto. Hilar. Patri attribuit æternitatem, Filio speciem, Spiritui sancto vsum. Aeternitatem inquam nō quia tantum Patri conueniat, sed quia videtur maiorem similitudinem cum Patre, quia à nullo habet originem, species habet similitudinem cū imagine, vñ autem est actus amoris. D. August. appropriat Patri vnitatem, Filio equalitatem, Spiritui sancto concordiam. Vnitatis, quia sicut vnitatis est principium numeri, sic Pater principium Filij, & Spiritus sancti. Aequalitas Filio, quia Filius est perfecta imago, de cuius ratione est, quod sit equalis, alioquin non esset perfecta. Spiritui sancto concordia, quia ipse est amor & nexus Patris & Filij. D. Tho. vero Patri potentiam, Filio sapientiam, Spiritui sancto Bonitatem. Filio adhuc attribuit sapientiam, virtutem, equalitatem, pulchritudinem, veritatem, similitudinem. Patri memoria, vt principium intelligentiæ. Hæc Magister in textu dist. 31. 1. D. Tho. 1. par. q. 39. 7. 8. c. Biel 1. dist. 31. q. vnica, ar. 3. dub. 6.

Aprilis.

Aprilis mense egressi filij Israel. Exod. decimotertio. a

Aper.

Apum examen cum melle reperit Sanfonia Leone quem occiderat. Iud. 14. b

Apud.

Apud importat esse exterius ab aliquo. Arrius. H A E R. Vt probaret Arrius Patrem maiorem Filio, vim facit in dictione illa apud, quia extrinsecum quid significat.

Quod

Quod tamen est falsum, namque importat intrinsecitatem, vnde dicitur. Dixerunt apud se cogitantes non recte, cogitare vero apud se quid aliud sonat, nisi intra se. Rursus in eodem libro de sapientia legimus. Immortalis est enim memoria illius quoniam apud Deum nota est, & apud homines. Item ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. & Ioan. 14. b apud vos manebit, & in vobis erit D. Paul. Non est iniquitas apud Deum. & alibi, Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. In Prouer. dicitur. Eram apud eum cum, ipso cuncta componens. Rursus Sapientie 8. d. Hec cogitans apud me. Prouer. 11. c. Posuit enim apud mortem domum suam, & apud inferos cū terrigenis axes suos, loquitur de mala cogitatione. Matth. 19. d. Quæ impossibilia sunt homines, sunt possibilia apud Deum. & Angelus non erit impossibile apud Deum omne verbum. Ex his ergo locis coniungitur Arriana heresis, & quod apud ponatur pro in, & non significat esse extrinsecum. Imo verò si non sumus in Deo, ut D. Paul. admonet. Quia in ipso viuimus, mouemur, & sumus. & in quo omnia, vt idem D. Paul. docet, quomodo Filius non est in Patre. Ecce apertus locus. Ego in Patre, & Pater in me. Apud ergo in significat. scribit Fulgof. contra Monimum. lib. 3. in fine. Huic simile est, quod docet D. Thom. sup. Ioan. lect. 3. com. 3. Quod apud significat substantiam in recto, authoritatem in obliquo, distinctionē, & sociale coniunctionē.

Aqua.

Aquarum moles terræ commistæ abyssi dicitur. Gen. 1. a
Aquæ in locum vnum verbo Dei congregantur maria dicitur. Gen. 1. b
Aquis verbo Dei datur vis gignendi pisces. Gen. 1. c
Aqua diluuij altiores montibus, quos operuerant quindecim cubitis. Gen. 7. d
Aquæ diluuij siccantur. Gen. 8. a. c
Aqua fluminis in sanguinem versa. Exod. 4. b. d. 7.
Aquæ amaræ, quas filij Israel non poterant bibere, præcib. Mose dulcescunt. Exo. 15. f
Aquis populis Israel deficientibus murmurant contra Mosen, & Aaron, quib. dantur.

è petra. Exo. 17. a
Aquam non bibit Moses per xl. diebus, & noctibus loquutus est cum Deo. Exo. 34. d
Aquis nostris benedicit Deus si seruerimus ei. Exod. 23. e
Aquam emunt filij Israel à filiis Esau. Deuteronom. 1. a
Cum aqua, & pane noluerūt occurrere Ammonitæ, & Moabitæ populo Dei. Deu. 23. a
Aqua contradictionis. Num. 20. b
Aqua purgantur spolia, quæ igni non poterant purificari. Num. 31. d
Aqua comparant Israelitis Moabitæ. Ios. 9. d
Aqua Iordanis siccantur. Ios. 3. d
Aquam petenti Sifara fugienti ad bibendum, dat Iahellac. Iud. 4. c
Ad aquas probatur quos voluit Deus proficisci ad bellum cum Gedeone contra Madianitas. Iud. 7. b
Vt aquam hauriant egrediuntur puella ciuitatem. 1. Reg. 9. b
Aquam dat Deus molaris. Iud. 15. d
Aquam effundunt coram Deo flentes Israelitæ ieiunantes, & confitentis peccatum suum. 1. Reg. 17. b
Abdias centum Prophetas Domini aqua, & pane pascit in spelunca, ne occidantur à Iezabele. 3. Reg. 18. a
Aqua & pane cibatur Elias. 3. Reg. 19. a
Aquam noluit bibere Dauid. 2. Reg. 23. c
Aque mortiferæ immisso per Eliseum sale dulcescunt. 4. Reg. 2. d
Aqua pallio suo diuidit Elias spiritu Dei plenus. 4. Reg. 2. b
Aquam manibus Elię fundebat Elifeus, id est famulus. 4. Reg. 3. b
De aquis tribulationis eripit Deus inuocantes. 2. Reg. 22. b
Aqua & panis apponitur iussu Elisei à Rege Israel exercitui, quærenti ipsum Eliseum. 4. Reg. 6. e
Aquam in vinum commutat Iesus. Io. 2. a
Aquam petit Samaritana. Ioan.
Aqua Domini sitim extinguit, nō mundi. Io.
Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, pro gratia accipitur. Io. 7.
Aqua sapientiæ potabit illum Dominus, pro scientia accipitur. Eccl. 15. a
Aqua omnes, quæ super Cælos sunt laudent nomen Domini, pro Choro Apostolorum accipitur Greg. Psal. 148
Vox Domini super aquas. pro iustis accipitur. Psal. 28.

Spiritus dñi ferebatur super aquas. pro in-
formi materia accipitur. Gen. 1.
Aqua multæ populi multi. Apocal. 17.
Fiat firmamentū, & diuidat aquas ab aquis.
pro natura transparente accipitur. Gen. 1.
Aqua, non est a Deo creata, sed illi cogiterna.
H A E R. Contra hanc Heresim est dictum
Dauidis. Psa. 88. Aqlonem, & mare tu crea-
sti 2. Psa. 134. omnia quæcunque uoluit
Dominus fecit. in mari, & in omnibus abyf-
sis. 3. est determinatum. Deum esse om-
nium Creatorem. cap. 1. de summa Trin.
& Fid. Catholica.

Aqua Benedicta.

Aqua benedicta nullā continet virtutē. H A E R.
Sunt in Ecclesia fidelium, (negant Luthæ-
rani, & Græci.) Sacramentalia quedam quæ
& si gratiā non conferant, non tamen sunt
ociosa sed suo fini ordinata. Talis inter alia
est aqua benedicta, quæ benedictione ad-
piscitur Spiritualem virtutem inchoati-
uē, & Deus sit quodammodo præfens spe-
ciali modo, sicut nouo instrumento ad ex-
citandam deuotionem circa Diuina, & ideo
ista virtus perficitur in vsu rei consecratæ
quando aqualiter ea quispiam utitur. Hoc
docuit D. Paul. Tim. p. 4. cap. dicens quod
omnis creatura sanctificatur verbo & ora-
tione, & supra naturalem bonitatē de qua
dicitur. vidit Deus cuncta quæ fecerat, &
erant vnde bona, sanctificantur verbo, & be-
nedictione; alias nostra oratio vana, quod
est falsum. Hæc uero benedictio non est si-
ne fundamentō sacre scripturæ. Nam sicut
viticulæ aspersus, sanctificabat, atque mū-
dabat, vt ad Heb. 9. dicitur & Exod. 23. mul-
to magis aqua sale aspersa nos mundat. Si
sale asperso per Eliseum Prophetam steri-
litas aquæ sanata est. 4. Reg. 2. quanto ma-
gis nostra erit maioris virtutis. Rursus erat
in veteri lege aliud aspersorium, ut legitur
Num. 19. quod illos mundabat ab imunditia.
Hinc Dauid. Asperges me. & c. Psa. 50.
& Ezech. 47. Vidi aquam egredientem
de templo, & omnes ad quos peruenit aqua
ista, salui facti sunt. Quibus addo. Si Do-
minus didit Apostolis virtutem, ut suo nomi-
ne Demonia expellerent, quare non pote-
rit aqua sanctificata? si nomen ut dicitur
Marc. ult. ergo & aqua, quia ibi nomen
Domini inuocatur benedicendo. Sanctus

ergo Alexander primus & Martyr quina-
tus post Petrum renouauit consecratio-
nē aquæ, & salis, & tot annis fuit apud san-
ctos recepta, quod solum Heretici, qui om-
nia sacra euertere conantur, ea abijciunt,
& habetur de Conf. dist. 3. C. Aquam. A-
quæ uerò benedictæ non unus, sed plures
sunt effectus. primo remittit uenialia, per
modū meriti (ait Palud.) quia excitat mo-
tum voluntatis, seu feruorem charitatis,
quo remittuntur uenialia. Custodit ab
incantationibus. Deuotio augetur. Re-
cordatio baptismi. Inuocatio nominis
Dei. Oratio citius exauditur quia phan-
tasinata Dæmonum pelluntur. Asperguntur
domus ad Demones expellendos; remouetur
sterilitas rerum, multiplicantur
bona. Hæc nō Doctores scolastici docent,
sed est decisio Concilij Hannet. cap. 4. Vbi
dicitur eum Sacerdos audierit aliquem in-
firmari in sua plebe quam citius ad eū per-
gat, & ingressus cubiculum, aquam bene-
dictam super eum & omne cubiculum as-
pergat cū Antiphona. Asperges me Domi-
ne. & uersu. Exurgat Deus, deinde dicat
orationem. Hoc significat quod dicitur.
Num. 5. Assumentque aquam sanctam in
vase fictili, & pauilluni terre, de pauimen-
to tabernaculi mittent in eo. Hoc figurauit
labium genium in ingressu templi.

2. Aquæ benedictio Papistarum est inuentio.
H A E R. Si Diuo Basilio credimus lib. de
Spiritusancto capi. 27. Aquarum benedi-
ctio est ex apostolica traditione; ait enim,
benedicimus, seu consecramus aquam
Baptismi, ex quibus nam scripturis, quasi
dicat nullis. Sed benedictionem hanc pri-
mo ab Apostolis sine scripto institutā, &
Iōgo episcoporum serie seruata accepimus.
sed dicit quispiam loquitur de fonte
baptismi, nō de aqua benedicta. fateor sed
quia nulla ve modica est differentia, ideo
& hæc ex apostolica traditione colligitur.
Rursus Heretici omnem benedictionē
derident, ideo hoc adductum fuit à me, vt
uideant nō chimericum esse Papistarum,
sed Apostolorum inuentum, imò uerò tra-
ditionem.

3. Aquam quilibet potest benedicere. Quod so-
lus Sacerdos non Diaconus aut alius eam
benedicat decretum est in superioribus
locis, & hoc hat quolibet die Domi-
nico.

Aquam

*4. Aqua non benedicta si misceatur benedictæ,
non est benedicta.* T E M E R. Affirmant
Doctores, ex Philosophiæ principijs, quod
si fuerit proportionata portio tota sit bene-
dicta ex mixtione ipsa. Alij uero dicunt,
quod non est curandum, an sit maior quan-
titas aquæ non benedictæ, nec eadem est
ratio de Sacramento Eucharistiæ, quia ibi
misceatur accidentibus. Quomocunque
sit, quia sacrum trahit ad se non sacrum,
quando non benedicta benedictæ admisce-
tur sit tota benedicta. 13. q. 2. Non exiui-
mus. Hæc ergo de aqua benedicta docent
Doctores D. Thom. 3. q. 65. Palud. 4. di. 11.
Ricard. lib. 4. d. p. q. 3. in solut. arg. Ger-
son. 4. p. 2. ferm. de Dominico Euang. factō
in Cœna Domini.

Obiectiones.

Quod uero ab hereticis adducitur, facile di-
luitur. Arguunt primo. Nulla creatura pōt
delere peccata, ergo nec aqua. Dicitur, q̄
Antecedens uerum est loquendo de crea-
tura pure, vt creatura est falsum est loquē-
do de ea vt est Dei instrumentum, & tale
est aqua benedicta. Secundo. Deus Spi-
ritu & anima, & Fide est colendus. ad quid
ergo externus cultus? Dicitur q̄ primo &
principaliter est colendus Deus Fide, & spi-
ritu, exteriori uero vt interiorē prouo-
cet, & excitet alios, sicut enim intellectus
rebus exterioribus excitatur, sic etiam affe-
ctus. Tertio. Multa idolatria cōmittuntur,
dum hmoi ueneramur. ergo. Dico, q̄ non
creaturæ, sed uerbo Dei sanctificatæ sit re-
uerētia, & ei sic fidimus. Quarto nostræ be-
nedictiones, non faciunt res meliores, quā
sint à Deo creatæ. ergo. Dicitur q̄ falsum
est, q̄ assumit, nam creatura ut ait D. Pau-
loratione & uerbo sanctificatur, non vt no-
stra est benedictio, sed vt uerbo Dei sancti-
ficantur res ipse, & earum uirtute. Quanti
ergo sint ponderis aduersariorū rationes
nidistis. Quorum est animus nobiscum a-
gere, uelut Philistim cōtra populum Dei
p. Reg. 13. Qui omni diligentia curabant,
ne esset faber ferrarius in populo Israeli-
co, qui arma contruerent, vnde cogeban-
tur Iudæi inermes contra inimicos insur-
gere. Sic Dæmon cum hereticis tollit sa-
cramenta, destruit sacramentalia, corrup-
pit scripturam detorquet sacra Concilia
abominatur sacros Canones, abhorret
sanctissimos Patres, utli. nos nudos inue-

niant, & eis resistere non possumus, quod ta-
men singulari Dei amore, non obtinēt. At
potius eis flendum est, ac uerendum cum
Adamo, cum nudi sint, & operiendum est
turpitudinem suam.

5. Aqua non est in Calice miscenda. Græci, Ar-
meni. H A E R. Non miscent Græci aquā
in Calice, quod certe erroneum est. Nam
ex latere Christi, ut D. Ioan. testatur conti-
nuo exiit sanguis, & aqua. Non dico, q̄
ad necessitatem sacramenti sit necessaria,
conferitur certe sacramentum, at q̄ aquā
miscere sit superfluum, vt affirmant Græ-
ci hereticum est. Rursus Ecclesiæ defini-
tionem citra delectum contemnere hereti-
cū est. Videant q̄ in sexta Synodo Con-
stantinopolitana damnatur hæc heresis.
Can. 32. Habent etiam de cons. d. 2. C. cum
omne crimen, & fuit in Concilio Prouin-
ciali Bracarenfi statutum hoc idem. De-
mum in Trid. sess. 27. ca. 3. At contrarij ad
Aquarij nominantur, qui aquam tantum
in Calice ponebant.

6. Aquam tantum in Missa offerenda non uinum.
Aquarij. H A E R. Quid opus est plura
aduersus uanam hanc phantasiā, cum
ex hystoria habeamus, Christum Calicē
obtulisse. At dicunt erat ibi aqua tantum.
At si hoc est uerum ad quid, dictum fuit.
Non bibam de genimine uitis, donec bibā
illud nouum, & c. Imo uerū si sanguis eius
bibendus, nunquid aqua pro sanguine of-
ferenda? Quid, quod ex latere Christi san-
guis, & aqua unde nō aqua tm̄, sed uinum
& aqua est offerendum. Hoc obseruauit
semper Ecclesia tā Græca, quā Latinæ,
& Doctores unanimes cōsensu exponit. Di-
rect. in q. 2. p. q. 6. n. 23. cap. fin. 24. q. 3.

7. Aqua non est materia Baptismi. H A E R. Cū
Christus Dñs fuerit aqua Baptizatus cum
aqua sit qua abluimur. & Dñs Nicodemo
dixerit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &
Spiritu Sancto Ioan. 3. Certe aqua est pro-
pria materia baptismi. Hoc dicitur de Cō-
secr. dist. 4. C. Propter uitandum. Sed per-
gamus adducere sacrarum literarum te-
stimonia. Matt. 28. Euntes docete oēs gētes
baptizates & c. Act. 8. Dum irent p̄ uia uene-
runt ad quā aquā. & ait eum uichus ecce A-
qua. q̄ phibet baptizari. Act. 17. Nunquid
aqua q̄ phibere pōt. ut nō baptizetur hi,
qui sp̄m sanctū acciperunt sicut & nos p.
ad Cor. 6. sed abluti estis. ad Eph. 5. Mūdās

eam lauare aque. His addo, qd Concil. Flor. in doctrina de Sacramentis ait. Materia huius Sacramenti est aqua vera & naturalis. Trid. sess. 7. Can. 2. Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate baptismi, &c. Chriftost. hoc idem probat. hom. 24. in Ioan. & ex locis a nobis propositis.

8. Aqua queuis est materia Baptismi. H A E R. De aqua naturali loquutus est Dominus, & exponunt Concilia. Hinc vt non possumus rosacea, & similib. que potius humores aquei sunt Sulphurea vero, vera est aqua, & alia que naturam aquae conseruant, possunt esse materia. At nulla est conuersionis. Ideo satis.

Aquila.

Aquilam non comedebant Iudæi. Det. 14. b
Vt Aquila expandit alas suas sic Deus, vt cūstodiret Israelitas. Deut. 32. b
Aquila tondet sibi caput in conchreis. Ac. x. e
Apud Aquilam, & Priscillam scenofactoria artem exercet Paulus. Act. 18. a
Aquila, & Priscilla hospites Pauli Apostoli. 1. Cor. 16. c

Ara.

Ara argentium destrui precepit Deus Israelitis. Exod. 34. b
Aram Baal iubet Deus Gedeonem destrueret, quam & destruit nocte. Iud. 6. e. f

Arad.

Arad Rex Chananeus aufert spolia ab Israelitis, quem & ipsi occidunt postea. Nu. 21. a

Aran.

Aran filius Thare genuit Loth. Gen. 11. d
Aran moritur in Vr Chaldeorum. Ge. 11. d

Arapha.

Araphe gigantis filij occiduntur a Dauide. 2. Reg. 21. c. d.

Arbores.

Arbores verbo Dei creantur cum fructibus. Gen. 1. d
Arbores producit e terra Deus in Paradiso

voluptatis. Gen. 2. b
Arborum fructus in victum hominis. Ge. 2. e
Arbor vitæ, arbor scientie boni & mali in medio Paradisi. Gen. 2. b. 3. d
De arbore vitæ si edisset Adam, fuisset immortalis. Gen. 3. d
De arbore vitæ edendo Adam eicitur e Paradiso. Gen. 3. d

Arca.

Arca, vt faciat, in qua saluentur precipit Deus Noe. Gen. 6. c
Arca qui ingredi debent, vt saluentur in diluuiio. Gen. 6. c. d
Arca super montes Armeniæ requiescit. Genes. 8. a
Arca precepto Dei ingreditur Noe. Ge. 7. a
Arce testimonij forma. Exo. 25. a. 37. a
Arca testimonij situs. Exo. 26. c. 40. b.
Arca lignea parat Moses, in qua Tabulas lapideas posuit scriptas Digito Dei. Deut. 10. a
Arca intra velum erat in qua sanctuarij sanctuarijs. Exod. 26. f.
In Arce latere reponi iubet Moses librum Deuteronomij. Deut. 31. f
Arca portabatur a Leuitis precedentibus populum, vt ostenderetur via. Ios. 3. a
Arca fœderis statim medio Iordanis, donec transeat omnis populus. Ios. 3. d
Arca capitur a Philisteis, a qua sibi timent Philistei. 1. Reg. 4. a. b
Arca Dei iuxta Dagon Deum Philistinorum constituta, cadit, & confringitur Dagon. 1. Reg. 5. a
Arca Dei eiciunt e finib. suis Accaronite, timentes sibi a Deo. 4. Reg. 5. d
Arca Dei remittunt Philistin cum muneribus. 1. Reg. 6. b. c
Arca Dei intus respicientes Bethsamitæ percutiuntur a Deo. 1. Reg. 6. d
Arca Dei requiescit in domo Aminadab, in Gabaa. 1. Reg. 7. a
Arca Dei reducit Dauid cum ingenti letitia, quam Saul neglexerat. 2. Reg. 6. a
Arca Dei timet Dauid in domum suam in trodúcere visa morte Oze, sed introduxit in domum Obededom. 2. Reg. b
Arca cum Sadoch Sacerdote, & alijs iubet Dauid fugiens reduci in Ierusalem. 2. Reg. 15. e. f
Arca collocatur a Salomone, & Principibus in Templo, in Sancta Sanctorum. 3. Re. 8. a
Arca

Archidiaconus.

Arca Noe figura baptismi. prima Petr. tertio, d.

Arca non fuit Ecclesiæ figura. H A E R. Et si prima facie, hæc propositio non videatur heretica, quia in sensu non literali, sed allegorico fundatur, verum quia D. Petrus docet eam fuisse figuram baptismi, ideò qui hanc allegoriam negat D. Petro aduersatur, atque ideo hæreticus est. Quem sensum sequuti sunt Doctores, Cypria, de simpli. Prælatorum, siue potius de vnitatem Ecclesiæ. Si potuit euadere quispiam, qui extra arcam Noe fuit, qui extra Ecclesiam foris fuerit euadet. Gratianus 24. q. 1. cap. quia ex sola Catholica & c. D. Aug. lib. 15. de ciuit. Dei cap. Et cont. Faustum. & ait. Quod inferiora arce bicamerata, & tricamerata constituuntur, sicut ex omnib. gentibus, vel bipartitam multitudinem congregat Ecclesia propter circuncisionem, & preputium. vel tripartitam propter tres filios Noe, quorum progenie repletus est orbis. Vel quia Iudei, & Græci, tricameratam, quia omnes gentes de tribus filijs Noe, post diluuium reparatæ sunt. Rursus ait, possunt hic intelligi illa tria, que comendat Apostolus, 1. Cor. 13. d. fides, spes, caritas. Possunt multò conuenientius tres illæ vbertates Euangelicæ, tricena, sexagena, cetera, aut in infimo habitat pudicitia coniugalis, supra vidualis, atque superior virginialis, subscribit D. Fulg. huic expositioni, imò ex nomine citat D. Aug. lib. 2. ad Monimum in fine libri.

Archangelus.

Archangelus sua voce, & tuba, mortuos excitabit. 1. Test. 4. d
Archangeli sunt mundi conditores. H A E R. Quoniam repetitum est pluries Deum esse omnium Creatorem, vt Moses exactissime scribit. fat erit recolere, qd hæc heresis damnatur in Direct. Inquil. 2. par. q. 6. num. 13.
Archangelorum ordinem qui negat medium esse, inter supremos Angelos, vel melius cum D. Thoma, inter Angelos, & Principatus, opponitur doctrinæ omnium Scholasticorum, & D. Thomæ potissimum, 1. par. q. 108. 5. quartum.

Archidiaconus est superfluus minister. H A E R. Omnem Ecclesiasticum ordinem blasphemantur, ac contumelijs afficiunt hæretici, hinc & Archidiaconum, qui est princeps ministerij eorum, quæ ad sacram Eucharistiam pertinent. Hic & si multa possit de iure standum est tamen consuetudini Ecclesiæ. tom. 2. Concil. pag. 741. dicitur. Nul- lus in Decanum, vel Archidiaconum, nisi Dyaconus, vel Presbyter ordinetur. De quo loquitur Concil. Trid. sess. 24. c. 12. & Concil. Prou. Colon. cap. 12. tom. 3. pagina 772. Hic dicitur oculus Episcopi. Scholastici scribunt. 4. dist. 25. & ibi D. Thom. q. 6. prima, 1. ad secundum. De hoc Holienf. Isid. dist. 25. Perlectis. Aug. de Anc. Ioann. Andr. D. Antonin. scribunt. 3. par. titu. 20. capitulo sexto.

Archiepiscopus.

Archiepiscopus non est supra Episcopos. H A E R. E. T. Pluries in sacro Pontificio iure de Archiepiscopo est scriptum, quo cognoscere quispiam poterit eos esse supra Episcopos. Hic fat est, quod habeat decem Episcopos sub se, vt dicitur caus. 6. 9. 3. cap. scitote. & Clemens Primus, D. Iacobo scribit, in hæc verba. In his ciuitatibus in quibus dudum apud predictos erant archiepiscopi, quos tamen minoris tenebant, quàm memoratos primates. Archiepiscopos institui precepit, qui non tantum primatum, sed Archiepiscoporum fruere tur nomine. Episcoporum quorum iudicia transferri preceperat. tom. primo. pag. 37. col. 1. Concil. Trid. sess. 23. cap. 18. & alibi de eorum autoritate supra suffraganeos scribit Anacl. episto. tertia, ad omnes Episcopos, affirmat, Archiepiscopos esse a D. Petro constitutos iubente Domino.
2. Archiepiscopus est ordo supra Episcopum. Ampliorem concedunt Archiepiscopo autoritatem, vt quod Crux ante ipsum portetur, & habet suffraganeos, at quod sit alius ordo supra illum, quasi aliud Sacramentum est hereticum, vt cum de numero Sacrorum ordinum occurreret scribendum, explicabitur. Anacl. eadem epistola contra hunc errorem dicit. Episcoporum vero ordo vnus est, licet idem Pontifex di-
F 4 flinguat

Ringuat in Episcopos, Primates, Archiepiscopos, & Patriarchas, & quod non omnes Ecclesie sunt Primates, & Patriarche. Potest celebrare concilium. distin. 6. q. 2. si quis Episcopus vacans. Non vacante sede Episcopi potest supplere vices eius, sed capitulum. D. Antonin. 3. par. tit. 22. cap. 3.

Archipresbyter est officium vatum. H A E R. Ecclesia quae in communibus ritibus errare non potest, ut suo loco explicabitur huius officium, ac auctoritatem praefixit. Ut legitur de officio Archipresbyteri. cap. officii. Ut absente Presule officium inchoare, Missam si lubet cantare, benedicere in Ecclesia, praecipere ministris, ut Eucharistia infirmis detur, & alia ad Ecclesiae necessitatem, & decus. D. Antonin. 3. par. tit. 20

Arcus.

Arcus Caelestis in nubibus signum Dei est nunquam futurum diluuium. Gen. 9. c

Arcus, & gladium viribus, non vult tribui Deus, quod Amorcei expulsi sunt, sed ipsi soli. Ios. 24. c

Aræ iactis sagittis, docet Eliseus Regem Ios, quoties victor futurus esset contra Syros. 4. Reg. 13. c

Argentum.

Argentum, aurum, æs, & ferrum, in excidione Hierico Dño consecrantur, & in thesauris Domini reponantur. Ios. 6. c. d

Argentum nihil æstimatum tempore Salomonis. 3. Reg. 10. d

Arguere.

Arguit Deus Labam persequentem Iacob. Gen. 31. f

Arguendus frater, non odiendus. Leu. 19. d
Arguenda sunt opera mala. Ephes. 5. c & Timot. 4. a

Arioli.

Arioli non consulendi. Leu. 19. f. Deut. 18. b

Ariolos, & imagos aufert Dauid. 1. Reg. 28. a

Arioli aufertur à Iosia. 4. Reg. 23. e

Aristoteles.

Aristoteles nunquam errauit. H A E R. Fuit Aristoteles vir salici ingenio acri iudicio;

multa facundia disciplinarum denique omnium scientia præditus, quem in literis semper adimitandum, ne D. Tho. sed studia omnia sibi proposuerint, & suo ruo omnium literatissimus, ab eo enim omnia diligentissime disputantur, & in arena, & studio literario animos digladiatur. At in multis audacillecebra, vanissimoque commento se ipsum decepti, & vanissime erravit contra fidem pluribus in locis. Primus est, de somno, & vigilia. Vbi negat Deum immittere somnia, quia si Deus immitteret, hoc esset potissime sapientibus. At ex fide legitur de Iacob, qui vidit scalam in somnijs. de Ioseph, qui ea interpretatur Pharaoni, & sua propria de Sole, & Stellis. in Evangelica lege, de Ioseph habetur. Quod monitus ab Angelo secessit in Aegyptum & redijt eodẽ Angelo reuelante. Secundus locus est lib. de bona fortuna, ubi res fortuitas Diuinæ gubernationi subtrahit. Fides verd omnia à Deo gubernari docet. Tertius, quia tribuit virtutem infinitam motricibus Cælorum, & quod mouent infinito tempore. Quod falsum, quia Cælum & terra transibant. Quartus locus est, quia 5. & 12. Diuin. Dicit Deum esse animal perpetuum & optimum At dicere Deum esse animal ignominiam denotat; sicut si quis Aristoteli dixisset eum esse animal, quia imperfectionem respectu nobilioris connotat. Quintus locus 8. Physic. negat mundum incepisse. Quod fides docet. In principio creauit Deus Cælum, & terram. Gen. 1. Sextus locus est, quia apud multos tollit à Deo prouidentiam. Septimus, quia docet, non esse multos filios educandos, sed posse abortum procurare, ut scribit 7. Polit. Octauus, apud multos negat Creationem. Licet contrarie ego sim sententia, quod Arist. cognouerit creationem. Nonus, quod tot sunt intelligentia, quot sunt orbes Cælestes. Et tamen Iudas dicit. Mille millia ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. Decimus, quoniam apud multos Deus agit de necessitate nature, secundum mentem Aristotelis. Quod cum fide pugnat. Quonia quæcumque voluit fecit. Undecimus apud quosdam est, quia dicit primo de Cælo, quod omne genitum est corruptibile. Duodecimus, quod anima nostra sit mortalis, ut multi ex eius sententia eliciunt quod quidem est hereticum.

reticum. Tertiusdecimus de beatitudine post mortem, quam non ut fides agnouit. In hos ergo scopolos durissimos impegit Aristoteles, quos ut quilibet precauere possit hic adnotauit.

Arma.

Arma Dauid contra Goliath verba Dei, ac eius potentia, licet haberet baculum cum lapidibus, quibus non debebat. 1. Reg. 17. f
Arma requirit Dauid, & nihil sperat in armis. 2. Reg. 21. c

Arma Pauli. 2. Cor. 10. b

Armatura fidei inducenda contra Diabolũ. Eph. 16. b

Armis uti Christianis contra paganos non licet. Ferus. Eras. H A E R. Sunt qui dicant Euthymium tenere, quod non liceat Christianis uti armis, iuxta dictum Saluatoris Conuerte gladium tuum in locum suum. Matth. 26. c. & hoc docuit Erasmus aperte, & Ioannes Ferus lib. 4. com. in Matth. At quæ dicunt aduersantur nedum sanctis Patribus, Aug. Bernardo, & Gregorio, ac conciliorum sanctionibus, imò vero contra sacras literas, ut litera b, futius comprobabo. & argumenta Erasmi diluam.

Arrogantia.

Arrogantia nullum esse peccatum. H A E R. E T. Theologorum omnium est placitum arrogantiam esse peccatum, & ille dicitur arrogans, qui est insolens, & arrogantia est supra naturam elatio, ut ait Paul. Cor. 3. dicit. 3. vel clarius cum D. Thom. Arrogans est qui sibi tribuit, quod non habet. 2. 2. q. 112. 1. primum. Et est species superbia; nec est iactantia, sed saepe causa eius ibi. secundum. Licet Gerson videatur confundere hæc omnia præsumptio, Arrogantia, iactantia, hypocrisis, par. 2. in regulis moralibus. Arrogantia modestia contraria est dum quis sibi comparat, aut horitatem quam non habet, ut dicitur 47. cap. 1. Hæc omnium hereticorum mater, sic Lutherus iactat per suam arrogantiam se certo scire, quod dogmata sua habeat à Cælo, sic decepti sunt Arrius, Donatus, Macedonius, Vnde est, Erasmus, nimium proprio ingenio tribuentes, nec vnquam desinunt se iactare, sed pulmonem ventis ob vanas suas scientias rumpunt, ac gloriantur scientiarum copia.

Artes.

Artes omnes sunt damnabiles. H A E R. Qui hoc

affirmauerit. Contrarius erit ne dum Philosophis, inter quos Arist. 6. Ethic. dicit, quod ars est habitus quidam faciendi cum vera ratione, uel recta ratio rerum factibilium, & habitus operatiuus. D. Thom. Vero scribit quod ars est virtus intellectualis, in quantum facit facilitatem boni operis. 2. 2. q. 47. 5. c. Diuersæ etiam artes deseruiunt homini. Et operatio artis super naturam, natura vero super creationem fundatur, ut D. Tho. docet 1. par. q. 45. 3. c. Artes vero, quibus, ut plurimum homines malè vtuntur, licet ex se sint bonæ debent tolli in ciuitate, & penitus deleri. 2. 2. q. 169. 2. quartum. Multa sint adnotata. Primum, quod artes, qui faciunt aleas, non peccant, nam ludus iste non est peccatum mortale de se. At peccant artifices, qui superflua, ac curiosa adinueniunt, peccant inquam saltem venialiter. Peccat qui ædificat Synagogas, & Moschæas Turcharum, quia dant operam rei illicitæ. Peccant artifices gladiatorum, & similibus quando bellum est illicitum. Si tamen non est certum, sed putant licere non peccant, si certiores reddi non possunt. Non peccant milites custodientes, quia relinquunt iustitiæ. Peccant qui se ingerunt ad aliquid faciendum pro bello. Hactenus Caiet. 2. 2. ubi supra. De artificibus in sacra pagina dicitur, quod artificibus Beseleel, & Oliab dat Deus Spiritum suum, ut excogitent omnia artificia. Exod. 31. a. Artifices etiam quibus consistit ciuitas ponuntur. Eccl. 37. c. Rursus artificium Salomonis numerus. 3. Reg. 5. c. Artes etiam suis inuentoribus immortalitatem pepererunt, ut ait Lactantius de falsa Relig. lib. 1. cap. 18. in fine.

Articulus.

Articuli fidei naturaliter cognosci possunt à prioribus. H A E R. Præter ea multa, quæ in conuentione adduci possunt, ex ipsamet ethymologia conuincitur. Nam dicitur articulus, quia nos artat, inquit Biel. & item fides est de non utilis, & argumentum non apparentium auctore D. Paulo, & est tritum dictum. D. Greg. fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. D. Th. 2. 2. q. 1. 5. Et Scholastici in 3. d. 25. Articulus vero dicitur ipsa præceptio iuine veritatis tendens in ipsam, ut tibi arti. 7. ait D. Th. Ric. vero, quod art. est indiuisibilis veritas de Deo artas nos ad credendum. Dicitur articulus

articulus actiue, quæ est arctatus nos, & passiuæ quia est arctatus. Bon. 24. d. lib. 3.

2. *Articuli fidei non habent certum numerum.*

H A E R. Ne vagari contingat in his, quæ a nobis credenda sunt, Apostoli, Deo reuelante, præfixerunt determinatum numerum credendorum, qui uel ad duodenarium, uel quartumdecimum numerum redigatur non refert, utrumque numerum ponit D. Tho. & alij.

Primus Articulus. Credo in Deum Patrem omnipotentem. Proponit unum esse Deum, unam esse personam Patris, æternum, potestatem summam, nec morte cogitur, aut uita.

Secundus Articulus. Credo in I E S V M C H R I S T V M. Ostendit secundam in deitate personam I E S V M C H R I S T V M, uerum Deum, & uerum hominem. Dicitur I E S V S. Id est Saluator. C H R I S T V S. Id est Unctus Spiritu Sancto. Ab æterno à patre genitum, naturalem, consubstantialem, & æqualem secundum Deitatem. Qui nos liberauit à peccati seruitute. Et ei omnia sunt subiecta, etiam impij. Omnia subiecisti sub pedibus eius.

Tertius Articulus. Conceptus est de Spiritu Sancto. Demonstrat. Quod qui iam ab æterno sine matre ab ipso patre fuit genitus, de cælo descendit, & humanam naturam assumpsit, & cõceptus in Nazareth, & sub Cæsare Augusto in Bethlehem natus sine patre ex intacta Virgine, operante Spiritu Sancto.

Quartus Passus sub Pontio Pilato. Continet C H R I S T V M pro nobis post multa miracula innocenter ad mortem damnatum fuisse.

Quintus Descendit ad Inferos. Ostendit postquam fuit in Cruce mortuus secundum animam ad Inferos penetrasse, ut Victor mortis, ac Satanæ, ac inde patres liberauit, secundum uero corpus tertia die surrexit.

Sextus Ascendit ad Cælos. Docet, quod uictor de omnibus inimicis, admonitis Discipulis, illis uidentibus ad Cælos redit.

Septimus. Inde uenturus est iudicare uiuos, & mortuos. Præmonstrat extremum iudicii diæ futurum, quando iterum è summo cælo cum maiestate, & potestate descendet, ut omnes iudicet, qui uel mortui, uel uiui fuerint illa die.

Octauus. Credo in Spiritum Sanctum. Tertiam explicat trinitatis personam Spiritum Sanctum, qui ex patre, Filioque procedit uerus Deus, coæternus, consubstantialis, coequalis illis, eodem cultu, ac fide adorandum. Hic qui illuminat, & docet.

Nonus. Credo in Sanctam Ecclesiam Catholicam. Docet Cunctorum fidelium uisibilem congregationem, pro qua naturam suscepit, & tanta Dei Filius pertulit. Vnam in fide sacramentis ac sub Romano Pontifice optimo Maximo Sanctorum unionem.

Decimus. Remissionem peccatorum. Quoniam Christus à peccatis redemit omnes sua morte.

Undecimus. Carnis resurrectionem. Quomodo in nouissimo die carnei Corpus idem numero reparabitur ex cinere, & ante Tribunal Iudicis comparebit.

Postremus. Vitam æternam. Non Fabulosis commentis pollicetur, sed uitam ueram indeficientem, æternam in Cælis, ubi Deus facie ad faciem contemplabitur, eoque fruemur; ecce paucis Symbolum explicatum.

3. *Articuli, qui nam sint de fide recipiendi, non potest Papa prescribere.* IN causis fidei, Papa omnia potest determinare, & quæ sint uel non sint de fide. De quo inferius litera P.

4. *Articuli fidei possunt ne augeri Papæ auctoritate?* Doctissimus Rossensis contendit esse hæresim Lutheri, non posse Papam novos articulos cudere, & damnata est à Leone Decimo. Tom. 3. pag. 717. Redarguit etiã Scotum idem Ross. qui dixit, quod non potest Ecclesia statuere, quæ sint uera, & quæ falsa. 4. d. 41. 4. Nostri Dominicanæ familiæ affirmant, quod Papa non potest nos omninò proponere articulos, sed apertius explicare, qui quasi in abditiis principijs latebant. Videant Curati, an obseruent, quod Tridentina Synodus præcipit, ut populo eos exponant. sess. 25. de iustoc. Sanctorum.

5. *Articuli fidei possunt ne solum à posteriori probari?* Scripsimus supra. Anima. 25. & Banes affirmatiuam partem tueretur, quod à posteriori possit, 1. par. q. 1. 3. sine. De his docet D. Tho. 2. 2. q. 5. 3. Quod qui negat unum, non habet fidem ullam, nec formatam, nec informem, quod negat Dur.

Asa

Asa Rex.

Asa succedit Abiæ in regno Iudæ. 3. Reg. 15. b.

Asa metu Baasa Regis Israel iuit fœdus cum Benadab Rege Syriæ 3. reg. 15. d.

Asa regis Iuda bellum cum Baasa Rege Israel. 3. reg. 15. c.

Asa sen ex dolet pedibus. 3. reg. 15. e.

Asa morit, cui succedit Iosaphat. 3. reg. 15. e.

Asa subuertit excelsa adhortans Iudam, ut Dominum quæreret. 2. par. 14. a.

Asa oratio plena fiducia. 2. par. 14. c.

Asa uincit Ethiopes, Domino præliante. 2. par. 14. d.

Asa Regis mater Imperio abdicatur. 2. par. 15. d.

Asa arguitur a Propheta, quod humano auxilio magis fratus sit quàm Diuino. 2. par. 16. c.

Asael.

Asael Frater Ioab persequitur Abner. 2. reg. 2. d.

Asael cursor uelox fidens sua uelocitate, perit. 2. reg. 2. d. c.

Asael sepellitur. 2. reg. 2. g.

Asaph.

Asaph Frater Hemam Cantor in domo Domini. 1. par. 6. c.

Asarhaddon.

Asarhaddon regnat pro Sennacherib. 4. reg. 19. g.

Ascensio.

Nemo ascendit in Cælum nisi Christus, Ioan. 3. b.

Ascendit Christus in Cælum, Mar. 26. d.

Ascensionem suam ad patrem iubet Christus Magdalenæ nunciare Apostolis. Ioan. 20. d.

Ascensio.

Ascensio Christi in Cælum, non fuit realis, sed apparens. H A E R. Quod expresse noua lex, & Apostoli scribunt, Prophetæ idem prædixerunt. Dauid psal. 8. Eleuata est magnificentia tua, super Cælos. 46. Ascendit Deus in iubilo & Dominus in uoce tubæ 67. Psal. lite Deo, qui ascendit, super Cælum Cæli

ad orientem. Iesus postquam loquutus est eis, assumptus est in Cælum, & sedet à dextris Dei. Act. 1. Videntibus illis eleuatus est. D. Paul. ad Eph. 4. Ascendens in altam captiuam duxit captiuitatem. Et pluries scribitur hoc ab omnibus. D. Aug. lib. de fide, & Symbolo, cap. 7. Et Patres una uoce prædicant. Et Symbolum Apostolorum credendum proponit. Ascendit itaque Dominus, & secundum utramque naturam, & utriusque propria uirtute, & super omnes Cælos, & omnem creaturam. Nec inconueniens est affirmare, quod ab Angelis ferrebat, sicut Reges, & Episcopi non ad necessitatem, sed ad dignitatem. Nec fuit statim post resurrectionem, sed tanto tempore cum Apostolis conuersatus est, quatum opus fuit ad fidem confirmandam. Vbi uero manserit eo tempore, non est manifestum, quia scriptura tacet, & Sancti nihil scribunt. Nec eius ascensio fuit in instanti, sed temporanea, quia dicitur uidentibus illis, quod uero est instantaneum non potest percipi. Hac nobis Cælum aperuit, & animas Sanctorum secum adduxit, cum antea nullus ingredi Cælum potuerit. Et gaudij ei accreuit quo ad modum, non intensus nec extensus, quia semper habuit. D. Tho. 3. par. q. 57.

Aser.

Aser filius Iacob, ex Zelpha. Gen. 30. a.

Aser filij. Gen. 46. b. & par. Par. 7. f.

Aser delicias frumenti habet. Gen. 49. C. Deut. 33. d.

Aser non expulsos Chananeos facit tributarios, Iud. 1. f.

Filiorum Aser hæreditas, Ios. 19. b.

Aser benedicitur. Deut. 33. d.

Aser fors. Ios. 19. b.

Aseroth.

Aseroth, & Baalim Idolis seruiunt Israelitæ, & a Deo affliguntur. Iud. 3. a.

Asia.

In Asiam prædicari Euangelium a Paulo prohibet Spiritus Sanctus. Act. 19. b. Asianis Euangelizat Paulus. Act. 19. b. In Asia moratur Paulus ad tempus, Act. 19. c. Quæ in Asia passus sit Paulus narrat. 2. Cor. primo b.

Asi.

Asinus.

Asinis utebantur filij Ioseph. Gen. 43. C. d.
 Asina Balaam loquitur. Num. 22. e
 Asinos Israelitarum ad Idola conuerforum
 auferunt Madianita. Iud. 6. a
 Asinarum pullos equitant filij Iair triginta.
 Iud. 10. a
 Item quadraginta filij Abdon. Iud. 12. d
 Asini maxilla, Spiritu Dei correptus Sāpſon
 occidit mille Philisteos. Iud. 15. c
 Asinas patris sui quærit Saul. 1. Reg. 9. a
 Asini caput in Samaria fame urgente 800. ar
 gentis emptum. 4. Reg. 6. g
 Asinus cum Leone seruat Corpus Prophetæ
 occisum ab ipſo Leone. 4. Reg. 30. e

Asor.

Asor vrbs expugnatur a Iosue. Ios. 11. b

Assuerus.

Assuerus conuiuium parat principibus suis,
 Est. 1. a
 Assuerus sapientum consilio repudiat Vasti.
 Est. 1. c
 Assuero Regi, quærentur puellæ inter quas
 erat Ester, quam uxorem duxit. Est. 2. a
 Assuerus Rex annales euoluens fidelitatem
 Mardochei inuenit. Est. 6. a
 Assuerus Mardocheum honorari iubet, in cō
 fusionem Aman. Est. 6. b

Assur.

Assur de terra Sennaar egressus, Gen. 10. b

Assyri.

Assyrii Samariam capiunt, 4. Reg. 14. a
 Assyrijs habitantibus Samariam pro Israeli
 tis immittit Deus Leones. 4. Reg. 17. d
 Assyriorum regi se submittit Ezechias, 4.
 Reg. 18. c
 Assyriorum auxilium petit Acab impius, 4.
 Reg. 16. b
 Assyriorum terra fertilis, 4. Reg. 18. g
 Assyrii affliguntur ne gloriarentur aliquid
 ex se fecisse. I. a. 10. c
 Assyriorum ruina prædicatur. Isa. 17. d
 Assyriorum superbiam irridet Propheta
 Naum. Naum. 2. c

Asarche Dea.

Asarchen Deam sidoniorum colit Salomōn,
 3. Reg. 11. b

Astrologia.

*Astrologus non cognoscit futuros euentus rerum
 naturalium.* ERRON. Multa contra
 quosdam, qui hanc scientiam asperrantur
 essent dicenda, si rem ipsam persuadere
 vellem, at quoniam res ad fidem attinet,
 quatenus pendet ex sacris literis, concilijs,
 & Doctoribus. Ideo non multis eam absol
 uo. Et primum ex ipſo nomine Astrologiã
 commendo. Astrologia dicitur ab *αστρον*
 quod est sydus, & *λογος*, sermo. Hanc
 inuenisse Athlantem ferunt, & Author 7.
 Plin. lib. 7. naturalis hist. Diuiditur a Ptole
 meo in quadripartito in quatuor partes.
 Prima est de iudicijs, idest pluuiarum tem
 pestatum, & similibus. Secunda de electio
 nibus horarum pro minutionibus facien
 dis, & medelis. Tertia de natiuitate ho
 minis, uel fato. Quarta de interrogationi
 bus. Primæ ergo duæ permittuntur. Vnde
 regula Nona Concil. Trid. dicit. Permittit
 tur autem iudicia, & naturales obseruatio
 nes, quæ nauigationis, Agriculture, siue me
 dicæ artis inuandi gratia conscripta sunt.
 D. Tho. etiam docet, quod Astrologus potest
 prædicere futura determinata ut semper
 vel ut frequenter in suis causis, non autem
 contingentia ad utrumlibet. 1. par. q. 115.
 4. 3. Bon. Ric. 2. di. 14. Est enim Astrologia
 inter naturales suas, atque ideo non prohi
 bita, sed a Deo ad perfectionem intelle
 ctus nostri concessa. Vera uero ea ratione
 prædicat, quia multi sequuntur sensum, in
 quem Cælum cogit, ait D. Tho. loco dicto,
 quid Clarius. D. Gyor. in serm. Nat. Domi
 ni scribit, quod Magi cognoscebant ex stel
 lanatum Dominum, quia audierant, orie
 tur stella ex Iacob, & ex certis experimen
 tis didicerant. Vera ergo est Astrologia
 apud Cypri. si uera docet. Caiet. 2. 2. q. 95. 5.
 Ferr. 3. cont. Gent. cap. 84. Quo loci respon
 detrationibus Pici, & Sauonarolæ.

2. *Astrologus potest certo scire, & præcognoscere
 futuros euentus, qui pendet a libertate arbi
 trij.* H A E R. Hæc est illa uana supersti
 tio, quam tot seculis semper damnauit ec
 clesia, de qua D. Aug. dicit, quod inuenta
 est ex quadam pestifera locitate Dæmo
 nis

nis & est à Christianis penitus repudiãda.
 Hanc adinuẽtam ab Egyptijs inquit Lact.
 lib. de orig. erroris, cap. 14. Fine, quia do
 micilia non tegebantur pp aeris qualita
 tem, nec enim in illis regionibus Cælum
 subtexitur nubibus, cursus Syderum, & de
 fectus notauerunt, dum ea sæpe venerãtes
 curiosius, atque liberius intuerentur, quã
 obseruationem superius damnat cap. 6. in
 fine. Hanc confutat D. Aug. lib. 5. de Ciuit.
 ca. 1. D. Tho. in opus. de iudicijs Astrorum.
 Procopius super Gen. 1. damnat opinionẽ
 orig. qui hoc uidetur Astris tribuere. Hanc
 damnat Doctissimus Comes Picius, ac Hie
 rony. Sauonarola, & sunt multa apud Grã
 num. Si enim à Cælo cogimur. Ad quid di
 ctum fuit Adamo, ne commederet pomũ?
 Cur eiectus de Paradiso si præcauere non
 poterat? Contra hanc superstitionem est
 decretum Leonis. Verum ista sectantibus
 nullus in ecclesia Catholica locus est, quo
 niam qui se talibus persuasionibus dedit, a
 Christi corpore penitus abscessit. Tom. 1.
 pag. 713. Si contra hoc pugnant dicta Sixti
 Bibliot. Sancta Tom. 2. lib. 6. Annota. 10. ex
 osculo, & subscribo, sin uero omninõ tol
 lunt Astrologiam, & propensiones dece
 ptus est, & proba. Quia causa superior ma
 gis, ac intimius operatur quam secunda.
 At partes, ac uires sensitiuę agunt in ani
 mam aliquo modo, ergo & Cælum, quod
 est causa superior. Hæc est demonstratio
 apud me, & ex Confessis.

3. *Astrologus non potest cognoscere inclinatio
 nes ex Cælo.* D I V I S I sunt Doctores, qui
 Astrologiam confutantes. Quidam probãt,
 quod Cælum nullam habeat causam
 effectiuam circa actus humanos. Alij quã
 nec necessitant, & si inclinant. Alij quod
 nec efficiunt, nec inclinant, sed quod signi
 ficant, & sic omninõ tollunt Astrologiam.
 Ego uero si licet proferre quod sentio, quã
 tamen periti iudicio, ne dum matris Ecce
 siæ, hæc & mea omnia committo) eos dece
 ptos puto, qui damnant Astrologiam, quæ
 docet tantum inclinationes, & non certo
 euenturum affirmat. Nam Regula concilij
 Trid. Nona, eam damnat non absolute,
 sed ut prædicat aliquid certo euenturum,
 & non sãnniare, vel ex affectu loq uidear,
 exscribo ipsa uerba. Episcopi uero diligen
 ter prouideant, ne Astrologiæ iudiciariæ
 libri, tractatus, indices legantur, uel habeã

tur, quide futuris contingentibus, success
 sib' fortuitis casibus, uel ijs actionibus,
 quæ ab humana uoluntate pendunt, certo
 aliquid euenturum affirmari audent. Hu
 iusque regula. Ex quibus apparet, quod non
 absolute Astrologiam prohibet, ut Sixtus,
 & alii sibi suadent, sed quæ aliquid pro cer
 to euenire contendit. Nos uero non id præ
 dicamus, & quod aliquid eueniet, sed id
 quid inclinet. D. Tho. 2. 2. ubi supra aper
 tenet, quod aliquid futurum prædicere po
 test Astrologus, quia sensum sequimur, in
 quem agit Cælum. Si agit certe non alio
 modo quã inclinãdo. Nam eodem autho
 re agit Cælum indirecte, in animam, & in
 tellectum, & per accidens, quia agit in cor
 pus, quo eget necessario ipsa anima. Imo
 uero assert dictum Ptolomei, Ferr. Soluit,
 3. cont. gent. 84. ca.

Damnamus, ergo, ac abhominandas esse eo
 rum sententias fateamur. Quæ certitudine
 opera nostra scire se putant. Vel si sciunt
 certe non ex cœli influentia, quæ tanta nõ
 est, sed ex societate Dæmonum cognosce
 re poterunt. At licet opera nostra, ut sub
 stant uoluntati non subsunt Cælo, ut tamẽ
 sunt a corporibus subsunt Cælo, sicut sub
 sunt passionibus nostris. Et quem admodũ
 sapiens dominabitur passionibus, ita domi
 nabitur Astris, quod uero non semper et
 inclinationes prædicant ueras. Hoc erit
 inquit Caiet, quia Astrolabium, non erit
 exacte distinctũ, quod uel euenire poterit,
 quoniam qui perfecte callethac scientiã,
 & ephemerides, ut plurimum non sint cor
 recte, ideo numerus totum Cœli motum
 variat, Licet ex datis distinctionibus ex ip
 so D. Tho. tamen ad omnium cœcitatem
 conuincendam, & Sixti, ad speciales ratio
 nes fortiores uenio, quas etiã Senis in com
 mitijs nostris prouincialibus, anno 1574.
 Contra hanc ueritatem adduxit Phyloso
 phus quidam. Primum est D. Aug. loco ci
 tato de Ciuit. Dei sunt duo gemelli sub eo
 dem Cœli latitudine, & eodem tempore
 nati, ut Iacob, & Esau, tamen moribus om
 ninõ fuerunt diuersi. Quid ergo agit Cælum?
 Sed miror quod quidam audeant hoc ad
 ducere contra nos, cum probet potius in
 tentum, nam non cogit Cælum, ideo non
 idem operantur gemelli, inclinatur tantum,
 Dico secundo quod si tanta actionum di
 screpantia est inter gemellos, uide prouide
 ant

nit, non ex patre, non ex matre, aut alia qua alia simili. Ergo erit ex Caelo, ergo Caelum inclinatur. Dico tertio, quod non est omnino, quo ad omnia idem Caeli aspectus, nam modicum tempus poterit nonnunquam variare geniti inclinationes, oportet ergo respicere, quomodo sydera situarentur. Secundo, quod Hierony. Saonarola, & Pius comes viri pijsissimi, ac Doctissimi adducunt. A causa æquiuoca non prouenit determinatus effectus. Caelum est causa æquiuoca, ergo non potest aliquid particulare ab ea causari. Respondeo quod maior est causa, namque & Deus est causa æquiuoca & tamen producit determinatos effectus, inquit Caiet. 1. par. 9. 4. 2. Tertio. Cuius prima prius producit effectum. Si ergo Caelum est causa necessario producat. Respondetur ex Doctissimo Caiet. 1. par. 9. 14. 13. primum, quod causa prima non prius tempore, aut natura agit secunda, sed immediatius attingit effectum, quam secunda in eodem tamen instanti naturæ effectus ab utraque attingitur. Nec simul suscipit necessitatem, & contingentiam, quia non attingitur prima, & secunda seorsum, sed modificatur in secunda, sequitur ergo quod suscipiat contingentiam a duabus causis simul necessaria, & contingenti. Quarto Cæli virtutes, & influentia sunt diuersæ ergo nihil certi. Dicitur eodem modo, quo supra, quod illa uirtus modificatur, & ad indicandum eget multis ipse Astrologus, hinc prouenit non raro falsitas, & error, ex docente.

Astutia.

Astutia non est vitium speciale. ERRON. Scribunt nostri, quod Astutia est vitium speciale differens a prudentia carnis utens non ueris uis, uel medijs, sed simulatis, ideo prudentiæ opponitur. Hæc consistit in excogitatione simulatæ uis, in eius executione est dolus, & fraus. Hæc D. Tho. 2. 2. q. 55. Hac Rebecca præripuit Benedictionem Esau. Gen. 27. Hac dæmon nos decipit dum se transfiguratur in Angelum Lucis, & sacra scripturæ dictis uti solet, & legitur. Matt. 4. Tunc assumptus cum Diabolus, & dixit. Si filius Dei es &c. Tales fuerunt Hæretici, tales pseudo Apostoli, ut Vincentius Lirensis longa oratione explicat aduersus

prophanas hæresium nouationes. Prope finem.

Athenienses.

Atheniensium curiositas. Act. 17. e
Atheniensibus Christum annunciat Paulus, Act. 17. e

Attributa.

Attributa diuina selecta sunt. H A E R. Qui ignorat propriam uocem, ille certe negat, ac deridet diuina attributa, at qui sacras literas exactius exponit, fatetur diuina attributa & eorum aliqualem distinctionem, quæ & si multa sint, sunt etiam unum. Attributum ergo est, quod de aliquo affirmatur. Ut Deus est sapiens, scientia est attributum, sic enim schola loquitur. An uero ex parte nostri intellectus distincta in Deo sint attributa, uel sine nullo nostri intellectus opere, ac nullo intellectu considerante, hoc non est de fide nec etiam D. Tho. & Scotus dissident de hoc. Quod n. D. Tho. dixit esse distincta fundamentaliter attributa in Deo, hoc Scotus ex natura rei. Cõueniunt uero in multitudine attributorum, quæ uero sunt essentialia attributa possunt cognitione naturali cognosci, at non quæ sũt personalia. D. Tho. pluries, 1. par. q. 13. 4. Henric. de Gand. par. 9. 5. art. 2. occh. quol. 3. q. 2. Greg. i. d. 3. Petrus de Aliaco 1. quæst. 6. 2. Card. Camera. 1. q. 6. 2.

Attritio.

Attritio facit hominem hyppocritam. Luth. H A E R. E. Cum attritio sit imperfectus dolor, ac displicentia de peccatis commissis, quæ ratione vituperatur a Luth. nec mirum, quoniam si despicit sacramenta, quod contritionem aspernetur, qui sola fide beatitudinem se assequi putat, qui modo in tartareis tormentis luit pœnas, qui omnia conculecauit, dānauit, & persequutus fuit. Concil. Trid. tantum abest, quod damnet Attritionem, quod eam laudat. sess. 14. cap. 4. in fine. Illam uero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quando uel ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si uoluntatem peccandi excludit, cum spe ueniæ, declarare non solum, non facere hominem hyppocritam, & magis pecc-

peccatorem, uerum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus uiam sibi ad iustitiam parat, Hactenus Concil. Doctores uero ea ratione putant attritionem esse in peccatore, quoniam in Deo remaneat fides & spes, quæ dona sunt sine charitate, ut ex 1. Cor. 13. habetur, quibus Dei auxilio speciali, non generali, conuertitur in peccatum, detestatur, persequitur, ac odio habet, quod peccati detestatio attritio est, & sic faciens quod in se est, gratiam Deus infundit. Sic de Dauide legitur. Cor contritum & humiliatum Deus non despicies Psal. 50. & de publicano, qui percutiebat pectus suam, nec audebat oculos ad Cælos tollere. Luc. 18. *Attritio fit contritio.* Negat D. Tho. hanc propositionem 4. d. 15. q. 2. 1. q. 1. 3. c. Nam attritio est actus transiens, non ergo fit contritio. Rursus, attritio importat uelleitatem, quæ diuersa est ab actu deliberata uoluntatis. Item cognitio confusa non fit distincta, nec attritio contritio. Demum magis, & minus in his quæ proueniunt ex gradibus diuersarum formarum uariant speciem, ut D. Thom. ait. 1. par. q. 50. 4. secundum ergo attritio non fit contritio. Actus enim perfectus & imperfectus, proueniens à diuersis formis abinuicem differunt. Attritio est actus à gratia, & charitate. Ergo una non fit alia. Obs. quod non est eadem ratio de contritione acquisita & attritione, namque de ea dicitur quod contritio acquisita fit contritio formata quia est ultima dispositio ad charitatem 1. par. 89. 1. secundum. Hoc autem est, quia plus importat contritio acquisita, quam attritio, sicut perfectum, & imperfectum, ideo ab hoc ultimo perfecto dolore humano, fit ascensus ad dolorem perfectum in alio ordine. At quia præter talem dolorem acquisitum, exigitur gratuita Dei directio, qua dignatur uti nostra acquisita contritio, ut ultima dispositione ad suum proprium finem, & opus; sic quia de hac certum non sumus, ideo nec scimus certitudinem gratia, qua ex nostra contritione uenimus ad formatam contritionem, ex dispositione ad habitalem gratiam, unde Hierem. postquam conuertisti me, pœnitentiam egit. Ex his ergo apparet quomodo non nunquam hallucinari con-

tingat uiros grauissimos, qui inter attritionem, & contritionem acquisitam non distinguunt, & attritio ceu remotissima dispositio non fit contritio. Contritio uero humana est ultima dispositio ad contritionem formatam. *Attritio non fit contritio.* H A E R. Quis unquam rerum naturalium ordinem negare potest, quem in rerum generatione sibi præfixit, ac inuolabiliter obseruat, sic orto sole paulatim, & pœdentim fit dies magis lux diffunditur, sic in quavis actione, semper de perfecto ad perfectum uenimus. Cuiusmodi eram paruulus loquebar ut paruulus ait D. Paul. Cum autem factus sum uir, euacuauit, quæ erant paruuli. Sic homo peccator post imperfectum, ac tenuè dolorem deuenit ad perfectum, quem modum Dauid docet, Psal. 118. Feci iudicium, & iustitiam, ne tradas me Domine calumniatibus me. Iudicium facimus, quando recogitamus peccata, Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, & tunc fatemur, quod simus grauissimis addicti, ex quo dolor augetur de peccato. Et tunc ad Deum Patrem misericordiæ fontem iustissimumque iudicem dirigimus præces, & ex timore pœne crescit dolor de Dei offensa. Et tunc Deus conuertitur ad nos, ut Propheta pollicetur. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, Ioel. 2. Quoniam ergo multi peccatores conuertuntur & talis exigitur ordo. Ergo attritus fit contritus. Ad contritionem uero tria requiruntur. Primum displicentia peccati. Secundum propositum non peccandi mortaliter. Tertium quod sit charitate formata. Duo uero ad hoc tertium exigitur, unum quod est in potestate nostra de quo certissimum, quod est diligere Deum super omnia. Alterum diligere ex charitate formata, per donum Spiritus Sancti. Quia uero multi sciunt se diligere Deum dilectione naturali, hinc ex attritis sunt contriti. Rursus. Sicut actus fidei in formis fit formatus charitate. Sic contritio acquisita fit formata, quia uero actus charitatis præsupponunt actus, qui sunt ex nobis, & potestate nostra, ideo attritus fit contritus, qui illi uitam præueniunt. Et si contritio formata non sit nobis nota, ut suo loco dicam.

Auaritia.

Auaritiam adire debent iudices. Exod. 18. c. Auaritiam sequuntur filij Samuel iudices in Israel.

racl. 1. Reg. 8. 1.
 Auari Nabal exitium. p. Reg. 18. 2.
 Auaritia Gezi serui Elisei. 4. Reg. 3. f.
 Auari Diuitis calamitas. Eccl. 6. a.
 In Auarum sibi inuidentem. eccl. 14. 2.
 Auaritia. Prou. 15. c.
 Auaritia Sacerdotum, & principum. Isa. 3. b.
 Auaritiam Sacerdotum arguit Hieremias. Ierem. 8. c.
 Auari Pharisaei Christum irident eorum auaritiam arguentem. Luc. 16. d.
 Auari, & rapaces regnum Dei non possidebunt. p. Cor. 6. b.
 Auaritia ne nominanda quidem inter Christianos. Ephes. 5. b.
 Auaritiam ut fugiamus admonet Christus. Luc. 12. c.
 Auarum se non fuisse in predicando Euangelio, teste esse Deum, dicit Paulus p. Thess. 2. a.

Auaritia.

Auaritia non est peccatum. H A E R. Si clamat roties Moyses, & noua lex ac Prophetę contra horrendum hoc monstrum quomodo non est peccatum? Scribit D. Basl. Hom. 6. inter homelias uariorum argumentorum & septima contra diuites Auaros D. Amb. toto libro de Nabuthe. Ieza Iezraelita in uehitur contra Diuites Auaros, cap. 1. 2. 3. 4. 7. & 8. Lacl. de orig. erroris lib. ca. 7. & Diu. inst. ca. 5. Thimot. episcopus, ad ecclesiam per totum orbem diffusam, Theoph. Alex. lib. Pasch. eam inferno comparat, qui nunquam satiatur. Prosper lib. 2. de uita contempl. cap. 15. & 16. Isidor. lib. 2. de summo bono cap. 41. D. Aug. lib. 3. de lib. arb. ca. 17. Sciant ergo concionatores nō ad riuiolos sed ad fontes recurrendum ad hanc uituperandam. Hęc si proprię sumatur semper est peccatum, & est imoderatus amor habendi; & opponitur Iustitię, & liberalitati, Iustitię, ut inordinatus affectus, liberalitati, ut extra est in re Iustitię. Poterit tamen pp imperfectionem actus esse non nunquam ueniale. Auaritia ad aures D. Tho. est peccatum, medium inter peccata pure spiritualia, & carnalia. D. Tho. 2. 2. q. 118. Scholastic. 2. dist. 22. Biel. 2. d. 6. q. vnica. & 2. 2. Gerion. p. 2. de regulis moral. appellat immoderatam passionem.

Audacia.

Audacia est peccatum, & opponitur fortitudini ut ait D. Thom. 2. 2. 126. 7. tertium, &

etiam timori secundum accessum & recessum; & audacia includit in se nimiam securitatem sicut contrarium priuationem; & nonnunquam audacia respicit Bonum, nonnunquam malum; sed proprię respicit semper malum, spes uerō respicit bonum; sicut desperatio respicit bonum timor uerō respicit malum ei coniunctum. p. 2. q. 45. 2. tertium. Hęc uero ut in subiecto est in ipsa irascibili ut docet D. Thom. p. p. 59. p. secundū. Et causatur ex ira spe mediante, ut ex experientia apparet. Illi uerō sunt magis audaces, quibus uinum magis placet, quia caliditas extendit, ac reddit in principio promptiores, quam sint postea in periculis, his c dicitur. Audaces fortuna iuuat. Fortes uerō, sunt in principio animi extenuati, & in successu robustiores. Hęc ex D. Thom. & alijs collegi.

Audire.

Audiens Doctorem potest sequi eius opinionem etiam si fuerit contra fidem. H A F R. Et si falsitas huius propositionis sit euidentis sed tamen quia contra eam scribit D. Thom. tacere non potui, & admonere, ut quisque cognoscat quod non Doctoris ingenium, vel elegantia, nec concionatoris efficacia, & applausus, est attendendus sed ueritatem docēs, nec res Diuinas proprio ingenio meriti debet, sed iuxta sanctorum communē interpretationem, que falsa esse non potest. Videat ergo auditor, nē audiat Doctorem quem cognouerit uana docere, & contra fidem. Et si mundus totus, qui in maligno positus est, tu fuge, & redargue. Hoc idem in dubijs, non enim unusquisque potest que sunt fidei explanare nisi ad sanctorum ac Romani Pontificis assensum. D. Thom. quolib. 3. q. 4. 2. que longius exponit Turre Crem. lib. 4. p. 2. cap. 17. de ecclesia.

Aureola.

Aureola non datur Sanctis. H A E R. Ecclesia, ex dicto D. Pauli diuerfas Deum largiri Sanctis aureolas docet. que nil aliud est, quam primum accidentale Beatorum, de operibus perfectionis secundum perfectā uictoria, sic D. Tho. d. 33. q. 3. 3. tertium definit. & consistit in perfectione operum. Palud. uerō dicit, quod aureola est gaudium quodam

de operibus a se factis, que habent rationem uictorię excellentis. 4. d. 41. D. Bonau. scribit, quod decor quidam erit Doctoribus, de conuersis per ipsos, & quidam etiam decor, & gaudium erit martyribus in corpore, qui se pro Christo Passionibus exposuerunt. Quidam decor uirginibus in corpore, qui pro Christo incorruptum seruauerunt & ille decor, uel gaudium de illo decore aureola nuncupatur. Aureola ergo & gaudium cum decore, & decorem cum gaudium importat. Aureola etiam presupponit auream, que consistit in gaudio de Deo charitati respondens, aureola uero in perfectione operum consistit. Aureola triplex est. Martyrum, Doctorum, & uirginum. & proprię est in mente, sed secundum redundantiam fulget decor in corpore. Martyri ergo, qui corpore, & mente passus est aureolam obtinuit, qui uerō tantum mentem, ut Gloriosiss. Pater Dominicus, & Franciscus non habent Aureolam martyrii, qui corpore, & non mente, ut innocentes, nec ipsi habent Aureolam Martyrii. Aureola datur predicatoribus, uel Doctoribus, dum docent ex officio, uel commissione debetur etiam scribentibus sacram doctrinā. Aureola datur uirgini perseueranti usque in finem, uel cum uoto, uel sine. Imō uerō uirginitati conuenit triplex premium, primum aurea ratione charitatis, aureola ratione perfectionis, fructus ratione spiritualitatis. D. Th. 4. d. 49. secundo. q. 1. primū. De Aureola dixit apostolus. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. & D. Io. Vidit viginti quatuor seniores habere coronas aureas.

Aureola non conuenit Christo Saluatori, sed aurea. Hoc D. Tho. docet. 4. d. 49. q. 5. 4. q. 1. c. & Palud. Quia nihil est illud, cui est simile. Angeli non habent aureolam, quia aureola est de operibus factis habentibus rationem uictorię excellentis. Angelis uerō connaturalis est uirginitas, & martyrium pati non possunt nec docere. Ricard. dist. 4. q. 6. 5. Forte dici potest, quod Angeli superiores illuminant inferiores, & isti illuminant homines, quod ad hoc datur aureola, ut Doctoribus. Docet etiam D. Th. quod aureola non conueniebat in statu innocentie nec etiā in lege nature, nec Moyse, sed nec in lege nature dat uideus, quia corona datur uictorię. & non pugne. Recipiet etiam

aureolam, qui in moritur in bello contra infideles pro quacūque uirtute infusa. ubi supra. Confessori tamen non datur aureola, nec ei, qui docet propter inanem gloriam etiam qui in fine poeniteat. quol. 5. q. 12. 1. c. Vna uero alteri pręfertur, secundum nobiliorem actum. & D. Pau. de se dixit Timot. De reliquo reposita est mihi corona iustitię. &c. Aduocatis, Medicis, Physicis, Prophetis non conuenit aureola, nec qui correctione fraterna aliquem corripit.

Authoritas.

Authoritas Sanctorum duorum, uel trium facit certum argumentum in rebus fidei. T E M. Fuerunt enim homines, atque ideo pro certo eorum habere (exceptis his, qui sacra scripturam ediderunt) insipientis est. Rursum, multa eo tempore non erant definita, ut modo uidemus, & forte in nonnullis errare poterunt, quo fit, ut si sequamur illos paucos necesse erit nos in graues etiam errores incurrere. Potuissent exempla, uel Origenis, uel Hieronymi de epist. D. Pau. ad Heb. & alia exempla asserre, & Cypria de rebaptizandis. Quod anima sit ante corpora creata. Quod non uident animę Beatorum Diuinam essentiam ante diem Iudicii, non ergo sine delectu, & prudentia sunt Sanctorum Patrum omnia dicta recipienda.

Authoritas Doctorum eodem gradu tenenda est. Quemadmodum creature nec corporales, nec spirituales eandem obtinent a Deo perfectionem, sed una alia perfectior & in magna domo non solum sunt uasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia. & quosdam dedit apostolos, quosdam uero Pastores, & Doctores. nec omnibus eadem talenta, sed uni quinque alteri decem, sic nec Doctores una lance librare possumus, Quis in scholis Aristoteli Burleum equat, quis Alberto Magno Apollinarem, quis Scoto Trombetam, audeat equare sicures de fide sit contra hereticos differenda non eodem loco Theologorum, & Sanctorum erit. authoritas collocanda, quod legitimum factum in secundo Concilio Niceno.

Authoritas plurium Doctorum reliquis paucis reclamantibus infirmum facit nobis argumentum. T E M. Doctores grauissimi, atque uetustissimi, illam dixerunt esse fidem, qua

ex communi Doctorum consensu tenere ecclesia, sic dicit Eirens. aduers. proph. her. nou. sic Thom. Vuald. in proemio doct. fid. Antiq. Sic Concilia procedunt, cum aliquid differendum occurrat.

- 4 *Authoritates omnium doctorum in his, que minime ad fidem pertinent, certius faciunt argumentum.* T E M. Non cogitur Ecclesia ea docere, quae sancti simul docuerunt dummodo non sit de fide. Vt est exemplum de conceptione B. Virginis (scio aliquos tenuisse esse de fide credere eam contraxisse originale peccatum, inter quos Spineus noster) exempli causa; tenent Doctores antiqui eam contraxisse, & D. Bonau. hanc opinionem communior em esse dicit. Scot. quod teneat altera pars, nisi auctoritas Doctorum, & ecclesiae obstitaret, ecce ergo, quod communis sententia est eam contraxisse, ut inferius probabo, tamē ecclesia alteram partem recepit paucis ab hinc annis, & veneratur. Hoc docuit Lirens. ubi supra. Quod auctoritas Doctorum recipienda est in fidei regulis. Et D. Aug. lib. 1. contra Iul. c. 2. & lib. 2. in epistolo ipsius libri, Sanctorum auctoritas adducit contra eum. Ire. Cypr. Reticii, Olym. Hilar. Greg. Amb. Basil. Io. Inno. & Hierony.
- 5 *Auctoritas sanctorum in expositione literalis sacre scripture nec certum nobis prestat argumentum.* H A E R. Præter ea, quæ in cōsultatione huius erroris dicta sunt ab aliis, est decretum Concil. Trid. ad reprimendam petulantiam ingenia, quod quilibet ea scribat, quæ consentiunt, ac conueniunt cum dictis Sanctorum patrum. Imò vero ab infantia ecclesiae Clem. I. eē damnauit, sic n. scribit tom. 1. fol. 5 2. col. 2. Relatum est et nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes aduersantē sanis doctrinis, & prout eis nō sūm traditionem patrum, sed iuxta sensum suum docere uidentur quod habetur d. 37. c. relatum. Lateranense etiam Concil. sub Leone X. act. 11. tom. 3. pag. 708. præcipit omnibus, qui euangelicam veritatem populo docturi sunt, ut sacrā scripturā iuxta interpretationem Doctorum, quos planat. Et hoc Concil. Trid. repetit (ut dixi) sess. 4. de editione, & usu sacrorum libr.
- 6 *Auctoritas Sanctorum in rebus fidei nulla est, quia errare possunt. Iulianus Oslander.* H A E R. E. Qui affirmat Sanctos oēs in rebus fidei errare posse, ac decipi, hic sine dubio

spiritum ueritatis ab ecclesia tollit, quæ in æternū nobiscū permanfurū pollicetur Dominus. Si unaquæque disciplina præceptore eget, quare non res fidei. At si præceptores oēs ignaros facimus, quis docebit nos uias Domini. Est lumen in ecclesia, quod si obscuratū fuerit, totū ecclesiae corpus tenebrosū erit. At Christus (dicit quispiā) est lumen. Ego sū lux mundi, fateor, sed Apostolis, & successoribus dictū fuit. Vos estis lux mundi. Docete oēs gentes. Caluinus respōdebit, id Apostolis esse datū, nō alijs. Imò uerò & successoribus, alioquin quæ nostra erit Christiana respublica, siua reb. grauisimis nō datur, qui errores depellere possit. Habet Germania Lutherū, Oecolampadiū, Erasmiū, & ceteros huius farinae uiros scelestissimos, habet Gallia Caluinum Bucerū. At Christi ecclesia sua luminaria. Aug. Hic. Amb. Greg. Chryf. Aquinatē, & alios, quos duces tūq in castris acie ordinata pposuit, & semp inimicos ecclesiae, imò Dei expugnauit, hoc legitur in 2. Cōcil. Niæno, in quo dictū fuit. Vt Sanctorū patrū sententiæ in mediū profertentur, quod cū ita factū esset. Nestorius tūq ecclesiae Catholica cōtrarius, damnatus est. Cyrillus uerò tanq sacrosanctæ antiquitati cōsentaneus est probatus. Synodus Ephesina, nil aliud credendū decreuit, nisi quæ sacra sibi cōsentientes sanctorū patrū tenuisset antiquitas. Et sexta Synodus Generalis, q̄ fuit Cōstantinopolit. act. 12. decreuit oīno necesse est, nō solum secundum sequi Sanctorū patrū dogmata, sed ipsē uocibus uei cū illis, nihilque penitus innouari. Et rursum. Sāctorū Patrū dogmata, tanq legem, sanctæ Dei suscipiūt ecclesiae. & eadē sancta Synodus, act. 17. & 18. Sanctos patres tanq regulā sequitur. Synodus Later. sub Martino V. Can. 12. & 13. dicit. q̄ oēs cōseruantes. ecclesiae patres respiciunt, & Catholica, & Apostolica ecclesia respuere dicitur, & q̄ credēt credere. Hjs armis militauit Aug. cont. Iulia. 1. c. 2. Alia sunt, in quibus inter se et doctissimi, atque optimi regulæ Catholice defensores salua fidei cōpage nō cōsonat, alius alio, de una re melius aliqd dicit, & uerius. Hoc autem uide nunc agimus, ad ipsa fidei pertinet fundamenta. & li. 2. Hoc probamus Catholicorū auctoritate sanctorum, ac pro hoc, non est consequens, ut falsum sit. & in fine libri, qui sanctos reicit,

eos uniuersam Christi ecclesiam reicere testatur. Hoc probat Vinc. Lire. Sic Agatho Papa duplicem in Christo operationem conuincit, Sanctorum testimoniis Synodi sess. act. 4. Præterea cū uenit disputandum de fide, quo recurrendum, non ad rōnes, quæ id demonstrare non possunt, non ad sacras literas, quæ mutæ sunt.

Putat de peccato originali. An Beata Virgo contraxerit sit altercatio (et si non nisi odium pariat) sacra littera tacent, negat alteri, ego affirmo, qua uia ille suam sententiam comprobabit, qua ego meam ostendam: nam ratio, uel nulla, uel clauda erit. Recurrendum ergo ad sanctorum expositionem, qui de ea scripserunt: Vnde Alanus Episcopus Minoritanus uocat hereticam eam opinionem, quæ docet B. Virginem immunē fuisse à peccato Adæ, quod & Spineus, & Paul. Lucensis nostræ Academiae uiri doctissimi, ac piissimi scribere nō dubitant, & si opus fuerit rem hanc tueri, ubique locorum pollicetur. Auctoritas ergo Sanctorum tanta est. At dicit hæreticus. Non alligauit Deus sanctis illis sacre scripturæ sensum; qui quisque suo ingenio, suo marte, ac sudorē, aliquid saltem cum pauperula uidua offerre non possit. At respondeo, quod imò alligauit, & tenetur Sanctorum patrū expositionibus subscribere, & eatenus nouum aliquid scribere relicet, quatenus sit consentaneum illis. Nec enim nostra fides metamorphosiom, ac generationem Deorum, nec equū Troianum docet, sed res grauisimas, quæ nec oculus uidit, nec aures audit, nec in cor hominis ascendit, nisi à patre luminum fuerit circumfusus, ut Paulus Apostolus, & Petrus, cui caro, & sanguis non reuelauit, sed pater de Cælis. Legant Caluinista æta Conciliorum, expendant rationes Diui August. contra Iulianum, contemplantur, quæ Lirensis aduers. proph. hæresim nouationes scribat, & pallinodiam canant. Contra eos etiam est quinta Synodus generalis, ut restatur D. Thom. 4. contra Gen. cap. vigesimo quarto.

Sequimini per omnia Sanctos patres; & Doctores ecclesiae Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nisenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constantino politanum, Cyrillum, Leonem Portiū, &

suscipimus omnia, qua de recta fide, & condemnatione Hæreticorū exposuerūt. ecce quanti faciat Concil. Sanctorū Doctorum auctoritatem, & D. Aug. li. 1. c. 3. con. Iulia. sic uirtur eis.

- 7 *Auctoritas multorum scholasticorum, si aliqui uiri docti pugnant, nullius est ponderis. Nō est pro opinione Doctorum, uel in Academia Thomistica, uel Scotistica, quasi propriis, & sociis bellandum, nec etiam scholasticorum auctoritas numero, sed ponderi iudicanda, sed Doctori, cuius est in ecclesia maior auctoritas, subscribere, nec cum uiris robustissimis pugandum, aut contra prudentissimos, quod lubet pronūciare, quid enim tam temerarium, tūque indignum sapientis, quàm Doctorū grauitate opponere?*
- 8 *Auctoritates omnium scholasticorum in re graui, nec probabile faciunt argumentum.* T E M. Certe communem scholæ sensum, non nisi imprudenter, & temere reicimus. Nec em omnes assererēt, nisi omnes diuino spiritu promouerentur, nec uideo, quomodo uerū esse possit, quod Theologorū scholasticorum concinenti fuerit contrarium. Cum experitis in unaquaque re sit adhibenda fides, sic medicis sic & alijs euenit. Hinc præses cōcilij Viennēsis operationem illam, in cōcertationem admittunt. An paruulis, & adultis, gra informans ac uirtutes in baptismo conferantur, & eam sententiā seu probabiliorem suscipiunt, quæ magis consonat dictis Modernorum Theologorū, & habetur in Clem. Vnica. de summa. Trini. & fid. Cath. Si itaque tanti sunt apud patres concors opinio iuniorum, quanto magis Erasmus reuereri debet cum eorum sententia fidem faciat Concilio. Scio quidem nonnullas distinctiones esse ficticias uideo quorundam responsonem non ceneruare rationum vim, at non apud omnes receptæ sunt distinctiones illæ, nec aliorum solutio, totius scholæ est decisio. Et sic soluuntur augmenta Erasmi.
- 9 *Auctoritas omnium Theologorum in rebus fidei, aut moribus ecclesie, nullam fidem facit.* E R R O N. Quoniam scholastica Doctrina non est fons sed riuulus, fons uero est sacra scriptura, traditiones, & patres, hinc, qui riuulos abhorret, fontem, renue re certum est. Quis unquam omnes Theologos scholasticos nisi Hæreticos Eras-

mus rēdit. Vel si errarunt dicat Eras-
mus, & conuincemus eos non erralle.
Veli errant, & eorum errorem nō ma-
nifestauit Deus, certē populo Christiano
defuit, quōd illi est necessarium. De his D.
Paul. ad Eph. 4. cap. dicit. Dedit quosdam
quidam Apolos, alios vero Pastores, &
Doctores.

9 *Authoritas Iuris Pontificij nulla est, nec Theo-
logo necessaria.* Duas assertum continet par-
tes, & prima quidem heretica est, quia tol-
lit Romani Pontificis authoritatem, secūdo
vero temeraria, quoniam quomodo po-
terit confessiones audire, qua via veram
à falsa scernet, electionem quomodo po-
puli mores emendare poterit, quis agno-
scet, quae conueniat poenitentia publice pec-
canti. Quis diiudicauit diuersos gradus, ac
Ecclesiae ordines, atque in officijs persol-
uendis diuersitatem, sine Iuris Pontificij
cognitione. Hoc probat Celestinus. Leo
Concil. Cartag. sep. Tolet. 4. Aurelia. quar-
tum & aliqua Gratianus subolsecit distin.
38. & 61. Damafus etiam 25. q. 1. Violato-
res, affirmat Canones esse à Deo institutos
Lateran. sub Inno. III. docet, quōd Theo-
logus in Cathedrali Ecclesia ad docendū
uocatus, exponat sacram paginam in his
praesertim, quae ad legem animarum con-
ducunt.

11 *Authoritas Iuris ciuilib, est Imperatorij Theo-
logo superuacanea est.* T E M. Fateor equi-
dem, quōd in rebus fidei nullo eorum ege-
mus suffragio, ac ad mores fidelium quam
plurimum conducit iuris peritorum assen-
sus, cui obistere temerarium est. Hinc di-
uus Aug. contra Donatistas legum autho-
ritatem asciscit. Cum de restitutione loq-
mur ad eos etiam recurrimus, cum de ma-
trimonio, de testibus, de testamentis, de
donatione, de filij restitutione, qui pater-
nae hereditati succedit. De donatario, an
ad debita teneatur. Multa ergo in morib.
tractanda occurrunt, quae corū exposcunt
placitum. Adde quōd cum lex omnis à di-
uina diminet si iusta fuerit, & omnis ea ob-
seruare teneatur, utilis erit Theologo ea
nosse, quae Imperatores prudentissimi, ac
sanctissimi decreuerunt, & eos potissimū
nosse oportet, qui confessiones audiūt, ac
Theologiam in Academijs profitentur, isti
namque si negligant Iurisconsultorum re-
sponsa, ac consulta, sedissime eos errare

continget. At inflabit scrupulosus Sacer-
dos. Presbyteris, ac Monachis prohibetur
huc studio operam nauare, ergo damna-
bile non uile erit. At hunc scopulum eua-
dere facile est. Namque aliud est ex pro-
fesso huic operam dare, aliud scire aliqua.
Primum prohibetur, secundum uilem uti-
le est. Secundo Ius ciuile de moribus hu-
manis, Theologus de diuinis, quae ergo cō-
uentio? Respondeo quod & Theologus
de actibus humanis loquitur, quorsum nō
tot quaesita in summis, quorsum D. Tho. ac
alij tanta ediderunt. De utroque ergo tra-
ctat Theologus auctore D. Th. 1. par. 9. r. 4.
Tertio, Multa docent Imperatores con-
tra fidem, ergo potius damnanda eius lex.
At hunc soluere facillimum est, & contra
arguentem pugnat. Nam si non studij eius
incumbere uicium est, quia scribit contra
fidem, ergo eius studiū uile erit, quia mul-
ta de fide, infinita de moribus nostris tra-
ctat. ergo studeamus ad errores conuincē-
dos, studeamus, ut eas utilitates reporte-
mus.

Quarto, tractant fabrilis fabri inquit di-
uus Hiero. in prologo Bibliae, ergo ad quid
Iuris peritus de eis, quae sunt Theologo
necessaria. At si arguens scrupulosus sen-
sum D. Hierony. uidisset, non frustra illud
dictum contra nos assumeret. Non est Iu-
ris cōsultra tractare, quae Theologi sunt ma-
neris, ac sic homo, qui ad Rem publicam,
& ciuitatem non pertineat, & qui non pre-
uaricet leges, hinc est homini Theologo
uile ea cognitio. Non modicum ergo in-
ter se habent connexionem.

12 *Authoritas rationis naturalis est Theologo su-
perflua.* T E M. Non eget certē fides hu-
mana ratione, ad demonstrandū, ac adeo
connexa est cum Theologia ratio natu-
ralis, ut eam si dimoueas non solum non
erit Theologus, sed nec homo, non enim
homo cum diuina tractat deponere ho-
minem potest, nec manus capiti dicere
poterit non ego tui, nec caput manum a-
bijcere potest.

Ratio est omnis disputationis fons, nec
gratia naturam destruit, sed perficit.
Quid? quōd multa Theologiae principia
rationem naturalem existunt.

Quid? quōd Theologia est scientia de Deo,
& scientia est per discursum, & syllogismū
demonstratiuum.

Rursum,

Rursum, Theologia est argumentatiua ex
D. Paul. ad Timo. 1. & eos qui oppugnant
nostrum est redarguere. Ex uno enim prin-
cipio alterum deducit, & probat. Demum
multa sunt in sacris literis, quae sine Philo-
sophia, Arithmetia, Geometria, Geogra-
phia, Astronomia percipi non possunt, quo-
modo ergo uana est philosophia. Sed per-
gamus conuincere discipulos Erasmi.
Luth. & Cornelij Agrippae, qui afferunt
Philosophiam esse nobis perniciosam: qui
non tantum sunt Heretici, sed errores pul-
ulare fecerūt Epicuri, & Mahumetis, qui
contendunt homini scientias esse peruer-
sas, ac noxias. Clem. Alexand. 1. Strom.
pugnat contra eos. D. Paulus Hebraeis,
hebraeus factus est, ut eos lucrificeret. 1.
Cor. 8. ergo philosophis sit Philosophus
Theologus. At dicit Erasmus, sumus ergo
Mahumetani, studeamus Alcorano, in-
terpretemur eum, ut Saracenos acquiramus.
At non uides Erasme, quomodo à
 proposito diuertis; in non malis certē ye-
rum est, quōd Paulus docet, tu uero con-
fugis ad ea, quae mala sunt. Idem Apo-
stolus ait, se docere in omnem scientiam,
ut exhiberet hominem perfectum in Chri-
sto. Colossen. 1. De ecclesia dixit Dauid;
Astitit Regina à dextris tuis circumdata
uarietate Psal. 44. Quorsum Deus eam in-
fudit Salomoni. Ad Rom. etiam 1. ratio-
nes à natura, quid praesent dixit. Inuisibi-
lia Dei, à creatura mundi, per ea, quae fa-
cta sunt intellecta conspiciuntur. Addit
Clem. Alexan. omnis sapientia à Domino
Deo est. Eccl. 1. Alterum Exod. 3 1. Vocauit
ex nomine Beseleel, & impleui eum sa-
pientia, & intelligentia ad excogitandum,
quicquid fabre fieri potest. Fabrilis ergo
ars, & omnis alia ad Deum referenda.
Adhuc uani sunt sensus hominum in qui-
bus non subest scientia Dei, neque operi-
bus attendentes cognouerunt quis esset ar-
tifer. Sap. 13. Hoc uoluit Dauid designare,
dicens. Signatum est super nos lumen vul-
tus tui Domine. Psal. 4. Hæc illa; Nobis in-
dita. Hæc est illa ancilla Abraham, uocauit
ancillas ad arces, quae si insoluit eiciatur
foras, nec sinatur, aut Ismaelem irridere
Isaac. Hanc ancillam amplexati sunt Ori-
genes, de quo Euseb. refert lib. 6. cap. 15.
quōd philosophiae studia detraherentibus re-
spondebat, se huic operam nauasse exem-

plo Pantera Heraclæ, aliorumque similia.
Theodoretus quoque lib. 8. hysto. trip. cap.
8. Didymum refert Grammaticam, Retho-
ricam, Arithmeticam, Geometriam,
Astronomiam, syllogismosque Arist. didi-
cisse. Et hoc de alijs omnibus Ambr. Basilio,
August. Hieronymo, D. Thom. certum
est. Nonne Entymema illud est. Non lon-
ge est Deus ab vnoquoque nostrum in ip-
so enim uiuimus, mouemus, & sumus. Act.
27. & aliud, qui plantauit aurē non audiet,
aut qui fixi fixit oculos non considerat.
Psal. 63. & illud: edentes, & bibentes, quae
apud illos sunt, dignus est enim operarius
mercede sua. Luc. 10. & 1. Cor. 9. & proba-
bile argumentum est illud. Act. 2. quo D.
Petrus utitur. Non enim ebrii sunt hi, cum
sit hora diei tertia, qui ergo rationem na-
turalem abhorret, discedit ab eo, quod nos
Apostoli docuerunt. Errorem uerō suum
probat Cornelius, & Erasmus. Primū. Di-
sciplina nostra est similis Pitagoricae, quae
tantum autoritate sine vlla ratione firma-
batur: ergo ad quid humana ratio. Assum-
ptum est Greg. Nazianz. oratione 1. in Iu-
lianum. D. Hierony. etiam, super Matt. cap.
10. prohibet Doctore euangelico, uti huma-
nis subditijs. Tertius locus est D. August. di-
cit, quōd spiritus Paracletus, nō docet has
veritates lib. 1. de Actis, cum felice Mani-
chæo cap. 10. & quōd Christianos non uult
facere non Mathematicos. Quartus est ex
Amb. ut scribit Gratianus d. 37. alterum ex
concilio Cartag. 4. quibus ex locis colligi-
tur has scientias esse perniciosas, ac refel-
endas. & concil. 4. uetat Episcopis, ne li-
bros Gentilium legant, sed hæc omnia nil
aliud probant, nisi quōd humana ratio &
scientia non est Theologiae proponenda,
nec ei quasi ad Syrenū scopulos adheren-
dum, non tamen uolunt humanas scientias
condemnare. Pergunt 4. loco probare ex
sacris litteris, quia Eccl. 1. uocatur occupa-
tio pessima. Respondetur, quōd illa occupa-
tio dicitur pessima nō ratione studij, sed
poenæ, ac si dicat molestissima est occupa-
tio. Quia d. Hoc studium dicitur uanum à
Sanctis. Dicitur, quōd appellatur uanum,
quia non est finis hominis, nec ad uerā fe-
licitatem perducit. Sextū. Quare seduceris
fili mi ab aliena. Pro. 5. & interpretatur de
humana scientia. Dicitur, quōd loquitur de
terrena uoluptate, non de sapientia. Septi-
mū.

G 3 mō.

mō. D. Paul. Coloss. 2. admonet, ne quis seducatur per philosophiam, aut inanē fallaciam, ergo. Dicitur ex Clem. quōd nō dānat veram philosophiā, quæ a Deo est, sed Epicuream. Octauō. Idem Apostolus dicit 1. Cor. 2. Per dām sapientiā sapientiū, & prudentiā prudentium reprobabo. Dicitur, quōd perdidit eos, qui illi tantū studio, sicut Deo confidebant. Vel perdidit, quia nō elegit, sed infirma mundi. Vel perdidit, quia maiori lumine obscurauit, sic Luna adueniente sole. Non d. Scientia inflat. 1. Cor. 8. Verūm, quōd inflat sine Deo. Decimō. Languēs circa quæstiones, nominat ergo morbos, D. Pau. 1. Tim. 6. Est certe morbus sine Dei gratia. Vnde cimō. Apostoli non habuerunt Philosophiā, nō est ergo necessaria. Hoc, q̄ nostri somniculosi, & ebrii Germani tanti faciūt, facillimē diluunt. Quod Apostolus docuit, eos omnē ueritatē necessariā, nos uerō non habemus Spiritum Sanctum, ut optime Clem. deducit. Duodecimō. Arma nostra nō carnalia. Respondet Clem. quōd arma primaria non sunt ex philosophia, sed illa est adiutrix. Decimotertio. In concil. Niceno, simplicitas Rustici superauit sola philosophos, nō alij, ut refert Rust. li. 1. cap. 8. At hoc fuit specialiter Dei dono, aliās ad quid conuocantur uiri doctissimi in cōciliis. Sic ergo Christi doctrina sit perfecta.

13 *Authoritas Philosophorum in rebus naturalibus, Theologo nihil confert.* T E M. Nō potest auctoritas philosophorū, qui falsa senserūt nos adiuuare, nec quid Empedocles, Anaxagoras, Leucippus, aut alij senserint, contra quos plusquā satis insurgit Arist. 1. de Physico Audit. 1. de anima, & 1. Diuinarum, sed eorum omnium philosophorum consensus, qui non est rationi naturali contrarius nobis esse utilis ex sacris literis, Sanctis patribus, ac rōnib. cōprobabo. D. Paul. dum instruit Athenienses illud sibi usurpat dictum Arabi Astronomi. Ipsi nos genus sumus. & Corinthiis scribens illud Euripidis. Corrupti bonos mores, colloquia praua. & Tito illud Euripidis (ei. n. attribuit Clem. D. Hiero. uero Menandro) Cretenfes semper mendaces malæ bestia, uentres pigri. Cui sitibitigit Apostolus: Testimoniū hoc uerū est. Sancti patres philosophi fuere Didymus, Iustinus, Origenes, Greg. Nazian. Basilius, Gregorius Nissenus, Da-

masceus, August. qui 2. de Doct. Christiana scribit, c. 40. Testimonia philosophorū Theologo, q̄ plurimū adiuuare. D. Hiero. epistola ad oratorē magnū, multis argumētis idē cōfirmat. D. Tho. q̄ sepe in sua adducit sententiā. Aug. Eugub. lib. de perenni philosophia probat ea, quæ sunt fidei non dissentire a principiis philosophorū. Euseb. li. hist. eccl. c. 10. ait. Consuetudo antiquitatis tradita seruabatur, ut Diuinarū scripturarū Doctores in schola ecclesiastica habeantur uiri dītaxat scientia, & eruditione probatissimi. Rursus D. Hieron. contra Iovin. uicitur multis dictis philosophorū. Epiph. Her. 1. & 78. probat uirginitatem Mariæ Virginis, ex eo quia apud naturales, dicitur, Leenā non parere, præter quā semel & unū, ecce philosophorū testimonia Theologo, quōd q̄ primē conducunt. Cum ergo perspicuū sit, quod philosophi plurimum Theologo profint. Huc alterū, quōd instat agamus, & rōne Lutheranos cōuincamus. Veritas, ueritatē nō obstat, nec inimica est, sed cōuenit nō ergo philosophorū uera dicta, aliquid officit Theologix. Adhuc philosophi multa à nostris hauserūt. Nam de Pythagora D. Amb. affirmat, quōd fuit Hebræus, & circūcīsus. & Al. x. dicit, q̄ fuit discipulus cuiusdā Iudei. Et quis legit et u. perficiet uerū eius aurea dicta, & non ueneratur, & suscipit. Plato à nostris accipit, ut Clem. & D. Aug. restantur. Aristoteles cum quodā Iudæo cōuersatus est, ut refert Clearchus Peripateticus lib. de somno. Philosophorū ergo peritissimi morū iudiciū in magno p̄tēto à nobis habēdos esse probauimus, nisi temerarij nolimus haberi. Nec mihi est cordi, quæ nā secta probabilior, uaria. n. sunt doctissimorū hoium discrepantes sententiæ. D. Aug. Platonē sequitur, de quo dicit D. Th. hac de causa, q̄ D. Aug. iā philosophia nō est credendū. 2. dist. 13. 3. primū. D. Thomæ uero philosopho absolutissimo, maximoq; Theologo summus uidetur Aristoteles, & et Alberto Magno, & Platonis opera fermē dormiūt (cuius doctrinā, tū maxime quæ in Timeo docet aureā, certē, pia ac q̄ plurimū Christiano dogmati cōsētit, nisi mea me fallit opinio) nec est, qui eū interpretetur. Aristotelis uerō dicta, tamq̄ e cœlo orbis, uniuersæ Academię suscipiunt. sed hæc hæc ad alia reuertamur, & quibus rōnibus Lutherani, ac scrupulosi quā

ab

ab schola Christiana philosophorū auctoritatē reiciant expendamus. Lutherus ergo philosophos non modo dānat, & Domitiani exēplo nō solum ab urbe, sed ab orbe docet esse pellendos. Primū dico Domini. Quotquot fuerunt ante me, fuerunt fures, & latrones, qui de philosophis exponitur. Sed hoc refellitur, nā loquitur de falsis philosophis nō de ueris. Vel secundo dicitur, q̄ nō de doctrina, sed de uita eorū loquitur, nā multa docuerūt uerā, q̄ nō obseruabāt, & uita erat pessima, ut dicit Lact. li. 3. ca. 8. de falsa sapientia. Dicitur tertio, q̄ philosophi Græcæ dicti sunt latrones, quia ad inanē gloriā docebāt, ut ait Clem. Secūdo arguit philosophi fauebāt Arrio, & eiāt simplicitate fidei aduersi, scribit Rust. li. 1. eccl. hist. c. 2. At hoc nō est cōtra ea, q̄ diximus, qd ad me, de hoc, uel illo philosopho, quid de eo, q̄ falsa admittet, eos. n. philosophos dicimus esse adiuuētī, qui uera docuerūt. Tertio, tradidit illos Deus in reprobū sensum, ait D. Paul. de philosophis. At dico, q̄ Apostolus loquitur de eis, q̄ cū cognouissent, nō sicut Deū glorificauerūt, sed euannerūt in uanitatibus suis, dicētes se esse sapientes stulti facti sunt. Quarto oīa, q̄ opportuna Christiano ex sacris litteris habētur, ad qd ergo philosophi. Horū error erit aliās refellendus pluribus. Quid. n. imprudētius dici pōt q̄ in scriptura sacra cōtineātur, artes oēs liberales, aut q̄ tales disciplina non sunt Theologo necessaria? q̄ si Grammatica admittatur, cur Logica, & philosophia expeditur, q̄ docet naturas rerū, lapidū, herbarū hoium, cœlestiū orbū, quorū cognitio est summopere necessaria. Quinto, Theophilus Alex. in 2. li. Paschali Origenē carpit, quod philosophorū argutias suis tractatibus miscuerit. Ex superioribus, soluitur hoc, nā opponere tātis Doctoribus, & primis patribus unū Alexandrinū non licet, eō maxime, q̄ Origenes, ut tradit Porphyrius (& si ipius) Gæcorū diuitias oēs ad Christianum dogma locupletādū cōuertit. Vel admittamus nimīū origenē philosophis tribuere, q̄ par est, quid enim? Aliud est eos, ut p̄tissimos p̄ceptores in oibus sequi, aliud uero aliqua eorum horreis ad nostrā frugem, & agros disteminare. Vel errauit Origenes in aliis, deceptus est, & in hoc, quid inde? Nō. n. philosophia Dux uite est, nec satis instruit ad rectē uiuendū, imō nec in ea aliqua est uita-

litas sine probitate uitæ. De his Laet. li. 3. de falsa sapientia abundē disserit, & de Lutherorū argumentis hucusque, alia huiusmodi sunt, ut negocium nostrum sit superfluum ad ea repellenda, ex his elucescit falsitas Moræ Erasmi.

14 *Authoritas historiae non est utilis Theologo.* T E M. Quoniam & alij locū p̄tinet historię necessitatē, & fides authores referre, paucis modorē explico, quā protacillimē derident Lutherani. Historiæ humanæ utilitatē, facillimū est cōuincere. Nam, q̄ Petrus fuerit Romæ, q̄ Conciliū Nicenū primum fuerit p̄ Constantini Magni, qd sit sanctissimus Imperator Baptizatus, q̄ donationē Occidentalis Regni fecerit Siluestro, & similia, nō nullā, imō maximā cū ecclesia habēt affinitatē. Quod ergo in his uno ore affirmāt historici certū faciūt argumētū Theologo, quid, q̄ D. Hieron. Viros illustres in unū uolumen rededit. Primū uerō argumētum, q̄ infirmā reddidit historiā humanā est, quia Theoph. super Matt. 13. G. Nōne mater eius dicitur Maria. Euthym. cap. 12. in Matt. Oecum. epistola ad Gal. ca. 2. Epiph. lib. 3. Panarij. Orig. super Matt. hunc locū dilucidās. Euseb. li. 2. c. 1. hist. eccl. Niceph. cap. 3. lib. 2. Ambro. ad Gal. cap. 2. Hil. cap. primo in Matt. Caiet. eodem loco. Omnes affirmant Ioseph alteram uxorem habuisse, unde suscepit filios, & dicti sunt fratres Domini. Tamen D. Hieronymus secundo in Matth. D. Aug. sermo. 14. Nat. Domini, dicit Ioseph uirginem fuisse, quid ergo certe colligitur ex historia? In huius uoluntate illud dico, nullum probatum historiæ scriptorem tenere, Ioseph alteram habuisse uxorem. Sed Doctores illi colligunt ex textu, quia dicuntur fratres Domini, aliud est autem aliquid ex historia haberi, aliud quod sic dicitur, quasi consonans textus expositioni. Nam aliter potest responderi, quod dicuntur fratres etiam consobrini in sacris litteris, uerum quomodo res se haberet, supra cum Beatæ Annæ uita scripta fuit, hoc soluitur argumentum, nec opinionum uarietate periclitatus historiæ ueritas. Secūdo arguitur. Ex communi historia D. Hieronymus, Beda, & Euseb. lib. primo 1. hist. eccl. c. vigesimotertio ait, q̄ Herodiades fuerit filia Arethæ Regis, & contra Iosephus lib. 18. cap. 5. Antiq. Egippus, Nicepho. & D. Hierony. derident

anquam falsum, quid ergo? Dicitur, quod stans cum Iosepho, & putamus filiam fuisse Archa regis, sed Ariloboli, vtille pbat. Tertio Magos, qui uenerunt Hierosolimam adorare Dominum reges fuisse multi scribunt, ex probabilibus coniecturis, quia dicitur, Reges Tharsis, & insula munera offerunt. Et alibi. Ambulabunt geres in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Sic Cypri. Athan. Hierony. Aug. credunt. At non adeo est recepta historia, quod illis uniuersa fides adhibeant, nam Bapt. Mant. & alij negat eos Reges fuisse. Dicitur quod discedere a communi sententia (que affirmat eos fuisse Reges, quia apud orientales sapientes reges erant inquit Tertul.) est odium querere, tenere ergo reges esse, ex genere Balaam. Vt Sixtus narrat Tom. primo. Verbo Balaam de quibus suo loco. Quarto docet ecclesia, quod die tertio decimo uenerunt Hierosolimam. Ecce Magi, inquit, & ly Ecce, importat, presentia tatem. Vt ecce Palemon, ecce virgo concipiet. Ecce Rebecca. Gen. 24. Epiphania tamen hæresi. Si scribit eos uenisse post duos annos, quia occidit pueros à bimatu, & Hierosolima est distans ab oriente. Respondeo, quod communis opinio tenet eos uenisse die 13. & oriens accipitur, non pro ipso oriente, sed pro parte orientali comparata Hierosolimæ, sicut Venetijs dicitur Regnum Corcyre, & Cretense oriens. Dicitur secundo, quod admissio, quod ex oriente uenerint erat eis copia Dromedarij, quos ferunt mille stadiorum iter, uno die conficere. Quinto arguitur quod loco. Miraculum nuptiarum de aqua in uinum conuersa in die anniuersario Epiphaniæ aditum scribit Maximus. Epiph. uero eo die, quo Christus natus est, expletis annis triginta. Respondetur, quod Epiph. in hoc non est audiendus. Sexto. Historia scribit, quæ uulgus existimat, quamuis sit falsa ait D. Hierony. contra Eluidium. Dicitur quod apud probatos authores, quos solos sequimur non reperitur, quod uulgus putat, sed ueritas habet. Septimo. Putant Cyprian. Aug. Adamum primū hominē ibi esse sepultū, quo Christus mortuus est. D. Hierony. tāquam fabulam reuoluit. Ad hoc dicitur, quod utrūque sine ideo incerta arbitrari possumus, & Doctores omnes in hoc, quod sibi probabile uideatur affirmant. Octauo Templum ædificari

ceptum est anno secundo Darij, ait D. Hierony. alij uero dicunt Zorobabem fundamenta iacisse sub Cyro. Dicitur quod utraq; opinio ueri potest. nam sub Cyro fieri inchoata, & sub Zorobabeleat Dario fueri completa, inter quos fuere anni quadraginta. Nono. Multorum est placitum. Artaxersem fuisse impedimento ædificationis templi. At scriptura dicit. Templum ædificatum esse, præcipiente Dario, Cyro, & Artaxerse. Hoc sic refellitur, quod Artaxerxes nomen commune est Regum Persarum, sicut Cæsar Roman. Pharao Aegiptiorum. Et non stat pro Dario Hispatis, & proprio nomine, nam & scriptura hoc cognomen utriq; adiecit. Decimo. Scribunt quæ plures Iosue 26. annis post mortem Moysis impetrasse, quæ pro computatione annorum ab exitu de Aegypto deferuire, nec uera esse possunt. Respondetur, quod in similib. respiciendum est ad diuersas supputationes, quæ cum uariæ sint, ut supra uerbo annus exposui, sunt etiam in causa, quod appareat aliqua dissonantia licet re uera non sit. Undecimo multæ sunt historiæ incertæ, ut quod Maria Magdalena obtenuerit partem Castrum Magdalenæ. Bethaniam Martæ. Dicitur quod etsi hoc non sit certum, tenendum eo modo, quo Ecclesia relinquit. Duodecimo. De donatione Constantini, quam uarij sint scriptores quis ignorat, & sub nomine paleæ legitur. Hoc inferius explicabo, satis est tenere, quod Ecclesia subscribit eorum dictis qui affirmant donasse. Tertio decimo. Incerta est etiam Historia, quæ dicit eum à lepra fuisse mundatum. Et à quo fuerit baptizatus, à Siluestro, uel ab episcopo Arriano, ut placet Euseb. Dicitur quod à lepra fuerit mundatus tenet. Clem. Nicel. Pont. D. Tho. 3. par. q. 69. 4. & communis assensus. De Baptismo eius, nec Eusebio credendum, qui Arriana secta fauebat. Et sic D. Tho. & Plat. in uita Marci & Niceph. lib. 3. cap. 35. Quartodecimo fides nostra est certa, quid ergo eget humana Historia? Dicitur, quod non accipit in reb. fidei certum argu, sed probabile. Quindecimo. Traiani historia, quod ab inferno fuerit liberatus, non recipitur ab omnib. cum nulla sit redemptio. Ego quoque hanc historiā renuere solitus sum, quippe quod tā noua miracula, (imò solium admittere non soleo) sed D. Tho. adhuc iuuenis dicit quod Traianus, non erat

erat simpliciter damnatus. Vel eius poena fuit suspensa usque ad diem iudicij. 1. dist. 43. q. 2. 2. quintum. Vel accipitur infernus pro parte inferni non pro loco proprio datorum. Vnde Ecclesia orat in Missis D. Gregorij, non pro his, qui sunt in inferno damnati, sed purgatorij. Dicens, libera eas à tormentis purgatorij, & pro damnatis non licet orare. De postremo ergo argumento hæc satis; ad sequentia transeamus.

Axa.

Axea filia Calb petit à patre terram irriguam. Ios. 15. d. Iud. 1. c

Azarias.

Azarias Patri Amasæ substituitur. 4. Regum. 14. a
Azaria Rex Iudæ leprosus. 4. Reg. 15. a
Azarias Propheta prædicit Regnum Israel futurum absque uero Deo, Sacerdote, Doctore, & lege. 2. Paral. 15. a
Azaria qui & Abdenago oratio, fidei, & humilitatis plena. Dan. 3. c

Azimi.

Azimi panes. Exod. 12. b
Azimorum solemnitas. Exo. 23. b. c. 34. c
Azimorum festum præcipitur. Leuit. 23. a
Azimis sinceritatis & ueritatis nobis epulandum, ob Pascha nostrum Christum immolatum. 1. Cor. 5. c
Azimus non potest materia Eucharistiæ. Greci H A E R. Ne caput in capite locetur, sed ut oratio sit suo ordine distincta inferius li tera E. Quando de Eucharistia erit sermo confutabimus Græcorum errorem, sustine modicum Lector. Tantum nominis æthimologiam recolo, quod Azimus dicitur ab A, quod est sine, & zima, quod est fermentum quasi sine fermento. De quo Bruilef. 4. d. 11. 9. 11. copiose. ser. Quod ergo ad primam litteram concludi potest, & alia aggrediamur.

B

Baal.

Baal aram iubet Deus Gedeonem destruere, quam & destruit nocte. Iud. 6. e f
Baal Prophetas occidit Elias. 3. Reg. 18. g
Baal Sacerdotes dolo interficit Rex Iehu. 4. Reg. 10. d

Baal comminuitur iussu Regis Iehu. 4. Regum 10. a. d
Ex Baal templo Choaclas fecit Iehu. 4. Regum 10. f
Baal Sacerdotes occidit Iosias. 4. Reg. 23. e
Baal domum destruit populus Israel. 2. Paral. 23. d

Baalim.

Baalim, & Aferoth Idolis seruiunt Israelitæ, & à Deo affliguntur. Iud. 2. b. 1. Reg. 7. a

Baana.

Baana princeps exercitus Isboseth. 2. Regum 4. a
Baana, & Recab occidunt Isboseth, & iidem occidunt iubente Dauid. 2. Reg. 4. b

Baafa.

Baafa bellat contra Afa Regem Iudæ. 3. Regum 15. c
Baafa occiso Nadab regnat pro eo super Israel. 3. Reg. 15. f
Baafa destruit domum Ieroboam, iuxta quod dixerat Deus. 3. Reg. 15. g
Baafa prænunciat interitum Propheta Iehu. 3. Reg. 16. a
Baafa Idolatra inducens Israel ad peccandum, constitutus tamen à Deo erat Rex super Israel. 3. Reg. 16. a
Baafa moritur, cui succedit Ela filius super Israel. 3. Reg. 16. b

Bala.

Bala ciuitas, quæ & Segor dicitur. Gen. 14. a
Bala ancilla traditur Racheli. Gen. 29. c

Balaam.

Balaam interpreti somniorum prohibet Deum maledicere Israelitas. Num. 22. c. Ios. 24. b
Balaam

Balaam non potest maledicere populo contra Domini voluntatem. Num. 22. d
 Balaam vocatus ad maledicendum, benedicit populo. Num. 23. a
 Balaam Prophetat de futuro Regno Israel. Num. 24. c
 Balaam interficitur cum Madianitis. Num. 31. b
 Balaam via. 2. Pet. 2. c

Balac.

Balac Rex Moab, mittit ad Balaam, vt maledicat Israelitas. Num. 22. a
 Balac iratus in Balaam. Num. 24. b

Banaias.

Banaias quare inter fortes Dauid computatur. 2. Reg. 23. c
 Banaias occidit Ioab iussu Salomonis, & con-stituitur dux exercitus pro Ioab 3. Reg. 2. f

Baptismus.

Baptizat aqua Ioannes Baptista, & ad poenitentiam inuitat. Matth. 3. d
 Baptizatur Christus. Matth. 3. d
 Baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti docemur. Mar. c. 16. d
 Baptizant Discipuli Christi, non autem ipse Christus. Io. 3. c. Io. 4. a
 Baptizatus credens saluabitur. Mar. 16. d
 Baptizant Apostoli in nomine Christi. Act. secundo, f
 Baptizatur Eunuchus credens Christum esse filium Dei. Act. 8. g
 Baptizatur Paulus. Act. 9. c
 Baptizatur custos carceris Pauli. Act. 16. f
 Baptismo significatur nobis vita noua. Roman. 6. a
 Baptizauit Paulus Crispum & Caium. pri. Cor. 1. b
 Non ad baptizandum missus Paulus, sed ad Euangelizandum. 1. Cor. 1. c
 Baptisma vnum. Eph. 4. a
 Baptizabantur quidam pro mortuis, vt cum iullis resurgerent ad vitam superstitiose tamen. 1. Cor. 15. c
 Baptismus figuratur per arcam Noe. pri. Petri 3. d
 Baptismus non est Sacramentum. HAE R. Ne vagari contingat oratio explicatis ad simplicium hominum beneficium, quae de fi-

de sunt ex sacris literis in hac Allostog. ad grauiora deueniamus ex instituto ordine. Prima ergo propositio Haeretica est negare baptismum esse Sacramentum, quod pugnat manifestissime cum his quae in sacris literis habemus. De quo Nicodemus fuit benigne a Domino instructus, ac Apostolis fuit mandatum, vt per Orbem vniuersum predicarent gentes, & circumcisos baptizando in nomine explicito sanctissimae Trinitatis. Praeter ista habemus Conciliorum decreta. Synodus Turonensis sub Carolo Magno ait. Episcopum Episcoporum fuit magna sollicitudo, Praesbyteris suis tradere baptismi Sacramentum, & quid in eo renunciandum, quidue credendum sit, tom. 2. pag. 620. col. 2. Hoc sanctum fuit in Concil. Floren. to. 3. pag. 505. Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum baptismum, quod vitae spiritualis ianua est. Denique Concil. Trident. sess. 6. c. 7. Instrumentalis (item de iustificatione loquitur) Sacramentum baptismi, quod est Sacramentum fidei, sine qua nulli vnquam contingit iustificatio. At quia nulla est controuersia de hoc, nulla alia eget probatione.

2 *Baptizandus non tenetur abrenunciare.* HAE. Abrenunciationem quam facimus in baptismo Sathanæ, & Angelis eius ab Apostolis emanasse testatur Tertull. lib. de corona mil. & Dionys. scribit de ea lib. Eccl. Hier. capit. 2. & 7. insufflare illum ter Sathanam iubet, ac praeter ea abrenunciatio-nem profiteri. Orig. etiam hom. 12. in Nume. Quod renunciauerit Diabolo, non se vsurum pompis eius, neque operibus eius, neque vllis omnino seruitijs eius, ac voluptatibus pariturum. Basil. quoque ait lib. de Spir. sancto, c. 27. Item, quae in baptismo sunt, veluti renuciare Sathanæ, & Angelis eius, ex qua nam habuimus scriptura. Chrysost. hom. 21. ad popul. Antioch. Vocis illius recorderis, quam dum sacris iniuriaretis emisisti. Abrenuncio tibi Sathana, & pompa tua, & cultui tuo. D. Amb. lib. 1. de Sacramentis, c. 2. Quando te Leuita interrogauit. Abrenuncias Diabolo & operibus eius? Quid respondiisti? Abrenuncio. D. Aug. lib. de nupt. & concup. 1. ca. 20. Potestas Diabolica exorcizatur in paruulis eique renunciant. Hanc consuetudinem seruat Ecclesia.

Bapti-

3 *Baptizatos ver immergitur ex traditione Apostolica.* Tertull. de coro. mil. vbi supra. De hinc ter mergitatur. D. Hieron. aduersus Luciferianos. Nam, & multa alia, quae per traditionem in Ecclesijs obseruantur auctoritatem sibi scriptae legis vsurpauerunt. D. Basil. lib. de Spir. sancto, capit. 27. Item, ter immergi hominem vnde est traditum. Dionys. vbi supra cap. 2. Hoc idem admo-nuerunt Apostolorum canones, can. 49. & habetur dist. 11. cap. si quis Presbyter. Concil. Tolet. 4. & Magister 4. sent. dist. 3. Chrysost. hom. 24. In Ioanne. Praeter ea ter istud fit, vt hinc Patris, & Filij, & Spiritus sancti virtutem haec omnia implere intelligas. Nec mireris esse traditionem Apostolorum, & non obseruari. Quia Papa potest dispensare, & abrogare, quia statuerunt, vt Ecclesia pastores, de quolibet. I.

4 *Baptismus non abluuit a peccato originali.* HAE R. Cum de peccato originali instituta fuerit coertatio probabimus fufius, satis hoc loco erit exscribere, decret. 13. Concil. Trid. sess. 7. Quod pueri possunt baptizari, & hoc etiam explicabitur.

5 *Baptisma vnum est tantum, vel tria?* Et si baptismus flaminis, & sanguinis dicuntur baptis-mata, quia suppleat vice baptismi aque, qui simpliciter, & absolute dicitur baptismus, & Sacramentum reliqua tamen sunt vere baptismata. Nam licet contritio peccata dimittit, tamen tres sunt partes poenitentiae, sic tria baptismata. Vnum tamen a quo alia pendent. Adeo quod hoc nomen baptismi erit analogum, quod prius dicitur de vno, de alijs vero per attributionem ad ipsum. Dicitur ergo baptismus aqua dum aqua lauamur, flaminis a flamine Spiritus sancti a quo inspiratur. Baptismus sanguinis, de quo dicitur. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauauerunt stolas suas in sanguine agni. & Luca 12. Baptismo habeo baptizari. & Mar. 10. Potestis baptismum, quo ego baptizor, baptizari? De baptismum flaminis legitur Act. Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. & Esa. 4. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Hoc docuerunt Patres. Greg. Nazianz. oratione 2. de Epiph. Cyrill. super Leuit. lib. 2. D. Hieronym. ad Eph. 4. super illa verba. Vnum baptismum.

Bern. epist. 60. Hugo de Sacramentis, par. 6. capit. 7. Thom. Vald. de Sacramentis. 2. tom. cap. 96. & 97. Glos. ad Hab. 6. Baptis-matum doctrinae, ait namque pluraliter sic dici, quia est baptismus in aqua in poenitentia & sanguine. D. Aug. de fide ad Perrum. & habetur de conf. dist. 4. c. firmissime tenet 13. de ciuit. Dei, cap. 7. Scholastici omnes in 4. dist. 3. Ratione sic confirmo. Moriatur adultus, dum quaerit baptizari, est ne certus de salute necne? Si primum affir-metur cum Ecclesia, quod saluetur: ergo baptizatus, quia sine baptismi saltem voto non potest adultus saluari. ergo est baptismus. Si negetur, quod sit saluus, eoque non est baptizatus baptismum aque, est odium quaerere, & communi assensui Ecclesiae, & Doctorum se opponere. Baptismus ergo flaminis est vere baptismus. At inflabant aduersarij D. Paul. ad Eph. 4. ait. Vnus Deus, vna fides, vnum baptismum. & in Symbolo dicitur numero singulari. Baptisma in remissionem peccatorum. D. Basil. etiam de Spir. sancto, cap. 15. Vnum quidem saluiferum baptismum & Patres vnum semper nominant. & Concilia. & Trid. nominat Decreta de baptismum in singulari. At haec omnia euadere non est molestum. Namque uti diximus est vnum tantum, loquendo de baptismum absolute in se, ut Sacramentum, alia vero dicuntur per attributionem ad ipsum, adeo quod sine hoc respectu ad baptismum aqua non est vere baptismus. Vnus ergo baptismus in se, alia per respectum ad illum vnum. Biel 4. d. 4. q. 2. not. 2. vel baptismum dicitur vnum tantum, quia non potest iterari. Turrecrem. lib. 1. cap. 8. ed. decimum.

9 *Baptizans aqua tantum remittit culpam, non sanguinis & flaminis.* HAE R. Habemus in actis Apostolorum, quod D. Perrus dixit, Act. 10. Qui prohibet hos baptizari, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Rursum eodem capitu. legitur de Cornelio. & D. Paulo quod baptismum flaminis erat conuersus, priusquam ab Anania baptizaretur. Communis sententia Doctorum, quod decedens martyr est, qui voluit baptizari, & non potuit. Ratione ergo effectus, quia gratiam conferunt, delent peccata sanguinis, & flaminis baptismata. nunc dicuntur Sacramenta, quia respiciunt verum, ac proprium Sacri Baptismi aquae.

Bapti-

Balaam non potest maledicere populo contra Domini voluntatem. Num. 22. d.
 Balaam vocatus ad maledicendum, benedicit populo. Num. 23. a.
 Balaam Prophetar de futuro Regno Israel. Num. 24. c.
 Balaam interficitur cum Madianitis. Num. 31. b.
 Balaam via. 2. Pet. 2. c.

Balac.

Balac Rex Moab, mittit ad Balaam, vt maledicat Israelitas. Num. 22. a.
 Balac iratus in Balaam. Num. 24. b.

Banaias.

Banaias quare inter fortes Dauid computatur. 2. Reg. 23. c.
 Banaias occidit Ioab iussu Salomonis, & constituitur dux exercitus pro Ioab 3. Reg. 2. f.

Baptismus.

Baptizat aqua Ioannes Baptista, & ad poenitentiam inuitat. Matth. 3. d.
 Baptizatur Christus. Matth. 3. d.
 Baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti docemur. Marc. 16. d.
 Baptizant Discipuli Christi, non autem ipse Christus. Io. 3. c. Io. 4. a.
 Baptizatus credens saluabitur. Mar. 16. d.
 Baptizant Apostoli in nomine Christi. Act. secundo, f.
 Baptizatur Eunuchus credens Christum esse filium Dei. Act. 8. g.
 Baptizatur Paulus. Act. 9. c.
 Baptizatur custos carceris Pauli. Act. 16. f.
 Baptismo significatur nobis vita noua. Roman. 6. a.
 Baptizauit Paulus Crispum & Caium. pri. Cor. 1. b.
 Non ad baptizandum missus Paulus, sed ad Euangelizandum. 1. Cor. 1. c.
 Baptisma vnum. Eph. 4. a.
 Baptizabantur quidam pro mortuis, vt cum iullis resurgerent ad vitam superstitiose tamen. 1. Cor. 15. c.
 Baptismus figuratur per arcam Noe. pri. Petri 3. d.
 Baptismus non est Sacramentum. HAE R. Ne vagari contingat oratio explicatis ad simplicium hominum beneficium, quæ de si-

de sunt ex sacris literis in hac Alloflog. ad grauiora deueniamus ex instituto ordine. Prima ergo propositio Hæretica est negare baptismum esse Sacramentum quod pugnat manifestissime cum his quæ in sacris literis habemus. De quo Nicodemus fuit benigne à Domino instructus, ac Apostolis fuit mandatum, vt per Orbem vniuersum predicarent gentes, & circumcisos baptizando in nomine explicito sanctissimæ Trinitatis. Præter ista habemus Conciliorum decreta. Synodus Turonensis sub Carolo Magno ait. Episcopum Episcoporum fuit magna sollicitudo, Præsbyteris suis tradere baptismi Sacramentum & quid in eo renunciandum, quidue credendum sit, tom. 2. pag. 620. col. 2. Hoc sanctum fuit in Concil. Floren. to. 3. pag. 705. Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum baptismum, quod vitæ spiritualis ianua est. Denique Concil. Trident. sess. 6. c. 7. Instrumentalis (item de iustificatione loquitur) Sacramentum baptismi, quod est Sacramentum fidei, sine qua nullumquam contingit iustificatio. At quia nulla est controuersia de hoc, nulla alia eget probatione.

2. *Baptizandus non tenetur abrenunciare.* HAE. Abrenunciationem quam facimus in baptismo Sathanæ, & Angelis eius ab Apostolis emanasse testatur Tertull. lib. de corona mil. & Dionys. scribit de ea lib. Eccl. Hier. capit. 2. & 7. insufflare illum ter Sathanam iubet, ac præterea abrenunciatio nem profiteri. Orig. etiam hom. 12. in Nume. Quod renunciauerit Diabolo, non se vsurum pompis eius, neque operibus eius, neque vllis oind seruitijs eius, ac voluptatibus pariturum. Basil. quoque ait lib. de Spir. sancto, c. 27. Item, quæ in baptismo sunt, veluti renunciare Sathanæ, & Angelis eius, ex qua nam habuimus scriptura. Chrysost. hom. 21. ad popul. Antioch. Vocis illius recorderis, quam dum sacris initiaretis emisisti. Abrenuncio tibi Sathana, & pompæ tuæ, & cultui tuo. D. Amb. lib. 1. de Sacramentis, c. 2. Quando te Leuita interrogauit. Abrenuncias Diabolo & operibus eius? Quid respondi? Abrenuncio. D. Aug. lib. de nupt. & concup. 1. ca. 20. Potestas Diabolica exorcizatur in paruulis eique renunciant. Hanc consuetudinem seruat Ecclesia.

Bapti-

3. *Baptizatos ter immergimur ex traditione Apostolica.* Tertull. de coro. mil. vbi supra. De hinc ter mergimur. D. Hieron. aduersus Luciferianos. Nam, & multa alia, quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpauerunt. D. Basil. lib. de Spir. sancto, capit. 27. Rationem immersi hominem vnde est traditum. Dionys. vbi supra cap. 2. Hoc idem admodum fuerunt Apostolorum canones, can. 49. & habetur dist. 11. cap. si quis Presbyter. Concil. Tolet. 4. & Magister 4. sent. dist. 3. Christus, vt hinc Patris, & Filij, & Spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligas. Nec mireris esse traditionem Apostolorum, & non obseruari. Quia Papa potest dispensare, & abrogare, quia statuerunt, vt Ecclesia pastores, de quolibet. I.

4. *Baptismus non abluit à peccato originali.* HAE R. Cum de peccato originali instituta fuerit cõcertatio probabimus fufus, satis hoc loco erit exscribere, decret. 13. Concil. Trid. sess. 7. Quod pueri possunt baptizari, & hoc etiam explicabitur.

5. *Baptisma vnum est tantum, vel tria?* Et si baptismus flaminis, & sanguinis dicuntur baptismata, quia suppleat vice baptismi aquæ, qui simpliciter, & absolute dicitur baptismus, & Sacramentum reliqua tamen sunt verè baptismata. Nam licet contritio peccata dimittit, tamen tres sunt partes poenitentiae, sic tria baptismata. Vnum tamen à quo alia pendent. Adeo quod hoc nomen baptismi erit analogum, quod prius dicitur de vno, de alijs vero per attributionem ad ipsum. Dicitur ergo baptismus aqua dum aqua lauamur, flaminis à flamine Spiritus sancti à quo inspiratur. Baptismus sanguinis, de quo dicitur. Hi sunt qui veniunt ex magna tribulatione, & lauauerunt stolas suas in sanguine agni. & Lucæ 12. Baptismo habeo baptizari. & Mar. 10. Potestis baptismum, quo ego baptizor, baptizari? De baptismum flaminis legitur Act. Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. & Esa. 4. Si abluerit Dominus fordes filiarum Sion, & sanguinẽ Hierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Hoc docuerunt Patres. Greg. Nazianz. oratione 2. de Epiph. Cyrill. super Leuit. lib. 2. D. Hieronym. ad Eph. 4. super illa verba. Vnum baptismum.

Bern. epist. 60. Hugo de Sacramentis. par. 6. capit. 7. Thom. Vald. de Sacramentis. 2. tom. cap. 96. & 97. Glos. ad Hæb. 6. Baptismatum doctrinæ, atque pluraliter sic dici, quia est baptismus in aqua in poenitentia & sanguine. D. Aug. de fide ad Petrum. & habetur de cons. dist. 4. c. firmis est tenet 13. de ciuit. Dei, cap. 7. Scholastici omnes in 4. dist. 3. Ratione sic confirmo. Moriatur adultus, dum querit baptizari, est ne certus de salute necne? Si primum affirmetur cum Ecclesia, quod saluetur: ergo baptizatus, quia sine baptismi saltem voto non potest adultus saluari, ergo est baptismus. Si negetur, quod sit saluus, eo quod non est baptizatus baptismum aquæ, est odium querere, & communi assensui Ecclesiae, & Doctorum se opponere. Baptismus ergo flaminis est verè baptismus. At inflabant aduersarij D. Paul. ad Eph. 4. ait. Vnus Deus, vna fides, vnum baptismum. & in Symbolo dicitur numero singulari. Baptisma in remissionem peccatorum. D. Basil. etiã de Spir. sancto, cap. 15. Vnum nouimus saluterum baptismum. & Patres vnum semper nominant: & Conclia. & Trid. nominat Decreta de baptismum in singulari. At hæc omnia euadere non est molestum. Namque uti diximus est vnum tantum, loquendo de baptismum absolute in se, ut Sacramentum, alia vero dicuntur per attributionem ad ipsum, adeo quod sine hoc respectu ad baptismum aquæ non est vere baptismus. Vnus ergo baptismus in se, alia per respectum ad illum vnum. Biel 4. d. 4. q. 2. not. 2. vel baptismum dicitur vnum tantum, quia non potest iterari. Turrecrem. lib. 1. cap. 8. ed. decimum.

9. *Baptizans aquæ tantum remittit culpam, non sanguinis & flaminis.* HAE R. Habemus in actis Apostolorum, quod D. Petrus dixit, Act. 10. Qui prohibet hos baptizari, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Rursus eodem capitu. legitur de Cornelio. & D. Paulo quod baptismum flaminis erat conuersus, priusquam ab Anania baptizaretur. Communis sententia Doctorum, quod decedens martyr est, qui voluit baptizari, & non potuit. Ratione ergo effectus, quia gratiam conferunt, delent peccata sanguinis, & flaminis baptismata. nunc dicuntur Sacramenta, quia respiciunt verum, ac proprium Sacri Baptismi aquæ.

Bapti-

7 *Baptismus flaminis, & sanguinis sunt proprie Sacramenta.* Hoc est contra D. Paul. ad Ephes. 4. Vnum baptisma. & Symbolo. vñu baptisma, & dictis Concil. & Sanctorum. Namque septem sunt Sacramenta. At illa baptismata conotant respectum ad baptismum aquæ, quod est verè Sacramentum. Martyrium etiam esset Sacramentum, si baptismus etiam esset Sacramentum. Conuersio mentis in Deum esset Sacramentum, si baptismus flaminis esset Sacramentum. vnum ergo Sacramentum baptismi, quod imprimit characterem. Soto 4. dist. 4. quarta.

8 *Baptismus flaminis & sanguinis imprimunt characterem.* H A E R. Quomodo imprimunt characterem cum baptizentur baptismo aquæ? at quod imprimit non iteratur. Tantum ergo baptismus aquæ imprimit, vnde dicitur in Concil. Flor. tom. 3. pag. 505. Cuius verba sunt hæc. Inter hæc Sacramenta tria tantum imprimunt characterem. Baptismus, Confirmatio, & Ordo. & Trid. sess. 7. can. 9.

9 *Baptismus flaminis, & sanguinis sunt satis ad salutem consequendam cum quis aqua poterit baptizari.* H A E R. Ad quid Cornelius D. Paul. sunt aqua baptizati, ad quid eos baptizauit qui Spiritum sanctum acceperunt. De aqua dixit Dominus. Nisi quis renatus fuerit. Imo verò ea saluant ratione, baptismus sanguinis, & flaminis, quare nus aquæ Sacramentum respiciunt. Nemo ergo fidat suo proposito, sed quanto tuis fieri potest, & fuerit permissum aqua lauetur, vel ad sacrum fontem accedat.

10 *Baptismus sanguinis, & flaminis faciunt ex trito contritum.* Affirmant aliqui, negant nonnulli, & quod hoc tantum baptismo aquæ competat scribunt. Quodcumque dicatur stat fides.

11 *Baptismus aquæ est ipsa aqua.* H A E R. E. Quæ erit materia, vel pars baptismi, si aqua est ipse baptismus? Ex ipso etiam nomine hic error tollitur. Nam baptismus importat ablutionem exercitam actu. nam baptizo idem quod abluo importat. Rursus remanet aqua in fonte, at non Sacramentum. Demum illud est Sacramentum, quod ex aqua, & verbis confurgit. Hoc voluit D. Paul. dicens Eph. mundans eam lauacro aquæ. vsus ergo aquæ cū verbis est ipsum Sacramentum.

12 *Baptismi institutio non habetur ex sacris litteris.* H A E R. Si iterum essent repetenda, quæ supra in Decisionibus ex sacris litteris enarrauimus non sufficeret dies, nec annus. Nam hoc nobis satis erit. Quod Apostolis dixerit Dominus. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Lact. lib. 4. de vera Sapientia, cap. 15.

13 *Baptismus fuit ne ante Passionem, vel post institutus?* Digladiantur Scholastici in hac dubitatione, quæ ad fidem parum conducit, & frustratorium est querere tempus, quando de re constat. Verum ut Sacerdos absolutam omnibus numeris habeat ex nostris laboribus de Sacramentis cognitionem. Hanc paucis perfringo. Alex. dicit, quod quando Christus baptizatus est, tunc materialiter & potentialiter fuit institutus. At post resurrectionem officialiter instituit. Richar. d. 3. q. 5. r. dicit, quod Christus insinuauit instituendo factum, dū à Ioanne baptizatus est. Secundo instituit factum, dum per Discipulos baptizauit. Io. 3. & 4. & instituit verbo quando misit binos. Tertio, confirmauit signo, quando ex eius latere exiuit sanguis & aqua. Præcepto, quando post Resurrectionem dixit: Ite do cete omnes gentes. Magister sent. 4. dist. 3. dixit. Ante Passionem fuisse institutum, & ab Apostolis ministratum, & hanc probabilior opinionem ex D. Aug. super Ioan. tract. quinto, & 13. & epistola ad Silentiolum. Hanc sententiam amplectitur D. Th. At si quis dicat post passionem, & ex Cruce, non erit hic reprehendendus de fide. Nam & ante poterat institui, & à Passione virtutem suscepit.

14 *Baptismi materia non est aqua.* H A E R. E. Non igne baptizandum sed aqua. Nam Matth. 28. Baptizantes eos, ait Dominus, hoc est abluentes. & Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto. Act. 8. de eunucho dicitur, quod peruenerunt ad aquam viam, & Philippus baptizauit eum. & 10. dicitur. Nunquid poterit prohibere quis, vt non baptizentur? D. Paul. 1. ad Corin. 6. sed abluti estis. & ad Titum 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Aqua fuit Christus baptizatus. sic scribit Clemens I. tom. 1. pagina 51. & Eugen. 4. in doctrina Sacramentorum. tom. 3. pag. 505. & Trident. sess. 7. can. 2. Later. sub Innoc. can. 1. Patres idem docent. Chriofit.

Chriofit. Rom. 24. In Ioan. Nam q per necessaria sit aqua, inde perspicuum est, & c. ad ostendendam aquæ necessitatem ait. Nunquid aquam, quis prohibere potest. Dydimus Alex. lib. 2. de Spiritu Sancto:

15 *Baptismus potest confici sudore lachrymis, & Urina.* H A E R. Naturalis aqua exigitur & quæ conferuet aquæ naturam, licet transeat per mineralia, vel cineres. Huiusmodi vero, quæ commerata sunt, non sunt aquæ. Vfus enim Domini, & Apostolorum, & dicta Conciliorum ac Patrum naturalicm aquam exigunt. Sic ergo uti possumus lixiuo, & balneorum aquis, quia aquæ naturam retinent.

16 *Baptismus Græcorum, non est verus baptismus.* H A E R. Nemo est, qui hoc dixerit, & in Synodo Flor. decretum est verum esse Baptisma. Nam eadem est materia, nempe aqua, eadem forma in nominis Patris, & filij, & Spiritus Sancti. Ergo verum baptismum arguit Dur. 4. q. 1. dist. 3. Quomodo cum quæ vero persona ministri exprimitur, vel per primam personam dicendo. Ego, vel per tertiam dicendo. Baptizetur seruus Christi, non tollit sacramenti veritatem, & efficaciam.

17 *Baptizans non habet prescriptam formam verborum.* H A E R. Hoc confutatur ex verbis Domini, & Apostolorum consuetudine. Concil. Lat. sub Innocentio tertio Flor. pag. 505. col. 2. Clemens prius, idem obseruandum esse admonuit, & elicitur ex Can. 4. sess. 7. Concil. Trid. D. Amb. in lib. de ijs, qui mysteriis iniunguntur cap. 4. Cathemennus nisi baptizatus fuerit in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti, remissionem non potest accipere peccatorum. D. Aug. de Baptismo contra Donatistas lib. 6. c. 22. Certa illa Euangelica verba, sine quibus non potest Baptismus consecrari, tantum ualent, ut per illa sic euacuetur quæcumq; in præce uiciofa, contra regulam fidei dicitur. Dydimus. Alex. lib. de Spiritu Sancto. Et lauacrum detur atque firmetur, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. De his inferius.

18 *Baptizari adulti non possunt.* H A E R. Quo modo Apostoli omnes, & alij immuneri homines sunt baptizati. Hoc ergo certum est, & ex decreto Concil. Trid. licet primo probetur, quod possunt pueri baptizari, tamen, nec expectanda est ætas Christi, ut

aliqui hæretici putarunt, sess. 7. Can. 12. 19 *Baptizari Infantes non possunt, quia non sunt sui iuris.* H A E R. Referunt aliqui Dionys. lib. de Ecclesi. Hieron. cap. 7. affirmare esse traditionem Apostolorum, q infantes baptizentur. Orig. in Caput sex. ad Rom. dicit ecclesia ab Apostolis traditionem suscepit, etiam paruulis baptismum dare. D. August. 10. super Gen. ad litteram cap. 23. Consiuetudo matris ecclesiæ in baptizandis paruulis nequaquam spernenda est, nec ullo modo superflua deputanda nec omnimodo credenda nisi Apostolica esset traditio. Idem dicit lib. 4. Contra Donatistas, c. 24. D. Hieron. ad letan. Adducunt alij rationes, & exconimia in part. Cathedismi. Primo Deus uult paruulos esse saluos. Matth. 19. Sinite paruulos ad me venire. Secundo. Paruuli circumcidebantur ergo possunt baptizari. Tertio. Legimus totam familiam esse baptizata. Ergo & paruuli, qui ibi erant. 1. Cor. 1. Quarto. Si ab Adam perditionem quare à Christo redemptionem promereri non poterunt. Ex his condemnatur hæresis Petri de Banis Galli, qui dixit paruulos baptizatos non posse saluari. Hoc habemus ex Concil. Cart. 5. cap. 6. & solet. 3. ca. 5. Obijciunt Hæretici. Ad baptismum requiritur fides. At paruuli non habent. Ergo nec possunt baptizari. Multa pro eius enodatione dicenda occurrunt. At illud primo dico, quod fides in adultis exigitur, non in paruulis, sed tantum fides ecclesiæ, & hoc uolunt illa uerba. Nisi crediderit & baptizatus fuerit. Nat. 16. Nam adultis prædicabant & catechizabantur, & postea erant baptizati. Dico secundo q paruuli habent fidem antefusceptum baptismum, habent postea, quod satis, vt ait D. Bern. super cat. cap. 66. & D. Aug. de baptismo paruulorum, & habetur de cons. di. 4. cap. Filius Dei. Dicunt aliqui, quod etiam in pueris est fides eo modo, quo nos nescimus, & sicut nos ex sacris litteris habemus infantes esse in utero esse sanctificatos, & repletos Spiritu Sancto, sic est de fide dicendum, quorum respectu potius (vt puto) est pia quam uera. Nam dicat R. Lingius, si recordatur, quam nam habuerit fidem, quando est baptizatus. Ergo certe, ac si nunquam fuisset recordor, & hoc alij de se dicunt, quem enim actum fidei infantes habere possunt ea ætate? Dicitur infunditur gratia quare, non etiam fides.

des. Alij dicunt, quod non mea fides exigitur quando sum paruulus, sed satis est intentio Christi precipientis. Cypria. Epistola 8. ad filium. Deus ut personam, non accipit, sic nec ætatem. Concil. Mil. can. 2. Lateran. sub Inno. Car. 1. Chriost. Hom. de Adam, & Eua. Debere paruulos baptizare propter originale peccatum. D. Bern. sermo. 66. super cant. Expresse hi omnes docent per nullos esse baptizandos.

20 *Baptizari potest peccator adultus, qui habet voluntatem peccandi.* H A E R. Quid magis sacrilegum, atque absonum excogitari potest, quam admittere peccatorem, qui uoluntatem habet deprauatam, & Hominem sceleratissimum inter Dei filios computare si peccator est, certe impedit ne sacramentum suum fortiatur effectus, non inchoatur in eo noua uita, non ergo obstinatum possumus ad sacramenta admittere. Et pro confesso ab omnibus est receptum.

21 *Baptizatus cum intentione perseuerandi in peccato, sed tamen cum intentione Ecclesie non suscipit uerum sacramentum, nec charitatem, sed debet rebaptizari.* H A E R. Licet hæcenus ex patribus, nec concilijs aliquid quod directe confutasse inuenire potuerim. Tamen, quia Concil. Flor. & communis Doctrina Sanctorum est, quod ex tribus conficitur sacramentum nempe materia, forma intentione, & ministro, & adhæc tria sunt in peccatore, sequitur quod impriatur charater, sed tamē tam minister baptizans, quam homo baptizatus grauissimum committit sacrilegium.

22 *Baptizatis peccatoribus est iniungenda penitentia.* H A E R. Docet Apostolus Rom. 11. Sine penitentia sunt dona Dei, & omnem reatum tollit Baptismus, ac penam, Synodus Colonienfis, Decr. 10. & Aug. illa Tom. 7. pag. 745. & Tom. 3. pag. 854. dicit. In quo tamen ipsa Baptismi uirtus nobis deest, ut quæ non solum peccati omnis reatum semel ademit, sed contra concupiscentiam adhuc hærentem in nobis, & desideriorum bella cientem firmat uires nostras per Spiritum Sanctum. Conci. Flor. omnis quoque penæ, quæ pro ipsa debetur. Trid. sess. 5. decr. de peccato originali. Reatu originalis peccati remitti.

23 *Baptismus non tollit omnia peccata.* H A E R. Facilius est conuincere ex sacris literis. Nā Ezech. de Baptismo dixit. Et fundam super

eos aquam mundam, & mundatimini ab omnibus inquinamentis Vestris cap. 36. & Dominus Marc. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Act. 22. Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua in uocato nomine ipsius, ait Ananias ad Paulum. Hoc decretum est in Concil. Flo. in Doctrina de sacramentis. Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpæ, originalis, & actualis, & Trid. Sess. 5. Decreto de peccato originali. Si quis IESU CHRISTI Domini nostri gratiã, quæ in baptismo confertur reatu orig. peccati remitti negat, aut et essent nõ tolli totũ id, q̃ peccati propria, & ueram ratione habet, sed illud dicit tantum radi aut non imputari Anathema sit. Patres omnes hoc scripserunt. Cypria. lib. 2. Epistola 2. ad Donatum. Corporis licet manente compage, hominem animo, ac mente mutaret. Basil. Hom. 13. inter homelias uiatorum arg. ait. Baptismus est captiuorũ, & aeris alieni remissio. Dam. lib. 4. Orto. fid. cap. 10. Peccatorum remissio omnibus equè per baptismum donata est. Greg. Nazi. Oratione in Sanctum Lauacrum. Ipsa baptismatis gratia, ac suis, non mundi diluuium, ut olim, sed vnjuscuiusq; peccati cõtinet purgationem. Clem. Alex. lib. 1. Padagogi. ca. 6. Qui tingimur absteris peccatis, quæ diuino Spiritui, instar caliginis tenebras offendebant. Chriost. Hom. ad Neophitos, sed multis quidem uidetur celestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Amb. lib. 1. de sacramentis cap. 4. Transitus à peccato ad uitã à culpa ad gratiam ab inquinamento ad sanctificationem. D. Hierony. Epistola 83. ad Oceanum omnia nobis in baptismo condonata sunt crimina D. Aug. lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 13. Dicimus baptismum donare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina non radere, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur quasi rarisarum in capite capillorum, unde crescant iterum refecanda peccata. Greg. Mag. lib. 9. Epistola. 39. ad Theotistam patriam. Nihil ergo ei, de peccati sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum, ipse qui redemit. Beda in caput tertium. Ioan. Quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit, filius mortis descendit, sed filius resurrectionis ascendit. Scholasticos

saluos referre tantum est, quia omnes conueniunt in 4. sent. loco dicto. Lutheri ergo hæresim sic expugnatur.

24 *Baptismus Ioannis conferebat gratiam.* H A E R. E. Pauci sicut ex patribus, qui differentiam horum scripserunt. Cypri. serm. de Bapt. Christi. Preparabat Ioannes uiam Domini, lauando exteriũs corpora licet plenam non habeat uirtutem. Leo Primus Epistola 4. Tom. 1. Concil. pag. 636. Conci. Flor. Sess. 7. Car. 1. Si quis dixerit Baptismum Ioannes habuisse e eandem uim, cũ baptismo Christi. Anathema sit. Hoc uoluit idem Ioã. insinuate dicens. Ego quidẽ baptizo in aqua in penitentia, qui autem post me uertur est fortior me est, ipse uos baptizabit Spiritu Sancto, & igni. Matt. 3. Rursus, quare D. Paulus cũ uenisset Ephesum rebaptizauit eos, qui baptismo Ioannis baptizati erant. Chriost. ergo sapientif se Hom. in Matth. 10. Explicans ea uerba. Matth. 3. A. Venit Ioannes Baptista prædicans &c. tenet, quod non conferebat gratiam. Ergo Caluinus errauit ca. 7. Inst. suarum, affirmans Ioannis Baptista Baptismũ conferre gratiam.

25 *Baptizantes possunt pecuniam pro prætio exigere.* H A E R. Simoniaca uitiũ est hoc licet mendicitas sacerdotum apud Græcos id permittat. Gelasius tamen, & Ecclesia nostra, & fides prædicant cum D. Paulo Gratis accepistis gratis datã. Caiet. etiam scribit, quod si sacerdos non uult baptizare sine pecunia, potius nõ est baptizandus, At si unus tantum est sacerdos, & nullus alius minister tunc potius soluenda est pecunia, quã permittere eum sic mori, quia soluit non quasi præcium, sed ut auferat obicem impediẽtem ipsum baptizari, nempe Auaritiam. Hoc docet Panor. extr. de simo. cap. Cum in Ecclesia. Ricard. 4. dist. 25. q. 1. 3. 2. 2. q. 100. 2. in fine.

26 *Baptizare non potest (urgente necessitate) Paganus, Hæreticus, Mulier, & quicumque alius.* H A E R. Ne infantem periclitari eũ tingat, ecclesia in Concil. Lat. sub Innoc. tertio, Can. 1. Decreuit sic dicens. A quocũ que rite collatum proficit ad salutem. Flo. In causa autem necessitatis, non solum sacerdos, uel Diaconus, sed etiam Laicus, uel mulier, imò etiam Paganus, & Hæreticus baptizare potest dummodo formam seruet ecclesie, & facere intendat, quod fa-

cit ecclesia. Trid. sess. 7. Can. 4. Si quis dixerit baptismum quod datur ab Hæreticis &c. D. Aug. lib. de unico Baptismo, capit. 9. Quisquis extra ecclesiam fuerit ab Hæreticis, uel schismaticis, tamen Christi baptismo consecratus, cum ad ecclesiam uenerit, non est negandum sacramentum ueritatis, quo imbutus est. Et alibi pluries, Hil. pict. in Psal. 67. Silu. Ph. Tom. 1. pag. 284. Decret. 38. Conci. Hil. c. 33. Tom. 3. pag. 859. Synod. Augustin. pag. 853. Magist. 4. d. 25.

27 *Baptizari ab Hæreticis licite possumus.* H A E R. E. Et si pro temporum necessitate, & instante periculo mortis quilibet possit licite baptizare, non tamen pro suo arbitrio a quocunque licite baptizari potest ut Clem. primus ex Can. 45. refert pag. 22. Episcopum, aut Præbiterum, qui hereticorum, baptismum, aut sacrificium susceperit, deponi præcipimus, quæ etenim conuentio inter Christum, & Belial aut quæ particula fidei cum infideli. Et hoc tenet eccl.

28 *Baptismus hæreticorum confert ne gratiam. Et ille qui est ab eis baptizatus saluatur?* H A E R. Et si durum uideatur, quod modo docemus, tamen, quia est D. Aug. doctrina nemo mirari debet, sed qui hæc hæcenus ignorabat dum eo lumine fuerit illustratus ei gratias referat. Nam D. Aug. de fide ad Petrum c. 37. ait. Firmissimum tene, & nullatenus dubites omnem extra Ecclesiam Catholicam baptismum, participationem fieri non posse uite æternæ, si ante finem uite huius Catholice non fuerit reditus atque incorporatus Ecclesie, & lib. 3. cont. Donatistas cap. 13. Cuius ratio est inquit, propter discordiã fœditatem, & diffensionis iniquitatem. Et Rursus cap. 17. Sacramentum ubique cognoscitur scilicet, quod conferatur tum intra tum extra Ecclesia a Catholico Episcopo, uel sacerdote ministratum. Sed ad peccatorum remissionem extra unitatem Ecclesie, non ualebit nec Sanctorum orationes iuuabũt, neque ieiunia extra Ecclesiam in hæresi, aut schismate constituto Matth. 5. Vade primum reconciliari Fratri tuo. Habent ergo Hæretici baptismum sed non ad salutem, nam extra Ecclesiam nulla est salus. Huius figura fuit Arca Noe, ait D. Petrus. At decet quispiam ergo pueri Hæreticorum si ante erroris cognitionem moriuntur, non saluantur. Quidam dicunt eos non posse sal-

saluari, quia sunt extra Ecclesiam. Secundo, quod hoc est occultum, quid Deus operetur. Ego uero puto aliter dicendum, & sit propositio sequens pro hac re exponenda. Et ad D. Aug. dicendum, quod loquitur de puero baptizato, quid usum rationis peruenit, & non redit ad Ecclesiam gremium.

29 *Baptizari pueri hereticorum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia si moriantur ea uenera etate, antequam ad usum libertatis ueniant saluantur.* Hoc (sicut & mea omnia) iudicio matris ecclesie humiliter submitto. Et probdo. Sunt in baptismo illo omnia requisa, nempe forma materia, minister. Rursum illud est uerum baptisma, ut Ecclesia docet, nec sunt iterum rebaptizandi. Demum. Et si non ad sit fides parentum, est tamen fides Ecclesie & etiam intentio Domini, que saluat. Et addo. Si puer ueniat ad usum rationis, sic baptizatus, no amplius baptizatur. Ergo ille saluat.

30 *Baptizati ab hereticis cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, sunt iterum rebaptizandi.* H A E R. In Concilio Cartagin. S. Cypri. cum. 71. Episcopis dixerunt esse iterum rebaptizandos D. Vero Aug. & Cornelius. Papa contrariam partem tenuerunt, quia in heretico remanet potestas sacerdotalis. Donatistarum etiam fuit error. At quando ad est recta intentio cum omnibus requisitis saluatur sacramentum, ut scribit Leo Primus. Tom. 1. pag. 63. Cuius sunt uerba. Quod si ab hereticis baptizatum quempiam fuisse constiterit ergo hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur. Et Concil. Trid. sess. 7. Can. 4. Si quis dixerit Baptismum, quod datur ab hereticis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendae, quod facit ecclesia no esse uerum baptisma Anathema sit.

31 *Baptizare iterum non possumus, quando forma & materia non saluatur in baptismo.* H A E R. E. Certe nulli dubium esse debet, quod ubi deest uera forma, & materia, quod nullum sit sacramentum. Hoc uult Canon. 47. Apostolorum. Et Synodus Nicena Canon. 19. Cum enim fides eueritatur, non conficitur sacramentum.

32 *Baptizare inuicem possumus.* H A E R. Si fuerit adultus ex indecibus natus, non potest cogi ad fidem. Namque Deus cuncta suauiter disponit, & nemine cogit. Et hoc

teneo etiam de adulto ex fidelibus nato, non enim armis carnalibus uenit Dominus, sed nudus, ac ueritate uerborum non ui, aut fortitudine, ad sua ducit pa seua. sed tantum uiridem ostendendo. Quod docuit Innoc. de Baptismo, & eius effectum. Cap. Maiores. Pueri uero fidelium non possunt in uicis parentibus baptizari, ut alias explicabitur.

33 *Baptismus non est ad salutem necessarius.* H A E R. Adeo sunt manifesta Domini uerba, que ostendunt eius necessitatem, ut superfluum sit multa in medium adducere. Quid enim nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei Ioan. 3. Concil. Trid. sess. 7. Can. 5. si quis dixerit. Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem. Anathema sit. Clemens Epistola 4. ad Iulium & Iulianum. Baptismum uero non accipiatis, spem possitis habere apud Deum. D. Amb. in lib. de ijs, qui mysterijs initiantur. Cap. 4. Sed nisi Baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, remissionem, non potest accipere peccatorum. D. Aug. tract. 13. in Ioannem. Non illi dimittitur, nisi cum uenerit ad baptismum. Nec est satis fides tantum ut affirmat Luther. Nec satis quod Zuig. Quod solus Deus remittit peccata, nam etiam sacramenta eius uirtute.

34 *Baptismi Ceremonie sunt superflue.* H A E R. E. Quoniam Ceremonie Baptismi sunt ex Apostolorum institutione, ut Tertull. Scribit de corona militis & D. Basil. lib. de Spir. Sancto cap. 27. Consecramus autem aquam Baptismi, & oleum unctionis, praeter ea ipsum, qui baptismum accepit, ex quibus scripturis, non ne a tacita secretaque admonitione? Si ergo datur temporis officium, non sunt consulto dimittendae, at si ugens necessitas eas praeterire compellet, non tamen alias, eas obmittere licet. Sed ad conuincendos errores hereticorum uideamus, quod nam fundamentum habeat ex sacra pagina. Primo legitur. Matt. 8. Extendens Iesus manum suam, tetigit eum dicens, nolo mandare. Et D. Mar. cap. 8. Et apprehensa manu caeci eduxit eum extra uicum, & expuens in oculos eius, imposuit manibus suis interrogauit eum si quid uideret. Et ca. 7. dicitur de surdo, & muto. Misit digitos suos in auriculas eius, & expuens

puens tetigit linguam eius, & suspiciens in caelum, ingemuit, & ait illi. & D. Io. c. 9. Liniuit lutum super oculos eius, & dixit ei. uade ad natatoria Syloè. Abijt, lauit, & uidit. & 20. dicitur. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus benedixit eis. Concil. Triden. arguit negantes sess. 7. can. 13. Dyonis. Areopag. de caelesti hier. cap. 2. abunde refert ceremonias baptismi quas omnes modo obseruat Ecclesia. Interrogationem Episcopi. Manuum impositionem. Exorcismum. Abrenunciationem fidei professionem. Fontis benedictionem cum infusione sacri unguenti ad crucis formam. Citationem nois Trimam immersionem in aqua, susceptorem, uel patrinum. Hoc omnia ibi scribit Dionys. Clemens epist. tertia. ad uniuersos de officio Sacerdotis, & clericorum. Orig. hom. 12. in Num. Cyprian. lib. 1. epist. 12. ad Ianuarium. Chrosol. Cathesi prima mystagogica, & cathesi 2. & cathesi 3. & 4. & ea omnia annumerat, quae Dyony. Raban. Maur. lib. 1. de Institut. clericorum, cap. 27. Isido. Hispal. lib. 2. de off. ecclesiasticis, c. 20. Amb. lib. 1. de Sacram. cap. & lib. 2. cap. 5. Rursum lib. de ijs, qui sacris mysterijs initiantur, capit. 1. D. Aug. lib. 2. de nupt. & concup. cap. 18. & 29. Qui omnes probant ceremonias, quibus in baptismo utitur ecclesia.

35 *Baptizans sine ceremonijs non conficit Sacramentum.* H A E R. Claudius quidam Turonensis Episcopus eius fuit opinionis, ut putaret, non esse uerum baptismum, nisi baptizatus tunc signo Crucis signetur, quod est hereticum. Namque aliud est, quod requirantur ceremoniae ad solemnitatem Sacramenti, aliud ad necessitatem, exiguntur quidem primo modo, & sic supra probatum fuit, at non secundo modo, quoniam de Sacramentis non nisi ea sunt a nobis affirmanda, nisi quae ex sacra scriptura habentur, uel traditione. At Dominus instituens hoc Sacramentum, nunquam meminuit signo crucis non ergo est necessarium, nec putandum, cum adeo explicite Dominus hoc sacramentum tam quo ad materiam, quam quo ad formam tradiderit, quod de hoc signo nullam fecerit mentionem. Addo quod in Concil. Florent. & Tridentino, ubi aduulsum Sacramentorum omnium natura est discussa, nec minimum quidem uer-

bum faciunt de hoc non ergo est adeo necessarium, quod sine eo non sit Sacramentum.

36 *Baptizatus non potest gratiam amittere, nisi quando non credit.* H A E R. E. Pluries erit cum erit decertandum, qui aduersus ueritatem clarissimam bellum gerit, quod sola fides sit satis, uel quod ea deficiente damnatur, etiam quod charitas nulla est apud ipsum. Hoc confutatur in Conc. Trident. sess. 7. Cano. 6. Si quis dixerit baptismum non posse etiam si uelit gratiam amittere quantumcunque peccet, nisi nolit credere. Anathema sit.

37 *Baptizatus non tenetur seruare precepta Ecclesiae, nec cogi potest.* H A E R. Luth. Damnat Lutherum Trident. synodus. sess. 7. can. 8. & can. 14. Concil. Tol. 4. cano. 56. tom. 2. pag. 24.

38 *Baptizare debemus igne.* Armeni. Seleucius. H A E R. Ex Domini instituto ostensum est in superioribus, aquam esse materiam Baptismi, & inde dicitur baptismus, id est ablutio. Hoc ex sacra scriptura sacris Concilijs & unanimi consensu omnium Doctorum, adeo quod superfluum est plura dicere. Solum Lectorem admonere, quod eorum motiuum, quo dicitur. Ipse uos baptizabit aqua & igne, ignis non stat pro igne elementari, sed pro Spiritu sancto, qui in forma ignis super Apostolos descendit.

39 *Baptizandi sunt mortui.* H A E R. E. T. C. Post hanc uitam nemo est capax Sacramentorum Ecclesiae. Iam enim non est amplius de grenio Ecclesiae, nec capax medicinae.

40 *Baptizari potest quis pro mortuis.* Cathaphruges. H A E R. E. Redarguit Apostolus hunc errorem. 1. ad Cor. 15. Alioquin quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis si omnino mortui non resurgunt, ut quid, & baptizantur pro illis?

41 *Baptizari non potest, nisi sumat Eucha.* Armeni. H A E R. Baptismus fuit ante Eucharistiam institutus, no ergo necessaria est Eucharistia. Secundo, Dominus nullam fecit mentionem de Eucharistia, quomodo ergo est ad Baptismum necessaria. Tertio, de Eucharistia dixit Apostolus probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, non potest autem infans seipsum probare, & non ergo

Eucharistia necessaria. Quarto, minister Sacramenti baptismi quilibet esse potest, at non Eucharistia, ergo Eucharistia non est necessaria ad Sacramentum Baptismi. Nec est verum, quod eodem modo utriusque Sacramentum nobis præcipiat Dominus.

42 *Baptizatus si peccat potest iterum baptizari.* Anabaptistæ. HÆR. Multa Doctores scripserunt contra eos, quorum auctoritates summarie colligo. Primo, D. Paul. ad Eph. 4. Vnum baptisma, ergo non denuo baptizari quis poterit. Secundo, Christus semel pro nobis mortuus sit, ergo semel tantum de hemus baptizari, quia conspulti sumus cum illo, per baptismum in morte, ad Rom. 6. Tertio, qui iterum baptizat, iterum Christum Cruci affligit, ad Heb. 6. Quarto symbolum ait. Vnum baptisma. Concil. Cartag. 1. cap. 1. dicit: Illicitas esse sancimus rebaptizationes. Clem. de sum. Trinit. & fid. cathol. fidei. Concil. Florent. & Trident. sess. cano. vndecimo, Qui apud infideles fidem Christi negauerit, etiam rebaptizandum qui dixerit anathema sit. Concil. Viennense sub Clem. quin. Baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans est. Basil. lib. de Spirit. sancto, cap. 15. Vnum nouimus salutiferum baptisma, quando quidem vna est pro mundo mors, & vna ex mortuis resurrectio, quorum figura est baptismus. Clem. lib. 6. constit. Apost. cap. 15. Verum tamen initiatos iterum baptizare, crucifigunt Dominum iterum. Damas. lib. 4. de ortho. fide, cap. 10. & rursus rebaptizantur, illi iterum crucifigunt Christum. D. Aug. lib. de vnico baptis. contra Petilianum cap. 13. Ego autem ut quid de hac re sentio breuiter dicam, rebaptizare hereticos quod illi (Cypriani, scilicet & eius socij) fecisse dicuntur tunc fuit humani erroris rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc isti faciunt semper est diabolica præsumptionis. Leo Magnus epi. 79. ad Nicetam Episcopum Aquil. c. 7. Lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apost. Vnus Dñs, vna fides, vnum baptisma. Beda in c. 3. Io. Nequaquam videlicet eam, postquam semel explera fuerit, posse repeti. Demum D. Aug. contra Donatistas, c. 7. affirmat esse traditionem Apostolicam, & canon. 47. Apostolorum hoc prohibet posse rebaptizari.

43 *Baptismus non imprimi charatherem.* HÆR. E. Ex his locis alter error refellitur, quod baptismus non imprimat charatherem, quia per hoc non iteratur, ut Concil. Florent. & Trid. sess. 7. Can. 9. & Can. 13. Quod pueri non sunt rebaptizandi.

44 *Baptismus non habet determinata verba preformata, sed uti possimus quibuscumque voluerimus.* HÆR. Formam Dominus expressit recepit Concilia, & Doctores exposuerunt eam esse sub explicitis, ac præscriptis verbis Sanctissime Trinitatis. In nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti. Sic seruator nos instruxit Matt. 28. Euntes docete omnes gentes &c. Concil. Later. sub Innoc. Canon. 1. In nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti. Et Floré. ait. Forma huius Sacramenti est. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti. Non tamen negamus, quin per illa verba, Baptizetur seruus Christi in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti. Vel baptizatur manibus meis talis. In nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti, verum perficiatur baptisma, quoniam cum principalis causa, ex qua baptismus uirtutem habet sit Sancta Trinitas. Instrumentalis autem sit Minister, qui tradit exterius Sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum minister exercetur, cum Sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur Sacramentum. D. Amb. lib. de ijs, q. initiatur (ut supra diximus) c. 4. D. Aug. Cont. Don. lib. 6. c. 25. Certa illa Euangelica uera, sine quibus non potest baptismus effici &c. Et lib. 3. c. 15. Quam obrem si Euangelicis uerbis in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti Marcion baptismum consecrabat integrum erat Sacramentum. De forma etiam baptismi est Can. Apostolorum 49. & 50. quod fiat in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. & Cōc. Trid. sess. 7. Can. 4. Quod baptizatus ab Hæretico sub noib. Patris & Filij &c. est baptizatus. Fulg. li. 2. ad tras. sine. Vetustissima trinitas est inter scholasticos cōcertatio. An præciat Sacramentum dicendo. In nomine genitoris, & geniti, & in uniuersum. Utrū liceat uti illis uerbis, quod idem significat ex accommodatione usus. At quia nos non est Catholicis decertamus, sed quatenus admonemus, ne contingat errare, & inimicos expugnemus, sumis labijs hæc dubitatione soluo. Et primo obseruo, quod quod de ueritate sac. i. non utrum peccet minuter, nā hoc

hoc compertum est. Quorunda est opinio, quod si mutentur aliquo modo non perficitur Sacramentum, & hoc inquit est de mente D. Thom. Bonau. Ricar. Dur. Scoti. Olchet. Th. de Argent. Per. de Aliaco. Alij è contra quod perficitur Sacramentum, dummodo verba idem significet quomodo cunque hoc fiat. Nouissime Spineus in suis quodlib. idem affirmat, quod si mutentur uerba non conficitur Sacramentum quæ est opinio Her. 4. d. 3. q. 2. Et Ostiensis, & aliorum quos refert Baccò. 4. d. 4. q. 2. 2. His dimissis. Ego subscribo opinioni Caiet. Sebast. Med. in summ. Her. etiam putat hæresim esse, quod liceat uti alijs uerbis, quæ sic docuit Dominus, qui dum alios reprehendit, dignus est reprehensione, nec auctoritates aliquas pro sua noua hæresi afferit, ideo non est audiendus, non enim nostrum est, quænam sint hæreses sancire, sed quænam repugnant sacris litteris, vel sacris Concilijs, tunc ut nostras hæreses dæmonstrat, sed ut illis contrarias possumus applicare. Dicamus ergo quod qui utitur illis uerbis in nomine genitoris, & geniti, perficit Sacramentum. Secundo dico, qui utitur illis non est hæreticus. Tertio, qui assumit ea uerba, & si perficit Sacramentum peccat tamen. Probatur. Dominus dixit Nicodemo, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto &c. Vbi ad Baptismum satis aquam, & inuocatio Trinitatis expressa aliquo modo, & non sub nomine Patris. At occurreret quispiam tunc Dominus noluit formam baptismi. sed tantum insisteret baptismum, ac eius necessitatem exponere. Formam uero postea expressit post Resurrectionem quando binos binos Discipulos misit. At & si hoc uerum sit tamen non est satis. Namque Dominus (ut multorum est opinio) baptizauit Apostolos ante Passionem, & forte Nicodemum. Secundo, quod hæc opinio Caiet, non sit hæretica probo. Concil. Flor. docet quod principalis uirtus est Sancta Trinitas, ergo si illa explicetur erit satis. Tertio. In nomine Patris, & Filia. est uerum baptisma, ut dicitur de conf. dis. 4. c. Retulerunt, ergo erit in nomine genitoris, & geniti. Quarto, Baptizo, & baptizetur sunt uaria, quo ad significatum, & tamen conficitur Sacramentum. Quinto, Hic est sanguis meus. & hic est Calix sanguinis mei differunt, & tamē

conficitur Sacramentum. Sexto, In nomine Patris Iesu Christi & Spiritus sancti non significant idem, nisi ex accommodatione usus, & tamen perficitur Sacramentum. Quod mouet Medicum est. quia Dominus præcepit sub his uerbis baptizare. Hoc soluit Caiet. Nam aliud est loqui de necessitate Sacramenti, aliud de necessitate præcepti, & hoc secundo modo loquitur Dominus, namque peccat, qui alia uerba assumit, non tamen est hæreticus, ut ipse putat. Spineus etiam arguit contra Caiet. Primo efficacia Sacramentorum est ex institutione diuina, ergo illa uerba sunt assumenda. Respondeo negando consequentiam fat est, quod idem significetur ex accommodatione usus. Vel ea uerba sunt necessaria, quo ad præceptum, non quo ad Sacramentum. Secundo, his utitur Christus. Responso ex supradictis habetur. Tertio, per alios terminos tollitur distincta, & formalis significatio. Et hoc soluitur negando, per genitorem, & genitum formaliter significatur persona Patris, & filij. Quarto, confessio fidei in baptismo debet fieri sub expressis uerbis. Dicitur quod etiam illa uerba expriment, ex accommodatione usus. Quinto extra de baptismo, cap. 1. dicitur quod oportet his uti. At locus ille probat, quo ad præceptum, non quo ad Sacramentum. Sexto, Pelagius dicit, quod si quis fuerit baptizatus in nomine Domini oportet eum rebaptizare. At hoc argumentum diuertit à proposito, aliud est baptizare in nomine Domini, aliud in nomine Trinitatis expresso, sub illis, quæ ex accommodatione dem significant.

44 *Baptismus in nomine Christi est uerum baptismus.* Res hæcenus sub iudice pendet. Nam tempore Apostolorum fuit uerum baptisma, ut Nicol. affirmat ad consulta Bulgarou, & habetur de conf. distinct. 4. c. A quodam. Secundo tempore Pelagij multi baptizabant sub nomine Christi, capitu. multi. Tertio est auctoritas D. Ambro. de Spiritu sancto, cap. 3. Quidam recentiores non audent rem hanc absolute, quidnam de fide sit dicendum. Ego uero non meam, sed communis scholæ sententiam, imo Sanctorum Patrum referam dicta, alij de hoc iudicent, quibus data fuerit facultas, potius enim ignorantia, quam arrogantiæ nomen subire uolo. De sacramentis id tan

nam affirmare, & credere debemus, quod sacre literæ admonent, & traditiones cum ergo Trinitas sp explicitæ sit inuocanda, vt Fulg. lib. 2. ad Tranſim. Regem teſtatur in fine, dicens. ſed nec illud aliquatenus eſt omittendum, quo maniſeſtiſſima Trinitatis immenſitas, & per omnia non localis, ſed diuina mirabilisque præſentia demonſtratur dum in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti, ſecundum ipſius Domini præceptum credentes, cognoscimus baptizari. Concil. Floren. & Triden. ſemper quod Trinitas ſit inuocanda explicitè decreuerunt, & Patres locis ſuperius adductis. Eſt etiam fermè totius ſcholæ aſſenſus de hoc. Rurſus. Non ſatis eſt vnã perſonam exprimere, ſed omnes. Scotus etiam dicit. Non audeo dicere, quod baptizatus hodie in nomine Chriſti ſit vere baptizatus, ſed nec audeo omnino dicere contrarium, quod non eſſet baptizatus. Non lego vbi fuerit illa diſpenſatio reuocata. Vnde circa ipſum agendum eſſet, ſicut in dubijs, & eſſet rebaptizandus ſub conditione, vt haberetur de baptiſmo, c. de quibus. Quod ergo dubium eſt, apud Scotum, apud Caiet. eſt eertum, & q̄ licet baptizare contra quem ædum D. Tho. ſed & alij ſunt. Quod vero mouet Caiet. facillimum eſt euadere. Nã tempore apoſtolorum erat. Chriſti nomẽ inſidelibus odioſum. At videntes q̄ eius nomine deſcendebat Spiritus ſanctus reddebatur amabile, & venerabatur; qua ratione ceſſante non tenet diſpenſatio, vt Alex. D. Tho. Biel affirmant 4. dif. 3. q. vnica, art. 2. Ad authoritatem Nicolai dicitur, q̄ referunt ad baptiſmum tempore Apoſtolorum. Dico ſecundo, quod nec Nicolaus reſpondet, quaſi fuerit ei propoſita quaſtio vtrum, in Chriſti nomine ſit baptiſmus ſed an baptizatus à Pagano, vel Iudæo. Vtrum baptiſmum ſuſcepiffet, obiter adiecit de baptiſmo in nomine ad ea tempora referendum, quando baptizabant Apoſtoli. Dico tertio, quod Pontifices poſſunt habere priuatas opiniones, & reſpondere de ſuo ad priuatas dubitationes Episcoporum, & eas abducere, non ſententiam ferendo, vel definiendo, ſed tantum proponere, de quibus littera P. Pelagius vero citra huiusmodi neceſſitatem dicit baptiſmum eſſe nullum. Ad illud vero, quod tempore Pelagij baptizabant multi, hoc

non probant, niſi quod decipiebantur. Ad authorit. Diui Amb. ſi hoc ſic intellexit, dicitur illud dixiſſe, ut ſaluet ueram eſſe Apoſtolorum formam. Nam D. Amb. affirmat, quod ſit neceſſaria expreſſa inuocatio Trinitatis. Nam lib. de ijs, qui inſtantur, cap. quarto ait. Cathecumenus, niſi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, remiſſionem non poteſt accipere peccatorum, nec ſpiritalis gratiæ munus haurire. Hæc Ambroſ. & cum dubia ex certis ſint exponenda, dicendum de eius mente, quod extra caſum Apoſtolorum non licet.

Cano etiam lib. 6. de loca. Tholog. cap. vlt. ad 7. dicit, quod non cogimur ſateri, quod Apoſtoli baptizauerint tantum in nomine Chriſti, nam quia erant Chriſti miniſtri ideo dicebantur, eius nomine baptizare; & ſic nomine Chriſti hominis ſanctificabant. Non ergo formam datam à Chriſto immutarunt. Nec putandi ſunt Patres, ac Spiritus ſancti omiſſiſſe, ſed in nomine Patris, & filij eius I E S V Chriſti, & Spiritus ſancti baptizari. Dicebantur ergo in nomine, non variando formam, ſed virtutem demonſtrando. ſicut & illud. In te inimicos noſtros ventilaſimus cornu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes in nos.

Item. Ceſis denunciauerunt te omnino loquerentur in nomine Ieſu. Act. quinto. Item D. Paul. multa egit in noie Ieſu. Ac. 9.

45 *Baptizare poſſumus tantum nomine Trinitatis non exprimendo perſonas.* H A E R E T. Quod perſiciatur Sacramentum tantum ſub nomine Trinitatis contrarium eſt ſacriſſiteris, Concilij, ac Doctõribus, vt ſupra maniſeſtaui.

46 *Baptizare non poſſumus quoniam idiomate.* H A E R. Quid opus eſt morari in re certa. Nam mulier etiam apud Hæreticos poteſt eſſe miniſter Sacramentorum, quæ tantum loquitur lingua materna, vbi orta fuerit. Quid, quod Græci, Græco, Latini Latino, Armeni ſuo vtuntur idiomate. Non ergo opus eſt ſapere, quã oporteat in re maniſeſta. Nam nos dicimus Baptizo, quod eſt Græcum, & filij quod eſt Latinum.

47 *Baptiſmus non conſecratur, ſi aliqua verba mutentur.* H A E R. Ex locis prænotatis habemus, quod perſona miniſtri, ut docet

Con-

Concil. Flor. Rurſ. In nomine patria, & filia, & ſpir. & c. eſt verum baptiſma, vt diximus ergo non omnis permutatio variat, vt patet in ignorante muliere, & ſcholasticis omnes.

48 *Baptizare poteſt mulier ſolis nuptibus.* H A E. Florentina ſynodus, & antea Later. probauerunt eſſe verba neceſſaria pro forma, & ex Euangelio hoc ſupra demonſtrauiſmus & patribus.

49 *Baptizare debemus ſine oleo. Suedentes Puir.* H A E R. Inſudant iuniores pro huius conſutatione & rationib. potius, quã authoritatibus pugnant, quæ apud hæreticos, imò ſidem inſimas tenent ſeſ. ego vero rem autoritate Conciliorum, ac Sanctorum probo, Primus locus eſt D. Sylueſtri diſt. to. 1. pag. 229. col. 1. qui ait. Conſtituit, & Chriſma ab ipſo Episcopo fieri, ac conſici, & priuilegium Episcopis contulit, vt baptizatum conſignet per hæreticam ſuaſionem. Hic & conſtituit vt baptizatum linea Presbyter chriſmate leuatum de aqua propter occaſionem tranſitus mortis Concil. Col. to. 3. pag. 796. Cur inſuffletur in faciẽ baptizandi, cur ſignũ Crucis in pectore, & in fronte fiat, cur ſal in os detur, cur aures & nares ipſo attingantur lenianturque, cur inunctio in pectore, & in ſcapulis fiat & cur baptiſmiunctionem in vertice. Concil. Hildeshelm. tom. 3. pag. 839. col. 2. Supplentes circa baptizatum, quod ad vnctionem olei in pectore, & ſcapulis, & chriſmatis in vertice, quod à laicis eſt omiſſum. Synodi. Aug. c. 16. tom. 3. pa. 872. & Mogit. tom. 3. pag. 933. cap. 15. & habetur etiam de conſ. d. 5. c. ab antiquo. Hanc conſuetudinem ſeruarunt Sancti, vt in vita Pelagij. Nonne referunt. Lipp. to. 2. pag. 398. ſcholia 4. & Blaſij pag. 289. 12. 23. & Tom. 3. in vita Ceſarij Dyaconi, pag. 217. ſchol. 2. & tom. 5. refert hoc idem. Patres hoc docuerunt Diony. cap. 2. Hier. Eccl. At vero Pontifex trino Crucis ſignaculo vnctionem in choans inungendum iam Sacerdotibus toto corpore hominem tradit. Clem. epif. 3. ad vniuerſos & c. Perunctus primo oleo, per orationem ſanctificato, vt ita demum per hæc conſecratus poſſit percipere locum Sanctis. Cyprian. lib. 1. epif. 12. ad Ianuarium. Vngi quoque neceſſe eſt eũ, qui baptizatus ſuit. Baſil. lib. de ſp. ſan. cap. 27. & oleũ vnctionis, & inferius. Ipſam porro

olei iunctionẽ q̄ ſermo ſcriptus proditus docuit. Cyrill. Hieroſol. cathacheli. 3. Myſtagogica. Ac primum quidem fronte illi nictur, vt eum abſtergat à vobis pudorem, quem primus homo tranſgreſſor perpetuò circumfererebat. Rab. Maur. lib. 1. de Inſti. Cler. cap. 27. Vngetur illius tunc pectus de oleo ſanctificato. Amb. lib. 2. de ſacram. cap. 5. & lib. de ijs, qui inſtantur. cap. pri. Nonne illud quod ait, ſicut vngentur in capite, hanc conſuetudinem approbat Eccl. eſt uſus; & ſcholæ torius doctrina. Sic exploditur Valdenſium hæreſis. Obijciunt Valdenſes. Apoſtoli ſine ceremoniis baptizabant, quare ergo vti debemus. Dicitur, quod baptiſmus eſt tantæ neceſſitatis, q̄ prætermittant nonnunquam Apoſtoli, at nos etiam eo caſui & ſicut illi utebatur; ſic nos ad ſolemmitatem eius.

50 *Baptiſmus non eſt in remedium peccati originalis.* H A E R E. De originali labẽ plura contra hæreticos adducentur, nunc contra Pelagium pauca aſſeram; quem D. Aug. milies redarguit. & Dauid Pſal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. Et Ezech. Mundabimini ab omnibus iniquamentis veſtris. D. Paul. Eramus natura filij iræ. Eph. 2. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, ad Rom. 3. Mundans eam lauacro in verbo vitæ. D. Auguſ. expugnat validiſſimis argumentis ſex lib. ad Marcellinum de peccatorum meritis, & remiſſione. & de bapt. paru. & ſex alios contra Iulianum epif. 23. ad Bonifacium. In Concilio Meluitano decreuerunt patres hoctom. 1. pag. 482. Placuit, vt quicumque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit eos in remiſſionem peccatorum nõ baptizari anathema ſit. Eſt etiam in eodem tom. epif. 27. Innocentij contra Pelagium. Lippom. in vita Muſæ puellæ, hoc refert, tomo 1. pag. 456. ſchol. 1. D. Hieron. li. 3. cont. Pelagium. Vanus ergo eſt labor Zuingli, qui reuocauit ſepultum errorem Pelagij, ſicut ergo deſictum, ita & donum ait D. Paul. ad Rom. 5.

51 *Baptiſmus non cauſat verè gratiam.* H A E R. Licitum fuit diſputare ante Concil. Trid. quõ, & an Sacramenta continerent, vel cauſarent gratiam. at modo ſancitum eſt ea cauſare proprie, & effectiue gratiam, quod & D. Tho. docet. At de hoc littera S. hoc habetur ſecl. 7. can. 6. de Sacramentis.

H 3 Baptiſ-

52. *Baptismus non est adeo pueris necessarius, quin sine eo saluari non possint precibus, et oblationibus parentum, morientes extra uterum maternum.* Ioannes Vuitcleff. Gersom, & Caietanus tutati sunt hanc opinionem, quorum rationes soluentur. Communis verò sententia Theologorum contrarium docet, & videtur esse magis ad mentem Conciliorum & sanctorum Patrum. Inter epistolas etiam Leonis epist. 72. to. m. 1. dicit Leo. Infantes non baptizatos, non solū regnum Caelorum, verum etiam, neque vitam eternam habere posse, non ergo signo Crucis poterunt saluari. Rursus D. August. epist. 228. ad Hiron. ait. Quisquis dixerit, quod in Christo viuificabuntur paruuli, qui sine Sacramenti eius participatione de vita exeunt, hic profecto & contra Apostolorum prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam. Vbi præterea cum baptizandis paruulis festinatur & curritur quia sine dubio creditur aliter eos in Christo viuificari non posse omnino. Hæc Aug. idem de fid. ad Perrum. Firmissime tene pueros sine baptismo decedentes sempiterno igne cruciandos, & habetur de cons. dist. 4. Idem lib. 3. de anima, & eius origine cap. 9. Noli credere, noli dicere, noli docere infantes antequam baptizentur morte præuentos peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse catholicus. Rursus de peccatorum & merit. & remiss. lib. 4. cap. 23. Nulla ex nostro arbitrio præter Baptismum Christi, salus eterna promittatur infantibus, quam non promittit scriptura Diuina humanis omnibus ingenijs præferenda. Quid clarius. Item ferm. 14. de verbis Apostoli. sic filij fidei, & si ad quandam modum sanctificati sunt, pereunt tamen si non fuerint baptizati. D. Ambros. de uocatione gentium cap. 7. dicit pueros perire, qui non sunt baptizati. D. Greg. vt Author est D. Tho. quod apud Hebreos faciebat sola fides parentum, nunc facit baptismus. Isidor. lib. 1. sent. affirmat, quod moritur infans, qui sic moritur secundum spiritum regenerari non potest. Ansel. de concept. virgin. ali. Si peccatū originale non esset verè peccatum, aut non dānaretur infans, qui moritur sine baptismo nullum habens peccatum nisi originale, aut sine peccato dānaretur. Bern. epi. 77. ad Vgo. de Sancto Victore, sic refertur

nè infantes, qui hanc prohibitionem retate non possunt habere fide, hoc est cordis ad Deum conuersionem, consequenter neq; salutē, si absque baptismi perceptione moriantur. Mag. 4. dist. 4. Paruulis non sufficit fides Ecclesie sine baptismo. D. Tho. quolib. art. 5. Pueri non possunt saluari, nisi per baptismum aquæ. Alex. de Ales. 1. q. 17. memb. 5. & 5. hinc suadet cito baptizari. Bon. 4. d. 4. in expositione litteræ, dicit q non possunt reuocari præcibus parentum. Scot. 4. dist. 4. q. 1. sine baptismo nullo modo posse saluari affirmat Ricar. 4. dist. 4. q. idem. Her. 4. d. 6. 1. sic ergo Scholastici peritiores, oēs idē docent. Rationib. hoc expugno. In veteri lege saluabatur, quia non erat baptismus, & illa erant figura baptismi, ergo adueniente baptismo, & figurato tollitur figura, quæ illis omnia in figura contingebant. Secundo, illa erant ceremonialia, ergo non tenent amplius. Si circūcidimini Christus nihil nobis proderit. Tertio, Deus non reuelauit, ergo non saluat, alio, quia ad quid habere mēdelam & nō manifestare, cum dixerit. Sinite paruulos ad me venire. Quarto, ergo si est alius modus salutis potest baptismus differri. Quinto, ergo potest hoc in Ecclesia introduci sicut de Cathecumenis. Sexto, omnes Doctores affirmant quod ad salutem consequendam exigitur baptismus sanguinis, fluminis, vel fluminis. Sept. salus hominum pertinet ad Deum, quia hæc de causa carnem suscepit, ergo si ex sacris litteris, ex traditione Apostolorum, ex cano. Apost. ex Rom. Pontificium, ex Concil. auctoritate, & nihil de hoc habeatur, nec verbum quidem non est credendum esse verum remedium. Habemus namque ex Apostolorum traditione, & alijs locis ea quæ minoris sunt ponderis, & quare non hoc. Fictitium ergo est Caietani Chirographū, & noua est hæc doctrina contra alios. Ne hæretici occasionem sumant hæc in re contra Patres affirmare quod Caiet. & hanc opinionem tueri, saluo eius rationes, vt cognoscant non esse tantæ efficacis, vt cogant nos cum eo sentire. Obijciunt primo, non est minoris efficacis nostra fides, quæ fuerit antiqua, ergo si tunc saluabuntur, multo magis nunc. Respondeo, quod hoc argumentum est apparens re vera, & quæ pueri non saluentur, non est quod sit minoris virtutis, sed quia alia lex. Dico secundo, quod tunc

tunc erat illa fides loco baptismi. Dico tertio, quod circumcisio non erat ante diem octauum a baptismus potest omnino tempore conferri. Argumentum Caiet. assignat nō causam, non enim minor, vel maior fidei virtus saluat, sed Dei beneplacitum, cuius nulla est ratio, & nunc fides alio modo saluat, inquit D. Thom. nec illa fides saluabat pueros in vtero. Secundo arguitur. Prope est Dominus omnibus inuocantibus, ergo per parentum orationes saluantur. Dicitur, quod loquitur de adultis, vnde subditur, & exaudiuit præces eorum. Tertio, votum satis est adulto, ergo puero fides parentū. Quarto, omni statui est certa via salutis. Dicitur, quod verū est. Ideo pueri, & adulti baptizantur, quo saluantur. Quinto, non est arctata via salutis, ergo si antiqua lege saluabantur, & noua. Dicitur, quod non est arctata imo est vniuersalis, quæ omni populo, non sicut circumcisio, quæ tantum Iudeos, & omni ætate & tempore, & quicunque potest baptizari, & si via salutis non est restricta ait D. Bonau. Sexto, puer potest sine baptismo saluari ait D. Tho. opus. 62. capit. 2. quod per orationes Sacerdotis dum nō inuenit aquam, & orat. ait D. Th. Dico primo, quod illud opus, nō est D. Th. vt ex stylo conuincitur, in his, qui Romæ tempore Reuerendiss. Iustiniani fuere impressa, adducit etiam quædam, quæ non sunt in illis locis terminatis, vt dist. 2. cap. qui queritur & de cons. dist. 4. c. Beati, & alia plura. Dico secundo, quod loquitur de salute Sacerdotis, qui saluatur faciendo, quod in se est, dum orat. Dico tertio, quod pietas loquitur credendo quod Deus suppleat. Septimo, Pium est credere, quod saluentur. Respondeo, quod multa videtur pia apud homines, quæ apud Deum nescimus quomodo res se habeat, nisi fuerit reuelatum. Pium est, quod sine labore acquiramus scientias, & illi potissimum qui laborare, nec studijs ob infirmitatē vacare possunt. Pium, quod plures homines saluentur, pium est tantus numerus Indorum sit saluus, & tamen contrarium fides docet, est ergo Phariseorum pietas. Pium est, quod nullus nascatur demens. Pium est inuitis parentibus infantes baptizare. Octauo, sunt Martyres, ergo possunt saluari. Dicitur, quod non est eadem ratio de ministro ba-

ptismi, & martyrij.

53. *Baptizari non possunt amentes.* HAER. In explicatione huius erroris opus est prius distinguere, qui enim nescit distinguere, nescit soluere. Amētes ergo quidam sunt ab in cunabulis, qui nec vniuersam habuerunt usum rationis. Alij, qui in amentiam incidunt post sui arbitrij libertatem. Nō nulli sunt qui habent lucida intervalla, & aliquo spacio ratione vtuntur. Quosdam etiam prospexi, qui nec omnino sunt dementes, nec sanæ mentis, quia de sua cogitant salute, & quæ ob oculos credenda proponuntur percipiunt, addiscunt, & intelligunt. Primi ergo baptizari possunt, quia ea ratione, qua pueri baptizantur, sic & isti baptizari possunt. Secundi, si dum erant mētis compotes baptismum petierunt baptizari possunt, vt placet Innoc. de baptismo, cap. maiores. Tertij etiam, dum habet lucida intervalla. Alij, qui suboscuro habent rationis usum si querunt possunt baptizari, at non cogi. Hæc est Scholastica sententia.

54. *Baptizari dormientes non possunt.* ERRO. Colligunt Scholastici cum Innocentio loco nominato, quod dormiens potest baptizari si tamen petijt. At si puer delium fuerit poterit & ipse sine dubio baptizari.

55. *Baptizari potest amentis dum fuerit rationis capax, etiam quod nobis peccata dimittere.* ERRO. Pendet ex superioribus huius probatio. Si enim complacet sibi in peccato, quæ conuentio ad Deum, quia fugit nouā vitam, ideo nec Sacramenti erit capax. Nemo enim suæ voluntatis arbitrer constitutus potest nouam vitam inchoare, nisi veteris pœnituerit, de cons. distinctione 4. c. omnis.

56. *Baptizare non potest, qui est in peccato mortali.* HAER. Si hæreticus, paganus, & infidelis quilibet potest baptizare, vt supra demonstratum est, quomodo non etiam qui est in peccato mortali?

57. *Baptizare potest quispiam seipsum.* HAER. Ad quid Dominus misit Angelos si potest vnusquisque seipsum baptizare, & sicut dixit de Eucharistia. Nisi manducaueritis, sic dici poterat, nisi vosmetipsos ablueritis, & sicut de penitentia hoc nobis mandauit, hoc poterat & de baptismo, & tamen explicauit, & misit ministros. Nōne & ipse voluit à Ioanne baptizari? Nōne ipse alios

Apostolos baptizauit. Et qui agit & patitur a seipso, nonne sacramenta sunt cā, nōne minister est causa. Si quis uero adultus mortale propinquum agnoscens, seipsum in flumen proicit, & moritur non saluatur uirtute baptismi a qua, sed fluminis, & si uita superstes esset, iterum debet baptizari.

58 *Baptizare, plures possunt unum, ac omnes formam proferre.* S C A N D A L O S A. Quod est propositum dubijs est inuolutum, ideo ut omnia euadentur. Primo est obseruandum. Si tunc plures ministri, qui uelint baptizare, uel simul proferunt uerba. Nos te baptizamus, numero plurali ad pluralitatem personarum exprimendam. Aut dicunt. Ego te baptizo in nomine singulari, & tunc uel unus alium praue nit in prolatione uerborum, uel simul dicunt. Ego te baptizo, & simul mergunt in aqua. Primi non conficiunt sacramentum quoniam vnus est baptismus, una fides unus Christus ad EPH. Ergo unicuique requiritur minister. Conficit ad dignitatem personae numero plurali uisitur. De alijs uero tenendum, quod ille baptizat qui prius formam expressit. Alij etiam baptizant, quia utuntur forma, & uerbis, ac materia praescripta. sic D. Thom. Pal. Alens. Scot. in 4. delinunt.

59 *Baptizare plures simul, unus minister non poterit.* T E M. Est Scholae placitum fuisse morem nascentis ecclesiae, quod vnus (ob temporum ac fidelium multitudinem) plures simul baptizaret, nec auctoritas, nec ratio contrarium suadet.

60 *Baptizandi adulti, non sunt nisi prius confiteantur.* H A E R. Qui spiritus seruo, a cunctis sacramenti ueneratione prius confiteri uoluerit bene habet, at non tenetur, quia Baptismus est sacramentorum ianua. Et etiam multi ab hoc detraherentur, exposuit tamen internam criminum detestationem, ac contritionem, & sic mens in Deum dirigitur, ac eleuatur.

61 *Baptizatus non debet habere intentionem suscipiendi sacramentum, ut ecclesia docet.* E R R. Non est praesentis loci demonstrare, an sit in ministro intentio necessaria, sed de baptizato loquor, ad quem & in quo necessario exigitur, nec aliquis inuitus debet baptizari. Et D. Aug. 4. Cont. Don. cap. 20. Et refert G. anus de cons. dist. 4. c. Cū pro paruulis. Cum paruuli nec corde credere ualent, nec ore confiteri, alij pro eis respon-

deant, ut impleatur ergo eos celebratio sacramenti. At si pro eo, qui respondere potest alius respondeat, nempe pro adulto, non itidē ualet. De infantibus uero ait D. Bern. ser. 66. super Cantic. Quod fide partum suscipiunt. sicut & Chananeus fides saluauit filiam & illorum fides, qui paralyticum per tegulas dimiserunt, qui animae, & corporis salutem obtinuerunt. Matth. 9. Sic nullum praedictum sustinebunt regenerati, cum sine fide non sint, qui in testimonium fidei baptismum susceperunt. Hæc D. Bern. Nec satis est quod multi dicunt, quod fat est, non ponere obicem; & non requiritur positua uoluntas. Hoc nihil est. Nam odire peccata, eaque praecauere omnis tenetur, alias dimittendo deficit necessaria ad gratiam dispositio. Si enim gratiam recipere quis uoluerit, & sua propria uoluntate non facit, nec querit quod suū est, hic certē est muneris suo. Et qui non credit, iam iudicatus est, ideo nec infidelis potest baptizari.

62 *Baptizari non potest, qui baptizatur, ut fugiat mortem.* T E M. Huius contrarium scribitur de Baptismo cap. Maiores. Si quis terribus, aut supplicijs uehementer percussus, ut mortem euaderet baptizari consentiret. Christianus fieret, susciperet ergo characterem si non gratiam. Nullas. Ad est interitio, forma, materia, & minister. Ergo perficatur sacramentum, hæc enim tantum requiruntur.

63 *Baptizari possunt pueri infidelium inuitis parentibus.* T E M. Est disputatio inter scholasticos, quam longius profequitur Cartus. in 4. & D. Tho. Scot. uero 4. dist. 49. scribit, quod princeps bene faceret si baptizaret. Dur. distinguit, quod pueri infidelium, qui sunt domini, non possunt inuitis parentibus baptizari, sed filij seruorum possunt, sed ecclesia non facit propter imminens periculum, & ne uideatur aliquem cogere. Nostra uero Academia docet, quod nec Dominorum nec seruorum filij sunt illis repugnantibus baptizandi, si tamen hoc quispiam faceret est uerum baptismum. Hanc D. Tho. sententiam approbat Concil. Tolet. 4. cā. 56. pag. 204. loquens de Iudæis. De Iudæis autem praecipit Sancta Synodus neminem deinceps ad credendum uim inferre. Cui enim uult Deus, miseretur & quem uult indurat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed uolentes, ut integra sit forma Iustitia. Hæc

Con-

Concilium. Probat & ratione nostri Doctores. Primo quod pueri Dominorum, secundo quod nec seruorum. Adultus sine propria uoluntate non potest baptizari. ergo nec puer sine uoluntate parentum. Secundo Gratia non destruit, sed perficit naturam. ergo illis inuitis non possunt. Tertio. Periculum est, quod ad parentes reuertatur, quia coacti susceperunt. Quare est indecens, quod fides nostra quempiam compellat. Quod uero nec seruorum probatur. Primo Dominium naturale supra filios proprios tam habet Dominus quā seruus. ergo si illius filius, nec istius. Secundo. Patres suos filios interficerent, si hoc uiderent. Tertio semper nitentur eos, ad infidelitatem reuocare, quod obtinerent, quia si hij plus parentes quam extraneos diligunt ut plurimum. Non tamen negat schola D. Thom. qui in casu siue per accidens possunt baptizari pueri infidelium quoruncūque. Primus casus: Quando parentes sunt mortui, non enim est curandum, quod nolint consanguinei. Secundus casus: quando habentur, ut mortui, siue per incertitudinē siue longitudinem. Tertius si nullum est dubium, quod ad infidelitatem reuertantur. Illis ergo remotis, quae in conclusionis probatione dicta sunt, tunc possunt baptizari. Tangam paucis rationes aduersariorum, ut quisque compendio ueritatem habere possit, contingit enim sepius de hoc disputare in regionibus remotissimis, ubi nulla est codicum copia, nec Doctorum, nec aliquem uidi qui sic summarie hanc ueritatem collegerit. Sunt ergo contraria opinio nis argumenta. Primum, possumus à morte ciuili filium inuito patre liberare. Ergo à morte aeterna. Hoc sic eado, negando quod sequitur. Non enim eadē est ratio de utraque morte. Nam à morte ciuili si liberatur nulla sit patri iniuria, nec filii libertas ligatur. Dico secundo, quod si fuerit iuste condemnatus non potest nec, a ciuili morte cripi. Secundo, possunt inuitis tutoribus ergo parentibus. Dicitur quod non est eadem ratio, namius paternum est ius naturale, non aliorum nisi per accidens. Tertio in iusto bello possumus occidere inuitis parentibus ergo baptizare. Dicitur quod non est eadem ratio, nam in morte non remanet scandalum periculum, ut reuertatur ad fidem, aeterna iustis de causis occidimus. Quarto

compelle eos intrare. Dicitur quod non est sensus quod coguntur inuiti, & nolentes, alioquin perit libertas, & sic etiam adulti baptizari eis repugnantibus. Sed compelle, hoc suade, sic dixit D. Paulus argue. Quinto, poterant in lege naturae inuitis parentibus offerri, ergo nunc baptizari.

Dico quod non militat eadem ratio, nam nulla erat patri iniuria, quod sic offerebatur, neque character imprimebatur, & modus uiuendi erat unus apud omnes. Sexto, laudatur Sisebus, qui hoc fecit. Sed respondeo, quod non de facto laudatur, sed de bona intentione, ac pia mente. Septimo. Alexan. Sextus concessit Dominium infidelium, ergo possunt illi baptizari. Dicitur quod concessit quando ad fidem uenerint, non tamen ut cogantur, ad fidem. De hoc licet P. O. & auo. Diuina lex prius est obseruanda, postea naturalis. ergo debent baptizari. Respondeo quod nunquam Diuina lex praecipit hoc, quod illis inuitis baptizentur. Hoc ex Apostolorum actibus legitur, quod tantum profluentes baptizabant. Imò Dominus dixit. Sinite crescere usque ad messem. Seruemus ergo legem enangelicam, sed prius legem naturae.

Nam repugnat arbitrij libertati ut cogantur. Et sicut non poterant circuncidi inuitis parentibus, sic nec baptizari. Occidere tamen licite possumus, si nobis sint molesti, at eos baptizare iniustum est, & apud Indos multi sic baptizati, sunt ad infidelitatem reuersi. Nec nostri sunt serui. Ex his omnibus fuleitur ueritas D. Thomae, imò ecclesiae consuetudo. Quod non est pium eos baptizare, etiā periculo mortis, aut furtiue, nec mala sunt facienda, ut bona eueniant.

64 *Baptismus aufert omnes penales uisitas.* H A E R. Experientia hoc comprobamus quotidie, quantis, & quibus subiiciamus tormentis, infirmitatibus, doloribus, penis, ac demum morti, quae ultimum est omnium terribilium, quid ergo alia auctoritate oportet hoc confirmare.

65 *Baptizati equaliter suscipiunt effectum baptismi.* Quod per na originalis aequaliter in omnibus deleatur certum est, at quod gratia, quae confertur aequaliter sit in omnibus non est manifestum, imò putant multi

multi, q̄ pro diuine uoluntatis arbitrio maiorem uni conferat, quam alteri, & qui promptiorem se reddebant.

66 *Baptismi effectum non impedit fictio.* H A E R. Supra probatum est, q̄ fides, & intentio requiratur nanq; Dominus dixit. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Et spiritus Sanctus: Discipule effugit fictum ut dicitur Sapient. 1. Recedente tamen fictione baptismus sortitur effectum.

67 *Baptizatus Ioculatorie & interdens facere, quod facit Ecclesia, non est uere baptizatus.*

H A E R. Habemus expressam hystoriam de Eunuchō, qui tamen uere suscepit baptismum. Rursus, sunt omnia requisita ad Baptismum ergo est uere sacramentum. Hoc docet D. Tho. Abbas. Bon. Carth. 4. dist. 6. q. 3. q. 3. & D. Aug. lib. 7. cont. Donat. cap. 53. Non dubito etiam illos habere baptismum, qui quamuis fallaciter id accipiunt, t̄n Ecclesia in accipiunt, uel ubi putantur esse Ecclesia ab eis, in quo societate id accipitur, de quibus dictum est. Ex nobis exierunt. 1. Ioan. 2. Hec Aug.

68 *Baptismus non est uere sacramentum sine Patris.* H A E R. Aliqua sunt in sacramentis, quæ adeo sunt illis necessaria, ut sine ipsis Baptismus subsistere non possit. Ut forma, materia, intentio, & Minister. Alia sunt ad solennitatem, ut sunt omnes ceremoniæ ut supra explicauimus, inter quas patris annumeratur. Et ideo in necessitate, si ne eo confertur baptismus, imo semper, sed tamen peccat, qui sine rationabili causa non obseruat, quæ Apostoli docuerunt.

69 *Baptizans, & Baptizatus, nullam contrahunt affinitatem.* H A E R. Tantam contrahunt baptizans, & baptizatus affinitatem, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, ut dicitur 30. c. si quis & c. Nosse. & c. De eo. & Trid. Concil. Unde decreuit ut sit tantum unus susceptor. sess. 24. c. 20. Circa medium.

70 *Baptizans bis & baptizatus, non est irregularis.* H A E R. Cautum est per Innoc. cap. inter eos, & de cons. dist. 4. Can. Qui bis, & dist. 68. c. 1. Et Doctores omnes in lammis. Verbo irregularitas. Et à solo Papa disp̄sari potest, si consulto & scienter fiat, tam à recipiente, quam à dante. Hoc tamen intelligendum est secundum antiquam consuetudinem. Hodie uero etiam Episcopus

poterit, nisi deuenit ad forum contentiosum, ut dicitur in Concil. Trid. cap. Licet sess. 24. Decreto de reformatione ubi dicitur. Licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto & c. dispensare. Si uero Baptizatus, sub conditione, & ille sub conditione peccat, non est irregularis. Ut Doctiss. Nauarra docet post alios. Et hoc consului Corcyra, de quodam Parocho, qui bis baptizauit sub conditione tamen, & Romæ fuit approbatum.

71 *Baptismus flaminis nullus est.* H A E R. E. T. Fuerunt aliqui, qui adeo decepti sunt, ut putarent, quod etsi adultus, qui non potest baptizari habeat desiderium baptismi, & non possit, & sic moriatur, quod saluari, non potest. Hoc tamen reprobatur. Primo. Impietas impij non nocet ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Ezech. 33. Secundo D. Paul. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, ad Rom. 10. D. Ambr. lib. de morte Valentiniani. D. Aug. 4. contra Donat. cap. 22. & quæst. 84. in quæst. super Leuiticum. Isidori. lib. 2. cap. 24. de offi. eccl. ubi ponit tria baptismata. D. Bernard. Epistola 77. ad Vgonem. Magister 4. dist. 4. & Scholasticorum omnes.

72 *Baptismus aqua cessauit, & solo baptismo sanguinis saluamur.* Flagellantes. H A E R. Nullo innitur fundamento hæc hæresis, Contra quam sunt uerba Domini. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit, non ergo qui flagellabitur. Secundo Baptismus sanguinis ea ratione habet uirtutem, quatenus dependet ab ipso Baptismo aque. Ergo non de se est reuocatus. Contra hanc sunt omnes Doctores. Nec enim licet ex proprio ingenio hæc tradere, sed quatenus ex sacra scriptura habemus. Nullibi uero legitur esse reuocatum, ergo non erit.

73 *Baptizare magnetem, uel Imagines.* Licet. H A E R. Quoniam Hæreticus non est ille qui peccat per errorem intellectus, hinc est, q̄ qui ea baptizat tantum ad amorem prouocandum & bene sentit de fide, & de sacramentis, quod non est hæreticus, licet res in se ad hæresim pertineat. Quia ergo Ecclesia iudicat actus externos, ex quibus interiores cognoscimus, hinc est, quod talia baptizantem semper tanquam suspectum de hæresi iudicauit Ecclesia, quia abutitur

tur sacramēto. Sic docet Iud. Inquis. Verbo Hæreticus, & Casu 12. Ego etiam Assiij uicos gereas Sanctissimæ Inquisitionis, duos in carceribus detinui præbyteros, q̄ magnetem baptizauerant, & ut de hæresi à Prudentissimo Tribunali Sancti Inquisitionis Romanæ de iudicati fuere, ut ex processu, & sententia apparet.

Barac.

Barac, & Debora liberant populum, Iud. 4. 2. Barac filium Abinoem mittit ipsa Debora contra Sisaram, ex præcepto Dei, Iud. 4. 2. Barac cum Deborâ gratias agunt Deo, ob uictum Sisaram. Iud. 5. 2.

Barba.

Barba non radenda in honorem defuncti. Leu. 19. §. 21. a. Barbam non radat sacerdos, aut caput. Leu. 19. §. 2. a. Barba dimidia parte rasa, ac tuniceis ad nates præcis remittit Hanon seruos David, 2. Reg. 10. a.

Barnabas.

Barnabas mittitur Antiochiâ, ut uideat gratiam eius factam, Act. 11. c. Barnabas, & Paulus segregantur ad Euangelij prædicationem. Act. 13. a. Barnabæ Epistola, & Euangelium inter canonicas scripturas computanda sunt. H A E R. E. Scripsit quandam Epistolam Barnabas, quam collegit Clem. Alex. in suis Stromatibus, & Tertullus dicit Epistolam ad Hæbreos esse D. Barnabæ, at non est ab Ecclesia inter authenticas. Et Euangelium, quod eius nomine legebatur, Gelasius tanquam Apochryphum damnauit. Et hoc tenet Ecclesia. Barnabas fuit Romæ, & ibi primus Christi fidem prædicauit, ut testatur Clemens Papa & Martyr in libro primo hystoriarum, quem nominat Beda lib. de temp. ca. 3. Doctoreus hoc idem in Synopsi testatur. Et Alexander Monachus in eius uita, hic Cleme'tem commouit, & in Iudrâ nauigauit, & cum Cæsaream appulisset Barnabam reperit, à quo est ad Petrum ductus, & ab eo ad fidem conuersus, ac Comes peregrina-

tionis illius, & disputationum eum Simone Mago, quas ut auditor nobis poscripsit. Turri. lib. 2. c. 16. in fine.

Bartholamæi Euangelium est auctoritatis. H A E R. E. Patres unanimi consensu reiecerunt, ut Gelasius ait dist. 17. Licet Diony. Areopag. in principio Mysticæ Theologicæ testimonio eius utatur, quoniam non erat res adeo aperta nec ab Ecclesia definita.

Baruch.

Baruch non fuit Sanctus Propheta, nec auctoritas eius est Prophecia. H A E R. Baruch, ut ex hystoria colligitur. Fuit filius Nerij, Filij Maasie, & huius nepos. Hierem. Prophe'tæ Discipulus, ac scriba. Hic post euerfam urbem uenisset cū Hieremia Babilonem, scripsit Hæbraico Sermone lib. Propheticum, quo continetur calamitas, & causa captiuitatis. Concil. Flor. & Trident. inter Canonicos connumerat. Cyrill. Hierosol. oratione quarta inter cathedra. Euseb. lib. 4. de demonst. Euang. cap. 19. Affirmat quoque Clem. Alex. lib. 2. pedag. cap. 3. Ecclesia proponit tanquam Catholicam omnibus. Obijciunt Hæretici. In numero sacrarum scripturarum non ponitur Baruch neque ab Aug. Dam. Innoc. Gel. nec Concil. Ladicenum. D. Hierony. alios Prophe'tas exposuit, in hoc nullam edidit commentationem. Sed hoc refellitur, quod Prophe'tia Abacuch fuit computata à ueteribus inter Prophe'tiam Hieremiæ. Nam Basil. lib. 4. Cont. Eunomium. Amb. lib. 1. de penitentia c. 8. Chrysost. in Hom. Fulgo. lib. 2. ad Trasm. in fine sub nomine Hier. de Trinit. D. Aug. 18. de Ciuit. Dei. c. 33. citant illi uerba Baruch; sub nomine Hieremiæ, & D. Aug. ait. Hoc testimonium quidam non Hieremiæ, sed Baruch scribæ eius attribuant, sed Hieremiæ celebratius habetur. Sic Synodus sexta, sess. 8. sub nomine Hieremiæ. Ex his colligitur esse auctoritatis, sed an esset auctor Hieremias, uel Baruch, res non erat explorata, ut diebus nostris, hoc annotat Vines de eiu. Dei. Sic soluit alterum, quod D. Hierony. non dilucidauit, quia non erat certum, sicut nec de Epistola D. Iacobi, modo tamen ab Ecclesia est receptus, nec uere or illum hæreticum nominare, ne dum temerarium, qui huius Prophe'tæ dicta inficiari conatur, quod

tamen non audeat Conus libro 2. capi. 9. in principio.

Baruch dictante Hierem. scribit uolumen maledictionum aduersus Iudam & Israel, Hier. 36. a

Baruch accersitus ad principes, uerba librilegit coram eis. Ierem. 36. b

Baruch pusillanimitas arguitur. Ierem. 45. a

Baruch tempore uastationis Ierusalem scribit librum, quem legit coram Rege Iechonia, & populo. Bar. 1. a

Baruch liber mittitur in Hierusalem. Bar. 1. b

Basan.

Basan terragigantum. Deut. 3. b

Bathuel.

Bathel pater Rebeccæ. Gen. 22. d

Beatus.

Beati uiri descriptio. Psal. 1. uerf. 1

Beati qui dicendi sunt. Psal. 3. uerf. 1

Beatitudinis descriptio. Psal. 158.

Beatus est dare quam accipere. Act. 2. g

Beatitudo.

1 *Beatitudo in delirijs carnis est locanda.* H A E R. Hebræi non nulli huius fuere sectæ, & dicta omnia Saluatoris, & Prophetarum carnaliter interpretabatur, quam Cherintus tutari non dubitauit. Aduersus quos sicut quæ dicitur Matt. 2. 2. In resurrectione non nubent, neque nubentur & D. Paul. Gal. 5. Qui talia agunt regnum Dei non consequentur & D. Ioan. qui non ex sanguinibus, neque uoluntate carnis, ij ergo sunt filij Dei. Sed frustra in re manifesta etiã apud Philosophos, & in scirpo nodum querimus.

2 *Beatitudo non est perpetua.* H A E R. Non erit certè beatitudo nisi sit perpetua. Nam illa est status omnium bonorum si status, ergo perpetua. Scribit D. Aug. 22. de Ciuitate Dei. c. 20. Et Salomon dixit. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Sap. 3. & c. 5. Quasi stella in perpetuas aternitates. Et Dominus. Qui manducat hunc panem uiuet in æternum. Vitam æternam de eis, & Matth. 25. Possidete paratum uobis regnum. Et si pena aterna malorum. Item in ignem æternum, qua non erit, & Sanctorum præ-

mium æternum? Et Dauid in secula seculorum laudabunt te. Isa. 43. Ierusalem oculi tui uidebunt Ierusalem ciui. opt. tab. quod ne transf. nec auf. cla. eius in temp. & omnes sumi eius non ram. quia so. ibi mag. Dominus Deus noster. & Apoc. 3. q. uicerit faciam illum co. in temp. D. m. & so. non egredietur amplius. Rationes adducit D. Tho. contra Platonicos, qui reditum, ac animarum circulum, & Orig. error sic conuincitur, qui dixit. Animas, & Angelos post beatitudinem iterum posse ad corporis miseriam deuenire. 3. Cont. Gent. c. 62.

3 *Beatitudo in hac uita acquiri potest.* H A E R. Quis nostras non experitur infirmitates, qui bibit, qui adhuc non sitiat, quis sua sorte contentus. Et quis tantis procellis non quatitur, non turbatur? In Alemania Bergardi soli erant in hac uita Beati, & modo experiuntur calamitates. Hæc est uita æterna, ut cognoscamus uerum Deum, & qualem misit Iesum Christum. Ioan. 8. Merces nostra multa est in Cælis, D. August. libro 14. de Trinit. capitulo 4. D. Tho. 3. cont. Gent. 48. & par. 2. confutat hanc sententiam.

4 *Beatitudo in re corporea locanda est.* H A E R. Vnum conuincit alterum si omne, quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia uitz. 1. Ioan. 2. quomodo nostra ex eis pendet beatitudo. Imò beati, qui nunc uigent, quia consolabuntur 3. cont. Gent. cap. 32.

5 *Beatitudo non in operatione, sed quiete est locanda.* H A E R. Effet animus ociosus, si hoc uerum est, quod repugnat eius nature. Hinc Dominus dixit. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum uidebunt. Matt. 5. Videbitur Deus Deorum in Syon. & iterum. In secula seculorum laudabunt te.

6 *Beatitudo non est locanda in operatione intellectus, & uoluntatis.* H A E R. Et si uideatur dissonus Scot. a D. Tho. quia tantum in uoluntate locat Scot. Felicitatem & D. Tho. in intellectu, conciliari tamè facillime possunt. Sco. enim in uoluntate, & D. Tho. etiã posuit completiue, sed formaliter in intellectu de quo dicitur. Videbimus eum facie ad faciem, & rursus. Scquor, si quo modo comprehendam. Sic currite ut comprehendatis, & Concil. Flo. dicit animas Sanctorum uidere Dei faciem. De uoluntate etiam

etiã dicitur. In pace in idipsum dormiã, & requiescam, & D. Paul. Maior horum est charitas. Nō solū ergo uidet Beati, q̄ ē munus itelcti, sed diligit, q̄ p̄tinet ad uoluntatē.

7 *Beatitudinem supra naturalem proprijs meritis acquirere possumus.* H A E R. Quæ nam uirtus operatur ultra ea quæ suæ conueniunt naturæ? Et dicitur etiam. Nemo uenit ad me, nisi pater meus qui misit me tra xerit eū. Et Esa. 64. Oculus non uidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Et D. Paul. Quæ præparauit diligentibus se 1. Cor. 2. Et ad Rom. 6. Gratia Dei uita æterna. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiã saluos nos fecit ad Titum. Item iustificati gratis. Et Ioan. 14. Ego manifestabo ei me ipsum. Gratiam, & gloriam debet Dominus. Quid plura? D. Tho. 3. Cōt. Gent. c. 52.

8 *Beatitudinem non meremur proprijs meritis, ex Dei gratia.* Erasmus. H A E R. Si opera mortalium secundum exactam rationem iustitiæ distributiæ pensentur, non est uis capacia diuinæ uisionis, longe enim transcendit illa omnem meritum humanum, omnem iustitiam nostrorum actuum, celsior est omni uirtute humana, præstantior ipsa natura nostra, & gloria potius Dei munus, & singulare donum censenda est quæ proprie merces, aut præmium. Recte tamè ac sancta dicitur, quæ tanta fuerit summi Dei bonitas, & beneficentia, quod nobiscum pepigerit, conueneritque, ut si ei seruiamus licet ex officio hoc præstare debeamus, tamen se nobis illam, tanquam pro mercede tributurum pollicetur. Vnde ait. Si uis ad uitam ingredi serua mandata. Et alibi. Quicumque reliquerit &c. Vitam æternam possidebit. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiã uos. Et D. Pet. Satagita ut per bona opera uestra certam uestram electionem, & uocationem faciatis. Et Synd. Trid. opera iustificati merentur vitam æternam. sess. 6. Can. 33. An de merito congrui, ut multi uolunt, an de condigno, ut puto sit accipiendum, inferius litera. M. Objicit Eras. omnes nostræ iustitiæ tanquam pannus menstruatus, ut ait Esa. At dictum hoc intelligendum non de hoie iusto, sed de populo Hebræorum corrupto in quo non erat qui faceret bonum, non usque ad unum. *Beatus.*

9 *Beatus non uidet Dei essentiam.* Armeni. Petrus

Abail. H A E R. Innane est desiderium nostrum, & frustra cognitum, si quod appetit homo iustus Christianus (non de homine puro naturali loquor) cōsequi nō pōt. Et quod hoc desiderij impleatur apparet. Quia Dñs dixit. Angeli eorū in celis, ip̄ uidet facie patris mei, & iterū. Videbimus eū sicut est. Nūc per speculū in enegmate, tūc aut facie ad facie. Et Prou. 9. Cōmedite panes meos, & bibite uinū, q̄ miseri uobis, māducāt ergo, & bibūt Sācti, quia diuina essentia fruūtur. De qua Dauid. Oñde facie tuã & salui erimus, & D. Ioã. 1. c. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, & uidebimus eū sicuti est. Luc. 22. Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnū, ut edatis, & bibatis super mensam meam, in regno meo. Hoc decreuit ex præmissis locis Cont. Flo. tom. 3. pag. 476. Col. 2. in fine. D. Tho. 3. Cont. Gent. c. 51. Fulg. ad proban. Epistola 4. de oratione in fine.

10 *Beatus nullus uidebit in Cælo Dei essentiam, ante diem iudicij.* H A E R. E. T. Viri gratissimi (necum Græci, quam adhuc sustinent opinionem) in hanc foueam inciderunt, quos ex nomine referre dignum duxi, ut hunc locum posteri cognoscant, & caueāt. Iacobus Apostolus in Liturgia diuini sacrificij pro animabus Sanctorum in Christo quiescentium, præcatur ut requiescant in Paradiso, quasi adhuc ibi non peruenierint. Iren. lib. 5. aduersus hæres. fin. Ait abibunt in inuisibilem locū definitū eis a Deo. Iustinus Philosophus, & Martyr. lib. q̄st. q. 76. Nemini ante resurrectionē ex his q̄ in uitā gessit præmiū redditur. Tertull. lib. de aia, c. antepen. Cōstitimus oēm aiam apud inferos sequestrari in diē Dñi. Cornelius Agrippa, Clem. Rom. Pont. citat, sed forte, nō est apud Clem. sed ipse vir iniquus de suo adiecit. Orig. hom. 7. in Lea. Nō dū Sācti receperūt lēuitiã suã, nec Apostoli qdē sed & ipsi expectāt, ut ego letitię eorū particeps ham. Lact. lib. 7. Diu. Inst. c. 21. Ne quisquam putet aias post mortē, p̄tinus iudicari. Victorinus Mar. super Apoc. Videt sub altare Dei. Exponit pro ara terrã, sub qua sunt aia ante diē iudicij. Prudentius in poematib. suis. v̄ hoc tenere. D. Ambali. 2. de Cayn & Abel c. 2. soluit a corpore aia, & post finē uitæ huius adhuc tñ futuri iudicij ambigua suspēdit Christ. Hom. 39. 1. ad Cor. sup. ea uerba. Si i hac uita tm̄ sperātes, esse-

esse minus miserabiliores, &c. Tamē sine carne ipsa admirandis illis bonis, non fructur. D. Aug. secretis animarum receptaculis, sedibusque requiescit 12. de Gen. ad literā. cap. 9. Theodorētus Cyrensis episcopus ad Heb. 11. Sed hi tamen nondum Coronas acceperunt. Oecumenius ibi. Nondum consequuti sunt bona iustis promissa. Theop. eadem loco Sancti, nihil adhuc celestium promissionum sunt assequuti. Euthymius super Lucam 23. Hoc tradet regnum tempore vniuersalis resurrectionis, de latrone loquens. Ioan. Rom. Pont. 22. Decreto hoc mandauit tenendum vt testatur Ocham in opere nonaginta trium dierū. Et Adriānus sextus 4. sent. de sacramento confirmationis. His tamen non obstantibus Hæreticum est illud tenere. Nam Dominus post mortem ad inferos descendendo expoliatus, ducens captiuitatē, ut prædixit Dauid. Latroni dictum fuit. Hodie mecum eius in paradiso. Luc. 22. Apoc. 6. Datus sunt illis stellæ albae, & dictum est, vt requiescerent tempus modicum, donec impleatur numerus fratrum ipsorum. Et ad Hæb. 11. Adepti sunt repromissiones. Prou. 3. spes, quæ differtur affligit animam, & sic non essent beatæ. Doctores antiqui hoc docent. Basil. Hom. in quadraginta Martyres, dicit. Apertæ sunt vobis paradisi portæ, dignum profecto exercitiis Angelorum, Patriarchis, Prophetis, & iustis omnibus spectaculum. Greg. Nazian. Oratione in Sanctum Cyprianum. Ac Sanctæ Trinitati, cui nunc astas splendorem nobis perfectiorem, & clariorem gratificare. Idem in oratione funebri in Sanctum Athanasium. Tu autem e supernis propitius nos respice, & populum hunc Sanctum dirige Trinitatis Sanctæ adoratorem. Et in oratione in Diuum Basil. Nunc in Cælis ibique pro nobis vt arbitror sacrificia offert. Chrysost. Hom. 66. ad populum Antiochenum. Sed dulce spectaculum est, regem aureis indutum, & coronatum spectare, & aditantes Duces, & Principes, Duces, tribunos, & militem r. agistros. D. Hierony. in Epithaphio Paulæ Vidue. Ipsi stola 27. ad Eutochium. Et quicquid reuertitur ad Dominum in familia numero computatur. D. Bernar. Sermo. 2. de Sancto Victore. Quaris vbi? Cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno Cælorum. Ita cum tilibus, in tali loco sedet. Ex his verbis, & quæ

fusus ibi scribit. D. Bernar. apparet, quod uel declarat, uel retractat quæ dixit exponens ea uerba Apoc. 6. Vidi sub altare Dei. Benedictus Vnd. in extrauag. Cuius initium. Benedictus Deus in donis suis, pronūciat Hæreticum, qui hoc asserit. Conci. Flor. dixit. Animas purgas in Cælum mox recipi pag. 476. col. 2. Tom. 3. Quod vero de dictis Sanctorum tenendum si iudicare, non audeo, illud tamen ex doctrina D. Tho. audacter profero, quod negant Sancti, animas esse Beatas, uel in Cælo, quia non undecunque absolutam perfectionem sunt consequuti, uel quia remanet aliquid iudicandum, quo ad opera, quæ reliquerunt, nam in die iudicij D. Tho. erit maiori gloria accidentalique præmio coronandus ex fructu quem contulit Ecclesiæ eius doctrina. Aliud ergo est iudicare, quo ad rem, & sic sunt in Cælo; aliud, quo ad modum, & sic remanent iudicandi, quo ad aliquid. Quod etiam decreuit Ioan. 22. Benedictus loco dicto excusat eum, quia morte prægrætuus rem absoluere non potuit. Velfecundo, quod fuit eius opinio, quā tenuit antequam esset ad regimē Ecclesiæ assumptus, quam ut Papa, nõ docuit. Obijciunt tertio Quare dicitur. Venite possidete. Si iam acceperunt. Hoc friuolum est. Namque dicit, post discussionem iudicij vniuersalis. Venite, quali dicit eam modo, quia nihil remanet iudicandum, reuertimini, & possidete integram consumatam beatitudinem. Solut D. Greg. 4. Dialog. quod dicitur venite, quia ante animarum sola, nunc corpora quoque assumuntur. Dico tertio. Quod si peccatores erant iam damnati in inferno, sic Beati in Cælo alioquin magis pronus ad punitionem se nobis Deus ostēderet, quam ad gloriam largiendam. Tamen dicit illis. Ite, qui tamen prius descenderant ad tormenta, sic illis, dicit venite, qui prius cum Christo præmia acceperunt.

8 Beati sunt æquales in gloria. Ioan. Luth. H A E R E. Quoniam operatio sequitur formā, quæ verè est principium operationis, lumē autem gloriæ, quo Deum videmus, non est in omnibus æqualiter, quia in omni genere datur unum primum sic & gloria beatorum, quæ uident Deum, nõ est eadem. Hoc uoluit Dominus dicens. In domo Patris mei, mansiones multe sunt. Io. 14. Secūdo. Qui fecerit & docuerit magnus uocabitur

in regno Cælorum, Matt. 5. & 15. Non surrexit maior Ioāne Baptista. Et D. Paul. 1. Cor. 15. Stella differt à stella. Beata uirgo nonne super Choros Angelorum exaltatam testatur Ecclesiā. Angeli non sic sunt distincti, quare non Sancti. Optime ergo Conci. Flor. ubi supra dixit. Meritorum tamen diuersitate alius alio perfectius. Obijciunt, quod Pater familias laboribus in uinea, equale præmium cōtulit, unde murmuratio suborta est; quia idem omnibus contulisset. Hoc soluit D. Tho. quod eundē denarium omnibus retribuit, quia idem erit præmium, Deus uidentis ac fruēdis. 3. cont. Gent. cap. 53. Hoc definit Conci. Flor. quod diuersitas graduum Beatorum est ex diuersitate meritorum. Banes 1. par. q. 12. art. 6.

9 Beati uident Deum per alienam speciem, non in seipso. H A E R. Nulla datur similitudo, quæ possit Deum representare, quia est in finitus ergo Beati uident Diuinam essentiam per ipsam met, ita quod est, quod uidetur, Et quo uidetur. Hoc significant ea uerba. Videbimus eum facie ad faciem, & D. Ioan. Videbimus eum sicuti est. Nam diuina essentia unitur intellectui secūdo aliquod esse, quo informat ipsum, & facit in actu. Hic tamen cautum reddo lectorē, non enim dico quod sicut species intelligibilis unitur nostro intellectui, sic diuina essentia. Etenim species actus intellectum, per esse ipsius speciei, quod tamen ab ipsa specie distinguitur, non enim ipsa species est suum esse, sicut nec est res, quam representat. At diuina essentia, est suum esse, & idē representat, & representatum, & perficit intellectum, vt potens sit intelligere tanquam principio formali, gerit ergo vcem speciei ait Caiet. 1. par. 9. 12. 2. & 5. ad secundum. Sicut ergo tunc uidemus facie ad faciem, quando absque alio medio in quo, & immediate sic Beati uident diuinā essentiam sine medio. Ecce similitudo. D. Tho. 3. cont. Gent. cap. 51.

10 Beati non egent lumine gloriæ, ut Deum uideant. H A E R. Hoc damnatur in Clement. de Her. cap. ad Nostram. De hoc lumine dixit Dauid. In lumine tuo uidebimus lumen, id est diuinam essentiam. Et Isa. 60. Erit tibi Dominus in lucem sempiternam. Erat lux ueram quæ illuminat omnem hominem, & Apoc. 12. Caritas Dei

illuminabit illam. Quæ omnia dicta de lumine gloriæ interpretatur. D. Tho. 3. cont. Gent. cap. 53. Hoc ergo lumine eleuatur ut possit mens nostra Deum uidere, & confortatur tanquam medium non in quo Deum cōspiciamus sed sub quo; & quauis sit quoddam creatum, ac per hoc finitum, tamen est altioris ordinis, ideo eo cognoscimus, non adequado, aut comprehendendo infinitā Dei profectioem, sed attingendo. Caiet. 1. par. q. 12. 5. & Ferr. ubi supra.

11 Undecimo Beatus comprehendit diuinam essentiam. H A E R. Non opus est multa scribere de hoc, quoniam nulla est controuersia. Illud repeto, quod Hierem. dicit. ca. 32. Forti sime magnē, potens, Dominus exercituum nomen eius, & incomprehensibilis cogitatu. Iob. Undecimo. Fortitans uel gloria Dei comprehendens, & uique ad perfectum omnipotentem reperies? Excelsior Cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces? Longior terra mensura eius, & latior mari. Et Salomō 3. reg. 8. dixit. Si cælum, & Cæli Cælorum te capere non possunt, multo magis domus hæc quam ædificauit. Et D. Paul. altitudo Diuitiarum sapient. Dei. Rom. 11. & 1. Tim. 6. lucem habitat inaccessibilem. Si enim comprehenderetur, non excederet nos, nec esset infinitus.

12 Beati mutari possunt de bono in malum. H A E R. E. Anima a corpore separata, non debet amplius pugnare, neque debet malo resistere. Ergo nec poterit mutare sententiam. Secundo Beatitudo est perpetua, ut contra Origenem probatum est. Tertio Beati habent, quod appeti potest ad quid ergo mutantur, cum non possint sibi contraria appetere. Quarto errant, qui operantur malum, ut dicitur Prou. 14. At non possunt errare. Quinto. Habito sine cessat omnis operatio. Sexto. Amant Deum ergo cōformat uoluntatem suam cum Deo. Ergo nihil Deo contrarium appetere potest. Vnde D. Tho. 4. cont. Gent. c. 92.

13 Beatus scit ne omnia? Non est huius loci questione explicare, quæ circumferuntur de Beatorum statu, tamen, quia ad hanc attinet quam proxime proposuimus, in acta relinquere nolui. Et præmitto hanc distinctionem. Quod potest esse sensus quod cognoscat omnia, quæ Deus suam essentiam prospiciendo cognoscit, & sic non potest omnia

omnia scire, quia diuinam perfectionem, equare non ualet Deus namque scit quæ non fecit nec facturus est unquam, at Beatus hoc scire non potest. Imo excelsior Cælo, inquit Iob. Nec etiam rationes omnes rerum factarum cognoscere potest. Et hoc dicitur Eccl. 8. Intellexi quod omnium operum Dei, non possit homo inuenire rationem. Rursus ea quæ ad prædestinationem sanctificationem pertinent, nec cognoscere potest. Quæ hominis sunt, nemo nouit nisi Spiritus hominis, qui in ipso est, & quæ sunt Dei, nemo nouit, nisi Spiritus Dei 1. Cor. 2. Hæc ergo sunt quæ Beatus ignorat. Scit tamen beatus, non tantum genera species, & individua sub speciebus, & totum ordinem uniuersi cognoscit, & uidet diuinam essentiam, quam pollicitus fuerat Mosi Deus, Ego ostendam tibi omne bonum. Exod. 33. & uidit D. Paul. Nam tale est nostrum desiderium. Si uidet Deum quare non ordinem uniuersi. Hoc docuit D. Grego. 4. Dialog cap. 33. Quia in illa æterna hereditate oēs cōi claritate Deū conspiciūt, quid est, quod tibi nesciant, qui scientē oīa sciunt. Quod uerū est, non tantum modo exposito, sed quo ad sufficientiā mediū, quia diuina essentia est quātum in se ipsa est sufficientiū mediū, ut oīa cognoscātur. Vera est ēt, quo ad ea, quæ pertinet ad essentiam beatitudinis. At quod ēt cognoscat singularia, quo ad eorū cogitationes, & operationes singulas nō est necesse, quia nec id appetit intellectus, sed satis est, quod cognoscat, in spē hæc quæ ad singularia pertinet, & nihil ignorat, quæ ad ordinē uniuersi pertinet, quia ista sunt de perfectione nostri intellectus, uident ergo, q̄ beatitudinis p̄fectio requirit. Quomodo uero cognoscant futura, quia singularia non simul oīa existunt sub spē, sed successiue, dubiū est, quia ponere in cognitione beatifica successiones uidet absurdū. At nullū est inconueniens cōcedere q̄ in diuina essentia simul illa uideant, quia æternitate mensuratur illa cognitio. In quā ēt cognoscūt oēs proprietates rerū. Vidēt itaq; oīa simul, non successiue, & per uicam spē, quia intellectus non potest simul plurib. spēbus informari, nec corpus diuersis figuris terminari unum, ergo intelligunt, licet plura sciūt, quia unum contingit intelligere, & plura scire. Caiet. 1. par. q. 12. 10. & q. 58. 2. primum, & 3. cogit.

Gent. cap. 59. Vel dico q̄ plura possunt in intellectu esse per modum habitus, non ut plures. Sic B. Dominicus uidet multa, quæ faciunt pro sua religione quæ non uidet alius Sanctus eo beator, sed ille beator in alijs a Deo cōp̄atur, & alia uidet. Banes, 1. par. q. 12. art. 10.

14 *Beatorum desiderium non satiatur.* H A E R. Quæ nam est beatitudo illa, nisi euacuet omne desiderium. Beatitudo. n. est status omnium bonorū, aggregatione perfectius ut cōis est definitio Boetij. Hoc uoluit. Dauid. Qui refert in bonis desiderium tuum, renouabitur ut aquila inuentus tua. & iterum. Inebriabuntur ab uertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ putabis eos. Apoc. 21. Non esurient, neque sitient amplius. Et erunt ab omni aduersitate liberi, ut dicitur Isa. 49. Gloria. n. & diuitiæ in domo eius. Exultabunt sancti in gloria. Possident ergo regnum opulentissimum, & undecunque perfectum.

15 *Beatus potest uelle diuinam uisione carere.* H A E R. Quoniā qui adheret Deo, unus Spiritus est, cum eo, & Deus omnino immobilis est, hinc & Beati immobilitatem consequuti sunt. Et non cōmouebitur in æternum, qui habitat in Ierusalem. Et ex hoc, & superius dicta error orig. in Periarchon, confutatur quod animæ possunt iterum ad miseriam uenire. Et quia Deum clare uident, non possunt non amare, nec uoluntas remanet amplius libera, quo ad cognitionē beatificam, & si libera sit, quatenus alia cognoscit in Deo, quæ non pertinent ad beatitudinem. Et hoc uoluit D. Tho. Voluntas nostra in quocunque statu ponatur respectu cuius obiecti potest suspendere actum. In uia uero, quia uoluntas nostra non uidet nisi in enygmate non necessario semper amat, & appetit. 3. cont. Gent. c. 62.

16 *Beatorum corpora non erunt clara.* H A E R. Inter alias dotes glorioforum corporum hanc referunt Theologi, q̄ aīe claritas in corpus redudabit. Nā Dns dixit. Fulgebūt iusti sicut sol in regno Patris mei. Mat. 13. & 1. ad Cor. 15. Seminatur corpus in ignobilitate surget in gloria. Hoc præsignauit, q̄ facies Dni in mōte resplendebat. Et Agilia ēt erūt, quia tanq̄ scintilla in arundinetto discurret. Sap. 3. Hoc autē erit nō ad necessitatē aliquam, sed ad uirtutē ostendēdā. Erunt

erunt impassibilia, quia (vt ait D. Paul.) seminatur in infirmitate, surget in uirtute. seminatur in corruptione, surget in incorruptione. & hæc sunt apud omnes pro certo.

17 *Beati non uidentur sensibus ad delectationem.* H A E R. Non a deo stultus D. Th. & Theologi, q̄ fateatur Beatos sensibus delectari, vel quō ad uenerē, vel cū Cerere, & Bacchō. i. cibis, hoc nāque exclusam est, sed tñ sensibus delectationes percipient, quia sensibile erit spiritaliter cōiunctū, ut cum quis delectatur de re apprehēsa per sensum, est alia delectatio sensus, quæ est per cognitiōnē rei sensibilis. Beati ergo utitur sensibus per ipsam cognitionē sensus, ipsis delectabilem, non p̄ uilitatē naturæ (vt modo euenit) quia natura uel eget extrinseco conseruante. D. Th. 4. cont. Gent. c. 26.

18 *Beatorum corpora non erunt super omnes caelos.* H A E R. Obrinebunt corpora nostra, q̄ propriū est cælo; ideo & super caelos erunt. Itē nos cū Christo erimus, qui est super oēs caelos, ut ad Eph. 4. Ascendit super oēs caelos, ut adimpleret oīa. Licet ergo infirmū sit corpus nostrū, uirtute, gloria, q̄ in corpus redundabit, erit gloriosum supra caelos. Nec cœlū frāgetur, sed simul uirtute Diuina erunt duo corpora, & sic Dominus ianuis clausis, ingressus est ad discipulos, & sic uirtute Diuina duo corpora possunt esse simul. Nā situs, ut est prædicamentum, ac dicit ordinē partiu in loco, non est de rōne rei quantæ, ut sic, sed situs, ut dicit ordinē partiu in toto, & sic sequitur corpus, ut primarius effectus, ex quo sequitur diuersitas partium in toto, & diuersitas corporū in loco, nec possunt sic esse plura corpora simul, quia non sunt distincta nisi variis sitib. ideo primus situs, qui est secundarius effectus dimensionis potest suspendi Diuina uirtute, & duo corpora esse simul. Nec est de rōne quantitatis, ut habeat partes extra partes in loco, & unaquæque sit in loco, sed quod habeat partes secundum reales distinctiones distinctas. Poterit ergo diuina uirtute reduci corpus ad minimam extensionem, & à minimo loco contineri per subtractionem partium, puta q̄ Camelus intret per foramen acus. & sic D. Aug. colligit, q̄ Dominus intrauerit ianuis clausis, licet ex Euangelio non habeatur apertē, quia potuit aut per fenestras, aut alio loco inuisibiliter ingredi. 4. c. 87.

19 *Beati non resurgent ætate, quæ Christus surrexit.* E R R O. Quoniā puerilis ætas imperfecta est, ac tñ senilis. Hinc demōstrant Sancti, q̄ resurgemus omnes in mensurā etatis plenitudinis Christi, ut docet iad Ephel. 4. Doctores omnes in 4.

20 *Beatorum sensus ab excellenti sensibili uide possunt.* H A E R. Et si res modicæ utilitatis uideatur, uerum quoniam pendet ex supradictis de dotibus corporum, q̄ erunt impassibilia, ideo ne cladi poterunt ab excellenti sensibili. puta lumine. Nam & si sit inproporionatura secundum se considerando, non tamen ut ab anima gloriosa roborati, ex qua erunt ad totam latitudinem rerum sensibilibus proportionata, quod à damnatis negatur.

21 *Beatorum dotes, quæ ad animam non erunt in Beatis.* H A E R. Ex facris literis Beatorum dotes, quæ ad animam pertinent uideantur. Nanque Isa. 61. dicitur. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit aīa mea in Deo meo, quia induit me Dominus uestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me, quasi sponsam decoratam corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. & Psal. 44. Altit. Regina à dextris tuis in uestitu deaurato. & iterum omnis gloria eius filiæ Regis abintus in fimbriis aureis, circumamicta uarietate. & Cant. 1. Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turris, collum tuū, sicut monilia. Dotes uero anime sunt uisio, fruitio, delectatio, quæ Cathechismus exponit supra Symbolum. artic. 12. in fine pag. 120.

22 *Beati possunt peccare.* H A E R. Ex dictis tot, actantis de beatitudine cōuincitur hoc esse hæreticum, quia beatitudo est perpetua. Non possunt non amare Deum, atque ideo nec peccare.

23 *Beati possunt ne mereri?* Quoniā secundū cōmunem Theologorum sententiam. Tria exponuntur ad meritum, quod sit in uia, secundū, q̄ sit Dominus sui ipsius. Tertio, charitas, & cum aliqua harum conditionū Beatis deficiat, sequitur, q̄ nec mereri possunt. Potest tamē esse meritum in illis, quo ad augmentum præmij accidentalitatis, & hoc usque ad diem iudicii. D. Thom. 2. 2. q. 13. 3. secundum.

24 *Beati dolent casus nostros.* H A E R. Tristitia, neq; dolor erit amplius, neque ullus æstus, non erit ergo dolor, aut alia passio, nec quod

quod eos cruciari, aut affligere possit, sed omnia bona, ut iam diximus. At Concionatores, utuntur huiusmodi loquutionibus improprie, ut fidelium animos à peccatis reuocent. Dicuntur dolere, quia non uolunt, nisi quod Deo placuerit, at quia Deo displicet peccatum & iniquitas, hinc & sanctos de nostra miseria, ac peccatis dolere, ac conqueri, dicunt Doctores.

25. *Beati habent fidem.* H A E R. Tantum charitatem remanere docuit Apostolus. At D. Thom. aliquando saluat fidem, quo ad firmam adhesionem. pri. 2. q. 67. infra, verbo, Christus.

Beatus est dare, quam accipere. Quia in nullo Euangelistarum hæc legitur propositio, unde aucti sunt aliqui eam negare. At quoniam D. Pauli autoritas maxima est, & ab ecclesia recepta. Qui dixit. Meminisse nos oportet uerbi Domini nostri Iesu Christi, qui dixit; Beatus est dare, quam accipere, quod & si eius nulla fiat ab Euangelistis mentio. Hoc est, quia non omnia scripta sunt. Tamen Apostolus, uel à spiritu Sancto, uel ab alijs Apostolis audiuit. Ideo est autoritatis, quæ D. Luc. scribit Act. 2. G. & inter ueritates Catholicas computatur, ut docet Turri Crema libro 4. parte 2. cap. 9.

Bellum.

Bellum nulla ratione est Christianis permittum. H A E R. E. Hanc quam primò seminauit Manichæus hæresim, probarunt recentiores hæretici Luth. Eras. Decolamp. Corn. Agrippa. Et ad hos uanissimos homines conuincendos, ex sacris litteris primum & feram testimonia. Primò recolendum est plura, & atrocia bella à Domino geri iussa per Mosem. Et in legenaturæ. Abraham suorum manu, cum quinque regibus congressus est, quibus prostratis, & prædam recuperauit, & Loth nepotem suum à captiuitate emit, quod factum maximè in scriptura probatur. Plura alia bella fuere optimo iure, & ratione suscepta, ad iustitiam conseruandam. Rursus legitur. Exod. 17. Orante Moyse vincitur Amalech. Pugnante, & orante Iosue stat Sol, ut inimicos eodie expugnaret, ac superaret. At dicunt hæretici, licitum fuisse in ueteri lege, at non nobis. Non negant, quod Mosès hortetur

bellantem populum. Deuteronom. 20. Da Egressuris Indeis ad bellum, iubet Deus. ab omni re mala custodire se. Deute. 23. b. Bellat Deus pro populo suo, cuius aduersarios se occisurum promittit, antequam ingrediantur terram promissionis. Exod. 23. fi. Bellat Deus pro Iosue, lapidibus occidens inimicos. Ios. 10. b. In bello aderat Deus ipsi Iosue, consulens quid ageret. Ios. 10. D. Ad bellum processurus Gedeon contra Madianitas, & Amalchitas induitur Spiritus Dei. Iud. 6. g. An bellaturus sit contra Philisteos consulit Dauid Dominum. 3. Reg. 1. Reg. 1. e. Victoriæ exposcens Dauid contra inimicos exauditur. 3. Reg. 8. e. Negare hæc non audent Lutherani, sed dicunt illis eum permittum, quia erat Deus ultionum, nunc uero liberè egit. Sed dum Caribdimurgitem uicant, merguntur in Scillim. Si bellum eraticitum eis, quare non nobis, ut nostra iustitiam ueamur contra inimicos. Si non licet, quare D. Ioann. Baptista dixit militibus: contenti estote stipendijs uestris. Luc. 3. Si ergo licet stipendium suscipere, ergo & bellum, & sic dum uenissent ad eum milites, non condemnauit eos, nec desistere iussit. Bellum est à Deo institutum in uindictam maiorum, ac honorum defensionem, ut docet D. Pet. 1. cap. 3. & Paul. ad Rom. 13. Nicolaus primus in suis decretis, ut dicitur. tom. 2. Concil. pag. 775. col. 2. Ut spirituali simul, & materiali gladio tandiu malignos illos eorumque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones, uel quæcunque ecclesiasticæ hoc facto, uel quocunque pacto distraxerit, seu direpte sunt, reuocantur, & habetur 15. quæst. 6. Idem Pontifex inferius addit. Si nulla uiget necessitas non solum Quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est à prelijs abstinentum, si autem inenitabilis uiget importunitas, nec Quadragesimali tempore pro defensione tantum sui, quam patriæ, seu legum paternarum est bellorum preparationi proculdubio parcendum. Ne uideat licet Deum uideatur homo tentare, si habet, quod faciat, & suæ, & aliorum saluti consulere non procurat, & Sanctæ Religionis detrimenta non præcauet. Longa oratione hoc in Later. Synodo probauit Episcopus Madruenensis sub Leone X. Ex his itaque locis habemus licitum esse bellum, & milites non tenentur restituere in iusto bello, et si animo peruerso

peruerso, auferant. Rursus, quod & si priuata personæ bellum non liceat, potest tamen Respublica pro sua defensione, nam unicuique licet absque moderamine inculpate tutelæ, & natura id suadet, ut in animalibus uideamus. Possumus & die festo, et quod non ad sit necessitas, quia non est opus seruire, nec de se illicitum, maximè si non omittatur Diuina. Nam & ludimus, & Choreas, & nuptias celebramus die festo sine peccato. Ad iustum uero bellum tria exiguntur. Primum, autoritas principis. Secundum, quod iustis de causis suscipiatur. Tertium, quod sit recta intentio, uel ut bonum promoueat, uel ut malum uideatur. Quibus sublati iniquum est bellum. Hoc docet D. Aug. ser. de puero Centurionis, & epistola 149. Bonifacio Comiti consulit, ut iustum bellum aggrediatur. Graui (ait) de pugna conuerteris, dubites nolo, uile tibi cuiusque dabo consilium arripe manibus arma, oratio aures pulset auctoris, quod non scripsisset, nisi pro comperito habuisset licitum esse nobis bellum. Est ecclesiæ definitio apud Clarum Montem, sub Vrba. II. & Conci. Lat. sub Calisto II. & Lucius III. in Concilio Veronæ. Quid clarius contra hæc noua monstra?

3. *Bellum clericis nunquam est licitum manu propria.* T E M. Sunt ad altiora instituti Clerici, & in huius signum Petro dictum fuit. Mittere gladium in uagina. Matth. 26. ideo non licet, imò sunt irregulares. Licet tamen clericis in articulo necessitatis, at non ratione iustitiæ, & si sint tunc irregulares non refert, nam est irregularitas cum præmio æterno. Quando etiam, sequitur uictoria pro pace uniuersali ecclesiæ, licet clericis etiam quod non ad sit publica autoritas, & alia conditiones. Exigitur tamen semper iusta causa, alioquin etiam si Papa perciperet libidine dominandi, aut uindictæ, peccaret. Ne ergo Ciuitas, uel exercitus ab infidelibus occupetur possunt pugnare, ut dicitur 23. quæstio. 8. cap. clericus, uel dirigendo bombardas, & similia. Diuus Thom. & summi scilicet scribunt. 2. 2. quæst. 40. & Caiet.

Obijciunt Hæretici.

Admonet Dominus, ut si quis nos percusserit in unam maxillam, præbeamus, & alteram. Matth. 5. Ergo non est licitum bellum.

Multi multa scribunt, & primo cum D. August. quod intelligitur quod ad preparationem animi. Ego tamen respondeo, quod aliud est loqui de quouis priuato homine, aliud de tota Christiana Republica. Debet ergo quisquis ille fuerit, ut priuata est persona, sufferre iniurias, ac omnes contumelias, & sic loquitur Dominus. Ut uero tota fides periclitatur, expugnatur, tenetur resistere, & hoc est, quod docet ecclesiæ cum D. Paulo. Non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est, uindex in ira eius, qui malum agit. ad Rom. 13. Nec soluitur, quod illud sit consilium, nam que neque Dominus consilium dedit suæ ecclesiæ, ut non pugnet. Secundò. Deus præcepit diligere proximum, sicut seipsum. Non ergo licet occidere; quod quam magnum argumentum. Non ergo licet iustitiæ occidere reus, qui tollit iustitiam, quid remanet? Medicus non diligit, qui pro salute comparanda membrum putridum abscindit à corpore. Præcipit ergo, ut proximum diligamus, & odio prosequamur uiciosos, superbos, & contumaces hæreticos. Tertio. Bellum est plaga, qua nos Deus uisitat, ergo non resistendum. Fateor sic nos Deus uisitat, ergo non resistendum, quæ consequentia. Nam infirmitate nos uisitat, ergo conuocare medicum, medicinas sumere non licet? Uisitat pauperes fame, ergo non debent querere uictum, quis non ridet? Quarto. Arma nostra non carnalia, inquit D. Paul. ergo oratione erit præliandum. Non negat ecclesiæ, quod orationibus contra Dei inimicos sit agendum, hinc indulgentias summus Pontifex elargitur, processiones inhihet, cõuocat ad ecclesiæ filios, ut sic uincamus, at non tantum oratione, sed alij gladium expugnare inimicos debeat. sic orate Moyse, Iosue superat Amalech. Exod. 17. Vel dicunt Lutherani, si non licet pugnare, quare tot fuerit bella in Germania annis retro actis tempore perditissimi Lutheri, & aliorum, quare ipsi (in quorum manibus erat cor Ducis Saxonie) non reprimerebant, non admonere suos ne sumerent gladium contra nostros. Centuriatores, & Protestantes, quare diebus nostris, & ijs diebus non prohibent suis in Flandria, ut non resistant armis, & non pugnent, quare non docent impudicissimam Angliæ Reginam, ut desistat ab armis?

Licet ergo eis præliari, & non nobis? licet eis nostra eripere, & nobis non tueri nostra, licet eis fideles occidere vi, & armis, nobis non licet hæreticos interimere. Hoc videns Erasmus, fuit in causa vestri non constaret hac in re. Nam, in institutione principis Christiani ait. At Pontificales leges non damnant omne bellum, & Aug. alibi probat. Laudat D. Bernardus milites quosdam, & quid in homine, magis improbanda quam in constantia, nam alicuius dogmatis inscitia ab ignorantia proficiscitur, quæ nonnunquam venia digna est, illud vero ab imbecillitate mentes, leuitateque enascitur, quod turpissimum est. Dicant Lutherani adhuc, nonne admittit imperatoriam Mæstetatem, certè sua tueri pollicentur, & quomodo resistere poterit inimicis, ac Turcis siue bello, quomodo resisti poterit violentorum hominum potentia, auarorum rapinis, flagitiosorum luxurie, superbiorum contumelijs sine bello? quo pacto vim, sine vi repellemus. Apprehendat ergo Christianus arma, & scutum, & exurgat in adiutorium Ecclesiæ. Scholastici scribunt de bello D. Tho. 2. 2. q. 6. 40. Biel 4. d. 15. q. 4. & summæ. Paul. Cortesius 3. sent. d. 7. Archidiaconus 23. q. in princip. qui colligit ex Aug. contra Faustum.

Benedab.

Benedab fœderatur cum Afa Rege Iuda oppugnat ciuitates Israel. 3. Reg. 15. d
 Benadab contemnens Deum vincitur ab Acab, conuertiturque in fugam, & Samaria liberatur. 3. Reg. 20. c. d.
 Benadab impetrat misericordiam ab Acab. 3. Reg. 20. e
 Benadab non occidit ipse Acab, & peccat in Dei uoluntatem. 3. Reg. 20. f
 Benadab Rex Syriæ obsidet Samariam. 3. Reg. 20. a
 Benadab Rex Hazaelis filius, regnat in Samaria. 4. Reg. 3. d
 Benadab suffocato, regnat Hazael in Siria. 4. Reg. 8. d
 Benadab egrotus. consultit Heliseum per Hazaelem. 4. Reg. 8. c
 Benadab Rex Syriæ regnat pro Hezabele patre. 4. Reg. 13. d

Benedictio.

Benedicit diei septima Deus. Genes. 2. a.
 Exo. 20. b
 Benedixit masculo, & foemine dando uiam generandi. Gen. 5. a
 Benedixit Dominus Noe. Gen. 9. a
 Benedictionem promittit Deus Abrahæ in terra Cham. Gen. 12. a
 Benedicit Abrahæ Melchisedech. Gen. 14. d
 Benedicit Deo Melchisedech pro victoria Abrahæ. Gen. 14. d
 Benedicitur Sem, & Iaphet. Gen. 9. d
 Benedicit Deus Saræ dâdo ei filium. Genes. decimo septimo, c
 Quomodo benedixit Deus ipsi Abraham. Gen. 24. d
 Benedictionem promittit Deus ipsi Isaac. Gen. 26. a
 Benedicit Isaac Jacob filio suo. Ge. 27. d. 28. a
 Benedicit Rebecca parentes ipsius. Genes. 24. g
 Benedictio data, filijs, à parentibus, non poterat auferri. Gen. 27. c
 Benedixit Deus Laban propter Jacob. Genes. 30. b
 Benedicit Laban filiabus abeuntibus cû marito Jacob. Gen. 31. g
 Benedicit Angelus ipsi Jacob. Gen. 32. g
 Benedicit Dominus Jacob. Gen. 32. g
 Benedicit Deus domui Putipharis propter Ioseph. Gen. 39. a
 Benedicit Ioseph fratri suo Benjamin. Genes. 43. f
 Benedicit Jacob filijs suis, & prædicat, quæ uentura sunt. Gen. 49.
 Benedictio, qua benedicetur aliquis à filijs Israel qualis. Gen. 48. g
 Benedictio Leuitis à Deo data, quæd fratres Idolatras interfecerint. Exod. 32. f
 Benedicit populo Israel Deus in omni re, & illis nihil deest. Deut. 2. b
 Benedicit Moses Tabernaculo, & omnibus quæ fecerant Beseleel, & Oliab. Exo. 39. g
 Benedicit Moses singulis Tribus Israel. Deuter. 33. a
 Benedicit Aaron populo post oblationem. Leu. 9. d
 Benedicendi populum modus. Num. 6. d
 Benedicit Iosue ipsi Caleb. Ios. 14. d
 Benedicit Iosue Rubenitis, & Galditis, & dimidiæ Tribu Manasse. Ios. 22. b
 Benedicebat Propheta Samuel sacrificio an-

tequam populus comederet. primo Regum 9. b
 Benedicit Dauid populo in nomine Domini post redactam arcam, & completis sacrificijs. 2. Reg. 6. d
 Salomonem comitantibus in collocanda arca. 3. Reg. 8. b
 Benedicit CHRISTVS pueris. Marc. decimo, b
 Benedicit Christus panes, & pisces. Matt. decimo quarto b.
 Benedicit Apostolis ascendentes in cælum. Luc. 24. g
 Symeon benedicit patri, ac matri IESV. Luc. 24. g
 Benedicendum maledicentibus nobis Luc. 6. e. 1. Pet. b
 Benedicit Paulus maledicenti. 1. Cor. 4. c

Benedictio.

Benedictiones omnes sunt superflue. HAER. Tot actanta adducta fuere de benedictionibus, ut Caluinus confutetur, ac Magdeburg: contineantur qui Idolatras nos appellant. Et de benedictione aquæ diximus supra. & addimus hoc loci ex Clem. lib. 8. de constit. Apost. aquæ benedictionem esse ab Apostolis traditam, & constitutio hæc est. Benedicat Episcopus aquam, aut oleum Sin uero non aderit Episcopus, benedicat Presbyter præsentis Diacono, dicat autem in hunc modum: Domine Sabaoth Deus virtutum, creator aquarum, & amator hominum, qui dedisti aquam ad bibendum, & oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ, ipse etiam nunc sanctifica hanc aquam, & oleum, ex nomine eius, qui obtulit, vel aquæ, quæ obtulit, & tribue vim sanandi, & depellendi morbum, fugandi Dæmones, & expellendi omnes insidias per Christum, spem nostrâ, cum quo tibi gloria honor, & cultus ac Sancto spiritali Amen.
 Ecce quantâ sit antiqua huius benedictionis authoritas. Non enim inuenit Alex. ut Rlingius putat, sed innovauit, ut diximus supra. Nisi enim suo tempore hic ritus fuisset in Ecclesia receptus, non illis uerbis usus fuisset. Nam dicit. Aquam sale conspersam populis benedicimus, imo si ipse huius cultus author fuisset, dixisset.

Statuimus, ordinamus (sicut cõsueuerunt Rom. Pont.) aut uolumus, siue alio simili. traditio ergo Apostolorum est, ut cum Basilio dicebamus. Et hoc ad effectus dictos.

Nam si nullam haberent uirtutem ad quæ benedicenda erit. Vel dixit D. Paulus. Quod sanctificatur per uerbum Dei. Sanctificatur ergo creatura, ergo habet uirtutem alioquin frustra sanctificatur. Non ergo fit in gratiarum actione, sed sanctificatione. Hanc consuetudinem renuunt, quæ in Ecclesia tam Orientis, quàm Occidentis fuit recepta, imo & in Germania, ut synodus Moguntina dicit. tom. 3. pagi. 937. Vxterem morem in Ecclesia sequimur, dum saltem, aquam, & ceteras quasdam res in usum fidelium per orationes in Verbo Dei præparamus. Quem morem (audiante Magdeburgenses) nemo reprehendet, qui secum reputauerit Ecclesiam, inter cetera salutis, & utilitatis suæ, tum augendæ, tum conseruandæ præsidia, etiam exorcizandi potestatem contra insidias Dæmonum aliasque noxias potestates euerrendas accepisse. sed tanta dixisse sit satis.

2 *Benedicere cibos non tenemur.* HAER. Benedicunt Brentiani cibum ad imitationem Domini, sed non ex præcepto traditionis Apostolicæ. Nos uero benedicimus, quia Dominus ante, & post Resurrectionem benedixit, antequam apponeret Discipulis. Benedicimus quia ex Apostolica institutione habemus, ut testis est. Clem. li. 5. in extrema parte.

3 *Benedicimus ne dum cibos, sed Cathecumenos.* Ut statuit Concil. Araus. tom. 1. pag. 623. & Orig. li. 8. cont. Celsum. Vbi gratias egimus, pane uescimur, quæ utique oratione, & precibus, sanctius quoddam corpus conflatur, quæ sanè sanctiores hos reddit, qui mente integriore hoc ipso utuntur. Tale est Canobitarum institutum, ut D. Dominico legitur, ac Benedicto, ac Francisco.

4 *Benedicuntur omnia, quæ sunt ad usum hominum.* Ut apud Augustinam tempore inuictissimi Caroli V. fuit repetitum. Nec improbetur benedictio rerum, quæ exorcismis orationibusque ad usum hominum præparantur. tom. 3. pag. 864.

5 *Benedicuntur vestes, loca, & uasa ad sacros usus.* Ut legitur in eadem synodo. tom. 3. pagina 874. Parochi, & quibus

in nostra Dyocesi verbi Dei predicatio incumbit. populum doceant, loca, vestes, & vasa usibus prophanis exempta, & Sacramentorum Christi ministerio mancipati, ideo consecrari, & benedici ut sciamus nisi sacris, & Diuinis rebus vacandum, gratia Dei illic, ceu Diuino numine presente. Præterea res alias humanis vibus necessarias in nomine Christi per orationem ministrari, & verbum Dei benedici, ut nobis diuina beneficia contra aduersarias potestates, incantationes magicas, fraudes, machinationes inimici perniciter nos oppugnantis prosint, & uirtutem concipiunt.

6 *Benedictio nuptiarum laqueum est animarum.* Magedeburgenses Centuriatores. H A E R E T. Non mirum si Centuriatores non æstimant nuptiarum benedictionem, cum nec recipiant Sacramentum matrimonij, sed si nuptias non sunt benedicendæ, Cur Deus primas nuptias benedixit? Legitur enim Genes. 1. Benedixitque illis, & ait. Crescite, & multiplicamini. sicut ergo ab illis nuptiarum copula exordium sumpsit, sic & benedictionem. Hinc Apostoli Diuini Sacramenti cultores, vt res pro dignitate susciperetur, & vt omnia honestè fieret decreuerunt, vt Sacerdotibus ministerio cum præcibus & oblationibus celebraretur. Hoc docuit Euaristus Roman. Pontif. Alioquin quando sanctius erit nostrum coniugium infidelium. Rursus dixit Apostolus 1. Tim. 2. saluabitur per filiorum generationem si permanserit in fide, & dilectione cum sobrietate. & D. Ambro. lib. de virginibus docet, quomodo & quibus uirtutibus filios erudire debeant, ut eorum meritis delicta sua redimantur. Quid autem magis aptum, quam quod matrimonium oratione & benedictione publica Sacerdotis sanctificare. Hanc consuetudinem uetustissimam in Ecclesia Orientali, & Occidentali, renouat Concil. Trid. sess. 24. ca. 1. de matrimonij reformatione. Obijciunt Magedebur. Hæc est laqueum potius animarum. At si hoc est verum, ois lex abrogata est, nisi enim esset lex nõ esset peccatū, sed quid dico? Benedictio Dei illaqueat nos, quid absurdius? Orationes Sacerdotis in Ecclesia Laqueum parant. Verum profecto dicunt, sed laqueum diaboli, & peccati, atque nolunt benedictionem Germani elongabitur ab eis. Secundo est idolatriæ vitium

aquam, saltem benedicere, palmam, herbas, cibos, naues. Nam ponunt fiduciam in creaturis, neque Christus, neque Apostoli hoc fecerunt. At neque hoc probat. Namque non rebus illis in se, sed vt per verbum Dei sanctificatis attribuitur virtus illa, & Apostoli tradiderunt, & Christus obseruauit, vt diximus supra. Tertio, ad quid campanas benedicere, ecclesias consecrare, & id genus, quæ omnia sunt Papistarum inuenta. eadè est ecclesia consecrata, & non consecrata calix benedictus, & non benedictus, & corporale. Et hoc falsissimum est. namque per orationes, & benedictiones sanctificatur res illa, vt docet D. Paul. 1. Tim. 4. Quarto benedicere est Dei beneficia agnoscere, & gratiarum actio potius, quam ibi sit aliqua uirtus, & hoc docet D. Tho. 2. 2. q. 84. ca. 4. fin. vbi dicit, quod benedicere nostrum est Dei beneficia agnoscere. Hoc nihil aliud concludit, nisi quod nostra benedictione gratias Deo referamus, quod concedo, atque tantum hoc, & nulla sit uirtus in re, per Dei uerbum sanctificata est falsum. Nam gratia Dei est illis, ceu numine Diuino presente, vt diximus. Quid quod Sacerdos, dum Eucharistiam consecrare uult, benedicit materiam. Adhibet ergo ecclesia benedictiones quibusdam rebus, loco consecrationis, sic Episcopus benedicit uasa, vestes, & omnia quæ ad Dei cultum deputantur. Nec omnis benedicere potest, nec minor presente maiori. Benedicit tantum, qui habet ordinem ex merito Christi, sed ex proprio merito conuenit etiam Sanctis, & auctoritatem soli Deo, imprecatur uero, vel optatur. vt cum D. Tho. loquitur conuenit omnibus. li. quarto, distinct. decimanona, quæstione prima, artic. 2. quæstionculla 1. secundum.

Benedictus, Augustinus, Bernardus, & reliqui omnes damnati sunt, nisi eos paniterit. Vult. Erasmi. Lut. H A E R. Sinagoga Sathanz immo dissensio, & pater mendacitij damnat Viros sanctissimos, quorum cineres alij doctissimi, atque peritissimi uenerantur. Damnant Germani sanctos, quia diuitias possidere suis reliquerunt, vt commodius studiis vacare possint, & orationibus, at si eis diuitias condonassent, vt Bacco, ac Veneri totas habenas relaxarent, essent uiri sancti. Sed quid demens miror, tuum est Erasme eos lacerare, & dam-

namur, qui non es de ecclesiæ gremio vestrum est Centuriatores eos blasphemari, quos ne dum vestri progenitoris, sed orbis uniuersus recepit. Nec tacuit Concil. Constantiense, imò damnauit hæc error. Hoc uero (quod possessiones tenere Monachis permiserunt) Apostolorum exemplo fecerunt, qui ad augefcente cura rerum ad ministrandarum, ne ab oratione, & uerbi Dei predicatione distraherentur, septem Diaconos elegerunt, viros probatos, qui rebus ecclesiasticis ecclesiæ præsentent, ac eas administrarent, unde in Actis legimus. Nõ est bonum nos dimittere uerbum Dei, & ministrare mensis. Moyses quoque uir Deo acceptus septuaginta ex senioribus populi elegit, qui pondus cum illo sustinerent in causis cognoscendis, vt liberius Diuinæ contemplationi vacaret, & ijs, quæ ad Deum tantummodo pertinent. Martha etiam Responsum fuit. Turbaris erga plurima. Trident. Concil. sess. 25. c. 20. omnibus libratiss, concessit omnibus Monasteriis Religiosorum, tam uirorum, quam mulierum Mendicantium (exceptis domibus Fratrum S. Francisci de Obseruantia, & Capucinorum) vt deinceps bona immobilia possidere liceat.

Beneficia.

Beneficia Dei erga Iudeos facta, vt cognoscatur esse vnus Deus, & solus. Deut. 4. e
Beneficium, & afflictionem commemoratione ad mandata seruanda hortatur Moses. Deut. 29. a
Beneficiorum memor Dauid, mittit seruos ad consolandum Hannon. 2. Reg. 10. a. b. c
Beneficia sua taceri iubet Leproso Christus. Matth. 8. a
Beneficia curata plura, vnus retinere potest, sine Papæ dispensatione. E R R O N. Contra hanc impiam, & prauam hominum cupiditatem est in primis Decretum Alex. tertij Eboracensi Archiepiscopo. tom. 2. pag. 904. Concil. Lateran. sub Innoc. III. tom. 2. pag. 957. c. 29. & refertur extra de præbendis. c. de multa. Synodus Dyocesana Augustana, c. 11. tom. 3. pag. 870. Hoc repetit Synodus Trid. sess. 7. c. 4. & c. & sess. 24. cap. 17. Hoc prohibet etiam Cardinalibus, & omnibus in dignitate constitutis. Hoc fuerat discussum in Moguntina, c. 64. tom. 3. pag.

943. Sunt tamen casus, in quibus plura beneficia retinere licet, & sunt quinque. Primus, quando illa sunt parui emolumentum, quod non possint sufficere ad sustentationem congruam personæ, vt in cap. Bamere de etate, & qualitate ordinandorum. Secundus. Si vnus ex alio pendet, vt ibi dicitur. Tertius, propter raritatem clericorum, vt 2. r. q. p. cap. clericus. Quartus. Si ecclesiæ dignitati, vel præbendæ sit annexa. De præbend. cap. extirpanda. Quintus. Si vnus beneficium, quis habet in commendam, & alterum in titulum. 21. q. 1. ca. Qui plures. Vnde his uerbis complectuntur. Paupertas, pendens, defectus. Gratia, seruans, ecclesias retinere duas, dat quodlibet horum. Et si hodie cessent quam plures. Imò uero duodecim deformitates beneficiorum pluritate enascuntur. Prima, quia vix vni seruire, quomodo duobus. Secunda. Vnus solus occupat, quod pluribus sufficere posset. Tertia, qui plura retinet beneficia, habet vagandi occasionem. Quarta. Diuinus dimittitur. Dum vnus loco plurium instituitur. Quinta. Hospitalitas, quam exigit D. Paul. in episcopo. Nam, ita non potest ab vno seruari, sicut à pluribus. Sexta. Ecclesia non adeo honoratur, quando non habet vnus deputatum. Septima. Libertatum, & iurium ecclesiæ de perditio. Octaua. Aedificiorum ruinæ. Nona. Animarum in cura negligentia. Decima præstatur fomes ad plura vitia. Vndecima, defraudatio earum voluntatum, qui ecclesiã illam fundarunt. Duodecima. Nimis vnus obligatur, dum pluribus seruire studet. Ratio etiam hoc reprehendit. Nam, qui plura beneficia possidere uult, hic agit contra cultum Dei, ac eius honorem, vt explicatum est. ergo malum est, nisi excipiat ob casus propositos.

2 *Beneficia omni etate, hoc est pueris, & infantibus conferri possunt.* T E M E. Indignum certè est, vt qui pedagogo indiget, aliorum uiuat suffragijs, ac sacro altari assistat, & si non potest gaudeat honore, sine labore. Et hunc abusum damnauit Alexand. Tertius, scribens Archiepiscopo Cantuariensi. c. 1. pag. 895. Poterit tamen summus Pontifex dispensare ob aliquam ecclesiæ utilitatem, quæ expectatur. Causa studij ob idoneorum raritatem, ut olim erat confue-

um, vel alijs iustis de causis, quas non est nostrum assignare, nec approbare, aut dānare. Absurdum tamen est, & non dispensatio, sed dilapidatio, quod sine ratione, ac maiori ecclesie beneficio, pueri, ac ab vberibus matris pendentes percipiant fructus ecclesie, qui nec dum loqui, ne dum horas Canonicas persolvere sciunt, ad quas beneficiati tenentur, ex sessio. 21. Concil. Basil. Hinc Trident. Synodus statuit. Vt ante decimum quartum annum, nec primam tonsuram, nec beneficium obtinere possit.

3. *Beneficia curata, non omnia visitare Episcopus potest.* T E M E. Eatenus de fide est hoc, quatenus respicit ius Episcoporum, quod est de iure Diuino. Ideo dixit Concil. Trid. Ad reprimendam Claustralium peculantiam, qui nullo pacto Episcopis esse subesse volebat, potest ergo quia successor est Apostolum. sessio. 7. c. 8.

4. *Beneficia hereditaria successione conferri possunt.* T E M. Vt omnem Simonie imaginē abolerent patres, in Trid. Conci. decreuerunt his verbis. sessio. 25. c. 7. Tum in beneficijs ecclesiasticis, ea, quae hereditarie successione imaginē referunt constitutionibus, sint odiosa, & patrum decretis contraria, nemini in posterum accessus, aut regressus etiā de consensu, ad beneficium ecclesiasticum cuiuscunque qualitatis concedatur, nec haecenus concessi suspendantur, extendantur, aut transferantur.

5. *Beneficia cuiuslibet conferri possunt.* E R R O. Elegit Dominus viros ad ecclesie regimē, & ideo, qui ad curam ecclesiasticam assumuntur, attendendum est, qualis, & quanti sint meriti. Et in Conci. Basil. statutum est. Decreto 2. Exhortamur omnes ordinarios collatores, quod in conferendis beneficijs huiusmodi praesertim, quo ad dignitatem respectū habeat singulariter ad Magistros, nec non licentiatos Baccalareos formatos in Theologia, tom 3. pag. 96. colum. 2. in fine. Eodem etiam de corrigendis abusus, quod est suggestio Cardinalium ad Paulum Tertium dicitur. Abusus alius maximi ponderis est in collatione beneficiorum ecclesiasticorum, maxime curatorum. & inferius. Curandum est, vt conferantur viris bonis, doctisque, vt per se possint iungi illis muneribus, ad quae tenentur, in super illis, quos verisimile est re-

ferentiam facturos. Non ergo Italo conferendum est beneficium in Hispania; aut Britannia, aut e contra. Trident. Synod. sessio. 7. ca. 8. Inferiora beneficia praesertim, quae curam animarum habentia, personis dignis habilibus, & quae in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta constitutionem Alexand. tertij, & in Later. quae incipit, quia nonnulli. Et aliam Gregorij Decimi, in Generali Lugdunensi, quae incipit. Licet Canon. Aliter autem facta collatio, seu prouisio omnino irritatur, & ordinarius collator, poena constitutionis Concilii Generalis, quae incipit. Graue nimis, se nouerit incursum. Rursus, sessio. 22. cap. 2. dicitur. Quid exigatur, vt aliquis in ecclesia Cathedrali assumatur. Hoc ex facris litteris habemus. Dignus est operarius mercede sua. Luc. 9. & 1. Cor. 9. Qui altari seruit, de altari viuatur, sic qui non seruit, qui non operatur, quare mercedem percipere debet? Non alligabis os boui trituranti, ait Dominus. Deuteron. 25. at qui non triturat, non persoluit Diuinum officium, non celebrat sacra, quare debet manducare? Et quod dicimus, apertius ostendit Dominus dicens, vt mittat operarios in messem suam. Luc. 10. at operarius suus parci, messis autem multa. Hoc ex vocatione Pauli, & Barnabae, & electione Matthiae. Act. 1. & 13. didicimus. & D. Paul. scribens Tim. 1. cap. 3. explicat conditiones episcopi, ac Diaconi: & cap. 5. de presbyteris ait. Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni sunt, maxime, qui laborant in verbo. Et vt sint ministri Christi attendendum. sic nos existimet Homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. 1. Corin. 4. Et habere de illis bonum testimonium ab ijs, qui foris sunt; ad Tim. 1. 3. & ex D. Hieronym. 8. questio. 1. Licet. Dicitur, qui praestantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior ille eligatur ad Sacerdotium.

Obijciunt aliqui.

Primò. Diuus Paul. habuit curam de omnibus ecclesijs, nam hoc meminit. 2. Corin. Ergo vnus poterit plura beneficia retinere.

Respondeo, quod nulla est comparatio Apo-

Apostolorum ad nostros Episcopos. Dico secundò, quod si pauci sunt sacerdotes, sicut erat tempore nascentis ecclesie poterit eo loci vnus plura beneficia, & episcopatus obtinere. Secundò. Multi sunt, qui plures retinent Episcopatus, Beneficia, & simul sunt Cardinales, & Episcopi. Hoc inferius solutam, nec dignitas Cardinalatus repugnat Episcopali, vt littera C. expli cabo. Tertio. Abique alia electione humana fuit D. Paul. vocatus, sed à Deo tantum, ergo & nos. Gal. 1. Dico, quod si quis à Deo fuerit vocatus, & suam certam reddiderit vocationem miraculis, sicut fecit D. Paul. hic non eget, nisi approbatione ecclesie. Quarto. Dominus vocauit fratres ad Apostolatam, qui erant piscatores. At non est absurdum vocare, & nominare con sanguineos, quando tanti sunt meriti, & tales erant Apostoli vocati à Domino, quia erant in fide magis firmi. Quintò. Qui accipit beneficium debet recompensare, hoc enim exposcit gratitudo. ergo qui accepit ab aliquo beneficium poterit illi resignare. Dicitur, quod Diuina non sunt humanis comparanda, nec indigno beneficium conferendum, nec nominandum. Biel disputat egregie 4. distinctio. 15. questio. 8.

6. *Beneficia pauperibus, qui non habeant unde viuant conferri possunt.* Non est meus animus, dum ex iure refero, quid exigatur; Summi Pontificis autoritate excludere, quae in his potest alia multa. sicut & vnus est, quod in praesenti asserto tangitur. Nam decretum est, quod pauperes, nisi habeant aliunde vnde viuatur, non possunt ad sacros ordines promoueri, ac per hoc non possunt etiam beneficia conferri. Quod est error, aliud enim est ordines eos initiari, aliud conferre beneficia; non potest primum, ne eum mendicare contingat, & ne in Symoniaca labem incurrat. At dum pauper aliàs probus, & doctus, testimonium habens ab ijs, qui foris sunt, non est alijs inferior, nec pauper eas reddit illum indignum, vt ex Apostolorum electione habemus exemplum. Fortia mundi non quaerit Deus.

Imò Diuus Hieronym. scribens Damaso, ait. Clericos illos, conuerit ecclesie stipendijs sustentari, quibus parentum non suffragantur stipendia, & qui habet bona

paterna, non debet assumi, eodem autore, nam sequitur. Qui verò bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto incurrunt, & committitur, & per absurdum tantum iudicium sibi manducant, & bibunt. Nec per hoc errat ecclesia dum diuitibus elargitur ac dispensat, quia vt ait Glossa decimasexta quaestio. 1. c. fin. Loquitur de illis Clericis. D. Hiero. qui ecclesie non seruiant.

7. *Beneficium ecclesiasticum uxori habere possunt.* HAER. Cum de celibatu sacerdotum erit sermo, confutabitur hic error, contra quem D. Thom. scribit 4. distinctio. 37. q. 1. c.

8. *Beneficium sine cura petere licet, at non curat.* DOCET. D. Tho. secunda secundae q. 5. tertium. dum modo sit dignus, & egens quomodo vero peccare contingat in his, sic colligo ex communi Doctorum assensu. Peccat, qui quaerit beneficium, vt fiat ditior, vt lautius viuatur, vel vt fiat Episcopus. quolib. 9. questio. decima quinta c. Peccat dans beneficium non digno, non tamen peccat, si dat sufficientiori, & non meliori. 2. 2. questio. sexagesima tertia. 2. Peccat, qui dat beneficia ecclesiastica indignis consanguineis, non tamen si donat eis de patrimonio, vel quae lucratus est. articulo. 1. c. supra.

At non peccat, si consanguineus fuerit equè dignus. Imò si dat consanguineo indigno, & intendit aliquod bonum proprium, est simonia inquit D. Thom. q. 100. 5. secundum.

Bestialitas non connumeratur ab Aristot. inter humana vitia, nec à Sanctis, quia est extra numerum humanae malitiae, & numerum peccatorum, quae in hominibus reperiuntur, quasi grauius eis; si tamen ad aliquod genus est reducibile, sub superbia locetur, vt ex Augu. docet D. Thom. 2. 2. q. 154. 11. secundum.

Et sicut Bestia, dicitur quasi vastata, & propter crudelitatem, vt docet D. Thom. 1. parte quaestio. 72. Et Bonau. 2. dist. 15. circa textum. sic & vitia illa vastant homines. scribit & Gugl. Scotista, libro secundo, distinctione 9.

Bibliae vulgatae editio non est athenica. H. A. E. R. E. Hanc receptam tot aenis versionem respuunt Hæretici; ut ad suas nouationes apparentes probationes afferre possint. Hanc legendam renouat Tridentina Synodus, sess. 4. Decreto de editione. Si eam Sancti exposuerunt, imo si eam concilia tot seculis receperunt, si eam ecclesia legemdam proposuit, quid tentat innouare celestes orbes? Titelmannus fusius hoc confirmat rationibus.

2 *Bibliam pro suo arbitratu, quisque potest exponere.* H. A. E. R. Hoc decipit multos, qui cum sint uiri peritissimi, ac præstantissimi ingenij, sacra suo intellectu metiri, ac proprio arbitratu exposuerunt, inter quos non nunquam Cardinalis Caiet. Ioannes Picus, qui potius Platónico more opera sex dierum est interpretatus. Quid dicam de Fracisco Georgio, qui in suis Problematibus multa inseruit, quæ an sint non dicam ad scripturæ mentem, sed Sanctorum Patrum, non affirmo. Sancta Synodus, ad coercenda petulantia ingenia, & ut nemo super prudentiæ inmixtus in rebus fidei, ac morum ædificatione, statuit, ut in lucem exire non permittantur, quæ non sunt secundum mentem Sanctorum Patrum. Vbi supra.

3 *Bibliae interpretatio sine nomine potest admitti.* De hoc etiam loco eodẽ habemus decretum, quod non permittatur.

4 *Bibliam fabulis exponere erroneum est.* Non ergo querant concionatores concursum populorum sic diuina tractantes, ut de quibusdam, audiui, sunt enim illi, de quibus D. Paul. ad Tim. Et a veritate quidem auditu auertent, & ad fabulas conuertentur ac Dei uerbi temeratores, ac uiolatores, ait Concilium ibi. Hoc est, quod dixit Caiet. 22. q. 168. 2. quod peccant prædicatores dicendo iocosa recreationis causa.

5 *Bibliam, qui uult exponere ad Hebraicam. Et linguam, ac codices recurrendum est.* H. A. E. R. E. Si hoc esset fides periclitaretur nam Hebræi nostræ legis aduersarij, multo studio, querunt textum corrumpere Hebraicum, quod & experientia comperi, ac expertus sum. Nam Coreyræ postquam ex officio mihi inposito, concionatus sum publice per plures dies de Mytherijs fidei, cum illis disputauim, & certe nil habent non uo-

latum, non incorruptum, tum potissimum ea, quæ de Aduentu Messiae uaticinatur. Ut illud Gen. 49. quod Iacob prædixit: Et Esau cap. Vndecimum, & alia loca. Et si aliter legatur illud inquit est corruptum a nostris Hæreticis, & Hæreticos uocant, qui relicta Synagoga ad Christum uenerunt, & multa sunt nostris exemplaribus contraria. Quod & Euseb. dixit lib. 4. Eccl. Hist. c. 18. Græci etiam scripturam suam extorquet, ut de illis etiam hoc scribere non uereor. Cum Cretaessem, ac Theologiam profiterer, sæpius cum quodam Eremita Religiosis D. Basilij disputare contigit de ijs, de quibus est controuersia inter nos, & cum ad scripturæ dicta ueniebamus, ille respondebat, non sic legendum esse, quod & de Concilijs dicebat, quod si ego conderem ruerent omnia. Tertullianus aduersus Marcionem hoc idem refert, & Euseb. lib. 5. c. ult. Eccl. hist. & D. Amb. super Lucam. Hierony. in proemio super Epistolam ad Philipponem. Orig. in Com. super Epistolam ad Rom. Et in multis Græcis exemplaribus deest tota illa Clausula ei qui potens est. Et in Concil. Sexto Constantinopoli. Macharius, eiusque Discipuli conuicti sunt, quod in confirmationem sui erroris, Sanctorum testimonija, aut truncarint, aut deprauarint, ut legitur act. 8. Rursus, in Synodo septima act. 4. Ostenditur Ico manichos, ex testimonio beati Nili depratati non nullis interposuisse. Et act. 5. Ostensi sunt Synodæ libri quidam ab Hæreticis deprauati. Quinimo sub nomine Vigilij Rom. Põr. duos libros productos, & Epistolarum nomine Menæ, ad eundem Vigilium scriptam titulos ementitos, ac supposititios habuisse eodẽ concilio palam factum est. Leo etiam Epistola ad Palesinos conqueritur Epistolam, quam ad Flavianum scripserat, à Græcis deprauatam. Hic Græcorum morem fuisse Nicolaus in Epistola ad Michaelem Imperat. testatur. Non ergo ad Hebraicam, uel Græca exemplaria cum sint deprauata est recurrendum, & qui Rabbinoꝝ codicibus adhaerent nullam, uel modicam attulerunt nobis utilitatem. Quorsum Caiet. ad Hebræos confugit in Psalmorum expositione cum antea tot & Sancti Patres exposuissent, ne illa ad uirum sic refecerunt. Quid indignius quam Catholicam ueritatem a synagoga quæ Deum non cognoscit

gnoscit, petere illud etiam truncate legitur Rabbini. Dicere in nationibus, quia Dominus regnabit, aliquo è quo uersu illa uerba ab igno. abraha sunt. Caluini etiam, Melanthonis, Erasmi, ac Georgij. Veneti fraudes causas, & ad reliqua ueniamus. Obijciunt aduersarij, Authore D. Hierony. ad Marcell. quæ postrema est, 2. tom. Multa ex Græco codice emendauit latinam. Et super Zach. cap. 8. Cogimur ad Hebræos recurrere, ut scia ueritatẽ de fonte, magis quàm de riuiulis queramus, D. Aug. hoc idem docet lib. 2. de Doctr. Christiana. Damasus Hierony. coegit, ut ex Græco ad ueritatem adhaereret nouum testamentum, ut idem D. Hieron. scribit in præfatione super quatuor Euangelia. At non est difficile respondere, non enim idem iudicium de eo tempore, & nostro. Nam tunc non erit fontes, adeo turbidi, altera quoddam erat maxima dissonantia inter latinam. Vel dicamus, quod tempore Damasij, & Aug. egerent nostri codices emendatione, si Hierony. id præstauit, ad quid modo tenemur ad turbidos fontes. Habemus aquam ex flumine, ex cuius impetu, Dei ciuitas laetificatur. Secundo Num. ult. Editio uulgata habet, quod ne moducit uxorẽ nisi de tribu, & familia sua, nec uir nubat alteri, nec femina. Quod tamen est male interpretatum. Nam Moyses hoc non fecit, & Aaron accepit de tribu Iuda Exod. 6. & 4. reg. Vndecimo soror regis Iuda nupsit Ioiada Põnifici. Elisabet cum esset de filiabus Aaron cognata erat Beatae Virginis, quæ erat de tribu Iuda. Dauid duxit Michol filiam Saulis de tribu Benjamin. Beniaminitis undecim alia tribus iurarunt non dare filias suas, quæ ostendunt nulla lege esse prohibitum. At ista non probant falsitatem aliquam in translatione, ut Damas. lib. 4. ca. 15. Euseb. lib. 7. Eccl. hist. ca. 6. Epiph. Heres. 78. Amb. lib. 3. com. in Lucam. Niceph. lib. 1. cap. 11. Beda lib. 1. in Lucam. cap. 10. Quos ferme omnes sequitur, & hac ratione dicunt Ioseph ex eadem tribu Beatae Virginis esse, ideo de ea nõ meminit Euangelista, quia erat Iudæos exploratum. Et ne mulieres in genealogia communeraret. Lex ergo uerissima est, tamen sic intelligitur, quando mulier succedebat in hereditate, & erat sine fratribus. Beata autem uirgo fratres habuisse nulla tradit historia, ideo Ioseph ex eadem fami-

lia nupsit. Ea uero cessante ratione liberum erat matrimonium, & Leu. 21. Iubetur Pontifex ducere uxorem Virginem de populo suo non de familia, aut tribu. Et Iud. 10. Legitur quod Tholaa & Abimelech erant consanguinei, quorum unus ex tribu Isachar, alter ex tribu Manasses fuit. Et uir leuites de sorte Ephain uxorem duxit de tribu Iuda iud. 19. & Ioseph lib. 5. antiquæ cap. 6. Non ergo mendax nostra editio, quam arguit Osiander. Eras. & Liran. hac in rem iud. 10. Et tamen Hierony. qui sequitur 70. Interpretes sic etiam legunt, ut nos. Secundo arguunt. Vetus latina editio habet Michea. 5. Et tu Bethleem ephrata paruulus es, in millibus Iudæ, ex te mihi egredietur & c. Et tamen D. Matth. eandem nominat dicens. Bethleem nequaquam minima es. Dicitur quod hoc parum interest quomodo cunque legatur. Tertio. Ex Psal. 7. uer. 2. Nos dicimus. Nunquid irascetur per singulos dies? Ad Hebraicam contrarium habet sensum, cui consentit D. Hieron. Dicitur quod nos sequuti sumus. 70. Interpretes qui sic legunt. D. Aug. etiam, licet non ponat interrogationem, tamen eundem sensum continet. Quarto, legitur Ecclesiastes. 9. Nemo scit. Vtrum, odio, uel amore dignus sit. Et tamen multi sciunt, ergo male translatum fuit. Dicitur, quod & aliqui sciant erit ex reuelatione, a nõ ex se, quæ enim scit se esse de numero prædestinatorum. Dico secundo, quod multa dicuntur disputando, ac proponendo eo libro, non omnia definiendo. Quinto. Cogimur ergo recipere historiam Susannæ, & Bel Draconis narrationem quæ non sunt in Hebraicis, & D. Hierony. quasi fabulas deridet in præfati. Super Daniel. Et tamen unam Daniel. 4. aliam 13. nõ habemus. Dicitur quod modo est ab Ecclesia recepta, & in Concil. Trid. Et D. Hierony. de se ipso loquens ait. Nunquid ipse sentirem, sed quid illi contra nos dicerent explicauim. Ex ipso ergo soluitur, qui de ea loquitur in lib. Apolog. aduersus Russi. Hanc recepit & Orig. ut testis est Euseb. lib. 6. cap. 23. Hist. Eccl. Sexto Matth. 24. transferunt pro fulgore, fulgur. At fulgur non perungit ab oriente in occidens, ideo male interpretatur. Dicitur quod hic error librarijs est ascribendus, non culpandus author. Dico secundo, quod quando significant idem, non est querenda eadem

vox, sed satis, quod sit agnata, ac vicina, & proxima, ac simillima ponatur. Sic est in re nostra, nam significare uoluit Domini aduentum, qui subito erit sicut fulgor solis ab oriente ad occidentem & si non subito tamen significat aduentum. Septimo. Ergo cogimur recipere postremum caput D. Marci, quod Hierony. ad Hedib. quæ. 3. non putat esse necessario recipiendum, & in paucis Græcis legatur. Dicitur, quod hodie sine controuersia est recipiendum. Octauo. Historiam adulteræ Ioan. 8. Hierony. non recipit, nec Chryso. exponit, & Euthimius licet exponat, tamen in exactioribus exemplaribus non legitur inquit. Et Euseb. lib. 3. dicit esse additam. Respondet quod hodie habet auctoritatem, & ponitur in codicibus Græcis, & Latinis ad fidelium edificationem, ut D. Aug. ac Theophilact. dicit. Nono. Omnes esse resurrecturos, at non omnes morituros ex dicto D. Paul. ad Thess. 4. & D. Tho. super eundem locum, nam die aduentus Domini, nos qui uiuimus, qui reliquimur & c. nulla interueniente morte sunt iudicandi, & tamen idem 1. ad Corin. 15. ait omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Dico quod locus D. Paul. ad Corin. legitur apud Græcos, & in uulgata editione alio modo. Nam dicitur omnes quidem nondormiemus, sed omnes immutabimur. Et utraque lectio ab illis tenetur, & à Doctoribus sic anceps relinquitur, at nos uulgatam sequimur, nec aliquid contrarium est inter ea dicta. Decimo. Ergo omnis diligentia Iuniorum Pagnini, & aliorum damnata est. Dico, quod Ecclesiæ non est necessaria, quæ iam iudicauit additionem uulgatam tantum esse canonicam, à quo fuerit non refert, illud certum est, quod est à Spiritu Sancto inspirante. Non ergo damnantur indultæ aliorum, si conueniant cum Ecclesiæ, nec repudiatur studium linguarum tam Græce quam Latine, quod in Viennensi Concilio fuit statutum. Nec tamen amplius opus est recurrere ad archetypum unde translata fuit, quoniam iam est discussa millies. Undecimo. Non est legendum in Psal. Minuisti est Pauloninus ab Angelis, sed à Deo inquit Faber. Hoc uero facile conuincitur. Hoc. n. tantum grauissimis authoribus est contrarium, & Ecclesiæ accusat, uerum & D. Paul. 1. ad Heb. licet interpretantem. Indocte itaq; & in

consulte reprehenditur editio. Hoc demum est omni diligentia aduertendum. Quod in libris Canonicis illud est translatum quicquid, quod sensum reddit, nec uerba tantum sunt numeranda, sed sensum sensui comparandum. Nam que nostra editio Esa. 1. dicit. Cui fuerit uelut quercus. At elat. uox Hebræa magis Therebintum arborem, quam quæcum significat. Tamen quæcum posita est arbor omnibus, & populis, & gentibus manifesta. Rursus. Psal. 101. pro Pellicano in Hebræo habetur lira, pro nictorace Roman. & tamendiuersimode exponitur, nam Hierony. Onocrotalum 70. Pellicanum, & tamen prima uox non est latina. Demum Ion. 4. alij concurbitam, alij hederam uertunt. Sic ergo dum modo eadem res significetur, non restringitur religio illis uerbis, quando ex uicinis, uel proximis, & similib. remanet idem sensus. Et quandoque quoniam id forte non potest fieri remanet eadem uox, & usurpatur à traductore. Ut illa Raca, & Osanna, & similes occurrit, & aliud pro sacre scripture intelligentia obseruandum. Quod ea, quæ sunt in sacra scriptura, sunt in triplici differentia apud Iudæos. Lex Prophetæ, & hagiographa, quæ sunt Sanctorum uirorum scripta, ut sapientia Eccl. connumerant & Danielelem Hebræi. Sic nos scripturam distinguere possumus, in Canonicam, Agiographam, Hagiographam. Primi generis sunt, quos recipit Ecclesiæ, & ex eis sumitur argumentum in rebus fidei. Secundi generis sunt, quæ non habent canonicam auctoritatem, sed tamen publice leguntur, Ecclesiæ ad edificationem fidelium, ut sunt uolumina eorum Sanctorum, quorum doctrinam probauit Ecclesiæ, sicut sapientia, & Ecclesiasticus apud Hebræos. Tertij generis sunt apochrypha, ut de infantia saluatoris. Et de his alias. Non sunt tamen in sacris literis aliqua tertij generis, nec Susanna, nec hymnus, de quo Conc. Iouet. 4. c. 13. affirmat, quod tota Ecclesiæ recepit.

6 *Bibliam omnino reiciendam putant suenfeldiani.* Et tamen satis est diuina inspiratio, quæ certe hæreticis est. Nam D. Paul. ad Rom. 5. Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Itæ. Non uoluntate humana allata est aliqua prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt Sancti Dei homines, & 2. Tim. 3. omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad

ad docendum. Tenete autem ad Thessal. siue que audistis per Epistolam, siue per sermonem. Et alibi millies in sacris literis. Hæc fuit Bosphorus Bogomilorum hæresis, qui ueteris, ac noui testamenti libros repudiât, quasi per adflatum Satane prescripti ut scribit Cōst. Aarm. Hist. 19. *7 Bibliæ reiectus, ac litera tantum est auctoritas, et reiecti di hoc sunt expositores, ac glossæ. Luther. Hæc R. Si Lutherani exosculantur ac recipiunt suorum Doctorum dicta quæ nil aliud sunt, nisi expositiones sacri textus, quare non legunt, ac recipiunt, quos ecclesiæ tenet. Si superflua sunt quæ à doctoribus dantur, ad quid infundit Deus sapientiam Salomoni, quæ disputauit super lignis à Cedro, usque ad Hisopum. Itæ quare dedit seniores cum Mose, ut si quid esset ambiguum dilucidaretur. Quid est quod dixit Dominus, labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirant ex ore eius. Et Apostolis quare infudit omnem scientiam, & Sol, ac Salteræ nominant. Quare & D. Petrus, ac Paulus, in suis Epistolis ueterem legem interpretantur. Et alios dedit pastores, & Doctores, ut docerent eam Apostolus. Quid quod litera muta est. Veneremur ergo Sanctorum Patrum interpretationes, & si academia Philosophorum recipit suos expositores, & nos non debemus reicere nostros.*

8 *Bibliam uulgari lingua esse omnibus permittendam.* Hæc R. Est maxime cordi hæreticis ut propter plebeios esset biblia in uulgare sermonem conuersa, & non mirum si apud sunt, quod est commune Hebræis, qui historias sacras, quasi absolute uisum Theologiam memoria tenent, & tamen quomodo sit intelligenda non uident, sed pro suo quisque arbitrio interpretantur, & liberum cuique est sentire utrumlibet, quo euenit, ut tota Bibliam ab Ecclesiæ receptissimam refutant. O sapientes fidei reparatores, totiusque Ecclesiæ disciplinæ moderatores optimi melius illis esset id sentire quod antiqui eorum progenitores Catholici exposuerunt, quam omnia obnubilare. Recte Gerson tract. de cōiōne, sub utraq; sp. Histes Pichardotus, ac pauperus de Lugduno inde pullulatas cōtedit. Cōsulit ecclesiæ, & Trid. Synodus, non oib. sed pijs legendam permittit, de licetia Episcoporum, & inquestorū, ut regula 4. dicit. Quod uero obijcit D. Chryso. dictum supra Glo. 3. Sermo Christi habitet in uobis, ubi hortatur oēs ad studium Bibliarum. Nihil est contra nos. Namque & Eccle-

siæ optat, ut oēs sint tales, ut illa legere possint, simplices, honesti, & ad hoc studium omnes hortatur. Prohibet uero, quoniam aliqui suo sensu eam exponere tentant, ac eis ruina occasio datur.

Bigamia.

Bigamiam nemini est prohibita. Hæc R. Fuisse in omni lege Bigamiam non inferior, in legem naturæ. Lamec. Gen. 4. A. Et Esau, Gen. 26. G. Lamech tamen, qui fuit septimus per Cayn habuit primus duas uxores, & refertur, 3. 1. q. 1. C. quomodo. Fuit in lege Mosaiica uxorū pluralitas. At in lege naturæ uetita, ut simul quis duas aliat uxores. Bigamia sunt apud nos irregulares, ut patet Concilio Aurel. ca. 1. de Bigamis, & priuatur officio eorum ordinatores. Bigamia uero, qua incurrit in irregularitate, quadruplex est. Prima, cum quis habet plures uxores de successione. Cui simul hæt plures uxores unam de iure; aliam de facto, cum plures habet successione, unam de iure, aliam de facto, & quando uiduam ducit in uxorem, ut D. Tho. Scribit 2. 2. q. 108. 4. secundum. Non tamen causatur Bigamia, si desit consensus in matrimonio, nec incurritur per contractum matrimonium cum corrupta nisi sequatur copula carnalis cognoscens, et uxorem uisitatam per uim, etiã coactus ab ecclesiæ est bigamus. At cognoscens uxorem, cum qua prius fornicatus fuerat, non est bigamus, nec irregularis. Nec contractus, aut consumas cum uxore mortua, & postea suscitata. Hæc D. Tho. 4. d. 27. q. 3. Dicit uero ea ratione irregularis, quia Christus unica hæt sponsam Ecclesiæ, quæ primo non prescribit. Vna est columba mea, Cāt. 6. De sponsa uos uni uiro uirginem castam. 2. Cor. 11. & Canon. 17. Apostolorum, qui sic ait. Duobus coniugis copulatus post baptismum, aut quod concubinam habuit, non potest esse Episcopus, uel Presbyter, uel Diaconus, uel denique Clericus. *2. Bigami possunt sine Pape dispensatione ad sacros ordines promoueri.* Hæc R. Innouat penas Bigamie Trid. Concilio. Nam dist. 22. c. Proposuit, & Concilio. sessio 3. ca. 17. Scribit Pal. penas Bigamie. Prima nudatur, omni priuilegio Clericali. Secunda priuatur tonsura clericali, excepto quod si religionem profiteantur. Tertia, non possunt ferre habitum clericali. Quarta, non ordinant nisi dispensatio-

scunt, & habent quandam participationē prudentiæ, & æstimationem naturalem, qua Grues Ducem sequuntur, & apes obediunt Regi. Mouentur enim ab intelligentia non errante, sicut sagitta, & horologii. D. Tho. 1.2. q. 13. 2. secundum, & tertium. 1. par. q. 96. 1. tertium. Caiet. par. 2. q. 6. 1. & 2.2. q. 110. 1. & 3. cont. Gent. c. 16. & 81. Ferr. sed de physicis disputauimus.

C

Cain.

Cain nascitur. Gen. 4. a
Cain ægrefert sua munera non accepta fuisse Deo, sed fratris inde occidit ipsum. Genesis, quarto, b
Cain dehortatur Deus ab occidendo fratre. Gen. 4. b
Cain maledicitur & desperat. Gen. 4. b. c
Cain profugus habitat ad Orientem. Genesis, quarto, c
Cain filij. Gen. 4. c
Cainam ætas 900. anni. Gen. 5. b
Cain quare occidit fratrem. 1. Io. 3. b. c
Cain via Iuda fuit quæ. Iudæ. d
Cain est adorandus. HAER. Licet meum sit institutum omnem amouere lapidem, ne errare contingat, tamen omnia explodere, quæ perspicua sunt, in longum nimium cresceret volumen, & legenti tedium potius quam vtilitatem afferret. Hunc errorem. Direct. Inquis. 2. par. q. 6. nu. 15. ca. fi. S. Anton. 4. par. tit. 1. c. 7. Turrecrem. lib. 4. par. 2. cap. 34. redarguunt. & cum sacra historia aperte doceat illum fuisse obstinatum, & ab omnibus reprobis iudicetur stultum est illum venerari.

Caiphæ.

Ad Caiphæ mittitur Christus. Matt. 26. f
Caiphæ interroganti fatetur Christus se esse Deum. Matt. 26. f
Caiphæ prophetia. Ioan. 1. r. g

Calceamenta.

Calceamentum de pedibus soluit Moses in monte. Exo. 3. b
Calceamenta in pedibus comedentium a-

guum Paschalem. Exod. 12. b
Calceamenta non sunt attrita Iudæis ambulantibus per desertum 40. annis. Deuteronom. 29. a
Calceamenta soluere dicitur Iosue. Ios. quinto, d. 8. a
Calceamentum soluere, quid significat. Ruth 4. b
Calceamenta portare non possumus, sed nudis pedibus ambulandum. HAER. Qui bona supererogationis facit bene operatur, & sic qui ad penitentiam suorum delictorum calceati incedunt. At quod sit necessarium unicuique hereticum est. Nam & in veteri lege homines calceati ibant, & Ezech. 24. Calceamenta tua erunt in pedibus tuis. & Apostolos misit Dominus calceatos sandalij. Obijciunt. Non peram, neque duas tunicas, neque calceamenta ait Dominus. Matt. 10. Nam hoc fuit ad tempus, vt cognoscerent, quod nihil eis deficiet vt supra diximus. Direct. Inquis. par. 2. q. 6. nu. 30. S. Anton. 4. par. tit. 1. cap. 7. Turrecrem. lib. 4. par. 2. cap. 34. in fi.

Caleb.

Caleb, & Iosue terram promissionis laudant coram populo, quos ipse vult lapidare. Num. 14. d
Caleb hortatur populus, vt descendat in terram Canaan. Num. 13. d
Caleb promittitur terra Canaan. Num. 14. d
Caleb sperat futurum, vt gigantes debelleret, si Deus secum fuerit. Ios. 14. b
Caleb filius Iephone, sibi postulat promissam hereditatem. Ios. 15. c
Caleb fors. Ios. 15. c
Caleb habitatio. Iud. 1.
Caleb laudes. Eccl. 46. b

Calix.

Calix est supervacaneus in Missa. HAER. E. Calicis vsum ex Cœna Domini habemus. & dicitur calix ait Alb. à calore, quia calorem charitatis accendit, de quo Dauid. Calicem salutaris accipiam. Sumitur trifariam in sacris litteris. Primo pro vase aureo, vel argenteo. Secundo pro passione, vnde dicitur. Potestis bibere calicem. Tertio, pro poculo in calice contento. vt, Hic est calix sanguinis mei. De primo est sermo, de quo D. Clem. ad Iacobum fratrem

rem Domini. Calicem vero ad perferendum sanguinem Domini præparatum est tota munditia ministerij, minister præparet, ne non bene lotus calix Diacono fiat peccatum offerenti. tom. 1. pagin. 42. col. 2. In his etiam Papa decreto septimo. idem affirmat. tom. 1. pag. 26. col. 1. & habetur de conf. dist. 21. c. cum anno. Hoc in Concilio Bracarense fuit institutum. tom. 2. pag. 272. col. 1. Gregorius etiam Papa Augustano scribens dicit. In Missarum autem solemnibus, illud obseruandum est, quod Dominus noster Iesus Christus, Sanctis suis tribuit discipulis. Accipit namque Calicem, & dedit eis dicens. Hic calix noui testamenti est in meo sanguine. Luc. 22. b. Vnde congruum non est duos, vel tres Calices in Altari ponere, cum Missarum solennia celebrantur. Hactenus Gregorius. Hoc idem scribit Bonifacio. tom. 2. pag. 441. col. 1.
2 **Calix de omni materia esse potest.** TEM. Scandalum profecto, ac res indigna Christianis, quod in mensa Dominorum sint ciata, ac omnia argentea, & in mensa Domini sint ligna, & fictilia. Hinc præcipitur, de cons. d. 1. c. vasa, quod non sit ex auro, argenteo, ligno, vitro, lapide, sed ex auro, argento, vel stanno. Hoc scribit D. Thom. 3. par. q. 83. 3. 6. & Pal. 4. dist. 23. q. 2. 5. & talis est usus ecclesiæ.
3 **Calix non est ab Episcopo benedicendus, aut Abbatibus, si ex consuetudine habet, nec oleo purgari Chrismatibus.** TEM. Id, quod in faciantur Lutherani est ex ordinatione Syluestri, vel potius reformatione, nam benedictiones, vt diximus ex traditione Apostolorum habemus: Quam consecrationem non perdit dum est integer, & deauratus, sed quando principalis forma destruitur. Remota, nam forma dolatræ, non remanet dolatra, nisi æquiuoce, ait Arist. 2. de anima. D. Thom. 2. 2. q. 58. 1. c. & si benedictiones fuere in lege naturæ Moysi, & nostra, quare sacra vasa non sunt benedicenda.
Calumniare aliquem non est peccatum. HAER. Quoniam calumnia est falsa impositio criminis. Vel etiam est defensio criminis per mendacia, fraudes, & dolos, profecto utroque modo erit peccatum, ac ne dum diuino, sed naturali iuri aduersa. D. Tho. 2. 2. q. 63. 3. & 69. 3. c.
Cambium, quomodo, ac quando sit peccatum. Nō est præsentis loci, ubi non instruuntur

Confessores, nec mercatores, & ab alijs neotericijs, ac recentioribus est tractatum, & nouissimè à peritissimo Theologo Thoma Boninigneo Dominicani instituti.

Campanæ.

Campanæ usus in Ecclesia est superstitiosus. HER. Lut. Eras. Nemo est, qui sua pro rei dignitate, & splendore agere non velit, sed de rebus nostris audiimus, & perpeximus, Germanos, Flandrenses, Gallos omnia ecclesiæ ornamenta, quæ tempore D. Aug. à Donatistis in Africa, & posterioribus sæculis in Bohemia à Vuicleuistis, Hussitis. & postea à Lutheranis esse solo æquata. Omnia enim euertunt, combusserunt, pro dolor, dum hæc scribimus perpetruntur in Flandria, & Pisis vidimus à negociatoribus delatas. Illi namque populariter de prelatia Ecclesiarum ornamentis, & supellecilijs, quæ Dei sunt prætio vendiderunt, & omnia sunt occupata nependillimorum hæreticorum scelere, opera, ac culpa. Campanarum nunquam sonitus adeo obstrepuit illis populis, quod suo clamore campanarum tinnitum, ac sonnum vicerint. At si ræcōsiderent non superstitiose, sed obtpum, ac Chriticolarum (Dei nutu) opportunitatem, sunt introductæ, & qua via, quo commodius est populus ad sacra peragenda concōcandus, fortè clamoribus, vt impia secta Mantethana obseruat. Nonne iussit Deus fieri tubas ductiles argenteas, ad quorum sonitum corruerunt muri Hierico, & eis Sacerdotes conuocabant populum ad rem diuinam, & alia muera obeunda. Diem iudicij præuenient Angeli cum tubis ad electos conuocandos à quatuor ventis, vt Dominus cōmonet. nō ergo temere à Paulino Nolano Eps sunt adiuuentæ, & eius industria est earum usus in ecclesia. Ante uero campanarum vsum lignorum strepitu (quæ in Parasceue retinuit ecclesia) conuocabatur populi. Nam legimus in Concilio Niceo de miraculis Sancti Anastasij Martyris. Cuius cum Sanctæ reliquiæ ciuitati appropinquarent omnibus res ea fuit declarata & significata. Itaque latitia magna persufantes, omnes surgentes subito, lignaque sacra pulsantes, inuicem obuiam facti sunt venerandæ virginis Deiparæ Aede, quæ appellatur noua. Tom. 2. pag. 508. col. 2. De campanarum vsum legitur in vita Histæ Abbatis. to. 2. fol. 460. scho. 5. Quod hæc tunc in dormitorio

rio fororum paufans, audinit subito in aera notum campanæ sonum, quo ad orationes excitari, vel conuocari solebant. Hactenus, ibi.

2 Campanarum sonus superfluus in morte hominum, & ad tempeftates expellendas. HAER. Aduerfatur hoc Brahmidiū confuetudini antiq̄ omnium Ecclefiarum, tam enim in Oriente, q̄ Occidente est peruetustus mos fonandi campanas hijs de caufis qui ergo impugnat egrumoneas & cōmūnem morem Ecclefiæ, qui ad Dei cultum pertinet, hic est hæreticus. Derident hæretici viros fapientiffimos, ac prudentiffimos, campanarum fonum in exequijs, & quod etiam earum fonitu, ac ftrepitu aer caliginofus difentiatur, tempeftates arceatur, & nequiffimæ poteftates aeræ detrudantur. At nos validiori ratione eos deridere poffumus. Nam, & fi in corpore sint fubftantiæ à fenfibz femotæ, torquentur tamen igne, & carere clauduntur in ferni, fic & cruciari, vel expelli poterunt campanarum fonitu. In mortuorum exequijs excitantur amici ad defunctos fublerandos à miferia, ac pro eis præces fundēdas, multa que fimilia, quæ ne in longum protrahatur oratio miffa facio.

3 Campanæ non funt benedicendæ. T E M. Omnia vana arbitrantur Lutherani, quæ ad Dei exteriorem cultum attinent. Benedictio verò campanæ, ficut & aliorum que ad Ecclefiæ pertinent antiqua eft, quam repetit fynod. Colon. tom. 3. ca. 14. dicens. Benedicimus campanas, vt sint tubæ Ecclefiæ militantis, quibus uocetur populus ad conueniendum in templum, & audiendū verbum Dei. Clerus vero ad annuncandū mane mifericordiam Dei, & veritatē eius per noctem, vt per illarum fonitum fideles inuitentur ad præces, & vt crefcat in his de uotio fidei, quamuis etiā alio refpexerint, videlicet ad dæmones tinnitu Campanarum Chriftianos ad naces concitatum terreatur, quia potius præcibus ipfis territi afcendant, illisque fubmotis fruges, mentes, & corpora credentium feruetur, vt procul pellantur hoftiles exercitus, & omnes infidia inimicorum, fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempeftatum, & fulgurum temperentur, infefta tonitrua, & ventorum flamina fufpendantur. Spiritus procellarum, & aeræ po-

teftates profternentur. Breuiter vt audientes confugiant ad Sanctæ Matris Ecclefiæ gremium, & ante Sanctæ Crucis uexillum cui flectitur omne genu. Hæc Concilium. Candelabrum.

Candelabri vſus eſt ſuperſtitioſus. Luth. HAER. Ex ſynagoga in iſtitutione accepit eccleſia candelabri vſum. Nam erit in tabernaculo, ut dicit Exo. 26. g. & eius forma deſcribitur Exo. 25. c. d. Ac eius ſitus, Exo. 40. e. Eius vero fabricatio ponitur Num. 8. a. Et Exo. 36. e. Salomon et fecit in templo candelabri, ſic. Nemo. n. accendit lucernam, & in abſcondito ponit, neque ſub modio, ſed ſuper candelabrum. Hoc ergo utitur eccleſia, quia ſicut populum Iſrael, dū exiret Aegyptū, præcedebat columna ignis, ſic nos candelabrum. In vita Fœlicis Martyris habetur. to. 2. fo. 110. ſchol. 33. & dī Alij pūctis accendebant lumina ceris. Candelabrum etiam vſum in Eccleſia hypocritarū eſt. Luth. HAER. Aegris oculis odioſa lux eſt, que puris eſt amabilis, inquit D. Auguſt. ſic nec mirum, q̄ filij tenebrarū odio, habeant lumina, que Sancti ſemper approbarunt. ſicut enim Iudæos columna ignis præibat, ſic nos lumina. Accenditur enim ſæpe Cærei ante ſepulchra, & reliquias Martyrum, atque Sanctorum. Vbi primo gloria Dei, & Domini queritur. Dum enim Euangelium canitur aſcenditur in ſignum exultationis, & lætitiæ, q̄ liberati ſumus de tenebris peccatorum. Accedimus Sanctis, quia eorum vita, & doctrina fuit lumen noſtrum. Hoc legimus Sanctorū exemplis obſeruatum. Nam in vita D. Fœlicis Martyris. to. 2. fol. 110. ſchol. 14. dicitur. Lumina ceratis adolentur, adora papyris, nocte, dieq; micant, ſic nox, ſplendorq; diei fulget. Hoc idem legimus in uita D. Greg. Papæ. to. 4. fol. 59. ſchol. 34. & 94.

2 Candelarum benedictio eſt ſuperſtitioſa. Luth. HAER. Creatura omnis per verbum Dei ſanctificatur, vt ex D. Paulo diximus, hinc candelarum benedictionē deridere, eſt ei repugnare, ac Eccleſiæ, & Sanctis repugnare. ſcribit de hoc Epifcopus Gaſſeus Dominicanus, brcui ſua diſputatione.

Canon.

Canon Miſſæ rejicitur ab hæreticis. Hoc tempo-
reſat erit admonere, q̄ de Canone Miſſæ ſcribit D. Amb. li. 4. de Sacram. c. 6. D. Aug. epif. 118. D. Cypr. li. 1. epif. 9. Alia, ver-

bo

bo Miſſæ. explicabuntur.
Canones Apoſtolorum nullius ſunt authoritatis. Certant Theologi vſque in præſentem diē de authoritate Canonum Apoſtolorum, & variè, & lubrice ſuper hæc proferunt ſententias, & nihil certum habetur, niſi q̄ Turrianus, longa oratione eos exponit, ac tūctur. Gratianus varius eſt diſtinct. 16. in princ. Quidam omnes recipiunt, alij omnes rejciunt. Alij, vt Iſidorus, ac Leo Papa Nonus ad Michaelem Patriarcham, contra Niceti Abbatis, epif. 5. tantum approbant. Zepherianus vero Papa in epifto. ad Epifcopos per Siciliam conſtitutos ſexaginta. Concilium vero in Trullo, hoc eſt in ſecretario Palatio Imperatoris Conſtantinopolitani. canon. 2. recipit. Analetus in epifto. prima aduerſus accuſatores Epifcopos, & in epifto. 2. Alex. Papa & Martyr in epifto. prima. Iulius Pontifex epifto. 2. Eleuterus Papa de accuſat. Zepherinus in epifto. ſecunda. Concilium Nicenum. Patres eos receperunt. Dionyſ. epifto. ad Demophilū. Baſil. lib. de Spiritu ſancto. Cypr. lib. 1. epifto. ad Cornelium. Athaſ. epifto. ad Orthodoxos. Cyrill. hom. 10. Paſchalis. Epiph. tom. 1. lib. 3. Dam. lib. 4. de orthodoxa fide. Hieron. ad Damafce. quæ eſt c. ſi. 16. q. 1. Aug. epifto. ad Caſſulanum. D. Tho. etiam 2. 2. q. 105. 2. in ſed contra. Quidam vero, ea ratione aliquos apochriſtos cenſent, quoniam namerat Tobiam, & Eccleſiaſtem, ſed & tres libros Machabæorum, quem Concil. Flor. nec Trid. recipit. Ideo putant aliquos canones eſſe additos ab hæreticis. De ſynodo vero Trullana, quæ recipit non curant, eo quia non eſt approbata, & multa dicit contra Romanam Eccleſiā, vt ſuo loco dicam, & licet ſexta ſynodus ſit recepta, non tamen Trullana, quæ edidit canones ſine authoritate. Laborat Turrianus, vt eſt videre, vt omnes vendiceret à Lutheranis. Nec tamen qui & quot ſint recipiendi, eſt ab Eccleſia ſtatutum. Ego vero puto hæreſim eſſe eos omnes rejcere, quoniam tot ſancti Patres receperunt. De numero vero adhuc ſub iudice eſt.

Cantica Canticorum.

Cantica Canticorum non eſt computandus inter libros ſacros, ſed eſt impudici amatoris cantilena. HAER. Hæc hæreſis fuit olim confurata à Philaſtro, quam renouauit Luthe-

rus, & ante eum Anabatiftæ ſuſcitarunt. Tamen Apoſtoli hæc in canone computarunt. Concil. omnia Flo. Trid. Origene in prologo. Baſil. in principio Prouerb. Hieron. ſuper Eccleſiaſtem, in principio. D. Auguſt. pluries, tom. 8. ſuper Gen. ad litteram cap. 1. dicit totam eſſe figuratam orationem. D. Bernard. D. Tho. & Liran. & Hugo Cardinal. eam interpretantur. Author fuit Salomon. vt placet Orig. & alijs. Deſcribitur eo libro, Dei, & populi Iſraelitici Amor. Totus eſt contemplatiuus ille liber, & ad amorem Cæleſtiū, ac Diuinitatis nos hortatur. vel vt habet D. Auguſt. hic liber totus amoris Sanctos Chriſti, & Eccleſiæ figurata loquutione comendat, & prophetica pronunciat altitudine. Nominatur Canticū, quod ſignificat Epitalamium, ſue carmen nuptiale, de coniunctione Chriſti, & Eccleſiæ. Dicitur Canticorum, quia alijs omnibus præfertur. Vnde Orig. in hom. priori in Cantica. Beatus, qui intelligit Cantica, & canit ea, multo beator ille, qui canit Cantica Canticorum, Canticum vero à pſalmo differt, quia canticum lætitiā indicat. Pſalmus vero, quia cantatur ad Pſalterium quo vſus eſt Dauid. Quod vero obijciunt hæretici. Quia ad amorem inflammat. Non vident quod non ſunt ad litteram ſic ea verba exponenda, ſed ſunt ſimilitudines, quibus animus inflammetur. Quæ enim ſponſa habet caput, vt mos Carmeli, oculos ſimiles piſcinis magnis, quæ ſunt in Eſebon, naſum, vt turrim, quæ reſpicit contra Damafcum, dentes ſicut greges ouium, collium, ſicut arx Syon, ex qua Clypei mille dependent, & ſimilia, quæ cum dicta ſint à Salomone viro ſapientiffimo, ad myſticam intelligentiam ſunt reducenda, ac exponenda, & ad animæ nuptias referenda. Hic liber ſex habet expoſitiones. Prima, exponit de amore Salomonis, & Filia Pharaonis, ſue Abiſag Sunamitidis. Secunda, de amore Salomonis cum Republica Iudæorum. Tertia eſt, quod tractet de amore inter ſapientem, ac ſapientiam, mutuo colloquentes. Quarta, quod de amore Chriſti, & Eccleſiæ loquatur. Quinta, quod de amore, & animam, & Deum. Sexta de mutua colloquutione Chriſti, cum Matre ſua ſanctiffima. Dicitur ergo Canticum Canticorum, ſicut & ſancta Sanctorum ſabbatum Sabbatorū, vt præ alijs Canticis pro-

K 2 ſun

Andiorem illum continere sermonem intelligamus, vt exponit Philo. Episcopus Carpathit, cuius expositio (absit iniuria verbo) aliis est preferenda. Fuit tamen ab antiquis decretum. ne qui adolescentium legerent Geneseos librum, ac partem pariter Ezechielis Prophete, vel Canticum Canticorum, & cetera talia in quibus, & generationes, & actus, & nomina quarundam sunt mulierum. Hæc Prosper de vita solitaria contemplatiua, li. 3. c. 7.

Cantus.

Cantum in ecclesia damnat. Hilarius, Arianus, Valdeses Vuitcles, & Eras. Hæc. Adeo insanuit Vuitcles, ut Sacerdotes in Ecclesia cantantes, Sacerdotes Baal appellauerit, sed huius explicare pergamus. Nam cantus a natura est congenitus, ob quam causam organa, & quæ ad vocem formandam exiguntur sunt in homine ab ipsis incunabulis. Hoc testantur hymni, & cantica à vatibus antiquissimis ædita, ad ea quæ colebant celebranda, quibus eorum laudes decantant, vt Orphei, Musæ, Aeschrei, Pindari, & aliorum, qui eos sequuntur. Nō ergo ex Iudaica lege ortum habet cantus, nec modulatio, sed sicut sacrificium offerre ab ineunte ætate consuetum fuit, ut de Abelo, Cayno, Noe, Abrahamo, testatur sacra Genes, sic Deo decantare. Quod ex sacris litteris ostendo. Primo itaq; Exo. 15. a. habemus, quod cantant Moyses, & filij Israel Domino, gratiasque agunt de victoria contra Pharaonem, ex Deut. 32. a. Moyses cecinit canticum Deo. Ob susceptum filium, Deo cecinit Anna 1. Reg. 2. a. Dauid cantores ordinat, eorumque uices, & sortes. 1. Paral. 25. a. Recensetur Iud. 5. a. Canticum Deborah, & Baruch post victoriam contra Sifaram. Canticum Zachariæ, ac Gloriosæ Virginis scribitur. Luc. 1. c. f. In ortu Saluatoris auditi sunt Angeli cantantes, Gloria in excelsis Deo. Pueri cantant. Benedictus, qui uenit in nomine Domini. Christus dominus suo exemplo hoc docuit, cum post cœnam, priusquam montem ascenderet hymnum dixit, cum Apostolis, & hymno dicto exierunt in montem Olineti, inquit Mart. 26. Hymnus uero est canticum cum laude. Paulus, & Syllas carceribus inclusi alta uoce Deum laudabant, ita vt à custodibus audirentur. Act. 16. Quid? quod Angeli non cessant

quotidie clamare: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Esa. 6. & David Psal. 83. Beati, qui habitant in domo tua, Domine in secula seculorum laudabunt te. Et Cantica Cantorum quid aliud est, & Psalmi uniuersum. D. Paul. ad Eph. 5. hymnis, & canticis spiritualibus, & Psal. 49. Laudent nomen eius in choro, in tympano, & psalterio spallant ei. sic laudabant Dominum Dauid, quando arcam reducebatur de de domo Aminadab 2. Reg. 6. & in Apocalyp. 5. Vidit D. Ioannes, viginti quatuor seniores habentes singuli cytharas, & Phylas, & cantabant canticum nouum. Dignus es Domine aperire librum. Ex utroque ergo testamento habemus cantum. Concilia hunc approbarunt. Tob. 4. cap. 12. sicut orationes, ita, & hymnos ad laudem Dei compositos, nullus ulterius improbat. tom. 2. pagina 200. & Concil. Agatense. c. 30. Quia conuenit ordinem Ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri statuendum est, ut ubi cunq; (sicut est sit) & post antiphonas collectiones per ordinem ab Episcopis, uel Præbyteris dici & hymnos Matutinos, uel Vespertinos decantari diebus omnibus. In Synodo quoque Romana sub Gregorio Magno dicitur. Ministri Altaris in hac sede cantare non debent, solum Euangelium inter Missarum solemnias exolunt Psalmos, & reliquas lectiones per Subdiaconos, & per minores ordines exhibent. Sancti Patres semper approbarunt cantum. & D. August. 9. conf. affirmat, a Beato Ambrosio institutum, cui D. Th. subscribit 2. 2. q. 91. 2. c. Testatur quoque Pli. li. x. epif. Christianos solitos esse, statuto die ante lucem conuenire, carmenq; Christo adiuuicem, quasi Deo decantare. Quod ex gestis Sanctorum comprobatur. In uita D. Marci Euang. to. j. schol. 7. Rursus in uita S. Simeonis dicitur. Nisi hoc solū q; antelucanos hymnos Christo cuidam canerent. In uita Apostolorum Petri & Pauli schol. 17. legitur, Pia pompa munitur, hymnus Deo Romanis, barbarisq; concinentibus publicè canitur. De S. Egnatio tradit, q; audiuit Angelos hymnos decantantes, quem ordinem reliquit Antiochenæ Ecclesiæ. Nulla ergo ratione prohibendus est cantus. Obijciunt j. Veri adoratores in spiritu adorabunt. Io. 4. Deuota igitur oratio sit oculata, ac silens. At quid ligant Saluatoris uerba, nisi rationem queq; sit

siti mulieris Samaritanæ, ubi esset adorandum. Quid ergo affinitatis habet, q; Deus non in monte, uel alio loco sit adorandus, sed spiritu, quia hoc primum exigitur, nec excluditur uox. Secundò. Ad quid mortua organa, quæ potius conueniunt choreis. Dicitur, quod animum ad Dei laudem excitant, quasi fullones ignem. Tertio. Claudio ostio ora patrem tuum admonet Dominus. Non sat Erasme uerba, in medium adducere, sed qua intentione sint dicta expendere opus est. Sic Dominus, dixit intracubulum orandum ad uitandum hypocrisim, & contra hypocritos tunc temporis loquebatur. Nā alias dixit. Ubi fuerint duo, uel tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Quarto. In Canticis spiritualibus docuit D. Paul. ad Cantica Papistrarum inuentum. Nos etiam damnamus cantus abusionem, cum Diuo Paulo. Quintò, orantes nolite multum loqui. Neq; hoc dictum damnat cantum, & melodiam, sed Ethnicorum, & gentiliū reprobat opinionem. Sextò. Elias deridet prophetas Baal, qui clamabant. 3. Reg. 18. ergo nec clamare debemus. Hoc refellitur ex eo, quia nō ut clamantes tantū deridet Elias, sed quia clamabant, quasi Deum esse in monte putantes, & non audire. Remanet sancta ecclesiæ consuetudo, de qua Euseb. li. 2. c. 12. hist. eccl. dicit, q; unus in medio surgens dicebat uersum, & reliqua multitudo, quæ sequebatur. hist. Trip. li. 6. c. 37. Scribitur de Publia Virgine, quæ in domo sua Virgines cantantes detinebat. Dion. Areop. lib. de eccl. Hier. par. 2. Tertull. in apologia. c. 30. S. Hieron. ad Damasum. Basil. ad Clericos Neoces. Gregor. Nazianz. in oratione Synodali. D. Aug. 8. Conf. c. 6. D. Ambr. hymnos ecclesiæ cōposuit. Beda. Hom. Dominicæ inf. oct. Epiph. Raban. in li. de Institutis clericorum. c. 76. Isid. lib. Etymol. c. 34. Cum itaque ecclesia uniuersa recipiat cantum, & Moyses carmen Deo cecinerit, & Maria soror eius in tympano cum cæteris mulieribus. Canebant sacerdotes iugiter coram Domini arca. Paternum institutum de cantoribus edificato templo pulcherrimo adduxit, ac illustrauit sapientissimus Salomon. Quid de baccharis Erasme? Quid è contra modulando uelut anser inter clares, nostrum deturpans chorum tuis cantilenis, ac detractionibus aduersus tot testimonia. Vel si cā

lum prohibes, cur non linguam cohibest Institutus est in ecclesia cantoribus officium, & est ut officium benè correctū habeatur, & libros corrigere, ut ex Isido. dicitur dist. 21. c. 1. & D. Antonin. 3. parti. 20.

2. *Cantare letanias superstitionis est.* HÆC ERASME. Antiquus mos ecclesiæ est letanias canere, ut testis est D. Basil. ad Clericos Neoces. epistola 62. Et Liberius Papa, pro liberatione a fame, & pelle in rogationibus cantari instituit.

3. *Cantare obscena licet in ecclesia.* HÆC ERASME. Hæc ex diametro pugnat cum superiori, illa omnem cantum prohibet, hæc omnem recipit, quod est erroneum. Nam Antifiod. Concil. Cano. 9. dicit. Non licet in ecclesia choros secularium, uel puellarum cantica exercere. Nec conuiuia præparare, quia scriptū est, domus mea Domus orationis uocabitur. Matth. 21. tom. 2. fol. 185. col. 1. Hoc etiam uetat Sennonense, cap. 17. tom. 3. fo. 757. Nempe, quod Psalmodia maturre, & distinctè peragatur, ac musicus cantus, organorumque modulatio ad deuotionem excitans, non lasciuia in ecclesia exhibeatur. Hoc idem in Concil. Treuer. pag. 957. colum. 1. tom. 3. Concil. Tridenti. sessio. 22. Decreto de celebratione Missæ. D. & sessio. 24. de reforma. cap. duodecimo. D. Hieronym. hunc damnare uoluit ad Eph. 3. & D. August. 10. Conf. Cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quam res, quæ cantatur moueat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire cantantem. Absit ergo lasciuia cantus, impudicus, & ihonesti modulatio. Tāntū cantare licet, quātū excitat deuotionem communem. Nunquam tamen lasciuia ad deuotionem etiam excitandam, nam sacrilegum est, & non sunt mala faciendā, ut eueniant bona. Nec organum etiam, aut alia instrumenta musicalia, immo tempore D. Tho. non erat eius usus, sic nec hodie est in capella Romani Pontificis. Caiet. 22. q. 91. 1.

Caput.

Caput ecclesie est tantum Christus, non Papa. HÆC ERASME. Horum hominum ignorantiam explodam infra littera P. Papa. Quo loci eorum hæresis condemnabitur, qui dicunt ecclesiam esse inuisibilem, quia Christus tantum est caput illius, ut D. Paul. ad Cor. 1. 1. dicit.

dicit. Omnis uiri caput Christus est, & caput Christi Deus. Non excludit Apostolus summum Pontif. alioquin ad quid quesitum Petrum, & cum ipso alijs conferebat. Abij, inquit ad antecessores meos Apostolos, de hoc alibi. Hic recolo, qd caput principale Christus est, de quo ad Eph. 1. que dedit caput super omnem ecclesiam. & 1. Cor. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere. & 1. Pet. 2. & ad Eph. 2. In ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Est autem caput ministeriale, de quo Dominus Petro. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Matth. 16. Nec plura in presentiarum.

Cardinalis.

Cardinalis non est à Christo institutus. ERRO. Pauci sunt, qui rem hanc discutiant, & ex eis analytice colligam, quæ digniora sunt. Cardinales, dicuntur, quasi Cardines terræ. Et primò dicuntur Cardinales, quia ecclesiæ Romanæ tantum seruiunt, secundò; sicut cardine regitur ostium, sic Ro. Pôti. eorum consilio gubernat. Tertio, dicuntur Cardinales, i. principales, quia sunt principales, qui cum summo Pontifice disponunt regimen ecclesiæ. Figurantur Cardinales Exo. 18. & in nouo testamento sub nomine Apostolorum, & in primitiua ecclesia dicebantur præbyteri urbis Romæ. Fuerunt à Domino instituti, cū dictum fuit. Ut fedearis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Luc. 22. & D. Paul. ad Eph. 1. Vnicuique nostrum data est mensura donationis Christi, & quosdam dedit Apostolos, alios Prophetas, & per Apostolos accipiendi sunt Cardinales. De his in Synodo Romana tempore Syluestri, ac Magni Constantini dicitur. ca. 7. & sic Syluester clara uoce dicebat ad Coepiscopos, ut à Subdiacono usq; ad Lectorem, oēs subditi essent Diacono Cardinali urbis Romæ, in ecclesia honorem repræsentantes eidem. tom. 1. pagi. 277. testatur Isid. Petrum Apostolum, sibi assistentes sacerdotes, & Diaconos elegisse, de quorum numero fuit Linus, Clemens. Ceterus Linus rursus crescente ecclesia præbyteros decem & Episcopos undecim consecrauit, quem imitati sunt Clemens, Anacletus, ac Euariscus. q. eccl. 1. has urbis præbyteris designauit. Marcell. aucto iâ numero, titulos 25. di-

uisit, ut Baptismo, ac sepultura cōsulerent. Cardinales itaque olim urbis præbyteri, & Diaconi dicebatur, sed mutato nomine sic uocantur (ut tradunt historia) quoru aliter sub Syluestro, sub Pôti. ac sub Marcello possumus uidere. Stephanus Papa, hoc nomine usus fuit, dum cōstituit, qd nullus eligatur Pôtifex, nisi ex Cardinalibus. De his dist. 78. c. oportebat. Assistent ergo Pontifici, sicut Apostoli Christo.

2 **Cardinalis dignitas cuiq; conferri potest.** ERRO. Prouidet Basil. Concil. sess. 24. dicens. Necessè est, ut tales instituantur, qui sicut nomine, ita re ipsa cardines sint sup quos ostia, uniuersales uersentur, & sustententur ecclesiæ. quod & Trid. innouat. sess. 24. c. 1. de Refor.

3 **Cardinalatus est ordo ab alijs distinctus.** ERRO. Nullus alius ordo sacramentalis est, quam quos recenset ecclesia, quatuor minores, & tres maiores. Si tamen pro iurisdictione sumatur, sic ordo dici non inconuenit.

4 **Cardinales, non debent, aut possunt ex omni natione assumi.** ERRO. Potest Papa, ut docet D. Bern. ex una patria omnes assumere, non tamen decet, ne sit acceptio personarum, ideo de toto orbe sunt eligendi, nam se seruat iustitia, & unitas. Hoc dixit Concil. Basil. tom. 3. pag. 84. sessio. 23. qui de omnibus Christianitatis regionibus, quantum fieri commode poterit assumantur, & Trid. sess. 24. cap. 1. Quos sanctissimus Roma. Pontifex, ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit assumet.

5 **Cardinalis sine alia dispensatione plura beneficia curata retinere potest.** ERRO. Ne ex pluralitate beneficiorum, quæ sunt curata oriatur scandalum, statuit Trid. Synodus, ut unum tantum uni conferatur. sess. 24. c. 13. Alioquin apparet manifesta inæqualitas distribuentis, cum Clericis benemeritis, non distribuuntur, ut decet.

6 **Cardinalis non potest esse Episcopus.** ERRO. Sunt qui dicant ista duo se compatinò posse, ut legitur to. 4. pag. 821. de corrigendis abusib. Quonia Cardinalis debet Summo Pastori, ac Pôtifici assistere. Epi uero munus est pascere gregem personaliter. At nihil officit hoc. Potest namque Summus ad totius ecclesiæ utilitatē dispensare à residentia, & secun-

secundum, qd utile iudicauerit exequi. Hæc consuetudinem obseruat ecclesia, & Doctores approbant.

7 **Cardinalis non potest in his de causis à Papa priuari, ac puniri.** ERRO. Summam Pontificis Romanæ potestatem, hoc et cōplectitur. Nade & sapius legimus eos fore priuatos, ac punitos. Si Episcopus suum Clerum arguere, ac iuxta criminum grauitatem punire, quare non poterit etiam summus Pontifex Caieta. tamen 2. 2. questio. 30. 2. tertium, dicit, quod melius est tollerare. Si quando tamen contra eos agendum, exiguntur testes 44. si fuerit præbyter Cardinalis. Si Diaconus uiginti octo, ut ibi docet.

8 **Cardinalis nullam habet auctoritatem.** HÆRE. Non vnus prouincia custodia est de madata, sed totius orbis, & hoc de iure Diuino, ideo Summo Pontifici assistunt, ut dicitur. 2. q. 6. c. Decreto. D. Bern. de consideratione ad Eugenium Tertium. Hi quoque tibi continuo assistunt, seniores populi orbis iudices. Quare dicuntur Cardinales, nisi quia Cardo, a Cardiran, quod est cor, quia sicut cor ipsum hominē mouet, & regit, sic isti ecclesiam. Vel sicut quatuor uirtutes Cardinales sunt, quibus clauditur ostium uitæ, sic quatuor sunt Cardinales omnia negocia ecclesiæ, & orbis D. Anton. & Canonistæ omnes. & Concil. Tridenti. sessio. 25. Decreto de Refor. & sunt ultima uerba.

9 **Cardinalatus dignitas est ne alijs preferenda?** Probât multiplici ratione, quod alias dignitates excēdat Turre Crem. li. 1. ca. 81. Primò succedit loco Apostolorum. Secundò ad eos pertinet cura totius orbis, ergo sicut Archiepiscopus pferitur episcopo, qd est amplioris iurisdictionis, sic Cardinalis alijs. Tertio iudicant Epos & alios oēs, ut apparet, & dignior est, qui iudicat, qd qui iudicatur. Quarto. Cardinales dicunt pars corporis Papæ, ac eius coadiutores, ut in re. decre to. 2. q. 6. Alijs uerò hoc non concedit. Idē apparet ex Trid. Synodo loco citato. Sicut ergo Seraphin ardentes dicuntur, qd Deo propinquiores, sic sunt Cardinales. Si uero fiat comparatio, quo ad ordinem, sic Episcopus dignior est Cardinali Diacono, at non quo ad alia, immo Cardinalis Diaconus iudicabit causas Episcoporum. D. Anton. & Turre Crem.

10 **Cardinales sunt æquales inter se.** T. E. M. E. Ad quid concedere confusionem in nobilissimo illo Senatu. Nonne unus prior alijs? & sicut tempore, sic dignitate, quia erit nonnumquam Episcopus, alius uerò Diaconus. Rursus collegium distinguitur, quia aliqui sunt Episcopi, alii præbyteri, alii uero Diaconi, sic & Apostoli, non omnes Christo assistebant, accipiunt uel pileum rubrum, in signum ardentis charitatis, & repræsentant statum perfectiorum, non perficiendorum. Aug. de Ancon. lib. de pot. eccl. q. 102. Correspondet ordo Ecclesiæ militantis, ordini ecclesiæ triumphantis. Nam sunt in illa, in primo Seraphini. in secundo ordine Cherubini. in tertio Throni, sic Hierarchia Cardinaliū. Episcopi, Præbyteri, Diaconi. Amore ardentissimi, in rebus discutiendis sapientissimi, & qui pro equitate omnia iudicant. D. Anton.

11 **Cardinales non sunt in statu perfectionis.** T. E. M. E. Si Episcopi sunt in statu perfectionis, ut omnes concedunt, quare non Cardinales, qui quo ad statum sunt perfectiores, ac nobiliores Episcopis, quia sunt eorum, ac totius orbis iudices, ac Apostolorum successores, quod eorū uestes, & habitus suadet. Hoc dicitur D. Aug. auctoritate, & habetur 2. q. 7. Quāquam secundū uocabula, quæ usus obtinuit, episcopatus sit p̄sbytero maior. August. tñ est Hieronymo minor, & sunt uerba D. Aug. & in multis rebus Aug. Hieronymo minor. lib. 1. aduersus Iulianū Pelagianum. c. 2. Quod uerò dicit D. Hier. quod Diaconis sunt præferendi præbyteri, 93. legimus. loquitur de Diaconibus in alijs locis, uel ut Diacones sunt sic Cardinalis inferior est Episcopo.

12 **Cardinales Episcopi non possunt per Papam, à residentia dispensari.** ERRO. Eget hæc propositio declaratione. Nam quædam sunt secundum se mala, ac semper, ut conferre ordines indignis, consecrare non uirgines, ecclesiasticos prouentus dispensare. Nonnulla sunt mala propter aliud, hoc est propter mala, quæ inde nata sunt sequi, & non relidere, quia tunc lupus rapit, & dispergit oues. Quod si de probouiro, ac idoneo prouideatur, poterit eo casu Cardinalis dispensari, eo uero magis, si incumbat totius ecclesiæ utilitati, eo tempore à summo Pontifice emanans (nō

Senore mendicata) ad Diuini cultus incrementum, ac salutem animarum toleranda erit. Nam non est querenda personarum utilitas, sed Ecclesie, nec quid vni, sed quod multis est vtile, vt D. Paul. docet. 1. Cor. 10. & S. Bernard. ad Eug. lib. de confid. Non sum, inquit, tam rudis, vt ignorem vos positos dispensatores in edificationem in destructionem. Denique queritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Vbi necessitas vrget, excusabilis est dispensatio vbi utilitas prouocat, dispensatio laudabilis est, utilitas dico communis, non propria, nam cum nihil horum est, non dispensatio sed crudelis dissipatio est. Hucusque Dist. Bern. & Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de refor. ait. Absesse non possunt, nisi ex causis, & modis infra scriptis. Hoc Concilium.

13. *Cardinalium collegium mortuo Papa nullam habet potestatem.* HAER. Dux sunt extremæ opiniones hac in re. Nam Host. dicit quod tunc collegium habet potestatem vniuersalis Ecclesie, ne remaneat sine Pastore, & capite. Alij omnem adimunt potestatem. Ego vero, ne in æquiuocis errare contingat, vt saepe euenit distingo, & dico quod authoritas quo ad iurisdictionem, & quo ad formale non remanet, & ea que Petro, ac successoribus conuenit. At remanet sicut in radice, sicut enim ramo abscisso remanet virtus, sic & Papa mortuo, vnde eligunt Papam, & condunt leges ad mores ecclesie si opus fuerit, & hoc est, quod Dominus dixit. Ecce ego vobiscum sum usque ad consumationem sæculi, & Apostoli, vt exponit D. Aug. ibi, non erant permanenti usque ad consumationem sæculi, sed in persona omnium sequentium, eos, ipsis loquutus est, tanquam vni corpori Ecclesie. Nec tamen sine capite. Nam Christus est principale caput. Rursus, saluatur, quod dicitur. Sacerdotium Christi manet in æternum. Nam manet quo ad electionem, & in alijs Sacerdotibus, & vt in radice, & potestas, quo ad materiale, & si desit quo ad formale, & hoc habetur ex dist. 77. ca. ieiunium. & 97. c. 1.

14. *Cardinales non representant Apostolos.* Nostri confutant hoc dictum. Nam de Cardinalibus dicitur. Narrabo nomen tuum fratribus meis, & dicuntur principes. Constitues eos principes super omnem terram. & cum Papa constituit Cardinales dicit.

Estote fratres mei, & principes mundi, & similia, vt sapius, repetitum est. & D. August. se dixit in multis Hieronymo inferiorum qui erat Cardinalis. Et ratio modo representant Apostolos, quod Epi faciant. Nam Epi succedunt, vt dispersi per orbem, quod fuit post Ascensionem. Cardinales vero, vt assistunt Christo, quales Apostoli fuere ante Passionem, & Ascensionem D. Ant. onij cum ergo Apostolis succedunt, & de illis. canat Ecclesia. Gloriosi Principes terræ, iure optimo Cardinales principes nuncupari possunt, & quid ad me, de curialium vsui, & si eos principes appellare non conseruerunt, ut in c. 1. §. prefatis itaque nuncijs, de iure iurando, in Clem. Capist. in speculo clericorum, pag. 9.

15. *Cardinales debent esse pauperes.* HAER. Ad Ecclesie conseruationem & dignitatem optimo iure retinent diuitias, sic & Abraham ditissimus fuit, sic Gregorius fuit, sic Ludouicus Rex Gallie, & alij Sancti quamplurimi, & Ecclesia que errare non potest, & concilia approbant, & nemo nisi hæreticus hoc inficiatur, qui tamen dum eos carpit, retinent in Germania vni scelestissimi omnes ecclesie redditus. Vtilis tamen est mentalis abdicatio. Cum iusta rerum temporalium possessione. Iniquum, ac passiuum est scandalum laicorum dum vident diuites Prælatos. Nam si tot dabantur decimæ leuitis in antiqua lege, quare ministris noui testamenti, non licebit, vt scribit Caiet. 2. 2. 1. p. 87. 2.

16. *Cardinalis si peccat non Christi, sed diaboli est minister.* HAER. Si Cayphas impius, ac simoniacus qui erat Pontifex anni illius, fuit tamen Pontifex, si Aaron idolatra, & alij tanti, & si peccatores ministerium tamen non amiserunt, quare Evangelici ministri, si quando à tramite recto discedent, perdunt omnia bona, ac dona, vt Vuitcl. putauit, de quo alibi littera M.

17. *Cardinales mortuo Papa possunt statim illius renouare.* HAER. Nulla est potestas supra Papam, vt suo loco demonstrabo, & cum minor in maiorem non possit. Et tractatur hoc in Clem. de electione, caput. ne Romani. Vbi præfigitur collegij authoritas, quod sede vacante, nihil permittitur nisi camerario. Dicunt ergo perdit Ecclesia iurisdictionem. Dico quod remanet in Christo, perditat tempus.

18. *Cardinalis non possunt tractare de electione Papæ.* ERRO. Si ardua, ac difficilia cadunt sub consilio, si in alienatione rerum mobilium Ecclesie consulunt, ac discutiunt, alias alienatio nulla est, vt dicitur 12. q. 6. 2. Alienationes, quare non poterunt in re tantiponderis simul conuenire. Rursus, dist. 13. In nomine. Dicitur, quod mortuo Papa Cardinales simul diligentissima dilectione tractantes ad consensum nouæ electionis accedant, & extra de elect. c. in Genesi. Dicitur, quod electio non reputatur in qua tractatus non præcedit, & collatio non fuerit facta de persona numeri ad numerum, & zeli ad zelum, & tenentur obseruare, quod præcipitur, in 6. de electione. Vbi periculum.

19. *Cardinales si in electione moram trahunt perdit ius eligendi.* ERRO. Peccant Senatores illi præstantissimi, si expectant, vt idoneus moriatur, vel alia causa inuita intentione, at si congruis de causis protrahitur electio, nec peccant, nec perit ius eligendi. Nam mora non reddit absolute actum iniustum, imo nunquam honestum, ac sanctum.

20. *Cardinales non habent ius eligendi Pontificem.* HAER. Antiqua est institutio, vt Cardinales Pontificem eligant, vt dist. 63. ca. ego Ludouicus. Fuit Romanis Imperatoribus olim hoc concessum, quia erant deuoti Ecclesie, & ingrediebant contra schismaticos, & hæreticos, vt dicitur dist. 23. in nomine, q. 63. Arianus, & c. in synodo. sed quia abutebantur hac facultate, fuit ablata. Hoc ad Cardinales tantum pertinet. Extra de elect. cap. licet. Ac due partes votorum ad electionem exiguntur.

21. *Cardinales non possunt nisi Cardinalem in Papam eligere.* ERRO. Multi Romani Pontifices fuere non tamen Cardinales Abbas Sancti Anastasii, qui & Eugenius, & Petrus de Murone, qui & Celestinus, & Clemens Quintus assumptus ex Archiepiscopatu, & Gregorius ex heremo Camaldulensi Tusciae prouinciæ. Verum quoniam Cardinales, vt dicunt habent exactiorē notitiam gubernationis, & sunt in altiori sede locati, vt dicitur dist. 23. in nomine. Ideo ex eis statutum est, vt Pontifex eligatur. Dicitur tamen ibi, quod possunt alios eligere dum modo sint idonei.

22. *Cardinales non tenentur eligere meliorem, ac magis aptum.* ERRO. Hoc probant Doctores esse erroneum. Nam dicitur q. 1. Licet caus. 8. ex D. Hieronymo sciunt omnes quod doctior, quod Sanctior, quod omni uirtute eminentior ille eligitur. D. Tho. quod 8. q. 4. 1. & 2. q. 63. 2. In eligendo debet quis eligere, non illum, quem credit maioris deuotionis, & perfectionis, sed quem credit magis idoneum ad regimen illud, etiam si non creditur ad perfectionis esse, sicut plures alios. D. Anton. & communis assensus Theologorum hic est. Aug. de Ancona.

23. *Cardinales non tenentur eligere Doctorem.* ERRO. Si doctrinæ prudentiæ consuetudo fuerit profecto, doctorem tenentur eligere, & non quacumque doctrina, non legis peritum, aut Philosophum, uel Astro-nomum, sed diuinam, quam Dominus Apostolos docuit, ut dicitur dist. 93. c. Valentinianus. Et Symmachus Papa ait. Viliissimus putandus est, si Sanctitate, & scientia non præcedat qui est honore præstantior. Theologus ergo eligatur, nam hic magis Ecclesie est utilis. Rursus præest Episcopus, quorum cura est de animabus. Item tractat primo, quæ ad animam pertinent. Quarto non est sub lege Imperatorum, sed Dei, hac ergo polleat. Vnde dist. 36. ca. Ecclesiasticus dicitur. Ad summum sacerdotium, non aspiret, qui diuinis stipendijs, & disciplinis non est eruditus.

24. *Cardinalium collegium est maius Papa.* HAER. Pluries de pontificia potestate redibitoratio. Et vniuersalis assensus Conciliorum, & Doctorum constat hoc. Nam & si eligant, non tamen sunt amplioris potestatis & si fuerit Hæreticus, non deponit ut Papam, sed declarant ipsum ea dignitate orbatur. Qui etiam eligunt, non sunt nobiliores, nam Venetijs, & alibi populi plebanos eligunt, non sunt per hoc superiores eo, & Canonici Episcopum, non tamē sunt digniores. Claustrales suos Cenobiar-chas, non sunt supra eos. Nulla est ratio, qua probetur collegium esse Papæ superiorem. D. Ant. & Aug. de Anc.

25. *Cardinalis Camerarius, ac penitentiarius mortuo Papa nullam habent auctoritatem.* ERRO. Hoc & si uideatur nouum, tamen Clemens Quintus in Viennensi Concilio declarauit, quod penitentiarij atque Camera-

merarij auctoritas defuncto Pontifice per seueret, & quod si aliquis eorum mori contingat potest cœtus Cardinalium alterum subrogare, vt D. Antonin. ac Augu. de Anc. scribunt.

27 *Cardinales possunt Papa mortuo aliquem ad Cardinalatus dignitatem assumere.* E. R. R. O. Plura possem in huius reprobatione scribere, nisi esset certum & ex historijs; quod Cardinales inuito Papa, vel tempore schismatis electi, non sunt vere inter alios ascribendos. Hoc statutum fuit alias, vt dicitur dist. 79. c. nullus. Canonistæ fufius probant hoc. D. Anton. & Aug. de Anc. Cardinaliū ergo dignitatem aperuimus, qui dicuntur corporis Papæ, dist. 40. si Papa. 9. q. 3. nemo. 6. q. 1. si quis. & plus alijs privilegiati: de of. sic. leg. C. officij, li. 6. Qui Papa mortuo possunt si opus fuerit conuocare Concilium, vt notat Innoc. c. 1. de maior. & obediē. & Bar. in l. 1. ff. de albo. & de hoc alibi.

Obijciunt tamen, quod quæ diximus falsa sint. Primo, Episcopi sunt successores Apostolorum non ergo Cardinales. Sed hoc infirmum est argumentum. Sunt quidem Episcopi Apostolorum successores, sunt & Cardinales, sed alia ratione, & auctoritate. Nam Cardinales succedunt Apostolis, qui erant cum Christo assistentes & erunt in die iudicij iudicantes duodecim tribus Israel Episcopi succedunt quatenus fuerunt post Ascensionem per orbem terrarum dispersi. Cardinales succedunt vt iudices totius orbis. Episcopi, vt vniuersi tantū ciuitatis. Vtrumque ergo verum, sed non sub eadem potestate. Secundo. Nulla fit mentio in sacra scriptura. ergo inuentum est Papistarum. Dico primo quod consequentia nulla est, nam multa tenemus de fide, quæ nō sunt in sacra scriptura, sed per traditiones. Dico secundo, q̄ in scriptura fit mentio de Cardinalibus licet non sub eodem nomine. Nam illud 1. Reg. 2. Domini enim sunt cardines terræ, & posuit su per eos orbem, rectè de Cardinalibus exponitur. & Prouerb. 26. Ostitium uertitur cardine. Tertio, nec Dominus, nec Apostoli de Cardinalibus loquuntur. Dicitur, q̄ nec hoc nomē Papa fuit tempore Christi, aut Apostolorum non tamen potest negari per hoc, quoniam fuit auctoritas, quæ Ecclesia crescente diuersa nomina obtulit. & dignitates, quæ ab initio ei conue-

niebant, sic tantum semel dictū fuit Domino Osanna filij Dauid, & tempore mortis, & Apostolis dictum fuit soluite, & adducite mihi, ad aucta ergo est Christo fama, sic & Ecclesiæ. Quarto, nec præcessit figura aliqua Cardinalatus dignitatis. Dicitur, q̄ cum Moses dux populi elegerit in adiutorium ad populum gubernandum seniores vt dicitur Exodi 18. & Deut. 18. sic, & summus Ecclesiæ gubernator assumit, ac eligit ad totam Rempublicam Christianam gubernandam alios. Quinto, status, ac dignitas cardinalatus fuit à Beato Pontiano Papa, qui fuit anno Domini 221. Dicitur quod dignitas, ac potestas fuit tempore Christi, licet q̄ hoc nō fuit tempore Pontiani, vel Marcelli, vel Siluestri, qui tamen dicebantur antea Præsbyteri Romani Sexto in Apostolorum diuisione non habuit Petrus Cardinales assistentes.

Respondeo, quod & D. Petrus habuit Linum, & Clementem, qui in Papatu ei successere. & Linus legitur fecisse duas ordinationes, Episcopos undecim, Præsbyteros 18. Cletus uero instituit 25. Titulos. Anacletus etiam, qui Clementi successit, instituit septem Diacones Cardinales, vt scribit Godifr. Viterb. Septimo, Cardinales, si quam habent auctoritatem, non aliam profecto, nisi quam ei dedit Beatus Marcellus, qui fuit anno 304. & hic instituit Cardinales, ac diuersas Dioceses propter baptismum, & propter cemeteria ad sepeliendum Martyres, & propter poenitentes, & propter conuersos ex gentibus. Dico, quod succedunt Apostolis sicut loco, sic auctoritate. & licet fecerint ea pietatis officia, non per hoc minuitur auctoritas. Octauo, suprema dignitas est Episcopalis ait Dionys. vt in cap. Cleros distinctio. 21. ergo non Apostolorum. Dixi supra quod Episcopi sunt digniores, quo ad ordinem, & non quo ad iurisdictionem, & administrationem. Non, non sunt in statu perfectionis, ergo nec Episcopo digniores. Huic ex dictis satisfiit, q̄ Cardinales sunt in statu perfectionis. Hinc D. Bern. ad Eug. 3. dicit oportere eligere viros probatos, non probandos.

Caro.

Caro est, qua sumus ad imaginem Dei. H. A. E. R. Cum de imagine erit sermo explodam hūc errorem ex communi omnium assensu.

Caro

2 *Caro non est creata à Deo, sed à Demone.* H. A. E. R. E. Homines illi perditissimi, ut Manicheus, & Patritius in tantum prolapsi sunt errorem, ut non dubitarent affirmare, carnem esse à Diabolo, non à Deo productā. Sed ex sacra genesi, atque Ecclesiæ definitione habemus Deum Creatorem omnium tam uisibilem, quam inuisibilem.

3 *Carnibus uesci non licet.* T. Arianns. H. A. E. R. Impegit in hunc scopulum Manicheus, & Erasmus in lib. de delectu ciborum est nimis scrupulosus, qui ait. Pisces maris manui uestre traditi sunt, & omne quod mouetur, & erit nobis in cibū, quasi holera uiretia tradidi uobis oīa excepto, q̄ carnē cū sanguine nō comedetis, & alia his similia addit Erasmus. Quæ repugnant sacris lris. Nā Deus precipit, ut agnū comederēt. Exodi 12. Pluit illis tanta aialij copia. Xps Dñs celebrauit Pascha. De Diuo Petro, Act. 10. Legitur. Surge Petre occide & manduca. Ex Canone 50. confutatur. Et ex Cœcil. Ancyran. c. 13. tom. 1. pag. 201. Conc. etiā Bracarense. c. 32. tom. 2. pag. 218. col. 1. Si quis immundos putat cibos carnium, quas Deus in usu hominum dedit, & non propter afflictionem sui corporis sed quia immunditiam putauerit, ita abstineat ab eis, ut nec olera costa cum carnibus pergueret, sicut Manichei, & Priscillianus docuerunt. Anathema sit. Concil. Aquigran. c. 65. Reprehenduntur, qui abominatur carnibus uescētes. tom. 2. 672. col. 2. Conc. Gāg. hoc et damnat, qui comedētes carnes deridet tom. 1. pag. 289. col. 2. His addo deretū uigilij Papæ. tom. 2. fol. 5. col. 2. Hic addit illud ex professo contra Manicheos, & Priscillianum, & ex nomine eos redarguit, quia abstinentiæ simulatē prætextu abescis usq̄ carnium submouere, ut hoc execrationis potius animo quam deuotionis, probentur efficere. Hoc Doctorum auctoritatis confirmare, non opus, quoniam res manifesta est. Ex his conuincitur Erasmus. Clemens. lib. 6. cap. 26. alij autem cibos quosdam malos esse dicunt. Et cap. 10. hoc idem. Tertullij lib. 5. contra Marcionē. Clem. Alex. lib. 3. Strom. D. Athanasius Antioch. lib. de varijs quæst. omnes hunc errorem explodunt.

4 *Carnibus uesci licet omni die.* Luth. Eras. H. A. E. R. Et si Erasmus hac in re non sibi constet tamen deridet delectum ciborum

in suo Methodo dicens. Delectus ciborum odium inimici, & bella, quæ Iudæis licebant, Christianis non licet, & rursus. Christus clamat, non q̄ intrat in os coinquinat, hominem, & tu exigis à Christiano, ut ingentis ualitudinis dispendio uescatur piscibus, & Paulo post. Quid enim dicent hominuli obsecuri? Qui ob interdictionem esum carnium, aut his, frigidiores edunt constitutiones eas, postulant, ut homo ueniat in capitis periculū. Et epistola ad Ep̄m Orasliensem ait. Paulatim irrepit consuetudo, quæ diem ueneris pisculentum nobis reddidit, deinde ubi hoc successit, adiuncta est, & dies sabbati, & nunc mercurij perietatur. Obidque genus obseruantianculas uidemus homines affligi, & denique mori; sibi que Christianos rideri, cum sint Iudæi, q̄ repetit in annotationib. noui testamenti. At meminisse oportet Erasme, q̄ regnum Dei, non esca & potus. Quam uero pergrata sit ciborum abstinentia non est difficile ex sacris literis demonstrare. Hinc exordium habuit cum ipsa natura nostra nam Adamo uetium fuit, ne pomum comederet. Gen. 2. In lege naturæ prohibetur suffocata cum carne & sanguine, Leu. 7. Et Moyses multa animalium genera, quasi immunda prohibuit ne commederetur. Deut. 12. & 15. Apostoli de suffocato, & idolothito constitutionem fecere act. 18. & 21. Rursus in ueteri lege abstinentia laudatur. Num. 6. Vir siue mulier cum fecerint uotum, ut sanctificetur, & se uoluerint Domino consecrare, a uino & ab omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Ioannes laudatur, qui tantum locustas comedit. Matth. tercio, & D. Paulus ad Roma. 14. cap. 15. qui manducat, non manducantem non spernat, & qui non manducat, manducantem non iudicat. Ex Canone 50. Apostolorum laudatur, qui carnem non comedit, & uino abstinent, quo mens ad cultum pietatis redatur exercitior; ista sunt uerba Canonis. tom. primo pagi. 23. Ancyranum Concil. capitulo tertio decimo. tom. primo pag. 201. dicit. Hi qui in clero sunt præsbiteri, & Diaconi, & à carnibus abstinent, placuit eas quidem contingere, & ita si uoluerint continere. Concil. Tolca. 8. capitulo nono tom. 2. pagin. 245. Esum carnium prohibet quadragesimali tempore.

poro. Concil. Salegustadiense. c. 1. tom. 2. pag. 799. Et pro quiete imperij celebrata inter religio. anno 1548. pro carne castiganda uetita est raro certis temporibus. tom. 3. pag. 363. col. 2. In synodo Augustana tom. 3. pag. 870. col. 2. id prohibetur. Et semper hoc in conciliis, & Doctoribus, nam ut ille ait. Si e cerere, & baccho, friget Venus. Theoph. Alex. lib. 3. Paschalis dicit. Qui autem legum præcepta tusto diuntignorant uinum in ieiunijs, carnium cum repudiât, & infatiablem auaritiâ Dei timore compescunt. Epiph. Her. 75. cõtra Arium ait. Cyrill. Hierosoli. Catechesi 2. aliqua inquit animæ se polluunt dum vitales causas edendi, aut non edendi ignorant. Marcus Anachoreta epistola ad Lycium hortatur ad abstinentiam. S. Eligius Hom. 16. Gregorius Nazianz. de hoc laudat D. Basilium. Si Paulus hortatur Timoteum, ut modico uino utatur, quid de carne putandum erit? Nunquid tu D. Paulo prudentior, qui reprehendis persequeris, inculcas non manducantem? Nec abieci sumus animi, aut patimur ueluti bubulum duci naribus, uel præceptis hominũ, sed Dei præceptis inseruimus. Sed sisse Erasme, non ne esca plures occidit, quam gladius? Pergamus & ad nauseam stomachetur Erasmus in suis conuiujs. Danielẽ Prophetam legimus, non nunquam neq; carnib. uesci, neque uino potari. De Diony. Areopagita scribunt. Carnem ieiunijs dormat, & deteriorem partem præstantiori subiicit. tom. 7. pag. 281. Schep. Paulus Anachoreta qui ad 13. supra centesimum annum peruenit, & magnus Antonius centesimum transgrediens annum hoc obseruerunt. Basilus hoc suis Monachis influit. Benedictus. Aug. Hierony. & Hilarion grandæuæ ætatis fuere. Cassianus ob tenuẽ uitam ad decrepitem usque ad ætatem peruenit. Satiatatem ergo opimorum que usum plus obesse mortalibus, quam ieiunia, res ipsa edocet, & sunt exempla innumera omnium gentium, cuiuscunque ordinis, & sexus. Obijciunt Hæretici. Primo. Qui carnibus abstinent sunt uitæ breuioris. Hoc est Erasmi argumentum, quod falsum est ex omni capite. Nam nec qui à carnibus abstinet est breuioris uitæ. Reperies enim Canobitas abstinentes septuagenarios, octogenarios, & longioris ætatis diui-

tibus, qui lautissimis mensibus utitur. Verum ædum in Cenobio, sed in ciuitate cõpertissimum est, esse pauperes, qui parce uiuunt, quot etiam reperuntur agricolæ solo lacte, aquam atque castaneis educati, qui & ijs contenti, incolumem uitam ducunt. Erasmo pulchriores, Luthero fortiores, Iouiniano robustiores. Quid ergo clamant blæterones isti, eorum quæ diximus centena & millia, & impendio plura afferre non esset graue, nisi experientia hoc esset exploratũ in Dominicana, ac Benedictina religione. Secundo. Arguunt corporalis exercitatio, ad modicum utilis est, pietas ad omnia ualet inquit D. Paul. ad quid ergo abstinerẽ à carne. At ex uerbis istis deducitur respõsio; si enim corporalis exercitatio è regione comparetur ad pietatem ad modicum utilis est. Vel non excludit quin nõ sit utilis, sed ad modicum ait. At Lutherani eam omninõ damnant. Dico tertio. Quod dicitur ad modicum utilis quia potest impediri iusta causa at pietas nunquam nec excusari potest, qui eam non habet. Nilus etiam dicit, exercitatio corporalis ad modicum utilis est disciplinis periculis similis, pietas ad omnia utilis. Admodicum ergo utilis est, quia qui motus corporis cohibet, non continuo motus animi moderatur, sed e contra qui hoc refrenat, illos moderatur. Tertio. D. Paul. Testal. 3. Nemo uos iudicet in cibo & potu. Ergo quid iudicant papistæ? Respondeo quod intentio Apostoli est, quod non erat amplius tempus antiquæ legis, in quo aliqua non poterant comedere. Quarto. Non quod intrat in os conquinat hominem. Ergo quod prohibet Papa. Hoc multis modis exponitur, sed ex textu colligamus expositionem. Quod ex corde exeunt peccata, & cibus nullus de se malus est, sed ex lege, ideo nõ coinquinat de se, sed ex lege. Abstinentia ergo iure optimo celebratur a Pithagora, qui Scholaribus illam suadebat, quia terra pducit uarias herbas, poma, & fructus omni anni tempore, & animalia mitia nõ comedunt carnes, sed ferocia. Ouidius etiam eam commendat lib. 15. Metamorphoseos. Parcite mortales dapibus temerare nephandis, corpora sunt fruges, sunt deducunt ramos &c. Didimus ad Alex. ait. Gens Brachmanorum pura, & simplici uita uiuit. Hypocrates docet, crassa, & obg

sa corpora in Paradisum & pessima morborum genera erumpere. Quid ruina causa fuit Iudæorum populo, nisi quod dicitur. Populus sedit manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Exod. 32. Hoc etiam est Germania totius exterminium. Ne dum ergo caro ad victum est necessaria, quod homines ante diluuium non commederunt sed esus carniũ post diluuium est introductus, ut docet D. Tho. par. 2. q. 102. 6. secundum.

Castitas.

Castitas est quid commericium, ac prouide Deo distinet. Luth. Eras. H. A. E. R. Nedum semel aut bis, sed sepius est in sacris literis repetitum Deo grauissimum munus post hominum memoriam & propagationem esse castitatem que antiqua res est ac summo opere probata. Nec uident Lutherani, quando libidinum uanitate detinentur & unusquisque iudicat pro ingenio proprio. Sic Lutherani, & Erasmi, qui ueneri detiti, ac mancipati, ut ipsi sfrenata libidine et inferuunt, id de alijs sentiunt, & iudicant a quo uicti detinentur. Et auari censent reliquos omnes pecuniæ cupidissimos esse. At qui luxuria non relaxant habenas sefreni tenent studiosè que uiuunt, secus prædicant, ac sentiunt. Lutheranorum tamen iudicium secus ac fullonum præciõ æstimandum est. Sanctorum nos laudemus, ac sequamur exempla, qui & si in corpore Angelicam uitam duxerunt. Non enim diebus nostris tantum est comendata castitas, sed ab infantia humanæ naturæ. Nam Abel primus inter iustos, ut dicitur à sanguine Abekiuisti. &c. nullam habuit uxorem nec aliqua hoc recenset historia, cuius rei forte fuit causa, quia nondum sororem nectus fuerat connubio maturam, & tunc temporis florere cepit humana natura. Sed si ad legem Mosaicam deuenimus tunc aucto iam populo licitum fuit, & matrimonio abdicare. Castitas laudatur a Salomone sap. 8. & dicitur Dei donum. Castitas Ioseph laudatur Gen. 39. B. Castitas Tobia. Iob. 3. c. Castitas Iudit. 8. A. Castitas Susannæ. Dan. 13. A. Elias Eliseus, & alij multo plures à re uxoria se abstinerunt Christus Ioannes Baptista, Ioannes Euangelista, & Apostoli potissimi si non omnes ut D. Paul. &

alij. Nam D. Paul. ait. Melius est Virginitatem permanere quam nubere. Et in feruis. Bonum est illis, si sic permanerint. sicut & ego. 1 Cor. 7. & D. Amb. illa uerba expones, dicit D. Paulum fuisse Virginem, & D. Hierony. hoc idem tenet in epistola ad Geroniam, & epistola ad Marcellam, & ad Eustoch. de Sancta Virginitate, & D. Aug. lib. de oper. Monach. cap. 4. Beata etiam uirgo que uotũ uirginitatis emiserat ut D. Aug. & Ecclesia tenet. Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco D. Paul. Rursus solutus es ab uxore, Soli querere uxorem, & Dominus. Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. Matth. 19. Patres omnes uirginitatem amplectati sunt. De hac laudatur D. Basil. à Gregorio Naz. dicens omnis gloria eius ab intus. Et Lippo. plura exempla scribit tom. 2. pag. 37. Schol. 20. & tom. 4. & 5. multoties Cyprian. lib. de habitu uirginum. Vigilius etiam dixit. Quique sacerdotes casti dum uita manebant. Obijciunt. Crescite, & multiplicamini ait Dominus. Respõdet D. Cyprian. loco dicto, quod quãdo mundus erat adhuc rudis, ac inanis copia fecunditatis propagatur, & crescimus ad humani generis augmentum. Cum iam refertus est orbis & mundus impletus, qui capere continentiam possunt, spadonũ more uirgines castramur ad regnum Cœlorum. Hæc Cypri. ex fine. ergo illius præcepti soluitur hæreticorum antiqua obiectio.

2. Castitatem seruare, nec Clerici debent. Iouin. Luth. Eras. H. A. E. R. Non potuit lex de seruanda castitate omnes obstringere sacerdotes, cum nec ab Ecclesia fuerit recepta inquit Erasmus. Panutio enim magnæ authoritatis patre reclamante, plurimæ orientis Ecclesiæ illam respuerunt. Fateor. Erasme orientalem Ecclesiam non habuisse ratam, imò, nec hodie quantum ad ordinandos, sed quantum ad ordinatos. Nunquam enim fuit permissum aliquem sacerdotem, nec his diebus admittitur, ordinatum uxorem ducere, sed id concessum, ut qui iam duxisset ob id à sacerdotio nõ receretur, illaque vna superstite operi conuigali antequam ad sacerdotium promoueretur operi conuigali indulgere possit. Quod castitas sit à sacerdotibus seruanda id ex uerbis Domini habetur sunt, qui se castrauerunt propter regnum Dei. D. Paul. qui

qui in agone contēdit ab oib. se abstinent, sic qui Dño ministrat debet se ab uxore abstinere. Ad Tim. 1. 4. oportet Episcopum esse Sactum Castū, ac continentem. ubi plus exigit ab Episcopo quam ab alijs? Sic ad Titum 1. Relinquere ergo debent uxores, q. altari seruiunt, nec rem cum ea amplius habere possunt. Ideo Dñs dixit, qui non reliquerit uxorem, Patrem, matrem &c. Et Petrus respondit, ecce nos reliquimus omnia, nam uxores profecto reliquerunt Apostoli omnes, dum Euangelio erat eis incumbendum. Apostolus etiam 1. Cor. 17. abstinendum docet ad tempus à re uxoria, ut orationi uacemus. Clemens Epistola secunda ait. Ministri altaris, sive Diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem suam coniuges suas reliquerunt. Exigitur ergo ut ambo post ordinationem sint continentes, & quando coniunguntur matrimonio, polliceantur se seruaturus castitatem, alioquin nõ ordinentur. Synodus Nycentia prohibet, ut nulla mulier habitet cum Episcopo, aut Præsbytero, nisi mater, soror, amita, & quæ careant omni suspitione, & sic uxores debent discedere, ne suspitio oriatur. Et sic Arelat. concilium exponit. Can. 2. Si quis de Clericis, à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, uel conuersam suam uxore introduxerit, a communionem alienus habeatur. Conuersam nominat uxorem quia continentiam promiserat, cum ordinationi viri sui assensu est, & ex his habemus, q. mulier, quæ cum Præsbytero, aut alio in sacris ordinibus constituto, habitare uoluerit sit sine suspitione. Ex sacris literis ergo opus est uxorem relinquere. Vnde dictum fuit. Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem non potest esse meus discipulus. Et iterum de eo, qui ad nuptias inuitatus fuerat, & abnuuit, excusans se uxorem duxisse, a patre familias prorsus indignus iudicatus est. Et illud ex D. Luc. Putatis quia pacem ueni mittere in terram, non dico uobis, sed separationem. Hoc Canon Apostolorum. Si quis post baptismum secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam habuit, non potest esse Episcopus, aut Præsbyter aut Diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deseruiunt. Hactenus Canon. Syria-

eus Papa. c. 2. Decretorū. Leo epistola 76. ad Episcopum Narbon. Calistus Papa, ut hñ, d. 22. c. Præsbyteris. Cõcilia idem statuerunt. Cartag. 2. c. 2. tẽpore Syriaci Papæ oib. placet, ut Episcopi Præsbyteri, Diaconi, uel qui sacramenta contrectant, pudicitia custodiant, qui altario, deseruiunt. tom. 1. pag. 424. Conc. Turonense tempore Leonis primi c. 1. Si enim uniuersis fidelibus, secundum Apostolicam Doctrinam (quid dicit Erasmus) castitas custodiendi indicit. 1. Cor. 7. c. Ut qui hñt uxores sint quasi non hñtes, quanto magis sacerdotes Dei, ac leuitate diuino macipati altario, custodire dñt ut non solum cordis, uerum et corporis puritate seruantes pro plebe supplicaturi præces illorum ad diuinum mereantur introire auditam. Quia sñm autoritate Apostolici. Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. tom. 1. pag. 349. In huius ueritatis confirmatione est reformatio Cleri Germaniæ, Raptispong celebrata anno 1524. In hæc uerba. Præterea, cum nihil æque conueniat oib. numeris, ac eos esse mundos, quæ uasa Domini portant, & in sacrario operantur, quales sacerdotes constituit ipse Dominus, qui quotidie sacrosancta tractant, & in illis uersantur. Igitur uolumus, atque iuxta sanctiones Canonicas feliciter à D. Pribus institutas sancimus, ut caste, continenterque uiuant. tom. 3. pag. 729. Dyocesana Synodus Augustana cõgregata anno 1548. c. 10. Propterea cum æquum in primis sit, eos mundos esse, qui uasa Dñi portant, & in sacrario operantur, uolumus atque iuxta sanctiones Canonicas decernimus, ut sacerdotes professionis suæ memores, caste, cõtinenterque uiuant, atque à nefario concubinato abstinere. tom. 3. pag. 870. Conc. Agatē. c. 9. Approbat Inno. & Seriaci statuta, q. castitas seruet. Synodus eccl. Diocesana Treuerē. sis eodẽ anno idẽ decreuit. tom. 3. pag. 898. Demũ Cõc. Tridēt. Can. 9. sess. 24. Si quis dixerit Clericos in sacris ordinibus cõstitutos, uel regulares solẽniter professos, posse mñ moniũ cõtrahere, cõtractũq. ualidũ esse, Anathema sit. Hoc antea i Cõc. Eliber. c. 33. Tolet. 3. c. 6. Agatē. cap. 39. Hoc clemens loco supra dicto à Beato Petro se ait accepisse. Quod si post ordinationem ministro altaris cõtingerit ppiũ inuadere cubile uxoris,

sacrarij

sacrarij nõ intret in mñ, iubet ergo nõ ut excludant uxores, uel abijciant, sed ne habeat cõm eis re amplius post ordinationem. Greg. epistola ad Petru subdiaconũ dicit. Non consecratur ulterius, quisquam in Diaconũ, nisi promiserit se caste uicturum. Patres idẽ doct. Euseb. Pamphili lib. 1. de demõstr. Euangelica, c. 9. Merito aliquis quaesierit, quæ nam ea sit, cur prisca in nuptijs, & procreatione liberorũ plurimũ studij. posuerint, nos uero hæc partem negligamus, Et respondent q. abducit mentem à Deo, & tres reddit cas, & cõcludit q. in nobis locum non hñt quippe cõ Deo fauente, per Euangelium Saluatoris nostri doctrinam innumerabiles gentes, & populos liceat intueri. Continentiam et Patriarcharum refert. Nãque Enoch placuit Deo postquã genuit Mathusalã. Gen. 5. Sic Noe per multos annos nõ genuit filios. Hæc postquam ex una uxore gemine prolis pater est factus desijt cum alia conuiescere. Ioseph duos tantum habuit filios. Moyses, & Aaron postquam diuina oracula acceperunt, non amplius filios genuisse memoratur. Quid porro de Melchisedech, cuius omnino non filius, non genus, non successio refertur. Neque item Iesu, qui Moyse successit, neque plurimorum Prophetarum, & post multa. Verumtamen eos, qui sacri sunt, atque in Dei ministerio, cultuque occupati, continere deinceps seipsos à commercio uxoris decet. Hieron. in e. primum. epistola ad Titum. Si laicis imperatur, ut propter orationem abstinere se ab uxorum coitu, qd de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro se, populi que peccatis illibatas Deo oblaturus est uictimas? Relegamus libros Regum, & inuenimus Sacerdotem Abimelech de panibus propositionis noluisse prius dare Dauid, & pueris eius, nisi interrogaret utrum mundi essent à muliere non utique aliena, sed coniuge. Idem Epistola aduersus Iouinianũ. D. Amb. etiã ad Ecclesiam Vereclensem epistola 82. Scribit. Matrimonio in Episcopatu uti non licere, dicens. Neque iterum ut filios in Sacerdotio creare Apostolica inuitetur auctoritate &c. Et item lib. 1. off. c. 50. q. est ultimum. Ait. Inoffensum autem exhibendũ & immaculatum ministerium, nec ullo cõiugali coitu maculandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore,

alieni et ab ipso confortio coniugali sacri ministerij gratia accepistis. Orig. hom. 23. in Num. Eos ad sacros ordines promouendos dicit, q. indefinẽti, ac perpetuã se deuoerint castitati, hæc sunt eius uerba. Beda in Lucam c. 1. ea uerba exponens. Et factũ est ut implerent dies officij eius, abijt i de mũ suã. dicit. Consequenter Sacerdotib. ut sp. altari queant assistere, sp. ab uxorib. continendum, semper castitas obseruanda præcipitur. Sixtus Tertius, cuius auctoritate synodus Ephesyna aduersus Nestorium uisã est, hoc libro de castitate interpretatur dictum D. Paul. oportet Episcopum esse pudicum, iustum, Sanctum continentem, certe non de alia uxore sed propria. Tertullia etiam lib. de Monogamia inquit, eundem locum exponens ostendit (inquit) fuisse, qui in matrimonio deprehensũ, uerebatur ne non liceret eis deinceps matrimonio suo uti, quia in carnem Sanctam Christi credidissent, quibus secundum ueniam concedit indulgens non præcipit. Ergo cõ dicit Apostolis, de quibus scripsistis mihi. bonum est homini mulierem non tangere de uxore dicit.

Obijciunt Hæretici.

Primo D. Paul. ad Heb. 13. dicit. Honorabile connubium in oib. ergo inique Papistæ dant. At si aduertissent intentionem Apst. cognouissent, quõ cececiant. Nam dicit honorabile cõnubiũ in oib. & thorus immaculatus, de laicis ergo loquitur Apstus nec nos nuptias damnamus, sic Euseb. Casar. exponit lib. ult. de demõstr. Euang. c. ul. hoc edictum esse non sacratũ, neq. professũ. S. Euseb. hoc et sic interpretatur dictũ esse laicis seu secularibus, non autem his, qui mundo renũciauerunt. Secundo. Melius est nubere quã urĩ ait Apstus 1. Corin. 7. Ergo iure Sacerdotes possunt nubere. Respondeo q. loquitur de illis quibus liberum est contrahere. Tertio. oportet Epst. esse unius uxoris uirũ. 1. Ti. 3. Ergo poterit ducere sactẽ unã. Doctores exponũt hũc locũ, q. sit sensus, q. unã tm habuerit uxore, alias si Bigamus nõ poterit esse, ut ex Canone Apostolorũ collegimus. Quarto ait ad Tim. 1. 4. c. Quod ueniet quidã in hypocrisi, loquentes, ac prohibetes nubere. Dicimus q. Hæretici prohibent mñ moniũ, qd Ecclesia aut sacrametũ ueneratur,

ur, nihil ergo contra nos. Quinto. Paulus dispēfauit cum viduis uotiis, ut nuberent ut Tim. 5. ergo melius ut sacerdotes ducant uxores, quam fornicari cum scanda- lo. Vtique malum est fornicari, nam neq; hoc concedit Ecclesia, debet tamen sacerdos, ut sui memor stare promissis. Ut litera 5. repetam.

3 *Castitas est de iure diuino, ita ut qui sacris ordinibus sunt initiati, rem cum uxore habere non possint.* Arduum, ac forte nouum est dictum. Num qui habent uxores sacerdotes, ut Ecclesia orientalis, possint coniugio uti, ac re cum uxore habere. Et accipio ius diuini, pro lege noua, non quare de mosaica, an sacerdotes illi potuissent, sed de nostris; multa enim sunt in lege nostra, de iure diuino, quae apud eos, non erant instituta ut omnes articuli fidei, ac sacramenta. Sic ego puto hoc unum esse, de iure diuino. Adeo ut teneatur ille, qui est in sacris castitatem tenere, nec amplius possit cum uxore rem habere, nec reddere illi petenti, nec ab illa exigere. Sic Apostoli reliquerunt uxores, sic oportet Episcopum esse continentem, ne dum pudicum, & castum. Hoc concilia, ac patres modo nominati docent. Hoc Clemens didicit, à B. Petro, quae omnia iam diximus, hoc docuit Concil. Nycenum, & Arel. & illud refert D. Ambr. epistola 82. Arelat. uero dicit. Can. (est Arelat. tertium.) Assumi aliquem in sacerdotem in coniugij uinculo constitutum non oportet, nisi prius fuerit promissa conuersio. Item. Placuit ut deinceps non ordinentur Diaconi, nisi prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem. Tolet. secundum Can. 1. Coram totius Cleri, plebisque conspectu uoluntas eorum, de expetendo coniugio ab Episcopo perscruterur, quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionem castimoniam suam absque coniugali ne cessitate sese sponderint seraturus, hi tanquam appetitores arctissima uita, leuissimo Domini iugo subdatur. & Tol. quartum ca. 26. Quando Praesbyteri & Diaconi per parochias constituuntur, oportet eos professionem suo Episcopo facere, ut caste, & pure uiuant sub timore Dei, ut dum eos talis professio obligat, uita Sanctae disciplinae retineant. Obijerunt. Ecclesia orientalis admittit connubium Episcopis, ac Praesbyteris cum propria u-

xore quod fuit ex Panutio reclamante in Niceno Concilio. Respondeo quod Ecclesia permittit illis reclamantibus permancere, & non per hoc decreuit licite posse fieri, aliud enim est permittere, aliud declarare illud licitum esse. Synodus enim, & si permiserit eos sic permancere, non tamen aliquid sancit. Secundo. Scholastici multi, Canonista, & Caet. docent Romanum Pontificem posse dispensare cum sacerdote occidentalis Ecclesiae ut matrimonium contrahat. Respondeo quod non numero, sed merito doctores sunt proponendi. Licet ergo aliqui asserant posse. Alij tamen inter quos D. Tho. negant. Canonistarum auctoritas nulla est in hoc, namque disputare de his Theologi, non iuris Pontificij munus est. De Caietano uero, viro doctissimo hoc dicere non uereor; Quod hic cum à D. Tho. discessit, & suo filius est ingenio errauit, & Paulus Quartus multa abolere decreuit, nisi morte praeventus esset. Parum etiam Caiet. Doctrinam conciliorum, ac Patrum perlegit, ideo non est audiendus hoc casu. De qua inferius litera 5. sacerdos.

4 *Castitatis uotum frangere, cum quis se obseruare non posse cognoscit, nullum est peccatum.* Luth. H A E R. Non solum David, sed & de iure naturae est, ut stemus promissis. Vouete ergo reddite. Iepte quia filiam oblaturam pollicitus fuerat obseruauit. Concil. Arelat. can. 28. Hi uero, qui sunt desertores propriae castitatis, praeruaricatores habendi, & his oib. per poenitentiam legitimam consulendum. to. 1. pag. 623. Et in Conci. Turonens. cap. 2. Id decernimus, ut sacerdos, & lenita coniugali concupiscentiae inherens, uel filiorum procreatione non desines ad altiore gradum non conscendat, neque sacrificia Deo offerre, uel plebi ministrare praesumat. to. 1. pag. 949. Et in Conci. Tolet. 8. cap. Quintae actionis impulsu peruenit ad totius concilij sacrum auditum, quodam sacerdotes, & Ministros obliuiscetes maiorum ac ueterum consuetudinum, aut uxorum, aut quarumcunque mulierum immunda societate, & execrabili contagio ne turpari, & pessima cordis obstinatione, tam sacris literis, quam patrum regulis obuiantes & c. & infra. Si Episcopi hoc uerissime repererint omnes placita cautione taliter distinguunt, ut nunquam alterius,

rius tam abhominanda committant. tom. 2. pag. 243. Diocesana synodus Treuer. eos puniendos statuit dicens. Audemus tamen ingenue fateri nullam aliam labem, ebrietate, & concubinato vulgi oculos acerbius ostendisse, maioremque causam dedisse seruiendi, ac murmurandi contra Ecclesiae statum. tom. 3. pag. 243. Est demum Can. Concil. Trid. sess. 24. Can. 9. Errauit tamen glossa distinctio. 82. Capi. Proposuit. Quae dicit, quod Apostoli nihil statuerunt de castitate, sed tantum quod exemplo eam docuerunt. Ex superioribus refellitur. Nam dicit. p. Cor. 7. Qui non iungit melius facit.

5 *Castitatis uotum seruari non potest.* H A E R. Quid est, quod Dominus dixit. Qui potest capere capiat, si nullus est, qui capere possit. Et Concil. Agatense, cap. 9. Placuit etiam ut si praesbyteri, uel diaconi coniugati ad torum uxorum suarum redire uoluerint. Papae Innocentij ordinatio, uel Syricij Episcopi auctoritas, quae est his Canonibus inserta seruetur. Quod si ad aliquos formula illa Ecclesiastica uita pariter, & disciplinae, quae à Seruicio Episcopo, ad prouincias commeaunt, non probabitur peruenisse, eis ignorationis uenia remittitur, ita ut de caetero penitus incipiant abstinere. Et ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint sic retineant, ut ad potiora eis non liceat ascendere. Hactenus Concilium. Patres hortantur ad castitatem, & tot Virgines extiterunt. Theophil. p. ad Cor. 7. ait. Honor itaque eius est, seruare filiam uirginem, eamque ob rem laudatur. Epiph. 61. contra Apostolicos dicit. Numquid Apostolus eam, quae semel uirginitatem Deo seruare decreuit, à proprio cursu detrahere uolens hanc praecipit? D. Hierony. in 56. Esai. Talem fuisse Eunuchum, quem Iesus amauit plurimum Euangelistam Ioannem, Ecclesiasticae tradunt Historiae & c. Basil. lib. de uera uirginitate. Et sunt spadones, qui seipos absciderunt propter Regnum Caelorum, qui etiam ceteris praestantiores sunt, quia quum neque naturae ad Castitatem tuendam, nitantur auxilio, neque ab hominibus, quorum sub ditione sunt, spe praemij alliciantur, ipsi semet propter regna Caelorum ad uirginitatis praclarum certamen exercent coniugiumque, &

simul omne seculum eius seruandae causa contempnunt regnumque caeleste cum sudore, gloriosisque laboribus capeunt. D. Aug. lib. de Sancta uirginitate. cap. 24. De quibus autem spadonibus loquitur Deus per Esaiam Prophetam, quibus se dicit datum in domo sua, & in regno suo locum nominatum. Tertul. libro primo, ad uxorem. Voluntarijs spadonibus pro cupiditate caelesti saluo matrimonio abstinentia tolleratur, quanto magis adepto? Exemplo sanctorum etiam hoc confirmatur Gloriosissimi Patris DOMINICI, atque Thomae Aquinatis, & aliorum qui uirgines fuerunt, ut alios taceam ex Lippon. tom. 2. 3. 4. & 5. Laici ueri impossibile hoc iudicant, at non uident, quod id ex natura propria seruari certe non potest, sed Dei auxilio, & quod per nos ipsos non possumus, per amicos possumus. Nec natura uquam libertatem nostram infringere potest aut cogere, quae & si prona sit ad malum, ad bonum etiam est procliuus. Oportet ad hanc gemmam, & Thesaurum in agro corporis conseruandum cautum esse foeminarum aspectus, ne dum familiaritatem fugere, crapulam, somnum, ocia, turpia colloquia, nimium uini potum, potarum fabulas, & uanitates omnes, & sic custoditur uirginitas. Errauit sedissime Luth. qui in libro, de uita coniugali, dixit coniunctionem matris, & foeminae necessariam esse ut cibum, potum, & somnum, neque magis posse hominem hoc carere, quam mutare sexum. At qui mulierem tangit non patitur uolentiam, non enim natura uolentiam ei adhibet, ut docet Greg. Naz. lib. de Spiritu Sancto. Vouete ergo & reddite. Et si quid uouisti, ne moreris reddere. Eccl. 5. D. Aug. explanans Psalm. 75. dicit. Non sitis pigri ad uouendum. Non enim uiribus uestris implebitis. Deficietis, si de uobis praesumitis. si autem de illo, cui uoueris, uouete, securi reddetis. Et Epistola 45. Felix necessitas, quae ad meliora compellit. Obijciunt. In male promissis rescindenda fides. At stultum est promittere, quod nos obseruare non possumus, at uirginitatem seruare non est in nostra potestate. Ut Sap. Non possum esse continens, nisi Deus dederit. Et Matth. decimonono. Non omnes capiunt uerbum istud. Hoc argumentum soluitur ex eo, quod si

impossibile eſſet caſtitem ſeruare, nec Dominus, neque D. Paulus eam conſuluiſſet. Bonum eſt homini mulierem non tangere inquit Apoſtolus. Quod & ſi viribus noſtris adimplere non poſſimus, tamē Dei gratia ſemper præſto eſt. Sufficit tibi gratia mea. Non ego, ſed gratia Dei mecum. Matt. etiam 9. Credenti omnia ſunt poſſibilia. & ad Philipp. 4. Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Secundo. Non ſumus ceteri, an Deus largitus ſit gratiam ad hoc vt caſtitem ſeruare poſſimus, ergo ad qd promittere. Reſpondeo, qd Deus facienti, qd in ſe eſt, nunquam deſit, & ſi hoc verū eſſet, nemo eſſet baptizandus, quoniam an poſſit ſeruare, qd in baptiſmo promittit renunciando diabolo, & pompis eius. Nemo debet bonum operari, quia ignorat vtrum odio, vel amore dignus ſit. Nemo debet credere, quia non eſt certus de ſua fide, an ſit inſuſa, vel acquiſita, falſum eſt ergo qd ſupponit. Imo vero (d. Luther) nec matrimonio copulandum, quia neſcimus, an leges matrimoni, portare poterimus. Orig. in Matt. tract. 7. cap. 19. Non autem attendimus, qd alibi dicitur, petite, & accipietis, & omnis qui petit accipit, aut fideles non ſumus, aut ſcietes ſcripturas, qui enim vult capax eſſe verbi, qd de caſtitate poſitū eſt, petat credens dicenti, & accipiet, non dubitans de illo, quod dictum eſt. Omnis, qui petit accipit. D. Aug. lib. 8. Conf. cap. vndecimo. Et irridebat me irriſione exhortatoria, quaſi diceret. Tu non poteris, qd iſti, & iſte? At vero iſti, & iſta in ſemetiſis poſſunt, & non in Domino. Deo ſuo? Dominus Deus eorum, me dedit eis, quid in te ſtas, & non ſtas? Proice te in eum, noli muerere, non ſe ſubtrahet, vt cadas. Proice te ſecurus, excipiet te, & ſaluabit te. & li. 6. cap. vndecimo. Neminem poſſe eſſe continentem, niſi tu dederis, vbi que dares, ſi gemim interno pulſarem aures tuas, & fide ſolida in te iactarem curam meam. Tertio, cum quis eſt adoleſcens præſumit de ſe, quod non eſt in viribus ſuis præſtare. Dico, quod ſemper ad Dei auxilium poſcendum, non amare choreas, non ſpectacula mulierū, ſed orones, vigiliis, ieiuniū. Quarto, Apopolus docet, quod qui non potest viuere caſte, nubat, melius eſt enim nubere, quam vri, primo. Corint. ſeptimo. At D. Paul. loquitur de his, qui non ſunt vo-

to, vel ordine ſacro aſtricti, ac in ſua ſunt poteſtate, de aliis enim dicitur. Cum uoueris Dño Deo tuo, non tardabis illud reddere. Deut. 23. Malū eſt uoti nō reddere malū eſt uoti, ſed vtrūq; Dei auxilio, ac ꝑ cib. ſuperatur. Nam dicit Apoſ. Fidelis Deus & c. ſed faciet etiam cum tentatione. prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. i. ad Corint. 10. Non ergo impoſſibile, niſi ueneris caſtitem ſeruare.

7 *Caſtitas non eſt præſtantior matrimonio.* Iouinia. Luth. Eraſ. H A E R. Quo magis totum penē vniuerſum fedarent hæretici, matrimonio vſque ad ſydera tollunt, & laudibus ſummis ſupra caſtitem euexerunt. Iouinianus namque docet, virginitatem apud Deum non eſſe maioris meriti coniugio. quem ſequitur Heluidius inquit Hieronym. cum quo, nec deſuiſt Baſilides, qui in Iouinianum eſt traſformatus. eodem referente. Luth. ac Eraſmus diebus noſtris hanc turbulentiam excitarunt tempeſtatem poſt tot Sanctorum exempla, poſtquam tantorum Conciliorum ſanctiones quæ tantopere caſtitem celebrarunt. Contra eos eſt dictum Domini. Matth. vi. eſt ſecundo. In reſurrectione non nubent, neque nubentur, ſed erunt omnes ſicut Angeli Dei. At qui non ſaretur Angelorum ſtatum, ac corporum noſtrorum cōditiones noſtras huius temporis excedere. D. Paul. 1. Corint. ſeptimo. Qui matrimonio inungit virginitatem benefacit, qui non iungit melius. Quare à nuptijs vocatur Ioannes Euangelista. Et Dominus Apoſtoliſ omnibus relinquendam vxorem mandauit. Beata Virgo quare virginitatis votum emiſit, ac Ioannes Baptiſta quo ſanctior internatos mulierum non ſurrexit alter? ab Apoſtoliſ poſtquam ad Apoſtolatum ſunt euecti, ſeruatus eſt celibatus, eos enim, circa Euāgelium promulgandum, ſemper inuenio occupatos hinc inde nauigando, & operibus carnis nullam operam dediſſe, nec excogitaſſe tantillum, & qui alligati erant. ab opere coniugali prorfus abſtinuerunt. Siraicus Papa Epifco. ad Epifcopos Africanos damnat Iouinianum, quam approbat Conſil. Thelense. Conſil. Trident. ſeſſio. 24. Can. 10. Si quis dixit ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel celibatus, & non eſſe melius, ac beatius

beatius manere in virginitate, aut celibatu quam iungi matrimonio. Anathema ſit. D. Hierony. lib. aduerſus Iouinianum copioſiſſime conſurat D. Aug. lib. de hæreſ. ad Quoduultedum, hæreſ. 82. Reſert Iouinia ni hæreſim. & dicit. Cito tamen iſta hæreſis oppreſſa, ac extincta eſt, nec uſque ad deceptionem aliquorum Sacerdotum potuit peruenire. Multi alij contra hoc ſcripſerunt. Et quid magis aduerſus eos ſtat, Domini exemplum, qui uirgo fuit. Geſta etiam Sanctorum, longum eſſet referre. vt tom. 2. de ſancta Iuliana uidual legitur, pagina 284. ſchol. 11. Nigra ſum, ſed formoſa, nigra per carnem, decora per uirginitatem. & tom. 4. in Vita ſanctæ Balbinæ, pagina 163. ſchol. prima. hinc hortatur Angelus ad cuſtodiendam uirginitatem. & de ſancta Victoria, quæ præcatur Anatoliā & Anatolia reſpondet rationibus eius, & Angelus eam laudat de uirginitate. pagina 230. ſchol. 1. & ſecunda. & tom. quinto. de ſancta Anyſia, pa. 349. ſchol. 2. hoc idem legitur. Obijciūt, ergo quiſque tam uir, quam mulier eligat hoc bonum, & uoueat caſtitem. Reſpondeo, & concedo, eligat qui libet quod melius eſt, quid ad mō de generatione hominum, tunc enim reuelaret Deus, quid eſſet agendum. Vel Dei cura eſt, ſicut enim præceptum dedit de multiplicatione hominū, ſic hoc caſu, Deus prouideret quid eſſet eligendum.

8 *Caſtatis votum ſolemne, vel in ſacris ordinib. conſtitutum, poteſt Papa diſpenſare.* Eraſm. ac hæretici id approbant, & affirmatiuam partem tuerunt. Et quod prius eſt nō agnoſcunt inter ſimplex, ac ſolemne uotum aliquod diſcrimen, quod fuit erroris cauſa; nam qui neſcit diſtinguere, neſcit ſoluere. Quæ duo maximis differunt interſitijs. Quoniam uotum ſimplex remēre ſuſcipi poteſt, ſolemne, non niſi conſulte, loco, ac tempore publico, ſub determinata forma uerborum, non citra conſilium, animique decretum. Secus in ſimplici, quod, & momentaneo, impetu quedam, & abſque perfectā deliberatione ex tempore emittitur, & ex animi facilitate ſuſcipitur. In ſolemni rurfus, aliq; perſonæ adhibentur, quaſi præmiſſæ deliberationis teſtes, at id in ſimplici non exigitur. Simplex item uo-

tum de ſimplicibus eſſe poteſt, ac ſolemne, non niſi de arduis, ac exiguis. Non ſunt ergo ex æquo uota libranda, & temere Eraſmus Eccleſiam taxat, qui ea ſecernit. In ſimplici namque uoto diſpenſat Eccleſia, at non in ſolemne, niſi ugens, ea que necceſſaria occurrat ratio, & hoc quorūdam non omnium Theologorum eſt placitum. Namque negat D. Thom. cui ſubſcribo. Immo uero. Eccleſia non diſpenſat, niſi raro in uoto ſimplici Religionis, aut continentia, quoniam ad perfectionem ſpectat, & diſpenſatio ſit in melius, uel æque bonū, & ſupra caſtitem nihil ſit. Canonista, cū quibus eſt Caiet. id poſſe non dubitant. At nos non ſcribimus Doctorem diſſenſiones, ſed eas qua de fide ſunt, explicamus. Caiet. 2. 2. q. 189. 3.

9 *Caſtitas non eſt uirtus.* H A E R. Non opus eſt alia abducere contra hoc, quoniam ex ſuperius expoſitis abunde hoc conuincitur falſum. Eſt enim caſtitas uirtus à caſtigatione concupiſcentia nominata, & eſt circa ueneria tamquam ſpecialis uirtus, ut uero comprehendit omnia ad hoc uirtutum ſpectantia ſic dicitur uirtus generalis, diſtinguitur a pudicitia, quia caſtitas eſt circa ueneriam commixtionem, & pudicitia circa ſigna ueneriorum. ut tactus, oſcula, & huiusmodi, quæ pertinet ad perfectionem uitæ ſpiritualis. Caſtitas dicitur in matrimonialem, uidualem, & uirginalem. Item in moralem, heroicam, & Diuinam. At caſtitas coniugalis non eſt uirtus diſtincta, ac ſpecialis ſupra caſtitem, quia non habet laudem, niſi ab illicitis delectationibus, caſtitas etiam uidualis non eſt perfecta, ut uirginalis. Impedimenta caſtatis ſunt, delicta corporis, cogitationes ueneres, aſpectus, colloquia mulierū. Remedia uero caſtatis ſunt ſeptem, maceratio carnis per abſtinentiam, uigilias, contemplatio diuinorum, oratio, ſtudium ſcripturarum, cogitatio ſancta, exercitium contra otium, labor, & anguſtia, & ſolitudo. Caſtatis uirtus ſubiectiue eſt in anima, ſed materiam habet in corpore, ad ipſam enim pertinet, ut ſecundum iudicium rationis, & electionis uoluntatem, aliquis moderate utatur corporalibus membris. Hæc D. Thom. ſecunda, ſecunda. quaſtio. 151. & 143. Paul. Cort. par. tertia. diſtinct. octaua, Gerſon 2. par. de Caſt. Eccleſiaſti-

eorum. Biel. 3. dist. 7. 6. quest. unica, artic. ter-
tio dub. promo. Bulifer. 4. dist. 1. Et Schola
omnis conuenit. Castitas uero infidelium,
non est uera uirtus, & si aliquam operatio-
nem bonā, more humano habere possint,
ut honorare parētes. Castitas etiā in mu-
liere uiolenter oppressa duplicatur ad Co-
ronam, ut scribit Caiet. art. 1. Est etiā ani-
maduertendum, quod pudicitia quæ a pu-
dore dicitur, ad castitatem pertinet, ut D.
Aug. lib. de perseverantia docet, non tamē
distinguitur a castitate, ut uirtus à uirtute,
sed uelut exprimens quandam circumstan-
tiam, & non raro una pro alia ponitur. Et
pudicat magis explicat castitatem, quo ad
signa illa, quia signa magis solent de præ-
hendi. Et pudor non est, nisi ad signa se ex-
tendat. Non ergo ista duo distinguuntur,
quasi una sit contra uenerēa, altera circa
signa, nam pudicitia est contra utrumque,
hoc dixerim ob quosdam, qui non capiunt
ba D. Tho. nec eius mentem.

Catechismus.

Catechismus est superfluus in Ecclesia. Vult clef.

H A E R. Qui omnes ritus Ecclesie exter-
terminare conatur, damnat catechismū,
nec eos catechizandos censet, qui ad San-
ctam confugiunt Ecclesiam. Nec attendit,
præfixum saluatoris ordinem, qui dixit. Esi-
tes docete omnes gentes, baptizantes eos,
prius ergo sunt instruendi. Hoc exponit A-
postolus. Quomodo credent ei quem non
audierunt, aut quomodo audient sine præ-
dicante, ad Rom. 10. Baptismus ac uox Ioā-
nis, quid aliud erat, quam Catechismus.
Catechismus ergo, quod latine instru-
ctio dicitur a uerbo Catechizo, quod est
instruo, est instructio in his, quæ sunt neces-
saria ante baptismum, & ad uitam Chri-
stianam, & adulti instruuntur, paruuli ue-
ro obligantur per patrinos. Quæ quidem
instructio pertinet ad sacerdotes principa-
liter, & ad lectorem secundario, & ad Dia-
conum, quo ad instructionem credendorū,
quo ad instructionem morum ad Parochū
quo ad conuersionem fidelium a prauis
moribus, Episcopi, ac prædicatoris est.
Nec est sacramentum, sed sacramenta-
le quoddam, hunc præcedere debet exor-
cismus. Quilibet ergo Catechismo o-

pus habet, tam filij fidelium, quam infide-
lium, hinc patrinus assignantur. De hoc scri-
bitur de consec. dist. 4. c. Ante uiginti. Et c.
Catechismus. In Concil. Eliber. sub Silue-
stro traditur Canones capit. 37. & 45. tom.
1. pag. 248. Et in Concil. Arausico. e. 19. & 20.
in Rhemenf. cap. 3. tom. 2. pag. 637. In La-
ter. sub Iulio secundo, sess. 1. tom. 3. pagin.
543. In Synodo Dyocesana Augu. capit. 8.
tom. 3. pag. 869. Frid. sess. 24. cap. 7. Patres
etiā scribunt de hoc. Diony. Arcopag. de
Eccl. Hierarch. cap. 2. Tum diuine quoque
conuersionis, ac uitæ illi explicans ratio-
nem, an ita uelit deinceps uiuere sciscita-
tur. Et loquitur de his, quæ præueniunt ba-
ptismum. Clemens epistola tertia ad uni-
uersos ait.

Accedat quoque qui uult ad sacerdotem
suum, & ipsi det nomen suum, atque ab eo
audiat mysteria regni Cælorum & c. Et in-
ferius, ac semetipsum in omnibus probet,
ut tribus mensibus iam consumatis, in die
festo baptizari. Bas. Hom. 72. Chril. Hom.
ad populū Antiochenum. Rabanus. Mau-
rus Archiepiscopus Moguntinēsis, libro pri-
mo de institutione Clericorum, capitulo
vigesimo septimo. Catechizandi ordo
hic est.

Primum interrogatur Paganus, si abren-
ticiat Diabolo, & omnibus damnosis eius
operibus, atque fallacibus pompis & c. Fu-
sius quæ exiguntur, annumerat. Scholasti-
ci D. Tho. tertia parte q. 67. Et 71. primo &
quarto. Palud. 4. distin. 5. q. 4. Ricard. dist.
6. q. 3. articulo 5. libro quarto. Biel 4. distin. 6.
quest. tertia articulo primo. Bulifer 4. di-
stinctione sexta quaestione undecima. Hu-
go de Sacramentis parte decima capitulo
nono.

Catecumenus.

*Catecumeni non sunt de sua salute securi, si sic
moriantur.* H A E R E T. Ambros. in o-
ratione in funere Valentiniani Augusti,
quem Theologi sequuntur, ait. Sed au-
dio uos dolere, quia Valentinianus,
non acceperit Sacramenta baptismatis.
Dicite mihi, quid aliud in uobis est, nisi uo-
luntas, nisi peritio? & inferius.
Non habet ergo gratiam quam deside-
rauit? non habet, quod poposcit, & ubi
illud est. Inlus, quacunque merite
præ-

præuenit fuerit, anima eius in refrigerio
erit. Et paulo infra. Aut si quæ solenniter,
non sunt celebrata mysteria hoc mouet?
Ergo nec martyres si Catecumeni fue-
riat coronantur, non enim coronantur, si
non inuidentur. Quod si suo abluntur san-
guine, & hinc sua pietas abluat & volun-
tas D. Thom. q. 68. 3. p. Et alij sequuntur.
Quod uero Christo. hōm. 3. in epistola ad
Philipp. Qui dicit non esse orandum pro
eis, aut quod non sunt salui. Hoc sic in-
telligendum est ad terrorem istum, ut ne
quis tardaret accedere ad baptismum.
Vel secundo; loquitur de Catecumenis,
ut qui non habent, nec voluntatem ba-
ptismi, sed dubij, ac perplexi sunt, quid
agant. eodem modo accipienda sunt, si
alij hoc eum Christo modo tuetur. Id
etiā, quod in ecclesiasticis dogmatibus
scribitur, quæ D. August. perperam attri-
buuntur forte; nam apud multos sunt Gen-
nadij Marfilie presbyter. Hic dicit. Ba-
ptizatos tantum saluos esse, non Catec-
menos, quamuis in bonis operibus mo-
riantur. D. Thom. interpretatur, non eos
exclusos à Paradiso, sed egere purgatione
aliqua in purgatorio, quæ in baptizatis,
vel martyribus non exposcitur, quia in il-
lis aqua, in his sanguis sordes abluat. Et sic
omnia consonant. Et quæ Paulinus epi-
stola prima ad Seuerum Fratrem, ubi di-
cit quod non sunt corporis Ecclesie Cate-
cumeni, nec membra.

Cemiteria.

*Cemiteria mortuorum, uana sunt, ac Romane su-
perstitiones.* Luth. H A E R. Non est die
bus nostris, sed uetusta cemiterij institu-
tio apud æthnicos, quæ laudauit semper, &
approbavit ecclesia. At noui Dracones
omnia inficere conantur. D. August. lib. 3.
pro mortuis cura agenda. cap. 3. ait pro-
desse non Martyribus sepultum, & frequen-
tius oramus pro eis, & precibus marty-
rum adiuuantur. & D. Ambr. in inuentio-
ne corporum Sanctorum Geruasij, & Pro-
tasij, apud Lippom. tom. 2. schol. 2. pagi.
107. Et quas habet ecclesia immunitates,
& cemiterium, non tamen eo polluto, pol-
luitur ecclesia. Cauf. 13. q. 2. c. Nullus. De
quo littera s. sepultura. Ecce ergo quid

prosit Lutheranz sepeliri in ecclesia, aut
Cemiterio consecrato.

Cereemonia.

Cereemonie superflue sunt in ecclesia. Luth.
H A E R. Vanum est de vnaquaque resolu-
tū esse, sed ne rei difficultate perter-
ritus terga dare uidear, quo fundamentō
ecclesia tot ceremonijs utatur, explicabo,
quod pauci quos uiderim exposuerunt.
Temerarium enim, imō impium est, à ve-
tustissimis consuetudinibus, à sacris riti-
bus Martini exemplo discedere, qui a per-
ro Marto; cum sede Romana pugna insti-
tuit, ac bellum indixit. Erasmus etiā
ait in Methodo studij Theologici. Euo-
lue testamentum omne nouum, nihil v-
quam reperies præceptum, quod ad Cere-
monias pertineat. & ibidem. Non
plusquam iudaicis constitutionibus onera-
tus Christi sanguine liberus. Ergo quæ
potero breuitate hos conuincam. Age-
lector. Percurramus Euangelia. Nonne
Pastores uenerat adorare Dominum?
Quid stella illa rutilans, ac micans, quæ
in Oriente Magis apparuit, qui proceden-
tes adorauerunt infantem? Et munera
præiosa quæ obtulerunt, sine Ceremoni-
ijs peragi id potuit? Baptizante Ioanne
Dominum, quot celebrata sunt Ceremoni-
æ? Mulier peccatrix, quæ fregit uas ala-
bustum, cuius odore impleta est domus,
dum uixit, ac absterxit pedes Domini nõ-
ne quoddam ceremoniale fuit? Quid di-
ces Brasme, de ramis oliuarum, & sacra
ueste per viam, qua incessurus erat Do-
minus? Quid de uocibus populi exclamantis?
Quot ceremonie in sanctissima,
ac nouissima cena, in qua ueste deposita,
succintusque linteo, ipsemet aquam in
peluim infundens, Apostolorum pedes,
procumbens in terram, sacratissimis ma-
nibus lauit. Nonne uoluit plurimis, &
solennibus ceremonijs tumulari? Num
sepulchrum nouum eius Sanctissimi cor-
poris est tumba, ac corpus condiri aroma-
tibus uoluit? Sudarium supra caput im-
poni, linteaminibus uniuersum corpus
inuolui, ad ostium monumenti lapidem
magnum apponi, & tanti negocij nobi-
lissimos, & diuites elegit ministros.
Hæc tamen omnes mente concipi possunt

aut verbis exprimi. Hoc significare Apostolus voluit scribens Philipp. 3. Imitatores mei estote, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. & 2. ad Thesal. 3. Denunciamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre, ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Ausus ergo temerarius eorum, reprehenditur, qui noua statuant, ac vetera respuunt, quæ Sancti obseruarunt. Contra quos est Trid. synod. sess. 7. cano. 13. de sacramentis. D. Thom. de ceremonijs scribit, quod dicitur à Cere oppido prope Romam, vel quæ si Cereris munia. & sunt opera exteriora ad Dei cultum pertinentia, ac protestationes fidei. pri. 2. q. 99. 3. cor. Obediant ergo Matri Ecclesie, quia melior est obedientia quam victimæ. 1. Regum 15. & sequantur, quæ pacis sunt, vt admonet Apostolus Roman. capit. 14. Nec seindant inconfutilem Saluatoris vestem. Pius etiam Quartus in Bulla professionis fidei, præcipit vt approbato Ecclesie ritus veneremur. Apostoli ceremonijs vsi sunt. Nam scribit Dionys. Areopag. lib. Eccl. Hier. cap. primo. Visibilibus signis coelestia sacramenta texerunt, varietateque, ac multitudiae, quam vnici est collectum tradiderunt, & in humanis imaginibus res Diuinas materialibusque figuris spiritualium maiestatem. & idem cap. vltimo dicit, quod multarum ceremoniarum est obscura significatio. Quod & Orig. hom. 5. in Num. dixit. Sed in Ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam q̄ (verbi gratia) genua flectemus orantes, & quod ex omnibus cœli plagis ad solam Orientis partem conuersi orationem fundimus, non facile cuique puto ratione compertum. Hæc Orig. & hoc dicit de Eucharistia, ac baptismi ceremonijs & D. Aug. lib. 3. de doctr. Christiana, cap. 9. Qui autem non intelligit, quid significet signum, & tamen signum esse intelligit, nec ipse præmitur seruitute. De ceremonijs vero Missæ suo loco erit oratio, verbo, Missa. Insurgit Luth. Diu. Paul. inquit, damnat Mosaisas ceremonias. ergo, & vanæ sunt. Quis non videat consequentiæ falsitatem, quid nostra cum Mose in his, quæ

ad figuras attinget, & ceremonias, vt suo loco explicabitur.

Character.

Characterem Sacramenta non imprimunt. H. A. E. Et si hæc vox apud Patres non sit adeo frequens, tamen, quo ad significatum apud ipsos sapius reperitur. Character enim Græce, Latine dicitur forma, imago, vel effigies. Nam sicut ex ferro ignito designantur animalia ex impressione characteris, ita ex caractere spirituali anima, in quas imprimitur, indelebiter sunt notata, & spiritualiter insignite. Hic diuersimode designatur. Isid. dicit, quod est habitus vniuersalis, & magnis, & paruis, virtute sacramenti datus; & quoddam signaculum substantiæ. Alij vero, q̄ est quædam passibilis qualitas animam illuminas, ad videndum facilius, quid sit credendum, quid operandum ue sit. A Dionysio vero definitur, vt refert D. Thom. quarto, distinctio quarta. Quod est signum Sanctæ communis fidei, & sancti ordinis datum à Hierarcha. Vel vt communiter à Scholasticis dicitur, est quoddam signaculum, quo anima insignitur ad suscipiendum, vel tradendum alijs ea, quæ sunt Diuini cultus, quæ in quibusdam actionibus consistunt. Et à Dionysio est diuulgatus primo. Importat autem triplicem relationem, signi, distinctionis, & similitudinis. & est in secunda specie qualitatis, subiectatur vero in potentia animæ, non in essentia, nisi remote, & principaliter in potentia cognoscitiua. Caietan. tertia par. q. 84. primum. Secundario in affectiua. Hinc non repugnat, quod plures characteres sint simul, & semper manet etiam in damnatis. Nullus tamen Christo est impressus. Hunc imprimunt baptismus, confirmatio, & ordo quilibet. Quando vero imprimatur in singulis character pergamus exponere. Primo in baptismo imprimitur in ipsa ablutione cum verbis, non in datione alicuius rei. In confirmatione in ipsa impositione manuum. Character Sacerdotij imprimitur in porrectione Calicis cum debita forma. Character Diaconi, in datione libri Euangeliorum. Subdiaconi in datione calicis. Acolytatus in forma verborum Episcopi, Archidiaconus tradit reos, potiusquam

CURA

enim traditur candelabra. Concil. Floren. quod illa tria characterem imprimant de creuit. tom. 3. pag. 505. col. 2. & Trid. sess. 7. can. 9. & sess. 23. cap. 4. D. Thom. 3. par. q. 63. Scot. 4. d. 6. q. 9. Alexan. de Ales par. 4. q. 19. memb. 1. 2. Bon. 4. dist. 6. Bruli. dist. 6. q. 2. Pal. d. 4. q. 3. lib. 4. Ricard. d. 5. q. 3. art. 2. Biel 4. d. 6. q. 2.

Charitas.

- Charitas non est omnium virtutum nobilissima.* H. A. E. R. sunt aperta D. Pauli testimonia, quæ charitatem supra virtutes omnes extollunt. super tria hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. 1. Cor. 13. d. Major horum est charitas. Factus sum velut as sonas, aut cymbalum tinnies. Hinc non habens hanc nuptialem vestem fuit à conuiuio expulsus, & è regno Celorum, qui dum hic viueret possiderunt, nec erant dicere. In nomine tuo demonia eiecimus, virtutes multas fecimus. Patres omnes in hoc conueniunt, & ne in manifestis opus. Ludâ, ad obscuriora veniam, de quibus cum hæreticis est controuersia.
- Charitas non remanet post mortem.* H. A. E. R. Quod nam erit regnum, quæ ciuitas celestis sine amore, & charitate, cum omne regnum in seipsum diuisum desoletur? Charitas enim, vt docet D. Paul. nunquam excidit.
- Charitas non infunditur à Deo.* H. A. E. R. E. T. Hoc etiam docuit D. Paul. Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.
- Charitas infunditur à Deo, iuxta naturalem hominum capacitatem.* H. A. E. R. Affirmare quod ex nostra capacitate donetur Dei amor, hæresis est. Nam spiritus, vbi vult spirat. Ioan. 3. & 1. ad Cor. 12. scribit Diu. Paul. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus diuidens singulis prout vult.
- Charitas in hac vita auferri non potest.* H. A. E. R. E. T. Quis ad tantam amoris excellentiam peruenit, vt non mereatur amplius, & si meretur quomodo, non augetur charitas? Hinc D. Paul. Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, 1. Corint. 13. & ad Philippen. 3. Non quam iam ceperrim, aut perfectus sum, sequor autem si quo modo comprehendam. Scholastici idem affirmant. D. Thom. secunda secunda, Bru-

lifer, & Ricard. lib. primo. distinct. 17. questio. tertia, secundo. Aliacen. primo, q. nona primo. Biel primo, distinct. 17. quart. nona, tertio.

- Charitas per peccatum non amittitur.* H. A. E. R. E. T. I. Error in fide manifestissimus, quæ charitas per peccatum perdi non possit, neque quispiam ausus est affirmare, quæ legerim. Quæ enim conuentio lucis ad tenebras, aut Christi ad Belial? peccatum ergo mortale charitatem remouet. Sunt, qui attribuant Magistro sententiarum, lib. tertio, distinct. 31. Quod in his, qui saluandi nunquam recedit charitas, sicut nec dandam vnquam habuerunt. D. Aug. etiam, homil. 30. in capi. 14. Ioann. de charitate, dicit. Quæ in quo cunque fuerit, tanquam radix ille erit, quæ quamuis ardente Sole a rescere non potest. & Gregor. homil. quinta in Ezech. supra ea verba non reuertebatur cum ambularent, idem dicit. Beda in expos. prioris epistolæ Ioannis capitulo primo ex raspo dijs D. Gregor. colligit etiam Grarianus distinctio. 2. ex epistola Diui Augustini, qui omnes videntur dicere, quod semel habita, amitti non possit. sed sunt intelligenda eorum verba, quæ ex parte largitoris charitatem, nunquam amittitur, & ex parte sui, non tollit Deus, non recedit charitas, sed ex aduentu contrarij, sic D. Thom. docet 2. 2. q. 24. Vnde primo sicut enim scientia secundum se, & ex subiecto est incorruptibilis, tamen ex aliquo contrario, quæ est in phantasmate corrumpitur, sic & charitas.
- Charitas nullum habet ordinem.* H. A. E. R. E. Quo ordine; & gradu teneamus diligere, sponsum sponsum edocuit, in canticis. Introduxit me Rex in cellam vinariam, & ordinauit in me charitatem. Quem explicatius Dominus aperuit. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut te ipsum. Primo ergo loco Deus diligendus venit. Secundo nos ipsos diligere tenemur. Tertio proximum, & inter ipsos parentes, & affines, ac reliquos homines omnes. Rabanus lib. 3. de vit. contempl. cap. 15. explicat egregie charitatis ordinem, & D. Th. 2. 2. Bon. lib. 3. d. 29. q. 5. Biel 3. d. 20. q. vnica, 1. Pau. Cori. 3. di. 7. Hoc voluit D. Aug. ad Gal. 6. quæ oes equaliter debemus diligere, sensus est quod ad finem, non quo ad modum.

8 *Charitas non est necessaria ad opus meritorium.* HAER. Apertus est locus Apostoli. Nihil mihi prodest & ad Gal. 5. In Christo Iesu, neque circuncisio, aliquid non ualet, aut prepetium, sed charitas, quae per dilectionem operatur, & ibi D. Aug. sine qua quodlibet aliud donum, non perducit ad Deum. Extract. 5. in epistolam B. Ioan. Super ea verba. In hoc manifesti sunt filij Dei dicit. Quicquid uis habe, hoc scilicet non habes, nihil tibi prodest alia si non habeas, hoc habe, & implesti legem. Et saepius hoc idem repetit. Directa. par. q. 10. heres. 16.

9 *Charitas est ipse Spiritus Sanctus.* E. R. R. O. N. Hoc docet D. Aug. 15. de trinit. cap. 18. Dilectio igitur, quae ex Deo est, & Deus est, proprie Spiritus Sanctus est, per quem diffunditur in cordibus nostris Dei charitas per quam nos tota inhabitat Trinitas. Ansel. super epistolam ad Rom. 5. Charitas Dei differt in cordibus nostris dicitur quod charitas non est donum aliquod, sed ipse Spiritus Sanctus, qui in nostris habitat: Hoc sequitur Magister 1. di. 17. Scholasticus, & D. Tho. agnoscunt differentiam inter Spiritum Sanctum & charitatem, quod est quoddam donum, licet etiam Spiritus Sanctus, & tota Trinitas per charitatem inhabitet in nobis iuxta illud, ad eum uenimus, & mansorem apud eum faciemus. Hoc ergo dicendum & magister deceptus est, ac Ansel. D. vero Aug. interpretari potest, quod loquitur causaliter, non identice. Id est charitas est proprie Spiritus Sanctus, hoc est a Spiritu Sancto causatur, non ex meritis nostris & hanc interpretationem ex ipso elicio. Namque lib. de uerbis Apostoli ser. 1. dicit Domini est salus, non qua saluus est dominus, sed quam dat eis, quos saluos facit. Sic & Dei gratia iustitia Dei dicitur, non qua iustus est Dominus, sed quia iustificat eos, quos ex nuptijs iustos facit. Sic & charitas dicitur Spiritus Sanctus, non quia sit Spiritus Sanctus, sed quia est a Spiritu Sancto.

10 *Charitatem nemo habere potest.* HAER. Quid ergo dicitur. Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. Et charitas Dei quae exuperat omnem sensum custodiard corda uestra, & intelligentias uestras. Et ad Glo. 3. super omnia autem haec charitatem habere, quod est uinculum perfectionis. Et 1. Ioan. 2. Qui autem uerbum eius, uere in hoc charitas Dei perfecta. Hoc docto

res omnes affirmant. Direct. etiam refert hanc haerem 2. par. q. 10. haeres. 15.

11 *Charitas imperfecta non saluat.* HAER. E. Poterit esse aduersus, qui statim post baptismum moriatur, & tamen non erit perfectus in charitate. Rursus aliquas animas in Coelum mox recipi docet Conc. Flor. & tamen poterit esse charitas incipientium. Si etiam modica fides, ut granum Synapsi transferret montem de loco ad locum, quare & charitas non erit tantae efficacitae? Adhuc, ille, qui modicam habet charitatem non adhuc perfectam, quare, uel est Dei amicus, uel non si primum ergo saluus erit. Si secundum quomodo charitas stat, cum Dei inimicitia; cum ex Diametro pugnent haec duo?

Cherubini.

Cherubini non sunt Angeli, uel spirituales substantiae. E. R. R. O. N. Hoc dictum confirmatur auctoritate Dion. qui c. 7. celest. Hierarchia Cherubinos post Seraphinos recitat. Huic subscribit Athan. super illud omnia mihi tradita sunt a Patre meo. His nihil Deo propinquius, qui Dei maiestatem labijs nunquam cessantibus extollunt. Christo. ser. 3. de incomprehensibili Dei natura. Dicitur quod Cherubini sunt superiores Seraphinis. Concil. Nic. secundum act. 4. approbat sententiam Athanasij, exponens illud Psalmi. Qui sedes super Cherubin. Et ait. Concil. Cherubini omnib. hominib. natura ignoti Spiritus, & ignis sunt ab omni corporum figuracione, & natura alieni, & quae de ipsis a Propheta tanquam corporalibus dicuntur, symbolicum sensum habent. Gennadius exponens uerba Gen. 3. Collocauit ante Paradisum Cherubin. dicit. Cherubini sunt uirtutes inuisibiles.

2 *Cherubin non sunt positi ad ostium Paradisi.* HAER. Historia sacrae Genesis manifesta est Gen. 3. c. D. Collocauit ante Paradisum Cherubin. Sic exponit Chrysost. eum locum. Sic & Cherubini meruerunt quidem custodire Paradisum, sed nolabant honorem custodire. Gennadius ibi. Hos ipsos suscepisse Paradisi custodiam. Amb. Augu. & omnes conueniunt. Theodoretus uero q. 40. in Genesim, qui negat, quem errorem emendauit lib. Diuinarum Decretorum, cap. 7.

cha-

Chorepiscopus.

Chorepiscopus fuit dignitas olim, quasi media inter Episcopos, & Presbyteros, qui constituebantur in castris, & villis non ciuitatibus, & conferebantur ordinibus minoribus, & Subdiaconum, ut haberetur in Concil. Ant. can. 10. Dabant litteras commendatitias, & pacificas non formatas. Non tamen poterant ordinare Presbyteros, aut Diaconos, nec imperare Presbyteris ciuitatis sine auctoritate Episcopi Conc. Ancy. ca. 13. At quia abutebantur ea potestate, non sunt amplius in Ecclesia, ut Damasc. ait epist. 4. & habetur dist. 67. ca. Chorepiscopi. Quid uero sit uetustum habemus in Conc. Hispal. secundo cap. 7. Scribit D. Anronin. de his tit. 21. c. 1. 3. par. Multa scribit Vvigelmus in proprio tractatu.

Chrisma.

Chrisma non est Sacramentum. Armeni, Vuitclef. HAER. Sacramentum hoc diuersa habet nomina. Dicitur primo impositio manuum, eo quia manus imponebant illud suscipientibus, ut dicitur Act. 8. quia datur Spiritus sanctus per manus impositionem, & epist. Melchias Papae. Dicebatur etiam consignatio, ut ex 4. epist. Clementis. & signum uocat D. Aug. 10. contra Faustum, cap. 14. Tertio appellatur confirmatio, ut ex Clemente, ac Melchias habetur, ac ex Concil. Floren. & Tridentino. Nominatur quarto Chrisma apud multos Probatur ex Sacris litteris. Act. 8. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. & 19. Cum imposuisset illis manus Paulus uenit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Dominus etiam manus imposuit supra pueros. Matth. 19. Concilia hoc recipiunt Sacramentum. Laodicense cap. 48. Oportet baptizatos post baptismum, sacratissimum chrisma suscipere, & caelestis Regni participes fieri. tom. 1. pag. 379. Concil. Elibertinum can. 38. Ad Episcopum eum perducatur, ut per manus impositionem perfecti possit. Aurelian. canon. 3. ut refert Gratianus, de conf. dist. 5. ut ieiuni. & quia nunquam erit Christianus, nisi in confirmatione Episcopali fuerit chrismatus. Laodicenum can. 48. sacratissimum chrisma percipere, & caelestis Regni participes

fieri. Meldense can. 6. apud Gratianum, de conf. dist. 5. ut ieiuni, non nisi ieiuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant. Concil. Constant. sess. 15. meminit seiprem Sacramentorum, dando articulos Ioannis Hus. Flor. secundum Sacramentum est Confirmatio. Trid. sess. 7. can. 1. Si quis dixerit confirmationem baptizatorum otiosam esse ceremoniam, & non potius uerum, & proprium sacramentum, Anath. sit. Hoc Siluester primus docuit, to. 1. 229. col. 1. & Melchias Papa ad Episcopum Hispaniae. Cypria. epist. ad Tubaianum, de hereticis baptizandis, & per nostram orationem, & manus impositionem Spiritum sanctum consequantur. idem Epist. 12. ad Ianuarium. Vngi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit. Et rursus de uinctioe chrisimatis, ac alijs sacramentis. D. Hierony. aduersus Luciferianos. An nescis etiam Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita in uocetur Spiritus sanctus? Exigis ubi scriptum sit in Actibus Apostolorum. D. Aug. lib. 5. de baptismo contra Donatistas, cap. 20. & tract. 6. in epistolam Beati Ioan. Nunquid modo, quibus imponitur manus, ut accipiant Spiritum Sanctum, hoc expectatur, ut linguis loquantur. Petr. Dam. serm. 1. de dedicatione Ecclesiae. secundum est Sacramentum confirmationis. Bern. in uita Malachiae Episcopi. Malachias uisum saluberrimum confessionis, sacramentum confirmationis. Ildo. lib. 2. de Ecclesiasticis officijs, capit. 25. sed omnis Ecclesia uinctioe Chrisimatis consecratur. & cap. 26. sed quoniam post baptismum, per Episcopos datur Spiritus sanctus, cum manuum impositione, hoc in actibus Apostolorum fecisse meminimus Apostolos. Raban. de institutione clericorum lib. 1. cap. 30. Ut signaculum fidei, quod in fronte suscipit, faciat eum donis caelestibus repletum. De hoc conueniunt omnes scholastici. D. Tho. 4. d. 7. q. 4. 3. Alex. 4. p. q. 28. mem. 2. art. 2. Bon. 4. d. 7. art. 9. Scot. 4. d. 7. q. 1. Ricard. d. 7. q. 6. 2. art. 6. Camer. 4. q. 1. Biel 4. d. 7. q. vnica. Hoc confirmatur Sanctorum exemplis. Nam in uita sancti Amphrodiani legitur, quod Beatus Sifinnius baptizatum ad consignandum sacro Chrismate Marcello Papae obtulit. tomo 4. apud Lipp. pag. 156. schol. 1. De hoc D. Iacob. dixit. Infirmatur quis in uobis, &c.

Chrisma

- 2 *Chrisma non est institutum à Christo.* H A E R. Viri pij inter quos Alex. de Ales par. 4. q. 6. 24. m. b. 1. hoc tenet, quia non legitur vbi, nec quando, nec Christus, nec Apostoli vbi sunt hac materia, neque hac forma, sed sola manuum impositione, & fuit inquit confirmatio instituta ab Ecclesia in Concilio Meldensi. & hanc opinionem sequitur D. Bonau. Contra eos est Fabiani decretum, & habetur de cons. d. 3. c. litteris. Qui ait, q. in cœna, vbi Christus eandem Spiritus sancti promissionem fecerat, Chrisma conficere docuit, sicut ait, prædecessores nostri, à Sanctis Apostolis acceperunt, & nobis reliquerunt. Hoc ex Diony. elicitur. Post baptismum (inquit) Hierarcha, id est Episcopus sacro vnguento signet baptizatum. Clemens lib. 3. capit. 16. Vngat Episcopus vnguento baptizatos. & cap. 17. Vnguentum est confirmatio confessionis fidei, imo idem. Clem. ait, q. à Beato Petro accepit, & ceteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt. Hæc Clem. epist. 4. Cyrillus Hierosoly. tertia mystagogica Cathedesi ait. Postquam ex sacro fonte ascendimus, datum est nobis chrisma illius, quo vnctus est Christus, imago, quæ est Spiritus sanctus, & Cathesi 2. dicit, q. Ecclesia Hierosolymitana à sanctis Apostolis accepit. Assignat figuram in veteri lege, quod Moses postquam lauit Aaron, vnxit eum, Leu. 8. Sic Salomon vnctus fuit. 3. Reg. 1. de hoc dixit Esa. vngentur vnguento, cap. 25. Sequuntur D. Thom. imo communem sententiam. Scot. Ricar. Dur. Aliacen. & alij.
- 3 *Chrisma non confert gratiam.* H A E R. E. Ex verbis D. Iacobi colligunt multi, quod conferat gratiam, quia dicitur. si in peccatis est dimittentur ei. Sic & Spiritus sanctus dabatur per manuum impositionem. Hoc dicit Concil. Flor. & Trid. sess. 7. can. 2. si quis dixerit iniurios esse spiritui sancto eos, qui Sacramento confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt. Anathema sit. Hoc D. Thom. ar. 7. q. 72. & Scholastici vbi supra.
- 4 *Chrisma non habet determinatam materiam.* H A E R. Sacramenta omnia exigunt determinatam materiam. & de hoc Concil. Bracarense. can. 4. ait. Placuit, vt modicum balsami & c. Cōc. Floren. in doctrina de Sacramentis. Materia consecrationis est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem si-

gnificat conscientia, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ per Episcopum benedictum. tom. 3. pag. 505. Cyprian. de vnctione chrisomatis. in quo mixtum oleo balsamum regia, & Sacerdotum gloria exprimit unitatem. Cyrill. Hierosol. vbi supra. Fabianus Pontifex ad omnes Orientales Episcopos. Per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere. epist. 2. Basil. li. de Spiritu sancto. cap. 27. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis. Gregor. mag. Cant. cantic. cap. primo. Quod cum oleo Pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimitur. Ex ipso nomine etiam probatur. Nam chrisma, nomen Græcum nostra Latina lingua, vnguentum significat. constat ergo hoc Sacramentum oleo, & balsamo, vel vtrunque de se, vbi vnum eorum deesse contingit. D. Th. art. 2. 3. par. q. 72. Apostoli etiam, chrismate vsusunt in confirmatione, quando non aderat visibile signum descensus Spiritus sancti super eos, quib. per eos manuum impositio facta fuerat, quando autem aliquod sensibile signum miraculosè aderat, talis descensus Spiritus Sancti, puta ignis, aut aliquid huiusmodi, non vtebantur chrismate. Hæc ex Diony. 4. cap. Eccle. Hier. colligit Ferr. 4. cont. Gent. capitu. 60. Cyrillus Alex. exponens verba, Esa. 25. de chrismate loquens, affirmat ex traditione Beati Marci esse in Ecclesia Alexandrina. Theophanes quoque auctor Græcus in li. de Symphonia veteris & noui Testamēti, eundem locum Esa. de chrismate exponit. Quid ergo negant Lutherani, quod à Domino est institutum, vt Clem. ait, epist. 4. à sanctis Apostolis diuulgatum, ab Ecclesia, & tot Concilijs receptum?

- 5 *Chrisma oleum superfluum ab Episcopo benedicitur.* H A E R. Ex antiqua Apostolorum institutione, & vtriusque Ecclesiæ olim approbata consuetudine, constantissimè adhuc tenemus benedictionem ipsius balsami, de qua in Concil. Brac. secundum cat. 4. Placuit ut modicum balsami, quod benedictum. Concil. Flor. per Episcopum benedictum. Fabianus Papa epistola secunda ad omnes Orientales Episcopos & non per singulos annos chrisma in cœna Domini conficere. Basil. lib. de Spiritu sancto. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis. Greg. Cant. Cant. capitu. primo. Pon-

Pontificali benedictione chrisma efficitur, & de cons. dist. 3. c. litteris. distinct. quarta, cap. præbyteris. & extra de sacra vnctio. Hoc & schola docet.

- 6 *Chrisma materiam, simplex Sacerdos consecrare potest.* E R R O N. Ex locis proxime expositis habetur quod simplex Sacerdos non potest benedicere, aut conficere chrisma, & in Concilijs alijs est statutum Episcopi hoc minus esse, vt in Tolet. 8. cap. Cartag. 2. & 3. quæ referuntur. 26. q. 6. c. si. iubet. & c. præbyter. Licet ergo simplex Sacerdos possit Oñiam consecrare, non tamen chrisma, nec ordines conferre, quia pertinet ad totum corpus mysticum, & illa regula. Qui potest in maius, potest, & in minus vera est in his, quæ sunt eiusdem ordinis, & gradus. Hoc docet Concil. Vornat. cap. 3. & Melchias epist. ad Episcopos Hispaniæ. Quod à minoribus perfici non potest. & Flor.
- 7 *Chrisma benedicere simplex Sacerdos ex commissione Papæ.* T E M. Scholasti, qui rem hanc discutunt probant tantam esse Rom. Pontificis autoritatē, vt possit in hoc, nec coartanda in re non maximi ponderis. de qua verho, Papa.
- 8 *Chrisma non habet præscriptam formam verborum.* H A E R. Non erant ante Concil. Flor. Sacramentorum formæ a deo expressæ, sed tamen ex vsu, & consuetudine Antiquorum seruabantur, quæ ex traditione ad eorum deuenerunt. Vt Clemens & Cyrill. Alex. testantur. forma tamen chrisomatis est. Consigno te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Sed aliqui recentiores epist. 4. Clementis, ac ex Fabiano Papa, ex epist. ad omnes Christianos D. Thom. art. 4.
- 9 *Chrisma Sacramentum non imprimat characterem.* H A E R. Quæ Sacramenta imprimant characterem ex Concil. Tolet. 8. cap. septimo. & Florent. tom. 3. pag. 505. & Triden. sess. 7. cano. 9. de Sacramentis, inter quæ est confirmatio D. Th. art. 5.
- 10 *Chrisma debet alia Sacramenta omnia præcedere.* E R R O N. Si adit copia, præcedat bene habet, at non est ad Sacramentorum necessitatem, neque matrimonium, neque Eucharistiam necesse est, vt præueniat, sed ordines. Hoc ex vsu & doctrina Scholasticorum habetur.

- 11 *Chrisma non est conferendum omnibus baptizatis.* H A E R. Clemens, Fabianus, Melchias, & Urbanus omnes Christianos ad susceptionem huius Sacramenti affirmant debere suscipere. Clem. epist. quarta. Omnibus festinandum est renasci Deo, & demum consignari ad Episcopo. Fabianus epistola ad omnes Christianos. Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum. Melchias epistola ad Hispaniæ Episcopos. Vnum sine altero perfici non potest. & loquitur de baptismo, & confirmatione, & ea epistola respondet quæsto. Quod nam maius sit Sacramentum, Baptismus an confirmatio?
- 12 *Chrisma si conferatur pueris ante usum rationis non est Sacramentum.* H A E R. Sicut ex Apostolorum traditione habemus baptismum paruulorum, sic & confirmatio. Qua enim ratione pueri confirmari non possunt? Rursus ad sunt omnia requisita, forma, materia, & minister, ergo erit verum Sacramentum, hæc enim tantum sunt necessaria, ex Concil. Flor. & 4. distinctio. Scholastica.
- 14 *Chrisma conferri non potest ante duodecimum annum.* T E M. Communis vsus Ecclesiæ est, quod pueri, cum peruenerint ad annum octauum confirmari possunt, nam satis vt recordentur, ac intelligant, que gerantur, & talis est usus Ecclesiæ, quod nec ante octauum confirmantur Christo. Hom. de Machab. Et Hom. de spiritali militia. Exigitur ætas ad corporalem militiam, at non in Christiana.
- 15 *Chrisma non debet præcedere sacros ordines.* E R R O N. Confirmatio hominem ut militem in Christiana fide ascribit, ordo vero Ducem, at quis ignorat, militem præuenire Ducem, sic chrisma ordines. At si oppositum contingat, forte non est lethale crimen nisi ex contemptu.
- 16 *Chrisma in adultis confessio præuenire non debet, nec debent prius confiteri.* T E M. Docente Apostolo didicimus. Probat autem seipsum homo, primo Corint. vndecimo. Et quod de Eucharistia dicit, & de quo sacramento intelligi potest, & de confirmatione. Si ergo conscientia grauat conterat saltem, nec necessaria est confessio, sed contritio. Conc. Aurel. decreuit, q. adulti post confessionem, ac ieiunium suscipiant, & accedant.

17 *Chrisma surdis, & mutis conferri non potest.* E R R O N. Si baptizantur, quare confirmari non possunt si adscripti sunt in cęlesti militia, quare non in mundana. Nunquid integritas humanę naturę tollitur per surditatem, nunquid non est Christianus, si cęcū alij?

18 *Chrisma amenibus, qui habent lucida intervalia, non potest conferri.* E R R O N. Si eut de baptismo diximus, hoc de confirmatione prædicamus. Qui ergo petunt, & uoto exposcunt confirmari, & sunt mentis compotes aliquo tempore confirmari poterunt, neminē discrepante.

19 *Chrisma amenibus, qui sic in hanc lucem uenerunt, & sic perpetuo uiuunt, conferri potest.* T E M. Hoc esset sacrilegium, ac deridere sacramentum, dum indignis confertur, & quicquid sit discrimen inter illam, & ofsam non cognoscunt. Peccarent ergo ministri, & si uerum esset sacramentum.

20 *Chrisma est adeo necessarium, ut sine eo saluari non possit homo.* T E M. Difficillima est inter scholasticos controuersia in hac re, & uiri aliqui Doctissimi nostrę familię, hoc uerū audent, ut Palud. 4. d. 7. q. 4. Dur. d. 7. i. Siluester. verbo. Conf. §. 3. Ricard. d. 7. q. 2. art. 5. Scot. dicit, quod simpliciter non est necessarium ad salutem. D. Tho. Caie. Sotō quod non est necessarium, nisi propter contemptum. Dicamus itaque quod si adest facultas statim post baptismum debet confirmari. Nam Apostoli statim post baptismū manus imponebant. Clem. epistola 4. ad Iulium, & Iulianum ait. Ab Episcopo confirmatus, aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si nō necessitate, sed incuria, aut uoluntate remanserit (ut à Beato Petro accepimus, & ceteri Sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt) & demum ex operibus bonis ostendat se similitudinem eius, qui eum gerit Patris. Hęc clemens. Melchisedes epistola ad Episcopos Hispaniæ. Vnum sine altero rite percipi non potest, & loquitur de Baptismo, ac confirmatione. Fabianus epistola ad omnes Christianos omnes fideles post baptismum, per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum accipere debent, ut plane Christiani inueniantur. Si ergo adest facultas debet quisque suscipere. Non tamen ex equo sunt omnia sacramenta necessa-

ria, ut de matrimonio, & ordine. Si eadem esset omnibus modis necessaria confirmatio esset aliquod præceptum, uel ex scriptura, uel conditione, uel ex Ecclesia. Sicut multa sunt, ut de Eucharistia, baptismo, & confessione. Nisi manducaueritis. Ioan. 3. Nisi poenitentiam egeritis. Ioan. 6. Omnis utriusque sexus de confessione. Explicasset ergo Ecclesia hęc necessitatem, si sine eo, non patet salutis adiutus. Differentia ergo huius sacramenti insinuas Canon. de Cōf. dist. 5. c. omnes aut omnes fideles debent accipere. De confessione dicit omnes teneantur. Qui ergo non susceperit hoc sacramentum non erit quō ad omnia perfectus, ac completus Christianus, ut dicit. Clem. quā non erit inter perfectos, non tamen damnabitur nisi ex contemptu prætermittat. Et salutem nostram his cancellis concludere arduum ac dubium uidetur. Et affirmari aliquod præceptum; quod nullibi reperitur.

21 *Chrisma non solum in fronte, sed quoniam membro ungi potest.* E R R O N. Ecclesię usus, ex Apostolis inductus est; quod frons perungatur. D. Aug. Psal. 141. Usque adeo de Cruce, non erubescō, ut non in occulto loco habeam Crucem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta aliter, atque aliter accipimus, quædam sicut nostris ore accipimus, quædam per totum corpus accipimus. Quia uero in fronte erubescitur ille qui dixit, Qui me erubuerit coram hominibus & c. Et infra. Quam Pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. Hactenus D. Aug. Et erigit D. Tho. rationem ex hoc. Quia propter propinquitatem imaginationis, ex qua passionem proueniūt. Tū quia Spiritus directe à corde, ad frontem ascendunt, undē uerecundati timent, rubent, & pallidifunt, ad remonendum ergo omnem timorem in fronte datur. De quo conqueritur Dominus. Frons meretricis facta est tibi, & noluisse erubescere. 4. cont. Gent. c. 60. & 3. 9. q. 72. 9. Raban. de Institut. Cler. c. 30. Per Pontificem uero in fronte. Et ante Innoc. Epistola ad 1. cap. 3. ad Decentium Eugub. Non tam frontem, & c. & Damas. epistola 4. de Corepiscopis. Leo epistola 88. Concil. Flor. idem docet.

22 *Chrisma non requirere susceptorem.* E R R O N. Quod de baptismo loco suo fuit probatum, idem hoc tēpore recepimus, quod

quod requiritur, susceptor, & patrinus ad solennitatem, si non ad necessitatem sacramenti. Et si unus, uel plures sint susceptores cōtrahitur affinitas cum chrismato, & non potest contrahi matrimonium & dirimit cōtractum. 30. q. si quis ex coniugio, & c. si quis Filiastrum. 30. q. & aperte de cōgnatione Spiritual. lib. 6. cap. Ne dum. Vnde si pater suscipiat filium, non potest ab uxore petere debitum. Tanta ergo est affinitas inter susceptorem, & confirmatum, non tamen inter ipsos susceptores. Diui Tho. art. 10.

23 *Chriftatis minister est quilibet sacerdos.* Armachanus Vuitelef. H A E R. Quilibet sacerdos est huius sacramenti proprius minister. Quare Philippus unus ex septem Diaconibus post prædicationem, ac baptismum in Samaria non imposuit manus, sicut act. 8. & 6. habetur, nisi quia hoc erat Episcoporum munus, & Apostolorum ut Damas. in epistola ad Leonem Ricardum & epistola 4. de Corepiscopis ait. Quod uero eis non liceat chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare & c. Quæ omnia solis Pontificibus debent, tam ex superioribus, quam ex alijs patrum constitutis, aut sacris Canonibus edocti estis. Leo magnus epistola 88. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ. Nec erigere eis altaria, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare licet. Concil. Vormat. Can. 8. eadem uerba Leonis habet. Concil. Flor. Ordinarius minister est Episcopus. Trid. sess. 7. Can. 3. de Confirm. Non solum Episcopum, sed quilibet sacerdotem. Anathema sit. Eusebius Papa epistola 3. ad Episcopos Tusciæ. Neque ab alijs, quam ab illis, qui eorum locum tenent unquam perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habetur, ac vacuum, nec inter Ecclesiasticæ unquam computabitur sacramenta. Hęc ille. Innocenti. primus, epistola primæ ad Decentium Eugubinum. ca. 3. Quod solis Episcopis debetur. Et probat ex c. 8. act. quia miserunt Petrum ac Ioannem ut eis manus imponerent. Concil. Tolet. primum. cap. 20. Ispak. secundum cap. 7. De Conf. d. 5. c. De his c. Manus. est 4. cap. Præbyteris. Huius sententię est D. Aug. lib. quæst. Noui, & uet. testamenti. In uita B. Amphronia ai beatus Sifinnius postquam baptizauit

obtulit Marcello Papæ ut Chrismate perungeret. Non ergo simplices sacerdotes antiquitus confirmabant, sed Episcopi. Lippotom. 4. pag. Schol. 1.

24 *Chriftatis Minister simplex sacerdos esse, nō potest auctoritate Papæ.* T E M. Negant Doctores aliqui inter quos Sco. 4. d. 7. q. 1. Bon. 4. d. 7. q. 1. Et Dur. Et Adrian. 4. de confirmatione. art. 3. Nam scribens Gregorius Ianuario Episcopo Constantino politano ait. Vbi desunt Episcopi, Præbyteria in fronte Baptizatos chrismate tangere debent. Et Concil. Flor. in doctrina de sacramentis dicit. Legitur tamen aliquando, per Apostolicę sedis dispensationem, ex rationabili & uirgēte admodum causa, simplicem Sacerdotem chrismate per episcopum confecto hoc administrasse confirmationis Sacramentum. Hęc Concil. Episcopus ergo est minister ordinarius, & ex officio, absolute tamen est sacerdos qui potest committi: Nec Episcopus est de integritate Sacramenti, nec absolute necessarius, sed pertinet ad integritatem ordinariam, atque solennitatem ut dicitur dist. 85. Can. Peruenit. Et est D. Gregorij dictum. Ferr. 4. cont. Gent. capit. 60.

25 *Chriftatis ceremonie sunt superflue.* H A E R E. Multa iam diximus, ac alia dicenda supersunt; & quod derident Hæretici in hoc Sacramēto, quod iam probauimus, quibus testimonium Diony. Areopag. de Eccl. Hierar. capit. 4. longa oratione refert ceremonias, quæ adhibentur in consecratione chrismatis, & unguenti. De quibus dicitur in concilij Aurelianensi, & Meldensi. Primo in die paschatis ac Pentecostes celebretur. Secundo quod diei uni accedant ob Sacramenti excellentiam. Tertio datur alapa, non solum in huius rei memoriam, sed quoniam ad tribulationes uocatur, & quia Christus Dominus sic percussus fuit. Hos ergo Episcopus ungit, ut aduersus hostes debellare possit, & pericula cauere. Signat Cruce, ut nihil sit de quo timere, aut uerecundari possit, percussit alapa, ut se ad militiam uocatam agnoscat. De quibus sigillatim diximus. Quod etiam proprio nomine uocetur, eum in Cælis ascriptum significat. Lippot. de sacramento confirmationis.

26 *Chrifta nullum habet effectum.* H A E R E. Quæ actio, aut Dei operatio ociosa, aut uacua

qua erit, non agnoscunt Centuriatores eos effectus, qui à Dei filiatione seclusi, nō sentiunt spiritus suauitatem. Referunt tamen & Clemens epistola 4. Cum regeneratus (ait) quis fuerit per aquam, postmodum septiformis spiritus gratia ab Episcopo confirmatur, quia aliter perfectus Christianus esse nequaquam poterit. Melchisedes Episcopus ad Episcopos Hispania. In confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Concil. Flor. Effectus autem huius Sacramenti est, quia in ea datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut Christianus ueraciter Christi nomen confiteatur. Hæc Concil. D. Amb. lib. 3. de Sacramentis cap. 2. Sequitur (ait) spirituale signaculum, quod audistis hodie legi, quia post fontem superest, ut perfectio fiat. Hoc etiā scribit, de ijs, qui initiantur cap. 7. Et Dionysius de Eccl. Hier. cap. 2. Quippe diuine generationis sacrosancta perfectio diuino Spiritui, quæ fuerint perfecta coniungit. Armamur ergo contra Sathanam, & tormēta, & tribulationes. Et constituitur homo in quadam status excellentia, supra non confirmatos Christianos. Ferr. 4. cōt. Gen. c. 73. in fine ex D. Tho. 4. dist. 7. q. 2. art. 1. & dist. 23.

Obijciunt Hæretici.

Primo nullibi reperitur præceptum, nec institutum hoc Sacramentum ergo non tenetur venerari, aut credere. Dicitur, quod assumit falsum. Nam ex actibus Apostolorum habemus, ut ostensum est. Secundo. Multi moriuntur sine confirmatione. Ergo si est necessarium ad salutem post baptismum, tot homines damnantur. Responso ex superioribus apparet, & ex Clemente, nam non necessarium adeo ut sine contemptu non suscipiatur, aut non ad sit copia, dantur illi, ut Clemens dixit. Tertio. Iustinus Martyr. li. 1. c. 18. recensens Valentini errores. Alios ait, oleum, in aquam recitatis quibusdam uerbis infudisse, alios opobalsamo unxisse baptizatos, ergo quod uir ille Sanctus damnat hanc unctionem. At Ireneus damnat superstitiosos ritus Gentiles, namque cōsueuerunt, ut qui templa adirent, se ipsos aspergerent, aut etiam se totos abluerent, priusquam sacrificarent & in Myrræ Mysterijs conati sunt Eucharistiam repræsentare, apponentes panem, &

aquam initiandis, hæc ergo intentio Iustini, in apologia, & non reicere sacra. Ecclesia. Quarto D. Hierony. exponens, uerba Sophon. cap. 3. A. Sacerdotes eius pollutent Sanctum, ait. Cuique Sacerdoti fas esse christum conficere, & manus imponere his, qui confirmantur. Petrus Crete Episcopus lib. in sent. 4. d. 13. Exponit, quod ibi D. Hierony. accipit Sacerdotem pro Episcopo, eo quia non distinguitur ut alius ordo, sed unus est ordo Sacerdotij, & non accipit Sacerdotem præsum. Dico secundo, quod absolute Sacerdos est minister, cui potest committit. Episcopus uero est ordinarius minister, ac proprius: sic Ferrar. interpretatur consimilia uerba D. Tho. ut & Hierony. dicit. 4. c. 60. Et sic remanet ueritas, quam docuit, & docet Ecclesia.

CHRISTVS.

Christus humano semine est genitus. Ebion. HÆR. E. Hanc hæresim conuincere facillimum est. Nam Esaiæ cap. 7. dicitur. Ecce uirgo concipiet, & pariet filium & Ezech. 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, nec uir transiet per eam; quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi & D. Marth. c. 1. Inuenta est in utero habens de Spiritu Sancto & c. Quod. n. in ea natū est de Spiritu Sancto est. Et D. Luc. cap. primo. Spiritus Sanctus, superuenier in te. & c. Quid ergo clarius pro hoc desiderari potest? Quibus addo symbolum Apostolorum. Conceptus de Spiritu Sancto. Et alterum symbolum. D. Hierony. contra Heluidium defendit perpetuam uirginitatem Mariæ Virginis. D. Amb. epistola 21. ad Syricium Papam ex testimonijs citatis probat uirginis uirginitatem. Et ait. Sed si doctrinis non creditur Sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium. Non est impossibile apud Deum omne uerbum. Credatur symbolum Apostolorum, quod Eccl. Romana intemeratum semper custodiuit, & seruat. Hæc D. Amb. Cōueniunt in hoc Doctores omnes, & si non adhibetur fides his quæ diximus, nec alij credent. Fulgent. ad Monimum lib. 2. prope finem. Ut sicut ex Spiritu Sancto natus est Christus & c.

Christus non fuit Deus, sed homo tantum. EBION. Cherinthus Theodotus. Hæc. Inuenit.

uenit D. Ioannes Euangelista altissimo illo principio. In principio erat uerbum. Et Dens erat uerbum. Hoc ante dixit. Esai. c. 9. Deus Fortis. & D. Luc. Vocabitur filius Dei. Hic est filius meus dilectus. Matt. 3. Et ipse. Antequam Abraham fieret ego sum. Ioan. 8. Petrus hoc confiteatur. Tu es Christus filius Dei uiui. Et Martha idem exclamauit. Credidi, quia tu es Christus filius Dei uiui. Quid Dauid? Ego hodie genuite & iterum. Dixit Dominus Domino. meo sede à dextris meis. D. Aug. lib. 1. de Tri. c. 6. Fulg. contra Arrianos. Et ad Transiundum li. 1. in fine. Leontius act. prima. probat contra Hebræos ex uerbis Hierem. Hic Deus noster alius. cum eo, nō comparabitur Deus. Et iterum in terra conspectus est, & inter homines uersatus. Duo adducit argumenta Hebræorum, idem Leontius. Primum quia Psalm. dicit. Donec ponam inimicos tuos. Ergo habet inimicos, ergo non est Deus. Secundo. Moses appellat Prophetam. Vatem suscitabit uobis Dominus Deus, ex Patribus nostris mei similem, uatem, non Deum nominat. Sed hæc soluere facillimum est.

Christus non fuit Deus, & homo. HÆR. E. T. Vetustissimi Patres elegantissimi plurimam, contra hanc errorem scripserunt, & superficietenus ea tangam, quoniam non sunt molesti Hæretici in hoc. Athanasius Synaita, in Exameron lib. 7. probat. Gelasius Episcopus Romanus, doctissimus inter omnes disputat contra Eut. & Nestorium, & adducit testimonia patrum, quæ uidere apud ipsum quisque poterit. Hoc etiam facit Ioannes summus Pontifex, contra hanc hæresim, & colligit Patrum auctoritates, & adducit auctoritatem Gelasij. Hoc ex concilio Niceno, ac Apostolorum Symbolo aperte habemus. Et Verbum Caro factum est. Fulgentius, etiam hoc scribit. Transiundo lib. 3. in principio.

Christus habuit tantum corpus humanum, non animam. Arrius Apollinaris. HÆR. Quid respondere possunt uerbis Domini dicentis. Tristis est anima mea usque ad mortem. Quomodo proficiebat sapientia, ætate, & gratia. Concilia confutarunt hunc errorem sub Damaso Papa. Ephes. cap. 3. & Calced. D. Ambrosio lib. de Incarn. Domini capit. 7. Fulgen. ad Transi. Regem lib. 3. Igitur, quia totum hominem Deus ille suscepit,

ideo totius hominis in se passiones in ueritate ministravit. Hæc etiam Fulg.

Christus habuit tantum uoluntatem diuinam, non humanam. HÆR. Ex diuersis operationibus Domini, cogimur duplicem in eoponere uoluntatem unde illud Arist. Potentia distinguuntur per actus, comode deseruit ad hanc ueritatem aperendam. Nam Matt. 7. Legitur. Neminem uoluit scire, & neminem potuit latere. Et Ioan. 3. Veni de Cælo, non ut faciam uoluntatem meam. Luc. 22. Pater si possibile transeat à me calix iste. Et Apostolus ad Phil. 3. Factus obediens usque ad mortem. Desiderio desiderauit hoc Pascha. manducare uobiscum. Quæ omnia non possunt uni tantum attribui uoluntati. Hoc etiam ex affectibus demonstratur. Namque pauere, & tædere, & in suscitatione Lazari, diuersa ergo animæ officia suadent diuersas esse potentias. Et Fulg. etiam deducit ad Transi. li. 3. D. Tho. 4. cont. Gent. c. 36.

Christus ab initio suæ conceptionis, Deum non clare uidit. HÆR. Erasmus sub dubio reliquit. Bucerus negat Christi animam fuisse ab initio perfectam. Horum sententias ueluti hæreticas, refello. Primo ex uerbis D. Ioan. quasi unigeniti à Patre. Secundo. Deum nemo uidit unquam, sed unigenitus, qui est in sinu patris, ipse enarrabit. Tertio, qui uidet me, uidet, & Patrem meum. Patres hoc docent. D. Ambrosio lib. 7. epistolarum epistola 47. ad Ireneum. Christus erat perfectus in utraque forma. Unde Dauid. Speciosus forma. D. Aug. psal. 64. Beatus, quem elegit, & assumpsit, de assumpta humanitate interpretatur. Remig. in illud. Et aperti sunt ei Cæli. Fides enim tenet, quod non minus aperti sunt ei Cæli, quam post. Græcus quem D. Tho. refert in Cat. Aur. Dicitur quod proficiebat non quia ipsa susciperet augmentum, sed quia manifestabatur paulatim. Damasc. Qui proficere dicuntur Christum secundum gratiam, non uenerantur unionem, quæ est secundum hypostasim. Theophil. Diuina erant, quæ dicebantur, & agebantur à patre, non quasi duodecim annorum, sed quasi perfecti uiri. D. Hierony. Esai. 7. & Hier. 31. Iuxta incrementa quidem ætatis proficere uidebatur sapientia, sed perfectus uir in utero uirgineo continebatur. Leo epistola. Leonem Aug. 95. Deitas assumptam natam.

naturam beatificans, & glorificata in glorificante permaneat. Cyrilli in Ioan. lib. 1. cap. 17. Illorum potius, de Iesu opinio, quam illius perfecta crescebat gratia. Scholasticus omnes in tertio hoc affirmant. Ratione etiam hæc veritas demonstratur. Diuinitas fuit præsens à principio, quia fuit semper Deus & homo. Ergo fuit perfectus, ete nim sicut præsentia sole, lumen in aere producit. Sic & diuinitas in Christo. Secundo. Ea, quæ sunt in potentia reducuntur in actu, per ea quæ sunt actu. At nos sumus in potentia ad gratiam & reducimur per Christum ergo ille erit actu. Tertio. Quæ differentia fuit inter Christum Deum, & hominem & nos puros homines si non semper fuit Deus. Ijs ergo auctoritatibus, & rationibus impugnatur hic error. Obijciunt illi. Fides fuit in Christo. Ergo aliquando non clare Deum uidit. Fides cinctorium renuncius, ait Efa. 11. Dicitur primo ex D. Hieronymo. Quod fides ibi pro fidelibus accipitur. Dico secundo ex D. Tho. quod fides improprie dicta, & per similitudinem, quo ad certitudinem, aut firmitatem adhesionis 3. par. q. 7. 3. tertium. Secundo arguit. Fuit spes, quia dicitur. Spes mea ab uberibus matris meæ. Respondeo, quod dicitur fuisse spem quatenus, non in homine, sed Deo tantum sperabatur. Tertio. Proficiebat gratia apud Deum, ergo non semper perfectus. Patres interpretantur quo ad opiniones hominum quia putabant eum proficere, quatenus maiora fieri in dies conspiciabant. D. Tho. vero ait, quod crescebat, quo ad effectus, & opera gratiæ, quia perfectiora faciebat. 3. par. q. 15. 7. Quarto in cognitione beata, nulla est successio, at Christus quadam demonstrabat, alia uero celabat. Ergo semper fuit perfectus. Resp. quod quo ad scientiam experimentalem, quia antea non erat expertus iudicium. Hoc uoluit illud dictum. Didicit ex his, quæ passus est. Dicitur etiam, quod more humano loquitur, quia enim cum Iudæis disputabat de sabbato, & confundebat eos, ideo eum ad perfectiora peruenire arbitrabantur. Quinto. De die illa nemo scit, neque filius hominis. Multipliciter respondeo. Primo ex D. Hieronymo, & Ambrosio. Quod filius non habetur nisi in paucis codicibus. Græcis. Et Ambrosius ait ab Arrianis esse corruptos, unde modo, nec Græci, nec Latini

habent. Dico secundo cum Scholasticis, quod nescit, quia non uult reuelare. Dico. Tertio. Quod nescit, quia scire simulat, iuxta illud. Descendam, & videbo. Et alibi. Dominus prospexit super filios hominum. Dico quarto ex D. Basilio in Cat. Aurea. Quod filius stat pro filio adoptiuo, nam addit, neque Angeli, non enim compararet Christum Angelis, & alibi de hoc. Sexto. Gaudium, & tristitia non stant simul. At Christus dixit tristis est anima mea. Ergo tunc non gaudebat ergo nec omnem perfectionem, sed miseras habuit. Respondeo cum Fulgencio supra, quod per hoc cognoscimus, Christum animam rationalem cum suis passionibus suscepisse, ut animam nostram ab omnibus passionibus liberaret. Dico secundo ex D. Tho. 3. 1. q. 10. 9. Quod contraria ambo per se non possunt esse in eodem, sed quod unum conueniat per se, alterum per accidens potest, sicut qui est in nauis deambulat motu contrario ipsius nauis. Sic in superiori parte animæ Christi erat gaudium per se, sed tristitia per accidens. Vtraque tamé ad animam pertinet ut probat Fulgencius. Caiet. diceret, quod non erant contraria, quia non erant in eodem subiecto. Nam gaudium erat in uoluntate, dolor in sensu. Dico 4. quod erat utrumque in uoluntate, & quod contraria sunt simul miraculum erat. Nam sicut auctore Caiet. contraria sunt simul in mixto uirtute Cæli, & anima nostræ, ut 1. 2. q. 46. 1. tertium. Sic & in Christo poterat esse miraculosè. Sicut fuit uiator, & comprehensor. Quod gloria animæ non redundaret in corpus. Quod inferiores partes perturbata, non perturbaret superiores. Quod gaudium ex diuina uisione non redundaret. Sic ergo tristari uoluit pro peccatis nostris, unde non erat minor dolor quam gaudium, & charitas, sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Et languores nostros ipse tulit. Septimo. Timuit, quomodo ergo semper Deum clare uidit. Dicitur, quod timuit, ut habetur. Marc. 14. At timore filiali, qui etiam est in beatis, qui est actus reuerendi Deum, sicut enim Pater erat maior, Pater maior me est. Sic eum reuerbatur, ac timebat, & sic Angeli tremunt, non timuit timore seruili, hoc est propter penas, nec timebat separationem aut damnationem aliquod. pri. 2. q. 67. 4. secundum Fulgencium. uero ponit timorem, quo ad hoc, quod respicit

ad mortem, & ut homo erat, assumpsit propter nos has passiones. Caiet. dicit, quod fuit timor reuerentialis, respectu eminentiæ diuinæ, non absolute, sed ut potens infligere malum, & uocare uel potest malum. Non tamen erat timor, ut diuina eminentia stat sub executione mali. 3. par. q. 7. b. c. & S. Thom. ibi. Octauo Nobilior est propria actione assequi primum, ergo non semper fuit Beatus. Dico primo, quod uerum est in uiatore puro, non uiatore, ac comprehensore. Vel uerum, quando quis debet mereri, ut non quando de se est beatus, alioquin, & Deus deberet suam beatitudinem mereri. Vide D. Thom. 3. q. 19. tertium. Quod uero ait D. Th. 3. par. q. 34. tertium. Christum fuisse sanctificatum per proprium actum, intelligendum, non per causam meritoriam effectiuam, sed materialiam, ac dispositiuam. Hæc ergo ratio, quæ est D. Tho. 3. par. q. 19. 3. c. qua probat. Christum meruisse gloriam corporis, quod dixit, Apostolus. propter quod & Deus exaltauit illum & c. Tenet, quo ad ea, quæ possunt merito cadere.

7 *Christus non est Crucifixus, sed Simon Cireneus.* Basilides. Pudet certè, ac cadet, de re manifestissima sermonem habere, at quia Salomon dixit. Respondeo Iulio, iuxta stultitiam suam, errorem Basilidis intactam relinquere non potui. Quod si uera essent, quæ dicit. Prophetia uniuersa de Messia, & historia ab Euangelista descripta corrueret. & contra eum, est quod Sapient. ca. 2. dicitur. Morte turpissima condemnemur eum. Matt. 27. Clamans uoce magna emisit Spiritum. Marc. 15. Et crucifigentes eum, diuiserunt uestimenta eius. Ioan. 3. de se loquens. sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. & 18. Quem queritis? Responderunt ei. Iesum Nazarenum. Et Beatus Petrus, sua concione enarrauit. Act. 10. Quoniam Deus erat cum illo, quem occiderunt suspendentes in ligno. Ioan. 19. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. D. Paulus ad Roman. 5. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus, pro impijs mortuus est. Ad Philipp. 2. Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. & alibi millies. Hoc Apostolorum, & Nicenum Symboli de fide principium proponunt. & Doct. omnes. Quid

dénam, quod Ioseph Pilatum rogauit, ut donaret corpus I E S V.

8 *Christus fuit lancea vulneratus adhuc uiuens.* Decus Ioannis. HAER. Quidam Petrus Ioannis Minorita, cum concionem ad populum haberet, ut magis deuotionem, ac populorum animos concitaret ad lachrymas, dixit Christum adhuc uiuentem vulneratum lancea fuisse, quæ cum pertinaciter uellet tueri, fuit in Concilio. Vienn. damnatus, & hæc in Cle. ti. 1. & Ioan. 19. Ad Iesum autem, cum uenissent, ut uiderit eum mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum, lancea latus aperuit, quid clarius. Annotat Sixtus 10. 2. annot. 13. li. 6. Quod Cornel. Agrippa, & quidam alius referunt. Mat. scribere, ac Christo, quod adhuc uiuens fuit vulneratus. sed mentuntur namque apud D. Mat. nullibi reperitur. Christo, uero hoc. 84. contrarium dicit exponens hunc locum D. Ioan. caueant ergo, quibus est animus cum hereticis differere, aut contra eos scribere, ut in proprio fonte, quod ab eis profertur, & contra uideant, nec fide parentam, cum inimicis praliandum.

9 *Christus non surrexit à mortuis.* Cherintus. HAER. Nemo est Euangelistarum, qui si Christi resurrectionem non scribat distincte, adeo ut nullus sit tergierfandi locus. Quid ergo de baccharis Cherinthæ? Nisi quia eum resurrexisse non credis. Hanc resurrectionem uaticinatus est. Dauid Psal. 15. Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem. D. Mar. 16. Surrexit non est hic. Ioan. 2. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. D. Paulus ad Rom. 6. ut quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris. Act. 2. Quem Deus suscitauit à mortuis. 1. Corin. 15. Nunc autem Christus surrexit à mortuis primitiæ dormientium. & alibi aperte. & Symbolum tam Apostolorum, quam Nicenum.

10 *Christus non ascendit in Cælum cum carne.* Apelles. HAER. Multa afferre, non est opus, quoniam Saluator palpandum se præbuit dicens. Spiritus carnem & ossam non habet. Ioan. 20. Et iterum. Videte manus meas, & pedes meos. Luc. 24. Act. 1. Videntibus illis eleuatus est, & nubis suscepit eum ab oculis eorum. D. Steph. est huius rei testis contra Apellem. Act. Video Cælum apertum, & filium hominis stantem & c.

11 *Christus non habuit spiritum timoris Domini.* Petrus Abailardus. H. A. E. R. De hoc dixit Propheta. Esa. 11. Replebit eum spiritus timoris Domini, & Psal. 110. Initium sapientie timor Domini. Donum vero timoris. (authoris. D. Thom.) sonat magnam excellentiam, secundum quod importat reuerentiam ad Deum. & actus eius est reuerentia Deum, ac omnia temporalia, ex Diuina Maternitatis reuerentia, despiciere. & sic deducitur quomodo sit in Beatis, ut diximus. D. Thom. 3. par. q. 7. art. 6. & charitas perfecta mittit foras timorem, seruilem, non enim timet poenas, qui perfecte amat, nec amat per poenas, & mittit foras timorem mundanum.

12 *Non est aliquid sperandum a Christo.* Petrus Abail. H. A. E. R. Qui ergo pollicetur qui dare non potest, aut non vult, na precipit nos omnia relinquere. Patrem matrem, uxorem, agros. & cetuplum recepturos. R. ut sus dicit. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Ipse saluum faciet populum suum a peccatoris eorum. Redempti sumus eius sanguine, do eet D. Petrus. & D. Pau. ut eos, qui sub lege erant redimeret. & Apoc. 5. Redemisti nos Deus in sanguine tuo, ex omni gente, & c. Nunc Princeps huius mundi eijcitur foras. Ioann. 12. & Esa. Vere languores nostros ipse tulit. Et ad Rom. 5. Reconciliati sumus per mortem filij eius. Omnia ergo bona nostra a Christo habemus, quod esset facile ostendere ex sacris litteris, nisi de se res esset evidens.

13 *Christus non habuit carnem.* Cerdon. H. A. E. R. Doctores, qui duplicem probant in Christo, naturam, ut exposuimus, Christum veram carnem habere demonstrant. Hoc dixit D. Ioan. 1. Verbum Caro factum est. Quomodo esuruit, sititit, mortuus est, comedit, & tot, ac tanta opera vita exereuit vere fatigatus est, si non habuit carnem? Quomodo fuit etiam circumcissus? Fulg. ad Transim. vbi supra. Et Gelasius Pontifex, lib. de duabus naturis.

14 *Christus non est mortuus.* Cerdon. H. A. E. R. Quanta sit huius heretici blasfemia, quis adeo ceuitit, qui non videat. Qui nam Propheta fuit, ac Euangelista, qui mortem Domini non enarret? Testimonia pro hac veritate supra adduximus, contra eos, qui negabant eum esse Crucifixum. Saltem

cum perfido Pontifice fateantur. Expediit vtrius homo moriatur pro populo. Ioan. undecimo.

15 *Christus est passus secundum diuinitatem.* Eutices. Acephali. H. A. E. R. Quis non stomachatur dum tantam audit insipientiam. Nonne in ore omnium est illud dictum. Ego Deus, & non mutui. Mal. 2. Et quis Barbarus Scita, vel Turcha Deum fecit mortalem, & Eutices, qui morti obnoxium facit, negat Deum, no habet Deum. Saluator (ut Euangelista exposuit) de templo sui corporis dixit. Soluite Templum. & Esa. 54. Corpus meum dedi persecutoribus. Concilium Calced. Ephes. dampnant hanc heresim, & l'pal. cap. 13. Ex his locis Nembrot edificium corruere.

16 *Christus humanam personam assumpsit, ac in ea fuit duplex persona.* Eutices. H. A. E. R. Probat Doctores post Concilia vnicam tantum esse in Christo personam. Probat Fulg. ad Transim. lib. 3. in principio. Neque enim duos Christos credimus: & hanc personam vnitatem, ex Diu. Paul. demonstrat. Nam ait 2. Cor. 13. b. Mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia mortuus est, & quia resurrexit tertia die secundum scripturas. Mortuum dixit, non corpus Christi, sed Christum, ut vnitatem personae Dei, hominisque seruaret. Hec Fulg. pag. 37. D. Tho. 4. cont. Gent. cap. 38. testimonij Patrum. Cyrilli ad Nestorium, quod fuit in Ephesia a synodo approbata. Et Damasil. lib. 3. cap. 12. & cap. 37. aperte probat D. Tho. ex testimonio D. Paul. 1. Timot. 2. Mediator Dei, & hominum, Homo Christus Iesus, ergo fuerunt vnitae. Quod vero aliquid dicunt Christo, ponere duas personas in Christo. homil. 3. ad Hebr. Vixit te Deus, Deus tuus, & Theophil. accipienda sunt contra Hebreos, qui negant tres Diuinitatis personas, no quod in Christo, sint duae personae, alias Christus non esset vnus.

17 *Christus duas habuit hypostasies.* Nestorius. Agnoscit Nestorius vnitatem personae in Christo, sed non suppositi, vel hypostasis, sed cum vnitae personae stat hypostasis, & suppositum Diuinum, & humanum. Contra arguit D. Thom. capit. 38. contra Gent. Idem est hypostasis verbi Dei, quod persona, ergo si hypostasis uerbi Dei, non est persona illius hominis, neque persona uerbi Dei erit persona illius hominis, quod est haereticum.

haereticum. Secundo supra hypostasis nihil addit persona, quia hypostasis est eum plerumque in genere substantiae. ergo vnio erit facta secundum aliquam proprietatem accidentalem. Tertio. Cyrillus ad Nestorium scribens, confutat esse in Christo duas hypostasies, cui Concil. subscribit. Quarto, ergo duo erunt supposita in Christo, quod error. Quinto, ergo Christus erit duo simpliciter, & absolute, & vnum. tantum secundum quid. Quia quaeunque sunt plura supposito sunt plura secundum quid.

18 *Christus non fuit Deus ante Matrem.* Atheon & Marcellus. H. A. E. R. Hanc rem Saluator cum scribis differendo exposuit aperte, dicens, Antequam Abraham fieret ego sum, Et explanauit illud Psalmi, quod de se dictum fuit. Dixit Dominus Domino meo. & D. Ioan. in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. Et Apostolus ad Heb. primo. Probat Christi Diuinitatem, per quem fecit & secula. sapius hoc ex Doctoribus probatur.

19 *Christus meruit Diuinitatem.* Ebion. H. A. E. R. E. T. Ex D. Paulo ad Hebreos, & ex locis nominatis habemus Christum esse Deum, ac Dei filium. Cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus, es tu, ego hodie genui te. Et quomodo Diuinitas, cadit sub merito quae tanta operatio, cui tanta possit merces correspondere.

20 *Christus meruit sibi naturam humanam.* H. A. E. R. E. Euthyces ex opposito pugnat cum Nestorio, & dicit quod in Christo ante vniionem erant duae naturae, in vniione tamen in vnam naturam vnierunt, & sic arbitrabatur vnam Christi personam esse ex duabus naturis, non autem ex vna natura, Quae heresis in synodo Calcedon, damnata fuit. Arguit D. Thom. 4. contra Gent. capit. 35. Post vniionem natura humana in Christo fuit aliud a Diuinitate Verbi, quae est natura. Ergo fuerunt in eo duae naturae, Secundo. Post vniionem sunt duae formae in Christo. Deus, quia dixit Apostolus. Qui cum in forma Dei esset, Ad Philip. secundo. Et formam serui accepit. Tertio, ergo Christus, non est eiusdem speciei cum nobis quod est contra Apostolum 2. ad Hebre. Demum est Concil. Calcedo. quod his verbis confutat, & reprobat. Confitemur

in nouissimis diebus, Filium Dei vniogenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indiuisse, inseparabiliter cognoscendum, nusquam sublata differentia naturarum propter vniionem. Fulg. ad Transim. libro tertio.

21 *Christus est compositus ex Diuina, & Humana natura.* Euthyces. Gallanti. H. A. E. R. Haesim, ac mentem Euthycesis aperui, qui voluit Christi esse personam in duabus naturis, non ex duabus naturis, quod est haeresis. Nam si componitur, ergo Diuina natura erit pars. Rursus si Diuinitas addatur humanae naturae, sicut formae, ergo constituet aliam naturam, & non humanam. Tertio, ex duabus illis naturis Diuina, & humana resultat, quaedam species haec inno minata. D. Tho. ubi supra. Concil. Ephesin. cano. 13. contra hoc decreuit. Non dicimus, quod Dei natura conuerfa, vel immutata facta sit Caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima, & corpore transformata sit, sed illud magis, quod carnem animatam animam rationali sibi copulauerit. Verbum substanti aliter, & inefabiliter, & indeprehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personae, sed quod diuersae omnino naturae, in vnum conuenerint. Vnus tamen ex ambabus Christus, & filius. Haec Concil.

22 *Christus meruit sibi gloriam anime.* Fotinus. H. A. E. Abunde supra probatum est Christum ab initio, & semper fuisse Beatum, ac comprehensorem. Hoc significant ea verba. Clarificaui, & iterum clarificaui. & alia. Tu autem semper mecum es. & probat D. Thom. tertia par. q. 6. 19. art. 3. & schol. in 3.

23 *Christus non meruit sibi gloriam corporis.* H. A. E. R. Adeo Christus erat Beatus, quod ea, quae ad animae gloriae attinent mereri non potuit, cuius signum in transfiguratione dedit, & tunc Petrus dixit. Domine bonum est nos sic esse. sua tamen morte, ac Passione gloriam corporis, & exaltatione ueruit, iuxta illud D. Paul. ad Phil. 2. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.

24 *Christi nihil nobis meruit.* H. A. E. R. Vana, ociosa, ac superflua mors esset, si sibi animae gloriam, & nobis potuit promereri.

Hinc dicit Apost. Quod sicut vnus delictū in omnes homines in condemnationem, sic & per vnus iustitiam, in omnes homines, iniustificationem vitæ. Meruit ergo sibi, & nobis, sibi quæ ad gloriam corporis spectant, vt immortalitas, impassibilitas, & ea quæ ad excellentiam pertinent exteriora, vt ascensio, veneratio, & huiusmodi, nobis vero meruit deletionem peccati, gratia infusionem, & celestis ianæ aperitionem. Ferr. 4. cont. Gent. cap. 36. De his D. Paul. Habemas fiduciam in introitum sanctorum per sanguinem Christi ad Heb. 10. & ad Rom. 5. Reconciliati sumus per mortem filij eius. Rursus, Nos liberauit à pena peccati. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. De manu Demonis nos eripuit. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Ioan. 12. Ne mea est intentio passionis sacræ fructus reperere, quia nec de eis. est cum hæreticis controuersia. Hoc est, quod scribit D. Thom. q. 2. Christus meruit secundum humanitatem, non autem secundum diuinitatem. 3. par. q. 3. 4. 2.

25. *Christi passio non sit fuit ad hominum salutem, sed sanctorum. Passio exigebatur.* H. A. E. Hanc heresim nonnulli recentiores exco-gitarunt, quam reprehendens longa oratione vti, non critopus. Christi passio fuit meriti infiniti, infinito, quid addere poterit quispiam?

26. *Christi vnitarianum est Natiuitas.* H. A. E. R. Sicut duplicem fidem tenet naturam in Christo, sic & duplicem natiuitatem agnoscere cogimur. Vna æterna est Natiuitas, de qua, ego hodie genui te, & rursus. Generationem eius, quis enarrabit? Lumen de lumine, Verbum erat apud Deum. Qui est splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. De humana vero, ac temporali natiuitate clara est Euangelij historia. Ecce concipies in vtero, & paries filium. Fulg. ad Trāsim. lib. 2. Et ad Donatum de orthodoxa fide. Primam quidem natiuitatem filij, nul-latenus præcessit æternitas patris, cuius tamen secundum natiuitatem, præcessit temporalis natiuitas matris. Hæc ille.

27. *Christus non descendit ad Infernum.* Petrus Abail. Hieronym. H. A. E. R. E. T. Hoc, quod dubium fuit apud multos olim, ne iterum errare contingat, probatur ordine à nobis phæto. Primo ex sacra scriptura.

Secundo ex Concilijs. Tertio ex Patribus. Demum est Scholasticis. Est ergo dictum Davidis. Psal. de-cimo quinto. Non derelinques animam meam in inferno. Ecclesiastici vigesimo-quarto. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Zach. nono. Tu quoque in sanguine testamenti eduxisti uinctos de lacu, in quo non est aqua. Osee decimotertio. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam omnes, ero mors tua, & mors mortus tuus ero in inferno. Act. secundo. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Paul. ad Colossen. secundo. Et expoliatis principatibus, & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Diu. Pet. 1. c. 3. In quo, & his, qui in carcere erant spiritu ueniens prædicauit. Ecce manifesta scripturarum testimonia. Concil. Nicenum in Symbolo, post Symbolum Apostolorum. Patres sic scripturas interpretantur. Iren. lib. quinto, aduersus hæreses. Ipse Dominus trib. diebus uersatus est, ubi erant mortui, quem admodum Propheta ait de eo. Et infra. Et ipse autem Dominus. Quem admodum (ait) Ionas in ventre Cetis tres dies, & tres noctes mansit. Diu. Hieronym. in capitulo quarto ad Ephes. Inferiora terræ infernus accipitur, ad quem Dominus noster. P. E. S. V. S. Christus, Saluatorque descendit, vt sanctorum animas, quæ sibi detinebantur incluse, secum ad cælos victor adduceret. Idem scribit in caput. Osee decimotertio. D. Augustin. epistola 99. Ad Euodium. Et Dominum quidem carnem mortificatū uenisse in infernum, satis constat. Neque enim contradici potest, vel prophetiæ, quæ dixit. Quoniam non derelinques animam meam in inferno. Iden epist. 47. ad Dandanum & lib. 20. de ciuit. Dei, c. 35. & ferm. 137. de tempore. Fulg. li. 3. ad Trāsim. Restabat tamen ad plenum nostræ redemptionis effectum, vt illuc usque homo sine peccato à Deo susceptus descenderet, quousque homo separatus à Deo, peccati merito cecidisset, ad infernum, ubi solebat peccatoris anima torqueri. Schola vniuersa idem docet.

28. *Christi humanitas est nobis omne bonum.* H. E. R. Multiplicem sensum hæc potest, hoc dictū, & quō exponat, semp est ambigua, & sic si absolute proferatur hæretica est propositio.

Eti

Et si Christus, quo ad suppositum Diuinū, ac personam, quia Deus est, sit nobis omne bonum, non tamen est verum excludendo personam patris, nam beatitudo nostra integra est, vt ne verbum tantum, sed & verbi genitorem, imo nec Deum pater est perfecte Beatus, si non uidet Filium. Hæc accipitur, pro pura humanitate Christi, est manifestissimus error. Namq; consistit beatitudo nostra, vt Saluator dicit. Vt cognoscant re solum, verum Deum, & quem misisti Iesum Christū. Duo ergo hæmus primū q; beatitudo non est vt Christi humanitatem contemplerur, alterum vt non humanitatem. Hoc dixit Dominus. ego ero merces tua magna nimis. D. August. 9. Conf. Non est beatus, qui videt essentiam sine personis. Et hoc idem dixit r. de Trinit. capit. 2. Non ergo de Christi humanitate dictū fuit. Ostendam tibi omne bonum. Exod. 33. & D. Thom. docet quod vna persona frui sine alia non potest, & sibi Cater. Et homini omnes, in quo verbis tantum dissentit Scotus, vt probabo inferius, littera P. Persona. Propositiones, quæ de Christo affirmari aut negari possunt scribit D. Thom. Christus non fuit homo ab æterno est vera, sed iste homo fuit semper & ab æterno est vera. Christus in triduo mortis fuit vera homo. falsa, Christus est tantum homo. falsa. Christus, non est vbique homo. falsa pro natura humana conditione, vera pro supposito Liuiio. Christus totus est vbique vera, quia respicit personam. Totum autem est falsa, quia nondum generes naturam connotat. Christus non est homo creatus, si participium determinat prædicatum absolute. Christus secundum pro homo est persona est vera, quia natura humana Christi conuenit habere aliquam personam, vel esse in aliqua persona, falsa, quasi cau-set propriam personam. Deus est homo, & econuerso est vera & propria. Deus est homo est per se, & in materia naturali. Non autem per accidens, & in materia remota, nec contingenti ratione suppositi, non ratione forma. Deus factus est homo. est falsa. & econuerso, si ly factus determinet prædicatum absolute vel subiectum. Si vero determinet compositionem est vera. Si subiectum respectu prædicati est vera, sed cōuersa eius est falsa propriæ, improprie est vera si ly homo in subiecto supponat simpli-

citer, & non personaliter. Christus secundum quod iste homo est Deus, est vera. Iste homo est Deus, est per se. Christus secundum quod homo est Deus, proprie est falsa. Vera improprie, quia reduplicatio magis proprie facit stare pro natura, nisi per aliquid limitet ad suppositū. Christus est tñ homo. falsa. Christus est tantum id, quod est homo, est vera. Iste homo incepit, nisi aliquid addatur, est falsa. Christus est creatura, & minor Patre, secundum naturam humanā est vera, non tamen simpliciter. Christus secundum quam homo est persona, non est vera, nisi reduplicet suppositum hominis. Christus secundum quod iste homo est persona. Hæc ex D. Thom. 3. par. quæst. 16. & alibi collegi, vt quisque sciat, quid proferat de tanto mysterio, & ne concionator in errorem incidat. Ad Dei laudem.

29. *Christus ignorat diem iudicij.* H. A. E. R. Verba ipsa Saluatoris. Matt. 24. e. dicentis. De die autem illa, & hora nemo scit, neque filius hominis. Quæ verba multipliciter à patribus exponuntur D. Hieron. (vt iam tetigimus supra) in com. huius loci, affirmati in codicibus Græcis, præsertim Adamantij, & Pierij non haberi filius, idem testatur Euthymius, & D. Amb. sed ab Arriani addita fuit. Basil. authore D. Tho. in Cat. aur. interpretatur de filio adoptiuo, alioquin non compararet Angelis. Orige. in Matth. tract. 30. Chrysost. hom. 78. in Matt. Hilar. can. 26. in Matt. D. Aug. hom. 21. de Verbis Domini, legunt, & exponunt, filium nescire, vt alijs reuelat. Vel nescit, quia fingit se nescire, iuxta illud. Descendam, & videbo, & alibi Dominus aspexit super filios hominum, & sic author imperfecti est intelligendus, qui hom. 50. videtur dicere. Christū ignorare diem iudicij. Alias hæreticum est dictum. nam si omnia per ipsum facta sunt, quomodo ignorat iudicij diem si cogitationes hominum nouit, quomodo diem extremum non scit. si in ipso sunt omnes Theauri sapientiæ, & scientiæ Dei. si in ipso habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter, quomodo ignorare hoc poterit? teneamus, ergo Sanctorum expositio-nem.

30. *Christus, quo ad Diuinitatem est minor Patre.* H. A. E. R. E. Vetusissimum Arrii (quo totum orbem subuertit, non tamen Ecclesiam euertere poterit) iam est à Con-

cellis, & partibus cœnties explosum, ac expugnatum, nec noua surrexit in Germania, aut Gracia Academia, qua hoc uerit uelut hæc ratione nec labor ad uobis erit, qui contra eos tantum hoc suscepimus onus, & simpliciores admonere, ne decipiantur. **Contra Arrium est dictum Dominus.** Ego, & pater unum sumus. Ego in patre & pater in me est. Christi diuinitatem, atque equalitatem D. Paul. Hæbreis exposuit. **Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia uerbo uirtutis suæ, purgationem peccatorum, faciens seder ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit.** Idacus Clarus Doctissime, ac subtilissime omnium scribit contra Arrium filius, ac omnia eius obiecta quem lesorem illum legere præcor. Si uisus etiam lib. aduersus prophanas nouationes. In triplicato inquit est alius, atq; alius, non aliud, atque aliud. Quia scilicet patris, & filii, & Spiritus sancti, alia est persona. Sed tamen patris, & filii, & Spiritus Sancti, non alia, atque alia natura, sed una eademque. Ex testimonijs ergo Ioan. 10. habemus Christum esse patris equalem. Et satis, cum & Dominus dicat. Matth. 28. Data est mihi omnis potestas. Fulg. ad donatum. de ortho. doxa fide.

32. Christus non est Filius Dei naturalis. HÆR. E. Quomodo Hæbrei, & Arriani exponere possunt dictum Dauidis. Ego hodie genui te Psal. 2. Et uisionem Danielis cap. 7. Aspiciēbam in uisione noctis, & ecce cū nubibus Cœli, quasi filius hominis ueniebat. Et patris testimonium, in baptismo, ac transfiguratione. Hic est filius meus dilectus. Et i. ad Ephes. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi. Et ipse Dominus. Ioan. 10. Quia blasphemus, quia dixi filius Dei sum? Pater in me est, & Ego in patre. Et ad Heb. 1. Loquutus est nobis in filio. Et Martha hoc faterur. Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei uiui, hoc agnouit Petrus, hoc Demonia clamantia, hoc ille, qui dixit uere filius Dei erat iste. Quod Arriani Diaboli filii credere nolunt, patris confessionem audiant, & obmutescant. Et si scripturæ credere renuunt nec symbolū Apoitolorum, aut Nicenū recipiant, quæ hoc statuerunt.

32. Christus in incarnatione est miratus. E R R O N. Nemo sic proferre debet propositionem licet aliquo sensu sustineri possit. Nam ut Deus mutari nō potest. Ego Deus & non mutos, immobilitate manens dat cuncta moueri. Vt homo uero, non inconuenit affigere illum esse mutatum. Nam actio in homine, sine aliqua mutatione nō potest esse. Quando ergo ut homo in hanc lucem uenit dicitur mutatus. Humana enim natura originem habet, ex mundo, & non fuit antequam ueniret in mundum, ideo mutationem in hac parte concedimus.

33. Christus non habuit omnes proprietates, quæ sunt humana natura. HÆR. Ex superioribus, tum ex Gelasio, tum ex Idaco, ac Theologicis omnibus, habemus duas fuisse naturas in Christo, quare ergo mancas, ac truncatas ponemus, nunquid alijs imperfectionibus, nūquid nouerca fuit natura, in Christo. Cum ergo perfectus fuerit homo, ut Athanasius in Symbolo docuit, eas omnes perfectiones, ac proprietates, quæ sunt de humanæ naturæ integritate commode est assequutus, cum necessario naturam sibi relictam comitentur.

34. Christus unicam habuit operationem. HÆR. E. T. Ex historia sacra duplicem conuincimus, ac demonstramus Christi operationem huiusmodi, & duplex fuit natura. Pater, filius, fletus, ieiunium, orare, non Dei, sed hominis sunt operationes, & tentariâ Demone non diuinum, sed humanum est experimentum. Sitiuit ad fontem Iacob, esuriuit in deserto, sicut ad monumentum, & uidens Ciuitatē Hierusalem. Erat pernoctans in oratione, orando factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in uia. Conauit in domo Simonis, & c. Apostolis, quæ omnia hominis sunt. Cognouit cogitationem es hominum, ipse enim sciebat, quid esset in homine, dimisit peccata, instituit sacramenta quæ Dei sunt actiones. Causa uero errandi fuit Hæreticis, quia cognoscebant, quod Christus, nihil agebat, nisi quod erat ex diuina uoluntate, quæ erat mouens superius, & non uidebant quod mouens inferior etiam habet propriam actionem quia habet etiam propriam formam, & uirtutem, sicut est alia operatio ignis, & alia operatio fabri utentis igne. Hinc Diony. Christi operationem, uocat

uocat Theandricam, quæ dicto componitur ex Theos, quod est Deus, & Andricos, quod uisibilem significat, & S. Tho. interpretatur operationem Theandricam id est Dei uisibilem, aut operationem Dei, & hominis sic ergo Dyon. licet (secundo capitulo Diuini Homini) uocat Christi operationem Theandricam, non per hoc ponit unam simpliciter operationem Christi, & deitatis, & humanitatis, sed quia diuina eius operatio uirtur humana, & humana participat uirtutem diuinæ operationis, quarta contra Gent. cap. 36.

35. Christus est creatura. E R R O N. Ad aures D. Tho. non potest absolute dici. Nam creati est personæ, uel hypostasis. In Christo uero est persona uel hypostasis diuina: tantum non ergo poterit dici absolute quæ sit creatura. Verâ tamen est, cum aliqua additione expressa, uel subintellecta. Hactenus D. Tho. quarto contra Gent. capitulo quadragesimo octauo. Ex quo elicimus, quod Christus, non potest dici simpliciter creatura, sed sicut quid. Nempe Christus est creatura secundum, quod homo, quo dicto significatur humanam naturam esse creatam, non Christus. Hoc probat Fulgo. ad donatum de fide orthodoxa. Hæc eadē est ratio de morte, & creatura, ut Scot. & Dur. perpetuum sentiunt. Nā & si fateamur Christum esse mortuum, namly Christus non stat pro supposito, sed pro esse hominem, quia desijt tunc esse hominē. Nec itē simile est de mortali, & immortalis, sicut de creato, & increato, quia denominatur à parte mortali. Rursus, licet repugnat humanæ naturæ esse creatorē, non tamen repugnat ubi est suppositum diuinū. Sic nec dicitur genitus simpliciter, quia ilud dicitur simpliciter genitum, quando nouum suppositum constituitur in esse, nō autem ubi æternum suppositum trahit ad se nouam naturam. Ferr.

36. Christus incipit esse. E R R O N. Redolent huiusmodi propositiones hæresim Arrii, ideo ad aures Diu. Thom. non sunt simpliciter, & absolute pronuntiandæ, quia Christus stat pro supposito Diuino. Cum additione ergo intelligendæ, ac proferendæ, ut dicamus. Christus, ut homo, non fuit antequam mundus esset, atque quia in

tempore facta est unio. Quando uenit plenitudo temporis, inquit Apostolus, ideo, quo ad hunc sensum est uera, licet cum hæreticis nobis non conueniat uoces communem habere, ubi latet fraus, & error. Nō enim tunc nata est Christi Diuinitas in se, cum nata est pro nobis in carne, ut admonet Fulg. ad Transm. lib. 3. & quæ sunt deitatis non sunt carni ascribenda, nec eorum, ut ex eodem loco deducitur. & D. Tho. tertia part. q. 16. Et idem D. Fulg. Respon. sione ad Arrianos obiectione 3.

37. Christus non est Pontifex, Sacerdos, ac caput Ecclesiæ. HÆR. Ex sacris litteris, hæc omnia de Christo, prædicamus. quod sit Pontifex scribit D. Pau. ad Heb. 3. Considerate Apostolum, ac Pontificem confessionis nostræ Iesum. Petrus 1. cap. 2. sed conuersi estis ad pastorem, & Episcopum animarum uestrarum. & ad Heb. c. quinto. Christus non seipsum clarificauit, ut Pontifex fieret. & inferius, appellatus à Deo Pōtifex secundum ordinē Melchisedech. Quod sit Sacerdos eodem loco, docet Apostolus. Quem ad modum & alio loco dicit. Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Quod sit caput Ecclesiæ manifestat dum scribit ad Colosens. 1. cap. & ipse est caput corporis Ecclesiæ, & cap. 2. Qui est caput omnis principatus, ac potestatis. & ad Eph. 1. cap. Super omnem Principatum, & potestatem. Habemus Pontificem ad Heb. 4. Qui penetrauit Cœlos.

38. Christus mortuus fuit uerus Homo. HÆR. Quis audebit hoc affirmare, nisi hæreticus, qui philosophiam, ac omnem scientiâ deridēs, nullam agnoscit inter uiuum, ac mortuum hominem, inter cadauerē, & uerum hominem differentiam? Quis ignorat, homo æquiuoce dici de uiuo, ac mortuo homine. si ergo Christus fuit mortuus, uerus homo, ergo non erat mortuus.

39. Christus non habuit omnes uirtutes. HÆR. Ex ipsis Christi actionibus facile est eum repletum omni uirtute demonstrare, quod D. Thom. abunde facit. Nam non essent perfectæ potentiæ anime ipsius, nec ad omnes actus. Quicquid ergo perfectionis est spiritualis uirtutis, & quæ in aliqua creatura reperiri possit totum creditur collatum Christo ab instanti lux conceptionis.

Habuit uirtutes morales, non ad domandas passiones, nec ut derogarent eius perfectioni, sed propter passibilitatem corporis, ac perfectionem animæ, non ut sunt circa immutas passiones, non enim opus fuit passiones cohibere. Habuit charitatem summam. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat pro inimicis suis. Habuit fidem, quo ad ea quæ sunt perfectionis, & quo ad meritum eius, quia fides consistit in assensu ex obedientia Dei, quam Christus copiosissime habuit, licet non fuerit in eo, quo ad enigmatica uisum. Habuit spem, quo ad id, quod perfectio est, licet non habuerit, quo ad id, quod speraret beatitudinem consequi, habuit tamen, quia sperauit aliqua sibi, & nobis. Habuit temperantiam, ut appareat. Habuit fortitudinem sustinens impugnationem exteriori a Demonibus, & mundo, licet non habuerit, quo ad interiori auctum, quia fomitem non habuit. Habuit iustitiam, & fuit prudensissimus. Alia uero uirtutes, quæ respiciunt immoderatas passiones, non habuit, sed quæ perfectione aie, ac operationis connotat. D. Tho. 3. par. q. 7. 2.

40 *Christus est in sacramento ut signo.* H. A. E. R. Berengarij olim Waldensium, Albigenisium, Oecolamp. Zuigi, Buceri, & aliorum sequacium interius confutabitur hæresis. Verbo Eucharistia.

41 *Christus in Cena obtulit ne sacrificium propitiatorium uel expiatorium, uel fuit ne sacrificium crucis.* Sæpius est huius propositionis. An Christus in Cena consecrando corpus suum sub speciebus panis, & uini patri obtulerit crucem, propitiatorium, ac expiatorium pro peccatis, & proprie fuerit oblatio. Non est dubium, quod obtulerit. Nam Concil. Trident. sess. 22. c. 1. dicit. circa medium. Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, se in æternum constitutum declaras, corpus, & sanguinem suum, sub speciebus panis, & uini Deo Patri obtulit. Hæc Concil. Et in eodem Concil. Cornelius Episcopus Bitontianus à patribus uniuersis fuit explosus quod hoc negauit, ut testis est Melchior Canus lib. 12. cap. 13. de logicis Theologicis. Quidam ergo putarunt, Christum obtulit se se non tamen obtulit sacrificium propitiatorium, uel in cruentum, & inter Alios Albertus Catharinensis Episcopus Vigiliensis ex prædicatoria familia assumptus uir-

Doctissimus, orator facundissimus, & suo tempore omnium præstantissimus, qui in Concilio Tridentino, magnum lumen patribus auxit, & multis incrementum. Probat hoc. Nam Missa, quæ a nobis celebratur est incrementum sacrificium, ut ex Concil. Ephes. 1. in epistola Synodica ad Nestorium habemus, ubi legitur. Annunciantes enim sicut secundum carnem mortem unigeniti filij Dei, id est Iesu Christi, & resurrectionem eius, & in Cælo ascensionem pariter consistentes, incrementum celebramus in Ecclesijs sacrificij seruitutem. Hæc ibi. Euseb. Cæsariensis lib. 1. de demonstratio. ne Euangelica, c. 10. dicit. Palam igitur in his mysticam significat unctioem, & odorum afferentiam, mensæ Christi sacrificia quibus operantes, incrementas, ac rationales eique suaues uictimas in tota uita supremo Deo offerre. Hucusque Euseb. Cæsariensis. In quolib. eo quæsto. Vtrum Missa fuerit instituta à Christo, dicit. Quod in Cena fuit ista incrementa, in Cruce uero fuit crucem. Fuit ergo una Officia diuersimode oblata. Damascenus, concione, quod his qui in fide hic migrarunt, sacris operationibus, adiuentur. Dicit itaque. Nisi hoc in oculis suis rectum foret, nunquam occasione dedit set habende memoria defunctorum in sacrificio illo incrementum. Hactenus Damascenus. Clem. lib. 1. Apostolicarum constitutionum hoc idem dicit. Synodus Nicæna Act. 6. Vocabatur sacrificium incrementum dicens. Incrementum nostrum sacrificium in memoria passionis Christi, Domini Dei nostri, & c. & c. in his hoc probatur. Primo. Sanguis Christi, in Cena consecratus, fuit oblatus ergo factis fecit, quia est calix noui testamenti, ut per hoc à sanguine hircorum distinguatur. Secundo. Christus instituit immolandum. Ergo immolauit, alioquin, non fecit quæ docuit. Tertio. Secundum ordinem Melchisedech panem & uinum obtulit, ergo propitiatorie. Quarto. Hoc facite ly hoc comprehendit rem & modum. Quinto. Mors Christi, qua redempti sumus non fuit in instanti, sed in tempore. Ergo in cepit in Cena. Ut ex D. Tho. 1. q. 83. 5. tertium. Sexto. Paralytico, dixit. Remittuntur tibi peccata tua per fidem. Ergo, & eius sacrificium. Septimo sacrificia ueteris legis erat expiatoria. Ergo & Christi. Octauo. Sacramenta ante mortem instituta erant expiatoria er-

go erant. Hæc eadem est hostia Ergo erit in Cena, sicut in Cruce expiatoria. Decimo. Hoc magis est contra Lutheranos, qui negant Missam. Undecimo. Quæcunque Christus instituit prius fecit, ut docet D. Tho. 3. 1. q. 87. 1. Ut de baptismo, qui baptizatus fuit. Duodecimo. Hoc uidetur esse de natura consecrationis, ut multi tradunt, sic probant incrementum fuisse sacrificium. Concilium Trident. sess. 22. cap. 2. In fine uocabatur sacrificium incrementum, & quod peccata dimittat. At Albertus suam opinionem ualidissimis rationibus probat, quod fuerit sacrificium incrementum, non expiatorium, aut propitiatorium. Primo. expiatio, non est sine morte Christi ergo, nec Cenæ oblatio. Secundo. Christus in Cruce destruxit peccatum Adæ ergo non in Cena. Tertio. Apertio. Quinto. Ergo Christus, non primo redemit per Crucem. Sexto. Sacrificium expiatorium uere, & naturaliter in Cruce. Septimo. Quocunque opere Christi ante mortem, non tollebat impedimentum ex Adam contractum. sed oportebat Christum pati. Octauo. Vetera sacramenta nec baptismus ante mortem reconciliabant. Nono. Voluntas Dei, ut expiatio tantum semel pro peccatis nostris fieret ad mortem referretur, ut ait D. Paul. Decimo. De morte tantum cerat Ecclesia, inde uita resurgeret. Undecimo. Mundi redemptio tardaretur ait Leo. 12. Per mortem tantum ait D. Tho. meruit nostram salutem. 3. par. q. 48. 1. c. tertium. Hoc & Magister sent. 4. di. 12. 13. Ex 3. par. q. 73. 5. c. tertium. & 46. q. primum. Elicitur ueram oblationem esse per Crucem, & q. 49. nostram redemptionem esse per Crucem. 18. Nullam facit mentionem Ecclesia de hac oblatione, sed aliorum in Canone. His ergo rationibus probatur, non fuisse sacrificium expiatorium, uel propitiatorium. Contrariam partem probat Episcopus Naclantus, quod obtulerit expiatorie. Qui uero conciliare uellet extremas has opiniones, distinguere posset. Quod efficientia sanguinis Christi duplex est. Vna generalis, quæ non modo per sacrificium, sed per omnia sacramenta applicatur. Alia peculiaris, quæ sub speciebus certis ad peculiaria quædam effecta concluditur, & talem uim habuit oblatio in Cena, tum pro culpa ueniali tum pro peccata, quæ pro peccato mortali debetur. Li-

cet ergo se iunauerit, sanguinem fuderit in circumfusione, remanebat tamen illud sacrificium. Et sic utriusque partis obiecta diluuntur. Quam distinctionem scribit Cano. lib. 12. c. pag. 835. Et sic interpretari possunt uerba Christi. Hom. 83. in Matth. Qui sic dicit, loquendo de Cena Domini. Præterea si remissionem hoc peccatorum facit, sicut certe facit super uacaneum illud omnino est id est ueterum sacrificium, de hoc faciat comparisonem.

42 *Christus non habuit gratiam habitualement, omnem.* H. A. E. R. E. Si est caput omnium, quomodo non habuit omnem gratiam, quam in embris influere posset? Si fuit semper beatus, quæ nam defuit, aut denegata fuit gratia Christo Domino. De quo D. Ioan. ait. Plenum gratiæ, & ueritatis. Et D. Paul. in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter. Hæc enim ad mensuram Deus dedit.

43 *Christus non habuit septem dona spiritus Sancti.* H. A. E. R. E. D. Thomas ac Scholastici post patrum definitionem, omnia spiritus sancti dona fuisse in Christo probant Apprehendent septem mulieres uirum unum dixit Propheta. Sunt enim dona perfectiones animæ, & uirtutem auxilium. Et Christus dat & recipit dona donatur Deus, recipit, ut homo tertia, parte quæstione, septima tertia.

44 *Christus, non fuit à Prophetis prænunciatus, nec lex antiqua unquam de eo, loquuta est.* Theodorus Præter expressa saluatoris uerba, quæ de se ipso dicit. Quæ scripta sunt in psalmis de me decreui ex D. Augustino ac Cypriano contra Hebræos demonstrare omnia sigillatim esse ab aliis prædicta. De eius diuinitate. Dauid Psal. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Et Psalmo secundo. Filius meus es tu ego hodie genuite. Quod de Virgine sit natus. Esa. ait. Ecce uirgo concipiet capitulo septimo. Quod ex semine Abraam, & Dauid. De primo Gen. capitulo. Multiplicabo semen tuum, & de Dauid. Psalmo. 131. De fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Nascitur in Bethleem. Tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima eris & c. Mich. capitulo quinto. Occiduntur innocentes. Vox in rama audita est Ierem. Reuertitur ex Egypto. Ex Egypto uocatum huius meum. Osee capitulo. Habitat

bitat in Galizia. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Isa. Predicat. Ecce testem populi mei dedi eum. Isa. Loquitur in Parabolis. Aperiam in parabolis os meum. Mirantur de doctrina. Diffusa est gratia in labijs tuis. Psalm. Ingreditur Ierusalem, super Asinam. Ecce Rex tuus uenit tibi. Zach. 9. Facit miracula. In die illa claudus, ut ceruus saltabit. Isai. Eijcitur euentes de templo. Zelus domus tua. Psalm. A Iuda traditur. Qui edebat panis meos. Psal. In passione soler. Tamquam agamus coram tendente se. &c. Isai. Crucifigitur. Mittamus lignum in panem eius. Hieremi. Foderunt manus meas, & pedes meos. Psalm. 21. Diuidunt uerimenta. Diuiserunt sibi uerimenta mea. Psalm. eodem. Sepelitur. Erit sepulchrum eius gloriosum. Isai. 55. Descendit ad Inferos. In quoque in sanguine testamenti eduxisti uinctos de lacu. Zachar. 9. Resurgit. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Psalm. Ascendit ad Coelos. Ascendit in altum. Mittit Spiritum sanctum. In die illa effundendo Spiritu meo. Ioel. 2. Veniet ad iudicandam omnes gentes. maillies in Psalmo. Deus iudicium tuum regi da. & alibi. Conterantur ergo frontes durissimae haereticorum ex his locis, & contumacia Iudeorum conuertatur. si enim in ore duorū, uel trium stat omne uerbum, quare ex tanto testium conuenientia, non confunduntur haeretici, non conuincuntur Haebrei. Quid dicis Theodore, quid quaeris plura testimonia, immo uero ut contra Haebreis inferius dicam, & Haebreorum Rabbini haec omnia dicta de Messia interpretatur, sustine Lector, & lege littera H. Haebrei.

45 *Christus surrexit a mortuis die Sabbati, post Parasceuem, hora sexta.* Armeni. H A E R. Qui historiam ab Euangelistis editam attente legit, nullam habet dubitandi difficultatem. Rursus die tertia resurrectorum se esse pollicitus est Dominus, ut Luc. 18. legitur. Imo uero signum Iona cis proposuit.

46 *Christi anima prius fuit in caelo quam corpori uniretur.* Orig. H A E R. Quod de oib. aiaibus putauit Orig. hoc de anima Christi affirmare non dubitauit, nempe, quod prius fuerit beata in Caelo, deinde a Patre missam in uerum Mariæ, ut dicit Tom. 20.

com. in Ioannem. super ea uerba. D. Ioan. 8. Non a me ipso ueni, sed ille me misit. Hunc errorem supra reiecimus.

47 *Christi anima habuit aequalem cum Deo potentiam.* H A E R. Equare creaturam creatori sacrilegum, ac manifestissimus est error. Si quando tamen in grauissimis authoribus hoc reperitur scriptum, exponendum pie erit, quod loquitur de Christo, quo ad suppositum ratione vnionis. Ut magister admonet 3. dist. 14.

48 *Christus non habuit omnem scientiam.* H A E. Hoc manifestè confutat dictum D. Pauli. In quo (inquit) sunt omnes thesauri sapientiae, & scientiae Dei absconditi.

Et sexta synodus (ut testatur etiam diuus Thom.) damnat, qui negat duplicem in Christo fuisse scientiam. Habuit namque scientiam creatam, & in creatam.

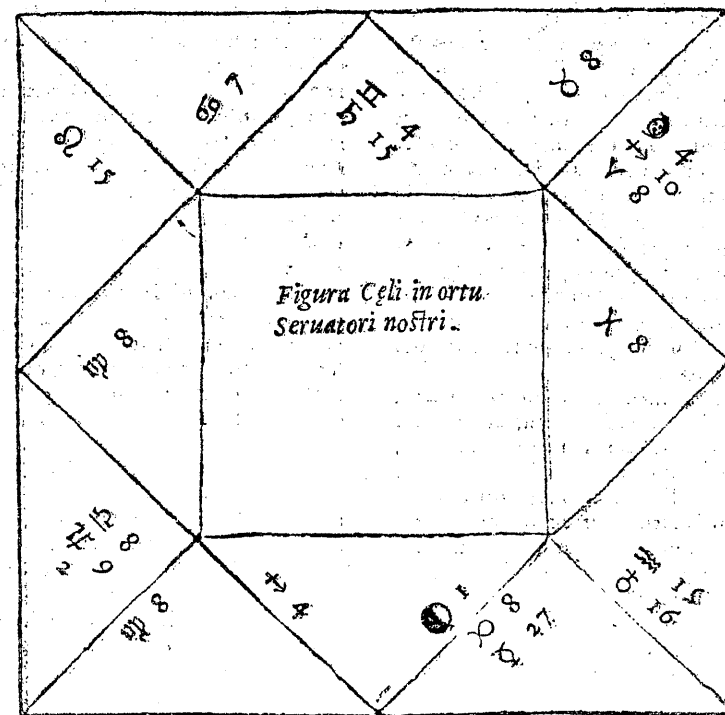
Nec Diuina humanam offuscabat, immo clariorem reddebat. Fuit & scientia indita, quae sine conuersione ad phantasmata poterat intelligere. Habuit scientiam speculatiuam, & practicam omnium rerum non quia eas faceret, sed quia sciebat qualiter essent à Deo factae. fuit in Christo scientia beatorum fuit scientia infusa à uerbo per species omnium rerum ad quas intellectus possibilis erat in potentia. Quae quo ad usum erat discursiua, & non quo ad acquisitionem, fuit & scientia acquisita per species, ac operationem intellectus agentis, quae à D. Thom. uocatur experimentalis. Hac sciebat ea omnia, quae nobis cognosci possunt, non tamen essentias substantiarum separatarum. Nihil tamē didicit ab homine. Anima etiam Christi scientia Beata cognouit in Trinitate, quae Trinitas cognoscit in se. Non tamen comprehendit uerbum, cognouit etiam omnia, quae quandoque sunt, & cogitatas, & item in uerbo cognouit omnia, quae Deus scit scientia uisionis, non autem omnia quae Deus nouit scientia simplicis intelligentiae. Immo ad aures D. Thom. scientia uisionis animae Christi in uerbo purificatur, scientiae uisionis Dei, quo ad numerum Scibilium non tamen, quo ad claritatem. & item in uerbo sciuit infinita in potentia, quasi scientia simplicis intelligentiae, non autem sciuit infinita in actu, hoc est scientia uisionis, quia infinita sic non sunt. Cognouit etiam in uerbo, quicquid est in potentia

scientia creaturae, & omnem naturam, & est perfectissima simpliciter, scientia uero indita fuit perfecta in genere suo. Scientia rursus beata, non fuit habitualis, sed indita. Haec ex D. Thom. q. 9. & 10. Omnia ergo nouit Dominus. Cassidorus uero, & alii qui uidentur negare Christum habuisse omnem scientiam, & omnia scire. Quae accipienda sunt de scientia humana, de qua interpretari potest illud Psal. 138. Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non poterò ad eam non de scientia, quam habet Christus in uerbo, sed de humana, atque acquisita loquitur.

49 *Christus potest dici homo Dominicus.* E R R. Cum Christus sit Dominus naturaliter non erit uera haec propositio denominatiua, ut probat D. Thom. 3. par. q. 16. Et si aliquando in D. Aug. reperitur haec propositio, sciunt Lectores illum retractasse, nā 2. rēti. act. cap. 19. ait. Visumque hoc dixi, dixisse me nollem cum enim Christus Ie-

sus sit natura Dominus Dominicus hominici non potest. Haec tibi.

50 *Christi uarietas, nullo modo ex caeli situ cognosci poterat.* Supra quid cognosci possit ex aspectu Coeli, uel eius figuris probatum fuit. Hic etiam repetere superuacaneum est, hoc certum est, quod Christus Dominus fuit uerus homo, & si somite, omni alia praua inelinatione, ac affectione conuenit tamen quid Coelum in se, & secundum se faciat, quaerimus, non ex parte Christi, qui fuit undique perfectus, quia Deus erat cum illo, Coelum tamen si aliquis eo tempore natus fuisset, optime, ac ad nobilitatem propensus esset ex Caelo, nam quid inclinet non quid agat docemus. Sic ergo erant imagines Coeli eo die, ac hora dispositae, ut antiqui, ac peritissimi Astrologi probant. Cuius figuram, ac situationem, ac planetarum, sic probant esse, inter quos Alb. Mag. & Petrus de Aliaco.

31 *Christi corpus statim fuit perfectum, et non per
maturum.* H A E R. Qua de causa
fuit in ventre Matris, per tot menses ac dies,
nam per nouem fuit in utero Virginis à
Mense Martij, vsque ad mensem Decem-
bris. & D. Aug. ait, quod quot annis fuit tē-
plum edificatum, tot diebus corpus in Ve-
ro Virginis formari opus fuit, illud quadra-
ginta, & sex annis, hoc quadraginta sex die-
bus. Hoc cōueniebat Christo, vt se verum
hominem demonstraret, & veram naturā
humanam assumpsisse declararet. D. Aug.
lib. 83. quæst. quæstio. 56. & totum tempus
quo fuit in utero Matris deseruiuit argu-
mento corporis eius, quod alijs feruit con-
uentioni, figuratiōi, animatiōi, & augu-
mento D. Tho. 3. dist. 3. q. 5. 2. tertium.

32 *Christus exiit ex ventre Matris vultu ip-
sius aperta.* E R R O N. Ecclesia eorum
Theologorum approbat magis sententiā,
quia contendunt, Christum exiisse, clausa
clausa Virginei pudoris, sicut Sol egredi-
tur per vitri soliditatem, sine vlla nitrī ille-
sione. D. Thom. hoc docet 3. par. q. 28. At
D. Ambros. lib. 2. com. in Lucam, expo-
nēs ea verba D. Luc. 2. Omne masculinū
adaperiens vuluam &c. dicit, quod vulua
B. Virginis in partu aperta fuit. Hoc idem
Origen. hom. 14. in Lucam. Hoc Ter-
tull. hunc locum declarans, hoc etiam fen-
tit, ac fatetur adaperitam vuluam fuisse in
partu, qui omnes ex Doctrina D. Thomas
possunt interpretari, quod D. Amb. non ac-
cipit (& etiam alij) per aperitionem, pate-
factionem vteri, quæ ceteris parientib. acci-
dit, sed eum prolis exitum, ut non uiolarit
clausura pudoris virginei hic sensus est eo-
rum auctorum.

33 *Christus habuit inclinationem ad peccandum.*
H A E R. Quoniam Dominus, ac Saluator
noster ex Spiritus sancti uirtute natus est,
non ex virili femine, non fuit fomes in eo,
aut aliqua inclinatio ad peccatum, immo
semper fuit Beatus, & in vtero, ac ab istāti
sue conceptionis. Si quando legimus
eum habuisse inclinationem ad peccatum
exponendum est quod ex parte carnis, &
sensus, quos verè assumpsit, sicut puris natu-
ralibus essent relicta, a Verbo, & a gratia,
esset sensus rebellis rationi.

34 *Christus non vere sensit dolorem aliquem.*
H A E R. E. Quomodo imaginari poterit
quispiam, quod si tot per tot annos pro nobis

per tulit, eum non sensisse dolorem, in leiu-
nio famem in potu sitim pertulit, & om-
nes nostros languores, nūquid brutum in-
humanum, aut plantu fuit, vt nullum dolo-
rem prægestauerit, & quomodo factus est
in agonia. Fuit ergo in Christo uerus do-
lor sensibilis, & sensualitas, ac ratio supe-
rior dolebant de uulneribus eius, ut natu-
ra, non autem vt ratio propter bonum se-
quens ait D. Tho. & peruenit dolor in pas-
sione usque ad supremam partem rationis.
Nec tamen fruitionem impediēbat. Et do-
lor tam interior quàm exterior fuit maxi-
mus de quo ait Propheta. Venite, & vide-
te, si est dolor similis, sicut dolor meus. Do-
luit pro omnibus peccatis simul, & magis
de miserijs nostris, quàm de passione sua.
Immo fuit maior eius dolor, cuiuscunque
contriti. Et a Diu. Thom. dicitur, quod fuit
maior, quàm dolor Adæ, si in statu innocē-
tiæ dolorem passus fuisset. Dicitur namq;
eius dolor nouissimus propter doloris a-
cerbitatem mortis turpitudinem, & impo-
siti criminis magnitudinem. Dicitur ple-
nus doloribus iisdem de causis. Attestatur
nobilissima eidem cōplexio, magis enim
sentit dolorem, qui nobiliorem habet ta-
ctum, & nobiliorem habet, qui præstatio-
ri complexione est compositus. Diu. etiam
Aug. Psal. 93. ait. Nolite putare, non fuisse
tristem Dominum, si enim hoc dicerimus,
quia non erat tristis, cum Euangelium di-
cat. Tristis est anima mea usque ad mortē,
ergo quando Euangelium. Dormiuit Ie-
sus, non dormiuit Iesus, mādncavit Iesus,
non manducauit Iesus. & ita nihil sum mū
relinquitur &c. Hoc fuit, vt ait Fulg. ad
Transim. lib. 3. vt monstraret, non esse con-
fusas naturas. D. Thom. 3. q. 15. & si quan-
do negat D. Aug. hoc stemus his, quæ di-
ximus, quæ est uera eius opinio.

35 *Christus timuit ne morerem.* Sunt Doctores
aliqui, qui arbitrantur timuisse mortem,
at D. Aug. Psal. 3. ut refert Magist. 4. dist. 15.
dicit, quod Christus nō verè timuerit mor-
tem. Idem D. Aug. Psal. 93. E contra dicit,
quod Christus timuit mortem. Hilar. lib.
10. de Trinit. dicit nullum in Christo fuisse
metum, & fuerunt in Christo non natu-
rales, sed assumptæ infirmitates. Hoc etiā
tenet Petrus Paris. Episcopus lib. tertio, di-
stinct. decima quinta. Ioan. Damasc. lib. de
centum hæresibus, capitulo 84. Hanc he-
resim

resim fuisse Escaro dicitur, quod dōmi-
nus Iustinianus Augustus Imperator, Sa-
cerdotibus præcepit ut publice dōcerent,
Christū non timuisse, ut testis est Eragrius
lib. 4. Hist. eccl. ca. 32. Qui Hilarij Dogma
recepit. Aliquidem ferunt iudicium de ti-
more, & dolore, adeo ut dicāt, quia doluit
Christus, sic etiam timuit. At hoc falsum
est, nam dolent multi, non tamen timēt
dolorem, sed audacter deo fortitudinis
omnia sublinent. Sic & de Apostolis legi-
tur. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu
concilij & De Diuo Andrea legitur. Secu-
rus, & gaudens, & de multis quod longum
esset recensere. Doluit ergo Christus, sed
non timuit. Quare esset in certus de futuro
eventu, timemus enim, quæ euentura du-
bitamus, & sic non timuit. Attimuit, quia
cōtraria instare uidebat. Hoc dixit D. Mar-
cus. Cœpit pauere, & tēdere. D. Tho. 3. par.
q. 15. 7. Fulg. ubi supra.

36 *Christus sustinuit secundum animam dolo-
res inferni.* Hoc affirmant quidam quoniā
David Psal. 30. Quoniam defecit in dolo-
re uita mea. Et alibi dolores inferni circum-
dederunt me. Cusanus sermone quodā su-
per ea uerba psalmi, quam opinionem dā-
nare non audent recētores, nec etiam am-
plecti. Sixtus lib. 5. annot. 185.

37 *Christi oratio non fuit exaudita in Cruce.*
E R R O N. Hoc est contra D. Paul. Qui
dixit ad Heb. 5. B. Cum clamore ualido, &
lachrymis, exauditus est pro sua reuerētiā.
D. Thom. 3. par. q. 21. 4. dicit quod error est
putare Christum, aliquando non esse exau-
ditum, qui dixit, pater sciebam, quia sem-
per me exaudis. Ioan. 11. f. Ideo arbitrat
D. Tho. non pro omnibus crucifixoribus
orasse, neque pro omnibus, qui erant in eū
creditori, sed pro his solum, qui erant præ-
destinati ad uitam æternam, & pro his esse
exauditum. Quod uero dicitur. Clamabo,
& non exaudies, putat intelligendum, non
quo ad rationis desiderium, quæ semper
exaudita est sed quo ad affectum carnis,
quæ mori recusabat. Caiet. etiā dicit, quod
fuit exauditus quæ petebat secundum uo-
luntatem quia dixit. fiat uoluntas tua. Mat-
th. 26. Et quæ secundum carnem, quia quæ
sic petebat, non fixa determinatione posce-
bat sed ea conditione, si patri uisum fue-
rat. Sic exponi pnt, qd D. Hier. scribit Pl. 21.

38 *Christi humanitas separata est à diuinitate in*

more. E R R O N. Communis est Scho-
lasticorum ferme opinio sequentes Anse-
limum, quod quæ Christus Dominus seme-
assumpsit, nunquam reliquit, atque ideo di-
uinitas, non est à corpore separata. Vt Ma-
gister 3. sent. dist. ait. Quæ uere adducatur
D. Hierony. & Hilarij, & Amb. testimoniā,
quod in morte facta sit separatio, accipi de-
bent, non quo ad diuisionem unionis, sed
quo ad protectionem, quia diuinitas hu-
manitatis patrociniū ad tps dereliquit.

38 *Christo moriente non sunt factæ tenebræ super
uniuersam terram.* E R R O N. Quoniam
testatur D. Matth. quod Christo moriente
tenebræ factæ sunt super uniuersam terrā
vsque ad horam nonam, erant qui contra-
rium affirmant inter quos fuit etiam Eras-
mus. Contra eos etiam est testimoniū Dio-
ny. Areopag. D. Aug. & communis assensus
Doctorum. At ne aliquid me mouet in hoc
authoritas Origenis.

60 *Christus est passus pro Angelis, sicut pro homi-
nibus.* H A E R. Si non Angelicam sed hu-
manam tantum assumpsit naturam, profe-
cto, nec pro illis est passus. Nusquam enim
Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ
si passus pro eis, quare non sunt salui, uel se-
cum ad Cœlos non duxerit quod nullus hæ-
tenuis affirmare ausus est.

61 *Christus, quo ad corpus sedet super solis globū.*
Si ad literalem sensum accipiatur hoc di-
ctum, utique est error, nam ascendit super
omnes Cœlos Christus Dominus, ne dum
supra solem, ut ex eommuni confessione
tenemus, si uero allegorice loquatur pro so-
le B. Virginem, uel Ecclesiam uerum est di-
ctum, & est Origenis.

62 *Christi Iudæi cognouerunt esse filiū Dei natu-
ralem.* Pugnāt (ad aures D. Tho.) quod do-
cet Apłus, si n. cognouissent, nunquā Dñm
glia crucifixissent. Quod uero dicitur. Ecce hæ-
res venite, occidamus eū, accipiunt nō oēs
populi, sed colonas, & rectores, q. cognoue-
runt eū esse Messia. pmissū in lege. Quæ dicitur.
Filius meus tu, accipiebāt quasi esset nō fi-
lius nalis, sed p excellētiā grā singularis.

63 *Christo nō cōuenit iudicare.* H A E R. De Xpo
dictū fuit. Hic est iudex uiuorū, & mortuo-
rū. Act. 10. Ipse n. est sapiētia patris, & ei oē
iudicium dedit. Conuenit Christo iudica-
re ut homo est, quia filius hominis est,
& quia caput omnium, & licet uideatur
negare D. Christo. Aug. tam en affirmat. Et
con-

conuenit iudiciaria potestas Christo, quo ad omnes. Quia pater omne iudicium dedit filio. Ioan. 5. per ipsum facta sunt. Et ex morte meruit. Iudicabit uero iterum die uniuersalis iudicij, quia non est adhuc cōpletum uniuersum, & remanet in memoria hominū, & etiam in effectu ut Arrius. Iudicabit Christus etiā Angelos, quia ex humilitate hoc meruit, & Apoc. 7. dicit. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni. Et D. Pau. An nescitis quoniam Angelos iudicabimus. Rursus, Angeli multa operantur circa hominem. Item Angeli ministrabāt Christo, atque ideo illi, ut homo est, conuenit eos iudicare. D. Tho. 3. par. q. 59. 6.

64. *Christus fuit mendiculus, nec pecuniam habuit.* ERRON. Expresse scribit D. Ioā. q. mihi discipulos ut panes emerent, dum ipse cū Samaritana loquebatur. Et alibi dicit, q. Iudas erat loquosus habens. Ioan. 22. Decreto suo Auinioni euulgato hoc statuit. Habetur etiam. 12. q. 1. Exemplum Domini, & est D. Augu. quōd sermone de monte Domini, cōcludit quōd habuit loculos. D. Tho. 2. 2. q. 57. 7. tertium, & 187. 5. Caie. Vi guerius 228. Ver. 18. Verbo mendicatus in ferius.

65. *Christi Corpus erat ne ullo modo incorruptibile?* Hoc certum discutere difficillimū est. Verum ut illud enodare possim distinguendum est. Etenim fuit Christus uerus homo & ueram habuit naturam humanā. Hinc si bi derelicta in suo esse puro, ac naturalidicendum est, quōd illud corpus erat corruptibile & icinerari oportebat, facta separatione anima à corpore. Quod enim commune est naturæ humanæ, non est negandum à Christo uthomine. Si uero consideretur, ut unitum fuit, suppositum, ac unicū fuit esse, & ex gratia sic fidei non repugnat affirmare corpus illud esse incorruptibile. Nam auctore Damasceno quōd semel assumpsit, nunquam dimisit, dimisisset uero, si in cinerem resoluui, uel in terram debuisset corpus, nisi dicitur, quōd ei uerbū unitum esset, quōd quam sit absurdum iudicet Thirelia. Rursus corruptio est pgressio de esse ad non esse. At in uia D. Tho. semper fuit idem esse in Christo nempe diuinum, ergo ut sic & corpus incorruptibile dici potest. Denum per gratiam (ut docet D. Tho.) 2. i qua corpora possunt non resoluui in cineres, at si aliis hoc concedi potest,

multo magis corpori Christo, cui uerbum fuit semper unitū. Hoc ergo modo potest dici quōd eius corpus, sit incorruptibile. Aduertat hic nouitius, quōd dum affirmamus corpus Christi incorruptibile, non dicimus per hoc, quōd sit immortale, hoc. n. Hæreticum est. Nam mors est uitorum separatio, quæ uere fuit in Christo, quia anima fuit à corpore separata, & non communicat amplius esse, quod uero corpus positum in Sepulchro esset aliquo modo incorruptibile aliunde proueniebat. Hæc sub iudicio Ecclesiæ relinquo.

Chusai.

Chusai uolentem sequi remittit Dauid in Ierusalem, ut quicquid audiret de filio Absalon renunciaret ei, 2. Reg. 15. g. Chusai liberatur Dauid à consilio Achitofel, & petit Absalon, 2. Reg. 17. a. Chusai indicat, quale fuit consilium Achitofel, & ut Dauid fugiat hortatur, 2. Reg. 17. d. Chusanrafathaim Regi Sirit feruiunt Israeltæ propter idolatriam, qui postea traditur, in manus Othonielis iudicis, Iud. 3. b. Chusai à Ioab missus, nunciat Dauid Victoriā de Absalon, & ipsum esse mortuum, 2. Reg. 18. f. g.

Cibus.

Ciborū concessio præter suffocatum. Gen. 9. a. Cibus immundus, Leu. 11. e. f. Cibaria iubet preparari Iosue, ut terram Canaam ingrediatur. Ios. 1. c. Ciborum reliquias saturata Ruth, defert ad focrum suam Neemi, Ruth. 2. d. Cibatur Dauid famelicus cū populo in deserto, prouidentia Dei, 2. Reg. 17. g. Cibus Christi. Ioan. 4. d. Cibis omnibus licere uesci fidelibus, ostendit Deus Petro, Act. 10. b. Ob ciborum defectum non iudicandus frater. Rom. 14. b. A cibis abstinere docentes doctrina dæmoniorum docent. 1. Tim. 4. a. Cibus sanctificatur per uerbum Dei, & per orationem, 1. Tim. 4. b. Cibus ex sua natura malus. H. A. E. R. Impugnat hoc D. Tho. 3. cont. Gent. c. 127. Non q. inerat in os. Matth. 15. & 1. ad Cor. 10. omne quōd

quōd in mæcello uenit manducate nihil interrogantes. Et 1. Tim. 4. omnis creatura Dei bona est. Et inferius idem abstinere à cibis.

2. *Cibos omnes, quomodo tempore comedere possimus.* H. A. E. R. De ciborū delectu, cum Hæreticis est supra disputatum uerbo Caro & qui hoc cōtenuit, Deum ultorem sentiet. Sicut Lutherus, & Erasmus modo experimento comprobant, qui tantorum eriminum nauarores, penas modo seruati tataras. Vide D. Tho. loco citato.

Cinei.

Cineorum destructione prædicit destructionem Baal, Num. 24. a. Cinei foci Moyfi filij habitant cum Tuda, Iud. 1. b. Cinei misericordiam peperit Saul eum iret tetrā Amalechitas, 1. Reg. 15. a.

Cinis.

Cinis aspersa Thamar clamat post stuprū, 2. Reg. 13. d. Cinere caput aspergebantur ueteres in signū luctus, Iud. 4. Est. 15. 42.

Circuncisio.

Circuncisionem præcipit Abraham, & feminis eius Deus in signum, quod erat Deus eorum, Gen. 17. b. Qui circuncisus non esset, occidendus erat, Gen. 17. b. Circūcidit se Abraham, Ismahelē, & domesticos omnes, Gen. 17. b. Circūcidit sephora filiam surum, filiam Moyfi, timens sibi à Deo, Exod. 4. f. Circūcidendum præpetium cordis, Deut. 10. d. 3. o. d. Circūcidit Iosue transmissio Iordane, qui per quadraginta annos erant in circuncisio, Ios. 5. b. Circuncisio secunda sub Iosue facta qua de causa, Ios. 5. a. Circūciditur Christus, ac ei nomen imponitur, Luc. 2. Circuncisio data patribus, in signum promissionis eis facta, Ioan. 7. c. Circūcidendi non oportere gentes, scribunt Apostoli. Act. 15. e.

Circūcidit Timotheus Paulum, & quare, Act. 16. a. Non circūcidit Titum Gentilem Paulus, & quare, Gal. 2. a. Circūcidi gentes cogebant Pseudoapostoli, & quare, Gal. 6. c.

Circuncisio.

Circūcidendi sunt Christiani. Nazarej, Cherinus. Ebion. H. A. E. R. In primordijs Ecclesiæ nascentis pullulauit ista hæresis, ab eis qui pseudoapostoli dicebantur, qui ut refert D. Paul. ad Gal. 5. uolebant eos circūcidere. Quam hæresim redarguit idē Apostolus. Si circūcidimur Christus nihil uobis proderit. Gal. 4. & c. 5. In Christo Iesu circūcisio nihil ualeat. Et ut legitur Act. 15. in Concilio. Apostolorum abolita fuit circūcisio. Eact. 15. de uera sapientia 4. c. 17. Testes huius rei profert Micheam. De 576. exhibet lex, & uerbum Domini de Ierusalē. Et Moses dixit talem futurum Messiam. Prophetam suscitabo eis, de fratribus eorum, sicut te, & dabo uerbum meum in os eius, & loquetur ad eos ea quæ præceperis, & qui quis non audierit ea, quæ loquetur Propheta ille in nomine meo ego uindicta bo in eum. Item de circūcisione soluenda ait Esai. Renouate inter uos nouitatem, & ne seminaueritis in spinis. Item Moses. In nouissimis diebus circūcidet Dominus cor tuum ad Dominum Deum amandum. Hoc figurauit secunda circūcisio Iesus Nazare, qui figura fuit saluatoris. Hæclactatius. Direct. 2. par. q. 6. nu. 8. c. fin. 24. q. 3. 5. Antonin. 4. par. tit. 1. c. 7. Scholastici omnes. 4. d. 4. Nam baptismus circūcisioni succedit, q. perfectus remedium, nam & femina baptizantur, at eo tempore per fidem saluantur etiam adultæ, & paruulæ. Biel. 4. di. 4. 1. q. 4. 1. par. 2. 3. concl. 1. 2. Circūcisio nihil profuit, nec gratiam confert. Manichei. Pelagiani. H. A. E. R. Negarunt illi, originale peccatum, ideo nullam attribuebant circūcisioni uirtutem. At D. Paul. ad Rom. 8. Abraham accepit signum circūcisiois signaculum iustitiæ fidei. Cōferebat ergo gratiam nō ex propria uirtute, uel ut Schola ex opere operato, sed ex fide passionis Christi, ac ex opere operante. D. Augu. ad Valerium lib. 2. cap. 11. de nuptijs.

nuptijs, & concup. ait (in fine.) Ex quo inftituta eft circumcifio in populo Dei, quæ erat tunc fignaculum iuftitiæ fidei, ad purgationem ualebat magnis, & paruulis, originalibus, ueterisq; peccati, ficut baptifmus ex illa ualere cœpit ad inuentionem hominis, ex quo inftitutus eft. Nō tamen cœlum aperiebat ut docet etiam Beda in Lucam, cap. 2. Apud D. Tho. 3. par. q. 62. 6. Et alios, id conferrebat circumcifio quod modo baptifmus excepto ingreffio regni cœleftis. Et fi Chriftof. dicat nihil eam contuliffe, interpretandus eft, quo ad fe, & ex propria uirtute; nam erat ex fide paffionis Chrifti, & fignaculum fidei. Non ergo erat fignaculum tantum, fed fignum conferens gratiam. Non tamen auferebat impedimentum ex parte nature ingrediendi Cœlum, quonia fuit per Chrifti paffionem allatum, non ergo ab omni reatu liberabantur, ficut per baptifmum. Qui uero moriebantur in circumcifio eadem ratio erat de eis, ficut, qui ante circumcifionis inftitutionem. Populus etiam in Egipto circumcifionis mandatum prætermittens excufatur, quia nefciebant, quando castra mouenda erant. Nec opus erat fignum habere, quia nec cum alijs habitabant, fed feorfum ab alijs, incurrabant tamen inobedientiam, qui ex contemptu prætermittent. D. Tho. 3. par. q. 70. 1. Adnotandum etiam, quod ante circumcifionis inftitutionem, fides Chrifti futuri iustificabat, tam pueros, quam adultos. Nec exigebatur aliquod fignum fidei potestatiuū, quoniam homines, ne dum feorfum, & fideles ab infidelibus ceperant segregari ad cultum uuius Dei. Et hanc fidem facrificiorum proteftatione, ac oblatione demōstrabant, ac profitebantur. D. Tho. ibi ad fecundum. Rurſus obf. Quod circumcifio non cōtinetur inter Moſaica ſacramenta, quia nō eſt ex Moyſe ſed ex patribus. Palud. d. 1. q. 5. art. 3. lib. 4. Alex. Aleuf. 4. par. q. 7. memb. 4. art. 3. & q. 7. memb. 6. art. 1. eadem ferme uerba D. Tho. dicit. Et Biel. d. 1. q. 4. art. 2. concl. 1.

3 *Circumcifio conferrebat gratiam ſicut baptifmus.* H A E R E T. Circumcifio non remouebat omne impedimentum, nec omnem reatum unde Cœlum ingredi non poterant. Item; non ex opere operato; demum nec adeo copioſam gratiam dabat. Ideo propoſitio illa eſt hæretica, & ne dum ex locis

adductis probatur, ſed ex Concil. Trident. ſeſſ. ſeptima de ſacramentis Can. oſtauo. Nam que noſtra tantum ex opere operato conferunt gratiam.

4 *Chriſtus circumcifus propter peccatum delendū.* H A E R E. Si nullum fecit peccatum, ſi non ex uirili ſemine; ſed ex ſpiritu Sancto natus eſt, quomodo egebat circumcifione, niſi ad decētia, & quia ſuſcepit iniquitates noſtras, & quia nō uenit ſoluere, ſed adimplere legem, ut eos, qui ſub lege erant redimeret. De præputio uero eius ſcribunt multi, quod fuerit ab Angelo delatum Carolo magno (ut placet Comeſtori) & ab eo Aquiligrani poſitum, & à Carolo Caluo trāſlatum Corroſum. Alij dicunt, quod nō reliquit quia pertinebat ad integritatē humanæ nature. Alij quod potuit Chriſtus de alia materia aliud præparare, & unire. Palud. diſtinctione prima, quaſtione quinta, concluſ. tertia. Supra, uerbo. Adoratio.

5 *Circumcifio imprimebat characterem.* E R R O N. Fides, & Eccleſia de noſtris tantum ſacramentis affirmat hoc, nō de alijs, nec ullam faciunt mentionem de ueterib. Nam character eſt ſignū fidei, & quod ſi aliquis membrum Chriſti. Illi uero ante aduentum habuerunt ſignum uēturi Chriſti. Soto. Et D. Tho. 3. parte q. 63. p. 3.

6 *Circumcifio in adultis, non debebat actuale peccatum.* E R R O N. Nullam aliam Augu. Beda. Diu. Thom. & alij inter circumcifionem, & baptiſmum agnoſcunt differentiam niſi quod baptiſmum aperit Cœlum, & tollit omnem reatum, circumcifio minime, non tollebat omnē reatum nature; licet perſonæ omnem etiam reatum, ac culpam remoueret. Ut D. Tho. ait, tertia parte; ubi ſupra. Et ex opere operato, illa ex opere operante, hic copioſiorem, illa non adeo. Probatur adhuc. Circumcifio conferrebat gratiam, ergo & omne peccatum debebat, ac culpam. nam quō ſtatē ſemel pñt pñt, & gratia q̄ uero doceat. D. Th. de circumcifione hæc ſunt. Primū, q̄ erat ſacrum præparatoriū ad baptiſmū, magis quā Colūba, nec inter ſacramēta ueteris legis, quæ fuit ex patrib. & inſtituta fuit ad diſtinctionem, & ſignificationem, proteſtatio fidei, debilitatio concupiſcētiæ in illo membro. Nec fiebat niſi octauo die etiam morte imminente, nec reiterabatur. Data fuit ſoli populo Iſrael. Et qui ex Iſmae-

Iſmaele, & Eſau, nati erant, non tenebantur circumcidi. Nec mulieribus conueniebat, quia peccatum originale magis ex patre quam ex matre contrahitur. Hæc conferrebat gratiam, quo ad omnes effectus poſitiuos, ac priuatiuos, & reprimebat concupiſcentiam, & ea poterat omne peccatum mortale uitari, & diminuebat fomitem. Hæc impudiebat per fictionem qua recedente ſortiebatur effectum ſuum, quia aderat ſignum exterius. Non tamen tollebat omnem pœnalitatem, nec mundabat omnino naturam, ſed perſonam, ideo circumcifio generabant circumcidendos. Et quæ tollebat originale peccatum, per conſequens & qd̄ libet aliud peccatum. Quomodo uero conferrebat gratiam, licet uideatur contrarius. D. Thom. tamen ea quæ diximus conciliat omnia. Quod uero ait quarta ſent. Quod ex opere operato conferrebat gratiam, intelligendum diſpoſitiue, non autem cauſando effectum, & uere effectiue ſicut baptiſmus. Quod uero obieiebant, nos eſſe circumcidendos, exemplo. D. Paul. qui Timo. circumcidiſ. Soluitur. Namque naſcente Eccleſia ne Hebræis eſſet ſcandalum errant legalia promiſſa, nec omnino ſinagoga ad ſepulturam conſucta, ut ait. D. Auguſt. nec Iudæi, a fide recedent licitum fuit eo tempore, non tamē circumcidiſ Titum, qui fuit ex patre, ac matre gentilis, ut ad Gal. 2. Et Act. decimoſexto, hæc legimus. Non diſcrepant Amb. Auguſt. Chriſt. & D. Tho. Et Vgo de Sancto Vict. lib. 2. alleg. in Bibliam. cap. 5.

Circumſtantia.

Circumſtantia, non ſunt conſtrende. H A E R E. Circumſtātia auctore D. Tho. Ricard. Bon. & alijs, eſt accidens actus humani, attingēs cauſa extrinſecę, & circumſtātia, ut ſic, & ut circumſtātia, non uariat ſpeciem, ſed ut accipitur, uel ut ſpecificatiua differentia. Circumſtātię uero ſunt ſeptem. Quis, qd̄ ubi, per quæ cur, quomodo quando. Principaliſior eſt ſecundum ſinem. D. Bon. uero ſic collegit. Aggrauat ordo, locus, perſona, ſcientia, tempus, ætas, conditio, numerus, mora, copia, cauſa. Eſt modus in culpa, ſtatus, altus, luſta puſilla. Quædam ex eis reſpiciunt perſonam, ſcientia ordo, ætas, conditio, perſona, & ſtatus. Tres reſpiciunt

crimen numerus, mora modus agendi. Tres reſpiciunt cauſam. Copia, cauſa, luſta puſilla, duæ adiacētes locus, & tempus. 4. diſt. 16. in circa textum. Tractat Theologus, de circumſtātijs, quatenus per actus humanos, homo ad beatitudinem ordinatur, ſecundo, quia in eis inuenitur locus, & malum, demum quia meritoria, uel demeritoria eſſe poſſunt. Circumſtātia, quædam transferunt peccatum, de genere in genus, ut quæ eſt ſimplex fornicatio, erit aliquando adulteriū, & furtum erit facriligium, ſi eccleſiaſtica quis furabitur.

Quandoque uero non trahit, ſed aggrauat tantum, ſicut proicere, quæ non debet, & cui non debet, ſic & maior eſt egritudo, quando plures partes inſicit. Tertio aggrauat ut furori multum, uel parum. Obiecta etiam quod circumſtātiæ quædam ſunt ſpecies actuum mortalium habentes propria obiecta conuenientia, uel diſconuenientia rationi, ut furtum factum in loco ſacro. Quædam uero non habent propria obiecta, ſed ſunt magis conditiones ipſorum, primæ faciunt actum bonum, uel malum, non ſecundæ. D. Tho. par. 2. q. 73. 3. Et Caiet. q. 88. 5. De eis Biel ſcribit 4. diſt. 17. q. 1. 2. concl. 4. Quod quædam trahunt peccatum in aliud peccatum quædam aggrauant in eadem ſpecie, ſed non mutant. Quædam ſunt impertinentes, quæ nec mutant, nec excuſant. Ve quod in cubili uel non, uel in cellario, uel in ſtabula. Quædam ſunt alleuiantes, ut ignorantia craſſa, indeliberatio, tentationis magnitudo timor cadēs in conſtantem uirum, demum quia contrariorum idem eſt iudiciū, ſicut aliquando aggrauant, ſic alleuiant. Biel. Circumſtātia complicum adeo ſunt explicanda, ut perſona, non reueletur, & cōfeſſor debet admonere conſitentem ne reuelet. Ut ait Biel 4. diſt. 15. q. 1. 2. concl. 5. Et Bon. 4. diſt. 12. q. 3. articu. primo parte 2. In duobus caſibus perſona compeccans poteſt reuelari, ut quando mutatur ſpecies nec eſt alius conſeſſor tunc debet potius conſiteri, quia ſalua propria, aliene famæ ferenda eſt. Ut ſi quis commiſit inceſtum, nec alius ſacerdos, cui conſiteri poſſit. Item quando conſeſſor reuelando perſonam poterit prodeſe eis, qui deteguntur. Nam ſi ad ſalutem Fratrum poſſunt occulta dici extra

confessionem, quando aliter peccata corrigi non possunt multo magis in confessione. His quæ docet D. Bon. conformis est Caiet. in summa. Verbo. Confessio. Nec ualet dicere quod infamatur, nam si hoc uerum esset, nemo debet confiteri, & si propria de teo, ut saner, quare aliena dicere non poterit, si quando uariant speciem, aduertent ergo, hanc fugam, quoniam excusatio nulla est. Fateor, quod satis est dicere in generali, puta cum religiosa. Et si tunc mutatur species, & aggrauant in infinitum. Hec ergo sunt confitentia, ut est decretum Cōc. Trid. sess. 14. c. 5. dicens. Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in confessione esse explicandas, quæ speciem peccati mutant hæc ibi, circa medium, & Can. 7. Circumstantias tamen persone, si uergit in periculum, non est necesse confiteri, sed est uelut non habens copiam confessionis eo casu. Armilla. Verbo. Circumstantia. 11. in franos uerbo. Confessio.

2 *Circumstantia diei festiui, est nec necessario explicanda.* Sunt qui affirmatiue respondeant, quod dicitur ex D. Amb. & D. Tho. E contra negant alij, nam quæ præcipit Deus, ut ab opere exteriori cesset homo, & exterior rem sanctitatem non interiorem. Rursus. Ecclesia tantum exteriora iudicat. Quibus addo, quod si exigitur ad sanctificandum festa, hoc nemo est, uel pauci, qui obseruent sed erunt sacrilegi ferme omnes non tenemur ergo eam confiteri, & D. Tho. dicit, quod circumstantia temporis festiui, non trahit ad aliam speciem peccati (ideo non potest aggrauare in infinitum. 4. dist. di. 3. 2. art. 5. q. 2. Contra multi dicunt quod circumstantia diei festiui est confitenda. Item ex D. Amb. habetur, quod prohibemur dieb. festiuis peccatis grauari. Rursus D. Th. ait 2. 2. q. 122. 4. tertium. Contra hoc præceptum magis facit, qui peccat diei festo, quam quæ opera seruilia facit, & ex D. Aug. Confirmat, lib. de decem cordis. His omnibus simul satisfacio, quod confiteri hanc circumstantiam laudabile est, non tamen aggrauat in infinitum, ad D. Amb. & alios etiam dico, quod loquuntur de fine præcepti, nõ de præcepto in se, nam finis præcepti est, ut quis se abtineat à peccatis, non loquuntur de præcepto secundum literalem sensum, & quia peccatum tollit meritum illius sanctificationis ideo repugnat sic festo magis

uiolat qui peccat, quia bifariam de Deum offendit ex peccato, & ex circumstantia aggrauante aliquo modo, ut circumstantia non ut mutans speciem. Hæc est opinio Caiet. in quodlibetis. De hoc apud summistas. Circumstantia etiam mentales aggrauantes in infinitum sunt confitendæ. D. Th. 4. d. 15. q. 3. art. 2. q. 5. 4.

Citatio.

Citatio nulla, exigitur antequam aliquis condemnatur. ER RON. Et si prima facie nullam præ se ferre uideatur connexionem cum fide, quid enim de fide est, quod aliquis citetur nec ne? At si rem caute consideretur pendet ex sacra pagina, & communi expositione, & ad uniuersales fidelium mores apprimenecessaria, ut quis iusta possit iudicare. Est enim citatio diuini, naturalis Canonici, ac ciuili iuris. Diuini. Nam legimus. Gen. 2. Deum prius uocasse Adam, antequam puniret, dicens Adā ubi es? Quod & obseruauit Caiet. in expositione illius loci. Ad Caynum etiam Cain, ubi est Abel frater tuus. Rursus cum clamor sodomorum ad Coelos ascenderet dixit Deus descendam. Et uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me opere compleuerint. Christus Dominus adulterā uocauit. Vbi sunt, qui te accusabant. In nouissimo etiam iudicij die uocabit omnes in ualle Iosaphat, & statu et alios à dextris alios uero à sinistris. Dilcant ergo iudices, & superiores, in audita parte neminem condemnare, etiam si uideatur ex testibus conuictus, nam sæpe ex odio, non raro ex ambitiosa radice falso, prohi docti, & ueri religiosi calumniantur. Et sciant tales ad omnium restitutionem teneri, & si confessores tacent, absolunt consentiunt, si illi tacuerint lapides clamabunt. Citatio ergo semper præcedat condemnationem, uel priuationem. Quæ uero ad exactam, ac germanam citationem exigitur, nouissime explicat iudiciale inquititorum. Verbo. Citatio. Et Chrisost. Hom. secunda, epistola secunda ad Tim. Imitare Deum audi ipsum dicentem. Descendens uidebo si secundum clamorem suum, consumantur &c. Quod contra ædificatores turrim legimus à Domino obseruatum. Nam dixit Dominus. Venite descendamus. Gen. 11.

Cla-

Clauis.

Clauis non sunt in Ecclesia. Nouatio Vuitcleff. Luth. H A E R. Hæc heresis totam feda uit Germaniam, hoc uenenum, quod euomit Lutherus Gallia pars ebibit. Quos omnes confutare aggrediamur. Non noua est sacerdotum potestas, sed antiqua, erat enim etiam in Egypto, ut legitur Gen. 17. Inter Romanos etiam, ac alijs gentibus. Imo uero hereditario iure succedebant sacerdotibus, qui erant primogeniti. Hic Melchisedech (qui & Noe apud aliquos tempore fuit) sacerdos Dei erat. Iacob ab Esau fratre suo emit. In lege Moyfi fuit Aaron sacerdos institutus ut extri bu leui. Qui perpetuo essent sacerdotes; & ministri templi, ut dicitur Exod. vigesimo octauo. Ait non conferebant gratiam (excepta circumfusione) uel indulgentias, & alia quæ tantum nostris conueniunt sacerdotibus. In lege noua Petro à Domino dictum fuit. Pasche oues meas, quibus uerbis, clauium potestas designatur. Et Ioan. uigesimo. Dicitur. Data est mihi omnis potestas in Cælo & in terra, & addidit misit me uiuēs pater, & ego mitto uos. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Et Diu. Petro aperre dixit. Tibi dabo clauis regno cælorum Matth. 16. Et ne decipiatur quispiam, dū ignorat, quid clauis Ecclesiæ importet manifesto. Clauis Ecclesiæ, nil aliud sunt, nisi potestates, quas ei Dominus contulit. Clauis dixit, plurali numero significanter, quoniam nõ una tantum, sed duplex est clauis Ecclesiæ. Vna ordinis, altera iurisdictionis. Vtraque tamen a Deo. Et ex merito Christi, & aliorum qui sunt de Ecclesia habent efficaciam. Clauis est ergo potestas spiritualis. De potestate, seu de clauis ordinis, dictum fuit. Hoc facite in meam commemorationem, ubi glos. Luc. 22. dicit. Accipite, & date. De potestate iurisdictionis dicitur. Quorum remiseritis &c. Ioan. 20. In huius signum mandatos leprosos ad sacerdotes mittit. Matth. 8. Et soluit iubet Apostolos Lazarū suscitatum. Ioan. 11. Et Afina, quam ascendit Dominus. Soluite (inquit) & adducite mihi. Has clauis Deus habet per auctoritatem, Christus per excellentiam, sacerdos per ministerium. D. Tho. 4. d. 18. q. 1. art. 1. q. 1.

2 *Clauis Ecclesiæ, quilibet Christianus habet.* Luth. H A E R. Adeo inualuit hæc heresis, quod Rex Angeliçæ Episcopos, & Sacerdotes consecrauit, & apud reges, hanc esse potestatem contendebat, quæ olim dormiebat in infania, & eam suscitauit, & euigilare fecerunt Lutherani. At recolant isti, quantum Apostolis dictum fuit. Quorum remiseritis, & tantum Petro. Tibi dabo clauis regni Cælorum. Item nec sacerdos ueteris legis habuit clauis, ut aperte etiam docet. D. Tho. 4. d. 19. q. 1. art. 1. q. 4. tertio. Quod uero nec omnis Christianus habeat clauis probatur. Non omnis Christianus, habet Characterem ergo nec clauem. Item potestas clauium datur per consecrationem. Ergo non consecrati non habent. Tertio, qui habet potestatem clauium mediator est inter Deum, & populum. Quarto. Non quilibet habet clauem Imperij, aut potestatem secularem, ut fatetur Hæretici, sed tantum Principes, ut experientia cognoscimus, quare ergo spiritualis potestas, cui libet conuenire poterit. Has ergo clauis ordinis, quam iurisdictionis Petro primodate fuerunt. Et per ipsum ad alios descendunt. Hinc patet, quod mulier clauis habere non potest, imò nec prædicare in Ecclesia non permittit D. Paulus. Sancti, non Sacerdotes, non habent clauis. Schismatici, Hæretici, suspensi, degradati, & excommunicati, non habent usum clauium tertiam parte quaestione, sexagesima quarta quaestione, secundum. Sacerdos malus habet usum clauium, sed peccat.

3 *Clauium potestas ac usus non est necessarius in Ecclesia.* H A E R. Cum non sit homo, qui non peccat, & in conspectu Dei nullus iustificetur homo, nec sit iustus. Ex his deducimus esse clauis necessarias in Ecclesia. Nam nemo sine sacramentis potest saluari. Nec est aliud nomen, sub Cælo in quo nos saluari possimus, ut dicit Petrus actione quarta certe clauis sunt necessariae. His culpa remittitur condonatur gratia, & soluitur pœna. Et Concil. Trident. sess. decima quarta capitulo quinto. In principio dicit. Sacerdotes potestate clauium possunt retinere, aut remittere peccata, & hoc repetit Canon. decimo quinto eiusdem sessionis. Hæc pauca in genere de clauibus, & quibus sint data, & quid efficiat diximus, quoniam proprijs locis fusius de quauis potest.

N 2 fla-

Rate diferendum erit. Hæc ex ſcholasticis in quarta diſtinctione 18. Bonauen. quaſtione prima art. primo. Et Scotus. Et Biel ibidem Palud. quarta diſtinctione 19. quaſtione ſe cunda. D. Aug. li. 50. Hom. hom. quingenzeſimoſexto capitulo decimo. Aut dubitat conſugere ad clauſes Eccleſiæ & c. & inferius. Et audeſt ſibi poſt hanc uitam, quia tãtũm Chriſtianus dicitur, ſalutem aliquam pollicere?

Clericus.

Clericus omnem artem exercere poteſt. ERRON. Hæc ſunt in ſumulis petenda, & ſciant Clerici quid eis conueniat, & quale ſit munus, & onus, dicuntur enim clerici, à forte, quia κληρος, Græce latine fors dicitur. Vnde hoc nomen Clericus ab Apoſtoliſ habemus, & ſunt, qui habent Domini hæreditatem de qua Dauid Dominus pars hæreditatis meæ. Dicuntur etiam Clerici, quia forte apud multos etiam gentiles eligebantur. Et Matthias. Cecidit fors ſuper Matiam act. primo. Igenus Papa compoſuit Clerum, & diſtinxit gradus, ut ration. Diuini officii lib. Clericus ille proprie eſt, q̄ habet officium in Eccleſia, ſiue hoſtiaz ſiue lectoris. Fonſura uero non facit Clericum. Præbyteri etiam hoc eſt ſeniores dicuntur Clerici. Clericus itaque (ut cum Palud. loquar) non debent merari non debent intereſſe ſpectaculis uanis, & nuptiis, nec tabernaculis non niſi neceſſitate urgente intrare, non arma ferre, non uere, nec iocoſe pugnare, nec iudicium ſanguinis ferre, ab illicitis quaſtioneſ abſtinere, nec munera accipere pro medicina res Eccleſiæ proinde diſpenſare, non licet de rebus Eccleſiæ teſtari Clericis, non eſt iniungenda poenitentia. Solennis. Poſſunt in corrigibiles in carcerari, degradari, ac iuſtitia ſeculari tradi. Hæc omnia Palud. Ex iure deſumpſit, atque probat. Et Ioan. de Capiftrano.

Clericorum unus eſt ordo. ERRON. Varia ſunt in Eccleſia officia hinc ad eam uarietatem ſeruandam, uarij ſunt Clericorum gradus, ſicut & minores ordines plures ſunt. Ex his Dei ſapientiam, cum Regina Saba admiramur. 3. Reg. 10. Sic ſatiſt humanæ infirmitati hominum. Sicut ergo Deus in adiutorium Moſi elegit ſeptua-

ginta ſenes, ſic in Eccleſia. Hæc de cauſa ſacilior ſalutis noſtra patet aditus, dum plures pluribus modis ſaluari poſſunt, ut Dei cooperatores. Rurſus, Dei diuerſitas donorum eluceſcit, ut 1. ad Cor. 12. dicitur. Diuerſiones gratiarum ſunt, idem autem Deus. Cõ præhenditur etiam uarietas uitæ, dum aliqui actiue alijs contemplatiue uitæ deſeruiunt, ideo dixit Apoſtolus. Diuerſiones operationum. Et de Marta, quod optimã partẽ elegit, quã nõ auferetur ex ea. De his Iſid. li. 7. c. 12. Etimolog. Clerici gñali nomine nũcupantur oſtiaz, ſalmiſta, lector, exorcista, acolytus, ſubdiaconus, diaconus, præbyter, Eps ordo Episcoporum quadripartitus eſt. Patriarcha, qui lingua Græca ſumimus Patrũ interpretatur. Primus. Archiepiſcopus. Et Episcopus. Turri. Cre. li. 1. c. 85.

Clericis licet armis ſe defendere. Nõ eſt etiam irregularis, qui ſuadet mortem, pro honore Dei, & Eccleſiæ iõ in quiſitores non ſunt irregulares, quando tradunt brachio ſeculari. Poſſunt etiam Clericos ſe defendere. Nam iniuria ſuir uel publica uel perſonalis. Si publica propulſanda eſt inſuã principis, non enim, ſine cauſa gladium portat ait Apoſtolus ad Rom. 13. Si autem iniuria eſt perſonalis, de ea dicitur Matt. 5. Diſco autem uobis, nõ malo reſiſt. Iniuria uero perſonalis repelli poteſt uno modo impediendo, ſicut Apoſtolus Act. 23. procurauit milites, ut redderetur illeſus ſi licet õibus iniuriam repellere, nam hoc eſt proprie reſiſtere. Alio modo uerbis arguendo, ut Dominus percuffus a lapa reprehendit percufforẽ. Et ſic inſtelligitur illud. Si quis te percufferit in unam maxillam præbe ei, & alteram. Tertio ſit repugnando, & hoc dupliciter. Vno modo compellente neceſſitate, ut cum laſio aliter uitari non poteſt, & hoc ſine armis, & hoc permittitur clericis, cum moderamine in culpa tutelæ; & incontinenti & ſic intelligitur Lex. Vim ui repellere licet, in inſtanti, quia nequaquã facto interuallo, aut cum armis & hoc non permittitur Clericis, ſed Laicis tantum. Liebat uero Sacerdotib. ueteris legis, quã illi erant miniſtri timoris, nos uero amoris. Opus uero Ananiz & Zaphiræ. Act. 5. Fuit opus ſpirituale non manuale inquit Chriſtoſt. Et ex loco Rom. Ponti. authoritatem deducimus. Licuit etiam pro Domini deſenſione uti gladio, nec erat adhuc Cle-

clericis prohibitum, quod modo nõ licet. Alex. de Ales. 3. p. Ioan. de Capiftr. de Pont. Papæ, & Concil. cap. vii. p. p. ad nonũ argu. *Clericis non licet diuitias retinere.* Luth. H A E R. Si eccleſia omnia bona ſua quæ iure poſſidet, quoniam Domini eſt regnũ, & ſuo ſanguine omnia acquiſita ſunt, & Dominus omnium, & caput eſt, ſinquam omnia hæreticis relinqueret, ac donaret forte quieſceret, ut ſic poſſent melius ſfrenata libidine, quaſi ſus in uolutabro. Quod uero Clericis diuitias liceat retinere probatur. Primo. Leuita in ueteri lege poſſidebant. Ergo & noſtri poſſunt. Probatu antecedens. Nam Num. 20. dicitur, q̄ Moſes mandauit filijs Iſrael, ut leuitis de poſſeſſionibus ſuis darent urbes ad habitandum, & ſuburbana eorum per circuitũ, & ſic conſignata fuerũt quadraginta octo oppida cum ſuburbanijs ſuis, debebat autem profugi exules manere, in prædictis oppidis durante uita magni ſacerdotes, & Pontificis eius temporis. Num. 36. Sic ergo tribus leui partem obtinuit in poſſeſſionibus filiorum Iſrael. Leuit. ult. q̄ ad iudicium ſacerdotis æſtimationem ſoluat, qui Deo ſponderit animam ſuam, ſi non poteſt ſoluere pretium ibi taxatum. Adhuc, & quomodo poteſt intelligi, q̄ qui nouerit animal immundum, ſi immolari non poteſt, ſtatuto pretio per ſacerdotem, ſi is, qui offerre uoluerit, animal addet ſuper æſtimationem quintam partẽ. Dicitur etiam, ibi. Quod poſſeſſio conſecrata ad ius pertinet ſacerdotum, & infra, ſi quis uoluerit redimere decimas ſuas addet quintam partẽ earum omnium decimarum. Num. etiam 35. dicitur. Ipſe quoque urbes, quæ dabuntur ex poſſeſſionibus filiorum Iſrael ab iis, qui plus habent, plures auferentur, & qui minus pauciores, ſinguli iuxta menſuram hæreditatis ſuæ dabunt oppida leuitis. Leu. 25. Scribitur. Aedes Leuitarum, quæ in urbibus ſunt ſemper poſſũt redimi, ſi redempte non fuerint in Iubileo reuertentur ad Dominos, ſuburbana autem earum non nentiant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt. Rurſus Eſdre. 2. 10. ſcribitur. Sortes ergo miſimus ſuper oblationem lignorum inter Sacerdotes, & Leuitas, & populos, ut inferrentur in domum Dei noſtri. Et infra. Et decimam partem terræ noſtræ Leuitis. Præterea. p. Paralip. 6. dicitur q̄ filijs leui, &

Aaron conſignate fuerunt urbes, & ſuburbana, quæ eis forte contingerunt, dederũtque filij Iſrael, Leuitis, ciuitates, & ſuburbana eorum, dederuntque per fortem ex Tribu filiorum Iuda. Tempore Regis Ezechia, conſignate ſunt partes Leuitis, ut poſſent uacare legi Domini. Ezech. 45. conſignatur terræ pars ſacerdotibus. Machab. primo. cap. 10. Demetrius Rex iuſſit tributa dari ſacerdotibus. Aliud ergo ultra decimas poſſidebant Leuitæ. Etnoſtri poſſunt, eo magis, quia ea quæ habent, nõ ſunt ſua, ſed eccleſiæ. Dominus, ac redemptor nũ erat oculos habens. Ioan. 12. D Paul. p. Corinth. 7. Si nos uobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi carnalia ueſtra metamus.

Obijciunt hæretici.

Primo, quia Dominus dixit. Num. 13. In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos, ergo pars, & hæreditas tua in diuiſione ergo terræ promiſſionis, non habebant partem leuitæ. Ergo clericis non licet retinere, quia eſt præceptum negatiuum, q̄ obligat ſemper, & ad ſemper. Reſpondeo, q̄ non omne præceptum negatiuum obligat ſemper, & ad ſemper, ſed illa præcepta negatiua obligant ſemper, & ad ſemper, quæ pertinent ad naturalis mores, ſiue circa Deum, ſiue circa proximum. Ut non habebis Deos alienos. Vel non occides. Rurſus, ex diuina diſpenſatione poteſt aliud eſſe. Ut de eo præcepto non occides apparet, tamen multi occiduntur iuſte ex diuina diſpenſatione, ut dicitur. 23. q. 5. pro totam. Quæ enim præcepta pertinent ad diuinitatem, ſunt indiſpenſabilia. Ut non assumes nomen Domini Dei tui in uanum. Non habebis Deos alienos, non enim Deus poteſt priuari diuinitate. Quæ ad homines pertinent poſſunt diſpenſari ſiue affirmatiua, ſiue negatiua ſunt. Ut D. Bern. docet in tract. de diſpenſ. & Bon. 1. diſt. 47. Tale eſt illud. In terra eorum nihil poſſidebitis, nam non pertinet ad diuinitatem, neque ad bonos mores. Secundo. Dominus dixit. Nolite poſſidere aurum. Ergo non licet clericis. Dicitur, q̄ non prohibet Dñs uſum, ſed ne uerbu Dei pecunia uenderetur, ideo ſubdit. Dignus eſt operarius mercede ſua. Et mit-

rens eos prædicare dixit. Gratis accepistis gratis date. Tertio. D. Hierony. ad Nepotianum de uita Clericorum, dicit exposito quid nomen cleri significat ex D. Pet. 1. ca. 5. A. q. tres dicitur, reprobatur eos, qui possident diuitias, quia pars eorum Dñs est, & qui seuita non habebant partem in terra promissionis. Et concludit. Habes uictum, & uictum, his cõtetus ero, & nudam Crucem nudus sequar & Chris. Hom. 86. in Matth. Fusus dicit non licere bona tẽporalia possidere. Clericis. Et dicit. Quia Sacerdotes, & Epi, nequeat Chm sequi, nisi relicta Ecclesiarũ possessionib. ab omni seculari cura liberemur. Et infra. Illud Euangelicũ. Vade, & uende uniuersa quæ habes, & da pauperibus, oportune nunc ad Ecclesiam præfides propter latas Ecclesie possessiones, & merito dici potest. Origenes Hom. 15. in Leuit. Hila. Psal. 118. (Quod notauit Erasmus) ait. Super ea uerba. Portio mea Dñe in terra uiuētũ. Renunciãdũ est seculo, oĩbusq; reb. eius, ut nobis Deus portio sit, & adducit qd diximus de leuitis. Et qd D. Pet. ut legitur act. 18. nullam sibi possessionem reliquit. Cum dixit. Argentum, & aurum, non est mihi, qd autem habeo, hoc tibi do. Quid est illud? Quid est illud Petre, quod possides? renunciaueras oĩbus Deo tuo dicens. Ecce nos reliquimus omnia. Hæc Hylarius At D. Hiero. uerba D. Tho. 2. 2. quæ. 87. Interpretatur dixisse non de Clericis, qui possessionibus recte utuntur, sed de illis, qui abutuntur rebus Ecclesie. Vel ad omnes has authoritates simul respondere possumus, quod loquuntur de diuitijs, quãdo sunt impedimento, & reuocant nos ab ipsa Euangelica prædicatione. Tunc enim nudi, nudam sequamur Crucem, & ne ab ipsarum desiderio trahamur, unde Diuo Chriost. dixit. Nihil præter uictum, & uictum habere oportere, ne ad ista trahantur desideria. Et sic exponi potest Hylarius, ac Origenes. Et hæc satis in præsentiarum. Quibus addit Luth. Christus fuit pauper. Dico qd si uerum concludit ergo & Luth. & Dux Saxonie sit pauper. Vel si pauper dẽt esse clericus. Quare punitur Ananias, & Zaphira.

Cælum.

Cælum est unum tantum. ER R O N. Cõis sententia est Theolog. oĩum & Philosophorũ, qd plura sunt. Et Cælũ dñi a celandi, quia sit secretũ cõtẽtuũ, & quietũ, ut scribit Bo-

na. 2. di. 2. par. 2. in dubijs literalib. Numerum Cælorum assignat. D. Tho. 2. di. 14. 1. c. quod sunt decem. Septẽ planetæ, firmamentum Cælum aqueum, & primum mobile. Cælum etiam alij dicunt esse aereum pro inferiori aeris regione. Cælum æthereum, suprema aeris regio, quæ mouetur ad motum primi mobilis ideo æthereum dicitur quasi semper currens. Cælum Olympium, dicitur inferior regio ignis ab altitudine cuiusdam montis, qui dicitur Olympus. Cælum igneum dicitur superior regio ignis. Cælum stellarum dicitur aggregatum ex septem planetis, & firmamento. Cælum Christallinum est primum mobile. Cælus multos nominat Dauid. Laudate eum Cœli Cœlorum, Psal. 148. Et a quæ omnes, quæ super Cœlos sunt laudent nomen Domini. Quod uero D. Chriost. uidentur dicere, unicum esse Cælum, quia dñi. In principio creauit Deus Cælum. Exponendus est, quod loquatur contra eos Philosophos, qui dixerunt supra Cœlos, esse alios Cœlos, & alterũ uniuersum. D. Tho. 1. par. q. 68. 4. Biel. 2. dist. 14. q. vnica. art. 4. Nam & Stephanus. Dixit. Video Cœlos cœptos. Pater noster, qui es in Cœlis, scio qd & pro iustis accipi potest.

2. *Cælum Empyreum non est, nec ibi est beatorum sedes.* H A E R. Quoniam Dominus, ac Saluator noster in Cœlos ascendisse testatur sacre literæ. Et D. Luc. Quid admiramini aspicientes in Cælum. Et symbolum hoc docet, cogimur de fide tenere Cælum empyreum sedem esse beatorum, supra eum B. Virgo ascendit. Strabus ea uerba. In principio Creauit Deus Cælum, de empyreo exponit. Basilius etiam, ac Beda eum ponunt. Dicitur uero empyreum, id est igneum, non à colore, sed a splendore. Hoc ratione cognosci nõ pot, nec subiacet sensui nostro. Basil. Hom. 1. in Exameron ait. Sicut dannati in tenebras ultimas aguntur, ita beati remunerationem, quæ pro dignis operibus restaurantur in ea luce, quæ est extra mundum quietis domiciliũ. Philo Iudæus, eũdẽ locũ explanãs dixit Cælũ esse Deorũ domiciliũ, accipiẽdũs Angelos p Deos. Hoc Amb. Chri. Aug. & Schola oĩs tenet. Quæ de Cælo empyreo dicit, qd istuit sine motu. Quod est uirtuosissimũ, ac maximũ corporũ oĩum qd immobile incorruptibile, lucidũ, sed nõ emitit radios uisi-

uisi- biles nobis. Hoc habuit in prima sui creatione complementũ, non aut alij. Primum, ac supremum omnium, & in oēs in- fluit. D. Tho. 1. par. q. 66. 3. Et dicitur sedes magis hõminum quam Angelorum, nõ ad necessitatem sed congruitatem. Biel. ubi supra. Alensis. Brulif. 2. di. 2. q. 7. Hoc dicitur repletum Angelis (inquit Ale. par. 2. q. 19. art. 3. memb. 3.) quia ornat. Non purgabitur igne in die nouissimo, quia caret corruptione, ut Pal. ait. 4. d. 47.

3. *Cælum non est Sphericum.* ER. Qui hæc sentit non est catholicus inquit D. Aug. 1. & 2. super Gen. ad literam, nam contra nos deridentes instant Astrologi, & ipsa experientia probatur Cælum esse rotundum, & nos errores nostros ex sacra scriptura non sane intellecta confirmamus. Last. li. 3. Diuini. Infti. c. 24. dãn at hæc opinionem at singulorum errorem percurrere, non exigit tempus, & ne caput in capite ponamus, & quæ scripsimus in libros de sfera, fat sint hæc testimonia. At si Procopius Gazæus, uel alius hoc tuetur, eorum autoritas in hoc reiciatur.

4. *Cælum est corruptibile.* Obstat omnium Satorum autoritas. Qui ex philosophiarũ principijs probant Cælum non esse incorruptibile, sed expers omnis peregrinæ impressionis, & alterius naturæ ab ijs rebus corruptibilibus, nec aliquam post tot secula senectutis indicium ostenderunt, aut tempus corrumpit. D. Aug. 20. de ciuit. Dei c. 24. dicit eos esse incorruptibiles, nec igne purgandos. Hanc sententiam ceu ueriorẽ retinẽnt Scholastici omnes. Cõtra primo. D. Petrus. 23. ca. ait. Cœli qui nunc sunt, & terra reseruata sunt igni. Et D. Pau. 2. Cor. 7. Præterit figura huius mundi. Imo antea Esai. 14. Cœli sicut fumus liquefcent. Clemens. 2. recognitionum uolumine dicit, qd Cælum inferius in consumatione seculi, ac omninõ dissoluendum Hilar. Psal. 122. Hoc ipsum confirmat, præteribit inquit, & non erit. D. Amb. 1. Hexam. c. 6. refellit eorum opinionem qui Cælum ponunt incorruptibile, ac quintam quandam naturam. Nam dicitur. Cælum, & terra transibunt Chriost. Hom. 14. ad Rom. super ea uerba ad Roman. 8. Vanitati enim creatura subiecta est, uidetur dicere quod ob peccatum primi sint facti corruptibiles, & Hom. 10. ad popul. Antioch. idẽ dicit, & qd post

resurrectionem tunc, & Cœli corpus, & terra, & mundi totius incorruptum erit & inmarcescibile. Alij dicunt non esse corruptibiles, sed igne purgandos inter quos ocumenicus in collectaneis examinans dictũ D. Petri. Quem sequitur Gennadius lib. de Ecclesiasticis dogmaticis c. 70. Cælum & terra, non abolenda per ignem, sed in melius commutanda. His non obstantibus sequamur D. Aug. quem Schola sequitur. Et ad testimonium Diui Petri, dicit qd non de Cælo sydereo loquitur, sed de eã, quæ diluuij inundatione perierant. Nam dicitur. Cœli prius, & terra, per aquam perierant, unde aere loquitur. Ad illud D. Pauli, nam dicit præterit figura huius mudi. Hoc & de motu intellexit Dominus. Cœli, & terra transibunt. Quod etiam dicitur, nõ debere nouos Cœlos conspiciere. Loquitur quo ad inuolutionem & ideo non dixit alios Cœlos, & aliam terram sed inuolutos. Hæc magis consona uidentur, quæ iudicio Ecclesie (sicut ubique & semper dixisse uolo) relinquo.

5. *Cælum suo motu sonum uocalem causat.* Hõd quod multi aspernatur dictum Epiph. lib. 1. Panarij & Tren. lib. aduersus hereses, hoc pronunciatum inter damnata Marcionũ dogmata collocat. Et Basil. i Hexam. Hom. 2. Amb. in Hexam. cõtẽnunt. Tamen Philo Iudæus in libro de somnijs asserit orbes celestes uocalem sonum emittere, atque suam harmoniam causare, ac sic continuo laudare Deum. D. Amb. præfatione in Psal. mos dicit. Ipsum quoque Axem Cœli fert expressior sermo, cum quadam perpetuũ concentus suauitate uersari, ut sonus eius extremæ terrarum partibus audiretur, ubi sunt quædam secreta naturæ. D. Ansel. libro 1. de imagine mundi dicit. Septem Cœlorum orbes cum dulcisona harmonia uoluuntur, ac suauissimi cõcentus eorum circuitione efficiuntur. Qui sonus ideo ad nostras aures non peruenit, quia ultra aerem fit, & eius magnitudo nostrum angustum auditum excedit, nullus enim à nobis sonus percipitur, nisi qui in aere efficitur, à terra autem usque ad firmamentum celestis musica mensuratur ad cuius exemplar nostra musica inuenta est. Hęc si uera sunt, alij damnant non sonum celestem, sed quædam figmenta poetarum, & uana imaginatione scripta.

6 *Caeli moras non cessabis unquam.* H A E R E. Aristoteles, & sequaces, qui dixerunt mundum esse æternum putabant, nec cœlum debere unquam quiescere. Contra eos fides tenet ex verba Saluatoris, quod cœlum & terra transibunt, & non erit amplius vltima generatio post iudicij diem.

7 *Cœlum est animatum.* An repugnat hoc fidei principijs affirmare non audeo, quoniam & Caiet. Psal. 135. dicant, quod multi Philosophi rationabiliter dixerunt esse animatum, & idem in opus tract. de indulgentiis, ad secundum dicit, quod quando Ecclesia castitatem prefatione. Cœli colorum quæ virtutes, vitæ communi opinione. Multa inferius verbo sydyus adducuntur Patrum testimonia, quibus cœli animationem confirmant recentiores. Nec quid Arist. sententia est etiam facile explicare, adeo varius est, & expositores dubij. affirmatiuam tamen tuetur Ferrariensis, & Bernardinus, sed de hoc scriptum est 2. de anima.

Cognatio.

Cognatio de re illicita nunquam est peccatum. H A E R E T I C. Cognatio multipliciter dicitur. Primo pro Inquisitione veritatis, vt dicit Ricard. de sancto Victore. Secundo pro actuali consideratione intellectus, pro eius discursu, & pro actu potentie cogitativæ. Cogitare est considerare rem secundum partes, & proprietates suas. Discernere est cognoscere rem per differentiam, sed intelligere est simplex intuitus intellectus in præsens. Rursus dicitur cogitatio à contemplatione, meditatione, & consideratione. Nam cogitatio est respectus animi ad euagationem pronus, contemplatio est liber animi contuitus in re. Meditatio est intuitus occupatus in inquisitione veritatis, consideratio est omnis operatio intellectus, vel processus rationis ex principijs pertinentibus ad contemplationem veritatis, sicut meditatio Hæc D. Thom. secunda, secunda, quaestione 180. 3. primum. Oerson. par. tertia, de mystica Theologia, par. quarta, consideratione 21. Quibus expositis probatur quod sit peccatum. Anima, si ex se, non diligit Deum peccat, quia tenemur, ex toto corde cogitare. Adhuc Dominus dixit. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mercharus

est eam in corde suo. De hoc in summis, & quando sit veniale. & D. Thom. secunda, secunda, quaest. 154. quintum, c. & adeo, quod Clem. scribit epistola ad Iacobum fratrem Domini, quod D. Petrus instruebat scire cogitationes malas, cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & Sacerdotibus Domini manifestare. Hæc Clemens.

Cognatio.

Cognatio spiritalis nulla est. H A E R. Non mirum si asperrantur cognitionem contractam per susceptionem sacramentorum ex statuto Ecclesie, cum nec venerantur sacramenta hæretici. & hæc contrahitur per duo tantum Sacramenta Baptismum, & Confirmationem, & quælibet impedit matrimonium contrahendum, & dicitur iam contractum. & si sequatur matrimonium impedit exigere debitum personam, quæ fuit causa, sine necessitate, etiã si ignoranter, non autem impedit reddere. D. Thom. 4. distinct. 42. quaest. prima, primũ. Non baptizatus vero, & per exorcismum non contrahitur matrimonium, nec per Catechismum. Diuus Thomas ibi. Inter quos contrahatur cognatio habetur ex Cone. Trid. sess. 24. Decreto de reformatione. Vbi decreuit quod sit unus, uel una leuans de fonte, inter quos ac baptizatum ipsum, & illius patrem ac matrem, nec nõ inter baptizantem & baptizatum, baptizati que patrem, & matrem tantum spiritalis cognatio contrahatur. Hæc concilium capit. 2.

Cognatio legalis non impedit matrimonium contrahendum. H A E R. Ea nuncupatur legalis cognatio quæ est humana proximitas, ex adoptione proueniens. Sed adoptio est alienæ personæ, in filium, uel nepotem, & deinceps legitima assumptio. Cognatio etiam legalis triplex est. Prima inter patrem adoptantem & filium adoptatum. Secunda inter prolem adoptatam, & naturalem prolem adoptatis. Tertia est, quasi per modum affinitatis, inter uxorem filij adoptiui, & patrem adoptiui, & inter filium adoptiui, & uxorem patris adoptiui. Et istæ cognationes impediunt matrimonium, vt ibi demonstratur.

Coitus.

Coitus, ac promiscuus usus feminarum est licitus, & sine peccato quisq. quamlibet vti potest. Hæc Simon

Simon Magus (vt fertur) brutorum hoc proprium suos instruxit, qui belluarum more, quilibet ut ei libuit copulabat. Huius falsitatem me pudet redarguere, cum ab ipsa natura quilibet fugiat, quod oib. est commune, & illa, quæ cū plurib. coniungitur. Quod vero matrimonium sit ad hoc institutum, & semper obseruatum, etiam apud Barbaros inferius exponam Direct. 2. 1. q. 14. hæres 16. Præf. de sect. her. lib. 14. c. 13.

2 *Coitus non est peccatum urentis carnis libidine, sed osculum; quia natura ad hoc non inclinatur.* Begnina. H A E R. Insuper Alfonso contra hoc, & arguo. D. Pau. damnat opera carnis. Gal. 5. dicens. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt adulterium, fornicatio, quod loco accipitur omne concubitum. Item 1. Cor. 6. Nolite neque fornicari, neque idolis seruire, neque adulterium, neque molles & c. Regnum Dei non possidebunt. Quod vero osculum illud non sit peccatum, ex eo apparet, quoniam si finis bonus, ipsum quoque bonum atque osculum ad actum coniugij sanctum ordinatur, ergo non erit malam. Et hoc doctores omnes probant.

3 *Coitus, si Adam non peccasset, non fuisset generatio per coitum.* T E M. Docent quidam uiri sanctissimi, ac doctissimi, inter quos Greg. Nisfen. quod si Adam nõ peccasset, non fuisset generatio per coitum, sed humana natura multiplicata esset alio modo perfectiori, quo Angeli sunt multiplicati, dicit enim in lib. de Creat. hominis c. 28. Nec nobis utique multiplicationem generis humani nuptie necessarie probarentur, sed per motum naturæ quicumque ille sit perfectissimus quidem, quo Angeli multiplicantur creatoris uoluntas humanum genus, usque ad prædestinatorum numerum multiplicasset. Dama. etiam lib. 4. orthodox. fid. c. 27. Poterat enim Deus, hoc genus, & alio modo multiplicari, si mandatum usq. in finem seruasent intemeratũ, nec omnino multiplicatione pronuptialem consociationem significat. D. Aug. lib. de Gen. c. 1. Chrilost. Procop. Gen. cap. 4. Euthym. Psal. 50. D. Th. & Scholastici e contra, cū Dionys. affirmant, quod eadem sit natura in Angelis, & hominibus ante, & post peccatum, & quod natura integra remansit, nec quo ad essentialia uariata est, sed quod modo infirma, & tunc erat sana. Sicut ergo homo infirmus & sanus non differunt nisi secundum quid, sic

status iste à statu Innocentia. Rursus eadē vasa, ac infra erant in matrimonio contracto inter Adā, & Eua ante peccatum, & post, quō ergo per coitum non esset generatio. Itē de eo statum dictum fuit. Relinquet homo patrem & matrem & adhærebit uxori suæ. Quod uero illi uiri præstantissimi dicunt, sic forte exponi posset, quod non esset coitus eo modo, quo nūc, sed illecebroso ardore, ac stimulo, ac sine libidinis morbo, ut scribit D. Aug. 24. de Ciuit. Dei. Non caro rebellauerat rationi, ut modo experimur. D. Tho. 1. par. q. 98. 2. Ex professo discutit hoc quaesitum. Coitus namque debilitatur corpus, unde sanguis quandoque emittitur, & æquus quidam propter immoderatum coitum, sine cerebro fuisse testatur Hippocrates. Et in homine absorberetur usus rationis, unde & estis, quæ in statu illo, si permansissent non contingerent. Indidit tamen natura delectationem in coitu, ne ab aliquibus negligeretur. D. Tho. 2. d. 30. & 3. q. 2. & q. 1. art. 2. & art. 1. Sic & Felicianus Archiepiscopus Auinan. 1. par.

Coitus unde ex sacris litteris damnetur. Primo.

Coiens cum iumento moriatur. Exod. 22. c. Coiens cum uxore patris, cum sorore, cum suero, aut cum iumento maledictus. Deuter. 27. c. d

Coitus illiciti morte puniendi. Leu. 18. 20. b

Columba.

Columba emittitur ex arca. Gen. 8. b

Columbinum stercurum comeditur in Samaria vrentes fame. 4. Reg. 16. f

Columbae corporalis species descendit Spiritus sanctus in baptizatum Iesum. Matt. 3. d. Columbas, & catredas ementium, & vendentium emertit Dominus. Matt. 2. 1. b

Columba, quæ descendit in Christum dum baptizabatur, nõ fuit uerum animal. Diuersi sunt Patres in expositione illius loci. Vidit Spiritum sanctum descendentem sicut columbam. Nam D. Aug. lib. de Agone Christiano. cap. 22. putat uerum animal fuisse. Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominũ, sed ambo illa corpora (nempe de Christo, & Spiritu sancto loquitur) vere esse credimus. D. Thom. hoc tenet. 3. par. q. 37. art. 7. & supra Ioan. lect. 2. com. 2. & Scholastici peritiores. Reclamat Chrilost. hom. duodecima. in Matt. dicens.

eens. Quia ille quidem (nempe Christus) in nostra vtrique natura, hic vero in specie sit uisus columbae. D. Amb. de Sacrament. cap. 5. Non columba descendit, sed quasi columba. Procopius Gazeus in Gen. capit. 18. Nectamen erat columba, quia non eam, quam columba habet proprietatem. Caiet. in Matt. cap. 3. His subscribitur Diu. Thom. recedens imo ab August. Assignat D. Thom. septem proprietates columbae, quae conueniunt Spiritus sancti donis. Prima, columba secus fluentia habitat. Meliora grana colligit, alienos pullos nutrit, non lacerat rostro, felle caret, in caernis patre uidificat, & gemitum pro cantu habet. Quod vero negare videtur D. Thom. 1. dist. 16. 3. 3. non fuisse verum animal, intelligendum est, quo ad proprietates, non quo ad essentiam, quia sic fuit verum animal, ut ex suo simili colligitur. 1. par. q. 68. 4. c. & 2. 2. q. 7. 2. primum. Cum Christof. est Nicol. de Lyr. Marc. cap. 1. Vgo Cardin. Matt. cap. 3. Dionys. Cart. Matt. capit. 3. Alphonsus Thostatus. Matt. cap. 3. quaeft. 84. Et nisi esset reuerentia D. August. quod fuit in causa ut hoc diceret D. Tho. potest sententia Christof. tueri, nam omnes Euangelistae dicunt, vel sicut, vel tanquam, & connotant similitudinem. Sicut glossa dicit Matth. 3. & sicut fuit Pater in voce, sic Spiritus Sanctus in columba. Nec eadem est ratio de filio, & Spiritu sancto.

Concilium.

Concilium non adest Spiritus sanctus in Concilijs auctoritate Papae congregatis, ac confirmatis. H A E R. Exponunt, ac defendunt contra haereticos hoc dictum, sed tamen absolute probant, quod Concilijs adest Spiritus sanctus, multum tamen differt dicere. Spiritus Sanctus adest Concilijs, & dicere Concilijs congregatis auctoritate Papae. Primum enim falsum est, nam ne dum concilia errarunt, quo fit ut Spiritus Sanctus non inter fuerit, nisi dicamus errorem illum esse participem. Spiritus sanctus, ergo adest Concilijs legitime congregatis, & hoc debebat probare Cardillus. & hoc meum est institutum demonstrare. Et suppono prius, quid importet hoc nomen, quod quidem (ut Iud. scribit 6. Etymolog. & D. Anton. 3. par. titu. 24.

cap. 29.) tractum, ac desumptum est, ex humano more, quia Respublica per conuentum tractabant, quae sua erant, & ideo dictum est dictum Concilium a communi intentione, quasi consilium, & consiliu, quasi confidium. Graeci vero synodus, id est conuinitum, vel conuinitum appellant. Hoc ergo si auctoritate. Rom. Pont. fuit unum, & vocatum est etiam a Spiritu sancto, qui ibi adest. Præbyter, duobus, vel tribus congregatis in nomine Domini premissus est Spiritus sanctus. Matth. 18. Ergo & multo magis in Concilio, ubi tot Pastores conueniunt. Secundo, in Concilio Apostolorum dictum fuit. Visum est Spiritui sancto & nobis. Tertio, adest Spiritus sanctus, Rom. Pont. rogauit pro te Petre, ut non deficiat fides tua. Ergo & Concilio, quod uniuersalem representat Ecclesiam, ac Papam. Quarto Spiritus docebit vos omnia, inquit Dominus, & quando hoc erit, nisi quando res fidei tractatur. Damas. scribens ad Aurelium Aug. dicit, quod violatores canonum voluntarij grauitate a sanctis Patribus iudicantur, & a Spiritu sancto, cuius instinctu, atque dono dictati sunt, damnantur. Quinto, quare D. Greg. dixit, ut habetur dist. 15. cap. sicut Sancti. recepit quatuor concilia, sicut quatuor Euangelia. Sexto, Concil. Calcedon. ait. Non dubium Spiritum sanctum Patribus in Nicea congregatis praecedisse, sicut manifeste praesedit. Hoc significant ea verba Magni Constantini post absolutam Nicenam synodum. Leges in ea latae perinde suscipere, venerarique ac si diuino fuissent ore editae, ac promulgatae. Demum Concil. Matifconens. 2. cap. 15. dicit. Qui uero horum, quae a Spiritu Sancto dictante sancita sunt transgressor fuerit, ab Ecclesia quamdiu Episcopus illius uoluerit suspendatur. Haec sunt satis animo catholico, quae & haereticum conuincunt. Alia, cum erit explicandum ea errare non posse, in medium proferam.

Concilium est humanum inuentum. H A E R. Quae nam fuit unquam Respublica, quod Regnum, quod sua non consilio agat, quae domus consilio non gubernat, Protestantes non conueniunt, & si conuentio sit Beal, Centuriatores non consulant sua, quare diuinum institutum aspernantur, derident, nec recipiunt. Hoc medio synagoga prauidens sui ultimum exterminium con-

concilium vocauit in Hierusalem, Hoc uoluit Deus ut Moses Israelicum populum gubernaret, uocatis senioribus. Nostra ergo illa erit inferior? absit. Diuinum ergo est institutum Concilium, post Saluatoris ascensionem, simul uicini Apostoli, elegerunt alterum (Christi ut creditur praecipito) loco Iuda, Act. 1. Rursum, pro electione septem Diaconorum, Act. 6. in qua ex permissione Apostolorum fuerunt laici. Tertium Concilium fuit, quando Petrum, & Ioannem Samariam miserunt nouiter conuersam. Act. 8. Quartum, quando symbolum instituerunt. De quo Clem. epist. 1. ad Fratrem Domini. Christo resurgente, & ascendente in Caelum, misso sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in uno positi symbolum, quod fidelis, nunc tenet Ecclesia, unusquisque, quod sentit dicendo condiderunt. Haec Clem. de quibus uerbo, symbolum. Quintum Concilium Apostolorum, fuit pro obseruantia legalium. Act. 15. Sextum, pro eorum diuisione. Cum unicuique propria sit assignata prouincia, ac orbis pars, ut diuisaretur ubique noua lex. Non igitur est humanum inuentum, sed ex Diuino statuto. Post mortem uero Apostolorum alia congregata sunt Concilia contra haereticos, & ad Ecclesiam unitatem. Ac post conuersionem Constantini Nicenum fuit celebratum, ac haeresis Arij damnata, ubi conuenerunt 318. Patres Episcopi. Anno Domini 300. secundum fuit Constantinopolim celebratum. Tempore Damasi Papae ac Theodosij maioris, ubi interfuit Imperator, & 150. Patres, & damnata haeresis Macedonij, & Eunomi dicentium. Spiritum sanctum esse Patre, ac filio minorem. Tertium fuit Ephesinum tempore Celestini primi, ac Theodosij Imperatoris, ubi conuenerunt 200. Patres, & damnata fuit haeresis Nestorij, dicentis in Christo esse duas persona. Quartum fuit Calcedon. tempore Leonis Primi & Martini Imperatoris, ubi conuenerunt 360. Patres, & reprobata haeresis Euticetis Abbatris Constantinopol. & Dioscori cum suis sequacibus, qui dicebant in Christo Diuinam, & humanam naturam esse unam. Quae quatuor Concilia, ueluti quatuor Euangelia ueneratur D. Grego. magnus. Alia fuerunt celebrata, & octo dicuntur generalia usque ad Later. tempore Innocentij, ubi uenit im-

perator Graecorum. Alterum nonum fuit Florentinum, ubi facta est ecclesiarum unio Demum Tridentinum. Beda. etiam testatur usque ad sua tempora in diuersis mundi partibus fuisse 24. Alia ex tomis Conciliorum colligere quisque poterit. & ex Gratiano. Turcrem. lib. 3. de Ecclesia, cap. 4. D. Anton. 3. par. ubi supra. Hoc enim non est mei muneris, qui nec historias condo, sed fat est conuincisse haereticos. quod non est humanum institutum. Cuius fit conuocare concilium aggrediamur explicare. Errat Turcrem. lib. 3. ca. 28. ratione sexta. Qui dicit esse ex institutione humana.

Concilium Imperator de se conuocare. Protestantes H A E R. Rationibus, ac auctoritatibus hoc conuincere non est difficile. Nam. Partes Imperatoris sunt, ut pacem temporalem seruent Christiani, & ad uitam eter nam conducere per bonos mores Pontificum, ac Ecclesiasticae potestatis est, ergo non eius erit munus congregare concilium. Secundo, iurisdicctio spiritualis non pertinet ad Imperatorem, ut est ipsi admittunt ergo nec uocare ad concilium. Quarto, tribunal Papae non debet Impedire, ergo nec uocare ad concilium. Quinto auctoritatibus confirmatur. Nam pri. Mach. 4. dicitur. Quod conuentus sine Symone magno Sacerdote non fieret, in regione, multo magis hodie. Sexto, Athanas. & Episcopi Aegypti ad Liberium Papam scribunt. Fatentur Papam caput synodus Alexandrina, in qua fuit Athanas. Felici Papae scribit. Scimus in Nicena magna synodo, circa 318. Episcoporum, ab omnibus esse concorditer roboratum, non debere absque Romani Pont. licentia concilia celebrari, nec Episcopos condemnari. Item synodus octaua. Can. 18. ait contra hunc errorem. Cum nusquam sacri Conores conuenire Principes seculares in concilijs sanxerint. In Concilio Apostolorum, non abfuit, nec Imperator, nec Rex. Iulius ad Episcopos Orientales ait. Canonibus quippe in Nicena synodo iubentibus, non debere praeter sententiam Romani Pontificis ullo modo concilia celebrari. Marcell. Episcopus epist. 1. Nulla synodus fieret, praeter Romanas sedis auctoritatem. Et epist. 2. ad Maximinum. Synodum absque sedis auctoritate Episcoporum (quamquam quosdam Episcopos possit congregare) non potestis

cessis regulariter facere. Valentinianus Imperator ad Leonem Pontif. de Concilio Calcedonensi scribit. Te auctore maxima pars circa omnes Episcopos fidei catholica fiat. Valentinianus cum de celebrando concilio ab Episcopis esset requisitus, respondit. Mihi quidem cum vnus de populo sim, fas non est talia perscrutari. Pulchria Augusta ad Leonem Papam. & de his Episcopis, qui ante hac congregati sunt sicut fides, & Christiana pietas exigit, te auctore decernatur. Can. Apostolorum 38. dicit quibus inter sit ad esse concilij. In synodo Calcedonensi, Act. primo. Accusatur Dioscorus, quod sine autoritate Roma. Pont. tentauerit congregare Concilium. Superfluum est sacros Patres, ac alios in huius corroboracione asserre, quoniam ex his locis est manifestum his rationib. Turcrem. li. 3. capit. 6. & Caiet. de potestate Papæ.

Obijciunt Hæretici.

Primo, Concilijs Generalibus interfuerunt Imperatores, ergo possunt congregare. Responso, ex se deducitur, namque aliud est interesse, aliud posse sua autoritate vocare ad Concilium. Primum verum est. Nam tranquillitas & Rex sapenumero sine eis haberi non potest, ipsi etiam alios sollicitant, neq; possunt etiam sine eorum consensu ex loco ad locum Episcopi conuenire, vt sic sine tumultu, & contentione res Ecclesie agantur. & hoc à tempore D. Syluestri vsque ad Tridētinum factum cernimus. Hoc testantur Imperatorum verba, & gesta. Nam Magnus Constantinus interfuit Niceno, sed post omnium est ingressus, neque federat prius, quam qui præfentes aderant Episcopi annuissent, vbi fedit pauca de concordia, & pace dixit, vt omnia legitime tractaretur, vt auctor est Euseb. lib. 3. de hist. Constantini, alter lib. 1. cap. 8. Theodor. lib. 1. cap. 7. In secunda Constantinopol. Theodosius nihil præstitit, nisi qd dixit in ea religione subditi manerent, quæ Damasus Papa amplecteretur. In tertia Ephesina misit oratorem Imperator, cui commisit ne se Ecclesie tractatibus immisceret, sed vt omnia sine tumultu, & seditione tractarentur, ut testis est Eugarius lib. 1. cap. 4. In quarta fuit Martianus Imperator, rogatus à legatis nomine Leonis

Papæ. In quinta, quæ fuit secunda Constantinopolit. neque Imperatorem, neque oratorem adfuisse legitur. Sexta, quæ fuit tertia Constantinopolit. interfuit Constantinus Imperator, qui nil aliud perstitit, nisi vt omnia quiete tractarentur. Hoc etiam ex alijs apparet, tum Later. Florent. & Tridentino. Non ergo vt iudices adfunt Imperatores, neque eorum est munus ea, quæ sunt fidei iudicare, sed vt fauorem, ac ad maiorem Ecclesie vniōem, dum vtraque potestas conuenit contra eius inimicos. Secundo Imperator subscribit Concilio. ergo & congregare poterit. Fateor quod subscripserunt Imperatores, quod fuit in Florentino Concilio obseruatum, & Constantinus post centum septuaginta Episcopos subscripsit in hanc formam. Legimus; & consensimus. Ex quo apparet, qd Episcoporum sententiam approbat, non Episcopi suam. Dixit namque Sanctus Imperator dicat sanctum Concilium, atque vniuersale, si consensu omnium Episcoporum promulgata est definitio, cumque sanctum Concilium exclamasset. Omnes ita credimus ad dictum scribi fecit Imperator, vt quod fuit à Concilio definitum, id omnes firmiter obseruarent. sic ergo ad vniōem & tranquillitatem Ecclesie, vt populi nullam haberent excusationem Cæsar subscribit. Tertio, Act. 6. dicitur. Conuocantes autem duodecim multitudine discipulorum dixerunt. Non est æquum &c. Ecce ergo qd non tantum Petrus, sed alij hoc ius habent. Concedo totum, quod alij Apostoli conuocassent, sed iubente, ac auctoritate Petri hoc fuit. Quarto, Imperatores congregarunt concilia, vt dicitur dist. 15. cap. canones. Dicitur quod Imperatores conuocarunt ad certum locum ob populorum commoditatem non autem dederunt Episcopis, aut Concilijs auctoritatem, vt diximus. Quinto casu occurrente in Ecclesia, quo tunc non nellet Pontifex conuocare, poterit Imperator. Dico quod casu admisso, sed ei non concessio (quoniam Deus adest Papæ) tunc possent & debent Cardinales, non Imperator. Sexto, posito casu, qd Papa sit de hæresi vehementer suspectus, & diffamatus tunc poterit. Eadem responsione satisfacio, qd dato, quod nullo alio modo Papa vere de iure esset in hæresim lapsus, nec uellet se purgare, tunc Cardinales

nale debent, &c. Si post terminum assignatum non respiceret. Septimo, si duo contenderet de Papatu, & esset schisma tunc poterit conuocari concilium. Dicitur, qd & hoc casu poterit congregari, si electio canonice, alter Apostolicus non vult cedere. Oct. sede vacante occurrat casus pro beneficio Ecclesie, tunc poterit. Dico, quod & hoc casu, & si Cardinales nollent procedere ad electionem, aut Ecclesie necessitati nollent subuenire, nec Clerus Romanus potest, tunc Imperator congreget Concilium. Nono, si Papa sit demens poterit tunc sine eo, ad consulendum Ecclesie necessitati congregari. Respondeo, quod si Papa incidisset, ac esset dementia incurabilis, tunc Cardinales congregentur, an sit alter eligendus. Decimo, si esset, quod eodem tempore moreretur Papa, & omnes Cardinales, remanet, quod tunc imperator possit. Ex eadem responsione hoc soluitur, quod omni clero deficiente ad Rem publicam pertinent electio, & conuocare Concilium. Vndecimo si sit aliquid contra Papam, sicut sunt modo hæretici, tunc non erit in sua potestate congregare, quoniam alias esset pars, & iudex, quod non licet. ergo Imperator poterit tunc. Et hoc argumentum, quod est protestantium Achilles, sic soluitur. Quod si hæretici, vel alij habent contra summum Pontificem, veniant & ipsi, conuocent suos, dicant quæ contra producere possint, & quid in medium fuerit productum pro defensione veritatis considerent. sic enim & contra Arrium, contra Nestorinam, & Dioscorum fuit obseruatum, hunc morem tradiderunt Apostoli de disputatione legalium. Si ergo res sit modo discutienda inter Protestantes, & Catholicos, inter contrariatores, & Papistas (vt cum eis loquor) nunquid Imperator, aut Dux Saxonie, vel Regina Anglie, debent ferre iudicium pronunciare sententiam, dres hætenus inaudita, recolant quod olim dictum fuit. Prima sedes à nemine iudicatur, tu causam tuam uide. sed esto quod Concilium ab Imperatore conuocetur, inulgat ad dictum, quare nõ uenerunt ad Tridentinam synodum, annuente imo Imperatore eos hortante. Duodecimo Leo Magnus in suis epistolis, ius conuocandi Concilium Imperatorib. tribuit. Respondeo, quod nullum est verbum in

eius epistolis, quod hoc probet. Immo, nec modica coniectura, nec ipsi eius proferunt uerba. Tertiodecimo, Cusanus, Aeneas, Syluius hoc dicunt. Videas Lector inconstantiam hæreticorum, sæpius nobis obijciunt, quod iurauimus in uerbis Doctorum, & ipsi modo duos abducunt, qui nullius sunt auctoritatis. Nam Cusanus adhuc iuuenis multa dixisset, quæ cum esset senex retractauit. Aeneas Syluius, quando erat Aeneas errauit, & contra Eugenium insurrexit, qui & retractauit quando fuit Pontifex, vt apparet in Bulla, quam ad rectorem, & scholam Coloniensem misit, quam typis uidi, & legi, & in manibus habeo dum hæc seribo. Quartodecimo Imperator, & populi habent ius in multis, quare non in hoc. Quam friuola sit hæc, quisque mediocriter eruditus agnoscat, quam ea ratione à me adducta est, ut uideat omnes, quibus de causis recedat illi à fide, & eorum arma quàm sint infirma quilibet perspiciat. Quæ consequentia, possunt in multis, ergo in hoc, possunt protestantes comedere, ergo volare, possunt à fide apostatare sed possunt reuerti, assignant ergo causam non vt causam. Decimoquinto fatemur inquirunt, quod olim habuerunt ius conuocandi Concilium, at modo amiserunt ius, quia statutum fuit in Concilio Constantiensis, quod singulis decem annis Oecumenicum Concilium teneatur. Sed & hoc est aduersus eos, namque nõ recipiunt Conciliorum auctoritatem, quare ergo auctoritate conciliabuli affirmat perdidisse Romanis Pontifices eam auctoritatem. Dico secundo, quod nunquã fuit in ecclesia hoc obseruatum, nam ab ipso Concilio Hierosolymitano Apostolorum tempore, vt que ad Concilium Nicenum interiecti sunt 300. anni. Ab hoc ad Constantinopolitanum primum 54. ann. A Constantinopolitano primo ad Ephesinum 41. anno. Ab Ephesino ad Calcedonensem. an. 30. A Calcedonensi, ad Constantinopolitanum secundum an. 102. A Constantinopolitano secundo ad tertium. ann. 129. Ab isto ad Nicensium secundum, an. 109. A Niceno secundo ad Constantinop. iiii. ann. 120. Ab hoc a Lateranen. j. an. 266. A Later. j. ad primo ad ij. an. 35. Ab isto ad Lugdunen. an. 31. Vsque ad Viennen. an. 59. Ab hoc ad Constantiens. an. 90. Ab isto, ad Florentinum, ann. 15.

Ab

Ab hoc ad Tridentinum, an. centum & septem. Vel si hoc eos manet, quare non postulabant Concilium, quare non protestabantur Romano Pontifici, quod tempus exigebat, ut Concilium congregaretur, quod utique Pius Pontifex annuisset. sed hoc ab eis dicitur ad excusandas excusationes in peccatis, nemo ergo potest uocare ad Concilium nisi summus Pontifex.

4 *Concilium Generale, nec auctoritate Papæ congregatum, nec ab eo confirmatum, non potest errare.* H A E R. Experientia compertissimum est Concilium, nec a Papa collectum, nec confirmatum errasse. Ut de Ariminea si, & Constantiensi est certum. Hoc demonstrat Gratianus dist. 17. capit. regula. & tria Concilia Africana in epist. ad Damasum Papam. Concilium enim sic unitum non est ratum, sed conciliabulum, ut fuit & Pisanum, & probat sept. synodus. act. 6. tom. 1. & synod. 8. Act. 1. & 7. Hinc multa fuerunt à Romanis Pontificibus reuocata, ut à Iulio damnatio Athanasij. Vitalianus Papa in synodo Romana acta Episcopi Cretensis, contra Ioannem Lampeo Episcopum, & Pelagius, quæ ordinauerat synodus Constantinopolitana, à capite enim robur, ac uitam omnia membra habent, sic omnia, quæ sunt in Ecclesia, a summo Pastore eius capite. Socrates li. 4. historiae tripartitæ, e. 9. tradit. Regulam ecclesiasticam iubere, ut concilia eiusmodi, præter sententiã Romanæ Pontificis non celebrentur. Concilium Lateranense sub Leone X. feli. vndecima, & quod hoc fuit in synodo Alexandrina definita.

Obiecit Bucerus. Primo, quia ex historia tripartita habetur, quod sine assensu Rom. Pontif. potest congregari Concilium. sed certè summa eius imprudentia apparet namque ex historia tripartita nihil habetur contra nos, imo multum fauet veritati propositæ. Secundò, est canon Apostolorum, & Nicenum de Conciliis celebrandis. ergo possunt aliquid certum sine Papa statueri. Primo dico quod loquitur canon de Prouincialibus concilijs, ut quisque Pastor ad sui populi instructionem, ac institutionem celebrent concilia. Dico secundo, quod si fuerint congregata non habent auctoritatem, si non sunt à Papa confirmata. Quæ omnia ex sequentibus magis elucescent. Nec aliquid valet Concil. Constant. sub Grego. 3.

quia eo renitente fuit celebratum.

3 *Concilium Generale congregatum auctoritate Papæ antequam ab eo confirmatur non potest in fide errare.* H A E R. Si quis legit acta Concilij Ephesini secundi fatebitur esse verissimum. Nam reclamantibus legatis maior pars Episcoporum subscripsit Dioscori hæresi. Hoc probat Leo Papa. Et synodus octaua actio 7. & Nicholaus ad Michaellem Imperatorem. Eugenius in Decreto super vnione Iacobinorum, postquã damnauit secundam synodum Ephesinam sub Leone congregatam, quæ consensit Euticio, Et ait Eugenius, suscipit sancta Romana Ecclesiam vniversales synodos auctoritate Romanæ Pontificis legitime congregatas, ac celebratas, & confirmatas; confirmatas addidit. Si ergo Legati, vel alij alij quid de fide pronunciant, quod non sit à Papa confirmatum errare poterit. Et eorum conciliorum errores colligam. Primum est Ariminense, vbi fuit maximus Patrum concursus, tamen fautores fuere Arrii. Contra hoc scribit D. Hieron. quod Papa viriliter insurrexit, & congregato concilio condemnans liberium, annullauit quod Concilium detreuerat. Hoc Concilium B. August. vocat latrocinium. Hoc Concilium damnatur canone, & sancta Romana Ecclesia, vbi Gelasius Papa. In primis Ariminenf. synodum à Constantino Cesare Constantini filio congregatam, mediante thaurò Præfeco ex tunc, & in æternum, confitemur esse damnatam Conciliũ Ephesium secundum, quod congregatum fuit legitime, etiam presentibus Legatis Papæ, nihilominus contra fidem agitatum est, & ad eius confutationem Leo Papa Calcedon. vocauit. Concilium Aquileiense celebratum, quæ quintam vniversalem synodum à Iustiniano Imperatore, & Vigilio Papa Constantinopolim, celebratam suscipere diffidit, quam Sergius Papa salubriter redarguit, & ad concordiam reduxit. Item synodus 330. Episcop. tpe Constantinij, Constantinopolim celebrata in qua editum fuit, ut imagines Dei, & Sanctorum tollerentur; contra quam Stephanus Papa Romæ synodum congregat, in qua omnia redarguit, & venerationem imaginum confirmat. Concilium etiã Aquigrani celebratum errauit, circa materiam Sacramenti matrimonij, quod raptor, non possit

possit matrimonialiter cum rapta copulari, de quo 36. q. 2. c. placuit. Basiliense etiã in multis à sanctorum Patribus vijs discessit. Quod vero Concilium tale, legitime congregatum errare possit, si non fuerit confirmatum; probatur adhuc ex D. Aug. in epist. quadam contra Donat. dicit sic faciã mille concilia Episcopi vestri, huic vni sententia respondeant, & ad id, quod volueritis consentimus vobis. Hoc ex Isidoro habetur dist. 50. c. Domino sancto. Hæc itaque veritas satis probata, ac roborata sit. Turrecrem. cano.

6 *Concilium Generale collectum, ac confirmatum a summo Pontifice potest errare.* Arriani, Nestoriani, Vs Lutherus, & sequaces. H A E R. Qui non habet hoc exploratum ac certum, & quod illud dictum sit hæreticum, nihil. Et concilia fecerunt, dum contra hæreticos tot laboribus, ac sumptibus sunt vnita, & Spiritus sancto, qui Concilij præsidet, ut probat, est, non certos nos reddit, in his, quæ fidei sunt. Nicenum erit dubium. Commune est hæreticos hunc locum negare, ex quo certam regulam habet Ecclesia, ad ea, quæ fidei sunt exponenda, ac declaranda. At contra eos arguo primo. Papa non potest errare. Luc. 22. Rogauit pro te, ut non deficiat fides tua, ergo nec concilium ab eo approbatum. Secundo si Ecclesia tota, simul cum Papa potest errare, ergo non est certa fides nostra, quod reprobatur Diuus Augustinus epist. ad Eleusium. Tertio tota Ecclesia non potest errare, ergo nec Concilium sic congregatum. At assumptum est clarum, quia politus est Dominus Spiritum sanctum in æternum in ea permansurum. Quarto, à Concilio tali, non potest appellari, ergo non potest errare. Antecedens est decretum Concilij Calcedon. vbi dicitur. Ab electa synodo non appellatur. Quinto, contrariũ tenens, contra decretum in tali Concilio est hæreticus, ergo non potest errare. Auctoritates hoc confirmant ex sacris litteris. Prima Deut. 17. dicitur, si difficile, uel ambiguum apud te esse prospexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quæ elegerit Dominus Deus tuus, veniensque ad Sacerdotes Leuitici generis, & iudicem, qui fuerit illo tempo-

re, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunque dixerint, qui præsumt loqui, quem eligerit Dominus & docuerit te iuxta legem eius, sequerisque sententiam eorum, neque declinabis ad dexteram, neque ad sinistram secundo. Dominus promisit spiritum veritatis, cui portu inferi non præualebunt. Matt. 16. & 18. & permanebit vsque ad consumationem seculi, profecto si spiritus veritatis est, non decipiet. Tertio, Act. 15. dictum fuit. Visum est Spiritui sancto, & nobis. Concilij ergo sententia ipsissima Spiritus sancti est. Quarto, vbi est illud. Qui vos audit, me audit. Luc. 10. Et etiam. Quæ dixerint vobis seruate, & facite. Mat. 23. Quid Apostolus. Obsecro vos, ut id ipsum dicatis omnes, nec sint inter vos schisma. 1. Cor. 1. Idem Apostolus & Matth. 18. Qui Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus. Dic Ecclesie. Quid clarius? Quæstionem ex ortam de circuncisione, cum alijs Apostolis terminãdam duxit, Act. 15. Rursus Act. 20. dicitur. Attendite vobis, & vniverso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. D. Paul. 1. Cor. 12. Quodam posuit Deus in Ecclesia &c. tertio Doctores, &c. nunquid omnes Doctores? Et etiam cap. 4. sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Ad Eph. 4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos &c. ad consumationem Sanctorum in opus ministerij in ædificationem corporis Christi. Et 1. ad Timot. 3. Oportet Episcopum &c. Doctorem. & ad Heb. 13. Obedite præpositis vestris. Hæc ergo aperte demonstrant quæ Conciliorum auctoritas, & quia verbum manet in æternum, ut Isa. dicit, capitu. 40. & Dominus Luc. 21. Cælum, & terra transibunt verba autem mea non præteribunt, frustra distinguere opus erit de tempore Apostolorum & nostro, eo magis, quoniam Ecclesia est sponsa Domini, à qua nunquam recedit auctoritatibus adhuc corroboratur. Canon. Apostolorum 30. vel iuxta aliam translationem 36. dicit. Bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur, & inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoueant. Conci. Nicenum primum. Can. 5. Hoc etiã repe-

reperit, quod bis in anno concilia fiant; semel quidem ante dies Quadragesimæ, secundum circa tempora Autumni. Concil. tertio, Toiet. cano. primo. Permaneant in suo uigore conciliorum omnium constituta simul & Synodica Sanctorum præsulum Romanorum Epistola. D. Hierony. epistola 57. ad Dam. Nil aliud ambiunt quam ut auctoritate cõmunio nis nostræ faulci tres hypostasies cum antiquo sensu prædicent. Item Conci. Calced. Act. 3. in edicto ualēt. & Martiani Imperatorum ait. Nam iniuria m. facit iudicio Religiosissime Synodi, si quis semel iudicata, ac recte disposita reuoluere, ac publice disputare contendit. Leo magnus epistola 78. ad Leonem Augustū. Nullum audeamus inire tractatum, tanquā dubia, uel infirma sint, quæ tanta, per Spiritum sanctum fixit auctoritas. D. Aug. lib. primo de baptismo contra Donat. cap. 18. Plenarij Concilij sententiam totius Ecclesiæ consensionem esse Gregorius Magnus. epistola decima ad Saunum Subdiaconū. Sic quatuor synodos, Sanctæ uniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros Sancti Euangelij recipimus. Nicaphorus lib. Hist. Ecclesiastica 16. cap. 33. dicit, quod Theodosius uoce magna dixit si quis quatuor synodos Euangelij nō exequat Anathema. D. Cyprian. epistola vnd. ad Pomponium. Hæc pntent sibi uitam salutis constare rationem si Episcopis, & Sacerdotibus obtemperare noluerint. Et ex capit. decimo septimo Deut. probat. Et epistola 3. ad Concilium dicit, quod hæreses, & schismata, ex inobedientia ad Sacerdotes exorta est. Athanas. epistola ad solitariam uitam agentes ostendit iudicium Episcoporum supra omnes esse. Reddite inquit, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, Ruffin. lib. 1. eccl. hist. cap. 5. Dixit quod Constantinus Concilij sententiam, tanquam à Deo prolata uenerabatur, cui si quis tentasset obniti uelut contra diuina statuta uenientē, in exilium, se protektatur acturum. Solomertus lib. 2. hist. ecclesiast. cap. 7. Dixit Valentinianus, quod ecclesiasticæ curæ seorsum, ac per se Episcopi, ubicunque libitū fuerit pertractent, & in unum conueniant. Theodosius Imperator ac Cyrillum Alexand. quæ quarta est inter epistolas Cyrilli, dicit de Concilio. Per eos in sentētia ueritatis firmiores, & sumus, & posthac er-

mus. Basilius Imperator Act. 10. in fine Synodi octauæ, in oratione ad synodum ipsam, Quid amplius dicam non habeo, quā quo nullo modo uobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem habere, neque penitus resistere integritate Ecclesiæ, & uniuersali synodo aduersari. Lyrens. lib. aduers. proph. omniū hæres nouationes. Tunc omnino curabit, ut paucorum temeritati uel inscitæ, si qua sunt uniuersaliter antiquitus uniuersalis Concilij decreta præponat. Ecce tortestimonija ex sacra pagina, ex Sanctis Pontificibus, Imperatoribus, Concilijs, & patribus quomodo audent Luthe rani, contra hanc aciem ordinatam mouere pedem, ac extendere manum nisi temerario, ac diabolico ausu. Sed & eorum obiecta tollamus.

Obijciunt Heretici.

Primo. Nunquam legitur, quod pars Ecclesiæ qualis est concilium non possit errare, sed quod tota Ecclesia simul ergo Concilium poterit errare. Vthuc respondeam duo dicam. Primo, quod de Ecclesia particulari Romana dicitur rogauit pro te. Luc. uigesimo secundo. Et etiam quod Concilium auctoritatiue est tota Ecclesia, & si nō materialiter. Secundo arguunt. Quod uolūtate humana est congregatum ac dissolutum potest errare, tale est Concilium ergo errabit. Hoc totum negatur, nam semper in his, quæ fidei sunt adest Spiritus Sanctus. Tertio Episcopi, qui ueniunt ad Concilium, dum sunt in suis sedibus possunt errare ergo & simul uniti. Respondeo quod arguit à re ad modum rei. Nam licet de se solus errare, & etiam in Concilio, non tamen totum Concilium, quia plus multitudini tribuit Dominus, quam uni ubi fuerūt duo uel tres cõg. in nomine meo &c. Quarto si non errant, aut ex sapientia, & hoc nō, quia extra Concilium multi remanent sapientes, & plures, aut ex sanctitate non errant, neque hoc, quia non semper sanctiores sunt in Concilio. Dicitur quod ex nulla causa adducta, sed ex diuina promissione. Et quia porta inferi non præualebunt aduersus eam. Quinto. Multa concilia errauerunt. Dicitur quod nullum congregatum, ac confirmatum à Papa. Sexto. Stephanus Papa sept. irritas fecit omnes ordinationes

nes factas per formosum Papam. Dicitur quod error non fuit circa fidem. Sept. D. August. ait ad donat. lib. de baptismo. Sæpe plenaria concilia priora a superiorib. emē dari. Dicitur quod hoc est, non quo ad ea, quæ sunt fidei, sed quo ad alia. Oct. Dicitur D. Paul. ad Gal. primo si Angelus de Cælo aliud docuerit &c. Ergo qui cognoscit rem, sic se habere de fide, non tenetur concilio obedire. Dico, quod loquitur de his, quæ sunt contra scripturam, non autem tale est concilium. Nono. Congregantur in Concilio auari, superbi, simoniaci, quibus credere non tenemur, nam dicit Apostolus. Rom. 15. Non enim ausum loqui quicquid eorum, quæ non effecit per me Christus. Hoc argumentum magis pugnat contra eos. Nam & ipsi sæpius ebrii sunt superbi, qui nolunt obedire Sacerdotis Imperio, simoniaci, quia omnia bona Ecclesiæ prædati sunt; & tamen in suis conuenticulis contra Ecclesiam audent definire. Dico secundo, quod ad decisionem fidei non exigitur uitæ integritas necessario, nam & Cayphas cum esset Pontifex iniquus terra dixit, & Afina Balaam. Decimo. Aliqua concilia errauerunt, ut Cartaginense sub S. Cypriano, cum 80. Episcopis, ergo multo magis ea quæ sunt huius tps. Dico quod fuit particulare Concilium. Secundo, quod nō fuit confirmatum, & si quando particularia decepti sunt, per generalia fuere emēdata, ut docet D. Aug. 2. cõtra Donat. de baptismo. Undecimo in Concilijs doctrinæ hominum, atque earum traditiones docentur ergo fugienda sunt. Dicitur quod imò in Concilijs, quæ sunt fidei, ac ad bonos mores pertinent discutiuntur, non traditiones hominum, sed Apostolorum, & Sæctorum, ut si legerent faterentur Heretici. Duodecimo. Concilia debent omnia per scripturam probare, & non faciunt. Dicitur, quod non exigitur hoc sed satis est, quod nihil sit contra scripturam. Nam Apostoli ordinauerunt septem Diaconos, Act. 6. Et tamen non probarunt ex scriptura. ungebāt oleo præter sacre scripturæ auctoritatē. Marc. 6. Paulus uelut mulieres non affert scripturam. 1. Cor. 11. Mutarunt formam baptismi scriptam. Matth. 28. Et tantum baptizati sūt in nomine Christi. Act. 2. baptizet unusquisque uerba in nomine Xpi. Non ergo semper exigitur scriptura nam nec omnia scripta

sunt. Ad quod enim assistentia Spiritus Sancti, & reuelatio, quæ docebit nos omnia, ut dixit Dominus. 16. Et alibi Dominus. Matth. 18. Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus. Tertio decimo. Laici non interfertunt Concilijs, & tamen & ipsi fideles sunt. Iam ex superioribus patet, & infra uberius explicabitur, quod hoc tantum est Sacerdotum munus. Hoc dixit Dominus Deut. 17. Hoc Valentinianus Imperator dixit, ut testatur Sozomenus, lib. 6. Hist. eccl. cap. 7. Nam dixit Laico, non licere se eiusmodi negocijs interponere. Theodosius Imperator in epistola ad Cyrillum Alex. quæ est quarta inter Epistolas Cyrilli, Cui diuicanda præfici oportet eos, qui circum quaque sacerdotio præfident. Basilius Imperator, Act. 10. In fine synodi octauæ generalis in oratione ad ipsam synodum. Hæc enim inuestigare querere, Patriarcharum, Põtificum, & Sacerdotum est &c. & infra non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, uel à ligamento solui egemus. Imò Canon 38. uel 36. Apostolorum, uocat Episcoporum Concilia. Cyprian. epistola 3. ad Cornelium. Probat fufius, quod Sacerdotes quæ debent iudicare, nec laicos eos debere condemnare. Et hoc magis aperte epistola ad uitam solitariam agentes recitat hoc responsum Hosij Cordubensis Episcopi ad Constantium Imperatorem. Desine quæso, & memineris te mortalem esse, reformida diem iudicij, serua te in illam diem purum, ne te miscearis Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis discere &c. Sed de his infra 14. Non sunt amplius Apostoli ergo isti successores errare possunt. Hoc arg. soluit D. Aug. in Psal. 44. Nō ergo te putes desertam, quia non uides Petrum, quia non uides Paulum, quia non uides illos, per quos nata es de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis, nati sunt tibi filij. Et Paulo superius. Patres Misij sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Hec D. Aug. Quinto decimo. Errauit Concilium Synagoga condemnando Christum ergo & nostrum. Quæ consequentia bone Deus, sed tenet. Er-

panit Luth. ergo & Præfates. At Ecclesia non imitatur Synagogā, non est extra licet ei succedat. Dico secundo quod fuit ex Dei concilio. Cum esset Pontifex prophetauit, ac uera dixit, licet iniusta quatenus ex sua malitia fuit. Decimoseptimo sunt numero pauciores Episcopi, & Cardinales, qui conueniunt, quam qui Epi, & Cardinales non adfunt, ergo non eis standum erit. Dicitur quod in Republica, quod faciunt Senatores totam Rempublicam fecisse fatemur. Vel dicam Protestantes sunt pauciores inter hæreticos, & etiam centuriones, vel unus Luther, unus Caluinus, unus Erasmus, quid ergo contra totam Ecclesiam statuere possunt, quare ergo miserimi homunculi eorum uestigijs adhæreere dignos uos iudicatis, militat itaque contra uos. Decimoseptimo. Non habetur in scripturis quod Episcopi in Concilio, uel quod concilium errare non possit. Hoc primo probatum à nobis, nec repetere gra uabor, ut eis satis faciam. Petrus dictum fuit Matt. 16. Lnc. 22. Et Apostolis, ac successo ribus promisit Spiritum ueritatis, qui maneret nobiscum in æternum. Ioann. 15. 16. Rogabo patrem, & alium paraclitum dabit uobis, qui maneat uobiscum in æternū. & Concilij autoritas per Papam collecti coloci habetur, ubi dicitur. Vbi fuerint duo uel tres. Quando uero concilia congregantur in uisio Papa, ut Arimin. in uisio Liberio, & Ephesinum secundum à fauoribus Dioscōri, Constantinopol. repugnan te Pontifici, ideo à Leone damnatur, & à synodo 367. Patrum, quæ fuit septima generalis, qui apud Niceum conuenerunt. Decimo octauo, in Concilio Constantino politano fuere 300. Patres cum Leone Imperatore, in primo uero fuerunt tantū 150. Patres, hoc recipiunt Papistæ. at non illud sub Leone, ubi plures fuere Patres. Respon do, quod concilium non trahit robur à multitudine, sed ab ipso summo Pastore & capite, facit certè ad maiorem Ecclesiæ unio nem maior Patrum multitudo, at non ad certitudinem fidei, sed pauci quando fue rint sub capite uniti, nempe Rom. Pontif. Decimonono, Papa non est semper præ sents, ergo tunc errabit. Non requirit sem per præsentiam Pont. Rom. concilium, ut explicabitur. Vigesimo, errauit, quado sta suit, ut Corpus Christi detur ad examen er

roris commissi, ut dicitur 2. q. quarta. Sæpe contingit. Respondetur, quod fuit à Ste phano Papa reuocatum, D. Tho. 3. par. 9. 80. 6. tertiu. Cai. uero ibi dicit, quod fuit Cōci liū Prouinciale, uel particulare, id errant.

7 Concilium Prouinciale non confirmatum à Pa pa non potest errare. HÆR. Quod Conci lium non confirmatum errare possit facil limum est probare. Nam si generale uti p batum est, multo fortius Prouinciale, & ex facto hoc demonstratur. Namque Conci lium Mediolanense, ut scribitur lib. 10. hi sto. Eccl. c. 20. & Antiochenum 99. Episco porum, ut li. 4. hist. trip. c. 9. & Seleucianū, lib. 1. trip. cap. 34. Cartaginense cū Cypria hi omnes errarunt. De Aquisgranensi etiā diximus. Elbertinū errauit de abolendis imaginib. Marcellus Pont. epist. 1. ad Epos Antiochenæ prouincie. Simulq; ijdem, de Apostolis loquimur, inspirāte Domino cō stituerunt, ut nulla synodus fieret, præter eiusdem sedis auctoritatem. synodus Ale xandrina ad Eclicem I. E. dicit, & Athan scribit. Quod nequam uobis in consul tis, agere præsumimus canonibus quippe iubentibus absque Romano nos de maio ribus causis, nihil debere decernere Pont.

8 Concilium Prouinciale confirmatum à Papa, potest errare. Occolamp. HÆR. Si hoc nõ est certum, ac pro inconstanti tueri à nobis possit, nec si quando hæretici sunt in illis damnati certum esset. Nam Priscillianus in Toletano primo. Eluidius in Concilio Thelensi. Pelagius in Mileuitano, & Car thaginensi. Nec cogitur summus Pontifex in confutandis hæreticis Generales syno dos uocare. Canon etiam Apostolicus præ cipit Episcopis, ut bis in annos celebrent synodos, & etiam Concil. primum Nice num, si errant, ergo ad nos decipiendos co guntur, ac adunātur Patres. Septima syno dus Act. 3. Locales synodos nõ auersamur, sed magis amamus, amplectimur, & reci pimur. Octaua synodus, sessione postrema canon. 1. Quæ Ecclesiæ sanctæ, tam à San ctis Apostolis, quæ ab orthodoxorum uniuersa libus, nec non & localibus concilijs tra dita sunt, seruare, ac custodire profitemur, sed & omnes, qui Christiano censentur uo cabulo, damnationibus, & iustificationib. quæ per illos probate sunt, Canonice subij ci decernimus. Hæc octaua synodus.

9 Concilium Prouinciale non confirmatum à Ro-

172110

mano Pontifice nullum facit argumentum in rebus fidei. Expositum est, quod non facit certum argumentum, si non fuerit confir matum, tamen quod nullā faciat prorsus proba tionem, si non fuerit damnatum non uideo, nam si res, quas decreuit non sunt exploræ, sed potius hærent principijs fidei, sal tem ut ex eis pendent, probabile faciunt argumentum. Et hoc Erasmo concedere, non est absurdum. Rursus inter tot locales synodos reperitur quinque, aut sex, quæ à fide declinauerint. Ergo, quæ uera disse ruerunt sunt excipienda, nec uerisimile est ecclesiam eorum errorem non cognouisse, nam si hæresim saperent, aut aliquid cō tra Ecclesiæ fidem contineret iam sicut a lia, sic & istæ essent damnate. At Toletana, Arelatensis, Hispalensis, Coloniensis, & si non sint ab Ecclesia explicite confirmata, implicite tamen sunt, quoniam alias non essent diuulgatæ, nec in manibus fidelium permitterentur. Hoc etiam ex Innocentio colligitur. dif. 20. c. de quibus.

10 Concilia Episcopalia confirmata, nullum faciunt argumentum. HÆR. Non dubito hanc esse hæreticam propositionem, quoniam Romani Pontificis auctoritatem in firmat. Cum ergo non possit Pontifex er rare, certe, nec illa concilia. Rursus, si prouinciale uerum est, quare, & Episcopale sic confirmatum. Nam Complutense fuit confirmatum, sub Alphonso Carrillo Ar chiepiscopo Toletano, quando damnatum fuit quidam magister Oxomensis, qui erro nea de Ecclesiæ clauibus sentiebat.

11 Concilium Episcopale non confirmatum nullā habet certitudinem. T E M E. Earatione, qua diximus de prouinciali, eadem & de Episcopali aliquo modo iudicamus. Nā que si ea Ecclesia non damnauit, & si de fide tractat, quæ apud nos sunt recepta, non est cur eius autoritas omnino despiciatur. Hoc ex canone Apostolorum robur obtinet ac trahit. Nam dicitur quod bis in anno celebrent synodos. Lucius etiam Papa dixit, ut haberetur de hæreticis, capit. ad abolendam, nam anathematis uinculo alligat eos, quos uel Romana Ecclesia, uel synodus prouincialis, aut etiam Episcopa lis hæreticos iudicauerint, quamuis non sit hæresis omnibus. Manifesta. Licet ergo omnino certa non sint, tamen ut probabili laudari, ac recipi possunt. Nam si In-

quisitor in re de fide statuit, ac punit hære ticos, quare & Episcopus non poterit de se, & per synodum. Quando uero hæresis non fuerit omnino clara, & aperta, nec tunc debet sine consilio sedis Apostolicæ. Nam & si hæresis de fide sit atque commu nis causa, possunt tamen priuati iudices, qui diuino iure succedunt eam iudicare, sicut & causam læsæ Maiestatis cognoscit, non quando est ambigua, tunc corporis erit. Adhuc in synodo uocat Episcopos per ritiores Theologos, quare ergo credendū est omnes errare, uel si non errant ergo ali quam fidem faciunt.

12 Concilium legitime congregatum ac celebra tum per Legatos Rom. Pont. non eget alia confirmatione. HÆR. Non ignoro aliquos uiros doctos hoc dictum probare, tamen qui rem exacte expendit nobiscum sentit, & multis testimonijs probo, quod Legatorū autoritas non sit satis. Primum testimo nium est episto. Niceni Concilij ad Silue strum. Quicquid (aiunt) constituimus præcamur, ut uestri oris consortio confir metur. Cui Syluester respondit. Confir mo igitur ad doctrinam uestram, reclama ntes de unitate Trinitatis. & infra. Probo uera fuisse, quæ uestrum, nostrum que manere misterium. Patres Conci lij Calcedon. ad Leonem scribent. Om nem uobis gestorum uim insinuauius ad comprobationem nostræ sinceritatis, & ad eorum, quæ uobis gesta sunt firmitatem, & consonantiam. Præbyter etiam, quia Ro man. Pontif. caput est totius Ecclesiæ, ergo eius est omnia confirmare.

Secundo Petre dictū fuit pascite oues meas Ioann. 21.

Tertio, quæ esset hierarchia Ecclesiastica remoto capite.

Quarto Legati, nec Concilium non habent hanc auctoritatem à Deo immediatè, nā esset monstrum in Ecclesia, ergo habent a Papa. Alijs testimonijs adhuc confirmo, nam Concilium Ephesinum ab ipsis Lega tis Rom. Pont. eius auctoritatem fuit robo ratum, ut Aymanus lib. de synodis dicit. Hanc auctoritatē agnouerunt Valentinianus, ac Martianus pro cōfirmatione synodi Calcedonens. Per quas (dicunt) in omnib. Eccl. & Episcopis notum sit uniuersa, quæ in sancta synodo gesta sunt, à uia Beatitu dine confirmata. Item Tharastus Pra-

Præsul Constantinopolitanus totum processum synodi Niceni secūdi ad summum Pont. misit, ut mos erat confirmaret. Concilium Constantinense supplicat Martinū, ut sua auctoritate confirmet. Hoc & Basiliense petijt ab Eugenio licet errauerit in multis. Hoc etiam Florentinum, ac Tridentinum fecit, ut in fine legitur q̄ legati pete-
rent à Romano Pontifice auctoritatem, non sat erat Legatorum præsentia, aut auctoritas.

Obijciunt contra.

Primo, Dominus dixit Deuter. 17. Si difficile, aut ambiguum. ex quo elicitur q̄ id, q̄ in concilio fuerit statutum nulla alia eget confirmatione. Respondeo, q̄ hoc non est contra, imo potius corroborat dictum nostrum, nam non excluditur ab eo concilio auctoritas summi Sacerdotis, sed dicitur, q̄ qui noluerit obedire. Sacerdotis Imperio moriatur. Secundo Christus dedit Apostolis auctoritatem ligandi, atque soluendi. Quæcunque ligaueritis &c. Matt. 18. ergo Episcopi eorum successores, nō à Papa dependent. Dicitur primo, q̄ loquitur de auctoritate iurisdictionis, in qua non succedunt Ep̄i supra uniuersum orbem, licet in sua Dyocesi, ideo negatur cōsequētia, cui non placet hæc nostra responsio, ecce quod Turr. dicit, nempe, q̄ non excludit per hoc Petri auctoritatem, sed omnia intelliguntur in ordine ad Petrum, quo mediante ad alias deuenit. Et propter Petrum ad alios potestas deriuata est ad cōseruandam unitatem Ecclesiæ, ut docet D. Thom. 4. contra Gent. c. 76. Tertio, ubi fuerint duo, vel tres congregati ibi sum in medio eorum. Quid ergo eget alia cōfirmatione. Dicitur, quod hoc non negat potestatem clauium, aliqui si duo, vel tres, aut plures viri, vel femina fuerint simul congregati potuerunt quæ sunt fidei definire, quod affirmare est hæreticum. Non ergo unitis tribuit auctoritatem iurisdictionis, sed assistentiam suam, quæ alia est ab ipsa iurisdictione. Quarto, accipite Spiritum sanctū. Io. 20. Tunc Apostoli, immediate acceperunt potestatem, ergo & Ep̄i habent immediate à Deo. Hoc soluitur ex responsione ad secūdum. Quinto, synodus octaua contra Focium dixit. Per datam nobis potestatem à Spiritu sancto, à primo, ac magno Pontif. nostro, ergo satis illa Christi. Dico, q̄ non probat illam

auctoritatem esse à Christo immediate. sed q̄ habeant à Christo, non enim illa potestas Concilij est potestas Papæ tantum, sed Christi principaliter, & hic est Patrum sensus. Sexto, Concilium Constantinense dicit immediate se habere auctoritatem à Christo. Dico q̄ sicut in alijs, sic etiam in hoc errauit. Septimo, si Papa mortuo Ecclesiæ nō haberet potestatem, ergo non satis est ei prouisum à Deo. Dicitur, q̄ Collegiū Cardinalium dēt Ecclesiæ necessarijs prouidere, & si concilium esset conuocandum, non permitteret tps, & male sic esset Ecclesiæ consultum. Octauo, Esdræ ult. legitur, q̄ uocauit ad Concil. oēs, qui licet non esset summus sacerdos tamen dedit suam. Ibi et̄ p̄niuit, & dictum fuit sic fiat. ergo sine Pont. poterit concilij. Primo dico, q̄ nō fuit concilium illud. Secundo, q̄ Esdras dedit sententiam noīe totius multitudinis, nō Petri tantum. Fateor q̄ oēs Apostoli definerūt, sicut & Ep̄i oēs definiunt, & iudicant in concilio tñ principalis, & originalis auctoritas est in Petro. Decimo, ex synodo octaua Constantinopolit. habetur q̄ Concilij pōt procedere sine legatis, & sine Papa ad definiendum. Dicitur q̄ illa synodus fuit auctoritate Papæ congregata, nempe Nicolai, & Patres de uoluntate eius definiēbant. Quod uero factum fuit, quia tarde ueniebant Legati Pontificis, & qui legit rem gestā inueniet, q̄ nihil est contra nos. Undecimo, sicut in synodis leguntur nomine synodi. ergo. Dicitur q̄ totum nomine Papæ statuitur. Duodecimo, oēs Ep̄i eodem modo cū Papa concilio subscribunt. Dico q̄ non eodē modo. Nam Papa dicit Eugenius cathol. Ecclesiæ Ep̄s ita definiens subscripsi, alij p̄lati, tam Latini, q̄ Græci, dicunt subscripsi. Decimotertio si Papa sit uehementer suspectus de hæresi cum non possit esse iudex in propria causa, tūc concilium sine eo poterit. Verum in hoc casu, at non semper, & simpliciter. Decimoquarto, est dictum Concilij Toletani. Rñdeo, q̄ nec prouinciale sine Papa habet auctoritatem, & si cōtrarium statuit, non est recipiendum. Decimo quinto à sine res dēt denominari. ergo ab Ecclesiā Papa habet auctoritatem, q̄ ad eā ordi-

ordinatur. Dicitur q̄ Papa à Deo habet. Ego rogauit pro te Petre. Luc. 22. His rationibus probant non esse expectandum à Papa confirmationem, quæ Deo duce sunt solute.

13 Concilium: Episcopi in Concilio sunt consilia-
rii, non iudices. E. R. R. O. N. Ex proximo disputatis conuincitur. Episcopos non esse consultores, sed iudices, nam tales fuerunt Apostoli in suis concilijs. Experientia id probat, q̄ iudicant. Rursus res fidei, cuius erit definire legatorum tantum, & ad quid congregare tantos Patres. Quid, q̄ dicunt Anathematizamus.

14 Concilium dum à Papa confirmatur tenetur
impleti, quod sentit maior pars. H. E. R. Cū in concilijs, non numero, vel multitudine res probetur, sed ueritatis testimonio, & paucissimi sint uere sapientes, & stultorum infinitus sit numerus, illos sequi & nos debemus.

Hinc legitur 3. Regum 22. Quod quadringenti Prophete Acab mentiti sunt ex ore uero Michæ solius, & contemptibilis ueritas est adinuenta. Nonne maior pars Concilij Ephesini sequuta est Dioscorum, nec tamen legati subscripserunt. Papa etiā debet alios confirmare, non fauere multitudini. Tota etiam multitudine fauente in Concilio Arimi. Damasus Papa, solum unum Vincentium, & alios paucos opposuit. Leo etiam ep̄it. 51. ad Anatholiam, dicit. Nulla sibi met de multiplicatione cōgregationis concilia blandiantur, nec trecentis illis decem atque octo copiosior numerus Sacerdotum comparare se audeat, uel præferre. Cum tanto diuinitus priuilegio Nicena sit synodus congregata, ut siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit uacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutio diuersum.

15 Concilij decreta, inter Libros canonicos sacre
scripturae sunt computanda. H. E. R. Non nego auctoritatem sacrorum Conciliorum, quæ fuerint ad Rom. Pontif. confirmata, nec tamen equo auctoritati Diuine, nec in ea colloco sedē. Hanc enim opinionem quisque me tacente erronea diiudicabit. Primo ex eo, q̄ sacre scripturæ minima est, quæ scribantur uera sunt. At concilia, si non in rebus fidei, saltem in paruis errare. Secundo, Non studio, arte disputatio-

ne humana sunt editæ sacre litteræ. At Concilium his modis celebratur, non tamen excludo Spiritus Sancti assistentiam. Sed post longas disputationes, graues uigilijs precibus ad Deum factis, re ante proposita (ut ex Conciliorum textu apparet, non illis oscitantibus, aut dormientibus hæc pertractantur. Vnde legitur quod in Nicena Synodo, ut tradit Rufinus, lib. 10. Hist. Eccl. cap. 2. Per singulos dies agebatur conuentus, euocabatur frequenter Arrius, nec temere de re tanta, aliquid statuere audebant, sed assiduo tractatu, & longa deliberatione ueritatem indagabant. Immo uero nec Summus Pontifex, re non librata potest iudicare, aut ut statim fuerit ei oblata, sed post Concilij, ac præueniens iudicium, ne decipi contingat. At dicit quispiam. Nunquid Hierosolymitana Synodus inter Sacre scripture libros, non computatur? Concedo, sed hoc euenit, quia autor sacre inter sacras historias contextuit. Nec tamen puro, quod Concilij diligentia non sit maxima, & quod non fatiant, quod in eis est, adeo quod sicut nec deficit Fides Petri, sic etiam ad sit Patribus Ecclesiæ, ut omnes non possint deficere. Rursus quod dicunt aliqui, si Spiritus Sanctus adest Concilijs, si omne curam adhibent Patres, quare non poterit inter Canonicos annumerari? Respondeo quod hæc non satis sunt, ut Canonicus liber iudicetur, ac ascribatur, alijs, ubi Spiritus Sanctus adest, Canonicus erit liber, ergo quicquid Papa decernit, ac pronunciat erit de Fide inter Canonicos conscribendum.

16 Concilium quicquid determinat est de Fide re-
nendum. E. R. R. O. N. Multa ad mores decreuere Concilia (puta ut quis eleemosinas non colligat in nouis Missis, ut Tridentina sessione uigesima secunda. Decreto. de euit. &c. & similia, quæ non sunt de Fide. Concilium Lateranense dixit. Deum simul creasse creaturam spirituales & corporales. At uiri doctissimi, & D. Thom. Qui post illud Concilium scribit. Dicunt, Angelos ante mundum corporeum esse conditos, & hoc etiam Greg. Nazianz. Oratione de Natali Domini. Batil. in Exam. congressione pri. Damasc. libro secundo, capitul. tertio.

Ambr. in Exam. lib. 1. cap. 5. Hierony. p. ad Titum. Augu. 11. de Civit. Dei, cap. 3. 2. Di. Theo. p. p. q. 61. Et hanc opinionem non esse Fidei contrariam putauerunt. Rursus, si Concilium, aut historia martyrum, est de Fide tenenda, si scribit. Hoc etiam voluit Gelaf. dist. 13. C. Sancta Romana Doctorem ecclesiasticorum opera approbat; quæ non sunt de Fide.

17 Concilia nihil de Fidei dogmatibus decreverunt. H A E R E. Quæ Fidei sunt ex verborum Concilijs dignoscuntur. Primo. Quando dicitur. Si quis contrariam partem tenuerit, sit hæreticus. Secundo, quando dicit. Anathema sit. Tertio, si excommunicationis sententia ipso iure feratur, in eos, qui aduersam partem affirmant, aut docent. Quarto, si expresse, à Fidelibus aliquid tanquam Fidei dogma credendum, præcipiat. sic igitur Fidei res inter nosci poterunt.

18 Concilium in morum doctrina, qui ad salutem suam necessarij errat. H A E R E. Quinimodum sunt Ecclesia eam in cultum, omni vrbatitate nudam faciunt, nos vero, qui eius laete educati sumus, fatemur eam, non solum, quæ principia Fidei sunt nos instruere; sed quæ ciuem honestum, morigeratum faciunt; sic itaque Ecclesia admonet quæ cauenda sunt, quæ vt amplexanda; Hoc pastores, & Doctores, qui sunt in ecclesia nos docent, & talem pastorem cupiebat Paulus. Pollicitus est Dominus se daturum spiritum, qui doceat omnem veritatem, talis est datus ergo pedagogus. Concilium Constantiense hac re perpesta, condemnat vt hæreticum, qui dixerit Ecclesiam errare in consuetudine administrandi populo Eucharistiam sub vna specie. Ne ergo circumferamur omni vento doctrinæ nos instruit Concilium de necessarijs.

19 Concilium totum & legati, & omnes simul errare possunt. Oecolamp. Luth. Erronea est, ne dicat hæretica propositio, quod omnes nemine excepto errent in Concilio, & quando vnquam fuit, quod vnus saltem non agnouerit veritatem, & sermo est, nõ de quocunque Concilio, sed de eo quod est, à Papa congregatum, non de illis, quæ illo renitente, ut Arim. & Constantinopol. vt pluries dixi.

20 Concilio interesse debent ne dum Episcopi,

sed simplices sacerdotes, viri, ac mulieres. Hæcerus. H A E R. Quid magis deridenda, quam viros simplices, tutores, & similes ad Concilium vocare, Deus. n. per Moysen electa administravit. Exod. 19. & Deut. 17. dicitur. Vanes ad Sacerdotes Leuitici Generis, sequeris sententiam eorum, Malach. dixit. cap. 2. Labia sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirant. &c. & Hier. 2. Dabo vobis pastores, qui pascet vos scientia, ac doctrina. In Concilio Synagoga conuenerunt Põtifices, & Pharisæi. Dominus de Apostolis dixit. Vos estis lux mundi. In Concilio Hierosolymitano, conuenerunt soli Apostoli, ac presbyteri non viri, ac mulieres. Rursus, clares Ecclesiæ non habet eo qui; tutores, lanij, aut mulieres, sed Episcopi. In Concilio solij Episcopi nominantur inter fuisse, tã in Niceno, quam alijs. Adhuc, si inferiores prelati essent vocandi, sequitur quod cõ sunt plures Episcopi, quod si oriretur aliquod schisma, quod tunc Episcopi tenerentur eos sequi, quod falsum. Itẽ, superiores prelati sunt velut Angeli superiores, qui inferiores illuminant. Exemplo Republicæ, & domus cuiuscunque manifestatur, nã ea quæ sunt Republicæ non omnes tractant, sed præstantissimi senatores, nec ad administrationem domus, in manus mulierum confidimus, quare ergo ea quæ tanti ponderis homines ignari aggredi, ac tractare debent, ut Buceo placuit. Obicit Buceus. Primo. In Synodo Apostolorum act. 15. Legimus, non solum Apostolos, sed seniores inter fuisse. Ergo non tantum Episcopi, qui Apostolis succedunt, sed & presbyteri qui senioribus succedunt sunt vocandi. Dicitur quod inter fuisse definiendo, sed consultando tã Apostoli vero soli definiunt, ac sanxerunt. Secundo. Dicitur inter fuisse Synodæ Nicenæ quidam Petrus presbyter, & quidam Abbas tenentes locum Adriani Papæ, ut dicitur. p. q. 7. Cap. Conuenientib. Concedo, quod quando mittit, at non de iure, sicut & in Concilijs post institutas religiones mendicantes, quàm plures ex eis interfuerunt, ut ex subscriptione Flor. & Trid. Concilij appareat, & hoc, ut Theologi, ac cõsultores, & missi à Rom. Pon. Tertio Legitur dist. 63. capi. Adrianus. Episcopis, Religiosis, & Abbatibus. Dicitur quod illi priuilegio Summi Põtificis, Episcopi vero diuino iure debent adesse. Quarto. Synodo Romæ celebrato,

celebrato, legitur quod interfuit totus ælerus, & populus Romanus. eadem dist. & capit. sequenti. Dicitur quod non loquitur eos interfuisse definiendo, sed ad maiorem solemnitatem, vt eum maiori concursu Papa Leobardet Carolo Regi Patriatus dignitatem. Quinto. Plebanj, ac Curatili habent curam animarum sicut Episcopi: ergo & illi sunt vocandi. Dicitur, quod Episcopi sunt, qui principaliter habent curam animarum, alij vero curati sunt gubernatores eorum, vnde eorum autoritas ab eis pendet, & Episcopus casus sibi referuat; & eis quod lubet præcipit. De hoc alibi. Sexto legitur etiam, quod Imperator sacerdotes conuenire præcipit. Dicitur, quod accipiuntur Sacerdotes pro Episcopis eo loco. Septimo Cardinales non sunt de numero maiorum Prælatorum, vt dicitur c. quando. 2. q. 7. Ergo non sunt vocandi. Responderunt, quod licet ipsi non sint Episcopi sunt tamen de corpore Rom. Pont. id eo cum persona Papæ computantur, & habent vocem diffinitiuam, sicut Episcopi, & vestibus isdem Pontificalibus, ac mitris vestiuntur, & supra iam diximus, quod loco Apostolorum succedunt in Apostolica dignitate. Octauo, quæ agitatur in Concilijs etiam ad minores Sacerdotes spectant. ergo non sunt exclusi. Nulla est consequentia, nam si Imperator vocaret ad dietam omnes Germanos, quis locus caperet. Nono, Concilium representat totam Ecclesiam, ergo omnes sunt vocandi. Responso eadem, hoc diluit obiectum. Decimo, in synodo sexta, & octaua fuerunt non solum Episcopi, sed Monachi, ac Presbyteri, & etiam laici subscripserunt. ergo & in nostris. Ex superioribus deducitur, ergo non vt diffinirent interfuerunt sed consultando tantum. Nam & ipsa subscriptio indicat. Quia Episcopus dicit, iudicans subscripti. Fausus Presbyter dicit subscripti tantum. At Imperatores non dicebant, se definire, vel iudicare, sed definita, ac iudicata suscipere. & exijs tolluntur omnia alia obiecta.

21 Concilium nunquam contra Pontificis placitum est congregandum. T E M. Ponunt Theologi quãdam exceptiones, & tunc Ro. Põ. renitente, poterit congregari. Primus est casus. Si contingeret Papam in mentis alienationem perpetuam cadere, quod nulla spes superesset salutis. Secundo, si fuerit ea

optus, & in catæribus vinculis, apud quos non esset securus accessus, neque spes vltra liberationis. Tertius, si Papa renuit, & vrget Ecclesiam necessitas. Quartus, si Papa fuerit de hæresibus hærenter suspectus. Quintus, si dubium arduum est, apud probos, quod est per simoniam electus. Sextus, si plures essent, nec falso electus, nollet sedere loci. 22 Concilium est supra Papam. H R R O N. Non solum heretici hoc affirmant, sed etiam viri pii, ac docti, qui aduersus hereticos gloriosissime alias dimicauerunt, ac in hoc sunt eorum fautores. Inter hos est Danorus, de electione, & significati. Felynus, cap. de rescriptis. Alphonsus de Castro. Ioannes Echius, & alij. Quæ opinio hæreticorum omnium summum patrociniū est, & fenestram, vel maximam aperit ad obedientiam Ecclesiasticæ iacturam, ac perniciem veræ pietatis. Quorsum hereticis fauorem præbere, & non dubito nunc grande piaculum esse illud veri. Quare mordicus Concilij Basiliensis decreta defendere, ac tenere. Hoc Leo affirmat non fuisse legitime celebratum. & postea (ait) à Basiliensi Concilio seu potius conuenticula facta fuere, ac propterea nullum robur habere potuerit. Hoc ergo dictum maiori, qua potero fortitudine expugnabo, hic omnibus uiribus euertere nitar. Primo, Ecclesia vocat Pontificem omnium Pastorem, & Dominus. Fiet vnus ouile, & vnus Pastor. Secundo, Petro dictum fuit. Pasce oues meas. Io. vlt. & Matt. 16. Quodcunque ligaueris &c. Pro eo rogauit, ne fides deficiat, eius est confirmare fratres. Marc. vlt. Ei dictum fuit. Ex hoc iam eris homines capiens. Luc. quinto, & Luc. 22. Ingressus Dominus nauiculam Petri, dixit Petro; Duc in altum, alijs vero laxate retia vestra. Rursus, Concilium, vel est Pastor, vel ouile, non Pastor, quia monstruosa esset Ecclesia, ergo erit ouile. Quilibet Episcopus habet curam sui gregis, ergo Papa totius. Adhuc Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi. Adde, caput est superius non tantum situ, sed autoritate. Leo Decimus, dixit in Concilio Lateranen. sess. undecima. Cum etiam solum Romanum Pontificem tantquam autoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum ac dissoluendorum plenum ius, ac potestatem habere, nedum ex sacræ scripturæ te-

Simonio, dicitur sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifeste constat. Hactenus Leo. Hoc etiam Concil. Constantiense dixit. Item de electione, cap. significati dicitur, quod omnia Concilia habent auctoritatem à Papa. Concil. Florent. extra pen. & remiss. cap. cum ex eo de confess. præb. capit. proposuit. & multa alia adducit Capistranus; Doctores Scholastici ferme omnes, ut nominat etiam Piorum Clipeus. Quid enim tam nouum, & inusitatum, ac mirabile est, quam esse qui conetur efficere, ut miles Ducis, filius Patri, Domino feruus imperet oues Pastori, denique pedes, & cetera membra capiti, longa etiam oratione Caiet. probat in Concilio Lateran. sub Iulio Secundo. Turrecer. ante ipsum, lib. 3. de Ecclesia. cap. 44. Ferr. 4. cont. Genitil. cap. 25.

Obijciunt aduersarij.

Primo, Apostolis data est potestas omnia soluendi. ergo Ecclesia erit supra Papam. Nam Ecclesia dictum fuit. Quaecunque solueritis, ait Hieronym. & Hilari. Dicitur primo quod non excluditur Papa, quin etiam non sit data illi auctoritas. Dico secundo datur Ecclesie auctoritas soluendi, sed subiecta, at Papa non est subiectus Ecclesie, nec sibi ipsi. Secundo Petrus in persona Ecclesie accepit claves, ait D. August. Dico quod sensus est quod eius officium erat semper duraturum in Ecclesia, si non in persona eius propria ideo Ecclesia accepit claves eligendi. Tertio, Papa non est Dominus, sed Ecclesia est Domina rerum temporalium, quia potest ea dispensare, ergo supra Papam erit Ecclesia. Dicitur quod non est eadem ratio de Dominio temporalis, & potestatis spiritualis, nam hanc à Christo habet, illam à donatoribus, ut apparet in Ecclesijs particularibus. Quarto, Ecclesia non potest errare, sed Papa potest, ergo Papa sub Ecclesia. Respondeo, quod Papa in communi iudicio non potest errare, nec ut persona possit. In communi etiam iudicio magis potest errare Ecclesia, quam Papa. Ego rogavi pro te Petre, & sic argumentum potius pugnat contra aduersarios. Quinto, claves sunt datae pro-

pter Ecclesiam. ergo supra Papam erit. Hoc nihil probat. Sexto, pars est minor toto, ergo Papa minor erit Ecclesia. Dicitur primo, quod Papa non est pars, quod ad iurisdictionem, sed tota apud eum est. Dico secundo, quod pars, qualis est caput influit in oēs, & ab eo, omnia alia pendet. Septimo, si auctoritas quantur orbis, maior est orbe, ait D. Hieron. Dicitur quod maior, quo ad consuetudines, non quo ad iurisdictionem, & loquitur D. Hier. de consuetudine, qua Dyaconi sub Presbyteris sedent. Nam sunt quaedam consuetudines Romæ, quæ sunt toti Ecclesie ex traditione Apostolorum. Aliæ sunt priuatae consuetudines, quas à B. Petro accepit, non tam eas sunt, per uniuersum orbem diuisa, & hæc non oportet priuatas Ecclesias sequi, in vna enim fide nihil officit sancta Ecclesie consuetudo diuisa. & sic est exponendus D. Hieron. D. Aug. Nico. dist. 12. c. scit. & Greg. eadem dist. ca. nouit. idemque traditur dist. 31. c. quoniam. c. aliter. Nec Orientalis Ecclesia, quo ad diuersos ritus ab ipsa occidentali & Romana est per hoc damanda. Octauo, Papa non potest mutare, inquit Zozimus, ergo non maior. Dicitur quod ea, quæ sunt diuini iuris non potest mutare, sed tantum exponere, at mutare potest postiuua. Nono, Act. 15. Iacob. dedit sententiam, non Petrus. Dicitur, quod non fuit sententia, sed iudicium suum, sententia. in cōi fuit facta. Dico secundo quod fuit postiuua non Petro, sed omnibus. Ideo Petrus simplici auctoritate Apostolatus respondit non ut Pastor, nam nondum tempus aderat utendi plenitudine potestatis, in statuto præcipue transitio. Iacob. uero dixit. Ego iudico, hoc est iudicium meum deo, aliud autem est iudicium dare, aliud definire. Aduenit tempus, quando Petrus sua uoluit potestate uti, ut in electione Matthie, in condemnatione Ananias, & Zaphira. Decimo, Paulus reprehendit Petram. Gal. 2. Et in facie ei resisti, quia reprehensibilis erat. Dicitur quod ex hoc (ut docet D. Th.) habetur quomodo subditi possint superiorem arguere. Ut exponit ibi. Undecimo, facta est disceptatio de circuncisione, act. 11. Et non cognoscunt Petrum superiorem. ergo nec Papa erit. Dicitur quod disceptatio facta fuit à Iudæis non inter conuersos, non mirum si non cognoscebant Petrum superiorem deroga- ret autem Petri auctoritati, quando in-

ter Apostolos facta fuisset, nec cognouisset Petrum superiorem. Duodecimo, Concilium Constantiense, & Basiliense tria dicunt, primam quod Concilium omnem auctoritatem habet immediate à IESU Christo, secundum quod Papa ei tenetur obedire. Tertium, Papa potest cogi à synodo, quia habet supra eum potestatem coactiuam. In solutione huius multa mihi dicenda essent, quæ tamen paucis colligo. Primum, quod ista sunt facta tempore schismatis. Secundo dico quod non fuerunt confirmata ista, sed ea tantum, quæ sunt de fide à Martino V. hoc uero formaliter non est de fide, sed materialiter, hoc est, quia tractatur res pertinet ad fidem, sed non ut credenda, vel non credenda, & non ex professo tractauit de hoc. Quod uero dicitur concilium accepisse immediate auctoritatem à Christo, intelligitur de concilio, simul cum Papa. Et quod Papa tenetur obedire exponendum est de Papa non canonice, vel recte electo, & in his, quæ sunt postiuui iuris, non diuini. De Basiliensi uero Concilio affirmat Turreceremat. libro tertio, capit. 100.

Quod non fuit cum consensu Legatorum Domini Papæ, nec expectatis oratoribus Angliæ, & Castellæ, nec fuere auditi multi uir sapientes, sed cum multitudine populi ex furore promulgata ea decreta fuerunt, & fuit præfens idem Turreceremat. Et fuit et conciliabulum, quia contra certum Papam fuit unitum, & per Concilium Florentinam legitime congregatum sunt reuocata. Decimotertio, Dominus ordinem statuit. Nam Mat. 18. Si peccauerit & c. concludit. Dic Ecclesie. & per Ecclesiam intelligunt Concilium uniuersalem. Greg. in registro suo, epist. 265. & Nicolaus Papa 11. q. 3. c. præcipue. & Alb. Mag. sic exposuit. Dicitur quod ly Ecclesia non significat Concilium uniuersalem, sed prælatum, cuiuscunque Ecclesie. Si uero Doctores exponunt pro Concilio intelligitur non excluso Papa. Decimo quarto Petrus missus fuit cum Ioanne. Act. 8. ergo non erat supra alios Apostolos.

Dico primo, quod non tenet consequentia, non enim qui mittit, est semper superior mittente. Dico secundo, quod dicitur missus Petrus, quia ipse elegit socium esse Ioannis, & quia miserunt Ioannem, ideo

dicitur etiam Petrus missus. Deminotimo, Petrus in concilio surrexit, ut dicitur Act. 15. Surgens Petrus & c. ergo erat minor, quia dedit hoc reuerentia signum. Dicitur, quod non surrexit ad dandum signum reuerentia tanquam maioribus, vel subiectionem. sed ut melius ab alijs coram tanta multitudine audiretur. & sic etiam legitur surrexisse legatos Papæ, cum deberent loqui in concilio, ut fuit in sexto. Act. prima. Decimosexto, in synodo octaua Constantinopolitana dicitur. Quod cum conuenienti reuerentia aduersus Ro. Pæt. posset proferre sententiam si fuerit incursus, ergo non superior.

Dicitur, quod si orta fuerit aliqua ambiguitas debet cum conuenienti reuerentia sciscitari, hoc est percutari de illa, quid ergo per hoc habent, quod sit superior Papa. Decimosextimo, Papa tenetur obedire statutis concilij, & illa obseruare, ut ait Grego. dist. 15. c. scit. Dicitur quod hoc intelligitur ratione materiae, non de se quasi sit inferior, sed quia de fide erunt. Decimooctauo, D. August. epist. ad Glorium Eleusum, dicit. Ecce putemus illos Episcopos, qui Romæ iudicarunt, non bonos iudices fuisse, restat adhuc plenarium uniuersalis Ecclesie concilium, & c. Dicitur, quod intelligitur, non quo ad iurisdictionem, & potestatem, sed quo ad examen, quia res melius discutitur. Decimonono, si concilium non est maioris auctoritatis, ad quid uocatur. Dicitur, quod non congregatur propter maiorem auctoritatem, sed ad plenam omnium satisfactionem, & examen sententiam sic Pontifex profert, & maior Ecclesia demonstratur unitas, sic fecerunt Apostoli. Vigesimo, præfigitur ordo in solutione alicuius questionis (ut dicitur dist. 20. c. de quibus. Ut primo loco recurramus ad sacramenta scripturam. Secundo ad Canones Apostolorum, vel conciliorum. Tertio ad Decreta, ac Decretalia, non ergo Papa est superior. Dicitur, quod hoc est, non quod sit maior auctoritas, sed pro maiori satisfactione ait Turreceremat. ad 25. capit. 46. ac ad maiorem solemnitatem, auctoritas tamen eadem est, quando Papa solus decernit, & quando cum concilio definit, existimatum uulgus, eam ampliorem esse, sicut quando Papa cum Concilio determinat, & quando solus.

23 Concilium exigit necessario praesentiam Papae.

H A E R E. Huius contrarium euenisse certo scimus, ex ipsis Concilij octo uniuersalibus primis, quibus non interfuit, sed legatos misit. Hoc etiam designat ampliore Romani Pont. potestatem, nam libere poterit legere quae decreta sunt, sine alio iudice, ac consultore, ac confirmare, vel reuocare, quae sibi uidebuntur. Rursus. Papa incumbit necessitatibus Ecclesiae, quae occurrunt, ne dum Romae, sed per orbem, ideo loco certo permanet. Hoc scribit patribus in Concilio Calcedon. congregatis. Quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat consuetudo permittere. In Florentino tantum fuit Eugenius, in alijs uero legati Missi sunt, qui primi omnium subscripserunt. Hoc apparet ex 3. Conc. Act. 3. qui hoc dicit Paschasius & Act. 8. ita legimus, Missi Apostolici sunt ij, quos legatos Pontificios uocamus, semper in synodis primi loqui soliti sunt. Et synodus octaua, Act. prima dicit. Synodus exigit a legatis Romanae sedis literas, quibus notam facerent potestatem suam, ut praesiderent in Synodo. Adrianus Papa ad Basilium Imperatorem scribit, & est in initio octauae synodi. Nostri quoque Missi praesidentes. Hoc ergo teneamus, quod tot annis obseruatum semper fuit, & diebus nostris in Concilio Tridentino.

24 Concilia omni de causa sunt congreganda.

T E M. Non de facili, ac omni negotio exposito, sunt celebranda Concilia, sed ut quae ad uniuersalem Ecclesiam pertinent, & ut illa maturius, ac sanius expediantur. Haec de causa Concilium Apostolorum actum est, ut quae ratio de legalibus definiretur. Secundo ad solemniorum, ac abundantiorum auctoritatem reprobationis Haereticorum. Ideo primum Nicenum contra Arium est congregatum qui cum esset Pontifex, & multum eum sequeretur, ne dum Alexandria, cuius erat Episcopus sed etiam per orbem uniuersum, ut eius haereses confutaretur, qui tres gradus posuit in Trinitate, patrem maiorem, filium minorem, spiritum Sanctum creaturam, & 318. Patres aduersus eum uocati damnauerunt hanc haeresim. Secundum Constantinopolit. fuit unum propter Macedonium, qui dicebat Spiritum Sanctum non esse Deum, & conuenerunt, 150. Patres. Tertium fuit Ephesinum, con-

tra Nestorium, qui dicebat, Beatam Matrem hominis tantum fuisse, non Dei. Quartum Calcedon. ubi fuerunt 330. patres contra Euticetum, qui tantum unam naturam in Christo posuit diuinam, non humanam. Quintum Const. aduersus eos, qui asserabant alium esse uerbum, & alium Christum, & negabant beatam Virginem esse Matrem Dei. Sextum etiam fuit Constant. 150. patrum contra Macharium, Antiochenum Episcopum, qui unam tantum uoluntatem, & operationem dicebat esse in Christo. Septimum Nicenum, in quo 367. patres fuerunt, & haeresis execratorum Imagines abraha est. Octauum Constantinopol. propter schisma, & tractatum est de depositione Ignatii, & ordinatione Phocij, & fuit Ignatius restitutus, ac Phocius depositus. Lateranensem sub Innocentio fuit postea, & interfuit Imperator Graecorum.

Constantia in Germania etiam exorta schisma propter Gregorium, Ioannem, ac Benedictum. Basilea postea propter reductionem Bohemorum, ubi data fuit Bohemis licentia disputandi, ac dicendi libere quod sentirent, & assignatis quatuor Doctoribus Catholicis, & conuincti, tamen in obstinatione permanserunt. Florentia postea pro unione Graecorum, ubi uenit Patriarcha, ac Imperator Graecorum, & facta fuit unio, licet eam postea non receperint. Tridentino ultimo contra Lutheranos, Zuigianos, & alios, quibus datus est saluus conductus, ut ibi conuenire possent, & libere eorum opinioniones exponere, at renuerunt, causis infra exponendis. Adhuc congregantur Concilia propter Hostes Ecclesiae, sic fecit Gregorius tertius, contra Leonem Imperatorem, qui uenerari Imagines noluit, sed Constantinopolim ferme destruxit, ac combussit omnes, & Romae uocatum Concilium, ubi fuere quasi mille patres, & anathematizauerunt Imperatorem. Gregorius etiam sepimus contra Imperatorem Henricum, qui Ecclesiae unionem diuidere uolebat, Romae celebravit Concilium. Rursus congregatur aliqua de causa, eaque maxima ad Ecclesiae oportunitatem conducente. Sic Apostoli in electione Matthiae. Act. primo. Congregatur ad maiorem firmitatem, & pleniorum acceptationem, tale fuit Siluestri Concilium (post Nicenum) coactum Romae. Congregantur, quando est uehementis

Obijciunt primo

mens suspitio, quod Papa in haeresim sic lapsus, & hoc fuit tempore Symachi Papae, & Marcellini, qui idolis sacrificauit. Congregatur, quando Papa uult se a crimine purgare, sicut de B. Damaso legitur 2. q. 7. Nos circa finem. De Leone 4. habetur 2. q. 5. oibus. Circa finem. De Sixto Papa cap. Man datis. 2. q. 7. Congregatur quando dubitatur de iure electionis Rom. Pontificis, quae de causa plura Concilia sunt celebrata. Congregatur ad reformationem Ecclesiae, & unum fuit tempore Gregorii septimi, qui anathematizauit Symoniacos, Clericis uxorem habentibus interdixit diuina, ac eorum Missas audire prohibuit. Haec Turre Crem lib. 3. c. 9.

25 Nullam affert Ecclesiae utilitatem, congregatio Concilij. **H A E R.** Plures emanant Ecclesiae utilitates si congregetur concilium, & ex proxima propositione deducere facillimum est. Sic ostenditur Ecclesiae unitas, ueritas stabilitur fidei, conuincuntur Haeretici, confunduntur Tyranni, Pontifices non audent querere per sinioniam. Scandala remouentur, mores corriguntur, & alia plura. Turre Crem. c. 10.

26 Concilia debent nede omni causa, ac re tractare. Respondet idem Cardinalis. cap. 3. lib. 3. Quod de illis tractare debet ob quas est congregatum, hoc scribit Leo Anatholio Episcopo Constantinopolit. reprahendens, quod induxisset, ut prima sedes post Romanam, quae prius Alexandrina constitueretur Constantinopolitana, & dicit. Ver sanctam synodum, quae ad extinguendam solum haeresim, & ad confirmationem fidei Catholicae studio Christianissimi Principis congregata in occasionem ambitus tui trahas. Secundum. Concilium a Papa congregatur. Ergo tantum ea quae ab eo proposita fuerint, debet proponere. Tertio. Congregatur magnis de causis ergo de illis tantum tractare debet. Quarto. Si de singulis tractare debet. Ergo superflua sunt alia Ecclesiae. Quinto. Solum Romano Pontifici conuenit de singulis iudicare, ut ait Beda 9. q. 3. c. Episcopus. ergo non consilium. Sexto. Romano Pontifici sunt multa referata, ut dicitur 3. q. 6. c. Dudum. Septimo. Si de singulis definiret esset occasio schismatis. Octauo. Hinc cognoscimus supremam Papae potestatem dum eius iudicio multa committuntur.

Concilium uniuersale habet supremam potestatem immediate a Christo, supra omnes fideles. Ergo poterit iudicare omnia. Hoc negatum est in superioribus. Secundo. Quando Papa uocat Concilium, suam auctoritatem confert Concilio, ergo poterit omnia ipsum Concilium. Dicitur, quod Papa dat suam auctoritatem Concilio, quod ad ea, quae tractanda proponuntur, non amplam, sicut in se est, si quid aliud occurrit denunciandum ei erit. Tertio. Concilium Apostolorum elegit alium loco Iudae. Ergo & Concilium poterit praelatos eligere. Dicitur quod fuit tibi praesens B. Petrus, & eius uoce fuit facta electio, & ipse proposuit. Quarto. Concilium potest danare Episcopos 5. q. 4. c. Nullus. Ergo & eligere. Dicitur quod intelligitur, quando habet auctoritatem, uel potest audire, sed non definire. Quinto. Concilia aliqua deposuerunt Episcopos, & aliquos depositos restituerunt. Dicitur quod factum est auctoritate Papae. Sexto. Habetur ex synodo Tolerano 4. & 10. q. ult. oportuit quarumdam etiam Parochialium Praesbyterorum Galliae Provinciae solertissime decernere. Item. 1. q. 1. c. si Clericus. Quod si Clericus habet contra suum Episcopum, uel alium causam, apud audientiam synodi provinciae coqueratur. Dicitur quod fuit auctoritas Rom. Pont. Septimo. Concilium dispensat contra Canones Apostolorum. dist. 82. ca. Praesbyter. Et cum Praesbyteris, qui in molauerunt Idolis, & poenituerunt. Dicitur quod dispensatio facta fuit auctoritate Rom. Pontificis. Octauo. Concilium Basiliense dedit indulgentias, & alia tractauit, unde apparet, quod omnia iudicare possit. Dicit Cardinalis ad 9. Quod decreta illius Concilij essent deserta a pectoribus hominum, nec habent auctoritatem. Nec poterat Rex Franciae auctoritatem illi tribuere. capitulo 39. Et quarto. idem Cardinalis ferme omnia haec.

27 Concilium. Primas sedes non debet Papa tenere, uel eius legatus. **E R R O N.** In Concilio Basiliensi, orta est controuersia de hoc, & duplex fuit error propositus, ac probatus a quibusdam Magistris, ut testatur Turre Crem. cap. 23. Quidam dixerunt, quod nullo modo deberent primum locum tenere.

nere. Alii, contēdebant primum locum, at non auctoritatem, sed tantum eminentiam, ne libertas Concilij tolleretur, & addiderunt, quod Imperatores primum locum obtinuerant. Contra vtrumque errorem ne dicam hæresim. Arguo, primo. In Concilio Apostolorum, quando Matthias fuit electus primum locum habuit Petrus, qui rem proposuit. Exurgens Petrus in medio fratrum, ubi gl'of. Pastor pro olibus loquitur. Et Act. 15. de questione legatum dicitur. Surgens Petrus. Hoc etiam observatum fuit in generalibus Conciliis, ut supra explicatum fuit. Ratione confirmatur si Christus adesset Concilio primum locum haberet, ergo eo deficiente debetur Vicario. Secundo. Caput est supra omnia membra. Ergo & Christus. Tertio. Papa est excelso alii, ut dist. 69. capit. Constantinus. Quarto. Hierarchia exigit ordinem, at per hoc superioritatem & cui conuenit, nisi Rom. Pontifici?

Obijciunt Primo.

Nulla fit mentio, quod B. Petrus in Concilio Apostolorum primum locum obtinuerit, ergo nec Papa debet. Dicitur primo, quod hoc argumentum non concludit, nam arguere ab auctoritate negatiue nihil ualet, & multa obseruantur, que non sunt scripta. Dico secundo. Ex Christo, quod Petrus omnia ex humilitate agebat, nec eum Dominum putarent. Tertio dico, quod ex historia colligitur, quod primas sedes ei dederint, nec aliquis uelut ipse loquitur. Secundo. Concilium Basiliense nullum habuit præfidentem. Dico, quod argumentum interimit seipsum, & est gladium Goliath. Nam quia fuit sine capite, non Concilium, sed & Conciliabulum fuit, & merito reprobatum in Florentino. Tertio. Spiritus sanctus præfider Concilio, ergo fit ei iniuria, ut alius primum locum teneat. Dicitur, quod locum uisibilem obtinet Papa, ut in Nicena synodo congregata decretum fuit, ubi Spiritum sanctum adesse nemo dubitare debet, qui tamen non interfuit Basiliense. Quod uero dicitur. Vbi fuerint duo, uel tres. & c. Matth. 18. De quacunque Laicorum congregatio ne loquitur. Quarto. Concilium generale est supra Papam. Ergo non debet præfideri in eo. Ex superioribus soluitur, & nega-

tur, quod assumitur. Nam repugnat naturæ, diuino, ac positio iuri. Naturali, quia caput supra omnes est. Diuino, quia diuina institutione Princeps factus est. Positio extra c. Significasti de electione. Ei enim dictum fuit. Pasci oues meas Ioan. ultimo, & non alteri. Quinto. Ergo non erit liberum Concilium, si auctoritas Papæ supra eum. Dicitur quod quilibet liber est, ut præferat, quod sentit, dummodo sit consonans sacris literis, decretis summorum Pontificum, & Conciliorum generalium non amouet libertatem auctoritatis, sed cohibet immoderatam aliorum iactantiam, erroreque emendat. Sexto. Quando non interfuit legimus (inquint) Imperatores, uel eorum iudices destinati, quod primum locum obtinuerunt. Non ergo Papa, uel eius legati. Respondet deo quod falsum est quod assumunt. Namque contrarium euenisse scimus in Act. 5. Cōc. Calced. Et habetur dist. 96. cap. Nos. Sed fatentur tantum Imperatores oratores protectionis causa interfuisse. Septimo. Legati Papæ auctoritate Concilij, ac eius nomine proferunt sententiam. Ergo non Papa præfidet. Hoc etiam falsum est imò auctoritate Pontificis hoc faciunt, alias non habet auctoritatem certam ipsa synodus. Hoc iam demonstratum est, hoc fecit Florent. Concilium. Hoc etiam & Tridētiense, ut certum, hunc ergo morem sequamur, & amplectamur. Turre Crem. li. 3. c. 22. 23. 24. 25.

28. Concilium sede uacante omnē habet auctoritatem, sicut uiuente Romano Pontifice. E R R O N. Multa in superioribus dicta sunt, ex quibus huius rei ueritas elucescit, at quoniam circa ipsam dupliciter errare contingit. Quidam quod supremam, ac omnem habet Concilium Papa mortuo, uel amoto auctoritatem, alij uero quod nullam hinc est, quod declaratione, & probatione eget. Nam affirmare, quod nullam habeat auctoritatem, derogat Diuinæ prouidentia, ac amori erga suam sponsam, non enim prouisum fuisset ei pro omni tempore in necessariis. Omnem etiam tribuere, sicut habet præsentem Rom. Pont. est error, namque ei soli (nempe Petro, ac successori) dedit omnem potestatem Deus. Mediam ergo uiam sequamur, & duplici propositione eam ostendo. Prima. Vacante Sede, Concilium habet auctoritatem

in

in necessariis, quibus aliter subuenire non possumus. Namque non deficit Deus in necessariis, ergo non possumus urgente casu expectare, tunc Concilium poterit congregari. Secundo. Quilibet in casu necessitatis, potest absoluerē, & tamē de iure non potest. Ergo & Concilium poterit in necessariis statuere. Confirmatur auth. D. Ber. Quod constitutum est, pro charitate, contra Charitatem militare non debet. Hoc fecit Ecclesia, nam cum audisset Marcellinum timore Diocletiani. Idolis sacrificasse, statim Episcopi ex diuersis Prouinciis, nullo eos uocante uenerunt Romam cognoscentes eorum potestatem in tanto crimine. Demum, Propheta dixit. Ierem. 1. Quod Vicarius Christi debet edificare, & c. Ecce constitui te, super gentes, & regna, ut euellas, & destruas, & disperdas, & disipes, & adifices, & plantes. Debet ergo edificare. Ergo eo mortuo, eius auctoritate relicta in necessariis Ecclesia debet edificare. Poterit ergo (si prorogari non poterit) congregari Concilium. Secunda Propositio. Concilium illud non habet auctoritatem aliquid decernere, uel definire, nisi pro eo casu. Namque Romanus tantum Pontifex habet supremam, cui nemo succedit. Hoc ex superioribus est manifestum, & erit probandum infra. Verbo Papa. Corollarium. Concilium eo casu coactum, debet in electione Summi Pontificis petere confirmationem. Probatum ex exemplo Concilij Constant. quod confirmari postulauit a Martino Quinto. Hoc etiam erit ad omnem scandalum ac scrupulum remouendum salubre remedium.

Obijciunt.

Ecclesie, & non Petro data sunt Claves, uel ut dicit. D. Aug. nomine Ecclesie data sunt Petro. Ergo poterit. Dicitur quod sensus D. August. est, quod Petro, quia Ecclesiam significauit, quia non soli personæ Petri, alias alij Prælati non possent absoluerē, hic ergo sensus. Secundo. Si potest aliqua ergo par ratio de omnibus. Dicitur quod nulla est consequentia, nec par ratio, ut dixi. Tertio. Constantiense sede uacante confirmauit Archiepiscopus, Lugdunense dedit indulgentias. Dicitur quod non alia facta in eo Concilia sunt recipienda. De indulgen-

tia dicitur, quod non fuit plenaria, hoc a Romano Pontifici referuatur, ut docet. D. Tho. 4. dist. 20. Dico etiam quod data fuit concurrentibus tribus illis, qui Papatum prætendebant, & concessa fuit spe ratificationis. Quarto. Concilium Senense dedit indulgentiam plenariam. Ergo. Dicitur quod quicquid ibi fuit statutum erat ex uoluntate Romani Pont. Domini Martini. Quinto. Concilium Basiliense dedit indulgentiam plenariam. Dicitur quod errauit, nec poterat dispesare eas sic. Quod uero dicitur a quibusdam à Capistrino inter alios, quod Concilium sede uacante possit, quod Papa intelligit pro eo casu, supra quem orta est dissensio. Turre Crem. lib. 3. ca. 41. 42. 43. Capistr. de auctor. Papæ, & Concilij. Quæsto 4. Quæ uero & quanta sit Auctoritas in Ecclesia mortuo Papa. Alibi, uerbo, Papa, & uerbo, Ecclesia.

29. Concilium habet semper auctoritatem supra Papam. E R R O N. Loquuntur isti de Concilio generali, & dicunt, non quod sit superius Papam tantum quo ad auctoritatem, hoc est, quod Papæ auctoritas est maior auctoritate Concilij, sed Concilium est tantæ auctoritatis, quod potest Papam omnino de causa corrigere, & contra ipsum procedere. Hæc opinio, ne dicam error decipit. Nam Papa, ut probauimus est superior Concilio, & tunc tantum habet Concilium iurisdictionem supra Papam, quando Papa fuerit uehementer hæresis suspectus. Turre Crem. lib. 3. cap. 50. & inferius uerbo Papa fusus probabitur. Ex Caiet. & aliis, dum examinabitur quando Papa potest deponi.

30. Concilium præfigit leges Romano Pontifici. E R R O N. Cum Papa sit supra totam Ecclesiam potest consequens non poterit Concilium conderē leges Papæ. Inferior non ligat superiorem ergo nec Papa Concilium. Secundo. Lex non cogit principem coactiue, ergo nec Concilium Papam. Tertio. Ex his itaque responderetur 25. q. Gratianus dicit, quod sacrosancta Romana Ecclesia, habet auctoritatem condendi Canones, sed eis non alligatur. Quarto. Host. Gl'of. ea uerba de elect. cap. significasti. Quod non potest subijci Papa statutis Conciliorum, que confirmat tanquam superior. Quinto. Innocent. de elect. cap. Innotuit. Aperte dicit quod Canon Concilij à Papa confirmatus, non ligat

gat eum Turre Cremilib. 3. capit. & Capist. arg. 3.

31 *Concilium non potest Papa interpretari.* H A E R E. Potest, ac debet summus Pontifex omnem dubietatem, quæ in Ecclesia insurgit declarare. Hoc probatur ex uerbis D. Greg. quæ habentur dist. 17. c. Ne licuit. Secundo, Concilium est confirmatum à Papa ergo poterit etiam interpretari. Cōfirmatur ex cap. Ideo 25. q. 1. §. his. Rursus interpretari potest, si quid est ambiguum in sacra scriptura ergo & Concilium. Demum D. Tho. pot. q. 10. art. 4. dicit, quod si cut posterior synodus habet potestatem in interpretandi aliis, sic & Papa multo fortius. Turrecr. c. 52.

32 *Conciliorum decreta nunquam potest Papa, cū aliquo dispensare.* E R R O N. Potest aliquis dici a lege immunis tripliciter. Primo per interpretationem, quæ proprie non tollit obligationem aliquam, sed declarat intentionem præcipientis, & præcepti. Secundo dicitur, per dispensationem, quæ tollit obligationem, quo ad aliquos, uel aliquem solum, puta, ut non ieiunet in quadragesima. Tertio est per reuocationem immunis, ut si quis reuocaret legem, nõ obligat amplius, Papa ergo potest dispensare, in his, quæ à Concilio statuta sunt, & reuocare. Probatur. Primo idem qui potest condere, potest etiam destruere. Ergo Papa poterit destruere. Secundo, Par in parem non habet imperium ergo unus non poterit aliter ligare Pontificem. Tertio, Imperator potest Imperatoris legem reuocare, ergo unus Papa legem alterius Papæ à simili. Quarto, virtus consistit in medio, & quedam alio tempore probantur, quod non in alio, ergo poterit mutare. Quinto, hoc docet D. Tho. In tract. cont. Impugnantes religionem omnia statuta, quæ sunt iuris positiui potest Papa reuocare. Sexto, Innoc. c. non debet. De consang. & affini. Hoc etiam exemplis roboratur. Nam Rex Ezechias confregit serpentem Eneum 4. reg. 14. quia populi adolebant incensum, qui tamen Dei iussu, qui eum respiciebat sanabat omnes. Nu. 21. non ergo eadem eodem tpe seruando. Artaxerxis Rex reuocauit literas contra Iudeos scriptas ad requisitionem Principis Aman. H est. 16. Rursus, de ætate ordinandorum Canones uarie loquuntur, nec semper quo ad ætatem seruata est eadem. Nam

& ego ipse ante Concil. Trid. ætate decimæ septimi annorum ad Subdiaconatum fui promotus, & postea Concilium aliud decreuit. Pius Quintus declarauit multa, quæ continentur in Concilio Trid. quæ uidentur tollere priuilegia mendicantibus concessa. Gregorius præfens Roma. Pont. quæ in gratiam mendicantium concessa fuerunt à Pio V. reuocat omnia Gregorius. Si etiam Papa reuocat ea quæ sunt in Canonibus Apostolorum, quare non poterit etiam Concilium. Turrecr. c. 55. Capist. in fine libri.

Obijciunt.

Primo non licet iudici nisi secundum leges indicare, ut dicitur c. in istis dist. 4. Respondeo, quod non loquitur de iudice summo. Secundo, Ecclesia recipit quatuor Concilia, sicut quatuor Euangelia. Dicitur, quod non loquitur de illis, ut Concilia sunt, sed quo ad materiam, quam continent. Dico secundo, quod est similitudo non identitas. Tertio cap. Sancta octo. di. 16. dicitur quod Rom. Pontif. vsque ad apicem immutata seruet. Dico, quod sermo est, quo ad materiam, neape articulos fidei. Quarto, hoc dicit Gratianus di. 19. §. hoc autem. Dicitur, quod id non approbatur ab Archid. Quinto, dicitur 25. q. 1. c. sunt quidam. Quod ubi Dñs, uel Apłi, & patres aliquid definitum, non licet mutare. Dicitur, quod loquitur ut supra. Nam alias dispensat cum bigamo. Sexto, Leo dicit in oct. synodo, de Nicenis Canonibus. Nulla nouitate uiolari. Dicitur, quod absolute loquitur non in aliqua causa rationabili. Septimo, inferior non reuocat, quæ sunt à superiore. Ergo nec Papa, quæ sunt à Concilio, quia sunt à Spiritu Sãcto. Dicitur, quod secundum temporum oportunitatem Spiritus sanctus gubernat Ecclesiam, sicut arrogatã fuit circuncisio, & alia, sic multo magis, quæ sunt iuris positiui, suo instinctu Papa reuocat. Octauo, principia in speculabilibus non uariantur. Ergo nec quo ad practicam. Dicitur, quod verum, quo ad principia, quæ diuini, uel naturalis iuris. Nono, non potest tollere expositiones Sanctorum in sacram scripturam. Ergo nec Concilium. Dicitur, quod hoc erit, quia à diuino iure pendet.

Dico secundo, quod si fuerit dubium circa ali-

aliquid in fide, magis standum sententiæ Papæ, quàm aliorum sapientum. Et contra eum, nec Hierony. nec Augustin. auctoritas ualet 2. 2. q. 22. Multo magis si fuerit excellentis doctrina. Decimo, ergo potuit D. Petrus reuocare epistolam Pauli. Dicitur quod non potuit, non quia Pauli, sed quia à Spiritu sancto, sic nec Papa potest, non quia Pauli, sed quia à Spiritu sancto. Nam de illis dicitur. Lingua mea calamus scribe. Turrecr. libro tertio, capitulo quinquagesimo sexto, & quinquagesimo septimo.

33 *Concilium potest reuocare statuta Apostolica.* E R R O N. Quam stultum sit hoc affirmare, ex superioribus manifestum est. Nemo enim potest, supra ea quæ à suprema facultate pendunt.

34 *Concilium non potest Papa damnare, uel corrigere.* E R R O N. Ex superioribus etiam probatur huius dicti falsitas, ac ex rebus gestis. Ariminense fuit damnatum. Ephesinum secundum. Petro namque data fuit auctoritas. Quod cumque ligaueris super terram, quare cum Concilia omnia a Papa confirmantur eadem ratione, poterunt damnari, si errat in fide. Hinc, & Eugenius, & Leo Decimus Basil. non receperunt.

35 *Concilia generalia non sunt præstantiora, ac digniora provincialibus.* T E M. Licet si fuerint confirmata à Romano Pontifice sint æqualis auctoritatis, tamen secundum hominum æstimationem, ac quandam solennitatem, præcedunt Concilia generalia. Ob Patrum multitudinem, & aliis circumstantiis.

36 *Concilia si dissona, ac contra sint, cui eorum erit credendum.* Hoc certe arduum, sed sic potest conciliari.

Ea quæ in sacris Conciliis tractantur, sunt in duplici differentia, quædam de fide.

Alia ad bonos mores pertinent.

Si unquam appareret, uel esset controuersia circa fidem, quam nullam reperi. Tunc fides erit potius primo, uel antiquiori adhibenda, quippe quod Concilium, ac statuta tot annis fuerit receptum.

Hoc dicit Isidorus, ut dicitur in capitulo Domino Sancto, distinctione quinquagesima, & si uero sunt contraria circa fidei mores, uel consuetudines, sic posteriori potius credendum, quia sic exigunt uariæ hominum operationes.

Vnde, nec Canones Apostolorum seruand-

ur, quod Clericus fornicator depotatur, nam per Concil. Gangrense mitigatur, & habetur capitulo Presbyter, distinct. 82. Sic de sedibus Patriarchalibus, Conc. sexuaginta, retractat, ea quæ in Niceno statuta fuerunt distinctione uigesimo secunda, capitulo reuocantes. Hugo etiam dicit, quod contrarietas inter Concilia est quo ad nos, qui ea non intelligimus, non tamen secundum se. Obser. quod contrarietas de natura Angelorum, quoniam Nicenum secundum dicit, secundum fidem catholicam eos habere corpus, & etiam anima. Concilium uero Lateranense sub Innocentio decreuit esse Spiritus, conciliatur ab ipso Bartholomeo Caramza in summa Concilii Lateranensis, & nos tetigimus. Verbo Angelus, uerbo anima.

Quoniam loquitur Nicenum per comparationem ad Deum, & sic dicuntur corpori.

37 *Concilium si sit contra Papam cui potius adhibenda erit fides?* Iacta superiore distinctione. Dicitur, quod si controuersia sit circa fidem, Papa potius standum erit. Hoc probatur auctoritate D. Hierony. cap. hæc Fides 24. q. 1. & gloss. capitulo nemo 9. q. 3. si sit uero quo ad mores, tunc iudicio, Patrum erit standum.

Hoc dicit Gloss. c. Anastasius dist. 19. sic Petrus Paulo acquiritur.

Obseruandum etiam, quod controuersia poterit esse circa eandem ius nouum, & sic si fuerit honestum & habeat alias requisitas conditiones poterit Papa aliis præualere, quia est princeps, & caput, ut 2. q. 7. decreto, & capitulo enim, distinctione decimonona.

Dicit Papa Stephanus Quintus, quod Ecclesia Romana est data in speculum, & exemplar aliis, & Hug. & Archid. dicunt, quod potest subditos compellere, si nollet acceptare, capitulo in istis, distinctione quarta.

Quando uero lex Papæ non est honesta neque iusta potius Concilio, ac unitantum perito stare debemus, sic dicit Gloss. cap. in istis dist. quarta. Si uero Concilium uult abolere antiquum ius, & Papa non uult, tunc potius præualet sententia Papæ. Probatur Episcopi sunt legati per uerbum ius, ergo non possunt reuocare di. 4. in istis. Tū quæ quod semel probatum est, non præuocari

nisi assensu Rom. Pont. s. q. 1. Dilectissimi. Si controuersia sit in dispensando. Tunc sententia magis adhaerendum c. veniam. 3. 5. q. 9. contra Concilium representat totam Ecclesiam vniuersalem. Ergo Papa non erit supra, uel magis tenemur sequi. Respondet; quod Papa non est maior Ecclesia vniuersali si caput in cludatur, & sic non potest errare, nec sequi tenemur nisi ipsum. Si uero Ecclesia accipitur secluso capite, sic non est maior, quo ad iurisdictionem, aut scientiam, imo solus Papa plus habet auctoritatis, quam Ecclesia, quia est Pastor, alia sunt oues. Nec Concilium, aut alia congregatio Papa remoto representat Ecclesiam vniuersalem. Vel si representat tamen non est sine capite. Ut inferius probabo. Verbo Ecclesia.

38 Cui parti Concilij standum erit quando controuersia fuerit inter Patres? In superioribus probatum fuit, quod Concilium non cogitur amplecti eam partem, quae plures habet sequaces, hoc enim causa est erroris, ut patet ex Concilio Arimi. Et Ephesino Secundo. Nam unus solus rationabili causa, & scientia si contradicat debet aliis praeponi iuxta cap. Nicena. di. 3. 1. Alia supra diximus. Tur recr. c. 65. lib. 3.

39 Concilium Papa iubente, non potest transferri de loco ad locum. E R R O N. Tanta suprema Pontificis auctoritas, quod omnia concilia confirmat, ac approbat, multo magis, si ei expediens uidebitur, poterit de loco ad locum mutare. Adhuc qui nam pastor non poterit ad uerentia praeferre gregem conducere? Hoc factum fuit de Concilio Florentino, quod fuit ibi mutatum. De Tridentino etiam legimus, quod sepius ex una in aliam ciuitatem sit uocatum. Legitur etiam 2. Matth. 5. Quod non propter locum gentem, sed propter gentem locum, Dominus elegit. Quod uero obijciunt, statutum fuisse, in Concilio Constantiense, quod non potest de loco ad locum mutari, & hoc fuit à Martino approbatum. Dicitur, quod intelligit nisi urgēs, uel rationabilis causa aliter facere cogat. Nam alias, non potuit Martinus Papa, successores ligare capitulo 66. lib. 3.

40 Concilium non potest Papam dissoluere ex rationabili causa quando Concilium reclamant. E R R O N. Illa met potestas, quae potest edificare, potest etiam destruere. At Papa,

potest congregare ergo & destruere. Hoc uoluit Propheta dicere, ut euellas edifices & plantas. Hoc cessum fuit Petro. Quod cunctae ligaueris erit ligatum, & quodcumque solueris erit solutum. Rursus potest Papa damnare Concilia ex legitima causa ergo potest etiam dissoluere. Gelasius hoc docet, quod habet ius dissolendi inquit c. cuncta 9. q. 3. Adde, quod si Papa non posset dissoluere. Ergo cogitur ab aliquo, quod est error. Esset confusio in Ecclesia tyrannidis, Concilium forte fauere poterit schismati, ac hostibus Ecclesiae. Quis affirmari audeat, quod dum Pastor uidet lupum rapientem, ac dispergentem oues, non possit aliud confugere? Poterit ergo etiam eo inuito (nempe Concilio) dissoluere Concilium.

Obijciunt.

Primo Constantiense Concilium id prohibet eo Concilio reclamante, quod Papa non mutat locum ergo multo fortius, nec poterit dissoluere. Iam dixi, quod intelligitur de se, non si causa aliqua aliter facere suadet. Secundo, causa indiscussa propter quam est congregatum, non potest Papa dissoluere. Verum est, nisi aliud oriatur, unde Papa iudicet esse dissolendum. Tertio, Tractatur contra Papam, qui de haeresi est diffamatus, tunc non poterit Papa dissoluere. Dicitur, quod iste est alius casus, & quia tunc Papa in fraudem, & non rationabili causa dissoluere, ideo non potest. Quarto, si potest dissoluere ergo potest statuere ne vnquam celebretur. Dicitur quod si causa expostulat, & sit de illis supra declaratis, tunc non se Papam esse ostenderet, sed fidei hostem, ideo negatur, quod possit prohibere, ne congregetur. Quinto, si potest Papa aliquod Concilium dissoluere poterit eadem ratione etiam omnia. Dicitur, quod non est eadem ratio, ante confirmationem Conciliorum, & post, quia eo tempore, non potest, nisi modo declarato, quo ad aliquas consuetudines, non tamen statuta, quae ex fide pendent. Sexto, si haeretici petunt Concilium, quia ad gregem uolunt redire, poterit Papa dissoluere. Dicitur, quod non est causa legitima. Sic etiam quando ad communem utilitatem Ecclesiae esset congregatum non potest tunc Papa, quia habet potestatem in aedificationem, non in

de-

destructionem Ecclesiae. cap. 67. 69. lib. 3.

41 Concilium Tridentinum, ratione loci non est legitimum. Montanus. H A E R. Multi aduersus hunc haereticum scripserunt, quae omnia pauca colligo, ac ostendo locum Tridentinae synodi fuisse congruum. Ille est legitimus locus concilij, quem Papa eligit, & consentiunt omnes Christiani Principes. Talis fuit Tridétina ciuitas. ergo est legitimus locus. Maior probatur, quia ex sacra scriptura, aut Diuino iure, nullus prefigitur locus, pro celebratione conciliorum; ergo erit iuris positum, non Imperatoris, quia ad iurisdictionem spirituales spectat, ergo ius eligendi locum apud Pont. Rom. erit. Minor certa est, namque annuente Imperatore, ac alijs Christianis Principibus est congregatum eo loci, unde omnes legatos miserunt. Secundo probatur ex canone 39. Concilij Constantiensis, qui dat facultatem Pontifici Romano locum eligendi dicens. Concilia perpetuo celebrentur his locis, quae sumus Pontifex per mensam ante Concilij finem designauerit. Tertio, Reges eligunt locum pro Comitibus celebrandis. ergo & à simili, Papa eligere debet pro concilio. Quarto canobites eligunt ciuitates, & locum pro eorum comitijs celebrandis. ergo & Papa poterit multo magis & c.

Obijciunt.

Primo, Concilium debet in Germania cogi, sic enim in comitijs Imperialibus est statutum, ergo Tridenti. Haec instantia nihil à proposito nostro reuocat, namque non est iuris eorum, locum pro Concilio statuere, sicut nec Pontificis pro eorum comitijs. Secundo, Ecclesiae controuersia, eo loci deriuantur ubi sunt orti, docet Cyprianus, li. 1. epist. 3. At controuersia in Germania est orta, ergo ibi celebranda est concilia. Hoc facillimum est refellere loquitur enim de causis particularibus. Nam neque concilia generalia antiqua ibi sunt habita, ubi ortae sunt haereses. Et concilia pro vnione Graecorum Florentiae est actum. Vel si uerum est, quod assumunt cum tot haereses sint in Gallijs, in Anglia, Scotia, Pollonia, & alijs nationibus, eodem iure contendere poterunt esse celebradum apud eos. Tertio, Germania est in medio orbis, & habet ciuitates locupletes. ergo apud eos erat celebrandum. Dicitur, quod non cogit id, quoniam Tridentum est inter confinia Italiae, ac eius ora positum

est, Gallia, Hispania, ac insulae aliae sunt prope. Nec est verum est, quod sit in medio orbis, sed in plaga aquilonari, à qua omne malum provenire praedictum est ab Aquilone panderur omne malum. Quarto, nulla est regio, quae abundat rebus necessarijs, nec aere salubri fruitur, non libera. ergo non erat ibi celebrandum. Haec omnia nempe certe sunt, atque ab aduersarijs producantur, opus est ea, non ut respondeamus tantum afferre, sed ad mendacia conuincenda ac detegenda. Quod ergo dicunt de copia rerum, nihil aliud defuit, non modo ad uitam necessarium, sed quod ad delicate uiuendum & fora uenalia perpetuo refecta sunt, neque magno pretio si cum Italia, ac alijs regionibus conferantur. salubri est aura, & benigno coelo Tridentum fruitur. adeo, ut ex quadringentis fere Episcopis, & Praesbyteris, annis graues, & tate confecti, affectaque ualitudine ex studijs, atque negocijs, uix vnus, atque alter interierit, & quasi tempore duas haret saepe numero aetates, ac hycemes, & vitali, ac Coelesti aura uidentur recreati. Quae sit libera apparet ex eo, quod vnusquisque uiuit, ut lubet. Quinto est parua ciuitas, ita ut uix capere possit hostes illos. Faemur quod paruus est oppidum & uix habet mille domos, sed tam capaces illae sunt tam aptae ad excipiendam hominum multitudinem, ut nemo conquirit de habitatione possit. Sexto, lingua Tridentina est imperfecta, Nam recte Germanice loquitur, nec Italice, nec intelligi, nec alios intelligere possunt. Imo uero si aliquid hoc argumentum concludit, magis contra eos. Nam sola est ciuitas, quae utraque lingua polleat Germanica, & Italica, & quifque quo ad necessaria capere potest, quae loquuntur.

42 Concilium Tridentinum non est liberum. H A E. Adeo liberum fuit Concil. Triden. quod oibus facultatem accedendi concessit, oēs hortatus est, ut ueniat hoc saluus conductus adeo aperte dicit, quod nemo, nisi stultus conficiari possit. Obijciunt, primo contra Papam hēt multa Germania, quae adducere possit. At Papa praesidet ibi, ergo non est libera, ut dicit, quae uoluerit. Respondeo quod Lutherani possunt dicere, quae uoluerint dum modo probent, at si non probant, & Catholici eorum dicta soluunt, & eos à ueritatis uia aberrasse demonstrant; Quare

P non

non corrigunt errata. Secundo, iter ex Germania ad Tridentum, non est tutum. Hoc purum est mendacium imo vero illis liber magis patet accessus, qui ealingua pollent, eiusdem sunt nationis, moribus similes, atque commertio amici. Tertio Tridentum à Cardinali Madrutio gubernatur, quod impedit libertatem. Quid concludit hæc ratio? Nonne Imperator est eius ciuitatis Dominus, nonne publica fides est Germanis data, quando unquam pia mater Ecclesia suos decipit, promissis non stetit? Præter, si quando Cardin. Madrutius super hæc haberet potestatem, cū esset uir optimus, ac nobilissimus, nunquā se fidem maculasset, sicut nec infecit unquā. Quarto Episcopi, qui ad concilium conueniunt sunt omnes Pontifici Romano addicti, iuramento, dum assumuntur ad Episcopatum. Tum quia ex familia, uel ex beneuolis Rom. Pont. sunt assumpti, quæ omnia adimēt facultatem Episcopis, aliter definiendi. Hæc ratio & si prima facie uideatur maximi ponderis, tamen facile est soluere. Namque si hoc verum est. Neque Christianus est liber, qui in Baptismo renunciauit diabolico, & pompis eius, neque Protestantes, aut Centuriatores sunt liberi, qui ppe qui nouum Prophetam, ac Euāgelistam Belial sequi iuramento, & conventionē polliciti sunt, nec eis standū erit, qui sunt ex familia Saxonia, uel ex alijs factis. si quid ergo concludit contra nos, multo magis contra eos. Tenentur ergo Episcopi ex fidei promissione seruare fidem, ac illam tueri, non enim ex passione, uel terreno amore, sunt Pontifici addicti, sed diuino iure, ut oues sequantur Pastorem, & eos, qui extra gregem uagantur adducant rationibus, suasionibus, ne eos perire contingat. Quale enim poterit esse membrorum officium, uel opus, si fuerit à corpore diuisum, ac separatam, abhorret natura hoc uidere. Quinto, Episcopi qui conueniunt Tridentū simul cum Rom. Pontifice sunt multorum criminum rei. Quomodo ergo erunt iudices, Hoc solum fuit supra, & ad pleniorē, ac uerberiore Mineruam monstrabo, quanti sit ponderis. Demus Episcopos omnes esse criminis obnoxios, atque ex eis, qui eos inculpant est sine peccato, & qui inuentus fuerit primus lapidem mittat, apud Ger-

maniam est Ecclesia, sine ullo reo, illi tantum sunt prædestinati, quales erant Donatiste in Africa, qui contendebant apud eos tantum esse Ecclesiam. Immo uero quamplurimi erant inter Patres uiri probi, honesti, ac morigerati, ex Lutheranis uero nullus. Quis enim ignorat Martirium Lutherum uirtutum impium, sacrilegum, mendacem extitisse, & tales esse filios non sine piissimæ matris dolore, ac sanctissimi Patris lachrymis, quotidie uidemus, qui ut auram popularem capiant, ut superbis suis principibus inferuiant, contra Pontifices insurgunt, Ecclesias, Altaria spoliāt, ut cum meretricibus luxuriose uiuant. Sexto, mox in initio Concilij atrox bellum contra nos motum est, inquit illi, quomodo ergo liberum erat. Quid facit ad rem bellum cum Concilio, nonne post bellum, ut quiete, ac pacifice omnia tractarentur nullies deprecatus fuit Inuictissimus Carolus? Imo uero ipsi arma contra Christianissimum Imperatorem, ut caperent hortati sunt, ut cursum Concilij impenderent, ac omnia perturbarent. Hoc Caesar sua protestatione demonstrat, & iuste suscepit arma contra uiolatores Imperij, qui Rempublicam perturbant, ideo armis poterant eo tempore castigari. Septimo, Romanus Pontifex prohibuit, ne libri hæreticorum legerentur, ergo non erat liber. Ex hac ratione nihil habent contra libertatem concilij, ubi uenire, ac proponere omnia libere poterant, de librorum uero prohibitionē alibi erit sermo.

43 *Concilium Tridentinum non fuit Generale.*

ERRON. Conuenire Episcopi, toto orbe dispersi, & Legati Romani Pontificis, Oratores omnium principum Christianorum, confirmatum fuit à Pio Quarto, ac Senatu Cardinalium, ex quo deducitur fuisse generale, nam quid prouinciale, uel Episcopale forte fuit? minime gentium.

Obijciunt. Primo, non sunt Episcopi, ex toto orbe terrarum, ergo nec erit uniuersale, quia illi tantū interfuerunt, qui erant amici Rom. Pontif. Hoc dictum est ab eis, in odium Rom. Pont. quod tamen falsum est. Nam indictio cōis est omnib. & conueniunt ex omni regione, ubi fides, uel ad modicum uiget, sed ut uictoriam reportent hæretici.

retici sepe mentiuntur. Dico secundo, quod si verum est, quod assumunt, nullum erit generale concilium, quādoquidem nūquam omnes Episcopi conueniunt, at si sunt uocati, & non ueniunt eorum est culpa. Secundo soli Episcopi habent ius ferendi suffragium, & non laici, quibus olim datum fuit. Duo continent mendacia. Primum, quod soli Episcopi data sit facultas ferendi iudicium, namque & Abbatibus & Generalibus ordinum data fuit, & iudicare poterant de controuersis concilij. Laici uero non debent admitti, ut in superioribus diximus. Tertio, fuerunt laici in concilio Apostolorum, Act. 15. & admiserunt multitudinem. Solutum ac expositum est, quod seniores qui fuerunt in eo concilio fuerunt Præsbyteri qui admissi fuerant ad consilium, non ut dehinerent. Quarto, intentio fidei pertinet etiam ad multitudinem, quia dictum fuit. Ipsum audite. Sed ad quid hoc afferre, omnes Christiani tenentur, fidem tueri, ac Rempublicam, ergo omnia ex æquo tractare debent, nulla est consequentia. Quinto, Panormitanus, Gerson, & Cusanus dicunt competere, & laicis ius definiendi in concilio, si verum est, quod sint huius opinionis labuntur, & errant & alijs adhæreere debemus, ac Papæ decisionem, quæ decipi non potest. Sexto, Paphuncius, & Athanasius, qui Philosophum conuertit non fuerunt Episcopi. Dictum est quod Præsbyteris licet consulere, ac disputare, at non definire, nisi autoritate Papæ, sic & Theologi in concilio fuerunt. Septimò olim multi erant Episcopi uiri doctissimi, & sanctissimi. At hodie non sunt, ideo & laici poterunt admitti. Imo uero, maxima est Episcoporum multitudo, nec defunt Theologi alij docti.

44 *Concilium Tridentinum non fuit Christianum.*

HÆR. Quod hæretici probant non fuisse Christianum, ipsi demedijs contra eos demonstratur Christianum fuisse. Ex præfidente, ex loco, ex libertate, sic probant illi non fuisse Christianum, demonstramus nos extitisse Christianum. Ex ipsa utilitate, quam ex eo reportauit Ecclesia, hoc est probatur. Arguunt illi modum definiendi. Ex scriptura tantum inquit, non aliunde petenda est ueritas. At falsum est, nam non solum ex scriptura, sed etiam aliunde

dequirenda, ut diximus. Secundo olim in medio concilij constituebatur liber Euāgeliorum, quo probabatur ex ipso tantum haurienda erat ueritas. Nulla est consequentia. Tertio, Patres tantum ex scriptura requirebant ueritatem. Dicitur, quod scriptura sacra uocatur, quæ in canone scriptura sacra, & decretis sanctorum Patrum, ac concilij continetur, ut ait D. Th. opusc. 73. cap. 3. Quarto, scriptura aperta sunt, ergo non egent alia expositione. Dicitur, quod sacra scriptura eget expositione. Quinto Christus traditiones repræhendit, ergo. At non uident, quod traditiones sunt in duplici differentia, quædam pugnant cum Euāgelio, quæ Christus repræhendit, alia ex eo pendunt, quæ sunt tenendæ. Sexto, multi non habent scripta Patrum, nec ex D. Tho. quomodo iudicare poterunt de fide. Dicitur, quod si unus non habet, quamplures habent, ex quibus Patrum mentem cognoscere poterunt. Septimo, scripta, ac interpretationes Patrum sunt infinitæ, at lex debet esse definita, & iudicium, & talis est scriptura. Fateor quod uerbis finita est sacra scriptura, at non sensu, & interpretatione. Octauo, non sunt adita miracula, ut olim in confirmatione doctrinæ Augustini Hierony. ergo non tanquam certo eis erit ad hærendum, ac iudicandum per ea. Satis est quod olim in confirmationem doctrinæ edita miracula essent, & ab Ecclesia uniuersali semel fuerit approbata, ut in Calcedo, ut diximus. Nono, sola sacra scriptura est publicum quodam à summa autoritate confirmatum. Est sacra scriptura tale, at non ea tantum, sed alia, & quæ in concilij geruntur. Decimo, doctores profitentur se ex sacris litteris sua habuisse, ergo ex illis solum. Acceperunt principia, atque initium ex sacris litteris, at non ex illis tantum postea aliqua sint statuta. Undecimo fuerunt Romani Pontifices multum rudes, quomodo ergo Ecclesiam iuuare potuerunt. Pauci fuerunt tales Pontifices, qui tamen spiritus Sancti assistentia, prudentum hominum iudicio, uel consilio recte definerunt, nam quo quis minus ingenio, atque doctrina ualeat, eo magis in arduis, aliorum consilium requirit. Duodecimo, egerunt Patres, quæ illius temporis opportunitas exigebat, at non quod modo. Erunt ergo quo

idie apud eos leges. mutandæ etiam Imperatoris, quasi humanæ vitæ nulla sit certa regula morum. Decimotertio, Patres prudentiores à suis scriptis ad sacram scripturam nos ablegant. Fecerunt hoc Patres, ut quisque cognosceret eos nihil contra scripturam scripsisse, sed consonum. Decimo quarto, nullus Patrum sacram Bibliam totam explicauit; non fuerunt in linguarum cognitione eruditi. Plerique ad allegoricum sensum ueniunt, nec reddunt litteralem. Mentiuntur dum primo loco illud afferunt. Nam Hieronymus omnem, & Origenes exposuerunt. Dato etiam quod vnus totam non sit interpretatus, tamen ubi vnus defecit, adest alter. Nec linguarum noticia fuit necessaria. De muni allegorice interpretati sunt, sic sensum litteralem tamen, ut fundamentum supponunt. Decimo quinto nõ fuit vnanimis in expositione sacrarum litterarum immo contrarij. Dicitur quod in leuibus fuerant, non in præcipuis, quæ fidei sunt fundamenta, & ut homines opiniones varias de aliquo habuerunt. Decimosexto Si ex scriptura tantum iudicare non possumus, erimus hæretici longe inferiores, qui ex saluudicis comprehendunt omnia, adeo distincte, ut nihil addi, vel immutari possit. Hoc concedo, quod semper aliquid nouo occurrat, ideo datus est Spiritus Sanctus, qui suggerit omnia necessaria, & Pastores, ac Doctores, remanet certa regula prima, ne mpe sacra scriptura cui addi nec subtrahi aliquid potest. Decimosextimo, D. Augustin. dicit quod Sacrarum scripturarum tantum testimonio uti debemus, & passus est ab heretico reici Nicenum synodum. Respondeo, quod falsa assumit, immo vero D. Augustin. concilijs interfuit, & epistola ad Ianuarium. q. dicit. Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ toto terrarum orbe seruantur. Ex quo habemus, quod alia præter ea, quæ scripta in sacris litteris sunt tenenda. Et lib. 6. contra Donatistas de beato Cypriano loquens, dicit Ecclesiam illum damnaße, nec affert testimonium scripturarum. Concilium Nicenum, sine ullo sacrarum scripturarum testimonio, filium Homusiorum cum patre definiuit. Alia exempla sunt de hære. Decimo octauo, concilia ex scripturis mul-

ta de religione scripta confirmat. Non negamus, quod concilium, ubi sunt aperta testimonia scripturarum, ea adducere non possit, sed ubi defunt ad summorum Pontificum decreta, ac Conciliorum est recurrendum. Decimonono, plures faciunt Ecclesiam, quàm scriptura. Nos non pluri facimus ecclesiam scriptura, sed se habent sicut excentia & excessa. ut verbo, Ecclesia, erit proprius sermo. Vigesimo, imponunt nobis hæretici, nos dicere non esse adeo sacras litteras excipientes, quoniam eis utuntur hæretici, atque oriuntur ex illis hæresis. Dicitur, quod decipiuntur, nec nos vnquam hoc diximus, immo sacras litteras excipimus, ex osculamur, & primas sedes damus illis. Oriuntur ex mala intelligentia earum multa hæreses, quod non est in sacras litteras referendum. Vigesimo primo D. Augustin. tractat. secundo in epistolam Ioannis ait. Scripturam fundamentam esse aduersus errores, nõ autem errorum originem, fontemque. Vtrunque dictum apprimè probat intentum nostrum. Diximus, scripturam esse primam originem ad fidei principia, ubi defunt traditiones &c. Diximus, quod scriptura de se est fons limpida, & clara, nec errorum est causa, uitio tamen nostro, sæpe enascuntur errores, qui non sunt ex scriptura, nisi. Catholicum itaque, atque uniuersale fuit Concilium.

45 Concilium Tridentinum non veram, ac legitimam rationem seruauit. H A E R E T I C I. Ut omnem adimant auctoritatem sacro huic concilio, hanc etiam excogitarunt hæresim, qua reprehendunt, non seruata fuisse veram, ac legitimam normam a Christo præscriptam, ac in alijs Concilijs obseruatam. Hoc vero quam sit falsum, me tacente, quisque conspiciet, ex superioribus. & magis elucescet ex sequentibus eorum obiectis, qui huius satisfaci-

Obijciunt.

Primo, Papa non admonuit per litteras suas, priusquam conuenirent, Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos omnes, ut prius in synodis prouincialibus fieret cõsultatio, & sic electos ex omni Ecclesia uiros Tridentum destinarent. Duo dicit obiectio.

Vnum

Vnum certum; quod fuit obseruatum, alterum falsum, nec necessario prætermittendum. Primum cõstitutum est, ut res, de qua erat disputandum prius etiam alijs innotescant, ut se interim cogitent de remedijs libris enoluant hoc testantur Pontifices esse factum antequam Tridentum conuenirent, hoc faciendum esse admonet Diu. Aug. contra Donatistas. Alterum est incertum ac dubium, imo falsum, quod prius in concilio prouinciali sit res discutienda, neque testem, aut exemplum ad hoc afferre possunt. Secundo, non est obseruata norma in discussione, sed omnia cõfuse tractata sunt. Qui legerit concilium agnoscat, quomodo in quacunque sessione actum sit, & proposita quæstio discutienda adeo, ut nihil manifestius desiderari possit. Tertio, prius sũt Romæ omnia tractanda à quibusdam architectis disposita, quæ ergo norma, ut quisque illam tenentur sequi. Respondeo, quod hoc nec ipsi arguere possunt, quando quidem, hoc esse præmittendum iã ab eis probatum est. Quarto olim decreta non pendebant ab aliquo, ut modo. Dico quod hoc falsum nam tot extant epistolæ Pontificiæ, ac Decreta & responsa, ut hoc falsum esse cognoscatur. Quinto olim præsidentes nulli habebant ius determinandi, sed erant custodes pacis. Dico quod verum de Laicis, at non de Legatis, ut ex gestis antiquis probatum est supra. Sexto, olim Episcopi per se ipsos controuersias componebant, modo libros hæreticorum attingere prohibetur. Dico quod hodie hoc obseruatur, ut quia lib. hæreticorum euoluere periculosum est, iõ & hoc uerum est, quoniam qui tangit picem inquinatur ab ea. Septimo olim publice omnia discutiabantur, hodie in angulis omnia tractantur. Hoc purum est mendacium, & conuocatio, & indicio concilij hanc falsitatem ostendit. Octauo olim actores, & rei ad libitum suas causas agitant, ac defendebant, at modo pro Legatorum libidine deliguntur. Soluitur hoc, negando, quod rei non admittantur, & actores, imo potius ad hoc hæretici uocati fuerunt. Nono olim in primitiua Ecclesia, non tantum Decreta, sed & disputationes, & singulorum Episcoporum sententia daret fuerunt in lucem, at modo tantum decreta. Hoc falsum est, nec villo exemplo probare possunt, imo in Concilio Apostolorum

fuit dictum. Visum est Spiritui sancto, & nobis, nec dissensiones, aut placita scripta sunt. Nec in concilijs uniuersalibus hoc factum legimus. Sententias etiam Episcoporum nec ita distincte scribit notarius, sed accipit ab his, quæ publicè dicuntur, factum enim est nosse ueritatem. Vetus ergo consuetudo seruata est.

46 Concilium Tridentinum potest in multis redargui. H A E R. Post tot, ac tanta, quæ Moranus, ac Protestantes scribunt contra synodum, hæc etiam addunt, quibus eã mordent. Et primo ostendunt, quia non est seruata consuetudo, & decretum, ut concilium in Germania celebraretur. Secundo eodem tempore contra Lutheranos atrox bellum est exercitatum. Tertio, non poterant Episcopi propter tumultus bellicos venire. Quarto, fuerunt Episcopi viri flagitiosissimi. Hæc omnia sunt supra soluta. Quinto, concilium fuit in duas partes diuisum partem Bononiæ, altera pars in Tridentina ciuitate. Ad hoc dico, quod fuit iustus de causis. Sexto, quidam Episcopus, qui paulo liberius loquutus est, Romam adire iussus est, quæ ergo fuit libertas. Respondeo, quod hoc uerum est, quia non fuit tã leuis culpa, quæ purgatione non indigeret. Nec sic tractatum fuit in concilio, quia paulo liberius fuisset loquutus, sed quia male cõtra fidem. Alij etiam fuere, qui in Romanum Pontificem debacchati sunt, & synodus tacuit, & eorum zelum non iniquo animo tulerunt Legati. Hæc sunt contra synodum Tridentinam dicta à Protestantibus.

47 Concilium nullo modo est uniuersale, si non adsint omnes Episcopi. E R R O N. In æquiuocis contingentes sapientes decipi. Ideo hæc vox uniuersale oportet exponere, quod uniuersale dicitur non nunquam, quando adsunt omnes Episcopi, & Prælati. Secundo ab ipsa auctoritate. Primo modo uniuersale concilium requirit præsentiam, vel saltem, quod uocentur omnes Prælati. At ut sit uniuersale quo ad auctoritatem nequaquam, sed illud, & uniuersale concilium, quod à Papa per Legatos fuerit congregatum. Nam Apostoli celebrarunt concilium de cessatione legalium ubi tantum Petrus, Iacobus, Paulus, & Barnabas conuenerunt Hierosolymam, & cæc. Rursus. Tempore

Concilij Papæ hæresis orta est negans indulgentiam, & synodus Romæ celebrata est contra eum, nec omnes conuenerunt. In Concilio etiam Romæ Syluestr. non omnes fuerunt Episcopi. Tempore etiam Cælestini aliud contra Nestorium est coactum. Alia etiam fuerunt sub Hilario Papa, sub Felice III. sub Gelasio, sub Symacho, sub Stephano III. sub Nicolao I. sub Gregorio VII. sub Calixto II. sub Innocentio II. sub Eugenio III. sub Alexandro III. sub Innocentio III. Clemente V. Leone X. ad quæ non omnes conuenerunt. Hoc ergo Concilium, quod & generale nuncupatur, non exigit quod ad sint, nec uocentur omnes, sed eius autoritas ab ipso summo Pontifice pendet; & ubi est nobilior pars, ibi etiam & totum corpus esse dicitur, hinc generale erit Concilium, & si non omnes Prælati fuerint uocati.

Obijciunt.

Primo, Concilium uniuersale constituit Papa, cum omnibus Episcopis, ergo saltem debent uocari. Dicitur quod non tantum illud est concilium uniuersale, sed quod autoritate Papæ fuerit congregatum cum aliquibus Episcopis. Alias pauca fuerunt uniuersalia ubi omnes Episcopi totius orbis fuerint uocati. Secundo Concilium est, quod representat totam Ecclesiam, ut dicitur cap. confidimus. 15. q. 1. ergo exigitur uniuersitas Prælatorum. Hoc eodem modo soluitur. Tertio Rom. Pont. non est dicendus uniuersalis, iuxta, cap. ubi. dist. 99. Ad hoc respondetur, quod illud dictum propter humilitatem, sed reuera dicitur Icomenicus, sic enim appellant Patres synodi Calcedon. & B. Tho. contra Errores Græcorum. Quarto, si Papa, cum paucis Episcopis potest celebrare concilium, ergo res fidei tractare non est cõe omnibus. Respondeo, quod non est in fidei præiudicium, nam solus Papa potest, quæ sunt fidei declarare, sine alijs. Cõfirma fratres tuos dictum fuit, & non quod alij ipsum cõfirmant. Quinto si Papa potest, cum paucis quibusdam statuere, quæ sunt fidei, ergo frustra congregat concilium. Dicitur, quod non est frustra, neque tamen congregatur ad plenioram autoritatem, sed unionem, & ad maiorem solemnitatem, ac alijs de causis. Sexto, si Prælati omnes non tenen-

tur interesse cõcilio, quare reprehenditur, de contemptu, ut habetur, cap. quo dicitur de elect. Ad quod respondeo, quod si uocati renuunt venire, tunc arguuntur quasi contemptores.

48. Qui ergo uocandi sunt Patres ad Concilium? Quas exigit Prælati conditiones, ut sine scandalo, concilio interesse possit, assignat Doctores, & quatuor requiruntur. Sapiencia, uita sanctitas, experientia, & zelus. Hoc dixit Constantinus Imperator scribens Agapitoni Papæ pro sexta synodo. Adhortamur uestram paternam beatitudinem, per præsentem nostram piam sacram dirigere viros uiles, & modestos notitiam habentes &c. Debent ergo ad eam sapientia respicere, ut sint aliorum lumen, & splendor, ut ex Dionysio. dum. 7. q. 1. Conuenientibus. Secundo, uita sanctitate debent polleere, & uere eorum congregatio dicere in consilio iustorum & congregatione. Tertio debent esse experti, ex qua prudentia gignitur, nam qui non est expertus pauca recognoscit. Eccl. 24. Quare debeat habere zelum Dei, & uere dicere zelus domus tuæ comedit me. De hoc zelo legimus, Iud. 20. Congregati 400. milia, dixerunt, quod non redirent domum, donec uiscerentur scelus commissum in uxorem Leuitæ in Gabaa. Hæc ergo ad uerum Pastorem, ac Concilij iudicem requiruntur. Obijciunt. Primo, exemplo Apostolorum in quo Concilio fuere omnes. Iam diximus, quod non omnis ritus Apostolorum est omnino à nobis obseruandus, nam baptizabatur in nomine Christi, communicabant sub utraque specie, & alia, Paulus circumcidit Timotheum, erat tunc Ecclesia incipiens, ac nec eadem puer facit, quando factus est uir, sed enacuat, quæ erant paruuli. ait Apost. Quando tamen agitur contra aliquem tunc potest admitti. Turrecr. li. 3. c. 15. & 19.

49. Trullana synodus est ne authoritatis? Ambiguum semper mihi fuit, alteram partem condemnare, & consulenda esset sedes Apostolica de hoc, nam sunt ex utraque parte ualidissima argumenta. Quod enim non sit authoritatis probatur. Primo, quia dicit Synodus quinta non fecit canones, ideo nos facimus. Hoc autem non erat munus suum. Secundo, quis conuocauit illam. Tertio, quis approbauit. Quarto ex eius nomine damnatur. Nam appellatur quinisexta, nec

nec sexta, nec septima, sed quasi monstru quoddam, quinisexta. Quinto, synodus uocatur ad hæresim tollendam, vel confutandam, hæc uero, tantum fuit ad condendos canones, & quid opus erat tot Patribus à proprijs sedibus Cypri ad condendos canones, non erant tot Apostolici. Niceni. Ancyrani? Imo uero nec sexta synodus uoluit Ecclesiam onustam discere, nec aliquem, uel paucos edidit. Sexto, in canone secundo confirmat, & approbat can. Apostolorum, quod tamen adhuc pro explorato omnino non habet, quia nominat tertium librum Machabæorum, de his supra. Septimo, eodem canone, comprobatur dictum Cypriani de rebaptizandis hæreticis, quod fuit olim ab uniuersa Ecclesia explosum 8. can. 3. dicitur esse multum rigor in Eccle. Rom. non posse bigamum ordinari, & contrarium decreuerunt. Octauo, can. 13. iubet, ut Hypodiaconi, Diaconi, Præbyteri à suis legitimis uxorijs non separentur, quod est contra Rom. Ecclesiam statutum. Nono, can. 15. contra Ecclesiam Rom. insurgit de ieiunio, & ait. Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate, in sanctis quadragessimæ diebus in eius Sabbatis ieiunare, præter Ecclesiasticam traditionem, sanctæ synodo uisum est, ut in Romana Ecclesia si quis fuerit inuentus Sabbato ieiunans, clericus deponatur laicum segregetur. Hæc illi per totum canonem, & quis confirmauit hoc? Decimo, can. 62. Præcipit præter sabbatum, & Dominicam, nullas nouas Hostias consecrari, sed ut apud nos, in die Parasceues conseruari, quod Romana Eccle. non approbat. Undecimo, can. 67. Damnat, qui suffocata comedunt. At Latini Decretum Hierosolymitanum quo ad breue tempus seruari exponit, quando Iudæorum, & gentium Ecclesia coalesceret, & sinagoga cum honore sepeliretur. Non ergo sunt authoritatis. In hoc Gratianus deceptus est. dist. 16. cap. placuit. & c. quoniam. de consecr. c. Iacob. dist. 1. & dist. 2. de consecr. c. didicimus. & 27. q. 1. c. si quis Episcopus. Quibus locis attribuit canones Trullanos sextæ synodi. Turrecr. itemque cõfusus est diligentia Gratiani errant, de atate, & qual. ordinandorum, cap. a multis, qui tribuit hos canones sextæ synodi. Hoc fecit D. Thom. sequendo Gratianum, & alij multi. Hos sequuntur mordicus Græci.

Hanc sententiam probat Anastasius Apostolicæ sedis bibliothecarius, in præmio 8. synodi, de quo dicitur dist. 63. cap. 2. Eiusdem opinionis est Theophanes Græcus Historicus. Humbertus Syluestr. Episcopus candidæ Apocrisarius Leonis Noni. Probantur etiam ex subscriptione. Vbi Iustinianus I. subscribit, postea, qui interserant sextæ synodi, nec numero pares, nec nominibus similes sunt. Beda etiam de natura rerum lib. cap. 67. Affirmat Sergium noluisse subscribere requisito à Iustiniano his Decretis. Platina in uita Sergij ait, noluit approbare hos canones. Unde Iustinianus misit Romam Zachariam, ut uictum Sergium ad se traheret. Hæc Platina. Et idem in uita Ioannis VII. qui fuit tempore eiusdem Iustiniani ait. Quod misit duos Metropolitans Romam post mortem Sergij, ut adhortarentur Ioannem, ut quæ de Homosion credunt Orientales, idem Occidentales sentirent. At homines re infecta ad Imperatores misit. Ex his ergo probatur, quod non sint authoritatis.

Qui hanc sententiam sequitur respondet obiectis alterius partis. Arguit itaque primo, quod sint authoritatis. Septima synodus recepit eos, & est Tharasius. Respondeo, quod utitur uno Canone contra Græcos, quod imagines sint adorandæ, nec sequitur, quod omnes approbet. Nam & Dicitur Paul. citat uerba Menandri Arabi, & Epimenidis, nec per hoc omnia adita ab eis approbat, sic Concil. septimum, nec tempus erat ea confirmandi. Nam nec erat altercatio, an Trullana synodus, probanda esset, sed an essent Imagines uenerandæ. Quæ ergo dicebantur in Concilio illo à priuatis hominibus, nè noua lites suborirentur illa dissimulata sunt sapienter à Patribus, quia non erat controuersia de eis. Imo si paganorum, ut licet exemplo, quanto magis illo. Secundo Concilium Florent. Act. quinto. Citat hos canones. Respondeo, quod hoc non adeo clarum est, nam nominat, quæ in sexta synodo sub Constantino Patre Iustiniani sunt adita, ut patet Act. 17. Quæ, quoniam apud Trullum Regium Palatium, celebrata est, quod de ea dicitur, affirmari uidetur; de ea, quæ apud Trullum fuit, Tertio Gratianus, Innoc. Adrianus. D. Tho. citat hos canones. Dixi iam, quod Gratiani error

fuit erroris causa omnium. Quarto, Nicolaus primus scribens ad Michaelem Imperatorem, utitur autoritate horum Canonum. Ex dictis patet solutio. Nam & aliorum utimur dictis ad rem nostram confirmandam quomodo modo non sunt contra fidei. Quinto, Adrianus recipit dist. 16. cap. sext. De cons. distinctione tertia capitulo sextas. Hoc eadem uia soluitur. Dicitur secundo, quod uerba illa sunt Tharasi ad Adrianum, & non Adriani ad Tharasium, ut Gratianus existimat. Tharasius ergo recipit, ut patet Act. 3. & 2. sept. synodi. Adrianus utitur contra eos, ut proprio mucrone confodiat. Et sensus est, si uos recipitis Canones illos, uadiuinos. Cum Canon 82. Imaginē Christi venerādā esse uelit, quare modo imaginem depugnatis. Hæc sunt quæ probāt, hæc soluta.

Concubina.

Concubinam tenere, non est peccatum. H A E R. Non est hereticus, qui tenet concubinam, nisi aliud addatur, sed si quis sibi, uel alteri se ad hoc sine latali crimine posse fieri, erit hereticus. Quantum uero peccet, & graue sit peccatum. Trid. synodus demonstrat. sess. 24. capitulo octauo, & Chrysost. sepius inter alios inuehit in concubinarios. Concubina uero Patriarcharum erāt uxores, quæ ad finem principale matrimonij, ut prolem habent, nō autem quæ ad secundarium, quod est regimē familiae. D. Tho. 4. dist. 33. q. 3. c. Et hoc fuit ex dispensatione Dei. Pro conciliatione itaque animæ aduertendum est, quod concubina dicitur dupliciter. Primo proprie, pro ea quæ ad usum uerereum illegitime tenetur. Et sic non licet. Secundo pro ea quod non est principalis uxor, & sic Patriarchæ habebāt concubinas, erant enim matrimonio coniunctæ, sed quia non erant principales in regimine domus dicebantur concubinae, eo quod erant in eis principales uxorū. Sic Agar, & Cetura, in domo Abrahæ, & Baia, & Zelphā ancillæ Rachel, & Liæ. Hinc peccauit Salomon, quia habebat plures concubinas ex aliena etiam natione. Quod nō erat permissum, nisi habere plures uxores. Nec tamen cum omnibus dispensabat Deus, sed cum illis, qui eis bene utebantur, & caste, & quando erat necessarium. Sic scribit Palud. quarto, distinctione trigesima

ma tertia quæstione 1. tertio. Scot. distinctione trigesima nona. Basilic. quarto distinctione trigesima secunda, quæst. octaua, & communis est Theologorum opinio. Ferr. tertio cont. Gent. capitulo 125. Quod uero concubinam uocet uxorem scriptura elicitur, ex capitulo decimonono. Iud. 5. & uigesimo, de uxore cuiusdam leuitæ.

Concupiscentia.

Concupiscentia per baptismum remouetur, & extinguitur. H A E R. E. Non solum, quod in nobis est pugna quotidiana manifeste conuincit remanere concupiscentiam. Verum, & D. Paul. dixit. Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ &c. Et alibi. Caro concupiscit aduersus Spiritum. Et cum Dominum sepius rogasset, ut ab eo auferet stimulum carnis, ei fuit responsum, sufficit tibi gratia mea. Et ad Rom. sexto nos admonet dicens. Post concupiscentias tuas nē eas. D. Iacob primo. Vnusquisque tentetur à propria concupiscentia sua abstractus, & illectus. D. Aug. lib. 2. de peccatorum meritis, & remiss. capitulo 30.

Concupiscentia nunquam est peccatum. H A E R. E. T. Duo potissima præcepta decalogi uentant concupiscentiam, ne quis uxorem ac rem alienam desideret dicens. Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum &c. Deut. quinto. Et Eccl. uigesimo quinto. Ne respicias in mulieris speciem & non concupisças mulierem in specie. Matth. quinto. Ego autem dico uobis, qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est eam, in corde suo. Ad Rom. decimotertio. Non concupisces. Iacobus primo. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum, uero, cum cōsumatum fuerit peccatū generat mortem.

Concupiscentia est ipsum originale peccatum. H A E R. E. T. Si per baptismum tollitur, ac deletur peccatum originale, & remaneat concupiscentia ut demonstratum est, certe unum non erit aliud, sed fateri opus est, ut distinguantur inter se. Concupiscentia namque est appetitus delectabilis, uel delectationis in appetitu sensitino, & est in concupiscentia, quæ nec per gra-

gratiam remouetur, quia nec tunc sensus obedit rationi, sed tamen moderatur, quatenus homo plus excitatur in gratia, & aliquo modo est contraria, & aliquo modo non ipsi gratia, & ideo statimul. D. Thom. pri. secundæ quæst. trigesima tertia 1. Bona. secundo distinctione trigesima septima qui prima.

Concupiscentia semper est uere peccatum, & illa quæ remanet post baptismum. H A E R. E. T. Cū omne, quod uere ac proprie est peccatum per baptismum remouetur, alioquin nec filios Dei non gigneret, profecto, nec illa concupiscentia est peccatum. Quod sic expono. Concupiscentia dicitur tripliciter. Primo pro appetitu uegetabili, quæ est à fomite, & inordinata, & est à corruptione originalis culpæ & talis non est peccatum, quando enim caro concupiscit, & ratio resistit non est peccatum, alias esset peccatum illud Diui Pauli. Caro concupiscit aduersus spiritum &c. Nec totaliter ligat rationem licet obnubilet.

De qua D. Aug. libro primo capitulo decimotertio contra Pelag. & libro primo de nupt. & concup. Modo uero loquendi dicitur peccatum, quod peccato facto est, cum iam in regeneratis non sit ipsa peccatum. Sicut lingua uocatur loquutio, quam facit lingua, & scriptura, manus uocatur, quam manus ipsa facit. Item uocatur peccatum, quia peccatum si uincit hætenus. D. Augustin.

Condormientes.

Condormientes dixerunt posse uiros, ac feminas licite simul dormire. H A E R. E. T. Quis non uidet dum quispiam igni appropinquat, quod eius calorem sentit, quis solis calore non calefcit, si scandala, ac omnia, quæ ad malum inclinant, sunt à uiro probè remouenda (nam plus satis sunt proni sensus hominum ad malum) quomodo non etiam ea quæ aperte sunt ruine causæ. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Eccl. 3. Quare David uir Sanctissimus Dominum deprecatur. Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem, & alius cōqueritur mors intrauit per fenestras meas. Puto ergo ad hoc licere condormire cum muliere, quod si Angelus, de Cælo hoc dicit

eceret, non obtemperarem, quia esset in Angelum lucis transformatus.

Confessio.

Confessio auricularis facta Sacerdoti, inueniuntur esse humana. Luth. H A E R. E. T. Erasmus etiam & si profiteatur dissentire a Luthero, tamen ei adhæret.

Confessio ergo diuino instituto, non hominis placito data est.

Antiqua enim, ne dum noua lex eam sepius nobis præcipit. Et Iudæis Sacerdotibus est præcepta. Leu. decimosexto e. Et exigit Deus peccatorum expiationem, & confessionem antequam expiari possit. Num. quinto. Et tandiu nos affligit, quandiu fuerint expiata peccata nostra. Leu. uigesimo sexto f. Confessionem etiam inter gentem futuram post susceptum ab ipsis Euangelium prædicitur secundo Regum uigesimo secundo d. De confessione David habetur secundo Regum decimosexto, & Psal. quinquagesimo. Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Tibi soli peccavi. Et Psalmo sexto. Confitebor tibi Domine, in toto corde meo, & si sciam de confessione laudi accipi posse.

In noua uero lege habemus à Chro Domino Ioan. uigesimo dictum fuisse discipulis. Quorum remissis peccata remittuntur eis.

Lægitur etiam eos, qui à Domini præcursore baptizabantur confiteri peccata. Nam dicitur, & baptizabantur ab eo in Iordane confitentes peccata sua. Et D. Ioan. capitulo primo si confiteamur peccata nostra fidelis est, & iustus Dominus, ut remittat nobis illa, & emundet nos ab omni iniquitate. Et D. Iacob. capitulo quinto. Contemini alterutrum peccata uestra. Vel si hæc testimonia non sunt satis, huic saltem hæretici acquiescant, quod incredibile uidetur, hominum genus, tanto oneri ceruicem subiecisse, se humano Consilio constituta.

Concilium Flor. in doctrina de sacramentis.

Secunda est oris confessio. Triden. sess. decimaquarta capitulo quinto, & Canon. quarto, & Can. 6. uetustissimus est modus sic confitendi, unde in hist. trip. libro nono capit. trigesimo quinto traditur antiquitas fuisse

fuisse ut presbyter quidam honeste conuersationis; per Pontificem constitueretur, qui celare deberet ea, quæ per confessionem à plebe, sibi clanculo detegerentur, inquit Sozomenus. De hac Leui. 5. dicitur. Agat penitentiam pro peccato. Hæbraicus Textus habet. Et confitebitur peccatum, quodd peccauit. Cyrillus ex eo loco deducit confessionem, quam D. Petr. 2. cap. 2. Comparat vomito. De confessione loquitur Clemens in Epistola, ut Turrianus citat. cap. 19. Diony. Areopag. de Eccl. ca. 5. Hier. cap. de pie defunctis. Epistola ad Demophilum. Cyprian. lib. 3. Epistola. 14. Ad Exomologensium veniant, & manus impositionem Episcopi, & Clerici communicationis accipiant. & c. infra. Non dum manu eius ab Episcopo, & Clero imposta Eucharistia illis datur, cum scriptum sit. Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini. Hoc idem Epistola 3. ad Corintheum lib. 1. & li. 3. Epistola 18. & serm. 5. de lapsis. Confiteantur singuli quæso vos fratres delictum suum, dum adhuc, qui delinquit in seculo est, dum admitti eius confessio potest. Athan. in serm. super illud. Ite in Castellum. Basil. quæst. 288. in regulis breu. & q. 229. & Epistola 3. Canonium ad Amphilochem. can. 73. dicit ergo primo loco. Necessarium videtur his, quibus dispensatio mysteriorum Dei commissã est, confitenda esse peccata. D. Aug. millies, & ex lib. 50. Homiliarum, Homil. 50. cap. 10. Implicatus ergo tam mortiferis vinculis peccatorum detrectat, ac differt, aut dubitat confugere ad ipsas clauas Ecclesiæ, quibus soluat in terra, ut sit solutus in Cælo & c. Leo Mag. Epistola 91. ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum, Quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit. Multum enim vtile, ac necessariũ est ut peccatorum reatus, ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluat. Petr. Dam. Epistola prima in fine. Licet ad dubitans auricularie subloquês, quin decim sibi annos penitentiam indixit. Maximus. Centuria 4. cap. 62. Posterior (de confessione loquitur) autem fieri dicitur, ad arguenda, & examinanda, quæ perperam gesta sunt. Cyrillus lib. 3. super Leuit. Chrysost. Hom. 3. super Matt. Hoc etiã

Amb. D. Hierony. & scholastici omnes statuunt. Nisi quodd D. Bon. dicat quodd confessio fuit à Christo inuata, ab Apostolis instituta, & à Iacobo Hierosol. Episcopo promulgata, quod Scot. reprobat. Nam sacramenta fuerunt à Christo instituta. Biel. 4. dist. 17. prima. art. 1. Nituntur probare aduersarij, quodd Confessio auricularis, non sit iuris Diuini. Nã Hectarius, vir Sanctus Episcopus Constantin. eam abrogauit, ut dicitur in Hist. Zozomeni. Respondetur primo, quodd historia illã Ecclesia omnino non recipit, quã mœtatur multoties, ut testatur D. Grego. Epistola. 195. Dicitur secundo quodd historia Zozomeni cum Socrate conferenda est, qui lib. 5. cap. 19. ait. Visum est tempore Theodosij, & Siricij Pape, quo Hectarius erat Episcopus Constantin. Presbiteros, qui erant penitentibus in Ecclesia deputatis eos tollere. Hic ergo sensus historia, qui si omnino remouere voluisset, alij restitissent, & obiurgatus fuisset. Adhuc D. Chrysost. Hom. 2. in Ps. 50. & Hom. 4. de Lazaro, dicit non esse peccata confitenda. Respondeo, quodd D. Chrysost. non loquitur de Confessione sacerdotali, sed de ea, quam Nouatus introduxit, nempe, ut quilibet alicui peculiari tantum confiteretur Sacerdoti, & ille publicè enormia peccata in Ecclesia refererebat, hanc ergo confessionem, quæ libertatem admittit Chrysost. damnat. & sic tolluntur obiecta Caluini.

² Confessio, nõ Sacerdoti, sed soli Deo est facienda. H A E R E. Non fat fuit Luthero Confessionis incommoda recensere, quibus homines, a confessione remoueret, quàm etiam deterrere. Fugiant enim mortales sponte molestias, qui falsa specie veritatis adducuntur ad rem grauem excutendam, quàm ut sequantur patrum vestigia, ac eorum monitis pareant. Et si ergo sensus onus graue videatur, nihilominus pura mente seruanda, & cõstanti animo retinenda est. Quod vero sacerdotibus sint peccata ore tenus explicanda, ex loco illo, quo Saluator dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. & D. Iacob. dixit alterutrum & potestas ad quid sacerdotibus data, nisi eis deberent homines exponere. Hoc Doctores omnes, sic interpretantur. Cypr. ubi supra. Et remissio facta per sacerdotes apud

apud Dominum grata est. Basil. etiam ibi. Inueniuntur apud Sanctos, confessi esse peccata sua. D. Aug. sine causa dicitur est. Quæ solueritis in terra, soluta erunt in celo. Siemus, ergo, & adhæreamus firmissimo scopulo, licet hortatur Sancta Synodus Trid. contra hos nouatores, Quorum obiecta solgere superest, ut absoluta sit tractatio.

Obijciunt.

Primo. Confessio tantum, quæ Deo sit habetur in scriptura, & non auricularis. Dicitur, quodd Deo primo homo confitetur, & sacerdoti tanquam ministro, ideo dicit. Confitemini alterutrum. D. Iacob. prim. & decem leprosis dictum fuit, Ite ostendite vos sacerdotibus. Luc. 17. & Matt. 8. de leproso sanato. Hoc & in veteri Lege fuit figuratum. Leu. 13. Ut si quis in cute, aut carnes diuersos colores haberet, adducere tur ad Aaron Sacerdotem, uel ad vnum quemlibet filiorum eius. Quid illud. Quorum remiseritis peccata. Sic Apostoli tantum compunctos absoluebant. Act. 2.

Secundo. Est contra libertatem nostram, ut quis alteri sua secreta detegat. Dicitur quodd est contra libertatem carnis fateor, sed secundum Spiritum. Tertio. Caiet. super Ioan. cap. 20. scribit, quodd licet fuerit à Domino instituta Confessio, non tamen auricularis. Respondeo, quodd licet apertus non sit modus in facris litteris, tamen cum dicant, quodd confiteri sit necesse, profecto non nisi ad aures erit ista confessio, cum sit alterutrum debeat esse, ideo deceptus est Caiet.

³ Confessio est superflua, si adsit contritio. Vult cl. Vs. H A E R. Hic error proprio mucrone molefcitur, nam implicat ex terminis contradictionem. Quid (oro) aliud est contritio, quàm confessio in uoto, & quomodo subsistit contritio sine confessione cum illam necessario connotet, nec sine ea esse possit. Is enim contritus est, qui dolore gemit peccata, cū deliberato actu confitendi, & quis negat contritionem esse confessionis præuiam, immo sine confessione non est contritio. Ex manifestis terminis omnia sunt certa. Si ergo admittit quis contritionem, confessionem amplius negare non est tempus. Quod ve

ro non sit superflua, ex eo probatur, quodd sine sacramentis nõ est locus salutis tutus. & D. Aug. docuit in superioribus. Origen. Hom. D. Thom. 4. Cont. Gent. cap. 172. Impugnãt Caluinus authorit. Chrysost. Hom. 2. in Psalmum 50. Non dico, ut confitearis. Cõseruo uoto, sed dicit Deo, qui curat ea, & alibi pluries, ut meminit Sixtus, Annat. 175. Hoc etiam dixit Ioan. Calsianus lib. 20. Collat. cap. 8. qui Chrysostomum discipulus fuit. Quod si verecundia retrahente, reuelare peccata tua coram hominibus erubescis, illi, quem latere non possunt, confiteri ei iugi confessione non desinas. Hæc Calsian. Magister. Sent. 4. dist. 18. exponit, quodd est sensus, quodd ubi crimen est occultum soli Deo confessione secreto dicere. Sixtus exponit, non de secreta confessione, sed de confessione illa theatri, & publica quæ pars est publicæ penitentis, quam olim publice pro enormibus flagitiis facere solebant, coram Episcopo.

⁴ Confiteri omnia, & singula peccata mortalia, non tenemur. Luth. Eras. H A E R. Quid aliud est, si omnia peccata confiteri non est necesse, quàm fide ad sacramenta accedere. In hoc Luth. imitatus est Armenos afferentes, quodd generalis confessio peccatorum, absque speciali fat erat. Quæ hæresis confutatur. Primo. Flor. Concil. dicit. Quorum memoriam habet. Concil. Triden. sess. 14. cap. 5. & Can. 8. Et de pen. & remiss. omnis vtriusque sexus, & dicit quodd omnia sua peccata.

Obijciunt.

Primo. Tantum id, præcipitur, quodd est possibile. At omnia confiteri, non est possibile, quia non recordamur. Delicta quis intelliget dixit Dauid. Ergo non tenemur. Respondeo, quodd ueteres interpretantur illum locum Dauid, de leuibus peccatis, sic D. Hierony. Augu. Theodoretus, Calsiodorus. Dico secundo, quodd satis est, quod faciat quod in se est, & suam adhibeat diligentiam. Nec hoc est impossibile, quia est de actionibus nostris, & debet certa, pro certis, dubia pro dubiis dicere, nec satis facit confessioni, qui dubitat esse in sacrilegio, & non confitetur. Secundo. Si omnia confitemur, nihil relinquimur diuinæ

vinæ misericordiz. Dicitur, quod imo omnia in manu diuinæ misericordiz præsentamus. Tertio omnia opera nostra sunt damnabilia, non iatres in iudicium cum seruo tuo Domine. & alibi. Omnis homo mendax. Respondeo, quod loquitur de operibus, ut nostra sunt, non ex Dei gratia, qua merentur vitam æternam. Reposita est mihi corona iustitiz. Totum ergo hominem saluum fecit in Sabbato.

5 *Confiteri omnia peccata venialia presumptuosum est.* HÆR. Non est necesse absolute (vt cum schola loquar) confiteri venialia, at si quis ea assumit pro materia confessionis tenetur explicare. Et ne dum, est presumptuosum, sed Religiosi, & qui timorem filialem præ oculis habent omnia confitentur. Nam & si non sit præceptum est tamen confitendum, consilium vero est de actulicito. Rursus, qui minima negligit paulatim defluit, ideo ea confiteri saluberimum est. Contra tantum mortalia, confitebantur in primitiua Ecclesia, vt dicitur 1. Corin. 2. Si quis inter vos est fornicator, aut auarus. Obseruemus & nos eum morem. Respondeo quod D. Paul. non loquitur de confessione. Caiet. in quolib.

6 *Confessio informis est ne iteranda?* Confessio duplici causa poterit esse informis. Primo, quia aliquis tacet peccatum ex verecundia. & tunc iteranda est. Confessionis est informis ex defectu contritionis, puta, quia non dolet summopere, est ualida, probatur, quia habet omnia requilita ad Sacramentum hoc. Contra, non potest absolui impenitens. Respondeo, quod quia Sacramentum est fructuosum sortietur effectum, ex diuina dispositione, quando erit dispositus sicut qui sicte ad baptismum accedit recedente fictione sortitur effectum suum. Hoc totum est ex diuina bonitate, licet arrectur tempus ad confessionem. Secundo non adest contritio, ergo nec poterit esse confessio. Dicitur, quod duo sunt in contritione uelle compensare, & charitas informans illud uelle, sufficit contritio primo modo in confessione, secunda uero contritio non est necessaria, nisi ad consequendum effectum nostrum. & ista confessio erit integra ex intentione, sortietur suum effectum. At si fuerit tantum crassa, aut supina, discussio erit iteranda, vt sunt illi, qui tantum superficiali quadam uelleitate ac-

cedunt ad Sacramentum. Tertio non coniungitur Christo, ergo non erit uera confessio. Dixi quod tempore suo erit in gratia, & quando erit dispositus. Qui ergo non sic dolet de peccato, ut de summo odibili, non habet charitatem, ideo quando sic confitetur dicitur confessio informis, non tamen iteranda, quia habet alteram partem contritionis, quia dolet.

7 *Confiteri occulta non tenemur.* Iacobitz. HÆR. Non est ab hæreticis uniuersalis sermo restringendus. Cum ergo Dominus dixerit. Quæcunque solueritis, non debent ad publica tantum arctare orationem. Item in tantum est actus iudicialis confessoris, quatenus, quis sponte se subiicit. Rursus Concil. Flor. & Trident. eodem loco. cano. 7. Etiam occulta inquit. Nec hoc est Ecclesie præceptum, sed Saluatoris, & sic ab Ecclesia declaratum.

8 *Confiteri priuati, non est à Deo institutum, sed tantum publice, de publicis delictis.* HÆR. Si occulta peccata sunt confessorio exponenda profecto non publice, sed priuate. Nec tantum publicus peccator, sed priuatus eget solutione. & de utroque peccato interpretatur Ecclesia præceptum Domini.

9 *Confessor non est iudex, sed purus minister.* HÆR. Si eius est iudicare inter lepram, & lepram, quomodo non erit iudex. si Ecclesia habet clauas authoritatis, quomodo confessor non erit iudex. Hoc statutum est in Concil. Trid. sess. citata. cano. 9. Hinc Sacerdos quandoque iuste negat absolutionem.

10 *Confiteri possumus unicuique iusto, tam uiro, quam mulieri.* HÆR. Prima heresis erat Waldensium, secunda Lutheri. Videas Lector quam ueritate hæretici querant homines à confessione reuocare. Waldenses in Concil. Auion. per Ioan. XII. sunt confutati, & in Constantien. per Martinum V. & uterque hæreticus per canonem Concilij Trid. reijcitur. can. 10.

11 *Confiteri semel in anno non tenentur omnes Christiani.* HÆR. Qui Ecclesie inficiatur, nec obedire ei uoluerit, sed contemnit, erit hæreticus, ut etiam ex sequentibus demonstrabo. Cum ergo statutum ab ea sit, ut quisque semel in anno confiteatur omnis utriusque sexus, de poenit. & remiss. q. consulto alteram partem affirmauerit, ac docuerit, iuste puniri poterit, sunt tamen, qui

qui contendant eam, qui careat mortali peccato, non teneri cōfiteri, neque ad hoc præceptum. Sed illi præcipitur, qui est in mortali, huius sententia est Caiet. Nam hoc tantum instituit Dominus, & Ecclesia dicit omnia peccata sua, quod de uenialibus, nõ potest intelligi. Et addit, quod careat sepultura, quod non fit pro uenialibus. Et sensus extrauagantis est. Omnis utriusque sexus, teneatur confiteri, id est si indiget confessione. Et obligat (neminem excipiendo, qui sui sit iuris, a communionem) omnes, at non ad confessionem. Hinc soluitur obiectum aduersariorum. Qui dicunt, quod ex præcepto Ecclesie tenetur confiteri uenialia quando caret mortali. Hoc enim falsum est, neque ecclesia ad id nos obligat. De Religiosis tamen aliud est iudicium, quia ex statutis suis sunt obligati ad bona supererogationis etiam si non sint in mortali, ut de Monachis, nigris habetur in Clem. Ne in agro Dominico. &c. Qui ergo teneatur, sic putat Caiet. in quolib.

12 *Confiteri etiam pluries, nisi in Confessionibus generalibus, superstitiosum est.* TEM. Sunt uiri doctissimi, inter quos Scot. 4. dist. 18. qui affirmat, quod ex parte clauium, nullum fructum consequitur, qui semel confessa, iterum confitentur. Tutius erit dicere, quod si non apponat impedimentum, consequentur fructum. Nam causa non impedita semper producit effectum, at sacramenta sunt causæ. Ergo suum effectum producent. Si ergo non dant gratiam, causant saltem gratiæ augmentum. Argumenta uero Scoti, sunt. Primum, materia est eadem semel confessario explicata ad quid ergo iterum repetere. Respondeo, quod est eadem materia remota, quæ sunt peccata, at non est eadem propinqua, quæ sunt actus poenitentis, ideo super hanc non iam materiam cadit absolutio. Secundo. Iam est absolutus ergo erit superstitiosum petere absolutionem. Dicitur, quod si sacramentum hoc unicum tantum haberet effectum, tunc esset superstitiosum iterum querere pro illo, at non tantum illum habet, sed alios, nempe gratiæ augmentum, & sanare ab imperfectio nibus, sana me Domine, & sanabor, & sicut sacramentum extremæ uctionis peccatorum reliquias, quæ ex negligentia, uel ignorantia sunt, tollit, sic confessio corpoream excutit, ac negligentias. Tertio, non est liga-

tus, quid ergo absoluit, quid iudicat confessor? Dicitur, quod satis confessori, quod poenitens suo iudicio se submittat, & dicat hoc uel illud commississe. Quarto, centies ergo poterit repetere, & sic centies percipiet fructum, quod est ridiculum. Dicitur, quod si pio animo, & ob amorem erga Deum repetit fructus iniquitates, non est ridiculum, sed pii affectus fructus ergo Dominum non dico centies esset nimia sollicitudo, nec reperitur qui hoc centies fecerit. Atqui sapius eadem confitentur, quia forte dubius est, de dispositione sua, non erit culpandus, si ea iterum confiteatur. Quinto, sententia semel à confessoro lata non reuocatur. Dicitur, quod confessor, non absoluit reuocando poenitentiam, sed quia ille poenitens se submittit accipit. Sexto, in iudicio non repetitur actus, ergo neque in confessione, quæ est iudicialis actus. Dico, quod non est idem iudicium de utroque actu, est quidem similitudo de utraque, at non identitas, nam in iudicio fit repetitio cum damno, ac contra partis uoluntatem. In Confessione uero nemini fit iniuria, & poenitens sponte accedit. Nec est humanum iudicium eos fructus habet, quos confessio. Caiet. in quolib.

13 *Confessio non confert gratiam.* Luther. HÆR. E. T. Dubitandi locus amplius non est, quod confessio non conferat gratiam, sicut & alia sacramenta, quandoquidem ex Decreto Tridentini Concilij, hoc certum est, & probatur ab omnibus Theologis.

Nam si quæcunque soluit confessor, sunt soluta in Cælo, quomodo non confertur gratia? Diuus Thomas equat confessionem baptismi, quo ad aliqua, quod sicut recedente fictione, consequitur effectum baptismi, qui sicte accedit, sic qui ad confessionem. Ferr. quarto contra Gentiles, capitulo 72.

14 *Confiteri raro melius est.* Sapit hæresim hoc assertum, & apud talia proferentem uile seunt sacramenta, & forte male sentit de eis, & quæ ex natura sua sunt laude digna, iste damnat. Quæ nostram cum Deo amicitiam seruant, iste aspernatur, quanto itaque frequentius, ad sacramenta, animæ medicamenta accedimus, tanto magis deuotio excitatur & meritum augetur. Et sicut, quæ corporeæ uitæ proficua sunt, auide querimus, quare quæ ad

uitam eternam conducunt frequentius non sunt repetenda. Hoc sancti facere, hoc tiri probi obseruerunt, sed tepidi reuerunt.

15 *Confiteri possumus cuiusque Sacerdoti, nec ab aliis quid aliud est expectandum.* Luth. H A E R. Multos hac in re deceptos legi asserentes, quod quam primum, quis fuerit sacris Sacerdotii initiatus, possit confessiones audire. Nec distinguunt inter potestatem ordinis, ac iurisdictionis, quod est erroneum. Potest summus Pontifex, possunt Pontifices omnes, possunt, qui ad curam animarum admittuntur, nil ultra expectando confessiones audire, quia sequitur potestas iurisdictionis necessario potestatem ordinis, at in aliis minima, sed expectanda est, ut quae à superioribus obtineat. Hoc exigit ordo Hierarchiae Ecclesiae, ut inferior à superiore pendeat. Petro tantum data fuit potestas iurisdictionis in omnes. Tibi dabo claves, alius uero mediare, uel immediate. Et tantum dictum fuit. Pafce oues meas. Non tam loquor in casu necessitatis, tunc enim legi non est astrictus, ubi necessitas cogit. Hoc communi assensu scribunt Scholastici in 4. Ferr. ubi supra. Contra hunc errorem est Concil. Trid. sess. 23. cap. 15. Quod uero requiratur iurisdictione ex eo probatur, quia est actus iudicii. Hinc est, quod Papa & si nullum habeat superiorem, se subicit iudicio confessoris. Haec tamen iurisdictione non exigitur in uenialibus, nam potest ab eis simplex sacerdos absoluere. Nec per hoc potest ab excommunicatione minori absolueri, contracta per peccatum ueniale, quia requiritur iudicium. Nec uerum est, quod Sacerdos, ut Sacerdos possit absoluere, uel hoc poterunt unquam probare, sed quando data est eis iurisdictione. Caiet. In quolib. Hae ex Concil. Lat. exp. 21. & Flor. & Tridentino.

16 *Confiteri sat est, in confuso non species peccatorum, numerum, uel circumstantias.* H A E R. Sunt quidam tam rudis ingenii, qui affirmare audent, sat esse, quandam crassam, ac supinam diligentiam, & examen, nec opus esse numerum determinatum, uel indeterminate exponere. Quorum temeritas ex eo arguitur, quoniam non poterit iudex iudicare incognita. De specie, uero affirmant Doctores omnes, quod necesse est confiteri. Vt si fuit blasphemiae, uel irae peccatum, uel

Negromantiae. Quae ergo in iudicio faciunt differentiam, sunt explicanda, at quae non inducunt, non opus est aliam speciem recensere, ut sunt omnia peccata gula, & diuinationis. Nam tunc sat est dicere, peccavi in Negromantia, quod fuerit aqua uel igne, non uariat speciem. De numero etiam scribunt, quod satis erit explicare promptitudinem, & in numero uerisimili, si plus non potest, nec recordatur. Reus etiam tenetur se accusare de omnibus, & sic falluntur confessores caeci, & etiam contentes, dum plus exigunt à penitente, quam praestare possit, ut erit meretrix, uel alius, qui pluribus annis, sic uixit, nec numerum explicare potest. De circumstantiis, supra loquuti fuimus, & quando uertitur infamiam alterius, uel damnum, debet penitens tacere, quod potest, & omnem cautelam adhibere ne alterius peccatum reuelet. Quod si aliter facere non potest tunc si circumstantia est utilis confitenti, & alteri debet confiteri, at si damnum emergit minime. Nec alia persona est manifestanda. Quando uero reuelatur, persona ut puta quis commisit incestum, & non est, nisi Parochus, cui confiteri possum, nec alia est copia confessoris, tunc satis erit contritio, nec tenetur reuelare, quando uenit in cognitionem alterius, & cum aliena iactura sed querat, & faciat quod potest, ut alium habeat Confessorem, ut occultare habitum, simulare se & familia. Ex his patet solutio eorum casuum. Vt si quis occidit nepotem Parochi, & res est occulta & penitens non potest alteri confiteri tacere tunc poterit, tanquam non habens copiam Confessoris. Similiter, si fuerit puella honesta, quae amore capta sit ipsius Parochi, nec habet, quomodo alteri confiteatur, tunc sat erit explicare peccatum sine circumstantia. De his D. Tho. 4. di. 16. q. 3. Palud. dist. 21. Caiet. verbo, Confessione conditione tertia. Armilla verbo, Circumstantia. §. 11. & Soto in 4. sent. De circumstantiis etiam statutum fuit in Concil. Lat. sub Innoc. capitulo 21. Et peccatoris circumstantias, & peccati inquit.

17 *Confessio non est necessaria.* H A E R. Eam esse diuini iuris probatum est, ac partem penitentiae facit. Necessitatem ipsius demonstrare non erit difficile. Hoc primo iacto fundamento quod confessio triplex est. Mentalis ceremonialis & sacramentalis. Prima fuit in

in lege naturae. Secunda in lege Moisaica. Tertia in nostra. Ergo semper fuit confessio. De prima dictum fuit. Dixi confitebor aduersum me in iustitiam meam Domino. De secunda in leu. 4. & cap. 2. 3. & 13. De tertia. Quaecumque solueritis, & quorum remiseritis peccata, & iterum tibi dabo. clauis regni caelorum si ergo diuino iure est introducta de qua D. Iacob. Confitemini alteri. Et D. Ioan. 1. cap. 2. si confessi fuerimus peccata nostra fidelis est Deus. & c. & Act. 19. dicitur. Multi credentium ueniebant. Confitentes, & annunciantes actus suos. Erit ergo confessio necessaria in uoto, uel actu tempore suo. Et si in uoto, multo magis in actu. Hoc decretum fuit in Concilio Later. sub Innocentio tertio. cap. 21. omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad animum discretionis peruenerit, omnia sua, solus peccata confiteatur. Vbi & sacerdotem proprium, & circumstantias explicandas demonstrat, ac confessionis sigillum Conc. Elo. doctrina de sacramentis. omnia peccata quorum memoriam habet suo Sacerdoti confiteatur. Trid. sess. 14. cap. 5. & omnibus post baptismum lapsis iure diuino necessaria existere. Clem. epistola prima ad fratrem Domini. Non erubescat, qui animae suae curam gerit, confiteri haec huic, qui praestit & c. Diony. Areop. Epistola 8. ad Demophilum. Nescio quo pacto, contra discipline ordinem aditans calce abiecti, ac repulsi. Cum ille quidem uerecunde (quod oportuit) fateretur se ad peccatorum remedia querenda uenisse. Tertullianus lib. de penitentia. Plerosque tamen hoc opus, ut publicationem sui aut suffugere aut de die, in diem differre praesumo, pudoris magis memores, quam salutis. Orig. Hom. 2. in Psal. 37. Vide ergo, quid edocet nos scriptura diuina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Cyprianus sermone de lapsis. Animi sui pondus exponunt salutarem medellam paruis licet, & modicis uulneribus exquirunt. Cyrillus Alexand. lib. 2. in Leuit. Cum erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & querere medicinam, secundum eum, qui ait. Dixi pronuntiabo aduersum me in iustitiam meam, & tu remisisti iniquitatem cordis mei. Chrysost. Hom. 42. in Matth. Non est profecto, non est insufficientis ad emendandum uia, si cum omnia secundum speciem in unum peccata colle-

geris & c. Hierony. ca. 10. eccl. super ea uerba. Si morderit serpens & c. si tacuerit, qui percussus est, & non egerit penitentiam, nec uulnus suum fratri, ac magistro uoluerit confiteri, magister, qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit. D. Aug. lib. 2. de Ciuitate Dei, capitulo 9. Tren. lib. 3. cap. 4. & lib. 4. capitulo nono. His ergo testimonijs sacra scriptura ac Conciliorum & Patrum quibus addo scholasticorum communem sententiam in 4. Confessionis necessitas probatur. Et ad hanc pertinaciam conuincenda, sanctorum gestis confirmo. De muliere peccatrice legitur in uita Diui Basilii Tom. secundo pagin. 289. Schol. 20. In uita B. Ioan. Eleemosinarum pag. 342. Schol. 33. Item B. Adumani pagin. 463. Schol. secunda. Et de beato Francisco legitur. Qui militem suadebat ut confiteretur peccata sua omnia, nec quicquid esset, quod non panderet. tomo quarto pag. 253. Schol. 43.

Obijciunt.

Primo accipit à Deo absolutionem namque dictum fuit & tu remisisti iniquitatem ergo ad quid confessio. Respondeo, quod qui confiteretur Deo consequitur remissionem, ut respicit confessionem in actu reducendam, quam tunc tantum habuit in uoto, quam si non habuit, nec ueniam consequi potuit. De his supra.

18 *Nullus est casus, in quo actu homo non teneatur confiteri, sed semper satis est in uoto.* H A E R. Ad quid habere confessionem in uoto, quae ad actum nunquam sit reducenda. Quatuor casus referunt Doctores, in quibus actu confiteri necesse est. Primus in articulo mortis. Vnde & Medici tenentur infirmos, priusque ministrent, medicinam corporalem, monere, ut Medicos aduocent animarum, ut dicitur de poen. & remiss. Cum infirmitas. Secundus casus, quando uult communicare. Tertius in administratione sacramentorum, uel ordinis, utilis est praemittere Confessionem uel contritio necessario, ne committatur sacrilegium. Quartus, quando quis uoto tenetur ad confessionem, quia uouit tali tempore, ad confessorem accedere. De his Scot. Palud. Ricard. & Biel quarta distinctione 17. quaestione 1. artic. tertio dubio primo.

18 *A confessione potest adeo Papa dispensare, ut quis nunquam teneatur confiteri.* H A E R. Suprema est totius orbis Rom. Pontificis auctoritas, & reuocare & dispensare, & aboleri potest, quæ sunt positæ iuris, at non quæ diuini, ut pinguiori minerua. Verbo Papa, probandum remanet. Cum ergo Papa non sit supra sacramenta, non poterit etiam reuocare. Potest tamen, quo ad tempus indulgere, quia habet clauces Ecclesiæ. Ferr. 4. cont. Gent. cap. 72. Hinc deduco, ut nec præcipere possit confessori, ut reuelet.

19 *Demum tria scribit Card. Caiet. In Ioan. ca. 20. Quæ diebus nostris sunt dubia, ac hæreticis fauent, primum, quod in ministro requiratur gratia. Nam dicit. Requirit in ministro Spiritum Sanctum dirigentem, & mouentem. Secundum, quod confessio auricularis non est à Christo, quo ad modum. Nam sicut instituit Baptismum, & non modum. Sic instituit confessionem, sed modus est ab Ecclesia. Tertium, quod habetur institutio poenitentia, at non præceptum. Primum dictum ex eo fauet hæreticis, quia dicunt, quod quando quis est in peccato perdit ministerium. Secundum præbet animarum, qui modum confessionis, & multo magis tertium ad quid enim instituere confessionem, & non præcipere saltem pro aliquo tempore*

Confessor.

Confessor est quilibet Sacerdos. H A E R. Hoc retroactis decisionibus reprobatur, & ut adhuc magis conuincatur, sciant hæc hæresim confutatam in Concilio Later. sub Innoc. 3. cap. 21. ubi dicitur. Si quis autem alieno Sacerdoti, iusta de causa uoluerit sua confiteri peccata licentiam prius postulet & obtineat à proprio Sacerdote, cum aliter ille ipsum non possit absolueri, uel ligari. Hæc Concil. Flor. Concil. ait. Minister huius sacramenti est Sacerdos habens auctoritatem absoluendi, uel ordinariam, uel ex commissione superioris. Hoc & Tridentinum repetit.

2 *Confessor dum audit peccata, non tenetur attendere iudicare, & audire.* H A E R. Quomodo poterit Sóniculosus iudex ferre sententias, si testes non audiuit, si non interrogauit circumstantias, si omnia, quæ ad iudicium actum necessaria non præstitit? Cum itaque confessor sit iudex ad hoc constitutus, ut ligat, &

soluat, qui nodum non uidet, non tangit in trinfecus nec enodare poterit. Quomodo & medicus, si infirmitatem non agnoscit mederi poterit? Si ergo attentio unquam fuit necessaria, in hoc iudiciario actu, summo pere exigitur, quod nec negaret hæretici, si confessionem admitterent. Etenim maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.

3 *Confessor nullam poenitentiam iniungere potest.* H A E R. Cum de satisfactione incidit oratio, hoc demonstrabo, fat erit nosse, in presentiarum, quod testimonia omnia, quibus confessio nis necessitas est probata, eadem hoc ostendunt. Hinc dixit Dominus. Vade ostende te Sacerdoti.

4 *Confessor potest ad libitum, quam uoluerit imponere poenitentiam.* E R R O N. Quæ nam esset differentia inter delegatum iudicem ac superiorem, si hic non esset amplioris potestatis? Iudex enim non ut lubet, sed iuxta flagitia, ac crimina fert sententiam, sic animarum iudex, ac medicus non eandem omnibus sumendam instituit medicinam, sed quatenus morbus ex postulat, sic anima sum medicus. Et ex confessis ab omnibus hæc sunt manifesta

5 *Confessor potest ab omnibus peccatis absolueri, nec sunt aliqui casus reseruari.* H A E R. Sæpius admonentur confessores, ut uideant à quibus absolueri possint, & summus Pontifex pro suprema in uniuersum orbem potestate, ac alij Episcopi, reseruant casus. Ut ex sess. 14. c. 7. Concil. Trid. apparet. De casuum uero reseruatione aliàs.

6 *Confiteri nemo potest alteri, quam proprio Parocho, etiam auctoritate Papæ.* Ioan. de Polliaco. H A E R. Disputat Soto in 4. contra hæc hæresim. Et dum hæc edimus, nunciatum fuit, per quemdam Episcopum, statutum fuisse, ut nemo sine auctoritate, nedum Episcopi, sed etiam post ubiquam ab Episcopo fuerit admittus, quod teneatur poenitens, uel confessor adhuc petere licentiam ab ipso Parocho, quod est hætenus inauditum. Sed utrunque errorem arguamus. Primum Ioan. de Polliaco confutatur, auctoritate Concilij Lat. Ita enim & similia aperte ex sacris literis non habentur, sed ex expositione Ecclesiæ, sub innoc. cap. 21. dicit synodus. Licentiam prius postulet, ergo ex licentia poterit. Concil. Flor. dicit. Ex commissione superioris. Ergo tunc poterit.

terit. Concilium Trident. sess. 23. cap. 15. dicit. Quod nemo regularium, uel sacerdos possit confessiones audire, nisi idoneus iudicetur, poterit ergo tunc audire. Quid, quod privilegio uetustissimo à Rom. Pont. concessio poterant confessiones audire, in ipsis exordis religionis, quod & Gregorius Tertius decimus confirmat, in propria Bulla edita de re hac. Et hoc obseruatum fuit semper & usque in hanc horam obseruatur. At quæ Episcopus ille, id statuerit, mihi non est cordi tueri omnia ab ipsis gesta. Hoc unum scio, quod Episcopus est iudex ac Pastor Diuino iure, & quod Curati ab eo pendent, atque ideo si Episcopus (qui superior est) idoneum reperit sacerdotem, non est cur alia licentia ab ipso Parocho sit petenda. Si uero statuit idem Episcopus, ut quoties quoties ille sacerdos uoluerit confessiones audire, adeat Parochum, hoc nouum est, ac nouum iugum æonus imponere, quod excutere facillimum erit, si significatum fuerit Romano Pontifici. Nam qui in uinea Domini ad labores ueniunt, & sunt ministri idonei, non sunt sic repellendi, sed ambabus uulnibus excipiendi.

7 *Confessor potest ne unquam reuelare confessionem?* Hoc quia de Fide est, ideo explicare nostrum est. Fingunt casum Doctores; puta scit confessor, quod de morte Pontificis tractatur, uel Regis, poterit ne ista reuelare, ubi de re publica tractatur, ac communitate? Panor. post Innocen. tenet partem affirmatiuam, quod potest reuelare. At D. Tho. Bon. Scot. docent, quod nullo modo liceat confessionem reuelare, nec aliquo casu, etiam infectionis hæresis. Cum Panorm. est Summa Angelica, cum D. Thom. est Caiet. in Opusc. Hanc sententiam ueram esse probo, ac aliam omnino explodendam.

Primo. Concil. Lateranen. sub Innocen. cap. 21. dicit. Quoniam, qui peccatum in poenitentiali iudicio, sibi detectum presumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, uerum etiam ad agendam perpetuam poenitentiam, in arcum monasterium detrudendum. Scio quod exponunt hoc communiter intelligendum, non in casu. At uideant, quod non est nostrum circa sacramenta statuere aliquid, quod non sit a-

peritum uel ex aliis expositum. Si datur casus, & Concilium nullum admittit, uel nominat, quare poterit Panorm. excipere mortem Regis? si hoc admittatur; ueniet Luther. & affirmabit, quod & in infamia poterit reuelare; & hoc est aperire fenestram, ac ansam præbere, ut quis non contineatur, uel sic ad confessionem accedat, quod est sacrilegium. Probatur etiam sunt partes Sacramenti, quæ in confessione tractantur ergo non potest homo disponere, ut lubet. Secundo, omnis circumstantia pertinet ad sigillum confessionis, quomodo ergo erit sigillata, si aperiat? Tertio, si quis recedit à confessore obstinatus, circa mortem regis, & potest illa obstinatio reuelari, quare alia etiam obstinatio non poterit manifestari? Nec ualet, quod dicunt. Est confessio immunda, ideo poterit reuelari. Hoc inquam parui ponderis est, nam & confessio etiam immunda uera est confessio, sicut qui baptizatur ioculorie & immunde uerum suscipit baptismum. Et apud peritiores scholasticos tenetur celare confessor omnia iure naturæ, quia secretum seruare est de iure naturæ, ut Scot. dicit. Et Ricardus, & diuino, & Ecclesiæ, siue ergo poeniteat (confessor) siue non nihil potest reuelare, nec crimine nec aliquas circumstantias, tenetur etiam iure Ecclesiæ celare secretum. At si fuerit casus de furto faciendo, uel simili caueat pro posse ne perpetretur, ita tamen ut non prodatur poenitentem.

Et si à iudice sciscitetur confessor & cogatur iurare de dicenda ueritate sine errore respondeat negatiue, quia nescit ut homo. Unde quod dicitur est hæresis crimen, quod nec confessio celat, est erroneum dictum apud Scotum. Conueniunt D. Tho. Alex. de Ales. parte quarta, quæstione septuagesima octaua. Scot. distinctione uigesima prima. Bonauent. distinctione uigesima prima, quæstione ultima. Ricard. eadem distinctione, quæstione prima articulo quarto. Palud. Biel. distinctione uigesima prima, quæstione unica, articulo primo.

Continentia.

Continentia non est uirtus. H A E R E T. Et si mul-

multipliter sumatur continentia proprie-
tamen, & magis est circa delectationes ve-
nerias, & circa concupiscentia tactus. Et
continentis ille est, qui persistit in recta ra-
tione à pravis concupiscentiis abstinens,
qui uero abstinere à bonis est obstinatus.
Continentia adhuc est triplex, prima est
refrenatio omnium concupiscentiarum,
abstinencia ab omni delectatione ueneris,
tertia ab omni illicito actu, & continentia
secunda est potior quam temperantia, pri-
ma uero è conuersio. Continentia est ne-
cessaria omni eo, qui altari deseruit, ut Leo
scribit Epistola 92. ad Rusticum. Narbon-
ensem Episcopum. De qua D. Aug. lib. 6.
conf. cap. 11. Neminem posse esse continen-
tem, nisi tu dederis. Vtique dares, si gemitu
interno pulsarem aures tuas, & fide solida
in te iactarem curam meam. D. Thom.
2. 2. q. 55. De subiecto eius dicit D. Thom.
quod in ratione, ut in primo mouente, in vo-
luntate, ut in proprio subiecto. In continen-
tia uero in concupiscentiis. Ricard. scribit
3. d. 33. q. 4. 5. Brulifer. dist. 33. q. 4. Et Aris-
7. Ethic. cap. 2. Theoph. Alex. lib. 3. pasch.
in principio sicut enim continentia in cor-
poribus nostris obtinens principatum. &
Orig. hom. 7. in Mat.

Contritio.

Contritio est peccatum. Luth. H. A. E. R. Quo-
modo erit peccatum, cum Dauid post ge-
mitus, ac suspiria dictum fuerit, & Domi-
nus transiit peccatum tuum à te, post-
quam dixit. Peccaui. 2. Reg. 12. Publica-
nus descendit iustificatus in domum suam,
quia percutiebat pectus suum. Magdale-
na respodit Dominus, remittitur tibi pec-
cata multa. Contritio ergo laudabilis est
quæ est dolor pro peccatis assumptis, cum
 proposito confitendi, ac satisfaciendi, & ha-
bet uotum confessionis sibi annexum. Do-
lor uero ille, quem exigit contritio non tan-
tum sensitivus, sed intellectualis est.

2. Contritio non reperitur in scripturis sacris.
H. A. E. R. Qui negat contritionem non esse
ex sacris litteris, Meridianam lucem of-
fendit. Nam de ea dicitur. Recogitabo
tibi omnes annos meos. Psal. etiam 118.
Afflictus sum, & humiliatus sum. Iniquita-
tem meam annuntiabo, & cogitabo pro-

peccato meo. Et Apocal. 2. b. Charita-
tem tuam primam reliquisti, memor esto
itaque unde excideris, & age penitentiam.
Concil. Floren. dicit. Ad cordis contritio-
nem pertinet, ut doleat penitens de pec-
cato commisso, cum proposito non peccan-
dum dedit cetero. Trid. sess. 14. cap. 4. Contri-
tio, quæ primum locum tenet inter dictos
penitentia actus. Et commemorat eadem
loca. Chrysost. in Psal. 50. Habeas codicem
conscientiam tuam, & scribe quotidiana
peccata. Quando accubueris super stratum
tuum &c. Et post pauca. Dicite in corde
tuo, & in anima tua. Expendimus diem
de anima, quid boni fecimus, aut quid mali
operati sumus. &c. D. Ambros. Psal. 37.
Orig. hom. 4. in Esaiam. cap. 6. Qui peni-
tentiam agit, offerre se debet ad penam,
ut hic puniatur à Domino, non ad suppli-
cia æterna seruetur. D. Aug. serm. 3. in Na-
tali Domini, qui est septimus de tempore.
Quando sic penites, ut tibi amarum sapiat
in animo, & ante dulce fuit in vita. & hoc
alibi repetit. Contritio à timore seruilis
habet initium apud quosdam exemplo Ni-
niuitarum. Modum habendi contritio-
nem docet Dauid Psal. 118. Feci iudicium.
& iustitiam non tradas me calumniantibus.
me. Iudicium facimus, quando recorda-
mur peccatorum. Hæc ergo de contritio-
ne certa sunt.

Obijciunt Hæretici.

Hæc contritio fit extra charitatem. ergo
potius est peccatum, ut dicit D. Paul. 1. Co-
rinth. 13. Respondeo, quod contritio est cum
charitate, attritio uero, quæ ipsam præue-
nit est etiam utilis, quia ad contritionem
disponit. Negatur etiam, quod omne, quod
est sine charitate sit peccatum. Nam re-
manet dona gratis data, &c. Secundo
Contritio, uel attritio non fit ex toto cor-
de. ergo erit hypoëris. Dicitur quod omnis
actio ab imperfecto ascendit ad perfectum,
ideo non mirum si attritio est imperfecta,
ex qua postea attritus fit contritus, & uenit
ad perfectam contritionem. Tertio, quod
est in homine ante gratiam peccatum est.
Hoc quam sit falsum iam tetigimus, si hoc
enim uerum esset prophetia in Caipha fuis-
set peccatum. Quarto, non debet Sacerdos
interrogare, uerum sit contritus, nam deli-

Quis intelligit? Dicitur, quod Sacerdos ius-
te interrogat, an doleat, quia iudex est; &
si peccator ignorat omnes suas cogitatio-
nes. Hic itaque dolor qui est de proprio
peccato actuali, non originali, neque de
aliis, exigitur ad penitentia sacramen-
tum, de qua Scholastici. D. Th. 4. dist. 17. q.
6. Ale. 1. 4. q. 67. memb. 1. art. 1. Palud. d. 17.
q. 1. Bon. ibi. Gerson par. 2. Sacramento pe-
nitentia. Biel 4. d. 16. q. 1. ar. 1.

3. Contritio, num debeat esse singulorum peccato-
rum mortalium. Ex doctrina Sanctorum ar-
duum est respondere. Nam D. Tho. dicit quod
contritio debet esse de quolibet peccato a-
ctuali proprio, non de alienis, nec futuris,
sic scribit 4. d. 17. q. 2. ar. 2. q. 3. Caiet. in
opuscul. dicit, quod non debent singulis peccatis
secundum numerum respondere totidem
contritiones. Quoniam non multiplican-
tur actus penitentia, ut patet in satisfactio-
ne, quæ unica satisfacit omnibus peccatis.
Contritio ergo una respicit singula pecca-
ta. Et addit, quod ad remissionem peccatorum
mortalium exigitur contritio ad eam perfe-
cta extensiuè, quod formaliter, aut uirtualiter
atingat omnia, & singula mortalia, quorum
reus recordatur, nam dimidium dare au-
thori naturæ iniquum est. At ad remissio-
nem venialium non requiritur hæc extensi-
ua perfectio, potest enim unum peccatum
ueniale, sine alio dimitti. Ideo D. Tho. ait.
q. 6. 87. 3. part. quod sufficientia uniuersalis, &
virtualis non est satis ad remissionem pec-
cati mortalis, hoc uerum est, quando non
occurrit aliud peccatum in speciali, aliquin-
cum iustificatio fieret in instanti satis est il-
la uniuersalis, & quod comprehendantur om-
nia mortalia. Caiet. hæc docet. cum Palud.

4. Contritio, num sit necessaria, quando quisque re-
cordatur peccati. Hoc, quoniam utile est
scire, ut ueritatem (quam non nisi post lon-
ga studia potest nouitius cognoscere) faci-
lius percipere possit, de his potissimum,
quæ ad nos intimius pertinent, ac ex his,
quæ fidei sunt pendent. Paucis sic manife-
sto. sed prius declaro. Peccatum tripliciter
potest occurrere. Primo, uel consentiendo
in detestationem, uel aspersione detesta-
tionem, uel non amplectendo, nec consen-
tendo, uel nullum actus uoluntatis exercé-
do, & esset neuter, uel habendo actum uel
leitatis, puta uellem habere contritionem
quamuis in ueritate non uelim, quia non

intendo abstinere. Quando ergo occurrit
memoria ut sic, non teneor dolere. Dixi ut
sic, quia loquor de memoria secundum se,
non secundum suum effectum, puta delecta-
tionem, aut approbationem. Ad aures
ergo Caietani, ut nondum soluamus, dico,
quod non est necessaria contritio singulo-
rum peccatorum. Probatur, quia sæpe re-
cordamur, & si non dolemus esset nouum
peccatum, quod non uidetur dicendum.
Secundo, nullum reperitur præceptum de
hoc, ut quando recordor teneor dolere.
Tertio, præcepta affirmatiua non obligant
ad semper. Non ergo tenemur semper
dolere. Caiet. in opuscul.

Obijciunt contra.

Primo, quando occurrit peccatum commit-
tendum semper teneor detestari. ergo &
commisum. Respondeo, quod satis est
non consentisse. Secundo, nec per mo-
mentum licet stare in peccato. Quasi à fa-
cie colubri fuge peccatum. Dicitur, quod
argumentum supponit, quod ego peccem, dū
recordor, & non doleo, at non pecco quan-
do recordor, & non detestor, sed quando
sto in approbatione. Tertio homo tene-
tur ad contributionem, quando memoria
occurrunt, ait D. Tho. 4. dist. 17. q. 3. par. q. 4.
Dico, quod loquitur in articulo mortis.

5. Contritio si fuerit uehemens, ac ex intensa cha-
ritate, non remittit penam, & culpam. E. R.
O. N. Error, imò hæreticus est affirmare,
quod contritio ex parte charitatis, quæ
peccati displicentiam causat, non remit-
tat culpam, & penam. Hoc manifeste pro-
bat exemplum latronis, cui dixerat Domi-
nus. Hodie mecum eris in Paradiso. Alij
dicunt quod contritio non tollit penam,
sed æternam in temporalem commutat.
Quidam quod cum contritio remittat pen-
nam Inferni, ideo, & totam penam delet.
Veritas ergo est, quod contritio tanta esse po-
terit, ut remittat, ac tollat penam sensus,
uel si modica fuerit, modicam tollat penam,
ex merito Passionis, nam sicut baptisimus
ex merito passionis delet penam, & culpam,
sic penitentia. Hoc autem non euenire quod
putet ex uehementi dolore sensitiuo, sed
ex ipsa charitate, qua contritus coniugitur
passione Christi, & sic tollit omnem pen-
nam sensus. At dicit quispiam ubi est satisfactio.

Satisfio. Duo dico pro responsione, alterum, quod ibi dolor intensus, vel displicentia est satisfactio, secundo dico, quod quando ex charitate quis coniungitur Christo, non exigitur alia satisfactio. Quomodo etiam hoc stare potest, quandoquidem contritio ordinatur ad deletionem, non poenae sed culpae. Respondeo quod de se verum est, at si dolor ille fuerit passioni Christi coniunctus, delet utrunque. Hic ergo est effectus contritionis, imo contritio quantumcunque parua delet omnem culpam, & omne ueniale peccatum. Hoc uero facit instrumentaliter ut est pars Sacramenti, ut uero est actus poenitentiae disponit. Ratione ergo doloris delet poenam & ex charitate delet & doloris sensibilis delet poenam, & culpam. D. Tho. etiam addit, quod unus actus contritionis habet quamdam infinitatem, ex uirtute gratiae, & merito Christi 4. d. 14. q. art. 4. q. 1. & 43. contra Gent. 1. 58. & 4. c. 72. & Ferr. ac Caiet. in opuscul.

Contumelia.

Contumelia non est peccatum. H. A. E. R. Hoc esse peccatum probatur ex Saluatoris dicto. Qui dixerit fratri suo faue, reus erit gehennae. Nam contumelia est dicere aliquid contra honorem alicuius in notitiam eius, & aliorum, quod committitur principaliter per uerba, secundo per alia, ut D. Tho. scribit 2. 2. q. 72. 1. & per hoc differt, contumelia a detractione quia contumelia fit palam, detrahitio uero in secreto, & contumeliam audimus, at minime detractiones. Oritur hoc peccatum ex ira principaliter, secundo ex stultitia, quia conuenit eum ira non autem ex superbia directe, sed dispositiue. D. Th. ubi supra. Basil. magnus Hom. de ira hortatur ad eas sufferendas. Nec tu maior es patre nostro Abraham, qui se eadem uocauit ignarum pauperem, ignobilem nominauit.

Corona.

Corona Clericalis est derisibile signum. T. E. M. Dupliciter circa hoc errare contingit. Primo, ut illi qui dicunt esse ordinem coronam portare. Alter.posito omnino derisibile quoddam. Primus error non eget alia confutatione, quoniam ex his, quae de ordine dicimus confutabitur. Secunda etiam pars quoniam, per ea quis deputatur ad diuinum

cultu, & est regia Corona, atque potestas spiritualis quae Laicis non conuenit. Corona ergo clericalis est per primo quis transit ex statu Laicorum ad statum clericalem, uel Ecclesiasticum, non tamen imprimat characterem sed collocat in altiore gradum, & D. Th. dicit, quod debet fieri per Episcopum. Raduntur etiam Clerici in modum coronae, triplici mysterio. Primo ratione figurae, quia figura significat regnum, & persecutionem cum sit circularis, non autem totaliter tollitur ne indecens uideatur, sed in parte superiori, ac inferiori, in signum contemptus diuitiarum ac rerum temporalium. Conuersi uero Religiosi non totaliter tondentur, quia non habent potestatem Ecclesiasticam, sed tondentur, sicut olim Nazarei. Clerici tamen Reges appellantur 1. Pet. 2. Vos autem genus electum gens Sancta, Regale Sacerdotium, & in signum regni coronam instituit Romana Ecclesia. D. Tho. 4. d. 24. q. 3. art. 1. q. 2. & Turrecr. lib. 1. c. 69. conclusionem unam decima Capist. in speculo Clericorum.

Corpus.

Corpora a Deo mala creata sunt non bona. Patricij. H. A. E. R. E. T. Post corporum creationem dictum fuit.

Vidit Deus cuncta quae fecerat & erant ualde bona. Quis etiam haereticorum affirmare unquam est ausus, quod malum sit a Deo? Quod uero adducitur ex Hom. trigesima secunda operis imperfecti. Petrus Cretae Episcopus interpretatur non esse corpus ex natura sua malum sed ex mundi malignitate.

3 Corpora partes inferiores sunt a Demone. Paterniani. H. A. E. R. E. T. Directorium Inquisitio secunda parte, quaestione sexta, numero quinquagesimo octauo capitulo fina. vigesima quarta quaestione tertia Paterniani quinto. S. Anton. 4. par. tit. vnd. ca. septimo.

3 Corpora quae suscitanda erunt, non erunt corpora, sed sicut uentus. H. A. E. R. E. Aperte Diuus Paulus scribit contra hoc, nam ait, quod corpus corruptibile, resurget incorruptibile, simile corpori Saluatoris 1. Cor. 15. & ad Philip. 3. Job etiam dixit. Ego ipse & non alius.

Hanc

Hanc dubitationem a Discipulorum animis remouet Dominus dicens. Palpate, & uideate quia spiritus, carnem, & ossa non habet. Nec etiam esset uera resurrectio.

4 Corpora superiora non agunt in inferiora. T. E. M. E. R. Quod uniuersa Philosophia probat, non est a nobis negandum, quando cum fide non pugnat. Probant scholasticiter quos D. Tho. 3. cont. Gent. cap. 82.

Quod inferiora a superioribus gubernentur. Primo. Substantiae intellectuales inferiores reguntur a superioribus substantiis immaterialibus, ut sic ordo diuinae Providentiae seruetur. Ergo corpora inferiora etiam a superioribus reguntur.

Secundo. Corpora caelestia sunt superiora. Ergo magis formalia. Ergo magis actiua, hoc ex ordine elementorum patet. Tertio. Corpora caelestia perficiuntur sine contrarietate, at inferiora cum contrarietate. Ergo ab illis reguntur.

Quarto. Corpora caelestia sunt similia substantiis separatis. Quinto. Magis accedunt ad immobilitatem. Sexto. Motus caeli est primus inter omnes alios motus, ergo causa aliorum. Et hic est sensus illorum uerborum. Ut Sol praesentet diei, Luna uero nocti.

5 Corpora caelestia agunt immediate in intellectum. E. R. R. O. N. Multa in superioribus contra superstitiosos Astrologos, ac scrupulosos Theologos diximus, & ex regulis Trident. Concil. ac D. Tho. mediam uiam probauimus. Quam 3. cont. Gent. cap. 84. explicat. Duo ergo sunt extrema in hac re, primum, quod caelum agat immediate, & perse, & directe in intellectum nostrum, alterum, quod nullo modo, & utrunque impugnetur. Primus est error contra Fidem. Nam intellectus ordine naturae omnia corpora excedit. Secundo. Sunt omnino sine motu actiones intellectus. Tertio. Intellectus non est corpus, neque uirtus corporea. Quarto. Natura intellectus non subditur caelo. Ergo nec eius operatio. Quinto. Noster intellectus intelligere de se potest cessante motu ergo non agit caelum directe.

Altero uero modo probatur, quod aliquo modo dependeat indirecte, nam sine corporalibus, non potest eorum intelligere, puta imaginatione, & phantasia, quae dependent a Caelo, ut patet in infirmis.

Altera uero pars probatur, quod aliquo modo dependeat indirecte, nam sine corporalibus, non potest eorum intelligere, puta imaginatione, & phantasia, quae dependent a Caelo, ut patet in infirmis.

Altera uero pars probatur, quod aliquo modo dependeat indirecte, nam sine corporalibus, non potest eorum intelligere, puta imaginatione, & phantasia, quae dependent a Caelo, ut patet in infirmis.

Altera uero pars probatur, quod aliquo modo dependeat indirecte, nam sine corporalibus, non potest eorum intelligere, puta imaginatione, & phantasia, quae dependent a Caelo, ut patet in infirmis.

Altera uero pars probatur, quod aliquo modo dependeat indirecte, nam sine corporalibus, non potest eorum intelligere, puta imaginatione, & phantasia, quae dependent a Caelo, ut patet in infirmis.

Altera uero pars probatur, quod aliquo modo dependeat indirecte, nam sine corporalibus, non potest eorum intelligere, puta imaginatione, & phantasia, quae dependent a Caelo, ut patet in infirmis.

D. Aug. dicit. 5. de Ciuit. cap. 6. & 7. Quod non uique quaque absurde dici potest ad solas corporum differentias afflatus quoddam ualere sydereos. Et Dam. dicit in 2. lib. q. alij, & alij planetarum diuersas complexionem, & habitus, & dispositiones, in nobis constituunt. Quo sensu uera sunt, quae dicit Ptolomaeus in Centiloquio. Cum fuerit Mercurius in aliqua domo Saturni, in natiuitate alicuius, & ipse fortis in suo esse, dat bonitatem intelligentiae medullitus in rebus. Hae D. Tho.

6 Corpora caelestia agunt immediate, & per se in uoluntatem nostram. H. A. E. R. Hanc haereticum Priscilliani confutauimus supra. Et contra hoc sunt uerba Hierem. 10. A signis caeli nolite metueret, quae timeant gentes, quia leges populorum uanae sunt. Hic fuit error Stoicorum, & Phariseorum, qui omnes nostras electiones pendere a caelo affirmabant. Cum ergo non imprimant immediate in intellectum, nec poterunt in uoluntatem. Quo ad inclinationes tamen uerum est, quod dicit Ptolomaeus in Centiloquio, quod anima sapiens adiuuat opus stellarum. Cor ergo Regis in manu Domini. Deus fecit hominem rectum, & reliquit eum, in manus consilij sui. Rursus. Adam peccatum retorquebat in Euam, Eua in serpentem nulla facta mentione de caelo. Denique, si caelum cogit, nullum remanet, nulla uirtus, quia non nostrum Marte dimicamus. Quod qui affirmant nihil aliud faciunt, quam quod uniuersam euerunt Philosophiam, ac Theologiam, remoto namque uicio, sublata uirtute, non est, cur de aliis disputemus. Hoc docuit Concilium Brac. Si quis dixerit. Animas tali signo astringi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt. Anathema sit, tom. 2. pag. 216. col. 2. cap. 9. Hoc docuit Leo, Episcopo Turbio. tom. 1. pag. 714.

7 Corporea omnia sunt. H. A. E. R. Confutata fuit. Verbo Angelus, & uerbo Anima. Quae uero contra hoc sunt, in comparatione ad Deum loquantur. Sixt. tom. 2. 229. c.

Correptio.

Correpti Rubenitae, quam humiliter, & amice detendunt innocentiam suam, in eo de quo

Q3 quo

quo accusantur. Ios. 2. d.
 Corripit Dominus iustos in bonum. Iob 28.
 b. 13. a.
 Corruptio fraterna. Prou. 23. d.
 Corripit Dominus, quos diligit. 2. Mach. b. c.
 Corripit eum, inter te, & ipsum solum. Mat. 2.
 Ad correptionem nostram scripta sunt, quæ
 aduersa contingerunt Hæbreis. 2. Cor. 10. c.
 Quomodo corripiendus sit frater. Gal. 6. d.
 Corripiendi cum modestia ij, qui veritati res
 sistunt. 2. Tim. 2. d.
 Corruptio fraterna non præcipitur in sacris litte-
 ris. H. A. E. R. Nedum ex sacro Euange-
 lio, verum & ex veteri testamento præcipi-
 tur corruptio fraterna. sed prius declara-
 tione est recolendum, quod corruptio dici-
 tur fraterna, quia ex charitate querimus
 emendationem, ac per hoc salutem proximi.
 Corruptio uero iudicis alia est, quæ ad
 punitionem tendit. Prima respicit denun-
 ciationem. Secunda uero accusationem.
 De correctione interna dicitur. Leuit. 19.
 Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed
 publice argue eum, ne habeas super illo
 peccatum. Esa. c. 33. Audiens ergo ex ore
 meo sermonem annuncias eis ex me. &
 cap. 56. Canes muti, non ualentes latrare.
 & 58. Clama ne cesses, quasi tuba exalta
 uocem tuam, annuncia populo meo scelera
 eorum, & domui Iacob peccata eorum.
 Nedum Prophetæ omnes hic tendunt.
 Hester 4. Mardocheus ait. Si nunc silueris,
 per aliam occasionem liberabuntur Iudei.
 Ex nouo testamento habemus à Saluatore
 dictum. Si peccauerit in te frater tuus
 uade corripe eum, inter te, & ipsum solum
 Mat. 2. & D. Paul. 1. ad Tim. 5. Peccantem
 coram omnibus argue. Et ad Titum primo.
 Quam ob causam increpa illos dure, ut fa-
 ni sint in fide. Patres scribunt. Chrysost. ho-
 mil. sexta in Epistolam ad Philippum. Melius
 est, ut sermonibus nostris exuramini mo-
 dico tempore, quam perpetua illa gehennæ
 flamma. D. Augustin. serm. 15. de uer-
 bis Domini. Quid ergo faciendum est,
 corripimus uerbis, & si opus est, & uer-
 ribus. Diu. Hieronym. in capit. 33. Ezech.
 Speculator autem Ecclesiæ, uel Episcopus,
 uel Præbyter, quia à populo electus est, &
 scripturarum lectione, cognoscens, & præ-
 uidens quæ futura sunt, annunciet populo,
 & corrigat delinquentem. D. Gregor. ho-
 mil. 16. super Ezech. Quæ potuisset fem-

per uiuere, si uerba correctionis præ-
 set. Prosper lib. primo de uita contemplati-
 ua. cap. 20. Et tamen perditte uiuentes argue-
 re, aut erubescat, aut metuat. Adhuc Diu.
 Greg. 2. par. iure. pas. cap. quarto. Qui ini-
 quitatem peccantium nequaquam ape-
 riunt, quia ab increpationis uoce contre-
 miscunt. Clauis quippe apertionis, sermo
 correctionis est. Isidor. lib. tertio, de sum-
 mo bono. cap. 45. Peccantes non arguunt,
 & corripere pauperum oppressores uen-
 tur. Sanctus Hildeb. epistola 38. Porro ne
 quid mihi ad eius correptionem desuisse
 uideatur. sub nostra inuitauit, & traxi au-
 dientia. Idem epist. 80. Nunquid enim, si
 in te peccassem, corripiendus prius singu-
 lariter non eram. S. Antiochus homil. 82.
 Quæ inscribitur de disciplina, seu corre-
 ptione. Multis testimonijs probat eius
 utilitatem. Hanc Scholastici omnes uene-
 rantur. & D. Thom. 2. 2. q. 33. primo.

2. *Corruptio, si suo tempore prætermittitur, non
 est lethale crimen.* H. A. E. R. Doctores om-
 nes Domini præceptum interpretantur, quod
 ad mortale obligat, licet non quouis tem-
 pore, sed pro temporis opportunitate, &
 cum ad medelam esse adiudicauerit. Cum
 enim sit præceptum affirmatiuum, obligat
 tantum congruo tempore. D. Augustinus
 serm. 16. de uerbis Domini. Tu cum uides
 perire, & negligis? peior es tacendo, quæ
 ille conuiciando? D. Hieronym. ubi supra.
 Reus est sanguinis eius, qui liberari po-
 tuit, & de morte erui. D. Gregor. etiam eo-
 loci. sed sanguinem eius Dominus de ma-
 nu speculatoris requiret. Isidor. capitu. 46.
 ubi supra. Sic Heli Sacerdos pro filiorum
 iniquitate damnatus, & c. Sed tamen
 non ut oportuit redarguit, 1. Reg. quarto.
 Et Prosper ibidem. Si peccata tua non an-
 nunciaueris, si eum non argueris, ut ab im-
 pietate sua conuertatur, & uiuat, & te, qui
 non increpasti, & ipsum, qui te tacente pec-
 cavit flammis perennibus perdam. D. Gre-
 gor. ibid. Sacerdos namque ingrediens,
 uel egrediens moritur, si de eo sonitus non
 audiatur. D. Thom. & alij recentiores, ubi
 supra hoc idem sentiunt.

3. *Corruptio nunquam debet esse publica.* H. A. E. R. Ex antiquis Prophetarum gestis,
 qui peccatores publice arguerunt, publi-
 cè nos reprehendere posse docemur. & fa-
 cto Ioann. Bapt. ad Herodem. Non licet
 tibi

tibi habere uxorem fratris tui. Diu. Paul.
 instruit Timot. 1. capit. Peccantem coram
 omnibus argue. D. August. serm. decimo-
 quinto, de uerbis Domini. Si peccatum pu-
 blicum est, & apertum, publice corripere, ut
 ille emendetur, & ceteri taceant. sic Pau-
 lus Petrum publice arguit. Hoc ergo uo-
 luit & ipse Dominus, ut si peccator sper-
 nit correctionem, tunc testes adhibeat, de-
 mum dicat Ecclesiæ.

4. *Superiores sunt corripiendi, ueluti alij fratres.*
 E. R. R. O. N. Diuersum arguendi modum
 habemus ex dicto, ac factio D. Pauli. Nam
 dicit, seniorum, ne increpaueris, sed obse-
 cra, ut Patrem. Ex facto uero quia D. Pe-
 trum modeste reprehendit. Et in faciem
 ei reuertitur, quia reprehensibilis erat. Un-
 de inferiores habent exemplum, ut aduer-
 tit D. Thom. quomodo delinquentes Præ-
 latis arguere possint. Hæc ex communi
 sententia Doctorum.

5. *Corruptio semper est necessaria ante denuncia-
 tionem, & accusationem.* T. B. M. E. R. Ne-
 dum communis Religiosorum usus ap-
 probatus, sed & Doctores scribunt, quod
 non semper debet necessario corruptio de-
 nunciationem præcedere. sed denunciã
 peccatum proximi prælato discerere, ut pio
 patri, ex Charitate, benefacit. sic scribit
 D. Thom. quod lib. 1. 1. quæst. 13. o. Pecca-
 tum etiam in se ipsum, aliorum, ut hæresis,
 fornicatio, uel cum damno aliorum, ut fur-
 tum, & homicidium debet denunciari. 2. 2.
 quæst. 33. 2. c. Obseruent etiam Prælati
 claustrales, & instruant subditos, quod si
 peccatum est omnino occultum, & spes
 emendationis, debet præcedere corruptio.
 si uero peccatum in aliorum notitiam de-
 uenit, nec spes aliqua remanet emendatio-
 nis, tu te potest deaunciari. Nam ordo
 correctionis, quem præfixit Dominus est
 de præcepto. Qui quidem ordo talis est.
 Ut primo secretè admoneatur. Secundo
 debet dici Prælato secretè. Tertio testes
 adhibeat. Quarto publicari. Multi ue-
 rò Prælati zelo non secundum scientiam,
 uel nonnunquam passione, ac prauo affe-
 ctu, dum sciunt aliquid secretè, in publicum
 deducunt. Immo quosdam audiui, qui
 dum aliquid in confessione audiunt, post
 confessionem, querunt iterum à peniten-
 te, ut peccata repetat, ut sic contra reum
 procedere ad punitionem possent, quod

est impium, ac iniquum. Nam si Docto-
 res affirmant, quod licet tacere circumstan-
 tiam personæ, quando uergit in damnum
 ipsius. & ne proximi honori, sic detraha-
 tur, quomodo licebit, ac honestum erit
 post confessionem querere, ac seiscitari à
 penitente, tunc qui peccauerit, puta qui
 nam eum osculatus fuisse. Præcedat er-
 go corruptio denunciationem, & accusa-
 tionem, & nolint ipsi sapere, plusquam
 oporteat. Et si Prælati contra hunc or-
 dinem agit, non est audiendus, si enim ille
 Dei præceptis obedire renuit, subditus iu-
 re etiam eius statuta despiciere poterit.
 Nec ut plurimum ualeat, quod putant non
 esse locum emendationis, nec fructum re-
 portare sperant ex correctione. Nam que
 D. Augustin. ait, lib. 50. homil. homilia 7.
 Sperabo tamen in Deum, quoniam adiu-
 uantibus nobis in oratione pro nobis libe-
 rabit nos de laqueo uenantium, & à uer-
 bo aspero. Et in regula. Si autem oculi
 petulantiam in aliquo uestrum aduer-
 ritis, statim admonete, ne male coapta pro-
 grediantur, sed ex proximo corrigantur.
 si autem (videas prælate) iterum uel aliquo
 quoque die ipsum eum facere uideritis,
 iam uelut uulneratum sanandum, probat.
 Ecce ergo ordo à Beatissimo Patre insti-
 tutus, hunc sequantur, non Pharisaorum
 traditiones, quæ animas illaquant homi-
 nes perditissimi. Hæc & Palu. docet, quar-
 to, dist. 19. q. 3. Biellest. 34. canonis. Ricar.
 4. dist. 19. quæst. 2. articulo secundo. Soto de
 deteg. secretis.

Creatio.

Creatio hominis describitur. Genesis pri-
 mo, d.
 Creatoris potentiam ex creaturis docet Iob.
 12. a.
 Creator per creaturas cognoscendus. Sa-
 pien. 13. d.
 Creaturarum est Dei uoluntati obtemperare.
 Isa. 45. b.
 Creaturis utitur Dominus pro sua uolunta-
 te. Isa. 45. b.
 Ante creaturam omnem genitus est Chri-
 stus. Coloss. 1. c.
 Creati sunt omnia Dei uoluntate per Chri-
 stum. Apoc. 4. c.
 Creatio non datur, nec res à Deo creatæ sunt.
 Q. 4. Auer-

Auerroes. H A E R. Non internos, & hereticos controversia de hoc, nec ipsi negat creaturarum productionem. sed quibusdam Philosophis, quos doctissime Diuus Thom. arguit secundo contra Gent. capit. decimosexto. Aliqui etiam Theologi negant ex principiis Philosophiae creationem probari posse, contra quos octauo Physicæ auscultationis disputauimus.

Probatur ergo intentio nostra. Deus res ex nihilo produxit. ergo creauit. Probatur antecedens. Nam si Deus aliquid supponit pro materia. Illa materia à quo est, & quia non datur in infinitum est deuenire ad aliquam, quæ erit ex nihilo. Secundo, agens quod requirit determinatam materiam est agens particulare, quia tale per formam ad illam materiam terminatur, quod repugnat Diuinæ potentia. Tertio, Deus est vniuersale principium. ergo non agit transmutando materiam, ergo non exigitur materia. Quarto, nulla materia est proportionata Diuinæ actioni. ergo non supponit aliquid. Dicamus ergo, In principio creauit Deus Cælum, & terram. Et quia non est instituta disputatio cum infidelibus, hæc sint satis.

2 Creaturae male sunt create à Deo. H A E R. Multi in hanc foueam incidunt, & Manichei defendendi hoc onus susceperunt, quos, & supra confutauimus. Quoniam vidit Deus euncta quæ fecerat, & erant valde bona.

3 Creaturae non sunt à Deo, sed ab Angelis create. Simon Magus. H A E R. E. Qui primum caput sacre Genesis legit etiam superficietenus, omnia Deum condidisse reperiet. Quæ breui epilogo dixit Diuus Ioann. Omnia per ipsam facta sunt. Concil. etiam Bracar. primum, capitul. vñ decimo, & duodecimo damnatur, qui corporum creationem Diabolo ascribit, ac negant Dei esse opus. eum. Ioan. secundo, pag. 216. col. 2.

4 Create aliam terram Deus non potest. H A E R. E. T. Commune Theologorum est placitum, Deum posse aliam terram creare, extra istam, & conseruare. Nam licet mundus constet ex tota sua materia, potest tamen alteram similem creare. Ideo & Caiet. dicit, quod mundus habet totam materiam possibilem physicè non tamen habet aliquam partem per Dei potentiam creabilem. Verum tamen est, quod

secundum potentiam actiuam, vel passiuam naturalem potest esse alia terra. Quod vero difficile videtur, quod essent duo soles, nam vel eiusdem speciei, vel diuersæ.

Respondeo, quod vtrunque potest tueri, nam si essent eiusdem speciei, non per hoc materia vnus appeteret formam alterius sed facta esset tota sua forma, sicut vna pars Cœli alteram non appetit. Si vero essent diuersarum specierum, sicut sunt planetæ, nec materia vnus appeteret formam alterius, sed esset sua sorte contenta. Quando etiam dicitur, quod est impossibile esse aliam terram, non est accipiendum pro possibili logico, neque quo ad actiuam Dei potentiam, sed pro possibili sumpto, ex potentia indita rebus creatis, sicut dicimus quod est impossibile mortuum resurgere, non tamen quod Deus possit perscrutari. Caiet. prima par. quæst. 47. artic. tertio. Et idem Caietanus dicit, quod nudus est perfectus quo ad gradus (si tamen non est aliquid absconditum in sapientia diuina) & non potest perfectior esse, quo ad gradus, sed quo ad species prima par. quæstione 50. art. primo, primum dubium.

5 Creatio non fuit in principio temporis. H A E R. E. T. Philosophi omnes ex Academia Aristot. impugnant, ac derident hanc veritatem, quorum rationes longum esset exscribere, nec ego eum paganis, sed cum hæreticis disputo, ideo admoneo tantum, de fide sustinere nos debere, creationem factam in principio temporis, cum Moses aperte dicat. In principio creauit Deus Cælum, & terram. Genes. primo. & Dominus. Ioann. decimosextimo. Priusquam mundus fieret. Et hoc tenere nullam ponit mutationem in Deo, nec nouam relationem; nam actio Dei est ab æterno, vt aliquid ponit in agente, licet, vt infert ex se passum, vel in patiente sit noua. Et sic mundus fuit ab æterno in potentia actiua, & in actu, & non fuit in patientia. Hoc ratione demonstrari non potest, sed problema neutrum dicitur ab Aristote. & D. Thom.

Dato tamen, quod ab æterno creatus esset, non tamen æquaretur Deo, quia Dei esse est sine successione, & independens. Nec essent infiniti dies, quia extrema non sunt actu.

Rur-

Rursus si homo ab æterno fuisset, esset per accidens infinitum, quia est ordo per accidens inter generantem, & genitum. Nam homo, vt homo generat, non ut filius, atque ideo non est ordo per se, ideo non repugnat dari infinitum in his, quæ sunt per accidens. Hinc Algazel concedit posse dari infinitas animas, quia est infinitum, per accidens. Vel ut alii potest respondere, quod hæc est ratio particularis, potuerit enim esse creatio ab æterno, non tamen homo, sed Angelus. Huius responsionis sensus est, quod dato, quod demonstratur non esse hominem ab æterno remanet tamen vniuersitas rerum ad credendum. An sit æterna. Ideo, & concedi posset mundum esse æternum, quo ad quæque corpora simplicia, & quo ad motum Cœli, & quo ad generationes præter naturam humanam. Nam ridiculum est ponere hominem (vt non nullis placet) qui infinito tempore non generasset. Ex his tolluntur obiecta. Et supponimus Deum libere agere, ut suo loco probabo, ideo quando placuit res creauit, 1. par. quæst. 46. 1. & 2.

6 Create conuenit creaturae instrumentaliter. Hoc non est de fide, imo Magister D. Tho. & Scot. docent. At D. Thom. retractauit, & quæ dixit pri. secundæ, distinctio prima. hoc fuit, quia erat expositior, non audior, vt in summa, quo loci probat, quod neque instrumentaliter conuenit. Nam causa etiam instrumentalis sua propria actione concurrat ad actionem. At non potest in creatione concurrere, quia virtus infinita exigitur, & operatio supponit esse, quia ergo creaturarum esse est limitatum, ideo & virtus, vel operatio. Quod vero Scotus dicit. Creatura, quælibet attingit ad effectum Dei, verum est, quia attingit ad esse, & hoc nulla creatura dat, nisi virtute principalis agentis. Quod uero dicit ad instrumentum attingit virtute principalis agentis, potest intelligi, quod hoc fit per virtutem existentem in principali agente, & hoc falsum, quia instrumentum operatur etiam per virtutem existentem in se. Vel virtute principalis agentis, id est vt stat sub principali agente, & hoc est verum. Nam principale agens utitur virtute instrumentali, & eleuat ipsum ad causandum aliquid altius. Caiet. 1. par. quæst. 45.

artic. quinto.

7 Creatio non potuit esse ab æterno, nec Deus res ab æterno potuit eas creare. Post aliquos Scholasticos neotericos, aliqui, vt Philosophi discutunt hanc rem, & negant Deum potuisse ab æterno res producere, inter quos Franciscus Toletan. octauo Physicorum. De hoc non est præsentis loci tractare.

Opinio vero hæc nedum peritioribus, & Arist. pugnat. Namque si Deus communiceat creaturis suum esse, vestigium, & similitudinem, quod nam est, quod possit impedire suam infinitam actionem, nam sic Deus, necliber, nec infinitæ potentia esset, quod repugnat principiis philosophiæ, & dicto Angelico, non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Quod vero mouet Tolet. (si re recolere) est. Quia æternitas soli Deo conuenit. At si rem intimius perspexisset fateretur, quod creatio conuenit soli Deo, & æternitas in se, & independens, infinita & non participata, & æternitas participata, & limitata non repugnat, sicut Deus ad sui similitudinem nos condidit, & suum esse gratuitum elargitur per gratiam quo Filij Dei vere naminamur, & sumus, sic & æternitate participare possumus.

De fide ergo tenendum omnia à Deo esse creata, & Deus supponit pro tribus personis, non pro Patre tantum, sed toti Trinitati commune est, nec proprium alicuius personæ. Hoc solius Dei est. Et in principio temporis.

Non quod primum instans fuerit creationis mensura, sed coexistens, ac simul cum eo creatus, & ab ipso nunc incoepit tempus.

Creati vero suppositorum est, & in creaturis reperitur vestigium Trinitatis, vt docet Diuus Augustinus lib. sexto, de Trinitate. Namque effectus representat semper suam causam, vt fumus ignem. In creatura vero rationali, vel intellectuali reperit similitudo. Creatio demum est ex nihilo, hoc est post nihilum. & sic distinguitur ab operibus naturæ, & artis, quæ semper supponunt, ac exigunt materiam in suis actionibus. Hæc ex prima parte, quæstione quadragesima quinta.

8 Creatura vna non est altera nobilior. H A E R. E. T. I. In huius confutatione diximus supra,

supra, dum à nobis animarum inæqualitas fuit demonstrata contra Fran. Tolet. 3. de anima quæstio. 18.

Credere.

Credere tenemur tantum, quæ in scripturis expressè continentur. Luth. HÆR. Quando de traditionibus contra Luth. erit scribendum, confutabitur hæc hæresis.

Credere possumus quæcumque nobis uisa fuerint. Luth. HÆR. Non solum Apostolorum tempore præscripta ac definita sunt credibilia, sed à summis Pontificibus, ac Concilijs semper fidei Symbolum est institutum. Quæ nam scientia non habet principia certa, ac constituta? solum fides nostra erit tantæ libertatis apud Lutheranos, ut nihil firmum, aut certum apud eos sit, decreuit synagoga credibilia, statuit Alcoranus, quæ eius fidei erunt, remanent tantum (ut Barbarorum more) quisque sentiat quodlibet. Sciant Lutherani Dominum dixisse, quod Ecclesiam audiamus. Matth. 18. & D. Paul. admonet, ut captiuemus intellectum in obsequium Christi 2. Cor. 10. Et ad Heb. ca. 13. obedite præpositis uestris. Admonuit Dominus, ut à Pseudopropheta caueamus. Matth. 7. & 24. Et qui Ecclesiam non audit sicut anquam etnicus, & publicanus & ad Tit. 3. Hæreticum hominem, post unam & alteram admonitionem deuota sciens quia subuersus est, & proprio iudicio condemnatus. Ecclesia est columna ueritatis primo Tim. tertio.

Obijciunt hæretici.

Primo. Prælati Ecclesiæ, Monachi, & alij sunt homines male uitæ, ac indocti. At Dominus soluit hanc rationem secundum opera eorum, nolite facere, sed quæ dicunt, seruate, & facite. Quid ad reipublicæ administrationem attinet quod senator sit homo iniquus, & res reipublicæ pro dignitate tractat. Quid officit infirmo quod medicus non se ablineat a hiis, quæ ei præcepit. Quid militi nocet si Dux uiriliter præliatur, & de reliquo non afferat damnum. Sic Ecclesiæ Duces, medici, Senatores non sunt nobis impedimento si perditæ uiuunt. Nā & Cayphas uera prædixit cum esset Pontifex. Secundo, nos putamus habere ueram

intelligentiam scripturarum.

Respondeo, quod decipiuntur. Nam Spiritus sanctus tantum est in Ecclesia, qui docet nos omnem ueritatem. Ioan. 14. Tertio, abusus taxamus. Bene habet, sed medicæ eura tempus, nec nos uitia tuemur aut docemus, sed uiam uirtutis, ac caritatis. Et quis præbet, ac somitem subministrat uitis, magis quam Lutherani, qui libere cuique credendi quod lubet, facultatem admittunt qui sacrarum scripturarum omnibus mysteria inculcāt. Post hanc libertatem quæ mala euenient. Antea nemo de sacramentis dubitabat. Fugit uos Monachos, ac uxoratos, quis nam defensasset. Nemo in Trinitatis arcanum ausus fuit irrumperere. Nemo, nisi cum scrupulo conscientia negligebat Missas, uel horas Canonicas. Et ex hac libertate in maximam redacti sunt seruitutem, à qua, nisi per Ecclesiam liberari non possunt.

Credibilia à Catholico Christiano sunt omnia eodem gradu. T. E. M. De hoc. in præcognoscendis scripsimus, & D. Aug. ad Hieronymum dicit: Solum eis libris, qui Canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, ut nullum auctorum eorum scribendo errasse aliquid firmissime credam. Alios autem imita lego, ut licet sanctitate polleant non id. o uerum putem quia ipsi ita scripserunt. Credibilia ergo quædam sunt directe. Ut principia fidei, qualia sunt articuli, hæc sunt per se, ac directe credibilia a quouis. Alia sunt indirecte, quia qui negat ea, corrumpit principia unde emanant, & sequuntur, ut sunt, quæ à principijs atque articulis fidei pendent, uel ex sacra scriptura. Ut Abraham habuit duos filios. Tertio quædam sunt credibilia, quæ non sunt articuli, nec in sacra scriptura sunt, sed per Ecclesiam ex illis, & istis sunt deducta & ab ea tanquam illis consona proponuntur credenda: Ut quod Spiritus Sanctus procedat à patre, & filio uina spiratione, & tanquam ab uno principio. Iud. Inquisit. Verbo. Credibilia, & Turrecrem. libro 4. par. 2. cap. 6.

Cruis.

Cruis signum habemus ex traditione Apostolorum, ut D. Basili. lib. de Spiritu sancto 27. Caiet. 2. ad test. cap. 2. Habemus nos signari signo Crucis ex traditionibus Apostolorum.

Cru-

Cruis signum nō ubique depingatur, & in paupimento, admonet Concil. Const. Can. 73. Alia uerbo Adoratio require. Et eius uirtutem uerba Diabolus. §. 25.

Curatus.

Curati accipiunt immediate potestatem à Christo non ab Episcopis. T. E. M. Ioannes de Polliaco eius fuit sententiæ, ut arbitrareretur, quod curati, non sunt sub potestate Papæ, & equalis dixit esse Episcopis in cura parochiæ, ac plebis. Alij uero modestius loquuti sunt, & dixerunt, quod curati sunt adiutores Episcoporum. Vtrunque impugnatur. Primum quoniam Episcopis tota cura commissa est, unde in eorum ordinatione dicitur. Quato fragiliores sumus, tanto magis his adiutoriis indigemus D. Tho. etiam lib. de perfectione uitæ spiritualis, comparat Regno. Nam sicut Rex eget ministris, sic regnum Ecclesiæ. Et sicut tota auctoritas est in rege, sic tota in summo Pontifice. Rursus. Plebani non possunt, nisi id quod ab Episcopo est eis commissum, unde sic legitur 10. q. 1. c. quicunq;. Quæcunq; res Ecclesiæ sunt, conuenit cum omni diligentia gubernari, & dispensari cum iudicio, & potestate Episcopi, cui totius plebis anima uidentur esse commissa. & iterum 16. q. 1. c. cunctis. Clemens Papa dicit. Cunctis uero fidelibus, & summo opere omnibus Præbyteris, & Diaconibus, & reliquis Clericis attendendum est, ut nihil absque proprio Episcopi licentia agant, non utique missas sine eius iussu quæpiam præbyterorum in suis Parochijs agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permisso faciat. Quæ si uera sunt (imo quia uerissima) profecto non habent immediate potestatem à Christo, cum sine licentia hoc administrare non possint. Hæc etiam est Ecclesiæ consuetudo, ut plebanus ab Episcopo pendeat, & casus etiam referantur.

Obijciunt.

Primo statui Apostolorum succedit Episcopus. Ergo & statui septuaginta Discipulorum etiam succedet Curatus, quia non est maior ratio. Respondeo, quod nec septuaginta duo habuerunt immediate auctoritatem à Christo, sed à Petro. Cui tantum dictum fuit. Pasce oues meas, ut docet Palud.

Rursus inter septuaginta duos fuerunt aliqui, qui non fuerunt, nec Episcopi, nec curati, alij Episcopi, alij Præbyteri, alij Diaconi, quæ fit ut non possint curati succedere. Vel succedunt sed mediante Episcopi auctoritate. Secundo dicit gloss. Luc. 10. sicut in Apostolis forma & Episcoporum, sic in 72. forma Præbyterorum ergo uterque à Christo. Dicitur, quod non omnes fuerunt Sacerdotes, imo B. Marcus præstantissimus omnium (ut ait D. Hierony.) pollicem sibi amputauit, ut indignus Sacerdotio haberetur. Nec illi erant curati, quia non habebant plebem sibi commissam de terminata sicut Curati, nec poterant absolueret, nec negligere. Est tamen similitudo inter Discipulos, & Curatos, in potestate prædicandi, temporalia merendi, & in inferioritate, quo ad Apostolos. Et hoc uoluit Gloss. Tertio, misit illos ad prædicandum. Dicitur, quod non concludit, quod habuerint potestatem iurisdictionis. Quarto, contra dictum fuit. Quorum remisistis peccata & c. Ergo & potestatem iurisdictionis contulit. Dicitur, quod non loquitur omnibus, nam multi non erant Sacerdotes. Quinto, sicut misit me pater, & ego mitto uos. Dicitur etiam, quod non ex æquo potestas prædicandi omnibus collata est. Nam postquam Sacramentum ordinis fuit in Cæna institutum, tunc non nisi ordinatis in Diaconum licuit prædicare. Nec etiam postquam Spiritus Sanctus est datus, nullus, nisi Diaconus legitur prædicasse, & potestas prædicandi, quam prius habuerant expirauit postquam uenit Sacramentum ordinis. Petrus etiam de Pal. lib. de potestate Ecclesiastica dicit, quod potestas, quam ante passionem acceperunt defecit in passione, quia non emisit eos simpliciter ad prædicandum in omnem locum, sed in omnem locum, & ciuitatem, quo ipse erat uenturus. Unde post resurrectionem quasi contrariam potestatem acceperunt. Quia prius dictum fuerat, in uiam gentium, ne abieritis, postea. Docete omnes gentes. Nūquam etiam habetur quod discipuli facti sint Curati. Sexto, potestas, continuata est in Romano Pontifice ergo etiam in alijs. Dicitur quod non eadem ratio. Quia Vicarius generalis est, alij sunt particulares. Et alijs de causis, quæ erunt assignanda. Verbo Papa. Septimo, si omnes à Papa pendet ergo uacante sede perirent omnes.

omnes. Dicitur quod hoc non sequitur, nā dignitas in Republica remanet mortuo Principe, pendet ergo secundum quod instituta est auctoritas, & non cum uita institutoris, ut patet in omni electione. Octauo Papa non potest auferre potestatem ab uno, ac alteri dare. Dico, quod uerum est, quo ad ordinem, falsa, quo ad iurisdictionem, ut suo loco explicabo. Turrecrem. libro 2. c. 59. & 63. Caiet. 2. 2. q. 184. 8.

2 Curati sunt in perfectiori statu Religiosorum claustralium. T E M. Adeo superbiunt Curati nonnulli, ut execrati ueritatem nō uideant. Quo modo sunt in perfectiori status, cū bona possideant temporalia, nō sunt adeo astricti uotis, ieiunio, obedientiæ, silentio, ac aliis, quæ ad perfectionis statum conducunt Religiosus, ne dum præcepta obseruare pollicetur, sed & cōsilia, non habet duas tunicas, nec suppellectilem nec alia. Rursus conceditur Præbyteris, ac Archidiaconis, quod possint ad religionem transire. Nam quo ad ardua maiora sunt in ipsa religione. Sicut ergo sacrificiū minus est holocausto, sic Curator Religioso. Licet ergo Curati habeant curam, tamen quia tanquā adiutores habent, non sunt nobilioris status, ideo qui est Curator principalis, nobilior est Religioso. Curati etiam officium per se non est docere, sed per accidens. Licet ergo idem genus operis conueniat Episcopo & Curato, non tamen eodem modo, sed ille principalis, hic uero officialis dicitur à Caiet. 2. 2. q. 184. art. 8. & D. Tho.

D

Damnati.

Damnati non resurgent cum corpore. H A E R E. Corporum resurrectionem docent scripturae sacrae literæ. Et Iob cap. 19. inter alios. Rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum Saluatorem meum. Isa. 26. uiuent mortui tui, interfecti mei resurgent Ezech. 37. Et uidi, & ecce super ea ueni, & carne ascenderunt. Dan. 12. Et multi, qui dormiunt in puluere euigilabunt. Matt. 22. Soluitur quæstio Saduceorum. Quod in resurrectione non nubent neque nubent.

ur. D. Paul. 1. ad Corinth. decima quinta. Seminatur corpus animale, surget spirituale. Et hoc fatetur Martha Ioan. Undecimo scio quia resurget in resurrectione, in nouissimo die. Item D. Paul. ad Philipp. 3. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ &c. Quem hæc testimonia non conuincunt, quod aliud expectandum aut requirendū. Atha. in Symbolo hoc expresse dixit. Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis. D. Hieronym. epistola 61. ad Pammachium, aduersus errores Ioannis Hierosolymitani. Ego libere dicam, fidem Ecclesie apertissime confitebor. Resurrectionis ueritas catholice sine carne, & ossibus, sine sanguine, & membris intelligi non potest. D. Aug. in Enchirid. cap. 84. Resurrectionem carnem omnium quicumque nati sunt hominum, atque nascentur, & mortui sunt, atque moriuntur nullo modo dubitare debet Christianus. Idem D. Aug. 2. 2. de Ciuit. Dei cap. 12. argumenta, & calumnias infidelium, cōtra resurrectionem proponit D. Greg. libro 14. Moral. in Iob. Quid enim quotidie, nisi resurrectionem nostram, in clementis suis mundus imitatur &c.

2 Damnati aliquando in Calum euolabunt.

H A E R. Origeni attribuit hoc multi, & Rufinus etiam D. Hieronym. ascribit. Hanc hæresim idem D. Hieronym. in Apologia aduersus Rufinum confutat. Primo quia opinionem hanc de finiendis damnatorum suppliciis, nusquā diuina scriptura docet. Secundo, quia in Euangelio. Ignis æternus dicitur, & supplicium æternum. Et apud Esaiā. Vermis eorum non consumetur, & ignis eorum non extinguetur. Tertio, hæc opinio euertit pœnitentiam timorem Dei, dum facile homines labuntur ad uitia putantes impios post pœnas fore saluandos. Quarto. Si post longum sæculorum circuitum omnium rerum restitutio fiat, ut una dignitas animarum nulla distantia erit inter Virginem, & peccatorem, inter Matrem Domini, & inter uictimas libidinum, idē erit Gabriel, & Diabolus, Apostoli, & Dæmones, idem Prophete & Pseudoprophete, idem Martyres, & persecutores. Quinto, si finis omnium similis est, finge infinitas ætates cruciatuum, præteritum omne pro nihilo est, quia non querimus, quod aliquando fuerimus, sed quod semper futuri sumus.

mus.

mus. Ex his ergo cognoscere possumus D. Hieronym. esse apertum hostem huius hæresis. Plato hoc idem docet expresse. Quod uero de Traiano Imperatore ac aliis referunt ab inferno liberatis, soluitur §. 9.

3 Damnati nō uidebunt corpus Christi gloriosum. E R R O N. Et si uiderint corpus Christi gloriosum ipsi damnati, hoc non erit ad gaudium ipsorum, sed ad confusionem, & pœnam, & uidebunt quem crucifixerunt gloriosum. Hoc Theologi in quarto distin. 47. Cum enim futurus sit iudex Christus Dominus, & omnes homines ad illud iudicium sint conuocandi, quomodo non uidebunt. Neque per hoc erunt beati, quia non ad gloriam, sed ad pœnam conspicient.

4 Damnati sola pena Ignis punientur. H A E R. Explicari damnatorum pœna non potest, quam tangit David in Psalmo. Ignis, grandis, nix, glacies, Spiritus procellarū, & Iob. 13. Transibunt ab aquis niuium, ad calorem nimium. Et Esa. 66. Vermis eorum non consumetur. Erit namque in damnatis uarietas pœnarum non refrigerans, sed magis affligens. Nec aliquid erit in damnatis, quod non sit eis materia tristitiæ, nec deerit aliquid pertinens ad tristitiā. Et quælibet pœna damni, uel sensus in damnatis, excedit omnem pœnam, & dolorem cuiuscunque uiatoris, etiam Christi. Per dæmones punientur, ac sentient pœnam ignis, & affligentur pœna sensibili à contrarietate ignis, & aliorum sensibilium. Rursus eorum pœna augetur usque ad diem iudicii. Fen ebret uero, quæ sunt in inferno secundum aliquos causabuntur ex commassatione, & compressione corporum damnatorum, quæ propter multitudinem, ita replebunt locum, quod nihil ibi de aere remanebit, nec dyaphanū, nisi oculi damnatorum obtenebrati. Hæc D. Tho. in 4. diuersis locis. Et addo, quod pœna damnatorum pro culpa remissa est temporalis, & diminuitur usque in diem iudicii 4. di. 2. q. 1. ar. j. quintum. Quæ tamen egēt declaratione, ut sciamus, quomodo corpora damnatorum à sensibilibus lædi possunt. Obser. ergo quod duplex actio à sensibilibus prouenire potest. Una naturalis, quæ ab illis in passum imprimitur forma secundum suum esse materiale, sicut cum ignis sua caliditate calefacit lignum. Alia uero spiritualis, quæ suam intentionem, & similitudinem in sensum imprimat, sicut cura

calor suam similitudinem imprimat in sensu tactus, non possunt corpora damnatorum à sensibilibus lædi agentibus naturali actione, quia ignis, & aqua, & alia sensibilia, non agent in corpora damnatorum actione naturalis, ideo actione spirituali agent, per sensus immutationem. Obser. 2. quod ista læsio quæ fit per immutationem spirituales dupliciter potest intelligi. Vno modo, ut abijciatur à corpore aliqua forma sibi secundum naturam conueniens, & talis non est in damnatis, quia anima perfecte dominatur materiæ, quantum ad esse naturale. Unde licet qualitas ignis contrarietur qualitati complexionis, & Armonia, quæ est se sui connaturalis, eam tamen solvere nō potest. Alio modo causatur in sensu per ipsam immutationem forma intentionis illi improporionata, & inconueniens. Unde sicut proportionatum obiectum semper delectat, sic improporionatum affligit. Obser. 3. Quod anime damnatorum patiuntur ab igne corporeo per modum alligationis cuiusdam. Nam sicut alligatur aliquid, ut faciunt Negrōmantiæ, multo magis per diuinitatem uirtutem. Et uniuntur igni, non sicut motor mobili, uel anima materiæ, sed sicut locatum loco. Quæ quidem unio dicitur non unionem solum Spiritus ad ignem, sed uolentiam unionem, & detentionem eius ab igne, quæ est contra spiritus uoluntatem & inclinationem, sicut carceri dicuntur alligati, qui contra eius uoluntatem detinentur. Dolor uero causatur ex duplici causa, una remota, quæ est ipsa alligatio Spiritus ad ignem, quia sic detinetur, quod alibi esse non potest, alia propinqua, quæ est ipsa cognitio alligationis. Obser. Quarto, quod uermis, qui est in damnatis, non est quasi eos pœnitent de his quæ commiserunt, ac mala sunt, sed quia continue dolent ratione pœnæ quæ patiuntur. Obser. Quinto, quod erit fletus, & stridor dentium, non per aliquam alterationem corporis a sua naturali, & conuenienti qualitate, sed erit talis cōturbatio, quædam dispositio corporis, quæ corpus anima dolente disponetur, nam corpora damnatorum non solum ex exteriori affligentur, sed etiam ex interiori secundum quod corpus immutatur ad passionem anime in bonum, uel malum. De lachrymis docet D. Tho. in quolib. quod uirtute diuina illa lachrymarum deperditio restaurabitur.

tur. Et erit etiam talis immutatio capitis, & oculorum per motum localem, ex quo motu remanet humorum confusio. Hæc Ferr. 4. cont. Gent. c. 90.

5 *Damnati non semper Deum odio habent.* HÆR. Amor summa est beatorum delectatio, sic in damnatis odium, pœna hæc maxima est, & simul pœna, & culpa. Superbia eorum, quæ te oderunt ascendet semper quia damnatorum & inimicorum hoc est ingenium. Anima etiam à corpore separata immobiliter apprehendunt, at non dum est in corpore quia potest à diuersis passionibus agitari, ac moueri, ut patet in continentia. Neque hoc repugnat libero arbitrio. Næque electio est eorum quæ sunt ad finem, sicut nec modo repugnat quod appetat finem necessario. Posse enim mutari de bono in malum, uel è conuerso, non est de natura liberi arbitrii ut sic, sed potentis deficere, ideo in Deo, & Angelis est liberum arbitrium, non tamen de bono ad malum, quia meritum non est animæ solius, sed cõpositi. Ferr. 4. cont. Gent. c. 95.

6 *Voluntas damnatorum potest uelle bonum.* HÆR. E. Hoc licet ex apertis uerbis non confutetur in sacra pagina tamen implicite hñ. Namque repugnat uoluntati damnatorum posse uelle bonum, quia non essent in perpetua pœna. Quoniam inordinatio uoluntatis quædam pœna est, & maxime afflictiua, quia displicenti, quæ recto fiunt. Secundo. Damnati sunt æterno quo priuati diuina gratia, ergo non possunt uelle bonum, quia sine gratia nemo potest uelle bonum. Non est uolentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Tertio, boni omnia propter Deum appetunt ergo mali semper malum quia contrariorum eadem est regula. Hæc uero, sic accipias, quia loquimur de uoluntate, ut sic quatenus est deliberatiua, & nõ de uoluntate naturali. Et sic nec à Scoto dissentimus, qui dixit in Dæmonibus, atq; damnatis posse esse bonum actum uolendi ex eo quod ex puris naturalibus possunt bonum uelle; dieo etiam, quod nec actus ille est omnino bonus, quia deest circumstantias finis, & sua ad malum finem ordinat actum, uel uirtute. Voluntas enim damnati esse & uicere sub peccato. Hinc D. Th. docet, quod naturalis inclinatio, per eorum malitiam corrumpitur in quantum bonum, quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis

circumstantiis appetunt. Nihil ergo uoluntate naturali, quod ut perfecte bonum. D. Tho. 1. par. q. 64. 2. primũ, & 4. cont. Gent. cap. 93. Nullus etiam erit in eis habitus infusus, & acquisitus si remanet erit ociosus, nec uti poterunt, quod erit ad maiorem pœnam. Disputant Theologi in 4. dist. 30.

7 *Damnati nesciunt gloriam beatorum.* HÆR. Quis persuadere sibi poterit, damnatos nescire gloriam beatorum cum Apostolus dicat. omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, & referat unusquisque prout gessit in corpore siue bonum siue malũ. Et Dominus dicitur sit bonis. Venite benediciti. Improbis uero. Ite maledicti quam uocem ad perpetuam eorum miseriam audient damnati. Hoc suadent illa uerba Epulonis, qui uidit Lazarum in sinu Abraham, & dixit. Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti in aquam. Quicquid uero sit quo ad hoc, an sit literalis sensus, & an sit sic interpretanda. Doctores omnes affirmant in quarto. Damnatos saltem in genere cognoscere beatorum gloriam. Et sciunt esse aliquos beatos esse, & sicut suam æternam experiuntur pœnam, sic & beatorum gloriam imaginari uel excogitare possunt.

8 *Damnati, non sunt in maiori numero, quam beati.* HÆR. E. T. Colligunt Doctores damnatos longo numero excedere beatos, ex ea similitudine, quod inuitati ad nuptias recusarunt ferme omnes uenire. Rursum Dominus aperte dixit. Multi sunt uocati pauci uero electi. Maioris multitudinis sũt infideles ipsi fidelibus, ac longe plures sunt homines uitis dediti, quam qui sancte uiuant. Hoc ergo in uniuersum de natura humana affirmandum. An uero, si ad Christiana nostatum deueniamus plures sũt damnandi quam saluandi, hoc tanquam de fide alteram partem affirmare nõ audeo. Hoc unũ scio, Christianos quam plurimos perditos uiuere, pauci sunt, qui suæ salutis consulant, quam plurimi, qui rebus corporis occupati, negligunt, quæ præ oculis semper habere debent. De Religiosis etiam hoc dicere non uereor, quod non multi sunt qui stent promissis, qui ceruicem ab obedientia non excutiant, & qui obseruantia rigorẽ non recusent, qui religionis splendorem suis perditissimis moribus non obscurant, quo sit,

ut

actam opinionem probabiliorẽ existimem, quæ docet damnatos impendio plures esse beatos.

9 *Damnati non profunt uiuorum suffragia diminuendo pœnam.* T. E. M. Non adeo clare potest hoc dictum argui, quoniam nihil ab Ecclesia definitum. Et Doctores gra uissimi, inter quos Chrysost. Hom. 33. In Matth. dicit. Nam si multæ Barbaræ gentes unã, cum defunctis res eorum cremare. solent, quanto equius tu defuncto filio sua tradere potes, nõ ut in cinerem redigant, sed ut gloriosum magis illum reddant, putas eum in maculis inquinatum ab ipse da ipsi sua ut a maculis illis se abstergat. Et idem Hom. 3. ad Philip. sic ait. Inuenimus pro uirib. procuremus eis aliquod auxilium, modicum quidem attamen iuuenimus eos. Et Ioa. Damasc. in serm. pe mortuis adiuuandis uerba Chrysostomi confirmat, & adducit exempla defunctis infidelibus prodesse suffragia. Et inter alia exemplum Traianiliberati à penis orationibus D. Gregorii, qui deprecatus, est pro Traiano Imperatore, annos ferme quingentis defuncti, & uox diuinitus audita fuit dicens. Preces tuas audiui, & ueniam Traiano do, tu uero deinceps pro impio hostias mihi ne offeras. D. August. in Enchyridion ad Laur. cap. 110. dixit pro non ualde malis propitiationes sunt & infra. Pœnas damnatorum certis interuallis temporum existiment, si hoc eis placet aliquatenus mitigari dummodo intelligatur in eis manere ira Dei, hoc est ipsa damnatio. Hæc Aug. ubi expresse permittit credi pœnarum mitigationem. Hoc etiam Aurelius Prudentius in hymno de nouo lumine Paschalis sabbati refert perditas noxiorũ animas in peruiugio Paschæ, à tormentis quiescere. Marcent supplicis tartara mitibus, exultat que sui carceris ocio uibrarum populus liber ab ignibus, nec feruent solito flumina sulphure. Præpositiuus Leodiensis Præbyter in compendio suæ Theologiæ, scribit, quod progressu temporis omnibus exuerentur pœnis non tamen in perpetuum, ut sensit Orig. sed usque ad resurrectionem in qua die, de cætero non erit spes refrigerii. Gilbertus Pictaunorum Episcopus in lib. Theolog. quæst. Existimauit fidelium præcationibus, & oblationibus adimi reproborum pœnas sine earũ absumptione eo modo, quod infinitæ proportionales partes demi solent,

à linea, à quã licet ipsa infinita non sit infinita tamen partes absque ulla eius consumptione subtrahi possunt. Guilielmus Antiochodorenensis Episcopus, in sine summæ Theologiæ, censet uiuentium suffragia adiuuari damnatis non ad imminutionem aut interpolationem tormenti, sed ad confortationem, & corroboracionem patientis. Rupertus Lincuniensis Episcopus, non longe à sine Theologiæ summæ tradidit nec auferri, nec interrumpi, nec diminui damnatorum supplicia subtrahi tamẽ illis aliquã grauioris miseris occasione. Cæterum his non obstantibus D. Tho. 4. d. 45. q. 2. confutatur hanc sententiam. Et interpretatur dictũ D. Chryso. pro pœna purgatorii, nam & D. Greg. dicit. Quod eodem igne purgantur boni, quo reprobi puniuntur, accipitur ergo damnatio improprie, pro pœna & punitione ad quam aliquis est iudicatus, & sic sub ea uenit purgatorium de ea loquitur Aug. in Ench. quod sit tollerabilior. Vel dico quod dubitatur loquitur non affirmando, sed liberum relinquit euique iudicium D. Damasc. dico quod fuit ex priuilegio speciali quod Traianus à Gregorio, & Falconella à Tecla fuerit liberata, & quæ ex lege communis pendunt sunt absolute docenda, non quæ ex aliquo priuilegio. Hoc etiam de Sanctissima Virgine Catherina Senesi, quod suis præcibus parentes ab inferno liberauit. Scio etiam quosdam ex nostris hæc D. Greg. historiam deridere. Hæc dicta Sanctorum sic exponit D. Tho. Et Magister 4. di. 45. c. 2. Palud. Ricard. 4. dist. 46. q. 4. 2. Biel lect. 56. Canonis.

Daniel .

Daniel Propheta, ex Tribu Iuda genere optimatum, Regis administrationis filius, adhuc infans è Iudæa in Babilonem perductus est in Bethelero superiore non procul ab Hierosolimis natus, in Babilone ergo abductus cum Ioaachim Rege Iuda anno iij. regni eius factus est Eunuchus regis Chaldeorum. Ut impleretur, Esa. uaticinium cap. 39. De quod protulit super Ezechiam Regem dicens. De filiis tuis, quinaſcentur ex te tollent, & facient Eunuchos in domo Regis. Cum ergo de femine regio natus esset, Spiritu Dei plenus, ac Prophetiæ munere condonatus, quæ aliis hominibus erant

in-

incognita, ipsi Deus demonstrabat. Fuit uir aspectu quidem aridissimus, ac squallore oblitus, in fauore autem & gratia Domini, per quam speciosus, uita continentissimus. Maximo in pratio est habitus à Balthasare Caldeorum Rege, & deinde apud Darium Medum gratiosissimus. Et nomen ei fuit immutatum, ex Daniele Balthasar fuit auncupatus, quod nomen inditum fuit à Rege Nabuchodonosor uel ab Eunuchio Regio, cui puerorum erat demandata cura. Ab Archangelo autem Gabriele, uir desideriorum, siue amabilis, & Dei amore dignus. Dan. 9. & ibi Hieronymus. Quo nomine etiã in hodiernum diem apud Sanctos Patres appellari solet. Orig. epistola ad Rom. lib. 6. c. 8. Hic tempore captiuitatis prædicauit in Babylone, impiis, prædicat destructionem, piis uero certam promittit ac digito quasi demonstrat liberationem. Nullus Prophetarum tam aperte dixit de Christo. Nō enim solum scribit eum esse uenturum, & commune est cum ceteris, sed etiam quo tempore uenturus sit, docet, & Reges per ordinem digerit, & annos annumerat, ac manifestissima signa prænuñciat. Scripsit vsque ad capitulum octauum Caldaico, syriacoque sermone, at que sequuntur usque ad finem uoluminis Hebraice leguntur, & eius translationem ex Caldaico Idiōmate uel non exactam ediderūt septuaginta, uel fuit ab aliis uiciata non satis Caldeam linguam scientibus, sic scribit D. Hierony. in prologo libri Danielis. Et idem D. Hieron. affirmat Ecclesias legere iuxta Theodotionem, non iuxta septuaginta translatores. Defunctus est in Babylone Cyri Persarum Regis temporibus ibique magnis honoribus sepultus circa annum ab orbe condito p. 1400. Et humatus fuit in angusta cauerina, cuius monumentum extat usque ad hoc seculum nostrum in Babylone notissimū, sic scribit Epiph. in uita Danielis. De uita, & interitu Prophetarum Isidorus censet uenā cum uolumine Ezechielis, à uiris sapiētibus Hebræorum, eius librum unā cū Ezechiele fuisse conscriptum. Græcitorum uolumen partiuntur in uisiones duodecim, quarum prima continet hystoriam Susannæ, ultima interitū Draconis, & Abacuc raptum. Alii uero quatuor partibus hunc librum absolui affirmant. Quarum prima est ab initio usque ad ea uerba secundi ca-

pitit uidelicet. Responderunt Caldei Regi Syriace, Hebraico narratur sermone. Secunda, quæ inde progreditur vsque ad uisionem annū tertij Balthasar, hoc est usque ad finem septimi capituli Hebraicis quidē literis, sed lingua scripta est Syriaca, hoc est Caldaica. Tertia usque ad finem duodecimi capituli, iterum Hebraico eloquio scribitur. Quarta ac postrema de Susanna, & Belo, Græce descripta est, ex editione Græca Theodotionis Ephesi, qui & orationē Azariæ, & hymnum trium puerorum a se Græce aditos inseruit, tertio eiusdem libri capitul. Principium libri idem est tã apud nos quam apud Hebræos. Anno tertio Regni Ioachim, Regis Iuda &c. At uulgata Græcorum editio, & Athanasij Syrupus, principium libri idcirco sumunt ab ista hystoria Susannæ, quod ea Daniel adhuc puero contigerit. Finis libri idem apud nos, & Græcos de hystoria Beli, & Draconis. Hebræi uero finiunt, in illis uerbis. Tu autem Daniel uade ad præfinitum, quæ apud nos sunt in calce duodecimi capituli. Hæc ex Epiphany de uita & interitu Proph. D. Aug. De mirabilibus sacre scripturæ lib. 2. c. 30, quæ desumpta uidentur ex antiquitatib. Iosephi lib. 10. c. 12. Chris. de incomprehensibili Dei natura Hom. 3. Greg. in moralib. lib. 1. c. 13. Origen. in Num. 3. c. Hom. 25. D. Hieron. in prologo. Hæc ex eius prophetia selegi.

An uero sit Canonica eius Prophetia dixi supra uerbo Biblia.
Daniel, Regis Iuda captiuitatem refert, capit. 1. a
Daniel non uult uesci cibis regis, c. 1. b
Daniel, Regi Nabuchodonosor somnium indicat, & interpretationem, c. 2. d
Daniel à Rege exalatur, c. 2. g
Daniel prædicat Balthasar à Regno deturbatum, c. 5. c
Daniel constituitur à Rege Princeps super fastapas, c. 6. a
Danielem accusant satrapæ tanquam uiolatorum edicti Regij, c. 6. c
Daniel mittitur in Lacum Leonum, capitulo 6. e
Daniel in Deum suum fidens liberatur, capit. 6. f
Danielis accusatores exponuntur Leonibus, de uorandi, cap. 6. f
Danieli ostenditur quatuor bestiarū uisio, c. 7. a
Da.

Decimæ.

Daniel optat impleri à Domino, quod promissit de reditu populi, à captiuitate. c. 9. a
Danieli uisionem septem hebdomadarum edidit Angelus, cap. 9. f
Daniel conijetur in lacum Leonum, capitulo 14. f
Danielem pascit Abacuc, c. 14. f
Danielem è Lacu Leonum, iubet Rex educi, cap. 14. g
Daniel liberat Susannam, c. 13. e
Daniel conuincit calumniatores Susannæ, & lege talionis plectuntur, c. 13. e

Darius.

Darius Cyri decretum de templo extruendo inueniens, iubet, & ipse templum extrui, 1. Esdr. 6. a
Darius Mædus succedit Balthasari, Dan. 5. g
Darius decreti publicatione Deum Danielis prædicat, Dan. 6. g

Dathan.

Dathan, Core, & Abyron rebellio, Sacerdotibus sibi querentium, Nu. 16. a b

Dauid.

Dauid ex quibus ortus sit, Ruth. 4. d
Dauidem Regem cōstituit Deus, super Israel, & Saul cōtra præceptum suum egisset, 1. Reg. 13. c
Dauid pulcher, 1. Reg. 16. b
Dauid accipit Spiritum Domini, qui à Saule recesserat, 1. Reg. 16. c
Dauid mittit Isai ad Saulem cum muneribus, 1. Reg. 16.
Dauid percussit citharam, recedit spiritus malus à Saule & Saulis armiger constituitur, 1. Reg. 16. d
Dauid laudatur coram Saule, 1. Reg. 16. d
Dauidem ungit Samuel in regem, primi Reg. 16. b
Dauid lapide funda iacto Goliath interficit, 1. Reg. 17. f
Dauid non fuit Propheta. H. A. E. R. Non Hebræis peiores sunt quidam Christiani, uel Hæretici, sed Maumetanis apud quos Propheta Dauid & Rex colit quod uerbo, psalmus demonstrabitur.

Decimas dat Abraham Melchisedech Sacerdoti Dei, Gen. 14. c
Decimas Deo se oblaturum ex omnibus que sibi daret uouet Iacob, Gen. 28. d
Decimæ Dei erant, Leu. 26. d
Decimæ Domino sacrificandæ, Leu. 27. d
Decimæ Sacerdotibus Leuitis erant, pro hereditate præstandæ, Nu. 18. c d
Decimæ etiam à populo sicut à Sacerdotibus comedebantur, Deut. 12. c d
Decimis iubet Deus alere leuitas, peregrinos pupillos, uiduas, Deut. 14. d
Decimas feminum uinearum, ac gragū, Reges sibi etiam accipiebant, 1. Reg. 8. c
Decimarum exactio tyrannica est. H. A. E. R. T. Diuinum ius, ac benedictio adimat, & præcipit fieri prouisionem ministris Ecclesiæ, idest Papæ, Episcopis, & Sacerdotibus. Nā si principibus tenentur reddere iuxta Apostolum, cui tributum, cui uestigal uestigal ad Rom. 13. quare non etiam his, qui Ecclesiæ incumbunt, & diuino cultui sunt mancipati, & non erunt sustentandi, ut Act. 20. legitur. Quis nunquam militauit stipendijs proprijs 1. Cor. 9. Dignus est operarius mercede sua. Lu. 10. tantū abest, ut decimas exigere sit tyrannicum, quod in lege naturæ Moisaica, & Euangelica fuit instituta ac obseruata, & Abraham reuersus ex prælio Melchisedech Regi Salem dedit eas. Ex his locis nominatis, conuincitur manifeste, à Deo esse institutum, ut de cimæ soluerentur, que lex nunquam fuit abrogata. De hac legitur in Conc. Trid. sess. 24. c. 12.
2 Decimæ sunt pro libito, non ex præcepto soluendæ. H. A. E. R. Ne dum ex sacris literis, sed iure Pontificio habetur exactio decimarū 16. q. 1. c. decimæ, & Tridentina synodus statuit, ac innouauit esse soluendas de omnibus. De bonis (inquit) sibi à Deo collatis, & excommunicari impeditentes.
3 Decimas petere Clerici non possunt. H. A. E. R. Habemus apertum testimonium in Leuit. & Num. 17. Quod solis leuitis adiudicabatur decimæ, quibus in nostra lege Clerici succedunt. Rursus ius spirituale conuenit Clericis, qui spiritualium sunt Ministri. Sic nos existimet homo, ut ministros Chris. An uero id ad Clericos tantum qui curam habent animarum, an ad alios omnes, qui altari deseruiunt, nec aliunde habent, unde

R ui-

uiuant, utrunque affirmari potest, nec est contra fidem.

Decimas solvere non tenentur Clerici. E R R. Qui resistere conatur decretis Pontificum, in his, quæ diuinæ legi nõ aduersantur, hic certe errat. Atqui statuit Paschalis Papa, decimas esse soluendas à Clericis. Nouum genus (ait) exactionis, ut Clerici à Clericis decimas exigant. Soluunt vero Clerici, non quatenus Clerici, sed ea ratione, qua seculari iure, uel hæreditario, uel emptione, uel alio modo terras possident. Vel soluunt etiam ut Clerici, quatenus subditi suo superiori suffragentur. Non tamen Laicis tenentur solvere, ut docuit Luth. licet Dominus soluerit, nam nec omnia quæ Christus egit, non agere debemus quæ erant humilitatis signa.

Decimas solvere tenentur ne infideles? Sunt qui dicant debere etiam infideles decimas solvere. Nam si sunt de iure naturæ soluenda, tenentur etiam illi, ut affirmat Panor. Vbi tamen non est consuetudo Ecclesie non recipit decimas, sicut nec Apostolus nihil recipiebat propter scandala D. Tho. 2. 2. q. 43. 8. quintum Alex. 3. par. Bon. 2. di. 3. pri. 2. art. 1. q. 1. Ricard. dist. 4. Gerf. par. 2. in regulis Moralib. Capistranos lib. de Potest. Papæ pag. 43. hæreticos uocat, qui negat decimas esse soluendas.

Decreta.

Decreta Romanorum Pontificum non sunt suscipienda. Vitzel. **Centuriatores.** H A E R E T. Cum de pontificia potestate erit sermo. Hic tantum admoneo, quod in decretis Pontificum duo sunt, unum tanquam intentio, conclusioque decreti. Alterum quasi ratio, & causa à Pontifice reddita eius rei, quam constituit. Primum est semper suscipiendum, nec in eo errare potest. At non secundum, quia non nunquam, non erunt probabiles, neque aptæ. Pro huius rei confirmatione est Isid. in prologo sui uoluminis. Secundo Igmarius c. 15. sui lib. 3. probat d. 19. cap. Si Romanorum. Gelasius etiam in decreto cum septuaginta Episcopis habito de Apochryphis scripturis hunc in modum habet. Item decretales epistolas, quas beatissimi Papa diuersis temporibus, ab urbe Romana pro diuersorum patrum consolatione dederunt uenerabiliter recipiendas decerni-

mus. Isid. in suo prologo adducit testimonium 80. Episcoporum qui sic ait compellor à multis, tam Episcopis quàm reliquis seruis Christi Canonum sententias colligere & Paulo post. Deinde quarundam epistolarum decreta uirorum Apostolicorum interferimus. Iam ergo ante annos nonngentos cepit hoc studium, & alij ante Gratianum collegerunt, quos ille imitatus est, uiros Sacerditate, ac excellenti doctrinâ præditos Iuonem Episcopum Carnotensem ante quadringentos quinquaginta annos. Bancardum Episcopum Vormaciensem eo antiquiorem. Anselmum Lucensem ante annos prope quingentos, hi ut dixi ante Gratianum epistoliarum decreta collegerunt, ut sic digesta ad usum Ecclesie omnibus in promptu essent. Leo etiam c. 10. suarum decretalium ait, se omnia decreta collegisse tñ Innocenti, quam omnium prædecessorū. Pro epistola Clemētis est Phocius Patriarcha Constantinopol. ante annos septingentos. Ruffinus Toranus eo antiquior fatef, hanc epistolam interpretatam esse, & editam. Has Clem. epistolas 18. Episcopi receperunt ante annos mille centum in synodo Vasensi sub Theodosio Minore. Tribuens etiam Synodus Arnoldo Imperante ante annos amplius sexcentos fidem Epistolæ Clem. dederunt. Hoc fuit in Germania, quando religiosa erat. Ratio etiam suadet tot Pontifices, qui nos præcesserunt epistolas scripsisse. Hanc ergo antiquitatem ueneremur. Vt Plato etiam docet 7. de legibus. Turr. lib. 5. capit. 23. Turrecrem. lib. 4. cap. 108.

Decreta omnia sunt fidei dogmata. E R R O. Multa sunt in Decretis, quæ primo & de se, non sunt de fide, nec omnino explorata, ac certa tanquam de fide, cui subesse falsum nullo modo possit, sed priuatæ quæstioni respondent Pontifices. Vel ea scripserunt, quæ ab alijs receperunt & utitur interdum Pontifex, si quicquam suadere capit receptis opinionibus, sententijs, rebusque uulgatis, at non continuo quæcumque in hunc usum attulerit, ea sedis Apostolicæ iudicio probat. Aliud quippe suadentis officium, aliud definiens. Qui pronunciat res ueras afferunt, qui suadent non nunquam uerosimiles. Talis est quod scribitur de donatione Constantini, & alia, quæ uerbo Palea inscribuntur.

De

Degradatus.

Degradati sunt, qui perdunt Characterem. E R R O N. Vt iam diximus, character est indelebilis potestas, nec unquam amitti potest, immo remanet in damnatis. De hoc supra.

Degradatus ea omnia potest, quæ prius. E R R O N. Remanet quidem character, & potestas ordinis, nec enim egent alia ordinatione, sunt tamen priuati administratione, ac iurisdictione, & degradatio tollit ordinis executionem, quasi in perpetuum, at excommunicatio tantum, usque ad commendationem. Vt docet D. Thom. 3. par. q. 82. 8. tertium. & Scot. 4. distinct. 15. q. pri. Cortes. lib. 4. dist. 5. Degradatio est maxima pœna Canonica, & est a motio à statu clericali inquit Scotus, non quod character ordinis sibi tollatur, nec per consequens ordines suscepti, sed tollitur licentia exercendi actum cuiuslibet ordinis, & traditur Curie seculari, adeo tollitur executio ordinum. Forma autem secundum quam infligenda est, habetur extra de penis. hæresis schisma, reuelatio confessionis. De primo. ext. de hære. Abolendam. De secunda, ext. de schismaticis in sexto. Abscinden dos. De tertia, ext. de pen. & remis. omnis utriusque sexus. Quæ pœna, non remittitur, nisi ab eo, qui infligere eam potest qualis est solus Papa. Peccat grauissimè si consecrare uellet, uel exercere, quæ sunt sacramenti. Iud. Inquisit. Verbo. Degradatio. & uerbo Clericus.

Delectatio.

Delectatio nunquam est peccatum. H A E R E. Ex ipsa definitione, uel descriptione ab Arist. assignata cognoscimus delectationem non raro esse peccatum, non nunquam uero est licita. Hinc illud Dauid. Delectasti me Domine in factura tua. Definitur uero ab Arist. delectatio, quod est quidam motus animæ, & constitutio simul tota, & sensibilis in natura existente. Quæ definitio apud D. Thom. prima 2. q. 31. primū. Est casualis, apud Biel. identica. pri. d. 1. q. 6. 3. Dicitur etiam delectatio, quod est motus in appetitu animali consequens apprehen-

sionem boni naturalis presentis per sensum. Qui ego constituit finem in delectatione uel carnali, uel sensuali, uel intellectu in his quæ sunt contra Dei præcepta, hic grauissime peccat. Vnde D. Augu. 12. de Trin. cap. 12. ait. Quæ statim, ut attigerunt animum, respui debuerunt, negandum nõ est esse peccatum, sed longe minus quàm si opere statuatur implendum. Idem lib. 1. de serm. Domini in monte. cap. 23. Verum tamen delectatio ante consensionem, uel nulla est, uel tenuis, ut prope nulla sit. Cui consentire magnum peccatum est, cum illicita est. Cum autem quisque consenserit, committit peccatum in corde suo. Hæc D. Augu. & hic est sensus illorum uerborum. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est cum in corde suo. scribit Bon. 4. dist. 49. q. 1. ar. 3. Gerson par. 2. tract. de delect. summissa.

Delectatio de quacunque re est peccatum. E R R O N. Vtrunque uitium est affirmare, quod nulla delectatio sit peccatum, & quod omnis sit peccatum. Sunt enim à natura sic potest ad operationes ac obiecta instituta, ut non solum sit peccatum, sed quando uirtuosum, ac laudabile, ut quado quis reportat delectationem ex opere bono, tunc licitum est.

Rursus si à sensibus remoueantur delectationes, tarde opera exercebunt, sentiunt ergo delectationem ipsi sensus in operibus suis, nec hoc est peccatum, nisi naturam uniuersam destruere uelimus. Delectatur intellectus in cognitione ueri, appetitus in assequutione boni, nõ ergo est semper peccatum. Conueniunt Doctores in hoc. Immo D. Thom. affirmat, quod delectatio proprie dicta est in Deo prima 2. ubi sup. 4. 2.

Delectatio de actu licito conditionaliter est ne peccatum. Et si non sit de Fide, ac per hoc nec mei sit numeris hanc rem excutere, tamen & quia in hoc deceptos legi aliquos, eam exponere decreui. Est qui delectatur in cogitatione. Si talis esset mea mulier. Peccat ne mortaliter. Cum delectatio sit actualis, & non conditionalis, sed in actu, ac cogitatione illa delectatur peccat mortaliter. Nã non est actu mulier, & actu delectatur in eo, quod non est sui iuris, ideo peccat mortaliter. Nec ualet si dicatur, actus est licitus ergo delectatio. Quo-

R 2 niam

nam non est de illo conditionaliter, sed est actualis delectatio. Hinc dicunt, quod uia etiam si delectatur de actu matrimonii, cum periculo pollutionis, uel similibus turpitudinis peccat, at non quando est de solo actu, sed uel de omni alio annexo. Caeterum in opusculo. Hoc idem iudicium faciunt de uisione pulchrae mulieris, quia si est cum periculo, uel ociofa delectatio, erit peccatum, at quia non ordinatur ad uenera licita, ut oscula, & tactus, ideo non semper est peccatum, si de pulchritudine, ut sic delectatur.

Denunciatio.

Denunciatio non est in precepto. H. A. E. R. E. T. Aperse post correctionem fraternam precepit Dominus denunciationem, dicens. Dic. Eccles. 10. Et ea ratione qua dicitur correctionem fraternam esse sub precepto, eadem, & denunciatio. Hæc ergo fit de peccatis occultis, præcedente secreta admonitione, nisi mora sit periculosa, sic docet D. Tho. secundæ secundæ, quæstione trigesima tertia, articulo septimo. Nec requiritur scriptura, quia denuntians non obligat se ad probandum, nec punitur non probans.

Denunciare prætermisso charitatis ordine nunquam est peccatum. H. A. E. R. E. T. Cum Dominus nobis clare insinuauerit charitatis ordinem, miror de quorundam tantæ cæcitate, quæ nulla admonitione, uel fraterna correctione præmissa denunciant, & pluris faciunt prælatorum præcepta, quam Domini instituta, & abolere, ac penitus extinguere potius uolunt fraternam correctionem quam eam conseruare, quod pugnat expresse cum Euangelio. Prius ergo corrigendus est frater, postea denunciandus Ecclesie.

At si prælatus præcipiat, excommunicat, ut occultum crimen reueletur, non est audiendus, nec obedire quisquam debet. Nam si ille à Diuinis legibus rebellat, non debet subditis illius iussionibus obtemperare. Si enim ille Deo non obedit, cuius est minister, cur potius nos debemus illius stare mandatis? Attendant ergo Prælati, qui non nunquam nesciunt quid iuris sit, uideant subditi, quale eorum sit obsequium, & obedientia.

De hoc iudic. Inquis. verbo denunciatio. Et summissæ. Armilla. Accusatio. 23.

Derisio.

Derisio nullum est peccatum. H. A. E. R. E. T. Ut uideamus huius propositionis errorem, quid sit derisio prius exponamus. Derisio est, quæ aliquis alterius malum, uel defectum in ludum, uel risum ponit, ut erubescat. Sic D. Thom. dicit secunda secundæ, quæstione septuagesima quinta ar. primo. Quando ergo derisio fit uerbo, cachinis, uel aliis signis ad contemptum proximi, est peccatum mortale, & contra charitatem, eo magis si fiat ex odio. Quando uero fit ex ioco tunc erit ueniale. Tanto grauius erit hoc peccatum quanto persona, quæ deridetur, erit dignior, ut si Deus, & Sancti irridentur, uel iusti, quia aliquando ab operibus uirtuosis retrahuntur. Et quando fit in Deum blasphemiam nuncupatur. Si uero non esset peccatum nec Eliseus pueris irridentibus maledixisset. 4. reg. c. 2. D. Tho. 2. 2. q. 75. 2. c. Et hoc peccatum secundum rationem suam, est minus graue peccato detractionis, & contumeliæ, licet aliquando sit e conuerso 2. ad tertium. Summissæ. Verbo derisio.

Desperatio.

Desperatio non est peccatum. H. A. E. R. E. T. Exemplo Cayni conuincitur huius delicti grauitas. Qui dixit. Maior est iniquitas mea quam ut ueniam merear. Hinc à Doctoribus dicitur grauius peccatum, & periculosissimum, quia spe relicta homo in uitia facile labitur, ac à bono retrahitur. Cum enim quis exitiui mat esse dñatū, uel qd Deus non parceret sibi, uel putat se non posse conuertere ad Deum, grauius peccat, quia omittit, quæ debet. Et est peccatum in appetitu minus graue infidelitate, & odio Dei, sed periculosius. Quæ causatur principaliter ex Accidia, seu tristitia, & negligentia, secundo ex luxuria. Nemo ergo desperet dum est uiuator. At in damnatis, non est culpa, sed pars damnationis. D. Tho. 2. 2. q. 20. Chris. Hom. in Psalmo quinquagesimo. D. Augustin. Hom. 21. ex quinquaginta. Isid. de summo bono. cap. 14. Bern. serm. 5. Natalis Domini. Leo epistola 91.

De pe-

Desperatio, & nil aliud potest impedire ueniam peccatorum. H. A. E. R. Hæc hæresis confutatur in direct. Inquis. 2. par. q. 9. art. 57. & ex se apparet eius falsitas. Nam & obstinatio, & alia multa impediunt salutem. Ne uero desperare quis possit. Concl. Trid. statuit in articulo mortis quemlibet posse absolvere, sess. 17. cap. 7.

Detraçtio.

Detrahunt Moysi, Aarab & Maria, ob id à Deo corripuntur, & Maria lepra percutitur, Nu. 12. 2.

Detrahentes audire uetat Dominus, Bonauent. 25. d.

Detraçtor occultus sui similis, Eccl. 10. 2.

Detraçtio uitanda, Iacob 4. c.

Detrahens fratri, detrahit legi, Iacob 2. 3.

Detraçtio non est peccatum. H. A. E. R. Confutatur D. Bern. serm. 24. super cant. dicens. Non ueniat anima mea in Consilio detraçtanti quoniam Deus odit eos, dicente Apostolo. Detrahentes Deo odibiles. Rom. 1. Quam sententiam Deus ipse loquens in psalmo 100. audi quomodo affirmet. Detraçtatem (inquit) secreto pximo suo huc persequetur. Hæc D. Bern. Est enim detraçtio occultata maledictio ad denigrationem famæ, per impositionem falsi, per aduersionem mali, per reuelationem mali occulti. Est mortale ex praua intentione emanans. Veniale uero ex leuitate. Hæc causatur ex ira uel odio, & contrariatur adulatori. Eius etiam species D. Bern. refert eadē loco, ac Diuus Tho. 2. 2. q. 73. Huius remedium Chris. docet Hom. epistolæ 2. ad Tim. Habes Pauli, uerbis te, operibusque moderantem.

Deuotio.

Deuotio est hypocrisis actus. H. A. E. R. Encomia deuotionis referre longum esset, quæ Saluator. Vnico uerbo. Complexus est dicens. Maria optimam partem elegit. Hanc Sancti omnes usque ad sidera tollunt, quæ principalis actus est uoluntatis prompte tradendi se ad famulatum Dei. 2. 2. q. 82. 1. Hæc à Deo est, & ab exteriori signo, quæ illam excitant, & a feruore charitatis iuuatur. Magis est in simplicibus, ac mulieribus propter humilitatem scribit D. Th. & Sco. q. 29. quodlibet.

Deus.

Deum esse, est articulus fidei. Antequam hoc dictum exponatur prius, quid sibi uelit hæc uox Deus expendamus. Deus à dando dictus est, quia omnibus dat. Vel quia nihil ei desit. Qui quidem definitione nec explicari, nec mente concipi potest. Itaque ut uideamus, quomodo sit articulus, uel principium fidei, hæc propositio Deus est. Obfer. est, quod de Deo dupliciter loqui possumus. Primo ut principium, finisque est nature, sane quando concipimus naturam aliquam perpetuam, æternam, independentem, qui Cælum, terramque mouet, Deum naturaliter intelligimus, segregatum ab omni concretionem mortali. Quo sensu D. Tho. dixit, non esse articulum fidei, sed a se de supponi, nam sicut gratia supponit naturam, sic cognitio gratuita cognitionem naturalem. At si consideremus Deum potiore quodam lumine nobis ostensum, quod apparet in una Deitate Trinus, in effectis supra naturam mirabilis, prima causa efficiens eorum omnium, & postremus finis, rationalis creaturæ summa felicitas, tunc est articulus Fidei. Quo sensu D. Paul. ait credere oportere docuit. Deum esse, & remuneratorem inquirentium se. Deum accipit, non ut oculis nature cernitur, sed ut illustratione superiori apparet, rerum supernaturalium primum principium, ultimusque finis, omnis gens cognoscit Deum nullus enim est tam ferus populus (ait Cicero) qui etiam si ignoret qualē esse Deū habere deceat, tamen habendum sciat. Qui enim non cognouit Deum procuratorem rerum humanarum, atque hominū rectorem & iudicem, is longissime abest à nostra disciplina. Sic conciliantur quæ docet D. Tho. 2. 2. q. 1. art. 5. ad tertium. Quod Deum esse, & unum esse, cum aliis conditionibus, quas fides docet est articulus fidei.

Deus habet corpus. Tertullianus. Vadiani. H. A. E. R. Ex multis locis sacre scripturæ colligitur, Deum esse incorporeum. Iob 22. Excelsior enim Cælo est, & super stellam uerticē collocatur. Et Dauid Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Et psal. 144. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius, non est finis, & Ioā. Spiritus est Deus. Et Luc. Spiritus car-

nem, & offa non habet, sicut me uidetisha-
bere. Contra hoc etiam D. Tho. 1. par. q. 3.
1. pluribus rationibus probat esse incorpo-
reum. Direct. Inqui. par. 2. q. 6. nu. 3. Quod
uero scribitur hoc scribere Melitum Asia-
num Episcopum decipiuntur ait. sext. tom.
2. lib. 5. annot. 18.

2 *Deum non rogatus, quia eius auxilio egeamus.*
H A E R. Quomodo egeat homo Dei au-
xilio, inferius cum gratia necessitas expli-
cabitur apparebit. Et tantum recolant le-
ctores, Dominum dixisse, sine me nihil po-
testis facere. Et D. Paul. Nō est uolentis ne-
que currentis, sed miserentis Dei. Hinc Do-
minus iterum. Petite, & accipietis. Quid ite-
rum illud. Panem nostrum quotidianū da
nobis hodie.

4 *Deus est mendax.* Armeni. Tam alienus est
Deus ab iniquitate, quam à falsitate, adeo
quod sicut nec per alium iniquitatem com-
mittere potest, sic nec fallere. Vnde dicitur.
Num. 23. Deus non est ut homo. ut mē-
tiatur, & Hiere. 10. Dominus autem Deus
uerax. Et Ioan. 10. Ego sum uia, ueritas, &
uita. D. Paul. 1. ad Titum. Fufus probat D.
Aug. lib. de mendacio cap. 8. Nam non es-
set perfectus, & tamen dicitur. Erite perfe-
cti, sicut pater uester celestis perfectus est.

Obijciunt.

Primo dictum fuit, quod Caym à nullo ho-
mine occideretur. Gen. 4. Respondetur,
quod prohibetur homicidium illis uerbis,
nec unquam homicidium fuit licitum, nisi
ad pœnam, & ex iustitia. Secundo, Abrahā
mentitus est, dum dixit. Expectate hic, ego
& puer, cū adorauerimus, reuertemur ad
uos. Gen. 22. & tamen illa fuit propheta di-
uina reuelationis, ut ait D. Amb. lib. 1. de
Abraham cap. 8. Tertio Iacob ēt Patri suo
mendacium dixit. Ego sum primogenitus
tuus Esau Gen. 27. Quæ omnia fuerunt ex
diuina reuelatione, ut tradit Innoc. de Di-
uor. c. gaudemus. Quarto, Ezechia dixerat
Esai. morieris, & non uiues. Esa. 38. & tamē
non est mortuus. Quinto, ero Spiritus men-
dax in ore omnium Prophetarum 3. regu.
22. Sexto, Ioseph mendacium iuramento
confirmauit. Per salutem Pharaonis explo-
ratores uos estis. Ge. 24. Septimo, Micheas
dixit. Utinam uir esset non habens Spiri-
tum, & mendacium potius loqueret. Octa-

uo ironia mendaciū est. At ironice loquenti
sunt Sācti Deo auctore ergo Deus per alios
saltem mentitur. Vt ergo hæc argumēta
diluamus. Ad secundum dicitur, quod Abra-
ham non est mentitus quia filium credidit
protinus, suscitandum unde Apostolus ait.
Fide obtulit Abraham Isaac cum tentare-
tur & unigenitum offerebat, in quo susce-
perat reprobationes arbitrās, q̄a & à mor-
tuis suscitare potens est Deus ad Heb. 11.
Alij dicit esse mentitum, & hoc admittit,
sed dissimulādi cā esse loquuntur, prophetas
se autē, quia dixit uerū, q̄ tunc ignorabat, &
hoc suadent D. Amb. uerba. Ad tertium dī
ex D. Tho. q̄ non est mentitus Iacob, quia
mystice dixit se esse Esau. Quartū ex Esa.
testimonio nullum continet mendacium,
quia est propheta comminatoria sicut &
illa Niniuitarū. Hinc ad tres dies Niniue
subuertetur. Ad quintum respondetur, q̄
intelligitur concedendo non iubendo, ut
etiam illud & ne nos inducas in tentationē.
Matth. 6. Sic & Deus dicitur tradidisse filiū
in manus impiorum Ad sextum dicitur, q̄
Ioseph est mentitus, sed ioco tamen nec
iurauit absolute, sed ex conditione. Ad se-
ptimum dicitur, quod sermo Prophetæ est
figuratus ad exprimendam rei maximam
certitudinē uel ad desiderium uehemens
explicandum, ut si fieri posset ea mala non
euenirent. Ad octauum. Nego quod ironia
sit peccatum, nam non solum est absque iu-
stio, sed cum laude fuit. Addit D. Tho. illud
Abrahæ, quod dixit Saram suam esse foro-
rem, & tamen erat, uxor. Dicit, quod iuste
o iulauit ueritatem, nam filia fratris erat,
ideo dixit filia Patris mei, & non matris, q̄a
erant ex Patre, non ex matre. Decimo, est
factum obstetricum, quæ mentitæ sunt. Di-
citur, quod errauerunt, & non de menda-
cio, sed bene uolentia erga Deum mercedē
repperūt. Undecimo, Iudith nō ne est mē-
tita loquendo Holoferni. Dicitur, quod nō
est mentita, quia dixit se eundem mysticum
intellectum, & etiam quia ex pio affectu lo-
quuta est, sic Holoferni. Duodecimo Iob
dixit capit. 12. & errare eos facit quasi e-
brios. Et Ezech. 14. Ego Dominus decepi
Prophetam illum. Esa. 63. Quare errare
nos fecistis de uis uis. D. Paul. ad Rom. 1.
Tradidit illos in reprobum sensum, ut fa-
ciant, ea quæ non cōueniunt. Et 2. ad The-
2. Mittit illis Deus operationem erroris. Et
ait-

alterum. Et ne nos inducas in tentationem
inducit ergo Deus. D. Aug. de gratia, & lib.
arb. cap. 21. docet Deum in cordibus homi-
num operari, ad inclinandas eorum uolun-
tates in malum, ne dum mentes in falsum.
Hæc omnia fuerunt in causa, ut non sane in
relecta à Melant. diceret Deum esse cau-
sam peccati.

Quibus satisfaciunt D. Tho. quod peccati vt
pœna est, causa est Deus, ut culpa uero est à
Satan. Et etiam ea omnia sunt exponenda,
non causando deceptionem, sed quia eam
permittit. Et sic excēcare, & obdurare dicitur,
& illud, quod facis, fac citius, & D. Aug.
lib. de præd. & gratia capitulo docet.
Non operatus Deus in homine ipsam duri-
tiam cordis, sed indurare eum dicitur, quē
molire noluerit. Sic etiam excēcare quem
illuminare noluerit, & repellere eum, quē
noluerit uocare. Sic & D. Paul. ad Roma.
capitulo nono permisit uasa iræ ad inter-
itum.

Perditio tua Israel tantummodo in me au-
xilium tuum. Ose. decimotertio. Hæc ex
August. & D. Tho. 2. 2. questione 110. arti-
culo tertio.

5 *Deus non potuit facere res aliter quam fecerit.*
Petrus Abail. Videat Abailardus, quid Mo-
ses scribat. Dixitque Deus fiat lux, & facta
est lux iterum. Faciamus hominem ad ima-
ginem, & similitudinem nostram, quib. lo-
cis, & alijs apparere Deum libere omnia cō-
didisse. Sicut ergo quando uoluit cuncta
creauit, sic & quomodo uoluit, & non co-
acte. Hoc & D. Aug. de ciuit. Dei, & Theolo-
gi omnes docent.

6 *Deus non est vnus, & tres personæ.* H A E R. E.
Contra Hebræos Maumeth, & Arrium uer-
bo Persona ex professo erit sermo, satis sit
testimonium Moysis dicentis. Faciamus ho-
minem ad imaginem, & similitudinem no-
stram. D. Basil. epistola 43. Gregorio fratri.

7 *Dij sunt tres.* Hoc uniuersa abhorret phylo-
sophia, etenim (vt docet Arist. & alij) entia
nō sunt male disponi, vnus ergo Princeps.
Et iterum ex sacris literis habemus. Audi
Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est.
Et iterum.

In principio creauit Deus: Vnus est Pater
uester. Basil. epistola scribit contra hunc er-
rorem, & heresim. Et last. lib. 1. de falsa Re-
lig. cap. 3. 4. & 5. ex testimonijs etiam Phylo-
sophorum. Et Ath. in symbolo. Non tamen

tres dii, sed vnus est Deus.

8 *Deus est causa peccati, ut sic.* Melant. H A E R.
Adeo insanuit Melanthon ut dixerit, æqua-
liter esse opus Dei perditio Iudæ, & salutis
Pauli quod iniquum est, ut cum de præde-
stinatione erit scribendum, demonstrabo.
Nam quod Deus causat inordinationem
actus, atque priuationem ipsam, ex diame-
tro pugnat cū diuina bonitate. Deus enim
peccatum, non fecit, nec letatur in perdi-
tione uiuentium.

Est tamen Deus causa peccati materiali-
ter, uel ut ens est, & etiam ut pœna peccan-
tis est, ut docet. D. Tho. pri. 2. q. 97. Iussisti
Domine, & ita est, ut omnis immoderatus
animus sibi pœna inquit D. Aug. eo loci. At
peccati natura infra uerbo Peccatum ex-
plicabitur.

9 *Deus est acceptator personarum.* H A E R. E. T.
Quid hoc nomen importet fuit in superio-
ribus expositum, ex qua hæresis conuincit-
ur. Nam quis prior dedit illi, & retribue-
tur ei. Illis etiam qui parum accepisse ex la-
bore in uinea dixit Dominus. An non li-
cet mihi, quod uolo facere. Sua sunt om-
nia, accipiat ergo quisque quod datum est
& uadat.

10 *Deus hominem cogit ad peccandum.* Luther.
Melant. Bucerus. H A E R. E. T. Ne sim
molestus, singula ex scribendo, quæ D.
Augustin. tribus libris de libero arbitrio
edidit, quibus ostendit Deum non posse ad
malum cogere. Sat erit dicta sacra scriptu-
ræ referre.

Primum perditio tua ex te Israel. Quæ-
ditio ex te, licet apud quosdam non lega-
tur, tamen eam habent septuaginta in-
terpretes, & uulgata editio. Rursus.
Noli uinci à malo, sed uince in bono
malum.

Nolite fieri, sicut equus, & mulus. No-
li deficere à disciplina Domini.
Noli negligere legem. Deus intentator
malorum non est ipse enim neminem ten-
tat. Nec permittit nos tentari supra id,
quod possumus, sed facit cum tentatio-
ne prouentum. Demum Deus non uult
mortem peccatoris, sed ut conuertatur,
& uiuat.

Hoc clamant Prophetæ. Hoc tenet Eccle-
sia, hoc docent Doctores, & decreuit Conci-
lium Trid. sess. 6. Can. 6. Si quis dixerit non
esse in potestate hominis, uias suas ma-

las facere, sed quod mala opera ita ut bona Deus operatur, non permittit solum, sed proprie & per se, adeo ut eius sit proprium opus, non minus perditio Iudæ, quæ uocatio Pauli. Anathema sit.

11 *Deus est forma informans.* H. A. E. R. Hoc con-
futare ex philosophia facillimum esset, &
ex sacris literis, nisi esset eius falsitas omni-
bus manifesta. Si enim Deus esset forma
alicuius materie, esset pars, limitatus, restri-
ctus, ac per hoc nec infinitus, quod affirma-
re stultissimum est. Nec enim Deus venire
potest in compositionem aliorum. Adhuc
si esset forma informans, ante uniuersæ pro-
ductionem, erat imperfectus Deus, quia
forma separata ab eo, cuius est forma rem-
anet imperfecta. Si quædæ uero legitur apud
Doctores, Deum, uel uerbum, esse formam,
exponenda sunt de forma exemplari,
quia omnia per ipsum facta sunt.

12 *Deus ante conditam lucem in tenebris uersaba-
runt.* H. A. E. R. Et si ab æterno hæc uisibilis
lux sit condita, tamen erat Deus in sua luce
absolutissimus, & clarissimo lumine. De
quo Saluator, Clarifica me p̄r, charitate,
quam habui priusquam mundus fieret apud
te. Item si ipse est lux mundi, quomodo erat
in tenebris, quomodo etiam hæc luce orba-
tus latebat in tenebris. Demum, si est lux
uera quæ illuminat omnem hominem ue-
nientem, in hunc mundum, quomodo tene-
bris obuolutus, & si hæc luce esset destitu-
tus. Non ergo de erat ante hanc lucem tem-
poralem alia lux æterna, & inaccessibilis,
nec nostra tenui luce eget, nec honorum no-
strorum, ut dixit Dauid.

13 *Sed quid faciebat Deus priusquam crearet mun-
dum, si erat in luce?* Huic quæstioni Diu.
Aug. iocose respondet 11. Conf. c. 12. Alta
scrutantibus gehennas parabat, aut si quæ-
stionem risu indignam putasset, equidem
respondere poterat, Dei naturam nunquã
fuisse ociosam, neque unquam bonitatem,
ac potentiam eius obtorpuisse cessando,
semper enim æterna illa Deitas extra om-
nem locum in se ipsa manens intra se ipsam
incessabili intellectus, ac uoluntatis actio-
ne operabatur, mundum uidelicet quem
mente gerebat animo. conspiciens intelli-
gentia pertractans, & uoluntate deliberans,
ac præcipiens, ne mundus ipse ab æterno
ficeret sed una cum tempore, quando eum
diuina prouidentia nouerat bonum, atque

oportunum fore ut esset, neque enim quia
mundum, sed quia Deus mundum fore uo-
luit, ideo mundum esse, bonum fuit.

14 *Dei essentia nullo modo à creatura uideri po-
test.* H. A. E. R. Quando beatitudinem no-
stram in superioribus demonstrauimus,
Deum ab oculo intellectu (suffulto lumi-
negloriæ) uideri posse demonstrauimus. Hoc
pollicitus fuerat Dominus dicens, ut cognos-
cant te solum uerum Deum, & quem misi-
sti Iesum Christum. Quid Deus dixit. Ego
ero merces tua magna nimis, & iterum ui-
debimus eum sicuti est, & D. Paul. sequor
autem, si quo modo comprehendam. Et
Saluator. Angeli eorum in Cælis, uident fa-
ciem Patris mei. Miror certe de quibusdã, q.
ex D. Chris. eliciunt q. non uideant Angeli
Dei essentiam in se, sed per similitudinem,
hoc enim ex se falsum probatur. Etenim
quæ similitudo poterit Deum repræsenta-
re? Visio itaque cum sit tota merces, autho-
re D. Augustino beati in Cælis Dei essen-
tiam in se uident. Nō oculo corporali, nec
intellectuali comprehendendo, quia com-
prehendi non potest, nec etiam uideri po-
test ab homine mortali. Non uidebit me
homo & uiuet, & Moyse dictum fuit. Poste-
riora mea uidebis. Et iuxta hunc sensum
exponi possunt dicta Theodoret, Theophi-
lacti, & Euthymij, ut si quo modo possint ad-
uerum sensum reducamus.

15 *Deus non potest odio haberi.* D. August. re-
tractat, quod dixit. Nullius fere conscien-
tia Deum odisse potest. Et lib. 22. & capit.
22. probat Deum posse odio haberi ex plu-
ribus locis scripturæ. Et illo psal. 73. super-
bia eorum, qui te oderunt ascendit semper.

16 *Deus nemini maledixit.* H. A. E. R. Inuehit
Luth. aduersus D. Hierony. qui uidetur di-
xisse Deum nemini unquam maledixisse.
Sed nec mentem percepit Sanctissimi Do-
ctoris, qui in Coment. epistolæ ad Gal. 3. su-
per ea uerba. Maledictus omnis, qui non
permanerit in omnibus, quæ scripta sunt
in libro legis. Non negat D. Hieron. Deum
aliquando maledixisse, sed quod maledi-
ctio nunquam coniungatur cum hoc nomi-
ne Deus. Nam quod maledixerit Deus ha-
betur. Gen. 3. & 4. Maledicta terra in opere
ruo, & ad Cayn Maledictus tu super terrã.
Et alibi maledictus Chanaan puer.
Nec non in alio loco maledictus furor eo-
rum, quia audax.

Et

Et Dominus scilicet maledixit. Et demum
in nouissimo die Iudicij, his quæ à sinistris
erunt, dicit. Ite maledicti in ignem æternum.
Et quoniam longum esset uniuersas maledi-
ctiones sacræ scripturæ enumerare, nec
plura.

17 *Deus præcipit impossibilia.* Luth. H. A. E. R.
Iniquus esset iudex si impossibilia præce-
pisset, quæ à nobis seruari non possent, pu-
gnat enim cum uniuersa natura, quod au-
thor naturæ det propensionem, & organa
ad proprias operationes exequendas, & ta-
men homo non possit, frustra est desiderium,
in unum tot contulit uires, ac facultates.
Huic simile docuit Arist. quod si Cælum de-
beret moueri motu progressiuo, uique &
organum dedisset.

Verum ergo est illud axioma D. Hierony.
Si quis dixerit Deum impossibilia præcipi-
se. Anathema sit. Rationes uero quibus Lu-
the. suam sententiam iniquam confirmat
sunt istæ.

Primo semper oramus dimitte nobis de-
bita nostra. Respondeo quod id petimus,
quia non possumus propriis uiribus obser-
uare. Secundo, D. Paul. scribit.

Non quod uolo bonum hoc ago. Dicitur,
quod non negatos posse seruare, qui di-
xit. Bonum certamen certavi, sed difficulta-
tem in bonis operibus explicat, quod est con-
tra Pelagium. Tertio, D. Angu. contra Pela-
gium, & Bon. hanc repugnantiam repetit.
Respondeo quod Sanctus Doctor ad homi-
nem Pelagium arguit, qui hominem gra-
tia non egere docuit. Vel si homo non po-
test seruare diuina mandata, certè Chri-
stiana res publica est sine legibus. Vel leges
illæ sunt rescindendæ, de quibus Dominus
dixit. Iugum meum suauis est. Et alibi. Qui
nos audit, me audit.

Demum Lutherani, quare leges seruandas
esse decernunt, & Euangelium. Sic confuta-
tur Lutherus.

Deuteronomium.

Deuteronomium, legis explanatio. Deut. 1. a.
Deuteronomium, id est iteratam, uel secun-
dam legem, legat Rex, & quare. Deut.
17. d.

Deuteronomium scribit Moyses, & tradit Le-
uitis, & Senioribus Israel. Deut. 31. b.
Deuteronomium præcipitur legi septimo.

quoque anno. Deut. 31. c.
Deuteronomij Liber, reponitur in latere Ar-
cæ Federis. Deut. 31. g.
Deuteronomij Ectionem continuam præ-
cipit Dominus Iosue. Ios. 1. b.
Deuteronomium altari lapideo inscribitur à
Iosue. Ios. 8. f.

Deuteronomium totum legit Iosue omni po-
pulo Israel, præsentibus mulieribus, & par-
uulis. Ios. 8. g.

Deuteronomium reperitur in domo Domi-
ni. 4. reg. 22. b.

Deuteronomium legit Iosias coram populo.
4. reg. 23. a.

Deuteronomij Liber, non est Canonicus, ac Sacer-

H. A. E. R. Nulla adhuc nauis fuit, (quod
sciam) quæ Deuteronomij auctoritatem
negare præsumperit. Hic namque liber
nedum apud Hæbreos semper est rece-
ptus, sed in ecclesia semper, ex Canone ul-
timo apostolorum. Scripsit hunc librum
Moses, ut aperte dicitur ca. 31. b. & ad om-
nem populum Israel transiordanem, an-
no ab egressu filiorum Israel de Aegypto
40. die prima Mensis undecimæ, anno ab or-
be condito his millesimo quadrigentesimo,
nonagesimo septimo. Apud Hæbreos di-
citur. Mesue, id est repetita lectio, nam nil
aliud habet, quam memoriam rerum an-
te dictarum, id quæ eorum causa factum
est, qui leges traditas memorie non man-
dauerant. Nam multum cum pueri, & iuue-
nes essent, eo tpe, quo ex Aegypto egressi
sunt, non satis eas intellexerant. Alij
vero dum lex daretur, nondum nati, & in
lucem prodierant, ideo Deuteronomiũ,
quæ Græca uox est.

Secunda lex latinæ, à Mose conscripta fuit.
non enim Moses tantum dictauit, & alius.
(Iosue siue alter scripsit) uel Esdras scripsit.
principium, & finem libri. Moyses uero reli-
qua, ut quidam putant. Hic liber fuit defos-
sus ac pene deletus, & post multum tempo-
ris repertus. Nã & ante captiuitatem mul-
ta abolita sunt librorum volumina, cum Iu-
dæi in ultimam prolapsi sunt impietatem,
quod in calce 4. reg. manifeste deprehend-
ditur. De hoc libro scribit Beda, quod dici-
tur repetitio librorum præcedentium Ge-
nesim, Exodum, Leuiticum, ac Numeri, &
quasi quoddam legis meditatorium, eo quod illi
quatuor proprias rerum gestarum continet
causas, iste uero omnium. Additur ergo supe-
rio-

rioribus velut Enchyridion, & compendii totius Philosophiæ cœlestis, & quasi commentarius, & explanatio decalogi: etenim prætermis illis, quæ ad Leuitas, ac Sacerdotes pertinent, tantum ea docentur, quæ vulgo, ac populo erant necessaria. Docet si quidem omnes ex decem præceptis bene viuere, instituitque in æternum conscientia regnum, tradit etiam ceremoniarum modum, atque omnia sapientissime disponit, & hac ratione voluit Deus à suis semper manibus tractari. Hæc ex D. Hierony. D. Aug. lib. 1. de mirabil. sacr. scrip. cap. 35. & quest. 49. super Deut. Chrysost. hom. 9. in caput 2. D. Mat. & hom. 7. 1. Cor. 2. & ex Beda, & Glos. huius libri. Argumenta, quæ in firmum eum reddere conantur, soluentur inferius.

Diabolus.

Diabolus mulierem seducit, provocans eam ad transgressionem præcepti. Gen. 3. 2
Diaboli caput conteretur. Gen. 3. c
Diabolus Christianus infidiatur. Gen. 3. c
Diabolus maledicitur. Gen. 3. c
Diaboli semen sunt infideles peccatores. Matt. 13. e
Diabolo, & Angelis eius æternus ignis paratus. Matt. 25. d
Diaboli filij Iudæi. Ioan. 8. f
Diaboli instinctu Iuda tradit Christum. Ioan. 13. a
Diabolo locus non est dandus. Ephes. 4. f
Diabolus inimicus, & hostis noster. Ephes. 16. b
Diabolica sapientia invidia & contentiones. Iacob. 3. d
Diabolo est sacrificandum. HAERET. Qui exhibet sacrificia, vel honorem Dæmoni, vt sunt aliquæ mulieres, & Lamia, tanquã heretici omnes sunt iudicandi, hoc decreuit Ioan. XXII. in extrauaganti, quæ incipit. Super Specula. Sic, & qui aliquem exhibet honorem patriæ, vel dulci. & ipsa inuocatio Dæmonum reddit hominem de hæresi suspectum, quia in omnibus his est apostasia à fide, propter pactum cum Dæmone initum, vel verbo, vel facto, vt docet D. Thom. 2. 2. quest. 89. Quando etiam inuocantur Dæmones ad id, quod excedit eius facultatem, ad vt cognitionem futurorum contingentium, vel ad resurrectionem mor-

tuorum, quod Saul petijt à Phitonissa, vel certificatio vitæ, vel mortis, quia à Dæmone petijt Ochozias. 4. Reg. 1. vel hominem cogere ad peccandum, & similia, ex his petitionibus heretici iudicantur, quia protestantur se credere hominem esse Deum. Iud. Inquisit. verbo, Apostata, in fine. Quæ vero sit vanus Dæmonum cultus probat La. de falsa sapientia, li. 2. capit. decimo octauo.

- 2 Diabolus ex sua natura malus est. Manichæus, Priscillianus. HAER. Si Diabolus Dei creatura est, quia omnia à Deo sunt, quomodo ex natura sua est prauus, cum Moses, ac vniuersa fides dicat. Quod erant omnia valde bona, quæ Deus fecit. Ezech. ite c. 14. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris. Concil. Brac. primum, cap. 7. Si quis dicit Diabolum non fuisse prius Angelum bonum, nec Dei opificium esse naturam, sed dicit eum è tenebris emerisse, nec aliquem sui habere auctorem, sed ipsum principium esse substantia mali, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt. Anathema sit. Ioan. 2. pag. 116. col. prima, in fine.
- 3 Diabolus est plasmatum corporis humani. Manichæus. Priscillianus. HAER. Damnatur in eodem loco capitulo 12. Si quis dixerit plasmatum humani corporis Diaboli figmentum esse, & conceptiones in vteris matrum operibus dicit Dæmonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt. Anathema sit.
- 4 Diabolus est plasmatum vniuersæ carnis. Manichæus. Priscil. HAER. Non tacuit eadem Sancta synodus huius hæresis confutationem. sed cap. 13. ait. Si quis dixerit opificium vniuersæ carnis non opificium Dei esse, sed malorum Angelorum sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt. Anathema sit.
- 5 Diabolus aliquando à panis liberabitur. Origenes. HAERET. Dæmoniaci heretici sic nuncupati Origenis hæresim sunt sequuti. Ambrosium etiam hoc sentire affirmant aliqui, dum exponit verba Diui Pauli, ad Ephes. tertio. Vt innotescat principatibus, & potestatibus. Hanc hæresim damnat Ecclesia ex verbis Domini. Matth. 23. Ibunt in supplicium æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius. qd & ver. Dam-

Damnati ex Diu. Hieronymo rationibus confutauimus.

- 6 Diabolus non est, sed fide loquuntur scripturae. Georgius Daudicus. HAERET. Quid magis repugnat sensui litterali sacræ scripturæ, quam hæc excogitare, si seduxit mulierem, si tentauit Dominum, quomodo non erit vere, sed fictitio, imo fictitium est, quod scribunt isti. Nam serpens erat calidior cunctis animantibus dixit Moses. Genes. 3. Quot graues pugnas inter ipsum, ac Iob legimus, capit. 16. 20. & 41. & D. Petr. 1. cap. 5. admonet, dicens, Quia aduersarius uester Diabolus, tanquam Leo rugiens, & cat.
- 7 Diabolus habet corpus sibi naturaliter vnitum. HAER. Quod de Angelis diximus supra hoc iudicium facimus de Diabolo, ex Concil. Later. sub Innoc. Caieta. etiam ad Eph. 2. exponens ea verba, secundum principem potestatis aeris huius spiritus, dicit. Crediderim ego Dæmones esse spiritus æreos, & id consonare veræ Philosophiæ rationi. Et sint motui secundum locum sine sensu, atque ideo apud ipsum sunt intellectualis naturæ constantes etiam ex uirtute motiua secundum locum. At contra hoc sunt verba Domini. Matt. 12. Cum immundus spiritus exierit ab homine. & item. Assumit alios spiritus nequiores se. Rursus erant in vno Dæmones, qui dicebantur legio. Matth. Quomodo ergo habet corpus. Pro opinione Caiet. quam arguit Catharinus lib. 4. Annot. posset distinguere, quod aliud est de spiritu æreo, qui habet corpus, & aliud de Diabolo, qui in inferno est damnatus.
- 8 Diaboli plures ceciderunt, quam in Cælo remanserunt. ERRON. Scholastici, ac Doctores affirmant in maiori numero eos esse, qui remanserunt. Vnde Heliseus ait. 4. Reg. 6. Plures enim nobiscum sunt. Et in Apocal. c. 12. Draco traxit tertiam partem Stellarum.
- 9 Diabolus non tentat homines. HAER. Vtinã quotidie eius insidias non experiremur, sed Deus faciet ut uirtus in infirmitate perficiatur, & cum tentatione prouentum. Ille Euam seduxit, de qua D. Paul. Mulier seducta in prauaricatione fuit. Ille Dominum in deserto est aggressus, ille est draco, qui quotidie illudit, & aduersarius superandus, vt docet Apostolus Petrus.

10 Diabolus non tentat amplius, si fuerit semel superatus. HAER. Quid magis, ac clarius probat Dæmonem etiam victum, iterum redire, quam Saluatoris exemplum, qui toties & gula, & superbia ab eo fuit tentatus. De hoc dicitur. Reuertar in domum meam vnde exiui. Matt. 12.

11 Diabolus cognoscit futura contingentia in se ipsis. HAER. Communis est Doctorum consensus, quod Dei proprium, ac peculiare sit cognoscere futura contingentia. & qui à Dæmone ea scire conatur est hereticus vt diximus. Et mulierem quandam, quæ futura diminutione, ac ope diaboli scire tentabat, ut de hæresi suspectam ex sacro officio diiudicauimus, & uanis, & falsis suppositionibus illum inuocabat, ac venerabatur. Cognoscere tamen diabolus futura contingentia potest in suis causis, qui nobis illissimi est intellectus, & perspicacioris hominibus, vnde ex pacto dæmonum multa sciuerint homines supra humanam uoluntati de quibus D. Aug. sup. ciuit. Dei, cap. 7.

12 Diabolus cognoscit affectiones cordis. HAER. Ea ratione, qua Dæmo futura in se cognoscere non potest si sunt contingentia eadē nec affectionis cordis in se. Hoc dixit Hierem. cap. 8. Prauum est cor hominis & imperscrutabile, & quis cognoscet illud. Ego Dominus scrutans renes, & corda. Doctores omnes hoc idem sentiunt. Coniecturis tamen cognoscere potest.

13 Diabolus nullo modo cognouit Christum. ERRON. Non de re est controuersia, sed de modo. Quod enim cognouerit, apparet ex illis verbis. Quia tu es Christus, sic clamauerunt Dæmonia. & Luc. 4. Quid nobis, & tibi IESU Nazarene? Venisti ante tempus perdere nos. & si tu es Christus. Dic, ut lapides isti panes fiant. Et si ergo eum esse Dei filium naturalem, dubitauit tamen ex tot signis.

14 Diabolus naturaliter multa ignorat. ERRON. Commune est Doctorum placitum eum esse omni scientia præditum, tu Cherub plenus scientia, in delictis Dei fuisti, ait Propheta. Bona enim naturalia integra remanserunt, sicut & ipsa natura, ideo nec nescientia, aut error uel deceptio, quo ad naturalia esse potest, & hoc testatur D. Aug. de ciuit. Dei 9. c. 22.

15 Diabolus potest miracula facere. HAERET. Miraculum (vt suo loco explicabo natu-

natura vires excedit. At improprie mirabilia, quæ humanas superant vires dicuntur miracula. De quo alijs.

16 *Diabolus potest immediate transmutare materiam ad formam substantialem.* T E M E R. Negant Doctores. 2. dist. 7. q. 4. Quoniam potest applicare actiua passiujs, at inducere formam immediate non potest, eget. n. forma substantialis, vt prius materia disponatur, actus namque actiuorum (Arist. auctore cui subscribunt omnes) sunt in patie te disposito. At ad formam accidentalem potest disponere immediate, & ad spiritua lem hinc phantasia commouet, & illustrat, & etiam intellectum.

17 *Diabolus non potest facere maleficium.* H. E. Innocentius VII. præcipit Inquisitori Alemanix. & Iulius II. Inquisitori Coloniensi. & in Clem. de hæret. cap. accusatus. Quod Inquisitor procedat contra tales, nõ nisi quia personæ istæ erant malignæ, & per hæc opera, quæ facultatem excedunt humanam ostendunt se pactum habere cum Dæmone, ac à fide apostatafle, iuxta verbum D. August. 28. q. 7. ca. Non obseruatis. Quæ sapiunt hæresim. 2. 2. quæst. 122. apud D. Thom.

18 *Diabolus non est incubus, & succubus.* Cornelius Agrippa. E R R O N. Pluries D. Aug. lib. 3. de Ciuit. Dei. c. 2. & 5. & 15. c. 33. ait. Quoniam creberrima fama est, multique se expertos, vel ab eis, qui experti essent, de quorum fide dubitandum non esset audiuisse confirmat Sylvanos, atq; Faunos (quos vulgo incubos vocat) improbos sepe exitisse mulieribus, & earum appetisse, ac peregrisse concubitum, & quosdam Dæmones, quos Dusios Galli nuncupant, assidue hanc immunditiam, & tentare, & efficere plures, talesque asseuerant, vt hoc negare imprudentiæ videatur. Hæc D. August. D. Greg. exponens illud Esai. 34. Et pilosus clamat. alter ad alterum. Igdo. lib. 8. c. vult. Glo. Esa. 13. ibi. Et pilosus sibi sal tabunt. & Esa. 34. ibi. occurrent Dæmones. Et 1. ad Cor. 11. super illu. Propter Angelos. Est etiam Decretalis Innoc. VIII. (vt dixi) & à fide Catholica deuiantes. Cum dæmonibus incubis, & succubis abuti. & infra. Statuimus, vt Inquisitores per nos deputati debitum inquisitionis officium in huiusmodi personas exequantur. Hoc docet D. Thom. & Biel. 2. d. 8. q. 1. art. 3. & Sco

lastici. Obijcit Agrippa, in suo libro, quem scribit aduersus Lamiarum Inquisitores. Chriost. Hom. 22. in Gen. exponens ea verba. Videntes filij Dei filias hominum, dicit esse impossibile, vt improbi Angelici foemini coitum exercent, cuius sunt verba. Valde insanus esset, qui comprobaret talia verba dementia plena, quod incorporea, & spiritalis natura, corporis completum ferat. Cassianus etiam lib. 12. coll. ca. 8. sequens suum præceptorem. dicit. Nullo modo credendum est spiritalis naturas coire cum foeminis naturaliter posse. Philastrius, cap. 108. sui Catalogi aduersus hæreses. Alia est hæresis quod Angeli carnaliter se misuerint cum foeminis ante diluuium. Cyrill. Alex. li. 2. Allegoriarum, in Pentat. ferm. 1. Concilium Ancy. detestatur hanc sententiam. quod habetur cauf. 26. q. 5. Illud etiam. Sed his omnibus satisfacere non est difficile. Et ad Chriost. & Phil. verba, dicitur, quod loquuntur de Angelis beatis, quos relinquere Dei amoris, & ad venerea conuertantur est impossibile eos naturaliter talia facere, quasi semen ex corpore. Dæmonum decidatur. Ad dictum Concil. Ancy. Respondeo, quod non loquitur de incubis, & succubis, sed de illis mulieribus, quæ falsis imaginationibus decipiuntur, quod nõ nego, nam aliquando tales foemina immobiliter domi permanent, & tamen credunt se in remotis regionibus transportatas. Secundo, ergo Dæmon habet filios. Huic respondet D. Aug. 3. de Trinita. Generat quidem Dæmon ex accepto semine filios, quia dum succumbit accipit seminum incubit, quia velocissime mouetur conseruando seminis caliditatem generat nõ tamen qui nascitur est filius Dæmonis, sed illius hominis à quo est semen acceptum. Hæc D. Aug. & huic determinationi assentit Ecclesia, & experientia probat.

19 *Diabolus sine semine potest alia generare.* E R R O N. Si sine semine generat, quo ergo medio certe non est à natura aliud concessum quo generans alterum sibi similem gignere possit, vel si sine semine, vel aliquo ei proportionali, ergo ex nihilo, quod est hæreticum.

20 *Diabolus non potest aliquid representare sub specie hominis, aut alterius rei.* E R R O N. Quod hæc virtute Dæmonis repræsentari possint, docuit D. Paul. Quod se transfiguratur

at in Angelum lucis, si in Angelum lucis, imulto fortius in hominem, vel brutum. Hoc probatur ex cauf. 25. q. 9. c. Episcopi. & D. Aug. 3. de Trinita. & in vitis sanctorum Patrum, de iuuenescia, quæ omnibus, excepto Machario sub specie equæ apparebat. Multa enim sensibus externis apparêt, quæ non sunt ad extra in similitudine, sed ex parte videntis, sicut in febricitantibus, & dicitur præstigijs. & Arist. scribit de som. & vig. Sunt etiam tales apparitiones imaginariæ, licet veræ nobis videantur. sic accidit his, qui se vngunt, & cuidam mulieri, quæ putauit, se ituram in domum cuiusdam sicut promiserat, at non fecit, sed inuenit se nudam in domo suo, & sic conuersa est. Alia fuit mulier, quæ amore capta voluit ire ad domum (sicut Diabolus ei promiserat) & vnxit se, at postquam fuit extra se multo tempore, & putaret se cum dilecto fuisse, inuenit se in eodem loco nudam adeo laxatam, quod eguit refocillatione. Portat etiam Dæmon de loco ad locum. D. Tho. de Mal. q. 16. Caieta. 2. 2. quæst. 95. articulo tertio.

21 *Diabolus non potest assumere corpus.* H. A. E. R. Longa concertatio, quæ fuit inter ipsum, & Saluatorem probat Dæmonem posse corpus assumere, quandoque vero apparet, sed non assumit vere. Illud tamen corpus assumptum à Dæmone differt à nostro. Primo, quia non est sic perfectum, sed quasi glacies, & ipse Dæmon respondit se melius facere non posse, non enim potest sic naturalia commiscere, vt homo sic perfectus nascatur, & carnem humanam efficiat. Nec potest semen humanum efficere, propter eandem rationem, & perfectionem, quæ requiritur ad huiusmodi, quæ exigunt naturalia perfecta. Hoc significauit Saluator. Palpare, & videre. Hinc non potest adeo delectari in obscenis, quia nõ habet corpus, & sic interpretari possunt, quæ docuit Chriost. & Cass. Caietan. 2. 2. vbi supra.

22 *Diabolus non potest mouere de loco ad locum.* H. A. E. R. Hoc pugnat cum eo, quod legitur de Abacuc, qui fuit asportatus ab Angelo. Daniel 3. & dicunt Scholastici, quod materia corporalis ad nutum obedit Dæmoni, quo ad motum localem.

23 *Diabolus non potest immutare sensus externos.* H. A. E. R. Non solum ex dictis, sed ex mul-

torum experientia conuincitur, quod Dæmon immutat sensus exteriores. Nam Angeli, qui Sodomam combusserunt Aurifia eos percussit. Gen. 19. & 4. Reg. 6. Legitur. Quod Elifeus ducit in Samariam. Et apud D. Greg. legitur de Moniali, quæ credidit manducare lactucam, & erat corpus aerium. Hæc Siluester lib. de strigibus, & Spineus.

24 *Diabolus nos cogit ad peccandum.* H. A. E. R. Melar. Bucerus hoc docent. Confutat D. Aug. lib. de libero arbitrio. & probat quod nec Deus, nec Dæmon nos cogit ad peccandum, sed vnusquisque propria voluntate peccat. Si enim Dæmon nos cogit ad peccatum, ad quid tam numerofus præceptionum ordo, ne homicidium, ne furtum, ne adulterium faciamus, ne quis abeat post suas malas concupiscentias. Peccatum namque est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam. Rursus, vt Patres omnes conueniunt. Peccatum non est, nisi sit voluntarium, vt docet Tertull. lib. 25. aduersus Marchionem, & Diu. Amb. lib. de Iacob, & beata vita, capitu. 3. Aug. aduersus Fort. disputatione secunda, & de vera Religione, cap. 14. Est ergo contra naturam peccati, vt quis à quavis causa cogatur. Nec enim liberum arbitrium extinctum est, & si sit attenuatum, vt Trid. synodus docet. sess. 6. primo, & sunt vltima verba. Si quando vero apud Doctores reperitur quod Dæmon nos cogit, aduertant concionatores quod illud dicitur ad exprimendam vehementem Dæmonis temptationem, non ad removendum liberum arbitrium, sed quia Dæmon adeo sagax, ac versutus, vt homo uix eius insidias refugere possit, ac vix, & egrè resistere.

25 *Diabolus nunquam homo vincere, ac superare potest.* H. A. E. R. Debilis est hostis, qui non vincit, nisi volentem, quid illud, resistit Diabolo. Et cum ad omnia peccata nos inducat Dæmon, si nõ quæquam vincimus, omnia peccata ergo erunt in vno homine, quod quam sit error affirmare, nemo est qui nõ fateatur. Signo Crucis superatur Dæmon, sic scribit Ephrem Syrus, in sermone de Sancta, & uinifica Cruce. Crux ipsa Christi ueraciter sanctificauit orbem, fugauit tenebras, lucem reuexit. Hoc signo Crucis aduersariæ potestates conuertunt, tremantesque recedunt. Chriost. hom. 55.

in Matt. Diabolus ueros recidit. Hierony. in vita B. Hilarionis. & prouolatus genib. Christi Crucem signauit in fronte. Taliq; armatus cusside, & lorica fidei circumdatus iacens fortius preliabatur. Ignatius epistola Philipp. Crucis signum tropheum est, contra Principis mundi virtutem, qd videns expauescit, & audiens timet. De uiro iusto dixit Dauid. Cadent à latere tuo mille. D. Maximus in centuria secunda, de charitate ait, Num. 22. Infirmi redduntur Dæmones, quando præceptorum obseruatione affectus, qui in nobis sunt immittuntur, pereunt uero, quando prorsus per affectuum carentiam obscurantur. D. Aug. 10. de ciuit. Dei. capit. 2. Vera pietate Dei, homines Dei a creatura potestate, inimicam, contrariamque pietati exorcizant do eiiciunt, quod negarunt raldenses, & Vuitclif, vt diximus. Quid, quod Dauid eiiciebat à Saul spiritum malum cythare sono. Qui tamen dicitur spiritus Domini, quia à Deo est conditus, & quia Dei iussu vexabat eum. Angelus Raphael apprehendit Dæmonem, & religauit eum in superioribus Ægypti, Job 8. Et uirtute fumi fecoris ipsum expellit. Hanc potestatem dedit Apostolis, vt Dæmonia eiicerent. Luc. 10. Et Marc. vii. In nomine meo Dæmonia eiicient.

26 Diabolus non ingreditur corpus hominum, sed nec homines dæmoniaci uere sunt. H A E R. Valdenses, & Vuitclif. Omnia quibus utitur Ecclesia ad effugandos Dæmones, & eorum potestatem coercendam Negro mantiam appellant. At videant quomodo Saul vexabatur, 1. Reg. 18. Quomodo uirtute fumi fecoris sit ab Angelo Raphael expulsus, Job 8. Et in nouo testamento, quod I E S V S eiicit Dæmones, qui clamantes dixerunt. Quid nobis, & tibi I E S V Nazarene. Dicent in nouissimo iudicio, in nomine tuo Dæmonia eiicimus. Iacobus, & Ioannes dixerunt. Præceptor uidimus quendam in nomine tuo eiicientem Dæmonia, & prohibuimus eum qui non sequitur nobiscum. Luc. nono. Frustra hanc potestatem contulisset Apostolis, Videmus quotidie Sacerdotes in Ecclesia Dæmones expellere à corporibus obsessis.

27 Diabolus est à nobis diligendus. H A E R E. Manichæus ex illis Saluatoris uerbis. Diligite inimicos vestros. Matth. 5. Dixit Diabolus nos debere diligere, cuius placitum infamia est manifesta. Nam Diabolus inimicus Dei est, iniquus, oblitatus, omnium malorum remota causa, & origo atque sicut Deus eum odio habet, ac à celestibus sedibus expulit, sic nos sub ijs conditionibus deberemus odio prosequi. Hoc docet D. Greg. super ea uerba. Dicite inuitatis, Matth. 22. Vt uero Dei imago est, ac creatura, quia bona est, diligere debemus, sed hoc non est diligere Dæmonem, sed Dei imaginem, ac facturam.

28 Diabolus non habet fidem. Quo sensu sit uera hæc propositio, inferius exponam. uerbo fides. Et illud dictum. Dæmones credunt, & contremiscunt.

29 Diabolus non amat naturaliter. E R R O. Sicut dona intellectus naturalia integra remanserunt, sic & uoluntatis, quo fit, vt sicut scit omnia, quæ naturali cognitione cognosci possunt, sic & amat amore naturali, ac elicit, sed ad malum finem, & peccat, sicut & peccatores mutuo se diligunt, diligere uero non potest dilectione charitatis infusa, & hoc ei repugnat. De hoc aliis, uerbo charitas.

30 Diabolus omnium peccatorum est causa. Vera, ac falsa etiam est hæc propositio, quam D. Thom. declarat. Indirecte quidem omnium peccatorum causa est, quia peccare fecit primum hominem, unde sequuta est in humana natura prunitas ad peccandum. Directe tamen non est omnium peccatorum causa, sed sunt ex libero arbitrio. pri. p. q. 114. 3.

31 Diaboli non habent ordinem inter se. T E M E R. Probat D. Thom. ex uerbis Apostoli. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem. &c. Ad Ephes. vii. Sed aduersus principes, & potestates tenebrarum harum.

32 Diaboli non habent prelationem vnus super alium. T E M E R. Maxima certe est confusio inter Dæmones, tamen quoniam Saluator dixit. Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, hinc deducunt Doctores, quod sit prelatio super eos, & inter eos, sicut & mali ordinem ad se inuicem habet ad mala operanda. Hoc docet Glos. 1. Corinthio. 15. Dæmones, Dæmonibus præsumt.

33 Diabolus vnus illuminat alium. T E M E R.

Ex

Ex his, quæ de Angelis sanctis diximus supra, conuincitur, quod Dæmon vnus non illuminat alium, nam illuminatio est cum perfectione, & purgatione. At Dæmones vnus non iuuat alium, sed decipit, & quam perfectionem in tenebris excogitare possimus. Hæc D. Tho. 1. par. quæstio. 109. per totam.

34 Diabolus potuit peccare uenialiter in primo suo peccato. Negat D. Thom. Nam, sicut ne homo potuit primo peccare uenialiter, quia in illo statu, nulla erat pœna. Sic nec Dæmon potuit, qui est homine perfectior. prima. secunda, quæstione 89. articulo tertio.

35 Diabolus potest peccare uenialiter. Hoc idem ad aures D. Thom. falsum est. Namque omnia ex peruerso fine, & malitia, ac superbia agit, ideo nec potest uenialiter peccare. ibi art. 4.

Diaconus.

Diaconorum mores, quales esse debent admonet Apostolus. 1. Tim. 3. b

Diaconatus ordo non habetur ex sacris litteris. H A E R. Locus proxime citatus D. Pauli confutat hanc hæresim Lutheranorum. & uerum diceret Lutherus si affirmaret Ecclesiam Lutheranorum ignorare Sacramentum ordinis, quæ reijcit Dei dona, deridet Sacramenta, comburit Ecclesias. Nedom ex D. Paulo, sed ex Canone nono Apostolorum habetur, ubi dicitur. si quis Episcopus, aut Præbyter, aut Diaconus, uel quilibet ex Sacerdotali Cathalogo facta oblatione non comunicauerit, &c. Concilium Romanum sub Syluestro, c. 1. Centum quadraginta Præsbyteri urbis Romæ, & Diaconi, &c. Concil. quartum Carthag. can. 4. Diaconus quum ordinatur solus Episcopus, qui eum benedicit manum super caput illius ponat, quia non ad Sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. Clemens Petri successor in Epist. ad Iacobum fratrem Domini. Cyp. lib. 3. Epistola nona. Diaconos, post ascensum Domini in Calos, Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, & Ecclesie ministros. Ignat. ad Neronem. Diaconum, episcopus nona. Ibid. lib. secundo de offic. Ecclesiasticis, capit. 8. Diaconorum ordo à Leuitibus accepit exordium, præcepit eum Dominus

Moyse, vt post ordinationem Aaron Sacerdotis, & filiorum eius, rursus Leuitibus in Divini cultus ministerij ordinarentur, & consecrarentur Domino pro omnibus progenitis, & seruirent pro Israel coram Aaron, & filiis eius in tabernaculo Domini &c. Dionis. Areopag. epistola ad Demoph. Vnde & sacrorum sanctus ordo, sacerque principatus, eos Diuina percipere sacra instituit. Leo Magnus epist. 89. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ. sicut Præsbyterorum, ac Diaconorum, aut Virginum consecratio. Epiph. Hæres. 75. contra Aerium. Verum sine Diacono impossibile est esse Episcopum. D. Amb. in c. 4. epistola ad Ephes. Euangelista Diaconi sunt, sicut fuit Phylippus. Nam quamuis non sint Sacerdotes Euangelizare tamen possunt sine cattedra, quemadmodum, & Stephanus, & Phylippus memoratus. Act. 7. Origen. lib. 3. in epistolam ad Rom. cap. undecimo. Diaconus (inquit) qui bene ministraverit bonum gradum sibi acquirit, & multam fiduciam in fide I E S V Christi. Petr. Damian. epistola undecima, cap. 4. Nicolaus quippe vnus ex his, quos Petrus Apostolus Diaconos consecraverat dogmatizabat cunctos cuiuslibet ordinis, nuptialibus federandos esse coniugijs. Maximus centuria secunda de charitate. Num. 21. Diaconi, seu ministratio nem sustinet, qui ad sacra certamina mentem perungens cogitationes quoque affectibus plenas ab illa abigit. Hæc ergo Patrum testimonia confutant hæresim. & Scholastici omnes. Quo loci tacere non possum, quod docet Caictan. Act. sexto. Quod illi septem uiri, quos Apostoli ordinauerant, & mens præferunt non fuere uere Diaconi, & ministri Altaris. Nam Chrysostom. Homil. decimaquarta ait. Nunquid eam quæ est Diaconatus, & profecto hoc in Ecclesijs non est. Et est de mente Caictan. hoc etiam Occum. in collectaneis explanationum in Act. 6. explicat qd Chrysost. & Caictan. ait. Alij uero dicunt eos fuisse Diaconos, de quorum numero est Arator Diaconus. libro primo Apostolicae historie carminibus eorum munus expressit. Beda eius sententia subscribit. Per omnes Ecclesias septem Diaconi, qui sublimiori gradu essent ceteris, & proximi circa aram, quasi columnæ Altaris assisterent,

stiterent, & non sine aliquo septennarij numeri mysterio. Quæ nam verior sit opinio non curo, ut cūque sit, ex eis habemus Diaconorum ordinem. Theophil. in c. 19. Luc. scribit de eis.

2 *Diaconatus ordo non habet determinatam formam, ac materiam.* HAER. Si Apostoli, uel Petrus Diaconus ordinavit, quomodo hic ordo non habet determinatam formam, ac materiam. Et synodus Trident. sess. 23. capit. 3. dicit. Per sacram ordinationem, quæ uerbis, & signis exterioribus perficitur. Et antea in Concil. Flor. Forma est. Accipe potestatem legendi Euangelium, pro uiuis, & defunctis. At negat Caiet. in quolib. quia erant Diaconi antequam esset Euangelium scriptum.

3 *Diaconatus non est ordo distinctus ab alijs.* HAER. Ex proxime expositis exploditur hic error. Nam si ex Actibus Apostolorum, si ex D. Paulo, ex canon. Apostolorum, ex tot Patribus habemus hunc ordinem, profecto erit & ab alijs distinctus, quod enim unum est, unum numero est. superuacaneū ergo est hic amplius immorari.

4 *Diaconus potest, quæ Sacerdos.* HAER. Multa Diaconis in primitiua Ecclesia permisa sunt, quæ uon possunt ex officio, & Concil. Nicenum primum, can. 14. Loquendo de Diaconis dicit, hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his, qui offerunt corpus Christi porrigant. Diaconorum officium est purgare per instructionem, & doctrinam. Namque tria uidemus in Ecclesia, purgationem, illuminationem, & perfectionem. Operationes enim illas, tres sortiti sunt ordines. Vides ordines cū operationibus, & neque plures, neque pauciores præsentium ordines. Illis igitur seruis distribuit dona sua decem minus, quæ unicuique data sunt in utilitatem. Præsbyteri illuminant per baptismum, Episcopi Sacerdotales ordines constituunt, & perficiunt, hoc est ordinant. Hæc ex Theophil. super capit. 19. Lucæ. Diaconus etiam non est proprius minister alicuius Sacramenti, sed tamen dispensat sanguinem Christi, non corpus, nisi delicta Episcopi, uel Præsbyteri, uel Diaconi, uel in necessitate. Nec licet tangere corpus Christi, quia non habet manus consecratas. Sed eius munus est assistere, ac minist-

strare maioribus. Sacerdotibus in omnibus agendis circa Sacramenta Ecclesiæ. Purgare, id est eijcere immundos, disponere fideles per admonitiones, & illuminare, id est tradere Sacramenta, ad Episcopos uero perficere. In nascente uero Ecclesia omnia inferiorum ordinum committebatur Diaconis propter paucitatem ministrorum. Hæc D. Thom. 3. par. q. 64. & 4. dist. 6. q. 2. art. 3. q. 3. 1.

Dies.

Dies uerbo Dei creatur. Gen. 1. 2. Diem, ac noctem diuidunt luminaria. Gen. 1. b.

Dies distinguit Deus, Sole, Luna, & Stellis. Gen. 1. b.

Dies longa tempore Iosue. Ios. 10. c. Dies prolongatur à Deo custodientibus præcepta. 3. Reg. 3. b.

Dies de se mali sunt. ERRON. Quidam non exacte sensum Apostoli percipientes in eum errorem impegunt, ut affirmarent, dies ratione sui, esse malos. Quod est error manifestus, nam si mali sunt, omnibus ergo mali sunt, at hoc est falsum. Dies ergo dicuntur mali à D. Paulo, ad Eph. 5. c. Redimētes tēpus quoniam dies mali sunt, quia dant occasionem peccandi, ac mali, & ruinæ, & quia est mensura actionis malæ. sicut dicitur benedictus, & sanctus, quia est mensura alicuius actionis, in qua est benedictio, & sanctificatio. Bon. 2. dist. 15. circa textum.

Dicere.

Dicere tripliciter conuenit personis Diuinis. Primo, prout idem est quod intelligere, seu declarare. Secundo notionaliter pro generare, & pro expressione uerbi. Tertio pro creare. Vnde dicitur. Dixit Deus, & pertinet ad formationem rei. Primo modo non tantum Patri, sed cuilibet Diuinæ personæ conuenit, nam quælibet persona in diuinis potest dicere se, & essentiam suam. Hinc D. Aug. 15. de Trinit. cap. 14. Proinde tanquam se ipsum dicens, Pater genuit Filium sibi æqualem per omnia. Nihil ergo minus est in Filio, quàm in Patre. Secundo uero modo, quia importat principaliter respectum ad uerbum, secundario ad rem intellectam, ideo conuenit tantum Patri.

ut D. Tho. 1. par. q. 34. ar. 1. tertium, & 3. par. q. 39. 8. secundum. Tertio etiam modo conuenit omnibus tribus diuinis personis. Nam est essentialiter. dist. 27. q. 2. 1. c. & Ansel. in Monol. Dicere summo Spiritui, nihil aliud est, quam cogitare uero intueri, & unusquisque se in Trinitate dicit Bon. 3. dist. 12. q. 1. art. 2. Ricard. 4. dist. 39. q. 1. artic. 3. Petrus de Aliaco. 1. q. 6. 1. 2. artic. 3. Biel 1. dist. 27. quest. 3.

Diluuium.

Diluuium prædicit Deus ipsi Noe. Gen. 6. b.

Diluuui causa, Gen. 6. a.

Diluuui inundatio, Gen. 7. c.

Diluuium non erit amplius, Gen. 8. d.

Diluuium posuit Noe à Cælo cognoscere. Hanc opinionem tanquam hæreticam confutat Hierony. Armellinus Dominicanus. Nam non fuit naturalis. Sed Berofus lib. 1. de temporibus ait. Ex improuiso exurdauit Oceanus, & omnia maria mediterranea, fluminaque, ac fontes ab imò ebullientes inunda uerunt supra omnes montes, accedentibus quoque impetuosis montes, & supra naturam, à Cælo copiosissimis hymbribus, multisque diebus corructibus. Si tamen naturalè fuisset diluuium, potuisset Noe ex Cælo præcognoscere, & ad hunc sensum potest ueri opinio Petri de Aliaco Card. in quæ. super Gen. & Gigl. parienti Episcopi, & Henrici Mechlini Magni Alberti Discipuli, qui affirmant Noethicum diluuium præcessisse quamdam coniunctionem, nimirum Iouis, & Saturni in fine cancri, è regione Argolice nauis, per quam arca Noe significatur, sed iste nimirum tributur Cælo. Quod uero diluua, & quæ non pendit à libero arbitrio possint ex Cælo cognoscere non negat Concil. Trident. regula nona. In cuius fine dicitur. Permittuntur autem indicia, & naturales obseruationes, quæ nauigationis, agriculturæ, siue medicinæ artis iuuandæ gratia conscriptæ sunt. Hæc ibi. Et quotidie Ecclesia id permittit Astrologis. Diluuui uero causam assignat Moses, quia omnis caro corruerat uiam suam. Gen. 6. Nam pulchritudine filiarum Caym filii Seth uicti, patris præcepti obliti. (Nam præceperat eis ne terrenis uoluptatibus macularerentur, & præsertim ne aliquando cum filiabus Caym miscerentur, matrimoniaue contra herent) acceperunt eas in uxores, & in omni libidinis luxuriæque scelus prolapsi sunt

sic scribit Strabus, communem opinionem sequutus. Quod uidentes filii Dei (id est filii Seth Religiosi filias hominum) hoc est de stirpe Caym, quod essent pulchræ, acceperunt eas in uxores, ad omnem uoluptatem explendam, nullo habito delectu.

Discordia.

Discordiarum seminatorem, id est statuitur Dominus, Prou. 6. b.

Discordiarum amatores, quæruunt occasionem rixæ, Prou. 18. a.

Discordix occasio in Iudæa se fuisse conquisitur Hieremias, Hier. 15. a.

Discordia seu dissensio tanta inter Paulum, & Barnabam, ut discederent ab inuicem, Act. 15. g.

Non Dissensionis est Deus, sed pacis, primo Cor. 14. f.

Discordia nunquam est peccatum. HAERET.

Non raro discordia uirtuosa est, de qua Dominus dixit. Non ueni mittere pacem, sed gladium, & alibi, qui non habet gladium, uendat tunicam, & emat. Rursum. Veni separare patrem a filio & c. Quando ergo est dissensio in malo, uel à malo dissentit, est actus uirtutis, si uero sit uoluntatum dissensio in bono est peccatum, & peccat qui consultit, & mortale, si erit contra charitatem, & inferat notabile damnum proximo, & Reipublice. Dissentire uero in consilijs, non est peccatum, quia ad ea non tenetur sub præcepto. Erit ueniale, si de re modica sit dissensio. Discordia (quæ importat disgregationem uoluntatum in diuersa) oritur principaliter ex inani gloria, & secundario ex inuidia. D. Tho. 2. 2. q. 37. & Caiet. Hoc est hæreticorum grauissimum peccatum, qui ab Ecclesia dissentunt. Et Dominus non respicit sacrificium, qui ex eorum discordia non offertur. Hinc ad Caym munera non respexit Gen. 4. Quia concordiam, & animi pacationem, cum fratre non habebat. Et Dominus dixit. Vade prius reconciliari fratri tuo. Matt. 5. Quam pacem sibi permittunt inimici Ecclesiæ, quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli Sacerdotum? An secū esse Christū cū collecti fuerint opinantur, qui extra Ecclesiā colliguntur? Tales, si occisi in confessione Christi nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis, & grauis culpa discordiæ,

nec passione purgatur, esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est. Vnde r. Io. 4. Deus (inquit) dilectio est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo. Cum Deo, igitur manere non possunt, qui in Ecclesia Dei unanimis esse noluerunt. Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel obiecti bestijs, animas suas ponant. Nō erit illa fidei corona, sed pōna perfidiæ, nec religiose virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. occidit talis potest, coronari non potest. Ecce ergo quid vobis profint somnia vestra d' heretici, & si martyriū nihil prodest extra Ecclesiam multo minus reliqua opera, sequent ergo vnitatem Ecclesiæ, non scindant Christi uestem, non dissipent ouile. sed nō hī seum venerentur Pastore, cui dictum fuit. Pasce oues meas. Reuolant Core, Datan, & Abiron diuina animaduersione punitos. ob suam temeritatem, qui contra Moysen, & Aaron sacrificandi licentiam vendicauerunt. Num. 16. sic filij, Aaron, qui imposuerunt Altari signum alienum, statim extincti sunt. Leu. 10. Sic & Ozias Rex, cum thuribulum ferens, & contra legem Dei sacrificium sibi uolenter assumens, resistente sibi Azania Sacerdote, obtemperare nollet, & cedere, diuina indignatione confusus, & lepræ varietate in fronte maculatus, ea parte corporis notatus. 2. Par. 26. & 4. Reg. 15.

Discretio.

Discretio ad prudentiam pertinet, & est genitrix, custos, & moderatrix virtutum, vt docet D. Tho. 3. d. 33. q. 2. art. 5. c. Et Grego. hom. 1. super Ezech. si recte offeras, recte autem non diuidas peccasti. Leuit. 8. Recte autem offerimus, cum bono studio, bonū opus agimus. Sed recte non diuidimus, si habere discretionē in bono opere postponamus. Id. lib. 3. de summo bono, cap. 44. Non quidem per timorem, sed per discretionem, propter maiorum in corrigibilem iniquitatem, non nunquam electos oportet à Doctrina cessare. Hæc ille. Summo pere est necessaria in omni opere, & sicut sal in sacrificio, sic ista in actione exigitur. Vnde Pithagoras, salem apponito, dicere consueuerat.

Dispensatio.

Dispensatores ministeriorum Dei Apostoli fuerunt. 1. Cor. 4. 2.

In Dispensatoribus fidelibus. ibi.

Dispensatio Euangelij Paulo credita. 1. Corinth. 4. c.

Dispensatores gratiarum, & donorum sunt fideles. 1. Pet. 4. b.

Dispensatio nulla est in Ecclesia. H A E R. Cum dispensatio sit iuris relaxatio, & multa sint iuris positiui in Ecclesia, poterat Summus Pontifex dispensare. Dispensare rursus, non est q̄stante præcepto liceat contrariū facere, sed declarare q̄ præceptum eo casu, tenet. Nam Christus. reuocauit antiquam legem quo ad cæremonialia, dispensatio uero, vel iuris declaratio est, q̄ in prout nō uoluerit illum obligare. Sic Deus dispensat in præceptis secundæ tabulæ, tollendo deformitatem actus, vt de Osea legitur. Dispensare uero in præceptis primæ tabulæ nec Deus potest. Papa uero dispensare non potest in his, quæ sunt diuinæ, vel naturalis iuris. Potest tamen: quo ad statuta Apostolorum, quia par non ligat parem, dummodo non sint de iure naturali. Ideo cum Bigamis dispensat, q̄ in Sabbato non ieiunemus, & in alijs. In uniuersum omnia, quæ sunt iuris positiui, & omnia statuta ab alijs Prælati. Papa dispensare potest. Nota, q̄ Sacerdos non indutus sacris uestibus consecret corpus Domini. In gradibus matrimonij. Dispensare uero in matrimonio, q̄ aliquis ducat in uxorem eam, cum quæ commisit adulterium uiuente marito nō potest, si tamen nō fuit procurata mors. D. Th. 4. d. 35. l. & 1. 2. q. 97.

2. Dispensare Papa in nullo casu potest. H A E R. Ex his, quæ ad dispensationem requiruntur, probatur multa posse per Papam dispensari, namque exigitur auctoritas, & hæc est suprema tantum in Rom. Pont. & iusta de causa sit dispensatio, aliàs esset dissipatio, nec tamen nostrum hoc est iudicare. sic ergo, vt sit fidelis minister ex causa, vel necessitate dispenset. Sunt uero quedam quæ solus Papa dispensat. dif. 17. c. Huic sedi. De translatione Episcopi. De dispositione Episcoporum. De acceptatione renunciationis Episcoporum. De restitutione depositorum ab ordine. De exemptione Episcoporum.

Episcoporum. De interpretatione priuilegiorum suorum. De mutatione sedis Episcopalis. De constitutione Sedis Episcopalis de nouo. De submissione anius Episcopali alteri. De commutatione uotorum Hierusalem, S. Iacobi, & non continentia. Quod quis ueniat contra iuramentum licitum. De dispensatione irregularitatum multarum. De bigamia. De Clerico non ordinato ministrante. De Clerico uitiato tali uicio, q̄ impediatur ordinis executionem. De homicidio, vel mutilatione membri. De excommunicato maiori recipiente ordinem. De excommunicato, suspenso, recipiente ordinem, & ministrante. De illegitimè natis, quo ad susceptionem ordinis. De pluralitate beneficiorum cum cura. De ætate Episcopi. De ætate ordinandorum. De celebratione Concilij Generalis. De priuatione personæ Ecclesiasticæ. De excommunicato à se nominatum, & à suo legato. De causis appellatione remota. De eo, quem Papa ordinauit Subdiaconum. De usu pallij semper, & ibique. De dispensatione cum eo, qui non est in sacris. De confirmatione electi Imperatoris. De abolitione sententiarum, quas sibi referuat. De pronuntiatione electionis nondum factæ. De canonizatione Sanctorum. De facere ualere, q̄ non est. De abstractione Monachij a monasterio. De eius sententia, quæ facit ius. eadem die ordinat, quo cōsacrat. De dispensatione in gradibus prohibitis. De ablatione legis, quo ad utrumque forum. De concessione indulgentiarum plenarium. De legitimatione quarumcunq; personarum, quo ad spiritualia ubique. De solutione obligationis, quam homo homini tenetur. Solus Papa de nullo crimine potest accusari, nisi de hæresi. Solus Papa potest committere simplici Sacerdoti ut confirmet. Conferat ordines minores. Consecret Ecclesias. Virgines. De dispensatione contra Concilium Generale. Hac ex Scholasticis collegi. D. Thom. Palud. 4. d. 38. q. 4. Ricard. d. 27. q. 4. artic. 4. & 83. q. 1. ar. 9. Biel 3. d. 37. q. unica. art. 1. & 39. q. 1. ar. 2. concil. 9. lib. 3. Turrecr. lib. 3. c. 55. Tabiena. ver. dispensatio. §. 13. Armilla. 21.

3. Dispensare Episcopus in nullo casu potest. E R R O N. Per hoc quod Papa est Episcopo superior, non tollitur quin Episcopus in sua Diocesi in multis non possit dispensa-

re, sed potest primo in Clerico venatore vel ludente ad aleas, vel ebrioso, uel faciente strepitum in synodo, in adulterio, in furto, sacrilegio, periurio, fraude cum dolo, incestu, uicio sodomitico. capit. clerici, de excessu Prælat. Potest dispensare in gradibus prohibitis contrahendi matrimonium, quando impedimentum est occultum, & ad Papam non potest habere recursus, & separatio sine magno scandalo fieri non potest. Potest & in eo, qui emisit uotum simplex castitatis quando matrimonium consumauit, quia non est uerisimile, quod Papa uelit animas in huiusmodi laqueis manere, cum nō possint Romam ire, nec mittere pro tali negotio. Alia uerbo Episcopus, & Papa exponuntur. De hoc Glof. 33. q. 16. c. cum duabus. D. Anton. Palud. Ang. Silu. Tab. Armil. verbo, Dispensatio. Nauarra cap. 22. num. 87.

Disputare.

Disputare cum Hereticis semper tenemur. E R R O N. Admonet D. Paul. scribens Tit. 3. Hæreticum hominem post uiam, & alteram admonitionē deuota, sciens, quia subuersus est, qui huiusmodi est habens in seipso damnationem. & 1. ad Timot. 6. O Timothee, depositum custodi deuotus prophanas uocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Et 2. ad eundem, cap. 2. Noli uerbis contendere, ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium. Stultas, & sine disciplina questiones, deuota, sciens, quia generant lites. & idem ad Tit. 3. Stultas autem questiones, & contentiones, & pugnas legis deuota, sunt enim inuiles, & uanæ. Si ergo pugnas legis prohibet, quanto magis de reb. fidei. Adhuc heretici non recipiunt iudicium aliquem, ad quid ergo disputare. Disputauit autem D. Paul. Act. 17. & 20. Iudice constituto. Hinc Gelasius Papa. 14. q. 1. c. maiores, statuitne errores, ac hæreses semel per concilium, & Ecclesiam damnata renouentur, doceantur, ac disputentur. Hoc Io. XXII. in extrau. Quia quorundam damnat, qui defendit, vel scribit damnatas hæreses. Martianus Imperator. c. de sum. Tri & si. cath. l. nemo. Iniuriam facit Reuerent. dis. synodo, si quis semel iudicata, ac recte

disposita renouere, ac publice disputare contenderit. Et ex Conci. Calcedon. A. 7. hoc etiam probatur. Policarpus, quoties aliquid contra fidem noui audivit, solitus erat aures occludere suas. Tertullia. lib. de prescriptione hereticorum. Et quidem nihil perdes nisi uocem in contentione, nihil que conserueris, nisi uilem de blasphemia laudem. Bern. super Cant. ser. 66. Heretici rationibus non uincuntur, quia non intelligunt, nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt, nec flectuntur suasionibus, quia non subuersi sunt. Probatur est, mori magis eligunt quam conuerti, & c. Iud. Inquit. uerbo, Disputatio.

Obijciunt.

Primo D. Petrus, 1. capit. 3. Parati semper ad fatis faciendum omni posceti uos, ratione de ea, quae in uobis est fide, & spe. Quare ergo non modo. Dicitur, quod non de illis loquitur, quae definita sunt, & quando esset spes conuersionis debemus. Secundo D. Stephanus disputabat cum synagogis. Act. 6. & Diu. Paul. disputabat in Synagogis Iudaeorum. In foro, per omnes dies, ad eos, qui audierant, Act. 17. Quare ergo Papifae non debent disputare cum uiris Euangelicis. Dicitur, quod erat spes salutis, & quotidie conuertebantur, & hoc faciunt nostri in Indijs, ut infideles sic suadendo instruant. Sic & Saluator cum esset duodecim annorum fecit in templo.

Distinctoria.

Distinctoria nulla est in sanctissima Trinitate. H. A. E. R. E. T. Ex sacris litteris certissimum est, esse tres personas de quibus Dominus. Baptizantes eos in nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti & D. Ioan. Tres sunt, qui testimonium dant in Coelo, quae omnia suis locis uerius confirmabo. Si ergo datur numerus personarum ergo & distinctio realis. Ut hero compendio in usum scholae distinctiones colligam, & quot & quae sint. Primo dico, quod datur distinctio rationis, quae sit per intellectum collatiuum praecise. Ut Sortes est Sortes. Nam Sortes in praedicato differt a se ipso posito in subiecto. Alia est distinctio in natura rei, quae est inter duo extrema, de quibus uerificatur praedicata contradictoria, praeter quos intellectus, & talis distinctio est inter totum, & partes, nam totum est constitutum, & non constituens, partes constituentes, non con-

stituta. Tertia est distinctio formalis, cuius aliqua duo non se habent, quod unum praedicatur de altero in primo modo per se, sic subiectum, & proprietates distinguuntur formaliter, quoniam proprietates praedicatur de subiecto non in primo, sed in secundo modo per se. Quarta est distinctio realis, inter duo extrema, quorum unum potest ab altero separari, saltem per diuinam potentiam, ut subiectum, & accidens absolutum. Quinta distinctio dicitur essentialis, inter duas essentias, quarum una potest ab alia separari. Ut Sortes, & albedo eius. Et haec est alia a reali, nam in diuinis est distinctio realis non tam essentialis. Sexta, distinctio est se totis subiectiue, cum duo extrema sunt distincta realiter, & actu existunt, nec possunt in uno conuenire ut duo indiuidua eiusdem speciei, & quaecunque oppositionem habent, & haec distinctio est alia a distinctio reali, quoniam in illa subicit separatio potentialis, in haec requiritur actualis. Unde anima & corpus distinguuntur realiter non se totis subiectiue, quia conueniunt in uno supposito. Septima distinctio est se totis obiectiue, ut cum duo extrema non conueniunt in uno conceptu quidditatiuo, ut duae differentiae specificae, ens, & non ens, praedicamenta Deus, & creatura apud nos. Haec de distinctionibus, quae scire necessarium est ne diu. Philosophis, sed Theologis. Videat lector Brulif. in tract. formal. & in uia nostra peregre regium tractatum Manzolij Bonon. & Iauell. 1. par. q. 28. art. 1.

Diuinatio.

Diuinatores Aegyptiorum non possunt interpretari somnia Pharaonis. Ge. 41. b

Diuini moriantur. Leuit. 20. d

Diuinos ne consulamus. Deut. 18. b

Diuinationibus inferuiunt Israelitae. quart. Reg. 17. c

Diuinatio licita est. HAER. Hoc pluribus confutare non est opus, nam diuinatores cum sint fallaces, eorum falsitas ex se conuincit. Rursus usurpare, quod suum non est, quantum sit illicitum, nemo est, qui non uideat. Diuinatio uero talis est, nempe in debita usurpatione pronuntiandi futuros euentus. Vel diuinatio, uel diuini dicuntur, quasi Deo pleni. Diuinitate enim se plenos simulant, & astutia quadam fraudolentiae hominibus futura coniectant.

Semper est peccatum, quia sp in malam par-

partem accipitur, ait D. Hiero. super Matt. Diuinatio est quandoque ex reuelatione Daemonum, uel ex pacto cum eis expresso uerbis, uel facto, & sic est apostasia a fide. Vel ergo fit diuinatio per astra, uel somnia, uel sortibus est illicita, & superstitiosa. Diuinationis etiam plures sunt species ex Iud. 6. Etimol. Negromantia a nigron Graece, a tine mortuus, & Manichiam diuinatio, & est, quando futura per homines mortuos diuinamus dicitur Negromantia. Quando uero per homines uiuos Phitones, dicti a Phitone Apollini, qui dicebatur auctor diuinandi. Futura etiam, si diuinamus per aliqua signa in rebus inanimatis, seu ligno, ferro, uel lapide, dicitur Geromantia. Hydromantia in aqua. Aeromantia in aere. Pyromantia in igne. Aurispicium, in uisceribus animalium imolatorum in aris Daemoniorum. Augurium, per uoces auium. Spatulamantia ex signis in spatulis. Geomantia, in punctis. Qui ex signis manuum Chyromantia. Hi omnes dicuntur sortilegi, ac diuinatores. Quidam uero non sunt pure diuinatores, sed ad haeresim contracti, ut sunt, qui Daemoni honorem Patriae, uel dulia exhibent, uel puerum rebaptizantes. Diuinatio etiam ad inueniendum furta, uel ad sciendum aliqua secreta, quae sit cum caela benedicta, ac aqua similiter benedicta, ac puero, uel puella in phiala aspicientes, & dicente haec uerba, & similia. Angel bianco, Angel Santo, per la tua Santità è p la mia uirginità & c. Sapit haeresim manifeste. Qui uero dat poculum amatorium, imagines facit, inuocat Demones magis est superstitiosus, quam haereticus, & tales sunt, qui sortilegijs utuntur ad amorem mulierum, uel aliorum. Quando uero dubitat inquisitor, an sit sui iuris debet renunciare, nec se intromittere. Haec ex 26. q. 4. Igitur Genus, & q. 5. Nec mirum & c. Episcopi, & q. 7. Non obseruetis. Et D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 3. & iud. Inquis. diuinatio. Brulif. 2. distinct. 7. q. 9.

Diuinitas.

Diuinitas crucifixi est ac mortua. Eutices. Acephal. HAER. Quis horum dementia si ne in stomacho confutare potest? quis non miratur? quomodo Deus, si patitur, si moritur, si dolet? Si ergo Deus, & non mutator, quo-

modo crucifigitur. Dauid etiam de humanitate Christi loquens dixit. Foderunt manus meas, & pedes meos Psal. 21. & Esa. ca. 54. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus. Et 64. quare rubrum est indumentum tuum. Ipse Dominus signum exigentibus dixit. Soluite templum, Damnatur haec haeresis ex Conci. Calcedon. & Ephes. circa finem suorum decretorum, sic illum dicimus passum esse, & resurrexisse, non quia Deus, uerbum in sua natura passus sit & c. Et inferis uerbum, qui pati non poterat. In spalese secundum c. 13. dicit. Quod secundum naturam humanam erat passibile, secundum diuinam inuolabilis. In ista mori non potuit, in illa mortem suscepit. Quid plura Ecclesia tota contra hanc haeresim uenit.

Diuitiae.

Diues fuit Abraham & Lot in pecoribus, argento, & auro, Gen. 13. a

Diues fuit Iacob, Gen. 30.

Diues efficitur Isaac a Deo, Gen. 26. c

Diuitias Isaac confitetur Ambimelech a Deo esse, Gen. 26. f

Diuitias suas uult acceptas referri Deo Abraham non hominibus, Gen. 14. d

Diuitias Laban tradidit Deus, ipsi Iacob, Gen. 31. b

Diuitias, ut acquiramus tradidit uires nobis Deus, Deut. 8. d

Diuitem venire ad cognitionem Euangelij possibile est, Matth. 19. c

Diues fuit Zacheus.

Diuitias possidere Christianis non licet. H. A. E. R. Multa uerbo Clerici, diximus, quae pugnant contra hanc ueritatem.

Modo exempla adducta ex sacris litteris probant diuitias ex se non esse noxias, quod ex utroque testamento probatur & Dauid dixit.

Diuitiae, si affluant nolite cor apponere, Psalmo sexagesimo primo non dixit recite.

Hoc probat Beda in Lucam cap. 16. Diues fuit Lazarus, tot reges Sanctissimi, & Imperator Constantinus & alij. Imo uero diuitiarum maximus est fructus, ut dicit Lact. de uero cultu, lib. 6. capitu. 11. in fine & 12. Et Timot. Episcopus ad Ecclesiam cathol. ait. Qui cum sint diuites in hoc seculo,

esse quoque diuites mereantur in Cœlo lib. & idem lib. 2. moderatum vsu diuitiarum approbat. Sanctus Hildebertus epistola 33. probat, quod diuitiæ uirtuti ancillantur dicens. Cæterum diuitiæ potestates, & cætera in hunc modum, quædam subsidia sunt quibus iuuamur ad bonum uirtutis, tanquam calamis, & atramento ad artem scribendi. Hæc ille.

Obijciunt.

Primo Christus fuit pauper, ergo sit & Christianus. Dico quod ad maiorem perfectionem pertinet abdicatio diuitiarum, quæ fuit in Christo, tamen non est præceptum omnibus, sed Consilium. Secundo, si uis perfectus esse, uade, uende omnia, quæ habes, dixerat adolescenti. Matt. 10. Eadem uia soluitur quod fuit consilium non præceptum. Tertio, facilius est Camelum, per foram æacus transire, quàm diuitem intrare in regnū Dei. Dicitur, quod ex uerbis elicitur responsio, nam non dixit impossibile, sed difficile, quod fatemur. Nam & Dominus Matth. 10. ait filioli quàm difficile est, confidentes in præmijs in regnū Dei introire. Et causam dixit Apostolus. Quia radix omnium maiorum est cupiditas. Sic, & quæ doctores dicunt sunt exponenda nempe de abusu diuitiarum, ut Max. serm. 12. dicit. Et Alcuinus de Auaritia, & sic D. Basil. in concione de diuite, & D. Amb. serm. 81. exponens uerba lucæ. 12. Congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea &c. Sunt contra eos, qui egenis non distribuunt. Quod etiam affirmat nihil nos proprii possidere licet. Loquitur de proprietate, quo ad usum, & quod alijs est necessarium. D. Tho. 2. 2. q. 66. art. 1. & 2. Vel dicat Erasmus, qui hanc hæresim suscitauit, si Christianis non licet bona possidere, nec ei, qui tot redditus habet. Epiph. confutat hanc. D. Aug. lib. de hæres. c. 40. & alii, quos nominauimus, sic concludit. D. Th. 3. cont. Gen. c. 127. autoritate eiusdē D. Aug. & Theod. serm. 6 de Prouid. Dei scribit, quod est blasfemia damnare diuitias.

2. Diuitias Religiosi possidere non possunt. Erasm. Viri illi Euangelij, ut refert D. Aug. loco citato, ac Epiph. ante ipsum, & D. Tho. dixerunt non esse licitum Christianis aliquid proprii possidere. At Erasm. multis argumentis negat de Religiosis, qui uanitate suæ du-

ctus decipitur. Contra quem sunt quæ scribit D. Tho. cont. Gent. c. 133. Nā impedit uirtutis exercitium uirtutis nimia paupertas. Nec paupertas de se est laudabilis, sed quatenus ad uirtutes conducunt, uel remouet anxietatem rerum temporalium, ac eorum sollicitudinem, nec quāto aliquis magis est pauper tanto perfectior, sed quanto magis charitatem, ac alias uirtutes habet. Beati sunt pauperes Spiritu, non qui nihil possident. Quæ enim uirtus est paupertas? imo de se non est bona, uel si est uirtus, ergo qui nascitur uirtuosus. In tantum ergo erit laudabilis, in quantum ancillatur alijs uirtutibus. Hinc Concil. Trid. permisit Religiosis possessiones, ac redditus habere. Ut supra diximus. Et sic tolluntur obiecta Lutheranorum.

Diuortium.

Diuortium est licitum. HÆR. Pluribus locis ex sacro Euangelio vetitum habemus diuortium. Et primo Matt. 12. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Marci. 10. Quod ergo Deus coniunxit homo non separet. Et quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam, & si uxor dimiserit uirum suum, & alio nupsit mechat. Luc. 16. omnis, qui dimiserit uxorem suam, & alteram ducit mechat. & qui dimissam à uiro ducit mechat. D. Paul. ad Rom. 7. Igitur uiuente uiro uocabitur adultera si fuerit cum alio uiro, si autem mortuus fuerit uir eius liberata est à lege uiri, ut non sit adultera si fuerit cum alio uiro 1. ad Cor. 7. B. Mulier alligata est legi quanto tempore uir eius uiuit. Accedit Can. Apostolorum 48. Si quis Laicus uxorem propr. am pellens, aliam, uel ab alio dimissam duxerit, communionem priuetur. Conc. Mileuit. con. 17. Placuit, ut secundum Euangelicam, & Apostolicam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri coniungantur, sed ita maneant, aut sibi met. reconcilietur. Quod si contempserint ad penitentiam redigantur. In qua causa legi legem Imperialem petendam promulgari. Conc. Flor. Tertiū bonum matrimonij est indiuisibilitas, propter hoc quod significat indiuisibilem coniunctionem Christi, & Ecclesie. Quāuis aut ex cā fornicationis liceat tori separationē face-

facere, non tamē aliud matrimonium contrahere fas est. Cum matrimonij uinculū legitime contractū perpetuum sit. Concil. Trid. Can. 7. sess. 24. Si quis dixerit Ecclesia errare, cum docet iuxta Euangelicam, & Apostolicam doctrinam, propter adulteriū alterius coniugum, matrimonij uinculum non posse dissolui, & utrunque uel etiam in nocentem, qui causam adulterio nō dedit, non posse altero coniuge uiuente aliud matrimonium contrahere, mecharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimissa adultero, alio nupsit. Anathema sit. Patres hoc docuerūt. Origenes Tracta. 7. in Matth. scio quosdam, qui præsent Ecclesie extra scripturam permisisse, aliquam nubere uiro priore uiuente, & contra scripturam quidem fecerunt dicentem, ad Rom. 7. Mulier ligata est quanto tempore uiuit uir eius. Hæc orig. D. Amb. in capi. 16. Lucæ. Dimittis ergo uxorem, quasi iurē sine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana nō prohibet, sed diuina prohibet. Qui hominibus obsequeris Deum uerere. Audi legem Domini, cui obsequuntur, qui leges ferunt. Quæ Deus cōiunxit homo nō separet Matth. 19. D. Hierony. In Epitaph. Fabiola ad Oceanum epistola 30. Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit manere inupta &c. Et inferius idem facit de hominibus adulteris dicens. Apud nos, quod non licet fœminis æque non licet uiris, & eadem seruitus pari conditione censetur. D. Aug. lib. de Adulterinis coniugijs, lib. 2. cap. 5. Remanet itaque, ut si sapere secundum Apostolum volumus, non dicamus uirum adulterum, pro mortuo deputandum, & ideo licere uxori eius alteri nubere, & cap. 9. Contemnitur Augustinus timeatur Christus, & probat, quod uiuente adultera non liceat aliam ducere. Matt. 5. Ex his habemus repudium esse illicitum ut alteri coniungatur.

2. Diuortium quo ad habitationem, & thorum nunquam est licitum. HÆR. Hæc propositio insinuat distinctionem quod aliud est repudiare omninō vxorē aliud dimittere quo ad habitationem. Nam prima separat uinculum matrimonij, quod non licet ut probatum est. Secunda uero admittitur. Hoc est decretum in Concil. Trid. sess. 24. Can. 8. si quis dixerit licere Ecclesiam errare, cū ob

multas causas separationem inter cōiugos quo ad torum, seu quo ad cohabitationem ad certum, in certum uel tempus fieri posse decernit. Anathema sit. Hoc loci est diligenter considerandum, quod patres, ac recentiores diuersimode sentiunt. Nam quidam dixerūt, quod uiri adulteras uxores præsertim in corrigibiles domo eiciant, ac repudient, sed non accipiant alteram, dirimunt matrimonium, quo ad concubitum, non à uinculo Sacramenti, nec à fœdere nuptiarum. Hoc docuit Chrysost. Hil. & Chromatius. Autor operis imperfecti. Euthy. Theophil. & D. Aug. lib. de adult. coniugijs. Chrysost. Hom. 17. in Matt. Hil. Can. 4. Matt. Chromatius Aquileiæ Episcopus in Com. in Matth. c. 1. Autor operis imperf. Hom. 32. in Matt. c. 5. Theophil. in Luc. 2. 18. D. Aug. lib. de fide, & operibus c. 19. Alij utrunque repudiū probabiliter ad mentem doctorum tuetur, ut Caiet. in Matt. 19. & Catharinus in Com. 1. ad Cor. & lib. 7. Annot. uidetur dura lex, ut uir innoxius interim ætate uirēs, & in uerem procliuis, nullo suo delicto, imò ex aliena culpa, & in se ipsum illata iniuria cogatur mutare statum, & perpetuo cœlibē, ac luctuosam ducere uitam, libidinis incendio, & orbitatis molestiæ coniunctam, cum nec sit fas, cum adultera coniungi, nec appetere alteram, quo tamen non sunt hæretici iudicandi, quia relinquunt iudicio Ecclesie. Alij permiserunt huiusmodi repudiā imò & iusserunt, ne longe peiora, turpioraque perpetrentur ab his, qui tam fœda coniugia tollerare non poterant, imò sãctiones, ac leges circa hoc promulgarunt, & si nō perpetuas ad tempus. Talis fuit Zacharias Papa, qui decreuit, ut uxor marito relicto, qui ei Sororem construpauerat alteri uiro nuberet si cōtinere nollet, & refert Gratianus 32. q. 7. Concubuit. Quādā cū fratre uiri sui dormiuit, decretum est, ut alteri nunquam coniugio copuletur, illi tero cuius uxor stuprata est, licita coniugia non negentur. Hæc Zacharias. Et quidam Episcopi tempore Origenis, & patres, qui fuerunt in concilijs provincialibus. Elibertina, Moguntina, ac Triburina, quæ decreta fuerunt certis orationibus, ad tempus, ac ad maiora uitanda, ac in cessus dammandos, ac eius occasiones remouendas. Amb. in c. 7. primæ ad Cor. (Magister 4. d. 35. putat huc locū deprauatū, sic Liranus) & Ter-

cul. li. 4. aduersus Marehionem, permittit isti duo uetustissimi Doct. repudium, quo ad utrumque. His omnib. aduersatur de finitio Ecclesie in Concil. Frid. cui stare debemus. & idem Orige. docuit, qui factum illud Eporum non laudat, imo dicit (ut diximus sup.) eos fecisse contra preceptum diuine scripturæ. Iustinus laudat feminam, quæ diuortium fecerat, sed non affirmat eam alteri nupsisse, priore marito superstiti. Hieron. & Fabiolæ dicit, Fecisse contra legem Pauli, imo Christi, quia alteri nupsit. Hæc sunt Doct. sententiæ, quo ad diuortium, quæ fuerunt in causa, ut Concil. Frid. sic definiret.

3 *Diuortium tantum ob fornicationem, quo ad cohabitationem debet fieri.* HÆR. Multæ sunt causæ, quib. licitum est diuortium, quo ad thorum. unde Conc. Tri. can. 8. dixit numero plurali. Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas. Non ergo una tantum est causa, puta fornicatio, sed alix, inter quas referunt heresim, aut de morte dubitat, aut ueneno, uel delectatur peccato, contra naturam, uel laborat morbo contagioso, seu est frigida natura. uel alijs impedimentis, quæ sunt ante matrimonium, & non sunt cognita dissoluitur coniugium omnino, ut elapsis annis euenit, Serenif. Principi Mantuæ, qui in uxorem accepit filiam Ducis Parmæ, & facta est separatio quo ad uinculum matrimonij, & accipit alteram uxorem. Gloss. super Mat. quinto. Si oculus tuus scandalizat te, dicit per dexterum oculum, dexteramque manum, uxorem, patrem, ac filios agnoscit. Et Scholasticus in 4. dif. 36. De leproso quidam dicit, quod non debet fieri separatio.

4 *Diuortium publicum potest quisque propria auctoritate facere.* T E M. Diuortium, cum dicat diuisionem uiri ab uxore, nemo potest de se hoc facere, sine auctoritate Ecclesie. Ut eadem distinctione scribunt Doctores.

5 *Diuortium non est concessum uxoribus, sicut uiris, sed de solo uiro loquitur Dominus.* Mat. 19. Inter alios Doctiss. Caiet. super Mat. c. 19. dicit. Non tamen intelligas eodem modo, uxorem uirum posse dimittere, quia nec est in ueteri lege uxor uirum poterat repudiare, sicut uir uxorem. At D. Hier. ad Oceanium epist. 30. dicit. Quicquid uiris iubetur, hoc consequenter redundat in feminas. Neque uxor adultera dimittenda est, & uir mechus retinendus. & inferius apud nos, quod non licet

feminis, & que non licet uiris, & eadem seruatus pari conditione censetur. Hæc D. Hier. idem dicitur. 31. q. 1. Si quis. & 32. q. 5. Si Apostolus. Qui est Aug. & c. uxor a viro, quod est Amb. & ex Concil. Mileuit. c. placuit. & Parisijs hoc idem fuit statutum. Armilla. verbo, Diuortium. §. 1.

6 *Diuortio facto, non possunt amplius habitare uxor, & uir.* T E M. Si respiciat uxor, ita ut constet in melius mutatam, potest reconciliari. Hoc docuit Apostolus 1. Cor. Maneat inupta, aut viro reconciliat. Hoc ex decreto Concil. Frid. 7. sess. 24. definitur.

Doctrina.

Doctrina Scholastica perniciose est. Luth. Eras. Cornel. Agrippa. HÆR. Non pudet Erasmus. Doctorum Scholasticorum dicta, ac scripta, humani generis pestes appellare, ac ab humano genere esse procul repellendas, & iurgijs, probris, & iniurijs eos persequitur, ut finis inueniri non possit, & omnem suam eloquentiam in illis de testandis effundit, sua illa moria. At Doct. defendere facillimum est, & quisque medio critere eruditus, iniquum impium, ac iniustum diiudicabit eos damnare. Quis, nisi Erasmus Sanctiss. Doctoris Thomæ dicta, ac ædita audeat blasphemari. Reicienda sunt Alber. Magni Alensis, Scoti, Henrici, Paludani, Durandi scripta, atque exactissima opera? Absit a fidelium mentibus tanta malitia, ac stultitia, abiciamus nos, explodamus, aspernemur Luth. uersutias, ac errores. Alia uerbo. Auctoritas sunt exposita, & inferius.

Dominica dies.

Dominica dies non est obseruanda. HÆR. Ex Apostolorum traditione obseruant Catholici diem Dominicum, ut Ignat. scribit ad Philip. Origen. homil. 7. super Exodum rationem reddit. cur dies Dominica Sabbato Iudaico prelati sit. D. Aug. serm. 1. Dominice 26. rationem affert, quia eo die Christus resurrexit, dicens. Dñicum ergo diem Apostoli, & Apostolici uiri ideo religiosa solemnitate habendum sanxerunt. D. Hier. ser. hanc esse sanctificandam, in c. 4. ad Gal. Leo Magnus epistola 81. ad Dioscorum, cap. primo. Dies resurrectionis Domini, tantis diuinarum dispositionum mysterijs est consecrata. Concilia post Patres hoc decre-

decreuerunt, Lugdy. apud Gratianum, & cons. dif. 3. c. pronuntiandum, ubi festa ponuntur. Omnem Dominicam à uespera usque ad uesperam, & c. Concil. Matisconense. cap. 1. Custodite diem Dominicam, quæ nos denuo peperit, & à peccatis omnibus liberauit. Concil. Triburien. can. 35. Diebus uero Dominicis, ac Sanctorum Festis, uigilijs, & orationibus insistendum, & ad Missas cuilibet Christiano & c. Et Io. Apoc. Apocalyp. 1. ait. Ego Ioannes sui in spiritu Dei, die Dominica. Ecce ergo quod tempore Apostolorum erat.

2 *Dominica licet ieiunare.* E R R O N. Ex traditione etiam Apostolorum uetitum est die Dominico ieiunare, hoc ex cano. Apostolorum habemus, & Ignat. scribit ubi supra. Quicumque diem Dominicam, aut Sabbatum ieiunauerit præter unum Sabbatum Paschæ, ipse est Christi interfectus. & Tertull. de corona militis. Die Dominico ieiunare nefas dicimus, uel de geniculis adorare. Et fuit repetitum in Concilio Cæsar Augustano. De Sabbato uero aliter statuit Ecclesia ob fidelium deuotionem, licet sit dubium apud D. Aug. in epist. ad Casulanum, & dif. 12. c. illa.

Donum.

Donum non est proprium nomen Spiritus sancti. HÆR. Apud Scholasticos omnes, donum est nomen personale, & importat proprietatem originis Spiritus sancti. Huius septem sunt dona, sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, & timor Domini. Quæ sunt necessaria ad finem supernaturalem, non naturalem. De his D. Thom. 1. par. q. 38. & 2. 2. q. 8.

Dubitatio.

Dubius in fide est ne infidelis? uel Hæreticus? Gratuitissima est inter Doctores altercatio. An dubius in fide sit infidelis, & hæreticus. Cardinalis Turrecrem. li. 4. par. 2. cap. 12. ia princip. dicit. Quod hæreticus uero modo dicitur ille, quicumque est dubius in fide. ext. de hæret. c. dubius. De fide enim nemo dubitare debet, sed firmiter tenere ea, quæ sibi credenda proponuntur, ext. de sum. Trinit. & fid. Cath. in princ. firmiter credimus. Et in Symbolo Athan. Hæc est fides Catholica quam nihil quisque fideliter, firmiterque crediderit saluus esse non pote-

rit. Et D. Bern. dicit, quod fides dubia non habet, & si habet fides non est. Hoc autem intelligendum est de dubitatione, qua liberato, ac animo determinato in dubitate persistit æqualiter se habens ad utramque partem contradictionis, secus de illo, qui tentatur de fide cum dolore cordis, & anxietate. Hæc ille. Caiet. 2. 2. q. 11. secundo. Tenet, qui assentit dubio de certa propositione in fide, sit hæreticus, nec videtur dissentire à Turrecrem. Hoc etiam sentit Adrian. quolib. 2. At si vacillat non est hæreticus. Biel 3. d. 23. q. 2. Alij è contra affirmant, quod si dubitat tantum non sit hæreticus, etiam quod in dubio adsit pertinacia. Putant illi, inter quos est Canon. de loca. Theol. lib. 12. cap. 9. ad quartum. Quod si alicui proponantur ea, quæ sunt in scriptura, & ab Ecclesia definita & semper dubitat, & non assentit, merito Ecclesiastici iudices de hæresi condemnabunt, quia si certa essent, quæ Ecclesia docet, omnem amoverent dubitatem. Fictio ergo iuris erit hæreticus, at non proprietate uocis, cum non sit eontrarie, & positue infidelis sed negatiue, & priuatiue. Hæc Cano, & si non sit facile eius mentem percipere, quippe, qui ait doctrina igitur ea, quæ in dubio uocat Catholicas ueritates, inimica est fidei Christianæ, non consumate, & absolute, sed imperfecte, & inchoate, nam & suo quodam modo colores medij albo inimici, ac contrarij sunt, & non solum color atter extremus, quia ex re satis intelligitur hæsitacionem meram sine ascensu, atque dissensu, neque errorem proprie esse, neque fidei omni ex parte inimicam, & inferius, qui non infirmitate, sed pertinacia dubitant, fidei habitum amittere, mihi uehementet probabile est. Nam actum fidei omnis, uel pertinax, uel imbecilla dubitatio tollit, qui quidem ambiguum non habet, & si habet actus fidei non est. Fidem uero in baptismo susceptam non nisi per hæresim auctores huius opinionis facile negant. Colorem namque album non modo, ater expellit, sed giluus etiam, & glaucus, ac ætæri omnino intermedij. Hæc pro opinione illius. Iud. Inquisit. dicit. Dubitatio ergo, quæ intermedia est, inter dogma hæreticum, & ueritatem Catholicam, non est hæresis, licet illius sit particeps, & uicina, maxime si pertinacia careat, nam

nec opinionem falsam gignit, nec alteram quæstionis partem eligit, nec firmam adhesionem, sed vacillat. Silu. verbo heres. pri. §. 3. & Alfons. de Castro. de cathalogo hæret. li. 1. cap. 10. Qui dubitat, sed tamen est paratus corrigi ab Ecclesia, non vere est dubius. Caterinus, de hæret. num. 8. dicit, quod qui dubitat ex primis motibus, & affirmat fidem Catholicam, non est hæreticus, quoniam primi motus, non sunt in potestate nostra. Secundo si dubitat paratus corrigi ab Ecclesia non est hæreticus. Tertio dubius per simplicitatem, ut qui putat Patrem maiorem filio, non est hæreticus. Quarto non est hæreticus, quando sunt variae opiniones Doctorum. Vt ergo rem claudamus. Dico dico. Primum, dubitans de definitis ab Ecclesia, & cum pertinacia est hæreticus. Probatur, quia habet habitum contrarium fidei, & pertinaciter habet certa pro incertis, & cum sit error in intellectu, ac uoluntate, quia pertinax est, profecto est hæreticus. Secundum dictum. Qui dubitat ex uacillatione, non est hæreticus. Modice fidei quare dubitasti? Hoc docet D. Thom. 1. ad Cor. cap. 2. lect. 4. Quia de ratione hæresis est pertinacia. Et D. Hieron. in cap. 5. ad Galat. & 3. ad Tit. Adrian. Caiet. Panor. Ioan. Andr. de hæret. cap. 1. Sic exponitur dictum Apost. 1. Cor. 10. Tentatio uos non apprehendat nisi humana, nostram exponens infirmitatem his uerbis, & non pertinaciam. Pro qua obseruandum, quod infidelitas tripliciter dicitur. Primo negatiue, ut in his, qui nihil audierunt, & cum habet rationem pœnæ non culpæ. Secundo accipitur contrariè, ut quando aliquis resistit, & contemnit, & tunc proprie est infidelitas. Tertio pro fluctuatione quadam inter duas partes, nec alteri assentiendo. Sic ergo tantum secundo modo proprie, & consummate fidei est contraria. Obser. secundo. Quod qui tenet certa pro incertis, & in certa pro certis errat. Qui uero nihil affirmat, nec negat proprie non errat, sed improprie, quia finem non attingit, sicut qui iacit sagittam, & scopum non attingit. sic & omnes peccatores dicuntur errare. Obser. 3. Quod qui asserit, aut defendere præsumperit animam rationalem esse mortalem, est hæreticus, & qui tantum dubitat minime, hoc uoluit Concilium. Vel qui dubitat fictio-

ne iuris est hæreticus, & sic intelligitur dubius in fide est infidelis, quia fluctuat, nec qui fluctuat fidem amittit, nisi ad sit pertinacia, amittit tamen fidem, sed in choate & imperfecte, non consummate, quia ex uoluntate habet, quod sit hæreticus, ideo error in Theologia cum pertinacia tollit fidem, quia dubitatio pertinax fidem destruit. Ex his obiecta utriusque partis soluntur. & ueritas manifesta, & conciliantur Doctores.

Duellum.

Duellum est licitum. HÆR. Concilium Trident. sess. 25. cap. 29. Non solum prohibet duellum, uerum & consiliantes, & Paternos excommunicat, ac omnia bona præscribit, & eos priuat Ecclesiastica sepultura. Et idem D. Thom. 2. 2. q. 93. art. 8. & Caiet. docet ibi, quod duellum, quasi duorum bellum, non est ex genere suo malum, ut adulterium, & mendacium, nam multa bella sunt iusta. Duellum tamen non est iustum, ut quis se purget ab infamia, & ueritas inueniatur. 2. q. 5. c. Monomachiam. & ext. de purgatione uulgari. sed tale duellum est malum ex genere, ut mendacium officiosum, quia sine recta ratione. Duellum ad ostentationem uirium est malum, ut fuit Dauid contra Goliath, qui tamen excusatur, quia à Spiritu sancto, & diabolica sunt quæ permittunt principes quod decem & decem. Duellum ut euitetur ignominia, puta, quia aliàs reputatur uilis, non licet (& si ignobiles aliter dicant) quia & hoc est contra rectam rationem. Duellum, ut lites dirimantur, & aliter non potest dirimi controuersia, nec etiam tunc est licitum, quia non est medium conueniens ad talem finem, nec indiciatum, aut defensum duellum licitum est, sicut tamen est licitum bellum, non tamen duellum. Duellum tunc est licitum quando accusator præualet, & calumniat in uocentem ad mortem, uel mutilationem, tunc non habens aliquod refugium, habeo bellum iustum defensuum, ideo si offert tunc bellum consensu principis possum metuere meliori uia, qua potero. Nam non est duellum secundum ueritatem, sed defensio. Duellum, ut parcatur multitudini, & consensu duarum patriarum, ut sic resoluantur lites, ut de Cosdroe filio, & Ercilio, ut dicitur in legenda Inuentionis san-

82

Et Cracis non est licitum. Duellum est licitum, & potest prouocari, quando pars est læsa, & non est aliud, quo euadere possit tunc bellum potest resolui in duellum, nã tollunt maius malum. Duellum, ut se defendat moderamine in culpa tunc licet, sed tamen non est formaliter duellum, quia non sunt ex conducto. Peccant principes concedendo duellum. At si permittant minime, sicut nec permittendov furas, uel metrices. Hucusque Caiet. 2. 2. quib. consentiunt nostri.

Dulia.

Dulia Græca dicitur est, & Latine seruitus, & Dōs los seruus. Est autem dulia honor, & seruitus debita creaturæ. Latria uero est honor, & seruitus debita soli Deo. Dulia nomen bifariam sumitur, uel tripliciter apud D. Bon. primo secundum quendam analogiam, alio modo secundum Antonomasiã. Tertio modo, secundum significationem propriam. Primo modo importat cultum debitum naturæ superiori sue creaturæ, siue creatori secundum aliquam rationem, secundum quam Creator communicat creaturæ, ut pote, secundum rationem Dominij. Secundo modo, dicit debitam reuerentiam creaturæ unitæ, uel assumptæ, & hæc dicitur hyperdulia, qua adoratur humanitas Christi. Tertio modo distinguitur a latria & est honor, & seruitus debita creaturæ. Dulia etiam dicitur omnis honor & reuerentia facta omni homini. Proprie illa, quam serui exhibent Domino. D. Tho. 2. 2. q. 103. art. 3. Bona. 3. d. 9. q. vlt. Biel lect. canon. 49.

Duodecim.

Duodecim Apostolorum nomina scribit. Matth. 10. a. & Mar. 3. b. Luc. 6. b. Quibus correspondet duodecim articuli fidei, ut scribit D. Hieronym. ad Pulcheriam Augustam, epist. 13. Ipsi Catholici Symboli, breuis, & perfecta confessio, duodecim Apostolorum totidem est signata sententijs, tanquam instructa monitione cœlesti, ut omnes hæreticorum opiniones, solo ipsius possint gladio truncari. Hæc D. Hiero.

E.

Ebrietas.

Ebrius fuit Noe. Gen. 9. c. **Ebriam iudicat Annam Heli Sacerdos,** quia ea orante in corde, non auditur eius uox. 1. Reg. 1. c.

Ebrius Nabal. 1. Reg. 25. f.

Ebrius Amnon occiditur ab Absalon. 2. Regum 13. f.

Ebrius Rex Israel occiditur a seruo suo Zibri. 3. Reg. 16. c.

Ebrius Benadab, fugatur a Deo per Acab.

3. Reg. 20. c.

Ebrietas a Regibus fugienda. Prou. 31. a.

Ebrietatis incommoda. Prou. 23. d.

Ebrietas fugienda. Luc. 21. Edh. 5. d.

Ebrii iudicabantur Apostoli post receptum Spiritum sanctum, quos Petrus tuetur.

Act. 2. b.

Ebrii si regnum Dei non possidebunt. 1. Cor. sexto, b.

Ebrietas non est peccatum. HÆR. Ex dictis testimonijs ebrietatis vitium condemnatur. Quod ex eius descriptione assignata ab Isid. in Athimol. apparet. Nam ebrietas est appetitus bibendi ultra mensuram, ex quo prouenit rationis priuatio. Vel ebrietas est priuatio usus intellectus, facta ad aliquod tempus, ex immoderato potu uini, uel cuiuscunque alterius rei potabilis. Ebrietas est principium uitiorum. Et species gulæ diuisa contra commessationes. Nec in sua causa excusatur totaliter à peccato, nec sequens excusat. Diminuit tamen peccatum sequens, quatenus aufert uoluntarium. Et non tantum ebrietas est peccatum, sed etiam illud, quod est ei contrarium, ut abstinere à uino in magnum periculum naturæ scienter. Necebrietas est grauissimum peccatum. Chrysost. hom. 58. in Matt. Non fecit uinum certe, sed incontinentia eorum, qui uino abusi sunt. Dicitur utinam non esset ebrietas, & c. & infra. Nolite pati peiores bestijs homines fieri. Hoc scribit D. Hieron. aduersus Iouinianum lib. 2. ex testimonio Hippocratis, & Galeni, & capit. 3. ad Gal. D. Basil. homil. 14. in ebrietatem. Ebrietas malitiæ mater est, uirtutis inimica, fortem uirum reddit.

reddesignarum &c. D. Aug. sermon. 23. de tempore ebrietatis incomoda refert. Diu. Ambr. de Helia & ieiunio cap. 12. 13. & 14. 16. & 18. 5. Antiochus. Hom. 5. de ebrietate Gerson par. 4. serm. Dominica primæ aduentus. Dicunt tamen quidam, quod inebrians ob sanitatem consequendam, & medicus hoc consulens cum debitis remedijs, non peccat mortaliter apud Caiet. quando sanitas aliter procurari non potest. Et eliciunt ex D. Tho. 2. 2. & D. Anton. 2. par. ti. 6. cap. 3. §. 2. Alens. 2. 1. q. 162. 2.

Obijciunt.

Viri Sancti sunt inebriati, ut Noe Gen. 9. & Lot Gen. 19. ergo non est peccatum. Respō deo quōd Noe ignorabat uini potentiam. Lot fuit à filiabus deceptus, & fecit inebriatum quia nesciebat, Vt suo loco dicam. Secundo, ad sanitatem tuendam, uel ad prouocandum uomitum licet, ergo non est peccatum. Dicitur ex superioribus quōd tunc non sit libidinis causa, sed purgationis. Tertio, uinum in iucunditatem est creatum, ut dicitur Eccl. 31. Dico quōd sequētia uerba soluunt, nam sequitur. Non in ebrietate ab initio ergo moderate sumamus, non in ebrietatibus, & commensationibus, non in cubilibus, & impudicijs, ait Apostolus. Et Caiet. docet. Quod nulla est consequentia. Licet ob sanitatem ergo absolute licet. Nā que multa licet, quia materia ex suo genere est licita ob bonum finem, sic Detrahitio est illicita ex sua ratione, tamen quandoque materialiter est licita, quando confitemur. Et item reuelare superiori sic ex infirmitate inebriari licet, nam tunc non nisi materialiter incurrit ebrietatem, quoniam non tendit ad delectabile, quōd est formale in speciebus temperantia. Hæc Caiet. 2. scribunt de ebrietate Scholastici. Ricard. 4. dist. 15. q. 7. art. 3. D. Tho. 2. 2. q. 150. Paul. Cortes 3. dist. 8. Scot. 4. dist. 6. q. 5. in fine. Bonau. 4. di. 5. circa textum. Biel. dist. 4. dist. 6. 1. artic. 2.

Ecclesia.

Ecclesia non determinare, quis liber sit Canonicus. H A E R. Si uera esset hæc hæresis, tunc si sit quæstio, quis liber sit Canonicus, cuius erit illud determinare, nunquid ad laicos

recurrendum, qui nesciunt, quæ sint huius generis de fide Ecclesia ergo diuino lumine assistente poterit definire, qui liber sit Canonicus? Nam oportet iudicium uirorum in Ecclesia esse. Neque ex ipsa scriptura petenda est certitudo; quia est iudex mortuus & Malach. dixit c. 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam. Item Apostoli iudicauerunt dicentes. Visum est Spiritu sancto & nobis & ad eos appellauerunt Antiocheni nō ad scripturam. Nec potest probari ex priuata alicuius opinione, remanet ergo ut ad Ecclesiam hoc pertineat. Sic definit Conc. Tolet. primum, sic Florent. & Trid. sic scribit Ireneus aduersus Hæreses lib. 3. cap. 2. 3. & 4. D. Aug. de Doctrina Christiana ca. 8. Et contra epistolam Manichei c. 5. Euangelio non crederem, nisi Ecclesiam me moueret autoritas. Et Apostoli Can. ultimo enumerant Canonicos libros.

2 Ecclesia, quæ erat tempore Apostolorum, potuit definire, qui nam liber sit Canonicus, at non nosstra. T E M. Et si uiri doctissimi dicant huiusmodi autoritatem libros sacros approbandi, uel confutandi ad Ecclesiam Apostolorum referant, huius opinionis fuit Gerson, de uita spirituali lect. 2. Corollario. 7. connumerant etiam Durandum. Tamen sanius est affirmare, quōd hæc autoritas referatur ad seriem patrum omnium, & fidelium Apostolorum succedentium. Nam ad hoc permanet etiam in Ecclesia nostri temporis Spiritus Sanctus. Adfunt patres pastores, & Doctores. Nec tamen Ecclesia scribit librum Canonicum, sed definit an Liber sit Canonicus. Hoc etiam probatur, nā de Apocalypsi, tempore D. Ioa. licuit dubitare, an esset Canonica at nō modo. Licuit an Epistola ad Hebræos esset D. Pauli, at non hodie. De Abacue, & libris Machabeorum, & tamen sunt omnia definita. Nec à Laicis hoc expectandum, sed ad Ecclesiam reuerendum, quæ errare non potest. Hoc docet Ioannes Driedonis lib. 1. de Ecclesia script. & dogmat. Tho. Vualdenfis lib. 2. Doctrinal. fidei Antiq. c. 19. & 20. Iren. lib. 4. ad uersus hæreses, cap. 3. & lib. 4. c. 63. Tertull. lib. 4. aduersus Marchionē. D. Aug. lib. 33. contra Iulianum & 2. cont. Iul. c. 6. & 2. de doctrina Christiana c. 8. & epistola 63.

3 Ecclesia potest mutare scripturam. E R R O. Dedit Dominus ea præcepta atque legem, quæ sunt ad Ecclesiam necessaria, & in his non

non est ad Ecclesiam autoritatem quæsi ad Aram confugiendum, quōd ex sequenti erit magis clarum.

Obijciunt.

Primo sabbatum non obseruatur. Ergo mutat Ecclesia. Secundo, suffocata & similia concedimus, ergo mutat. Tertio, baptizatur in nomine explicito trinitatis, & non Christi, ergo mutat. Quarto, nō dat Eucharistiam ieiunis, & tamen Dominus post Cenam cōmunicauit. Quinto non communicat sub utraque specie. Vt Christus communicauit. Sexto, non circumcidit, & tamen Paulus circumcidit. Septimo, bigamos ordinat, & dispensat. Octauo, ieiunatur sabbato & tamen contrarium præcipitur Canone Apostolico. His omnibus respondent aliqui, & concedunt Ecclesiam autoritatem tantum esse, ut quædam etiam de scripturis immutare possit. Et sic uetur ampla Ecclesiam autoritas. Alij distinguunt quōd præcepta sunt in duplici differentia, quædam æterna, quæ sunt in nouo testamento, ut illud. Nisi quis renatus fuerit, baptizate omnes gētes. Alia sunt temporalia uel ad tempus, ex loci temporis, & personarum conditione. Eius generis est sabbatum, & reliqua quæ ad legem ueterem pertinebant. Lex de immolatis sanguine, & suffocato. Baptismus in nomine Christi. Item Apostolorum præcepta sunt in duplici differentia, quæ explicite à Christo acceperunt gentibus inuulganda. Vt illud. Baptizate omnes gentes. Alia à Christo acceperunt sed tamen dicuntur Apostolica atque humana atque Ecclesiastica atque ab ipsis Ecclesiam gubernantibus adita. Priora illa tradita à Domino Apostolis Ecclesia nec soluere, nec remittere potest, quia sunt ad salutem necessaria posteriora uero in his, licet sint in sacris literis scripta potest summus Pontifex dispensare, ex parte, uel omnino, ut in illis nominatis, & de non ordinando Episcopo Bigamo, sed non possunt omnes Episcopi, sed summus tantum Pontifex. Et sic soluntur omnia obiecta, & alia ex superioribus dictis.

4 Ecclesia non est antiquior scriptura. H A E R. Verusissimi illi patres in lege nature ante Moysen sacrificialium ritum nō legibus scriptis, sed à sculptis, ac maiorū traditione

obseruabāt. Lex erit de circuncisione, nō erat lapidibus scripta sed àis. Nihil scripsit, sed dixit, Eūtes dō cōg oēs gētes, & Apostoli prius uia uoce, postea scripserunt, sic ergo Ecclesia antiquior est scriptura. Prior ergo & notior est autoritas scripturæ, & ista per illā regulanda est. Quia fuit prior Ecclesia in Adamo, & usq; ad Moysen, & nihil fuit scriptū. Secundo Christus nihil scripsit. Tertio, Euangelium nō est scriptū, quia prædicatū dū fuit. Quarto, in hoc noua lex differt à ueteri, quia illa in lapidibus, nostra in cordibus, est scripta, inquit Hier. & Chris. Hactenus Mirada. Si dicas quæ nā superior. Rñdeo, quōd proprie loquendo, neutra est altera prior, uel superior, quia una non sumit autoritatem ab alia, sed utraq; à Christo. Prior tamen est Ecclesia. Latior quia ad plura se extendit. Rursus in rebus fidei, magis efficax, quia est iudex uiuus, at scriptura mortua, & scripturæ frequenter obscuritatem habent. Idem miranda, & Cano. 3. c. 3

5 Ecclesia non fuit ante aduentū Christi. H A E R. Fuerunt quidam, qui affirmare ausi sunt non esse Ecclesiam nisi post diuulgationem Euangelij, quos Turrecr. hæreticos nominat lib. 1. cap. 22. D. Aug. pluribus in locis explicat antiquitatem Ecclesiam ps. 118. initio cognoui de testimonijs tuis, quia in æternum fundasti ea. Et idem ps. 128. Et cum sit eadem fides, ut ait Apostolus. Habētes eundem spiritū fidei 2. Cor. 4. ideo & Ecclesia semper fuit. Idē D. Aug. in serm. de Iacob, & Esau. Ecclesia non accipienda est in his solū, qui post Domini aduentum, & natiuitatem esse ceperunt Sancti, sed omnes quotquot fuerunt sancti, ad ipsam Ecclesiam pertinent. Rursus Aug. psal. 36. Iunior fui & c. ait illi esse uenturum crediderunt, quem nos uenisse iam credimus. Hoc demum probat illa distinctio ætatum Ecclesiam, infantie, pueritiae &c.

Obijciunt contra hoc.

Primo lex pedagogus noster fuit in Christo ait D. Pau. ad Gal. 3. ergo ante Christum non erat fides ergo neq; Ecclesia. Secundo, D. Pau. ad Hæb. 11. ait. Iuxta fidē defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus. Ergo antiqui Patres fidem non habuerunt. Tertio, ex uerbis Domini. Matt. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Eccle. ergo ante nō fuit. Quarto, Gl. sup illud ps. 9. Vt annunciet oēs laudationes in as in portis

portis filia fion. Quia ubi natus est, inde fides incepit. Quinto Cœpit Ecclesia à Hierusalé & iter per oēs nationes ait D. Aug. ex illo Psal. 147. Sexto ad Aug. tra& super Canonicam Ioānis. Ibi inchoata est Ecclesia, ubi venit de Cœlo Spiritus Sanctus, & impleuit in uno loco & c. Septimo Gloss. super psal. 40. tractans illud. Nūquid qui dormit & c. Sicut de latere dormientis Adæ, qui erat forma futuri Christi, assumpta est costa de qua formata est Eua, ita dormiuit Christus somno mortis, & c. for metur sponsa Ecclesia.

His non obstantibus, sequamur expositam veritatem, quod Ecclesia pro fidelium congregatione in fide Christi incepit ab initio hominum, ac Christi nati post eius natiuitatem, & quod nos explicitè credimus, illi implicitè credebant. At nos explicitè sacramenta, quæ illi non habuerunt, & Ecclesia de Christo nato, post aduentum incepit, & sic soluentur omnia argumenta. Quæ probant, quod ante natum Dominum, non sic esset Ecclesia non autè nullo modo. Et hoc significauit Dauid quādo dixit, super fenestras intellexi. Si super & plus intellexit ergo & illi aliquo modo intellexerunt.

6 Ecclesia fideles eximere potest à traditionum vinculo. HÆR. Reiciunt Lutherani traditiones, quas Ecclesia post Apostolos semper retinuit, nec enim illæ temporariæ sūt, sed perpetuæ ad fidem. Hinc Ecclesia non potest abolere, nec mutare. Nam si à Domino Apostoli, alij ab ipsis in his diuinis institutis nullam habet Ecclesia auctoritatem imò uero si quæ sunt contrariæ consuetudines sunt abrogandæ. Illæ uero, quas docuerunt Apostoli, ut Pastores Ecclesiæ, ut trina immersionem in baptismo, eas potest immutare sicut & alia est de poenis pro criminibus, & c. Quæ continentur in Canon. apostolorum.

Dogmata ergo fidei, siue Christus ipse per se Apostolis reuelauerit, siue Spiritus Sanctus post Domini ascensionem antiquari, nec mutari possunt, sed firma manent, ut quæ Christus proprio ore tradidit, & ad ipsa, tanquam ad aram confugimus. Ut uerbo Traditionis exponam.

7 Ecclesia non est, ubi non est uita puritas, & integritas. Cathar. Donatista. Vuitcl. Caluin. HÆR. Vetusissimi illi heretici, contra quos scribit D. Aug. hanc vanam, ac absurdam

seminarunt hæresim, quod Ecclesia tantum ex prædestinatis constat, & isti tantum sunt de græmio Ecclesiæ. Contra quos est dictum D. Ioan. 1. cap. 1. si dixerimus, quod peccatum non habemus nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis non est. Secundo, Dominus orare docuit. Dimitte nobis debita nostra. Matth. 6. Tertio, D. Iacob. cap. 3. in multis offendimus omnes. Et Dauid Psal. 142. Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine & c. Quarto, 3. reg. 8. Nō est hō, qui nō peccet. Quinto, Prou. 20. Quis potest dicere, mundum est cor meum. Sexto regnum Cœlorum simile sagenæ missæ in mare, ubi pisces boni, & mali concluduntur. Septimo, simile est decem uirginibus, & quinque ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Octauo, semē aliud cecidit inter spinas, & aliud supra petram, aliud in terram bonam. Nono, In Christi familia seruus nequam inuenitur. Decimo, in agro Domini co, inter nitentia culta, lappæque & tribuli, & steriles dominantur auenæ. 12. In magna domo sunt uasa aurea, lignea, & fictilia. Habet ergo Ecclesia carnales homines. 14. Frater est corrigendus, ac eius peccata dimittenda dixit Dominus Petro. Usque septuagies septies Matth. 17. Ergo Donatus Apher deceptus est tempore D. Augustini, qui dicebat apud ipsum tantum Ecclesiam esse, & eos tantum esse in Ecclesia, qui erant in charitate, & gratia. Huc dicebat, eos esse, qui sunt prædestinati. Lutherani, qui credit. At Ecclesia docet, iustos, ac peccatores esse de Ecclesia, & D. Aug. 7. contra Donatistas probat. Idem D. Aug. de fide ad Petrum c. 44. Firmissime tene, & nullatenus dubites arcam Dei esse Ecclesiam Catholicam, & intra eam, usque in finem earculi, frumenti paleas contineri & c. esse bonos, simul, & malos. Hæc per arcam Noe figurata fuit, ubi omnia erant animalia munda, & immunda & arca continet coruum & columbam, ita Ecclesia bonos, & malos, ait Gloss. ibi Genes. 8. Rursum magis concordia, ac pax Ecclesiæ saluatur, dum credimus omnes esse fratres. Demum si soli prædestinati sunt, & nemo id scire possit, quis nam erit de Ecclesia. Prædestinatus ne fuit Donatus. Huc, Caluinus, oh infelix conuentio. Admonere etiam Lectores uolo, ut errorem uitent summæ Armillæ. Quæ statim in principio uerbo Ecclesia dicit quod est

COG

congregatio tantum bonorum, & miror de tanto uero, & abradenda sunt me arbitro, nos enim nullius accepta persona nostrorum etiam errores (si qui sunt) arguere non ueremur.

Obijciunt.

Primo D. Aug. 5. contra Donatistas exponens illud. Cant. 4. Hortus conclusus & c. dicit. Nō audeo intelligere nisi in sanctis, & iustis, non auaris, nec in fraudolentis, raptoribus, & ebriosis, ergo tantum Sancti sunt de Ecclesia. Secundo, tota pulchra es amica mea & macula non est in te. cap. 5. & Christus loquitur ad Ecclesiam ergo Sancti tantum. Tertio D. Paulus ad Eph. 5. Ut exhiberet eam, non habentem maculam, ergo tantum Sancti sunt de Ecclesia græmio. Quarto, Arca Domini de lignis Sethim, quæ sunt in corruptibilia, & albæ spinæ similia facta est, ergo tantum Sancti & c. Quinto, in symbolo dicitur Ecclesia Sancta. Sexto, D. Hieron. ad Ephes. Non habens maculam, neque rugam, nec quid istiusmodi, qui ergo peccator est, & aliqua sordè maculatus, de Ecclesia Christi, nō potest appellari, nec Xpo subiectus dici. de pen. dist. 1. §. Ecclesia. Septimo, probat non esse de Ecclesia, contra Donat. 4. ex illis uerbis, non habentem rugam, neque maculam. Octauo, in conuentio lucis ad tenebras. 2. Cor. 6. Mali sunt tenebræ, boni uero lux, ergo illi non sunt de Ecclesia.

Pro solutione istorum obiectorum. Suppono, quod aliquis dupliciter dicitur esse in Ecclesia, primo, quia habet fidem, secundo, quia spem fidem, & charitatem, quæ maiorem efficiunt unitatem. Suppono secundo, quod qui sunt in charitate, non habent maculam, neque rugam, sed fides tantum non reicit maculam. Suppono tertio, quod unitas charitatis est unitas perfecta, unitas uero fidei dicitur imperfecta. Vnde D. Iacob. Fides sine operibus mortua est, & D. Paul. 1. Cor. 13. Si habuero fidem ita, ut montes transferam & c. nihil mihi prodest. Qui ergo sunt in Ecclesia per solam fidem, dicuntur esse numerotantum in Ecclesia. Qui uero per fidem, & charitatem sunt numero, & merito. Ad primum ergo respondeo. Quod tantum Sancti, & iusti sunt de Ecclesia, numero, & merito, & sic exponitur dictum D. Aug. Ad secū-

dum eodem modo respondetur. Quod tota pulchra est, quo ad illos, qui numero, ac merito sunt in Ecclesia. Ad tertium ex D. Augustino lib. 2. retract. dico. Vbi eumque autem in libris commemorauit Ecclesia non habentem maculam neque rugam, non sic accipiendum est, quasi ea sit, sed quæ præparatur, ut sic fit, quādo apparebit gloriosa. Non autem propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum, habet, unde quotidie tota dicat. Dimitte nobis debita nostra. Hæc D. Aug. Ad quartum dicitur, quod loquitur comparando, quo ad eos qui sunt numero, & merito de Ecclesia. Ad quintum etiam simili modo respondetur, quod est sancta, quo ad eos, qui numero & merito sunt de Ecclesia. Sic etiam ad sextum loquitur D. Hieron. Ad septimum dicitur, quod sic & uerba D. Augustini sunt accipienda. Ad octauum fatemur, quod peccatores non perueniunt ad eam unitatem, quæ est per charitatem, sed ad eam quæ per fidem, & sic est conuenientia lucis ad tenebras, quia una fides omnium, unum baptisma, ac unus Deus. Turrecr. lib. 1. c. 3. 4. & 5.

8 Quæ tradit Ecclesiam non sunt de fide tenenda. HÆR. Cum ad fidem requiratur super naturale lumen, & hoc lumen tantum sit in Ecclesia. Vos estis lux mundi, & Doctores, profecto, quæ docet Ecclesia esse fidei dogma illud est à fidelibus recipiendum. Secundo, Ecclesia est fons signatus, ergo aqua sapientiæ salutaris inde haurire debent fideles. Tertio, Dominus nobiscum permansurum pollicitus est. Matth. 28. Quarto D. Paul. 1. ad Tim. 3. Appellat fundamentum ueritatis. Quinto. Ioan. 14. Ego rogabo patrem & alium Paraclytum dabit uobis, qui maneat uobiscum in æternum. Sexto Ioan. 17. Non tantum pro eis rogo, sed pro his, qui credituri sunt per eos. Septimo, Rogauit pro te Petre, ne deficiat fides tua & c. Octauo, super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Nono. Hoc demonstrat Leo primus ad Augustinam epistola. 14. & ad Theodorum epistola 69. Decimo, & Iulius primus in suis decretis ex psal. 47. circūdate Syon & c. Vnde decimo symbolum Nicenū hoc decreuit. Miranda.

9 Ecclesia fides, & Ecclesia ipsa deficere potest. HÆR. Sponsa Christi Sancta Ecclesia, desponsabo te mihi in fidem, non ergo matrimonium dirimi potest. Dominus dixit. Ecce

Ecce ego nobiscum sum, usque ad consumationem seculi. Matth. ult. Christi regnū est perpetuum, ergo non deficiet. Esai. hoc prædixit cap. 59. Non recedent de ore tuo, & de ore feminis tui. Et Dauid psal. 88. Vaticinatus est. Usque in æternum præparabo semen tuum. Præterea ædificauit Dominus, domum suam supra petram quomodo ergo non stabit, quomodo corruet? Hæc Ecclesiæ firmitatem expressit. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Matth. 16. Infernus ergo imo nec hæreticus eius fidē, ac eam adimere poterit. Item in persona Ecclesiæ dictum fuit. Tenui eam, nec dimittam. Cant. 3. D. Paul. hoc docuit Eph. 4. Usque ad consumationem seculi, Deum dedisse pastores, & Doctores. Hæc sacra testimonia, sic Doctores, interpretantur. Quibus addo, quod D. Paul. ad Hæb. 7. ex Sacerdotio Christi perpetuo comendat Ecclesiam, ac nouam legem.

Obijciunt.

Primo Hierem. cap. 5. Circuite uias Hierusalem, & aspice, & considerate, quærite in plateis eius. An inuenietis uirum facientē iudicium & quærentem fidem, quasi dicat neminem, ergo deficiet &c. Secundo, periit fides, & ablata est de ore eorum cap. 7. ergo aliquando periit. Tertio, Dan. cap. 9. ait. Deficiet hostia, & sacrificium. Quarto, Matt. 24. Refrigescet charitas multorum, ergo Ecclesia deficiet. &c. Quinto D. Luc. cap. 18. Putas inueniet fidem in terra. Sexto, Fides istius potest deficere, & illius, ergo & omnium. Septimo, in nostra est potestate credere, & non credere ergo poterit nemo credere. Octauo, tota synagoga periit, ergo & Ecclesia deficiet. Hæc argumēta facillime soluuntur. Et ad primum, & Secundū simul dicitur, quod uerba Prophetæ intelligenda sunt propter raritatem fidelium, non quod omnino deficiet. Ad tertium Daniel prædicit ruinā ciuitatis Hierusalem sub Tito & Vespasiano. Ad quartum concedo quod Charitas multorum refrigeret, non tamen omnino deficiet. Ad quintum concedo quod in die iudicii quando ueniet Dominus pauci fideles reperientur, ut pote ab Antichristo seducti. Ad sextum. Verum est quod potest deficere in hoc ac illo, non tamen in omni homine, &

collectiue non est uerum, sed distributiue. Ad septimum. In nostra est potestate credere & non credere, scit tamen Deus semper esse aliquos fideles. Ad octauum dico, quod nec Ecclesia Iudæorum unquam defecit, sed tantum ad aduentum Domini, quia lex & Prophetæ usque ad Christū, & ad Ioan. ut dicitur Matth. 11. Nono, arguitur. In passione uidentur omnes à fide defecisse, ut ait D. Aug. psal. 14. Quod ait ps. 7. Ego confirmaui columnas eius, qui ait singulariter sum ego donec transeam, & hoc nondum factum erat priusquam ascenderet ad patrem. Hæc Aug. Respondetur ex illis, quæ diximus supra quod defecit uia fides. Vel quod Ecclesia saluata est in beata Virgine tantum. Ut Alex. de Ales. docet, & rationale diuinorum officiorum affirmat, quod hoc significat candelam, quæ nūquam extinguitur. Turrecr. lib. 1. c. 18. 19. & 20. Decimo Plures sunt prauī, quam boni ergo Ecclesia praua erit, à pluribus fit denominatio. Dicitur ex D. Aug. 3. de Doctr. Christiana cap. 32. Quod plus possunt pauci boni, quam multi mali sic & Concil. Constantiense.

10 Ecclesia in credendo errare potest. HÆR. Caput Ecclesiæ Christus est, ut dicitur ad Eph. 5. Qui & eam regit, ac gubernat ideo si errat, in caput, quod corpus sustinet, erit error referendus. Alteram habet Ecclesia promissionem. Rogabo patrem, & alium paraclitum dabit uobis. Ioan. 14. Rursus. Cum uenerit ille docebit omnem ueritatem. Hoc uoluit probare Esa. Non recedet de ore tuo, & de ore feminis tui, quæ omnia spectant non solum ad Apostolos, sed ad eorū successores. Hoc & Dauid præuidit psal. 108. Ne auferas de ore meo, uerbum ueritatis usque quaque. Et Dominus Petro Matth. 16. Porte inferi non præualebunt aduersus eam D. Augustin. super psalmo eodem. Et D. Tho. 4. dist. 6. Hinc tenet baptisimus hæreticorum collatus secundum formam Ecclesiæ, quia ea totaliter deficere non potest. Turrecr. li. secundo, capitulo 91.

11 Ecclesia pastores omnes in fide errare possunt. HÆR. Quoniam Ecclesia est ipsa fidelium collectio, & pro ipsis pastoribus potissimum usurpetur, dicimus Ecclesiam sic errare non posse. Hoc significauit Apostolus ad Ephes. 4. Dedit quosdam Pastores, & Do-

& Doctores & c. ad consumationem sanctorum, in opus mysterij, & edificationem corporis Christi &c. Dati ergo sunt Doctores, ne circumferamur omni uento Doctrinæ, ne huc atque illuc à recto tramite fidei discadamus. Præterea, quomodo sal. si euangerit salicetur, si lux obtenebrescit, nonne corpus omne tenebrosum erit? Hinc dicitur. Quæcunque dixerint uobis seruate, & facite. Matth. 23. Et iterum. Qui uos audit me audit. Supra etiam demonstratum fuit omne Concilium Generale errare non posse. Nec me fugit, peculiare donum esse Apostolis collatum, ut in fide errare nullus eorum posset, quod ad successores non trās fertur, nisi ad Papam, atque Episcopos omnes in Concilio congregati habent etiam hoc privilegium ex assistentia Spiritus sancti. De quo tibi satis dictum est. Cano.

12 Ecclesia mortuo Papa non habet amplius Veritatem. HÆR. Nunquam est acephala Ecclesia neque deest Spiritus sancti assistentia, quod diximus supra, eam pro rei, ac temporis oportunitate posse Concilium uocare. Si itaque mortuo Papa aliqua sit controuersia fidei, ac Religionis poterit Concilium congregatum, atque Cardinalium collegium definire, & si sine capite Ecclesia non habeat certa iudicia, non tamē per hoc corrumpit fides, nec Spiritus abest. De his uerbo Papa mortuo &c. Caiet. de auth. Papæ, & Concil. cap. 1. ad primam rationem Nullam habet (ait) auctoritatem sine rapite licet merita multa. Hæc Caiet. 16.

13 Ecclesia in morum doctrina, quæ ad salutem sunt necessarij errare potest. HÆR. Tantis est Hæreticus error, & Cæca pertinacia, ut omnem prorsus doctrinam adimat, intelligentiæ lumen extinguat, & uniuersam ingenij aciem rerundat. Hinc errores hæreticorum, qui tamen in Ecclesia si quando oriuntur, interemit statim summus Pastor. Et cum Deus non deficiat in necessarijs, ut tritum est Phylsophorum adagiū, ergo nec errores in moribus Ecclesiæ esse poterunt. Quare Deus commisit Petro pasce oues meas, si eas pascere non potest. Quare promisit spiritum ueritatis, & D. Paul. Tim. scribit. Hæc scribo tibi, ut scias, quomodo te oporteat in domo Dei conuersari, quæ est columna, ac firmamentum ueritatis. Hoc definit Concilium Const. sess. 13. Hoc docuit Iul. dist. 11. c. Nolite. Innoc. ea-

dem dist. c. Quis nesciat. Et Calixtus d. 12. c. Non decet, & Greg. eadem dist. c. Preceptis docuerunt. Quæ sunt accipiēda, quoad cōmunes leges toti populo inuulgatas, non de priuatis hominibus datis, nam nec Theologi approbant uniuersas pœnas, censuras, suspensiones, irregularitates, potest enim quo ad hæc particularia errare Ecclesia. Non tamen in communibus, quia tunc approbaret turpē, condemnaret uirtutem, nec contra turpē, sed honestum ageret.

Hinc solēnis illa processio Eucharistiæ est retinenda. Ut docet Concil. Trident. sess. 13. Can. 6.

14 Ecclesia in moribus, qui ad priuatos homines pertinent, errare non potest. T. E. M. Quod dixi esse temerarium est Innocentij dictū de sententia excom. A nobis. Qui reddit causam, quare tunc erret Ecclesia, iudiciū, ut Dei ueritati, quæ non fallitur, nec fallit, semper inmittitur, iudiciū autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere saepe contingit, & falli, per quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus, & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. Hactenus Innoc. Proficiunt enim huiusmodi iudicia, ab incertis hominum testimonijs atque ideo infirma sunt ad certam exploratamque fidem faciendam. Temeritatis tamen iudiciū, est ea decreta in dubium reuocare, nec nos in Cœlum ponere os debemus. Qui tamen omne iudiciū Ecclesiæ, omni de re sine delectu defendunt, hæc sedis Apostolicæ auctoritatem lahesactare, non fouere, euertere, non firmare conantur. Non eget Petrus nostro mendacio, nec nostra adulatione, omnia ergo probare, quoniam non è scientia, sed è prudentia pendent, non opus est, nam in his Ecclesia errare potest. Vnde Concilium Lugdun. quosdam ordines per sedem Apostolicam approbatos, tanquam Ecclesiæ noxios, abolendos esse discernit. Quod & multa huius generis ex Concil. Later. habentur.

15 Ecclesia errat in Canonizatione Sanctorum. T. E. M. Vulgare est illud dictum, iniuriam facit Martyri qui orat pro Martyre, & multo magis, qui Martyrum Cathalogo ascriptum, è sancto numero tollit & iure ab Ecclesia puniretur. Etenim si hoc liceret

in dubiam reuocare, eente Hieronymi, Ambrosij, Augustini, Dominici, Francisci, Thomæ Aquinatis, ac aliorum sanctitatem sine crimine in quæstionem uocare poterimus. Rursus, si in Diuorum examine errat Ecclesia, Sanctorum omnium cultum explodere poterit atque maledictis, & conuictijs uexari poterimus, quæ oia aures fidelium, perhorrescunt. Nec differt Diabolum colas, an hominem damnatum. Piè ergo credendum est, Deum peculiariter prouidere, ne Ecclesia quelibet hominum testimonia sequatur, atque ideo nec errare, ab eius prouidentia illud certum est inditiu, quod nunquam infirmata est fides ab huiusmodi testibus suscepta, quod in alijs causis ciuilibus enij non raro solet. Nec tamen asserimus, quod errare non possit, quia innititur testimonio hoies, sed quod errare negamus, quod posse tamen adesse nec nulla est consequentia. Obijciunt tamen hæretici, & probant Ecclesiam errare. Primo, quod si Aaron errauit, adhuc non erat Sacerdos, ut ex c. 8. Leu. apparet. Dico secundo, quod non errauit Moyses, nec Iosue, qui populum gubernabant. Dico tertio, quod matru errauit Aaron, ut accidit Petro, & Marcellino Papæ, at non errauit ex infidelitate. Secundo tempore Esa. & Hier. Ecclesia tota in seruitio Dei lapsa est. Dicit D. Aug. l. de uirt. Eccl. c. 12. Quod fiat pro populo, non pro maioribus. Dico secundo, quod loquitur tpe Antichristi, ubi & si omnino non deficiet fides, modica tamen erit. Tertio, legitur 3. Reg. c. 19. quod cum populus esset dispersus, fuit sine Sacerdotio, sine Templo, sine Sceptro, ac Dijs alienis seruiebat. Dicitur primo, quod in maioribus semper (saltem in aliquo) remansit fides. Dico secundo, quod dato, quod totus populus uacillauerit, non sequitur, ergo & qui sunt de Ecclesia. Quarto, D. Hilarius suo tempore latentem agnoscebat Ecclesiam. Dicitur, quod tunc fuit tactata hæc nauis, & non submersa, & in paucissimis emicuit fides, ut ait D. Hier. ad Luciferianum. tunc Athanasius Ægyptus recepit. Tunc Hilarius de prælio reuertentem Galliarum Eccle. cõplexa est. Tunc ad reditum Eusebij lugubres uestes Italia mutauit. Hæc Hier. Quinto, fuit sæpius schisma. Dico quod per hoc non extinguita, sed occulta est fides. Sexto, diuidium est inter Græcam, ac Latinam. Dicitur, quod hoc non tollit ueritatem fidei, &

si apostatauerint, namque uerum est regnum cælorum, & si Lucifer ceciderit. Septimo, Ecclesia tota errauit, quando in Concilio Basili. Depositus est Eugenius, & Amadeus factus est Papa. Diximus in superioribus, quod Concilium illud errauit. Octauo, Papa errauit, ergo & alij. Dicitur quod nunquam errauit Papa, ut Papa, ut suo loco explicabitur. Cano. lib. 4.

16 Ecclesia non habet ueram intelligentiam scripturarum. H. A. E. R. Ex superioribus hæc hæresis exploditur. Nam eo modo, quo Ecclesia habet uerum decernendi canonicam, ab apocripham, ut Apostoli fecerunt, can. ult. Geles. & Concil. Flor. & Trid. Sic in uerbis ipsi Germanum sensum accipere poterit. Verumque enim est in Ecclesia uerbum, & spiritus, quo loca sub obscura interpretari possit. Unde & illud. Verba, quæ posui in ore tuo, & in ore seminis, non recedunt de ore in sempiternum. De spiritu dixit. Quod spiritus erit in Ecclesia in æternum, & hoc ex scripturis probatum est. Christus Dominus aperuit sensum Apostolis, ut intelligerent scripturas, ut legitur. Euc. 24. Quod non propter tantum fecit, sed propter Ecclesiam, quæ habebat librum signatum. Canon. Lirenensis adu. proph. nouat. in principio docet ad Ecclesiam recurrendum.

17 Ecclesia innititur coniecturis humanis.

H. A. E. R. Adeo connexa est Ecclesie auctoritas sacris litteris, quod una per alteram probatur, nec aliquam Catholicus negare potest. Nam per internum lumen infusum à Spiritu sancto credimus Ecclesiam errare non posse, nec sumus Saraceni, aut Pagani, qui tantum suis præceptoribus inhaerent. Sed Spiritu sancto inspirata proponit Ecclesia, quæ certo, ac firmo iudicio tenenda sunt, nec nisi uera proponere potest, nec auctoritatem libris canonicis tribuit, sed proponit tantum illos, & non alios esse canonicos, nec est Ecclesie auctoritas ratio per se mouens ad credendum. & hoc significauit D. Aug. Euangelio non crederem, nisi me Ecclesie moneret auctoritas. & rursus. Per Cath. Euangelio credideram. Et hoc Dei, in Ecclesia iudiciu non ex traditione humana, sed Spiritu sancto inspirante prouenit, quo assilente loquuti sunt Sancti Dei hoies. Fides ergo Ecclesie in Diuinam auctorit. referenda est. can.

Eccle-

18 Ecclesiam non posse errare nunquam amfuit reuelatum. H. A. E. Huius hæresis confutatio ex superioribus pendet. & ex dicto Dni. Rogauit pro te Petre, ut non deficiat fides tua.

19 Ecclesia præcepit quadam, quæ salutem impediunt. H. A. E. R. Si errare non potest in his, quæ ad fidem sunt necessaria, nec etiam potest saluti esse impedimento. Hæc ex dictis manifesta sunt.

20 Ecclesia non habet ueram doctrinam de Sacramentis. H. A. E. Quoniam Concilia auctoritate Papæ confirmata errare non possunt, ut probatum est. Et de Sacramentis in Florino, & Trid. abunde satis sint oia definita, nõ erunt error. sed certa de fide recipienda.

21 Ecclesia Romana non est aliarum caput. H. A. E. Hoc dictum quod principalissimum, circa quod cardo oium quæstionu inter nos, & Græcos, inter Catholicos & Luth. diligentissime, atque exactissime est exponendum, atque probandum. Ecclesia. n. Romæ præestille, quod oib. alijs præcipit, qui est caput oium Ecclesiaru. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Eccl. meam. Et tñm dictu fuit. Pafce oues meas. Et dixit Dns. Si peccauerit & c. dic Ecclesia, i. his, qui Eccle. præstident, ait Christof. & sicut dicit Anacletus, adhibita est et societas in eadē Rom. Vrbe, Beatiss. Pauli Apost. Vas electionis, quia ibi martyrium suscepit, & ambo inquit sancta Eccl. consecraruunt, alijsq; oib. Vrbi. in uniuerso mundo eam sua præsentia, atque uenerando triumpho præstulerunt. Hoc etiam dixit Pelagius Papa, ut legitur dis. 2. Quamuis tamen Sancta Romana Eccl. Catholica, & Apostolica nullis synodis constitutis cæteris Ecclesijs prælata est, sed Euangelica uoce Domini, & Saluatoris nostri IESV Christi primatum obtinuit. Tu es (inquit Dominus Petro) & c. & subdit. Est ergo prima Apostoli Petri sedes Ro. Eccl. non habens maculam, nec rugam, nec aliquid huiusmodi, ut dicit Apost. ad Eph. 5. Vincentius Liren. aduersus Porph. Nouationes. Fermè in principio, ait. Cum ergo undique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaque uersum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apostolica sedis Antistes, cum cæteris quiddem collegijs suis, sed tamen præ cæteris restitit, dignu (ut opinor) existimans, si reliquos omnes tantum fidei deuotione uin-

ceret, quantum loci auctoritate superabat. Hucusque Liren. Hoc testatur appellatio Rothaldi Episcopi Suesfion. ad Nicolaum Papam. dicens. Ut in præiudicio Sanctæ Rom. Ecclesie omnium Ecclesiarum Matris, & c. Alia de primatu Petri. 22 Ecclesia Romana à Papa est instituta. H. A. E. Meminerint hæretici eorum, quæ Dominus dixit Petro. Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. & D. Paul. Fundamentum aliud nemo potest ponere, & c. De quibus, uerb. Papa.

23 Ecclesia Larenfis non est superior alijs. H. A. E. Hæc propositio ea ratione est hæretica, quatenus superioritatem Ecclesie Rom. adimit, ac tollit. Inter omnes tamen Eccl. Romæ constitutas Larenensis superior est. Unde Melchides Papa in c. futuram. 22. q. 1. loquens de Constantino Imperat. dicit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa contulit, & fabricam primæ sedis Beati Petri instituit. Lateran. Patriarchij exponit Vgo, ac Turre Crem. li. 2. c. 36. in fi. Hanc olim incoluerunt Romanæ Pont. cuius ruina cernuntur hodie, nemo ergo dubitare debet etiam Concistorium fuisse. Et Platina in uita Ioan. V. ita scribit. Ioannes itaque uir singularis Religionis, & mansuetudinis, vno omnium consensu Pontifex creatus in Ecclesia saluat. quæ Constantinianus appellatur ad Lateranum. Iulius Roseus in Scholia, libri de Iulio Iacobi Cardinalis.

24 Ecclesia falso dicitur regnum. E. R. R. Sicut uere Christus Dominus est Rex. ut Esa. dixit. c. 9. Super solium David sedebit, & c. Et Angelus ad Virginem. Luc. 1. Regni eius non erit finis. Iure & Ecclesia dicitur Regnum, ut in Apocalyp. dicitur. Fecisti nos Deo nostro regnum. & D. Pet. 1. cap. 2. Vos estis genus electum regale Sacerdotium, gens sancta. Sic Doct. o. e. & D. Greg. hom. de uirginib. Sæpe in sacro eloquio Regnu Cælorum præsentis temporis Ecclesia dicitur, de quo & alio loco Dns dicit. Mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de Regno eius omnia scandala & c.

25 Ecclesia non est una. H. A. E. R. Ecclesie unitatem ex Symbolo habemus. Credo dicit Symbolum Apostolorum. Sanctam Eccl. Cath. numero singulari. Hoc docuit Dns Io. x. Et fiet unum ouile, & vnus Pastor. Et Io. 1. 1. Prophetauit Cayphas. sed ut filios

T 2 Dei,

Dei, qui erant dispersi congregaret in unū. & Io. 17. Pater sancte, serua eos, in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Hoc cant. 6. dixit. Vna est columba mea perfecta mea, & semper sponsus numero singulari alloquitur sponsam. Et D. Pau. 1. ad Cor. 1. ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Et eadem epist. c. 12. Etenim in vno spiritu oēs nos in unū corpus baptizati sumus, siue Iudaei, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & oēs in uno spiritu potati sumus. Et ad Eph. cap. 4. Solliciti serua re vnitate[m] spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & unus spiritus, sicut estis in una spe vocationis vestrae. Patres hanc unitatem doceant. Cyprian. de simpl. praelat. seu potius de vnitate Eccles. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstratur, & Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis oib. unanimi consensione pascatur. Quam unam Ecclesiam in cant. cant. Spiritus sanctus ex persona Dñi designat, & dicit. Vna est columba mea. Iren. li. 1. aduersus haereses. c. 3. Quasi unam domum habitans, & similiter creditijs, videlicet quasi unam aīam habens, & unū cor, & consonanter hęc prędicat & docet, & tradit, quasi unū possidens cor, & consonanter hęc prędicat, & docet, quasi unū possidens qs. Nam & si in mundo loquellę dissimiles sint, sunt tñ vna uirtus traditionis, una & eadē est. Et neq; hęc, quę in Germania sunt fundata Ecclesię aliter credunt, aut aliter tradūt, neque hęc, quę in Hiberis sunt, neq; hęc, quę in Celtis, neque hęc, quę in Oriente, neq; hęc, quę in Aegypto, neque hęc, quę in Lybia, neque hęc, quę in medio mundi sunt constituta, sed sicut Sol creatura Dei in uniuerso mundo unus, & idem est, sic & lumen prędicatio ueritatis ubique lucet, & illuminato oēs homines, qui uolūt ad cognitionem ueritatis uenire. Chriof. ho. 1. in priorem ad Corin. Ecclesiam Dei appellat Apostolus, ut ostendat in unum eam redigi oportere. Nam si Dei est, una est. Non Corinthi solū, sed uniuersi orbis. Nam Ecclesię nomen non separationem, sed unionē, ac consonantiam significat. D. Hiero. ad Ageruchia[m], siue Geroniam de Monogamia. epist. 11. Erunt duo in carnem unam, non in duas, nec in tres. Propter quod re-

linquet homo patrem, & matrem, & adheret uxori suę, certē non uxoribus. Quod testimonium Paulus edisserens ad Christū refert, & ad Ecclesiam, ut primus Adam, in carne, secundus in spiritu monogamus sit. Hier. Ecclesia ergo plurib. rationib. dicitur una ratione capitis, quod est Christus. Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam quę est corpus eius, ad Eph. 5. Secundo ex unitate fidei. Oēs uos unū estis in Christo. I E S V. Io. 17. Glorid est in fide Christi. Tertio, ex unitate baptismi. Vnus Dñs, una fides, unum baptisma. ad Eph. 4. Vocati estis in unam spē uocationis uestrę. Quarto unitate charitatis. Sic multitudinis credentiam, erat anima una, & cor unum in Domino. A. 4. Sexto, unitate spiritus uiuificantis. Solliciti serua re unitatem spiritus, ad Eph. 4. Septimo, unitate ultimi finis, unde singulireceperunt denarium. Marc. 20. Octauo, unitate gubernatis, nam Christus ego sum Pastor bonus, & fiet unum ouile, & unus Pastor. Io. x. & Cyp. de unit. Eccl. Exordium ab unitate proficitur, & probat unum esse Pastorem Papam in Eccl. Eo Ful. ad Monimū. li. 3. illud dictum ad Eph. 4. Serua re unitatem spiritus, ait. Hunc spiritum discedendo amittunt, si qui aut perfidia deprauati, aut superbia inflati ab unitate corporis Ecclesię segregantur, quo Iudas Apost. sine hoc spiritu, & c. Hanc unitatem Eccl. scri. Petrus Damianus, epist. x. c. 5. Ostendit, quod est una in multis, & tota in singulis, & c. 6. probat esse unam unitatem uniuersalitatis. & 7. c. ex unitate Eucharistię, & hoc sequitur ostendere. 8. Non ergo nomine Pauli, aut Petri baptizati sumus, sed Dñi atque ideo una est Ecclesia. Hanc unitatem Theophilus Patriarcha Alexandrinus, ex uerbis, D. Pau. A. 30. significauit, dicens. Antēdite igitur uobis, & uniuerso gregi, in quo posuit nos Spiritus sanctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine. Obijciunt. David ait. In Ecclesijs benedicite Dño. Ps. 66. & Io. in Apoc. 1. scrib. Ecclesijs, ergo nō una erit. Secūdo, alia est Ecclesia ex pputio, alia ex baptis. Tertio, Eccl. est constituta ex Angelis, & hoib. quorū nō est eadē fides, & spes. Quarto, fides, spes, charitas sunt accidentia, ergo in diuersis subiectis erunt diuersa. Quinto Artic. fidei sunt xij. Sexto, non eadē fides antiquorum, & nostra, tamque illi sp-

tura

ura credēbant, nos uero pręterita. Septimo sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, ergo ille ad aliam Ecclesiam pertinēbit. Octauo, multi non habent charitatem ergo sunt ab alijs disti. Nono, Cathecumini nō sunt de Ecclesia, & tamen habent fidem formatam. Decimo, ante baptismum non erant de Ecclesia, ergo non vna semper. Undecimo, nō est vnus baptismus, sed tria. Duodecimo, Damones, & damnati habent eadē fidem ergo erunt de Ecclesia. Tertio decimo Ecclesia non semper habuit eundem rēctorem, Quarto decimo, Papa mortuo, non minus est Ecclesia, quā ante ergo vnitas nō pendet à capite. Quinto decimo, habet duo capita Christum, ac Papā ergo duplex erit ac monstruosa.

Singula modo diluamus argumēta. Et primū enotare non est difficile. Quod probat tm diuersas esse peculiare Ecclesias, cum qua stat vnitas. Ad secundū dī, quod eadem sp. fuit, & est Ecclesia, sed quo ad modum diuersa. Ad tertium dī, quod loquimur de Ecclesia militanti, non triumphanti. Dico secūdo, quod pot dicit eadem cum Angelis, quo ad beatitudinem, & uisionē, quia erit eadē oīum. Athā. Synaita, in Cōmē. in Exameron in fine ait. Quid ergo inquit Ecclesia est ne ēt mater Angelorū. Nequaquā, sed qm̄ uir eius est eorū creator adoptione ēt dī eorū mater. Hęc ille, & soluit obiectionē. Ad quartū fatemur, quod sunt diuersa accidentia numero, sicut & hoies, at sicut hoies participatione spē plures sūt unus homo, sic & fides diuersorū ex obiecto est diuersa & c. Ad quintū, dico, quod illa omnia reducuntur ad unū primum obiectū, quod est ueritas prima. Ad sextū, dico quod eadē est fides antiquorū & nostra. Et pręteritum, ac futurum, non faciūt rei diuersitatem, sed modi. Ad septimum, dico quod excommunicatione non tollit fidem, sed communionem fidelium, ac conuersationem, ideo est extra. Ad octauum dicitur, quod qui nō habent charitatem sunt de Ecclesia, ut membra mortua, ut supra dixi. Ad nonum. Respondetur, quod Cathecumini sunt de Ecclesia per actus mentales, per fidem spem & charitatem non tamē per uisibile Sacramētū, merito ergo sunt & si nō numero. Ad decimū dicit, quod si nō esset eadē fides quo ad protestationem ac signa, erat tñ eadē quo ad obiectū. Ad undecimū, dico quod est vnū baptisma in aqua & alia sunt in or-

dine ad istū. Dico secūdo, quod baptismus dī vnū, quā nō pot iterari. Ad duodecimum dicit. D. Tho. 2. 2. q. 7. 2. Quod credunt nō in ordine ad bonum Demones, sed quia conuincitur eorū intellectus, quę fides sic nō est laudabilis. Ad tertium decimū dico, quod ordo ille, iam remotus, non variat ueritatē Ecclesię. Ut dicā inferius. Ad quartū decimū dico, quod Papa mortuo, non moritur nec fides, nec spes. Et talis ordo ad caput remanet semper in habitu, & in electione, remanet ergo una fides, & collectio fidelium. Ad quintū decimū ex D. Paul. satisfacio. Nec monstruosum est Ecclesiam hēre duo capita, nam dixit. Mulieris caput est uir, uiri caput est Christus, & Christi Deus, uides ergo schismatice, quomodo Ecclesia habet duo capita, unum inuisibile, uisibile alterum, & sic satisfacimus obiectioni. Turrecrem. lib. 1. cap. 6. 7. & 8.

26 Ecclesia non est sancta. H A E R. Qm̄ Sancti Apostoli, sic in simbolo nominarūt nephas atq; iniquū est id negare. De cuius sanctitate in Cant. Cant. c. 4. dicitur. Tota pulchra es amica mea. Et prima Pet. c. 2. Regale Sacerdotiū gēs sancta & c. D. Aug. Ps. 85. Quot quot in Xpo baptizati estis Chm̄ induistis si mēbra sunt facta corporis eius, & dicitur sanctos nō esse, capiti ipsi faciūt iniuriā cuius mēbra facta sunt sancta. Et superius dicit Vnusquisq; fidelium Sanctus sum. D. Greg. lib. 35. moral. cap. 6. Sola est, in qua opus bonū fructuose peragitur, unde & mercedē denarij, non nisi qui intra uineam laborauerant acceperunt. Irenęus adu. haeres. li. 3. c. 40. Vbi Ecclesia ibi & Spiritus, & ubi Spiritus Dei illic Ecclesia, & omnis gratia, Spiritus autē ueritas. Bern. serm. 3. Vigilia Nat. Domini Ecclesia inquam illa, quę secū hēt Cōsiliū, & Spiritum sponsi, & Dei sui, cui dilectus inter vbera cōmoratur, ipsam eorū dis sui sedem principaliter possidens, & cōseruans. Fulg. Ad Monimum lib. 1. Per hęc Spiritum Sanctum est vnitas Christi & Ecclesię. Petr. Dam. vbi supra. Est ergo sancta, quia caput sanctissimum est. Est sancta, quia à Spiritu sancto ducitur. Est sancta ratione eorū, qui numero, & merito sunt de Ecclesia, ut qui habent charitatem. Est Sancta ratione Sacramentorum, & potissimum Eucharistię. Alias rationes adducit Turrecrem. lib. 1. capitulo 9.

Obijciunt.

Primo, solus Christus est Sanctus, atque ideo Deus, non ergo Ecclesia. Secundo, sanctus est ab omni immunditia alienus, ut docet Dion. q. non potest affirmari de Ecclesia. Tertio, dicunt omnes, Dimitte nobis debita nostra, non ergo sancta erit. Quarto, omnis homo mendax, ait David, & Pau. ad Ro. 3. Quinto, non est sine macula Ecclesia, p. hoc statum. Sexto, sunt boni, & mali permixti. Septimo, Origenes, ut dicitur. c. & hoc diximus. 16. q. 7. Quod carnaliter viuentes domum orationis, ex lapidibus viuus constructam faciunt speluncam latronum. Octauo, in Ecclesia multi presciti continentur. Nonno, nemo scit, vtrum odio, vel amore dignus sit, ergo neque dicere se esse sanctum. Decimo, Fideles non sunt confirmati in gratia, ergo nec sunt sancti. Undecimo D. Hier. Pl. 20. Obliviscere domum patris tui, de Ecclesia dicit, i. diabolus, qui te prius genuerat. sic ergo probant Ecclesiam non esse sanctam. Quibus non obstantibus respondeo, ad primum, q. solus Christus dicitur sanctus esse, & naturaliter. Ad secundum dicitur, q. Ecclesia, quatenus est sponsa Christi est sancta. Ad tertium dico, q. oramus quotidie, non tamen peccamus peccato, q. sanctitati repugnet. Ad quartum dicitur, quod omnis homo est mendax, quia labilis, atque instabilis, non quia mendax semper alias epim dixerat de se. 2. ad Cor. 12. Deus scit, quia non mentior. Ad quintum dicitur q. multi sunt sine macula mortalis, non tamen venialis, quae non repugnat sanctitati Ecclesiae. Ad sextum. Quod & si boni, ac mali sunt permixti, non tamen remouetur sanctitas ab Ecclesia. Ad septimum, ex dictis patet responsio, q. in aliquib. est spelunca latronum, non tamen Ecclesia est talis in se. Ad octauum concedo, q. & presciti habentes mortale peccatum sunt de Ecclesia. Ad nonnum, nemo scit se esse sanctum fateor, multi imo & omnes scimus Ecclesiam esse sanctam. Ad decimum, nemo affirmat esse Christianos, in gratia confirmatos, sed scit eos aliquos esse in gratia & hoc scit est. Ad undecimum, loquitur D. Hiero. de his, qui ex gentilitate ad Christum conuertebantur. Sancta itaque est Ecclesia. Non tamen quia fides est sancta, sed quia sunt in ea, &

fuerunt, & erunt homines Sancti. Sic enim exponere debemus Symbolum Nicenum, & Dominus sancti estote, quoniam ego Sanctus sum. Leuit. 19. & Saluator. Perfecti estote, sicut pater vester coelestis perfectus est. **27** Ecclesia non est Catholica. H. A. R. Hoc sequitur ut ex sacris litteris ostendamus, q. & in art. ix. Symboli Apost. ac Niceno patemur, Ecclesiam sanctam, & Catholicam. Est. n. Ecclesia Catholica. Hoc dixit Dns Abraham Gen. 2. Et benedicentur in semine tuo oes gentes terrae, quia obedisti uoci meae. Et David, Ps. 118. Particeps ego sum oium timetium te. Et Mat. 16. Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et c. 28. Docete oes gentes. & Luc. c. 24. Et remissionem peccatorum in oes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Et Mar. 16. Praedicate Euang. omni creaturae ex Concilio habemus eam esse Catholicam, in quibus ex o. parte conueniunt. Et D. Aug. epist. contra Manicheum quam uocant fundamenti. c. 4. ut omittam sincerissimam sapientiam, multa sunt alia, quae in Catholica Ecclesia gremio me iustissime tenent. Et epist. 170. ad Severinum consanguineum suum. Ipsa est. n. Ecclesia Cath. & c. Quod per orbem terrarum diffunditur, Hanc ignorare nulli licet, ideo secundum uerbum D. N. I. E. S. V. Christi abscondi non potest. Et epist. 166. ad Donatistas ex multis locis probat sacrae scripturae. & ex Sophoniae 2. c. Adorabunt eum uiri de loco suo oes insulae gentium. Haec D. Aug. Et est lib. de uera relig. c. 7. Tenenda est nobis Christiana Religio, & eius Ecclesiae coeque, quae Catholica nominatur, non solum a suis, uerum et ab oib. inimicis & c. & inferius haeretici nil aliud quam Catholicam uocant. Non enim possunt intelligi, nisi hoc ea noie discernant, quo ab uniuerso orbe nuncupat. Et Vincetius Lirens. aduer. Porph. Nouat. in prin. Triplici capite eam noiat Catholicam. Antiquitate, uniuersitate, & consensu. D. Hier. in dialogo aduersus Luciferum. In illa Ecclesia esse permanendum, quae ab Apost. fundata, usque ad diem hanc durat. Beda in 6. c. cant. cant. Ita una Catholica electorum oium multitudo per oia, & mundi loca, & tpa seculi, eidem uni Deo, & Patri subiecta. Last. li. 4. de uera sapientia. c. 30. prope n. Sola igitur Catholica Ecclesia est, quae uerum cultum retinet. Hec ille. Athanasius Synaita,

Synaita, in Examer. Vna, & indiuidua congregatio aquae rectae, in qua non cadit reprehensio, & Ecclesiae Catholicae in Deum pietas, ac Religio. Aquae autem congregationes sunt Ecclesiae, quae sunt in loco regionum gentium, quomodo docet Paulus & c. Hoc idem exponit inferius Athanasius. Ture itaque Catholica appellatur. Quia toto tempore, quam modo tenet, tenuit, ac conseruabit fidem. Secundo, quia eius doctrina omnia complectitur, & coelestia, & terrestria. Hoc Turre Crem. lib. primo, cap. 13. Duo impugnant aduersarij. Primum, quod fides Christiana non sit Catholica nominanda. Secundum, quod nec Ecclesia Catholica sit dicenda. Primum probant. Fides nostra est de Deo, qui non est nec uniuersalis, nec particularis, ergo nec fides. Dicitur, q. Deus est prima causa uniuersalis efficiens omnium & finis etiam. Secundum, de fide, quae singularia facta credimus. ut de Christo, & c. Dicitur, quod ista credimus, ut uniuersalia remedia salutis nescimus. Tertio Christiana fides est quaedam secta. ergo non uniuersalis dicenda. Dicitur, q. conuenit cum hoc q. est particularis nomine uniuersalis rationibus dictis. Octauo fides non peruenit ad partes omnes, ut Idolatria, ergo ista erit uniuersalis. Dico q. haec non est religio, rursus non apud omnes erat eadem idolatria, sed diuersi diuersa colebant. Quinto, non omnes obediunt Euangelio ait D. Paul. Rom. x. Respondeo, q. non est uniuersalis, quia omnes sint fideles, sed quia ex omni natione aliqui obediunt. Contra alteram partem instant adhuc, q. non sit dicenda Catholica. Primo. Quando Apostoli condiderunt Symbolum non erat ubique. Dicitur, q. lex de Baptismo, & fide erat ubique diuulganda & c. Secundo, Synagoga non dicebatur Catholica, ergo neque nostra. Dicitur, q. non est eadem ratio, nam tunc tantum Abraham, & semini eius data fuit circuncisio. At Euangelium omnibus, & omni creature. Tertio, Romana Ecclesia dicitur catholica, & tamen particularis est. Respondeo q. utrumque Rom. Ecclesia conuenit, & q. sit particularis, & uniuersalis, sicut caput est pars, & uniuersalis pars, quia infuit, & continet omnia membra. Quarto, omnes Ecclesiae dispersae per orbem dicuntur Catholicae, ut patet. c. quamuis. d. 2. Di-

cit q. illa dicuntur Catholicae ratione fidei sicut & codex noster, in titulo, ac inscriptione libri, nominatur Catholicae fidei, & c. Quinto, ergo & Pastor dici potest uniuersalis, & tamen prohibetur. d. 99. c. nullus, & c. ecce. Respondeo, q. Pontifices quidam, ut Gregorius ob humilitatem noluit notari uniuersalis. Vel quia non praestitit particularis Pastor cuilibet Ecclesiae, ut ait D. Tho. contra impugnantes Relig. Tamen aliqui sic nominantur se uniuersales, & tota Synodus Calcedonensis acclamauit Leoni Papae Sanctissimus, & Apostolicus, & Icomenicus fuit nominatus. & de hoc proprio loco erit oratio.

28 Ecclesia falso dicitur Apostolica. H. A. R. Huius dicti fides, ex ipsa fundamētis pendet, nam & Symbolum Nicenum, q. expresse non dixit Apostolicum, explicauit. Et hoc docuit Anaclitus, cuius dictum impugnant Centuriatores, & tuetur a Turris no. li. 2. c. 6. Et fuit Apostolica ab ipso nominata, quia super sedem Apost. fundata est. Et Dns dixit. Tu es Petrus & c. & Petrus a petra, ut exponit D. Mar. c. 3. Et sicut Abraham pater multarum gentium est noiat, sic Petrus petra, uel columna, quae ante conspectu oium gentium collocata, fundamentum esset Ecclesiae. & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Hoc est, non erit mea Ecclesia, nec ego ero Deus eius, nisi sit Petri Ecclesia, secundum fidem, & obedientiam. Apostoli fuerunt primi. Elegit nos primitias, ait D. Pau. 2. ad Tess. c. 2. Apostoli post Dni Ascensionem diuulgarunt eam. Item, quia retinet Apostolorum doctrinam, fidem, praedicationem, & documeta, eamque auctoritatem retinet semper, ideo & Apostolica dicitur. Rursus Apostolica nominatur, quia observationes retinet ex consuetudine traditione. Adhuc quia Petrus, & Paul. ac alij suo martyrio decorarunt sic nuncupatur. Nominatur Apostolica, quia est de super missa. Turre cre. li. 1. cap. 18.

Obijciunt.

Primo, fundamentum aliud nemo potest ponere, 1. Cor. 3. Prater id, quod positum est, q. est Christus Iesus. ergo Christiana non erit dicenda. Huic non occurrit aliter respondere, nisi concedere, q. & Christiana uere dici potest. Secundo, idem Apostolus dicit

T 4 Pro-

Prophetas fuisse fundamentum, ergo erit prophetica. Respondeo, qd prophetæ faciunt fundamenta, sed proximiora fuere Apostoli, ideo magis Apostolica dicitur. Tertio, Ecclesia fundata est super Euang. ergo erit Evangelica. Dicitur, qd vtiq; verum est, atq; quia Apostoli docuerunt, & scripserunt Euangelium, hinc Apostolica, & quia à Domino vocati sunt, & c.

29 *Extra Ecclesiam homo potest saluari.* Hæc. Et si hæreticum sit dictum, eget tamen dilucidatione. Qui ergo sunt extra Ecclesiam sunt in duplici differentia, quidam non habent fidem negatiue, quia non audierunt vñquam aliquid de fide, vt fuerunt in Indijs populi tot annis retroactis. Alij non habent fidem Ecclesie contrarie, quæ licet sit eis manifesta, tamen resistunt. Primi si faciunt qd in se est, & viuunt secundum lumē naturale, saluantur, quia infidelitas negatiue neminē dānat. Vnde dixit Dñs. Si non venissem, & loquutus eis non fuisset peccatum non habuerunt. Nunc autem ueni, & oderunt me, & Patrem meum. At qui sunt extra Ecclesiam, quia resistunt, repugnant, non coherent, sed dissident non possunt saluari. Et qui hoc affirmaret, hæreticā pronuntiaret propositionem. Et sic probō. Fides est primum fundamentum, ad salutem consequendam, & sine ea impossibile est placere Deo, vtdocet D. Paul. ad Heb. 11. Secundo, salus ascribitur fidei, vt de Abrahamo dicit D. Paul. & Luc. 8. Mulieri, quæ tetigit sūbram vestimenti Domini, dictum fuit. Fides tua te saluam fecit. Et Mar. vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. & D. Paul. ad Epes. 2. Gratia saluati estis per fidem. Et ad Ro. 1. Iustus ex fide uiuit. Ad Gal. 2. Ex fide uiuunt filij Dei. Rursus, filiatio Diuina fidei attribuitur. Dediteis potestatem filios Dei fieri. Io. 1. & ad Gal. 3. Omnes filij Dei estis per fidem. Demum fides est hostium. Ego sum ostium per me, si quis introierit saluabitur. Io. 3. Hoc docuit D. Pet. 4. Añ. Nō est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat, nos saluos fieri. Hoc idem D. Paul. affirmat fuisse perditionis causam. ad Ro. 1. Qui cum cognouissent, non sicut Deum glorificauerūt, & c. Patres luce clarius hoc docent. Athan. in Symbolo. Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit saluus esse nō poterit.

D. Aug. & habetur 23. q. 4. Si quis, & c. Si quis à Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumcūque laudabiliter viuere se existimat, hoc solo scelere, qd Christianitate dimittit, non habebit uitam, sed ira Dei manet super eum. Idem dicit, & scribitur 24. q. 1. c. Vbi fides non est, non potest esse iustitia, quia iustus ex fide uiuit. Cypria. vt dicitur 24. q. 1. c. alienus. Habere non potest Deum patrem, qui uniuersalis Ecclesia non tenet unitatem & c.

30 *Ecclesia non cepit in Abel.* Hæc est commune dictum, Ecclesiam exordium sumpsisse ab Abelo, licet quidam dicant, qd ab Angelis, alij ab Adamo, alij qd ab Apostolis, & vt omnia concilientur, ac ad verum sensum exponamus, nec earū dicta hoc loci redarguamus. Suppono, qd Ecclesia multifariam expendi potest. Primo, vt importat quandam communitatem cum Angelis & hominibus, ac horum omnium societatem. Namque & Angeli fuerunt viatores, & cū gratia, ac naturæ lux operibus adepti sunt beatitudinem. Et accedentem ad Deum oportet credere, ait Apost. ad Heb. 11. Et sic in Angelis cepit Ecclesia. Secundo potest considerari pro collectione omnium hominum viatorum sub vna fide, & sic sicut humana natura fuit in Adam, vt in primo principio, sic & ecclesia, vnde dictum fuit. Hoc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, & subiungens Apostolus. Sacramentum hoc magnum est in Christo, & in Ecclesia. Tertio potest considerari Ecclesia, quo ad eos, qui numero, & merito sunt in Ecclesia, sic incepit ab Abelo, & hoc probatur. Primo, De eo legitur, qd primus, qui obtulit sacrificia, & sensibili exteriori signo protestatus est fidem. Secunda ratione Sænitatis, pulchra es amica mea. cantic. 4. At Abel primus iustus fuit, parētes vero eius Deo rebelles fuerunt. Tertio, Abel primus typum gessit Ecclesie, quo ad uirginitatē, & innocentiam, & hæc ad sponsam Christi requiruntur. Despondi uos vni viro, Virginem castam exhibere Christo. 2. Corin. 11. Quarto, Abel fuit primus martyr, qui suo sanguine consecrauit Ecclesiam. Quinto, primus iustus fuit comendatus à Christo. Mat. 23. A sanguine Abel Iusti & c. Sexto, Abel, ut docet D. Aug. fuit martyr, virgo, & doctor, quib. tres status Ecclesie significatur. Pastores, martyres, & virgines. Septimo,

Septimo, fuerunt duæ ciuitates ab initio, ait D. Aug. 15. de ciui. vna Dei, alia diaboli, prima ab Abelo, secunda vero à Caino originem sumpsit. Octauo, omnes iusti ad primum iustum, si referamus, non erit nisi Abel, ergo ab eo auspiciat principium Ecclesie, ut à nobilitati. Quarto, si consideretur Ecclesia pro collectione fidelium, quo ad ea, quæ credenda sunt explicata, & quo ad noua Sacramenta, & alia, quæ non habuit Synagoga, nec alia natio. Sic Ecclesia ab Apostolis exordium habet, qui post Dñi Passionem Sacra receperunt à latere Christi pendentes in Cruce, & post Resurrectionem instituit Dñs, vt prædicarent Euang. oī creaturæ, nā ipse in persona propria venit tantum pro oīb. quæ perierunt domus Israel. & sic ab Apostolis cepit Ecclesia nostra, vnde & Apostolica nominatur. Et D. Paul. 2 ad Thes. 2. Elegit nos Deus primitias.

Obiectiones.

Obijciunt, & probant, qd ab Abelo non incepit Ecclesia. Primo, Adam fuit primus fidelis, nam dixit, Os ex ossibus meis & c. Dicitur, qd vtiq; sensu exposito, possumus concedere, qd tunc incepit Ecclesia, at quia non legimus Adamum aliquod sacrificiū obtulisse, neque tunc facta fuit aliqua distinctio, sicut postea inter Caynū, & Ab. I, hinc affirmamus Abel, non Adā fuisse primum fidelem, qui signo exteriori demonstrauit. Secundo, Adam docuit filios suos offerre primitias, & decimas. ut scr. Magis. Tertio vera sacrificia initium sumpsērunt ab Adamo, qui medicina egebat, ait Vgo de S. Victore. Quarto, magis tenebatur offerre sacrificia Adam quam Abel, quia ille peccator, hic iustus, ergo obtulit. Quinto, Adam fuit membrum Christi, ergo de Ecclesia. Ad secundum dico, qd non legitur in sacris litteris, qd Adam obtulerit sacrificium, quia, vt ait D. Th. 2. 2. q. 85. 1. Ex eo, ex quo fuit culpa, demonstraretur fuisse sanctificationis origo & c. Ad tertium dico, qd incepit ab Adamo medicina, nempe cōtritiō cordis, non autē signum exterius. Ad quartum, concedo qd adam magis egebat medicina Abel, sed tñ non accepit ea hoc modo, cuius ratio ait D. Greg. quia sacrificia sunt propter peccatum originale, at in Adam idem fuit peccatum originale, & a-

tuale, in filiis uero fuit originale, ut sic, qd erat sacrificijs redimendum. Ad quintum, dato qd Adam fuerit membrū Christi, non sequitur, ergo tñ incepit Ecclesia, quo ad sacrificia, & oblationes. Sexto, mortuo Abel stetit in Adamo, & Eva, non in Cayno. ergo ab Adamo est primo Ecclesia. Septimo Abel non habuit filios, ergo non incepit in eo Ecclesia. Octauo ex pte malorū designat principij, nēpe Caym qd habuit filios. Nō fidei signum magis resplenduit in Enos, de quo dicitur, qd coepit inuocare nomen Domini. Ge. 4. Decimo, Abraham accepit signum circūcisionis, signa uelutū fidei, ait Apost. ad Rom. 4. Ergo ab eo incepit. Unde decimo. Glo. 70. P. sal. Vineam de Aegypto translulisti, & c. id est Ecclesiam, quæ incepit à Iudæis, ergo non ab Abel. Quod decimo, elegit nos, ut essemus primitia gentiū, ait D. Paul. 2. Tess. 2. ergo ab Apostolis. Tertio decimo, in solo Abelo Ecclesia esse non potuit, ergo non incepit ab Abelo. Sequamur respondere. Ad sextum dico, qd Ecclesia remansit in Adamo post mortem Abelis, sed tamen Adam non fuit principium. Ad septimum, nego consequentiam, non enim requiritur, qd ille à quo Ecclesia sumpsit initium, sit principium actiū aliorū. Ad octauū, dico, qd ex pte malorū designat esse aliorū, caput quo ad generationē, quia malū est ab hoīe, at ex parte bonorū, quia bonū est à Deo, sic non notatur, nec uerē habuit filios. Ad nonū, cōcedo, qd Enos, & Noe fuerunt posteris exemplū sacrificandi, sed tñ non fuerunt primi. Ad x. fateor, qd Abraham ē accepit signū, quo ab Idolatriæ distingueretur, non tñ fuit primus. Ad xi. Dicit Gl. quod incepit à Iudæis, quo ad Apostolos. Ad xij. Nō nego Apostolos fuisse fundamenta Ecclesie, sed tñ non fuerunt primū fideles. Ad xij. plura mihi dicenda essent, tñ rñdeo, qd Ecclesia potuit in vno solo saluari, sicut & in Passione, fides remansit (vt multi affirmant) tñ in Beata Virgine. Et sicut ius uniuersitatis manet in vno solo, sic & fides in illa remansit. Non ergo falsum, qd in Abel incepit Ecclesia.

31 *Ecclesia non est corpus Christi mysticum.* ER. Inter multa noīa, quæ Ecclesia sortita est. Hoc est vnū potissimū qd est corpus mysticū, & mysticū Latine dī secretū. Quo fit ut Ecclesia sit sic corpus, i. ratione sanctitatis. Templum Dei sanctum est. Et in Symbolo dicitur

dicitur Sancta. Tum quia facti summus diuina confortes naturæ 2. Pet. c. 1. Tum quia occulta sunt fidei nostræ mysteria & quis potest dicere. Ego sum de electis. Et Apostolus ad Eph. 1. Ipsam dedit caput super omnem Ecclesiam, & c. 4. vnus spiritus, & vnus corpus multi sumus.

Dubitant nonnulli, qua ratione Dominus potius dicatur caput quam cor. Nam cor est, qui uiuificat ergo erit potius cor. Vitam æternam do eis. Ergo vita. Secundo, aut est caput, ut Deus, aut ut homo non primum, nec secundum, quia Aug. dicit, quod Christus dedit spiritum ut Deus. Tertio, gratia non traducitur ex uno in alium. Ergo hac ratione non est caput. Quarto, qui habent charitatem habent motum de se ergo non insit in illis. Quinto, capitis non est aliud caput, sed caput Christi est Deus 1. Cor. 12. ergo non est Christus. Sexto, unum corpus vnicum habet caput, sed secundum diuinitatem est caput ergo non erit alio modo. Septimo, Christus non habuit omnes sensus, nempe fidem, & spem ergo non est caput, quia in capite omnes sensus relucunt. Octauo, caput est membrum, & pars particularis, at Christus est principium vniuersale ergo non est caput.

Præterquam ad singula argumenta ueniamus, est obseruandum, quod Christus dicitur caput, secundum similitudinem ad hominem, caput uero in corpore habet quatuor conditiones. Prima, excellit dignitate quo ad situm, quia altius. Secundo, quia habet nobiliores sensus, imaginatiuam, ac omnes internos, & externos. Sunt etiam à capite omnes uires corporis, rursus dirigit alia membra. Demum est conforme in membris. Sic ergo Christus tam secundum diuinam, quam secundum humanam naturam est caput, secundum diuinam ratione excellentiæ, dignitatis, & perfectionis. Quatenus homo etiam est caput, ratione altitudinis, ratione motus, quia ab eo fidem, & charitatem. Gratia, & ueritas per Iesum Christum facta est Ioan. 1. ipse etiam est Rex. Demum ipse habet omnem perfectionem humanam. Ad primum itaque respondet D. Th. quod potius dicitur caput, quia caput habet eminentiam manifestam. Secundo, caput est principium, quo ad sensum, & motum, cor uero est principium quo ad esse. Ad secundum dicitur, quod tam secundum diuinam

quam secundum humanam naturam est caput. Ad tertium dicitur, quod nos omnes de plenitudine Christi accepimus, & idem Spiritus numero est in capite, & alijs membris. Ad quartum, fateor, quod insit in omnia membra diuersimode, & non eodem modo. Ad quintum dico, quod in metaphoris loquutionibus, non debemus quo ad omnia saluare similitudinem. Ad sextum patet solutio ex dictis, & quod falsum assumit. Ad septimum, non sequitur, quod habeat duo capita, quia vnus est Christus, secundum diuinam, & humanam naturam. Ad octauum concedo, quod quicquid perfectionis importat fides, & spes, sicut in Christo, ut supra diximus, uerbo Christus.

32 *Ecclesia non habet diuersa officia.* HÆRET. Explicauimus caput, ac membra Ecclesie, uideamus eorum munera; quæ confundere aliqui conantur. Consurgit Ecclesia ex duplici parte, nempe ex laicis, & ex Clericis. Laici sunt sinistra pars corporis, quia terrena tractant. Clerici, quia diuina dispensant, sunt ex parte dextera. Corpus exigit membrorum diuersitatem, nec omnia membra eundem actum habent, ut ait D. Paulus 1. Cor. 12. Rursus Ecclesia militans est ad similitudinem triumphantis, ut in illa, sunt diuersi gradus, ergo & in nostra. Demum Apostolus ad Eph. 4. dicit. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios uero Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad cõsummationem sanctorum, & opus ministerij in edificationem corporis Christi id est Ecclesie. Hæc membrorum diuersitas est ad Ecclesie ornamentum, quod uidens de Salomone Regina Saba exclamauit. 3. Reg. 10. Et in magna domo sunt uasa aurea, & argentea 2. ad Tim. 2. superius etiam Clericorum varia officia expressimus.

Contra hæc uero insurgunt aliqui. Primo, diuersitas unitati repugnat. At fideles sicut una collectio, ergo non diuersa. Secundo, non debet fieri per plura, quod potest per pauciora, ergo non tot membra exiguntur. Tertio, tanta diuersitas impedit pacem. Quarto, vna est uia, quæ ad Cælos conducit, ego sum uia, ad quid ergo tanta uarietas etiam religiosorum. Quinto, differt quam plurimum uita Monachorum à mendicantibus, ergo vna erit reprobanda & alia eligenda. Sexto, in primitiua Ecclesia fuerunt tantum

Epi-

Episcopi, Presbyteri, ac Diaconi, ad quid ergo tot alij ministri. Septimo, non fuerunt Cardinales, & Patriarchæ, in primitiua Ecclesia, ergo sunt superflui modo.

Qui uero rem nobiscum fuerit intimus contemplatus, fatebitur hunc ministrorum decorem, de quo David. Assitit Regina à dextris tuis circumdata uarietate. Et ad primum dico, quod omnia membra in corpore ad vnã vnã uirtutem, ac vnionem non pariunt dissensionem, sicut plures trahentes trahem. Ad secundum dico, quod nec natura facit per pauciora, nam si totum corpus oculum, ubi auditus? 2. Cor. 12. Ad tertium dicitur, quod vnimur in vinculo pacis, ut ait Apostolus ad Eph. 4. solliciti seruari unitatem spiritus in vinculo pacis. Ad quartum concedo, quod vna est uia mandatorum, multiplex quo ad consilia. Vias tuas Domini demonstra mihi. Ad quintum dico, quod Religiosorum uarietas non impedit unitatem, quæ & fuit in primitiua Ecclesia, quo ad abdicationem rerum temporalium, & obedientiam. Ad sextum dico, quod propter paucitatem ministrorum multa Diaconis committebatur, quæ ad acta Ecclesie in proprios ordines distribuit, ait Magister. Ad septimum, iam supra diximus, quod fuerunt in primitiua Ecclesia sub alio nomine, quod non impedit unitatem, & sicut potest Ecclesia conferre ordines, sic nouis nominibus appellare Turrecrem. capitulo 71.

33 *Ecclesia non habet potestatem spiritualem, & temporalem.* HÆRET. Quæ admodum sunt in duplici ordine membra Ecclesie, nempe Laici, & Clerici, sic duplex potestas exigitur. Laicis præest temporalis potestas, Clericis spiritualis. Horum figura fuit, quod legitur 3. Reg. 7. de Salomone, qui duas columnas areas in porticu templi statuit, & dexteram uocauit nomine Ioachim, & alteram nomine Booz. Atrium representabat Ecclesiam militantem, quia sicut per illud in templum ingrediebatur, sic & per atrium in templum, columnæ uero utranque potestatem, spiritualem dextera, temporalem significabat sinistra. De utraque hæc potestas ad Rom. dixit Apostolus 13. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & D. Pet. 1. cap. 2. subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum. De spirituali. Pasce oues meas. De tem-

porali, ac spirituali simul. Ecce duogladij hic.

Aduersus has potestates commouent multitudinem hæretici, & arguunt primo. Nō est bona pluralitas potestatum, docet Arif. 12. Diuin. Secundo, potestas temporalis statuit poenas, ergo illa satis. Tertio, Filij Dei sunt liberi, si filius uos liberauit uerè liberi estis. Quarto, Gl. dicit, in illud Deut. 17. Cū dixeris constituam super me & c. Constituunt sibi Regem, contra Domini uoluntatem. Respondeo his obiectis, & Primo, quod non est bona pluralitas, quando est sine ordine, & ubi sunt ordinata potestates, non impediunt, hinc in Republica tot ministri. Ad secundum dico, quod nō est satis, quod Christianus uirtuose uiuat, quo ad politicas uirtutes sed exigitur, quod etiã, quo ad Theologicas. Rursum non tantum Laici, sed & Dei ministri, quos temporalis potestas iudicare non potest. Ad tertium, fateor, quod sumus liberi à seruitute Demonis, à peccato originali, à ueteri lege, non tamen ideo ut nulli legi colla submittere debeamus, nā quid lex Euangelica, & Ecclesie instituta. Ad quartum, dico, quod contra Domini uoluntatem constituere sibi Regem iniquum est, at si fuerit à Domino, & Moses, Iosue, Dauid, & alij, nostrum est eis obedire accorum leges seruare, & non rescindere.

34 *Ecclesia est mater Romani Pontificis, ac per hoc superior, ac maior.* Duplicem complectitur partem hæc propositio. Prima, quod Ecclesia sit mater Romani Pontificis, quod nec nos negamus, namque baptismo, fide lacte, ac sacramentis Ecclesie genitus, nutritusque est Papa. Altera uero pars, falsa est, quod Papa sit inferior Ecclesia. Nam potest esse filius maior matre sic Dominus filius fuit synagoge ut ait Gl. super illud Iob 1. Nudus egressus sum & c. non tamen synagoga est Christo maior. Item dicitur Christus filius Ecclesie, ut Gl. ait, Marci. 3. Ecce mater mea, & fratres mei, & D. August. Psal. 127. Quomodo mater eius est Ecclesia nisi, quia ipse Christus est in Christianis, quos per baptismum continue parit Ecclesia. Rursum est filius Mariæ, non tamē minor, neque inferior. Sic & Romanus Pontifex est filius Ecclesie, sed tamen pater Ecclesie, & pater patrum. Et ad Ecclesiam dicit. Audiuisti uide, & inclina aurem tuam. Fuit enim filius, & modo est pater. Fuit filius.

lius ut ille homo est pater, ut Papa. At si quis dicat nemo potest dici pater matris suae. Respondeo, quod uerum est, secundum unam, & eandem rationem, non tamen secundum diuersas. Nam & Dominus dicitur filius, & pater gloriosissimae Matris suae &c. Secundo dixit Dominus Petro, si peccauerit in te frater tuus dic Ecclesiae, ergo Ecclesia maior Petro. Hoc argumentum est Achilles, & Goliath Lutheranorum. Cui respondeo primo quod sensus est, quod Dominus condens preceptum de correctione fraternam, non tantum Petro, sed omnibus loquitur, & Petro tanquam capiti, & est precepti sensus, non ad personam Petri tantum cohartandus, sed ad omnes diuersimode. In alijs si peccauerit frater, dic Ecclesiae, tu quis scis, id est reuera praelato. Petro uero sciens, si peccauerit quispiam, non debet Ecclesiae dicere, nam cui Ecclesiae, cum nullam habeat superiorem, uel si de Concilio generali exponatur nunquid Ecclesia, ac Concilium Generale congregare debet, ad unius hominis correctionem, quid, n. impudentius dici potest? Ergo tunc Petrus dicit Ecclesiae, id est coram multitudine argue si fuerit publicum, uel tu, ut ipsam Ecclesiam representans, ipsum argue. Caie. uero dicit, quod non infertur, quod Ecclesia sit minor Petrus. At de hoc uerbo Papae fufius. Turrecrem. multa scribit in huius expositione libro secundo capitu. 92.

Eclipsis.

Eclipsis, quae fuit tempore passionis Saluatoris nostri, non fuit miraculosa. TEM. Hoc exponere, et si Astronomi sit munus, & longa digressionem disputatum fuerit à nobis in libris de sphaera, hic tamē repetere ex D. Th. non grauabor, sed non omnia, nec caput mittamus in capite, sed tantum quae D. Th. scribit 3. par. q. 44. 2. secundum & 3. dist. 13. 4. tertium, & 4. d. 33. q. 2. art. 2. q. 1. c. Fuit ergo miraculosa, quia nulla fuit interpositio inter Solem, & Lunam. Secundo, quia hora 6. fuit in medio Coeli cum Sole, & in uesperis apparuit in oriente Soli opposita. Tertio, tunc Luna pertransiuit Solem, & distabat, quasi per medietatem circuli in oppositione existens. Quarto, tunc Luna miraculose ab oriente uersus occidentem rediens non pertransiuit Solem, ut esset eo occiden-

calior, sed postquam pertenuit ad terminum Solis reuerfa est in orientem. Quinta ratio est, quia secundum Chrysostomum, tribus horis, tunc tenebrae remanserunt, & tamen eclipsis solis non tandiu perseverat. Hactenus. D. Tho.

Ecclesiastes.

Ecclesiastes non est Salomonis, nec inter Canonicos referendus. H. A. R. Philastrius connumerat hanc haeresim inter alias innominatas c. 132. Vgo uero sequitur Hieronymum dicit à Iudaeis uenisse. Prima ergo pars, quod non sit Salomonis oppugnatur auctoritati Athanasii, & D. Augustini lib. 17. de Ciuit. Dei. c. 20. & Catholici eos sequuntur. Nomen dicitur (ut hinc exordiar) Ecclesiastes, qui proprie dicitur concionator. Nam in hoc libro Salomon, quasi tumultuantis turbae suscepit sensum, ut ea per inquisitionem dicat, quae fortasse per tentationem mens imperita sentiat, ait Greg. 4. Dialog. c. 4. Scopus libri est, ut instituat uirum maturae aetatis, ne quidquam in mundo putet esse perpetuum, sed quod sunt omnia caduca, quae cernimus, & postquam eorum uanitatem cognouerimus contemnere discamus, ut D. Hieron. ait in principio eius, & Origenes in proemio. Et agit de contemptu mundi, ut D. Bas. ad monet in principio prouerborum. Hinc aliqui uocant soliloquium Salomonis, in quo non nunquam loquitur, in persona sapientis, ut eo dicto. Cogitauit à uino abstrahere animam meam, ut transferrem animum meum ad sapientiam, interdum uero loquitur in persona stulti. Vadam & afluam diuitijs, & fruar bonis. Haec itaque spernenda testatur studium scientiarum ca. 1. Qui addit scientiam, addit, & laborem. Appetitum deliciarum ca. 2. Desiderium longioris uitae c. 3. Ambitionem auctoritatis. c. 4. Cupiditatem diuitiarum. cap. 5. & 6. Artem diuinandi, seu praescientiam futurorum. cap. 7. Venationem laudis, & famae. c. 8. Sectionem fortunae. cap. 9. Robur uirium corporis. c. 10. Specie florida iuuentutis. c. 11. & 12. Vbi sic concludit. Memento Creatoris tui, Deum time, & mandata eius serua, hoc est omnis homo. Quod etiā sit Canonicus ex Canone Apostolorum ultimo & ex communi consensu Doctorum, & decreto Concilij Tridentini. Im-

Impugnāt uero hunc librum. Primo, quia dicit omnia esse uana praeter bibere, & lata ri. Dicitur, quod omnia in ordine ad Deum, & sui comparantur sunt uanitates, licet creaturae ex sua natura bonae sint, tamen quia homines fruuntur utendis, hinc dicit Salomon omnia esse uana, ut sic refutarent ea hoies. Secundo, dicitur solum bibere, & latori, quia loquitur ex persona stulti, ut diximus supra. Tertio, arguitur. Unus interitus (ait) hominum, & iumentorum. Respondeo eadem modo, quod loquitur morte insipientium. Dico secundo, quod loquitur quo ad mortem corporis, namque illi, & nos morimur. Quarto, caruit Salomon Spiritus illustratione, quia cor eius in fenestrate à mulieribus fuit deprauatum, ergo ad quid credere eij? Respondeo, quod falsum est, quod dicit. Nam 3. Reg. 3. legitur. Ecce tibi cor sapiens, & intelligens. Vel si eecidit, dona inspicenda sunt, & non minister, & non quis, sed quid dicatur inspicere.

Ecclesiasticus.

Ecclesiasticus liber non est inter Canonicos computandus. H. A. R. Non modica est altercatio de auctore huius libri, & an sit insertus inter Canonicos. Quae ut dilucidemus à nomine exordiamur. Nominatur Ecclesiasticus, qui congregator, uel collector dicitur, sicut enim Ecclesiastes concionator, haec Ecclesiasticus collector. At Ecclesiastes ad Christum refertur, Ecclesiasticus uero ad quemlibet concionatorem; ut scribit Rabban. in prologo. Auctor fuit IESVS filius Syrach Hierosolymitanus, quem Hebraica lingua scripsit, & Hebraice scriptum se reperisse testatur Hierony. Damasc. uero ait lib. 4. cap. 18. Quod Iesus Pater Syrach composuit Hebraice librum istum. Neque eius uocatus Iesus filius Syrach eundem traduxit in Graecam linguam, quae dicunt fuisse nepotem Iesu Sacerdotis magni uuentis Aggei, & Zacharia temporibus. Hoc tamen nonnullis uidetur absurdum, quia inter hunc, & illum intercesserunt anni trecenti. Vixit praesentis operis interpraes nepos Iesu regnante Ptolomeo Buergete Rege Egypti anno ab orbe condito ter millesimo septingentesimo. Quod fuit ante Natiuitatem Domini Saluatoris

nostri annos ferme ducentos, Paulò antea tempora Iudae Machabei, & fratrum eius, quod ex praefatione quam is, per quem sermo libri compositus est, eidem libro praescripsit. Hoc tempore fuit Simon Pontifex Oniae filius. Ut Ioan. Dried. de script. Ecclesiastic. libro primo, capitulo tertio. Euseb. Hieronym. August. hoc dicunt. An uero sit authenticus perquiramus. Hebraei non receperunt, quia de passione Domini expressè loquitur. At quicquid sit de Hebraeis, Ecclesia inter Canonicos refert. Et Concilium Cartag. tertium ca. 43. recepit. Quod & si fuerit prouinciale, tamen illud confirmauit Leo III. ut habetur, Di. 20. cap. de libellis. Et à synodo in trullo celebrata, & apud Graecos unica est synodus Cartaginensis. Hoc in Concil. Floren. fuit repetitum, & demum in Tridentino, sub Paulo Tertio. A Sanctis Pontificibus fuit receptus à Gelasio, cum Concilio 70. Episcoporum. Patres receperunt D. August. libro secundo de Doctrina Christiana, capitulo quinto. Vbi sacrarum scripturarum Catalogum texit. Iud. sexto. Et in capitulo primo. Ecclesia inter diuinos honorat, ac praedicat libros. Et Innocen. Papa Primus in epistola ad Exuperium Tholosanum Episcopum, cap. ultimo, quo loco sacrarum scripturarum libros inseruit. Ecclesiasticum ut diuinum citat Clem. Alex. 7. libr. Strom. Diuus Amb. serm. 31. & 124. de fide ca. 4. Euaristus Papa epistola prima ad Episcopos Aphricanos. Sixtus I. epistola secunda ad Gratianum Episcopum. Hunc tanquam de fide recipiendum affirmat Epiph. Haeres. septuages. sex. Anomeorum. Et ut D. August. auctoritate magis conuincantur Haeretici, uideant in decimum septimum, de Ciuit. Dei, capitulo octauo, & ad Horosium contra Priscillianum. c. 11. & lib. de cura pro mortis gerenda. cap. 17. Impugnant Haeretici primo D. Hieronym. in prologo Galeato, qui praemittitur libri Regum, & in epistola ad Chromatium, & Heliodorum, quae Prouerborum proemium est, sex libros à Canone reiecit, quos autem Hieron. reiecit, & Ecclesia reiecit, ait Gelasius di. 15. c. Sancta Romana. Secundo, Cypri. in expositione Symboli eosdem sex libros praetrum auctoritate reiecit. Hoc fecit Melito, ut testatur Euseb. quarto Ecclesi. Hist. cap.

cap. 26. Origenes etiam in Psalmum primum, ut refert Euseb. lib. 6. ca. 18. Et idem Euseb. lib. 6. cap. 11. Dam. videtur etiam assentire. di. 4. ca. 18. Epiph. in libello de ponderibus, & mensuris, Ecclesiasticum à Canone reicit. D. Aug. lib. de cura pro mortuis gerenda. D. Tho. 1. par. q. 89. 8. ad secundum est dubius. D. Anton. 3. par. tit. 13. Caiet. in fine commentariorum, super libros historicos veteris testamēti inficiatur esse librum sacrum. Tertio, in Concil. Laodicensi cap. ultimo enumerantur tantum, quos Hieronymus numerat. Quarto, Canon Apostolorum (qui recipiuntur in synodo Trullana) non nominat Can. 34. Ecclesiasticum. Quinto, synagoga in fide errare non potuit. At Hebraei non recipiunt, ut ait D. Hierony. & Iosephus li. 1. aduersus Apionem ergo nec Ecclesia recipere debuit. Sexto, Gregorius, Theologus, I. sid. lib. 6. Ethim. c. 2. ecclesiasticum, ut Canonicum refutat, nec aliquis uerū inter diuinos recipit. Septimo, Author est incertus, quo certo erit liber sacer.

Hæc sunt aduersariorum argumenta quæ diluere opus est. Ad primum quidem dico, q. D. Hier. non est insequendus, quoniam Hebræos est immutatus, & iō D. Aug. ad hanc dū. Gel. uero dicit, quod authores, quos D. Hieron. Zelo, & fidei Religione condemnauit, Ecclesia condemnat, non loquitur de iudicio in sacris libris constitutis, ut falsò probant. Ad secundum dico, quod ille liber, non est Cypria. quandoquidem Cypri. in episto. ad Rogatianum, Ecclesiasticum, ut diuinum citat. Nec Rufinus ex patrū traditione, quoniam in Concil. Cartag. est receptus, sed ex sua opinione recusat. Patres uero illi non recipiunt, quia res suo tempore non erat explorata. D. Augustin. certum est ex locis adductis, quod recipit. D. Tho. etiam dubitare non licet, ut patet 1. part. q. 1. art. 3. & c. 4. de diuin. nominibus. Ad tertium, de Concil. Laodicensi fateor quod res non erat adeo explorata, nec omnes simul libri Canonici ab Ecclesia sunt communi sensu recepti. Ad quartum, de autoritate Canon. Apostolorum multa diximus, & si obijciunt, quod non recipiunt Ecclesiasticum, nūquid & librum tertium Machabeorum recipere debemus? Quando ergo Clemens collegit illos Canones, non omnes libros Canonicos, quos ore tenus ab Apostolis audiuit, ibi scripsit. Vel dico tertio non

illos omnes Canones à Clemente aditos, sed à Græcis non nulli adiecti fuerunt. Ad quintum, respondeo quod admissio, quod synagoga errare non poterit dico, quod non reicit hunc librum, aliud est enim non recipere, aliud reicere. Fateor, quod nō cōputatur inter Canonicos libros, apud Hebræos sicut nec in Ecclesia quando non tamen per hoc, quod non recipiunt sequitur ergo reiciant. D. Tho. 1. par. q. 89. 8. secundum. Vel quid ad nos de synagoga sequamur Catholicos non Hebræos, nec iudicium in libris Canonici pendet à synagoga. Ad sextum sicut diximus supra Patres illi rem hanc non habebant certam, sicut est hodie. De Caiet. uero deceptus est, nec Erasmi nouitates, sed Ecclesia, ac Conciliorum statuta imitari debebat. Ad septimū, quicquid sit de authore licet sentire debeamus cū authoribus illis, tamen eum Ecclesia tūquam sacrum recipit, quisquis ediderit. Nam ut annotauit D. Aug. de Ciuit. Dei obtinuit, ut Salomonis appellatione uocaretur, uel ipsum uolumen aut ex Salomonis sententijs collectum esset, aut saltem Salomone non indignum.

Editio uulgata.

Editio uulgata sacra scriptura non est recipienda H. Æ. R. Editio hæc uetus, siue Hieron. sit uel alterius summa uirorum doctissimorum consensione est recepta. Et Concilium Tridentinum, sub Paulo tertio, consideras, non parum utilitatis accedere, si ex multis latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum, quæ nam pro authentica habenda sit innotescat, statuit, & decreuit, ut hæc ipsa uetus, & uulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in Ecclesia probata est, in lectionibus, concionibus, ac disputationibus, pro certa habeatur, & nemo reicere audeat, quouis prætextu. sess. 4. Namque uel uerum uel falsum nobis proponit, si primum ergo recipienda, si secundum, & quomodo Ecclesia tot annis in errorum tenebris circumuoluta fuit? Vbi Dei prouidentia erga suos? Vbi Dei spiritus assistentia in Ecclesia? Et quæ scientia, quæ Respublica, quæ uel domus non habet sua principia à quibus omnia alia pendent? Uetus ergo editio iam recepta fuit. Et latini eam receperunt pro constanti. Hanc Ecclesiasti-

ci,

ci, & Scholastici Doctores annis ab hinc ferè quadringentis in hæresibus confutandis & in omni dogmate Theologico tenuerunt, qui lingue, nec Hebrææ, nec Græcæ peritiam habuerunt, ergo ista erit à fidelibus retinenda. Hanc Hæreticis confutandis tenent Inquisitores, & Doctores præfici caruerunt pericia linguarum præter Hieronymū & Clementem, & ex Græcis, Dorotheum, Origenem, ac Eusebiū, oportuit ergo eos hallucinari. Adhuc, si nostra editio, non est certa semper animus erit anceps, & uacillabit legentium fides, nec unquam poterit firma consistere, quo nihil perniciosius dici potest. Rursum multis particulis carent codices Græci, & Hebræi, ut historiam de Susanna, & de adultera, & illo. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo. Pater, uerbum, & Spiritus sanctus. Non ergo ad Hebræos, uel Græcos recurrendum erit. In Psalmo etiam 13. Nos habemus octo uersus, quos Hebræus textus minimè habet, & nos autoritate Apostoli habemus. Aliter est locus deprauatus. Nam Gen. 3. legimus coruum egredi & non reuerti, sic Latini, ac Græci Doctores legunt cum septuaginta. At Iudæi habent, quod egrediebatur, & reuertebatur, quos Lutherani sequuntur. Pellicanus, ac Musterus. Quibus ergo adhærebimus? inimicis nostræ fidei? Præterea, nec Græcorum codices conueniunt, nec Lutheranorum, nā & Lutherus in sua Germanica uersione plures locos mutauit & triginta, & amplius legerunt immutatos. Nec etiam nouis interpretibus est fidendum. Nam & locum ad Rom. 12. Vbi nostra editio habet, Domino seruientes, legunt temporari seruientes, ac secundum Græcam ueritatem legendum est Domino seruientes. Alterum locum deprauarunt 1. ad Cor. 7. Qui cum uxore est sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & diuisus est, isti ex Græco fonte sic uertunt. Qui cum uxore est cogitatus, quæ sunt mundi, quomodo placeat, diuisa est uxor, & uirgo, & hanc uersionem non esse secundum Apostoli ueritatem admonet D. Hieron. lib. 1. aduers. Iouinianum. Quod uero obijciunt codices ante annos trecentos, uel sexcentos aureis literis descriptos. Hieron. in proemio super Iob respondet. Habeant qui uolunt ueteres libros, uel in membranarum purpureis uel argentoque descriptos, uel uincialibus

ut uulgo (uunt) literis, onera magis exarata quàm codices, dummodo mihi, meisq; permittant pauperes habere schedulas, & non tantum pulchros codices, quàm emendatos. Qui ergo hæc exempla sequuntur, nihil aliud agunt quàm ex non correctis emendata corrigunt. Falluntur ergo, qui nouas uersiones moluntur, & Caiet. inter omnes, qui psalmorum uersionem reddidit inuilem. Nec refert, qui huius editionis fuerit author, nam de nouo testamento D. Hieron. negare uideatur se fuisse. Nam in Catalogo Illustrium uirorum ait se nouum testamentum Græcæ fidei reddidisse, uetus uerum iuxta Hebræicam ueritatem translulisse. Quæ uerba indicant, ipsum possidisse disarimen, inter transferre iuxta Hebræicam fidem & reddere Græcæ fidei, atque ideo correxisset nouum testamentum non translulisse. Quod repetit in præfatione Euangeliorum ad Damas. dicens. Igitur hæc præfatus præfatione pollicetur, quatuor Euangelia Codicum Græcorum emendata collatione & c. Et in præfatione septem Canoniarum ad Eustochium, Euangelistas, ait, dudum ad Græcæ ueritatis lineam correximus. Veritas ergo uulgatæ editionis à fidelibus est retinenda.

Multa nobis obijciunt Hæretici, sed singula refellenda duximus in proprijs locis, ubi ex ordine à nobis statim probatur uinculique codicis fides, & autoritas, & inibi secundum ordinem alfabeti requirant lectores, puta, quæ impugnant Euangelia. Verbo Euangelium, quæ Genesim, uerbo Genesim, quæ 1. Iob, uerbo Iob. Hic tantum modicam, & friuolam exscribo argumentationem. Arguunt editio ista multos continet errores, solecismos, barbarismos, hyperbata, & alia minus latine, imò obscure expressa, aliqua omissa alia superaddita, alia immutata alia transposita, non ergo digna, ut fides adhibeatur. At huic obiectioni satisfacio, & si ea contineat, hæc nostra editio, ut D. Hieron. se consulto reliquisset, statatur, & annotauit Sanctus Pagninus, Thomas, Caiet. Franciscus Forerius, & Hieron. Olearius Dominicam, tamen ea Ecclesia iustis de causis dissimulat. Primo, quæ cognouit ex his leuibus nullum imminere Ecclesiæ periculum. Rursum ne infideles ex noua translatione offenderentur. Demum, ut uetustam illam editionem uenerarentur.

tur, quæ nascens Ecclesiæ fidem educauerat, & crescentis roborauerat, & sic exciperet sanctam, ac puram illâ simplicitatē. Ne ergo vagari contingat, & quilibet nouas excogitet versiones, stemus decreto Concilij Tridentini. Et hæc satis.

Elatio.

Elatio non est peccatum. H A E R. Quoniam D. Paul. elationem redarguit 1. Cor. 4. b. p. fectio graue erit peccatū. Huius mala Christof. Hom. 43. ad populum Antioch. refert. Elatus (ait) etiam nec à maioribus, ne dum ab inferioribus contumeliam pati sustinet qui uero contumeliam non tollerat affici, neque male patifustinebit & c. Et inferior. Elatus semper in doloribus uiuit, semper indignatur, semper mareret & c. Alia uero superbia referam.

Elcana.

Elcana leuites Ephraeus, duas uxores habet, 1. Reg. 1. a
Elcanæ benignitas erga uxorem, primi Reg. 1. d

Eleazar.

Eleazar filij Aaron uxor, & filij, Exod. 6. d
Eleazarus substituitur Aaron patrisuo. Num. 20. d
Eleazar filius Aaron moritur, Ios. 24. g
Eleazar filius Abinadab sanctificatur, ut custodiat arcam Dei, 1. Reg. 7. a
Eleazar percutit Philistæos, 2. Reg. 23. b
Eleazar filius Saura occidit Elephantem singulari certamine, 1. Macch. 6. c
Eleazari passio, 2. Macch. 6. c

Electi.

Elegit Deus Iudæos, ut essent ei in populum peculiarem. Deut. 14. a
Elegit Deus Iudæos, quia eos dilexit, & quia promiserat, & non propter aliquid aliud. Deut. 7. b. & 10. c
Electus Saul. 1. Reg. 9. a
Electus David in Regem Israel à Deo, 2. Reg. 6. d
Ab electis Deus iudicatur quicquid agat, 2. Reg. 22. c
Electi pauci, multi uero uocati, Matth. 20. b

Electi sumus ante mundi constitutionem, ut bona opera faceremus, Ioan. 15. c
Electos nemo potest accusare, cum Deus sit, qui iustificet, Rom. 8. f
Electio nostra ex Dei gratia est, non ex operibus iustitiæ, Rom. 9. c
Per electionem Dei consequutus est Israel salutem, quam non potuit per opera. Rom. 11. a

Elegimur à Deo Patre, pro sua uoluntate, 1. Pet. 1. a

Electio est ex meritis. H A E R. Quid de predestinatione sit dicendum, inferius Verbo Predestinatio explicabo.

Electio Papa non debet, nec potest fieri à Cardine libere. H A E R. Ex summorum Pontificum, ac Conciliorum decretis scimus acquisitū Cardinalibus esse ius ad Pontificem eligendum, & est determinatio Ecclesiæ. dist. 23. c. In nomine, Et de elect. capitu. ubi periculum.

2 Electiois Papa formam, Cardinalis immutare possunt. H A E R. Et quando vnquam inferior reuocare potuit superiorum decreta si par, in parem, non habet actionem, quomodo inferior in superiore? Debent ergo Cardinales seruare statuta facta à Romano Pontifice, uel si reuocare possunt, ergo non erit superior Papa. Et ut habetur forma à Gregorio decimo in Concilio Lugd. in nouata, & habetur de electio. in 6. ca. Vbi periculum. Erant ergo contrarium scribentes.

3 Electio non ideo ualida, quia seruata sit forma Ecclesiæ, sed tantum quia bonus est electus. E R R O N. Non inficior deberi eligi secundum & loci conditionem, sed tamen Ecclesiæ contemnere leges, iniquum est. Ideo electio tunc erit roboris quando quis secundum ius, fuerit electus. Et hoc commune est Doctorum omnium pronuntiatum. Seruentur ergo debite circumstantiæ.

4 Electio Canonica, quouis modo & tempore celebrari potest. T E M. Cum vnusquisque communis Ecclesiæ leges seruare teneatur, quæ certe sunt, profectio nulla erit electio nisi conformiter ad eas fiat. Præscriptam ergo consuetudinem, ac tēpus obseruemus. De qua summistæ omnes.

5 Electio non debet esse libera. E R R O N. Et si ad hæresim, uel ad fidem primo ac perse, hæc propositio non pertineat ut tamen Ecclesiæ

Electi mores communes, ac receptos deseruit, ac impugnat, sapit hæresim, & contra omnem Ecclesiæ definitionem pugnat, ac Doctoribus imò uero naturæ rei aduersat. Nam electio, ut hinc exordium mihi sumā, debet esse libera, & qui hoc negant, propriam uocem ignorant, est enim actus uoluntatis, & actus electionis est actus liberi arbitrii, in ordine ad intellectum, & inquisitionem sequitur, & est non de fine, sed de his, quæ ad finem conducunt. Et est tantum possibilium, licet uoluntas pro actu aliquo imperfecto, uel uelleitate, sit impossibilium, ut 3. Ethic. docet Arist. & exponit D. Thom. pri. 2. q. 8. pri. tertium. Quo loci dicitur et non entium. Quia in apprehensione sunt entia. Mutuo ergo se consequuntur electio, & libertas. Hinc eorum conuincitur error, qui in electione vnum tantum eligibilem proponunt, nam tunc non cadit uera electio, ex parte completa obiecti, licet actus uoluntatis possit uelle, uel respuere tale eligibile tamen ad exactam libertatem in electione, debent duo proponi. At si unum tantum modo (ut interdum uenire prospexi) proponat, sunt electores, uel tacite, uel expresse compelli ad electionem talem alioquin non erit Canonica electio. Videat Sil. Tab. Ang. D. Tho. pluries scribentem & 1. parte q. 83. 3. cor. & pri. 2. q. 13. 1. Scot. 2. distinct. 6. Biel. 2. distinct. 6. quæst. vnica artic. 3. dub. 2. 1. secunda.

6 Electus ui, ac timore cadente in constantem uirum, est uerus Prelatus. E R R O N. Veritas unius propositionis ex altera pender, si enim timor talis fuerit, qui libertatem demat, non erit uera electio, nec certa quia non ex uero fuit principio, semota enim libertate non est uera electio, illæ etiam electiones, quibus tot, ac tanta adhibentur, uel munuscula, uel promissiones, uel superiorum terrores, non representat ueræ electionis imaginem. De electione, quomodo sit faciēda est statutum Alexandri III. in Concilio Lateranen. capitu. decimosexto tom. 2. pag. 840. colu. 2. Et eodem tomo pag. 313. Et Rursus in Concilio Lateranen. sub Innocent. III. capitulo uigesimoquarto, & uigesimoquinto, & uigesimosexto. Tim. 2. pag. 956. De electione uero Papæ legas eundem tomo secundum pag. 837. cap. 1. Concilio Lateran. sub Alexand. III. De eadem habetur in Concilio Cartag. 3. & Aga

ten. capitulo decimonono, ac demum in Trident. sess. 25. cap. decimosextimo de Regularibus, ac monialibus, quæ omnia seruari debent, nec superiores grauare debent inferiorum ac subditorum potestatem, ac libertatem (nisi ea abutantur) alioquin effectum expressam tyrannidis representant. Nec ad superiorum quæcunque uota cogi possunt electores, ut eligant, sed eorum libertate uti, at si contrarium euenerit, quod superior ira excandescat, ac calore iracundiæ agat, ac irarum stimuli ad aliquod facinus impellant, Deus uidet, & iudicat.

Elegmosina.

Elegmosina quomodo faciēda sit. Eccl. 18. B. Matth. 6.

Elegmosinam faciēdam hortatur Phariseos. Luc. 11. f

Elegmosinam, ut faciamus, & vendamus quæ possidemus, hortatur Deus, Luc. 12. d

Elegmosinam dare fratribus mendicantibus non licet. Vuitcl. Luth. H A E R. Non mirum si hæretici summo odio nos persequuntur, & odio apud omnes neutiquam obscuro laboramus, quoniam omnia profusa utin quamdā cognosam latrinam in eorum animos cōflugere flagitia, nec enim minutam labeculam contraxerunt, sed maximam labem, & quidem illuibilem. (Nec tacere possum qua de illis cerno, ac lego, & quæ de illis debeant dici, in quibus ueluti singula vitia reperiuntur.) Religiosi uero, eximia sunt uirtute præditi, ac omnium uirtutum luce clarescunt atque ornantur, hinc tantum commouent contra nos bellum, hinc tanta dissensio, tanta hinc pugna enascitur, ut piaculum illi iudicent (orbis, monstruosa progenies, qui gigantium more cum Dijs bellum gerere non uerecundantur, nec uerentur) eleemosinas nobis elargiri.

Quasi Dominus non talem duxerit uitam, quasi non sit dignus operarijs mercede sua, quasi qui altari deseruit, de eo uiuere non debeat. Quis unquam militauit stipendijs proprijs? Quid illud D. Pauli, omnes ecclesias expoliaui. 2. Corin. 12. & c. & Dominus Luc. 10. In eadem domo manere, edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt. Laborantibus operarijs, datum fuit denarium.

rium. In Concil. Vien. sub Clem. V. approbatur regula, ac norma vivendi Fratrum Minorum, imo, & meritum nuncupatur. In Constantiensis etiam damnatus fuit Vultes, qui dicebat mendicitatem Fratribus non licere. Demum vetat Concil. Trid. posse Fratres de Observantia D. Francisci, ac eius Religionis Capucinos posse aliquid immobile conservare, ac retinere. Qua ergo via victum quaerere debemus?

2 *Eleemosina sola liberat a peccato.* H A E R. Hæretici quidam adeo clementiam extulerunt, ut eam solam satis esse arbitrati sunt. Adversus quos est, primo, quia fides necessaria est, sine qua impossibile est placere Deo. Charitas etiam de qua D. Paul. Corin. 13. Charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Spes adhuc Christiano admodum necessaria est, de qua spe saluti facti estis, non sit ergo eleemosina.

3 *Eleemosina nullius est meriti.* H A E R E T. Eleemosina, quod Græcum est nomen, & dicitur ab elois, quod est misereri, & Moys, quod est aqua, quia aqua miserationis. Vel, vtrahij, dicta est ab Eli, quod est Deus, & Moys: aqua, quasi aqua Divina. Et sic ex nominis interpretatione probamus eleemosinam esse opus pietatis, nam aqua pietatem importat, unde dicitur. Quis dabit capiti meo aquam. Hierem. 9. Hæc est, quæ prætium accipiet in die iudicii. Esuriunt enim, & didisti mihi manducare. Et alibi peccata tua eleemosinis redime. Et rursus. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Diu. Cyprianus, tractatu de opere, & eleemosinis. Monet ut peccata nostra eleemosinis redimamus. Et D. Aug. in Enchyridion ad Laurentium. cap. 72. Multa genera eleemosinarum, quæ cum facimus adiungamus, ut dimittantur nobis nostra peccata. S. Eligius sermonem in die Cœnæ Domini. Nam quamlibet largas eleemosinas aliquis tribuat, & infra. Eleemosina quotidiana redimere. Et S. Maximus cent. prima, de charitate, nu. 79. Eleemosina quidem rationalem animam partem sanat, ac ieiunium sedat concupiscentiam. Hoc est Doctorum commune placitum. Verum tamen est hoc dictum de hæreticis. Nam sola Ecclesia est, in qua opus bonum fructuose peragitur, ut docet D. August. 181. de tempore.

4 *Eleemosina nullius est meriti si fuerit facta in*

peccato mortali. Pro huius dicti dilucidatione sustine modicum Lector, nam quanti sint ponderis, ac momenti opera facta in peccato mortali inferius explicabo in proprio loco.

5 *Eleemosina num cadat in præcepto?* Hoc expendere dubium non est de fide, tamen quia res admodum difficilis est, summis laboribus exponere debeat. Est itaque dubium. An dare eleemosinam patienti egeno de superfluo cadat sub præcepto, adeo ut transgrediens peccet mortaliter. Et in huius expositione, est observanda. Quod superfluum duplex est, naturæ, & personæ. Puta vestem habere vestem, quo ad naturam satis est, at non quo ad personam si fuerit Rex, vel alius in dignitate constitutus. Hoc etiam superfluum, non est indiuicibiliter considerandum, sed quod superest statui, & conditioni suæ, iuxta honorum consuetudinem, nec oportet esse nimis superfluum in hoc. Obser. secundo, quod aliquis eget quo ad naturam, quia nullam habet vestem, & indiget quo ad personam, quia non habet, quæ suo statui competunt. Ex his fundamentis, seruo modo edificium. Qui habet superflua naturæ, & personæ tenetur dare eleemosinam. Secundum dictum. Qui habet superflua necessitate naturæ, tenetur dare eleemosinam patienti necessaria personæ, & est sub præcepto si non paupis occidit, inquit Ambr. dist. 86. c. pace. & Basil. super illud Luc. 3. Qui habet duas tunicas. Hic autem docemur, quod ex omni eo, quod affluit supra proprium vitæ necessitate, tenemur erogare illi, qui non habet propter Deum, quia quæcumque possidemus largitus est ille. Greg. in homil. & 4. Dialog. ait, quod quidam, quæ sibi erant superflua pauperibus erogabant ea, quæ mendicabant. Monachi in Aegypto, proprijs manibus laborabant, & quod superauerat dabant pauperibus. Palud. Ricc. Dura. Aegid. idem dicunt. Tertium dictum. Qui habet superflua personæ, & naturæ tenetur dare eleemosinam, etiam quod non sit in extrema inopia. Probat Caiet. quia illa iniuste possidet, docet D. Aug. ad Macedonium. & D. Hieronym. distinct. 42. cap. hospitalalem. Aliena rapere conuincitur, qui sibi ultra necessaria tenere probatur. Theoph. super Luc. capit. 18. Damnat reseruantem superflua. Beda super illud Lu-

ca

ca vndecimo, scribit, quod Dominus iubet sustentationem inopum post necessaria nobis, & idem dicunt Scholastici nominati. Hæc ex Caiet. in opuscul. quæst. propria de hære. Quartum dictum, qui habet superflua naturæ, patienti extremam necessitatem, tenetur dare, etiam quod non sit superfluum personæ. Hoc docet D. Thom. 4. dist. 15. De mente ergo Caiet. dicendum est, quod qui habet superflua naturæ, & personæ tenetur dare eleemosinam, ratione superfluitatis, licet pauper non sit in extrema necessitate. Hoc tenet contra Panorm. D. Anton. Rosellam. Imo Scholastici ferme omnes docent, quod tantum eo casu sit præceptum, quando est pauper in extrema necessitate, alioquin non est præceptum, sed consilium. Alex. 4. par. 9. penul. memb. primo. Palud. 4. d. st. 15. & Dur. ibid. Biel. dist. 16. quæst. 4. art. 2. conclusionem quarta. Confirmat tamen Caiet. suam opinionem dictis D. Thom. Qui 2. 2. q. 66. art. 7. cor. ait. Res quas aliqui superabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi. idem. q. 87. 1. quartum. Omnia superflua pauper iubet exhiberi, secundum illud Luc. Quod superest date eleemosinam. Item 113. 4. secundum. Retinere sua inordinate peccatum est, non ergo retrahat, quæ dixit 4. senten. Vbi expresse dicit. dist. 15. Quod est præceptum legis dare egeno, potiusquam subuenire propriæ necessitate conditionatæ. Rationibus corroborat. Debemus diligere non verbo, neque lingua, sed opere, ac veritate. Io. 3. Et hæc sunt in præcepto. Secundo, charitas non saluatur, nisi actus exerceantur. Tertio charitatis ordo est in præcepto. Ergo plus tenemur diligere vitam proximi, quam bona nostra externa. Quarto, contraria unum corrumpit alterum. Superabundantia est contraria charitati, ergo corrumpit. Quinto, iure naturali sunt omnia communia, ergo ius gentium, quod est appropriare sibi, non debet esse contra ius naturæ. Tum maxime in Egeno. Superfluum ergo personæ, & naturæ obligat dare eleemosinam. Et huius sententiæ videntur suffragari. quæ Doctissimus Sauonarola docet lib. de simpl. vitæ Christianæ, lib. quarto. conclusionem sexta. Quilibet debet fugere pericula peccatorum. Quasi a facie colubri, fuge peccatum. At isti

non fugiunt, ergo peccant. Septimo, quilibet nostrum in baptismo pollicetur renunciare Diabolo. ergo obseruare debet. Octavo, bonum est sui ipsius diffusum. ut de Deo, ac omni natura probatur. ergo & contra naturam agit, qui superflua non communicat. Nono, generatio est de superfluo alimenti. ergo qui non dat, agit contra naturam. Decimo, in natura si qui sunt, qui habeant membra superflua sunt monstra. ergo & qui in moralibus habent. Vndecimo, non satis est largiri mendicitatem, sed omne superfluum. D. Ambr. ait. Non rapio aliena, sed seruo mea. O stulte, quid est tuum, quid in mundum portasti, & concludit, quod omnia superflua, quæ quisque retinet sunt pauperis. Inuitum est ergo, sic inæqualiter possidere. Tu abundas, ille mendicat. Spoliator es, quia omnia usurpas. Est panis pauperis, quem tu tenes, nudi tunica, quæ tinea demolitur, descalceati calceas, quem pulueri exposuisti, indigentis argentum, quod tu possides, in eo tot iniuriaris, quod diu pensare posses, dicit D. Basil. & D. Amb. ut scribitur, distinctio. quadragesima septima. capitulo. sicut, & c. Hæc ergo opinio Caietan. ac Sauonarolæ securior est. Licet dicta, quæ pro sua opinione affert, possint exponi, quod sint comminatoria, non quod obligent ad præceptum, nisi in necessitate.

6 *Eleemosinas largiri pro defunctis frustratorium est.* H A E R E T. Quomodo defunctorum animæ, pijs uiuorum suffragijs, à pœnis liberentur demonstratum est supra. Hoc tantum de eleemosina uerbum addo, quod sicut alia opera animas illas à miserijs subleuant, qua ratione eleemosina, non poterit hunc effectum habere? Ideo Diuus Chrysostom. homil. tertia, in epistolam ad Philippen. & homil. sexagesimanona, ad Populum Antiochen. dicit. Attamen iuuenimus eos, quomodo, qua ratione? præcantes adhortemur, & alios, ut pro illis orent, pauperibusque indefinenter pro illis eleemosinas demus. Habet res ista non nihil consolationis. Beda in caput vndecimum Proverbiorum. Cum quibus obligati defuncti, post mortem possum absolui, vel pœnis, uidelicet castigati, vel suorum præcibus eleemosinis Missarum celebrationibus absoluti, sed hæc,

V 2 qui-

quibuscunque sunt, & ante iudicium, de leuioribus sunt erratis. Paulinus, epist. 31. Laudat eleemosinas datas pro defuncta coniuge, ab Alethzo, dicens. Lachrymas corpori fundens, eleemosinam animæ infundens uere conscius ueritatis, & filius lucis, ubi mortem sciebas esse fleuisti, &c. Hic usus uetustiss. Ecclesie, & Sanctorum. Rem ergo totam de eleemosina, compendio colligo. Et his dictis. Primo, quid illa sit. Secundo, quis teneatur facere. Tertio, cui nam. Quarto, qualis, & quantum sit eius effectus. Quo ad primum. Eleemosina est actus misericordie proprie sed charitatis ex consequenti, & mediate, latria uero imperatiue, more uero vulgi dicitur actus pietatis, quia apud eum misericordia dicitur pietas. Est etiam actus liberalitatis, in quantum aufert impedimentum eius, nempe superfluum amorem diuitiarum. est actus iustitie ratione sue paritatis, scilicet liberalitatis. Hæc de primo. Quis tenatur elargiri explicemus modo. Eleemosina quandoque est de præcepto, & hoc in extrema necessitate, uel quando quis habet de superfluo naturæ, & persone. Quandoque de consilio, his duabus conditionibus remotis, ut docet D. Thom. secunda secunda. quæst. 32. articulo quinto, sexto, & quæst. 66. 7. cor. 1. quæst. 87. pri. quartum, & quæst. 118. quarto, secundum. At eleemosinas dare supra uires dantis, est actus immoderatus. Nec faciendæ est de necessarijs sibi familiæ, & statui, nisi necessitas proximi adsit, uel Ecclesie, uel Republicæ, uel ille uelit mutare statum. Nectamen semper expectanda est extrema necessitas, nec futuram prætere, nisi probabilem. Ille tenetur dare eleemosinam, qui habet per simoniam. Quilibet potest facere cum uoluntate, & in extrema necessitate, alijs ille tantum, qui habet dominium rei. Hinc filii familias, uxor, seruus nō potest, nisi habeant de suo, ille ex proprio labore acquisita, illa aliquid supra dotem, alius de eo, quod lucratur. Religiosus etiam non potest facere, nisi de paruis, & sub-rati habitatione. Hæc D. Thom. secunda secunda, quæstione 32. Quilibet etiam Eleemosinarum distributor si indigeat, potest facere eleemosinas sibi. Cui uero danda. Illis sunt eleemosinæ distribuendæ, qui cæteris paribus ma-

gis indigent, sunt meliores, propinquiores, benefaciant, ac spiritualia dant, & dispensant. & dantur clericis non indigentibus, ut ministris pauperum, & dispensatoribus eleemosinarum. & constituunt eos debitores, ad orandum, ieiunandum, & ad alia bona. Effectum eleemosinarum etiam tetigimus, quod liberat à peccato uiuentis, defunctos à purgatorio, at moriens in peccato mortali, nec suis, nec aliorum eleemosinis potest liberari ab inferno. Eleemosinæ etiam ratione charitatis habent effectus spirituales, & corporales secundum suam substantiam. Hæc melior est quam oratio, & ieiunium, & magis satisfactoria, & meritoria, at oratio magis quam ieiunium. Eleemosinæ etiam spirituales sunt nobiliores corporalibus. Possunt recipi à peccatoribus, ut à meretricijs, & alijs dum modo, non sint obnoxie restitutioni ad peccandum. Hæc ex D. Thom. secunda, secunda. & quarto sententia. quæ certa sunt etiam apud alias scholas.

Enoch.

Enoch filius Cain. Gen. 4. c
Enoch transfertur ad Deum. Gen. 5. d
Enoch laus. Ecclesiast. 44. c. & quadragesimonono. d
Enoch fides. Hebr. 11. a
Enoch propheta de impijs. Iud.
Enoch non est translatus ex hoc mundo, nec uisit. T E M E. Adeo uarij sunt nonnulli de hac re, ut aliquid certi ex eis colligere difficillimum sit. Diuus Chrysostomus, & Theodor. dicunt non esse curiosius inuestigandum quo translatus sit, & num usque ad præsens uiuat, & quomodo, & quid nū agat, sed hoc satis esse, ut credamus, & quod Deus eum transtulerit, & quod mortem non sit expertus, sicut & Paul. ad Hæbr. testatur dicens. capit. v. decimo. Fide Enoch translatus est, ne uideret mortem, & non inueniebatur, quia transtulit illum Deus. Alij uero dicunt inter quos Auen Ezra, & alij Iudæi, quod mortuus est, & sic interpretatur. Transtulit illum Deus. Genesis. quinto. Quoniam hic est mos loquendi scripturæ, ut Helias dixit. Tolle animam meam. Et Iob post modicum tollet me. Philo Iudæus, affirmat Deum illum transtulisse non per mortem, sed per separationem à consortio &

& frequentia improborum hominum ad uirtutis secessum vulgo ignotum, & vix paucis, ijsque præstantissimis cognitum. Procopius Sophista in Gene. inuere uideretur. Enoch translationem fuisse, non mortem, sed immutationem quandam ex immortalitate ad immortale corpus. D. Hieron. dicit hanc translationem fuisse Enos, cuius Enoch fuit abnepos, sed in hoc nemo eum sequitur. Hoc certum est apud omnes Enoch, non Enos fuisse translatus, de quo Chrysost. lib. contra Gentiles, de uita sancti Babila Antiocheni Episcopi. Athan. Synaitæ, lib. 7. in Hexam. in princip. dicit, Millesimo autem quingentesimo anno ad Vesperam tendente meridie seculi translatus est Enoch, qui fuit primitia, ac figura hominum ad melius translationis, & reformationis. & inferius. Enoch, qui primus tanquam Deo placens prius descripsit, & figurauit resurrectionem immortalis effectus, & à Deo translatus. Hastenus Athanasius. D. Aug. li. 9. in Gen. & de pecc. meritis, negat Enoch immutatum esse in illam spirituales qualitates corporis, quæ in resurrectione promittitur, putatque iterum esse rediturum ad hanc uitam, & moriturum, ut corpus animale in spirituale mutetur. iterum uero aut sine cibo à Deo sustentari, sicut Elias quadraginta dies uixit, aut si cibo opus habet, in Paradiso fortasse pasci, sicut Adam de ligno uitæ, & inde contra uetustatem uitæ stabilitatem accipere. Ireneus li. 5. aduersus hæres. Valentini. asserit unum cum Helia uiuere, in eodem Paradiso, in quo primus homo à Deo positus fuit. Gregorius Theologus, li. 2. de Theolog. Enoch (ait) quanquam hinc translatus est, nondum tamen constat, comprehenderit ne Dei naturam, an adhuc sit comprehensurus. D. Thom. ad Heb. 11. Com. 8. fin. sequitur D. Aug. Ecclesie ergo traditio est Enoch, & Heliam adhuc uiuos ibi habitari, usque ad tempora Antichristi. De Enoch aperte Ecclesiastic. 44. ait. Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradiso. Et gloss. ordina. ibi. Hic creditur uenturus in fine mundi, ut de concilio pœnitendi. Hoc idem scribit Liran. eodem loco. Et Felicianus Capitonus seruita. explicatione 5. nume. 11. Vixit Enoch in hac mortali uita, annis trecentis, & sexaginta quinque, hoc est usque ad annum orbis conditi, millesimum deci-

mum quintum, quibus expletis, tulit eum Deus, sic Moses, ait. Gen. 5. Hæc Doctores de Enoch
2 *Enoch liber est Canonicus.* H A E R. Repudiavit Ecclesia illum librum, non quia fuerit Enoch uir sanctissimus, sed quia Ecclesia non credit illius esse, ut admonet D. Aug. 18. de ciuit. Dei, c. 38. & hoc tenet Ecclesia. At si quis dicat meminit Iudas de hoc libro in sua Canonica. Vel ergo non est recipienda eius authoritas, uel erit liber Enoch Canonicus. Respondeo, quod neutrum horum cogimur dicere. Nam & D. Paulus non ex apocripis solum, sed gentiliū quoque poetarum testimonia in confirmationem suæ doctrine produxit. Vt illud Arati poetæ, Act. 13. Ipsi enim, & genus sumus. Et 1. ad Cor. 15. Testimonium, ex Menandri comædia. Corruptum bonos mores colloquia praua. & 1. ad Tit. Ex Epimenide Cretensi, uel Calycamo Cretensi in his quæ de Iouis laudibus eciuit. Cretenses semper mendaces, mala bestia, uentres pigri, ut sic ad suorum librorum studia excitaret. Nihil authoritatis deperit epistola canonica ex dicto libri Enoch, nec liber ex hoc testimonio dicendus est sacer. & de hoc inferius.

Episcopus.

Episcoporum impietas arguit Esaias. Esaias 36. d
Episcopi Ecclesie custodes à Deo constituti. Esa. 62. c
Episcoporum est scire, & docere legem. Malach. 2. a. b
Episcopi plures Philippis. Philip. 1. a
Episcoporum est suos emendare, aut uirga supplicij, aut mansuetudine. 1. Cor. 4. d
Episcopis exemplar se exhibet D. Paulus. 2. Cor. 2. a
Episcopos indifferenter uocat Præbyteros D. Paulus. Tit. 1. f
Episcopi mores, quales esse debeant. 1. Timot. 3. a
Episcopus sit exemplar aliorum fidelium. 1. Tim. 4. c
Episcopus constitutus Timotheus per manum impositionem præbyterij, senatus, seniorum. 1. Tim. 4. d
Episcopum modestiæ, erga peccatores admonet D. Paulus, cum obsecrare, non intrepere.

erepare. i. Timor. quinto. a.
 Episcopi manus, ne cito alicui committat:
 admonet. D. Paul. Timotheum. i. Tim. 5. d.
Episcopus non est gradus supra Sacerdotem. Val-
 tentes. Vultes. LVIH. Commune est
 hæreticis Ecclesiasticam Hierarchiam amo-
 uere, & quod draco antiquus in cælo egit,
 hoc hæretici agere conantur in Ecclesia.
 Contra quos ex sacris litteris arguere non
 est difficile. Nam que in synagoga diceban-
 tur, aliqui maiores, alij minores Sacerdo-
 tes, & hodie obseruant Iudæi, ex c. 29. Exo.
 Et Aaron dicitur Sacerdos magnus, filij
 eius minores Sacerdotes. Leuit. etiam, ca-
 pit. 16. legitur, quod summus Sacerdos ingre-
 diebatur Sancta Sanctorum, quod alijs nõ
 erat licitum. & D. Paul. ad Heb. 9. testatur,
 quod Sacerdos magnus, tantum ingrediebatur
 Sancta Sanctorum. Adhuc ea, quæ fue-
 runt in veteri lege, fuerunt figura: nouæ, at-
 tunc summus Sacerdos, siue Episcopus ex
 diuina ordinatione consecratur specia-
 li consecratione, & ad specialem actum vi-
 tra simplices Sacerdotes. Summus namque
 Sacerdos, ut legitur Leu. 8. alios in suis offi-
 cijs ordinabat, & ei soli datum erat, semel
 in anno ingredi Sancta Sanctorum, & un-
 gebatur oleo sacræ unctionis. Sic ergo &
 nostri Episcopi erunt Sacerdotes superio-
 res. Hoc ex Patribus confirmo, Anacletus
 ait. Ordinem Sacerdotum, à Domino bi-
 partitum, in duasque partes constitutum fuisse,
 ut Episcopo locum tenerent Apostolorum:
 Præsbyteri vero septuaginta Discipu-
 lorum, & Anacleti uerba hæc sunt. Sacer-
 dotum tres ordo bipartitus est, & sicut Do-
 minus illum constituit, à nullo debet per-
 turbari, scitis autem à Domino Apostolos
 esse electos, & constitutos, & postea per di-
 uersas Prouincias ad prædicandum disper-
 sos. Cum vero messis cepisset crescere, vi-
 dens paucos esse operarios ad eorum adiu-
 mentum, alios septuaginta, elegi præcipit:
 Discipulos. Episcopi uero Domini Apo-
 stolorum, Præsbyteri quoque septuaginta
 Discipulorum locum tenent. Hæc Anacletus
 ex epist. de Patriarchis, ac primatibus, ac
 reliquis Episcopis. Hoc Nicolaus Pontif.
 scribit in epist. de Rothaldi Episcopi cau-
 sa, & restitutione. Concil. Trid. sess. 23. ca-
 none 7. Si quis dixerit Episcopos non esse
 Præsbyteris superiores & c. D. Hieron. epist. ad
 Euagrum sic scribit. Quod Aaron, & filij eius,

atque Leuitæ in templo fuerunt, hoc sibi
 Episcopi, Præsbyteri, atque Diaconi in Ec-
 clesia uident. Atque inter illos fuit di-
 uersa dignitas, ergo & modo. Idem docet
 in epist. ad Nepotianum. Idem in commen-
 tarijs epistolæ ad Titum. Quid facit inquit
 Episcopus, quod non faciat Præsbyter ex-
 cepta ordinatione, ergo ad aures D. Hiero-
 ni est differentia. D. Ambrosius in c. 4. epist. ad Heb.
 ait. Prima fuisse Ecclesiæ tempore more,
 eosdem esse Præsbyteros, qui & Episcopos.
 Sed prospiciente concilio immutatam esse
 rationem, ut melior, supra ceteros Præs-
 byteros constitueretur Episcopus. Iusto.
 li. 2. de offic. Ecclesiastic. c. 7. Sed sola propter
 auctoritatem, summo Sacerdoti Clerica-
 rum ordinatio, & consecratio reseruata est,
 ne à multis Ecclesiæ disciplina uendicata,
 concordiam solueret, scandala generaret.
 Petrus Dam. epist. 15. c. Similitudinem cor-
 poris proponit, quod sicut unum membrum al-
 teri præstat, sic in Ecclesia, unus est alteri
 dignior. Ratione corroboratur. Si Epi-
 scopus, & Sacerdos sunt eisdem auctori-
 tatis, ergo Sacerdos poterit Episcopum con-
 secrare. His addo Dam. auctoritas, epist.
 3. de corepiscopis, ubi ait. Quod non licet
 eis officium Episcopi exercere, qui sunt E-
 piscopis inferiores, docetque tota illa epi-
 stola esse differentiam, ratione ordinatio-
 nis inter Episcopos, & Præsbyteros, ergo
 Sacerdotibus non conuenit nomen Episco-
 pi, nec officium. Nam non possunt Sacer-
 dotes conferre ordines, non confirmare, &
 multa alia, quæ respiciunt corpus mysticum
 Ecclesiæ. Hoc etiam docet Beda super Lu-
 cam, c. 16. Concil. Trid. sess. 23. c. 4. Dicebatur
 tamen idem Episcopi, & Præsbyteri,
 quo ad nomen, at non quo ad officium,
 quia soli Episcopi confirmabant, ut dicitur
 Act. 8. D. Thom. 2. 2. q. 184. 6. ad 1. D.
 Ant. 3. par. tit. 21. c. 1.

Obijciunt contra hoc.

Primo, ex dictis D. Paul. ad Philipp. 1. ubi scri-
 bit. Paulus, & Timotheus seruus IESV
 Christi omnib. Sanctis in Christo. IESV,
 cum Episcopis, & Diaconis gratia uobis, &
 pax, uel ergo Philippis erant plures Epi-
 scopi, quod est absurdum in vna ciuitate fuisse
 plures Episcopos uel idem est Sacerdos,
 & Episcopus apud D. Paul. Secundo, ad
 Tit. 1.

Tit. 1. ait. Huius rei gratia reliqui te Cre-
 ta, ut ea, quæ desunt corrigas, & constituas
 per ciuitates Præsbyteros, sicut & ego con-
 stitui tibi, ergo idem Episcopus, & Præsby-
 ter. Tertio D. Hieron. hæc uerba expones
 dicit. Nullam esse differentiam inter Epi-
 scopum, & Sacerdotem, nisi quo ad nomē.
 & omnes Præsbyteri erant Episcopi in pri-
 mitiua Ecclesia, ait idem D. Hieron. His er-
 go de causis aliqui in hanc hæresim pro-
 lapsi sunt. ut affirmarent eisdem esse au-
 thoritatis. Ut uero omniseruaueretur du-
 bitatio. Obseruandum est. Quod in primi-
 tiua Ecclesia, pauci erant Sacerdotes, atque
 ideo omnes ex instituto Apostolorum con-
 ferebant ordines, ideo Præsbyteri diceban-
 tur Episcopi. Obseruandum secundo, quod
 non dixit D. Hieron. idem esse, esse Episco-
 pum, & esse Præsbyterum, sed eundem esse
 Episcopum, & Præsbyterum, quia idem
 exercebat munera Episcopi, ac Sacerdotis
 penuria ministrorum, & pauci etiam
 erant fideles, & postea crescente multitudine
 fidelium distincti sunt. & sic exponitur
 auctoritas D. Pauli. Sotus, de iust. & iu. li. x.
 q. 1. art. 2.

2. *Episcopatus est ordo supra Sacerdotes.* Hæc
 Controversia, quæ est inter Canonistas, &
 Theologos conciliari potest. Illi namque
 (& si non eorum munus de Sacramentis
 tractare) arbitrantur, Episcopatum esse or-
 dinem supra Sacerdotes. & Vgo dicit, quod
 de hoc nullus dubitat nisi cæcus, & inno-
 dinatus, cum specialis ordinatio in Episco-
 pum habeatur post Sacerdotium. Glossa
 etiam in Proemio Decretalium ponit no-
 uem ordines, & probat ex dif. 21. c. Cleros.
 & dif. 32. c. episcopus. Theologi uero tan-
 tum septem annumerant ordines, ut suo
 loco referam, & docent, quod Episcopatus
 non est ordo, sicut neque Presbiteratus, quia
 nec certum habet officium circa consecra-
 tionem Eucharistiæ. Ut ergo conciliemus,
 distinguendum est, quod ordo duo designare
 potest. primo actionem circa Eucharistiæ
 Sacramentum. Secundo, circa corpus My-
 sticum Ecclesiæ, & quo ad collationem or-
 dinis, & confirmationis. primo modo si in-
 telligant Canonistæ decipiuntur, nam tan-
 tum sunt septem ordines, & hoc de fide te-
 nendum est. Si accipiant ordinem secundo
 modo, & quo ad iurisdictionem sic Episcopus
 est ordo, quia multam, & maiorem habet

Episcopi iurisdictionem ipso Præsbytero, sed hæc
 loquutio impropria est. Capist. li. de auct.
 Papæ, & Concil. Felicianus capit. seruata,
 explicat. 88. num. 5. D. Tho. 2. 2. q. 184. 6. 1.
 Quod est ordo in ordine ad corpus mysti-
 cum. Sotus, li. x. q. 1. art. 3. de iust. & iu.

3. *Episcopi non sunt Diuino iure instituti, nec Di-
 uino iure Sacerdotibus superiores.* Hæc R.
 Multi sunt circa hanc propositionem dece-
 pti. Aerius, ut scribit D. Aug. li. de hæres. c. 55
 dixit Episcopum, non esse simplicem Sacerdote su-
 periores, ut habetur dif. 97. c. olim. Alij di-
 cunt quod Apostoli erant simplices Sacerdotes,
 & tamen & consecrare poterant, nam Moy-
 ses simplex Sacerdos erat, & tamen conse-
 crauit Aaron, nec tunc erat distinctio inter
 Sacerdotem, & Episcopum, distinctio 21. §. 1.
 Alij dixerunt. Esse Episcopos à Domino
 institutos, at non habent aliquam potesta-
 tem Diuino iure, sed ab homine, id est Ro-
 man. Pontif. sic scribit Luth. in libro, quem
 uocat ipse, resolutionem supra Propositio-
 nib. 13. de potestate Papæ, tom. 4. fol. 332.
 Vbi clare dicit. Re ipsa Episcopi, & Sacer-
 dotes sunt æquales. Calvinus in lib. Chri-
 stianæ Institutionis. c. 8. nu. 86. Idem dicit.
 Nonnulli, è contra arbitrantur, nempe, quod
 Episcopi, tam quo ad ordinem, quam quo
 ad iurisdictionem sunt à Deo instituti, &
 nullo modo dependent à Papa. Hæc est
 hæretica, quia destruit Hierarchiam ab
 Ecclesia. Item, uolent obedientiam Epi-
 scopi Romano Pontifici, & appellant ei-
 dem. Aliqui putant. Episcopos omnem
 auctoritatem, tam quo ad ordinem quam
 iurisdictionem esse à Diuino iure, & ex Chri-
 sti institutione, quantum ad originem ha-
 bere, sed mediate à Christo, ut Apostoli,
 sed à R. Pont. & eo mediante. His præmis-
 sis confutatur assumpta propositio, quo ad
 utramque partem. Prima Apostoli fue-
 runt à Domino instituti. Misit illos in om-
 nem ciuitatem, & locum. Item dixit. Præ-
 dicare Euangelium omni creaturæ, & alibi
 millies. Si ergo Apostoli sunt Deo instituti
 te, ergo & Epi, qui sunt eorum successores.
 Quod sint Diuino iure supra Sacerdotes
 probat. Pastor Diuino iure est supra oues,
 ergo & Episcopus supra Sacerdotes. Secundo Aa-
 ron præerat Leuitis, & alijs. ergo & Episcopus.
 Tertio fundamentum duodecim Apo-
 stolorum à Christo prius iactum. Quarto
 successores Apostolorum sunt Epi, non
 V 4 Sacer-

Sacerdotes. Quinto Episcopi sunt Vicarij Christi, vt dicit Dionys. de Cœlesti Hierar. & D. Thom. 2. 2. q. 184. 6. 1. dicit esse hæreticum affirmare Episcopum esse æqualem Sacerdoti. & Caiet. ibi dicit, qd fuit semper distinctio inter eos.

Impugnans aliqui ex Doctorum dictis. Qd Episcopus sit maior Sacerdote, Ambrosius in epist. ad Eph. c. 4. Chrysostomus 1. ad Tim. 15. hom. Sedulius in collectaneis, epist. ad Tit. Anselmus Cantuariensis Episcopus in Com. ad Titum, dicunt omnes cum D. Hiero. Episcopum non esse Præbiterum maiorem. Secundo, D. Aug. li. 1. aduersus Iul. c. 2. Quanquam secundum honorum vocabula, quæ iam in Ecclesia obtinuit. Episcopatus Præbiterio maior sit, tamen in multis reb. Aug. Hieronymo minor est. Ex quo habetur, qd non Diuino iure, sed ex Ecclesia sit Episcopus maior. Thomas Valdensis respondet, ut diximus, qd Doctores isti cum D. Hiero. dicunt, qd Episcopi sunt Præbiteri, non autem qd non sit inter eos distinctio, & qd unus non sit alio maior, neq; ex eorum intentione demonstrari possit. At Alfonso de Cast. li. 6. aduers. hæres. concedit Hiero. errasse. Sed quid responderet alijs, si eos legisset non video, forte sua, quæ solent aliquando rem eritate cõtenderet omnes esse deceptos. Nos vero educati lacte Thomistico, qui semper Doctores summo honore, ac reuerentia exponere, ac venerari solemus, dicimus vt supra, cum Turre Cremonensi. Quod ordo Præbiteri duo importat, autoritatem circa corpus Christi in se, secundum autoritatem circa corpus mysticum. Quoad primum Episcopus, nõ est Sacerdote inferior, sed quo ad secundum, & primo modo loquuntur Sancti, nam in ordinatione Sacerdotis, & Episcopi, quando ordinatur Sacerdos eadem obseruatur. Quæ uero Episcopus ordinatur alia requiruntur, non vt ad Sacerdotem, & quatenus respicit Christi uerum, sed mysticum, nempe Ecclesiam. Sic & D. Aug. exponitur, ut supra explicatum est, qd in primitiua Ecclesia, idem erat nomen, sed deinde ad multiplicationem Sacerdotum opus erat distinguere, & aperire, quis nam eorum esset superior. Stemus ergo decisioni Concil. Trid. sess. 24. can. 4.

4 Episcopatus imprimi characterem nouum a Sacerdotibus. HÆR. Pendet huius confutatio ex proxime dictis. Nam si non est alius ordo, nec characterem imprimere pote-

rit. Si tamen non imprimat characterem extenditur Sacerdotalis character ad noua Sacramenta dispensanda, ut puta Sacramentum ordinis, & Chrismatis, atque is suscipit in delibibile potestatem. & ad ecclesias consecrandas, extenditur ergo character ad noua conficienda, nec alius imprimitur D. Antoninus 3. par. de episcopis.

5 Episcopus emens episcopatum, cum intentione non soluendi num sit simoniacus? Disputat Caiet. & tenet quoddam non sit simoniacus, si eam intentionem non habeat. Nam peccatum est studiosa uoluntas, ibi non est, ergo neque simonia erit. Secundo non sequitur pecunie enumeratio. ergo non erit simonia. & non erit simoniacus, sed peccator publicus. Patetur tamen, qd quis emit peccat mortaliter. Quoniam participat cum simonia mentali. Secundo infamatur. Tertio, dat occasionem scandali. Quarto, mendacium perniciosum dicit. Hætenus Caiet. in opuscul.

6 Episcopatum appetere sit ne, ex genere suo mortale peccatum? Adeo sunt hæc dubia inter se connexa, ut velim ea exponere cogar. Caiet. quatuor asseruit suam mentem aperit. Primum appetere episcopatum ex suo genere non est mortale. Secundum appetere propter honores non est mortale. Tertium, appetere propter gradum non est mortale. Quartum, appetere licet, vt sit propensior ad animarum salutem. Hæc ex Caiet. Spineus. è contra quatuor dictis repugnat hic opin. Primum, appetere Episcopatum, propter celsitudinem, ex genere suo est mortale. Secundum, appetere, vt alijs possit pdesse, nisi in necessitate mortale est. Tertium appetere propter affluentiam diuitiarum, mortale est, & auaritia. Quartum, appetere propter honores mortale, & ambitio. Primum dictum probatur, quod ex diametro pugnat cum secundo Caiet. Appetit, quod suam facultatem excedit, nam Dei proprium est instituire Sacerdotes, tam in veteri, quam noua lege. & de ueteri legitur Exod. 28. Quod ipse solus summum Sacerdotem instituit, & filios suos, & ideo Core, Datan, & Abiron, qui his resistere uoluerunt, Num. 16. Exterminati sunt. In noua etiam lege D. Paulus docet ad Hæb. cap. nono. Nemo assumit sibi honorem, sed qui uocatus fuit tanquam Aaron. Dominus, Petrus, & Andream, Paulum,

Paulum, ac alios elegit, vt Ioan. XX. dicitur. Et Anacletus distinct. 70. capitu. vii. Quod summorum Pontificum electionem, sibi reseruaui, pertinet etiam ad bonos Sacerdotes, sic eligi. De diaconis hoc affirmamus, & prælati, sic sunt eligendi, dist. 8. q. 1. cap. Episcopo. Probatur secundo, hic sibi usurpat, quod proprium est aliorum eligentium, dum se sic præfert. Tertio, ipse se omnibus alijs proponit, dum talem se iudicat, quod est iniuria uitium, quoniam cum dignior sit eligendus, & talis se esse arbitratur presumptuosum est. Quarto, talis iudicat se esse perfectum. Quinto, Episcopus habere debet eas condiciones, quas Diuus Paulus refert, vt sit irreprehensibilis, & testimonium habeat ab his, qui foris sunt. Sexto, qui rogat, ut obtineat, nõ meretur, quia saltem uenialiter peccat, & ueniale peccatum reddit indignum. 2. 2. q. 100. 5. ad ult. D. Hierony. hoc tenet, vt habetur, 8. qd. 1. capit. licet, illum posse indicare populum, cui Dominus oranti, & petenti iudicauerit D. Aug. (Auctor è D. Thom. quodlib. 1. 1.) dicit lib. de Ciuit. Dei. Locus superior sine quo populus regi non potest, & si administratur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Hæc D. Thom. Quod uero non liceat propter diuitias, ut tertia propositione est explicatum probatur. Ille, qui sic appetit Episcopatum, coniungit actui indigno. Secundo, non licet appetere diuitias, ut faciat elemosinam, nec uxorem alterius, vt habeat filios. ergo nec Episcopatum sub tali fine. Antecedens ex eodem Caiet. habetur, quia delectatio de actu conditionali, ut diximus supra, non est licita. Tertio iste ordinatur Episcopatum ad finem non intentum à Deo. ergo peccat. Quarto, qui sic appetit Deum excludit. ergo & peccat. D. Thom. ait, qui Episcopatum desiderat bonum opus desiderat, nempe utilitatem plebis, non tamen bonum desiderium habet. 2. 2. q. 185. 1. primum.

Rationes uero Caietani sunt. Prima ex uerbis Apostoli, qui Episcopatum desiderat bonum opus desiderat. ergo aliquid est, in Episcopatu, quod possumus desiderare? Respondet D. Tho. loco dicto. qd utilitatem animarum bene desiderat, non autem gradum. Dico secundo, quod olim erant Martyres Episcopi, in primitiua Ecclesia. ideo, qui Episcopatum desiderabat, bonum opus

optabat. Secundo, si appetere est peccatum ergo & acceptare est peccatum. Dico, qd non esto eadem ratio. est quidem peccatum ante electionem, at quando aliquo modo acquisiuit ius. licet recipere, quia horum actuum non uidit discrimen. Tertio, est finis bonus. ergo licet appetere. Dicitur, quod si finis erit propter martyrium, uel ad utilitatem plebis, licite potest appeti, at non alia de causa. Quarto, satis est, qd cognoscat se dignum more humano, & alij qui habent condiciones D. Pauli, nec reuelatio expectanda est. Dico quod nec satis sunt omnia ista, sed oportet uocari à Deo tanquam Aaron, & si cognoscat se eas condiciones habere, non tamen potest appetere. Quinto, quisque minus cognoscat alienum quam se. ergo poterit se ipsum proponere. Respondeo, qd si quo ad interiora melius quisque se ipsum iudicat, tã multitudo aliter sentit ex exteriori signo. Dato etiam qd cognoscat, non tamen licet appetere. Sexto, auaritia non est mortale, nisi ex iniustitia. ergo nec ambitio. 2. 2. q. 131. primum. Dicitur, quod argumentum hoc, se ipsum destruit. si auaritia ex iniustitia est peccatum. ergo & hic erit peccatum, quia interuenit iniustitia, sic & ambitio est uitiosa. & c. Septimo appetere in casu licet, quando apparet manifesta necessitas, ergo de se, non est malum. Dico, qd de se est malum, in casu uero quod licet, hoc est per accidens ex circumstantiis. Dico secundo, quod de se appetere licet modo exposito ad primum, nempe ad utilitatem, & martyrium, non tamen semper. Nono, non est peccatum sperare, ut dicitur distinct. 59. capit. olim. quo loci scribitur, quod post ordines licet. Respondeo, qd rextus ille contra laicos militat, qui sic appetebat Episcopatum, quasi dicat ordinatus magis licet, & est comparatio. Sanior ergo ea est sententia, quæ negat alio casu, quam propter martyrium, ut in insulis hodie euenit, uel ad utilitatem appetere liceat. uide hoc eodem uerbo. Num. 13.

7 Episcopus malus, non est amplius Episcopus. Vult. Hus. Eras. HÆR. Cũ de Sacerdote inferius eritoratio confutabo pluribus. hanc hæresim. Recolat Eras. quod Dominus dixerit de simoniacis, & perdidit ministris. Quæcumque dixerint seruate, & facite, non ergo non sunt amplius ministri. Basil.

Basili. Imperator' actione 10. in fine synodi octavae Generalis, in oratione in finem Concilij ait. Rurfus Episcopus quantacumque sit irreuerentia plenus, & omni virtute nudus, donec Antistes est, & veritatis verbum recte praedicauerit Pastoris, vocationis, & dignitatis damna non patietur. Quae ergo nobis ratio est, in ordine ouium constitutis? Pastores verborum subtilitate discutiendi, & ea quae super nos sunt, quaerendi, & ambiendi habent. Hac Imperator. Et Caypha iniquissimo Concilio stetit synagoga. Benedictione Heli Anna peperit 1. Reg. 1. Sanson, & si meretricio sedatus, tamen Dei Spiritus fortitudine tot necauit homines. Iud. 14. Non ne mali ministri Demonia ei ciunt, ut Luc. 11. legitur. Petrus Dam. epistola 15. c. 18.

8 *Episcopi ordinatio vana est.* H A E R. Quoniam Episcopus suam habet iurisdictionem in Ecclesia, quam habet summus Pontifex in omnes Christianos, exigitur ut aliquando conferatur ei, haec auctoritas, & hoc non nisi in consecratione, quo fit, ut haec consecratio, non sit superflua. De hac affirmat Anacletus esse ex institutione Apostolorum, ut legitur d. 66. c. porro. Porro, & Hierosolymitanus primus Archiepiscopus Beatus Iacobus, qui iustus dicebatur & secundum carnem frater Domini nuncupatus est a beato Petro, Iacobo, & Ioannes Apostolis est ordinatus, successoribus suis formam dantibus, ut minus quam a tribus Episcopis, reliquisque omnibus ascensum praebentibus nullatenus Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur. Idem dicitur in decretis Annitij Papae. Hoc etiam statuit Marcellus Pontifex in epistola prima ad Episcopos Antiochenae praevinciae. Episcopi, qui uoluerunt, vel quibus necesse fuerit suffugere, eumque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem, & liberationem, unde acceperunt informationem, atque consecrationem. Hinc ergo emanauit Episcopi ordinatio, ac consecratio. De hac in sess. 7. cap. 9. & sess. 23. de reformatione. cap. 2. infra quantum temporis sit consecrandus. Et Canon Apostolorum primus. Non tamen semper a tribus Episcopis debet ordinari, quia solus Paul. Titum ordinauit. D. Antonin.

9 *Episcopi non sunt successores Apostolorum.* H A E R. Hoc non semel, sed pluries scri-

bit Concil. Trident. sess. 23. c. 4. Patres doctores Dion. Areopag. epistola ad Demophilum ait. Tu ergo decerne cupiditati, & ira quae decent tibi Diaconi, Diaconis Praesbyteri, Praesbyteros Episcopi, Episcopos Apostoli, & Apostolorum successores, quem locum S. Maximus sic notatum reliquit. Pulcher (inquit) ordo Ecclesiasticus, Monachos, qualis erat Demophilus Diaconi, Diaconos Praesbyteri, Praesbyteros Episcopi, Episcopos Apostoli, & successores Apostolorum increpant. Hac ille. Hoc etiam habetur 12. q. 1. cap. videntes. D. Greg. Hom. 26. in Euang. Apostolorum profecto, nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent, ligandi atque soluendi auctoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. Hac D. Gregor. In libro secundo de Ecclesiasticis. c. 5. Quibusque decedentibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum &c. Vel si non succedunt eis, quae erit Ecclesiae hierarchia, & cui succedunt. D. Tho. 2. 2. q. 18. 4. 6. primum Anacletus epistola 2. ad episcopos Italiae cap. 2. Cyp. lib. 4. epistola 9. Hieron. epistola 54. ad Marcellam aduersus Montanum. Augu. Pl. 44. Leo epistola 88. ad Episcopos Germaniae & Galliae. Innocentius Tertius, li. 1. de Mysterio altaris, c. 6. D.

10 *Episcopi titulares non sunt uere Episcopi.* H A E R. Hic inter alia, nos impugnat Prostantes, quod summus Pontifex quosdam creauerit Episcopos Africae, Graeciae, & Asiae, qui nomine tantum sunt, & nullam habent iurisdictionem, & ob eam causam aliquos olim creauit Papa, ut Concilio ad sua uota propugnanda adessent. At vana sunt, ac comenticia, quae ab illis dicuntur. Fuerunt pauci quidem Concilio Titulares Episcopi, nec ea de causa ut fingunt, nec nouum est hoc in Ecclesia, ut patet ex historijs Eusebij, & Nicephori. Clemens etiam prius Romanus Pontifex est creatus, quam eum talem creauit D. Petrus, nec tamen Ecclesiam gubernauit, nisi post eorum obitum. Et hodie, non sine magna ratione creantur, ut alios, qui uel morbo, uel negotijs, uel etate confecti sunt, adiuent, & Ecclesijs ab infidelibus recuperatis Episcopi sint. Qui & si eam mentem eis inspiraret Deus, ut Ecclesias, quarum Episcopi appellantur adirent, Euangelium praedicaturi, id facerent

ret ex officio similiter quae reliqua munera Episcoporum exequit, atque exercere possent. Nam & si Ecclesias illi habeant occupatas, reuera perinde atque caeteri, veri Episcopi sunt, & Praesbyteris ordine praestantes facultateque praediti ordinandi, & confirmandi, non ergo tantum, ut Concilio interessent sunt creati. Vel si non uere sunt Episcopi errantulum conferunt sacros ordines, quam facultatem eis concessit Concilium Tolet. & Ispal. Quomodo poterunt Concilij ueluti Ecclesiae iudices interesse? Quare consecrantur. Demum, si Episcopus Nazaret non est uerus Episcopus, si Deo date redirent infideles ad Ecclesiam. Quomodo tunc esset alius Episcopus eligendus, & consecrandus, an uero qui antea esset Germanus Episcopus. Certè idem admittitur, sine noua consecratione, ergo uere erat Episcopus. Fufius Hierony. uel Episcopus, scribit in proprio tractatu. Et deceptus est Riorum Clypeus. q. 34. 3. scribit Caret. 2. 2. quaestione. 185. articulo. 5. Vide numer. vigesimum quartum.

11 *Episcopi non sunt a Deo instituti.* H A E R. Aliqua contra Protestantes supra dicta sunt, at quae pauca fuere, pinguiori minerua scribendum esse decreui. Nam Euc. 6. legitur, quod postquam orauit per totam noctem, cum dies factus esset, uocauit Discipulos suos, & ex illis elegerit duodecim: quos Apostolos nominauit, & Mar. 3. habetur, quod fecit duodecim, ut essent secum, & mitteret ad praedicandum. Matth. 10. Cum enumerasset duodecim Apostolos &c. Ioan. 6. Non ego uos duodecim elegerim. Quomodo illi a Christo sic & ipsi elegerunt, ac instituerunt successores & non populus. sic D. Pau. Titu & Timot. Et ad Tit. 1. scribens ait. Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas, & constituas per Ciuitates Praesbyteros, sicut & ego disposui tibi. Sotus de Iust. & iure libro 10. q. 1. articulo 4. fufius.

12 *Episcopi sunt a populo eligendi.* H A E R. Ex proxime expositis confutatur haec haeresis. Namque D. Paul. sic instruit Titum, ut eligat, qui sint Praesbyteri, hoc est Episcopi, & Act. 14. legitur, quod D. Paul. & Barnabas, in communitatibus instituerint Sacerdotes. Adhuc eorum est mittere operarios in uineam, qui sunt uinae patroni, non autem populus in Ecclesiam habet auctorita-

tem, Nemo etiam sibi hunc honorem uel patris uocatus a Deo, ut ad Heb. 5. ca. dicitur. D. Matthias post Apostolorum praesces fuit electus. Act. 1. Apostoli a Spiritu sancto iussi elegerunt, ac selegauerunt Barnabam, & Paulum, ut dicitur Act. 13. Qui & a Spiritu Sancto sunt missi. Ex veteri lege hunc morem legimus obseruatum. Nam Aaron non fuit a populo electus, sed Deus ipsum elegerit cum filiis suis. Exod. 29. Quae commisit etiam Apostolis, nempe auctoritas conficiendi corpus Christi, & absoluendi non omnibus competit, non ergo a populo sunt eligendi, quia nemo dat, quod non habet. Statuit etiam Anacl. epistola 3. Quod Episcopus eligatur a Sacerdotibus, & Clericis populi, & habetur di. 79. c. electionem. Et Concil. Laodic. Can. 12. Non fiat nisi a Metropolitano, & una cum Episcopis praevincialibus, uel sacerdotum collegio. Confutatur Haeretici hanc ministrorum institutionem. Primo. Quia Sacerdos ad hoc institutus est, ut pro populo oret. At quilibet Christianus potest hoc facere, ergo superflui sunt ministri. Dicitur ad minorem, quod quilibet potest orare, sed non in persona Ecclesiae, & ea auctoritate. Secundo, non possunt ostendere Papista: aliquem locum, ex quo deducatur eos esse sic a Deo ordinatos, ergo erit blasphemiae, & Auaritiae tantum. Tertio, sunt omnes Sacerdotes Christiani auctore D. Petro, Regale Sacerdotium, gens Sancta &c. r. 2. ergo non alii, qui specialiter ad hunc gradum eligendi. Ad secundum diximus, quod non ex uno loco tantum, sed pluribus habemus aliquos specialiter electos, & non omnium hominum equa conditio, ut etiam inferius probabo litera S. Ad tertium dico, quod D. Petrus loquitur communiter de Sacerdotibus, sicut ex D. Paul. dixit nos debere offerre hostiam uiuentem Sanctam Deo placentem, & sic omnes Christiani sunt Sacerdotes. At proprie illi tantum sunt, qui sacram Hostiam offerre possunt, ac ministrare Sacramenta. Quarto, Orige. Hom. 6. in Leuit. ait. Requiritur tamen in ordinando Sacerdote praesentia populi, ut sciant omnes, & certi sint. uerum uerba Origenis non hunc sensum habent, sed, quod populo praesente comprobentur, ne post ordinationem retractandi occasionem habeant. Quinto D. Cypria. in epistola 5. ad Clerum &

& plebem, dicit in ordinandis Clericis fratres Carissimi solemus vos ante consulere, & mores, & merita singulorum communi Consilio ponderare. Dicitur, quod intentio D. Cypri. illa eadem est, quæ Origenis. Sexto, D. Matthias, non ab Apostolis solum sed ab omni Christianorum cætu electus fuit. Respondeo, quod multa eo tempore fidelium multitudine erant permixta, quæ hodie sunt reuocata. Hoc vnum est, quia populi erant deuoti, moderati, & Ecclesiæ tantum utilitati consulebant, hodie vero contrarium euenit, sed tantum auaritiæ, simoniæ, & seditionibus est deditus, ideo non est permixtum. Septimo, temporibus Leonis populus eligebat, ergo & modo, hoc retinuit. Respondeo, eadem via, quod tunc fecerunt autoritate illis concessa, & non propria.

13 *Episcopus non refert à quo confirmetur.* H. Æ. R. E. Qui omnia confundere conantur in Ecclesiâ, id etiam tueri est eis fixum, ac animo sculptum, ut Romanæ Ecclesiæ autoritatem inficiari conentur. Et electos Episcopos à quo confirmetur non est opus attendere apud illos. Quod dictum ea ratione est hæreticum, quia Papæ dignitatem amouet, ac destruit. Contra quos sic arguo. Et prius suppono. Quod in Ecclesiâ rota potestas aliorum prælatorum de lege communi sit à Papa. Probatur primo. Apostoli alij receperunt autoritatem à Petro, ergo nunc prælati Ecclesiæ accipiunt à Romano Pont. Antecedens est Anacleri dist. 22. cap. Sacrosancta. Petro à Domino concessum est, ut reliquis alijs Apostolis præflet. Secundo, Petro tantum data sunt clauis, quæ non saluaretur, nisi ab eo aliqua esset dependentia. Multæ sunt aliæ autoritates confirmantes, hoc quæ inferius explicabuntur. Confirmatur rationibus. In omni principatu potestas ab vno, ergo & in ecclesiâ ab vno, ergo à successoribus Petri. Secundo, inter ea quæ sunt ordinata, & quæ influunt omnia ab vno dependent, ergo alij Episcopi à Papa. Tertio, de ratione hierarchiæ est actio, ergo superiores agent in inferioribus. Quarto, omnia dependent à fundamento, quæ sunt domus, ergo omnia à Petro. Quinto, vna est ecclesiâ, ergo vnum caput. Sexto, Papa mutat Episcopatus augeat, & minuatur, ergo ab eo etiam habent autoritatem. Septimo, Papa prouidet

et ecclesiâ Episcopum, ergo ab eo dependet. Octauo, Papa deponit Episcopum, ergo ab eo dependet. Nono, si inferiores prælati habent à Christo potestatem, ergo non egent ab eo confirmari. Decimo, si habent immediate à Christo, & non egent à Papa confirmari, ergo non oportet, ut mittat Legatos. Autoritatibus hoc confirmo. Photius Patriarcha Constantinopol. Ad Nicolaum I. scribit, & petit, ut ordinationes episcoporum à Pontifice Romano peterentur, cui tanquam capiti ecclesiæ Catholicæ debeantur. Anacl. epistola 3. ait, quod potestas clauium, quæ data est Sanctis à Apostolis à Christo fuit per Petrum à quo Sacerdotalis ordo cepit. Leo I. Non nisi per Petrum dedit, quicquid alijs non negauit. Marcellus Papa in epistola ad episcopos Antiochenæ prouinciæ. De Romano Pontifici. Ut inde accipiant tuitionem, & liberationem, unde acciperunt informationem, atque consecrationem. D. Antonin. 3. parte tit. 22. cap. de forma electi. Papæ, & de auth. collegij Papæ mortuo. Ait, quod à Petro data fuit autoritas ad Apostolos. Caie. est. videatur dubius, tamen. cap. 3. de Auth. Papæ dicit. Quod Petrus erat superior, quia autoritate sibi concessa via ordinaria debebat alijs conferre autoritatem, cum fuerit omnium caput. Sed præuerti gratia specialiter à Domino fuerunt. Ex quo elicitur, quæ via ordinaria Petrus autoritatem conferre debuerat. Cyrill. Alex. lib. Thefaurorū dicit, quod riuuli à fonte, rami ab arbore, ac radice pendent, sic & Concil. Ephes. statuit. D. Tho. 4. cont. Gent. Tibi dabo clauis ut ostendatur potestas Clauium per eum, ad alios deriuandâ, ac conseruandam ecclesiæ unitatem, & 4. d. 24. q. Quamuis omnibus Apostolis sit communiter potestas data ligandi, atque soluendi, tum in hac parte, ut ordo aliquis seruetur. Primo soli Petro data est, ut ostendatur, quod ab eo debeat ista potestas descendere.

Argumenta uero aduersariorum sunt. Primum. D. Cyprian. ut refertur 24. q. 1. Loquitur contra hoc. Respondeo, quod dictum Cypri. est intelligendum de potestate ordinis, non iurisdictionis, & hæc, non illa à Papa dependet. Secundo. D. Amb. 2. q. 7. Paulum equat Petro. Dicitur, quod verum merito, & Sanctitate non iurisdictione. Tertio, Paulus Petrum reprehendit. Respondeo

det Gratianus, quod non reprehendit de iurisdictione, sed de vitæ conuersatione, non de Ecclesiastica autoritate. Quarto, D. Aug. eadem q. ca. Puto. Cyprianum Petro equat. Dicitur quod comparat quo ad martyrij Coronam, non quo ad iurisdictionem. Quinto, D. Ber. ad Eug. dicit. Non ista tua potestas est à Deo sola. Soluitur eadem responsione, quod de potestate ordinis. Sexto Petrus fuit missus, ergo nec alij debent alios Episcopos confirmare. Respondeo, quod non tanquam à superioribus, sed tanquam à consultiuibus non ut Baliuus à Rege. Nam & consularij mittunt regem, quando eorum Consilio alicubi pergit, sic Petrus miserunt Apostoli consulendo, & suadendo. Septimo, Iacobus tulit sententiam de quæstione legalium Act. 15. Respondeo primo, quod Petrus uoluit ei hunc honorem deferre, tanquam pastori illius loci. Dico secundo, quod iudico, non stat pro sententia definitiua, sed iudico id est sentio. Octauo, Apostoli uoluerunt Principem suum esse Petrum, ait Clemens non ergo à Domino potestatem accepit, ergo nec alij possunt confirmare. Respondeo, quod Apostoli uoluerunt uoluntate consequenti, & acceptante non uoluntate causante ipsam autoritatem. Nono, Petrus non uocauit, nec insinuit, nec confirmauit Apostolos, ergo nec Papa debet alios. Dicitur, quod neutrum horum Apostoli à Petro acceperunt, sed autoritatem iurisdictionis. Decimo, Apostoli acceperunt à Domino iurisdictionem. Quia dictum fuit eis. Matth. 18. Quodcunque ligaueritis super terram. Et Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata. Turrecrem. capitulo 61. lib. 2. Dupliciter respondet primo, quod non ualet consequentia. Apostoli omnes immediate autoritate à Christo, ergo & alij, nã Episcopi succedunt Apostolis in sollicitudine potestatis non in modo recipiendi. Dico secundo, quod ex illis uerbis non habet quod aliqua autoritas sit data actu ipsis Apostolis tunc, sed promissa, vel insinuata dari in futurum, nam ante passionem non dedit potestatem iurisdictionis Apostolis. Nam tunc non poterant exercere. Rursus Christus, per se regebat ecclesiâ, non per Apostolos. Promissa ergo & insinuata fuit eis autoritas in posterum, & si dicant aliqui Doctores, quod tribuit exponendum est, quod tri-

bui promissit. Ad uerba uero D. Ioan. R. fideo, quod tunc non loquitur de potestate iurisdictionis, sed ordinis, sic & D. Tho. 4. d. 19. interpretatur. Undecimo, Leo dicit. Matth. 16. Tibi dabo clauis regni cælorum. Transiit in alios Apostolos ius ipsius potestatis, & ad oēs Ecclesiæ principes decreti huius constitutionis committit. R. fideo, quod hoc non contra nos, non. n. est dubium, quod habuerint oēs eam potestatem, sed à quo an mediate, an immediate à Christo. Hoc est. n. quod vertitur in dubium. Duodecimo, misit illos prædicare. Luc. 9. Ergo à Christo immediate acceperunt. R. fideo, quod non concludit, quod habuerint à Domino potestatem immediate. Decimo tertio, non legitur quod Matthias Petrus contulerit potestatem, sed tantum Act. 1. dicitur. Ostende quem elegeris. Dicitur, quod si fuerit à Domino electus, sicut & alij Apostoli, non tamen ab eo habuit immediate potestatem. Decimo quarto, D. Paul. fuit à Deo uocatus, & ut ipse scribit Gal. 2. Iacob. Cephas, & Ioan. es nihil mihi contulerunt. Huic triplicem assigno responsionem, prima quod admissio, quod Paulo aliquid contulerit immediate non sequitur, ergo omnibus alijs Apostolis. secunda est, quod loquitur D. Paul. de potestate prædicationis, non iurisdictionis. Tertio, quod Paul. etiam si à Domino accepit potestatem non tamē negatur quod à Petro postea autoritate D. Petri Paulus, & Barnabas per inspirationem Spiritus sancti missi sunt ad prædicandum. Act. 13. Sicut tangit Glo. decreti. c. Quis d. 11. Decimo quinto, Anacl. ut habetur d. 2. l. c. In nouo. Et Cyprian. 24. q. 1. c. Loquitur. Dicitur quod fuerunt pares Apostoli. His, & similib. respondetur, quod loquuntur de potestate ordinis, non iurisdictionis. Hæc ex D. Antonino ubi supra, & Turrecrem. & Turriano. Hæc discutienda erunt. Verbo Papa.

14 *Episcopus non tenetur de iure diuino personam liter residere.* E. R. Multi decepti sunt, circa hoc, quod uidebatur eis hæc tenus indissolubile, ac indeterminatum quæsitum, ad quem errorem conuincendum. Primo proferam testimonia ex sacris literis. Pasce oues meas dictum fuit Petro, & D. Paul. Act. 20. dixit. Attendite uobis, & uniuerso gregi. Et ad Titum. Reliquite Cretæ. Et Ezech. capitulo tertio. Sanguinem eius requiram de manu tua. Et capitulo 34. Vē pastoribus Israel & c. Euaristus Papa epistola 2.

non licet abesse, nisi per tres hebdomadas. Dam. epistola 4. Concil. Nicenum Can. 15. Nulli Episcopo liceat suam Ecclesiam deserere. Concil. Antioch. Can. 17. Conc. Agat. ut legitur 7. q. 1. si quis Clero. Cordic. Can. 9. 10. & 14. Concil. Sextum Generale. Can. 19. Concil. Generale Calced. Can. 7. Conc. Romæ celebratum tempore D. Siluestri. Can. 17. Concil. Generale 7. Tempore Zachariæ Papæ. Concil. Cartag. Can. 7. & 8. & Concil. Cartag. 4. Can. 1. & 14. Concil. Tollet. Concil. Sardic. c. 15. Concil. Trid. sess. 6. Decreto reformat. capitulo primo, sessione vigesima tertia. Ut etiam ista obseruentur, præcipit Pius IIII. in Bulla super hoc edita. Quæ omnia & si interpretari possint, quod non loquantur de iure diuino. Videat hic an ad mentem summorum Pontificum & Conciliorum loquatur. Namque & toto libro decimo, de Iust. & iure quæst. 31. Probat esse de iure naturali prælatorum residetia, si fuerit cura animarum annexa, de his enim loquimur. Nacl. scribit doctissime de hoc. Vide hoc eodem verbo, numero vigesimo quarto.

15 Episcopus non potest aliquos casus referuare à quibus Parochus non possit absolueri. H. Æ. R. Ex eo, quod Episcopus est supra Sacerdotem quo ad iurisdictionem hinc referuat sibi casus, à quibus, nec Curatus potest absolueri, ut statutum, ac innouatum fuit in Concilio Tridentino. sess. 14. capitulo 7. & Can. vndecimo.

16 Episcopus nulla de causa potest à residentia excusari. T. E. M. Admonet Sanctissimus Pius IIII. In Bulla, & Concil. Trid. locis citatis, quod licet aliquando Episcopo abesse à cura, & casus aliquos scribit Nacl. Primus, quod debet generali Concilio interesse. Secundus, quod si fuerit munus ad totius Christianæ Reipublicæ beneficium, & hoc expressè ponit Concil. sess. 23. Tertius si fuerit persequutio personalis, si tamen regi non noceat eius absentia recedere poterit. Quartus causa infirmitatis, vel cogatur ire ab balnea. Quintus si Papa eum in legationem mittat. Sextus, si iubet Papa ut ei semper assistat ad commoditatem fidelium. Septimus, si fiat Cardinalis & tantum remaneat commendatarius, tunc potest Romæ manere. Decernit tamen Sancta synodus, quod si charitas vrgens necessitas, debita obedientia, ac euident Ecclesiæ, vel Reipublicæ vi-

litas aliquos abesse non nunquam exigit, hæc tamen causa debent à beatissimo Romæ Pontif. aut à Metropolitano, vel eo absente suffraganeo Episcopo antiquiori resistente approbari. Hæc Concil. Trid. loco dicto. Eorum etiam absentia sit tantum ad summum per tres menses, & sit ex legitima causa, & absque detrimento. Nec tamē absint tempore aduentus. Quadragesimæ. Natiuitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, item & corporis Christi diebus, quibus refici debent oues. Vel saltem per alios Episcopalia munia exerceant. Hucusque Concilium.

17 Episcopus non potest ditionem secularem gerere. Erasmus. H. Æ. R. Vox certe digna Erasmo, qui ut sæpe solet noua excogitat, vel euigilare facit, ad Ecclesiæ blasphemias concitandas, sed videamus, quomodo fedissime erret Erasmus. Primo ex lege naturæ. Nam Melchisedech Sacerdos, ac Rex fuit, quid respondes Erasme, Moyses, fuit summus Sacerdos, Moyses inquit & Aaron in Sacerdotibus eius, Psal. 98. Nam nec tantum obtulit sacrificia, sed & Aaron & filius eius consecrauit, quæ locum adducit Anacl. Papa epistola sua tertia tom. 1. pag. 64. Sacerdos igitur fuit (ut suo loco repetam) & rebus populi moderabatur duxque erat in rebus bellicis, iudex in omni Reipublica administranda. Samuel Propheta & Sacerdos, & populi dux fuit. Apud Paganos ægyptios non nisi Reges Sacerdotes erant, Christus Dominus & si non exercuit Regiam humanam potestatem tamen se Regem esse ostendit in ingressu Hierosolymis. Et alibi dixit omnia mihi tradita sunt à patre meo, & Pilato interroganti. Regem se esse profiteretur, & summi Sacerdotes admirantes dixerunt. In qua potestate hoc facis. Voluit & hanc regiam potestatem ab ipsis incunabulis ostendere, quando Reges proidentes adorauerunt eum. Et si ergo pauperes essent Apostoli in Ecclesiâ infantia, & alijs Prophanis subiecti, Deo tamen aspirante, ut in filios sui regni æternitas demonstraretur, ut Angelus pollicitus fuerat. Regum, imo Imperatorum, & Principum, religione, ac pietate restitutum fuit, quod tyrannice occupauerant, & sese Sacerdotali ditioni dederunt, ac bona multa contulerunt. Hinc Benedictus, ne dum Episcopi, multas retinuit possessiones, vir tamen

San-

Sanctiss. & regionis nostræ Monachorum pater, & institutor, hoc & ante ipsum fecit Basilius in Oriente. Ecce itaque ex lege naturæ, scriptæ, & Euangelicæ exempla quomodo Sacerdos temporalem administrationem retinere potest.

18 Ad Episcopatum statim quispiam ac subito potest promoueri. Scandal. Non restringo summis Pontificis potestatem, sed id tantum dico non modicum scandalum Ecclesiæ afferre, si quispiam ex laicis subito promoueatur, nihil enim est tam contrarium Ecclesiasticæ disciplinæ, nihil tam ab eius legibus alienum quam è laicis ad episcopatum per saltum assumere, cum maxime parasytos, Adulatores, Curiales omni scientia orbatos, ac morum venustate. In Concilio Aurelian. Can. 9. sic definitum est. Nullus ex laicis absque annua conuersatione præmissa Episcopus ordinetur, ita ut intra anni vnus spatium à doctis, & probatis uiris disciplinis, & regulis spiritualibus plenius instratur. Concil. Sardic. cap. 3. Ne quis ex laico Episcopus efficiatur, sed per gradus potius promoueatur diffinitum est his verbis. Officius Episcopus dixit, & hoc necessarium est, ut diligentissime tractetis, si forte, aut diues, aut Scholasticus de foro, aut ex administratore Episcopus fuerit postularis, ut non prius ordinetur, nisi ante lectoris munere, & officio Diaconi, ac presbyteris fuerit functus, & ita per singulos gradus si dignus fuerit ascendat ad culmen episcopatus & inferius, sed ij, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita comprobata, omnes dixerunt placere sibi. Synodus Generalis octaua, Can. 5. Tempus necessarium explicatur scrupulose his verbis. Nullus de senatoria dignitate, vel de aliquo laicorum ordine nuper tonsus eligatur, uel suscipiatur Patriarcha, nisi secundum definitionem, quæ prolata est ab hac Sancta, & magna synodo, scilicet. Si omnem gradum ecclesiasticum transigens per definita nunc tempora irreprehensibilis inuentus extiterit, & probatus, ita ut in gradu lectorum annum compleat, in subdiaconatu duos, sitque diaconus tribus, & presbyter quatuor. Neque semel est hoc definitum, sed & Concil. Bracaren. Can. 38. & cap. 5. Decretorum Innocentij epistola 4. ad Felicem Nucernanum episcopum, cap. 3. & epistola 3. Syritij ad vniuersos orthodoxos. Ce-

lest. Papa in decreto suæ sanctionis cap. 33. & Leo Papa in suis decret. libus cap. 33. iu bent, ne quis ex laico episcopus ordinetur. Nicolaus etiam Papa ad Michaelsem Imperatorem, qui inserta est actioni Quartæ synodi Generalis octauæ, Rursus Adrianus I. In epistola, quam Constantinopolim destinauit pro venerandis imaginibus, & quoniam Photius, qui cum laicus esset Patriarchatum usurpauerat, excusare se apud Nicolaum volebat, exemplo antiquorum patrum, Nestarij atque Ambrosij in epistola 2. ad Photium hanc excusationis ansam infringit, dicens, eos patres, à Deo vitæ suæ testimonium habuisse, quo caret Photius. Non licet ergo sic per saltum, & illico ad tam dignitatem promoueri. Et si Concilium Trident. decreuit. sess. 23. cap. 9. de Reformatione. Quod episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium fuerit secum commoratus, & beneficium, quacunque fraude cessante statim re ipsa illi conferat, quanto magis de eo, qui ad apicem dignitatum uocatur, & in Apostolorum successione.

19 Episcopus non potest à Ecclesiæ bonis laicis esse concedenda. H. Æ. R. Quidam Hæretici hoc dixerunt, ut testatur Medicus. Verbo inuestitura. Contra quos est ratio. Quia Laicorum est ecclesiæ uerum non usurpare, sic statuit Paschalis Papa in epistola 2. ad Anselmum. Nicol. Sand. lib. 7. nu. 139. Hactenus ille. Impugnatur etiam, quia dāda sunt quæ Dei Deo, & quoniam seruit altari, nec de eius fructibus debet uiuere.

20 Episcopus non est in statu perfectionis. T. E. M. Qui se obligat perpetuo uiuere, & obseruare, quæ sunt perfectionis certe est in statu perfectionis. Quia promittunt animam ponere pro ouium salute. Hoc etiam ex Diuo Paul. 1. ad Timot. ultimo colligitur, nam ei præcipitur certum certam in bonæ fidei, apprehende vitam æternam in qua uocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus. Et idem epistola 2. capit. 1. Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Et ex illis, quæ ad episcopum exiguntur conuincitur hoc idem. Rursum. Nemo mittens manum suam ad aratrum debet retro respicere, ut Luc. 9. Admonet Dominus. Hoc uero tantum episcopis est concessum. Demum actio ad quam episcopus est à Deo institutus

tus hoc probat, quod est administrare facta, purgare illuminare, docere, & alia, que ad populorum salutem exiguntur. De hoc D. Tho. 2. 2. q. 185. 6.

Contra hoc est primo. Qui est in statu perfectionis debet omnibus diuitijs renunciare. Si vis perfectus esse, &c. Matth. 19. At Episcopi retinent bona temporalia. Secundo, status praelationis de se non est appetendus. At status perfectionis potest appeti, ergo illi non sunt in statu perfectionis. At respondendo, & ad primum quidem. Dico, quod sensus verborum est non quod actu renuncietur diuitijs, sed in animi preparatione, sic & illud intelligitur, si quis te percussit in unam maxillam præbe ei & alteram, & tamen Dominus à seruo percussus dixit.

Cur me percussit? sic diuitijs non sunt sic renunciantur, nam & Abraham retinuit, sed satis est secundum animi preparationem, ut ait D. Aug. & habetur d. 41. c. Quod dicit. Dico secundo, quod quæ possidet Episcopus non sunt sua sed ecclesie bona, unde non potest testari, nec alienare. Dicitur vero Domini est de adol. escente, qui propria appropriata retinebat, quibus post terga relicta habet instrumentum ad perfectionem magis promptum. Ad secundum, dico ut ex superioribus deduxi. Appetere episcopatum ratione celsitudinis, & perfectionis alia, & alia ratione consideranda sunt. Namque primo modo presumptuosum est. Ideo redarguit matrem filiorum Zebedei. Potestis bibere calicem. Et Matth. 2. Alios Discipulos primatum querentibus. Principes gentium dominantur eorum. At statum illum pro salute plebis, ac ecclesie, ut bonum opus est, licet appetere, ut dixit D. Paul. Bonum opus desiderat. Tertio, dixit Dominus. Nolite possidere neque aurum, neque &c. At Episcopi retinent. Hanc Domini sententiam in sequenti exponemus. §.

21 *Episcopo non licet aliquid proprium possidere.*
T E M. Non solum, quæ suæ sunt Ecclesie potest Episcopus retinere, sed etiam propria, quæ ei paterna hereditate proueniunt. Nam non tenetur aliquis actu ad bona superogationis, sed satis est secundum animi preparationem. Beati pauperes Spiritu &c. & sat est, ut homo sit paratus si opus fuerit omnia dimittere, vel distribuere, vel facere, quæ alijs sunt necessaria. Nec enim perfectio Christiana consistit in paupertate,

sed est via ad illam, & magis per eam ab dicationem homo consequitur beatitudinem. Nec enim mihi ipsi persuadere unquam potui, nec possum, ut tot Sancti bona recepissent, si iniquum est. Et D. Siluester à Constantino, imò D. Thomas Cantuarien. requirebat bona suæ ecclesie. Et quia multa verbo Clerici diximus, & verbo Apostoli. Satis erit hoc loci eam sententiam iterum exponere quæ Dominus præcipit Apostolis dicens. Nolite possidere aurum &c. Quæ exponit D. Hieronym. mystice id est predicatores non immittantur principaliter sapientie, & eloquentie humane D. Aug. vero ait, quod non iubendo dixit, sed permitiendo, permittit enim ire sine baculo. D. Chris. interpretatur, quo ad illos, qui missi sunt ad prædicandum Iudæis, ut alij in citarentur per hoc. Non tamen sequi tenentur Episcopi, nam D. Paulus accepit ab alijs ecclesijs stipendium, quando prædicabat. secundo. Corint. 11. Licebit ergo propria possidere.

22 *Episcopatum quilibet recusare potest.* T E M. Si quilibet pro sua libertate Episcopatum uellet, ac posset renuere, tunc nec alijs seruire uellet. Rursus posset quisquam nolle suo superiori obedire. Quando ergo non subsunt legitima impedimenta, recusare non potest, & si illa sunt indispensabilia licite non tenetur parere. Hinc apparet, quo modo teneat votum de non suscipere Episcopatum, nam si hoc emisit, quia est indignus potest uouere, at non potest, ut sic refutet obedire superiori, & quando imminet necessitas. D. Tho. 2. 2. artic. 2. & summissæ.

23 *Episcopatus nunquam licite potest renunciari.*
T E M. Quemadmodum non licet antequam quisquam fiat Episcopus recusare, sed iustis de causis non inconuenit refutare, sic nec absolute aliquis potest renunciare, sed in aliquibus casibus. Primo si simoniacè acquisiuit, si sit homicida, si senex, si infirmus, ignorans, bigamus, uel irregularis. Ex parte subditorum refutare poterit, quando non potest illis proficere, & quando sine causa scandalizantur. Tunc enim ut cæci dimittendi sunt. Sinite illos cæci sunt. Solum tamen Papæ hæc reseruat facultas dispensandi, in his, qui sunt obligati. Aduertit etiam Caiet. quod ratione scædali non debet semper cedere, ut de Diuo Tho.

Tho. Cantuariensi legitur art. 4.

24 *Episcopo ob persecutionem personalem, non licet fugere ex una ciuitate in aliam, quam de causa.* Decipiuntur, qui hoc tueri conantur. Nam & Apostoli fugerunt, & Dominus dixit. Fugite in aliam. Matt. 10. Hæc tamen sunt grano salis exponenda, nempe, quando est cum detrimento populi non licet, quæ tenetur ad spiritualem animarum salutem potius quam propriam uitam saluare. Tenetur etiam prouidere, alias si lupus rapit, & dispergit oues, suæ erit culpa, & qui fugit tyrannum, Mercennarius est. Hic etiam Caiet. docet, quod cum quilibet Pastor teneatur de iure diuino residere, quia à Dño est cura imposita, & quia sine sacramentis, & doctrina fidei nemo potest saluari, hinc Episcopus tenetur residere. Nec satis est, quod per alios faciat. Nam Dominus dixit. Pasce non fac pascere. Per accidens etiam est de Episcopis titularibus, quia in manibus infidelium est Ecclesia, & nauis est destructa. Addit etiam, quod hoc præceptum affirmatiuum ad residendum obligat ad semper gratia materia, quia potest quolibet tempore euenire, ut populus egeat ideo paratus sit. Qui præest, in sollicitudine. Excusatur ergo à residentia ob persecutionem, quando non est cum damno Ecclesie, si uero uita pastoris, ac gregis salus tueri potest, fugiat. Excusatur quando cogitur ob infirmitatem mutare aerem, uel ire ad balnea, nisi Ecclesie si patiatur periculum, tunc enim sustinenda est egritudo usque ad mortem inclusiua. Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Excusatur ex negotio, quando illud pertinet ad totam Ecclesiam, uel est in Ecclesie beneficium. Nam pars est propter totum, & negotia proprie Ecclesie tractare munus est Episcopi. Quo ad negotia, uero (ut res sit magis euidens) obseruandum, quod negotium non exigit necessario personam Episcopi, puta ut sit secretarius Rom. Pont. aut Auditor Camere, non excusatur à residentia, sed excusatur si synodo oportet interesse. Nec excusatur si dicat residere Romæ, & sic dicor ubique residere. Excusantur si sunt legati pro re spirituali, at non si pro re temporali. Nam nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. Excusari non possunt Cardinales à residentia, si sint Episcopi, imò apud Caiet. sunt incompati- biles, quæquid sit de consuetudine, seu abusione

hoc etiam dicit Panoem. Excusari non potest, qui abest, propter temporale alterius Ecclesie, quia spirituale proponitur temporali bono. Excusatur quando melius, uel æquè bene pascitur populus à persona absente tunc potest abesse, tales sunt Cardinales sex, qui sunt Romæ residentes. Tunc etiam unus possit plures Ecclesias habere, quando deficit idoneus, hoc enim est per accidens, ideo tunc potest per Episcopum titularem gubernari. Tñ per se non excusatur à residentia et quod commode possit per alium gubernari, quia res personalis est; nã nec alius potest soluere horas Canonicas, pro alio. De hoc scripsimus sup. Caiet. ar. 5.

25 *Episcopus non peccat si male dispensat bona Ecclesie.* T E M. Ille fidelis seruus, & prudens, qui non dissipat, nec male dispensat bona Ecclesie, nec peccat etiam si pro fabrica Ecclesie dispensat, & non largitur pauperibus, sic Salomon fecit, ut dicitur 12. q. 2. Bona etiam Ecclesie in quatuor partes debent diuidi, pro fabrica, pro pauperibus, pro se, & pro clericis, & si alijs donat tenetur restituere. Hæc tamen accipienda sunt pro rebus Ecclesie, non de suis, quarum est Dominus. Aduertit etiam Caiet. quod quando mensa, & Ecclesia tenuis est, non tenetur, sed quando est diues, item quando fabrica non multum eget, debet pauperibus elargiri, si sit necessitas, nec illa iura sunt per consuetudinem abrogata, ea enim D. Aug. obseruabat, consuetudo. n. quam hodie obseruant est potius abusus quæ consuetudo, ideo nec excusantur, nisi à quota. & dicit Caiet. & illud ius tenebat pro antiqua consuetudine, quæ clerici uiuebant simul. Si et Episcopus dissipat partes pauperum tenetur restituere, sicut & domini temporales. Tenetur et dare pauperibus non ut ditiores fiant, sed ut non indigeant. Nec tñ potest augere redditus Ecclesie, ita ut puellæ nobiles indigeant, ac patiantur. Ex art. 7. D. Antonius. 3. par. titu. 21. scribit, quod peccat mortaliter, si non diuidit in quatuor illas partes. Vna sit Episcopi. Alia clericorum seruientium. Tertia, pro fabrica Ecclesie. Quarta, detur pauperibus.

26 *Episcopus ex religione assumptus, tenetur ad illas regulares obseruantias, sicut prius Doctores & si in aliquibus conueniunt differunt tamen.* Conueniunt, quod non tenetur Episcopus ad illas, quæ impediunt

Pontificale officium. Rursum, quaedam sunt custodientes Pontificiam dignitatem, quaedam repugnant, quaedam sunt neutra. Primi generis sunt silentium, solitudo, & alia, quae dissonant, sunt habere focium ex ordine tanquam focium, bibere cum duabus maribus, & sedendo. Quedam non impediunt, ut comedere carnes &c. Potest in casu comedere, nam fount episcopalem dignitatem. At quando non, ut in die Natiuitatis Domini si in die Veneris venerit. De hoc tamen Caieta, quolib. 6. q. 16. contrarium tenet quod potest comedere. Quo ad censuras vero non est amplius subditus, sed superior. Scribit & Viguerius.

27. Episcopus potest ducere uxorem. H. A. E. R. E. Non tantum contendunt haeretici, quod Episcopus potest ducere uxorem, sed quod debet. & probant ex verbis Apostoli ad Timotheum 1. c. 3. a. Oportet Episcopum vnius uxoris virum, sed grauissima aberrant, & elapsis fuerunt in causa, ut Archiepiscopus Colonienfis duxerat uxorem a fide Catholica apostatando, qui merito a Religiosis suis canonicis eiectione alicuius constituerunt, ac elegerunt ingenti gaudio, & leticia totius Christianae Republicae. Mentiantur vero affirmantes nemini nisi uxorato licere esse Episcopum. Hoc vero euenit eis, quia tantum litterae corticem attendunt, & non percipiunt sensum. Nam si nolisset Apostolus Episcopos esse uxoratos, utique prius ipse uxorem duxisset, nec ceteros ad virginitatem adhortaretur. Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum. 1. Cor. 7. Rursum, sicut Timotheum circumcidit, ut faceret Episcopum sic & uxorem accipere iussisset. D. Ioann. Euangelista esset redarguendus, qui uxorem reliquit. Sensus ergo D. Pauli est, quae assignant Christo. & Ambrosio hic. vti necessitas cogit eligendum esse Episcopum uxoratum, ille tantum assumatur, qui vnicam habuit uxorem, & non qui ad secundas nuptias transiit, quia talis non caret signo in continentia. D. Hieronymus etiam addit, quod si cogit necessitas, ut uxoratus eligatur in posterum relinquit uxorem, ac domum patris remittat exemplo Moysis, qui ingressurus ad Pharaonem, secum quae habebat uxorem domum patris reliquit. sic etiam scribit D. Hieronymus in Apologia pro libris aduersus Iouin. Episcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui,

aut certe post Sacerdotium in aeternum praedici. hic etiam Germanus sensus verborum D. Pauli. 1. Cor. 7. Qui habent uxores, sint tanquam non habentes. At de his verbis, Castitas satis scripsimus.

28. Episcoporum dignitas non est supra omnes alios Centuriatores. H. A. E. R. O miseris Germanique populos, quod deteriores sunt post baptismum, ac Christi fide exorta, ac ab eis recepta, quam fuerint populi infideles, & Gentilium. Nam Gentiles, qui tantopere suos falsos Sacerdotes venerantur, simulata sanctitatem, ac Religionem representantes, & quanto iustius est, nos, quorum fides clarissima est, & spes vera, qui promissum sempiternum expectamus per eos, qui nobis praesunt honorem Deo deferre, ita ut Episcopos Domini arbitremur. Hae Clem. li. 2. constit. c. 23. Praecipit Apostolus ad Hebraeos, c. 13. Obedite praepositis vestris, & subiacete eis. ipsi enim per uigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Nec dixit de magistratibus seculi, de quibus scripsit in epi. ad Romanos, c. 13. Omnis auctoritas potestatis sublimioribus addita sit, quo loco principes uocat potestates. Spirituales uero uocauit praepositos, ipsi enim exemplo debent praeesse. Ideo D. Paulus ad Timotheum. Esto tu exemplum in uerbis, & conversatione in charitate, & fide, & castitate. 1. Timo. 4. Sic & B. Petrus ait. Facti formae gregis, nempe faciendo prius, quod a subditis requirunt ut faciant. 2. Pet. c. 5. Et debent cum Gedeone dicere. Iud. 7. Quod me uiuidebitis facere, haec agite. Episcopi sunt, qui Sacramenta administrant, quae omnia D. Paulus 2. Timo. 1. uocat depositum. Ipsi sunt fideles dispensatores, quos Dominus constituit super familiam suam. Hoc euoluit Dominus, quando dixit. Quae dicunt seruate, & facite, quia sedent super cathedram Moysi, Episcopi enim sunt nostri Moyses, & Aaron, sicut enim in ueteri hierarchia erant primus & summus in Sacerdotibus, ita sunt primus & summus in noua. Clem. scr. D. Petrum dixisse in ordinatione Zachari. Audite inquit Episcopum uestrum, & ne pigeat omnem honorem ei deferre, non ignaros, quod eis praestatis Christo praestari. Idem Clem. lib. 2. constit. c. 34. dicit. Si de parente secundum carnem, ait Diuina scriptura. Honora patrem tuum, & matrem ut beneficiis, & quae maledixerit patri, aut matri morte moriatur, quanto magis de patribus spiritualibus, uerbi Dei moneamur honore,

honore, & charitate eos prosequi, ut beneficos, & nostros ad Deum legatos, &c. Hae Clem. Qui etiam dicit. Docuisse B. Petrum. Cunctorum Sacerdotum vitam superioris, Sanctioremque, atque discretam, a secularibus, & laicis omnibus esse, & spirituales quosque, ac Sacerdotes super carnales, atque laicos semper constituendos docebat. Hunc sequutus est Anacl. episto. 1. Omnis inquit oppressus, liberum Sacerdotum, si inuenerit appeller iudicium, & a nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur, & liberetur. Potestas ergo spiritualis superior sit temporalis, utraque tamen est in Ecclesia, ut Nicolaus I. scribit Michaeli Imperatori. Si ergo Gentiles suos, Iudaei ei, quare nos illis digniores, non debemus omni honore prosequi? Centuriatores uero peiores longe sunt, Core Darani, & Abiron, qui Num. 16. dixerunt. Sufficiat uobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus, cur eleuamini super populum Domini. Aruos Coritae superbi, impij, seditios accusatis Sacerdotes. illi dixerunt. Omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus. uos uero dicitis, non est distinctio laicorum & Sacerdotum in sanctitate, quia omnes in scriptura dicitur Sancti. Illi dixerunt, Cur eleuamini super populum Domini? Vos dicitis. Episcopi, & Sacerdotes non sunt super Principes & magistratus. Oculos ergo iam aperire tempus est Germani, & Sacerdotum dignitatem uenerari. Quae temporalis, ac Regiam superat, ueluti aurum argenteam. Turrian. li. 2. c. 9. Concil. Trif. sess. 24. de reformatione. c. 1. in prin. & sess. 25. de reformatione. c. 17.

Quae de Episcopis sancta fuerint.

Episcopus a duobus, uel tribus Episcopis ordinatur. Canon 1. Apostolorum. & Anacl. Papa, epist. 2. & h. dist. 75. c. ordinationes. Episcopus non potest uxorem propriam accipere. Can. 6. Apost. & Concil. Arelat. c. 21. Episcopus ad commune beneficium, ex una transfertur in aliam ciuitatem. Can. Apostolorum 14. & Anthemus Papa. & habetur. cauf. 7. q. 1. Mutationes Episcopi. Episcopus laico, per uirum, fornicator deponitur. Can. Apost. 25. Episcopus non potest percutere, quia nec Dominus percussit. Can. Apost. 28. Episcopus, non potest in aliena Prouincia or-

dinare. Can. Apostolorum 36. Concil. Arelat. Can. 13. Episcopus, qui non receperint Clerici communicatione priuentur. Can. Apost. 37. Concil. Ant. c. 18. Episcopis non licet parentibus bona Ecclesiae dare. Cano. Apostol. 39. & Can. 75. sed si sunt pauperes, administret illis. Episcopus possidere potest bona Ecclesiae. Can. Apostol. 41. & habetur 1. 2. quaestione Praecipimus. Episcopus deseruiens ebrietati, si non desinit, communicatione priuetur. Can. Apost. 42. Similiter presbyter, diaconus, subdiaconus, lector, & cantor. Can. Apost. 43. Episcopus uirarius deponatur. Can. Apostolorum 434. Episcopus non potest cum haereticis orare. Can. Apost. 45. Episcopus, qui non alit alios, deponitur. Can. Apost. 57. Episcopus ab Episcopo, & Synodo puniendus, si est accusatus. Can. Apost. 73. Anacl. epist. 2. Episcopus esse potest orulo defectus, & optato cruore. Can. Apost. 78. Episcopus publicis administrationibus, non se intromittat. Can. Apost. 81. Episcopus uacans militiae deponitur, item presbyter, & diaconus. Canon Apostolorum 82. Episcopus potest eligi a Sacerdotibus, & clericis populi. Anacl. epist. 2. & dist. 79. c. electionem. Episcopi a Domino instituti. Anacl. epist. 3. Episcopus residere tenetur. Euaristus epist. 2. Nec licet abesse, nisi per tres ebdomadas, Concil. Sandic. cap. 15. Dam. Papa epistola quarta. Episcopus a Domino habet potestatem. Urbanus epist. 1. & habetur cauf. 11. c. Quibus Episcopi. Episcopi sententia etiam iniusta timenda est. Urbanus Papa. Episcopus sine licentia Metropolitanum ordinari non potest. Concil. Arelat. c. 6. Concil. Antioch. can. 9. & habetur dist. 85. cap. Episcopus non est. Concil. Cartag. secundum. capit. 12. & Hilarius Papa. Episcopus non potest eligere successorem. Concil. Antioch. Cano. 23. & habetur octa uo, quaestio. prima. Episcopus non liceat. Hilarius Papa. Episcopus non potest ex

una in aliam ciuitatem mutari. Concil. Antioch. cano. 22. & Concil. Sardic. cau. 1. & 2. & habetur 7. q. 1. Episcopum. & 9. q. 2. Episcopum non debere. & dist. 8. mala consuetudo. Concil. Cartagin. Tertium. cap. 38. & habetur de cons. dist. 4. Non licet fieri. Concil. Cartag. quartum. c. 27. & habetur 7. q. prima. Episcopus de loco. Hilarius Papa. Pelagius II. epist. 2.

Episcopus uigilans sit contra hereticos. Concil. Miluit. vigesimoquarto, & vigesimoquinto.

Episcopus an testari possit. Concil. Agat. cap. 34. & habetur. cau. 12. quast. 5. cap. si episcopus.

Hæc de Episcopis ex antiquis Decretis, ac Conciliis collegimus. De quibus alia in Tridentino.

39 *Episcopatum licet nã quærere pro se? Diximus, qua ratione sine crimine quisque possit appetere. Nunc ex Caiet. hoc alterum dilucidemus, quomodo possit iuste quærere pro se. ex præmissis firmiter principium proposui. Quod quærere curam animarum regulariter, & simpliciter est præsumptuosum. Secundum dictum. In casu Ecclesiæ licet petere. Quod erit, quando euidentissimi me candidat, quod si ego non obtineo, res Ecclesiæ male se habebunt. Hinc Esaias purgatum se uidens dixit. Ecce ego mitte me. Tertium dictum. Quando talia Ecclesiæ beneficia, Episcopatus, Archiepiscopatus, non dantur, nisi petentibus, non est præsumptuosum petere, si dignum se iudicat, & saluti prodesse erit animus. Quando uero D. Aug. Greg. D. Tho. & alii damnant qui Episcopatum quærunt, quid simpliciter, ac secundum se eueniat attendunt, & non ioquantur in casu. Hæc Caiet. sententia confirmatur ex consuetudine. Nam multi quærunt beneficia curata, & post examinationes admittuntur, & quisque sine hoc, quod ad examen uacetur, examinari petit. Hæc ad mentem Caietani in quodlibetis. Quæ tamen oppugnantur à Spineo. At quia res non est de fide, sat sit hoc dixisse.*

Epistola.

Epistola ad Hæbreos non est Canonica. Marcio. Tati anus. Acrius. Arrius. Arriomantius.

Anabatistæ. Hæc R. Non uerentur heretici affirmare, Ecclesiam per annos mille & quingentos esse in hunc errorem uersatam, & tamen D. Hieron. ad Dardanum scribens existimauit esse authoritatis, quia longus Ecclesiæ usus recepit. Est ergo canonica hæc epistola, ut Innocentius Primus. Gelasius, & Eugenius Quartus suis Decretis confirmarunt. Est canonica, quia hæc sacra Concilia Niuenum, ut Authos est D. Thomas in suis com. Cartag. tertium. cap. 47. Laodic. can. 59. Arausicanum, Florent. & Tridentinum, approbarunt ut canonicam. Est canonica, quia tam Græci patres quam Latini uno solo Hierony. excepto, qui dubius est, hoc affirmant. Origenes, ut refert Euseb. lib. 6. Eccl. hist. ca. 13. Ego dico (ait) quod ipsa est manifestissima Pauli Apostoli, & semper omnes antiqui maiores nostri eam, ut Pauli Apostoli susceperunt, & opinio usque ad nos peruenit, quod sermo eius est Græco sermone compositus, uel per Clementem Romanum Urbis Episcopum, uel per Lucam. Clem. Alexand. apud Euseb. li. 5. cap. 11. Manifeste est Pauli, scripta quidem in Hebræo sermone tanquam Hebræis, sed à Luca in Græcum interpretata. Euseb. quoque, lib. 3. Eccl. hist. cap. 38. dicit Clem. Rom. Pont. Vsum esse testimonii huius epistolæ. & cap. 3. eiusdem libri Pauli manifeste 14 sunt epistolæ. Athan. in Epist. ad Episcopos Aphricanos. & lib. 12. de fide Trinitatis. Cyrill. 12. libro Theaurorum, cap. 9. Christi infinitis prope locis. Latini Patres etiã eam receperunt. D. Amb. super Beati immaculati in uia serm. octauo. & cap. octauo de ijs, qui mysteriis initiantur. D. August. 2. de Doctr. Christi. cap. octauo. D. Gregor. quinto moral. capit. tertio. D. Thom. & alii Catholici. Quid moror mille quingentos ab hinc annos Ecclesia legit hanc nomine D. Pauli Apostoli, & audemus modo in dubium uertere, quod Patres sua auctoritate proponunt, & negare, quod est tot Conciliis disputatum, & statutum.

2 *Epistola ad Hæbreos non est Diuini Pauli.* Lutherus. Erasmus. Caluinus. Hæreticum est, non tantum temerarium, Epistolam ad Hæbreos ne dum excludere, sed dubitare de eius auctore, quam Pauli fuisse ex superioribus testimoniis comprobatur. & Conc. Ephes. & oēs Græci scriptores

cuma

eum esse D. Pauli scribit D. Hieronym. ad Dardanum. Et Gelasius cum Concilio septuaginta Episcoporum, ut dicit D. Greg. quinto lib. moral. capit. tertio, Innocent. Eugea. Concilia D. Pauli esse statuerunt. Miror de Caietano viro peritissimo, qui nouitates sequens pro certo arbitratur non esse D. Pauli, & innotuit authoritati Diuini Hieronymi, qui dubius est hac in re. Hoc etiam testimonio Diu. Petri corroboratur, qui 2. ad Hæbreos, & ipse scribens, dicit capit. tertio, Sicut & charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis. Rufus dicit, capitulo 13. Ut pro illo orent, ut reuertatur ad eos possit, & dicit. Amplius deprecor uos hoc facere, quo celerius uobis reuertatur. Quæ de Clem. accipi non possunt, qui nunquam fuit inter Hebræos. Meminit etiam de uinculis, iuxta Græcam editionem, capit. decimo. Adhuc ex fine conuincitur. Nam claudit eo modo, quo Diuus Paulus uti solet. Gratia Domini Nostri I E S V Christi, cum omnibus uobis. Amen. Hunc uero esse Diuini Pauli morem testatur scribens. secun. Thessalo. ultimo. Salutatio (inquiens) mea manu Pauli, quod signum in omni Epistola scribo. Domini Nostri I E S V Christi, cum omnibus uobis. Amen. Demum, si ardens tantus est amor Diuini Pauli pro salute animarum, ita ut optaret Anathema esse pro fratribus, ut scribit Romanis, cap. nono. Et conabatur, ut aliquos saluos faceret ex illis, ut cap. undecimo, ad Rom. dicit, quomodo nunquam scripsit, & si scripsit, quare non deuenit ad manus nostras, sicut alix episto. & si peruenit, quare non erit ista, quam recipit Ecclesia? Diuus Dionys. eius discipulus, eam nomine Pauli citat. & Clemes Corinthijs scribens. Orig. Psalm. primo, de hac epistola dicit. Quamuis nonnulli de ea quæ ad Hæbreos scripta est dubitauerint, pro eo, quod non uideatur in ea seruari illa eius sententia, quam de se ipso pronunciat dicens, se imperium esse sermone, sed ego dico, sicut mihi à maioribus meis traditum est, quia manifestissime Pauli est, & semper omnes antiqui maiores nostri, ita eam, ut Pauli Apostoli receperunt. Et cui non sufficiunt ista patrum testimonia est totius Ecclesiæ constitutum, in Concilio Trid. innouatum.

Obiectiones Hæreticorum quod non sit Canonica.

Primo, hæc Epistola fauet Arrianis, quia dicit filium minorem patre, quia est figura substantiæ eius, & etiam, quod non sit genitus, sed factus, quia tanto melior Angelis effectus. uel factus. Si ergo factus, non est genitus, & sic nec Deus. Secundo fauet heresi Nouatianorum. dicens, cap. 10. Non possunt peccatores per penitentiam renouari. quod est crudele dictum, ac ad desperationem conducens. Hæc ex Philastro, quæ sunt antiquorum hereticorum obiectiones. Tertio, detorquet Christum esse filium Dei. ex illo testimonio 2. Reg. 7. Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium. Quarto, dicit fuisse in arca mannam, quæ pluit in deserto, & uirgam Aaron, quæ fundauerat, & tamen non erat aliud, nisi duæ tabule lapideæ, quas posuerat in ea Moses in Orebus, quando pepigit fadus cum in filiis Israel, cum egredieretur de terra Ægypti. Quinto, antiqui Doctores Tertullianus, Cyprianus, Lactantius, nunquam eius testimonio uti sunt. Imò D. Hieronym. dicit. Quod Latina consuetudo, non recepit. super Esa. cap. 6. & in si. c. 8.

Solutio obiectionum.

Doctores alij ante nos omnes has dubietates remouent. Et primam quidem, ex eodem soluitur. Nam inferius dicit. Christum esse à Deo patre genitum, ut tertia obiectione tangit, hinc deduco, quod illis uerbis non negat Christum esse filium æqualem, sed per splendorem ostendit essentiam unitatem, quia filius est patri coeternus, non secus splendor luci. & per figuram naturæ æqualitatem, quia neque suppositum figura excedit, neque ab eo exceditur. sic nec pater filium, nec filius Patrem. Ad secundum dico, quod non tollit penitentiam sed dignitatem gloriosius enim est, ac felicius non cadere, id ad illum gradum reuouari dicit impossibile, sicut & ille, qui perdidit decorem uirginitatis, impossibile est amplius in corpore renouari, sic amissa pristina iustitiæ dignitate renouari non potest, ut cum de penitentia erit sermo demonstrabo. Ad tertium dico, quod multa, quæ secundum litteram de antiquis dicta sunt, secundum spiritum, & perfectam ueritatem eueniunt Christo.

X 3 Ad

Ad tertium dico cum Theophilacto, quod à Gamalielè instructus sciebat D. Paulus, longo post tempore fuisse ea omnia in arca clausa, tum tempore Hierem. Ad quartum dico, quod falsum est. Nam patres, nedum illi verum, & concilia receperunt. Clemens epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini assumit ea verba, quæ habentur, 1. 1. capit. Sine fide impossibile est placere Deo. Evaristus Primus, epist. 2. ex 4. cap. citat. Non est ulla creatura inuisibilis respectu eius, omnia nuda & c. Ignatius Pontifex, epist. 1. ad omnes Fideles vsurpat ex 2. ca. In eo enim, in quo passus est ipse, & tentatus, & c. Sed quid de mens in re manifestissima moror? Quorsum alia testimonia afferre. De D. Hieronymo, vero dicto, non curamus, nam quid detrimenti nobis enascitur, quod eo tempore multitudo plebis pro Canonica non reciperet, quando Doctores & Ecclesia pro authentica venerabatur.

Obiectiones, quod non sit D. Pauli.

Secundi erroris Authores, sic ostendunt, non esse D. Pauli epistolam, sed Lucæ, vel Barnabæ, vel cuiuscunque alterius. Primo, ex Philastro, sic arguitur. Stylus non est similis ei, quo utitur D. Pau. nam ipse de se loquitur. Non ueni ad uos in sublimitate sermonis. Corint. p. 1. ergo non erit D. Pauli, quia fauenda est. Secundo Melchisedech interpretatur Rex Iustitiæ, si Hæbreis scribit. cap. 7. ad quid sic exponere, eo magis, quod est nugatio. Tertio, non proponitur nomen, ut facit in aliis epistolis. ergo non erit sua. Quarto, cap. secundo, dicit illum esse, qui audierunt à Domino, & tamen Galat. primo, dicit, se neque per hominem, neque per Angelum, sed per reuelationem IESU Christi, nihil Apostolis conferentibus. Quinto, in ult. cap. D. scribit se cito reuersurum, at si appellauerat, quomodo promittit se cito reuersurum, unde paulo ante timore mortis fugeret. Sexto, illud testimonium, ex Psal. secundo. Quod scribitur, cap. 2. Filius meus es tu. D. Pau. exponit ad probandam Christi resurrectionem. Act. 13. ergo non sibi constat. Septimo, Gaius Doctor celeberrimus inter Græcos, ut testatur Euseb. li. 6. cap. 16. reicit ab epist. D. Pauli. D. Hierony. etiam, ergo non erit. Nam Gelasius dicit, quæ D. Hier. refellit,

Ecclesia reprobatur. Octauo, cuius sit non refert ut D. Hieron. ad Dardanum dicit, ergo ad quid tam diligenter perscrutari. Nono, confundit pactum cum testamento, & dicit esse uetus testamentum sanguine confirmatum. capit. 9. Confundit pactum, cum testamento, & dicit esse uetus testamentum sanguine confirmatum, cap. 9. & adducit uerba Moysis. Exod. 24. ubi non de testamento, sed de pacto loquitur.

Hæc ergo nostrum est soluere. Et primum quidem. Negatur ex stylo probari posse, imo uero ex eius facundia demonstratur esse D. Pauli. Nam quis unquam natorum fuit, qui elegantiori oratione non scribat, ac loquatur proprio, quam externo, sic & D. Pau. quia Hæbreis Hebraice scripsit, est se ipso elegantior, & ea omnia in Græcum sermonem eloquentius traducta fuere, ut dicit Origenes Psalm. secundo. Ad secundum dico, quod quæ annotauit aliquis in imagine, librarius posuit in textu, vel quod erant forte uerba Caldaica, uel Siria ca, id Apostolus apposuit eorum interpretationem. ut Golgota, & Epheta. Dicitur tertio, quia fuit ab alio interprete insertum, sicut in Genesi, & Exodo legitur, quod Benoni, & Beniamin, & Phasæ, quorum primum septuaginta uerterunt filium doloris mei. Secundum filium dexteræ. Tertium transfugum Domini. sic & de Melchisedech. Ad tertium, quod taceat nomen prudentissimè factum ab eo puto. Primo, quia erat odiosum, quod ille qui erat ex circumcissione se nominaret gentium Apostolum. Et etiam ob humilitatem, quia nimis superbiebant Iudæi, ideo non uult se vocare Apostolum, nec alio nomine, hoc enim omnes obseruant, quod non eodem ordine omnibus, scribunt. Ut ergo libentius, quæ in epistola dicebantur expenderent subtrahit proprium nomen. Quod & D. Ioann. obseruauit in sua epistola. Ad quartum, quod idem Apostolus dicit Galatis, ca. secundo, Se cum Apostolis contulisse Euangelium, quod gentibus prædicauerat, ne forte in vacuum curreret & c. Ad quintum dicitur primo, quod Dei spiritu monitus cito reuertitur, eo maxime quod biennium complauerat Romæ. Dico secundo, iam sedata erat Iudæorum inuidia, vel si non erat sperabat à Cesare tute posse reuerti. Ad sextum dicitur, quod illius Psalmi expositio non

non pertinet ad Christi resurrectionem, sed utramque eius natiuitatem, de qua in eadem concione loquutus fuerat, & à Ioâ. tanquam Messiam ostensum. Ad septimum dicitur, quod D. Hier. loquitur ex communi uulgi opin. Licet etiam aliqui dubitauerint eo tempore, tamen hodie res discussa est. Gelasius uero loquitur, non de approbatione librorum canonicorum, quandoquidem recipit, quos reijcit Hier. sed loquitur, quod ad ea, quæ Hier. contra hæreticos, & illos damnat Gelasius, quos Hiero. consultauerat. Ad octauum dicitur, quod multum refert nomen authoris, nam multi Codices ab ipsa Ecclesia reiecti sunt, quia non creditur illorum Authorum fuisse, quorum nomine feruntur, & qui fallit in uno, in alio fallere posse creditur. Ad nonum dicitur, quod apud Latinos significat interdum pactum, & promissionem. Ut illud noui & æterni testamenti. & D. Pau. noui testamenti mediator, ad Hæb. 9. Dicitur uero Exodi testamentum etiam significat, ut c. 24. & Hier. 31. & sic ad testamentum significandum ponitur. Imò uero 70. Interpretæ Berit Hebraicæ pro testamento interpretantur, & D. Hier. Malach. 7. ca. Et hæc pro defensione huius epist. dicta sunt, & c. De quibus apud Patres locis citatis, & Canum, li. 2. c. 5. & c. 71. & Michael. de Medina, de restra in Deum fide. li. 6. c. 25. & Oeconomium li. 4. partitionum Theologicarum. & Six. Bibli. sanct. lib. 7. hæref. 8.

Equalitas.

Equales non sunt diuina persona. Arrius. Hæc. Natura una, & eadem est, in Diuinis. ac Sanctissima Trinitate, ac per hoc nihil erit perfectionis in una, quæ alteri non conueniat. Hoc dixit Athan. in Symbolo. Totæ tres personæ, coeternæ sibi sunt, & coequalles. Equalitas etiam (ne in æquiuocum incidamus) dicitur multifariam. Primo, quæ sunt æque perfectæ. Secundo sicut numeri tres, & tres sunt æquales, quia nihil est in uno, quod non sit in alio. Tertio dux albedines æque extense sunt æquales, quamuis una sit in maiori subiecto quam alia secundum extensionem. Quarto, quando unum extensum non excedit, neque ab alio exceditur. In æquale etiam tot modis dicitur. Primo modo æqualitatis Diuinæ personæ sunt æquales, quia æque perfectæ, neque una

est alia perfectior. sunt æquales etiam secundum potentiam, nam quicquid factibile est ab una persona ad extra, & ab alia est factibile. & omnem potestatem equalè omnibus personis tribuunt Sancti. Alijs uero modis Diuinæ personæ non sunt æquales, quia nec extense. D. Tho. 1. par. q. 2. 2. Bon. 1. dist. 9. q. 3. Card. Camer. 1. q. 10. art. 1. & Biel 1. dist. 19. q. 1. De his uerbo Personæ.

Error.

Error est iudicium falsum qui esse poterit in intellectu practico, & speculatio, & error circa principia speculatiua, & practabilia grauissimus est. & in applicatione ad particulare, & propter passionem, contingit errare, & circa finem in prosequendo. Vel ut ait D. Aug. errare, est uerum pro falso putare. Et error dupliciter fugi potest, primo ne consensus præbeamus. Secundo, ne ei pertinaciter adhareamus. De quo D. Th. 2. 2. q. 154. 1. 2. c. Biel 3. dist. 25. q. unica, art. 2. Errores circa fidem in principio numerauimus.

Esaias.

Ad Esaiam mittit Ezechias nuntios ob Sennacherib. 4. Reg. 19. a
Esaias promittit Ezechiz uictoriam. 4. Reg. 19. b
Esaias Ezechiam increpat ob ostentatos thesauros legatis Regis Babyloniorum. 4. Regum 20. c
Esaias, quo tempore prophetauerit. Esa. 1. a
Esaias uidit gloriam Dei. Esa. 6. a
Esaias mittitur ad Iudæos. Esa. 6. c.
Esaiam legit populo Christus. Luc. 3. b
Esaias non fuit Propheta Sanctus. Hæc. Esaias, seu Isaias, uel Iesaias, maior fuit omnium Prophetarum iuxta numerum uersuum, fuit filius Amos Ciuis Hierosolymitani, non ille, qui inter duodecim Prophetas connumeratur, sed alius. fuit Esaias uir nobilis, & eloquens. Fuit nedum propheta sed ferme Euangelista nuncupari potest, tam apertè Ecclesiæ mysteria explicauit, ut uideatur præsentia textere, non futura prænunciatio, de quo affirmat D. Aug. 9. confessio. c. 5. quæ fuit Euangelij, uocationisque gentium prænunciator omnibus alijs apertior. Prophe-tauit autem in Hierusalem. sub quatuor regibus,

gibus, sub Ozia, Ioathan, Acas, & Ezechia Regibus Iuda, cepit autem tempore Ozia. Licet etiam prophetauerit tempore Ezechia, nullam tamen de illius tempore facit mentionem, quia fuit pessimus in cultu Idolorum, & in occisione Innocentium, suo tempore prophetauit Oseas, Ioel, & Amos, ut cognoscimus ex Regum nominibus, quae proponuntur in titulo. Prophetauit praecipue contra Hierusalem, et etiam contra Babylonias Philistaeas, Damasceñas, Aegyptias, Idumeas, ac Tirias, & contra has gentes uisiones uidit. Hic corporis castigatione, superauit multos, & nudus, & discalcatus ad tertium annum incessit. Moritur sub Manasse Rege Iuda, ut Iudaei ferunt, serra lignea ferratus, ac in duas partes dissectus est. Sepultusque est sub quercu Rogel, iuxta transitum aquarum in Beniamin Tribu, circa Annum ab orbe condito, ter millesimum ducentessimum quadragesimum, & ante Christi Natiuitatem septingentesimum vigesimum octauum. Huius prophetiam praeteris Dominus legit, quia de eo explicatus prophetauit. Haec ex Athan. in Synopsi, D. Hieronym. in prologo. D. Aug. lib. 18. de ciuit. Dei, ca. 29. Origen. lib. 7. contra Celsum, & super Esa. hom. 1. Io. Lud. Vines, de ciuit. Dei, lib. 18. c. 24. Eius uero prophetia nedom a Iudeis, sed ab Ecclesia fuit recepta. Est tamen quidam liber Apocriphus Esaiæ, qui dicitur Anauasis, id est ascensus, de quo Epiph. li. 1. & 2. Panarij. Et D. Hier. c. 64. in Esaiam, super ea uerba. A seculo non audierunt, neque acceperunt. ait. Ascensio Esaiæ, & Apocalypsis Heliae hoc habent testimonium, & per hanc occasionem Lusitanie deceptae sunt mulierculae oneratæ peccatis. Orig. in c. 13. Matth. citat Esaiæ Apocryphum, &c.

Esau.

De Esau, & Iacob, quid responderit Deus cõsidenti ipsum Rebecce. Gen. 25. c.
Esau nascitur quem diligit Isaac. Gen. vigesimo quinto, d.
Esau vendit primogenituram fratri suo Iacob. Gen. 25. d.
Esau gnarus uenandi, & homo agricola. Gen. 25. d.
Esau ducit uxores irritantes spiritum Isaac,

& Rebecce. Gen. 26. g.
Esau iussu patris ir uenatum. Gen. 27. a.
Esau benedictionem praecipit ipse Iacob. Gen. 27. d.
Esau seruus Iacob fratris sui constituitur. Gen. 27. f.
Esau filio suo benedicit Isaac. Gen. 27. f.
Esau odit fratrem suum Iacob, eique mortem minatur. Gen. 27. f.
Esau contra uoluntatem patris, & matris accipit uxorem de filiabus Ismaelis. Gen. 28. b.
Esau cum quadringentis uiris proficiscitur in occursum fratris sui Iacob. Gen. 32. b.
Esau placatur ipsi Iacob. Gen. 33. a.
Esau offert se comitem itineris fratris sui Iacob. Gen. 33. c.
Esau suscipit munus a fratre Iacob. Gen. 33. c.
Esau reuertitur in Seir. Gen. 33. d.
Esau generationes. Gen. 36. a.
Esau ditissimus. Gen. 36. a.
Nescimus fornicatores, & prophani, ut Esau, hortatur Apostolus. Hebr. 12. d.
Esau saluus, ac iustus fuit. H A E R. Apertum est testimonium D. Pauli. Iacob dilexi, Esau autem odio habui. ad Rom. cap. 9.

Esdra.

Esdra edicto Regis Artaxerxis sumptis comitibus ascendit Hierosolymam. primi Esdr. 7. a.
Qui cum Esdra ascenderint Hierosolymam. 1. Esdr. 8. a.
Esdra libri duo non sunt Canonici. H A E R. De Esdra scribit Iosephus lib. vndecimo, capitu. quinto. Erat autem in Babylone uir iustus, & gloria magna positus apud multitudinem, primus populi Sacerdos, nomine Esdras, qui cum legum Moyfi integram haberet experientiam Xerxi Regi amicus factus est. Quem in literis suis, Lectorem nominat legis Dei, deditque ei plenam uitæ, ac ueræ Religionis instituendæ facultatem, sic ei scribens inter cetera. sed etiam tu Esdra, secundum Dei scientiam censors ordina, qui Syriæ, & Phenicæ, tuam legem scientibus indicent, eamque discendam ignorantibus trade. Et si quis ex gente tua, Dei legem, vel Imperatoris transgressus fuerit, puniatur, vel morte condemnatur,

netur, aut pecunijs, &c. Atque hunc Esdræ contigit post gloriam, quam apud Deum habuerat, in senectute veneranda finire uitam, & in Hierosolyma multa sepelliri liberalitate. Haec tenus Iosephus. Esdras fuit filius Saraiz ab Aaron Sacerdote magno duodecimi, Scriba legis Domini ingeniosus, & uelox, librum edidit suo nomine praenotatum, in quo reditum populi ex captiuitate Babylonica refert, & Hierosolymæ instaurationem, ac templi erectionem. Primus & secundus est authenticus, apud nos. Graeci uero tertium, quem ut Apocryphum reiiicimus, illi primo loco ponunt, & primum librum appellant. Secundum uero librum Neemias scripsit filius Helchie, Sacerdos, & in captiuitate Pincerna Regis Artaxerxis, & unâ cum Esdra claruit, Anno ab orbe condito ter millesimo quadragesimo uigesimo primo, qui fuit Iudaicæ liberationis tertius, & ante Christum quingentesimus quadragesimus primus. Concilium Tridentinum recipit tantum duos primos, nec tamen tertius, & quartus sunt omnino reiiiciendi. Nam disputatio illa, quid nam sit fortior, & quod ueritas sit mystice de Christo exponi potest, ut ait D. August. lib. decimo octo, de ciuit. Dei, capit. 36. D. Ambros. etiam quartum librum recipit. Non ergo omnino sunt refellendi tertius, & quartus, licet nec tanquam Canonicos receperit Ecclesia, quia, ut ait D. Hieronym. uana, meraque somnia continent. Isidorus etiam libro sexto, Ethymolog. capitu. uigesimo. reijcit tanquam apocriphos tertium, & secundum. At loquitur secundum diuisionem Graecorum, non secundum nostram, apud eos tertius, nec canonicus est apud nos, & secundus recipitur, quia pro uno uolumine computatur apud Hebræos.

Esther.

Esther ad Regem Assuerum introducitur, quæ præ ceteris illi placens, Regina efficitur. Est. 2. c.
Esther petit à Mardocheo per Eunuchum, quare lugeat. Est. 4. b.
Esther ad Regem ingressura iubet, pro se orare. Est. 4. d.
Esther intrans ad Regem, petit, ut ipse, & A-

man ad conuiuium ueniant. Esther, quinto, a.
Esther in conuiuio pro se, & pro populo Regem Assuerum rogat. Est. 7. a.
Esther oratio ad Deum pro liberatione populi sui. Est. 14. a.
Esther liber non est canonicus. Anabatistæ. H A E R E T. Dubitarunt de eo antiqui patres, sed tamen Iudei eum semper receperunt, & concilia inter canonicos computarunt, ut omne dissidium, ac anceps opinio tolleretur. Licet ergo Melito Sardenfis Episcopus, Gregorius Theologus, & Ashanas, de cathalogo eiecerint, tamen post diuinam discussionem fuit inter sacros ascriptus. De eius Authore etiam quis nam ediderit, dubij sunt Doctores. Aliqui affirmant ab Esdra fuisse editum, inter quos Isid. lib. 6. Ethimolog. Alij existimant fuisse Iochim summum Iudæorum Pontificem, inter quos Philo Iudæus. Plerique Latinorum putant à Mardocheo aditum, cui opinioni fauere uidentur uerba noni capitu. huius libri. scripsit itaque Mardocheus omnia, & litteris comprehensa misit ad Iudæos. Scripsit autem Mardocheus omnia, quæ habentur à principio libri, usque ad ea uerba, quæ in principio decimi capitis ponuntur. Cetera uero sex capitula, usque ad finem libri ab incerto Graeco scriptore addita sunt ex diuersis historijs, praecipue uero ex vndecimo libro Antiquit. Ioseph. Claruit Mardocheus unâ cum Ioachim Iesu Sacerdotis magni filio, sub Artaxerxe Rege Persarum, & Medorum, ac mortuus anno 198. uitæ suæ, circa annum ab orbe condito ter 1600. Quod uero mouet Anabatistas librum esse Apocriphum ex uerbis D. Hieronym. Certè eius sensum non perceperunt. Qui fateatur se ad Hebraicam ueritatem emendasse. Sex uero ultima capitula, Ecclesia Catholica tanquam Afcicia, & Apocrypha negligit, quod concedimus, quia inserta ab alio fuere.

Essentia.

Essentia Diuina non communicatur eque perfectè tribus personis. H A E R E T. Primo loco expono, quid nomine essentia significetur.

ctetur. Secundo confuto errorem. Nomine essentia intelligimus diuinam naturam, quæ communis est tribus personis. Vt scribit Magister primo sent. dist. 5. Et quæ tota in singulis. significat enim vnã naturam simplicissimam in infinitam, summe perfectam, summe bonam in tribus existentem personis ait Scot. & Giugl. primo dist. 5. est ergo vna res summa extra Trinitatem. Biel vero ait essentia est in omnibus personis, non se relatio. Et Rursus, essentia diuina identificat sibi omnia. Et apud Dam. est Pelagus quoddam infinitæ substantiæ. Essentia est omnibus modis eadem intellectui, & uoluntati, & quibuscunque absolutis, nec ab aliquo distinguitur realiter, sed tantum formaliter. Ideo non tantum est intellectus, & uoluntas, sed intellectio, & uoluntio. Hæc etiam est speculum representatiuum omnium creaturarum ipsi intellectui creato. Hæc de essentia diuina. Confutatur hæresis. Nam Dominus dixit, Ego & pater vnum sumus. Item. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, & ij tres vnum sunt. Hoc idem ex symbolo Athan. & communi Doctorum sententia. Biel. 1. dist. 2. quæst. prima & dist. 10. q. prima, & dist. 28. q. prima. Scot. 1. dist. 5.

2 *Essentia diuina generat.* Ioachin. H. A. E. R. In Concilio Lateran. generali tempore Innocentij III. fuit error Ioachin damnatus, & statutum, quod essentia non generat, nec generatur. Nam generans, & genitum realiter distinguuntur, quare si essentia gignit essentiam, ipsa distingueretur à se ipsa vel non esset vna omnium personarum, quod est hæreticum, quia nec esset vnus Deus tantum. Scot. etiam primo dist. 5. ait. Nos sacro approbante Concilio, credimus, & confitemur cum Petro, scilicet quod vna summa res est essentia, vel natura diuina, quæ nec generat, nec generatur. D. Tho. 1. par. q. 39. art. 5. Impugnat etiam ex nomine. Quia essentia non supponit pro persona, sicut hoc nomen. Deus, ideo quæ personarum sunt non debent attribui essentia. Falsa ergo est propositio si stat Deus, pro essentia in abstracto, vera in concreto, Deus generat Deum. Caiet. ibi.

3 *Essentia diuina participatur à tribus personis.* Scandalosa. Non satis est concedere, quod vna sit diuina essentia indiuisa in tribus per-

sonis, sed saluare, ac pronunciare, uel exprimere debemus illum modum identitatis, qui scandalum parere non possit, nec aures offenderè debeat, nam ex verbis in ordi nate prolatis, ut author est D. Hierony. incurritur hæresis. Qui ergo hanc præsumptam propositionem probare, ac tueri uolunt, certe scandalose loquuntur. Nam illa vox participare, significat partem capere. At diuina essentia est tota ut diximus, ac indiuisibilis in una quaque persona, ergo non bene dicitur, quod participatur, nec unquam apud Doctores inuenitur hic loquendi modus.

4 *Essentia est Pater, est uera propositio?* Affirmat D. Tho. quod personæ possunt prædicari de nominibus essentialibus. Nam dicitur essentia est pater. Quæ propositio, non sicut inferior de superiori, quia non est vniuersale, nec particulare in Deo, sed est vera propter identitatem. Caiet. annotat, quod D. Tho. de poten. q. 3. arti. 2. sextum dicit. Quod hæc propositio non est perfecte, quando paternitas prædicatur de essentia, imo accidentalis, ac sophisma committitur. obseruandum ergo, quod propositio per se duplex est. Quædam identica, alia formalis. Identica per se non uocatur per se absolute, sed cum determinatione, scilicet identica per se. Illa uero dicitur per se absolute. Quia ergo hæc propositio non est per se formalis, ideo nec per se simpliciter, sed est identica, quia non accidit Deo esse patrem, ideo nec est per accidens, interuenit tamen fallacia accidentis, quo ad identitatem formalem. D. Tho. 1. par. q. 39. 6. & Caiet. ibi. Hic etiam ex Bon. annoto, quod essentialia dicitur multipliciter primo, pro eo, quod dicitur essentiam rei tantum, sicut species dicitur essentialia indiuidui. Secundo pro eo, quod est de essentia, & constitutione, ut materia, & forma. Tertio pro eo, sine quo res non potest esse, nec intelligi, ut unitas, veritas, bonitas. Quarto, pro eo sine quo res non potest cogitari habere perfectum esse, ut sunt potentia animæ. Hæc Bon. 1. d. 3. q. 3. Brulifer. 1. d. 3. q. 3. in fine.

Eternitas.

Eternitas non conuenit Deo. H. A. E. R. Non discrepant Philosophi, in hac re à Theologis, nam & illi affirmant Deum semper fuisse, &

& esse æternum, quod D. Tho. probat. 1. contra Gent. cap. 15. Nam Deus est omnino immutabilis, ergo fuit semper. Rursus, Deus habet esse totum simul, ergo non mutatur ergo æternus. Tertio, si Deus non semper fuit, ergo incepit esse, ergo non est Deus. Videamus modo, quid sit eternitas. Boet. libro 5. de consol. ait. Eternitas est interminabilis vita, tota simul, ac perfecta possessio, quam exponit D. Thom. 1. par. q. 10. 1. Et obseruandum, quod tunc intellectus format conceptum eternitatis, quando apprehendit in formatam rei omnino immobilitatis. Obi. secundo. Quod sicut esse temporis consistit in numeratione, & successione, sic esse eternitatis in esse simul. Nam diuinum esse, est totum simul realiter extra intellectum. Et sicut ratione temporis est completiue ab anima, ita esse eternitatis est ab anima in apprehensione vniformitatis, nota tamen completiue sicut tempus, sed in apprehensione tantum vniformitatis, quo loei errat Ferr. qui arbitratu rationem eternitatis esse ab anima completiue, melius est sequi Caiet. Nam considerat, vel non considerat quod intellectus eternitas habet suam completam rationem. Ratio ergo eternitatis est vniformitas, sicut temporis distiformitas. Obi. tertio. Quod æternum multipliciter sumitur, ut scribit Alex. Alen. parte 2. summa. Primo pro eo, quod non habet principium neque finem. Quo modo solus Deus est æternus, & hoc docet articulus 6. Parisiensis. Secundo, pro eo, quod habet principium, sed non finem, de quo Ioan. 7. Hæc est vita æterna. Et in ignem æternum. Tertio, pro eo, quod non habet finem humana acceptione, sicut dicitur, Viuat Rex in æternum 3. Reg. 1. Quarto, pro eo, quod non habet finem significatiue, sic circuncisio dicitur sedus æternum, quia figurabat æternum, & Sacerdotium Aaron dicitur æternum, quia significabat æternum Christi Sacerdotium. Et sic multa dicta sacre scripturæ, & Sanctorum conciliantur. Hæc ex Alen. ac D. Thoma.

Eua.

Eua non proprie est formata ex costa Adæ, sed mystice loquitur Moyses. H. A. E. R. Eorum sententia, qui interpretantur uerba Gen. 2. D. Immisit Deus soporè in Adam &c. Quod

non secundum historiam accipienda sint, ut litera sonat, sed secundum mysterium non allegoria, sed parabola, hæresis est, quoniam contraria est expositioni omnium Sanctorum, qui secundum literalem interpretationem contendunt, ex costa Adæ Eua esse formatam, & Concilio Trid. statuit, ut nemini liceat, exponere contra Sanctorum mentem. Argumentum, vero eorum, nempe, quod costa esset superflua in Adamo, uel esset monstrum. Soluitur ab Vgone Victorino in libro. Annotationum in Genesim. Friuolum est ait, quia nec dètes puerorum, qui postea mutantur dicuntur superflui nec ipsi met, quamuis nondum habeant naturæ augmentum diminui iudicantur. Hæc Vgo Victorinus. D. Chrysost. quem in sui fauorem citant, dicit, quod uerba Moysis, non crasso, & humano more cum Antropomorphitis accipiamus, uel cum Ariarianis inter Deum, ac Dominum distinctione ponamus, quia utriusque est una essentia. D. Thom. 1. par. q. 92. artic. 3. Docet, quod costa illa fuit in Adamo, ut in principio naturæ atque ideo nec superflua, nec diminuta fuit Adam post formationem Eua, sic nec superflua est homo retinens semè, nec diminuta quando fuerit ab eo decisa. Formatio uero Eua significauit matrimonium inter ipsam & Adam, inter Christum, & Ecclesiam, & quod sacramenta à latere Christi dormientis in Cruce fluxerunt, & quod ex eo fuit tunc Ecclesia formata, sicut Eua ex Adamo.

Euangelium.

Euangelium D. Matthei est rescindendum. Ebiō. H. A. E. R. Fuit hæc hæresis non multo post Apostolorum tempora seminata. Ebiōnis, uero Discipuli, sicut diuersas de Christi natiuitate habuerunt opinionēs, sic & de Euangelio Diui Matthei. Quas Anabatistæ, ac Seuertani, hæc hæresim extinctam, ad auras reuocarunt. Contra quos est Ecclesiæ Catholicæ authoritas, ac Conciliorum, quæ afferre in re manifestissima superuacua esse est. Ratione id demonstrat D. Aug. lib. 33. contra Faustum. cap. 6. Si illi Hipocrati Platonis, Aristotelis, Varronis, ac aliorum libros recipiunt, quare non recipiemus eos, qui ex Apostolis ad omnes Ecclesias deueniunt. Secundo, quomodo tot Sancti fuerunt dece-

decepti, Origen, Tertullus, Ireneus, Cyprianus, & alij sic argumentatur de utilitate creandi. ca. 3. Tertio, ex eodem libro contra Faustum. Pollititus est usque ad consummationem seculi nobiscum permanens Dominus, ergo veritas est in Ecclesia. Quarto, si aliquid mendacium admittatur in Euangelio profecto peribunt omnia. Quinto, si Euangelium non est auctoritatis, quoniam nam codex erit? Alcoranus? Sexto, si vnicuique pro ut lubet poterit aliud Euangelium producere, quæ erit fides vniuersalis?

Obiectiones Hæreticorum contra Euangelium D. Matthæi.

Manichei, atque Anabaptistæ. Primo impugnant Euangelium D. Matthæi. Quod ipse non scripserit autumant. Quia, cap. 9. dicit. Vidit hominem nomine Mattheum sedentem in Teloneo &c. Quis non dixisset vidit me, & sequutus sum, & vocauit me. Secundo, D. Matthæi fuit Hebræus, ergo Hæbraica lingua debuisset scribere. At lingua Græca fuit scriptum, quia dicitur, ca. 1. Vocabitur nomen eius Emanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. Et cap. 28. Heli, Heli &c. Et Epiph. lib. 1. her. 30. dicit è lingua Græca in Hæbraicam fuisse translatum. Tertio, augetur dubitatio, quia quando scripserit D. Matthæi non conueniunt Doctores. Nam Eusebius, Cæsari in Canonicis refert illud scripsisse, dum Petrus Antiochenam regeret ecclesiam. Ireneus vero, quod quando Petrus, ac Paulus Romæ euangelizabant. Quarto, Euangelium est ipsa prædicatio Saluatoris, ad quid ergo eius genealogiam intexere. Quinto, prima duo capitula potius Genesidum quam Euangelium debet appellari, nam & dicitur liber generationis &c. Sexto D. Marcus, qui est D. Matthæi abbreviator prætermisit hanc genealogiam, & exorditur ab Euangelij prædicatione. Septimo, varijs sunt Euangelistæ. Nam Ioannes, & Marcus Deum ex hominæ natum non scribunt, nec Mariam nec Ioseph Christi genitores. Octauo D. Lucas, & Matthæi non conueniunt in genealogia. Nam Matthæi facit Ioseph filium Iacob nepotem Mathan, pronepotem Eleazari ex stirpe Dauid per Salomonem deducta. Lucas vero facit filium Heli, nepotæ Matath, pronepotem Ieui ex stirpe Dauidis non per Salomonem sed per

Natan. Nec soluit dictum D. Augustini, quod quidem homo habuerit diuersa nomina. Nono, Euangelium hoc à generatione usque ad baptismum, nunquam dicit Christum esse filium Dei, sed tantum Dauidis, quasi per baptismum sit factus filius Dei, ut dicunt Ebionitæ. Decimo, Christus non est filius Dauidis, quia nec Ioseph, sed tantum Virginis, quæ non fuit eiusdem tribu cum Dauid ex qua Reges sunt, sed fuit ex tribu leui, unde Sacerdotes sunt. Hinc & Luc. ca. 1. dicit esse cognatam Elisabeth de filiabus Aaron quomodo ergo hæc genealogia pertinet ad stirpem Dauid? Undecimo, qui scripsit Euangelium non vidit IESVM ergo non facit testimonium, quia nec vidit. Hæc snt Faustii argumenta. Decimosecundo, addunt Anabaptistæ, Ieconias in captiuitate Babylonica mortuus est sine filijs extincta fuit in eo regia stirps, ut Hierem. dicit. cap. 22. Hæc dicit Dominus scribe virum istum sterilem, & orbem, non ergo habuit filium Salatiem, neque alium. Tertiodecimo, Mattheus à Luca in genealogia dissentit. Nam hic à Dauide usque ad Christum viginti octo, vel viginti septem numerat. Imò discrepat à semetipso, quia cum ab Abraham ad Christum tres generationum tessera decades esse dicat, in vltima tessera decade non quatuordecim, sed tredecim generationes captauit. Lucas etiam à Dauide usque ad Christum quadraginta tres generationes enumerat. Quartodecimo, Dominus dixit. Non veni soluere, sed adimplere, quem testem producit, de hoc, cum Ioannes, qui fuit in monte non dicat. Quintodecimo, quod habetur Matth. 8. Multi venient ab oriente, & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno celorum. Lucas non meminit, qui pariter historiam Centurionis scribit. Sextodecimo, historiam Magorum nemo, nisi Matthæi scribit, nec Iosephus, qui exactissime scribit historiam Herodis, nec etiam puerorum eedem. Decimoseptimo, ca. 2. dicitur, quod Nazareus uocabitur, quod in veteri testamento non reperitur scriptum. Decimo octauo, illud etiā. ca. 8. Ex Aegypto uocaui filium meum nullibi reperitur. Decimonono, quod etiā adducitur de occisione infantium aliud dictum. Vox in rama audita est, de Rachele Filios in captiuitate intelligitur, quod suadent verba protinus subiuncta. Hæc aduersus

Mat-

Matthæi Euangelium producant hæretici Anabaptistæ. Addunt alij, Vigesimo, Matth. c. 27. pro Zacharia, Hieremiam scribit, ergo falsus. Vigesimo primo, D. Matthæi ait. Er tu Bethleem terra Iudæ, nequaquam minor es. At textus dicit. Er tu Bethleem effrata, paruulus es, in millibus Iudæ, ex te mihi egredietur. Vigesimo secundo, Matth. c. 24. Fulgur pro fulgore, qui ab oriente perterritus ad occidentem accipit, at non sic fulgur ergo errauit.

Diluantur obiectiones.

Ad primum quidem est Theologorum responsio, quod cum aliquis sua narrat, tanquam de alio suam texit narrationem. Hoc obseruauit D. Ioan. c. 21. de se loquens. Conuersus Petrus vidit illum discipulum, & cetera. Imò Deus de se ipso loquens ait. Cum venerit filius hominis, putas inueniet fidem in terra? Matth. 11. D. Ioannis. c. 5. Quando mortui audient uocem Filij Dei. Et iterum Venit filius hominis manducans, & bibens. Et alibi. Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue &c. Ad secundum dico cum Origene. Et Ireneo. lib. 3. c. 1. Et Eusebio lib. 3. Hist. Eccl. Et ex Pantheno li. 5. & 6. Quod Mattheus Hæbraicè scripsit, nec aliquid concludunt ille interpretationes, quæ ab interprete additæ sunt. Unde Gen. 31. nomen Galaad exponitur. Hoc est Tumulus testis, & cap. 35. Benoni, hoc est filius doloris mei. Et Exod. 12. Pefach. id est transitus Domini. Hoc ipsum fecerunt alij, ad secundum ergo sic responsum esto. Ad tertium facile respondetur, nec auctores illi pugnant de tempore, quando quidem testatur Eusebius. lib. 3. Hist. Eccl. c. 24. Quod Matthæi, prius in iudæa proprio idiomate scripserit, & postea iuxta Ireneum euulgauerit, cum è Iudæa ad gentes commigraisset. Hæc quarto argumento confutando, dicta sunt. Ad quartum ita respondeo, quod omnia illa pertinent ad Euangelistam, hoc est bonæ nunciationem. Argumentationi quoque quintæ ex hoc respondetur, quod generatio illa pertinet ad Euangelium, sicut & Ioannes, qui ab æterna generatione exorditur. Sextum vero refellitur, dicendo, quod non prætermisit genealogiam D. Marcus, ut superfluum, sed quia satis descripta fuit à Mattheo. Cum septimo loco obijciatur, di-

co, quod Filius Dei dicitur, & hominis, secundum diuersas naturas. Octauo respondet D. Aug. lib. 2. de conf. Euang. c. 3. Quod Ioseph habuit duos patres, atque auos, unum naturalem alium adoptiuum, quod fuit antiquis consuetum. Nam legimus feminas adoptasse sibi filios, non ex utero natos sicut Sara, & Agar, & Lya ex ancilla sua, & filia Pharaonis Moysen adoptauit. Ipse autem Iacob nepotes suos filios Ioseph adoptauit. Hæc D. Aug. Africanus uero lib. 3. Hist. Eccl. c. 3. Dicit Ioseph alium patrem habuisse secundum legem, qui fuit Heli, cuius historia scribit Lucas, alium secundum naturam de quo D. Mattheus, Hanc expositionem Damasc. lib. 4. ca. 6. & Hieron. in commentarijs sequuti sunt, & de octauo nimis, multa que dicta sunt. Nonnum breuissimè refutabitur. Et dico, quod Faustus mentitur, quod Matthæi non dixit Christum esse Filium Dei, nisi post baptismum. Nam describendo parentes Saluatoris dixit de Spiritu Sancto fuisse conceptum. Ad decimum uero respondeo, quod Christus secundum carnem est de femine Dauid ex parte Ioseph, cui Angelus dixit. Ioseph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Matth. 1. Et ex parte Mariæ, quæ fuit ex femine Dauid, & etiā Leui saltem, quia adoptata fuit, & sic ex sacerdotali, a regali progenie natus est, ut assermat. D. Aug. lib. 1. de conf. Euang. c. 2. Unde decimum sic soluo. Quare ergo credit Ecclesia D. Ioanni dicenti. In principio erat uerbum. Vbi uidit hoc? Non ergo exigitur, ut uiderint, quæ scribunt Euangelistæ. Ad decimum secundum, sic respondeo. Salatiem filium fuisse Ieconias, quem in Babylone eductus de carcere genuit, ut scribit Philo Iudæus. Hiæremias non de sterilitate prolis, sed regni loquitur, quia Ioachim non reliquit filium successorem in regno. Ad decimum tertium dico, quod numerus diuersus est in genealogia apud Lucam, & Mattheum, quia ex diuersis eam exordiantur. Et D. Hieron. dicit, quod duo fuere Ioachim frater & filius, & sic genealogia quorum uterque Ieconias cognominatus est. Ad decimum quartum respondeo, quod non est inconueniens, ut ea uerba aliquis ita caerit, & alius dixerit. Hoc eodem modo soluitur & decimum quintum argumentum. Ad decimum sextum, respondeo, quod neganda sunt, quæ scribuntur ab uno tantum nege-

mus

nis generationem verbis primi capitis D. Ioannis, nec scribunt alij Euangelistæ aduentum Magorum, & infantium eodem, quia satis hæc refert D. Matheus. At q̄ Iosephus nō meminerit nihil ad nos, nam & multa alia non scribit, vel incuria, vel malitia obsecutus, scribit hanc eodem Philo Iudeus lib. 3. Sux Cronographia scribit Macrobius lib. 2. Saturnalium. De stella etiam scribit Calcidius lib. 2. in Thimeu Platonis. Ad decimum seprimum dico, ex D. Hiero: Quod illud dictum Nazareus uocabitur, non ex aliquo Propheta adducit, sed in definitate, apud Esa. etiam c. 2. dicitur. Exiet uirga de radice iesse, & Nazareus de radice eius ascendet. Ad decimum octauum dico q̄ apud Oseam habetur cap. 11. Ad decimum nonum respondeo, q̄ illa uerba, quæ iuxta literalē sensum de Rachele dicuntur iuxta mysticum de eede infantium dicuntur, ut docet D. Hiero. Hæc pro defensione Euangelij D. Matthei dicta sine modo. Ad vigesimum, respondeo, quod fuit aliorum malitia, aut librariorum, ut Euseb. lib. 10. de Demon. Euang. ait. Et Orig. D. Hieron. & Caiet. D. August. de consensu Euag. 3. c. 7. ait, eodem spiritu esse scripta, & non refert, ut uerba sententiam alteri tribuas. Ad vigesimum primum respondeo, q̄ cum Hæbraica lectio non habeat coniunctionem potest tota oratio accipi, ut secundum membrum sit causa primi. Ad vigesimum secundum, dicitur q̄ forte fuit incuria Librariorum, quoniam uoces sunt similes. Aduentum ergo suum similem fulgori dixit, quia subito erit. Nec fulgor statim, sed sicut Sol paulatim oritur, nec statim apparet, ita fulgor. Sic ergo tolluntur obiectiones.

Euangelium D. Marci, quod Ecclesia legit, falsa continet. Anabaptistæ. H.Æ.R. Receptum, Ebion Cherinthus, & Marcion Euangelij D. Marci, sed Anabaptistæ aliqua in eo repudiant, eo quod ab alijs fuerit deprauatum. At cum Ecclesia sic tot seculis illud approbauerit, & Concilia legendum fidelibus proponerint, & tot Sacti interpretati sunt, nō remanet nisi cauillandi locus, & dubitationem omnem amouere purgamus.

Obiectiones contra Euangelium D. Marci.

Dubitant Anabaptistæ, quia Euangelista in ip-

so exordio citat illud dictum. Ecce ego mīto Angelum meum &c. Ex Esaia, quod tamen est Malachiæ 4. c. Vnde D. Hiero. super Matth. dicit hunc locum ab alijs deprauatum. Vel dato, quod non curauit Euangelista cuius fuerit dictum tamen Propheta loquitur de Heliā non de Ioanne Baptista. Secundo, postremum caput non esse ab ipso Euangelista conscriptum, sic probant. Quia contraria de resurrectione, & apparitione Christi scribit, quæ non conueniunt cū alijs Euangelistis. Tertio, illud c. in multis codicibus græcis non reperitur ut D. Hieron. q. 3. ad Hedibiam tradit. Quarto, D. Hiero. & alij non nulli testimonia ex hoc capite adducta, non recipiunt. Quinto, quæ D. Matth. scribit fuisse vno tempore testatur, hic multo ante euenisse scribit. Sexto, idem est author Euangelij D. Matthei, & Marci ait Erasmus, & malitia quorundam sic distincte legitur. Septimo, dicitur hora tertia crucifixum, & tamen fuit hora tertia condemnatum.

Ut obiectionibus satisfaciatur à primo exordiamur, quod olim perfidus Porphyrius nobis obiecit. Dico ergo primo, quod textus, nullum ex nomine citat Prophetam, sed dicitur scriptum est in Porphetis. Dico secundo, quod ab Esaia sunt scripta secundum sensum si non secundum uerba. Dico tertio. Quod quia statim citauit uerba Esa. quæ habentur c. 40. Parate uiam Domini &c. sub eodem auctore ista duo retulit. Dico quarto, uicio scriptorum additum fuisse nomen Esaia, nec sequitur totum Euangelium esse corruptum, quia unum uerbum inodici momenti, non uiciat codicem. Prima tamen responsio ponitur ab Epiph. lib. 2. aduersus hæreses, Hæc. 2. & eo modo legitur in Bibliotheca Varicana.

Quod uero addunt non loqui de Ioanne Baptista, sed Elia decipiuntur. Ad secundum dico, quod licet olim non fuerit postremum illud caput receptum, hodie tamen sine controuersia legitur, sed non sine Corodine, quia ex Apochripso fuit collectum. Dicebatur enim. Quia illis, qui uiderant eum resurrexisse, non crediderant, & illi satisfaciebant dicentes. Seculum istud iniquitatis, & incredulitatis substantia est, qui non sinit per immundos spiritus ueram Dei apprehendi uirtutem. Idcirco iam nunc reuelata iustitiam tuam &c. Quæ omnia delecta sunt.

Et

Et de his loquitur D. Hierony. non de toto capite, quod de Græco traduxerat, ac exposuerat. Contrarietatem uero resurrectionis soluit D. Hieron. Quod D. Matth. loquitur quando Dominus surrexit uespere sabbati. Marcus uero quando eum uidit Maria Magdalenæ. Quod demonstrat D. Iohannes mane alterius diei uisum esse. Ad tertium dicitur, quod capitulum etiam apud Græcos reperitur, sed non illa apochripa. Ad quartum respondeo q̄ D. Hieron. loquitur de Apochripis, quæ non sunt recepta, sed abrafa. Ad quintum dicitur, quod D. Marcus scripsit Euangelium Hæbraice, ut à Petro audiuit. Nec curauit ordinem temporis, sed narrationis tantum. Non ergo peccauit, quia scripsit, quæ sparsim audiuit. Ad sextum eadem facilitate contemnitur, quo probantur eius dicta. Ad septimum, respondeo primo, quod dies seccatur sicut & nox in quatuor uigiliis. Prima à diluculo usque ad tertiam. Secunda à tertia usque ad sextam. Tertia à sexta usque ad nonam. Quarta à nona usque ad occasum, & sic omnia conciliantur. Dico secundo, q̄ fuit scriptorum incuria, qui loco S. in Y. vertunt, & quod Marcus posuit 6. alij scripserunt 3. Sic Theoph. in Car. aurea apud D. Tho. in Ioan. 15. & Caiet. Friuola ergo ea sunt, quibus probare nituntur falsum esse Euangelium D. Marci.

Euangelium D. Lucae adeo est uisatum, ut reseruari iure possit. Cerdon. Marcion. Anabaptistæ. H.Æ.R. Multa loca deprauauit Marcion & Anabaptistæ. Ut Epiph. annuerat lib. 1. aduers. Hæc. hæresi 4. 1. Pro heresi huius confutatione nil aliud afferre possum, nisi concors Ecclesiæ definitio.

Obiectiones contra Euangelium D. Lucae.

Recentiores ultra ea, quæ Marcion olim confutauerat. Obijciunt. Quod D. Luca. in 3. c. Vnde decim generationes à Cayno usque ad diluuium refert. Moyses uero c. 11. Gen. tantum decem annuerat. Secundo, c. 20. Quod quædam bis in codicibus Ecclesiæ referuntur, nempe illa de resurrectione ais Epiph. & tamen in uulgata editione latina, & Græca semel tantum leguntur. Tertio, c. 19. ea uerba. Videns ciuitatem fleuit super eam, tradit Epiph. fleuit super eam à Catholicis de textu fuisse sublata, ueluti dubia nec be-

ne conuenientia. Quarto, historia apparitionis Angeli Dominum confortantis, quæ legitur cap. 22. in quibusdam codicibus legitur, non in omnibus ait D. Hier. Quinto, historia Angeli consolantis, & Christi sanguinem fundentis Nil. 10. de Trinit. non approbat. Sexto, c. 3. Dicit Caynum filium fuisse Arphaxath. Salech filium fuisse Caynam. At Gen. 11. patet Salech non Alphaxath ne potest fuisse, sed filium, & nulla inter eos generatio intercessit.

Solutio obiectionum.

Ut nullam habeant tergiversandi occasionem Hæretici soluamus, quæ ab illis obijciuntur ordine proposito. Et primum quidem, concedimus Euangelistam illam generationem ex septuaginta addidisse, licet apud Hæbreos non legatur, quæ prætermisit Moyses, ut Lipp. Car. Aurea super Gen. dicit. Ad secundum dico, q̄ non est curandum quod alij codices legant, uel refutent. Ad tertium, etiam dico, quod si illud non esset in omnibus codicibus, satis est, ut sit in correctis exemplaribus legit. Ad quartum dicitur, quod est de illa historia fuerit aliquando dubitatum tamen hodie est recepta. Sic & quintum soluitur. Ad sextum, respondeo, quod quidam concedunt septuaginta interpretas deceptos esse. Alij, q̄ legendum est. Qui fuit Salech, & Cayna. Alij dicunt q̄ more uulgi uocant fratres, sicut & Ioseph Patrem, qui fuit pntatus. Non nulli dicunt, q̄ addit illa generatio à septuaginta, quam tacuit Moyses, & sic non est superflua genealogia &c.

Loca à Martione, in Lucam deprauata, & uisata.

Primus locus est in proemio, reicit illud uacuum his, quæ habentur toto primo, ac secundo capitulo, de Zacharia, & Elisabet, de conceptione Ioannis Baptiste, de Natiuitate Mariæ, de Christi natiuitate in Bethleem, de Circumcisione Christi, de presentatione in templum. De inuentione eius in medio Doctorem. Et exorditur suum Euangelium à tertio capite.

II. In 8. cap. Non habet. Venerunt autem ad illum mater, & fratres eius. Et mater mea, & fratres mei sunt, qui uerbum Dei audiunt, & faciunt.

III. In

- III.** In 10. c. Vbi dicitur. Confiteor tibi Domine pater Cœli, & terræ. Non habet, nec Pater, nec terræ.
- III.** In vndecimo, capit. Reicit historiam de Iona, Niniue, Regina Saba, & Salomone.
- V.** De eodē. Præteritis iudicium Dei. Habet vocacionem Dei.
- VI.** Ibidem. Non habet. Propterea dixit sapientia Dei, mittam ad ipsos Prophetas. Nec de sanguine Zachariæ, & Prophetarum.
- VII.** In duodecimo. Nō habet. Nōne quinque passeruli, duobus assibus venerunt, & vnus ex ipsis, nō est in obliuione positus coram Deo.
- VIII.** Ibidē. Pro cōfitebor ipsum, coram Angelis Dei, legit coram Deo.
- IX.** Ibidē. Non habet, Deus vestit sicut fenum, quod in clibanum mittitur.
- X.** Ibidem. Pater vester, legit Pater, abiecto vester.
- XI.** Ibidem. Pro secunda & tertia vigilia, habet vigiliam Vespertinam.
- XII.** De tertio decimo capite, tollit illud. Venerunt quidam nūciantes ipsi de Galileis, quorum sanguinem commiscuit Pilatus, cum sacrificijs ipsorum. Vsq̄ quo dicit, de decem, & octo super quos cecidit turris in Siloē.
- XIII.** Item ex eodem cap. rescindit. Cum videritis Abrahāam, Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in Regno Dei, vos autem expelli foras, fecit detineri foras. Illic erit fletus, & stridor dentium.
- XIII.** Item rescidit. Venient ab oriente & occidente, & q̄ reliquum est eius capitis, vsq̄ ad finem.
- XV.** De quintodecimo, ca. Parabolam describit, totam filij prodigi.
- XVI.** In sextodecimo, amputauit. Dicite serui inutiles sumus.
- XVII.** In decimo octauo. Vbi dicitur. Nemo bonus, nisi solus Deus, adiecit. Pater, & pro mandata nostra fecit, noui.
- XVIII.** Item deleuit. Cum assumpsisset Iesus Duodecim. Dixit. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consumabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim & occidetur, & tertia die resurget.
- XX.** In decimo nono capitulo rescuit historiam de Asino, & Bethphage, & de destru-

- ctione ciuitatis, & templi, vsq̄ in finem capituli.
- XX.** De vigesimo, c. remouet Parabolam de vinea locata colonis.
- XXI.** Ibidem amputauit hoc. Quod autem resurgent mortui, etiam Moyses ostendit dicens Deus Abrahāam, Deus Isaac, & Deus Iacob.
- XXII.** Avigesimo primo, capitul. rescindit. Tunc qui sunt in Iudæa fugiant ad montes, & cetera vsq̄, ut impleatur, quæ dicta sunt.
- XXIII.** De vigesimo secūdo, c. demit. Dico enim uobis, nō edam ipsum, post hac donec impleatur in regno Dei.
- XXIII.** Item illud. Quando misi vos, sine sacco, & pera & calceamentis, nūquid aliquid defuit uobis? Et hoc, q̄ scriptū est. Oportet perfici, nempe, & cum iniquis reputatus est.
- XXV.** Item delet. Factum Petri amputantis aurem serui.
- XXVI.** De vigesimo tertio, c. ad id quod dicit. Hunc deprehendimus peruertētem gētem, adiecit, & destruetem legem, ac Prophetas. Et post illud. Vetātem tributa dari Cæsari apposuit, & auertentem mulieres, & liberos.
- XXVII.** Item illud. Hodie mecum eris in Paradiso.
- XXVIII.** De vigesimo quarto, c. remouet, quod dictum est ad discipulos. O stulti, & tardi corde ad credendum omnibus, quæ loquuti sunt Prophetæ. Nonne oportuit patri Christum? Et pro eo, quod dicit. Quæ loquuti sunt Prophetæ fecit. Quæ loquutus sum vobis. Hæc sunt, quæ Marcion ex Euāgelio. D. Luca aboleuit, quæ ex Epiphaniō ideo annotauimus, ne nouitii decipiantur.
- 4 Euangelium D. Ioannis non fuit abscriptum, & continet falsa Alogi. Fautus. H A E R E. Refert Philastrus hanc hæresim. Et prima quidem pars, qua affirmatur, ab alio esse scriptum nempe à Cherintho falsum est, ut ostendit Epiph. lib. 2. Her. 51. Nam Cherinthus, purum hominem affirmabat esse Christum. Ioannis uero Euangelium dicit esse Deum. Rursum, qua causa Cherinthus Euangelium a se scriptum, sub alio nomine euulgauit, ac se honore priuauit, præsertim Ioannem acerbum hostem suum. Demum quomodo Euangelium Diuo Ioanni ascri-*

ascribit, qui eum negat. Ex his Alogi conuincuntur. & quis dixit antiquorum Euāgelium illud esse Cherinthi. Si enim Ecclesia rennit, ac reprobat Euangelia aliorum nec Cherinthi vnquam Euangelium lege ret, nostræ fidei aduersarij.

*Obiectiones contra Euangelium
D. Ioannis.*

Impugnant vero Alogi, hoc nostrum Euangelium. Primo, post enarrationem æternæ generationis verbi. statim dicit, quod Ioannes Baptista in deserto clamans dixit. Hic est de quo dicebā uobis. Ecce Agnus Dei, &c. & præter mittit D. Io. Bapt. conceptionem, ortum, Christi, Annunciationem Natuitatem, Circuncisionem, Magorum aduentum, Purificationem B. Mariæ, fugā in Aegypto, cædem infantium, pueri exercitium sub parentibus, Baptisma Ioannis, Christi ieiunium, tentationem, & alia similia. Secundo dicit signum, vel miraculum primum fuisse illud nuptiarum. Tamen Lucas refert aliud ante illud, npe disputationem inter Doctores. Tertio, D. Ioann. dicit secundum miraculum fuisse Centurionis sanitatem. Lucas vero multa alia ante hoc facta restatur. Quarto, quando dixerunt ei. Tu de te ipso testimonium perhibes, exigebatur, ut Moyses testimonium proferet, & tamen tacuit, & uelut alienus, respondit. In lege uestra scriptum, q̄ duorum, uel trium testimonium verum est. Io. 8. & Deut. 17. Cum ergo testimonium Moyses prætermiserit, non est authoritatis. Quinto, produxit testimonium Moyses, nec uerosimile est, tunc eos potuisse tacere. unde eorum taciturnitas, Dominum nihil dixisse demonstrat. Sexto, nullum in Moysē inuenitur testimonium de Christo. & illud, Prophetam suscitabo eis, de medio fratrum suorum similem tibi. Deute. 18. Non pertinet ad Christum. Nam nec fuit Moysi similis, quia fuit Deus, Moyses uero fuit homo, ille peccator, hic sanctus, &c. Septimo historia adulteræ non fuit ab antiquis recepta, nec Græci eam exposuerunt. ergo falsa erit. Octauo, historia de laguido suspicionem non caret, quia non describit D. Ioannes locum, de quo nulla fit mentio in uetere testamento de hac piscina. Et Iosephus

nihil scribit, qui tamen constructionē sub Zarobabelæ, & Herode exactissime commemorat, nec uerbum facit de piscina, neque aqua, neque rem tam memorabilem alius scribit. Augetur dubitatio, quia quidam circa templum fuisse contendunt, alij uero circa urbis menia. Adhuc quidam inter quos author historię Scholasticę affirmat uirtutem habuisse à ligno Dominiæ Passionis &c. Alij dicunt uirtutem habuisse à sacris hostijs, & uictimis, quæ priusquam in arā cremerentur inibi lauabantur. Tanta ergo uarietas historiam reddidit suspectam. &c.

Dilutio obiectionum.

Primo ergo argumento, quod contra nos adduxerunt Alogiani, respondetur, quod D. Ioannes iam senex octogenarius, & qui uel timo Euangelium scripsit, non curauit repetere, quæ ab alijs diffusè scripta fuere, libere enim ea prætermisit. Ad secundum dico, quod nulla est contradictio inter Lucam, & Ioannem, nam nec affirmat Diuus Ioannes miraculum Nuptiarum primum fuisse omnium Christi miraculorum, sed primum signum quod fecit I E S U S post baptismum, ac discipulorum assumptionē nec negat alia esse facta. Ad tertium eadē uia respondetur, quod Ioannes non dicit miraculum Centurionis fuisse secundum Christi, post uocationem Discipulorum, sed secundum postquam è Iudæa in Galileam migravit. Hoc enim sonant uerba Euangelistæ dicentis. Hoc iterum secundum fuit signum, cum uenisset è Iudæa in Galileam. Ad quartum respondeo, quod testimonium Moyses pro se Dominus adduxit, quando ex lege sufficientiam testium probauit. Ad quintum dico, q̄ & si Dominus testimonia pro se ex Moysē adduxerit, tamen tacuerunt Iudæi timentes ne ab eo cōuincerentur. Ad sextum, concedo quod Moyses est dissimilis, sed tamen est etiam similis, & nulla sunt adeo dissimilia, quæ in aliquo non conueniant. Multa sunt in lege Moysi, quæ Christum respiciunt, ne dum illud adductum. Ad septimum de historia adulteræ, dicitur, quod fuit semper in antiquis Græcorum Codicibus, ut Ambrosius Hieronymus Augustinus Chrysostomus & Theophilus testantur, licet non esset in omnibus;

re scribit D. Hieron. 2. contra Pelagianos; quia ergo eam approbavit Ecclesiam ad edificationem fidelium non est cur Anabaptista sint molesti hac in re, nec sequitur historia hæc apud multos non legitur, ergo non est authentica. De Græcis enim nec mirum est, quorum pauci totam historiam Euangelij exposuerunt & si quando fuit et à Christof. exposita, fuit ab alijs forte abraf. Ad octauum responsio facilis est, quid enim credimus miracula Christi, quia Iosephus scripsit, non credimus, quia tacuit, minime, quid ad Ecclesiam de circuncisionum testimonijs, quorum scripta inter sacra non computantur. Concedo etiam, quod illa non sit scripta in veteri testamento, sed nec omnino negata. Inq. (vt multis placet) quæ referuntur 2. Paralipo. cap. 4. Suadent fuisse hæc piscinam, seu aquarum receptaculum Hierosolymis, in regione, quæ à Ioanne probatica nominatur, quæ forte extructa erat ad radices montis, qui templum sustinebat, vt in eam influeret omnis aquarum vis. De aquarum etiam receptaculis Aristus scriptor vetustissimus meminit, in libro de septuaginta interpretib. ad Philocratem. Nec mirari debent Anabaptista, quod in veteri historia de ea nulla sit mentio, quia is locus eo tempore non erat adeo celebris, sicut fuit quando miracula facere cepit. Vnde vero fuerit illa virtus, vel ex ligno Crucis, vt ex alijs, historia scholastica dicit, vel aliunde, nõ refert, scribit enim ille, quod fama dicebatur. Ad rem tamen nostram satis est, quod historiam languidi habent omnes codices tã Latini, quàm Græci, & tot annis in Ecclesia recepta. sic soluta sunt eorum obiecta.

¶ *Euangelium non est semper verum.* Manichæi. H. A. E. R. Eadẽ Ecclesiã, ac conciliorum autoritate confutatur, quod ab illis dicitur. Et si concedamus aliquando falsum continere, via, ac aditus patebit ad alia etiam falsa, atque erroneas diiudicanda. Quod uero falsa scribi ab Euangelistis non possit ex eo probatur, quod Spiritus sancto inspirati loquuti sunt. Nonne cum Diuina natura pugnat mendacium, & sicut facere malum non potest, sic nec dicere. Hoc Dauid. Fidelis in omnib. verbis suis, sic ergo est longe à falsitate Deus, sicut ab iniquitate, quod si quispiam Deo auctore falleretur, iam à fonte veritatis mendacium

emanaret, quod est blasphemia. Nõ enim Deus est ut homo, ut mentiat, mendacium namque uolubilem supponit naturam, ac libertatem. Deus uero cum sapientissimus sit nec fallere, nec decipi potest, nec per se, nec per alium, hoc est per ministros. & si detur, quod mentiri possit, dubitare licitum esset, an fuerit aliquando mentitus. sic ergo repugnãt, ut sui ministri nos decipere possint. De quo alibi.

6 *Euangelium fuit ab Apostolis predicatum tantum secundum sensum litteralem, non spirituale.* Abbas Ioachin. H. A. E. R. De sensu sacrarum scripturarum, & quod duplex ille sit, suo loco demonstrabitur. Hic sat erit probare, quod non tantum secundum litteram, sed moraliter exposuerint Euangelium. Apostolus D. Paulus dixit. Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinã scripta sunt, ut per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus. Et alibi. Quæ omnia sunt per allegoriam dicta.

7 *Euangelium non renemur amplius obseruare, Flagellantes.* H. A. E. R. Adeo sunt aperta Saluatoris testimonia contra hoc, ut si ego fufius referre uolero demens sim. Quid illud. Non præteribit generatio hæc donec omnia fiant, & apex non præteribit à lege. Hoc D. Pau. dicit, c. 11. ad Hæbr. & 13. Idẽ docuit antea Salomon, Eccl. 17. Testamentum æternum constituit cũ illis. & Baruch. 2. Statum illis testamentum sempiternũ. & psal. 110. Mandauit in æternum testamentum suum. Alia apud Alphonsum videre poterit vnusquisque.

8 *Euangelium quodnam sit Canonicum, non est ecclesie munus iudicare.* H. A. E. R. Si inter tot discordias, quando tãta Euangelia proponerentur iudex non esset, qui uera à falsis discernere possit, maxima confusio in Ecclesia enaceretur. Quo fit, ut detur, qui ea iudicare debeat, & quæ canonica, & quæ apocripa sint. Hoc autem, nisi autoritate Ecclesiæ, non potest diiudicari. Namque ex ipsa scriptura non potest hoc cognosci. Quo modo enim ex scriptura probari potest, quod Ruth, Ester, Iob sit canonicus. certẽ ex scriptura haberi non potest. Rursus, si quaratur ex veteri testamento testimonium quomodo Euangelium sit canonicum, frustra tempus teritur, nam suaderi ex quadam Armenia poterit, at non demonstrari, de toto uoluntine. Adhuc scriptura

ptura est iudex mortuus; opus est ergo iudice uiuo. Item Deut. 27. Non ad scripturam, sed ad homines referuntur. Et Malachia, 2. capit. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requiram de ore eius. Demum, Antiocheni non appellarunt ad scripturam, sed ad seniores, qui erant Hierosolymis, & ad Apostolos. Visum est spiritui sancto, & nobis, & sanctus Spiritus nõ habitat in litteris, sed in spiritu, non in syllabis, sed corde. Nec etiam iudicium pertinet ad priuatos homines, quorum sit iudicare libros canonicos. Quia nemo habet, ne habuit hanc potestatem. Sic docet Origenes. hom. 7. in Ezech. Greg. Naz. in Apolog. & D. Hieron. cap. 23. Hier. & 13. in Ezech. Sufficiens hac diuisione remanet necessario, quod iudicium sit Ecclesiæ, sic definit Concil. Tolet. primum, sic Florent. ac Tridentinum, sic Ireneus, lib. 3. aduer. hæc. cap. 2. 3. & 4. D. August. 13. contra Faustum, cap. 4. & 28. cap. 2. & de doctr. Christiana, capit. 8. cont. epistolam Manichæi, cap. 5. Vbi dicit Euangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ moneret autoritas, & alibi per Catholicos Euangelio credidi. Si ergo ueniat controuersia, non ex scriptura, nõ ex priuata opinione, potest ergo ex Ecclesiæ autoritate. & non accipio hic Ecclesiæ eam tantum, quæ fuit tempore Apostolorum, sed & quæ nunc est. Quia eadem est Ecclesiã, ac eius autoritas. & sic Dur. 3. dist. 24. q. 1. Et Gerson de uita Spirit. animæ. lect. 2. corol. 7. Qui ad Ecclesiam tantum Apostolorum referunt.

9 *Euangelium an sit canonicum, Concilium legitime congregatum, ac confirmatum, definire non potest.* H. A. E. R. Fuerunt aliqui, qui negarunt hoc axioma, inter quos Thomas Vual. lib. 2. de doct. fid. Antiq. ca. 19. At errauit, nam Pastores debent gregi paschua dare, ut dicitur Hier. 3. Et qui erunt iudices controuersie, an liber sit canonicus. Concil. et est proponere quæ sunt fidei. Sic de legaliũ questione determinatum fuit. Act. 15. Et si Concilium non potest, quomodo remanet Spiritus sanctus in Ecclesia, & autoritas in his, quæ fidelibus sunt necessaria. Confirmatur exemplo Apostolorum, qui diffinierunt, qui nam libri essent canonici. canon. 84. & Concil. Laodien. ca. 59. Concil. Cartag. 3. cap. 47. & distinc. quinta decima. capitu. sancta Romana. Concil. Florent. ad

finem. & Trident. sess. 4. decreto de canonicis scripturis.

10 *Euangelium, an sit canonicum Papa determinare non potest.* H. A. E. R. Protestantes, qui Pontificiam autoritatem derident, hoc etiam affirmant. Contra eos sic arguitur.

Primo, quæ sunt fidei. Papa potest determinare. Hoc enim suadent uerba Saluatoris. Rogauit pro te, ut non deficiat fides tua. Hoc in Concilio Apostolum fuit à Petro dictum. Visum est Spiritui sancto. Iste sunt Ecclesiæ clauis. ergo poterit Papa. Secundo Papa non potest errare, ut ex eodem fundamento probatur. ergo certẽ poterit determinare, quilibet liber sit canonicus. Tertio, Nicolaus (vt habetur dist. decimanona, capit. si Romanorum.) dicit. Quod sedes Apostolica probauit, hodie tenetur. Quarto, Innocentius Primus, epistola tertia, capit. septimo. Gelasius Primus, in sua epistola referunt libros canonicos. Quinto Tertullia. Hieronym. Augustin. dicunt. Non fuisse receptum Euangelium Diu. Pauli, nisi autoritate Petri firmatum esset. & D. Hieronym. de uiris Illustribus Euangelium Diu. Marci probauit. Diuus Petrus legendum esse. Euseb. lib. secundo Historiæ Ecclesiast. capitu. quintodecimo. exemplo Papie confirmat, ac eius testimonio hoc dictum corroborat. Ultimo. Hoc erat Iudeorum statutũ, quod omnes questiones dirimerent Sacerdotes, ut dicitur Deute. 17. Hæc eadem probantur, quoniã non satis consultum esset autoritati, nec necessitati Ecclesiæ.

Obiectiones contra determinata,
ultimo loco.

Dubitandi occasionem sumpserunt aliqui. Ex uerbis Domini. Qui Ioannis 5. c. dicit. Ego non ab homine testimonium accipio. At isti omnes sunt homines. ergo probare non poterunt. Respondeo, quod sensus illorum uerborum est. Quod non querit testimonium hominum Dominus secundum se, nec eo eget, accipit tamen propter nos. Vnde dixit, ut testimonium perhiberet de homine, loquendo de Ioann. Baptif. Qui testificatus fuit dicẽs. Ecce Agnus Dei. Et Ioan. 15. Vos testimonium perhibebitis de me, qui ab initio mecum estis. Secun-

do D. Ioan. 1. cap. 2. dicit. Non necesse habetis, ut aliquis doceat uos, sed sicut antiochus docet uos, de omnibus uerum, ergo non eget testimonio Ecclesie, sed quisque de se credere poterit. Dicitur qd D. Ioan. loquitur peritis, & re iam aperta. Alioquin quare Apostolus Paul. ab Anania fuit edocuit, & Cornelius D. Petro traditur imbutus. Act. 10. Tertio, argumentum ex uerbis Domini. Io. 7. Si quis uoluerit uoluntatem eius facere, cognoscat ex doctrina, utrum ex Deo sit. Et Io. 10. Oues meae uocem audiunt, alienum autem non sequuntur. Respondeo, qd hec non pugnant contra nos. Fatemur, qd ex doctrina, & sequela cognoscuntur, sed quae doctrina, & quae sequela, nisi quando pastorem uocem sequimur, non sparsim ad omni uento circumferimur, ut heretici. Quinto, qui credis in filium Dei, habet testimonium Dei in se. ergo non ad externa testimonia recurrendum erit. Prohinc solutio obseruandum, quod ad fidem nostram sunt necessaria humana incrementa, unde dicitur, quomodo audient sine predicante. Quae tamen non sunt satis sed requiruntur interior causa efficiens, quae est Deus, qui speciali auxilio ad credendum mouet. 2. 2. docet D. Thom. & capit. 2. ad Rom. lect. 2. & D. Aug. li. 1. Retract. cap. 21. Nam nemo potest ad Deum accedere, nisi prius ille traxerit. & dictum fuit D. Petro. Simon Bariona, caro, & sanguis non reuelauit tibi. Quod etiam credamus, uel fidei nostrae formalis ratio, non est Ecclesiae auctoritas, sed diuina. & huic articulo. Christus est filius Dei, assentio per fidem infusam, non qd Ioan. uel alius homo dixerit, sed quia Deus per fidem reuelauit. Hinc uero, qd Deus reuelauerit, credo per specialem Dei motum immediatè. Ratio ergo formalis mouens ex parte obiecti est diuina ueritas reuelans, & interior mouens per specialem concursum, ut docet D. Th. 2. 2. q. 2. art. 9. tertium. Requiritur tamè externa mouentia, sed non per se. Nam sicut se hēt habitus principum respicit conclusionum, sic lumen fidei ad alia applicando. Credo etiam Euangelio, non quia Ecclesia dicat illud esse uerum, sed quia Deus reuelauit. Ecclesia tamèn est proponens causa, sine qua non admitterem, non quia auctoritatem libris canonicis tribuat, sed quia illos, & non alios dicit esse canonicos.

Hic etiam est sensus uerborum Diui Augustini, Euangelio non crederem, &c. & illius. Per Catholicos Euangelio credideram, & sic omnia conciliantur, quae sunt digna aeterna memoria. Quinto D. Ioan. prim. capit. quarto admonet dicens. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint, quoniam nulli pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei, &c. Haec uerba sunt contra Lutheranos, qui omni spiritui credunt. Nos uero spiritui Sancto credimus, qui Ecclesiae praefert. Sexto, D. Paul. prima Corinthio. secundo c. dicit. Animalis homo non percepit ea, quae sunt spiritus Dei, spiritualis autem iudicat omnia, ergo non requiritur alia causa. Dicitur, quod uerba antecedentia subsequenti sensum demonstrant. Nam spiritualis per internum Deum lumen iudicat, quae Dei sunt, at non refugit exterius iudicium, imo approbat superiorum iudicium. Septimo, non licet iudicare de legibus iudicare, sed secundum ipsas ait D. August. & legitur capit. in istis, distinctio, quarta.

Respondeo, quod sicut summus iudex condit leges, & rescindit, sic & Papa, tamquam causa proponens, non tamen iudicat primo & per se, nec facit eas esse canonicas, sed proponit Dei lumine excitatus. Octauo, Calanus arguit capit. primo. Insistit. Veritas Apostolorum prima est, & ecclesia praedicatione fundata est, ergo scriptura, non ab Ecclesia, sed Ecclesia a scriptura dependet. Respondeo, quod concludit, quod ratio formalis credendi, non sit Ecclesiae auctoritas, quod fateor. respectu tamen huius; & illius sacras litteras reiicientis prior est Ecclesiae auctoritas. Nono si ab Ecclesia Euangelium pendet, ergo ultima resolutio sit in Ecclesia totius fidei nostrae. Hoc ex superioribus soluitur, nam Ecclesia est tantum declarans, prima est speciale Dei auxilium. Decimo ex Arist. prima Post. scimus. Quod propter quod unumquodque tale, & illud magis. si ergo propter Ecclesiae auctoritatem Euangelio credimus, ergo maior est Ecclesiae auctoritas Euangelio. Respondeo, quod propositio Arist. tenet in uere causis, at Ecclesia est proponens, non uere causa, ut ego credam.

Eucha-

Eucharistia.

Eucharistiae Sacramentum, quomodo à Deo institutum. 1. Cor. 11. c.

Ob Eucharistiae sumptionem indignam infirmi multi sunt inter Christianos, & moriuntur. 1. Cor. 11. g.

Eucharistia non continet uere corpus Christi, sed significatiue. Berengarius. H. A. E. R. Anteaquam heresis confutetur, prius pro Nouitis expono, quid hoc nomen importat. Eucharistia, quae Graeca dictio est, idem significat, quod bona gratia, ut docet D. Aug. ser. de Sacramento Altaris. Eucharistia est oblatio benedicta, per quam omnes in Caelo ascribimur, rata, per quam in uisceribus Christi censemur, rationalis, per quam à bestia li sensu exuimur, acceptibilis, ut qui nobis displicemus, per eam acceptabiles eius unico filio simus. Hoc est Sacramentum dignissimum, & plusquam Sacramentum, quo nutrimur, & in bono confirmamur. Eucharistia definitur à Scholasticis. Quod est species panis, uel uini, corpus Christi, & sanguinem uirtute Sacerdotalis consecrationis, uere, & realiter continens. Dicitur species propter accidentia sensibilia, color, sapor, odor, humor, calor, pondus, & similia. Dicitur, quod continet realiter corpus Christi, & hoc est, quod probare intendo. Dicitur panis, uel uini distinctim non copulatum, quia tam species panis sine speciebus uini, quam uinum sine speciebus panis sunt Eucharistia, quia utraque continent totum Christum etiam coniunctim, & non plus continent, quam altera sola. Obseruandum etiam quod in hoc Sacramento sunt tres actus.

Primus est consecratio. Secundus ipsum Sacramentum. Tertius ipsius perceptio. Palud. 4. dist. octaua, quae est. prima. Scot. ibidem. & Biel. ac Brulifer cum alijs Scholasticis eodem loco.

Primum ergo à nobis propositum sic probatur ex sacris litteris. Dominus dixit. Math. uigesimo sexto, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. ergo uere est. De hoc cap. uigesimo octauo dixit. Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus. Et Ioan. sexto. Caro mea uere est cibus, & sanguinis meus uere est potus, litigabant ergo Iudaei dicentes, quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad

manducandum? Ego sum panis uiuus, qui de Caelo descendi. Et panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi uita. Hoc idem D. Paul. primae ad Cor. c. 10. ostendit. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Et paulo post. Non potestis calicem Domini bibere, & Demoniurum. Non potestis mensam Domini participes esse, & Demoniurum.

Concilia hoc sic exposuerunt. Synodus Nicena Act. 6. ait. Nemo unquam Sanctorum Apostolorum, qui tubae sunt Spiritus Sancti aut gloriosorum patrum nostrorum incruentum nostrum sacrificium in memoriam passionis Christi Domini Dei nostri, & totius suae dispensationis factum imaginem corporis illius dixerit. Nam is, qui accepit à Domino, sic non dicit aut confiterur, sed adiunt eum sic dicentem. Euangelicè. Nisi comederitis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non intrabitis &c. Et qui manducat &c. Et paulo infra. Sic imaginem asserere corpus, & cruorem Domini eiusdem est dementiae. Synodus Ephesina prima, in epistola Synodica ad Nestorium. Non ut communem carnem percipientes (quod absit) nec ut uiri sanctificati, & uerbo coniuncti, secundum dignitatis unitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed ut uere uiuificatricem, & ipsius uerbi propriam factam.

Concilium Generale Viennense, dicit. IESVS CHRISTVS praesens, sub alia quidem forma, in propria uero substantia est nobiscum. Conc. Later. sub Innoc. III. c. 1. Cuius, & corpus, & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis, & uini ueraciter continentur, transubstantiatis, pane in corpus, & uino in sanguine potestate diuina. Conc. Constantiense sess. octaua dicitur articulus Vuitcl. tres. primus.

Substantia panis materialiter, & similiter substantia uini materialiter, manet in Sacramento altaris. secundus. Accidentia panis, non manent sine subiecto. Tertius, Christus non est in eodem Sacramento idē tice, & realiter in propria praesentia corporali. Concil. Florent. De Sacramento Eucharistiae. Post multa ait. Nam ipsorum uerborum uirtute substantia panis in corpus Christi, & suba uini in sanguinem conuertuntur.

Concil. Trid. sess. 13. cap. 1. & can. 1. Si quis negauerit in Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, contineri uere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, unâ cum anima, & Diuinitate Domini nostri IESV Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse, ut in signo, vel figura, aut uirtute. Anathema sit. Patres unanimi consensu, sic interpretantur. Dyonis. Areopag. de Eccl. Hierar. cap. 2. In fine autem omnium, Pontifex, ita perfectum ad sacratissimam Eucharistiam vocat, atque consummantium illi Sacramentorum Communionem Deificam tradit, & capit. 3. ait. Est. n. iuxta inclytum Præceptorem nostrum Sacramentorum consummatio. & vocat sacrosancta, & augustissima mysteria. Ignatius epistola ad Smyrnenes. teste Theodoro in dialogo tertio, ait. Eucharistias, & oblationes non admittunt, eo quod non confiteatur Eucharistiam esse carnem Seruatoris Nostri IESV Christi, &c. Iustinus Martyr in Apolog. secunda pro Christianis, ad Antoninum Pium Imperatorem. Sic etiam cibus, qui per præces sermonis, quem ab eo accepimus consecratus est, & quo sanguis carnesque nostræ Communionem alunt, IESV Christi, eius qui homo factus est, & carnem, & sanguinem esse accepimus. Ireneus, li. 4. aduers. hæreses, ca. 34. Quomodo autem constabit eum Panem in quo gratiæ factæ sint, corpus esse Domini sui, & calicem Sanguinis eius, si non ipsum fabricatorem mundi dicant, id est Verbum eius, per quod lignum fructificat, defluunt fontes, & dat primum quidem fœnum, post deinde spicam, deinde plenum in spica triticum. Quomodo autem rursus dicunt, carnem in corruptionem deuonire &c. Vbi confutat alia sacrificia præter Eucharistiam, quam esse uerum sacrificium demonstrauit, cap. 32. Damasc. li. 4. orthodox. fidei, cap. 14. Sed quod ipse panis & uinum transmutatur in corpus, & sanguinem Dei. & Doctissimè probat. Quoniam efficax est uerbum Dei. & omnia quæ uoluit suo uerbo fecit. Ambro. lib. 4. de Sacramento, cap. 4. Vbi accesserit consecratio de pane fit Caro Christi. Hoc & cap. 5. probat. Cyrill. Alex. epist. ad Calorythum Episcopum Arsinaitem. Nec dubites, an hoc uerum sit, eo manifestè dicente. Hoc est corpus meum. Christost. homil. 83. in Matth. &

60. ad Popul. Antioch. Credamus itaque ubique Deo, nec repugnemus ei, etiam si sensui, & cogitationi nostræ absurdum esse uideatur, quod dicit, & inferius. Quoniam ergo ille dixit. Hoc est Corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus, &c. D. Aug. in Psal. 98. Et in ipsa carne, hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. & paulò post. ipsi erant duri, non sermo. & alibi pluries. Greg. Nyssenus in oratione Cathetica de transubstantiatione Dominici corporis, & sanguinis; teste Euthymio in Panoplia, ti. 2. 1. ait. sed statim per uerbum in corpus mutatur, ut dictum est à Verbo, quoniam hoc est corpus meum. Hoc alij patres, & Scholastici omnes docent. ut inferius, an fiat transubstantiatione conuincam.

Obiectiones Caluini, & aliorum.

Hanc Ecclesiæ Catholicæ ueritatem. Bertramus Præbyter, Berengarius, Caluinus c. 7. suarum institutionum. impugnauit olim & sacramentarij hæretici tuentur. Primo auctoritate D. Aug. ex tract. 7. in Ioannem. Qui post multa dicit. Petra autem Christus, petra Christus in signo, uerus Christus in uerbo, et in carne. & superius nos antiquis Patribus comparans ait, aliud illi, aliud nos, sed specie uisibili quæ tamè hoc idè significaret uirtute spiritali, Secundo idè D. Aug. 3. de Doctr. Christiana, c. 16. figurata est, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem. Tertio in epistola ad Bonifacium Episcopum. 23. Videtur innuere, quod sacramentum Eucharistiæ appelletur corpus Christi, non quia sit, sed quia significat, iuxta uulgatam loquendi formam. & dicit. Sicut ergo secundum quædam modum Sacramentum corporis Christi, Sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei fides est. Quarto probat, quod in Sacramento nil aliud sit, quàm panis, uinique substantia, & myllicæ corporis representatio. & colligit ex sermone D. Aug. de Sacramento ad infantes ad Altare. & dicit. Quomodo ergo panis corpus eius, & calix, uel quæ habet calix quomodo est corpus eius? Ita fratres ideo

Solutiones obiectionum.

ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud uidetur, aliud intelligitur. Quod uidetur speciem habet corporalem, quod intelligitur fructum habet spiritualem. Corpus ergo Christi si uis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus. Vos estis corpus Christi, & membra, mysterium uestrum in mensa positum est, mysterium Dei accipitis &c. Quinto, Berengarius ex D. Aug. in Psal. 3. probat Christum Iudam adhibuisse ad conuiuium, in quo corporis, & sanguinis sui figuram, Discipulis comendauit, & tradidit. Sexto, idem in psal. 98. Caro non prodest quicquam. Verba, quæ loquutus hunc uobis spiritus, & uita sunt, spiritaliter intelligite, quæ loquutus sum. Non hoc corpus, quod uidetis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fufuri sunt, qui me crucigent, & inferius. Et si necesse est illud uisibiliter celebrare, oportet tamen illud inuisibiliter intelligi. Septimo, tractatu 25. in Ioannem. Ut quid paras dentem, aut uentrem, crede, & manducaui. Octauo, probat etiam, quia impossibile est quod corpus Christi sit simul in cælo, & in Altari. Nam D. Aug. epist. 57. ad Dardanum ait. Secundum hanc formam, non est putandus ubique diffusus. Cauendum est enim, ne ita Diuinitatem astruamus hominis, ut ei ueritatem corporis auferamus. Vna enim persona Deus, & homo est, & utrunque est unus Christus IESVS, ubique per id, quod Deus est, in Cælo, autem, per id, quod homo est. Nono, D. Amb. lib. ad eos, qui mysterijs initiatur, c. 8. & 10. dicit. Non ergo corporalis esca, sed spiritalis. Unde Apostolus de typo eius, ait. Quia patres nostri Escam spiritualem manducauerunt, & potum spiritualem biberunt. Decimo, Ioannes fuit figura Christi, sic panis, & uinum figura sunt Christi. Undecimo, Tropice loquitur Apostolus, 1. Cor. 10. Petra autem erat Christus, sic & Dominus. Hoc est corpus meum. Duodecimo, manet uerus panis, & uinum, nam Dominus semper dicit. Accipit panem. Matth. 26. & alibi. Qui manducat hunc panem. non ergo ex Thomistica illa Theologia, licet nouum cudere articulum de transubstantiatione. Hinc Aposto. 1. Cor. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibeitis, & cat.

Vt magis huius ueritatis decisio. Præmitto, pro argumentorum solutione. Quod tria sunt consideranda in Eucharistia. Vnum quod est Sacramentum tantum. Secundum, quod est Sacramentum, seu signum, & res. Tertium, quod res est, & non signum, siue Sacramentum. Sacramentum tantum, non res, est panis, ac uini species, formaque uisibilis, quæ duo significant nempe corpus & sanguinem Christi, uerum animæ cibum, ac potum in Eucharistia latentem, & unitatem Ecclesiastici corporis, quod ex multis fidelibus, non aliter, quàm panis uerus ex multis granis, & idem uinum ex multis acinis colligitur. Sacramentum & res, est caro Christi propria, & sanguis. Res quidem est, quia illud idem corpus est, quod uinum mortuum, ac re Diuinum sedet ad dexteram Patris. Sacramentum uero, & signum est, quia sicut hoc ipsum ex multis membris purissimis, & immaculatis constat, ita mysticum Ecclesiæ gloriosa corpus ex multis fidelibus, à criminum sorde liberis consistit. Res, & non Sacramentum, neque signum est unitas Ecclesiæ in prædestinatis, uocatis, iustificatis, & glorificatis. Obf. 2. Quod Eucharistia dupliciter sumi potest. Primo Sacramentaliter. Secundo spiritaliter. Sacramentaliter non quod comedamus sicut alios cibos, sed Sacramentali ritu, & Dominicum corpus non in forma uisibili, sed pro animæ alimento inuisibiliter sub specie panis, & uini integrum, impassibile, uiuens, ac Diuinum edimus. At spiritaliter sumimus, quando uirtutem, ac fructus eius consequimur, nempe gratiam. Qui quidem modus non hominibus iustis tantum conuenit, uerum et præcis Patribus, ac Angelis; nam panem Angelorum manducauit homo, & de antiquis dicitur. Omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, atque eundem potum biberunt. Obf. 3. Quod Christus dicitur esse in aliquo dupliciter. Primo, secundum præsentiam uisibilem, ac localem. Secundum se inuisibilem, & Sacramentalem. Primo modo tot annis nobiscum conuersatus est. Secundo modo est in Sacramento Eucharistiæ. Primo modo est uisibilis, ac diuisibilis secundum locum. Secundo modo est indiuisibilis, ac inuisibilis. His positis fundamen-

tis, facile erit eludere argumenta heretic. Ad primum ergo & auctoritate D. Aug. dico, quod loquitur de spiritali manducatione, sed non excludit Sacramentalem. Sic loquitur de Sacramento, ac signo, quod non excludit rem, & uirtutem Sacramenti, imo simul utraque coniungens ait. Nam & hodie accepimus visibilem cibum, sed aliud est Sacramentum, aliud uirtus Sacramenti. Petra Christus in signo, uerus in uerbo, & ueritate. Ad secundum, dico, quod nec sensus D. Aug. est excludere sacramentalem manducationem, sed contra errorem Capernaitarum loquitur, qui putabant edendam esse carnem Christi, in frustra dissectam, ac dentibus diuisam, quasi humana carne uescerent. Hanc inhumanam interpretationem amouit D. Aug. Et sacramentaliter, & spiritaliter Caro illa sumenda est. Ad tertium dico, quod intentio Patris Sanctissimi est docere, quod Christus est uere, & essentialiter, & ipsum quoque secundum quemdam modum sacramentum, & signum est corporis Christi, nempe mystici. Quod quidem corpus mysticum, Christi corpus appellatur secundum quamdam similitudinem, quae res significata, nomine rerum significantium nominari solent. Sic & ipse species Sacramentales, modo quodam improprio Christi corpus dicuntur, sub eis occultatur, ac continentur. Ad quartum dicitur, quod loquitur de corpore mystico, quod significatur non solum per Christi uerum corpus, sed per eius species, quae uulgato quodam loquendo modo, panis, & uinum nuncupantur, relinquendo rebus nomina, quae aliquando erant. Unde & homo mortuus dicitur homo. Ad quintum, dicitur, quod & si nominet Sacramentum Eucharistiae, figuram corporis Domini, non excludit, quin sit etiam uerum corpus. Ad sextum, est interpretandum, illud dictum. Non edetis hoc corpus in forma uisibili, & passibili, eo modo, quo pecudum carnes, sed inuisibiliter sub forma panis, & uini, gloriosum, & impassibile corpus relinquam, & hoc edetis in mensa altaris. Ad septimum, Respondet ex dictis. Quod loquitur de commestione corporali, nam & qui non manducat sacramentaliter, si contritus fuerit recipit gratiam, ideo dicitur crede, & manducasti. Ad octauum. Respondet, quod non intelligit Bereng. quod Christus non est in Sacramento ut

in loco, sed sacramentaliter, quo modo potest esse in pluribus locis, non tamen ut in loco. Ad nonum, D. Ambr. dico, quod uocat spirituales escam, quia non est de numero corporaliu ciborum, quos quotidie pro corporis alimento sumimus, sed est spiritalis in qua sine diminutione Christum sumimus. Obi. etiam, quod alia citantur ab eodem Ambr. in lib. de Sacramentis nempe Post consecrationem altaris sunt panis, & uinum & c. Quae non sunt apud Ambr. Ad de cimum, iam diximus, quod uerba Domini, non significant figuratiue, sed uere, ac realiter. Nam si est, pro significare accipitur. Nec Christus uerus est Deus, & homo, & Virgo Maria, non est Mater Christi. Ad undecimum. Dico, quod & Christus fuit uere Petra, nam dicit Apostolus 2. Cor. 10. Consequenter eos petra, & non loquitur de materiali, quae eos conuehebatur, sed spiritali, quae futura erat petra id est Christus, & fuit illa in quem futurum Iudaei crediderunt, & sic nobiscum manducauerunt & biberunt per fidem. Sic & hic est uere corpus Christi. Ad duodecimum, dico, quod ante consecrationem panis, ac facta consecratione non dicitur panis, sed corpus Christi, nec ullus Euangelista post consecrationem uocat panem. Eum iam facta sit transubstantiatio non datur panis denominari, quia a nobiliori fit denominatione, & non ab accidentibus.

2. *Eucharistia. Non fit transubstantiatio panis in corpus, & uini in sanguinem.* Vald. Lut. Annas. HABER. Quod non modicam ingerunt difficultatem sunt uariae Scholasticorum opiniones, non tantum hereticorum blasphemiae. Referre uero eorum opiniones potius confusionem pateret, quam haeresim confusionem. Contra hanc haeresim est Canon uel caput primum Conci. Later. sub Innocentio III. dicentis. IESV Christi corpus, & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis, & uini ueraciter continetur transubstantiatis pane in corpus, & uino in sanguine potestate diuina & c. Concil. Romanum sub Gregorio septimo in confessione Berengarij. Panis, & uinum substantialiter conuertuntur in ueram, & propriam ac uiuificantem carnem, & sanguinem Domini nostri IESV Christi. Concil. Constantiense, ut supra diximus condemnat errores Vuitet. Concil. Floren. ait. Nam uirtute ipsorum uerborum substantia panis in corpus

corpus Christi, & substantia uini in sanguinem conuertuntur. Concil. Trid. sess. 13. ca. 4. & Can. 2. Negaueritque mirabilem illam, & singularem conuersionem totius substantiae panis in corpus, & totius substantiae uini in sanguinem & c. Ut uero cognoscant haeretici, quod non est Thomistarum inuentum, hoc nomen transubstantiatio, percurramus uolumina Patrum. Ireneus lib. 5. ad uer. haer. ait. Quomodo ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit uerbum Dei sit Eucharistia corporis, & sanguinis Christi, ex quibus augetur, & consistit nostrae salutis substantia. D. Cypria. serm. de Cena Domini ait. Panis iste quem Dominus Discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia uerbi factus est caro, & sicut in persona Christi humanitas uidebatur & latebat diuinitas, ita in Sacramento uisibili ineflabiliter diuina se infudit essentia. Tertull. lib. 4. aduersus Marcionem ait. Hoc est corpus meum dicendo, id est figura corporis mei, figura autem non esset nisi ueritatis esset corpus. Cyrill. Hierosol. Catechesi Mytagogica prima. Peracta uero in uocatione panis quidem sit corpus Christi, uinum autem sanguis Christi, & Cathe. 3. & 4. Cyrill. Alex. epistola ad Calorysim. Conuertens ea in proprietate carnis propriae. D. Ambr. lib. 4. de factis, c. 4. Panis iste panis est ante uerba factorum, ubi at accesserit consecratio, de pane, fit Caro Christi. Hoc & c. 5. docet. Et lib. 4. de fide ad Gratianum Augustum c. 5. Nos autem quotiescunque Sacramenta sumimus, quae per sacrae orationis mysterium in carnem transfigurantur, & sanguinem, mortem Domini annunciamus. Christus in Missa. Emitte Spiritum tuum Sanctum super nos, & super proposita dona. Amē. Et fac panem quidem hunc pretiosum corpus Christi tui Amen. In calice uero, hoc pretiosum sanguinem Christi tui transmutas Spiritu tuo Sancto. Haec est Missa sua. Et Hom. 93. in Matth. Qui uero haec sanctificat, & transmutat ipse est. Et serm. de Euch. in Encenijs. Num uides panem? Num uinum? num sicut reliqui cibi in secessum uadunt? Absit, ne sic cogites. Quemadmodum, nisi cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substantia remanet, nihil superfluit, sic & hic, puta mysteria consumi corporis substantia. Damasc. lib. 4. orthodoxae fidei. ca. 14. Panis, & uinum transmutantur in cor-

pus, & sanguinem Dei. & c. Et supernaturaliter transmutatur in corpus, & sanguinem Christi. Gregorius Nyssenus in sermone Cathetico de transmutatione Domini corporis & sanguinis apud Euthymium in Panoplia titulo uigesimo primo. Quamobrem recte nunc etiam Dei uerbo sanctificatum panem in Dei uerbi corpus credimus immutari. D. Aug. lib. sententiarum Prosperi. Et de conf. d. 2. c. Nos autem. Nec similiter pendimus has duas species panis, & uini, sicut ante consecrationem pendebamus.

Cum fideliter fateamur ante consecrationem panem & uinum esse, quod natura firmavit, post consecrationem uero carnem Christi, & sanguinem, quod benedictio consecrauit. Theophil. in Matt. cap. 26. inter Graecos celeberrimus. Transformatur enim arcanis uerbis panis ille, per mysticam benedictionem, & accessionem Sancti Spiritus, in carnem Domini. Vgo de Sancto Victore. lib. 2. De Sacramentis. cap. 9. Per haec uerba sanctificationis, uerus panis, & uera uini substantia in uerum corpus Christi, & ueram sanguinem Christi conuertuntur. Sola specie panis, & uini remanente. Anselm. lib. 2. de corpore, & sanguine Domini. In illis speciebus panis, & uini, aut nulla est, aut Domini corporis, & sanguinis substantia, uel fides nostra irrita est. Lanfrancus libro de Sacramento Eucharistiae doctissime dialogatur. Et concludit. Hanc fidem tenuit, a priscis temporibus, & nunquam tenet Ecclesia, quae per totum orbem diffusa Catholica nominatur. Beñarion Cardinalis in libro de Sacramento Eucharistiae, & uerbis, quibus consecratio peragitur. Enim uero nemo est, quem lateat, quem admodum panis, & uini in corpus, & sanguinem Christi in instanti facta, transubstantialitas humanam omnem facultatem excedit. Eusebius Emilianus Hom. 5. de Paschate. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quando quidem qui auctor est muneris, ipse est testis est ueritatis. Nam inuisibilis Sacerdos, uisibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, uerbo suo, secreta potestate conuertit dicens. Accipite, & edite. Hoc est enim corpus meum & c. Et si ista non conuincunt haeticum, superflua erunt alia.

Rationes contra hæreticos.

Si quando vero contingeret cum hæreticis disputatio. Ut cognoscant, quod non solum auctoritatibus pugnamus contra eos, sed & rationibus, ideo & rationibus eorum hæresim conuincamus. Si non sit transubstantiatio dicendum erat à Domino. Hic est corpus meum, id est sub his speciebus, vel in hoc loco, vel sub hac figura. Atque hoc demonstrat substantiam, & non locum, aut Tropicam significationem. Secundo, si remanet substantia panis, ergo committitur idolatria, nam multi nesciunt distinguere, inter substantiam panis, & corporis Domini. Tertio, Homini ieiuno licet unam post aliam sumere Hostiam, non liceret si remaneret panis substantia. Quarto, omne, quod est alicubi de nouo, oportet ut sit ibi per aliquam mutationem, quia ad relationem tantum non est motus ut docet Arist. 7. de Phys. auditu tex. 7. Aut ergo corpus Christi mutatur, aut panis, non primum, ergo secundum. Quinto, hoc supponit, pro suppositione singulari, non indefinita, nisi uocabulis abuti uelimus. Sexto, magis absurdum est ponere duas substantias simul, sub eodem situ, quia una conuertatur in aliam. Ergo magis dicendum erit, quod panis transubstantiatur in corpus, quam ibi ponere substantiam panis, & corporis Domini.

Obiectiones Hæreticorum.

Probare coguntur hæretici, quod Christus non sit in Eucharistia secundum realem præsentiam. Primo, corporalis præsentia est impedimento spirituali, ideo dicitur Ioan. 16. Nisi abiero Paraclytus non ueniet ad uos. Respondeo, quod Dominus ibi loquitur de uisibili præsentia, ut ex contextu apparet. Secundo, Christum secundum carnem iam non nouimus, ait. D. Paul. 1. Cor. 5. Respondeo eadem responsione. Tertio, indignè tulit Dominus, quod regulus requi fierit corporalem præsentiam, nam fides facta, ergo & de nobis eadem est ratio. Respondeo, quod in Regulo redarguitur fides imperfecta. Quarto, sicut dixit. Hoc est corpus meum, ita dixit. Ego sum uitis. Ecce agnus & D. Paul. Petra autem erat Christus. At ista non erat proprie, ergo neque

panis. Respondeo, quod ex circumstantiis scripturarum apparet sensus, & quod non semper loquitur de tropo, nam non proponit parabolam, sed historiam Cenz, & dicit. Hoc est corpus meum, ut exponit D. August. lib. 83. q. 9. Et si omnia sunt ad tropum interpretanda nihil expressum erit in scripturis. Nam eodem modo Christus est & agnus, & Petrus, & uitis, & homo, quod neque aduersarij admittunt. Quinto, D. August. uocat sepius figuram corporis, ut Psal. 3. in Præfat. & lib. 3. de Doct. Christiana. ca. 16. Tertull. lib. 4. Aduersus Marcionem. Hoc est corpus meum, id est corporis mei figura.

Rursus, D. August. Psal. 98. Spiritualiter intelligite, quæ loquutus sum uobis. Non hoc corpus, quod uidetis, estis manducaturi, nec bibituri illum sanguinem, quem effusuri sitis, qui me crucifigent. Sacramentum quod commendauimus uobis spiritualiter intellectum uiuificabit uos, caro autem non prodest quicquam. Respondeo, quod hæc omnia, eo sensu sunt accipiendæ, quia non tantum in Eucharistia est caro, sed est signum memoriale eiusdem corporis in Cruce pro nobis immolati, sicut Agnus Paschalis, uerus erat Agnus, & in mensa uere, & realiter manducabatur, & tamen erat figura Christi, sic Eucharistia erat rememoratiuum corporis in cruce oblato, & sic loquitur Tertullianus. Sexto, eundem panem patres manducauerunt, ac potum biberunt inquit D. Paul. 1. Cor. 10. Ergo nos non uerum sumimus, si idem quod illi sumimus. Respondeo quod ly eundem, non refertur ad nos, quasi eundem, quem nos manducauerimus, sed ad patres inter se, qui simul idem manducauerunt. Ut Chrysostomus ac Theophilus dicunt. Septimo, D. August. 26. super Ioan. & 45. exponens uerba Apostoli. dicit quod spirituales quam nos patres manducauerunt. Dicitur, quod eandem, sed non eodem modo, nam illi sub umbra, & manna, nos uero carnem uere. Item nostra est efficacior, & abundantior. Hæc ex Caluino.

3 Eucharistia non potest confici ex panis, & uino. Cathari. H A E R E T. Sequebantur Manicheorum errorem, qui dixerunt res à principio fuisse malas, atque ideo non poterat confici ex eis Sacramentum. Contra quos sunt, quæ in sequenti propositione adducuntur.

4 Eucharistia non potest confici in Azimo. Græci. H A E-

H A E R. Hanc, quam & hodie tueri conatur hæresim ipsi Græci, ex Euangelistis confutatur, & decreto unionis in Concil. Flor. Nam Matth. 26. dicit. Quod I E S V S accepit panem & c. Et hoc fuit die Azimorum, quo non licebat fermentatum comedere, & quo tempore Iudæi Paschæ festiuitatem auspicabantur. Huic quæ scribit D. Marcus, c. 14. concordant. Primo die Azimorum ait. Et D. Luc. cap. 22. Venit dies Azimorum, cum ergo hac die nihil fermentati domi posset conferuare, ut præcipitur Exod. 12. Sequitur ut in Azimo confecerit Dominus. Concil. Flor. tom. 3. pag. 206. ait. Sacerdotes debere conficere iuxta suam Ecclesie consuetudinem. Ritus uero consecrandi in Azimo rationabilior est. Alij etiã panes, ut ordeaceus, castaneus, non sunt absolute panes, sed cum additione, unde dicitur panis ordeaceus, sic & de uino malogranatorum. Caiet. 3. par. q. 74. art. 3.

5 Eucharistie forme sunt septem, Paternoster, benedicendo, panem, & uinum. Valdenses.

H A E R. Adeo insana, ac imprudens est hæc opinio, ut pudeat eam referre, quam tamē ea tantum ratione ex scriptis, ut uideant Catholicis, in quot erroribus incidunt, qui ab Ecclesia recedunt. Aperta est forma consecrationis. Matth. 26. Marci. 14. Luc. 22. & D. Ioan. ac Paul. 1. Cor. 10. Hoc est enim corpus meum. Quæ uerba sunt necessaria excepto ly enim quod si quispiam ommitteret uolens, conficeret quidem, sed peccaret peruertendo, quæ Dominus statuit. Hanc forma nemo negare audeat hæreticorum, qui Sacramenta admittunt.

6 Quæ nam est forma consecrationis sanguinis?

Varij sunt Doctores de hac re. Nam Scotus 4. d. 8. q. 1. art. 2. dicit. Nobis esse ignotam formam consecrationis tam corporis, quam sanguinis, & quod multorum sacramentorum formas ignoramus. At ista affirmare hæreticum est. Nam nedum Eucharistie formam ex Euangelistis expressam habemus, uerum etiam, & baptismi, & confessionis. Ex Concilio etiam Floren. & Trid. sunt Sacramentorum formæ præfixæ. Durandus uero dicit, quod est illa tantum. Hic est calix sanguinis mei. Et alia uerba, non pertinent ad substantiam sed adducuntur ad excitandam deuotionem. At contra hoc est, quod nunquam adoratur, nisi post eorum exactam prolationem. Græci etiam, hac forma

utuntur. Hic est sanguis meus, non testamenti, qui pro uobis, & pro multis effunditur. At sicut errant in alijs, ita hac in re. Caiet. affirmat, quod forma sit hæc. Hic est sanguis meus. Soto dicit. Quod ea uerba. Hic est calix sanguinis mei, siue. Hic est sanguis meus sunt de essentia, reliqua uero sunt de substantia siue integritate. Neque hoc mirum est. Namque digitus est de substantia non tamen de essentia hominis, & trinitas immersio est de substantia, non de essentia baptismi. Spineus uero in quodlibet questione propria arbitratur. Quod omnia uerba sunt de substantia excepto, enim & quod si aliquod uerbum prætermittatur non conficitur Sacramentum. Namque omnia sunt expressa tanquam ad integritatem & unitatem. Rursus Ecclesia semper his uerbis consecrauit. Demum, D. Thom. 3. p. q. 78. 3. sic probat. Verum nimis dura est hæc spinea sententia, ac nimium urget. Tutior Caiet. & Soti est expositio. Quod sit necessaria omnia uerba quidem, at non tanquam de essentia, quibus omissis non conficiatur Sacramentum, sed sunt tanquam de substantia, non de essentia & integritate. Verba uero ea sunt. Hic est calix sanguinis mei & c. Usque ad remissionem peccatorum. Et sic Ecclesia, ac Concilia definierunt. Quæ & si non reperiatur in aliquo Euangelista, eam tamen habemus ex Apostolorum traditione, ut scribit Innoc. & Euangelistarum erat animus, historiam texere Saluatoris, non Sacramentorum, formas referre, quas Ecclesia etiam ex diuersis locis collegit. Fit ergo mentio sanguinis, quia consecratur ut fidelium potus. Mysterium non excludit rem significatam. Fidei id est obiectum fidei. Pro uobis, & pro multis utrunque dicit Ecclesia, quia unum Lucas, alterum Mattheus scribit. Hæc ergo est uera forma sanguinis consecrandi.

7 Non est apponendum uinum in calice. Aquarij. H A E R E. Ex forma iam exposita, & usu Domini, qui calicem accepit, ut testatur D. Matth. ac Paul. Apostolus, quantum errent isti, metacente fatebuntur. Nam & Dominus dixit. Matth. 26. Non bibam amodo de hoc genimine uitis, usque in diem illum. At qui non tenent antiquam Ecclesie consuetudinem fedissime aberrant. Et Concil. Later. sub Innoc. III. & alia supra enumerata Concilia, ex ipsa sacra pagina confu-

futant hanc hæresim.

8 *Aqua non est in calice ponenda.* H A E R. Græci, & Armeni, non obseruant statutum Ecclesie ordinem, quos ideo sub hæresis nomine appellauit, non quia aquam vino non misceant, sed quia derident nos, qui eam infundimus, & quasi erroneum diiudicat, & hoc est hæreticum. Quod uero mouet Ecclesiam Romanam, ut aquam cum vino consecret, est quoniam à latere Christi in cruce pendens emanauit aqua & sanguis, ut scribit Euangelista. Nostrum uero Missæ sacrificium est memoria passionis Domini, & docet D. Paul. 1. Cor. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc &c. Conc. Carthag. 3. cap. 24. Decretorum. Brach. tertium. Trid. sess. 22. ca. Et sic Dominum fecisse pie credendum est. Nec purum uinum dedisse. Imo Rabanus dicit, ut aqua in misceatur docuerunt Apostoli, commixtio aquæ unionem populi significat. Et quia de petra in eremo exiuit aqua. D. Thom. 3. par. q. 74. artic. 6.

9 *Eucharistia non prodest quicquam.* Armeni. H A E R. Si manna tantæ fuit uirtutis, si corporales cibi, quos Deus Adamo concesserat in paradiso uoluptatis, si lignum uitæ se nequitiam amouebat, & alia, quare Saluatoris Caro, & sanguis, non erunt maioris uirtutis. Fructus huius subolsfecit author. sapientia, ca. decimosexto. Angelorum Esca nutriuiti populum tuum, & paratum panem de Cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Et D. Ioan. ca. 6. refert si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in æternum, & panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi uita. Qui manducat me, & ipse uiuet propter me. Qui manducat hunc panem uiuet in æternum. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Patres uestri manducauerunt manna, & mortui sunt &c. D. Paul. 1. ad Cor. 10. Quoniã uanus panis unum corpus multi sumus omnes, qui de uino pane, & de uino calice participamus. Concil. Flore. Huius Sacramenti dicit esse effectum, quem in anima operatur digne summentis, est adunatio hominis ad Christum. Huius effectus scribit Concil. Trid. sess. 13. cap. 2. D. Amb. in Psal. 118. Cyrill. Alex. cap. 6. In Ioannem. Chris. Hom. 45. in Ioannem. Leo serm. 14. de Passione

Domini. Theophil. cap. 6. In Ioannem. Et Scholastici in 4. d. 8.

10 *Eucharistia maioris est uirtutis, quæ consecrata fuerit die Cene Domini.* Græci. Valdenses. H A E R. Græci ut experientia perspeximus, & experti sumus seruant panem die Cene Domini consecratum, & superfluos arbitrantur maioris uirtutis esse eo, qui indies consecratur, & offertur. At cum eadē sint uerba, quæ pro forma proferimus, idem Deus. eadem erit etiam uirtus, cū idē sit etiam Sacerdotium, quare hac in re Græci insaniunt.

11 *Eucharistia solam exigit fidem in suscipiente, & non preparationem aliquam.* Luth. H A E R. Qua fronte quisquam maculata facie, manibus sordibus, & dum male olet, audebit ante Regis, uel cuiuscunq; superioris cōspectum accedere. Hunc morem Gentiliū Sacerdotes obseruabant, qui antequam sacrificium offerrent confitebantur peccata sua, ut diligentissimus Modognotus scribit, in libro 4. c. 31. Quem inscribit. Orologiū principium. Quanto magis nos, si ante totius uniuersi Rectorem, ac Creatorem accedere debemus, prius exactissime intimo corde debemus, ne quid sit uigat in nobis, quod oculos diuinæ maiestatis displicere possit, sed quia purum est conuiuium, pura debet esse etiam conscientia. Hoc docuit D. Paul. Corinthios 1. cap. 11. Probet autem se ipsum homo. Hinc Dominus Discipulorum pedes lauit. D. Basil. lib. 1. de baptismo, cap. 3. Non solum purum esse à quo uis inquinamento carnis, ac Spiritus, ne ad iudicium edat, & bibat, sed euidenter ostendere, & exprimere memoriam eius, qui pro nobis mortuus est, ac resurrexit. D. Cypria. serm. 5. de lapsis. Ante expiata delicta, ante exomologesim factam, criminis, ante purgatam conscientiam sacrificio, ac manu Sacerdotis, ante offensam placatam indignantis Domini, & minantis pacem putant esse, quam quidem uerbis fallacibus uendicant. D. Aug. serm. primo de tempore. Quantum possumus cum Dei adiutorio laboramus, ut cum sincera, & pura conscientia, & mundo corde, & casto corpore ad altare Domini possumus accedere, & corpus, & sanguinem eius non ad iudicium, sed ad remediū animæ nostræ mereamur accipere. Theophil. 1. ad Cor. cap. 11. Iudica igitur, & explora conscientiam tuam, & sic accede, nõ quan-

quando fuerint feræ sed quando te ipsum purum dignum inueneris. Origen. Psal. 37. Hoc docet. Greg. Magnus. 2. Reg. cap. 2. in primum librum. Quid enim est hoc loco probare nisi euacuata peccatorum nequitia se probatam ad Dominicam mensam, & purum exhibere. D. Hieron. Leuit. c. 26. Qualem probationem dicitur id est, ut in corde mundo, at conscientia penitentiam eorum, quæ olim deliquit intendenti participetur Sanctis ad abluentionem peccatorum suorum. Chrysost. Hom. 10. in Matth. Tempus quidem confessionis equæ, & lotis baptismate, & illotis, prophanisque incumbit &c. & post. His uero, ut ablutis in baptismo maculis ad Dominicam mensam mundam conscientiam accedant. Theodoretus, c. 11. 1. ad Cor. Ita uero ignominia, & dedecore afficiunt qui Sanctissimum eius corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum, & incestum os immittunt. Cassianus collat. 2. c. 5. Leo serm. 2. Paschali.

Obijciunt.

Primo, quod satis sit fides. Nam oportet accedentem ad Deum credere, ait. D. Paul. ad Hæb. 11. & D. Iacob. c. 1. postulet in fide nihil hæsitans. Respondeo, quod non negamus fidem, sed non satis est, sed oportet probare se atque ideo non ociosa fides, sed operosa exigitur. Secundo, isti nihil Christo relinquunt sed sanguinem eius sanguinem derident. Respondeo, quod multa relinquitur Deo, nã quis potest dicere mundum est cor meum? & Dominus docet. Luc. 17. Cum hæc omnia feceritis dicite, quia serui inutiles sumus. Faciamus ergo, quod nostrum est, & præparemus corda nostra, ut David hortatur. Tertio, qui Caiet. opinioni subscripserunt arguebant. Nullo iure tenemur præmittere confessionem. Dico, quod est falsum, imo diuino iure tenemur. Quarto, non exigitur confessio ante alia Sacramenta, ergo neque in hoc. Respondeo, quod non est eadem ratio, quia hoc dignius est, & est res, & Sacramentum. Dico secundo, quod ante ordines exigitur confessio, ante confirmationem, ut dicit d. 4. c. Ieiunij, & in suscipientibus. extremam unctionem, ut docet D. Tho. 1. quodlibet. art. 11. Quinto Ecclesia orat, ut sit absolutio sceleris, ergo nõ puenit confessio. Dico, quod de obliuio intelligit, uel uenialibus alias accedat et

nõ contritus. Sexto, D. Tho. 3. par. q. 80. ar. 4. dicit, quod peccator accedens ad Sacramentum peccat, & non quod debeat confiteri. Respondeo, quod non erat proprius locus discutendi, an necessario debeat præmitti confessio. Dico secundo, quod cum dicat, quod peccat, & non liceat peccare, sic & dicit simpliciter, quod peccator prius se discutiat. Quidam probant, quod de iure naturali, diuino, & Canonico confessio debet præcedere. Accipio hic ius naturale non pro eo, quod nuncupatur ius gentium, quod idem est apud omnes, sed pro naturali inclinatione, ut obedire superioribus, quod ius emanat, ex naturali instinctu, sicut in speculatinis conclusiones ex principijs procedunt. Probatur uero, quia dispositiones formam præcedere debent. Secundo, continet in se omnem sanctitatem Tertio, alia omnia Sacramenta ad hoc ordinantur. Probatur. Secundo, quod sit de iure diuino, id est à Deo reuelatum. Et primo. Quia nullus nisi mundus poterat comedere sancta, ut dicitur Leuit. 22. & 21. Non accedat ad altare nisi mundus. De iure Canonico, quia hoc præcipitur de consecr. dist. 2. c. In Cena. D. Tho. 4. dist. 9. artic. 4. ad Annibaldum, hoc quæsitum disputat. Et concludit necessariam discussionem, & prius debeat reconciliari. Spineus in quodlibet. Scot. dist. q. 4. in fine. Deum Conciliū Tridentinū hoc decreuit, sess. 13. c. 7. & Can. 11. Caietani tamen sententia non fuit ut hæretica damnata, sed propter periculum, sic à Concilio statutū fuit, ut Caneus author est, qui Concilio interfuit, lib. 5. de locis Theol. c. 5.

12 *Eucharistiam non recipit, qui cum peccato ad altare accedit.* Annas. H A E R E F. Quid est, quod Iudam accepit? Quid quod D. Paul. ait. Iudicium sibi manducat, & bibit? D. August. lib. 5. De baptismo contra Donatistas. capitulo octauo loquendo de Iuda, sic ait. Sic indigne quisque sumens Dominicum Sacramentum non efficit, ut quia ipse malus est, malum sit, aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & sanguinis Domini nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat Apostolus. Qui manducat indigne, iudicium sibi manducat, & bibit. Et D. Gregorius, ut Felicianus testatur contra Annam ait. Est quidem in peccatoribus, & indigne summentibus uera Christi Caro, & uerus sanguis, sed essentia non salubri efficientia.

13 Eucharistia sub utraque specie etiam Laicis esse necessario danda. Græci. Bohemi. H A E R E. Nullum est statum humanum, quod pro temporum varietate mutari non possit, sic & diuine leges antiquæ in nouam commutatae sunt. Quare non erit absurdum, licet Dominus sub utraque specie communicauerit Apostolos, & talis fuerit Ecclesie nascentis consuetudo, quod modo sit reuocata. Immo Dominus Discipulis euntibus in Emaus sub una tantum specie porrexit. Et in scriptura legitur, quod non nunquam tantum de pane meminit, quando vero de utroque si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum. Panis, quem ego dabo caro mea est. Qui manducat hunc panem uiuet in æternum. Et Act. 2. Erant perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et cap. 20. Vna autem subbati, cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus discipulabat cum eis. Concilium Constantiense sess. 13. Redarguit hunc errorem. Et Concil. Basiliense sess. 30. Tertullianus lib. 2. ad uxorem. Non sciat maritus, quid secreto ante omnem cibum gustes, & si scierit panem, non illum credit esse, qui dicitur. Cypria. serm. 7. de lapsis, refert miraculum circa corpus Domini, in arca communionis causa reseruatam. Orig. Hom. 13. in Exod. admonet, ut sit diligens minister, ad conseruandum corpus. Basil. epistola ad Casariam dicit, quod tempore persecutionis fideles domum referebant corpus Domini, & illic communicabant. Hierony. Apologia ad Pammachium, pro libris aduersus Iovinianum, ait Scio Romæ hanc esse consuetudinem, ut fideles semper Christi corpus accipiant. Euseb. 6. Hist. Eccl. cap. 36. Dicit, quod Serapion sub una specie communicauit. Amb. in oratione funebri de excessu fratris sui iacobi dicit, quod nauigantes debent portare corpus Domini. D. Amb. ut Paulinus in eius uita scribit. sumpsit pro uaticio corpus Domini. Theodoretus Cyri Episcopus in historia Sanctorum patrum in uita 26. Quæ est Simonis, dicit quod communicatur sub una specie tantum moriens, Symeon. Guichinus Abbas, hoc fuisse tempore D. Bernardi testatur in uita D. Bern. lib. 1. c. 11. D. Greg. 3. Dialogorum. Aug. lib. 3. De consensu Euang. Christo. Hom. 17. Ignatius ante omnes, qui fuit Apollolorum contem-

poraneus in epistola ad Ephes. ait sub specie panis Eucharistiam accepisse, nulla interim calicis facta mentione. Id tamen obseruandum, quod ad perfectionem sacramenti, ac completam nostram refectionem sub utraque specie debet sumi, ac ad mortis Domini representationem. At ad reuerentiam Sacramenti satis est, quod sub una specie tantum detur, & sic soluuntur obiecta. Rationibus hoc ipsum suadet. Primo Dominus tantum Apostolos utraque specie communicauit, qui erant Sacerdotes, ergo tantum Sacerdotibus licet sic sumere. Secundo, ex D. Paulo ille de calice debet bibere, qui conficit. At solus Sacerdos conficit, ergo ille tantum. Nam dixit. Hoc facite, significanter ergo loquitur his, qui faciunt. Tertio, post panis consecrationem dixit Dominus. Hoc facite in meam commemorationem, at post calicem addidit. Quotiescunque bibetis, ergo differente est, quod illi tantum, qui bibunt possunt conficere. Quarto, D. Paul. quando fuit baptizatus per Ananiam, cum accepisset cibum confortatus est Act. 9. Quæ de sacramento intelligi possunt. Quinto, Act. 27. Paul. in nauis panem gratias agit Deo in conspectu omnium, & cum fregisset, cepit manducare animi maiores facti omnes & ipsi ceperunt cibum, nempe de manu Pauli, quæ exponit Chrysost. Hom. 17. Operis imperfecti, de corpore Christi. Sexto, quando Dominus refecit turbam, ut dicitur Ioannis V I. non nisi panem, ac pisces dedit, quod significat, facti esse laicos corpus tantum. Sanctorum gesta hoc confirmant, qui tantum sub una specie dederunt, ut est videre tom. 2. 4. & 5. apud Lippom. Ex his error Nestorij couincitur, qui dixit, quod sub specie panis, tantum panis continetur, & sanguinis sanguis.

Obiectiones Hæreticorum.

Longo tempore Christiani tantum una specie contenti erant. Hispani, Galli, Itali, Germani, quæ consuetudo durauit usque ad Vuitcesum Pragensem, & Ioannem Vltimum, quo tempore, ut Clocheus narrat in historia uisitarum, quidam Magister, aut puerorum institutor clamare cepit, alteram partem Sacramenti Eucharistia Laicis preceptam esse, cum Christus præcipiat, ut omnes utraque speciem sumamus. Tunc

Bo-

Bohemi utraque expetere ceperunt, quæ cum non facile concederetur, non spectata Ecclesie auctoritate arripuerunt. Et eorundem motiua sunt, quæ in Concilio Constantiensi ad hoc coactio soluta fuere. Arguunt itaque Primo, omnibus præcipitur sub utraque specie, ut sumant, ergo omnes tenentur. Respondeo primo, quod de Sacerdotibus conficientibus intelligitur. Dico secundo, quod sicut Ecclesia multa mutauit, ita potuit hoc. Nam habemus formam baptismi, & tamè Petrum tantum in nomine Christi baptizasse, Act. 2. Aperte dicitur. Item dies sabbati sanctificanda erat, ut Exod. 20. præcipitur, & tamen in Iohannicam commutata fuit. Erat decretum de non manducando suffocato. Act. 15. Et tamen commedimus, & Bohemi commedunt. Erat præceptum ex constitutionibus Apostolicis, ne sabbato ieiunemus, & tamen ieiunamus sub præcepto in quadagesima, & quatuor temporibus, sicut ergo hæc præcepta commutata sunt, ita & hoc, de communionem sub utraque specie multo magis, quod Dominus non semper sic communicauit. Secundo, Ioan. V I. dicit, Dominus. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis, ergo non potest Papa aliter declarare. Tertio, si potest una pars Sacramenti Eucharistia præmitti, ergo & aliorum Sacramentorum, ergo baptizare una parte tantum obseruata, & etiam penitentia partes non erunt necessariae. Quarto, D. Paul. 1. Cor. 11. Docet utraque speciem sumendam. Ad secundum respondeo, ut ad primum. Ad tertium dico, quod non est eadem ratio, nam sub una specie Eucharistia continetur perfecte alia, at non in baptismo, & penitentia, sed ille sunt partes essentielles Sacramentorum. Ad quartum ex responsione ad primum patet solutio. Quinto, nemo potest mutare Domini præceptum, ut dicitur de consecr. d. 2. ca. Comparimus, ubi iubet Gelafius, ut Sacramentum non diuidatur, ut uel totum recipiatur, uel non recipiatur. Dico, quod sensus Gelafij est, contra Sacerdotes, quorum aliqui unam speciem sumebant, uel aliqui nullam, quos reprehendit. Sexto, quod Dominus post resurrectionem Apostolos sub una specie communicauerit est inuentum Papistarum, & similiter quod fractio significet communionem, nam & populum communicasset

Ioan. V I. Dicitur, quod non est nostrum inuentum Dominum Apostolos, uel discipulos, qui ibant in Emaus communicasse, sed D. Augustini, Chrysost. Theophil. Theophili, & Bedæ, qui ex eodem ordine a Domino hic obseruato, quem in Cena, colligunt eos communicasse. Non tamen eadem ratio de populo quoniam non ea fecit, nec frangere panem est communicare. Septimo, si pro Laicis instituit sub una specie ergo oportet adhuc Christum semel mori. Nam testamentum non ualeat, nisi morte testatoris confirmetur, ut D. Paul. ad Heb. 9. dicit. Respondeo, quod Dominus non instituit nouum, aut speciale Sacramentum, pro Laicis, sed modum sumendi declarauit Ecclesia ex gellis Domini, non ergo oportet mori. Cal. c. 18. Instituit, ex dicto Chrysost. Hom. 18. In posteriorem ad Corinthios. Qui dicit, omnibus unum corpus proponitur, & populum unum. Idem dicit D. Hieron. Malachia. ca. 2. Sacerdotes, qui Eucharistiam conficiunt, & sanguinem Domini populo distribuunt. Respondeo eo, quod isti ex indulgentia, ac benigna dispensatione loquuntur, & non præcipiunt, nec hodie obseruatur.

Arguunt nono. Alius est effectus panis, alius uini, nam panis famem, uinum sitim extinguit, ergo utraque species est sumenda. Respondeo, quod effectus principalis, qui est gratia ab utraque specie confertur. Decimo, non est minus efficax, sub specie uini quam panis, ergo sub utraque specie debet sumi. Respondeo, quod est etiam contra aduersarios hoc, quod assumunt. Si, non est minus efficax sub una specie, quam sub alia, satis erit sub una tantum. Undecimo, uinum aliquid confert, nec frustra sumit eum Sacerdos. Respondeo, quod gratia eadem confertur, & contritio principaliter exigitur, nam potest esse, quod Laicus sumens sub una specie tantum copiosorem gratiam Sacerdote consequatur. Duodecimo, mors Christi magis representatur. Dicitur, quod per hoc non conuincitur esse necessarium, quod sub utraque specie sumatur. Tertio decimo, maior gratia datur si utraque sumatur. Dicitur, quod satis est, quod gratia conferatur, nam si quis in tri-duo suscepisset gratia adeptus fuisset, etiã quod sanguinem non sumperit. Quartodecimo, hoc facite in meam commemorationem,

nem, sed ille dedit sub utraque specie, ergo & nos. Respondeo, quod assistentibus Apostolis loquitur, nec ad omnes Laicos extenditur. Vel hoc facite dedit potestate Apostolis, sicut quando dixit. Germinet terra herbam virentem. Vel quod ad Sacerdotes refertur, qui diuino iure tenentur sumere sub utraque specie, vt docet D. Tho. ex Can. 5. Concil. Tolet. 12. Licet Alexā. de Ales. Alb. Mag. Adria. Biel. le. 5. 3. & Caiet. 3. par. q. 80. Dicunt, quod nec Sacerdos ad neutram speciem tenetur. Quintodecimo, quod Christus instituit, quis nā poterit reuocare? Respondeo, quod non fuit institutum. Vel si fuit, pro tempore aliquo, non ut perpetuo duraret. Nam & serpens eneus fuit contractus ab Ezechia, in quem licebat respicere. Agnus Paschalis, & multa Moyfi sunt reuocata. Quatuor Jacob habuit uxores, quod nunc est impium, erat connubia inter consobrinos, quæ modo sunt prohibita, vt ait D. Aug. lib. 15. de Ciuit. Dei, ca. 16. Sextodecimo, Ecclesia Græca, & Indica sic dispensat, & fuit hic mos seruatus ante mille annos, & hoc docent patres. Tertull. Christof. Theodosi. Hieronym. Respondeo, quod hoc mutari potuit exigente reuerentia, ac scandalo. Decimosextimo, diuinitas illa à quo est inuenta, cum utraque species sit pro omnibus instituta. Dicitur, quod pro Laicis non sunt instituta, ut necessario sumant, sed pro eorum salute, & beneficio. Decimosextimo, quomodo profitentur latini veteres Ecclesie sequi consuetudines? Respondeo, quod aliqua pro temporum conditione mutantur, at dogmata immobilia permanent, nec variantur, vt docet D. Aug. lib. 1. de lib. arbitrio, capitulo sexto. Sic ergo statuta Romanæ Ecclesie sunt in suo robore.

14 *Eucharistia, vt sub vna tantum specie Laicis detur, non potuit Ecclesia instituere.* Bohemi. Græci. H A E R. Qui intimius sacre historie gesta contemplantur perspiciet differentiam quomodo Dominus solos Apostolos in Cena sub vtraque specie communicauit, alios uere minime, nec quod concessit Apostolis, Laicis debet esse commune. In Cena enim Saluatoris tantum Apostoli fuerunt, sic dicit D. Luc. ca. 22. & Discipuli discumbebant cum eo, & omnia, quæ in Cena illa facta fuerunt, ad Apostolos referuntur, nec ulla fit mentio de Laicis. Et modū

in Cena statutum cum discipulis euntibus in Emaus obseruauit. Hoc ergo pro certis nos habemus, quod Dominus extra Cenam sub vna tantum specie Discipulos communicauit. At non habent hæretici, quod Dominus Laicos sub utraque specie communicauerit. Docet D. Aug. & Theophil. nomine inquit mysterio summentibus sacrum panem aperiuntur oculi, ut eum cognoscant. D. Hieron. scribit, in Euangelio secundum Hebræos scriptum esse, de Iacobo, quod iurauerat panem non gustaturum, priusquam ex mortuis uideret Dominum resurgentem. Illi ob id Christus apparuit, accipit panem benedixit, ac fregit, & porrexit eis dicens. Comede frater, quia iā filius hominis à morte resurrexit, & nulla fit mentio de uino. Potest ergo Ecclesia sic statuere, vnde dicitur Act. 20. Attendite vniuerso gregi, in quo uos spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Si ergo illi immutare quædam potuerunt, uide baptisimi forma diximus, cum idem sit Spiritus, qui in Ecclesia manet in æternum, ut dicitur Ioan. XIIII. poterit & Ecclesia. Iustus enim de causis hoc facit, quoniam multi putabant, non totum Christum sub vna specie. Aliqui etiam putabant plus esse in hostia, ac magis quàm in calice, & ideo ad hos errores confutandos sanctè institutum est, vt sub vna specie sumatur à Laicis. Adhuc multi in grauissima infirmitate positi, non possunt sanguinem bibere, ideo satis est ut panem tantum sumant. At dices ubi apparet hoc institutum à Christo. Respondeo, ubi apparet Christum Laicos, vel infirmos communicasse, nec omnia, quæ obseruat Ecclesia suere à Christo, sic explicite exposita, sed implicite in sacris literis, vel traditionibus Apostolorum habentur, quæ Ecclesie est iudicare, quæ est columna & firmamentum veritatis, ut ait Apostolus.

25 *Eucharistiam dare Laicis sub vna specie tantum, humana est traditio.* H A E R. Quæ statuta sunt in Concilijs & à summo Pontifice confirmata non sunt humana sed diuina instituta, quia si ubi fuerunt duo, uel tres congregati est Dominus in medio eorum, ut dicitur Matth. 18. Ergo & in Concilio erit, & sic inibi definita sunt de fide, ea quæ fidei sunt decreta tenenda, & non erunt humana statuta, quia in Concilijs præsidet Spiritus

us

us Sanctus, vt supra probatum est. Secundo, consuetudo communicandi Laicos, sub vna specie antiquissima est, ita ut ostendere Laicos non possint, quando inciperit. Euseb. enim lib. 6. Eccl. hist. cap. 33. meminit epistola Dionisij vetustissimi Episcopi, in qua notatur, quomodo Sacramentum Eucharistie fuit datum infirmis. Tertio, si res adeo necessaria est, ergo Ecclesia tanto tempore errauit, quod est falsum. Quarto, est Dominus sub qualibet specie totus, ut demonstrabo, ergo qui unam sumit alteram etiam.

16 *Eucharistia sub vna specie tantum est minus utilis.* H A E R. Si totus Christus est sub vtraque specie vt modo probandum erit. Non minus utile erit, si unam, uel ambas species sumamus. Secundo fructus, qui calici attribuuntur, conueniunt etiam hostie. Hoc etiam probatur factis Discipulorum, qui dixerunt. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis &c. Pendet veritas, ac probatio huius dicti ex superioribus. Caiet. 3. par. q. 80. 12.

17 *Eucharistia, vt laicis detur sub vna tantum specie non expedit.* H A E R. Ecclesie est munus ea vitare, quæ scandalosa sunt, ac ruina causa, ac irreuerentia, modo scimus multam indecentiam parere, si sumatur Eucharistia sub utraque specie. Vitatur sic sacrilegium in effusione sanguinis, & irreuerentia. Sacerdos die parasceues non sumit sanguinem, nõ ergo est necessarius, & melius est obedire Ecclesie, quam schisma sequi. Sicut ergo Ecclesia cognoscendo imperfectionem laicorum, nõ præcipit, ut quotidie sumamus Eucharistiam, ut consuetudo erat primitiue Ecclesie, sic potuit & hoc de communicatione sub utraque specie reuocare. Rursus sub utraque specie communicare ex parte nostri sunt multæ difficultates. Nec magis consonat præcepto Christi ut quis utraque speciem sumat, quam si unam, sed tamen est magis similis qui utranque, quod parui est momenti in hoc, & eius intentionem, non externam similitudinè respicere debemus. Caiet. ubi supra.

18 *Eucharistia pueris, ac infansibus usurariis orbaris, licite datur.* Græci. Eras. H A E R. Græcorum mos est, infantibus Eucharistiam dare, vt Cretæ uidimus, & pluries de hac reinter nos concertatum fuit, qui ut parū sacrarum literarum, ac Doctorum doctri-

na versati, id ea ratione, fatebantur seruare, vt prædecessorum consuetudinem retinereat, & ad salutem puerorum (dicebant ex eis non nulli) esse Eucharistiam necessariam. Contra quos. Primo arguitur. Baptismus delet peccatum originale, vt est doctrina Ecclesie vniuersalis, ergo non est necessaria Eucharistia. Secundo, qui sumit Eucharistiam debet comedere, vt dicit Dominus. Et Apostolus, atqui infantes comedere non possunt. Tertio, datur ad alimentum, at pueri augmentum uitæ spiritualis non habent. Quarto, debet qui accipit habere deuotionem, vt Dominus suscipiat, at pueri non habent. Quinto, subit periculum uomitum, puer, ergo vitare illud debemus. Est decretum Conc. Trid. his de causis. Obseruandum tamen, quod & si adulti in grauissima infirmitate positi non cognoscant exacte, tamen antea habuerunt deuotionem, & agnouerunt, quod de pueris, non potest dici. Pueris etiā satis est fides Ecclesie ad baptismum suscipiendum, at non pro Eucharistia, nec eadem est ratio, quia in baptismo infans generatur, & qui generatur non habet actionem. In Eucharistia uero nutritur, & qui nutritur agit & ipse. Sic ergo pueris non est danda. Caiet. Vbi supra. Et fuit Pelagij hæresis, ut infantibus, detur, Eucharistia, ait, Caietanus. Pueris iudicio confessorum ac parentum detur. 3. par. q. 80. q. D. Th.

19 *In vna specie tantum non continetur totus Christus.* Nethorius. H A E R. Hac de cā dixerunt laicis dari sub vtraque specie, quia integer Christus sub vna specie tantum saluari non potest. Aduersus quos sunt quæ supra diximus, quod Dominus Discipulos euntes in Emaus tantum panem comicauit, & tot Sanctorum auctoritates ad hoc confirmandum adductæ fuere. Et Conc. Const. Basil. & Trid. quod sess. 13. c. 3. & Can. 2. ait. Si quis negauerit totum, & integrum Christum, omnium gratiarum fontem, & auctorem, sub vna specie panis sumi, quia vt quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi constitutionem, sub utraque specie non sumatur. Anathema sit. Hic tamen obseruandum ex Scholasticis, quod totum Christum esse in quavis specie dupliciter potest intelligi, primo ex vi Sacramenti. Secundo per concomitantiam. Corpus Christi ex vi Sacramenti totum est in Eucharistia, & ea omnia, quæ sunt de veritate humani corporis, caro, ossa, nervi, pellis, partes

Z

partes Homogeneas, & Etherogeneas omnes, & singula, non autem sanguis, qui & si forte pertineat ad ueritatem corporis, cum sit in eo post Resurrectionem, tamen in hoc Sacramento representare CHRISTI passionem, in qua fuit à carne separatus, seorsum etiam consecratur, ac conficitur. Ideo sicut sanguis non continet corpus, sic nec corpus sanguinem ex ui consecrationis, concomitanter tamen est. Obseruandum secundo, quod per corpus accipio substantiam & materiam cum forma corporeitatis. sic ergo licet in corpus tale panis transubstantietur, tamen ex concomitantia est ibi anima, ut forma dans esse, siue uegetatiuum, siue sensitiuum, siue intellectiuum, anima uero ut dans esse corporei est ibi ex ui Sacramenti. Obser. tertio, quod ex ui Sacramenti, uel concomitantis potest sumi, uel per se, uel per accidens, quod sit terminus conuersionis. Nam Mutius ambulat est per accidens, ita hic, quia ista sunt coniuncta termino per se, qui per uerba exprimitur. Hoc est corpus meum. Hinc est, quod ea quae à Christi corpore separatur, non sunt, nec per se, nec per accidens in hoc Sacramento. Dubium tamen de quantitate corporis Christi, an in Eucharistia contineatur, & an tota. De qua affirmamus, quod tota quantitas corporis Christi est tota in tota hostia, & tota in singulis partibus. & sic demonstro. Non tantum enim substantia pure generatur, sed quae illam necessario comitantur, talia sunt accidentia ex intentione naturae, tanquam substantiae proprietates illi naturaliter conuenientes. At differunt, quia substantia per se primo, est terminus ad quem, accidentia uero per se secundo, quoniam & in corruptione substantia est per se primo terminus à quo, accidentia sunt per se secundo. Vnde totum in totum per se conuertitur. & sicut quod conuertitur est substantia panis, & non accidentia, ita terminus ad quem primo est substantia accidentia uero per accidens corpus sequuntur, & sic talia accidentia sunt in Sacramento per accidens. Hinc oritur, quod cum quantitas corporis Christi non reperiatur nisi per substantiam, habet & leges substantiae, & sicut ea est in toto tota, & in qualibet parte tota non quantitate, sed essentialiter, sic & erit quantitas, quia saluatur in Eucharistia ratione sub-

stantiae. Obser. 4. Quod caute loquendum, non enim meus est animus dicere, quod tota illa quantitas, sit in qualibet parte corporis Christi, tunc enim quae esset distinctio, sed quod in qualibet parte Hostiae est ibi sacramentaliter, & per accidens. Habet enim illa quantitas ordinem partium in toto (cum sit uera quantitas) & positionem, quae est in genere quantitatis, non autem habet ordinem partium in loco, quae est situs, uel positio praedicamentum. Licet ergo quantitas in se prout computatur ad corpus ubi est per se, sit diuisibilis, imo causa formalis, quae quantitas sit diuisibilis; tamen in re nostra est per accidens, i. per substantiam est indiuisibilis, & est in sacramento indiuisibiliter. Vnde sicut substantia est tota in qualibet parte, ita quantitas. Habes ergo candide Lector, quomodo Eucharistia in una quaque specie totum Christum continet.

20 *Eucharistia. Corpus Christi est ibi mobiliter.*
H A E R. Pendente hac ex Phylosophiae naturalis principijs, ideo ex eis declaro, & confuto propositam propositionem. Motus multiplex est. Localis, generationis, corruptionis, & augmenti. Primus, quando corpus mutat locum. Secundus, quando generatur, alter quando corrumpitur, ultimus est praesistentis quantitatis maiorem ramentam. Primo modo corpus Christi, non potest moueri, quia non est in loco, nec quantitas illa dicit ordinem partium in loco, ut diximus. Nec alijs motibus potest moueri, quia eius corpus est gloriosum. Ratione tamen specierum potest dici, quod moueatur, sicut, & diuiditur, ac frangitur; sed hoc est per accidens. Moueri uero per accidens multifariam contingit. Primo, quia est in loco per se, & per se potest moueri in loco, tamen mouetur ad motum alterius ut nauta in nauis, & hoc modo non mouetur corpus Christi in speciebus. secundo illud moueri per accidens, quod nullo modo secundum se potest moueri, sed tantum ad motum alterius, ut forma, & accidentia, ut quo, non ut quod sunt mobilia, uel mouentia, sicut & sic dicuntur generabilia, & corruptibilia, nec isto modo corpus Christi potest moueri. Tertio illud, quod est in aliquo definitiue, ut Angelus in corpore assumpto, nec sic corpus Christi mouetur, quid non est in loco definitiue. Quarto illud mouetur per accidens, quod mouetur

tur

tur per partes, ut in motu circulari, quod non competit Saero. Quinto, quod mouetur per motum eius, in quo non est definitiue, nec potest esse, sed tantum formaliter, ut mota manu mouetur anima. Sexto, quod mouetur ad motum eius, in quo non est definitiue, sed esse potest, ut Angelus ad motum sui orbis, cui non est affixus. Septimo, quod mouetur in eo, in quo nullo modo est, sed pure per accidens, ut moto uisibili, mouetur uidentis. Octauo, quod mouetur, ut quod in eo, in quo est realiter quocumque motu determinate, uel non localiter, sed definitiue. Nono, quod mouetur, ut quo moto eo, in quo est existente in aliquo modo dicto. Corpus ergo Domini mouetur per accidens in Sacramento octauo modo, quantitas uero sua, & alia omnia sibi realiter coniuncta mouentur per accidens non modo, quae uero extrinsece sunt in eis coniuncta, ut locus caeli mouetur per accidens septimo modo. Ratio est, quia sic unumquodque mouetur in loco, eo modo quo est. Haec ex communi schola.

21 *Eucharistiam sumere possunt, non Ieiuni.*

H A E R. Et si quando Dominus hoc Sacramento instituit Apostolis post Coenam distribuerit. Tamen disposuit D. Paulus, ut docet D. Aug. epist. 118. ad Ianuarium, ut Ieiuni sumerent Eucharistiam, cuius uerba referuntur de conse. dist. 2. c. liquido. sic itaque ex D. Aug. colligo traditionem Apostolicam esse, ut ieiuni sumamus hoc sacramentum. Synodus etiam Constantiensis, sess. 13. Hoc renouauit dicens. Etiam post Coenam, uel alias non ieiuni, & communicandum esse per uacaciter assueuerat, contra laudabilem Ecclesiae consuetudinem rationabiliter approbatam, & c. Si quis uero nobis obijciat, decretum Concilij tertij Cartag. c. 29. Vbi dicitur. Non nisi à Ieiuniis hominibus celebratur, excepto uero die, quo Coena Domini celebratur. ergo licebit ali quando post cibum sumere. D. Thom. respondet, quod loquitur secundum consuetudinem aliquam, apud aliquos obseruatam, ad representandam Dominicam Coenam. Hoc etiam fatetur D. Aug. ut ait D. Thom. 3. par. q. 80. art. 8.

22 *Eucharistia non saluatur in qualibet particula totus Christus.* Nestorius. H A E R. Qui tantum corporali oculo diuinissima haec myteria representare uoluerit, uel perci-

pere, in inextricabiles laberintos incidet. Sancti uero, qui Diuino lumine fuerunt afflati aliter senserunt, hinc in Conc. Flo. dicit. Sub qualibet quoque parte Hostiae consecratae, & uini consecrati, separatione facta totus Christus est. Euseb. Emisenus homil. quinta de Paschate. Quod corpus Sacerdote dispensato, tantum est in exiguo, quantum esse constat in toto. Hoc Concilium Trident. (quod prius referre debuerat) sess. 13. capitu. tertio. & canon. tertio. si quis negauerit, in uenerabili Sacramento Eucharistiae, sub uinaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus separatione facta totum Christum contineri anathema sit. Basil. Mag. in epist. ad Caesariam patriam ait. Idem igitur uirtute, siue una partem accipiat quisquam à Sacerdote, siue plures partes simul. Huic Schola sicuti subscribunt. Cyrill. Ale. li. 4. in Ioannem, c. 17. sicut parum (ut Paulus ait) fermentum totam massam fermentat, & c.

23 *Eucharistia non est adoranda.* Lutherani.

H A E R. Qui negat, sub illis accidentibus Diuinam naturam contineri, negabit etiam eius generationem. Nos uero, ut religiosum exposcit officium, quam ad esse credimus, culto quoque debito ueneramur, ut creaturae Creatorem, serui Dominum, atque beneficium redemptorem. De quo David. Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. & addidit. Adorabunt in conspectu eius uniuersae familiae gentium. Item. Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terrae. Concilium Trident. sess. eadem. cap. 5. & canon. sexto. Si quis dixerit, in sancto Eucharistiae sacramento Christum unigenitum Dei filium, non esse cultu latrice etiam externo adorandum, & c. Origenes etiam homil. quinta, in diuersos Euangelij locos. Et tu hamilians te ipsum. incitare hunc Centurionem, & dicit, Dñe non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Greg. Nazianz. in oratione funebri sororis suae Gorgoniae. Ante altare cum fide procubuit, ac illum, quem uenerabatur, magna uoce, ac omni innouatis conanime & c. Chrysost. ho. 24. in Priorem ad Corinthios. Hoc corpus in praesepere ueritum sunt Magi, & uiripij, & barbari longoinitine confecto, cum timore, & tremore plurimo adorauerunt. idem dicit hom.

61. ad populum Antioch. & lib. 6. de Sacerdotio. D. Aug. Psal. 88. Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. & in psal. 21. & epist. 120. ad Honoratum, & 2. 27. D. Amb. li. 3. de Spiritu sancto, c. 12. Itaque per scabellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysterijs adoramus, quem Apostoli, in Domino IESU (vt supra diximus) adorauerunt. Hæc itaque Ecclesie Orientalis etiam fides. Erasmus arguit. Apostoli sedentes acceperunt, nec legimus prostratos. Dicitur, quod animo adorauerunt. Dico secundo, quod alia est Ecclesie consuetudo modo.

24. *Eucharistia non debet reservari.* HÆR. Hoc etiam addunt hæretici, contra quos concilia & Tridentinum diebus nostris loco citato decreuit esse seruandam. Quod vero sit D. Cypr. serm. 7. de lapsis refert miraculum circa Dñi in arca seruatum. Origin. hom. 13. in Exo. ait. Quod si circa corpus eius conseruandum tanta utimini cautela, & merito utimini, quomodo putatis minoris esse piculi uerbum Dei neglexisse, quam corpus eius? D. Basil. in epist. ad Casariam Patritiam. Omnes enim in heremis solitariam uitam agentes, ubi non est Sacerdos, cõionem domi seruantes à seipsis communicant, & c. Diu. Ambros. in oratione funebri de excessu fratris sui Satyri, refert, quod corpus Christi nauigantes Christiani secum habebant. etenim ligari, de Eucharistia loquitur) fecit in oratio, & orarium inuoluit in collo, atque ita se deiecit in mare & c. Amphilochius Episcopus. Icomensis, in uita Basilij Magni. Diuidens (Basilij cum sacris operaretur) panem in tres partes, unam quidem cõicauit timore multo, alteram autem reseruauit cõsepelire se eum, tertiã uero imponens columbe aurea, quæ pependit super Altare. Græci et conseruāt panem consecratum, ut experientia uidi Crete, ac Corcyra. si manna colligitur, & seruatur, ut legitur Exo. 16. quare non hoc sacramentum?

25. *Eucharistia non est infirmis deferenda.* HÆR. Ex eodem statuto Concil. Trid. refutatur hic error. Atque etiam ex patrum Doctrina. Euseb. Cesar. lib. 6. hist. Eccl. c. 36. narrat historiam ex episc. Dionys. Ale. ad Fabianum Antiochenum, quod Serapioni seni deferretur Eucharistia. Paulinus in uita D. Amb. dicit, quod D.

Ambr. moriturus corpus Dñi tanquam uaticum sumpsit, dicens. Qui descendens obtulit S. Ambrosio. Dñi corpus. D. Basil. et sumpsit dñi morti propinquum se cerneret. Beda li. 4. Anglie. hist. c. 14. testatur hoc idem de puero ægroto te. & ait. simul & infirmam puero de eodem sacrificio. Dñica oblationis particulã deferri mandauit. & c. 24. idem refert. Theodor. in Philocteto, seu in hist. SS. Patrũ, uita 26. Quæ est Symeonis, Moysis & Helie dicit. Mox Diuinorum mysteriorum symbola imponit. Hunc morem seruatur fidelium mater. D. Hieronymus. ubi infra.

26. *Eucharistiam annis singulis sumere, nec adulti tenentur.* HÆR. Vetus Eccl. consuetudo fuit, ut qualibet die fumerent fideles sacramentum, sed refrigerante charitate statutum est, ut tantum per singulos annos adulti edicerent, quod & si ex sacra scriptura non sit præceptum, hoc tamen est ab Eccl. ex traditione forte Apostoli. ut ois utriusque sexus accipiat in Paschate resurrectionis Dñi. Ex ca. uero x. Apostoli. præcipitur ut sumatur in solennitate. Fabianus uero Papa, ep. 3. & Concil. Eliber. c. 81. & hinc de consec. dist. 2. c. ois hõ decreuit, ut sumatur ter in anno. & idem Concil. admonet, ut qui uult sumere Eucharistiam abstinere per tres, aut quatuor, aut septem dies. Concil. uero Trid. hunc ritum non repetit, sed quod singulis annis satis sit eam sumere. Quod fuit ante statutum in Later. Concil. sub Innoc. III. can. 21. & de cons. d. 2. refertur. Cypr. in ser. de oratione Dñica. Christum dari nobis quotidie petimus, ut qui in Christo manemus, & uiuimus, à sanctificatione eius non recedamus. D. Ambros. 7. de Sacra. c. 4. si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis. Diu. Aug. li. 2. de ser. Dñi in mote, c. 12. Aut pro sacro corporis Christi, quod quotidie accipimus, pro spiritali cibo, de quo Dñs dicit. Io. 6. Operamini escam, quæ non corrumpit. & c. D. Hieronymus. in Apolog. ad Pammachium pro libris aduersus Iouin. ait. Scio Romæ hanc esse consuetudinem, ut fideles semper Christi corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probor. Vnusquisque, nisi in suo sensu abundat, sed ipsorum conscientia cõuenio, qui eodem die post coitum cõieant. Hæc ille.

27. *Eucharistiam sumere non tenetur Sacerdos celebrans.* HÆR. Decreto x. eiusdem sess. datur Concil. Trid. hanc hæresim. Hoc decreuit Gelasius, ut hinc de cons. d. 2. c. cõperim, & hic

luculentus Dominus Iheronimus. Hoc facite in meam commemorationem, licet primo præcipiatur consecratio, & instituat ordo. Demum perfectus usus Sacramenti Eucharistie, quo ad utranque speciem est in Sacerdote. Caiet. 3. par. quæst. 80. artic. 12. Confirmat D. Tho. ex Concil. Tolet. ut dicitur, de cons. dist. 2. c. relatum. Nam Eucharistia non solum est Sacramentum, sed sacrificium, cuius offerens debet esse particeps, alia uero sacramenta non sunt sacrificia, idem non sumunt, nec aliquis baptizatur. At si appareat sub specie carnis, non tenetur sumere, sed consecret iterum art. 4. q. 82. 3. par.

28. *Eucharistiam frequentare non licet.* HÆR. Aduersus prophanam hanc nouitatem, sunt petitiones Dominice orationis. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, quæ de Eucharistia, Cypr. Hieron. Ambros. & D. Aug. exponunt, & in huius probatione est Concil. Trid. sess. 13. c. 8. in fine. Vt pure illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, & is uere eis sit anima uita, & perpetua sanitas mentis. Authoritates Doctorum supra numero 26. adductæ confirmant. Scholastici etiam hoc approbant. D. Thom. 3. par. q. 82. 10. Quia de Eccles. dogm. ait D. Aug. nec lauo, nec uitupero. Bon. 4. dist. 12. q. penult. Ricard. eadem dist. q. 1. art. 6. Pal. eadem dist. q. 1. art. 4. Biel. d. 12. q. 2. art. 2. conclus. 4. Basil. ad Casaream Patritiam cõmunicare per singulos dies, pulchrum est, & ualde utile. Cyrill. serm. 6. de oratione Dominica. Hunc panem dari nobis quotidie postulamus, Hieron. ep. 28. ad Lucinium.

29. *Eucharistia unicuique domi est asportanda.* Erasmus. HÆR. Putat Erasmus D. Hieronymus. huius fuisse sententia, sed quomodo sit deceptus legamus D. Hieronymus. in Apologia ad Pammachium pro libris aduersus Iouinianum. Qui ait, reprehendendo domesticam communionem, quæ Romæ in domo celebrabatur, & ait. Quare non ingrediuntur Ecclesias? alius in domo Christus est? Quod in Ecclesia non licet, nec domi licet. D. Pau. non laudat conuentum in Ecclesia ad conuiuandum dicens. In hoc laudo uos, quod conueniatis ad conuiuandum, multo magis ad Eucharistiam sumendam. Damnat uero ab usum, quod fatius esset non conuenire, & comedere in domibus.

propriis, quod in publico Ecclesie cõtu. Ideo dixit. An domos non habetis ad manducandum, & bibendum, aut Ecclesiam Dei conuenitis, aut confunditis eos, qui non habent, non spoliuit D. Paul. morem Erasmi approbare, aut instituire, eomagis, quod soli erant Christiani conuenire ad Ecclesiam, ad alia munera longe minima peragenda, multo magis ad comunicandum.

30. *Eucharistia non debet in processibus circumferri.* HÆR. Statuit concilium Trid. sess. 13. c. 7. ad maiorem, huius Sacramenti uenerationem, ut in processibus circumferatur. & can. 6.

31. *Eucharistiam sumere non potest, qui est in peccato ueniali.* ER. R. Cum nemo sit, qui sine crimine uiuat, nullus erit, qui eam sumere possit, quoniam septies in die cadit iustus, in multis offendimus omnes, & quis potest dicere mundum est cor meum. Quisque ergo dicat. Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, quia nullus apud te iustificabitur homo, nemo ergo sumere posset hoc Sacramentum, atque ideo frustra se nobis reliquisset Dominus. Demum cum peccata uenialia non sint contra Deum, licite qui in peccato tantum ueniali erit, poterit cõicere. Non tamen nego, quod peccata uenialia tollant quemdam gustum spiritalis dulcedinis, quem exacte purgati sentiunt, ac experiuntur, & sic interpretatur à D. Thom. dictum D. Aug. tract. 26. in Ioannem explicans ea uerba. ca. 6. Patres uestri manducauerunt manna, ubi ait, Innocentiam ad Altare portate. 3. par. q. 79. artic. 8.

32. *Eucharistiam non sumit qui est in peccato mortali. Nec sumit corporali ore.* HÆR. Primam partem supra confutauimus, sequitur, ut alteram explodamus. Dixit namque Annas, & nonnulli alij hæretici quod hõ sumit ore exteriore panem, & uinum, at interiori spiritu Eucharistia, posuit. n. iste hõ substantiam panis unam, cum corpore Christi subsistere in sacro, & quod primam ore, secundam uero interiori homine. At Catholici ex uerbis D. Pau. colligunt, quod et manducamus Sacramentum sacraliter, ideo D. Pau. 1. Co. 11. Quicumque manducauerit panem & biberit calicem Dñi indigne reus erit corporis & sanguinis Dñi. Super quibus uerbis, ait. D. Aug. Multi indigne accipiunt corpus Christi, & super Io. 6. Patres uestri manducauerunt manna, & cæt. Multi de

Altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Et tract. 27. in Ioan. Omnes Christi fideles, ne ore corporis tantum, Verum & spiritu corpus Christi assumant hortatur. Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 77. Qui uero aliter accedunt Sacramentum tantummodo (Hoc corpus Christi cum uero ipsius sanguine, sub speciebus panis, & uini) absque ipsius uirtute, & ipsorum iudicium, id est condensationem recipiunt. D. August. adhuc 3. de Trinit. c. 4. Chrysost. ut author est D. Tho. docet, quod Iudas uerum Christi corpus accipit. quicquid dicit Hil. super Matth. 3. par. q. 81. art. 2. & q. 80. art. 3. docet quod etiam peccator accipit Sacramentum sub illis speciebus.

33 *Eucharistia potest dari peccatori publico.*
H A E R. Habemus Domini dictum, quo impugnatur hæc hæresis. Non licet Sanctum dare canibus. Matth. 7. Nec eis danda est Hostia non consecrata, quia committet idolatriam. Nec etiam danda est aliquid ad examinationem, ideo summorum Pontificum decreta sunt abrogata per Stephanum Papam. D. Th. 3. par. q. 80. artic. 6. Alex. 4. par. q. 39. primo. Riccar. Dur. Biel. 4. dif. 9. q. 2. art. 3. Palud. dif. 9. quæst. 4. art. primo. D. Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 12. § 2. Nemini ergo infami, ut Diuinatori, mago, sortilego, & similibus est danda.

34 *Eucharistia potest ne dari peccatori occulto?*
Sunt qui dicant, quod non curatus potest negare. Alij, quod sicut Dominus Iudæ dispellauit, sic occulto peccatori, quilibet potest Eucharistiam distribuere. At si ille, qui communicat potest sine scandalo negare, tunc non debet dare. Scholastici illi ubi supra, & Caiet. 3. par. q. 80. art. 6. De polluto uero in nocte, dicunt quod potest percipere, quando non dedit causam uoluntariam. Quando etiam est dies festus, & non adest alius Sacerdos potest celebrare. Nam potest illa pollutio provenire ex Demone, ex superfluitate naturæ, uel ex alia naturali causa, nullo modo uoluntaria, quo casu potest sumere. D. Thom. ubi supra, artic. 7.

35 *Eucharistia consecrationis terminus quisnam est?*
Superioribus diebus contigit disputare ex tempore cum quodam Doctore Theologo Hispano hac de re, & quia quæstum arduum, ac nouum est decreui ea, quæ ei scripsi, hic inferre, & scribere. Declaro primo, quid sit, quod quæritur. secundo eius.

opinionem reprobo. Tertio nostram probō opinionem. Quarto eius obiecta diluō. Primo itaque dico, quod sensus quæsti est. Substantia panis, & uini post uerborum plationem, in quod transmutatur, uel transubstantiatur ex uis Sacramenti, in corpus Christi cum his, quæ sunt ei intrinsicæ, uel in aliquid aliud, puta in formam corporeitatis. Hoc est, de quo disputamus. Vir ille doctissimus, arbitrabatur terminum ex uis Sacramenti esse formam corporeitatis. Hoc ut saluaret eandem esse Hostiam, si consecrata fuisset, & remansisset in triduo. Nam corporeitatis forma semper eadem est, et in triduo mortis, at corpus, & caro Christi, non est idem. Hac ratione affirmabat terminum esse formam corporeitatis. At anima, & esse uiuum est terminus per concomitantiam. Hæc erat eius opinio. Contra quam sic instabam. Primo, forma corporeitatis non est uere cibus. At Eucharistia est uere cibus. ergo terminus non est forma corporeitatis. Probatur maior, quoniam corporeitas, ut sic, dicit tantum esse corporis denudati ab omni accidente. Minor et probatur, quia Dominus dixit. Caro mea uere est cibus. Secundo quæro an sit totus Christus sub forma corporeitatis, si est, ergo anima, & caro non sunt partes essentielles ipsius. si non est totus. ergo nec uere est Eucharistia, nam ut superius dictum fuit. [Eucharistia continet totum Christum, & tota substantia panis transubstantiatur in totum, & hoc est de fide. Tertio, de forma corporeitatis non saluantur uerba Saluatoris. Qui manducat meam carnem. nec D. Pauli, ergo nec illa est terminus ex uis Sacramenti. Quarto, nec de corporeitate uerum est affirmare. Quod de uitam, ergo non ille erit terminus. Quinto nec ille potest tueri, quod eadem semper sit Eucharistia, nam nec Christus fuit semper idem, & uiuus, & mortuus, quæ duō different essentialiter, quia uita est prædicatum essentialiter. Sexto, Christus de suo corpore dixit. Hoc est corpus meum, & de seipso, at corporeitas, non est Christus, ergo nec terminus consecrationis. Septimo sanguis separatur à corpore, in morte, hac enim de causa (inter alias) seorsum consecratur sanguis. ergo non est eadem Eucharistia. Nec unquam Scotus dixit, quod forma corporeitatis sanguinis manet.

Octauo,

Octauo, si terminus consecrationis est forma corporeitatis, quid de sanguine dicendum erit, quæ nam erit terminus. Nam sanguis est pars, nec aliquis ponit formam corporeitatis ipsius. Demum contra eum sunt uerba Concilij Later. generalis sub Inno. Tertio dicentis. Transubstantiatis pane in corpus, & uino in sanguine potestate Diuina. Hic ergo est terminus transubstantiationis, cui nedum D. Tho. uerum & omnes consentiunt. Nec satis est dicere, quod caro, & sanguis sunt termini secundarij. Nam Concilium huc tendit contra hæreticos, ut assignet in quod fiat transubstantiatio primo, & ex uis Sacramenti. Mea ergo erat opinio, quod terminus transubstantiationis est corpus Christi, ex uis Sacramenti, quod quidem corpus includit carnem & ossa ex uis Sacramenti, & ea quæ sunt de ueritate humani corporis, nerui, pellis, & partes eterogeneæ, & Homogeneæ, uel quæ etiam transmutetur in formam corporeitatis distinctam, uel non distinctam, non. n. arcere uolo rem de fide naturalibus obscuritatibus. Nec tamen adeo durum ei uideri debet, quod Eucharistia non sit omnino eadem, namque authore D. Tho. si Eucharistia seruaretur in triduo mortis moreretur. Nam idem est Christus quo ad substantialia in Sacramento, qui in Cruce, ideo quicquid conuenit Christo, quo ad essentialia conuenit Eucharistie pro tempore illo, & si Christus (dato casu) esset annihilatus, & Eucharistia. Obseruandum quod consulto dixi, quo ad substantialia, nam quo ad dimensiones, & esse in loco, non erat eadem modo, hinc dicit D. Thom. quod poterat mori, non tamē illud, irrideri, cōspui, aut crucifigi, quia non erat in propria specie, sed sacramentaliter. At mori poterat. Et addit D. Thom. quod si fuisset conseruata hostia consecrata, quæ Apostolis dedit, ibi caro tantum sub carne fuisset, & sanguis sub sanguine, non tamen sanguis, & caro essent simul, quia in morte facta esset separatio, ac per hoc etiam in Eucharistia, sic, & anima esset separata. Quæ negare nemo auderet, ut puto. 3. par. q. 81. artic. quarto. Ex quibus dictis habemus terminum transubstantiationis, & quod concedere non fuisse eandem hostiam (si ante mortem fuisset consecrata, & in triduo seruata) non est absurdum imo necessarium. Fuit tamē

eadem hostia, quo ad aliqua, & ex Caieta. præcepto suadeo, qui dicit eodem loco. Quod uniuersaliter, quicquid potest conuenire Christi corpori, illud idem attribuitur Sacramento pro illo tempore, ex qua regula, deduco, quod sicut fuit idem Dominus, quo ad esse hypostasis, & materiam primam, ad quam fit resolutio, ut cadauer generetur. sic & hostia, quo ad hæc remanet idem. si consecrasset in triduo terminus illius ista essent. & quo ad hoc saluatur identitas consecrationis. si uero remanet illa eadem forma corporeitatis concedo quod & in illam facta etiam esset transmutatio. Decipiuntur ergo illi, qui dicunt terminum primum ex uis Sacramenti esse formam corporeitatis, & multo magis alucinantur, qui contendunt esse solam materiam primam, uel materiam sub esse accidentali. Verba enim Domini, de corpore intelliguntur, non de materia, uel alio accidente. Ultimo loco, obiecta ipsius remanet soluere. Primo instabat, non saluatur semper unitas termini, sicut si dicatur, quod terminus transubstantiationis est corporeitatis forma. Respondeo. Primo, quod non oportet quod saluetur ista unitas, nam sicut alius est Dominus uiuus, & mortuus, ita, & Eucharistia. Dico secundo, quod est idem terminus, sed non primus nempe esse hypostaticum, & materia, non autem alio modo, quia in triduo, nec sanguis, nec ossa, nec caro essent termini, imo nec anima est, quia nec ex cōcomitantia, nec ex uis Sacramenti, ut docet D. Tho. 3. par. q. 75. 1. primum. Sicut ergo corpus Christi difformiter se habuit, sic & ipsa hostia. Secundo ergo Sacramenta non semper eodem modo se habent. Huic satisfacio, ex uerbis ipsius, qui fateatur, quod nec Christus semper eodem modo se habuit, & quid absurdius quod nec Eucharistia. Sicut ergo nec caro eadem erat, sed diuersa specie in Christo uiuo, & mortuo, & Christus, sic nec Eucharistia. Hæc sunt, quæ pro hac ueritate tuenda occurrunt dicenda. Et quisque cognoscat, qui sit terminus consecrationis.

36 *Eucharistia mortuis danda est.* H A E R E. Quid absurdius excogitari potest? Quam mortuis Sacramenta administrare? Et de Eucharistia dominus dixit. accipite, & edite. Matthæ. 26. Marci 14. Quomodo ede-

repossunt mortui. Concil. Cartag. Tertiu, cap. 6. sic ait. Placuit, vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur. At ne in remanifesta tempus teramus, hec sunt satis in presentiarum.

37 *Eucharistia non remanet post usum.* Centumatores. H A E R. Doctissimus Turrian. lib. 4. cap. 19. Ex sacro Euangelio, ac Patribus demonstrat remanere post usum. Nam Dominus dixit. Accipite, & bibite, consequens ergo, cum ex Luc. 22. Expressiushabeamus Dominum dixisse. Accipite, & diuidite, q̄ extra usum bibitionis remaneat, si quidem prius est diuidere, postea bibere, sicut prius est dare, quam accipere quod datur. Concil. Trid. sess. qua supra decreto 4. Constitutio Apostolica hoc dicit, ut testatur Clem. lib. 8. Sic enim ait. Postquam omnes communicauerint inferant diaconi reliquias, quæ supersunt in Pastophorion, nunc vocatur tabernaculum in quo asseruantur reliquiae istæ. Synodus Nicena et ait. Vt credamus positum esse in illa sacra mensa agnum Dei, qui tollit peccata mundi, qui sine mactatione à Sacerdotibus immolatur, ac cum est super Altare nondum sumitur, est ergo corpus Christi extra usum. S. Nilus Chrysostomi discipulus ait. Post inuocationem illam tremendam, & aduentum Spiritus sancti viuifici, non iam nudum panem, & commune vinum sancta illa mensa imposita credimus esse, sed corpus, & sanguinem pretiosum Christi, quæ eos purgant, & hæreses vitæ sempiternæ faciunt, qui cum tremore, & desiderio communicant. Dionys. Areopag. ad Titum ait. Et erit sicut hodie, sic & cras. Cyrill. episto. ad Calorysium. Infantiunt, qui autem mysticam benedictionem non ualere ad consecrationem, ut remaneant reliquiae eius benedictionis in alterum diem, non enim alteratur Christus & c. D. Aug. in Psal. 98. Ne mo illam carnem manducet, nisi prius adorauerit. In Conciliis etiam Vormaciensibus, Aurelianensibus, Matisconensibus Secundo renouata est hæc de reliquiis corpus Domini diligenter custodiendis constitutio, cum ergo tam sacra scriptura, quam constitutiones Apostolicæ, & Patres, & mos Ecclesie Orientalis, & Occidentalis id suadeat, nõ est cur Magdeburgenses eum confutare conentur. Hæc ex Turriano.

38 *Sacerdos Eucharistiam consecrare non potest.*

H A E R. Sicut Dominus Apostolos in cæna Sacerdotes ordinauit, sic & ipsi alios, & sicut illis hanc contulit potestatem, sic & aliis. Non enim in verbis tantum est uirtus, sed etiam in ministro, ac instrumento, quod laico non conuenit, quia non est tantæ necessitatis sicut baptisus. Differunt uero Sacerdos, & Episcopus, quia Episcopus habet potestatem supra corpus mysticum, quod non conuenit Sacerdoti, sed solum supra corpus Domini habet potestatem. Hic etiam tantum est, qui dispensat, nam & Christus consecrauit, ac dispensauit. Sacerdos etiam est medium inter Deum, & populum. esset etiam irreuerentia, q̄ ab alijs dispensetur. Quod uero dicitur diaconos aliquod dispensasse, de sanguine est intelligendum, uel in casu necessitatis. D. Thom. 3. par. q. 92. r. & 3. & alij omnes.

39 *Eucharistiam malus Sacerdos non potest consecrare.* Vult cl. H A E R. Hoc alibi erit confutandum de qualitate ministri. D. Th. contra hanc hæresim adducit uerba Domini. Matth. 24. Si autem dixerit malus in corde suo, & c. Et D. Pau. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum. Quis ergo ille dignus minister. Cum ergo ex persona Christi consecret, quid nocere poterit malus minister? Ad dignitatem tamen Domini pertinet, quod non tantum boni, sed mali consecrare possint, nam & in artifice hoc uidemus, q̄ est suæ excellentiæ inditium q̄ malo utitur instrumento. Quod uero asseritur ex sententia D. Hieron. in Soph. c. 3. Sacerdotes eius polluent sanctum. Necessariam esse (ait) tantum solemnem orationem, & non Sacerdotum merita, illi impiè agunt. Hæc Hieron. Interpretatur à D. Thom. q̄ tales non accedant, ac non dicit q̄ si accedant ad altare non consecrent. Maledictio etiam mali Sacerdotis nocet, & benedictio boni Sacerdotis adiunat, & q̄ à Gel. dicitur. 1. q. 1. c. sacrosancta; q̄ benedictio mali Sacerdotis est maledictione digna, ut eius est intelligitur, non ut Domini, nam dicitur Malach. 2. Maledicam maled. uobis.

40 *Eucharistiam consecrare non potest Sacerdos hereticus, schismaticus, & degradatus.* H A E. Ut tetigimus Sacerdos consecrat ex persona Christi, ideo potest semper consecrare, quia remanet p̄s, ac character, ut docet D. Aug. ad Parmen. & si ad Ecc. illi redirét, non essent iterum consecrandi. Peccant tamen

tamen, quia excommunicatis ad tempus aufertur, degradatis uero in perpetuum. Obserua tamen, quod qui sic separati ordinantur, nec recte habent potestatem, nec recte utuntur. Videant ergo Græci, quales sint eorum Sacerdotes. Qui uero sunt extra Ecclesiam, & si habeant sacrificium, quia sunt baptizati, non tamen habent quod ad fructum, quia extra eam non est salus, nec eius orationes priuatae ualent. Hactenus. D. Thom. 3. par. que. 82. articulo septimo, & 8.

41 *Eucharistia continet carnem & etiam panem.* Caluinus. H A E R. Probat Calu. nouam hanc fantasiam. Primo, quia dicitur. Accipit panem. Quicumque manducauerit panem. Et D. Paul. Quotiescumque manducabitis panem hunc. Et Act. 2. Fractione panis. Et de uino. Non bibam de genimine uitis. Dicitur, quod panis non accipitur eodem modo in scripturis, sed nonnunquam pro pane uero, aliquando pro eo, quod ex pane conficitur. Vel quia formam, vel similitudinem panis retinet, uel quia reficit. Aduersus Calu. sunt ipsa uerba scripturæ, & ratio non suadet, quod sit simul caro, & panis, & uinum, & sanguis.

Eunuchus.

Eunuchi, quibus erant attriti uel amputati testiculi, non admittebantur ad Ecclesiam, si uè congregationem Israelitarum, Deutoron. 23. a

Eunuchi, Regum serui, 1. Reg. 3. c. Eunuchi Fides Christum esse Filium Dei, Act. 8. g.

Eunuchi, qui seipsis castrant absque uxoribus uiuentes, uerisunt Eunuchi, Matth. 19. b.

Eunuchum esse oportet eum, qui Deo digne famulari cupit. Valdenses. H A E R. Me pudet tantam confutasse remeritatem, & hunc errorem conuincere. Valdenses enim, nõ solum seipso uerum, & quos hospicio recipiebant putantes, sic Deo digne seruire. At ex Euangelio Matth. 5. Habemus, quod nõ tantum occiso, sed omnia quæ ad illa quæque pertinent prohibetur. Secundo, si omnes debent castrari, ergo res uxoraria nõ licet, ergo malum est matrimonium. Et tamen Dominus approbat. Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo nõ separet. Tertio, est præceptum ab ipsa prima conditione

hominis Gen. 1. Crescite, & multiplicate. Quod uero Dominus ait. Matth. 19. Non est, sic accipiendum, quod oporteat membra uirilia refecare sed concupiscentiam reprimere, quod non intellexerunt Valdeses. Alioquin, si Eunuchi sunt Deo grati, quare nõ laudat eos, qui sic nascuntur, sed qui uoluntarie sibi uenereas delectationes remouent. Abeant Valdenses, & castrétur si non respiscunt. Animaduertendum tamen, quod Eunuchus, qui talis est per insidias ordinari potest, ut ex Can. 21. Apostolorum habetur.

Euum.

Euum est quædam æternitas participata, cui conuenit habere prius, & posterius ratione temporis concomitantis, licet æternitatem esse attribuatur ratione sui, sed futurum esse ratione temporis. Euum adhuc est mensura esse creati uiformiter se habentis ad rationem relatum, qua mediata esse, cuius est passio potest intellectus mensurare omnem existentiam creatam uiformiter se habentem. Vel ut ait Nicodemus Lyra, Eccle. 1. Euum est quasi medium inter æternitatem & tempus, propter quod aliquando in scriptura ponitur pro æternitate, eo q̄ medium participat naturam utriusque extremi. Tres enim sunt mensuræ, sicut rerum est triplex esse. Eternitas Dei. Euum rerum incorruptibilem. Tempus rerum corruptibilem. Eternitas caret principio, & fine. Tempus habet principium & finem. Euum ut medium habet principium, sed caret fine. Vnde à Dyon. ca. 5. de Diuina Nomin. Dicitur. Euum quieta, & tota simul uita. Euum est in primo æternitatis sicut in subiecto, atque ideo est unum, sicut æternitatis est unum. Et negatiue dicitur infinitum non priuatiue. Cuius unum est nunc, sicut etiam in toto tempore unum est. Hæc ex D. Tho. 1. par. q. 10. art. 5. Ricar. 2. d. 2. art. 1. Lyr. super Ecol. c. 1.

Excommunicatio.

Excommunicandi modus, quo utitur D. Paulus, 1. Cor. 5. b.

Excommunicat Paulus Himenæum, & quare, 1. Tim. 2. d.

Excommunicabantur apud Iudæos, qui confitebantur Christum, id est extra Synagogam habebant, Ioan. 9. e.

*Excommunicatio non est de iure diuino, sed Papi-
fictum inuentum.* Luth. Eras. & alij. HAE
R. E. Vt pro suo arbitratu uiuant hereti-
ci, peculiare est ipsis Ecclesiasticam ne dū
abolere, sed euertere auctoritatem. At si
rem attentius perspicere uoluerint, uide-
bunt (uelint, nolint) quod excommunica-
tio, quæ censura est Ecclesiastica iure diui-
no est in Ecclesia, quam præfigurant in
ueteri lege leprosi, qui excluderentur ex-
tra castra, & etiam à synagoga, ut de cæco
nato narrat D. Ioan. 6. Non tamen uelut
nostra ea erat comminatio, & excommuni-
catio, quoniam nec clauis sic erant in syna-
goga, nec Sacerdotes tantæ auctoritatis.
Nostra uero Ecclesiæ excommunicatio ue-
ra est, & ex Euangelio ac D. Paul. aperte
habetur. Et sicut Dominus largitus est po-
testatem Sacerdotibus eiciendi Dæmonia
sic & homines tradendi Dæmonibus. Quam
ob rem cum res postulat, ut graui superci-
lio peragatur, uel continendos, aut coercen-
dos in officio subditos illo utendum est. O-
derunt enim peccare mali formidine pœ-
næ, oderunt peccare boni uirtutis amore.
Nec aduersatur mansuetudini præcipere,
minari, excommunicationibus, & anathe-
matibus uti, cum suasiones, obiurgationes,
reprehensiones non ualent reuocare trans-
gressores ab impijs ceptis, uel dum com-
missa scelera, pœnam, ac flagella requirunt.
Nam & Dominus omnium mitissimus eie-
cit uendentes, & ementes de templo. Moy-
ses perbenignus, seuerus tamen nonnun-
quam fuit, ut in seditione Coræ, Datam, &
Abiron, in sabati uiolutores, & quosdam
alios. Omitto Eliæ Prophetæ acrimoniam
in Pseudo Prophetas Baal, omitto factum
Eleazari Sacerdotis filij Aaron. Rursus, in
ueteri lege, qui Sacerdotibus rebellis erat,
aut extra castra positus lapidabatur à po-
pulo, aut gladio ceruice subiecta contem-
ptum, expiabat cruore. Principes etiam
Apostolorum, in Ananiam, & Zaphiram
fraudatores pretij agri uenditi, atque in Si-
monem petentem sibi uendi potestatem
dandi Spiritum Sanctum acer admodum
videri potuit. Audiant Lutherani quanto
atrocitate inuicitur in Corinthios, ait. n.
Tradere huiusmodi hominē Sathanæ, in
interitum carnis, ut Spiritus saluus fiat in
die aduentus Domini 1. ad Cor. 5. ca. Et ad
Titum 3. Hæreticum hominem post unā,

& secundam correptionem deuicta. 1. cap.
par. 5. Et D. Ioan. 1. est peccatum ad mor-
tem, non dico pro eo, ut roget quis. Si quis
uenit ad uos, & hæc doctrinam non adfert,
nolite recipere eum in domum, nec Aue
ei dixeritis, qui enim dicit Aue, comuni-
cat eius operibus malignis. Cupiant ne Cē-
turiatores magis aperta testimonia audi-
re. Recolant eius, quod dictum est. Matth.
18. Sit tibi tanquam Ethnicus, & Publica-
nus. Et D. Paul. 1. Cor. 6. Quæ pars fidelis
cum infideli. Et 1. Tim. 1. Quos tradidi Sa-
thanæ, ut discant non blasphemare. Et 2. fess.
3. Si quis non obedit uerbo nostro, per epi-
stolam hanc, notate, & ne commisceamini
cum illo, ut confundatur. Leo 1. epistola ad
Episcopos 67. Hac Nicena Synodus aduer-
sus Arrium, & Calcedon. ufa est, c. 2. & 15.
Antherus Papa, epistola ad Episcopos pro-
uincie Bethicæ, Calixtus Papa, & Martyr,
epistola ad omnes Gallie Episcopos. Cō-
cil. Carrag. 4. c. 73. Concil. Constantien. fess.
8. Bracar. primum, c. 33. Trident. fess. 25. de
reform. c. 3. Et antea Canon Apostolorum
11. Dicit. Excommunicatos nos alloqui nō
posse. Et Can. 13. Non posse recipi. Et Pa-
tres na uinimi consensu. Cyprian. lib. 1. epi-
stola undecima ad Pomponium. Spirituali
gladio superbi, & contumaces, necantur,
dum de Ecclesia eiciuntur. D. Aug. lib. 1.
Contra aduersarium legis & Prophetarū,
c. 17. Sit tibi tanquam Ethnicus, & Publica-
nus, grauius est, quam si gladio feriretur, si
flāmis absumeretur, si ferris subigeretur.
D. Hieron. in Matth. c. 18. Potestatem tri-
buit Apostolis, ut sciant, qui à talibus con-
demnantur, humanam sententiam, diuina
sententia roborari, & quodcunque ligati
fuerit in terra, ligari pariter, & in Cælo.
Et iterum D. Aug. lib. de fide, & operibus c.
5. Potestatem excommunicandi esse in Ec-
clesia probat ex c. 18. D. Matth. Qui & in
lib. de corrupt. & gratia, c. 15. Dicit hanc ef-
se pœnarum omnium acerbissimam. Qua
(inquit) nulla maior in Ecclesia est. D. Am-
bros. libro 2. capitulo vigesimo septimo.
Orig. Hom. 2. Super librum Iud. c. Audiui-
mus, q. 3. c. 11.
Audiisti Erasme graue supercilium, frontē
rugosum, seueras increpationes, minas, præ-
cepta, imperia, Anathemata, excommuni-
cationes, quibus si Papa, uel Episcopi pro
tempore utuntur, nihil est, quod illos taxes.

Non

Non enim cedenti atque obtemperanti.
vulnus infligitur, sed resistenti, ut docet,
D. Amb. Et nihil est in Ecclesia antiquius-
nec firmitus, quam excommunicandi au-
thoritas. Ut legitur lib. 69. Hist. Tripart. c.
30. Scholastici etiam hoc tenent, & damna-
tur uana hæc, ac uafra irrifio Centuriarorū
ab omnibus. D. Thom. in 4. d. 18. q. 2. arti. 1.
q. 1. Soto 4. dist. 19. Palud. 4. dist. 19. Palud.
4. d. 18. q. 1. art. 2. Alex. de Ales. par. 4. q. 81.
memb. 2. D. Bon. 4. dist. 18. Ricard. dist. 18.
q. 5. art. 11. Biel. 4. d. 18. q. 2. arti. 1. & 3.

Obiectiones Hæreticorum.

Primo hanc confutant auctoritatem Hæreti-
ci. Quia fides, & opera sunt, qui nos sal-
uant. Ergo quantumcunque excommuni-
cetur, si credit, & operatur non nocet. Re-
spondeo, & concedo quod qui operatur, &
credit, est saluus, at excommunicatus, si nō
resurgit, non credit, nec operatur. Non cre-
dit, quia non agnoscit nec ueneratur Ecclē-
siæ potestatem, non operatur, quia est ex-
tra Ecclesiam, extra quam non est saluus,
ut diximus, & decreuit Concil. Later. sub
Innoc. I I. Can. 1. Vna est uniuersalis Ec-
clesia extra quam nullus omnino saluatur.
Secundo, peccator peccans se ab Ecclesia
separat. Quid ergo excommunicatione opus
erit. Dicitur, quod qui peccat se subijcit
potestati Dæmonis, sed tamen si perseue-
rat, uel quædā grauiora committit, adhuc
gladio excommunicationis feritur, si fecit
D. Paul. 1. Cor. 5. Dico secundo, quod per
peccatum non est extra Ecclesiam, sed per
excommunicationem, qua de membro Ec-
clesiæ, fit Babyloniz. Plus ergo importat ex-
communicatio, quam esse sub Dæmonis
potestate. Tertio, D. Chrysost. in Hom. quā
de Anath. scribit, explanans illud Apostoli.
1. Cor. 16. Si quis non amat Dominum no-
strum IESVM Christum, Anathema
sit, docet, quod neque uiui, neque mortui
sunt excommunicandi. Respondeo quod
D. Chrysost. mens est reprehendere eos, qui
cum non habeant auctoritatem excom-
municandi facultatem usurpant, secundo
eos, qui odio, uel passione, ac leui de causa
excommunicant, exercentes potestatem à
Christo traditam in perniciem, non salutē
animarum, & utrosque summo odio nos
prosequi debemus. Hij ergo taxantur à

Chrysostomo.

2. Excommunicatio pro temporali damno, nō est
ferenda. HÆR. Suppono quid sit excō-
municatio. Nempe communionis priua-
tio, & excommunicare est communionē
priuare. Ac ueluti in rebus ciuilibus exu-
lans, & relegatus à patria liberis, amicis, &
patriæ honoribus caret, sic excommunicatus
Christi merito, Ecclesiæ communiō-
ne, fidelium unione, ac suffragijs priuatur,
& est tanquam Ethnicus, & Publicanus.
& quando crimen erit graue, ut in sequen-
tibus dicam, ac in aliorum damnū, pote-
rit & pro re temporali excommunicari. sic
Act. 5. legitur, quod Petrus pro defrauda-
tione prætij, uita multauit Ananiā, & Za-
phiram, sic & Ecclesia potest, fess. 25. capit.
3. de refor. innouat Tridentina synodus. &
11. q. 3. c. Episcopi. c. nemo Episcoporum.
& c. nullus Sacerdotum. & Concil. Aureli.
5. cap. 2. At dicunt hæretici. Anima plus est
quam esca. Matth. 6. Ergo non est, pro re
temporali ferenda excommunicatio. Re-
spondeo, q. si anima plus est, quam esca, q.
aliena rapiunt, & retinent restituant. At si
non restituant plus erit esca apud eos, quā
anima, & ut errorem cognoscant, excom-
municantur, ut restituant. Ecce quomodo
fit contra eos suum argumentum.

3. Excommunicari potest homo, pro ueniali pecca-
to. HÆR. Quod uero non nisi propter
grauiora crimina, non proferatur senten-
tia, ex sacra scriptura deducitur. Et quod
semper supponat mortale peccatum, sic p.
bo. exemplis. Primum peccatum ob quod
pronunciatur excommunicatio est publi-
cum delictum scandalizans Ecclesiam, ue-
luti Corinthius ille, quem D. Paul. excom-
municauit, quia cum Ecclesiæ publico scā-
dalo concubuerat cum nouerca, & ideo di-
cit. D. Paul. 1. Corin. 5. Ita ut uxorem patris
sui, aliquis habeat. Quando peccator est
causa alterius uinæ potest excommunica-
ri. Ut si est fornicator, Auarus, Idolis ser-
uiens, aut maledicus, aut Ebriosus, aut ra-
pax, cum huiusmodi, nec cibum sumite. Se-
cundum peccatorum genus est eorum, qui
schismaticæ, & seditiosæ pacem perturbant
Ecclesiæ, de quibus Apostolus. Si quis non
obedierit uerbo nostro per epistolam, hūc
notate, & non commisceamini cum eo.
Tertium genus, est eorum, qui fidem abne-
garunt, proprioque sensu subuersi, Deum,
aut.

aut Christum, aut Ecclesiam audent blasphemari, ut sunt heretici, & tales, uel eos, qui defendunt possunt excommunicari. Sic D. Paul. ad Gal. 1. dixit. Si quis uobis Euangelizauerit, præter id, quod accepistis Anathema sit. Et ad Titum. cap. 3. Hæreticum hominem &c. Et 2. ad Tim. 3. Excommunicat Alexan. & Hymæneum. Grauis enim ergo de causis usus est D. Paulus excommunicatione. Primo, in fornicatores. Corinthenses, in apostatantes à fide, ac in prædicantes falsam doctrinam. Et si quando ergo manus tuâ, uel per tuus scandalizat te abscede eum. Abscede à corpore, ac familia tua, à domo, à charis tuis. Non tamen quouis peccato mortali excommunicatio ferenda est, sed grauioribus, ut Concil. Trident. admonet. sess. 25. c. 3. in principio de reformatione supponit certe excommunicatio peccatum mortale, sed non quoduis, sed grauiora. Et D. Aug. ut sit discretus docet de fide, & operibus, c. 5. Corripe eum, & ipsum. Vtrumque enim faciendum est, sicut & infirmitatis diuersitas admonet eorum, quos utique non perdendos, sed corrigendos, curandosque suscepimus, & alius sic, alius sic sanandus est, ita etiam est ratio dissimulandi, & tollerandi malos in Ecclesia, & est rursus ratio castigandi, & corrigendi, non admittendi, nec à communione remouendi. Hæc D. Aug. Qui & lib. 3. contra epistolam Parmeniani, cap. 2. docet. Quando fieri non debet excommunicatio? Cum quisque fratrum, id est Christianorum intus in Ecclesie societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut Anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum schismatis nullum, atque id cum ea dilectione, de qua ipse alibi præcipit dicens, ut inimicum, non eum existimetis, sed corripite, ut fratrem. Hactenus, D. Aug. ex quo habemus modum ferendi tanto gladio. Huic peritiores subscribunt. Et cui ista non sunt satis legat Concil. Agat. c. 2. Vbi præcipitur, quod pro minimis non pronuncietur excommunicatio & habetur 1. q. 3. c. Episcopis. Et Tribu Concil. ut eadem causa 1. q. 3. c. Certum est. Et D. Tho. ait, quod non nisi pro mortali debet quis excommunicari, quando fuerit contumax, quia poena est grauisissima 4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 1. cor. 1. c. Sic Scotus, quarta distinctione decimona. Ostendit, quod Apostoli raro,

ac pro grauissimis criminibus hoc gladio utebantur.

4 Excommunicationem, nulla debet precedere admonitio. H. A. E. R. Multi sunt superiores (ebrisorum more) qui euaginato ense hinc, illumue, ferire fratrem, re non inspecta ad monitione nulla præmeditata, sed repetito quodam impulsu, uelut fulgur de celo cadens, excommunicant, præcipiunt minantur, ad ruinam, non ad fratrum correctionem ac salutem. Qui talia agentes sibi ipsis nocent, quoniam contra Domini præceptum agunt, dicentis, corripe eum, & postea dic Ecclesie, & sit Ethnicus, & publicanus. Corripe ergo, ecce prima admonitio, adhibe duos testes. Ecce secunda, dic Ecclesie, ecce tertia postquam succedit excommunicatio, hanc ueritatem habemus à Concilio Rothomagensi, & refertur 16. c. omnes decima. q. 7. Si tamen non pratermitteret quisquam trinam illam admonitionem, uera esset excommunicatio, ut multis placet. At de iure tempus reo est computandum, uel modicum interuallum, ut respicere possit, uel pro tribus una saltem præcedat admonitio. An uero debeat in scriptis semper fieri excommunicatio, dicunt quidam quod Episcopi, & superiores non incurrunt poenam irregularitatis, si in scriptis non formant, Religiosi quoque non incurrunt quia continue debent corrigere subditos, & non possunt semper habere notarium, & excusantur, quia habent alium modum ex regula, uel ex constitutione, uel ex ignorantia iuris excusantur secundum lapum, nec incurrunt irregularitatem, uel suspensionem, alias illi, qui excommunicant, & non pronunciat in scriptis cum sigillo authentico excommunicator est suspensus per mensem ab ingressu Ecclesie, & diuinis officijs. Et si se ingerit efficitur irregularis, & non absoluitur nisi à Papa, & similiter seruetur in suspensionis, & interdictionis sententia. Sic docet Gemin. in c. Cum medicinalis in sexto, de sententia excommunicationis. Quando ergo seruado eâ, periculum non est in mora, seruari debet, si uero periculum est in mora non tenetur seruare superior, ut limitat Siluestrina. Excommunicatio. 5. & Armilla. Excommunicatio. 1. §. 14. Quæ ergo ad excommunicationem exigantur diximus.

5 Excommunicatio iniusta lata non est rimenda. T. E. M.

T. E. M. Est locus tristissimus D. Gregorii, ut habetur in decimo quaest. tertia. Sententia Pastoris, siue iusta, siue iniusta timenda est. Verba D. Gregor. hæc sunt, quæ ab eo scribuntur homil. 6. in Euangelia. Tunc enim uera est absolutio prædicentis, cum æterni arbitrium sequitur iudicis, & post pauca. Sed uerum iuste, uel iniuste obliget Pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam, ex alia culpa mereatur. Hæc D. Gregorius. Nam etiam si excommunicatio à Pastore lata, odio, uel ira, aut alio uitio, & corrupta intentione, uera est excommunicatio. Nec tamen excommunicatio iniusta priuat excommunicatum seruire propriæ devotionis, imo si sic excommunicatus humiliter sustinet, recompenfat huius excommunicationis damnum, ut docet D. Thom. quarto, dist. 18. quaest. quarta. Qui exponit uerba D. Hieronymi in Matth. lib. 3. exponens ea uerba. Tibi dabo clauis &c. Quæ contrarium sonant, sed loquitur, quo ad culpam, non quo ad poenam, nullus enim innocens potest à Sacerdotibus in peccatis ligari, nec ullus in peccatis, de industria perseuerans ab illis absolui. In poenis uero Ecclesiasticis possunt peccatores, & ab iniustis pastoribus, ex ira etiam, & odio excommunicationibus ligari. Timenda ergo est, quia non est inferioris iudicare, sed potius appellandum, uel recurrendum ad superiorem, quam eam contemnere. Qui tamen est iniuste excommunicatus poterit secrete Diuinis interesse, & celebrare sine scandalo, sic & illi, qui sciunt certo esse iniustam, possunt cum illo secrete communicare, & sic paremas, & saluatur Innocens. ut dicit Caietan. 2. 2. quaest. 70. quantum. Tutius forte esset omnino obedire, & humiliter sufferre (ut puto) cõtemnere enim debet omnis Christianus, cum audit uerbum excommunicationis, quippe ultimus est gladius, quo ferit, ultimumque supplicium, ad quod fontes, & pertinaces adigit Ecclesia. in foro ergo iudiciali, & quo ad Ecclesiam ligat, nõ quo ad Deum, & in foro interiori Rlingius, & Caiet. in opusc.

6 Excommunicatio non separat à consortio fidelium. H. A. E. R. Vt ructus, ac effectus excommunicationis cognoscamus, & suam

ipsi sciunt infelicitatem, patet ex sacra pagina deducamus. Excommunicatio in primis separat excommunicatum à Christi capite, & tanquam palmas à vite decisis arefcit. Secundo à participatione honoris, quæ sunt in Ecclesia, segregatur, de quibus David. Particeps ego sum omnium quaeritum te, & sic à ciuitate, ac fratribus. Et est tanquam Ethnicus, & Publicanus. Hinc præcipitur, ne Aue illi dicamus, ne eum cum eis sumamus ait, D. Ioan. & D. Paul. 1. Cor. 5. Et Apostoli Can. 13. præcipiunt, ne excoicatus recipiatur. Hoc idem Calixtus Papa epistola 2. Fabianus epistola prima. Concil. Cartag. secundum. c. 7. & Conc. Arausic. c. 10. Imo excommunicatos alloqui non possumus, ut Can. Apostolorum, 1. statuit. Conc. Antioch. Can. 2. Conc. Cartag. 4. c. 73. Conc. Bracar. primum Can. 33. Caiet. uero in quodlibet. Vbi disputat de effectibus excommunicationis annotat, quod communio fidelium est triplex. Vna extrinseca simul orando, ad missas. Secunda, quæ fit per charitatem nos Christo unientem. Tertia est per communia suffragia, quæ sunt in Ecclesia, ut oratione, & Missis. Et quidam arbitrantur eam, tantum communionem extrinsecam tollere. Alia quod omnem communionem. Nonnulli uero, quod tollit cõionem intrinsecam, & extrinsecam, quo ad communia suffragia, & supponit ablatam communionem Sactorum per charitatem. Obseruandum secundo, quod in Ecclesia sunt operationes in duplici differentia. Prima orat quis pro alio, ut Sanctus, & alteri obtinet gratiam secundo orat ex institutione Ecclesie in missis. Prima participatur, ab his, qui sunt in charitate tantum, secunda ab omnibus peccatoribus, quia pro omnibus orat Ecclesia. Atque ex his colligitur, quod excommunicatio separat à cõmunione fidelium, & participatione eorum, quæ sunt in Ecclesia. Rationibus hoc probatur. Primo, pro omnia orat in Paratueus, & non pro excommunicatis. Secundo, orat pro fratribus, at illi non sunt fratres. Tertio, Ecclesia eicit extra, ac per hoc non participat, neque augmentum gratiæ, neque habet gratiæ aut consequatur ex illis. Quarto, omnis excommunicatus diabolo traditur, & à Christo separatur ut diximus. Sic ergo ueritas satis confirmata est ex communibus principijs ab omnibus concessis.

Obio

Quod uero excommunicationis non sint isti effectus. Probat. Primo. Ista participatio non dat fidem, spem, nec charitatem, ergo nec tollit, ergo nec participationem honorum remouet, uel impedit. Respondeo, quod bona sunt à priuatis, & talia non tolluntur, per excommunicationem, quia ille, non est amplius in charitate, sed per peccatum amittit. At bona, quæ sunt per communem Ecclesiam, & in persona Ecclesiæ tolluntur. Dico ergo, quod excommunicatio præsuppositiue tollit communionem charitatis, sed directe communionem suffragiorum, & per hoc interna bona, quæ per illa ueniunt. Secundo, excommunicatio iniusta nihil tollit. Dico, quod illa non est absolute, & simpliciter excommunicatio, sed secundum quid in foro iudiciali, ideo non impedit, quia est iniustum iudicium. Tertio, ex sacra scriptura non habetur, quod priuat extrinseca communione, ut patet 1. Cor. 5. Sed Spiritus saluus fiat. Respondeo quod ex sacra scriptura habemus eos priuatos esse regno Cælorum, sit tanquam Ethnicus &c. Quod uero dicitur. Vt Spiritus saluus fiat, sensus est ut respiciat, non quod sit particeps bonorum. Vnde in primitiua Ecclesia, sensibiliter excommunicati potestati Dæmonum tradebantur. Hæc consonant, cum his, quæ in Concilio Turonensi. Can. 16. Dicuntur. Vbi fit separatio excommunicati à consortio. Quid enim Dæmonibus cum Christo commune, inquit Concilium. Scholastici. D. Thom. Vbi supra. Scot. 4. distin. 19. D. Bon. & alio loco citato. Biel. distin. 1. c. 15. Et Antistod. Can. 37.

7 Excommunicatio nulla contrahitur, cum excommunicato communicando. E R R O N. Qui hoc affirmat, negat leges Ecclesiasticas, quibus statuitur, quod qui conuersatur cum excommunicato maiori excommunicatione minorem incurrit. Hac enim de causa prohibet Dominus, ne cum excommunicato participet, sed tanquam Ethnicus fugiatur. Et Apostoli Can. 11. Ne eos alloquamur prohibent. Et 13. Can. Quod non recipiantur. Concil. Antioch. Can. 2. Cartag. Quartum, capit. 73. Brac. primum Can. 33. Calixtus Papa epistola 2. Fabianus Papa epistola prima Concil. Cartag. secundum,

cap. 7. Concil. Araus. c. 10. Sunt tamen eerte personæ, ac casus in quibus licet conuersari. Primus est utilitas spiritualis, & corporalis, ei consulendo, & petendo Consiliū ab eo debitum, & repetendo, uel conueniēdo eum coram iudice. Item, lex matrimonij excusat. Item filij serui, ancillæ, rustici seruietes, & in uniuerso illos omnes, qui ante excommunicationem, erant excommunicato astritti, per excommunicationem, à debito non soluuntur. Ignorantia etiam excusat, ut si ignorat aliquem esse excommunicatum, qui si non fuerit denunciatus, non est uitandus, iuxta decretum Concilij Constantien. excepto eo, qui incit manus violentas in Clericum. Item necessitas excusat, ut si excommunicatus fame laboraret. Peccat tamen cum excommunicatis participando in diuinis, quando persona excommunicata est nominata, hinc nec in teresse diuinis cum eis possumus. Imo si Sacerdos celebrat, & excommunicatus non uult discedere debet cessare à Missa, si fuerit ante sacrificij consecrationem. Potest tamen concionari, & lectioni Theologiæ interesse, & Magister Discipulo excommunicato respondere potest. Palud. & Ricar. 4. d. 18. q. 5. art. 11. Ponit alios casus, & Biel. q. 3. art. 3. dub. 1. eiusdem distinctionis. Caiet. uero in Matth. cap. 18. Sit tibi tanquam Ethnicus libenter inquit uiderem hoc obseruare, & non innocentes loquentes, peccatum incurrerent, quibus uerbis uideretur redarguere Ecclesiæ fancias, & uerbis Domini repugnare, quid. n. aliud est habere aliquem tanquam Ethnicum, quam non posse ei alloqui, ex his itaque uerbis habet Ecclesia hanc legem. Hoc idem uerbum est in Concil. Tolet. 1. c. 15. Et Antistod. Can. 37.

8 Excommunicare potest quilibet Sacerdos. E R R O N. Potestas duplex Petro collata est. Vna ordinis, alia prælacionis. Quia dictum fuit, tu es Petrus. Matt. 16. & Ioan. 21. Pasce oues meas. Quæ potestas ad alios prælatos diffunditur. Quia ergo non omnis Sacerdos est prælatus, ideo nec potest excommunicare. Hoc est commune dictum omnium doctorum. Qui ergo possint excommunicare, sic colligo ex D. Thom. Soli Episcopi, & supra autoritate excommunicare possunt. Suspendus ab ordine potest excommunicare, non autem suspendus à

iu-

Iurisdictione, uel ab utroque, uel excommunicatus. Excommunicatio pertinet tantum ad forum contentiosum. Parochianus potest excommunicare, in furto, ac rapina ac huiusmodi, quia à iure est eis concessum. Quisque etiam habens iurisdictionem potest in foro contentioso excommunicare, licet non sit Sacerdos. Hæc D. Thom. 4. distinctione 18. quæstione secunda, art. 2. Et summa ita.

9 Excommunicatus potest excommunicare. T E M. Communi consensu doctorum reprobat, quod excommunicatus possit excommunicare, ut dicitur 3. q. 7. capi. Infamis, & c. Audiuimus q. par. 24. Nam nullus habet excommunicatio iurisdictionem.

20 Excommunicari non potest defunctus. T E M. Fateor, quod exempti sunt defuncti à tribunali Ecclesiæ, ideo nec potest contra eum proferre sententiam, nec pro crimine dampari. At si crimen ipso uiuente reddebat ipsum excommunicatum, iam erat excommunicatus, & potest post mortem talis declarari excommunicatus, de hoc est Ecclesiæ definitio præsertim de hæreticis in Concilio Constantin. Et habetur 24. q. 2. c. vult. Qui declarantur priuati Ecclesiastica sepultura, & eorum ossa exhumata igni exponuntur, quod uero asserunt de mente Chrysostomi, non posse mortuos excommunicari, cuius uerba numero primo scripsimus, est sensus eius imperitos, ac furibundos damnare, quod arbitrabantur animas mortuorum ex loco quietis ad poenas conducere sua excommunicatione, hunc insanum errorem redarguit in Hom. de Anathemate. De hoc scribit iudiciale Inquisitorum q. 3.

11 Excommunicatus potest à quouis Sacerdote absolui. H A E R. Sicut multæ sunt excommunicationes, aliæ à summo Pöfice, aliæ ab alijs Prælati, sic non potest Sacerdos absolui, quem Papa, uel alius superior prælatus ligauerit, nisi potestatem iurisdictionis negemus, quod est hæreticum. Ille ergo tantum potest absolui, qui fert, ac pronunciat. Et de maiori excommunicatione sermo est, non de minori, à qua potest absolui Sacerdos Parochialis, & maior autoritas exigitur ad absoluendum ab excommunicatione, quam à peccatis, licet minor excommunicatio, sit ueniale peccatum. Armilla. uerbo. Absolutio. §. triglesimo sexto.

12 Excommunicatus per annum in excommunicatione persistens, est de hæresi suspectus. Qui enim sic uiuit, Petri clauis cõtemnit, ideo suspectus est de hæresi. Extra de hæreticis. cap. Excommunicamus itaque, §. Qui autem. Concil. Trid. sess. 25. de refor. cap. 3. in fine. Quod contra eos, quasi contra de hæresi suspectos procedatur. Et Host. in summa de Hæresi. §. Qualiter deprehendatur. Direct. 2. par. q. 47. Iudic. Inquis. excommunicatio par. 4. Capist. de auth. Papæ, & Concil. c. 1. 2. partis.

13 Absolui ab excommunicatione potest etiam Laicus auctoritate Papæ, etiam à maiori, & etiam excommunicare, imò, & mulier. Ut docet, D. Tho. Pal. Panor. & alij. Armilla. uerbo. Absolutio. §. 35.

Sanctorum exempla, de excommunicatione.

Non satis est conuincere hæreticos ex sacris literis, ac Concilij, & Doctorum omnium autoritate, sed confutare etiam statui Sanctorum exemplis, apud quos antiquitus fuit excommunicatio in usum. Et hoc legere possumus, in uita D. Amb. Episcopi. tom. 1. pag. 286. Schol. 4. D. Ioan. Chrysost. 395. Schol. 13. D. Benedicti Abbatis. 428. Schol. 14. Et tom. 2. in uita, D. Ioan. Eleemos. 343. Scholast. 5. & Ceddi Episcopi 438. Schol. 6. tom. 4. in uita D. Greg. Papæ. 59. Schol. 70. & 78. Et D. Petri Alexandrini Episcopi 223. Scholast. 1. tom. 5. in uita D. Tarasij 577. Scholast. 12. Et S. Porphyrij 590. Schol. 20. Rursus, quod excommunicatus non participet sepulturam Ecclesiasticam. tom. 1. in uita B. Benedicti. 428. Schol. 14. Item quod aliqui Sanctorum patrum absoluerint post mortem ab excommunicatione, & quod eis profecerit. tom. 4. In uita D. Gregorij Papæ 59. Schol. 46. Auctoritatibus ergo, atque exemplis cum hæreticis est dimicatum. Et excommunicationis vim ex ueteri, ac noua lege demonsttrauimus. Ex ueteri. Quia Adam non poenitentem eiecit Deus à Paradiso, & protugum fecit Cayn. Et peccatores, ac leprosi extra castra expellebantur ut legitur Num. 5. 12. & 15. cap. In primitiua etiam Ecclesia tradebantur Sathanæ, quod statim coram omnibus excommunicatum arripiebat, qui collidebatur, vexabaturque ab eo, ut uere illud approbaret, quod ligatum

Christo institutum, sed à beato Iacobo, vel ab Apostolis, est contra Ecclesie determinationem, & si pie interpretari possit, nempe ab Apostolis dicatur institutum, quia per eos administratum fuit. Nec verum est, quod dicitur, quod in Evangelio non habeatur. Nam Concilia, ac sancti Patres, ex verbis D. Mar. citatis colligunt hoc Sacramentum. Concil. Trid. canone dicto hoc confirmat, ac decrevit esse à Christo.

3 *Extrema unctio non confert Gratiā.* HÆR. Concil. Trid. declaravit. cano. 2. Hoc Sacramentum conferre gratiam, ex verbis D. Iacobi, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.

4 *Extrema unctio remittit ne peccata mortalia.* Dubia est Scholasticorum disputatio. nam Scot. Bon. Ricar. affirmant quod venialia delere possit. At D. Tho. docet, quod reliquias peccatorum abstergat. Et cum D. Iacob. ac Concilium dicat, quod remittit peccata, certè de mortalibus poterit intelligere, nam nihil dixisset, intelligendo de venialibus, quæ nec veniunt sub nomine peccati. Quando ergo peccata poenitentiae remedijs ab agrotis, non sunt expurgata, hoc Sacramentum sanatur. D. Bern. ubi supra dicit. Et unxit eum nihilo minus sciens in hoc Sacramento remitti peccata, & quod oratio sanabit infirmum. Hæc ille. & Concil. Flor. dicit, quod eius effectus est mentis sanctio. Hæc sunt eius verba.

5 *Extrema unctio nunquam liberat ab infirmitate corporali, nec alleviat.* HÆR. Negat Luth. apud Rosensem, quod hoc Sacramentum ab infirmitate alleviet, quod tamen Concil. Trid. & Flo. ex B. Iacobo affirmat, quod salutem corporis tribuit in quantum expedit, ait Synodus Flor. Consulto dicit in quantum expedit, quia effectus minus principalis, sequitur naturam effectus principalis, ideo quando expedit sanatur. & Concil. Trid. ait. Sanitatem corporis interdum, ubi salutis animæ expedit, consequitur cap. 2. in fine.

6 *Extrema unctio materia non est oleum.* HÆR. Expressè Concil. Flor. dicit. Cuius materia est oleum oliuz, per Episcopum benedictum. & Trid. c. circa finem. & Cathecismus, de hoc Sacramento.

7 *Oleum, quod est materia extreme unctio, non oportet ab Episcopo benedici.* E R R. Tam

Flor. quàm Trid. Concil. dicunt, quod oportet hunc oleum ab Episcopo benedici.

8 *Extrema unctio non habet determinatam formam verborum.* HÆR. Quale esse poterit Sacramentum, quod non habeat determinata verba. Hinc Synodus Flo. & Trid. dicit, quod forma est ista. Per istam unctioem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quicquid peccasti per usum, &c.

9 *Extrema unctio imprimat characterem.* HÆR. Quæ Sacra characterem imprimant, ex definitione Conc. Flo. & Trid. diximus supra. Quæ tantum sunt tria.

10 *Extrema unctio Minister, non est Sacerdos, sed seniores, & de his Presbyteris loquitur D. Iacobus.* HÆR. Hanc vanam hæreticorum, Concil. Flor. dicit, dicens. Minister huius Sacramenti est Sacerdos. & Trid. ca. 4. Ob idque proprium extremæ unctiois ministrum non esse solum Sacerdotem, & c. Minor de Valdensi, qui 2. par. sac. c. pe. dixit, laicum posse esse huius Sacri ministrum.

11 *Extrema unctio sanis conferrè potest, & his, quorum est desperata sanitas denegari potest.* E R R. Non sunt restringenda ceteris extremis ipsa Sacra, sed satis est, quod morti propinquus sitis, cui hoc Sacrum confertur, & Concil. Floren. ait. Quod non nisi infirmo de cuius morte timetur dari debet. & Concil. Trid. c. 3. in prin. dicit, hanc unctioem esse infirmis adhibendam, illis vero præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vite constituti videantur. Hæc enim de causa extrema unctio dicitur.

12 *Extrema unctio sine peccato contemni potest.* HÆR. Non est adeo necessarium hoc Sacramentum, quod qui moritur sine non possit saluari, ac contemnere etiam non licet, nec sine peccato à nobis contemni potest. Et Concil. Trid. dicit. Nec vero tanti Sacri contemptus, absque ingenti scelere esse potest, & ipsius Spiritus sancti in iuria. c. 3. in fin.

13 *Extrema unctio furiosis, amenibus, ac pueris ante usum rationis conferrè potest.* SCAND. Hoc ex Ecclesie Decreto certo confutare non possum, nullum enim in sacris concilijs locum legi, contra hanc propositionem. Doctores tamen rationabiliter probant hæc conferrè non posse. in 4. dif. 23.

14 *Extrema unctio, non sunt certa corporis membra unguenda.* HÆR. Eadem concilia, quæ materiam, & ministrum huius Sacra-

Sacramenti assignant, & membra determinarunt esse quinque sensus externos. Oculos, aures, nares, os, manus, per tactum, pedes propter gressum, renes propter delectationem, ut statuit Concil. Florent.

15 *Extrema unctio eidem pluries in eadem infirmitate, non potest conferrè.* E R R. Fundamentum, quo aliquod Sacramentum iterari non posse decrevit Ecclesia, est, quia imprimat characterem, quæ vero non imprimunt iterari possunt. Et Concil. Trid. c. 3. in medio dicit. Quod si infirmi post susceptam hanc unctioem convaluerint, iterum huius Sacramenti subsidio iuvare poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint. Hucusque concilium. Hæc D. Tho. 4. d. 2. q. 1. art. 4. q. 1. & d. 23. q. 1. Scot. 4. d. 23. Paul. d. 23. q. 3. art. 1. Ricar. 4. d. 23. q. 1. Bonau. 4. d. 23. q. 2. Pau. Cortesius 4. d. 4. & recentiores alij. Carrufianus, & Soto.

Obiectiones Hæreticorum.

Hoc institutum Papisticum est, quandoquidem epist. D. Iacobi, non est authentica, vel si esset, non hæt auctoritatem instituendi Sacra. Respondeo primo, quod est D. Iacobi, ac firmæ auctoritatis ipsa epistola, ut suo loco demonstrabo, nec tamen instituit, sed promulgavit hoc Sacramentum. Nam spiritus sanctus Apostolis datus, eos docuit omnia necessaria ad salutem. & per hunc Apostolum fuit scripturæ mandatum. Secundo nullum est verbum in Evangelio de hoc Sacramento, & quod dicit D. Marc. 6. cap. ad miraculum est referendum, inter quæ multa hoc legitur, quod oleo sanabant infirmos, non tamen statuerunt nos eo ungeri. Dicitur, quod non scribit Evangelista, ut Apostolorum miraculum, alia enim interfuisset, nec Evangelistæ Apostolorum miracula referit, sed historiam Domini, qui sic mandavit infirmos ungeri, si enim miracula recensere statuisset, alia profecto connexisset. Tertio, Apostolus iubet dari infirmis, quare ergo non dant in principio infirmitatis, & tunc corent pro eo, & dant quando nulla est spes convalescentiæ. Dicitur, quod unctio hæc datur eo tempore, quod determinare Ecclesie est, sic & ieiuniorum Eucharistiæ, confirmationis, & ordinis tempora præfixit. Et hoc Sacramentum eorum est, qui ex hoc seculo migrat,

ideo non dant in principio. Quarto Beda in epistolam D. Iacobi, cap. 5. dicit, quod laici etiam possunt administrare hoc sacramentum. Et Innocentius I. in epistola ad Decentium Eugubii Episcopum. Respondeo, quod Beda deceptus, cuius ista sunt verba. Nec solum presbyteris, sed et Innocentius Papa scribit etiam omnibus Christianis, ut licet eodem oleo, in sua, aut suorum necessitate unguendo. Quod tamen oleum non nisi ab Episcopis licet confici. Hæc ex verbis Innocentii affirmat Beda. Quæ quantum conveniat cum Innocentio, non est multum negotium ostendere. Nam Innocentii epistola quam hæc de causa, non semel revolvit, sic dicit. Ceterum illud superfluum videmus adiectum, ut de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus alijs impediti ad omnes laicos iri non possunt. Hactenus Innocentius, & hæc tantum scribit verba, quæ ministrum expriment. Et colligitur convenire presbyteris, quæ vox, non laicos significat, sed Sacerdotes, & hic fortè Beda deceptus in æquiuoco. Vel habuit textum depravatam. Quinto, Thomas Caietanus vir omnium peritissimus. Excutiens hunc locum D. Iacobi, in suis commentarijs dixit, quod D. Iacob. non loquitur de unctioe Sacramentali, quam instituit Dominus, sed loquitur de ea unctioe quam in Evangelio pro agrotis instituit Dominus. Ecce ergo quod nullum habet fundamentum hæc unctio. Respondeo, quod nec vnus Doctor, & si alias peritissimus, hæc Ecclesie veritatem obscurare potest, imo magis illustratur eorum argumentis. Deceptus ergo est Caiet. hæc in re, & contra omnes Doctores, & quod magis est Conciliorum Flo. & aliorum expositionem scribit, ut superius collegi. & ne sim morosus, & superflus hæc factis sint, & tutius est summorum Pontificum, Conciliorum, de Doctorum decretis subscribere, quam unius Caietani, vel omnium hæreticorum fallacias sequi.

Ezechiel.

Ezechiel Propheta fuit, & Sacerdos, filius Buzi Sacerdotis de terra Sarera, cuius nomen interpretatur fortitudo Dei. Cui da-

ta fuit frons adamantina. Et fuit simul cum Daniele in captivitate Babylonis, ac eius contemporaneus, & in ipsa captivitate prophetarunt. Hic sequitur est Hieremiam, & Prophetare cepit anno quinto transfmigrationis Iecoonie, quidem annus Regni erat Sedechie, & anno trigesimo etatis Ezechiel. & absoluit suam prophetiam annis 20. In captivitate ergo Babylonica prophetavit penitentibus, quod ad Hieremiam vaticinium, se vltro aduersariis tradidissent, & viderent adhuc urbem Hierosolymam, stare, quam ille casuram esse prädixerat. Prophetavit etiam contra Prophetas Israelis, & contestatus est Hierusalem de iniquitatibus, & peccatis ipsius. Scopus vero suae coniectionis est, predicere vastationem, atque abductionem populi, & causas tantae ruinae explicare, ac sedulo suos conuictos ad penitentiam hortatur. Hæc ex Gregor. Nazianz. in oratione ad Hieronem. Orig. in Ezech. homil. 1. D. Hieronym. in prologo. Athan. in Synopsi. Aug. lib. 13. de ciuit. Dei, c. 34. D. Greg. hom. 2. in Ezechielem. Moritur Ezechiel in Caldea à Duce gentis suae, quem ipse cultu Idolorum redarguerat, obtruncatur, vel ut alij, super lapidem tractus excerebratus est. Sepultus est in terra Spirituum in agro Maur, in monumento Sem & Arphaxad progenitorum Abrahamæ, circa annum ab orbe condito ter mille simum trecentisimum sexagesimum. Eius prophetiae tanta sunt mysteria, vt apud Hebræos Rabbinos cautum sit, ne quis audeat primū libri capitulum interpretari, ne finem, nisi 30. etatis suae annum impleuerit. Vt D. Hierony. testatur. Multa alia, quæ Ezechielis esse feruntur, non sunt recepta.

Ezechiel, quo tempore prophetauerit. Ezech. primo, a
Ezechielis genus, & officium. Ezech. primo, a
Ezechiel passus verbo Dei, ad Israel in transfmigratione mittitur. Ezech. 3. a
Ezechiel apparet Dei similitudo. Ezech. octauo, a
Ezechiel in spiritu adductus in Hierusalem. Ezech. 8. b
Ezechiel futuram captiuorum reductionem audit à Domino. Ezech. 1. c
Ezechiel in spiritu reuertitur, à Iudæa in Cal-

deam. Ezech. 1. d
De Ezechielis vxore mortua. Ezech. 24. d
Ezechiel vidit gloriam Dei templum ingredientem, à quo ante recesserat. Ezechiel 43. a
Ezechiel vidit aquas de templo. Ezech. quadragesimo nono, a
Ezechiel laudes. Ecclesiastici 49. b

F

Fatium.

Fatium est humanarum actionum causa. Priscillianus. HÆR. Pullurare fecit Priscillianus errorem hunc, quod homo fatalibus Stellis sit allegatus, corpus que nostrum ex duodecim signis cœlestibus correspondentibus, quæ sunt in Zodia eo partibus compositum. Auctor huius heresis fuit Brandefanus quidam, natione Syrus, professione Christianus, sed postea errorem Valentini est sequutus, auctore Diuo Augustino. Multi contra hunc errorem scripserunt. Vrgentissima vero ratio est contra eos. Quod si homines fato sic affringuntur, superuacaneæ sunt leges, iniuria punimur, quoniam fato cogimur, & tamen sæpe nostris auribus inculcant sacræ leges, quod homo sit liber, & ob oculos bonum, ac malum proponit. Si quis ergo fato nec cogi affirmauerit, hic potius à Diabolo, & sua propria uoluntate deceptus similia doctet. Obseruandum tamen quod fatum, non unico tantum modo accipi solet, sed quandoque pro dispositione Syderum, vnde ait Cicero 3. de Natura Deorum. Fatium proprie est dispositio syderum, qua quis est conceptus, uel natus. Et in lib. de Diuinatione. Fatium est, quod ex omni aternitate semper verum fuit. His ergo modis vanum, ac erroneum putare, fatum humanarum actionum esse causam. Et apud gentes fatum dicitur à fando, & significat aliquando oraculum, id est, quod fatum. Si vero sumatur fatum, pro Diuina Prouidentia, quæ ea ratione dicitur fatum, quia causas secundas ordinat ad effectus producendos, quo modo Diuina uoluntas dicitur fatum causaliter, quia creaturas excitat, mouet, & cui omnes obediunt,

Festum.

obediunt, sic admittimus fatum. De quo Boet. de consol. Phil. lib. 4. Prosa 6. dicit. Fatium est inherens rebus mobilibus, dispositio, per quam prouidentia suis queque ne sit ordinibus. Qui sic accipit fatum inquit D. Aug. sententiam teneat, & linguam corripat. Nam nec hoc nomine fati, non utitur Sancti propter eos, qui ad sydera retorquebant. De quo D. Tho. 1. par. q. 116. art. 3. & 4. & Bon. 2. dist. 14. q. vlt. Geron. 3. par. de consol. Theolog. lib. 2. Prosa 4. Nos etiam rem hanc uerius 2. Physic. Explanauimus. Et in tract. peculiari de fortuna, fato, & monitis. Contra hanc hæresim est decretum. Concil. Bracar. Can. 9. Si quis animam, & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt. Anathema sit. Et Can. 10. Si quis duodecim signa, id est sydera, quæ Mathematici obseruare solent, per singula animæ, uel corporis membra dissipata credunt, & nominibus Patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit. Anat. sit tom. 2. pag. 216. Col. 2.

Famime.

Famime nunquam licet Regnum administrare, & gubernare. Christophorus Goodmanus. HÆR. Non dubito hanc propositionem negantem mulieri omnem Reipublicæ administrationem esse Hæreticam, quippe (& si non uideatur alicuius ponderis) aduersatur sacræ pagine. Nam legitur de fortissima, ac prudentissima Iudit. capit. 4. Ascendebantque ad eam filij Israel in omne iudicium. Secundo Nu. 27. dicitur. Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit hæreditas 3. 4. Reg. 11. Athalia præfuit annis fere septem, & post captiuitatem Babylonicam Alexandro regauit annis nouem, vt tradit Iosephus libro Antiq. Iudæic. lib. 13. c. 24. Vidimus superioribus annis Gallie Regnum à Serenissima Regina Catherina Medicea administratum.

Famina potest spiritualia administrare. Idem hæreticus ut impudicam, atque inhonestam Angliæ Regnam tueretur, non ueritus est dicere, faminam suprema Ecclesiæ gubernacula tenere posse. Verum hæc hæresis damnatur verbo mulier.

Festa anni tria, Exod. 23. b. Leuit. 23. a.
Festum Azimorum, Exod. 34. c
Festum expiationum, Leuit. 16. d
Festum tubarum, Leu. 23. d
Festum magnum in Israel in dedicatione templi, 5. Reg. 8. g
Festiuitates Iudæorum odit Dominus, Amos, quinto f
Festo die, non capitur Christus, & quare, Matth. 26. a
In festo Paschæ ascendit IESVS Hierosolymam, & eicit uendentes de templo, Ioan. 2. a
Festa non sunt celebranda. Lutherani. HÆR. Mos uetustissimus est, ac laude dignus, apud gentes Paganos, Saracenos, Mahometanos, Iudæos, ac omnes nationes, ut dies festus celebrentur, de Iudæis sacræ historiæ testimonia ex utraque legē prodiximus. Et sic Christiani CHRISTI, ac aliorum Sanctorum festa celebrare debent, ad gratias referendas pro tot beneficijs, vt Indies potiora sumamur. Nec perpetua erant Iudæorum festiuitates, sed nostrarum figura, & umbra futurarum, iure ergo reuelata ueritate, inuulgato Euangelio, illis explectis mysterijs templi uel scis, nostra sunt celebranda. De die Dominico iam supra sancitum est. Et Euseb. Alex. in Homil. De die Dominico ait, quod ante passionem Domini, dies primus appellabatur, postquam uero eo die resurrexit uocatus est Dominicus. Et Clem. libro. 7. const. Apostolicarum omnem diem Dominicum in Dei laude obseruare præcipit. De hoc supra diximus. Et sunt Tim. apud Lipp. multa Sanctorum exempla, qui hunc diem uenerari consueuerunt. Et in Concil. Niceno 2. Canon. 36. Statutum fuit, vt festa celebrentur.
2 Festa Iudæorum seruare Christianus potest. HÆR. Adueniente lumine nox recedit, sic & fide IESVS Christi promulgata nullus est locus Iudæicarum festiuatū. Imò sicut illi sabbatum sanctificabant, sic nos Dominicum diem. Illi Phasæ, siue Paschæ, in memoriam exitus ab Egypto. Nos festum passionis, ac Resurrectionis Domini. Illi Pentecostem in memoriam datæ legis, nos nostrum Pentecostem, in quo fuit data lex.

vitz, descenditque super Apostolos Spiritus Sanctus. Habebant festum Neomeniæ, siue Nouilunii. Huic succedit festum Beatæ Virginis, in qua primò apponit illuminatio solis. Chriai. Habebant festum Tubarum, cui succedit festum Apostolorum, quorum sonus exiit in omnem terram. Habebant festum expiationis, quo recordarètur peccati, adorationis uitali. Huic succedunt festa Martyrum, & confessorum. Habebant Scenophegia, siue festum Tabernaculorù, vt recordarentur itineris per desertum. Huic succedit festum consecrationis, vel dedicationis Ecclesiæ. Habebant festum cætus, siue collectæ. Huic succedit festum Angelorum, siue omnium Sanctorum. Habebant alia festa pro liberatione populi facta à Iudith, reparationis, ac purgationis templi, sic nos festa Sanctorum: Celebremus ergo dies festos, at non eosdem Iudaica obseruationis, vt dicit D. Hieron. ad Gal. c. 4. Et D. Aug. epistola 118. ad Ianuarium, c. 1. Affirmat solemnitates Christianorum esse ab Apostolis institutas.

3. *Festa Sanctorum non sunt celebranda.* HAER. Eustachius fuit huius hæresis inuentor, quem multi sequuti sunt. Vigilantius, Valdenses, Vuitcler, Huf. Bohemi. Oecolampadius, Erasimus, quorum errores hodie uigent in Germania, & Anglia, utinã senescat diebus nostris. Quantum uero ab institutis Sanctæ Ecclesiæ tam occidentalis, quam orientalis nemo est, quinon uideat, & contra antiquam totius Ecclesiæ consuetudinem insurgunt, & potius barbare, quam humanè loquuntur hac in re. Quis enim est, qui suos, non ueneretur, & colat? Imo uero, qui seruum honorat, nõ regi honorem defert? Et Dominus dixit. Qui recipit uos, me recipit, & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipit, & qui recipit iustum, in nomine iusti, id est, quia iustus est, mercedem iusti accipiet, id est cum Prophetæ, & iusto numerabitur. Iubet enim ait Euseb. Alexan. recipere Prophetam, & iustum, & non solum, vt illis benefaciamus, sed etiã vt ab illis adiuuemur, præmium à Deo ferentes. Sic qui celebrat, ac laudat Sanctos, in nomine Sanctorum, id est, quia Sancti Dei sunt, mercedem cū eis accipiet. Clem. Rom. lib. 5. const. nomine Apostolorum præ-

cipit honorare dies festos Apostolorum, & eorum laudes celebrandas, in Dei cultu, qui iusserunt diem exitus sui celebrare, ut D. Iacobi, Diui Stephani. Euseb. Alexan. in Homil. de Sanctis colendis, hoc præcipit ex Apostolorum traditione. Et Conc. Generale Constantin. sextum. Can. 66. tom. 2. pag. 279. Et Trid. sess. 25. De ueneratione Sanctorum, & Sanctis imaginibus, circa mediū. Orig. super math. Hom. 4. Exponens illud Herem. Rachel plorans & c. ait. Bene secundum Dei uoluntatem horum Innocetium memoriam Sancti Patres celebrare mandauerunt sempiternã in Ecclesiâ, ueluti pro Domino morientium, vt primorum Martyrum pro Domino occisorum, vt ipsi parentibus, intercessio filiorum prodesse plurimum. Hæc Orig. D. Aug. loco dicto, ait. Quæ quidem toto orbe terrarum obseruatur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs concilijs, quorum est in Ecclesiâ saluberrima autoritas & c. Quid plura? antiquitus semper festa uenerabantur, decantabanturque hymni diuini, interpositis etiam quibusdam eorum laudibus, maiori lætitiâ; & iubilò, & in psalmis, & odis spiritualibus colebantur Sancti, & hoc fuit ab antiquissimis Patribus commendatum, quod & testantur plurimæ eorum orationes. Basilij Nazianzeni. Ambrrosij. Hierony. Augustini, ac aliorum in festis sanctorum, inter solennia, ad Diuorum honorem, & eorum nominis commendationem habitæ. In quibus, & si res sacra lætius, ac honoratius celebratur ceteris diebus, templaque, aut Basilicæ eorum nominibus appellatæ, ad eorum honorem ornentur, non tamen illis imolatur aut offertur sacrificiũ, præcesque, & supplicationes ad illos diriguntur. Sed hæc omnia soli omnipotenti Deo, cui, & peculiare gratiæ agitur, quod hunc, aut illum in Ciuem supernæ Hierusalem coaptauerit, & nos, quos Deus honore dignos efficit ueneramus, & colimus. Et Ignatius epistola 4. ad Philipenses, ait. Dies nolite in honorare. Et D. August. epistola 118. scribit esse ex traditione Apostolorum.

4. *Festa omnia sunt equalia.* HAER. Sicut, non equalis est Sanctorum meritum, uel præmium, sed stella differat ait Apostolus, sic & non sunt eodem honore colendi. Quis vnquam Apostolis, & Martyribus, confesso-

res

res equare audebit? Talis fuit Ecclesiæ mox, & Sanctorum. Vt facillimum est ex gestis eorum probare. Ex uita D. Philogonij Episcopi. tom. 1. fol. 176. Schol. 10. Et D. Greg. Nazian. fol. 245. Schol. 4. Et D. Benedicti. fol. 428. Schol. 9. Et tom. 2. i. yta D. Felici. fol. 110. Schol. 82. Qui ergo hæc negat contra Ecclesiæ leges, & Sanctorum approbationem agit. Sed uideamus eorum motiua. Id tantum ad moueo, qd tom. 2. Concil. pag. 999. col. 2. Dicit, qd melius est ad multa peccata euitanda non tot festa celebrare.

Obiectiones Hæreticorum.

Vt uero magis Centuriatorum error elucescat, superest, eorum obiectis respondere. Instant primo. Si Sancti Apostoli statuerunt, ut eorum festiuitas celebretur, ergo ubi est eorum modestiã? inepta ergo est hæc fictio. Respondetur, quod modestiã hoc repugnat, nã & dixit D. Paul. imitatores mei estote 1. Cor. 11. nunquid modestiã leges uiolauit, aut immodestè loquutus est? Sic ergo iuste statuere potuerunt, ut ad Dei laudem & uirtutis præmiũ, & aliorum exemplum iusti honorarentur. Secundo, ratio politicæ, & ordinis exposcit ut festa celebrentur, non dierum distinctio. Respondeo, quod si isti (de quorum numero Maloratus Caluin. in epistola ad Galatas, in Com. Augustini) antiquam dierum obseruationem retinent, non tamen quasi in feriis sit religio, sed pro politia. Dicant que so, ista politia est ne Christiana, si est, & nos quoque dicimus, omnem diem Dominicum, & Sanctorum, quos Ecclesiã præcipit non propter ipsum diem neque, propter ipsius diei ueluti elementa, & principia, ex quibus dies existit, quod fuit Gentilium, & Galatarum error, sed quia ratio Christianæ politicæ, & ratio ordinis Ecclesiastici cultus, ac secundum diuinam, & Apostolicam traditionem postulat, vt beneficium salutis nostræ, id est resurrectionem Domini, grata & pia ac crebra memoria vno modo pro omnem Dominicum diem celebretur. Tertio D. Paul. ad Coloss. 2. dicit. Nemo uos iudicet in cibo, aut in potu aut in parte diei festi. Ergo festa non sunt celebranda & c. Respondeo, quod perperã hunc locum adducunt hæretici ad destruc-

das solemnitates. Nam D. Paulus Neomenias, ac solemnitates Iudeorũ, ac Gentiliũ damnat, quæ sunt festa Iudeorum, & Gentilium, non Christianorum. Nemo ergo Colossenses iudicet amplius, in parte diei festi, aut Neomeniæ, si quidem fidem Christi tenent, quæ alias proponit festiuitates, hic est sensus uerborum D. Pauli. Quarto, omnes dies æquales sunt, nulloque die alio solennior erit? Dico, quod dies sunt æqualis conditionis à Leocæditis, sed unum alio nobiliorem uictoria martyris, uel alterius Sancti exitus, quo fit, vt eo die, nihil agere liceat. Quinto, demus celebrandas esse ad Dei laudem Paræcem, Natiuitas, & Resurrectio Domini, sed quorsum Martyrum Confessorum, & Virginum? Dico, qd multis de causis Apostoli ac successores decreuerunt festa uenerari. Primo, vt eorum error confiteretur, qui dixerunt, nihil nobis prodesse Sanctorum præces. Secundo, ad eos imitandos, quam rationem tangit D. Aug. de Eccl. dogm. c. 34. His uerbis. Festiuitates Apostolorum, siue in honore martyrum sanxerunt celebrari, uel ad excitandam imitationem, uel meritis eorum consociemur atque orationibus, adiuuemur.

5. *Cessauerunt omnia legalia Iudeorum.* Ergo & sabbatum, ergo non debemus festos dies uenerari. Dico, quod festiuitates, quæ ad ritum iudaicum pertinent nõ tenemur uenerari, sed quas instituit Ecclesiã, & Apostoli. Sexto, arbitrantur se aliquid mereri, & decipiuntur, nam festiuitates colere, nil aliud est, quàm præceptũ seruare, ad concordiam conseruandã propter charitatem proximi, non propter meritum. Respondeo, quod paremus certe patribus, si festiuitates colimus, sed tamen sunt hæc nostra opera meriti apud Deum, sicut, & alia bona opera. Nam bonorum operum gloriosus est fructus. Septimo, grauiora peccata nonnunquam diebus festiuis committuntur, ebrietates & c. ergo inepta est institutio. Dicitur, quod Ecclesiã corrigit hos abusus ac reprehendit, & sicut prauis, & ebrii homines reperuntur, sic pij, honesti, & continentis, non festiuitatem, uiolantes, sed uenerantes eas.

Fides.

Fides non excedit facultatem nostri intellectus. Petrus Abailandus. H. E. R. Ex definitio-
ne data à D. Paulo, ad Hab. 11. confutatur
ista Hæresis, fides est substantia sperandarū
rerum, argumentum non apparentium. Et
ad Rom. 4. dicit. Quod Abraham contra
spem, in spem credidit, ut fieret pater mul-
tarum gentium. Et Thomæ dictum fuit.
Beati, qui non viderunt, & crediderunt. Et
quod quisque credignō uider. Vidit tam-
en Beata Virgo, quod peperit hominem
quem Deum credidit. Et Apostoli Christū
mortuum, quem Deum crediderūt. 2. 2. q.
3. art. 2.

Fides humane nature aduersatur. Luth. Falsū
autumant aliqui Lutherani, qui concedūt
fidem humane nature esse contrariam. Nā
perficit intellectum, cum sit lumen, licet nō
habeat omnimodam euidentiā, assentit
tamen homo ex peculiari reuelatione, ac
Dei auxilio. Causa uero erranderis fuit,
quod nescierunt distinguere inter id, quod
est supra, & contra naturam. Vtraque ergo
tam lumen naturale, quā fidei sibi confō-
nant, nec lumen lumini aduersatur. Hęc p.
confessio habetur apud Doctores. Nam &
Deus author nature, nihil contra naturam
facit, sed disponit omnia suaviter.

Fides sine operibus, non saluat. Eanōmius, Lu-
the. Eras. Non est noua Lutherana hæce-
sis, sed cum iam nō assente Ecclesia ortū ha-
bet. Et ex eorum placitis sequitur, quod
nec in præceptis seruandis elaborandū sit,
tum quia superuacua ad gratiā sunt ope-
ra, tum quia a nobis obseruari nō possunt;
nec etiam a prauis operibus abstinendum,
cum officere ipā iustitiæ interiori non ua-
leant, modo maneant fides, quæ cum quibus-
eunque operibus prauis persistere potest.
Non enim repugnat hominē firmiter cre-
dere, & tamen deprauatissime uiuere. Sic-
que apud Luth. nihil prohibet scelestissi-
mum hominem, moribusque deprauatissi-
mum perfectum Christianum esse, quia p-
fecte credere potest, ac Christianis dogma-
tibus assentire, quod si est solis nominibus
Christiana religio comēdabitur, & ansam
præstant Lutherani, ut ex probis, impro-
priusquam ex prauis boni fiant, cum de so-
la confidentia nullo labore, uel negotio ho-

mines iustos effici, & in iustitia persistere,
& felicitatem æternam assequi ualere. Ad-
uersus iniquissimam hanc sententiā, sunt
uerba Domini ad Cain Gen. 4. Si bene ege-
ris recipies, si autem male, statim in foris.
peccatum tuum aderit, & sap. 10. Reddet
Deus mercedem laborum suorum. Et rur-
sus. Bonorū operam gloriofus est fructus.
Et Dauid Psal. 14. Qui ingreditur sine ma-
cula, & operatur iustitiam. Esa. 1. Quiesci-
te agere peruerse, discite bene agere, ueni-
te, & arguite me. Et Dominus toties per
Prophetas ad bene operadū hortat. Et Sal-
uator Matt. 7. Nō oīs, qui dicit mihi Domi-
ne, intrabit in Regnum Cælorū. Et Matth.
25. Virginibus fatuis dictum fuit. Amen dē-
co uobis, nescio uos. Et Apostolus 1. Cor.
13. Silinguis hominū loquar & c. Chari-
tatem autem nō habuerō, nihil mihi pro-
dest. D. Ioan. 1. c. 3. Qui non diligit manet
in morte. Regnum ergo Cælorum uim
patitur, & uolenti rapiunt illud. Et alibi
dictum fuit. Si uis ad uitam ingredi serua
mandata. Nō uult enim Ddminus, nos esse
sōniculosos, & ociosos, sed excitatos, indu-
strios, & sollicitos ad ipsū bonum profes-
quendum, quod edocet illa parabola de
uiginibus fatuis, & sapientibus. Quæ enim
paratæ erant, intrauerunt cum Domino
ad nuptias, & fatuis clausa est ianua, quia
imparatæ erant; quamuis oīcūm fidei om-
nes accepissent; sed dextinquebantur fatua-
rum lampades, quia fides sine operib. mor-
ritur. Hanc etiam charitatis necessitatem
de monstrauimus supra uerbo charitas. Et
ex exemplis Sanctorū, omnium conuincit.
Qua etiam uia, quatuor Monarchiæ
regnum conseruauerunt, nisi sudore, & labo-
re. Est decretum reuouatum in Conci-
lio Tridentino sess. 6. capitul. 5. & 9. Oten-
damus ergo fidem nostram, ex operibus,
ait. Diuus Iacobus.

Obiectiones Hæreticorum.

Probant suam sententiā ociosi Lutherani,
ex nōnullis locis sacre scripturæ. Nā Matt.
3. & 9. dicitur. Saluum te fecit fides. Et con-
fidem fili. Et D. Paul. Rom. Iustificati per
fide pacem habemus. Et credidit Abra-
ham Deo, & reputatum est illi ad iustitiā.
Respondeo, quod iustificatur homo bifa-
riam. Primo dispositiue. Secundo effe-
ctiue,

ctiue, & formaliter. fides ergo iustificat pri-
mo modo, sic & Abraham iustificatus est,
sic & alij. At per charitatem & gratiam
effectiue, & formaliter. De primordio,
atque initio iustificationis loquendo est à fi-
de, in incrementum & perfectio est per chari-
tatem, sic Abraham, & reliqui per opera
non nō obtulit filium super altare. Secun-
do, latro ex fide iustificatur. Dico q non
ex fide tantum, sed dilectione, unde redar-
guit alterius lat. oīs impietatem ac perti-
naciā. Tertio, Orig. ad Rom. 2. ait. Pec-
catores ex sola fide iustificari. Respon-
deo, quod ex sola fide initiatiue, ac dispositi-
ue. Et sic dicta Sanctorum sunt expo-
nenda.

Fides, non distinguitur à charitate, & spe. Cal-
ui. Mel. H. E. R. E. Habemus expressum
testimonium D. Pauli 1. Cor. 13. Nunc au-
tem manent fides, spes, charitas tria hæc,
maior autem horum charitas. Et alia dicta
supra. Et ex obiecto etiam probatur. Nam
fidei obiectū est uerū, charitatis est amor
illius uerū.

Fides sine charitate esse non potest. Bucerus. Fi-
des, sine operibus mortua est. Quomodo
ergo non remanet fides, quam uiam uo-
cant, quando per dilectionem operatur. Et
D. Paul. 1. Cor. 13. Si habuero omnem fidē
ita ut montes transferam charitatem autē
non habuero, nihil sum, non ergo tantum
remanet fides, sed etiam maxima sine cha-
ritate esse potest. Rursum signa autē eōs,
qui crediderint hæc sequentur. Marc. vlti.
& Matth. Non omnis, qui dicit mihi Domi-
ne Dñe intrabit in Regnum Cælorū. Est
enim fides prior charitate, atq; ideo nihil
netar esse posse sine ea. Et Concilium Tri-
dentinum Can. 7. Tres esse uirtutes docet,
re distinctas inter se, ac proprijs rationib.
Hoc & D. Aug. lib. 15. de Trin. c. 18. docet.
Id tamen fatemur, fidem nō remanere, ut
perfecta est uirtus restat uero ut imperfe-
cta est. Etenim fides informis non est sim-
pliciter uirtus, ut exponit Caiet. 2. 2. q. 4. ar-
tic. 5. & si Dur. nullum discrimen agnoscat
inter fidem formatam, & informem, 3. dif-
23. q. 4. 2.

Fides informis non est donum Dei. Pelagius.
Dictum hoc nedum ex communi Theosa-
gorum assensu, uerum ex sacra scriptura
confutatur. Nam D. Paul. ad Eph. 2. dicit.
Gratia saluari estis per fidem, & hoc nō ex

nobis. Dei donum est 2. idem 3. ad Philip.
2. Vobis datum est, pro Christo, non solum
ut credatis in eum, sed ut patiamini pro eo.
& 1. ad tim. 1. Misericordiam consequutus
sum, ut fidelis essem. Et D. Ioan. 6. Hoc est
opus Dei, ut credatis in eum, quē misit & c.
Et Luc. 77. Domine adauge nobis fidem.
Matth. 16. Caro, & sanguis, non reuelauit
tibi. Non ergo initium fidei est à nobis (ut
zonatus est probare Pelagius. Nec idonei
sumus cogitare aliquid ex nobis, quāsi ex
nobis. Hunc pelagij errorem sequutus ali-
quando D. Aug. lib. 1. retract. c. 13. Retra-
ctat dicens, cap. 11. Non esse uerā nisi prius
præparetur uoluntas nra à Deo, in tantum
charitas augetur, ut præcepta perficere
possimus. Sic ergo correxit, quæ dixit, lib.
1. de Genesi allegorice. cap. 3. 2. q. 6. parte.
Hinc conforme ex Can. Concil. Trid. Can.
& 3. & 6. Si quis dixerit, sine præueniente
Spiritus Sacti inspiratione, atque eius adiu-
torio hominem credere, sperare, diligere,
aut penitere posse, sicut oportet, ut ei iusti-
ficationis gratia conferatur. Anathema sit.
Et quod in nobis sit fides supranaturalis scē-
re certo non possumus, eognoscimus tamē
actus fidei esse in nobis, at non ipsū habi-
tum, sed credimus actus illos esse à fide in-
fusa. Sicut dolemus de peccatis, & credi-
mus, quod sit à charitate, at non eerte
scimus.

Fides mortua, non constituit hominem Christianum, nec membrum Christi. Luth. H. E. R.
Prædicant Lutherani, quod fides mortua
constituit hominem Christianum, at nō ue-
re sed fide. Verum mortua fides con-
stituet etiam hominem Christianum. Et si
uerum esset, quod dicit Melanton. Nec Pa-
pa, in peccato esset uere Papa, neque alij
Episcopi. Concil. Trid. sess. eadem Can. 28.
damnat.

Fides miraculorum, non est uera fides. H. E. R.
Fingunt Lutherani quādam nescio fidē.
At quod etiam fides miraculorum sit uera
fides, ex uerbis Ddmini colligitur. Si ha-
buerit fidem, sicut granum Sinapis. Et ali-
bi. Nonne in nomine tuo Dæmonia eieci-
mus, & uirtutes multas fecimus? Et D. Pau-
1. Cor. 13. Si habuero fidem, ait, ut montes
transferam & c.

*Fides Christi, non fuit omni ætate, ac seculo neces-
saria.* E. R. R. O. N. Periculosum est affir-
mare, aliquem posse saluari, sine Christi fi-
de

de saltem implicita, quæ omni ætate necessaria fuit, ut D. August. ait, epistola 157. ad optatum. Nisi per unum mediatorem Dei, & hominum CHRISTVM IESVM. Et isem dicit lib. 13. de Trinita. capitulo 20. Et lib. 7. Hypognoft. Eadem ergo fuit fides, quæ infundebatur seruantibus legem naturæ. Et quæ fundamentum est nostræ totius uitæ. Et sicut addiscētem oportet credere, sic, & qui Deo seruire cupit. Vnde dicitur omnis, qui audit à patre & didicit, uenit ad me. & Ioan. 6. Etiam iustus ex fide uenit, non quod fides sit tota uita, sed fundamentum uitæ. Hinc diximus, quod in iustificatione fides est Dux, & reliqua opera alleclia, & bonum opus intentio facit, intentio nem uero fides dirigit. Erit ergo fides exordium, initium, & fundamentum totius iustitiæ. fundamentum aliud, nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus IESVS. De statu tamen uero originis iustitiæ, ac naturæ, quoniam nulla exat historia, quæ rē hanc exponat, hæc pauca dixi, ex D. Augustino, ac D. Thom. Qui putant, quod sine fide implicita Domini IESV Christi, neminem posse esse saluum. Quod uero D. Chrysof. Hom. 37. in Matt. & Conc. 1. de Lazaro. Et Iust. Martyr. q. 8. Et Clem. Alex. lib. 5. & 6. Strom. posse aliquos sine fide esse saluos, ut inter Græcos Socrates, Heraclitum, & alios, inquit Iustinus, quia fuerunt Christiani, etiam quod non nouerint Christum. Interpretandi sunt, quod isti sunt salui habuerunt fidē saltē implicitam, credentes Deum esse humani generis seruatore, iuxta ordinem in sua admirabili prouidentia occultum, & aliquibus ipso rum uatibus ac sybillis reuelatum.

10 *Fides antiquorum Patrum, & nostra non est eadem.* HÆR. Vera est hæc propositio aliquo modo, nempe, quo ad fidem explicitam namque multa explicitè protestemur, quæ illi ignorauerunt. Vt est Symbolum, & alia multa. Hæreticum est assertum absolute affirmare, & implicitè, non esse omnium antiquorum Patrum, & post Christum fidem implicitam, quod enim nos aperte, illi implicitè protestati sunt. Quod nos futurum explicatè adoramus, & credimus, illi implicitè. Quod nos ut conclusiones deducas credimus, illi, in suis abdicatissimis principijs crediderunt. Et quoniam auctore D. Augustino, ac D. Thom. Fides Sal-

uatoris implicita fuit omni ætate necessaria, profecto fateri opus est esse eandem fidem. Hoc docuit Apostolus. Vnus Deus, una fides. Fuit etiam idem obiectum fidei, ergo & fides eadem. Nam eius unitas ab obiecto pendet. Licet ergo non fuerit baptisimus, fuit tamen fides implicita Saluatoris, quia non est aliud nomen sub celo datum hominibus, in quo oportet nos saluos fieri. Act. 4. Ideo ante fidem Christi incorporabantur per fidem futuri. Et antequam circumciso instrueretur sola fides iustificabat (ut docet D. Greg.) cum sacrificio oblationibus, quibus suam fidem anti qui patres profitebantur. Post aduentum uero ipsius per fidem explicitam incorporantur ut docet Apostolus Eph. 3. Habitare Christum per fidem in cordibus uestris. Et sicut alijs signis res præsens, alijs futura demonstratur, sic fides diuersis Sacramentis ac ritibus. Fides tamen fuit semper necessaria. Turrecrem. li. 1. de Ecclesia. 2. c. 8. ad nonum. Et cap. 22. Fufius probat, quod tempora uariata sunt, non fides. Et sic interpretatur illud D. Pauli 2. Cor. 4. Habentes eundem Spiritum fidei. Vbi gloss. quæ est D. Augustini ait, ostendit, quod in iustis diuersorum temporum eadem est fides, eadem enim iustos saluauit antiquos, quæ saluat nos, scilicet mediatoris Dei, & hominum. Demum sicut eadem est Ecclesia, sed tantum ætatibus distincta, sic & fides eadem est.

11 *Fides non stat in homine peccatore, & cum peccato mortali.* Lutherani. HÆR. Si remota charitate, remouetur fides, profecto homo peccator non erit Christianus, quod est hæreticum, & supra. Verbo Ecclesia, condemnatum. Et quod fides remaneat cum peccato probant Domini sententia quæ respondet illis, qui dixerunt. Nonne in nomine tuo Prophetauimus. Nisi fidem habuisset, nunquam dixissent Domine. D. Paul. ad Tit. 3. ait. Increpa eos dura, ut sani sint in fide, nam & Theodoretus, sic exponit, ij uero, qui fidem professi sunt, & cum fide consentientem u. tam non uiuunt acerbioribus remedijs curandi sunt. Et in extrema parte ca. Confitentem (inquit) se nosse Deum, factis autem negant. Demum ex haru uirtutum distinctione confutatur hæc hæresis. Turc. li. 4. c. 4. & 5. Verum est tamen, quod obstinati peccatores paruam fidem habe-

re

re demonstrant. Vnde & illis cum D. Iacobo dicere possumus. Ostende mihi tuam fidem ex operibus. sic Fides tueri potest à Soto, supra Ioan. 4. Creditit ipse, & domus eius tota. Remanet ergo fides, sed non ut uirtus. 2. 2. q. 6. art. 2. & hoc dixit D. Paul. 1. Cor. 13. Si habuero omnem fidem ita, ut montes transferam, charitatem autem non habuero &c.

12 *Fides satis est ut credamus corde tantum, quam palam negare possumus.* Clancularij. HÆR. E. T. Sunt, qui audent affirmare, quod metu tormentorum possumus negare oretenus fidem, quam tenemur; qui quidem Apostolo contrarij sunt, dicenti Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem. Nam uoces sunt signa earum, quæ sunt in anima. Imo nec licet habitum infidelium portare ut ex illis credatur quando est lex, ut Christianus portet talem habitum. At si non est aliqua lex, uel consuetudo portet, quod uoluerit. Et D. Sebastianus ad tempus se oculauit. 2. 2. q. 2. r.

13 *Fides est, ne in Demonibus?* Ex D. Th. ac alijs. dicendum, quod si sumatur fides pro assensu intellectus in rem, non quia uideat, neque in se, neque in principia, sed per imperium uoluntatis, sic fides non est in Demonibus, sed quia intellectus conuincitur ad credendum his, quæ dicuntur, non per euentiam rei, sed ex magnitudine ipsius, & sic est in Demonibus. 2. 2. quæstione quinta, articulo secundo.

14 *Fidei dubia, non potest Papa declarare.* Lutherani. HÆR. Quod Dominus Diuo Petro dixit. Tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos, de successoribus etiam interpretantur sacra concilia, & Sancti omnes. Ut apparet ex Cōc. Sandic. cui nomine Rom. Ponti, presuit ossius. Et tot summorum Pont. epistolæ, ac responsa quæ hoc manifestant. De quo uerbo. Papa.

15 *Fides Romani Pontificis est Ecclesie necessaria.* T. E. M. Sicut priuator error Pontificis Romani Ecclesie nocere non potest, sic nec eius fides interior est Ecclesie necessaria, nec necesse est, ut in interioris fidei conuersatione Romanis Pontificibus Deus semper assistat, sed dum ea decernunt, quæ fidei sunt, dumque Ecclesiam Christi dirigunt. Diuina manu teneantur id Ecclesie opus est, idque Romanis Pontificibus etiã

imbecillis, & priuatim errantibus non negabitur, ne uidelicet per publicæ potestatis errorem Ecclesiam faciant in communi ueritatis ignoracione versari. Non ergo fides interior est necessaria, nam & Papa hæreticus esse potest, & tamen Ecclesia non deficit, sed perseverat.

16 *Fidei dogmata sunt omnia, quæ in iure Canonico continentur.* E. R. R. O. N. Multa sunt ad Ecclesie disciplinam, ac reformationem statuta quæ fidei decreta non sunt. Quæ uero sunt fidei hac uia internosci possunt. Prima, si contrarium affirmantes, pro hæreticis habentur. Secunda, cum in hac formã Synodus decreta præscribit. Si quis hoc, aut illud senserit. Anathema sit, qualia multa sunt in Concilijs. Tertia, si in eos, qui contradixerint, excommunicationis sententia ipso iure feratur. Quarta, si quicquam expressè, & propriè à fidelibus firmiter credendum, aut dogma fidei Catholice accipiendum dicatur, uel alijs similib. uerbis, aliquid esse Euangelio, Doctrinæ Apostolorum contrarium. Non omnia ergo, quæ absolute, & simpliciter in Concilijs affirmantur fidei sunt decreta, cuius rei exempla sunt decreta reformationis.

17 *Quæ ergo sunt fidei?* Respondeo, quod quædo scripturæ sensus est obscurus, eius sensus est, quem Ecclesia tradit. Nam si credimus Platonem, Aristoteli, & Ptolomeo, multo magis Ecclesie. Nam dictum fuit spiritus meus, qui est in te &c. Esa. 59. Secundo, Spiritus ueritatis manet nobiscum in æternum. Ioan. 14. 17. Sic & Apostolis aperuit sensum, ut intelligerēt scripturas. Luc. 24. Fidei sunt, sanctorum omnium concors expositiones literales sacræ scripturæ. Traditiones Apostolorum, sunt ad fidem credendam necessaria. Concilij confirmati decreta, sunt de fide. Quæ Scholastici omnes uno ore tenent, sunt de fide. Si etiã aliquod dogma non est de fide certum, atque expeditum. Si uiri pij, & docti existimant à Deo reuelatum, peccat arroganter qui despiciat illos, & pro nihilo putat. Demum si certum est, aliquod dogma esse de fide, & quod ignorat, & admonitus ab Episcopo, attamen ille defendit, & pertinax est, temerarius hic, ac contumax est si non hæreticus, imo Hæreticus. Hæc ergo omnia sunt de fide, ut Canus colligit, libro 12. De locis Theol. capitulo nono.

Fidei

13 Fidei decreta possunt humanis rationibus demōstrari, nec credendum, nisi, quod ratio humana probat. Petrus Abail. H.Æ.R. Vir ille iniquissimus, cuius meminit D. Bern. Epistola 109. dixit, nihil esse credendum, quod facultatem excederet intellectus. scriptum est. n. Eccl. 19. Qui cito credit leuis est corde. At D. Paul. 1. Cor. 2. Aduersus eum scribit, docens Corinthios, Euangelium non in sublimitate sermonis, quod ad Rethoricam, & Dialecticam attinet, neque in persuasibilibus humanæ sapientiz uerbis, quod ad Phisicas disciplinas debet referri, ac demonstrat, quod ea quæ credenda sunt facultatē intellectus excedunt. Imo Dominus. Ioan. 7. dicit. Si quis uoluerit uoluntatem eius facere cognoscat de doctrina mea utrum ex Deo sit, an à me ipso loquar. Vbi non exigit Christus rationem Phisicam, pro doctrina sua probanda, sed fidem. Et Esa. mul. 10 ante. e. 67. dixit. Nisi credideritis non intelligetis, & Dominus, ut uidentes, non uideant, & audientes non intelligat. D. Aug. lib. 50. Homiliarum, hom. 32. Confirmat, quæ scribimus. Arcana, & secreta regni Dei prius quærunter credentes, quo fiant intelligentes. Fides enim gradus est intelligendi, intellectus autem meritum fidei. Habet ergo fides, lumen suum in scripturis, in Prophetia, in Euangelio, & Apostolicis lectionibus, Et Paulo infra. Quid me iubes credere, quod non uideo, uideam ergo aliquid ut credam, iubes credendum, quod non uideam? Ego uidere uolo, & uidentem credere, nō audiendo, sed dicit Propheta. Nisi credideritis, non intelligetis. Ascendere uis, & gradus obliuisceris utiq; peruerse homo, si iam tibi posset ostendere, quod uideres, non hortaretur, ut crederes. Hastenus Aug. D. Basil. in exordio Pf. 115. Hoc idem docet. Quod fides trahit animā supra humanam facultatem. Ideo & Abraham laudatur, qui conceptum de Sara credidit. Gen. 17. & Zacharias obmutescit, qui de Elisabet credere uoluit. Luc. sic & D. Thom. 2. 2. q. 2. probat. Excedunt ergo rationem ea quæ primo, & perse sunt de fide, ut diximus supra. Verbo anima. D. Greg. Homil. 27. in Euangelia dicit. Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum, quod interpretatur, D. Thom. quando homo non habet uoluntatem credendi, at quando ha-

bet probare ea poterit, quia principaliter aueritur diuinæ autoritati.

Fiducia.

Fiduciam nullam in nostris operibus gratie, aut glorie consequendam habere possumus. Luth. H.Æ.R. Suppono, quod fiducia est spes roborata ex firma opinione, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 29. art. 6. Et hanc licet habere possumus. Nam Dominus dixit. Matth. 9. Conside fides tua, te saluam fecit. Et D. Paul. 2. Cor. 3. fiducia talem habemus per Christum ad Deum. Et 2. Tim. 4. De reliquo reposita est mihi Corona iustitiæ. Et hoc decreuit Concil. Trid. sess. 6. ca. 16. De hac D. August. libro de uera Innocentia. Hieronym. 3. ad Eph. Chrsost. Psal. 117. super eum uersum. Aperite mihi portas iustitiæ.

Filius.

Filius est minor Patre in diuinis. Arrius. Eras. H.Æ.R. Longe magis impius Luthero censendus est Erasmus, nam Lutherus, quod mihi constet, nunquam huc usque prolapsus est, quod protulerit Dei filium Patre minorem, sed unam essentiam diuinam Triadis fateatur. Vnum tamen assumptis laborem Erasmus, ut Arrium defenderet, nec præstat quod conatur, sed in multis laberinihis procedit phylosophia. Et ne quis putet me somnare, dum Erasmus facio Arrianæ sectæ, eius uerba exscribere uolui. Hic tom. 2. in suis Scholijs ait. Arrianorum errorum factio schismaque uerius erat quam hæresis, quod aduersarij, nobis numero fere pares erant, eloquentia doctrinaque superiores. Et super uerbo Hieronymi uerum Deum hoc, est à nullo creatum, cum filius sit creatus à Patre, iuxta Arrianos, & Spiritus Sanctus creatus à filio, &c. Hanc Arrij, & Origenis Hæresis (ut scribit Leontius, defectis actione 10.) condemnatam fuit in Concilio Niceno, in qua sexcenti Patres conuenerunt, ferme omnium ciuitatum orientis. Contra Arrium sunt uerba. D. Ioan. in principio erat uerbum. Et alibi, ego & pater unum sumus. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo. Et Diu. Paul. 2. ad Philipp. Qui cum in forma Dei esset. Et ad Heb. 1. Figura substantiæ eius. Afferre uero alia testimonia non est opus, in re

in re manifesta, & patres contra Arrium tanta scripserunt, ut non sufficeret unus ea referre. Argumenta etiam soluit Idacus Clarus Hispanus, & doctissimè. De Origeno uero, quid sit sentiendum, fuerit ne Arrianus, uel ab illis deprauatus parum refert, caute tamen legi debet.

- 2 Filius non est à Deo genitus, sed causatus.** H.Æ. Contra Hæbreos, a hæreticos sunt uerba Dauid Psal. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et alibi. Ego qui aliis generationem tribuo sterilis ero. & D. Ioan. In principio erat uerbum. D. Fulg. hoc explicat lib. 3. ad Mon. in fine. Quod uero dicitur causatus à quibusdam Græcis, fugiendum est à uobis, ut docet Diu. Thom. cont. err. Græcorum, ne detur occasio errandi eis, qui idem dicunt esse causatum, & factum.
- 3 Filius non est Creator uniuersi.** HAER. Si solus Pater est creator, & non filius, quare dicitur, Faciamus hominem & nō fiat. Et D. Ioan. dixit. Omnia per ipsum facta sunt. Et Dauid appellat Filium manum Dei dicens. Etenim illuc manus tua deducet me. Psal. 138. Et alibi dicit Deus. Nonne manus mea facit hæc omnia? Si ergo non est creator, uel quia noluit, uel quia non potuit, & neutrum potest affirmari, merito & Creator nominatur, & dicitur à fidelibus.
- 4 Filius non est perfecta Patris imago.** Arrius. H.Æ.R. Scribit contra hanc hæresim Marius Victorinus Affer, & quod Christus sit perfecta Patris imago probatur. Imago enim Dei inuisibilis dicitur, & ad Hæbreos primo. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius &c. Hinc & ad Philippum dixit. Qui uider me, uider & Patrem meum. Hoc tenet fides esse Patri coeternum, & eiusdem naturæ. Direct. secunda parte, quæst. nona.
- 5 Filius est post Patrem tempore.** H.Æ.R. ET. Qui uult uicere Filium, non ex tempore, neque post tempora esse natum, sed ante omnia de Patre, audiat ipsum Patrem, psalm. 109. dicentem. In splendoribus sanctorum ex utero, ante Luciferum genui te. Quam sententiæm dubijs, atque incredulis expressit. cap. 53. Natiuitatem eius, quis enarrabit? & Iob. capit. trigesimo octauo. Nunquid post ortum tuum præcepisti diluculo? Salomon. Ecclesiast. 24. Ego ex

ore altissimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam, ego feci, ut in Cælo oriretur lumen indeficiens, & nebula texti omnem terram. Hæc Idacus Clarus, Fulg. etiam ad quintam Arrianorum obiectionem ait esse equalem, atque ideo erit simul cum patre, de quo D. Ioan. Et uerbum erat apud Deum &c. Et D. Greg. lib. 29. in Iob. Dicit semper natum, & semper nasci, ut eius sempiternitatem exprimeret. Et magister 1. di. 9.

6 Filius non est equalis Patri secundum perfectionem. Arrius. H.Æ.R. Ne dum perfectione, sed dignitate, ac potestate equales sunt sanctissimæ personæ. Quam equalitatem Athan. in Symbolo, & Fulg. ad quintam obiectionem docet. Hanc significant Saluatoris uerba. Ioan. 5. Ego, & pater unum sumus. Et alio loco, omnia, quæ pater facit, eadem & filius similiter. Idem ipse dicit. Pater Clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Et alio loco. Ut omnes honorificent filium sicut honorificant Patrem. Et alia multa quæ prolixitate uitantes omisimus. Hæc Fulgentius.

7 Filius priusquam assumpsit naturam humanam fuit Angelus. H.Æ.R. ET. Accusant aliqui Origenem, qui Hom. octaua in Gen. Qui dixit. Vnde puto, quod sicut inter homines repertus est, ut homo, ita inter Angelos habitu repertus est, ut Angelus. Hæc Orig. D. Augustin. Tract. sexto super Ioan. Exponens ea uerba. Ego sum, qui sum, putat securè dici posse Angelum Dei filium.

At si hæc conciliare uolumus, dicendum est, quod fuit Angelus officio, unde & Ecclesia canit. Angelus Consistij, natus est de Virgine &c.

Non tamen fuit Angelus, quia eorum naturam assumpsit. Nusquam enim Angelos apprehendit ait, D. Paul. Et ne omnia, quæ primo sent. à Scholasticis scripta sunt, & quæ à patribus contra Arrium referantur, hæc sint satis, non enim librum edere, de diuinitate meus est animus, sed scopulos quosdam remouere, in alijs uero, quæ per uulgata sunt, longus ego esse, nec uolo ne debeo.

Fletus.

Fletus est in Cælo. H.Æ.R. Dubius, uel incertus est Orig. hac in re. Nam Hom. 7. in Leuiticū, sic scribit. Saluator meus luget etiā nunc

nunc peccata mea, & Saluator meus letari non potest, donec ego in iniquitate permaneo. Quomodo enim potest esse in letitia, ad quem peccatorum meorum meror semper ascendit? Absurda sanè, & irrationabilis opinio. Nam quomodo potest esse tristitia, ubi est summum gaudium, ac ubi non est culpa, quomodo poterit esse poena? Hoc docuit D. Ioan. in Apocal. 11. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, & iam non erit amplius, neque luctus, neque clamor, neque ullus dolor. Deum si Christus plangit, quare etiam Angeli non plangunt, & sic quis gaudebit? erit itaque locus plangendi in Cælo. Et metaphorica est Origenis oratio. Et si, n. fleuerit dum erat in mundo, nunc mutata carnis conditione, non potest flere, neque mestum esse, sed regnat, decore indurus.

2 *Fletus non est in inferno.* H. Æ. R. Ex verbis Domini supra statutum fuit, fletum esse in inferno dicentis. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Recurrat ibi lector.

Fornicatio.

Fornicatio simplex non est peccatum. Græci. H. Æ. R. E. Inter alios Græcorum errores hunc referunt quod negarunt simplicem fornicationem esse peccatum. At facillimum est eos confutare, nā quare puniuntur Salomon & reprehenditur. Et Oseas. c. 4. dicit. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. Et D. Paul. 1. ad Cor. 6. Nolite errare neque fornicari neque idolis seruientes & c. Regnum Dei possidebunt. Et ad Eph. 5. Hoc autem scitote, quod omnis fornicator, aut auarus, aut immundus & c. Non habet hereditatem in regno Christi, & Dei. Ad Gal. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio & c. Et D. Ioan. Apocal. 21. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus & c. pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda. Christo. Hom. 18. in priorum ad Corinth. Membra Christi estis, ait Apostolus, templum estis Spiritus. Quare nolite facere membra meretricis. D. Hierony. caput 4. super Oseam. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. & c. D. Ambros. lib. 1. de Cain, & Abel. c. 5. Seruum criminum stimulus libido est, quæ nunquam manere quietum patitur affectum. Et pau-

lo infra. Et ideo ait Apostolus. Fugite fornicationem, ut ueloci fuga tanquam furiose Domine declinare seuitiam, & tetro seruitio exire possimus. D. Aug. li. de decem cordis. c. 10. Noli dicere tibi, quando forte aliquid luxurianter vis agere, uxorem non habeo, facere possum quod uolo, non enim post uxorem meam pecco. Iam nosti precium tuum, iam nosti, quomodo accedis, quid manducas, quid bibis, imo quem manducas, quem bibas. Abstine, a fornicationibus & c. D. Greg. lib. 16. Moral. cap. 31. Damnat, & uitium erat etiam apud Philosophos Ethnicos, ut scribit D. Hiero. ad Eph. c. 5. Super ea uerba. Fornicatio autem, & omnis immunditia & c. Conueniunt omnes Doctores. Direct. 2. par. q. 4. Quomodo uero intelligatur, dicitur Domini. Oseas. Vade ad mulierem fornicationis, & fac filios, alibi expositum est, & Caiet. dicit, quod uoluit Dominus ut acciperet in uxorem, & adoptaret filios. 2. 2. q. 154. 2. Et fornicatio semper est mala, de se.

Fortuna est causa actionum humanarum. H. Æ. R. Hunc errorē uerbo homo confutabimus.

Franciscus.

Francisci habitum portare non licet. H. Æ. R. E. Religiones ab Ecclesia approbatas damnare hæreticum est, nam eius est, omnia, quæ utilitati conducunt approbare. Direct. 2. par. q. 111.

2 *Francisci regula unum, & idem est, cum Euangelio Christi.* H. Æ. R. Eodem loco directorium reprobatur hanc hæresim, & quis tam temere loqui audeat, quis D. Francisci uitam, ac mores, cum Saluatoris gestis æquabit nisi hæreticus? Quis eiusdem esse autoritatis docebit sacram scripturam, & humanam? Merito ergo damnatur hoc dictum.

3 *Francisci sanctissimi fratres, sunt in statu perfectiori Episcoporum.* Beguinæ. E. R. R. O. N. Statum Episcoporum Apostolis succedere ex Concilijs, ac Patribus demonstraui supra, quo fit, ut sit error fratrum mendicantium uitam nobiliorem, ac perfectiorem prædicare. Ratio id suadet etiam. Quoniā Episcopus ad plura tenetur, nempe suæ, aliorumque salutis consulere, ut Diuus Paulus 1. Tim. 3. docet. Item, Pastor tenetur uitam exponere pro salute animarum. Maiorē hac dilectione nemo habet. Io. X. per-

perfectior ergo erit Episcoporum status.

Fugiens ad Ecclesiam.

Fugientes ad Ecclesiam reddi, nec tradi debent Curie, ac Brachio seculari. Hoc statutum fuit in Concilio Araus. c. 4. Et habetur d. 77. Eos qui. Conc. Aure. Can. 1. & refertur 17. q. 4. Id constituimus. Homicidæ, adulteri, fures ibi saluabuntur. Concil. Mogunt. Ut in summa Conciliorum legitur, pagina. 226. Non tamen saluat Ecclesia publicos latrones, ut pyratos nocturnos de populatores agrorum, raptos Virgini. Qui uero commisit in Ecclesia, an gaudeat immunitate uertere loquitur doctores, negatiuam partem tenet Pan. Quia frustra legis auxilium implorat, qui in legem committit. Alij uero affirmatiuam uentur, quod gaudeat hac immunitate, committens maleficium, in Ecclesia. Armilla. Verbo. Emunitas. §. 12.

Furtum.

Furtum non est peccatum. H. Æ. R. Occasionem errandi aliqui acceperunt ex eo quia populus Israel Deo iubente spoliavit Egyptios, ut legitur Exod. 12. Nec uiderunt, quod Deus est omnium Dominus, ut cecinit Dauid Psal. 23. Domini est terra, & plenitudo eius orbis terrarum, & uniuersi, qui habitant in eo, atque ideo nullum committitur furtum, si Deo iubente rapitur. Nam furtum est occulta acceptio rei alienæ inuito Domino, uel superiori, ibi uero non fuit inuito Domino. Ideo absolute aliena furari peccatum est, & Dominus Exod. 20. præcepit. Non furtum facies. Et D. Paul. ad Eph. 4. Qui furabatur, iam non furetur. Præterea. Iosue. 7. Legitur, multos in bello occubuisse quos tamen Deus inserat bellare, & hoc propter peccatum furti, sicut dixit. Peccauit Israel, & præuicatus est præceptum meum, & de Anathemate seruati sunt. Et Oseas. cap. 4. Homicidium furtum, & adulterium inundauerunt. D. Hieronymus super Leuit. ait. Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod inueniunt teant & c. Doctores omnes una mente damnant furtum, ac rapinam, quæ est rei alienæ per uolentiam illicita usurpatio. Nec uxor nec seruis nec subditis quibuscunque

licet aliquid furari, nec ut elemosinam largiantur.

Obiectiones Hæreticorum.

Qui uero arbitrantur licitum esse aliquando furari, sic arguit. Primo, pauperes pereunt, nec aliquis succurrit, ergo non pecco, si auro diuiti, ut ei subueniam. Respondeo, quod semper ob oculis habere debemus illud præceptum D. Paul. ad Rom. 3. Non sunt facienda mala, ut inde bona eueniant, sic non licebit furari, ut elemosinas faciamus. Et D. Aug. ait. Non cogitet aliquis, & dicat multi Christiani diuites, & tenaces sunt & c. Nam si totum quis tribuat pauperibus, quod abtulerat, addit potius peccatum quam minuat. Secundo, iubet Deus populo suo, ut furetur Egyptios. Exod. 12. Ergo non est peccatum. Dico, quod illud non est furtum, quia non est inuito Domino, nā Deus præcipit, qui est omnium Dominus, & illi redimerunt sic uexationem suam. Tertio, nullibi prohibetur furtum. Sed tantum Deus exigit restitutionem quadrupli, uel quintupli. Exod. 22. & Len. 19. Diurnus fur non est occidendus, sed qui occiderit eum tanquam homicida reputabitur. Secus de nocturno fure. Ergo peccant, qui eos puniunt pro furto. Dicitur, quod & si non sit lex, ut fur ille suspendatur, tamen potuit Ecclesia leges illas, quæ hoc sanxerunt approbare, & hoc significauit D. Paul. ad Rom. 13. Non enim sine causa gladium portat. Hæc de furto contra quodam hæreticorum placitum.

Furtum.

Furtum contingens nullum est in rebus, sed omnia necessaria eueniunt. Petrus Abail. H. Æ. R. E. T. Hunc errorem sequutus est Vindict. Hus, & Lutherus affirmans, omnia, quæ sunt absoluta necessitate fieri, adeo ut impossibile sit aliter euenire. Aduersus quos sunt uerba Sap. 11. Quod quidam errantes colebant multos serpentes, & bestias superuacuas, immisit illi multitudinem multorum animalium in uindictam, ut scirent, quia per quæ peccat quis, & per hæc torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis

lis multitudinem urforum, aut audaces Leones &c. Ex quib. apparet, quod Deus multa facere potuerit, quæ non fecit. Hoc ex verbis Saluatoris confirmatur. Qui dixit. An non possum rogare patrem, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum? Matth. 26. Erat ergo in manu sua pati. Adhuc corroboratur, quia dixit. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam Ioan. 10. Rursum in multis apparet, quod Deus potuit aliter facere, nam Sara fuit sterilis, & Elifabet, & postea pepererunt. Asina alioquitur Balaam. Num. 21. Sol motum reliquit. Ios. 10. Ad quid etiam præcepit nobis orare? Matth. 6. Hoc decreuit Concil. Cōstantien. sess. 8. & damnatur articulus 27. Verum, cum delibero arbitrio disputabitur, alia in huius confutatione scribam.

2 *Futura contingencia Deus non cognoscit.* HÆR. E. Ex sacris literis in primis demōstro Deum futura cognoscere. Secundo, rationibus probo. Sapient. 8. dicitur. Signa, & monstra scit, antequam fiant, & euentus temporum, & seculorum. Et Ecclesiastici. 39. Non est quicquam absconditum ab oculis eius, à seculo, & vsque in seculum respicit. Et Esa. 48. Prædixi tibi ex tunc antequam veniret indicaui tibi. Demum, si negemus, Deum futura cognoscere, pereunt omnes libri Prophetarum, subuertimus omnes diuinas promissiones. Ratione confirmatur, Primo, omnia simul sunt Deo præsentia, ergo etiam ea cognoscit. Antecedens ex definitione æternitatis patet consequentia uero probatur, quia sunt ipse Deus, omnia, quæ sunt in Deo atque ideo nihil eilatare potest. Secundo, Deus cognoscit res in se ipsis, ergo futura cognoscit in se. Antecedens probatur. Quia eas facit, ac producit, ergo necesse est, quod eas cognoscat. Tertio, ex causa semper producit effectus, ergo ex causa necessaria effectus necessarius, ex causa contingenti effectus contingens, ergo illum effectum Deus cognoscit. Quarto, si Deus, non cognoscit, ergo nec etiam habet prouidentiam, quam qui remouet, nil aliud facit, quam remouere ordinem vniuersi. D. Thom. 1. cont. Gent. c. 67. Disputat de hoc. Vocat ergo Deus ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Et Philosophi peritiores hoc idem affirmant, nec de hoc est cum hæreticis dissidium.

3 *Futura contingencia cognoscere in se, & nos possumus.* HÆR. E. Hoc tantum de Deo contendunt omnes, quod in se futura cognoscere possit. Nostri vero intellectus acies, non est tantæ virtutis, ut quæ nõ sunt videre possit. Hoc enim principium est in philosophia. Quoniam nostra cognitio p̄der à sensu, & quæ non cadunt sub sensu, nec sub intellectu cadere possunt, & deficit te sensu deficit scientia illius sensus, & eius, quæ sub illo sensu cadit. Et quoniam habent futura quandoque causam determinatam, possumus tunc cognoscere, quia determinata sunt. Ut eclipsis Lune, quandoque verò eueniunt ut in pluribus, ut rosam vere & malam autumno, & hæc cognoscimus. Quæ uero sunt omnia futura contingencia cognoscere nõ ualemus. Et hoc est ex philosophia constituta veritas, quam primo posteriorum disputauimus. Obseruandū tamen, quod in somnijs, & extasi cognoscuntur aliquo modo futura. Nā dormientes sunt à sensibus abstracti, sic, & qui extasi patiuntur, quæ abstractio iuuat ad receptionem impressionum à substantijs separatis, aut a corporibus superioribus, nā homo dum uigilat anima circa alia occupatur, ligatis uero exterioribus sensibus, interiores quiescunt, & tunc eleuatur anima ut conforter separatis substantijs intelligat conclusiones sine deductione, sed simplici intuitu. At, quo ad iudicium, plus uiget ratio in uigilia, & melius cognoscere poterit, quia cognitio p̄der à sensu externo. Ideo dicimus, quod futura, quo ad apprehensionem magis dormiendo cognoscimus, sed quo ad iudicium magis uigilando. Hoc etiam obseruandum, quod & si fateamur, quod in profundo somno magis cognoscamus, & recipiamus impressiones superiorum. Non tamen semper, quia maxima euaporatio impedit receptionem subtilium impressionum. Demum D. Thom. 2. 2. q. 95. ar. 6. Docet, quomodo futura per somnia cognoscuntur. Primo, quando humor prædominatur, & sic, qui pituita abundat, somniat se dulcia comedere. Secundo ex impressione corporum cælestium, quæ impressiones aliquas relinquunt, & sic animalia cognoscunt futuram tempestatem. Tertio in ministerio Angelorum, sic Ioseph monitus fuit ab Angelo ut in Ægyptum fugeret, & postea ut reuertetur.

et. Cognoscuntur etiam, quia Dæmonia reuelant aliqua, quæ exactius ab illis cognoscuntur quam ab hominibus. Sed tamen nec Dæmones futura contingencia in se cognoscere possunt. Scribit Ferrariensis. 3. contra Gent. c. 104.

4 *Futura, ut cognoscamus Dæmones consulere possumus.* HÆR. Velut Hæreticum damnat hoc dictum iudiciale inquis. nam consulere Dæmones, & eorum expectare responsa ad futura cognoscenda est hæresis, quia creaturæ attribuitur, creatori tantum conueniens. Ut ait Esa. 41. Annunciate nobis, quæ uentura sunt, & sciemus, quia Dijs estis. Hactenus iudiciale. Verbo. Apostata.

G

Gaudium.

Gaudium non est ullo modo in Deo. HÆR. Putarunt aliqui metaphorice tñ ponendum esse gaudium in Deo, & quod imperfectionem connotet in se.

Quantum uero à ueritate sint alieni demōstrabo, si prius, quod sit gaudium explicauero. Gaudium aliqñ sumitur p̄ passione concupiscibili, ex cōiunctione rei cū sensu. Vel alij dicunt, quod gaudium est affectus animi aliquis presentis boni, opinione cōcepta, & differt à iubilo. Nā iubilū apud D. Greg. li. 24. moralium, est qñ ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperiri, & tñ quibusdam proditur motibus, quamuis nullis proprietatibus exprimitur. Idem 28. Iubilatio dñi, cū cordis letitia oris effaciã nõ expletur, sed quibusdam modis gaudium prodit, quod ipse qui gaudet, nec tegere praualeat, nec explorare. Sic ergo differt gaudium, & iubilatio. Delectatio nanq; est in potetia sensitua, gaudium uero proprie est in uoluntate. Vnde delectatur sensus, sed non gaudet. Vel docet Diu. Thom. Delectatio prouenit ex bono realiter coniuncto, gaudium uero hoc non requirit, sed sola quietatio uoluntatis sufficit ad gaudium rationem. Delectatio ergo erit solū de coniuncto bono, gaudium uero de exteriori. Obseruandum adhuc, quod gaudium est in parte sensitua & intellectuã, in sensitua

est passio, quia coniungitur organo corporali, in intellectu uero est operatio simplex, & gaudium de presentia bono. Probat. D. Thom. quod gaudium sit in Deo, quia non repugnat Deo, nec ratione speciei, nec ratione modi se habendi. Ergo erit in Deo. Secundo, gaudium est delectatio, uel quietatio rei, in suo uolito, ac Deus quiescit in seipso, ergo & gaudet. Tertio, unumquodque in suo simili gaudet, ergo Deus multo magis gaudet in se, & gaudet etiam in alijs sibi similibus. Hoc est, quod Deo tero. trigesimo dicitur, quod gaudet Deus, omnia bona conferre in populum suum, audientem uocem ipsius. D. Thom. 1. contra Gent. c. 90.

2 *Gaudium non est in Angelis beatis.* HÆR. Ea ratione, qua attribuitur gaudium Deo, eadem, & Angelis conuenit. Suppono, tamen quod gaudium duplex ponitur à Scholasticis.

Vnum essentialiale, & alterum accidentale. Primum est de obiecto beatifico habetur, quod est Deus, & uidere Deum, & amare eum. Accidentale gaudium est de creatura, siue de se, siue de alio, & hoc nominatur præmium accidentale.

Gaudium etiam dicitur augeri, uel intensiue, in premio essentialiale non augetur gaudium, quia est in uno solo, sed præmium accidentale augeri potest, quia consistit in bono creato. De hoc dicit Magister in quarto, distinctione 40. quod maius erit gaudium Sanctorum post resurrectionem.

Et de Angelis, dicit Biel, & alij ante ipsum quod gaudium essentialiale non augetur, sed accidentale, ex custodia, & hoc intensiue, & extensiue.

De pluribus enim gaudet, & ex euentu effectus desiderati crescit gaudium intensiue si præfuit, aut de nouo generatur. Et si gaudium est Angelis de penitentia peccatoris, quanto maius erit de beatitudine peccatoris.

Hoc ergo probatur ex verbis Domini. Matth. decimo octauo. Gaudium est Angelis Dei, super uno peccatore penitentiam agente. Imo meretur augmentum gaudij accidentalis, ex custodia hominis. Licet D. Thom. prima parte, quaestione sexagesima sexta ait. 9. ad tertium. Dicit quod melius est dicere, quod nullo modo mereatur, sed quod gaudium illud magis acquirat ex beatitudinis uirtute.

tate creatur. scribunt de his D. Bonau. 2. dist. 2. 1. q. 2. ar. 3. 3. dist. 1. 8. q. 4. Brulifer. & Biel 2. d. 1. 1. q. unica, art. 3. dub. 2.

3 *Gaudium non est in Beatis in Caelo.* H. A. E. R. Profecto ubi non est imperfectio, aut contrarium, nec etiam est aliud, modo sic est, quod in celo nulla est tristitia, absteritnaque Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, sequitur, quod ibi sit summum gaudium. Rursum gaudium est de bono, ibi est summum bonum, ergo & summum gaudium. & hoc redundabit ergo in partibus sensitivis. Ex sacra scriptura confirmatur. Nam Abraham vidit diem Domini, & gaudius est, & dicitur Io. 8. Exultavit David, psal. 110. Exultavit Simeon. Nunc dimittis seruum tuum Domine, Luc. 2. Exultavit Stephanus, vidit & gaudius est. Letantur Apostoli, quia digne habiti sunt pronominis. I. E. S. V. contumeliam pati. Quanto magis gaudent Angeli, ac Sancti in Caelo. Hinc etiam repetit Ecclesia. Gaudent in Caelis anime Sanctorum. Exultabunt Sancti in gloria. Exultabunt in Domino, & exultate iusti. Gaudium, & letitia super caput iusti. Nulla est ibi meritis, ac meritum causa. Vt D. Aug. longa oratione probat li. 20. de Civitate Dei, c. 30. & li. 3. de lib. arbit. c. 25. de que ultimo. Tanta est pulchritudo iustitiae, tanta iucunditas lucis aeternae, & c. Non enim falso, aut parvo affectu dictum est. Quonia melior est dies unus, in aeternis tuis super millia. Ricar. 4. d. 49. q. 7. art. 5.

4 *Gaudium est in demonibus ac damnatis.* H. A. E. R. Et si poete sit tritissimum dictum, solatium est miseris socios habere poenarum, falsissimum tamen est, si exponatur, quod ubi est perpetua poena, summusque dolor, ac tristitia gaudium esse possit. Nam sicut gaudium repugnat tristitia, sic pari ratione, tristitia gaudium aduersatur. Demum, ubi nullum est bonum, quomodo gaudium esse poterit? Dicuntur tamen demones gaudere in perditione hominum, atque damnatum alios a scriptis tormentis illis uiderint, sed hic est in propriis loquedi modus. Ecce gaudium illud sonat complacentiam complacentem in sibi veluti in malo obstinatum, dum sciunt alios esse damnatos, sed quae huc spectant, supra verbo Damnati, explicauimus.

Gedeon.

Gedeon apparuit Angelus. Iud. 6. c. Gedeon diffidens de viribus, dicit, se non posse liberare Israel. Iud. 6. c. Gedeon evertit aram Baal. Iud. 6. c. Gedeon, cum trecentis pergit contra Madianitas. Iud. 7. c. e. f. g. Gedeonis fides in promissionem Dei, signo accepto. in vellere roboratur. Iud. 6. g. Gedeon timet Angelum, faciem ad faciem conspecto, confortaturque a Deo. Iud. 6. c. Cum Gedeone se futurum in liberando Israel promittit Deus. Iud. 6. c. Gedeon non vult Israeli dominari, sed Deum. Iud. 8. e. Gedeoni imponitur nomen Ieroboal. Iud. 6. f. Gedeonis tempore quieuit terra Israel a bellicis quadraginta annis. Iud. 8. f. Gedeon moritur. Iud. 8. f. Gedeon peccauit faciendo Ephod, sed postea poenitit. ut docet D. Tho. ad Heb. 11. ca. 8. Qui tamen nihil malifecit, sed bonum, & accepit magnum signum in carnationis. D. Tho. ibidem. co. 18. Peccauit tamen petendo signum tentando Deum. ex incredulitate, sicut Zacharias. 2. 2. q. 97. 2. tertium.

Generatio.

Generatio non est in Diuinis. Arrius. H. A. E. R. Non cognouerunt Philosophi hoc mysterium Diuinam generationis, imo, nec Haebrei recipiunt, quod Ecclesiae Diuino lumine inspirata, veneratur, praedicat, ac docet. Auctoritates Sacrae scripturae supra verbo, filius, in medium adductae fuerunt. Nunc satis est ad memoriam reuocare, verba Niceni Symboli. Genitum non factum, consubstantialem Patri. & Athanasij Symbolum. Generatio tamen in Diuinis significat relationem per modum operationis, & aeterna, & vna, ac eadem generatione, Pater generat, & filius generatur. Neque Paternitas est principium generationis principaliter, sed quodammodo cointellectum, quia non est sicut forma speciei, sed sicut principium indiuiduale. Principium etiam generationis est duplex, quod, ut pater, & quo id est essentia. Generatio adhuc non terminatur ad essentiam, nec ad relationem, sed ad suppositum. Ideo nec generat, nec generatur.

Essentia, sed pater ratione essentiae. Hinc dicitur, quod potentia generandi, non est communis, sed est propria ratione relationis implicite. Generatio rursus actiua, ut Pater, & Passiva, ut Filius. Arrius vero errauit, quia adiuuenit duodecim modos generationis, nempe iuxta fluxum linearum a puncto, iuxta emissionem radij a Sole, iuxta Caratherem, seu impressionem a sigillo, iuxta immisionem bonae voluntatis a Deo, iuxta exitum accidentis a substantia iuxta abstractionem speciei a materia, iuxta excitationem voluntatis a cogitatione, iuxta transfigurationem motus a mouente, iuxta educationem specierum a genere, iuxta ideationem, & iuxta nascentiam, in quibus omnibus, vel deficit aequalitas naturae, vel durationis. Ut docet D. Thom. prima parte, quaestio. 42. articulo primo. primum. Ideo hanc haeresim Arrius aspersimus, qui & si filium admittat, non tamen eorodo generatum, quo Fides tenet. Scholastici in primo disputant de his Scot. Bonauen. distinct. nona, quaestio. prima, primi sent. & Ricard. eodem loco, articulo primo, & Biel. Aliacus. primo, quaestio. 7.

2 *Generat essentia.* H. A. E. R. Supponit enim huius haeresis confutatio, quod generatio dicat necessarium distinctionem, non tantum rationis, ut Sabellius, nec essentiae, ut Arrius, sed suppositorum, quia nemo generat se ipsum, ac non est distinctio in essentia, quia vna est ratio Trinitatis, hinc sequitur quod nec generet. Rursus, actiones sunt substantiarum suppositorum, ac essentia non significatur subsistens. Confirmatur hoc, ex autoritate, de summa Trinitate, & Fide Catholica Damnamus. & communi Doctorum sententia. D. Tho. prima parte. q. 39. art. 7.

Propositiones falsae de diuina Generatione.

Essentia est Generans, est falsa. Verum si supponat pro persona, dicendo essentia est Deus generans, prima parte. q. 39. 5. quintum. Deus non genuit Deum, est falsa, prima. q. 39. 4. tertium. Deus genuit se Deum, vel alium Deum. 39. q. 4. quartum. Haec Propositionio. Deus Pater genuit alterum se, in ablatiuo est vera, & in accusatiuo simplici-

ter, & personaliter, sed emphatice. 39. 4. 4. Deus genuit Deum, qui non est Deus pater, est vera oppositiue. Falsa suppletiuo, sed affirmatiue, e contra. 39. 4. 5. Melius est dicere Dei filius sp. est natus, quod sp. generari, uel nasci. 42. 2. 4. Haec annotauimus paucis, ne quis decipiatur, & singula exponere non est huius temporis, sed tantum admonere.

Gladus.

Gladium portare nullus potest Christianus. Hoc est Stablierii placitum, quod docet quod nec gladium, nec peram portare aliquis potest. Quod dictum contrariatur verbis D. Petri 1. cap. 2. Subiecti estote omni humani creaturae propter Deum ad vindictam malefactorum, quod sine gladio esse non potest. Et alibi. Non enim sine causa gladium portat.

2 *Gladus non est in Ecclesia.* Lutherani. H. A. E. R. Haec haeresis, quae Papae auctoritatem inficiatur, erit inferius confutanda. Modo satis est sub nomine gladij demonstrare quod sit. D. Ambr. v. habetur 24. q. 1. c. Est aliud. Quid est, quod homo ferreo piscari iubet, nisi quia sibi gladium utriusque imperij, spiritualis scilicet & temporalis committere disponebat. Ex quo etiam in nocte ceu dixit Apostolis. Ut venderent tunicam, & emerent gladium. At illi dixerunt. Domine ecce duo gladij hic. At ille dixit eis. Satis est. Luc. 22. Et Nicolaus Papa Mediolanensis scribens ait. 2. distinctione, capitulo omnes. Loquens de Romana Ecclesia. Illam vero solus ipse fundauit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, quibus beato Petro aeternae vitae Clauigero terreni simul, & celestis Imperij iura commisit. glo. Verbo Imperij. Papa utrunque gladium habet, scilicet temporalem, & spirituale. 63. d. Tibi Domino. Et 15. q. 6. Alius, c. Nos Sanctorum. Et c. iuratos. 1. q. 4. Quia praesulatus. 96. dist. 10. Haec est, quae Imperium de Graecia ad Germanos transfudit. Ut dicitur. Extra de elect. c. Venerabilem. Qui quidem gladus importat auctoritatem rerum temporalium. Gladus uero executione alijs committit. Quia sicut anima corpori dominatur, ita & Papa Imperatori. Capistrinus.

Gloria.

Gloria Patri, non dicatur, sed Gloria Patri, & filio, & Spiritui Sancto. Docuit Concilium

Toletanum quarum. Et Concilium Vas.
c. 7. Vt equalitatem diuinarum personarum
ostenderent patres, hoc docuerunt.

Gratia.

Gratia est ipsa hominis natura. Pelagius. HÆ-
R. E. Non semel D. August. debellare ini-
tuitur Pelagium, & gloriosissime triumphat.
Tum epistola 95. Tum ros. ad Sixtum. Et
D. Pa. ad Eph. 2. ait. Gratia saluari estis per
fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum
est. Scribant alij contra hoc. Sorus de natu-
ra, & gratia.

Gratia non est habitus à Deo infusus. E R-
R. O. N. Grauiissima ac difficillima est in-
ter Scholasticos disputatio, quid nā sit gra-
tia. De qua D. Aug. epistola 95. contra do-
ctrinam Pelagii ait. Gratia Christianorum
non est natura, sed qua saluatur natura,
qua predestinati vocantur, iustificamur, &
glorificamur, vt dicere possumus, si Chri-
stus pro nobis, quis contra nos? Christo ve-
ro dicit, quod gratia est sanitas mentis, &
delectatio cordis.

Alij dicunt. Gratia est inter animam Sanctam
reconcilians amor. Alij gratia est re-
missio peccatorum. Iisd. vero sic exprimit
eius essentiam.

Gratia est donum misericordie diuine, per
quod est bona uoluntatis exitus, id est bo-
na operatio. Apud D. Tho. Gratia est donum
ac forma quaedam, ac perfectio existens in
creatura rationali, per quam homo forma-
liter redditur Deo gratus, & dilectus, &
per quam est homo dignus uita æterna,
& est ad eam capeffendam ordinata. Hæc
sic expono. Est forma, nō substantialis, sed
accidentalis, quia aduenit post esse com-
pletum, atque ideo eris accidens in prima
specie qualitatis, non habitus proprie, de
quo loquitur Arist. quia non ordinatur ab
operatione immediate, nec est in poten-
tia animæ, sed in essentia, & est veluti di-
spolitio, & habitus respectu gloriæ, quæ est
gratia consummata. Nominatur habitus,
quia dat esse, ac constituit hominem in es-
se supernaturali faciens ipsum formaliter
vitæ æternæ dignum. Ad hanc ordinatur
homo naturaliter, sicut & graue ad motum
deorsum. Quidam vero Scholastici inter

quos Scot. Dur. & Greg. 2. dist. 17. q. 1. dicunt
quod gratia est quid creatum in animam per
accidens tamen non per se, quoniam abso-
lute loquendo animo non fit grata, uel me-
retur per gratiam, sed ex ordine Dei. Ta-
men opinionem D. Thom. sequitur Aegid.
Alb. Henricus. Herueus. Biel. & Brullifer.
2. dist. 17. q. 1. & alij.

Gratia est ipse Spiritus sanctus. Magister sen-
tent. 2. dist. 17. huius fuit sententiæ, quam
alij tueri conantur. Quod est verum de gra-
tia increata, quæ datur rationali creature,
ad eius sanctificationem. de qua D. Paul.
ad Rom. 5. Caritas Dei diffusa est in cor-
dibus nostris per Spiritum sanctum, qui da-
tus est nobis. Quæ potius demonstrat spi-
ritum, esse ipsum donum gratiæ, non spi-
ritum sanctum. De hoc apud Scholasticos
est concertatio.

Gratia Dei quomodo producitur? Varius est
dicendi modus etiam apud scholam Diu.
Thom. Alij dicunt, quod creatur, & hæc
Sacramenta attingunt, & ipsorum uirtu-
te, & tamen ipsa gratia est terminus. Et
cum sit ex nihilo dicitur creari, eo modo,
quo formæ in hæretici conuenit creari, quia
scilicet secundum ipsam aliquid creatur.
At cum creari sit subsistentium, & gratia
sit accidens negant alij, quod proprie cre-
tur. Ad creationem etiam nullum instru-
mentum conuenit, at hæc sacramenta sua
actione concurrunt, ergo nec creatur.
Media ergo uia incedamus, & dicamus.
Quod cum gratia sit à Deo immediate, &
sit accidens non potest etiam habere ma-
teriam ex qua, sed in qua producitur à
Deo ex nihilo, & ad hunc sensum dicitur
creari, quia uero, non est quid completum
ac perfectum quo ad esse suum, proprie
non creatur. & ad hanc creationem co-
gunt instrumenta. Hinc dicimus, quod nec
proprie corrumpitur, quia eius est corrupti-
pi, cuius est esse, & gratia est accidens, &
entis, est ens, ex principiis philosophiæ,
ideo nec proprie fit. Scribit de hoc. Caiet.
pri. 2. q. 110. 2. tertium. & 122. primo. & 3.
par. q. 62. primo. Ferrar. quarto cont. Gen-
til. cap. 57.

*Gratia non est necessaria ad Diuina mandata
adimplenda.* Pelagius, Celestinus, Iulia-
nus. HÆR. E. T. Hæc hæresis Pelagiana
iam diu confutata, ac reprobata fuit;
& ne quis in hanc foueam incidat, eam
san-

sanctarum scripturarum lumine detego.
Primo loco David lumen præbet, dicens
Psalmo decimo sexto. Dirige gressus meos
in semitis tuis. Et Ps. 118. Gressus meos diri-
ge secundum eloquium tuum. Et Hier. c.
17. Sana me domine, & sanabor, saluum
me fac, & saluus ero. Christus Dominus
dixit. Ioan. 6. Nemo potest uenire ad me,
nisi Pater meus, qui misit me traxerit eum.
Et c. 15. Sine me nihil potestis facere. Et D.
D. Paul. ad Rom. 3. Quos iustificauit hos, &
uocauit. Et c. 10. Non est uolentis neque
currentis. Et Corinthijs scribens. 1. cap. 3.
Non quod simus sufficientes cogitare ali-
quid ex nobis, quasi ex nobis, sed omnis
sufficiencia nostra ex Deo est. Et ei dictum
fuit. Sufficit tibi gratia mea. In Conc. Mil-
uit. c. 4. tom. 1. fol. 482. col. 2. Anathemate
præcellitur, qui negauerit per gratiam Chri-
sti, non solum intelligentiam in nobis man-
datorum aperiri, uerum præstari etiam, ut
quod faciendum cognouerimus, facere ua-
leamus. Et Can. 5. idem datur intelligi,
Concil. Araus. secundum. Can. q. 20. & 25.
Prorsus donum Dei est diligere Deum tom.
1. fol. 628. Et Trid. sess. 6. c. & Can. 1. Si quis
dixerit hominē suis operibus, quæ uel per
humanæ naturæ, uel per legis doctrinam
fiant, absque diuina per IESVM Chri-
stum gratia posse iustificari coram Deo.
Anath. sit. His dictis profligatur pelagius
aduersus quem tot, ac tanti scripserunt, ut
superuacaneum sit alia addere. Nec ego
homuntio inter illos præstantissimos uiros
audeo in teruenire.

*Gratia que datur in baptismo non potest amit-
ti.* Iouinianus. HÆR. Vetus iste error
damnatus est, contra quem aliqua repe-
re non erit molestum, ne dum ex ueterum
historia à Mose conscripta, sed ex his, quæ
Apostoli, ac concilia decreuerunt. Et ne à
recentioribus exordiamur, taceo, quomo-
do Adam fuerit de Cælo eiectus. De Dau-
de, galomone, ac alijs. Sed rem præstus vr-
gentes, addo, quod Dominus, nos orare do-
cuit. Dimitte nobis debita nostra. Et Diuus
Paulus, ad Gal. 5. Qui stat, videat, ne ca-
dat. Item. Apoc. 2. Sed habeo aduersus te,
quod charitatem tuam primam reliquisti.
Concil. Mileuit. tom. 1. fol. 483. colum. pri-
ma, cap. 6. & 8. Et Araus. c. 14. & 24. tomo
1. fol. 628. col. 2. Et Trid. sess. 6. Can. 23. &
cap. 14. Si quis hominem semel iustificatum

dixerit amplius peccare non posse neque
gratiam amittere, atque ideo eum, quila-
bitur, & peccat, nunquam uere fuisse iu-
stificatum & c. Anathema sit.

*Gratiam nos habere certitudine fidei scire pos-
sumus.* Lutherus. Plus omnibus laborauit
Catherinus Archiepiscopus Comptæ, ad
hanc gratiæ certitudinem demonstrandam
quod in causa fuit, quod uir alioquin pius,
& doctus, ac elegans, in multis errauerit, &
dum Dominicam Doctrinam impugnat
(in qua educatus fuerat) in multos scopu-
los impegit. Aduersus hanc certitudi-
nem edidit disputationem Dominicus So-
tus, libro tertio, de natiuit. & gratia, capi-
tulo decimo, de qua pluries uiua uoce in
Tridentino Concilio dimicatum fuit in-
ter hos præstantissimos uiros. Contra hanc
hæresim David ait. Delicta quis intelligit,
ab oculis meis, munda me Domine, & ab
alienis parce seruo tuo. Psalmo 18. Et D.
Paul. primo Corin. 4. Nihil mihi conscius
sum, sed non in hoc iustificatus sum.

Ratione etiam confutatur. Si aliquis
est certus se habere gratiam, & glori-
am, quod est falsum. Uerbo Præ-
destinatio demonstrabo. Adhuc si ali-
quis est certus se habere gratiam, ad quid
Deus reuelauit D. Paulo. sufficit sibi gratia
mea, & de muliere peccatrice. Luc. 7. dicitur.
Remittuntur ei peccata multa, quo-
niam dilexit multum. Et de paralytico.
Matth. nono. Confide fili, remittuntur tibi
peccata tua. Et Ioan. quinto de alio dicitur.
Ecce iam sanus factus es, noli amplius
peccare. Si homo certo sciret se habere
gratiam esset causa debitiæ, ac tepiditatis,
& tamen D. Petrus hortatur. Satagite, ut
per bona opera uestra, certa uestram ele-
ctionem, & uocationem faciatis. Et Da-
uid. Seruite Domino in timore, psalm. 2.
Et Hierem. 17. Præuum est cor hominis,
& inscrutabile, & quis cognosceret illud?
ego Dominus scrutans cor, & probans re-
nes. Concil. Trident. sess. sexta, cap. nono. in
fine sic ait. Cum nullus scire ualeat cer-
titudine dei, cui non potest subesse fal-
sum, se gratiam Dei esse consequutum.
Scholastici ferme omnes D. Thom. 1. 2. q.
112. 5. Dur. 1. di. 17. quæst. 4. Scot. ibi. 2. par. 1.
Aegid. ibi. q. 3. art. 2. Ale. par. 2. q. 7. Brullif-
fer. 1. distinct. 17. q. 3. Biel. 2. distinctio. 29.
quæstione unica. Cartusianus ibidem.

Solus Baccon. videtur dissentire, qui in 3. dist. 30. dicit, quod ex actibus charitatem pro certo scientiæ fidei cognoscere possumus, sicut scio puerum baptizatum esse in gratia.

Obiectiones Lutheranorum.

Demum soluanus Lutheranorum obiectiones.

Pro quarum solutionibus præmitto. Primo, quod loquitur Concilium de adultis, quia pueri obicem ponere non possunt. Secundo, quod solus Deus ex dicto Hierem. intuetur cor in se, neque Angelus, neque Dæmon, ut diximus in superioribus. Tertio, præmitto, quod certitudo multiplex est. Vna est certitudo scientiæ, quæ pendet à demonstratione, quæ est syllogismus faciès scire. Secunda est certitudo euidentiæ, quæ est in Prophetia. Tertia est fidei, quæ appellatur certitudo non euidentiæ, quia fides est non apparentium, sed adhesionis, nam firmissimè Martyr adhæret reuelatis, quæ certitudo nunquam potest esse falsa, quia est à Deo, cuius lumini nulla falsitas obistere potest. Alia est certitudo opinionis, quæ tamen est cum formidine alterius partis, & tunc intellectus decipi potest, nec adeo opinio certa est, quin contraria non sit uera. Arguunt ergo Lutherani. Primo. Credo remissionem peccatorum, ergo certitudine fidei, scimus nos esse in gratia. Respondeo, quod percipiunt mentem Symboli, quæ est, quod remittitur à Deo peccata, sed quod hic, vel ille sciat hæc fidei certitudine esse remissa, non est Sanctorum mens, sed quod qui facit quæ debet, remittit, ac condonat Deus peccata, at non scimus nos, nec de nobis id demonstrare possumus. Secundo ut sciamus, quod quæ à Deo data sunt nobis, ait Paul. pri. Cor. 2. Dicitur, quod D. Paul. loquitur de Diuinis donis, non de certitudine gratiæ. Tertio, si non agnoscat, ergo nec tenetur homo Deo gratias referre. Dico, quod scimus omnia à nobis donata, omne enim datum desursum est, ait D. Iacobus, atque ideo omnia, quæcunque agimus, ad Dei gloriam facere debemus, ut docet D. Paul. Quarto, quicquid petimus accipimus. Petite, & accipietis, ergo si gratiam petimus, certo scimus nos esse consequutos. Dico, quod fiduciam talem habere debemus, quod si congrua, & congruè

petimus, accipimus, sed nescimus certitudinè fidei, nos sic petere. Quinto scimus, quia diligimus fratres, ait D. Ioan. 1. ca. 3. Dico, quod scimus, sed non certitudine, cui non possit subesse falsum. Sexto, D. Ioan. Apoc. secundo. Nemo scit, nisi qui accipit. Dicitur, quod ex contextu uerborum D. Ioan. elicitur responso, quandoquidem D. Ioan. loquitur de præmio, ac gloria consequenda, dicens, *Viuenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.* Ecce quod non de gratia, præsentis uitæ loquitur, sed de præmio. Vel si de hac gratia sit sermo, non scit, qui accipit certitudine fidei. Nam si uenerit ad me, non uidebo eum. Septimo, scimus certo esse in nobis fidem, ergo & charitatem. Quia utraque uirtus est à Deo infusa, & actus earum sunt similes. Respondeo quod falsum est, quod assumit, nec certo scimus nos habere habitum fidei infusum, sed rationabiliter habitum fidei nos habere credimus. Hic diligenter obseruandum est. Quod actus fidei eleuat hominè supra naturam suam, unde supernaturale donum dicitur, nam, nec fidei actus est ex naturali cognitione, aut appetitu, sed ex appetitu æternæ beatitudinis, & adhesionem ad Deum supernaturalem. Nec per hoc, quod eleuamur sic, experimur in nobis habitum fidei infusum, sed ex hoc credimus nobis rationabiliter inesse. Sicut dolere de peccatis propter Deum crucifixum est actus eleuans hominè, & credimus quod sit ex penitentia à Deo infusa, non tamen certo scimus. Rursus accedere ad Eucharistiam post probationem, est actus supra naturam, & credimus, quod sit ex Diuina charitate etiam infusa, & tamen credimus, ergo aliud est experiri actus excedentes naturam humanam, & aliud experiri habitum infusum, primum est uerum, non tamen secundum. Atque ideo non est eadem ratio. Potest etiam responderi, quod aliud est posse credere, & habere habitum fidei, aliud charitatem. Possum enim certe scire me credere non tamen certe scire, me diligere, quæ credo. Octauo, potest quis scire se esse attritum, ergo & contritum per clauas Ecclesiæ. Respondeo, quod dolor de peccato, & dilectio Dei super omnia, quæ est contritio, uel attritio informis acquisita, non est

ultima

ultima dispositio ad gratiam consequendam nisi fiat auxilio Dei animum mouentis ad consequendam gratiam, de qua certi esse non possumus, quamuis certi esse possumus de actu illo, quo ad substantiam, siue uocetur attritio, uel contritio acquisita. Nulla ergo est consequentia. Nonno, oppositum eadem ratio, sed certo scimus nos esse in peccato, ergo & in gratia. Respondeo, primo, quod esse in peccato tota actio nostra est, at esse in gratia pendet ex Diuina motione, ad quam an dignè disponamur, non scimus certè, atque ideo, nec an simus in gratia. Nec eadem ratio de utroque actu, nam peccare est desicere, diligere uero ex toto corde, & animo, est difficillima operatio, quæ plura requirit. Dico secundo, quod nec scimus, an semper simus in peccato, nam sunt occulta delicta, quæ nec nobis sunt nota. Decimo, Possibile est scire, & facere ea, quæ requiruntur ad consequendam promissionem, & gratiam eius, prout in scripturis euclatur, ergo & scimus nos esse in gratia. Respondeo, quod possibile est scire ea, quæ sunt faciendæ, at quod ea ex charitate faciamus certo scire non possumus. Undecimo Adultus scit se non ponere obicem baptismo, ergo scit se esse in gratia. Respondeo, quod antecedens est falsum, nam scit adultus, se uelle baptismum & esse sine fictione, & se credere, non tamè scit certitudine fidei ea omnia habere, quæ requiruntur, ad certitudinem tantam. Hæc sunt Lutheranorum, ac Catharinæ argumenta, quæ & Hofsius soluit.

8 *Gratiam nos habere, neque ex coniecturis certo scimus, atque ex signis.* HÆR. Nulla est apud me ambiguitas, quod qui negat nos ex coniecturis, atque signis non posse cognoscere gratiam habere sit hæreticus. Hanc sic ex scripturis, concilio, ac patrib. & Scholasticis, ut moris est demonstro. Non loquor de certitudine euidentiæ, aut fidei, sed ex coniecturis, siue de morali certitudine, quæ & si infirmior aliis, est tamen certitudo etiam ipsa. Quæ moralis certitudo subdiuiditur in eam, quæ à fortissimis pendet argumentis, ac testimoniis, in eam quæ ab indiciis deducitur, ac deriuatur. Prima, quandoquidem certo scimus, adulterium esse malum. Secunda, scimus Socratem heri hominè occidisse, quem & si tunc non prospexerimus, tamen prope

extinctum hominè euaginato gladio, uideamus fugientem. Hac ergo morali certitudine scire possumus. Nam fidei, quoniã nescit homo, utrum odio, uel amore dignus sit. Eccles. 9. & Iob, cap. nono. Si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima. Sed de certitudine de qua loquimur, dixit Iudit de Bethulianis loquens, capit. vndecimo. Ergo quoniam hæc faciunt, certum est, quod in perditionem dabuntur. & D. Paul. ad Timot. secunda, capit. primo. Recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te, non ficta, quæ & habitauit prius in Auiâ tua Loide, & in matre tua Eunice. Certus sum autem quod & in te. & alibi. Certus sum, quod neque mors, neque uita, &c. Separabit nos à charitate Dei, quæ in Christo IESU. & ad Galat. quarto. Misit Deus spiritum filij sui in corda nostra clamantem Abba pater. Quid est autem clamare Abba pater, quam interno, quodam spiritu, ac uiuis sentillis ipsum inuocare, & paternam hereditatem petere? Quomodo non cognoscimus nos esse Christi ues, Ioann. c. vigesimo primo. Si uocem eius audimus? Quomodo non cognoscimus, nos ex Deo esse, si libenter eius uocem audimus? Qui ex Deo est uerba Dei audit. Ioann. decimo. Liberius Romanus Pontifex in epistola ad omnes fideles, hoc idem dicit, & uerba Apostoli usurpat. Confidimus autem de uobis fratres charissimi, meliora, & uiciniora salutis, quia neque mors, neque uita, neque Angeli, neque principatus, instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia (Magistro gentium docente) poterit uos separare à charitate Domini nostri IESU Christi, quæ est in ipso recta fide. D. Hieronymus, ad Galat. quarto exponens citata superius uerba, dicit. Non audeamus dicere. Pater noster, qui es in Cœlis, sanctificetur nomen tuum, nisi de conscientia spiritus habitantis in nobis. Theophyl. uerba Diui Pauli à summo amore, quem in se experiebatur prouenisse, sic ait, super ea uerba. Certus sum enim &c. Sic & D. August. docet in libro de moribus Ecclesiæ. Scholastici etiam signa annumerant, quibus nos esse in gratia cognoscimus, & tria sunt apud Alexand. de Al., parte secunda, questione 71. Latitia in bonis, in

concupiscibili. Pax conscientia in irascibili. Lumen ueritatis in rationabili. Brulifer uero quatuor signa ponit. primo, dilin. 17. quæst. 3. Primum, quando homo habet mortificationem carnis, & omnium desideriorum. Secundum, quando aliquis non habet remorsum conscientia. Tertium gaudere, cum gaudentibus, flere cum flentibus, quia Charitas omnia suffert. Quartum est excusatio peccati alieni, seu proximi, dum non potest sufficienter probari. Nam charitas operit multitudinem peccatorum. Hucusque Brulifer, & D. Thom. ac Scholasticorum omnium communis est hæc sententia. Quæ, & cum sacri Concilij uerbis conuenit. Nam concilium dixit, tantum certitudine fidei scire non posse. Quasi uelit dicere, alia uia, nos hanc gratiam scire posse.

9 Gratia non requiritur, ut mereamur. Pelagius. H.Æ.R. Multa scribit D. Aug. testimonia, quibus probat ex gratia bona opera esse. & lib. de libero arbitrio, cap. 9. dicit. Quia ipsa bona opera, ille, in nobis operatur, de quo dictum est. Deus est, qui operatur in nobis uelle, & perficere pro bona uoluntate, ideo dixit psalmus. Coronate in misericordia, & misericordia, psal. 102. Quia eius miseratione bona operamur, quibus corona redditur. Non enim, quia dixit, Deus est enim, qui operatur in nobis, & uelle, & operari pro bona uoluntate, ideo liberum arbitrium abstulisse putandus est. Quod si ita esset. Non superius dixisset. Cum timore, & tremore uestram ipsorum salutem operamini. Quando enim iubetur, ut operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium, sed ideo cum timore, & tremore, ne sibi tribuendo quod bene operantur, de bonis, tanquam suis extollatur operibus. Hæc D. Aug. Et Concil. Mileuit. c. 3. dicit, quod gratia iustificamur. & ca. 4. Quod gratia implemus præcepta, tom. primo. fol. 482. Et rursus, in Concil. Araus. secundo, cap. 19. & 20. Nihil boni posse hominem sine Deo, & nihil facit homo, quod Deus non præstat, ut faciat. Hoc ex Decreto, vel canone 3. sess. 6. Concil. Trid. corroboratur. De hoc uerbo Merito erit oratio.

10 Gratia datur ex merito. H.Æ.R. Quæ gratia Dei donum est (authore D. Pa. ad Ro. 11.) si ex meritis daretur, iam non esset donum, nec esset gratia, & quis prior dedit illi, & re

tribuetur ei? Per gratiam dictum fuit. Ego ero merces tua magna nimis. & de Hiere. Priusquam te formarem in utero noui, & antequam exires de uulua sanctificauit te, quod & de Io. Bap. tenet Eccl. & D. Pau. dicit. A uocante dictum est. Iacob dilexi, & Esau odio habui. Nondum erant istorum merita, & tamen iusti erant, ac gratiam receperunt. & Iren. 5. Conuertere nos Dñe ad te & conuertemur, cõuersio ergo nostra preuenitur Dei auxilio. & ad Ro. 9. Non est uolentis, neq; currentis, sed miserentis Dei. Ad Tit. 3. Non ex operibus iustitiam, quæ fecimus, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Rationibus roboratur. Primo, nemo mouet seipsum ad id, quod est supra naturam suam, ergo homo non meretur gratiam. Secundo homo est agens instrumentale, ergo de se attingere non potest effectum superiorum. Tertio, anima nostra est agens particulare, ergo dependet ab agente uersali. ergo eius actio præuenitur à Deo. Quarto, gratia non proportionatur actioni nostræ humanæ, sed excedit, ergo non possumus nostris actionibus eam mereri. Quinto cognitio finis supernaturalis est à Deo, per fidem, ergo, & motus uoluntatis in ipsum. Quod uero dicit Zach. 1. Conuertimini à me & ego conuertar ad uos, intelligitur, non quia Dei actio nos, non præueniat, sed quoniam conuersionem nostram, prostratim; ad ipsum conuersi fuerimus ipse conuertitur à nos, nostram conuersionem roborando, excitando, ac pulsando, non quod illud auxilium nobis desit ex merito, ut Pelagiani dixerunt. D. Th. 3. cont. Gent. c. 149. Glos. or. exponens. Et hoc non ex uobis, ex D. Aug. ait. Ne forte dicas promerui, ideo accepi, non putes te promerendo accepisse, gratia, præcessit meritum, non gratia ex merito. & semper de prima gratia loquimur. lege nu. 12.

11 Gratia meretur ne homo, saltem de congruo, quando operatur Diuino auxilio ipsum præueniente. Non est de fide propolita dubitatio, sed tamen est ad opus, quæ sequitur summopere necessaria. Et est dubium. Homo operatur ex Diuina motione præueniente ad ipsam gratiam consequendam, sic tanto auxilio indutus meretur ne gratiam saltim ex congruo. Puta incipit Deus, ego sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit, intrabo, & cenabo cum eo, primum lapidem ponit, ac iacet Deus, quia non quasi prius

nos

nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos 1. Ioan. 4. Post primam illam excitationem, quando homo operatur, meretur ne gratiam ex eo dono gratuito. Capreolus negat esse meritum aliquod, quando est aliqua dispositio ad gratiam, ne tunc, vel de congruo, vel condigno meretur. Aliqui uero dicunt, quod non est ibi meritum de condigno propter inequalitatem rerum, est tamen meritum de congruo. Nam si homo facit, quod in se est disponendo se ad habituale donum gratia, congruum est, ut Deus elargiatur. Et quando negat meritum, D. Tho. loquitur de merito ex condigno, non de congruo. Quibus addo (ut istæ opiniones conciliantur, nempe Capreoli, ac Ferrari.) Quod sicut meritum condigni duplex est. Meritum simpliciter, quod exigit æqualitatem premij ad opus, & meritum secundum, id est, non quia sit æqualitas iustitiæ inter mercedem, & laborem, sed est secundum ordinem Dei præmiantis. Sic & meritum congrui duplex improprie, qui ergo operatur ex diuino auxilio meretur ex congruo, non merito proprie dicto, nam hic nullum meritum est sine gratia, meretur autem merito imperfecte dicto, & sic nec Capreolus, nec Ferr. negaret. De quibus uerbo meritum, fufius erit loquendum. Hoc significant uerba authoris operis imperfecti. Hom. 31. Quod qui lumine naturali bene uiuunt, pro remuneratione bonæ uoluntatis, datur intelligētia myfteriorum Dei, ac regni cælorum. Si enim generalem illam scientiam boni, & mali transegeris, ideo si bene usus fuisses, iuste merebaris hanc spālem cognoscendi myfterij scientiam. Ioan. Dried. in lib. de concordia liberi arbitrij, & diuinæ prædestinationis, c. 3. Exponit, generalem illam scientiam mandatorum esse gratiam Dei, non ut redimentis, sed ut conditoris. Donis naturæ si quis ipsam bene utatur, meretur hoc merito dicto, sed non tamen sine Dei misericordia erit, nec sine inijs fidei. Hoc suadet exemplum Cornelij Centurionis, & Apostolorum, quibus pro bonis ipsorum uoluntariis Dei tamen auxilio semper concurrente, dignatus est Deus alia exponere, & ipsis dixit. Vobis datum est nosse myfterij regni cælestis. Matth. 13. sic omnia consonant.

12 Gratiam Dei liberum arbitrium præuenit, non gratia liberum arbitrium. Pelagiani. H.Æ.R. Inter alia impia Pelagianorum dogmata, hoc unum erat, quod nos nostro libero arbitrio præuenimus, ac promeretur ipsam gratiam & non gratia nos præueniat. Aduersus quos sunt uerba. Dauidis. Gratia tua præueniat, & subsequatur me omnibus diebus uita meæ. D. Aug. ad Bonifacium, exponens uerba. Ne quis gloriatur ad Rom. 2. dicit. Non ideo dicit, quia opera bona, pia cogitatione facta frustrentur, cum Deus reddat cuique secundum opera eius, sitque gloria Dei operantis bonum, sed quia opera ex gratia, non ex operibus gratia. Bonum igitur est homini, ut de operibus suis non præsumatur, quia ille, qui putauit, sine patris adiutorio se posse custodire quod dedit, profectus in longinqua, & uiuens prodige, cuncta consumpsit, & miseria attritus in se reuersus dixit. Luc. 15. Surgam & ibo, ad patrem meum, quam cogitationem bonam non haberet, nisi & ipsam illi in oculo patris misericordiosissimus inspiraret. Idem in enchiridion ad Laurentium, capitulo trigesimo secundo. Præcedit enim bona uoluntas hominis, multa Dei dona, sed non omnia, quæ autem non præcedit ipsa in eis est, & ipsa. Nam utrunque legitur in Sanctis eloquijs. Et misericordia eius præueniet me.

Et misericordia eius subsequatur me. Psal. vigesimo secundo. Nolentem præuenit ut uelit, uolentem subsequatur ne frustra uelit. Et lib. de Gratia, & libero arbitrio, cap. 15. Gratia uero Dei, semper est bona, & per hanc, ut sit homo bonæ uoluntatis, qui prius fuit uoluntatis malæ.

Per hanc etiam fit, ut ipsa bona uoluntas, quæ iam esse cepit augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere diuina mandata quæ uoluerit, cum ualde perfecteque uoluerit. D. Hieronymus libro secundo. Aduersus Iouinianum.

Sicut in bonis operibus perfectior est Deus, non est enim uolentis, neque currentis, sed miserentis & adiuuantis Dei, ut peruenire mereamur ad cælem. D. Bernardus sermo primo. Pentecostes. Profecto motionem docet, mouet uoluntatem. Chrysostomus. Hom. duodecima, in quartum capitulum, primæ ad Corin. Quod (inquit) habes

hoc

hoc accepisti, neque tantum, & illud, sed quicquid habes, non enim merita tua hæc sunt, sed Dei gratia, & inferius, si accepisti ab illo accepisti, si ab illo, non tuum accepisti, si non tuum; quid in solofcis, ac si tuum habeas. Et Hom. 3. 8. ad popul. Antioch. Nolimus nos extolli, sed nos dicamus inutiles, & utilis factus es, si vero te nominaueris inutilem, factus es utilis, licet sis improbandus propterea meritorij obliuisci opus est. Si quando vero contrarium apud patres legeris, dicas eos loqui ad excitandam somnolentiam nostram, & damnandos errores Manicheorum, & gentilium, quorum primi dixerunt naturam esse malam, alij q̄ fato cogimur.

13 *Gratia non omnibus datur à Deo* HÆR. Fuit quorundam Hæreticorum inuentum quosdam etiam baptizatos non posse credere, neque operari, quia illis non est datum à Deo, ideo audiunt verbum, sed non credunt, quia non datur, quo credere possint. At uana, imo impia est eorum excusatio, nã Deus omnibus dat, quo credere & operari possint. Et Apertè Dominus dixit. Matth. 5. Qui Solem suum oriti facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Et 1. ad Tim. 2. Vult omnes homines saluos fieri. Et Apocal. 3. Sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit, intrabo, & cognabo cum illo. Omnes uocat, uel mane, uel sexta, nonaque. Sic filius prodigus, à Deo uocatus. Dixit, quanti mercenari in domo Patris mei abundant panibus. Secundum est exemplum mulieris peccatricis, quæ omnia mundi oblectamenta reliquit. Tertium Latronis. Ecce quam iniuste Dei gratiam accusant. Non dicant ergo à Deo est peccatum, Deus potentiam peccati eui tandi non dedit, quia ab initio Deus constituit hominem, & reliquit illum, in manu Consilij sui, adiecit mandata, & præcepta sua. Nemini mandauit Deus impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi, ut disputat Ecclesiasticus, c. 15. At dicunt, quare non fecit hominem impeccabilem? Respõdet idem ibi. Quoniã multa sapientia Dei, & fortis in potentia, uidens omnes sine intermissione. Causa ergo apud Deum est. & tamen homo est, qui peccat, & à quo est peccatum. Et peccauerunt pharisei ex malitia. Prodijs, quasi ex adipe iniquitas eorum ait Dauid Psal. 71. Item non sinebant

alios Christum ut Dei filium reuereri. Deum oculos suos clausurunt, & de eis dictum fuit, ut uidentes non videant & c. Nõ ergo Deo referenda est culpa, quod gratiam non dederit, sed ipsis, qui Ianuas aperire noluerunt. Incrassatus est dilectus ait Dauid, & recalcitrauit. Ideo auferetur à uobis regnum, & dabitur gèti facienti fructus eius. Et impij dicunt. Recede à nobis uia scientiarũ tuarum nolumus. Iob c. 21. & 24. Ipsi fuerunt rebelles. Et in iudicio ob id damnabuntur. Matth. 25. Esuriui. n. & c. Et alibi dictum fuit. Quoties uolui congregare filios tuos, & nolui. D. Th. 3. cõt. Gen. c. 159.

14 *Gratia Dei non est meriti, ac virtutis infinita.* HÆR. E. Gratia Dei uita æterna docet Apostolus, & alibi. Reposita est mihi corona iustitiæ. Hoc significat denarium diurnum. Et de Spiritu suo dixit Dominus. Fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. Vitam æternam do eis, De ouib. suis loquens Dominus dixit. Et ad Rom. 8. Quod si filij, & hæredes, quidem Dei, coheredes autem Christi, & alibi pluries, habetur, quod gratia meretur uitam æternam. De quo de merito redibit oratio.

15 *Gratia gratum faciens, non causat in nobis delectationem Dei.* Pelagiani. Adeo extulerunt Pelagiani naturæ uires, quod satis esse ad omnia iudicarunt. Et quod homo ex se potest Deum diligere. At D. Paul. ad Rom. 5. dicit. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Et de hoc diximus, quod gratia eius nos præuenit semper. Quod uero sit ex gratia, rationibus confirmatur. Primo, ad hoc datur gratia, ut Deum diligamus, ac ad ultimum finem perueniamus, & etiam datur gratia ad perficiendum effectum, at principalis perfectio gratiæ est delectio. Hæc demum est, quæ perficit operationes nostras. D. Thom. 3. cont. Gent. capitulo 151.

16 *Gratia non causat in nobis fidem.* HÆR. Pelagiani arbitrabantur, quod fidei initiũ esset ex natura nostra non ex gratia, contra quos sunt uerba D. Pauli, ad Eph. 2. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex uobis Dei enim donum est. Nam mouetur uoluntas in illum finem, non uolenter, ergo per gratiam. Quoniã natura non est satis. Adhuc, ad cognoscendum supranaturalia, opus

opus est aliud lumen, hoc ex gratia erit. Demum uidemus multos homines hæc, quæ fidei sunt non cognoscere, ergo non sunt ex natura, sed gratia.

17 *Gratia non causat spem.* HÆR. Si charitatem, ac fidem gignit in nobis gratia, eadẽ ratione, & spem causabit. De qua D. Paul. ad Rom. 8. Spe salui facti estis. Et D. Pet. 1. cap. 1. Regenerauit nos in spem uiuam, in hæreditatem immarcescibilem conseruatam in Cælis. Confirmatur primo. Homo ex gratia diligit Deum, ergo etiam sperat. Item, in hac dilectione Dei, multa imminet mala, ergo opus erit spes, qua illa superemus. Adhuc, nemo operatur, nisi propter id, quod sperat se consequi. Ergo & per gratiam consequimur spem. D. Tho. 3. cõt. Gent. c. 153.

18 *Gratia non potest homo post peccatum in gratiam reparari.* Noruati. HÆR. Eorum hæresis fuit, quod homo ueniã peccatorum, post susceptum baptismum commisit, consequi non potest. Quorum error primum ex Esa. damnatur. c. 1. Si fuerint peccata uestra, ut Coccinum quasi nix dealbabuntur. Et Prox. Vniuersa delicta operit charitas. Et in oratione Dominica petimus. Dimitte nobis debita nostra. Adhuc, si tot partibus ante baptismum, fuerunt deleta peccata quare non post baptismum. Et si non dimittuntur peccata post baptismum, nullus erit Sanctus. Nam omnes peccauerunt & egerunt gratia Dei. Et D. Ioan. Si dixerimus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis, nõ est. Quæ de nat. & Grat. expones, D. Aug. nullum excipit, nisi Beatam Virginem, & ait. Si omnes illos Sanctos, cum adhuc uiuerent congregare possimus, & interrogare utrum fuissent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus, an quod iste dicit, an quod Ioan. Apostolus, rogo uos, quantumlibet fuerit, in hoc corpore excellentia sanctitatis, si tamẽ de hoc interrogari potuissent. vna uoce clamassent, si dixerimus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis non est. Hæc D. Aug. Hæc ratio suadet. Gratia potest præseruare à peccato. Ergo & reparare, quia eiusdem est uirtutis continuare, & reparare, ut exemplum de sanitate demonstrat, quæ nos seruat sanos, ac reparat. Secundo, gratia non requirit merita, ergo peccata non impediunt.

Tertio, ea solum reparari non possunt, quæ per generationem natura communicat, at gratia non est à natura, ergo reparari poterit. Quarto habitus uirtutum amissi, per actus reparantur, ergo & gratia poterit reparari. Quinto, D. Aug. docet. Possẽ habere fidem & charitatem naturæ est hominũ, at natura remanet semper, ergo poterit semper obtinere gratiam. Remanet ergo potentia obedientiæ in ipso peccatore, licet enim eam exponit Caietan. 1. par. q. 1. ar. 1. Vnde non dixit. D. Augustin. Naturale, sed naturæ. D. Thom. 3. contra Gentiles capitulo 156.

19 *Gratia non est necessaria, ut peccator à peccato resurgat.* Pelagius. Si recordaretur Pelagius, quomodo uir ille semiuuius, uiceribus plenus in terram prostratus iaceret, & nisi auxilio Samaritani potuit ab infirmitate releuari fateretur, errorem, quis unquam suis uiribus, è profundissima fouea, poterit ad superos reuocare gradus? Hanc infirmitatem, ac lapsum expertus Dauid, Domino dicebat Psal. 84. Tu remisisti impietatem peccati mei. Et Psal. 50. Quid aliud Deum præcatur. Asperges me Domine hyssopo & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. Et Esa. 43. Ego sum ipse, qui de leo iniquitates tuas propter me. Et millies in sacris literis. Rationibus arguitur ad hoc confirmandum. Primo, homo in ultimum finem non ordinatur nisi per gratiam. Ergo, nõ potest sine ea a peccato resurgere. Secundo, homo peccando offendit Deum, ergo de se, nec reconciliari potest. D. Thom. 3. cont. Gent. c. 157. Scot. 4. d. 1. q. 6. Qui licet dissentire uideatur à D. Thom. non tamen sunt contrarij. Nam Scot. dicit, q̄ Deus potest remittere peccatum sine gratia, quæ uerum quo. ad reatum, ac obligationem ad penam, non tamen, quo ad restitutionem omnium bonorum, quod sine gratia esse non potest, ut docet D. Tho.

20 *Gratia Dei quosdam liberat à peccato, & quosdam relinquit.* Durum multis hoc dictum uidetur, quod tamen expresse docet D. Aug. ut uerbo prædestinatio comprobabo, & D. Thom. 3. cont. Gent. c. 161. & ex uerbis, D. Pauli probant, ad Rom. 9. Volens Deus ostendere iram, & iram facere potentiam suam sustinuit in multæ patientia uasa iræ. apta in interitum, ut ostenderet diuitias gloriæ suæ, in uasa misericordix, quæ præparauit.

uita gloriam. Et ibidem. An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Et ad Tim. In magna domo non solum sunt vasa aurea sed & ligna, & fictilia. Nec aliquis nisi iniuste de Deo conqueri potest. Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia. Et murmuranti de denario diurno dixit Dominus. An non licet mihi, quod volo facere, an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Duo enim ostendit in gubernatione hominum Dominus. Iustitiam, & misericordiam. Quosdam à peccato reclamat, & retrahit, ut relucet misericordia, alios in peccatis viuus permittit, ut iustitia refulgeat. Huius rei ratio nulla assignari potest, nisi quia sic ei placuit, nam ex simplici eius uoluntate pendet. Pro intellectu huius ueritatis obseruandum est. Quod quatuor sunt in reprobatione. Primum permittit Deus aliquem peccare. Secundum est peccatum ipsum. Tertium, derelictio à Deo, quia eum non releuat à peccato, nec gratiam infundit, quartum est poena, sine damnatio. Reprobatio tamen non respicit eodem modo hæc omnia, nam reprobatio non est causa peccati, sed præscit tantum. Nam præscit Deus aliquem peccatorum, non tamē est causa productiua peccati. Respectu uero omnium aliorum trium est etiam causa. In prædestinatione uero omnium, quæ in ea sunt, est causa. Nam gratiam, & gloriam ac reliqua omnia causat. At permissio in reprobatione, non est causa peccati, sed peccatum homo ex libertate, ut dicitur. Et ex his tolluntur omnia obiecta aliorum, quia Deus esset causa peccati. Et si reprobatur mala operatur. Est crudelis. Et similia, quæ ex malo fundamento procedunt, quasi diuina reprobatio sit à Deo, & peccatum etiam, quod non docent Sancti Doctores, sed simplex permissio libertatis est causa peccati, quia Deus permittendo homo abutitur sua libertate. D. Tho. 3. cont. Gent. c. 161.

21 Gratia tantum, non liberum arbitrium est causa nostrarum bonarum operationum. H. Æ. R. Gloriosissimus Pater Aug. in lib. de gratia, & lib. arbitrio ad Valentinum, c. 15. ait. Ne putetur nihil ibi facere ipsos homines per liberum arbitrium, ideo in Psalmo dici-

tur. Nolite obdurare corda uestra. Et per ipsum Ezechielem. Proicite, à uobis omnes impietates uestras, quas impie egistis in me, & facite uobis cor nouum, & spiritum nouum, & facite omnia mandata mea. Ezech. 18. Meminerimus Deum dicere, sed conuertimini, & uiuetis. Cui dicitur. Conuerte nos Deus. Meminerimus Deum dicere. Proicite à uobis omnes impietates uestras, cum ipse iustificet impius. Meminerimus ipsam dicere facite uobis cor nouum, & spiritum nouum. Qui dicit. Dabo uobis cor nouum, & spiritum nouum. Quomodo ergo, quod dicit facite uobis, hoc dicit. Dabo uobis. Quare iubet si ipse daturus est? Quare dat si homo facturus est nisi quod dat? quod iubet, & adiuuat, ut faciat, cui iubet? Semper est autem in nobis uoluntas libera, sed non semper est bona. Et cap. 16. Certum est nos mandata seruare, si uolumus, sed quia præparatur uoluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum uelimus quantum sufficit, ut uolendo faciamus. Certum est, nos uelle cum uolumus, sed ille facit, ut uelimus bonum, de quo dictum est Psal. 36. A Domino gressus hominis diriguntur, & uiam eius uolet, de quo dictum est. Deus est qui operatur in nobis, & uelle, & operari. Philipp. 2. Certum est, nos facere, cum facimus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo uires efficacissimas uoluntati, qui dixit. Faciam, ut in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis, & faciatis. Ezech. 46. Cum dicit, faciam, ut faciatis, quid aliud dicit, nisi auferam à uobis cor lapideum, & dabo uobis cor carneum, ut faciatis? Et hoc quid est, nisi auferam cor durum, unde non faciebatis, & dabo cor obediens, unde faciatis? Ille facit, ut faciamus, cui dicit homo. Pone Domine custodiam ori meo, Psal. 140. Hoc enim dicere. Fac ut ponam custodiam ori meo, quod beneficium Dei iam fuerat consequutus, qui dixit. Poni ori meo custodiam. Huc ut que D. Aug. D. Hieronym. lib. 2. Aduersus Iouinianum ait. Sicut in bonis operibus perfectior est Deus, non est enim uolentis, neque currentis, sed miserentis, & adiuuantis Dei, ut peruenire ualeamus ad calcem. Vtrunque ergo & gratia, & liberum arbitrium exigitur. In mandatis ergo obseruatis,

dis, non separat potestatem liberi arbitrij à gratia. Turrianus lib. 4. cap. 2. idem probant, alia cum de libero arbitrio instituitur oratio explicabuntur.

22 Gratia non potest Deus sine Sacramento eligi. H. Æ. R. Diuina uirtus, non est alligata Sacramento, nec superior causa pendet ab instrumentali, aut prima à secundaria, hinc conuincitur, quod Deus potest sine Sacramento gratiam impartiri. Hoc ex lege naturæ, & Moylis apparet, quando in primo statu nullum erat Sacramentum, & in secundo tantum circumcisio. In nostra uero lege & si Deus Sacramenta instituerit, non tamen adeo sunt necessaria, ut gratiam consequi sine eis non possimus. Hoc concludunt Theologi in quarto, & D. Th. tertia parte, questione sexagesima prima, articulo primo. & Annotat ibi. Caiet. Sacramenta sunt tamen congrua instrumenta, & c.

23 Gratia gratis data non sunt à Deo. H. Æ. R. Vulgatissima est Doctorum distinctio, quod gratia alia est gratum faciens, alia uero gratis data. De prima hæc diximus, de secunda scribunt Doctores, nempe gratia gratis data est donum supernaturale datum alicui ad utilitatem sui, & aliorum quod habens non est formaliter gratis Deo, sed hæc in peccatore, ac mortali peccato stare potest. Dona uero, uel gratiæ gratis datæ hæc sunt. Primum scientia, uel sapientia, de qua Ecclesiastici 15. dicitur. Impleuit eum Dominus Spiritu sapientiæ, & intellectus. Secundum gratia linguarum, de qua loquutus est Esa. capi. 50. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est uerbo. Et Dominus Luc. 21. Ego dabo uobis os, & sapientiam, cui resistere non poterunt omnes aduersarii uestri. Tertium est donum miraculorum, de quo Dominus. Matth. 10. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, Dæmonia eiicite. Et Mar. ultimo. Illi autem profecti prædicauerunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Quartum est donum Prophetiæ, de quo D. Paul. primo Corinth. decimo quarto. Similiter, & de Caypha, qui prophetauit, nesciens, quid diceret. Quintum est interpretatio sermonum, de quo Gen. 40. Sextum est gratia fidei, quæ oportet aliquos esse, qui ea credat.

Septimum, est discretio Spiritum. Nam & maligni spiritus quædam faciunt similia his, quæ à bonis fieri solent, ne homines per huiusmodi decepti fallantur, necessaria est diuina gratia ad eos diiudicandos. Et hic etiã scientia ad ditur ultimum donum à sapientia distinctum, & si in primo membro sub uno posuerim cum sapientia. D. Paul. 1. Corinth. 12. connumerat hæc omnia dona. Et D. Tho. 3. cont. Gent. 154. & Alex. par. 3. quæst. 73. memb. 2.

24 Gratia gratis data meretur quispiam. E. R. O. N. Conueniunt, & differunt, gratia gratum faciens, & gratis data, conueniunt inquam, quoniam utraque gratis à Deo donatur, & sine meritis, differunt uero, quia una facit nos Deo gratos, ideo nominatur gratum faciens, & semper est cum charitate, alia uero sine ea reperiri potest, ut sunt omnia dona gratis concessa. Neutra tamē ex communi consensu Theologorum cadit sub merito. Nam in homine peccatore, quale meritum esse potest? Demum forma non agit ultra suam speciem, at operationes, quæ sunt à gratia gratis data, sunt supra facultatem humanam, ergo homo non potest eas mereri. Hæc ex D. Thom. eliciuntur. 3. contra Gentil. capitulo 154. in fine.

25 Gratia non potest hominem in bono confirmare, ut non peccet. H. Æ. R. Docet Ecclesia Apostolos post datum Spiritum sanctum esse in gratia confirmatos, adeo ut peccare non possent. De quibus David. Ego confirmaui columnas eius. Quod & de Beatissima Virgine credit. Quæ fuit plena gratiæ. Et sic homo confirmatur non quia ab intrinseco datur sufficiens principium, quo peccare non possit, ut aliqui hæretici dixerunt. Sed partim ab intrinseco, partim ab extrinseco datur donum gratiæ, quo ad bonum adeo inclinatur, quod non possit facile ad malum trahi, non tamen redditur impeccabilis, sed speciali cura à diuina prouidentia custoditur, ne peccare possit. Ferr. quarto contra Gent. capitulo 70. in fine.

26 Gratia est ne idem re, cum ipsa charitate? Non est de fide hoc, quod in controuersiam ponimus. Et Scholastici digladiantur inter se, dum alij, idem esse cum charitate arbitrantur, ut Scotus, & Henricus & est in essentia animæ, ut in subiecto. Durand. uero dicit,

cit, quod sunt idem re, sed differunt ratione, & est in voluntate subiectiue, sed gratia differt, quia facit gratum, & est principii meriti. Vtraque pars defenditur ab Herueo, quod sunt inter se distincta, & quod idem sint. Verum D. Thom. & Egid. putant esse distinctas. Probatur forma dans esse distinguitur ab ea, quæ operatur tantum. Gratia dat esse gratuitum, charitas vero operationem, ergo non sunt idem. Secundo, gratia, infunditur in baptismo, & non est uirtus, quia aliter doctores loquuntur de gratia, & charitate. Tertio filiatione Dei attribuitur homini ex gratia, quæ respicit esse, & non charitati. Quarto, alia est gratia, alia charitatis definitio, apud omnes doctores, ergo & differunt. Quia definitio explicat esse rei per essentialia nomina. Hinc docet nostri quod gratia est in essentia animæ. Charitas vero in uoluntate ut in subiecto. Capreo lus. 2. dist. 26.

Græci.

Græci in multis errauerunt sedisimè, & ad eorum errores conuincendos Malleum edidimus in gratiam Reuerendissimi Domini, Domini Bernardi Suriani Archiepiscopi Corcyrensis, quem cupis me nesciente dederunt. Hoc etiam uolumine suis propriis locis iuxta alfabeti ordinem reprehenduntur. Illi ergo multis in locis nouum testamentum uolauerunt (nec ad eos recurramus) ut scripturas ad uanas suas opiniones traherent. Ut restatur Tertulliano lib. 7. aduersus Marcionem. Eusebio lib. 5. Hist. Eccl. capitulo ultimo. Item aduersus hæreticos libro primo cap. 29. Basilio libro 2. contra Eunom. D. Ambrosio super Lucam. Hieronymo super epistolam ad Philemon. Origenes super epistolam ad Rom. Rursus in plerisque exemplaribus deest tota illa clausula. Et autem qui potes est. Quam & Theophilus & Doctores ferme omnes habent. Et Concilio sexto Constantinop. Act. 8. Conuicti sunt, quod librum, & Sanctorum testimonia detruerunt. Et synodus septima Act. 4. Ostenditur. Iconomachos ex testimonio D. Nili deprauato, nonnullis interposuisse. Et Act. 5. Ostensisunt synodo libri quidam ab hæreticis deprauati. Quin sub nomine Vigilij Rom. Pontificis duos libellos productos, & epistolam nomine Menæ, ad eundem Vigilium scriptam titulo

ementitos habuisse, & eo Concilio palam factum est. Leo item in epistola ad Palestinos conuincitur suam epistolam, quam ad Flauium scripserat esse deprauatam, & hunc esse Græcorum morem. Nicolaus in epistola ad Michaelem Imperatorem testatur. Gregorius epistola 14. libro 5. Calcedonensem Synodum, sicut & Ephesinam esse ab hæreticis deprauatam, & monet Narsum, ne nouis codicibus passim credat, sed Romanos codices ueriores esse quam Græcos affirmat. Dion. etiam Corinthiensis Episcopus apud Euseb. lib. 4. cap. 23. conuincitur sua uerba esse corrupta. Cyrillus, ad Successum Dioecesiensem Episcopum idem inuit. Hæc uero eorum falsitas ex eorum codicibus comprehenditur potest, & ista dixisse ea ratione uolo, ne quis putet ad eos, quauis de causa esse recurrendum.

2 Græcorum historia multa falsa continet, & fabulas, ut Cicero refert in oratione prima pro Lucio Flacco. Lilius etiam Decad. 3. lib. 8. Græcas historias uelut fabulas refutat. Fabius libro secundo orat. dist. c. 4. ait. Græcis historijs plerumque poetica similem esse licentiam. Iuuenal. Satyra 10. Et quicquid Græcia mendax audet historia. Iosephus libro primo contra Appionem. Et in proemio de bello Iudaico. Veritatem negligi à Græcis, in historia testis est. D. Hieronymus. cum Græcas historias opposuisset, non debemus (ait) eorum auctoritati acquiescere, quorum mendacia detestamur. Sine ut taceam de reliquis. Herodotus, & Xenophon, quos historiae parentes Græci habent, confictis narrationibus abutuntur. Non ergo sunt audiendi Græci, ut plurimum. Nam & quod mendaces sint testis est D. Paul. ad Titum Episcopum Cretensem. Semper mendaces, male bestia.

Gula.

Gulanon est peccatum. H A E R. Tanta Patres Sanctissimi ex sacris literis dixerunt, ad hoc vitium extirpandum, ut mirum uideri debeat, quomodo homo illud non fugiat. Nā & Deus Deuter. 32. conuincitur dicens. In crassatus est dilectus, & recalcitrauit, in crassatus, impingnatus, dilataratus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Et Prou. 21. Qui diligit epulas, in egestate erit, qui amat uinum, &

pin-

pinguia non ditabitur. Ecclesiastici 37. Non liuidus esse, in omni epulatione. Et 31. Vtere, quasi homo frugis, his quæ tibi apponuntur. Num. 11. legitur, quod Deus percussit ob gulam. Quod cecinit David Psal. 77. Et ira Dei descendit super illos, & occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit. Et Elai. c. 5. Ve qui potes es, & c. Et Amos sexto. Ve qui epulenti estis in Sion & c. Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis uestris, qui comeditis agnum de grege, & uitulos de medio armenti. Et Dominus Luc. 6. Ve uobis diuitibus, qui habetis consolationem uestram. Ve uobis, qui saturati estis, quia esuriatis. D. Paul. ad Gal. c. 5. Manifesta sunt opera carnis & c. ebriitates, comestiones, & his similia. Patres scribunt. D. Basil. Hom. 14. in ebrietatem. Chrysost. Hom. contra Luxum, & Crapulam. & Hom. prima ad populum Antioch. D. Ambrosio in libro de Helia, & Ieiunio, cap. 12. 13. & 14. D. August. sermo. 23. de tempore. & 232. D. Hieronymus. libro secundo aduersus Iouianum. Et in caput primum epistolæ ad Titum. Isidorus libro secundo de summo bono, cap. 42. Maximus sermo. primo opusculorum. Alcuinus de uitijs, ca. de gula. D. Thom. 2. 2. q. 148. 1. dicit, quod gula est inordinatus appetitus cibi, & potus, & potius est circa delectationes tactus, quam gustus. Est peccatum mortale, quando animus est paratus agere contra Dei legem. Et committit qui comedit scienter nociua uel nimis. Est et contra tertium præceptum decalogi. Leuius tamen est alijs peccatis ratione materiae, & peccatis. Et cum sit uirtutum capitale, habet quinque filias, in eptiletia, scurrilitate, immundicia, stultiloquio, & habitu mentis. Et quinque sunt eius species. Et aufert omnes uirtutes, non ratione sui, sed ratione aliorum uirtutum, quæ ex ea oriuntur. Et hebetudo circa speculabilia ex gula oritur. D. Thom. eo loci. Et Alber. Magnus in compendio suo, libro 3. cap. 20. Ricardus 4. dist. 15. q. 6. art. 3. Biel. 2. dist. 2. quaest. 1. Cortesius, lib. 3. dist. 18. Ab omnibus ergo detestatur hoc vitium supra & ebrietate alia diximus.

H

Habitus.

Habitus Clericalis, non est defendendus. Luther. H A E R E T. Sicut cenobitarum vitam blasphemantur hæretici, sic & habitum, quem tamen Sancti portare consueuerunt, ut ex eorum gestis comprobatur. Et sicut nec Hebræos, uel gentiles peculiaris est habitus Sacerdotum, sic & in Ecclesia, quæ est circumamicta uarietate, tot sunt Sanctorum Religioforum habitus, & vestes. Et Conc. Trid. sess. 17. c. dicit. Quia uero, & si habitus non faciat Monachum, oportet tamen Clericos vestes proprias congruentes ordinis semper deferre & c. & sess. 23. ca. 6. repetit in fine. Et Clericali habitu & tonsura utatur, & idem dicitur. capitulo 17. in fine.

2 Habitum possunt Clerici occultare, & dimittere quando uoluerint. T E M. Ne vagari contingat Clericos, quasi peregrinos, statuit Sancta synodus, sess. 25. c. 19. Quod quacumque de causa possit quinque annis habitum non possint dimittere. Et in fine. Ne detur licentia cuiquam regulari occulte ferendi habitum suæ religionis, nec exire possunt claustra sine licentia, etiam cum prætextu accedendi ad superiores. De his. Verbo Religiosus. Caiet. licere ad tempus occultare habitum ad saluandam vitam in uia docet, peccare tamen si diceret se esse laicum, sed habitum, sicut in infirmitate, ita eo casu relinquit. 2. 2. q. 3. art. 2.

De habitu specie qualitatis.

Habitus est qualitas de difficili mobilis, quæ homo potest uti cum uoluerit, reddens operationem delectabilem, sic definitus à D. Thom. & alijs ex Arist. quam hinc nos declaramus, propter hæreticos, qui habitus supernaturales negant. Habitus ergo est forma, uel qualitas absoluta non forma substantialis, nec respectiua, uel in genere relationis. de difficili mobilis, ad differentiam actuum, ex quibus habitus generantur, nam actu transeunte remanet habitus. Potest uti cum uoluerit, ut hinc naturalium.

turalem inclinationem cognoscamus. De hoc Philosophi in prædicamentis, & 5. Diuinarum. Et D. Tho. pri. 2. q. 49. 1. Biel. 3. dist. 33. q. prima.

Hæresis.

Hæreses esse oportet, & quare, primo Corin. v. decimo d.

Hæretici vitandi, 1. Tim. 3. c.

Hæresis accipitur in bonam partem, & pro se dicitur, Act. 26. 2.

Hæresis est sine pertinacia. T. E. M. Et si aliqui hæresim sine pertinacia esse contendunt, tamen peritioribus aduersantur. Et cui hæresis nota vere, & iure iniuri potest, is vere, iureque erit hæreticus, quinon tantum intellectu, sed voluntate recedit ab Ecclesia catholica, & ad hæresim pertinaciter equiritur. Idque probari potest tum communi omnium ferme Theologorum, & Iurisperitorum sententia, tum grauissimis ueterum testimonis, & ex ipsa hæresis definitione. Nam hæresis est opinio, vel assertio falsa siue falsum dogma catholice veritati contrarium, in eo, qui Christianam Fidem professus est. Hæresis dicitur Græca, electio latine dicitur, & in bonam, ac in malam partem accipi potest. Nam & Hæretici qui a fide apostatarunt, appellantur Hæreticos, & vere sic est, nam elegimus viuere sub obedientia Romani Pontificis, quod illi recusatunt. Hanc confirmant definitionem authorit. D. Augustini contra Faustum, vbi dicit, quod hæresis est, quæ diuersa opinatur ab his, quæ catholica credit Ecclesia. Et D. Hieronym. & habetur. 24. q. 3. ca. Inter hæresim, dicit. Peruersum dogma hæresis habet, id est falsum, ac perniciosum in Doctrina Christianæ Religionis. Et Gl. 2. Cor. 3. idem scribit. Hæresis est cogitare aliquid de credibilibus cum assertione non recta. Quæ sic exponitur. Assertio falsa ponitur loco generis. Nam omnis hæresis est assertio falsa. Dixit assertio, nam factum contra sacram scripturam, non facit Hæreticum, puta furtum, sed qui dicit furari esse licitum, facit Hæreticum, quia sentit contra fidem Catholice veritati contrarium, tangitur materia circa quam, nempe circa ea, quæ ad fidem spectant, quæ supra recensui. In eo, qui Christianam fidem est professus, est vitima differentia, nam ea di-

stinguitur ab aliis assertionibus Paganorum & infidelium, ita hæresis Christianorum tantum est error. D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1. Biel 4. dist. 13. q. 2. & alij. Hinc quid sit hæreticus probatur. Hæreticus est, qui post susceptam Religionem Christianam, Christi fidem in generali profitens aliquam, vel aliquas in speciali opinionem, vel opiniones contrariam, vel contrarias Catholicæ veritati pertinaciter tenet, vel sequitur. Pertinacia ergo exigitur. Si enim aliquis male sentiret, & non pertinaci malitia, sed ignorantia paratus semper corrigi, si id quod sentit falsum sibi ostenderetur esse contra fidem, aut determinationem Ecclesie, non esset hæreticus. Quia, vt docet D. Aug. de uera Relig. cap. 7. Error tantum diu tolerari potest quamdiu accusatur, vel defendatur ab errante. Et ille est obstinatus qui suam opinionem non vult deserere. Hæc ex communi Doctorum doctrina scribit Turre Crem. li. 4. par. 2. c. 13. & Iudiciale Inquis. verbo, Hæreticus.

Hæretici non sunt comburendi, aut puniendi. Luth. H. E. R. Exemplis sacrarum scripturarum confutatur hæc hæresis. Nam Helias comburi precatur Prophetas falsos Baal. 3. Reg. 18. Dominus etiam præcepit, quod Prophetæ, aut fictor somniorum interficeretur. Deuter. 13. Et qui noluerit obedire Sacerdotis imperio mori præcepit, cap. 18. Blasphemus etiam extra castra educendus erat, ac lapidandus, Leuiti. 24. Matthatias persequutus est filios superbijs illos, qui exigebant ab eo, ut imponeret thus, ac sacrificaret Dijs Regis. 1. Mach. 2. Qui uero non puniunt hæreticos, Deus maxima poena afficiet, nam, & Deus suspendi iusserat principes populi contra Solem, in patibulum, eo quod non resisterent fornicationi, ac idolatriæ populi, Num. 25. In nouo etiam testamento habemus, quod Saphira, & Ananias à principio nascentis Ecclesie propter pusillum pecunie, à Petro morte multati sunt. Act. capit. 5. & D. Paul. ad Rom. 13. Potestas Dei minister est, non enim sine causa gladium portat, uindex est enim in iram ei, qui male agit. Ecclesia, ergo primo, spirituali gladio interimit, nempe excommunicatione, extra de hæreticis. c. excommunicamus. Constantinus etiam Imperator. Arrium cum adhaerentibus damnauit in exilium, quia obedire noluit

noluit statutis Niceni Concilij. c. de hered. 5. Man. & Valentinianus Imperator decernit, ne Manichei in solo Romano conueniendi, morandique habeant facultatem. Et idem etiam Marcianus mandauerunt eos ultimo supplicio tradendos. R. lingius. D. Aug. citat super Ioan. & D. Hieronym. ac Ambrosium. Vt igitur Agar cum Ismaele filio suo eiecit, eo quod Ismael illudisset uerum hæredem. Gen. 21. Sic & hæretici sunt eiiciendi. Et sicut Moyses lapidibus tradidit Leu. 24. Et Diuus Paulus Sathanæ, sic & Ecclesia potest igni damnare, vt spiritus saluus fiat.

Obiectiones Hæreticorum.

Resistunt hæretici his Ecclesie, ac Imperatorum statutis. Primo. Quia D. Paul. ait, ad Tit. 3. Hæreticum hominem & c. deuota. Hic vitari prohibetur, non armis, vel igne occidi. Respondeo, quod si Paulus, non iusserit comburi, sicut nec fures, potuit tamē Ecclesia has leges statuere. Secundo, oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Quare ergo comburendi sunt. Dicitur, quod sensus D. Pauli est, vt ait. D. Hieronym. quod cum fiat talis conditionis homines oportet esse hæreses. Tertio, Discipuli uoluerunt igem de celo deducere, & comburere, & Dominus prohibuit Luc. 9. Dicitur, quod illi Apostoli Iacobus, & Ioan. Vindicandi studio periebant, non ad salutem animarum. Quarto, hæretici sunt vincendi gladio spiritus ait Apostolus ad Eph. 6. Dicitur, quod eo tempore quando res, non erant adeo explicate consulti. D. Paul. disputare, at non cum obstinatis. Quinto Apostoli nunquam petierunt principes seculares, vt hæreticos comburerent. Dicitur, quod tempore Apostolorum, nondum Apostoli obedierant Euangelio, sicut post baptismum Constantini. Sexto, Dominus dixit, Matth. 13. de Zizania. Sinite vtraque simul crescere vsque ad Messem. Dicitur, quod ad emendationem expectandam per illam similitudinem Dominus docuit, at quado quis est obstinatus abscondi, ac ignem proici poterit, ne terram occupet, vt de ficulnea dixit. Septimo. D. Aug. ac Chris. Hom. 27. in Matth. Exponentes hæc verba, dicunt hæreticos non esse occidendos. Respondeo, quod D. August. mutauit sententiam, vt ipse testatur epistola 48. Ad Vincentium Rogatianæ hære-

sis assertorē. D. Chris. uero non ita dicit, sed eius uerba sunt. Dominus prohibet euelli Zizania, ne forte simul cum Zizanijs herbam etiam tritici euellant, decebat enim, vt bella & effusionem sanguinis prohiberet, nam si tunc cruciaretur hæretici, atrox, & irreconciliabile bellum orbi inferretur.

Cum hæreticis tenemur disputare. Luth. H. E. R. E. Hæreses omnes, quas renouauit Lutherus iam damnatas, non tenetur amplius in dubium reuocare Ecclesia. Hoc docuit, D. Pau. ad Tit. 3. Deuota. Et D. Ioan. 2. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non assertit, ne recipiatis eum in domum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi aue, comunicatus operibus malignis. Et D. Paul. 1. ad Timot. 6. Deuitans prophanas uocum nouitates. Et 2. ad Tim. 2. Noli uerbis contendere ad nihil enim uile est, nisi ad subuersionem audientium, ac ad Timot. 3. Stultas autem questionēs, & contentiones, & pugnas legis deuota. Ratione probatur. Nam hæretici non recipiunt iudicium Ecclesie, ad quod ergo disputandum. Gelasius Papa vt habetur. 249. c. Maiores. Ioan. 2. in Extrauaganti. Quia quorundam, ne quis damnatas hæreses defendere audeat decreuit. Iniuriam namque facit sanctæ Synodo, qui damnatas tueri uult. Hoc statuit, & Marcianus Imperator. c. de sum. Trini. Et fide Cathol. 1. Nemo. Et c. de Malef. & Mathem. 1. Culpa. Culpa similis est, eam prohibita discere, quam docere. Hoc & statutum fuit in Concil. Calced. Act. 7. Patres hoc docent. Tertull. lib. de præscriptione hæreticorum. Chrysost. tom. 5. Aduersus hæreticos hortatur eos esse uitandos. Bern. serm. 66. super Cant. ait hæretici rationibus non uincuntur, quia non intelligunt.

Obiectiones Hæreticorum.

Probant suam obstinationem hæretici. Quia Diuus Petrus ait. capitulo tertio. Parati semper ad satisfaciendum omni poscenti nos, rationem de ea quæ in nobis est, spe, ac fide. Ergo tenemur disputare semper, quia semper addidit consulto Apostolus. Respondeo, quod utique semper debemus esse parati reddere rationem prima, & scilicet admonitione præcedente, & de his, quæ non sunt hæcenus determinata. Non tamen ipsi & obstinatis.

C c Dico

Dico Secundo. Quod sensus D. Petri est, quod nostra fides, & scientia non est Pithagoreorum more, & sine ulla ratione, nam Saracenorum, ac Paganorum mos est, qui contringuntur, non ducuntur, at nos rationibus utimur, non ad fidem gignendam sed confirmandam, ac ostendendum non esse aliquid impossibile eorum quae credimus. Secundo D. Stephanus disputabat cum Synagogis, act. 6. Dicitur eodem modo, quod sperabatur se aliquid proficere ideo disputabat, & non erant obstinati, nec heretici, sed infideles. Tertio Christus Dominus cum esset duodecim duorum etate, disputauit cum Doctoribus. Respondeo, quod & Saluator disputauit, ut doceret infideles, & ad fidem adduceret; de quorum salute sperabat. Quarto D. Paul. act. 17. disputabat in synagogis Iudeorum, & in foro per octidies, ad eos, qui audierunt, ergo & Paul. tenentur disputare. Dico quod illi erant infideles, quibus, ut demonstraret nihil legi contrarium, aut dissonum predicare, disputabat, ut fidei assentirent. Nec illi erant heretici, sed infideles; & disputationibus fidelium multitudo crescebat, quod hodie non euenit, sed in suis obstinationibus obdurati persistunt, ut tempore Synodi Tridentinae perspeximus.

Hæreticorum libri ab omnibus debent legi. Oecolapadius, Protestates. H. E. R. Quare debent fideles relicto fonte veritatis, paludibus, ac mortuas Hæreticorum aquas requirere? Hinc multis annis retractis, ut verbo liber adducam, fuit statutum, & nostris diebus in Tridentina Synodo decretum, ne de cetero legantur vel habeantur, quod vero D. Hierony. legerit, & alii, ut refert Euseb. libro Septimo. Cap. Septimo. Dico quod fuit eis, ut pote viris doctissimis ac sanctissimis permissum, ut Religionem à falsis hæreticorum imposturis vindicaret, & usque hodie summus Pontifex veniam impartitur, ut possit Doctus vir respondere hæreticorum obiectionibus. Quia vero latet anguis sub herba, simplici cuius non permittitur, ne veneno illum inficiat. Alias, hæreticorum opera sunt vitanda, imo nec cum hereticis est orandum nec psallendum, ut dicitur in Concil. Cartag. Quarto cap. 72. Hæretico non licet ecclesiam ingredi. Concil. Laodic. cap. Sexto. Hæreticus si reuertitur, ordinari non potest. Con-

ciliū Elib. cap. 51. Hæreticus se reuertitur suscipiatur. Concil. Elib. cap. 22. Et Concil. Arelat. cap. 17.

Hebræi.

Hebræi saluari possunt. H. A. E. R. Hebræorum perfidia damnatur, ac confutatur à multis, ab antiquis, à D. Cypriano in tractatu contra Heb. Ac Neotericis alijs; à recentioribus vero a Galatino, ac quibusdam alijs: quorum errores ex ipsis, ac Lirano paucis sic detego, quod viua voce eis concione explicauit, & per aliquot dies disputauit. Hinc ergo sigillatim ex sacris literis, & eorum Rabbini singula per ordinem nostræ fidei fundamenta probabo, & demum eorum motiua, quæ in concertationibus adducta fuere, diluam. Rem ergo cum Cypriano in primis aggrediamur, eorumque peccata ex eorum prophetis conuincam. Primo. Non erant Christum verum Messiam recepturi; de quo Esai. 1. Filios enutritui, & exaltati ipsi autem spreuerunt me. Agnouit bos possessorem suum, & asinus presepem Domini sui. Item, aure audietis, & non intelligetis, videntes videbitis, & non videbitis. Hier. Secundo. Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ, & 20. Ecce sermo Domini factus est in maledictum, & non voluit illum. & Octauo. Cognouit tempus suum Turtur, & hirundo, populus meus non cognouit iudicium Domini. & Psal. 13. Non cognouerunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulat. & D. Ioan. Quot quot autem receperunt eum. Vaticinatum est, eos sacras scripturas non intellectu, utriusque, Esai. 29. Non possum legere, signatus est enim. In nouissimis diebus cognoscetis eam. Hier. 23. & Dan. 12. Quoniam cum fiet dispersio, cognoscent hæc omnia. Hoc prefigurauit velamē Moysis. oportet ergo ut in Christum credat, si volunt scripturas intelligere; quod dixit eis Esai. Septimo. Si non credideritis, non intelligetis. & Ioanes. Si non credideritis, quia ego sum moriemini, in peccatis vestris. Hierusalem erant perdituri. Esai. 1. Terra vestra deserta, Ciuitates vestrae igni exuste, & Dominus. Ecce relinquetur vobis Domus vestra deserta. Matt. 23. Lumen amittere debebat. Esai. Secundo. Venite ambulemus in nomine Domini, dimisit enim populum suum, Dominus Israel. Carnalis circumcisio rescindenda

da erat, ac auferenda Deut. 30. In nouissimis diebus circumcidet Deus cor tuum, & cor seminis tui, ad Dominum Deum amandum. Et sicut non fuit semper circumcisio, quia Adam, Noe, Enoch, non sunt circumcisi, sic deficiet. Lex Moysi, quo ad ceremonias cessare debebat, ut dixit Esai. Tunc manifesti erunt, qui signant legem, ne discedent, & dices. Expecto Deum, qui auertit faciem suam à domo Iacob, & perfidus ero in illum. Lex noua erat danda. Mcih. 4. Quoniam lex de Sion proficiscetur & uerbum Domini de Hierusalem. Et Esai. 2. De Sion exigit lex, & uerbum Domini de Hierusalem, De quo Dominus. Ecce Filius meus dilectus. Matth. 3. Iugum graue antiquæ legis excutiendum erat. Dirumpam uincula eorum, & proiciam uos à nobis iugum ipsum. Psal. 2. Et Hier. 30. In die illa, contribulabo iugum à ceruicibus illorum, & uincula illorum dirumpam, & non operabuntur alijs, sed operabuntur Domino Deo, & Dauid Regem suscitabo ipsis. Verus Sacerdotium cessare debuit. Quid mihi multitudinem sacrificiorum uestrorum dicit Dominus, quis exquisiuit ista de manibus uestris? Et Psal. 49. Non edam carnes tauro-rum, & sanguinem hircorum non bibam, sacrificia Deo sacrificium laudis, sacrificia te sacrificium iustitiæ. Et Mal. 1. Non est uoluntas mea circa uos, & sacrificium acceptum non habebis. Rursus. Tu es Sacerdos in æternum. Et 1. Reg. 2. Et suscitabo mihi Sacerdotem fidelem. Nouus Propheta datus. Dixit Dominus ad me ait Moyses, Prophetam excitabo eis, de fratribus eorum. Quod dux gentes uocanda. Dux gentes in utero tuo sunt &c. Maior seruiet minori. Gen. 25. & Ose. 2. Vocabo non populum meum, populum meum, non electum, &c. Ecclesia erit maior Sinagoga. Esai. 54. Iocundare sterili, quæ non parit, erumpet, ac exclama, quæ non parit, quia multi filij dertæ magis quam eius, quæ habet virum. Sic Abraham ex Sara sterili. Iacob ex Rachele sterili. Helcana habuit Samuelem. Gentes erant in Christum credituræ. Exi de terra tua. Gen. 12. Et 49. Iuda te laudabunt fratres tui manus tuas supra dorsum inimicorum tuorum. Psal. 17. Constituet me in caput gentium. Quo Eucharistiā non erant recepturi. Ecce qui seruiuit mihi bibet, uos autem bibetis. Diuites egerunt, & esurierunt. Piu-

res ex Christianis sunt saluandi. Multi ab oriente, & occidente. Filij autem regni ciuicia tur. Christus est sapia, per quæ omnia facta sunt. Eccl. 24. Ego ex ore altissimi. De Sacro Eucharistiæ, & passionis. Sapientia edificauit sibi domum. Prou. 9. Christus est uerbū. Erat autem cor meum uerbum bonum. Psal. 44. Verbo Domini celi firmati sunt. Esai. 10. Verbum abbreviatum misit Dominus. Christus est manus Dei. Esai. 50. Nunquid non ualet manus Dei, ut saluos faciat? Et 52. Dominus Deus altitudo est brachium tuum & non scient, cum cognouerint autem confundentur. Et Psal. 97. Reuelauit Dominus brachium sanctum suum. Christus à Patre genitus. Psal. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te. Oritur ex Virgine. Num. 24. Oritur sicut illa ex Iacob. Ecce Virgo concipiet. Esai. 7. De semine Dauid. 2. Reg. 7. Fuit sermo Domini ad Natanael, Vade dic seruo meo Dauid. Et infra. Ego ero illi in patrem. Psal. 131. De fructu uentris tui. In primo aduentu humilis. Esai. 53. Figura eius, sine honore & deficiens præter ceteros homines. Et Zach. 3. IESVS erat indutus ueste fordida, & stabat ante faciem ipsius Angeli. Pro nobis erat in orientibus. Sap. 2. Circumueniamus iustum. Vulneratus est propter iniquitates nostras. Hier. 11. Venite mittamus lignum in panem eius. Deut. 28. Et erit pendens uita tua, ante oculos tuos. Psal. 21. Foderunt manus meas, & pedes meos. Per crucem saluandi. Exod. 17. De manu Moysi, contra Amalech. Et Esai. 9. Cuius Imperium super humerum eius. In signo Crucis erit salus. Exod. 12. De sanguine agni tincti. Et Ezech. 9. omnem, super quam signum scriptum est, ne tetigeritis. Tenebræ super terram. Amos. 8. Et erit in die illa dicit Dominus sed occidet meridiem, & obtenebrabitur dies lucis. Et Hier. 25. Subit Sol, cum adhuc dies esset. Die tertio resurrexerat Exod. 17. Die tertio descendet Dominus in montem Syon. Et Ose. 6. uiuificabit post triduum die tertio. A Patre accepit potestatem. Dan. 7. Data est ei potestas Regia. Psal. 109. Sede à dextris meis. Erat Rex. Zach. 9. Ecce Rex tuus. Et Esai. 33. Regem cum charitate uidebitis. Et Mal. 1. Rex magnus sum ego. Psal. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo. Et 43. Dico ego opera mea Regi. Et 95. Regnauit Dominus exultet terra. Et 44. Altitudo Regina à dextris tuis. Est uenturus ad iudicandum.

dicandum, Esai. 42. Dominus Deus virtutum prodibit. Psal. 70. Deus iudicium tuum Regi da. Parcat Iudeis si eos penitebit. Esai. 1. Dicite bene agere. Item si fuerint peccata vestra, ut phéniceum, ut niuem exaltabo, & si fuerint quasi coctinum, ut lanam in albescam, Hæc D. Cyprianus contra eos. Quibus addo Rabbiorum expositionem quoniam ipsi non recipiunt que in textu nostro leguntur, & ut pluries mihi contigit Cræta, & Corcyre disputare, omnem negant auctoritatem. Primo ergo addo, circa Trinitatem quam ipsi negat, Moyses dixit. Faciamus hominem ad imaginem. Ecce utitur plurali numero. Nec satis est dicere, quod alloquitur Angelos, nam sic Dominus nunquam seruos alloquitur faciamus, sed fac, ut notat Christo. tom. 5. alia dicitur, uide verbo Trinitas. Ecce virgo, que apud eos Alma, que sæpius pro Virgine ponitur in sacris litenis. De resurrectione mortuorum à Messia, exponit Rab. Sal. illud Esai. 42. Laudate habitatores petre, & assert testimonium Zach. 9. Talis fuit Lazari resurrectio. Ingressurus erat Hierusalem super Asinum. Ecce Rex tuus, sic omnes Rabbinæ de eo exponunt. Multiplicabitur eius fides, sic promissum fuit. Gen. 28. & exponit Rabbin. Sal. Passus est propter delicta nostra, Esai. 53. Sic interpretatur Rab. Moy. Et illud Esai. 63. Quis est iste, qui venit de Edom rinctis vestibus de Bosra? de tempore Messia exponunt. Dedit Spiritum sanctum, effundam &c. Sic & Rab. Sal. Christus est Ioathã filius Oziel, Dixit Dominus Domino meo, legit verbo suo. Rab. Ioden. Psal. 17. Dediti mihi protectionem, hunc locum de Messia interpretatur. Rab. Moyses. Gen. 18. Apparuit autem illi Dominus idem affirmat. Ego hodie genuit antiqui Doctores, ut ait Rab. Sal. Hæbreorum de Messia interpretatur. Daniel. Ebdomadæ iam adimpletæ sunt. Dubium eis videtur, quod cum fuerit Messias, & filius Dei, sicut ab eis Crucifixus, sed pererrant sacras literas, ac omnem eorum historiam & inuenient quod semper Prophetas, ac Dei amicos persequuti sunt. De Eucharistia Sacramento ex illo dicto, Psalmo 71. Eterit firmamentum in terra in summis montium, affirmat Ioãnes Reuchianus in libro de Rudimentis Hæbraicis,

quod illa dictio significare placentulam frumenti, quod Rabbi David Rimhi exponit pasculam, vel massam frumenti. Paulus Brugensis Episcopus natione Iudæus addens in translatione, que targum dicitur, sic Hæbræi. Erit placentra Tritici in capitibus Sacerdotum, iuxta quorum sententiam Hæbraica lectio fauet intentioni nostræ.

Rabbi Mosse Hardasân in commentariis non solum de temporibus Messia hunc locum exponit, verum etiam de Messia Sacerdotio dicens. Et quid docet, vel monstrat dicendo protulit panem, & vinum? Quasi dicit erit placentula Tritici in terra, & hoc ipsum est, quod scriptum est, & ipse Sacerdos erat Sacerdos altissimi. Macrisse.

Rursum Rabbi Barrachias, in commentariis, super verbo Ecclesiastes. Quid est, quod suis ait, in nomine Rabbi Isaac. Quemadmodum fuit redemptor primus, sic erit redemptor ultimus, sicut enim redemptor primus fecit descendere manna ita redemptor ultimus erit placentia frumenti in terra. Contra Hæbræos ergo hætenus de certauimus, ne dum ex sacris literis, sed ex eorum Rabbiniis nostra confirmauimus. De quibus Galatinus abunde ex professo tractat, nos ex alijs, & Liranos hæc pauca diximus, que nec pauca sunt, quibus nihil est, quod addi possit.

Helias.

Helias famem prædicit in Israel, Tertij Regum 17. a
Helias mittitur ad mulierem sarrëptanam, cuius filium suscitatur, Tertij Regum decimo septimo a
Helias Dei prouidentia pascitur à coruis, 3. Reg. 17. c
Helias mittitur ad Achab, quem confidenter arguit, 3. Reg. 18. a
Helias zelum contra Deum Baal, ac Prophetas eius, 3. Reg. 18. b
Heliam persequitur Tezabel, 3. Reg. 19. a
Helias pascitur à Domino per Angelum, 3. Reg. 19. a
Helias orionis efficacia, 3. Reg. 19. a. Iacob. 5. d
Helias uir pilosus Zona pellicea cinctus reuibus, 4. Reg. 1. b
Helias pallio diuidit Iordanem, 4. Reg. 2. b

Ad

Ad Heliam missi principes quinquagenarii igne consumuntur. 4. reg. 1. d
Helias increpat ochoziã, quod consulucrit Beelzebub. 4. reg. 1. d
Helias vult celare suam translationem. 4. reg. 2. a

Helias rapitur in coelum. 4. reg. 2. b

Helias scripsit Apocalypsim. HÆRÆ. Apud multos erat olim pro cõstanti, q̄ librũ (qui circumferabatur, cuius titulus erat, Ascensio, assumptio, vel Apocalipsis, vel secreta Helig) scripserit Helias, de quo origenes exiimat Paulũ ea verba assumpsisse, primũ ad Corint: quod oculus non vidit sic scribit in tract. 35. in Matt. In nullo enim Canonico inuenitur, nisi in secretis Helia. & D. Hierony. in Esai. cap. 64. super ea verba. A seculo nõ audierunt. Apocalypsis. & c. Athanas. in synopsi, reicit Helig Apocalypsim. ferunt etiam esse traditionem Helia, quod in Talmudicis Hæbræorum dicitur. Tractatu Sanedrin Capite Helech, his verbis. Scita alphe sene Seheue Alma, Vechad, Chareb, de Alaphim Tohu, de Alaphim Torã, de Alaphim Iemot Hamasciach; q̄ latinè sic interpretatur. Sex milia annorum erit mundus, & iterũ destruetur, duo millia inanitatibus, duo millia legis, duo millia dierũ Messia. De hoc alibi. De Helia vero, hæc docet. D. Tho. quod excessit alios in tribus, in preseruari à morte, In audaciare miraculis & creditur virginẽ exliffisse. Hic raptus est in coelum aereum, & in terrestri Paradiso viuunt cum Enoch de ligno vitæ, vsque ad Anti Christi tempora. D. Tho. 1. p. q. 102. 2. 3

Heli.

Heli optat Annam consequi, quod petit. 1. reg. 1. a
Heli sacerdoti traditur Samuel à parentibus. 1. reg. 1
Heli corrigit filios, permittens tamen eorũ impietatem. 1. reg. 2. c
Ex Heli domo deferuiunt altari, in iustissimo sacerdotum officio. 1. reg. 2. g
Heli audita futura punitione, Deo se totum committit. 1. reg. 3. d
Heli 98. annorum audiens arcam. Dei esse capitam, moritur, & reddit Iudicia Israel. 40. annis. 1. reg. 4. c. d

Heliseus.

Heliseum vt vngat Deus Eliẽ præcipit, in prophetam, in vitionem idolatriæ Israel. 1. reg. 19. c

Heliseus ex agricultura vocatur ad prophetiam à Deo per Eliam, & ei seruit. 3. reg. 19. d

Heliseus petit sibi dari spiritum Helia duplicem. 4. reg. 2. b

Heliseus Helia comes indiuiduus. 4. reg. 2. a

Heliseus pallio Helia, diuidit aquas Iordanis. 4. reg. 2. e

Heliseum iridentes pueri lacerantur ab vrsis; quibus Zelo Dei maledixit, non ira. 4. reg. 2. d.

Heliseus sanat aquas mortiferas immisso in eas sale. 4. reg. 2. d

Heliseus multiplicat pauperculã viduæ oleũ & suscitatur filium oratione fidei. 4. reg. 4. a

Heliseus iniecta farina reddit dulce pulmentum filiorum prophetarum. 4. reg. 4. b

Heliseus tempore famis multiplicat panem primitiarum & dat populo esurienti. 4. reg. 4. g.

Heliseus curat Naam syrum, à lepra; ad gloriam Dei Israel. 4. reg. 5. a

Heliseus ferrum natare facit virtute verbi Dei. 4. reg. 6. a

Heliseus orat vt inimici cecitate percutiantur, ad Dei gloriam. 4. reg. 6. d

Heliseus, non vult inimicos percuti à rege Israel, sed cibari, & quare. 4. reg. 6. d. e

Helisei miracula narrat Giezi. 4. reg. 3. b

Heliseus prædicit sunamitidi famem septem annorum. 4. reg. 8. a

Ad Eliseum mittit Minadab, pro sanitate recuperanda. 4. reg. 8. c.

Heliseus flens prædicit Nazaeli mala, quæ ipse Nazael facturus erat Israelitis. 4. reg. 8. d.

Heliseus moritur. 4. reg. 13. d

Heliseum mortuum targent, mortuus suscitatur. 4. reg. 13. d

Historia.

Historia humana perniciofa est Theologo. ERON. Istoria humanæ vtilitatẽ facile est exponere. vt illud est, de sede D. Petri i Romana Catreda. quod Concilium Nicenum fuerit Tempore Constantini Maximi & Siluestri. Martyrium Diuorum Apostolorum Translationem Imperij ex

Grecia ad Germanos: Electores Imperij. Cardinalis institutione, & alia id generis plurima quae ab historia humana pendent. quas si ignorat Theologus maxime erit detrimenti, ut & illud taceat de Donatione Constantini, de baptismo ipsius, ac consimilibus. quae in diuorij canonizatione seruatur. Taceo quod patres hominum sanctorum gesta celebrarunt, ut in oibus Basilij, Gregorij, Amb. apparet. Librum etiam de viris illustribus edidit D. Hierony. & D. Aug. libris de Ciuit. Dei multa scribit, quae ad humanas historias pertinent. Demum, quoniam non omnia habemus ex sacris literis, nec traditionibus, aut alia certioribus; Humana historia maximum lumen ostendit; imo & heretici, ex confidit suis historijs multa aduersus nos adducunt & si falsa.

2. *Historia, an sit vera, quibus uis internosci possit.* Regulas nonnullas adhibent nostri, ut veras, a falsis diiudicare possimus? Prima. Illi historici sunt suscipiendi, qui absque repugnantijs, qui publica ac priuata fide scripserunt. Secunda Regula, Gesta & annales, quatuor Monarchiarum, non possunt negari, nec reici ab aliquo. Tertia regula. Qui solo auditu, vel per opiniones scribunt, non suscipiendi, nisi, quando a publica fide non dissentiant.

3. *Historia humana, quae non recipienda?* Ex communi consensu eorum, qui probati habentur. In Monarchia Aethiopia; suscipienda sunt, quae Berofus Caldeus scripsit. Ex Persis Methasten. Ex Grecis Xenophus, Archilocus, & Eusebius. Reiciantur, quo ad hanc Monarchiam, ex Grecis Herodorus, Hellicanus, Acusilaus. Ex Latinis Iustinus, Gellius, Qrosius. In secunda Monarchia Persarum & Medorum, Auctoritatis est Metastenes Persa. Cretias Gnidius Deicif Iosephus. ex hebraeis, Clemens, Tacianus, Africanus. Eusebius ex grecis. quia sequenti sunt propriam opinionem, contra publicam fidem. In tertia Monarchia, & quarta. Eusebius, qui publicam fidem sequutus est. Recipitur Philo hebraeus, qui solus habuit cognitionem quatuor Monarchiarum; & non opiniones, ut Iosephus, sed 70. testimonio usus est. Probate uidei, sunt doctores sancti. Et etiam Caesar. Valerius Maximus. Terrentius. Varro, L. u. Tacitus, Seneca. Amnius Marcelinus. E utropius, Flauius. Vospicus, Paulus.

Diaconus, Lucius, Florus. Iulius, capitonus, Florus, Cornelius Nepos salustius Italiae historiae Leandri, plurimi approbant; & Guicciardini. Plinius etiam ridet sepe occasione prebet, & Vicentius. Beluac: & D. Antoninus, his enim fuit cordi omnia describere, quae in schedulis reiebantur; unde nec Lippomannus sanctorum gestis uoluit Dominicanae Religionis sanctorum patrum historias inserere. Quod tamen fecit, non sine ingenti labore. Laurentius Cartusianus, cui nostra Religio plurimum debet.

Leges, quibus cognoscimus, qui sint probate fidei historia.

In uniuersum, ut omnis dubietas ab animo tollatur, & historiis credamus, his utere legibus. Prima lex est. Quando narrant historici, ea quae uel ipsos uel disse testatur, uel ab his, qui audierunt dicunt se accepisse, sunt & ipsi recipiendi, quando testes sunt fide digni. Huius generis sunt, quae Sancti, de alijs sanctis scribunt; nam non est putandum eos mendacium scripsisse. Nec auctoritatis debet suo affectui inserui, nec sunt mendacia pro religione fingenda. Nam qui sic scribit in maximum incidit periculum. Quis eredit D. Franciscum pediculos semel excussos in seipsum solitum mittere. & D. Dominicum multa alia gessisse, quae olim ferebantur, quae sunt modo expurgata; & alia quae in uitis sanctorum patrum leguntur, falsos D. Hierony. ascriptis; licet recipiantur, quas scripsit Iacobus de Voragine. Secunda lex. Illos historicos, reliquis debemus antefere, qui ingenio, quamdam prudentiam adiunxerunt, ad eligendum, & iudicandum potiora, quam proprium est sanctis; & talis fuit D. Bonae uita in uita D. Francisci, quae & Lippom. approbat. Tertia lex. Ille historiographus, cui ecclesiae auctoritatem tribuit, proculdubio tenemur & nos. Nam Gelatius uir D. Pauli, Antonii. Hilarionis, & ceterorum. Multos reiecit ecclesia in Indice, & antea erant libros 8. Itinerarii Clementis. Acta Andreae. Philippi. Petri Thomae; libros de Infantia Saluatoris, De Natiuitate, librum Pauli; Acta Theclae, & Pauli, reuocationem Pauli, Mariae Transitus; de penitentia Adae libellum, Origenis, Cypriani, Epistolam Iesu.

ad Abagarum. Passiones Georgii, Quici, & Iulitae. Historiam Eusebii Pamphili. Rationes uero, quare Gelatius reijciat sunt. Prima, quia in primo libro refert Epistolam Iesu ad Abagarum, quam Gelatius explodit. Secunda, quia multa confirmat, auctoritate Clementis Alex. cuius opera sunt apochrypha iudicata. Tertia, quia Iconomachi, 6. 7. Synodi, act. 5. Originem pro se citabant, & lecta fuit eius Epistola, ubi Ario assentebat. Tharasis rogauit recipimus hoc sacra Synodus, dixit, nequaquam. Arrius etiam dicebat se habere Eusebium suum sectatorum, Et Hierony. ad Pammachium, & Oceanum ait, quod Euseb. fuit Arrii acerimus propugnator. Merito ergo Gel. eius historiae auctoritatem ademit. Hinc Constantinum finxit ab Euseb. Nicomediensi baptizatum, quo Arrianorum secta fuerit. Qui etiam, cum loquitur de Synodo Nicena, tacet dogma fidei contra Arrium. Demum calide nunquam nominat Arrium, quem sciebant in Synodo damnatum; si autem demas haec ab Euseb. Historia est digna ut fides adhibeatur. Haec tenus, qui sunt probate auctoritatis diximus.

Obiectiones Hereticorum.

Infirmam faciunt heretici historiam humanam iis rationibus. Primo Ioseph uir Mariae habuit aliam uxorem, ex qua filios suscepit, qui dicuntur Fratres Domini, ut Euseb. Hist. Eccl. lib. 2. Capitulo 1. Niceph. lib. 2. cap. 3. Amb. de Inst. Virg. cap. 6. Epiph. lib. 1. contra haeres. cap. Si & 68. Hila. cap. 1. in Matt. At D. Hierony, & alii tanquam deliramenta condemnant. Ergo non sunt fide digna historiae humanae. Respondeo, quod nullus probatus auctor dicit alteram uidisse uxorem, aut a probatis testibus accepisse. sed acceperunt ex euangelio. Fratres tui, & tu ne Iacobus, & Ioannes erant intus. Dico ergo, quod erant consobrini, & filii Cleophae, & Cleophas erat patruus Christi, & Maria ista erat Matertera & apud scripturas consobrini etiam dicuntur Fratres. Nam Act. 1. D. Luc. ait Iacobum Alphei, Simonem, & Iudam, hi omnes erant perseverantes in oratione cum Maria Matre IESV, & fratribus eius Non

ergo historia periclitatur cum ueritate opinionum. Secundo D. Hierony. ex Comuni historia ait & Beda & Euseb. lib. 1. Hist. Ecclesiasticae cap. 23. Herodiades fuit filia Aethae Regis. At Iosephus lib. 18. antiq. cap. 5. Egiptus. Niceph. & D. Hierony. dicunt esse falsum. Dicitur quod apud nobiliores auctores, non fuit filia Aethae Regis sed Aristoboli, ut probat Iosephus. Tertio Magos fuisse Reges Cyprian. de Bapt. Christi. Athan. Hierony. Aug. & ceteri omnes quae tamen non est uis adeo recepta, imo Baptista Mantuanus, & non nulli negant esse Reges. Dicitur quod nemo Historiographus scribit illos reges uidisse, ut probabilius coniecturis, Reges esse affirmant iuxta illud. Reges Tharsis, & insulae, munera offerent. Et alibi. Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui & ut Tertull. ait, sapientes apud orientes, erant Reges. & quinegat, odium querit; & quare Herodes adeo iratus est nunquid contra homunculos. Tacuit Regis nomen Euangelista. ut ex nomine Magorum expressit. Quarto. tenet communiter. Ecclesia, quod die 13. uenerint Hierosolimam. Cum natus esset (inquit Euangelista) Ecce Magi. At ecce denotat praesentialitatem. Ecce Palemon. Ecce uirgo concipiet. Ecce Rebecca. Gen. 24. At Epiph. Her. 5. 1. Affirmat eos uenisse post duos annos, quia occidit pueros ab imatu, & Hierosolima distat longo interuallo, ab oriente. Dicitur ex communi sententia quod uenerunt die 13. nam oriens accipitur pro omni parte orientali, non pro extrema parte, Dico secundo, quod Dromedarii erant, qui uino die stadiorum mille iter conficere scribunt naturales. Quinto Miraculum Nuptiarum in die anniuersarij Epiphaniae fuisse editum, ait Maximus. At Epiph. eodem die, quo Christus natus est completo iam anno 30. Dicitur, quod Epiph. Auctoritas, non est recipienda in hoc. Sexto Historia scribit, quae uulgus existimat, quamuis sint falsa, ut D. Hierony. ait contra Eluid, sic Ioseph appellabatur pater Iesu. Dicitur quod uulgi opiniones sunt aliquando falsae, & uerbis falsis expressae, & istae non sunt sequenda, ut Christum esse Heliam; aliae sunt, quae uerbis ueris, & istae sunt interpretanda. Septimo. Ad primus Homo, in ipso loco, ubi

Christus est mortuus, fuit sepultus, ut ait Aug. & Cyprian. At Hierony. deridet quasi fabulam, & ipsum sequitur Isidorus. Dicitur, quod hoc creditur sine aliqua fidei iactura, & publica veterum memoria proditum est; ibi primum Adam Iacere conditum, ubi secundus est mortuus. 8. Secundo anno Darii, templum edificari coeptum est, inquit D. Hierony. At alii plures, pro certo dicunt Zorobabelem fundamenta fecisse, sub Cyro. Respondeo, quod sub Cyro fuere inchoata, & sub Dario fuisse perfecta ac consumata. Alii aliter respondent; & exponunt quod Aggeus videtur dicere, de edificatione Templi. Canus. ad vndecimum. Nono Dicunt multi Artaxersem edificationem templi impedisse. At Scriptura dicit Templum edificatum esse precipiente Cyro, Dario, & Artaxerfe. Dicitur quod Artaxerxes est nomen commune Regnorum Persarum, sicut Cesar Romanorum, Pharaon Aegyptiorum; & non stat pro Dario Hispanis, & proprio nomine. Nam & Scriptura hoc cognomen vtrique adiecit. Decimo Multi affirmant Iosue 26. annos post mortem Moyis imperasse, & Carion 27. que sunt vera, non sunt 48. anni ab exitu filiorum Israel de Aegypto ad edificationem templi, ut Tertij Reg. cap. Sexto dicitur. Dicitur quod hæc quaestio tetra, salubrosa que est, quam nec ego arbitror paucis explicare, nam authorum varieg sunt numerum supputationes. Satis est, quod aliqui numerates dicunt pertingere vsque ad anno 1490. & Iosue 27. imperavit &c. Vndecimo Multæ sunt historiae in ecclesia quæ nullam faciunt fidem Theologo, ut de Gregorio, & Mariæ, Marthæ, quod Mariæ castum Magdali, Bethania Marthæ contingit. Dicitur, quod certe, pro certis, & dubijs, p. dubijs sunt tenenda, & pie recipienda, quæ sancti scribunt. XII De Constantino affirmant plures & summi Pontifices donasse Siluestro Regnum, & quod fuit ab eo baptizatum, & à lepra mundatum. At multi reclamant, ac fictitia diuicant. Hoc argumentum ex his, quæ verbo Imperator sunt dicenda soluetur. De Donatione multi nihil scribunt. De Lepa vero Clem. Nicol. & D. Tho. Tertij parte Quest. 69. 4. recipiunt pro cer-

ta. De Baptismo negat D. Hierony. Euseb. Socrates, Sozomenus Cassiodorus, & multi, qui putant eum fuisse baptizatum Nicomediæ ab Eusebio Arriano Episcopo. E contra Dami. Marianns. Scotus, Sabellius, Platina, in vitam Marci. Niceph. lib. 7. cap. 35. D. Tho. Nicol. Pont. & multi alii. Decimotertio Fides nostra certa est, ergo ab incertis nõ pendet, qualia sunt, quæ humana historia tradit. Respondeo quod non sumit fides certum argumentum ab humana historia, sed probabile tantum. Decimoquarto ois Homo mendax, ergo nemini fides præstanda. Dicitur quod & si Homo fit mendax, vel peccator, non tamen omnis homo est mendax id est falsa dicit, vel mentitur; aut etiam si omnis homo mentitur non de omni re, quam scribit mentitur. Nam & si ego mendacium aliquod dixerim non protinus sequitur, quod in his, quæ scribo sum mendax. Decimoquinto Quæ sunt fidei, non cognoscuntur naturali lumine, ad quid ergo humana historia Theologo? Hoc argumentum ex superioribus, verbo fides est enodatum; tamen hic dicimus, quod aliqua sunt fidei, quæ & naturali lumine cognosci possunt, licet non eodem modo. Vt Deus esse, & Creatorem, & præmiatorem, quæ & fide tenemus, & ratione cognosci possunt. sic & ea quæ humana historia docet cognoscimus fidem, ut Christum fuisse hominem, & Sanctissimum, & Iosephus hoc testatur, & Apostolorum gesta, scribunt historiae humanae, & D. Lucas, ab humanis sumit argumentum, & roboratur ex ea, at ex Diuina sumit fidem, ac certitudinem. Canus scribit de his fufus.

Holocaustum

Holocaustum Noe gratum est Domino. Gen. 8. d.
Holocausti lex. Leu. 6. a
Holocaustum deuorat ignis egressus, à Domino. Leu. 9. d.
Holocaustum offert Gedeon, quod igne, à petra accenso absumpsit Deus, ut Sciret se ab eo missum. Iud. 6. e.
Holocausta offerunt Domino Betfamitæ propter Dei arcam. 1. Reg. 6. c.
Holocaustum noluit sibi offerri Angelus, sed ipsi

ipsi Deo. Iud. 13. c
Holocausto à Dauide oblato cessat pestis, 2. Reg. 24. d
Tunc acceptabilis sacrificium iustitiæ, oblationes, & holocausta &c. Psal. 50.

Holofernes.

Holofernes obsidet Bethuliam, Iudit. septimo a
Holofernes Iudith confortat venientem ad se, Iudit. 11. a
Holofernes iubet introduci Iudith in locum thesaurorum, Iudit. 12. a
Holoferne ebriitate sopito, caput præscindit Iudith, & ad Ciues defert, Iud. decimotertio a
Holofernis caput, in muro Bethulie suspenditur, Iud. 14. a
Holoferne mortuo Assirij fugam capiunt, Iudit. decimoquinto a

Homicidium.

Homicidium Lamech. Et Cayn ac poena, Gen. 4. d
Homicidij vltor Deus, Gen. 9. a
Homicidij lex, Exod. vigesimoprimum B. Numer. 35. b
Homicidij, quando innocentes iudicandi, Deut. 19. a
Homicidia voluntarius à magistratibus occidit, Deut. 19. c
Homicidia causa excidij Iudæorum, Ezechiel. 22. a
Homicidam liberari petunt Iudæi, Mattheo 27. c
Homicida Diabolus, Ioan. 8. f
Homicida, nõ habet vitam in se manentem, 1. Ioan. 3. c
Homicida est, qui Fratrem suum odit, primæ Ioan. 3. c
Homicidium non est peccatum. H. A. E. R. Testimonia quæ ex sacris literis adducta sunt, confutant hanc hæresim. Et David dixit. Psal. 54. Viri sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos. Et Dominus Petro. Conuerte gladium tuum in vagina, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Matt. 26. Hinc sacra Concil. Homicidium, ac Imperatores tot maledictionibus damnarunt. Concil. Ancyranum. c. 22. Qui

voluntariè homicidium fecerint, ad penitentiam quidem iugiter se submittant. Cõcil. Epauense Canon. 31. De penitentia homicidarum, qui seculi leges enaserunt, hoc summa reuerentia de eis, inter eos placuit obseruari, quod Ancyritani Canones decreuerunt. Conc. Triburiense. Can. 54. De his, qui homicidium voluntariè fecerint. Ancyrano Sancto Concilio &c. Instituta Canonica, & Sanctorum Patrum decreta, nostro, & omnium orthodoxorum iudicio inuiolabilem habeant firmitatem. Et Can. 55. penitentiam statuit. Et Can. 56. 57. & 58. D. Amb. lib. de Cayn, & Abel. 2. ca. 9. Et bene ait. Vox sanguinis fratris tui clamat, non frater tuus. Hoc Innocentia, & gratia germanitatis etiam in ipsa morte feruat &c. Et inferius, sed de terra clamat. Et si frater parcat terra non parcat, si frater tacet, terra condemnat &c. D. Aug. lib. 22. Cont. Faustum. ca. 70. Recõde gladium, qui gladio vsus fuerit, gladio cadet. Ille autem vtitur gladio, qui nulla superiori, ac legitima potestate iubente, vel concedente in sanguinem alicuius armatur. Nam vtrique Dominus iusserat, vt ferrum Discipuli eius ferrent, sed non iusserat vt ferirent. Hactenus D. Aug. D. Tho. 2. 2. q. 100. 6. Homicidium tenet secundum locum in pœnis, & inter peccata in proximum. Et semper est peccatum, quia addit inordinationem actum, supra occisionem hominis. Vnde si quis incidat arborem in silua, & transit homo, & occidit excusatur ab homicidio. Summa peccatorum, de hoc loquuntur, hæc sunt satis in re nostra.

Homo.

Homines posse per vires nature absque gratia vitare peccata. H. A. E. R. Contra eam verbo gratia, iam diximus. Direct. par. 2. quæst. 4. damnat.
2 Homo peccator quacunque hora voluerit potest effici amicus Dei. H. A. E. R. Hanc Hæreticam propositionem arbitratur Direct. 2. parte q. 9.
3 Homo quilibet obligatur ad Religionem, vel ad matrimonium. H. A. E. R. Ex eodem authore 2. parte q. 9. articulo 7. 76. Vt hæresis reicitur.
4 Hominem ad mortem damnare non licere, quacunque causa. H. A. E. R. Qui hoc asserit obli-

na-

Animatamē erit Hæreticus secundum partem, quæst. 14.

5 *Homo prius est creatus in specie, quam in individuo.* H. A. E. R. Franciscus Georgius tomo primo problem. 27. Exponens ea verba. In spiravit in faciem eius spiraculum vitæ, scribit. Quod homo prius sit factus secundum speciem, & in universali, & postea in individuo. Quod est contra sacræ historiæ sensum ac sanctorum expositionem. Nam homo Adam factus est, & Dei actio ad particulare determinata fuit.

6 *Homo non est factus ad Dei imaginem.* H. A. E. R. E. T. Expressa sunt Moysis verba, dicentis. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Esset vero in re manifesta lumen inferre plura de re hac referre, quoniam nulla est dubitatio, nec dissensio.

7 *Homo malus à Deo creatus est.* Manichei. H. A. E. R. E. T. Quomodo si homo est ad Dei imaginem, à Deo conditus, in quem spiravit spiraculum vitæ poterit esse malus à Deo. Et Moyses de creatura quavis dixit. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Si in quavis creatura suo modo Dei bonitas relucet, qua via malæ dicendæ sunt. Merito ab omnibus, hæc hæresis expulditur.

8 *Homo primus in iustitia originali potuit peccare primo venialiter.* Non satis mihi constat an hæc res sit de fide, tamē ut veriore sententiam quisque amplecti, ac scire possit, hoc declaro. An Adam in gratia, ac iustitia originali constitutus potuerit primo peccare venialiter, hoc est. An primum eius peccatum potuerit esse veniale. Sequendo Sanctissimi Doctoris mentem. Respondeo quod Adam in eo statu positus, non potuit primo peccare venialiter, nec primum eius peccatum esse veniale. Nam non erant tunc primi motus sensualitatis, nec motus rationis repentini absque deliberatione. Rursus, in corpore nulla potuit esse lassitudo aliqua, sed erat animo aptissimus ad prosequendum bonum. Adhuc ex extrinseca causa, non potuit peccare venialiter, quia non esset status felicissimus, nec Paradisus. Item in illo statu nulla potuit esse poena, ergo nec peccatum. Elatio etiam, quæ alterum peccatum præcessit fuit mortale. Hæc ad aures. D. Tho. pri. 2. q. 89. art. tertio. Scot. tamen contrarium probat. 2. d. 21. Qui de-

capitur, nam & si gratia, non reddat hominem impeccabilem in hac via, tamē adeo erant partes inferiores sub ratione, ut illæ resistere superioribus, nec rebelles esse poterat. Ideo potuit esse in parte superiori peccatum, sed non in inferiori nisi superior prius errauerit. Hinc nec verba ociosa dicere potuit eo tempore. Demum obfer. Quod ex extremo ad extremum sit transitus sine medio, quando non sunt essentialiter ordinata, sic est veniale, & mortale peccatum, quia poterat unum committere, nempe mortale, sine veniali. Et sic solutio obiectionum Scoti deducitur. Hæc Cajæ. Expédant hæc aduersarij, & forte nulla erit occasio disputandi de his, sed contra hæreticos nostra reuocetur oratio.

Honestas.

Honestas est honoris status, terminus boni, & finis honoris. Honestum etiã à D. Thom. illud dicitur, quod est spiritualis pulchritudo, vel quod est honore dignum, & idem est, quod virtus. Honestum est, quod appetitur propter se, appetitu rationali, delectabile vero appetitu sensitivo. Honestum etiam est honore dignum & omne honestum est utile, non tamen è contra, nam in omni honesto, est utilitas, & nihil repugnans honesto, est simpliciter utile, sed secundum quid. Illud vere est honestum, quod habet rectitudinem rationis, & voluntatis, & regula rationis, radix est honestatis. D. Tho. 2. 2. quæst. 145. primo. Gerson Tract. 2. super magnificat. Paul. Cortes. 3. sent. distinctione octava. Et Cicero primo officiorum dicit. Nihil honestum esse potest, quod iustitia vacet, sed qui sua vi nos trahit, & allicit sua dignitate.

Honor.

Honor, est virtutis præmium, & reuerentia, & dignitas, quæ ex virtute alicui exhibetur. Vnde Virgil. Haud equidem tali, me dignor honore, nam testimonium est excellentiæ, licet non sit sufficiens virtutis præmium, sed possibile, & maximum inter exteriora bona. Et honoramus Deum, parentes, & virtuosos. D. Tho. scribit. 2. 2. q. 129. 4. c. & alibi. Alex. 3. par. q. 33.

Hæ-

Horæ Canonica.

Horæ Canonica supermacaneum est inuentum Papiſtarum. Lutherani. H. A. E. R. Vuiclephite, ac Lutherani gigantibus similes sunt contra Deum pugnantibus, sed ex sacris Iris prosternuntur à Davide inermi Pastore. Hic ob summam in Deum deuotionem instituit Sacerdotes, ac Litanias, ac Cantores, & ministros templi tanta copia, ut hebdomatim vigintiquatuor ministraret successiue secundum vices suas, ut dicitur primi Paral. cap. 24. Statuit etiam, ut Leuitæ mane confurgerent ad confitendum, ac psallendum Domino. Similiter que ad vespèram, tam in oblatione holocaustorum Domino, quam in sabbatis, ac solennibus 1. Paral. 23. Nam & Iudæi habebant iuge sacrificium, nempe matutinum, id est ante ortum solis, & Vespertinum, quo offerre batur ante solis occasum. Dominus etiam sex diebus condidit vniuersum, & septimo quiescit. Sic in reparatione hominis gratia agimus Deo ob tanta beneficia. Adhuc vidualaudatur, quæ non discedebat de templo Ieiunij, & obsecrationibus sensiens nocte, & die. Luc. 2. D. Paul. admonet Eph. cap. 5. dicēs. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto, loquentes vobismet in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, cantentes, & psallentes in cordibus vestris Domino. Vobis met ipsis inquit, non ergo solus orabat, sed cum alijs cantabat. Hanc esse Apostolorum traditionem, docet Dionys. Areopag. epistola: 7. ad Demophilum. de visione carpi sic scribit. Erat enim vespèra, circa vero mediam noctem, quo tempore consueuerat ipse semper apud se, ad diuinos euigilare Hymnos: expergiteitur, & surgit cum somnos non multos, & eosdem crebro interruptos, & perurbatos cepisset. Et Concil. Agat. capit. 30. Et Turon. Can. 14. Basil. de exercitatione, ait. Cum oporteat quibusdams interuallis à continuo psalmodiarum cantu & genuflexione requiescere, dàda est opera, ut horas, quæ à patribus designatæ sunt, sequamur. Et idem instituit Monachos, in libro de vita Monachorum in principio. Chryso. Hom. 59. Ad populum Antiochenum. D. Hierony. instituit Moniales, ut horas dicent, cap. 23. & 24. Et in epistola ad Eulo-

chium de custodia virginitatis. De septem horis dixit David. Septies in die laudem dixit tibi. Psal. 118. Et Psal. 6. Lauabo per singulas noctes. Et iterum. In noctibus extolite manus vestras in sancta 117. & Psalmo 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi & c. Et de Apostolis. Act. 16. dicitur. Paulus, & Syllas media nocte adorantes, laudabant Deum & audiebant eos, qui in custodia erant. Hunc morem Sanctimitati sunt utriusque Ecclesiæ. De prima, dicit David. Mane astabo tibi, & videbo. Psalmo 5. Præueniunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia. De tertia, quæ dicitur, quoniam ea hora Sancti Apostoli receperunt Spiritum Sanctum, & habetur à Daniele, qui tribus temporibus, tertia, sexta & nona præces fundebat. Dan. 6. De sexta habetur institutum, quia circa horam sextam fueren ebrai in vniuersam terram. Et eo tempore orauit Daniel, & Apostoli. Act. 10. Petrus ascendit in superiora, ut oraret, circa horam sextam. De nona, quia eo tempore Dominus expirauit. Et Daniel orauit, & Apostoli. Petrus, & Ioannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam. Vespere celebratur, quia ea hora cenauit cum Apostolis, & instituit Sacramentum. Matth. 26. & David dicit. Psalmo 140. Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Completorium, quia ea hora Christus tumulo traditus est. Mar. 15. Cum iam sero esset factum. Ecce ergo, quod Canonice septem horæ non sunt institutum Papæ, sed ex Apostolorum traditione. Quas sancti omnes persoluebant. De his nominibus copiose, ac docte scribit Fracolinus.

Obiectiones Hæreticorum.

Tueri conantur hæretici somniculosi, & ebrii suam tepiditatem ijs rationibus. Prima. Non habetur præceptum de eis in Evangelio. Dicitur, quod si non est apertum præceptum: est tamen implicitum, ex quo Sancti statuerunt ex Apostolorum institutione. Secundo, Dominus dixit. Matth. 6. In orando, nolite multum loqui, ut Ethnici faciunt. Dicitur, quod modum Ethnicorum reprobat Dominus, & Sanctus, qui suas laudes cantant. Tertio, in Ecclesia tantum quæ sacra scriptura docet, est legendum, & ad

ad quid sanctorum gesta, quæ & falsa continent. Respondeo, quod falsum assumit. Nam Concil. Carrag. cui D. Augu. interfuit dicit in die anniuersario Sanctorum Martyrum eorum historias debere legi, quæ determinatio damnari ab hæreticis non potest. Quarto. D. Paul. 1. Corin. 14. Tria enumerat, quæ fieri in conuentu Ecclesiæ solent. Primo linguis loqui, aut Psallere. Secundum, prophetare, id est interpretari, vel prædicare scripturam. Tertium orare, ubi hæc desunt, non erit conuentio Dei. At Organis, ac Musicis, & alijs sonis ad Ecclesiam conueniant Cœnobitæ, quod est erroneum. Respondeo, quod hæc omnia facimus, sed & alia ad populos in Dei laudem excitandos.

Horæ Canonicæ, an persolui possint, vno eodemque tempore, quo Missa celebratur & utrunque cadat sub præcepto, nempe officium, & Missa. Hoc non est nostri instituti discutere, tangam tamē. Verbo Missa.

Hostia.

Hostia non est in Ecclesia. HÆR. Multa verbo Missa erunt dicenda, Nunc paucis dam natur hæc hæresis. Primo ex D. Paul. ad Ephes. 5. Qui dedit semetipsum pro nobis oblationem & Hostiam. Et Ecclesia in hymno dicit. O vere digne Hostia, per quam fracta sunt tartara. Obs. tamē quod hostia pluribus modis sumitur. Primo pro omni sacrificio, quod offerebatur Deo in lege antiqua, siue esset pro expiatione peccatoris, siue pro pace obtinenda. Secundo accipitur pro sacrificio propriè, quod Pagani offerebant Idolis pro uictoria consequenda. Tertio propriè, & sic est in Ecclesia, & dicuntur illa accidentia sub quibus est Dominus, & dicitur, quod frangitur, tægitur &c. Quarto propriissime, pro re contenta in ipsa Hostia, & est ipse Christus, de quo modo loquimur cum Apostolo. Et D. Chriſo. Hom. 17. in epistola ad heb. Et vna est hæc hostia, non multæ, quomodo una & nõ multæ, quia semel oblata est. D. Augu. epistola 23. ad Bonifacium Episcopum. Nonne semel imolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die populis imolatur. Theoph. in c. 10. ad Heb. Nam quod ad quæstionem attinet, postquã mul-

tis in locis offertur, num igitur multi Christi erunt? nequaquam, sed est vnus vbique & hic plenus, & illic plenus & perfectus, vnumque corpus. Quem admodum enim, in multis locis oblatus Christus, vnum corpus est, & non multa corpora sic & vnum sacrificium. Nam illam hostiam offerimus quæ tum est oblata, illic autem alius erat, qui heri oblatus erat, agnus fortasse à uictima, quæ hodie offertur, nec veluti commemoratio erat hæternæ oblationis, qui hodie offerebatur agnus, sed ipse per se ipsum sacrificium perficiebat. Oecumenius in cap. 10. epistolæ ab Heb. Sed vnus, eiusdem mortis Christi memoriam facimus, & vnũ Christi corpus semper edimus &c. Ideo multæ sunt hostiæ, nostræ vero quæquam actione multæ sint, vnica tamen est potestate. Scholastici sic interpretantur. Alex. de Ales. Brulif. 4. distinctio. 10. quæstione 5.

2 *Hostia consecrata si cadat in lutum, & buntum, vel homo comedat, non est amplius consecrata.* Direct. explodit tanquam hæreticum hoc dictum. secunda parte quæstionis decima.

3 *Hostiã nõ cõsecratam, p cõsecrata licet ne alicui dare? Propò hæc nõ sapit hñim manifestè; quia alia est pœna talia faciētũ, alia hñici, quæ Rubrica de hæreticis, ponitur separatim ab ipsa Rubrica de sortilegijs. Petrus de Anchar. in sexto de hæret. cap. Accusatus. Et Iudic. Inquis. Verbo diuinatio. Qui tamen dat talem hostiam, est reus idolatriæ, vt docet. D. Thom. tertia parte, quæst. 80. art. 6. tertium.*

4 *Hostiam in Missa, licet conditionaliter adorare.* T E M. Confundunt, ac inuretere omnia conantur, qui sic sub conditione Hostiam adorant, vel adorandam docent. Nã licet fidei tali in particulari possit subesse falsum, & non teneamur credere esse hæc Hostiam consecratam, sed absolute hostiã esse sub speciebus panis & vini, non tamen sub conditione adorare. Nam & etiam Papa, & Sacerdoti conditionaliter esset credendum, nam nescimus, an Papa, sit uere Papa & etiam Sacerdos, & adhuc conditionaliter deberemus credere nos esse absolutos, & similia, quo cueniret omnia esse conditionate exillimanda, & semper anceps esset animus, ac laborantis intricatus, peccat ergo qui hostiam hanc, vel illam conditione

nalitea

naliter adorat, vt docet Caiet. 2.2. q. 7. art. secundo. Et D. Thom. absolute dicit, quod Hostia debet adorari latria, sub conditione in habitu. Tertia parte, q. 80. artic. 6. ad tertium.

Humilitas.

Ob humilitatem elegit Dominus Saulem in Regem super Israel, primi Reg. decimoquinto, d

Humiliat Deus & subleuat, vt Anna de se cantat, quam secundam fecit dando ei filios, 1. Reg. 2. b

Humilitatis laus, Prou. 16. c

Humiliat se, qui maximus apud Deum haberi vult, Matth. 18. a

Humiles, atq; abiectos à mudo elegit Deus, Luc. 1. e

Humilis, & afflictorum est consolator Deus, 2. Cor. 1. a

Qui se humiliat exaltabitur, Mart. vigesimo tertio b

De Publicano, & Phariseo, Luc. decimo octauo b

Humilis, & tribulatus gloriatur, Iacobi primo b

Humiles nos esse oportet, ne cui per arrogantiam proferamus, 1. Pet. 3. b

Humilitas non est virtus laudabilis. HÆR. Quis hoc affirmaret, nisi qui fulgore suæ fortunæ gloriatur, & parum ambitu sese circumspicit, & admiratur, & qui ita superbit, vt neglecto hominum seculo, Deorum partem sibi arrogat. Contra quem clamat scriptura, redarguunt Patres, damnant Sancti omnes. Exempla scripturarum exscripsi. D. Aug. epistola 56. ad Dioscorum docet humilitatem esse necessariam dicens. Nisi humilitas omnia quæcunque bene facimus, & præcesserit, & comitatur, & consequuta fuerit, & proposita quam intueamur & apposita cui adhareamus, & imposita, qua reprimamur, iam nobis de aliquo hono facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia. D. Bern. serm. 4. de aduentu Domini. Propter quod, & dicebat. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Matth. 21. Considera sane in his uerbis, quoniam humilitas duplex est, altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. D. Fulg. epistola tertia, ad Probam de uirginitate in fine exponit illud Ia-

cobi 4. B. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. S. Hildibertus epistola 62. Vocat eam principem virtutum, dicens amplectere humilitatem quæ inter ceteras virtutes inuenitur humanæ redemptionis obtinisse principatum. Petrus Damian. de contemptu seculi. ca. 18. Laudat humilitatem Dauid. De hac scribit D. Th. 2.2. quæst. 161. Cort. 3. dist. Gerſon par. 1. in sermone de Circumcisione Domini, quæ duo signa humilitatis refert, humile sapere, & humile velle. Abeat ergo arrogans, qui præ se vno, omnes alios agrestes, & ignobiles prædicat, & adeo aliquis superbit, vt Phaetonte, & Icaro euadit superior, ac tumore mentis est decoloratus.

Hymni.

Hymni, qui in Ecclesia cantantur, superficiosis sunt. Lutherani. Non pro nostro arbitratu decantantur hymni, sed ex institutu Dauid, ac aliorum Sanctorum accepit Ecclesia. Nam Dauid cecinit Psalmo 94. Te decet hymnus Deus in Sion. Et Psalmo 69. In hymnis confitemini illi. De Salvatore D. Matth. 26. cap. 26. Hymno dicto exierunt in montem Oliueti. D. Paul. ad Eph. In hymnis, & Canticis spiritualibus. His ergo præceptoribus Sancti cecinerunt hymnos. De quibus, & Turon. Concil. loquitur. Can. 17.

Hypocrisis.

Hypocrisis non est peccatum. HÆR. Hypocrisim Iudæorum Esaias reprobat. cap. 29. D. E. Et alibi sacra litera eam damnat. De qua Saluator dixit. Nolite fieri, sicut Hypocrita tristes &c. Nam hypocrisis est simulatio alienæ personæ, & hypocrisis, quæ vox Græca est apud nos dicitur simulatio, & semper opponitur virtuti veritatis, ideo semper est peccatum. D. Thom. 2.2. q. 111. art. 4. dicit, quod non semper est mortale peccatum, nam qui fingunt sanctitatem, animo iuuandi, licet eam non habeant, nõ peccant mortaliter, sed illi, qui non habent, nec habere desiderant, lethale crimen committunt. Et sic exponuntur dicta sanctorum, & D. Hier. lib. 6. in Esaiam. De hypocrisi danda tanta scripserunt sancti, ut opus sit mihi longum esse hac in re.

Iacob.

Iacob.

Iacobus non scripsit epistolam, nec illa recipienda est. HÆR. Patres affirmant D. Iacobum epistolę eius quam legit Ecclesia fuisse auctorem. Diony. Arcopag. citat illud. omne datum optimum & c. lib. de celest. hierarchia. Cyrill. Alex. li. de recta fide ad Reginas vsurpat illud. Vnus est enim legislator & Index. Et dialogo primo de Trinit. illud. Si quis indiget sapientia. D. Aug. li. de vanitate seculi. capi. i. illud. Amicitia huius mundi inimica est Deo. Iacob. 4. Fulg. de Virginitate ad probam, in fine. Deus super bis resistit, humilibus autem dat gratiam, D. Hierony. de uiris illustribus. Et Egesippus Apostolis coęuus idem testatur. Bius vero autoritas, probatur ex Innocentio, & Gelasio de Cōsilio 70. Episcoporum. Vrbanus Papa V. à Petro, in epistola ad omnes episcopos. Anacletus in epistola de oppressione Episcoporum. Marcellus epistola, ad Episcopos Antiochenę prouincię. Concilia. Cartaginense. Laodinense. Mileuitanum, Florentinum, ac Tridentinum, & Ecclesia vniuersa inter sacros reculit. Hæreticum ergo erit eam negare, uel inficiari. Mirum est de Caietano, qui aliās sequitur Hieronymum, & modò negat.

Obiectiones Hæreticorum.

Quanti uero sint ponderis dicta hæreticorum negantium hanc epistolam, videamus. Primo obijciunt. D. Paul. ad Rom. 4. docet fide Abraam esse iustificatū, & Iacob, q̄ ex operibus. cap. 2. Ergo male. Secundo, acerbissima sunt eius uerba, quę ad legem potius Moysis, quam Christi pertinent, nam docent. capitulo secundo. Quicumque totā legem seruauerit, & in uno offenderit, factus est omnium reus. Et capitulo tertio. In multis offendimus omnes. Quarto, Stilus etiam non redolet Apostolicam grauitatē. Quinto, non salutat, nec se nominat, nisi Iacobum, & si additum sit in nostris codicibus Apostolus, tamen in Gręcis, non habetur, non ergo erit autoritatis. Sed hæc omnia infirma sunt, quas & Patres uiderunt molestias. Et ad primam dico. Quod non pugnat cum D. Pau. qui docet. D. Iacobum iustificatum esse ex fide tanquam ex radi-

ce, & D. Iac. ob. ex operibus. tanquam ex fructu & superedificatione, & sic consonant omnia. Ad secundum dicitur, quodd non est graue onus, dicit. Nam non loquitur de uenialibus, sed mortali crimine, quo uno priuatur homo aeterno premio. Sic & illud dixit. In multis offendimus omnes, nostram exprimens infirmitatē. Alia uero infirma sunt iudicia, adeo quodd nostra non egeant responsione, quando quidem illis inspectis iudicantur Patres esse Canonicum, & Diuini Iacobi Apostoli Episcopi Hierosolimitani, minor dictus, quia alterum Iacobum fuit uocatus.

Iactantia.

Iactantia non est peccatum. HÆR. Iactantiā ab homine fugiendam esse docet Salomon Prou. 25. A. Iactantia enim est qua, quis se extollit supra id, quodd est in se, & quodd de eo alii non opinantur. Et hæc si ad actum interiorem referatur est species superbię, si uero ad exteriorē actū, est species mendacij. Et trifariam contingit esse mortale peccatum. Primo, quia est contra gloriā Dei. Secundo contra honorem proximi. Tertio, quia est ex inani gloria, cupiditate, & superbia, quę sunt mortalia, ex superbia uero est, tanquam ex causa motiua, & ex uanitate, at ex inani gloria quasi ex fine, opulencia est occasio potius quam causa. Hęc opponitur ueritati secundum speciem actus scribit. D. Tho. 2. 2. q. 110. Cortes. 3. d. 8. Gerson. par. 2. de septem uitijis capitalibus, de superbia & inani gloria.

Idea.

Idea an sint in mente diuina. Non est dubium apud Scholasticos sequentes D. August. & alios. Idea uero Gręce Latine dicitur forma, species, uel ratio. Idea enim est forma exemplaris, qua res fiunt, & cognoscuntur, Quę licet in Deo sit, eius essentia distinguitur tamen, quia essentia diuina non est Idea, nisi ut similitudo, uel ratio rei intellectę, ut principium cognitionis, & generationis, hac enim de causa Plato posuit, ut essent causa rerum, ac cognitionis. Plures sunt in diuina mente, quatenus diuina essentia est inuitabilis multipliciter ab ipsis creaturis, & earum pluralitas est causa pluralitas rerum, non autem

tem ē conuerso. Et pratica, ac speculatiua Idea, non sunt duę in Deo, nisi secundum rationem. Idea etiam importat respectum ad creaturas, ideo pluraliter dicitur, nec est personale, ut uerbum, sed respicit res, non dicentem, ut uerbum, ideo hoc est unū. Differt etiam Idea à uerbo, quia Idea dicit formam exemplarem absolute, uerbum autem creaturę in Deo formam exemplarem deductam ab alio. Ideam habet in Deo, quicquid ab eo cognoscitur secundum propriam rationem. Hinc dicitur, quodd in alio non habet propriam Ideam in Deo, nec priuatio, sed malū cognoscitur, per rationem boni, & priuatio per formam. Sic nec materia habet propriā ideā, sed per formam cognoscitur. Nec accidentia, quia committantur ipsum subiectū. Et genera Ideam speciei. Particularia uero & species habet propriam Ideam apud Theologos. Quicquid doceat Plato & Auerrores. Scribit. D. Aug. lib. 83. questionum q. 46. D. Thom. 1. par. q. 9. 15. Alex. de Ales. 2. par. Et Scholastici. primo. d. 35. Ocham. Brulifer. Bsel. Cartusianus, & alij. Et extra de summa Trinit. & fide Catholica.

Idolatria.

Idolatria, seu Idololatria non est damnanda.

HÆR. E. Ex uerbi etimologia deducitur eius reprobatio, nā idolatria, seu idololatria est exhibere latrām, uel cultum Dei creaturę. Hęc præsupponit infidelitatem, & addit exterius indebitum cultum, mendacium perniciosum, magnam Dei blasphemiam ac impugnationem fidei. Latrę opponitur. Et semper est peccatum. Imo grauissimum peccatorum secundum se, licet ex parte peccatis, hæresis, ac alia peccata possint esse grauiora. Ab idolatria. n. alia omnia peccata oriēbantur. Et peccatum contra naturam est leuius ea, licet poena determinetur, quia est manifestius. D. Th. 2. 2. quęst. 94. D. Bon. 3. distinctione 37. Et Magister sententiarum.

2. Licet nē Idola in domibus haberi? Idola ad eō reprobantur, ut Concilium Elib. capitulo. quadrag. esim. primo. Prohibeat in domo hēri. Et Cartag. quint. c. 15. In oī loco uel tate seruari, ad quid ergo permittant prælati, in Ecclesijs haberi? nec enim tali ornamento eget domus Dei, nec Salomon quē

nobilissimum templum extruxit Idola in eo repositi, eorum imagines certe res indigna est, & quę conuentio lucis ad tenebras? & meritò nos Lutherani derident, dū ea quę Apostoli subuerterunt, nos erigimus in ianuis domorum, & ueluti res dignas honore seruamus. Videant ergo statuta Conciliorum, & obseruent.

3. *Idola adorare possumus.* Nicolaitę. HÆR. Si in domibus, aut alijs locis habere non possumus Idola, multo magis fas erit ea adorare. Et Deus statuit occidi Idolatrā, Exod. 2. 2. c. Et prohibetur Exod. 34. B. Deuter. 1. 1. Leu. 19. A. Et ob idolatriam tot mala passi sunt antiqui. D. Paul. 1. ad Cor. 10. Neque idolatrę efficiamini, sicut quiddam ex ipsis, quemadmodum scriptū est. Sedit populus meus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Damnantur etiam in Conc. Elibert. Et Niceno. ca. 41. Admonere placuit fideles, ut quātum possunt prohibeāt, ne idola in domibus suis habeant. Si uero uim metuunt seruorum, uel se ipsos puros conseruent. Si non fecerint, alieni ab Ecclesia habeantur. Damnata D. Aug. 1. de Trinit. c. 6. Et Ecclesia vniuersa.

Iehu.

Iehu Prophetat, contra Baafa, & à quo occiditur, 3. Reg. 16. a. b
Iehu ungitur in Regem Israel. Tertii Regum 19. c
Iehu interficit Iorā Regem Israel, & Ochoziam Regem Iuda, 4. Reg. 19. c. d. c
Iehu occidit 70. filios Achab, 4. Reg. 10. a
Iehu occidit 42. Fratres Ochozie Regis, 4. Reg. 10. c
Iehu simulato sacrificio interficit omnes Sacerdotes Baal, 4. Reg. 10. d
Iehu Regis Israel iussu comminuitur Baal, 4. Reg. 10.
Iehu cloacas facit ex templo Baal, 4. Regum decimo f
Iehu factum, contra Acab probat Deus, 4. Reg. 10. f
Iehu non ambulat corde toto cum Deo, 4. Reg. 10. f
Iehu moritur, 4. Reg. 10. g
Iehu facta promissio impletur, Quarti Regum 15. c

Ieiunium.

Ieiunium non est de iure diuino, nec à Deo institutum. Luth. HÆR. Vniuersa sacra pagina

na Ieiunium comedat. Nam ieiunat Moy-
ses. Exod. 34. d. Ieiunat Escher. c. 14. a. Hoc
conciliatur Deus. 1. Reg. 7. admonente Sa-
muele. Congregate vniuersum Israel in
Masphat, ut ore pro uobis Dominum. Et
infra. Et ieiunauerunt in illa die arque di-
xerunt. Tibi peccauimus Domine. Et Deū
placauerunt, & inimicos Philisteos occide-
runt. Mortatu Eliachim summi Sacerdotis
omnis populus Israel ieiunauit, & liberan-
tur ab Holoferne. Iudit. 15. Prophetæ om-
nes ieiunauerunt. Christus vero, ac exem-
plo Ieiunium celebrat. Nam dixit hoc ge-
nus Demoniorū nō eicit, nisi in ieiunio ac
ofone. Matt. 9. Et promittitur merces ieiun-
nati. Pater tuus, qui uidet te in abscondito
reddet tibi. Matth. 6. Et Luc. 2. Comenda-
tur vidua Ieiunās, & orans. Exemplo suo
nos ieiunare uoluit, qui quadraginta dies,
& quadraginta noctibus ieiunauit, & po-
stea esuriit. D. Ioannes Baptista comenda-
tur, qui ieiunium, & siccitatem non bibit. Mat-
the. 3. Et in re manifesta non opus est alia
asserere, quandoquidem ex his locis Conci-
lia, & patres vniuersi, ac sancti sumis Enco-
mij Ieiunium extollunt.

Obijcit Lutherus.

Christus nunquam præcepit Ieiunium. Re-
spondeo, quod non omnia sunt scripta. Se-
cundo, omnia munda mundis, quare ergo
ieiunandum. Cōcedo quod non sit aliqua
creatura mala.

3 *Ieiunādū est spōrē ad castigādū corpus, at nō ex
præcepto qd esset alligare cōscias.* Calviniani
HÆR. Admittit Lut. & Calviniani ieiunium
spōtaneum ad corporis macerationem, tol-
lunt, & negant esse in præcepto, quia esset
laqueum conscientijs iniectus. At si hæc ra-
tio valet, omnis lex est rescindenda, nedū
apud Christianos, sed paganos, nam lex ligat
conscientias, ad quid ergo Maumethus
in Alcorano, Iudæi, & Lutherani habēt le-
ges, nam lex à ligando dicitur, & nisi esset
lex, non esset peccatum. Tollant ergo Lu-
therani etiam baptismum, quoniam ba-
ptismus non ligat ex præcepto, ecce quam
in eptē loquantur. Sed pergamus hoc ex
scriptura demonstrare. Saul, vt se de inimi-
cis ulcisceretur ieiunium indixit, & quidē
pœna proposita maledictionis, laqueū con-
scientijs iniectus. Imō vero, ut ab antiquo-

ribus exordiamur, quando Deus Adamo
ieiunium præcepit, laqueum parauit. Cū
Rex Niniuitarum suis ieiunium impera-
uit, dicens. Homines, & iumenta & boues,
& pecora non gustent quicquam, ligauit
ne eorum conscientias? Si alligauit, cum
ex Ionæ prædicatione mandauerit, & Io-
nas fuerit à Deo missus, profecto Deus, erit
qui conscientias ligat. Adhuc Dominus re-
spondēs Phariseis, qui reprehendebant,
quod Discipuli eius non ieiunarent, vt Di-
scipuli Ioannis. Venient (inquit) dies, cum
ablatus fuerit ab illis sponsus, & tunc ieiun-
abunt in illis diebus. Nunc impleta sunt
Domini verba. Nam ideo Ecclesia ieiunat
quarta, & vj. feria, & sabbato, qd illis dieb.
Dominus fuit ablatus. Nam die Mercurij
traditur, veneris crucifigitur, & Saturni est
in monumento. Nō ergo Ecclesia laqueos
pareat, sed modum instituit, quo facilius
Deo seruire possit.

3 *Ieiunium non habet tempus determinatum.*

HÆR. Qua ratione potuerunt Prophe-
tæ tempus ieiunij statuere, & nō Ecclesia.
Nam Zach. ca. 8. dicit. Ieiunium quarti, &
ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & iei-
unium decimi erit domui Iudæ in gaudiū,
& lætitiā, & insolēti præclaras, hinc Ec-
clesia statuit quatuor anni temporibus iei-
unandum.

Verno, æstiuo, Autūnali, & hyberno, ut Ca-
lixus Papa, & Martyr instituit. Et si huius
viri autoritas Centuriatores non conui-
cit, videant, quid Apostoli statuerint. Hic
Canone sexagesimo octauo, dicit. Si quis
Episcopus, vel Presbiter, vel Diaconus, uel
lector, vel Cantor Sanctam Paschæ quadra-
gesimam, non ieiunat, uel quartum diem,
vel Parasceuen, præterquam si propter im-
becillitatem corporalem impediatur de-
ponatur. Si sit autem laicus segregetur. Cō-
cil. Gang. Can. 19. Si quis eorum, qui exer-
centur absque corporali necessitate, se in-
solenter gerat, & tradita ieiunia, quæ com-
muniter seruantur ab Ecclesia dissoluat,
perfecta in eo residente ratione, sit Anathe-
ma. Concil. Moguntinum Can. 34. sub Ca-
rolo Magno dicit. Constituimus, vt qua-
tuor tempora anni ab omnib. cum ieiunio
obseruentur, id est mense Martio ebdoma-
da prima. Et feria quarta & sexta, & sabbato
veniant omnes ad Ecclesiam hora nona,
cum Litanijs ad Missarum solennia. Simi-
liter

liter in mense Iunio hebdomada secunda,
feria quarta, & sexta & sabbato ieiunetur
vsque ad horam nonam, & à carne ab om-
nibus abstineatur. Similiter in mense Septē-
brio, hebdomada tertia. Et in mense Decē-
brio hebdomada, quæ fuerit plena, ante vi-
giliam Natalis Domini, sicut est in Roma-
na Ecclesia traditum. Conc. Salegustadien-
se Canon. primo. Vt quatuordecim dies
omnes Christiani ante festiuitatem Sancti
Ioannis Baptistæ in abstinentia sint carnis,
& sanguinis, nisi infirmitate impediante,
&c. Et Can. 2. De incerto autem ieiunio,
quatuor temporum &c. Patres hoc docue-
runt Iguatius in epistola, ad Philippenses.
Quadragesimam vero nolite, pro nihilo
habere, imitationem enim continet Dei
conuersationis. Hebdomadam etiam pas-
sionis nolite despiciere. Quarta verò, & sex-
ta feria ieiunare, reliquias pauperibus por-
rigentes. Quod ordinandi debeant ieiuna-
re scribit Leo epistola ad Dioscorum Ale-
xandrinum dicens. Nā præter autoritatē
consuetudinis, quam ex Apostolica noxi-
mus venire doctrina etiam sacra doctrina
manifestat, quod cum Apostoli Paulum,
& Barnabam, ex præcepto Spiritus Sancti
ad Euangelium gentibus mitterent prædi-
candum, ieiunantes, & orantes imposue-
runt eis manus, vt intelligamus, quanta &
dantium, & accipientium deuotione curā-
dum sit ne tantæ benedictionis Sacramētū
negligenter videatur impletum, & quæ se-
quuntur. Hæc Leo, ante mille prope du cen-
tos annos, cuius epistolas nec Centuriato-
res negant, etsi Centuria quinta abutantur
earum testimonio. Tertullia. lib. 2. ad uxorem.
Vt si statio faciendā erit, maritus (infi-
delis) de die condicat ad balnea, si ieiunia
obseruanda sunt, maritus eadem die con-
uiuium exerceat, si procedendum erit, nisi
quā magis familia occupatio adueniat. D.
Bernardus in vigilia sancti Andree Apo-
stoli. Sanctorum festa, præcipua Patrum san-
xit autoritas notius præueniendā ieiun-
ijs &c. Theophil. Alex. lib. 3. Paschalis in
principio. Itaque gratia Domini Triūphos
nobis, de sceleratissimis Demonibus polli-
cente, ieiunia rite celebremus, vt sollempni-
tatis quoque rite participes simus. Et pau-
lo inferius, non decet ieiunantes tempore
agonis, & prælij vesci carnibus, monente
scriptura. Affligetis aias vestras, &c. Qui fu-

sius ieiunia comprobat. Timot. ad Ecclesia.
Cathol. lib. 1. Ad ieiunia forsitan longā sōn-
fugiet, est quidem hoc aliquid, sed eleemo-
sinis misceatur, secundum illud bonum est
ieiunium cū elemosina. Hoc Patres unani-
mi consensu probant. Ieiuniorum tempora
ponuntur in Conc. Elib. cap. 23. Grang. 21.
Laodic. cap. 50. Agat. 60. Aurel. cap. 2. Tu-
ron. Can. 13. Bracar. Can. 9.

4 *Ieiunandum est die Dominica.* HÆR. Est
Apostolorum constitutio, quod die Domi-
nico non ieiunemus, Can. 65. Et qui ieiunat
eo die deponatur. Hoc idem Melchias
des Papa. Conc. Grang. cap. 20. & Can. 10.
Concil. Cartag. quartum, cap. 64. Nam ieiunabant
aliqui inuitate in contumeliam
resurrectionis. Hinc in honorem resurre-
ctionis in Ecclesia orientis ceperunt non ieiunare
sabbato. Hanc Apostolorum legem
semper obseruauit, & obseruat Ecclesia. Et
Tertulli. de Corona Mistis ait. Die Domi-
nico ieiunium nefas ducimus. Et D. Hiero-
nym. in Dialogo aduersus Luciferianos.
Qui etiam dicit ex traditione Apostolorū
à Pascha ad Pêthecostē, non esse ieiunādū.

5 *Sabbato non est ieiunandum.* HÆR. Ex su-
periorib. locis, ac sum morū Pontificum de-
cretis habetur, sabbato quatuor temporū
esse ieiunandum. Si tñ Græci non ieiunant,
hoc non reddit ieiunium nostrum vanum,
qui Ecclesie Romanæ statutis obedimus.
At si obijciant nobis Græci. Quod Canon.
65. Apostolorum uetat, quod nunquā sab-
bato ieiunemus, nisi vno excepto. Respon-
deo, qd Apostoli hanc consuetudinem non
ieiunandi sabbato non tradiderunt cunctis
fidelibus, sed ecclesiis orientis, propter Simo-
nianos, qui mundum à Deo factum esse ne-
gabāt ac in sabbato quiescisse sed propter
hereticos, qui inibi esse futuros in spiritu
cognouerunt, qui die Dominico, ac sabba-
to ieiunabāt, in cōtumelia resurrectionis.
Dico secūdo, qd Apli, nō potuerūt, quo ad
Sūmū Pōtīncē ligare, quin ille pro summa
& equali autoritate, nō possit reuocare,
Em oportunitatē, sicut & de suffocatis fecit,
qd tñ Græci obseruat. Adhuc instabūt Syn-
nod. Trullana, Romanā reprehēdit Eccle-
siā, qd a sabbato ieiunat. Dī qd Canones Trul-
lanæ Synodi, nō sunt autoritatis, nā etsi di-
cat à Vigilio Rom. Pontifice approbatus
tñ falsū est, sed neq; fieri potuit, si qdē, non
solū post Vigilū sed 24. ann. post 6. Synod.

D d quæ.

que Agathonæ Pætificæ, cōtra Monotholitas habita est, Canones illos qui sexta synodi cōstituti edictos esse constat; nullam ergo habent auctoritatem, & si à Græcis inuolabiliter obseruentur.

6 *Homo quando ad statum perfectionis peruenerit, non tenetur amplius ieiunare.* Begardi, Begardi. H. A. E. R. Quis vnquam Saluatoris excellentiam sanctitatis equabit. Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius quis D. Ioā. Baptista sanctitatem, quo inter natos mulierum, nō surrexit maior, & tamen ambo ieiunauerunt. Quis carnis stimulos non sentit, & ab eis non urgetur, de quibus D. Paul. Gal. 3. Caro concupiscit aduersus spiritum. D. Paul. Item de se dixit. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, est etiam contra eos ecclesie decretum, & damnantur de hæresis. clem. ad nostram, vt in Indice hæresum diximus.

7 *Ieiunare sponte melius est quam ex obedientia.* Eras. Erron. Vt ecclesie Hierarchiam destruant hæretici, & colla excutientes profuo arbitrato viuere possint, dixerunt omnia eō meliora, quōd spontanea sunt. At hoc falsum est. Nam dicitur. Melior est obedientia quam victimæ. 1. Reg. 15. & idem opus, si ex voto fiat, & sponte, maioris est meriti, vt Doctores affirmant. vt verbo Religiosus demonstrabo.

Obi. Tiones hæreticorum contra ieiunium.

Confirmant hæretici suam obstinatam ebrietatem & crapulam, multis argumentis. Primum est. D. Paul. ad Colossi. 2. ait. Nemo vos inducat in cibo & potu, aut parte diei fasti, ergo non est ieiunandum. Respondet, quōd Apostolus scribebat contra eos, qui Iudaicas ciborum obseruationes de immundis, & mundis cibis reuocabant. Nam dixit, quæ sunt umbra futurorum. Non ergo damnat ieiunium, sed Iudaicam obseruantiam. Secundo dies omnes sunt æquales, ergo non est magis vna die, quam alia ieiunandum. Nec Papa habet potestatem hoc onus imponere, vel statuere certos dies. Dicitur quōd falsum est totum assumentum in argumento, quōd fuit olim Aerij, vt testatur D. Aug. de hæresibus ad quod vult Deum, & postea Vigilantij, & Ioumiani. Nam ecclesia post eos declara-

uit dies, quibus est ieiunandum. Tertio D. Paul. ad Timot. 1. c. 4. ait. Et abstinere à cibis quos Deus creauit, ergo non est ieiunandum. Dicitur quōd nos, non ieiunamus, quia cibi mali sint, sed ad corporis macerationē ad Domini exemplum, torquent ergo hæretici scripturæ sensum. Quarto ieiunant quasi ex ipso ieiunio iustificentur, quod est falsum. nam ex fide est iustificatio, dicente Apostolo ad Rom. 3. Arbitramur hominem iustificari absque operibus legis. Dicitur, quōd vti que speramus ex diuina promissione consequi premium, nam Dominus dixit. Matt. 6. & pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi, ecce merces promissa, sumus tamen nos serui inuiles, & opera nostra, vt nostra, non sunt tanti meriti. Attribuit tamen iustificationem D. Paul. Fidei immediate, operibus vero complectiue. Dico secundo, quōd sensus verborum D. Pauli est, quōd homo iustificatur sine operibus legis Moyis, sed per fidem Iesu Christi, quæ semper habet charitatem comitem loquitur. Fides ergo iustificat, & opera diuersimode, vt dixi in explicatione epistolæ D. Jacobi, quomodo non sit contrarius D. Pauli. Quinto Chrysostomus. Hom. 78. in Matt. dicit, quōd ieiunium absque elemosina nihil prodest. Vel ergo elemosine meritum tribuendum, vel quia, qui ieiunant sine ea nihil faciunt, & hoc idem dicit Timot. ad Ecclesiam Cathol. scribens. lib. 1. Respondeo primo, quōd loquitur de actu interiori misericordie, nam exteriorē actum elemosina, nō possunt omnes facere. Secundo dico, quōd loquitur illis, qui possunt, vt per hoc ad charitatem incitaret omnes, sic etiam Thimot. exponendus est.

Iepte.

Iepte constituitur super Israel. Iud. 11. a. b. Iepte filius meretricis, pater Galaad fugit ad fratres suos, & habitat in terra Ieb. Iud. 11. c. Iepte vouet se Domino imolaturum, quōd sibi primum occurrerit. Iud. 11. f. Iepte imolat filiam reuertenti sibi, prima cū fuerit occurrens. Iud. 11. g. Iepte pugnat contra Ephraim. Iud. 12. c. Iepte moritur. Iudic. 12. c. Iepte, peccauit vouendo, & reddendo, ponitur tamen in Cathalogo Sanctorum, propter fidem, deuotionem, & victoriam, & proba-

probabile est penituit. Conc. Tolet. 8. Can. 2. differens de incautis iuramentis dixit quōd errauit. Cuius hæc sunt verba. Nam de Iepte quid dicam, qui imolauit filiam, quæ sibi victori primum occurrerat, quo votum impleverat, quod sponderat, vt quicquid sibi primum occurrisset offerret Deo? Melius fuerat, nihil tale promittere, quàm promissum soluere parricidio. Hæc Concilium. Et D. Tho. 2. 2. q. 88. 2. 2.

Ieremias.

Ieremias non fuit vir sanctus, nec eius authentica est Prophetia. H. A. E. R. Vetus Hebræorum traditio, quàm ecclesia recepit est, quod Ieremias fuit ortus in vico Anathoth qui ab Hierusalem tribus miliaribus distat. Qui fuit Sacerdos, & Propheta. Eius pater fuit Helkias Sacerdos ille magnus, qui inuenit librum legis tempore Iosia. Fuit in vtero matris sanctificatus, qui & si in peccato conceptus, nascitur tamen sanctus. Antequam exire de ventre sanctificatus est. Et adhuc puer cepit prophetare in Hierusalem, de futura siccitate, reprehendit iniustitias Ierusalem, & de aduentu Regis Babylonis ad excidendam terram Ægypti, & aduersus Babylonem. Hic in Iuda tantum prophetauit, & Benjamin. Prophetare cepit in diebus Iosia filij Amon Regis Iuda, vsque ad annum tertium decimum Regni eius; deinde prophetauit in diebus Ioachim filij Iosia Regis Iuda, vsque ad consumationem vndecimi anni Sedechie filij Iosia Regis Iuda, ita vt eius Prophetia per tres Reges contexta sit, vsque ad captiuitatem Hierusalem in quinto mense. Quo tempore fuit Arrius Marius, & Tarquinius priscus. Inter ipsum, & Esaiam fuerunt anni 150. & Sophonias fuit eius contemporaneus. De genere mortis eius, Iosephus lib. 10. c. 10. testatur in cæno fuisse demersum. D. vero Hieron. dicit, eum post multas iniurias tandem apud Taphnas in Ægypto, à populo lapidibus obrutum occubuisse. Iacet vero eo loco sepultus, quo dudum Pharaon Rex habitauerat, & magna veneratione Ægyptij colunt. Moritur circa annum ab orbis conditio mter millesimum quinquagesimum. Scripsit (vltra Prophetias & lamentationes, ac duas epistolas ad Hebræos in Babylone.

captiuos, quarum altera Hieremia c. 39. altera Baruc sexto,) multa alia, quæ compendio refert. Sixtus tom. 1. lib. 2. Bibl. sanctæ. Hæc ex Orig. Hom. 9. in Ierem. Gregorio Nazianzeno in oratione ad fuditos Athan. in Synopsi. Hieron. in præfatione D. Aug. lib. 18. de ciuit. Dei. c. 33. Gregorio 1. Reg. c. 13. & Iosepho lib. 10. c. 8. & 10. antiquitatum. & authore operis imperfecti. c. 22. Hom. 4. 1.

2 *Hieremias non est mortuus.* Victorinus Martyr in Apoc. c. 11. arbitratur non fuisse mortuum Hieremiam, sed in Paradiso reuersiui viuere, vt in die Iudicii cōtra Antichristum veniat, sed hæc opinio contra omnes alios peritiores est, atque ideo fugienda.

Ieroboal.

Ieroboal, quare vocatus est Gedeon. Iudic. 6. f.

Ieroboam.

Ieroboam filius Nabat filij rebellis Salomonis. 3. Reg. 11. e. Ieroboam filij Nabat, traduntur decem tribus per Achiam Prophetam. 3. Reg. 11. f. Ieroboam fugit à facie Salomonis. 3. Reg. 11. g. Ieroboam constituitur Rex à populo, super decem tribus Israel. 3. Reg. 12. e. Ieroboam imolans vitulis aureis increpatur à Propheta. 3. Reg. 13. a. Ieroboam nullo signo retrahitur, à via sua mala. 3. Reg. 13. g. Ieroboam impius filius Ioas Regis Israel regnat, per quem Deus Israel liberat. 4. Reg. 14. e.

Iesus.

I E S V S, significat naturam humanam. & dicitur Saluator, ipse enim saluum fecit populum suum à peccatis eorum. In Græco dicitur Sothi. Hebraice Iesus, Latine Saluator. Vnde in veteri testamento tres Saluatores fuerunt, hæc nomine nuncupati. Primus Iesus, sive Iosue, ob eminentem victoriam in prelijs obtentam. Secundus Iesus Sadrach, ob excellentem scientiam, & doctrinam, qui author ecclesiastici dicitur à multis. Tertius Iesus Iosedech, ob vngularem vitam, bonitatem, & pietatem. Sacerdos.

cerdos. IESVS vero noster his omnia. de causis dicitur IESVS; & hoc nomen ab Angelo fuit pronunciatum, ac in circuncisione positum. Et est super omne nomen, ratione eius cui imponitur, & à quo & ad quod imponitur, cui omnia genua se stant. Et nouum est nomen, inuolutum, quia & salus noua, ac inaudita est, & sicut res gestæ excedunt omnem facultatem, sic & nomen. Eius virtutem, ac literarum significationem Sybilla prædixit. Et Beda libro 1. Commentariorum in Lucam, nam ipse literæ, quas illud nomen continet, significant nostram salutem, sex quippe literis scribitur apud Græcos ΙΗΣΟΥΣ. n. e. p. l. & h. & s. & o. & s. quarum numeri sunt decem, & octo, & C. C. & LXX. Et CCCC. Et C. C. Qui simul faciunt. D. CCCCXXXIII. Qui certè numerus figuræ resurrectionis gaudet. Octauus enim numerus in sacris literis resurrectionis gloriæ conuenit, quia Dominus octaua die, hoc est post septimam sabbati resurrexit & nos quasi octauo die resurgemus. De hoc. D. Th. 3. par. 9. 37. & in 3. d. 10. Et Scholastici.

Ignis.

Ignis non est in inferno. HÆR. Quanta sit peccatorum acerbitas, non dum semel, sed pluries in sacris literis est repetita. Nam Dominus prædixit. Matth. 13. Exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in Caminum ignis, & ibi erit fignus. Et cap. 25. Ite maledicti in ignem æternum. Et Luc. 16. Crucior in hac flamma. Patres sic exponunt. Chrysost. Hom. 4. in epistolam ad Rom. Videmus enim & in præfenti quoque vita gehennæ effigiem, & c. D. Hieronym. in Commentarijs epistolæ ad Ephes. libro tertio exponit verba ex capitulo quinto. D. August. vigesimo primo, de Ciuitate Dei, capitulo decimo. D. Greg. quarto Dialogorum. Et Scholastici in quarto distinctione, 44.

Ignis inferni, non est corporeus. HÆR. E. T. Communi Peritissimorum Patrum expositione locis proximè citatis, ac à Scholasticis dicendum est, ignem esse corporeum, & eiusdem speciei cum nostro. Vt

D. Thom. in quarto, & alij dicunt, quod urit, at non comburit, hoc est non consumat. Et affigit ne dum corpus, sed animam, & Demones. Sed dices quomodo corpus agit in Spiritum? D. August. respon. del. uigesimo primo, de Ciuitate Dei, quod hoc est virtute diuina. Et acerbissimos intrinsecè, & extrinsecè pariuntur dolores. Obi. etiam, quod D. Hieronym. vt annotat etiam Sixtus tomo secundo, annot. 229. libro quinto, videtur expressè negare, in fine decimi octauum super Esaiam, quod ignis ille sit corporeus. Vbi loquitur ex Origenis sententia. Item aduertendum, quod locus quidam Diui Gregorij, est deprauatus & corruptus, qualis libro decimo quinto Moralium, ubi vocat ignem incorporeum, quod falsum est, nam ipse ubique locorum affirmat ignem esse corporeum, atque ideò ly In, debet deleri.

Vel saluari potest, quod sit quo ad effectus incorporeus, quia producit effectus incorporeos Spiritus torquendo. Demum aduertendum, quod Origenes. Hil. Ambros. Basil. Hieronym. & Laet. libro septimo diuin. in distinctione. capitulo vigesimo primo, dicunt, quod omnes Sanctorum animæ sunt igne purgandæ, intelligendum de illis est, quæ non sunt omnino à fordibus expurgatæ. Vt Sancti Apostoli, ac Beata Virgo, quæ omni culpa & reatu sunt liberi. D. Tho. quarto, distinctione, in quadragesima quarta, dictum Diui Augustini, qui libro duodecimo super Gen. ad litteram Et vigesimo primo, de Ciuitate Dei, capitulo decimo, dicit, non esse corporeum. Exponit quo ad modum, quia animam spiritaliter cruciat.

Ignis non est in purgatorio. HÆR. E. T. Inferius de purgatorio erit scribendum, nunciat sit uerba. D. August. ac Isidori asserere, quibus hæc hæresis conuincatur. D. Augustinus ferm. 41. De Sanctis, qui est fermo quartus de animabus defunctorum. Fundamentum enim aliud & c. Illo transitorio igne de quo dixit Apostolus purgari non poterit, sed æterna illius flamma sine ullo remedio cruciabit. Isidorus li. 1. de officijs Ecclesiasticis, c. 18. Nō remittet ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro, demonstrat quibus illuc dimittenda peccata, & quodam purgatorio igne purganda. Hæc Isidorus. D. Greg. er.

ac Scholastici affirmant eundem esse Purgatorij, atque inferni ignem. Ricar. 4. dist. 44. q. 10. art. 2. Brulifer. 4. dist. 31. quæst. 94. Thomas de Argent. 4. dist. 44. Gerson part. 3. Trac. 7. de canticis & solatium. & par. 4. ferm. pro defunctis. sed de his suo loco.

Ignorantia.

Ignorantia est error in anima, sic eam deficiat. D. Aug. in Enchir. cap. 16. Errare nil aliud est quam verum iudicare quod est falsum, & falsum affirmare esse verum. Hæc distinguitur in nescientia. Nam nescientia est simplex carentia scientiæ. sed ignorantia propriè est eorum, quæ quis est aptus scire, & debet. Error vero addit approbationem falsi, sed hæresis addit perniciam contra fidem. D. Tho. p. p. q. 101. primo. secundum.

Ignorantia multiplex est. inuincibilis, affecta in se, vel in sua causa, iuris facti, causa actus, & non causa. Prima, & quarta excusant peccatum in toto, secunda, & tertia excusant non in toto, quinta excusata toto si non sit culpa, sexta vero nec excusat, nec minuit peccatum. p. 2. q. 74. 1. 2.

Ignorantia iuris potest distingui secundum distinctionem iurium, quorum aliquod est naturale, aliud Diuinum, aliud humanum siue posituum, & hoc, vel Canonicum, vel legale.

Ignorantia iuris quædam ad salutem necessaria, quædam non.

Ignorantia facti quædam facti in se, quædam est ignorantia circumstantiæ, quædam ignorantia sequela ad factum.

Ignorantia facti dupliciter euenire potest, aut adhibita diligentia, & hæc excusata toto, sicut patet de concubitu Iacob cum Lia. Aut contingit non adhibita diligentia, & hæc excusata à tanto, non à toto, ut patet de Lamech, quando occidit Cain, cum tamen feram putaret occidere.

Ignorantia affectata est quando quis nō vult scire, ad quæ tenetur, de qua dicitur. Noluit intelligere, vt bene ageret. & Job. 22. Recede à nobis, viam scientiarum tuarum nolimus.

Ignorantia crassa est, quando quis ex ignorantia non vult scire, quæ debet, & hæc prouenit ex negligentia, & pigritia, non quia absolute non velle, sed delectatione rerum impeditur, ac retrahitur.

Ignorantia inuincibilis est quando quis facit quod potest & tamen nescit, vt si diuulgatur lex, & quis facit quod potest vt sciat, nec vnquam intelligere, aut audire potuit, hæc dicitur inuincibilis. Hinc dicitur quod agere ex ignorantia & agere ignoranter differunt, quia agere ex ignorantia est ignorantiam esse causam, vel dispositionem ad huiusmodi actum, puta quando agens non ageret si non ignoraret, vt si quis in sexta feria comedit carnes, nō commesturus si sciret. sed agere ignorando est, dum ignorantia habet se, vt contingenter ad operationem, ita quod propter eam agens nec agit, nec ab actione cessat, & hæc à tanto excusat, non à toto. De his Magist. 2. dist. 2. D. Tho. p. 2. q. 86. Alex. 3. p. Bon. 2. dist. 16. q. ult. Biel. 2. dist. 22. q. 2. art. 2.

Imago.

Imago nulla est adoranda. Felix. Seuerus. Luc. HÆR. Multa verbo adoratio diximus, nūc pauca nonnulla repeto. Præcepit Deus Iudæis imagines fieri. Exod. 25. Deus quoque Cherubin aureos & productiles ex utraque parte oraculi, vnus in latere vno, alter ex altero. Num. 12. etiam dicitur. Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo. Seth iustus primus imagines fecit, Eusebio authore. D. Hieron. affirmat, quod Iudæi imagines fecerint. Imò vero, vt placet Eusebio, & Damasceno, & nonnullis alijs. Christus suæ faciei imaginem misit Abagaro Edessenorum Regi, quæ Genæ alteruatur in ecclesia sancti Bartholomæi. Ruffus faciem suam linteo impressam reliquit Veronicæ, qua sanatus est Tiberius Cæsar. Lucas Euangelista Deiparem depinxit, vt communiter tenent Catholici. Euangelium Nicenum secundum post longas disputationes statuit imagines esse adorandas. Carolus Magnus quatuor edidit libros, de adoratione imaginum. Basil. Hom. 49. 40. Mart. rum, & alibi pluries. Scholastici omnes conueniunt. Deceptus est etiã Erasmus, qui alleueranter affirmat, ac euidenti se demonstrasse persuadet, non esse Sanctorum imagines adorandas, quæ tamen dicta omnia commentitia sunt, ac solum ad detrahendum venerationi Sanctorum collecta, potiusque ad idolatriam fugiendam. At de his superius.

Turriatus lib. primo. capitulo 27. Probat esse traditionē Apostolicam, adorare imagines. Arguit Luth. primo. Non facies tibi sculpsile. Secundo, hoc uitium seuerè puni tur in Deu. Tertio. Est occasio erroris, nam si hebraei Idola Aegyptiorū nō uidissent, nō adorassent. Hæc facillima sunt apud oēs.

Imperator.

Imperator suasioe Diaboli ditauit Ecclesiam.

Vuitclef. Huf. Luth. Eras. Laurētius Valla. HÆR. Quomodo suasio Diabolica est eleemosinæ elargiri, cum Dominus dicitur sit in nouissimo die, quod vni ex meis minimis fecistis mihi fecistis. Esuriui & de distis mihi manducare. Si ergo, quod vni fecimus, quasi suum reputat, quid illis erit dicitur, qui Ecclesie vniuersali bonæ con tulerunt, & oppressam suā sponsam suble uarunt, & totagitatam pro cellis, quasi in portum receperunt. Adde, quod Siluester Romanus Pontifex eam suscepit donatio nem, quam sanctissimi successores retinere runt, & retinent. Non est ergo, cur iniuste de hinc suis Caninis, hæretici Ecclesiam mordeant, tot seculis receptam dona tionem.

Imperator Constantinus non donauit Siluestro Imperium, sed fictitia est historia Papistarum.

ERRON. Arriani Ecclesie infelicitissimi aduersarij, hanc in humanis mentibus se minarunt Zizaniam, quam collegerunt multi. Quod uero fictitia non ficta dona tio ex historijs deducitur. Nam ex scripta est in Bibliotheca Cōstātinopolitana, & in Romano Palatio. Rursus in Niceno Con cilio, confessio, quam facit de fide Con stantinus, & decretum donationis, simul cū priuilegio ob quam causam dicitur est à Grecis sanctissimus, ac Apostolis coequalis. Item in septimo Concilio sub Adriano Tertio, fuit approbata ista donatio, ut re fert Gratianus di. 96. cap. Constantinus. In Concilio Constantiensi damnatur articu lus Vuitclef. in quo asseruit Cōstantinum errasse, & Siluestrum dotando Ecclesiam. Imo multi Iurisconsultorum uocant eam donationem restitutionem, quia Papa est Christi Vicarius, cuius est orbis terrarum, & vniuersa quæ habitant in eo. Ut scribit Capistranus, ac doctissimus Albanus secun da parte. Quod piū sit dictum, an uerum

alij iudicent. Hoc certum est, quod si fuit restitutio, quo iure retinent alij Imperiū, & Respublicas, forte respondere poterunt, hanc rerum temporalium administratio nem à summis Pontificibus fuisse permis sam. At hoc dicere nō est satis, quia nullus scribit, nec apparet ista permissio. Histori ci hanc donationem referunt. Isidorus. Sin gibertus, Martinus Cōsentinus, Tolomeus Poggius. Petrarcha. Cardinalis Turrecre mata. S. Antonin. Iacobus de Voraginē. Iacobus de Valentia. Aug. Eugubinus. Iuris Consulti ferme omnes, uel præcipui. Bart. Bald. Ang. Ioan. de Lign. Alex. Innocētius. Restaurus Castaldus, & Rinaldus Rodul phus Iurisconsultus Perusinus supra ordi narius, ac Primariæ Cathedre in Perusino Gymnasio in præsentiarum præfectus, non sine maximo non dicam Italie, sed totius Europe admiratione. Sed nec meus est ani mus eius encomia celebrare, cū nec quæ potissimum laudem in tanto viro vix dicere queam, quippe qui scientiarū omnium orbis merito nuncupari possit, quibus con iunctum habet prudentissimum animam, & talem dicendi energiam, talem elegan tiam, ut cum Ciceroniana conferri possit, hinc unde confluunt ad eius nobilissimam Cathedram. An uero hæc sint ex animo lenitate, uel immoderate dicta, quisque diiudicare poterit ex eruditissimis eius oratio nibus, quæ Typis superioribus annis datae sunt. Sed ad rem nostrā reuocetur oratio.

Imperator Constantinus, non potuit, nec debuit donare Ecclesie. HÆR. Hæc hæresis nota à nobis non immeritò signatur, cum ex Vuitclef fonte sit hausta. Contra quam est decisio Concilij Constantien. ut diximus. Nam si donare non potuit, furtum fuit, & iniuste retinet Ecclesia, & damnati essent tot Romani Pontifices, quos colimus, & aras erigimus, & quid absurdius dici potest?

Imperatores, successores Constantini, potuerunt eam donationem reuocare. ERRON. Donatio illa facta fuit inter uiuos, omnibusq; clausulis requisitis expressis, ut est uidere dist. 96. c. Constantinus, & præsentibus Sa trapis, Magnatibus, ac senatu, nemineque contradicente, & sic Principes donare possunt, nec reuocare possunt, ualidiori argu mento, quæ Ecclesie donata sunt. Quod enim semel Deo donatum est, reuocari nō potest.

potest. Errat ergo dum affirmant, quod totius Ecclesie consensui aduersantur.

Imperator potest condere legem contra Ecclesiam. HÆR. Hoc facile est confutare quoniam Dominus Apostolis, ac successoribus data est potestas, & clausis, ut contendant omnes Catholici. Et Symmachus Papa dist. 10. Hoc reprobatur. Nam sicut prima sphaera, ac celum, alios mouet, sic summus Pōtiffex omnem aliam potestatem. Ut uerbo Papa solius explicabitur.

Imperator non tenetur obedire Romano Pontifici. HÆR. Quemadmodum res natura les ab alijs mouentur, sic in Christiana Reipublica fateri debemus esse supremum caput, quod alia mouet. Et talis est Romani Pōtifficis autoritas supra alios. Imo. D. Cyrill. lib. Thefaurorum docet. Filius Dei quemadmodum ipse à Patre accepit Ecclesie, & gentium sceptrum, & potestatem super omnem principatum, & super omne quodcunque est, ut in eius nomine genua cuncta curuentur, ita eadem amplissimam potestatem Petro ac successoribus suis plenissime concessit. Hoc etiam scribit. B. Thom. 2. 2. q. 104. primo. Et iuris cōsulti, ut author est Doctissimus Albanus. par. 2. nu. 19. Qui ex Bart. probat, Papā posse citare omnem hominem in quocunque loco existentem.

Imperator non debet à Papa confirmari, nec ab eo pendet. ERRON. Hoc confutatur, ex c. Significasti, extra de electione, ubi legitur, quod translatum est Imperium, & Imperator debet à Papa cōfirmari, appro bari, & Coronari, & per tot annorum cen tenaria (ait Capistranus) hoc iustissime ser uatum est. Et inuidiosissimus Carolus quin tus Bononiæ à Clemente septimo fuit Coronatus.

Imperator non potest iustis, uel aliquibus cau sis à Papa deponi, uel non Coronari. ERRON. Sicut Papa potestatem donauit Germanis, ut Imperatorem eligerent, sic quādo illi à fide exhorbitarent, & ea potestate abuterentur potest eos illa expoliare, & electam non cōfirmare, nec Coronare. Quid enim agendum esset, si electus esset indignus, paganus, Hæreticus Tyrannus, excōmunicatus, fatuus, aut Ecclesie persequutor? Profecto erraret sumus Pontifex, si talem confirmaret, ut haberetur extra de electione. ca. Venerabilem. §. Nunquid enim.

Ius est eligendi Imperatorem apud Germanos, ut dicitur. 28. q. 1. Ex his. Fateantur & ipsi Imperatorem debere constituere hominē, qui colla Romano Pontifici, atque Ecclesie submittat. Aliā nedum non debet Coronari, imo & deponi debet. Nā & Zacharias Papa Regem Francorum, nō tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tanta potestati erat inutilis à Regno depō sit, ac Pipinum Caroli Imperatoris Patrem in eius locū substituit. 15. q. 6. Alius. Vbi glossa dicit. Ergo Papa deponit Imperatorem. Et Innocentius III. in Concilio Lugdunensi priuauit, & depōsit Imperatorem Federicum. Vbi Ioan. And. in gl. 1. Dicit hoc idem. Hactenus Capistranus de auth. Papæ, & Concilij.

Imperator adest Concilio, ut iudex earum rerū, quæ fidei sunt diiudicandæ. Protestantæ. HÆR. T. Quantum aberrant Protestantæ, suo loco iam demonstraui, modo ipso rum Imperatorum exemplo referam, quæ si aliquando ipsi, uel eorum oratores inter fuerunt, hoc fecerunt, non ut rerum Ecclesiarum iudices, sed ut Ecclesie custodes, ac Protectores. Obmitto, quod in his, quæ Dñs Saluator noster, ac sanctissimi patres de fide decreuerūt, nullus Imperator, nec Laicus interfuit. Et ex Concilijs ipsis legitur, quod Imperatores uenerunt ea ratione expōita, ac pro religionis cōcordia, & custodia. Nam Cōstantinus ille magnus quem ob oculos alij Christiani Principes habere debent, interfuit Concilio Niceno postquam ab Episcopis facultatem obtinuit, ut inde appareret, non ut iudicem, sed custodem aduenisse. Theodosius etiam scribens Synodo Ephesinæ dicit. Illicitum esse eum, qui non est ex ordine sanctissimo rum Episcoporum, Ecclesiasticis admisce ri tractatibus. Martinianus Princeps Christianissimus idem sequutus dixit in Calcedonensi Synodo, ad cuius instantiam ex Nicena vrbe, ibi fuerat celebratum à Leone. Theodoricus Gothorum Rex (non admodum orthodoxus) in Concilio quodam, quod in causa Symmachi Romani Pontificis celebratum est, in quo Concilium cum diceret iudicare non posse primæ sedis Episcopum aduersarij prouocabant Regem, qui diuinitus inspiratus, uel tantorum Imperatorum exemplo permotus. Respondit. Ad Synodum solam pertinere in tanto nego-

elo sequenda præscribere, nec ad se quicquam præter reuerentiam de ecclesiasticis rebus pertinere. Basilius Imperator, in octava synodo acriter fatetur, quod quicquid in civilibus officijs occupantur dicendi quicquam de ecclesiasticis causis, sed tale munus esse tantum Pontificum, & Sacerdotum. Sic itaque si quando Imperatores interfuerint concilio, hoc tantum fecerunt ad concordiam, atque ecclesie defensionem. Alias non licet uel Episcopos reprehendere, nisi fuerint imitatores Cam contra Noc. Hæc Barth. Miranda.

10 Imperator potest Papam iudicare, ac deponere. Marcellus Patavinus. HÆR. Quando unquam membra capiti, resisterunt, vel aduersus illud insurrexerunt. Sic nec Imperator nisi tyrannice potest contra papam venire. Hoc auctoritatibus confirmatur. Primo ex oct. synodo vniuersali, ut habetur dist. 2. c. diffiniuimus neminem prorsus potentem quenquam eorum, qui Patriarchalibus sedibus præsentin honorare, aut amouere à proprio throno tæcere, præcipue quidem sanctissimum Papam senioris Romæ. Secundo Constantinus Imperator cum quidam Clerici apud ipsum causam disputarent dixit (ut legitur 11. q. 1. c. continua) vos à nemine iudicare potestis, qui ad solius Dei iudiciū referuamini. Tertio dicitur dist. 96. c. si Imperator. Si Imperator Catholicus est, quod salua pace ipse dicimus filius est, non præsul ecclesie quod ad Religionem competit discere ei competit non docere. Quarto Innocentius scribens Constantinopolitano Imperatori, ut legitur ext. de maio. & obed. c. solite. Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo luminaria, in firmamento cœli, luminare maius, ut præset diei, & minus, ut præset nocti, utrunque magnum, sed alterum maius. & infra, quanta est inter Solem & Lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur. Quinto est auctoritas Gregorij Nazianz. scribens Imperatoribus Constantinopolitanis, ut habetur dist. 10. c. suscipitis. Dedit & nobis potestatem, dedit & Principatum multo perfectiorem Principatibus vestris. Sexto Concilium Aphricanum, ut legitur 11. q. 1. c. placuit. Placuit, ut quicumque Clericus ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, honore proprio

priuetur. Septimo spiritualis potestas non iudicatur à temporali. Hoc est quod docet D. Paul. 1. Corinth. Secundo spiritualis sermo omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. Octauo Imperator iudicat, quæ sunt sui foris. Papa non est de suo foro, non ergo eum iudicare poterit. Hæc Turrecr. lib. 2. c. 95.

Obiectiones hæreticorum.

Imperatorem iudicem esse Romani Pontificis, probant. Primo donans iudicat illum cui donat. At Imperator donauit. Ego & iudicabit. Secundo Pilatus iudicauit Christum, ergo Imperator Papam. Tertio beatus Paulus fuit inferior Imperatore, & ab eo iudicatus, quia ad eum appellauit, ergo & Papa. Quarto in veteri lege summus Sacerdos Abiathar fuit à Salomone depositus, & Sacerdotio priuatus, ut dicitur 3. Reg. 1. Ergo & Papa poterit iudicari. Quinto Leo submittit se iudicio Imperatoris Ludouici, ut dicitur 2. q. 7. c. nos. ergo & alij subire debent idem onus.

Quanti sint ponderis huiusmodi rationes, ex earum solutione manifestabitur. Et ad primam quidem respondeo, quod non habuit Papa ab Imperatore primatum, sed à Christo Domino, cui & si ei Imperium donauerit, non potest tamen illum iudicare, non ergo sequitur quod infert. Ad secundam dico quod subiectio illa Domini fuit voluntaria, non quia Pilatus de iure in eum habuerit potestatem. Vnde dixit. Potestatem nullam aduersus me haberes, nisi datum esset desuper. Ad tertiam respondeo, quicquid alij dicant, quod non infertur, quod de iure fuerit Imperator iudex ordinarius D. Pauli, sed erat D. Petrus, quia vero erat in infantia ecclesie, non poterat suas vires exercere, ut modò, quia tyranni omnia occuparunt. Ad quartam dico, quod non est eadem ratio de Sacerdotio Iudæorum & nostro, nam ille erat ex propagatone, nostrum vero ex Dei speciali uocatione. Dico secundo, quod Salomō sic ex Dei instituto iudicauit, nā dicitur 3. Reg. c. 2. Eiecit igitur Salomō Abiathar, ut nō esset sacerdos Dñi, ut impleret sermo Dñi quē loquutus est super domū Heli in Sylo. Ad quintam de Leone dicitur, quod fuit ex supererogatione non de iure, ac ad maius ecclesie beneficium.

beneficium. Non ergo Imperator erit iudex Roman. Pontificis.

Incantatio.

Incantatores suis incantationibus idem faciunt quod Moyses. Exod. 7. b d
Incantatores fatentur potentia Dei fieri, quod fecerat Moyses. Exod. 8. d
Incantatores percutiuntur à Deo vlcibus in vesicis coram Pharaone. Exod. 9. b
Incantatores nulli sint. Deut. 18. b
Incantationes sunt licite. HÆR. Satis scriptissimus supra verbo diuinitio, ac eius species diximus, hoc loci tantum annoto quod incantatores proprie dicuntur, quæ uerbis suis naturalē virtutē superare arbitrantur. Contra quos scribitur. 26. q. vlt. c. admonēat. Admonēant infideles Sacerdotes populos suos ut nouerint magicas artes, incantationes que & c. & D. Greg. 26. q. 5. c. si qs. Si qs arios, aurispices, & incantatores obseruauerit, aut Phylaterijs usus fuerit. Anathema sit. Iud. inquisit. verbo diuinationes Incantationes esse fugiendas docuit, Concil. Laod. c. 36. & habetur 26. q. 5. non oportet.

Incestus.

Incestus non est peccatum. HÆR. Ex Leuitico incestus esse prohibitum demonstratur. Nam inibi matrimonij gradus assignantur. Et incestus, ut dicit Magist. 4. dist. 41. & post ipsum alij est consanguinearum, uel affinium abusus. Vel ut Palud. & D. Thom. est cum consanguinea, uel affini coitus prohibitus. & apud Pal. incestus est coitus in gradu in lege naturæ prohibitus. incestus committitur quando quis sororem suam cognoscit, aut cognatam, uel sororem uxoris suæ. Contra hoc Leu. 20. dicitur. uiuus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio uestri. D. Aug. lib. de adulterinis coniugijs, & habetur 32. q. 7. Adulterij. Peius est enim cum matre quam cum alia uxore concumbere. D. Grego. ut legitur 35. q. 3. Nec eam. Incestuosus uero, nullo coniugij nomine deputando à sanctis patribus statutum esse legitur. Quadruplici uero ratione prohibetur, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 154. art. 1. Primo, quia homo naturaliter habet quandam honorificentiam parentibus, & consanguineis. Secundo,

quia cum sanguine coniunctis necesse est conuersari. Tertio, quia impediretur multiplicatio amicorum. Quarto cum homo consanguineus naturaliter diligit, si adderetur nouus amor esset nimium ardens. Ideo incestus prohibetur. & dicitur incestus, quasi non castus.

Indulgentia.

Indulgentia non habetur ex sacris literis. Luther Eras. Quod sic aperte indulgentias doceant sacræ literæ, eo modo, quo summus Pontifex dispensat, nec ego affirmo, nec contrariam partem hæreticam appello. sed quod non habeant in sacris scripturis aliquod fundamentum, unde ecclesia, quasi ex certis principijs eas deducat, qui hoc dicit, hæreticus erit, si fuerit pertinax. Nam de iubileo certum est, ut suo loco confirmabitur. De alijs etiam ex solo Dauide, & D. Paulo colligimus. nam Iob c. 6. dixit. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. ex quibus uerbis habemus quod ille multo plura sit passus, quam pro suis peccatis commuerit. Dauid Psalm. 113. dixit. Particeps ego sum omnium timendum te, & custodientium mandata tua. D. Paul. 1. ad Coloss. ait. Nunc enim gaudeo in passionis meis pro uobis, & adimpleo ea, quæ desunt Passionum Christi, in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia. His testimonium addo. Esa. cap. 61. qui in persona Christi loquitur. Spiritus Domini super me, & c. & inferius. Ut prædicarem captiuis indulgentiam. & quod loquatur ad hunc sensum pater. Nam Luc. 4. legitur, quod Dominus Sabbato interpretatus est hunc locum in synagoga pro remissione, pro qua remissione uenit Saluator. Hinc Clemens Primus constituit quadragenam, per quam designauit penitentiam quadraginta dierum cum septem annis sequentibus, quam penitentiam iniungebant pro quouis peccato mortali, ita quod per illos dies excluderetur ab ecclesia, & incedebat capite discooperto, sparso crine, & post eosdem dies iniungebatur eis penitentia septennis. Infra septē hos annos, non uescebatur carnibus, nec uino, nec lecto, nec balneo utebatur, sed dormiebat

bat in terra aspera uel lapide. Expleto hoc tempore licuit ipsis primo communicare corpore Dominico, unde Papa dat indulgentiam quadragenam, del septenā, uel carnem in literis indulgentiarum, & prætendit illos absolueri de commissis. D. Gregorius stationes instituit, ut testatur. D. Tho. & alij in 4. Postea Alex. Tertius, deinde Innocentius III. in Concilio Lateranensi, ut habetur extra de Hærer. cap. Excommunicamus. §. Catholici. Et extra de pœnit. & remissione. c. Cum ex eo. Bonifacius octauus instituit Iubileum de 100. in 100. annis. Clemens quartus ad 50. reduxit. Paulus II. ad uiginti quinquatum & Concil. Generale Constantien. sess. 6. damnat articulum 47. Vult cles. qui negauit eas.

De Thesauris Indulgentiarum.

Vnde ortum habet indulgentia? Et si difficile uideatur multis demonstrare, undè tantus Thesaurus sit, & quādo, & à quo oriatur. Tamen ex locis dictis sacre scripturæ facillimum est deducere. Et tunc originem habuerunt, quando Dominus primam uocem similem alijs emisit foras plorans. Nam multo imo omnia passus est Dominus, & eius operationes sunt infiniti meriti. Sæcili etiam, Vt Beatissima Virgo D. Ioan. Bapt. Ieremia, Innocentes Martyres, & alij, & quoniam nulla est actio, cui non reddat Deus mercedem, ideo Thesaurus indulgentiarum est ex merito passionis Saluatoris, nostri, & sanctorum. Huius Thesauri clauis datae sunt Petro, & successoribus. Matth. 16. & Ioan. 20. A Christo ergo capite, & sponso suo, habet Ecclesia indulgentias, & quicquid ad pœnæ debitæ solutionem promeruerunt, id totum ob corporis Myrtici unionem ad delendas aliorum membrorum pœnas supererogauerunt. Quemadmodum enim, nobiliora humani corporis membra inferioribus membris bona sua impertiuntur, & communicant. Veluti eparuenis sanguinem, cor alijs membris uitalis spiritus, & caput animales, quibus sit sentatio, sic in Ecclesia merita passionis Domini communicantur. Hoc dixit. D. Paul. loco superiore, pro corpore eius. Vbi D. August. Suas passionibus dicit esse Christi, quia nostræ passionibus, qui sumus Christi membra Christi sunt. Quicquid ergo pateris ab

eis, qui non sunt in membris Christi, decernat passionibus Christi. Ex superabundantia ergo meritorum Sanctorum est Thesaurus indulgentiarum.

Quid sit indulgentia.

3 Non est ambiguitas aliqua apud Doctores, in disputatione hac, & definiunt, quod indulgentia est remissio, ab indulgeo indulgere, indulgere uero est remittere. Et indulgentia est quedam remissio pœnæ debitæ pro peccato post contritionem habitam de Deo, ut colligitur extra de pen. & rem. Quod autem. Vel ut alij. Indulgentia est pœnæ relaxatio, quam quis iustè pro culpis proprijs facere debuisset de thesauro Ecclesiæ ad diuinam iustitiam persoluendam sumpta, quæ ut docent, respiciunt pœnam non culpam, sic à pœna non à culpa liberant. Caiet. sic eam describit. Indulgentia est actus absolutio, ab iniuncta pœnitentia in foro pœnitentiali. Quæ sic expono. Indulgentia est actus non ordinis, nam non omnis, qui sacris erit initiatus potest indulgentias dispensare, sed est actus iurisdictionis, hinc solis prælati conuenit, nam ipsi tantum habent clauis. Exigitur ergo ad indulgentiam iurisdictionis circa subditos, ideo ab oratione differt. Et ab iniuncta pœnitentia. Supponit determinatam esse pœnitentiam in hoc loco, uel quo ad actum, signatum, uel exercitum.

4 Indulgentias non potest Papa dispensare. Luth. Eras. H. E. R. Fuit hæc hæresis damnata in Concilio Constantiensi ut diximus. Nam Papæ datur Thesauri clauis. Vnde D. Greg. Stationarias indulgentias concessit annis iam mille, & pluribus elapsis. Conueniebant namque fideles ad Ecclesias in urbe ad indulgentias suscipiendas, sed quia charitas, & populorum concursus refrigebat in sacris adorandis, & diuinis celebrandis, nec ad Dei uerbum audiendum adeo proni erant ut retroactis seculis. Beatissimus Pater, ac Pastor Religiosissimus, ad diuina sic inflamabat, hortabatur, & indulgentijs prouocabat, quo beneficio è corpore excitati ad Ecclesias concurrebant. Et quæ domus, quæ Respublica est, quæ suis membris non ferat auxilium? quare & in Christi Ecclesia, ac domo unus non auxiliabitur alteri. Et Conc. Viennense sub Clemente quinto approbat indulgentias Urbani

bani quartæ pro festo Eucharistia. Hinc superioribus annis Romam conuenerunt infiniti propè homines ex omni regione. Gallia, Hispania, Italia, Anglia, Hungaria, Dacia, Scotia, ac reliquis regionibus, ut in mediam, ac ueniam consequerentur.

Obiectiones Hæreticorum.

Furantur Hæretici Thesaurum indulgentiarum. Primo, quia indulgentiæ sunt causæ, quod homo non faciat multa bona. Respondeo, quod indulgentiæ, non solum sunt causæ, quod homo tepidè operetur, sed faciunt eum industrium atque laboriosum, & experientia compertum est, quod quando Papa indulgentias dispensat, multi qui in uitijs, ac peccatis uiuebant, euigilant, surgunt, ac corpore & peccatorum onus excutunt. Secundo, Christus non præcepit eas, ergo ad quid profunt. Respondeo, quod multa sunt præcepta in Ecclesia, quæ non sunt à Christo immediate, sed mediatis b. Apostolis, uel spiritus Sancti illustratione, qui semper præstet in Ecclesia. Hinc clauis reliquit in Ecclesia, & dixit. Vade ostende te Sacerdoti. Tertio, sunt causæ, quod homo multa peccata faciat. Respondeo, quod hoc prouenit ex parte nostri, non dispensantis, alioquin & medicus, & medicina dicebantur infirmitatis causa. Et passio Christi, quæ nos à pœnis & peccatis liberat esset peccati causa, quæ omnia sunt absurda. Quarto, per fidem, & absolutionem simul condonatur pœna, & culpa. Nam Christus satisfecit pro nobis. Posuit in eo Dominus iniquitates omnium nostrum. Esa. 53. Respondeo, quod si satis est credere, cur punitus fuit Dauid morte filij, pro adulterio. 2. Regum 12. Cur Apostolis præcepit, ut pœnitentiam prædicarent. Cur præcepit Apostolus Paulus ei, qui cum Nouerca concubuit, ut satisfaceret pro peccato. 1. Cor. 5. Christus ergo satisfecit, & exigit, ut & nos satisficiamus, & si opera nostra de se, non sint factis, sunt tamen ex Dei acceptione, & exigit à nobis, quod nostrum est, & possumus. Quinto, Sacramenta remittunt peccata, ergo ad quid indulgentiæ. Respondeo, quod sacramenta remittunt culpam, sed remanet reatus, excepto in baptismo, hinc patet, quod satisfacere tenemur, & persoluere debita. Sexto, iurisdictionis potest exerceri in inuitum. At indulgentia non potest exerceri in inuitum, ergo non est actus iurisdictionis. A. probatur, quia iudex inuito seruus in carcere detinet, & punit. Minor euidens est. Respondeo ad maiorem, nam nec omnis iurisdictionis exercetur in inuitum, quia inuitus non potest absolui à peccatis, & si forte ab excommunicatione. Septimo actus iurisdictionis non est ad se ipsum. At qui dispensat indulgentias, etiam sibi ipsi communicat. Ergo non erit actus iurisdictionis. Dicitur ad maiorem, quod dispensator indulgentiarum sibi ipsi non immediate dispensat, sed per confessorum cuius iudicio, & authoritati se committit. Octauo; Archiepiscopus dispensat per totam prouinciam, & tamen non nisi in casu habet super eos iurisdictionem, ergo non est actus iurisdictionis, ut dicitur ext. de offic. Past. ca. Pastoralis. Dicitur quod unus casus, quo habet in totam prouinciam authoritatem, vnus est dispensatio indulgentiarum. Nono, si uerum est fundamentum unde indulgentiæ probantur ex dicto D. Pauli adimpleo. Ergo Christus non adimpleuit omnem pœnam. Quod est falsum. Respondeo, quod adimpleo significat addo, non quia Christus non sufficienter satisfecit, sed quia membra capiti conformari uoluit. Decimo, indulgentia sit, per compensationem, aut distributionem, dicitur sexto in extraraganti. Vnigenitus, de pen. & remissio, ergo non erit absolutio. Respondeo, quod est absolutio, sed iste actus absolutio, nis sit per compensationem. Undecimo, indulgentia liberat ab iniunctis & non iniunctis, ut docet D. Thom. Dicitur, quod liberat propriè ab iniunctis, at D. Tho. Et alij addiderunt, & non iniunctis ad maiorem indulgentiæ dignitatem. Duodecimo, in indulgentiæ plenariæ distributione nulla fit mentio de iniunctis. Respondeo quod forma solita semper præintelligitur. Nam indulgentia est tantæ efficacitæ, si debito ordine suscipiatur, ut ab omni pœna liberet. Hæc ergo indulgentiarum natura, ac uis est.

5 Indulgentiæ possunt ad libitum sine causa, & moderamine dispensari. E. R. R. O. N. Nemo est Theologorum, quem uiderim, qui non contendat, quod causa requiratur in dispensatione indulgentiarum, & si sine causa dispensentur potius est dilapidatio, quam

quàm dispensatio, imò uerò quata est causa dispensandi, tanta dispensatio esse debet. Non tamen nostrum est expendere. Vtrum illa causa sit, uel nò sit honesta, sed tamen sine ulla causa dispensari non possunt. Si uero uerior causa extiterit, & prodigè dispensentur indulgentiæ, non erit in detrimentum suscipientis, nec dispicere, aut quærere tenemur an ratio iusta sit, sed ut iustam supponamus. Potest enim Papa in hac dispensatione errare assignando iustitiam, pro iusta, hoc enim non est de fide. Semper tamen indulgentiæ tantum ualēt, quantum sonant, fidelis ergo sit seruus, & prudens in hæreditatis dispensatione. Exigitur in dispensante auctoritas, alioquin remerarium esset. Exigitur in suscipiente capacitas. Primo, quòd sit fidelis. Secundo, quòd sit in gratia. Tertio, quòd habeat animam propensum ad satisfaciendum, nam indignum est alieno suffragio, qui propriū despiciat, & contemnit. Quòd uerò moderamine dispensator uti debeat, probatur ex Concil. Lateran. Et habetur de pen. & remiss. c. cum in eo. Nam clauēs Ecclesiæ eorum remebantur, & penitentialis satisfactio enervabatur. Et Conci. Viennense eodem titulo. c. Abusionibus, hoc redarguit abusum quæstorum, concedens eis, solum indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitatiua postulare suffragia. Et Concil. Trident. in fine dicit. Abusus uero, qui irrepperunt, & quorum occasione insignis hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur emendatos, & correctos cupiens, prauos quæstus omnes pro his consequendis, unde plurimum in Christiano populo abusum fluxit omnino tollendos esse. Et superius eodem decreto. In his tamen concedendis moderationem iuxta ueterē, & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Hæcenus Concilium. Attendant etiam concionatores, ne indulgentias indiscretas prædicent, quia sunt excommunicati, ut dicitur in Clem. de Priuil. & excessib. præl. c. Religiosi. Et in discretis dicuntur, quæ non sunt concessæ, uel si sunt concessæ, probari non potest, & peccat eas assertiue prædicando. Hinc Sanctissimus Pius V. aboleri iussit illas, quæ in rubricis rubeis orationum passim circumserebantur. Et alias ex superiorum manda-

to, ipse combulsi, quæ probari non poterunt, nec mihi unquam persuadere poterō ueras esse, quæ ad eodè prodigè dispensantur, sicut legi nonnullas, quæ continent, quòd quoties in hora uoluerit, uel diei, uel noctis, & quoties uoluerit consequatur omnes indulgentias, quæ uel Romæ, uel alibi sunt concessæ. Has enim indulgentias, quæ sic Papa dispensauerit non credo, nec fortè talem petitionem intellexit, & qui petijt, nò percepit summi Pontificis mentem, ac responsum, & sic inuulgauit, quia arbitratur se consequutum quod poposcit, & tamen nunquam fuit talis animus Pontificis. Si quando mihi constaret eas sic dispensasse, utique ambabus manibus excepissem, ac exocularer. Dū uero res, sic se haberet, & tam ampla sine causa sit concessa indulgentia, putes illos deceptos esse, qui quæsi-runt, nec Pontificem condonasse, non quia non possit, sed quia noluit. Et ut Rlingius, ait. libro tertio, capitulo decimo quarto in fine. Alioquin nisi discretè fieret, Deus non acceptaret.

6 Indulgētijs pro defunctis largiri summus Pontifex nullo modo potest. HÆR. Grauisissima est disputatio de modo, quo Romanus Pontifex defunctis auxiliari possit, indulgentijs. Et aliqui arbitrantur, quod eadem ratione communicet indulgentias defunctis, quæ uiuis. Nam & illi sunt in uia; quo ad absolutionem à pœna, & quo ad punitionem, & sic subduntur Ecclesiæ iudicio. Et dicuntur esse super terram, quo ad misericordiæ forum, & fortè delicti super terram pertrati, ut dicitur. 3. q. 6. c. Qui crimen. Nec se quitur, quòd si Papa potest soluere, qui potest etiam ligare, nam dum erant super terram, meruerunt tantum solui, & non ligari. Nec eadem ratio est de damnatis, qui sunt extra locum salutis. Quæ & si fortè sunt uera, tamen nò satis est, ut actus communicandi indulgentias defunctis, sit actus iurisdictionis, nam cognoscere causam non potuit Papa, quando è mundo decessit, sed à Deo iudicatus fuit, idè auctoritatiuè nò potest absoluere. Alij dicunt, quòd Papa potest soluere à pœna. Sicut amicus pro amico soluere potest, non tamen remittere pœnas. Communior tamen Doctorum sententia est, quòd indulgentias defunctis dispensat Papa per modum suffragij. Viuis uero auctoritatiuè. Differt uerò soluere per modum

dum suffragij, & auctoritatiuè. Nā auctoritatiuè est actus iudiciarius, quem alij uocant per modum indulgentiæ, & est lata sententia compensare pœnam soluendam. At per modum suffragij, est dare auxilium suffragando, & importat dare fauorem, quod quidem apud Grammaticos uerborum quædam, ac fauorem connotat, apud Theologos uero oē opus pium importat quod sit in alicuius auxilium per modum subuentionis, quoniam nò redimendo, aut eximendo à pœna iudicè importat, uel remissionem apud Deum promerèdo, & impetrando, sed præcari, ut ipse aliquando misericorditer condonet. Unde modus suffragij, est promotoriè, uel impetratiuè modus obtinendi, & sic indulgentiæ profunt mortuis. Nam non potest auctoritatiuè, & per modum indulgentiæ liberare, quia iudex uiuorum est tantummodo, & eorum quæ super terram sunt datæ sunt clauēs. Hoc tenet Alex. de Ales. par. 4. q. 83. mēb. 5. D. Bon. dist. 20. q. penult. lib. 4. Biel. lect. 57. Canonis, ubi pbat auctoritate summorum Pontificum, quòd indulgentiæ ualeant per modum suffragij. Alb. Phigijs controuerfia 3. Franc. de Mayron. ferm. 1. ad uincula Petri. Caiet. opus de indul. ad quartū. Rling. Iacomellus in Apologia. Angeli ca uidetur hoc idem sentire. Armilla Viguierius. Hæc ergo de indulgentijs satis sint. De quib. affirmat D. Tho. q. pro temporalibus non dantur, sed quatenus sunt annexæ spiritualibus, & sic non est simonia. Et solus Papa potest concedere plenarias indulgentias, alij uero Episcopi taxatas habent. Quas poterit etiam non Sacerdos legatus, uel alius concedere si fuerit sibi commissum. De hū. 4. d. 20.

Infans.

Infans sine baptismo decedens, igne puniatur. HÆR. Contra hanc hæresim est communis Sanctorū opinio, quòd infantes solo baptismo priuati, & cū peccato originali non cruciantur pœna sensus, uel igne. Tamē D. Aug. de fide ad Petrum, c. 27. & c. 3. dicit infantes eadem cum Dæmonib. ceterisq; damnatis supplicij qualitate plesti. Et in lib. de baptismo paruulorum. Vt quæ cōfiteris paruulum non futurum in regno, fatearis futurum in regnum eternum. Idem lib. 5. Hippo-

gnosticon. At quo ad pœnæ quantitatem, dicit esse leuissimam. lib. 5. aduersus Iul. Et de peccatorum merit. & remiss. c. 16. Et in Enchyridion ad Lauren. c. 93. Mitissima sanè omnium pœna erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerūt, nullū insuper addiderunt, & in cæteris, qui addiderunt tantò quisque tollerabiliorem, ibi habebit damnationem, quantò hic minorem habuit iniquitatem. D. Greg. lib. 9. In Iob. Explanans, cap. 16. dicit. Infantes absque baptismo decedentes perpetuis damnatorum tormentis sensibilibiter puniri. Gennadius dixit Aug. errasse Greg. Arimin. 2. d. 3. q. 3. Sequitur Greg. & Aug. hanc rigidam pœnam. D. Thom. q. de pœna peccati originalis art. 2. Exponit hos patres, p ignè accipere priuationem diuinæ uisionis, & p excessum loquuti sunt. Sic semper & alij Doctores sunt exponendi.

2 Infans sine baptismo precibus parentum potest saluari. De hoc supra uerbo baptismo diximus.

Infernus.

Infernus non est locus, & pro pœna damnatorum deputatus. HÆR. Hoc de fide assertum probant enigmaticè esse infernum, & Plato apertius alijs. Ex sacris etiam literis demonstrat Ecclesia esse locum damnatorū. Et primo, qui Dominus dixit. Matt. 25. Ite maledicti in ignem æternum. Et c. 1. Et tu Capharnaum usque ad cælos exaltata, usque ad infernū demergeris. Et Dauid psal. 54. Veniet mors super illos, descendent in infernum uiuentes. Ibi descēdit Dathan, & Abiron. Num. 16. Ibi Dæmones eieci, Luc. 3. Et missi in lacum ignis, ut dicit Apoc. 19. De hoc D. Ioan. cap. 5. Procedent, qui bona fecerunt in resurrectionem uitæ, qui uerò mala egerunt in resurrectionem iudicij. Et alibi melius est debilem, uel claudum intrare in Regnum Cælorum, quam duas manus, & duos pedes, mitti in gehennam ignis. De hoc scribunt Scholastici in quartò distinctione 45.

2 Inferni pœna, non est perpetua. Origenes. HÆR. Hæc hæresis fuit superius confutata. Sixtus tamen. tomo Iecundo. Ann. 131. Ex locis Origenis aliter sentit de mente eius.

3 *Infernus pœna, non est maior quam carentia diuine visionis.* H. A. E. R. Subscribunt Theologi dicto D. Ioan. Chrysost. Hom. 24. in Mat. dicentis. Noui quod plurimi pertimescunt hanc gehennam. ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quam ipsius gehennæ dico esse supplicium. D. Bon. 2. di. fin. 33. q. 3. Ricard. 4. di. 50. q. vlt. exponit verum esse in adultis, non in paruulis, sed in illis esse mitissimam, nam non sunt propria voluntate damnati, sed primi parentis culpa, ideo in eis est mitissima.

4 *Inferni locus, non est sub terra.* T. E. M. E. R. Ex eo quod D. Paul. ait ad Ephes. 4. Christus descendit ad inferiores partes terræ. Doctores colligunt esse infernum in inferiori parte terræ. Horum numero sunt D. Thom. Bon. Ricard. Rationabile enim est, quod immundis, & vilissimis peccatoribus pro carcere perpetuo correspondeat locus vilissimus, talis est in medio terræ; ubi tanquam ad sentinam feces totius mundi conuertuntur descendere. qui locus, cum sit concavus est multum capax. & D. Aug. lib. 2. retract. c. 24. retractat, quæ dixit lib. 12. ad litteram. c. 33. ubi negauit esse sub terra.

5 *In infernum descendit anima Christi, & cruciatus passa est.* H. A. E. R. Damnatur hæc hæresis, ex eo, quod Dominus dixit. Consummatum est. Significas dolores esse iam terminatos, quos redemptionis nostræ causa suscepit. Rursus, Luc. 23. dicitur Latroni. Hodie mecum eris in Paradiso, non ergo postquam expirauit aliquid passus est. Demum D. Paul. ad Coloss. 1. ait. Pacificauit per sanguinem crucis suæ, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis reconcilians nos in corpore carnis eius per mortem. Ex quibus deducitur, quod post mortem non subierit tormēta. Ex his hæresis illa conuincitur quod infernus sit sola peccatorum conscientia.

Infideles.

Infideles peccant in omni opera quod faciunt. H. A. E. R. Fuerunt viri Catholici, qui affirmarunt omnem vitam infidelium esse peccatum, quod quidem hæreticum est. Nam possunt honorare patres, & aliquid aliud tacere, quod quidem opus bonum erit. Hoc est decretum in Concil. Trid. Can. 7. Si quis dixerit, opera omnia esse peccata, & c. Anathema sit. Verum tamen est, quod

omnis eorum actio si referatur in finem infidelitatis, ut puta si ieiunant, causa iuxta legis obseruanda. In vniuersum si ex prauo fine operantur, peccant. Nam omne, quod non est ex fide peccatum est, ut docet D. Paul. quæ verba fuerunt in causa. Vt D. Amb. li. 1. de vocat. Gent. c. 9. Ansel. Cantuar. in locum hunc D. Pauli, & alij nonnulli dixerint, omnem vitam infidelium esse peccatum. Quæ omnia D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 4. interpretatur, quod omnis actio eorum, qua tenus est ex infidelitate, peccatum est. dictum etiam D. Pauli intelligitur contrarie, non priuatiue, vel negatiue. Vel est peccatum si debet ex fide procedere, & non procedit. Vel est peccatum concomitanter, id est comitatur peccatum, non autem essentialiter. Demum sensus est, quod omne quod non est ex fide, id est conscientia, peccatum est. Nam qui non agit secundum conscientiam, sed contra eam, hic peccat. Sic Doctorum varia dicta conciliantur.

2 *Infideles possunt ad fidem cogi, ac inuiri baptizari.* H. A. E. R. Si hoc verum, esset destrueretur hominis natura, libertas adimeretur. si enim timore seruii baptizantur, non suscipiunt gratiam, atque ideo sacrilegia essent; nam susciperent sacramenta, cum intentione peccandi. Rursus, credere est voluntarium, nec gratia destruit naturam. Demum si cogentur esset semper periculum, ut ad infidelitatem redirent, quod peius esset. Quod vero in concilio Tolet. ut dicitur dist. 444. cap. de Iudæis. Laudetur Sessibus Princeps, hoc intelligendum est, quo ad intentionem, non quo ad factum in se. Contra hos etiam bellamus, non ut ad credendum agamus, sed quia impediunt fidem Christi blasphemij, & apertis persecutionibus. D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 8.

3 *Infideles possunt habere prælationem supra fideles.* H. A. E. R. Infideles & si quandoque, & nonnullis in locis habeant dominium supra fideles, hinc & Dominus soluit tributum. & D. Paul. Hortatur seruos, ut obediāt. 1. Tim. 46. non tamen verum, sed Tyranicum est dominium, & ecclesia ob infidelitatem potest dominio priuare, & nos sumus filij Dei, ideo multo magis, nec prælationem habere possunt, quæ est de iure Diuino. Permittit tamen eorum dominium ecclesia, quia dominium est de iure humano, & ex natura, quam gratia non destruit, sed perfectit.

fecit, & sicut Dominus soluit tributum ad vitam unicum scandalum, sic deles sunt serui infidelium. Tamen ob peccatum infidelitatis, possunt infideles priuari dominio, quod habent supra nos, quia nos sumus filij Dei. At sine alijs causis non possunt priuari dominio. 1. 2. q. 1. art. 10.

4 *Infidelium ritus, tolerando ecclesia errat.* E. R. R. O. N. Sicut Deus multa mala permittit, ita & ecclesia ad maius bonum, sic tolerat meretrices, sic & ritus infidelium, ut libere conuertantur, & in testimonium nostræ fidei. Nec permissio criminis ad maius bonum est mala, quia Deus permittit, & Principes vsuras permittunt. D. Tho. artic. 11. Peccaret vero, quando infideles essent nobis molesti, vel ritus nostros perquererentur, ac blasphemij, & calumnijs nos afficerent, tunc ergo non sunt tolerandi, sed regno, & vita sunt priuandi. 2. 2. q. 10. art. 8. & 9.

5 *Cum infidelibus semper licite conuersari possimus.* E. R. R. O. N. Si Ecclesia ex Diuino præcepto sit tibi tanquam ethicus, & publicanus colligit vitados esse incorrigibiles peccatores, & hæreticos, ut docet D. Paul. Hæreticum hominem deuota, quare & infideles non debemus vitare. Hoc docuit D. Paul. 1. Cor. 10. & Chrysost. auctore D. Thom. 9. ait. Tunc ergo licite conuersari, & commedere possimus, quoad speratur salus, alioquin vitadi sunt. art. eodem. Rursus possunt colere nostras terras, artes exercere, & similia; permittit enim Deus, & Ecclesia mala, ut bona inde eueniant, sic tolerat vsuras, ac meretrices. 2. 2. quæst. 10. artic. 11.

6 *Infideles possunt regno priuari sine legitima causa.* T. E. M. E. R. Et si varius videatur D. Thom. Nam aliquando videtur aperte dicere, quod infideles ob solam infidelitatem possunt regno expoliari, quia nos sumus filij Dei, & hæredes. q. 10. art. 10. & ad Ducissam Lutharingia. Na ex peccato seruitute addicti sunt. At inferius q. 66. art. 8. Docet, quod rapina nusquam est licita, unde Esa. 61. dicitur. Odio habens rapinam. Possunt ergo priuari, omnes infideles, & hæretici, at non de facto, qui nec de iure, nec de facto nobis subduntur. Nec compelli possunt, nec aliquid auferri: nam Christus non est dominium consequutus armis, ideo potius boni viri sunt mittendi qui ver-

bo & exemplo conuertant. Nam infidelitas est de iure Diuino, dominium de iure naturæ, quam nec remouet. Grauius me peccaremus, si Christi fides hac via dilataretur, nec lege fuit statutum, ut armata manu terras licite possidere possimus. Licite tamen nostras terras vi, armis, ac bello eriperemus, quia nostra & ipsi rapuerunt, & licite etiam seruos Christianos liberare. Galet. ibi. & q. 10. art. 9. & 10. scribit, quod si ad sint causa possunt cogi, & pœnis affligi, puniri, ac regno priuari. Dominio etiam quod habent supra nos possunt priuari, at non omni.

7 *Infidelibus peccata remittuntur.* H. A. E. R. Quoniam ex communi principio omnium Theologorum, gratia, & charitas est, quæ remittit peccata dicente Apostolo. operuit multitudinem delictorum, ad Coloss. 5. At hæc in infidelibus non sit profecto, nec peccata remittuntur. Adhuc fides ianua est, totius Christianæ vitæ. Quia sine ea impossibile est placere Deo. Hæc non est infidelibus, non ergo remittuntur peccata. Demum qua via possunt remitti, cum nullam habeant nisi vmbaticam virtutem, & non Theologicam. & quis vnquam audebit affirmare, quod sine charitate deleatur peccatum. Demum quæro, quod nam est illud peccatum mortale, vel veniale, non mortale, quoniam non nisi per gratiam, non veniale, quoniam hoc sine mortali non potest remitti, nullum ergo est peccatum, quod in eis remitti possit. At quod D. Amb. Psal. 118. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum, & c. dicit, etiam si fides deerat, pœna satisfecerat, quibus verbis videtur dicere, quod infidelibus dimittantur peccata. D. Thom. interpretatur, si fides pro conscientia, quia interdum per penas, quas quis patienter sustinet, consequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet. 3. p. q. 86. 3. De infidelibus hæc vltimo loco docet D. Thom. quod Prælati ecclesiarum non habent prælationem supra infideles, nisi indirecte. Infideles non possunt primo peccare venialiter, sed primum est mortale. p. 2. q. 86. 6. c. Non statuit ecclesia, ut auferatur dominium, licet possit statuere de iure, & hoc non fecit, ne nomen Domini, & doctrina blasphemetur. 2. 2. q. 10. 10. c.

Ingenitum.

Ingenitum esse non conuenit patri. HÆR. Hæc hæresim exercere sine multo labore possumus. Ex ipso nomine. Nam si pater quomodo est genitus. Qui ergo à nullo est, genitus dici non potest. & hoc commune est etiam Hebræis, & hæreticis, & nemo est qui dissentiat. Aduertendum tamen, quod in genitus tripliciter dicitur. Primo, negatiue extra genus. Secundo in genere Dei. Tertio in genere principij diuini. Primo modo etiam creaturis conuenit. Secundo modo Spiritui sancto. Tertio modo, tantum patri conuenit, & est eius notio. Hoc etiam nomen ingenitum per duplex N. est ingenitum, uel increatum, & æternum, per simplex uero N. Genitum est non generatum. D. Thom. 1. p. q. 33. art. 4. & pater potius dicitur ingenitus quam inspiratus. Quia processio Spiritus sancti secundum ordinem naturæ præsupponit generationem filij. Per ingenitum etiam tollitur omnis modus consequendi generationem, nam patri conuenit quatenus est generationis principium, ut nullo modo generationem consequatur. Rursus ingenitus fundatur super negationem principij, ideo conuenit patri. D. Thom. ibi. ad quintum. Pater ergo ingenitus, quia generat, & non generatur, & sic est notio patris, ut scribit D. Bon. nam & alio modo etiam sapientia est ingenita, & Spiritus sanctus. De hoc Magist. 1. dist. 28. & D. Bon. 1. dist. 13. q. 4. & 28. Scot. dist. 28. Brulifer. 1. dist. 13. q. 4. & 28. Biel. 1. dist. 42. q. 1. art. 1.

Inimicus.

Inimicos decipere possumus, ac eis damna inferre. Græci. HÆR. Hanc hæresim, quam aliqui Græcis ascribunt ex aperto Domini testimonio confutatur. Nam dixit. Ego dico uobis, diligite inimicos uestros. Nemo ergo propitia, ac priuata auctoritate potest eis nocere. Et D. Petr. 1. c. 3. Non reddentes malum pro malo. Hoc etiam docuit D. Paul. ad Rom. 12. & 1. ad Thess. c. 5. Et commune est Doctorum placitum, & expositio.

Inimicos nullo modo, nec unquam diligere tenemur. HÆR. Et si varia sit scholasticorum mens de modo dilectionis inimicorum, conueniunt tamen omnes in hoc, quod tene-

re necessitatis teneamur diligere, & si esurierit inimicus cibare tenemur, & si subuenire in omni necessitate. & sic accipienda sunt Domini uerba diligite inimicos uestros, sic interpretatur D. Aug. serm. 61. de tempore, dicens. Dominus in Euangelio ut inimicos diligamus, non dedit consiliū, sed præceptum, consilium datur, ut uirginitas conseruetur, ut à uino abstinetur, ut uendantur omnia, & pauperibus erogentur. Præceptum datur, ut inuitia cultodiantur, ut omnis homo diuertat à malo, & faciat bonum, & sic præcepit Dominus. Diligite inimicos uestros benefacite his, qui oderunt uos, D. Chrysost. Hoc idem scribit in lib. de compunctione cordis. D. Tho. Sco. 3. dist. 30. & Gerson in regulis Moralibus.

Inimicorum dilectio, semper cadit sub præcepto. ERRON. Lucianus Monachus, in annotationibus super Chrysost. in Concil. Trid. damnatis, mordet scholasticos, & arbitratur dilectionem inimicorum semper cadere sub præcepto. quod si uerum est. Quare dixit Dauid. Deficiant peccatores à terra, & iniqui. & alibi. persequar inimicos meos, & iterum. Iniquos odio habui. Quare Elias igne prophetas præcatus est conburere. Elifæus pueris maledixit subsannantibus. D. Petrus sententiam contra Ananiam, & Zaphiram protulit. Imò uero, quid accipiendum est, per maledictionem datam heulneq; à Domino, nisi inimicos suos. Videat Lucianus, & Caluianus, non scholasticis, sed sacræ paginæ iniuriis sunt. Dilectionem ergo inimici egregie triplici gradu distinguunt nosiri, nempe in dilectionem communem indifferenter amicis, & inimicis omnibus, & omni tempore exhibendam, & in dilectionem particularem inimici, tempore necessitatis, sed extra necessitatis tempus est tertia. Primo modo, ac secundo est præceptum. Tertio uero modo est consilium, & addit Gaier. nisi addit scandalum. sic ergo loqui, salutare, conuersari, & priuata oratione non tenemur, sed in communi excludere eos non possumus, Quæ omnia sint cum dilectione hominum, & odio uiciorum.

Iniurias remittere, ac condonare, aded tenemur, ut non liceat querere reparationem, inquit Luth. quod est falsum. nam licet uim ui repellere, & bellare etiam. De qua Gerson p. 2. de peccato ix.

Inqui-

Inquisitio.

Inquisitio contra peccata illicita est. HÆR. E. Non curant hæretici medelam, non requirunt medicos, sed in suis peccatorum foribus hominem relinquunt, non reuocant à peccatis, non præparant Anthidotum. At Dominus, ac Ecclesia mater, quæ gemit in perditione, ac languore suorum, omnem adhibet diligentiam, omnem curam, ut ab iniquitate iubeat suos, sic Dominus docuit. Descendam, & uidebo, si clamor, qui uenit ad me, opere compleuerint. Gen. 18. Nam licet exactissimè eorum peccata agnouerit, instruit nos, qua uia contra impios agendum sit. Ut fiat inquisitio, & modum præfigit, nempe ut procedat clamor, uel in familia. Hoc ex officio facit iudex pro salute subditorum, ne morbida facta pecus, totum corrumpat ouile. De qua scribunt Doctores, & Iudicial. Inquisitio. Verbo Inquisitio.

Interficere.

Interficere seipsum licet ne causa seruanda pudicæ? Patres non uidentur conuenire hoc loci. Nam D. Hieron. in commentarijs iup Ioan. exponens ea uerba. Ionæ primo. Tollite me & proicite in mare, uidetur docere licitum esse, Virginitatis gratia custodiendæ, seipsum interimere. Et dicit. In perfectionibus, non licet propria perire manu absque eo, ubi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere. D. Amb. li. 3. de Virginitate. Tales iudicat Martyres, quæ in sibi ipsis, manus iniecerunt ad custodiam castitatis. Euseb. lib. 8. Hist. Eccl. Antiochenæ maris, ac filiarum exemplo hoc suadet & aliarum, quæ ne uiolarèt castitatem, maris fluctibus se demerserunt. Quam opinionem, cap. 17. Confirmat exemplo S. phronix, quæ arrepto mucrone seipsam transuerberauit. D. uero Aug. lib. 1. de Ciuitate Dei, statuit non licere sibi manus inferre, & qui se interficit, ut alienæ libidinis uolentiam euitet, maius flagitium dicit, ut minus peccatum euitet. Sic loquitur, cap. 26. Et quæ seipsas interfecerunt diuino inspirante Spiritu, factum est, sicut de Sansone credimus. Quod uero narraui lib. 2. Mach. cap. 14. Qui interemit seipsum potius quam uellet, in manus inimicorum incidere. D. Aug. epistola 61. ad Dulcium, dicit scriptum

esse illud factum, non tamen laudatum, & mortem eius potius ut admirabiliorem quæ prudentiorem narrauit. Haftenus. D. Aug.

Intentio.

Intentio non requiritur in ministro, dum conficit sacramenta. Luth. HÆR. In Florentino Concilio unanimes assensu reprobata fuit hæresis. Vbi in doctrina de Sacramentis dicitur. Sacramenta tribus perficiuntur, uidelicet rebus tanquam materia, uerbis tanquam forma, & persona ministrri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quoru si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Concil. Trid. sess. 7. Can. vnde decimo. Si quis dixerit in ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quæ facit Ecclesia. Anathema sit. Hæc Doctores affirmant.

Intercessio.

Intercessio Sanctorum uana est. HÆR. Negant recentiores hæretici intercessionem Sanctorum, quoniam eorum obstinatio tanta est, ut intellectum obsecauerit, & uoluntatem infecerit, quam Ecclesia ex sacrarum scripturarum exemplis recepit, & retinet. Nam quare Dominus dixit Loth, ob istos seliberaturum Sodomam, si inueniretur, uel pauci. Quare saluata est familia Noë tempore diluuii. Quare præcib. Moysis vincitur Amalech. Quomodo uera sunt quæ Dominus dixit. 4. Reg. 19. Et 20. Protegam Ciuitatem istam, propter me, & propter Dauid puerum meum. Quomodo oratione Samueis peperit Anna, & Iudith interimmit Holofernes. Quomodo Dominus Cananiam exaudivit, ad Apostolorum preces. Dimitte eam, quia clamat post nos. Patres hanc regulam Ecclesiæ reliquerunt. Nam Ephrem in sermone de Sanctis Martyribus ait. Dominum interpellare dignemini, ut superueniat in nos gratia Christi. Synodus septima Generalis, quæ est secunda Nicena Act. 6. in fine, ait. Cum timore Dei omnia agamus postulantes intercessionem incontaminatæ Deiparæ, & semper Virginis Domine Nostræ Mariæ, item Sanctorum Angelorum, omnium quam Sanctorum. Concil. Trid. sess. 25. de inuocatione

ne, &c. ait. Illos vero, qui negant sanctos aeterna felicitate in celo fruente inuocados esse, &c. Anathema sit. D. Basil. hom. 20. in quadraginta Martyres. Hi sunt, qui nostram obtinentes regionem, quasi quaedam turres contra aduersariorum incursum refugium exhibent. Et homil. 26. de Martyre Mamanta ait. Memores estote Martyris, quotquot illo pro somnia potiti estis, quotquot in hoc seculo constituti adiutorium ipsum ad precandum habuistis, quibus cumque ex nomine aduocatus ipsis adfuit operibus. Greg. Nazianz. oratione in sanctum Cyprianum. Tu vero ab alto propitius respice, nostrumque sermonem, ac vitam dirige, & sanctum ouile hoc pascet &c. Idem in oratione funebri in Athanasium. Et nos in pace quidem oue, & compasce, in certamine autem dirige, & suscipe. Idem in oratione funebri in D. Basil. Ceterum nostra, quocumque Deo placuerit ferantur, ferentur autem intercessionibus illius melius. D. Amb. lib. de Viduis. Magnis inquit tenebatur febribus, & rogauerunt illum pro ea. & tu habes proximos, qui Deo pro te supplicent, habes Apostolos proximos, &c. Proximus est, qui misericordiam facit. Idem in oratione secunda in morte fratris de fide resurrectionis, in fine. Tuisque intercessionibus mihi hoc posse conferri, ut citius desideranter tui aduocet? Chrysost. hom. 66. ad populum Antiochenum. Nam & ipse, qui purpuram indutus est, accedit illa complexurus sepulchra, & facta deposito, stat sanctis supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedant, & scenarum fabrum, & piscatores etiam mortuos, ut protectores orat, qui diademate redimitus incedit. D. Hieron. in Epithaphio Paulae viduae, epistola 27. Vale, o Paula, & cultoris tui ultimam senectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Christo te faciant, praesens facilius quod postulas impetrabis. D. August. lib. de cura pro mortuis gerenda, capit. 4. Ut dum recolunt ubi posita sint eorum, quos diligunt corpora, eisdem sanctis illos tanquam patronos susceptos apud Deum adiuvandos orando commendent, & li. 7. de bapt. contra Donatistas, cap. 1. Adiuuet itaque nos orationibus suis in istius carnis mortalitate, tanquam in caliginosa nube laborantes, ut donante Domino, quantum possumus bona eius imitemur. Euseb. li. 13. de preparatione Euang.

c. 7. Similiter et omnes, qui preclarare uixerunt, quoquo mortuis sunt, &c. Vota, quae ipsi faciunt tanquam uiris sanctis, quorum intercessione ad Deum, non parum iuuari profitemur. Maximus in Natali sanctorum Tancrinorum Mart. Specialiter tamen illi, pro nobis interueniant, qui & supplicia pertulerunt pro nobis, & Pauli, Specialium patronorum orationibus, adiuuados ut quantum propriis peccatis deprimimur, tantum Apostolicis meritis erigamur. Idem ser. 2. & ser. 1. 2. & 3. in annuario die assumptionis suae ad Pontificatum. Theodoret, de Graecorum affectionum curatione, lib. 8. qui est de Martyribus. Hi sunt igitur uere hostium Duces, Principes, propugnatores, custodes, per quos a nobis infortuna auertuntur. D. Ber. ser. 66. in cant. cant. Irrident nos, quia baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod sanctorum suffragia postulamur &c. Haec sacrarum scripturarum, conciliorum, ac Patrum definitio est, Scholastici susceperunt, ac eis subscriperunt. Haereticorum uero argumenta uerbo Sancti diluam.

Interpretatio.

Interpretari scripturas uicini que pro suo arbitrio potest. Brentius. H. A. R. Hoc peculiare est haereticis suas opiniones haereticas ex scripturarum fonte prauis suis interpretationibus confirmare, ut docet D. Aug. de Trinitate, li. 1. c. 3. & Hilarius Pictauiensis, li. 2. ad Constantium Augustum ait. Omnes scripturas sine sensu loquuntur, fidei, sine fide praetendunt. Scripturae non intellegendo sunt, sed in intellegendo, neque in prauaricatione sunt, sed in charitate. Vincen. Lirensis aduersus prophanas haereticum Nouationes idem scribit, consuetudinem esse haereticorum, suos errores, scripturis confirmare. de his (inquit) Saluator. Attendite a falsis Prophetis qui ueniunt ad uos in uelamentis ouium intrinsecus autem sunt lupi rapaces. At quis est, nisi haereticus, qui prius respondeat, quam audiat, ut dicitur Prou. 18. Item debemus audire Pastores, & Doctores, ad Eph. 4. & Ecclesiam ipsam Mat. 18. Nec circumferri debemus orem uento doctrinae. De quibus. D. Pau. ad Timot. & a ueritate quidem auditum auertent. Hinc statuit Conci. Tri. ses. 4. & Pius III. in Bulla, ut Patrum uestigia, ac ecclesiae sequamur. Hoc nos docuit D. Aug. contra

contra epistolam Manichei, quam uocant fundamenti, c. 4. Ego uero Euangelio non crederem, nisi me catholicae Ecclesiae commoneret authoritas, quibus obtemperaui dicentibus, Credite Euangelio, &c. Non ergo ad libitum, sed iuxta Ecclesiae auctoritatem, ac sensum, sunt sacrae litterae exponendae.

Inuidia.

Inuidia non est peccatum. H. A. R. Longa digressionem D. Cyprianus in ser. de zelo, & liuore condemnat hoc uitium. Hoc namque causa fuit fratricidij commissi a Cayno. Gen. 4. Haec de causa iratus est Saul contra Dauid, quoniam precinebant mulieres ludentes, atque dicentes. Percussit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus est autem Saul nimis, & dupliciuit in oculis eius sermo iste. Prou. 17. Qui in ruina letatur alterius, non erit impunitus. Sap. 2. Inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum, imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. D. Paul. ad Rom. 1. plenos inuidia, homicidio, &c. Et ad Gal. 5. Non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Ex his locis Patres aduersus hoc uitium scripserunt, Cypria. loco citato dicit. Nihil magis Christiano cauendum, nihil cautius prouidendum, quam ne quis inuidia, & liuore capiatur, ne quis dum zelo in fratris odia conuertitur, gladio suo nescius ipse perimatur. Basil. hom. de inuidia, quae est undecima uariarum argumentorum. Nihil mortalium animis inuidiae perturbatione preciosius contingit, quae ante omnia ipsi nocet auctori, aliis uero, quam minimum. Chrysost. hom. 44. ad pop. Antio. Sicut furentes se penumero gladios in se conuertunt, itidem, & inuidi, solam inuisi perniciem intuentes, propriam negligunt salutem, hi feris quoque peiores. & hom. 45. & sicut uermis de ligno nascens, ipsum prius assumit, sic & inuidia illam prius, quae se perperit animam corrumpit, & inuisum contrariis, ac uellet afficit. Proser. li. 3. de uita contem. c. 5. Inuidus certe, qui alienum bonum suum facit inuidendo supplicium, nulla uidetur ad inuidendum concupiscentia, prouocari sed tantum superbia morbo

vexari. idem cap. nono. D. August. lib. undecimo super Genesim ad litteram, ca. 14. Cum superbia sit amor excellentiae propriae, inuidia uero sit odium felicitatis alienae. Greg. Nyssenus in uita Moyfi. Inuidia maiorum princeps, mortis mater, prima peccati. Ianua, uitiorum radix, doloris initium, calamitatis parens, inobedientiae causa, ignominiae principium. Inuidia nos longe a paradiso exterminauit, inuidia repulit a signo uitae, &c. D. Hieronym. ad Galat. cap. quinto. Inuidia uero aliena felicitate torquetur, & in duplicem scinditur passionem, &c. & inferius. Pulchre quidam de Neote ricis, Graecum uersum transferens elegiacometro, de inuidia lusi, dicens. Iustus in uida, nihil est, quae protinus ipsum Authorem rodit, excruciatque animum. D. Greg. lib. quinto moral. cap. 33. Et paruulum occidit inuidia. Inuidere enim non possumus, nisi eis, quos nobis in aliquo meliores putamus. & capitulo. 34. Quamuis per omne uitium, quod perpetratur humano cordi anti qui hostis uirus infunditur, in hac tamen nequitia, tota sua uiscera serpens concutit & imprimendae malitiae pestem mouit. De quo nimirum scriptum est. Inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum. D. Bernard. serm. 29. super cant. Alienae non inuidere uirtuti, ne dum gaudere ad illam, &c. Iud. de summo bono, li. 3. c. 25. Nulla est uirtus, quae non habeat contrarium inuidiae malum. Sola miseria carere inuidia, quia nemo inuidet misero, cui reuera, non liuor obiicitur, sed sola misericordia adhibetur. & ne nimium longa sit oratio, quid & Scholastici sentiant percurramus. D. Thom. secunda, secundae, quaest. 36. dicit. Quod inuidia est tristitia de bono alterius, in quantum aestimatur diminuere gloriam propriam. Et est propria de bono, in quo est honor, & gloria. Haec ex suo genere est peccatum mortale, licet primi motus sint uenialia. Huius quinque sunt filiae. Primus, odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis, afflictio in prosperis, in quantum sunt contraria, propriae excellentiae. Haec ex superbia oriuntur.

Contrariatur duabus uirtutibus, misericordiae, quae habet pro obiecto principale bonum

num, & nemesi, quæ habet pro obiecto proximum. Demum inuidia, & zelus differunt, quia inuidia semper est peccatum. At zelus, non semper est, peccatum, quia est de eo, quod deest nobis. Hæc D. Thom. ibi. D. Bouauent. & Biel. 2. distinctione 21. q. unica, articulo 3. dubio primo, & Gerlon. parte 2. de septem uitij capitalibus.

Ioab.

Ioab occidit ipsum Abner. Secundi Regum tertio e
Ioab curat occidi impiè, innocentem Vriam, 2. Reg. 11. c
Ioab prudenti Consilio conciliat Absalon patri, 2. Reg. 14. a
Ioab pendentem de quercu Absalon cõfodit, 2. Reg. 18. b c
Ioab sequitur Adoniam. Tertij Regum primo. a
Ioab principem, iubet Dauid Salomoni, ut occidat, 3. Reg. 2. a
Ioab occiditur iussu Salomonis, 3. Regum. secundo. c

Ioachaz.

Ioachaz succedit Iehu patri suo. Quarti Regum 10. g
Ioachaz traditur in manus Regis Syriorum, 4. Reg. 13. a
Ioachaz mortuo, succedit Ioas filius eius, 4. Reg. 13. b
Ioachaz succedit Iosifæ patri suo, & capitur à Pharaone, 4. Reg. 23. f

Ioachim.

Ioachim succedit patri suo Ioachim, 4. Regum 24. a
Ioachim exaltatur à Rege Babylonis, 4. Regum 25. g
Ioachim suè Ieconij captiuitatis prædicitur Hierem. 22. f
Ioachim captiuus constituuntur cibaria regia Hierem. 52. f

Ioacim.

Ioacim fit seruus Regis Babilonys, 4. Regum 24. a. b

Contra Ioacim prophetat Hieremias, Hierem. 22. d
Ioacim regis Iuda captiuitatem prædicit Daniel, Daniel. 1. a

Ioas.

Ioas Pater. Gedeonis irridet cultores Baal, Iud. 6. f
Ioas constituitur Rex, 4. Reg. 11. a
Ioas interficitur à seruis suis, 4. Reg. 12. d
Ioas Rex Israel percutit Syrios. Quarti Regum 13. d
Ioas Rex Israel expugnat Amasiam, & templum Dei spoliat, 4. Reg. 14. c
Ioas Rex Israel moritur, 4. Reg. 14. d

Ioatham.

Ioatham filius Gedeonis minimus, euasit manus fratris Abimelech, Iud. 9. a
Ioatham proposita lignorum parabola prædicit interitum Sichimitarum, & Abimelech, Iud. 9. b
Ioatham regnat pro Azaria super Iudam, 4. Reg. 15. b
Ioatham filius Ozia regnat post eum, uincit Ammonitas, 4. Reg. 15. f

Ioannes Baptista.

Ioannes Baptista est damnatus. Manichæi. HÆRET. Quis horum impudentiam non admiratur, dum contra sacræ scripturæ historiam tam obscenè loquuntur, ex qua apertissimè colligitur, Diuum Ioannem Baptistam admirandum, & adorandum, habemus enim de eo testimonium Saluatoris. Quod nullus inter natos mulierum sit eo maior. Matth. undecimo. tot annis in eremo uixit, tanta abstinentia, ut res propè incredibilis uideatur. Dicunt, quod non credidit in Christum, idèd est damnatus. At quantum decipiantur, quisque uel me tacente fatebitur. Quomodo non credidit, qui exultauit in gaudio ifans in utero? Quomodo non credidit, qui digito demonstrauit? Ecce Agnus Dei? Quomodo non credidit, qui dixit. Qui post me uenit, ante me factus est, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius? Quomodo non credidit, qui dixit. Ego à te debeo baptizari, &

tu uenis ad me. Sic ergo satis conuincitur Manichæorum hæresis, & illam tueri, nil aliud est, quam odium quærere. Affirmat tamen D. Th. quod ex lingua habitatione eremi, non cognouerit postea personaliter Dominum. 4. d. f.

Ioannes Euangelista non est mortuus. E. R. R. O. N. Ne dum ab opinione multorum Græcorum dissentio, uerum & erroneam eorū sententiam diiudico, quandoquidem auctores grauisissimi, qui uitam huius conscripserunt mortuum esse contendunt, eiusque obitum Ecclesia celebrat. Qui uerò uiuere arbitrantur, suum fundant dictum in uerbis Matth. 16. Sunt de hic itantibus, qui nõ gustabunt mortem donec uideant filium hominis uenientem in regno suo. Et Ioan. 8. 1. Sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? At dictum D. Matth. si aliquid concludit, de omnibus Apostolis poterit interpretari, sicut & illi de Ioanne tantum exponunt. Nam de omnibus loquitur Dominus in fine capituli, post illam interrogationem, quem dicunt homines, & dicit. Quod sunt aliqui idèd Apostoli, qui nõ gustabunt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno suo, hoc est cum gloriosum corpore è monumento resuscitatum, tunc enim regnum acquisiuit, & nõ loquitur de regno ad iudicium. Christo. uerò hom. 66. in Matt. scribit. Ioan. morte obruncatum obijisse. Et Hom. 27. In epistola ad Heb. Et Euthym. de mente Christi. refert, D. Ioan. in Asia esse occisum. Georgius Trapezunzius interpretatur Christum de martyrio ac uolenta morte, quam tempore Antichristi passurus est cum Enoc, & Elia. Communis tamen Ecclesiæ doctrina est, quod in Pathmos insula relegatus à Domitiano, sub Traiano sit mortuus senio cõfectus anno 68. post passionem Domini, hæc ergo historia excipienda est cum D. Augusto stino, nec putandum quod sit in sepulcro adhuc uiuens, hoc enim absurdum est.

Iob.

Iob historia, quam recipit Ecclesia, non est authenticæ. HÆRET. Varij fuerunt Patres in historiam Iob. Nam aliqui dixerunt illum esse, non de genere Esau, qui est de Abraham, sed de Huz, qui est de Nachor fratre Abraham, ut docet historia Genesis, cap. 22. Quod

Nachor frater Abraham ex Melcha uxore genuit Huz primogenitum, à quo Hebraei dicunt fuisse illum, qui dicitur in libro Iob. Vir erat in terra Huz, nomine Iob sic sciunt Hebraei, quos sequitur D. Hieronymus. Alij dicunt eum fuisse, de regione Anstide, & ibi natus, ac uixit. Anstide genus sunt Esau posteritas Edom. Nam Anstide, & Minei, & Euche, & Themanite, & alij tribus erant ex cognatione atque profapia Esau, filij Isaac, qui & Edom cognominatus est. Et tunc uniuersæ tribus Idumæe uocatae sunt, ex nomine Esau sic nuncupatae. Nunc uero omnes uno nomine Arabi appellantur, non solum Idumæi, sed & Ammonitæ, & Moabitæ. Hanc opinionem uulgarem Origenes sequutus est, & Aristeus ex gentilibus, qui in Iudaica historia refert. Iob filium fuisse Esau, habitasseque in Idumæam & Arabiæ finibus, iustitia & diuitijs præcipuum, tentatumque diuinitus magnis calamitatibus. D. Aug. 13. de Ciuit. Dei, capit. 47. Vocat uirum Sanctum, & mirabilem. Qui nec indigena (inquit) nec profelytus, idèd aduenæ populi Israel fuit, sed ex gente Idumæa genus ducens ibi ortus, & mortuus. Cui nullus hominum suo tempore coequatur. De eius uita, quando sit ortus non opus est curiosius inquirere. Namque nonnulli arbitrantur non longe ante Moysen extitisse. Origenes uerò affirmat eum fuisse temporibus Patriarcharum & Moysis. Et Ath. in Synopsi dicit. Erat. n. quintus ab Abraham, ex posteris Esau. Alij dicunt hunc librum scripsisse circa annum orbis conditi bis millesimum, ac trecentessimum. Palius est autem Athanasio teste, cum annorum septuaginta natus esset, ita ut omnes ipsius anni fuerint ducenti quadraginta, post acceptas enim plagas annos adhuc iuxit centum septuaginta, tamen Hebraica ueritas habet eum à recuperata sanitate centum, & quadraginta annos uixisse. Græci uolumen hoc diuidunt in capita duo, & 30. Latini in duo, & 40. Alij etiam ex Græcis in decem colloquia distinguunt. Dei ad Diabolum unum. Eliphæ ad Iob tria. Baldad ad Iob tria. Dei ad Iob unum. Iob ad amicos nouem. Saphar ad Iob duo. Eliu ad Iob unum. Hanc historiam receperunt olim in Ecclesia, & Concilia, & Patres omnes, & recentiores.

Ansam sumpferunt tantum Anabatistæ. confutandi hunc librum. De quo Ezechiel dixit. Si fletierint in medio Noe, Daniel, & Iob, ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas. c. 14. D. Pau. 1. Corin. 3. assumit ex hoc libro testimonium. Comprehendam Sapientiam in astuta eorum. Iob 7. & ad Timot. 1. c. 6. Nihil intulimus in hunc mundum. Iob 1. D. Pet. 2. c. 2. Deus Angelis peccantibus non pepercit. Iob quarto, & Act. 10. Non est personarum acceptor Deus. Iob 34. Quibus tamen non obstantibus arguit Anabatistæ. Primo. Incertum est, quis sit Author huius libri, dum aliqui Moysen, alij Iob scripsisse putant. Respondet Dion. Gregorius in præfatione. Quis hæc scripserit valde superflue querimus, cum Author libri Spiritus sanctus fideliter credatur, ipse hæc scripserit, qui hæc scribenda dictavit, ipse scripsit q. in hoc opere inspirator extitit, & per scribentis vocem imitanda ad nos eius verba transmisit, & de authore idem Orig. Amb. Aug. sentiunt. Secundo. Non conveniunt patres, quis fuerit iste Iob ex qua stirpe. Respondet, quod vulgata opinio, est quod fuerit de terra Vs, vel in Edom, vel Idumæa, quæ omnia idem significat, eadem enim est terra Vs, & Edom. Unde Hieremias dicit. cap. 4. Thren. Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Vs, & vtraque in Idumæa est. De stirpe verò omnes ex Abraham deducunt, alij ex Esau, ut Orig. August. Ambr. alij ex fratre Abraham. ut Hæbrei, & D. Hier. quorum diversitas non minuit auctoritatem libri. Tertio, continet falsa, & erronea liber iste. Nam quomodo patientissimus, si maledicere diei? Respondet primo, quod maledicere diem, non est maledicere, nam dies pertransiit, & non est amplius, ideo idem est diem maledicere, quam nihil maledicere. Dico secundo ex D. Greg. quod male dixit diem, non in qua à Deo anima bona creata est, sed quando conceptus in peccatis fuit, sic autem est malo maledicere, quod si cut odio haberi, sic maledici potest. Quarto dicit eum desperatione adductum. suspendium elegit sibi anima mea. (Iob septimo.) & mortem ossa mea, desperari, neque ultra iam viam. Quæ sunt voces indignæ Sanctorum. Dicitur quod loquitur de spi-

rituali anime suspendio, ut anima subleuet à terrenis ad cælestia à carnalibus ad spiritualia. sic & D. Pau. dixit Galat. 2. Christus Crucifixus sum Cruci. Per desperationem verò accipienda est abdicatio rerum temporalium, & mundanæ spei abiectio. Quinto iactat seipsum, dicens. Vtinam appenderentur peccata mea in statera, quali arena maris grauior inueniretur pœna quam patior, quam iniquitas mea. Diximus supra de indulgentijs, quomodo exponenda sint. Et addimus modo. Quod loquitur in persona Saluatoris pendentis in statera. Sexto, quid illis verbis absurdus dici potest. Non reprehendit me cor meum, in omni uita mea? & tamen scriptum est. Non est sanctus in terra, qui non peccet. Respondeo, quod peccata sunt in duplici differentia, quædam quæ Sancti Dei gratia præcauere possunt, ut grauiora; alia, quæ sancti, nisi sint in gratia confirmati, præcauere non possunt, ut sunt minima. De primis loquitur Iob, de secundis, non est homo, qui non peccet. Septimo, dicit Deum esse crudelem. Versus es mihi in crudelē, si flagellas, occidas semel. Hæc verba non sanè intellecta, fuerunt et alijs causa erroris. Eorum tamen germanus est sensus, quod loquitur humano more, & uocat Dominum sine crudelitate crudelem, sicut sine ira irascitur. Et dicitur hic crudelis, quia districtè ferit, nec parcat. sic & Esai. dixit. Ecce venit dies crudelis, & indignationis plenus. Octauo, docet Deum de pœnis innocentum ridere, dum ait. Aut saltem de pœnis innocentum, non rides, quæ malè sonant. Dicitur quod post diutinam obstinationem, uocat Deum ridere scriptura, quia non vult amplius misereri, ego quoque in interitu vso ridebo, & subsanabo, cum uobis id, quod timebatis, acciderit. Hoc est noluisse conuerti à praua uestra iniquitate, sed ridebatis, & ego quoque ridebo, non amplius vestram curabo salutem, quam tandiu renuistis. non tamen dicitur ridere, quia eorum desideria adimpleat, vel causa sit, sed permitendo risit. Rursus sic nec electorum uota compatiens dicitur ridere pœnas innocentum. Est ergo sensus. Si flagellat occidat semel, & non de pœnis innocentum rideat, Exorat aduersum Mesix dicēs. Quoniam uita nostra, quotidie flagello uindictæ,

etæ, pro culpa atteritur, veniat iam ille, qui pro nobis semel sine culpa moriatur, ut de Innocentum pœnis ultra non rideat. Hæc Gregorius pro defensione contra calumias Anabatistarum.

Ionathas.

Ionathas filius Saulis armigero comite profigat Philistæos, fiducia in Deum. Pri. Regum 14. a
 Ionathas à patre occidendus ob mel degustatum, liberatur à populo. 1. Reg. decimo quarto, g
 Ionathas, & Dauid ineunt fœdus. primi Regum 18. a
 Ionathas indicat Dauidi, Saulis infidias. pri. Reg. 19. a
 Ionathas conuertere secum Dauidem conuolat. 1. Reg. 20. a
 Ionathas excusat Dauidem apud Saulem. 1. Reg. 20. e
 Ionathas moritur. 1. Reg. 31. a
 Ionathæ mors nunciatur Dauidi. 2. Regum, primo, a
 Ionathan fratrem Iudæ Ducem constituunt Iudæi. 1. Mach. 9. c
 Ionathæ fratris Machabæi bellum aduersus alienigenas. 1. Mach. 11. f
 Ionathas confirmandi fœderis gratia, Legatos Romam, ad Spartiaras mittit. 1. Machab. 12. a
 Ionathan dolo circumuentum, comprehendit Tryphon. 1. Mach. 12. e
 Ionatha capto, Simon frater eius dux eligitur. 1. Mach. 12. a

Ioram.

Ioram Rex Iudæ. 3. Regum cap. vigesimo secundo.
 Ioram occidit fratres suos. 2. Paralipomenon, 21. a
 Ioram languore interiit, cui succedit Ochozias. 2. Paral. 21. d.
 Ioram frater Ochoziæ, succedit ei in Regno Israel. 4. Reg. 1. d
 Ioram filius Acab impius. quarti Regum secundo, d
 Ioram minatur mortem Eliseo. 4. Regum, sexto, g
 Ioram filij Acab, & Ochoziæ Regis Iudæ, bellum contra Hazaelem Regem Syriæ. 4.

Reg. 8. g
 Ioram Rex Israel, & Ochozias Rex Iudæ interficiuntur à Iehu. 4. Reg. 9. c d e f

Iosaphat.

Iosaphat pius succedit Asæ Regi Iudæ. 9. Reg. 15. f
 Iosaphat mittit Prædicatores per vniuersam Iudæam. 2. Paral. 17. b
 Iosaphat affinitate iungitur Acab. secundi Paral. 18.
 Iosaphat Rex pius requirit verbum Dei. 3. Reg. 22. d
 Iosaphat defendit Michæam contra Acab. 3. Reg. 22. b
 Iosaphat clamās ad Dominum liberatur ab hostibus. 2. Paral. 18. g
 Iosaphat increpatur à Propheta, quod auxilium præstitit impio Acab. 2. Paralipom. 19. a
 Iosaphat exhortatio ad iudices, & Leuitas. 2. Paral. 19. b. c
 Iosaphat oratio, qua propriæ virtuti diffidēs ad Deum solum refugit. 2. Paralipomenon. 20. c
 Iosaphat inicit amicitiam cum Rege Ochoziæ & reprehenditur à Propheta Eliezer. 2. Paralipomenon, 20. g

Ioseph.

Ioseph nascitur ex Rachel. Gen. 30. b
 Ioseph à patre dilectus accusat fratres. Genes. 37. a
 Ioseph futurus princeps patrum suorum, & parentis vtriusque ostenditur. Gen. 37. b
 Ioseph fratrum suorum inuidia mittitur in cisternam, & postea venditur Ismaelitæ, item Putiphari. Gen. 37. f
 Ioseph vestis tincta in sanguine hædi, deferretur ad Patrem.
 Propter Ioseph, multiplicat Deus omnia bona Putipharis, tã in domo, quam in agris. Gen. 39. a
 Ioseph gubernat Domum Putipharis, cui maximè acceptus est. Gen. 39. a
 Cum Ioseph esset Deus in omnibus, quæ agit. Gen. 39. a
 Ioseph pulchra facie vir. Gen. 39. b
 Ioseph ministrat conceptu. Gen. 40. a
 Ioseph eductus de carcere, offertur Pharaoni, cui somnia interpretatur, & consulit
 Ee 4 quid

quid faciendum. Gen. 41. b c d e
 Ioseph distribuit frumentum tempore famis
 vniuersis venientibus in Aegyptum. Gene-
 sis 41. g
 Ioseph mittit fratres suos in carcerem. Ge-
 nes. 42. c
 Ioseph epulatur cum fratribus. Genesis 43.
 c & d
 Ioseph furti arguit fratres suos falsò, vt ten-
 tet eos. Gen. 44. a c
 Ioseph consolatur fratres, quibus se agnosce-
 dum præbet. Gen. 45. a
 Ioseph venditam fuisse in Agypto, Dei fuit
 consilium, & ipse tellatur. Gen. 45. b
 Ioseph occurrat fratri suo. Gen. 46. c
 Ioseph patrem ægrotantem uisitât cum filiis.
 Gen. 48. a
 Ioseph benedicitur. Gen. 49. c
 Ioseph filij, præter Effraim, & Manasse, nõ ha-
 bebant particularem tribum, sed sub tri-
 bu Effraim, & Manasse, computabantur.
 Genes. 48. b
 Ioseph irascitur præponi in benedictione ip-
 sum Effraim, ipsi Manasse. Gen. 48. c
 Ioseph osculatur Patrem morientem. Ge-
 nes. 50. a
 Ioseph iubente Pharaone sepehit Patrem in
 Chanaan, cum magno comitatu, & plan-
 ctu. Gen. 50. b
 Ioseph fratribus iniuriam dimittit, & blan-
 de alloquitur. Gen. 50. c
 Ioseph moritur, & conditur aromathibus.
 Genes. 50. d
 Ioseph ossa fert secum Moses exiens de ter-
 ram Aegypti. Exod. 13. c
 Ioseph ossa sepeliuntur in Sichem. Ios. 24. g
 Ioseph filij Manasse, & Effraim, in duas diuisi-
 tribus, successerunt in locum Leuitarum,
 in diuisione terre. Ios. 14. a
 Ioseph filij Iacob, comendatio. Ecclesiasti-
 ci 49. b
 Ioseph fides. Hæb. 11. d
 Ioseph cogitat relinquere Mariam uxorem.
 Matt. 1. c
 Ioseph fugit cum Maria, & Pucro in Aegy-
 ptum. Matt. 2. 1.
 Ioseph maritus Maria. Luc. 1. e.
 Ioseph putabatur pater Christi. Luc. 4. c
 Ioseph cognominatus Barsabas ab Aposto-
 lis, agro vendito, præteritum assert ad pcedes
 Apostolorum. Act. 4. g
 Ioseph maritus B. Virg. qui pater Christi putabatur,
 fuit ne Virgo? Res, de qua dubitatio pponi-

tur non est de fide, nam multi præstantissi-
 mi patres arbitrantur, Ioseph aliam vxo-
 rem habuisse. Nam mortuo absque liberis
 Cleopha, Ioseph iuxta legem uxore eius
 accepit, & pueros sex procreauit, quatuor
 Mares, & duas feminas: Mariam, quæ di-
 cebatur Cleopha filia secundum legem, &
 Salomen. Hoc docet Euseb. Cæsariensis. 2.
 hist. Eccl. cap. primo. Euthym. in Matth. ca-
 pit. 12. Oecumenius ad Galat. cap. 2. Epi-
 phan. lib. 3. Panarij. Origen. super Matth.
 Exponens cap. 13. Nonne mater eius Ma-
 ria? & fratres eius Iacob, & Ioseph, & Si-
 mon, & Iudas? & sorores eius apud nos
 sunt? Matth. 13. D. Amb. ad Gal. 2. & Caie.
 ibidem. omnes affirmant Ioseph alteram.
 duxisse uxorem, ex qua suscepit liberos
 D. August. verò serm. 14. in Natiuitate Do-
 mini. D. Hieron. li. 2. in Matth. D. Thom. 3.
 par. q. 28. 3. ad quintum. & alij quamplures
 probant illum virginem fuisse semper. &
 fratres Domini dicuntur consobrini iuxta
 consuetudinem scripturarum. Quæ sen-
 tentia, eo probabilior est, quo Deo semper
 placuit virginitas. Et Petrus Damian. ait
 epist. 11. c. 4. Ecclesia fides est, ut Virgo fue-
 rit, & is, qui simulatus est pater. Hæc ille in
 principio capituli.

² Ioseph non fuit verus maritus Beatæ Virginis.
 T. E. M. Quoniam Euangelista testatur.
 Mariam fuisse desponsatam Ioseph, pro-
 fectò contractum fuit matrimonium, ad eò
 quòd casu posito, non poterat Ioseph alte-
 ram accipere, tanquam veram coniugem,
 nec coniux alteram accipere maritum.
 Nam licet non fuerit concubitus inter eos,
 fuit tamen indissolubili animorum coniu-
 ctio, quæ prima, ac præcipua est veri, ac san-
 cti matrimonii dignitas. Nec semper exi-
 git matrimonium carnalem copulam, sed
 mutuam consensum, & hæc est forma ma-
 trimonii, & hoc secundum fuit inter Io-
 seph, & Beatam Virginem, non primum.
 Et sic conciliantur varia dicta Sanctorum.
 Nam D. Hieron. lib. primo commentario.
 Matth. exponens ea verba, cap. primi. Ia-
 cob genuit Ioseph virum Mariæ, & c. Ne-
 gat fuisse coniugium inter eos, & primo mo-
 do loquitur. Quod etiam dicitur. Voluit
 occultè dimittere eam. Hæc cogitauit,
 quia non erat celebratum adhuc matri-
 monium inter eos. Hæc D. Thom. tertia
 par. quest. 29. secundo. Ideò Angelus di-
 xit.

xit. Ne timeas accipere Mariam coniu-
 gem tuam, quòd enim in ea natum est, de
 Spiritu sancto est,

Iofias.

Iofias Rex prænnunciatur, qui Idolatriam
 Ieroboam purgaturus erat. tertij Regum
 13. a
 Iofias filius Amon constituitur Rex. quartj
 Reg. 21. d
 Iofie cura in templo instaurando. quar. Re-
 gum 22. a
 Iofia scriptus audit libro Deuteronomij, 4. Re-
 gum 22. c
 Iofias consulit Dominum per Oldam Pro-
 phetissam. 4. Regum 22. c
 Iofias legit Deuteronomium coram populo,
 Idola demolitur, & Sacerdotes Baal occi-
 dit. 4. Reg. 23. a
 Iofias celebrat Phasè. 4. Reg. 23. e
 Iofias nolens acquiescere Nechao Regi, Dei
 voluntatem nunciandi, vulneratus interiit,
 quem luget populus. 4. Reg. 23. e
 Iofia Regis Iuda filij. 1. Paral. 3. c
 Iofia laus. 4. Reg. 23. e. Eccl. 49. a

Iofue.

Iofue præficitur populo loco, Moyfi. Exodi
 17. d
 Iofue minister Moyfi cum ipso erat in mon-
 te. Exod. 24. d
 Iofue, qui & Osee, vnà cum Moyse descendit
 de monte. Exod. 32. d
 Iofue, & Caleb terram promissionis laudant
 coram populo, quos ipse vult lapidare, nisi
 adesset Dominus. Numeri decimoquar-
 to. b
 Iofue ingressurus terram Chanaan, & diuisu-
 rus eam populo. Deuteronom. 1. f
 Iofue animat Dominus ad inuadendum ter-
 ram promissam. Ios. 1. a
 Iofue magnificauit Dominus coram populo,
 vt ipse cognosceret se esse cum eo. Iofue
 tertio. b
 Iofue temporibus, nullus potuit Israelitis re-
 sistere. Ios. 1. a
 Iofue præcepit Dominus cõtinuam Deutero-
 nomiilectionem. Ios. 1. h
 Iofue mittit exploratores in Hierico. Iosue
 tertio. a
 Iofue cum populo venit ad Iordanè. Ios. 3.

Iofue iubetur à Deo calceamentum soluere,
 cum loqueretur cū eo in Galgalis. Ios. 5. d
 Iofue dat Deus urbem Hierico, & quomo-
 do. Ios. 6. a

Iofue stertus, coram Domino. Ios. 7. b
 Iofue dat Deus urbem Hai, Consulens, quid
 agere debeat, vt capiat eam. Ios. 8. a
 Iofue benedicit populo, eique præsentibus
 mulieribus, & paruulis legit Deuterono-
 mium. Ios. 8. g
 Coram Iofue congregantur Amorrhæi, &
 Heuei & huiusmodi in prælium. Ios. 9. a
 Iofue pugnat cum Ammonitis contra Amor-
 rhos, quos tradidit Deus in manus ipsius.
 Inf. 10. b
 Iofue interficit quinque Reges. Ios. 10. e
 Iofue pugnat cõtra diuersos Reges. Ios. 11. a
 Iofue nẽ vnũ quidem prætermisit eorum,
 quæ præceperat ei Moyfes, quin compleue-
 rit. Ios. 11. c
 Iofue iubetur diuidere terram filijs Israel.
 Ios. 13. a
 Iofue dehortatur populum à commiffione
 gentium. Ios. 23. c
 Iofue fœdus cum populo Israel. Ios. 24. c
 Iofue possessio. Ios. 19. d
 Iofue commemoratis Dei beneficijs, popu-
 lum hortatur ad legis obseruantiam, Ios.
 24. c
 Iofue cum omni familia seruit Deo. Ios. 24. d
 Iofue moritur. Ios. 24. g
 Iofue laudes. Eccl. 46. a
 Iofue, & Zorobabel ædificant altare. prim.
 Esd. 3. a
 Iofue liber non est Canonicus. H. A. E. R. Con-
 uincere hanc hæretim, paucis opus habet.
 Gelaf. Innocent. Concil. superius nomina-
 ta, & antea ipsa Canon Apostolorum rece-
 pit, & Patres omnes cum Ecclesia vniuer-
 sa. Hinc enim Codex, quem Iofue Latini,
 Hæbrei Ieescua, Græci IESVM Naue
 appellant, ab eo fuisse editum, Magister
 Historiarum, ac Ioann. Diædo. descriptur.
 & dogmat. Ecclesiasticis libro primo affir-
 mar. Alij Eleazarum filium Aaronis Sacer-
 dotis, qui Comes, ac socius fuit Iofue, lit-
 teris mandasse contendunt. Continet ne-
 dum gesta Iofue filij Naue, sed sacramen-
 ta filij Dei, veri IESV depingit, vt Au-
 thor est Orig. homil. prima in hunc librũ,
 & D. Hieronym. ad Paul. ac August. contra
 Faustum, lib. 16. capitulo 31. & 19. Ambro-
 sius super psalm. 47. in hæc.

Mortuus est annos agens 110. anno ab orbe condito bis 1510. & ante Domini aduentum. 1452. Cetera quæ à morte Iosue, usque ad finem referuntur, ab Esdra edita esse plurimi arbitrantur.

Ira.

Irafcinunquam est peccatum. HÆR. Sumitur enim ira, pro zelo secundum rationem & pro zelo contra rationem, & hoc modo est vitium, quia est immoderata cupiditas puniendi eum, à quo lesus se quispiam arbitrat. Et sic est peccatum, unde Prou. 29. dicitur. Vir iracundus prouocat rixas, & quod ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclinius. Et Ecclesiastes monuit. ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit, c. 7. Et Ecclesiastici. Qui vindicari uult à Domino, inueniet uindictam & peccata illius seruans seruabit, c. 28. & c. 30. Zelus & iracundia minuunt dies. Iob. 5. Virum stultum interficit iracundia & paruulum occidit inuidia. Et Dominus prohibet. Matth. 5. Ego autem dico uobis. Quia omnis, qui irascitur fratri suo reus erit gehennæ. Et D. Paul. ad Eph. 4. Omnis amara uisus, & ira, & indignatio, & clamor, & blasfemia tollatur à uobis, cum omni malitia. Et ad Cloff. 3. Nunc autem deponite, & uos omnia iram, indignationem, malitiam & c. Patres ad hoc monstrum detestationis plura ediderunt. D. Basilus. Hom. de ira, quæ decima est, inter Homil. uariorum argumentorum dicit. Quando semel ira perturbatio mentem præcipitans imperium animæ sumpserit, hominem penitus in feram conuertit, ne hominem, qui rationis sit compos esse sinit. Chrysost. Hom. 29. ad popul. Antioch. Nihil iracundo homine in sanius, nihil grauius, nihil infestius, turpius nihil, sicut est contra nihil nescio non irasci iucundius. Et Hom. 30. Non habitat Spiritus Sanctus ubi furor maledictus iracundus, nihil sani potest emanare ubi procedit ira. D. Ambros. lib. 1. off. c. 21. Cauetur iracundia, aut si præcaueri non potest, prohibeatur. Mala enim lex peccati, indignatio est, quæ ita animum perturbat, ut ratione non relinquat locum. D. Aug. lib. de vera Religione, cap. 45. Itaque nolumus ab hominibus uinci, & iram non possumus vincere. Quæ turpitudine, quod execrabilius dici po-

test? Et epistola 87. Sicut acetum corrumpit uas, si diutius ibi fuerit, sic ira corrumpit cor, si in alium diem durauerit. Greg. libro 5. Moral. c. 30. Quanta ergo sit iracundia culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitatur. Per iram sapientia perditur, ut quid, quouere ordine agendum sit omnino nesciatur. Bern. serm. 13. in Psal. Qui habitat in adiutorio. Ostendam autem uobis cui debeatis irasci. Irascimini ei, quæ sola nobis nocere potest, sola facere ut omnia illa non profint & c. Vultis scire, quæ nam illa sit? Iniquitas propria. Ita dico uobis huic irascimini. Nulla enim nocet aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Multa scribit Lactantius libro de ira Dei. Alcuinus, de uitijs, c. de ira. S. Maximus Confessor, de ira. serm. 19. S. Pater Antiochus. De Iracundia. Hom. 24. Et Scholastici. Ut D. Tho. 2. 2. q. 158. Cortesius. 3. d. 8. Et alij. Gerson. par. 2. de septem uitijs. Brulifer. 4. d. 14. q. 4. Bon. 3. d. 15. q. vlt.

Irafcisemper est peccatum. HÆR. Ne contingat decipi, atque errare in equiuoco, præmitto, quod ira sumit quadrupliciter. Primo, prout importat mali detestationem. Secundo, dicit detestationem cum in inquietatione partis sensualis, sine aliqua perturbatione mentis. Tertio, dicit inquietationem, & perturbationem mentis ad tempus. Quarto dicit affectum detestationis inordinatum tam in parte superiori, quam inferiori. Primo modo est in Deo & in Adam in statu Innocentiæ, secundo modo in Christo. Tertio in Sanctis uiris, & quarto modo, in peccatoribus & est peccatum. D. Bon. ubi supra. Non ergo semper est peccatum. Vnde D. Aug. in Psal. 44. Irascimini, & nolite peccare. Aut agite penitentiam, id est irascimini uobismet ipsis, de præteritis peccatis, & ulterius peccare desinite. D. Ambros. lib. 1. off. cap. 21. Irascimini ubi culpa est, cum irasci debeatis. Irascimini ergo ita ut à culpa abstinere possitis. Basil. ubi supra. Illum uero, qui tamquam pharmaco ad ea quæ oportet irasci utitur, minime condemnat. Dicitur namque. Ponam inimicitiam inter te, & serpentem. Gen. 3. Et rursus. Hostes sitis madianitis. Num. 31. Docentis uerba sunt, ut ira ueluti armis utamur. Ideo Moyse omnium mitimus uiculi idolatriam danas, Leuitarum manus in eadem fratrum armauit.

uit. Exod. 32. Vnusquisque (inquit) uestrum gladium ad latus teneat, & transeat à porta ad portam, & flectite, per circuitum castrorum, & suum quisque fratrem interimat, & quilibet proximum suum. Et paulo post ait Moyse. Vestras hodie manus Deo consecratis, quilibet in filio suo, & fratre suo, ut detur uobis benedictio. Hoc fufus profertur ibi D. Basil. Greg. lib. 5. Moral. c. 33. Sed inter hæc solenter sciendum est, quod alia est ira, quam impatientia excitat, alia, quam zelus iustitiæ format. Illa ex uitio, hæc ex uirtute generatur. D. Bernar. idem probat superioribus uerbis, quod irascendum est iniquitati propria. Lact. lib. de ira Dei, c. 21. Nam si omnino prohiberet irasci, ipse quoadmodo reprehensor opificij fuisset, quia in principio iram iecori hominis indidisset, si quidem creditur causam huius commotionis, in humore fellis contineri. Non igitur prohibet irasci, quia is affectus necessariò datus est, sed prohibet in ira permanere. Denique rursus cum irasci quidem, sed tamen non peccare præcipit, non utriusque euellit iram radicitus, sed temperat, ut in omni castigatione modum, ac iustitiam teneamus. Hæc Lactantius, à quo nemo discrepat.

Ira non est in Deo. HÆR. Non ponimus passiones in Deo, hoc enim ridiculum esset, sed Deus irasci dicitur, quia effectus iræ, ac indignantis facit, ut sacra litera testatur. Nam iratus in Moyse non exaudit eum. Exod. 4. Irascitur in Israelitas ob uiculum aureum. Exod. 32. Irascitur in fastidientes Mannam. Num. 12. B. Irascitur in Aaron, & Mariam detrahentes Moyse. Num. 12. C. Irascitur in Aaron qui uiculum confluxerat. Deut. 9. C. Ira Dei deuorauit Pharaonem. Exod. 15. B. Irascitur in murmuratores. Num. 11. A. Iratus tradidit Israelitas in manus Regis Syriæ, & Moab adorantes uicula. Iud. 3. A. B. Ne irascatur orat Deum Gedeon, secundo petes signum in uelleræ. Iud. 6. G. Deus etiam irascitur super incredulos, ut docet, D. Paul. Col. 3. B. Et ne Dei prouocemus iram admonet. 1. Cor. 9. E. Et nos dixit esse filios iræ ad Eph. 2. A. Et Dei iram sibi thesaurizant in nouissimis diebus. diuites huius mundi, inquit Iacob. ca. 5. A. De ira Dei fufus disputat Lactant. loco citato, ac D. Basil. Vnde Lactant. Qui ergo irasci nos iubet, ipse utique irascitur, qui pla-

cari celerius præcepit, est utique ipse placabilis, c. 21. Et superius, c. 6. dicit. Nam neque honos ullus deberi potest Deo, si nihil præstat colenti, nec ullus metus, si non irascitur non colenti. Hæc Lactant. Hanc tamen Dei iram salutarè uocat Sancti, inter quos Maximus, c. 23. Oeconomicorum ait. Ira salutaris est diuina promissio, qua superbus animus affectionibus oppugnatur à Demonibus, ut quo dum ignominiosè patitur, qui gloriabatur de uirtutibus, discat, quis earum sit largitor. Hactenus ille.

Isaac.

Isaac nascitur secundum promissionem, Gen. 11. a
Isaac imolatur, Gen. 22. b
Isaac accipit Rebeccam in uxorem, Genesis. 34. c
Isaac benedicit Deus post mortem patris, Gen. 25. b
Isaac famem fugiens peregrinatur ad Abimelech. Gen. 26. a
Isaac promittitur Christus, Gen. 26. a
Isaac dicit uxorem sororem suam, timens occidi propter eam, Gen. 26. b
Isaac promittitur terra Chanaan, Genesis. 26. a
Isaac diues, & eius pro uxore obiurgatio, Gen. 26. c
Isaac pastores pro puteis cõtendunt aduersus Pastores Geraræ, Gen. 26. c. d
Isaac Deus multiplicat propter Abraham, Gen. 26. e
Isaac altari Deo edificato, inuocat ipsum, Gen. 26. f
Isaac expellit Abimelech, Gen. 26. f
Isaac inuit sedus cum Abimelech, Genesis. 26. g
Isaac præcipit Esau, ut ex ueneratione coquat pulmentum, Gen. 27. a
Isaac tristatur supra modum Iacob præripuisse benedictionem ipsi Esau, Genesis. 27. e
Isaac benedicit Iacob, & Esau, Genesis. 27. f
Isaac moritur, ac sepelitur, Gen. 35. d
Isaac filij, 1. Paral. 1. c
Isaac comendatio, Ecclesiastici. 44. c

Isai.

Isai.

Isai Pater David. Rut. 4. d
Isai mittit David ad Saulem cum munerib.
1. Reg. 16. d
Isai, siue filij, 1. Paral. 2. b

Isobeth.

Isobeth constituitur Rex super Israel, 2. Regum 2. b
Isobeth irascit Abner, ex eo, quod concubuit cum concubina patris, secundi Regum. Tertio a
Isobeth occidit Baana, & Rachab, eiusque caput referunt ad Dauidem, à quo occiditur, 2. Reg. 4. b
Isobeth caput sepelitur à Dauid, 2. Reg. 4. d

Ismael.

Ismael qualis futurus, Genesis decimosextod
Ismael nascitur ex Agar, & circumciditur, Gen. 16. d
Pro Ismaele orat Abraham, & exauditur, Gen. 17. b
Ismaelis pueri afflicti uocem exaudit Deus, Genesis 21. b
Ismael sagittarius ducit uxorem Aegyptiam, habitans in deserto Pharam, Gen. vigesimoprimum. c
Cum Ismaele fuit Deus habitante in solitudine, Gen. 21. c
Ismael moritur, Gen. 25. b
Ismaelis Genealogia, Gen. 25. b. prima parte primo.

Issachar.

Issachar Filius Iacob ex Lia, Gen. 30. c
Issachar benedictio, Gen. 49.
Issachar genealogia, Gen. 46. b. prima parte, septimo.
Issachar fors, Iosue 19. b

Iubal.

Iubal cytharæ, & organorum inuentor, Genesis. 4. d

Iubileus.

Iubileus annus celebratur quinquagesimo quoque anno, Leuit. 25. b

Iubileus est humanum inuentum ac Papistarum.

H. Æ. R. Asperrantur hæretici indulgentias, atque ideò nostrum Iubileum. Quod tamen sic fuit apud Iudæos in umbra, est in nostra lege expressum. Primò ergo nomen exponamus. Secundò à quo sit institutum. Tertio quanti sit uigoris. De nomine deglantur recetiores, quorum alterationes superuacaneum est referre, & quærunnt nodum in scirpo. An ergo dicatur Iubileum, vel Iobileum nihil refert in re nostra. Iubileus, apud D. Aug. Psal. 80. dicitur à verbo iubilare. Iobileum uerò à Iobel, quæ propria uox est linguæ Sanctæ. Iobel uerò dimittens interpretatur. Namque eo anno cunctis licentia condonabatur, unde D. Gregor. magnam requiem nuncupauit. Testantur alij sic appellari à tubarum clangore, quibus anni Iubileus promulgabatur. Athanas. Synaita. libro 5. de quinto die creationis. Iobileum uocat, quod interpretatur misericordia, ut eòdonatio. Hinc Pl. 50. Vocatur, quando culpam remissam cecinit David. Et quinquagesimo die misit Spiritum Sanctum. Et quinto die cenā dedit mysticam. Et quinto die, aquæ uiuas generauerunt animas, quia Spiritus Sanctus ferebatur super aquas. Hæc de nomine, de quo Cyrillus Seruita fufus. De eius uerò origine, non opus est multa scribere, quando quidem, manifestam eius institutionem habemus. Leu. 25. Ipse est Iobel, aut Iubileus. Rursus Leu. 27. Num. 36. Ios. 1. Deus loquitur de Iubileo. Dixitque Dominus ad Iosue. Ecce dedi in manus tuas Hyericho, & Regem eius, omnesque fortes uiros. Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem, sic facietis sex diebus. Septimo autem die Sacerdotes tollent septem bucinas, quarum usus est in Iubileo, & præcedent arcam fæderis. Non ergo est Iubileus humana excogitatio, sed à Deo. Et antiquissimus est in lege Moyfi. Et ut arbitrat Iacob. Cardinalis. D. Bonifacij. VIII. Nepos fuit tempore Abraham Iubileum, quando dimicauit aduersus quinque Reges, quo tempore liberauit Loth, & Melchisedech obtulit panem, & uinum, & eo tempore erat Loth annum quinquagesimum

num agens, unde Abraham Iubileum instituit. Alij putat Iubileum institutum fuisse anno ab erbe condito bis millesimo quadringentesimo quinquagesimotertio, altero mense post tabernaculum erectum. Vel ut alij, anno bis millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, ante incarnationem Domini. M. D. V. III. Et ante mortem Saluatoris. M. D. X. L. I. Hæc de eius institutione. Quæ omnia figura fuere Christiani Iubilei. Nam annus illè Iubilei, erat annus salutis omnibus habitantibus terram, & erat annus remissionis, ut lex dicit. Reuertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam suam, quia Iubileus est, & quinquagesimus annus. Tunc seruis donabatur libertas, debita relaxabatur. Captiui dimittebantur. Res à proprio domino alienatæ restituebantur. Iudicia litigatorum dissoluebantur. Inimici conciliabantur. Erat ergo annus expiationis expectatissimus, salutaris iucundus, in quo sacri ficijs oblationibus, & orationibus toto pectore incumbebat. Quæ omnia in figuram nostri Iubilei contigerunt, ut testatur, D. Paul. ad Hæb. 10. Umbram habens lex futurorum bonorum. Et sicut Tuba promulgabatur, sic Romani Pontificis edicto nostrum inuulgatur Iubileum. Et lex Moyfi nihil ad perfectum adduxerit, excipiamus nouum, ac uerum Iubileum. Nam Christus existens Põtifex futurorum bonorum per amplius, & perfectius tabernaculum non manufactum, idest non huius creationis, & c. Ex quo copiosus Iubileum statuitur. Nam ea, quæ sunt in antiqua lege scripta, non tantum secundum literam, sed secundum allegoriam sunt excipienda, ut ad monet, D. Aug. ad Honoratum, c. 3. Ut & de Iona exponit Saluator. Matth. 12. Tale fuit sacrificium Melchisedech, Imperfecto itaque, atque obumbratico Iubileo nostrum succedit. Hoc Bulla Bonifacij octauæ, & Clem. sexti confirmat. Hic annus qui prius erat centenarius, ad quinquagenarium, & demum ad vigesimum quintum est redactus De quo Iacobus Cardinalis. Et Iulius Roseus in eius Scholijs. Cyrill. Seruita. Angelus Pientinus in proprio tractatu doctissime, ac elegantissime differitur.

Iudas.

Iudas filius Lia nascitur, Gen. 29. d

Iudæ Contilio Iosephwenditur Ismaelitis, Gen. 37. f
Iudæ coniugium, Gen. 38. a
Iudæ incestus cum Thamar nuru sua, Genesis. 38. c
Iudas agnoscit culpam, confitens integritatē Thamar, Gen. 38. f
Iudas se seruum offert ipsi Ioseph, ut Benjamin reducatur ad Patrem, Gen. 43. b
Iudas super omnes fratres honorem accipit, cui Regia datur Potestas, quæ fuerat Ruben, Gen. 49. a
Iudæ filiorum fors, Ios. 15. a b
Iudæ Filiorum Genealogia, Genesis. 38. d. 46. b
Iudas Apostolus, non scripsit epistolam, nec est Canonica. H. Æ. R. Aliqui friuolis quibusdam coniecturis negant epistolam, D. Iudæ esse authenticam, imò audent affirmare esse Erroneam, ac falsa continere, quorum errorem refellit Ecclesia, autoritate summorum Pontificum, ac Conciliorum, & Patrum. Nam meminit Anaclætus epistola 3. Et accepit ea uerba. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales Spiritus non habentes. Alexæder item primus epistola tertia, ex nomine usurpat dicens. Ecce ueniet Dominus (ait Iudas Apostolus) in millibus suis, & c. Dyonis. de diuin. nominibus, c. 4. sumit ex ea testimonium. Epiph. libro primo aduersus hæreses. Her. 26. Arguit contra Gnosticos ex huius autoritate, dicens. Quare de his arbitror commotus est Spiritus Sanctus in Apostolo Iuda, in Catholica in quâ epistola ab ipso scripta. Iudas autem hic est, qui frater Iacobi, & Domini dicitur. Hoc testatur. D. Hieronym. lib. de uiris Illust. Et epistola ad Marcellam. Iudas nominatur Thadæus. Matth. 10. & Marc. 3. D. uero Lucas. Act. primo. Iudam uocat, qui & Corculus nuncupatus est, idest proprii cordis cultos. Qui quamuis esset frater Simonis illius Zelotis, tamen se nominat Iacobi tantum, idest Iacobi minoris frater, qui uti Hierosolimitanus Antistes primus inter eos habebatur. Hæc Catus. Scribit hic Apostolus, contra fidei, ac Ecclesiasticæ uirtutis corruptores. Athan. in Synopsi Oecumenius, & Beda hic.

Obiectiones Hæreticorum.

Reijciunt nonnulli hanc epistolam. Primò, Quia

Quia ex libro Enoch adducit testimoniū, qui est Apocryphus. Respondeo ex D. Augustino. Quid Enoch septimus ab Adam? Nonne etiam in Canonica epistola Iudæ prophetasse dicitur? Cuius scripta, ut apud Hebræos, & apud nos in autoritate non essent nimia fecit antiquitas, propter quam uidebantur habenda esse suspecta, ne proferentur falsa pro ueris. Nam & proferuntur quædam, quæ ipsorum esse dicuntur, ab eis, qui pro suo sensu passim, quod uolunt credunt. Sed ea castitas Canonis non recipit, non quod eorum hominum, qui Deo placuerūt reprobetur autoritas, sed quod ista esse non credantur ipsorum, lib. 18. De Ciuit. Dei. c. 18. Dico secundo. Quod apud Iudam non erit Apocryphus. Dico tertio, quod & si esset Apocryphus, non minus epistolæ autoritatem, quandoquidē, & D. Paul. Ex Astrato, Menandro. Epemende prophanis Poetis, arguit. Act. 17. 1. Corint. 15. ad Titum primo. Dico quarto. Quod maior est Iudæ autoritas, quam eorum, qui contendunt esse Apocryphum. Demum aliud est totum librum esse Apocryphum, aliud particulam unam, quoniā ab alijs potuit forte uiolari, quādo aliquid non est certum. Non tamē affirmo, particulam de libro Enoch esse falsam. Nec etiam per hoc, quod illud testimonium sumpsit reddit librum Enoch certum. Secundo, apud ueteres patres fuit dubitatum. Ut Euseb. lib. 3. Hist. Eccl. c. 25. refert. Respondeo quod eorum dubietas nostram peperit fidem. Et si illis licitum fuit dubitare, nobis non licet, quoniam & Patres, & Concilia illam receperunt. Tertio, scribit altercationem Michaelis cum Diabolo de corpore Moyse, quæ in sacris literis, non habetur. Respondeo, quod non haberi, quæ in hac epistola continentur in sacris literis, non minuit autoritatem. Nam & alia multa non habentur. Et illud inter illa, quod D. Paul. dixit. Act. ca. 2. g. Beatius est dare, quam accipere. Nulla ergo est consequentia.

2. Iudas, qui Dominum tradidit, ac uendit, non fuit homo iniquus. Caini. H. A. R. Refert Alfonsus hanc hæresim. Quæ ex uerbis Domini Ioan. 13. confutatur. Vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset, qui traderet eum, propterea dixit, non estis mundi omnes. De Iuda dixit. Luc. 22. Vt homini illi, per quē filius hominis tra-

detur. Demum Laqueo se suspendit, quomodo ausi sunt contra apertam historiam illud suspicari Caini, uel Caldei, ut alijs placet. Hoc docuit, D. Petrus. Act. primo. Viri fratres, oportet impleri scripturā, quā prædixit Spiritus Sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit Dux eorum, qui comprehenderit I. E. S. V. M. Et Paulus post. Qui suspensus crepuit medius.

3. Iudæ desperatio placuit Deo, sicut penitentia Petri. H. A. R. Principium constitutissimū est, etiam apud Barbaros, quod Deus non letatur in perditione hominum, quod iniquos, & iniquitatem odio habuit. Et mille, ac plura exēpla & autoritates ab orbe cōdito referre possem. Ad quid Adam de Paradiso eiecit, profugum fecit Caym. Diluuius submersit omnia, Igne Sodoma combussit, & alia plura fecit contra iniquos, si complacet sibi Deus in illis? De hoc. Directio. secunda parte, quæstione decima. Her. 13.

Index.

Index non potest aliquam penam inferre. Valdenses. H. A. R. Homines perditissimi, qui quasi sus in uolubro in uitijs inuoluti, fugiunt pœnas, detestantur iudices, quos tamen constituit Dominus, quia oderunt peccare multi formidine pœnæ. Dixit ergo Dominus, Maleficos non patiens uiuere. Et Exod. 18. Constitue iudices, qui populum iudicent omni tempore. Deut. 16. Iudices, & ministri in omnibus portis tuis constituantur, ut iudicent populum iusto iudicio. Et Ioan. XII. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicet. D. Petrus. Act. 5. Puniuit Ananiam, & Zaphiram, qui pretium agri uenditi defraudarunt. Qui prima sua epistola, capitulo secundo admonuit subditos dicens. Subditi estote omni humanæ creature propter Deum, siue Regi, quasi præcellenti, siue ducibus tanquam à Deo missis ad iudicandam malorum, laudem uerò bonorum. D. Paulus etiam ad Rom. decimo tertio. Si malum feceris time eum, non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est, uindex in iram ei, qui malum agit. Præter hæc manifesta testimonia rationibus demonstratur iusti-

si

stici exigit, ut uitium puniatur. ergo non peccat iudex si secundum iustitiam damnat. Secundò, iudices sunt ministri, ac exequutores Diuinæ Prouidentie. ergo dum iniquos puniunt non peccant. Tertio, punire iustos, est bonorum exaltatio, ac cōseruatio. ergo licita. Quarto exemplo medici roboratur, qui pro salute corporis totius, membrū putridum abscindit, ne morbidum factum totum corrumpat. Hæc doctrina receptissima est in Ecclesia, quā ab aduersarijs sic uendico.

Obiectiones Hæreticorum.

Friuolæ sunt aduersariorum autoritates, quas ad suam perditionem confirmandam adducunt. Primo arguunt. Dicitur est. Non occides. ergo non licet iudici occidere. Respondetur, quod priuata personæ, & iniusta occisio prohibetur, non publicæ potestati, quia tunc præcepit etiam lapidari Deus. Secundo, Dominus dixit, Matth. 13. Sinite crescere usque messem, loquens de zizania. Dicitur, quod malorum occasio tunc prohibetur, quādo bonorū timetur mors, uel inferre eis nocumentum, unde dixit. Ne eradicetis simul & triticum. Vel prohibetur quando timetur, nec sic mali post se multos bonos trahant. Alias licet occidatur, unde & addidit, ut postea in ignem mitteretur zizania. Tertio, nolite iudicare, & non iudicabimini ait. Dominus. Matth. 7. Respondeo, quod de iudicio iudicis potestatem habentis loquitur, sed non de priuato iudicio cuiusuis hominis, quia intima iudicare præsumimus, tunc enim in quo alium iudicamus, nos ipsos condemnamus. Quarto, dū homo hic uiuit, potest se corrigere, ac emendare. ergo expectandum erit. Respondetur, quod ex eo, quia maius est damnum, & periculum, quod imminet ex malorum conuersatione, & uita, maius est, & certius, quam spes emendationis, ideo non expectatur. Dico secundo, quod & in mortis articulo constituti possunt penitere, semper est spes salutis. Consulendum ergo bono publico, non priuato. Et de hoc scribit D. Paulus Thom. tertio contra Gentiles. cap. 146.

Iudæi.

Iudæi sunt in statu securo de sua salute. H. A. R. Aduersus eos supra scripsimus uerbo, Hebræi, nec plura.

Iudicium.

Iudicium nullum est futurum. Borboriani, uel Albanenses. H. A. R. Aded sunt manifesta apud Euangelistas, & Prophetas, uerba contra hanc hæresim, ut qui ea negat, necessariò Euangelium negare opus est. Nam Dauid, psal. 96. dixit. Ignis ante ipsum præcedet, & c. Esai. 66. Ecce Dominus in igne ueniet, & quasi turbo quadrigæ eius reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam flammæ ignis, quia in igne Dominus iudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino. Et Sophonias, capit. primo. Iuxta est dies Domini magnus, iuxta est uelox uim, uox diei Domini amara tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustie, dies calamitatis, & miserie, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbis, dies tubæ, & clangoris super ciuitates munitas & super angulos excelsos. Malachie quarto. Ecce dies ueniet succensa, quasi Caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem stipula, & inflamabit eos dies ueniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, & germen. Hierem. 17. Præuuum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutatus cor, & probans renes, qui do unicuique iuxta uiam suam, & iuxta fructum adinventionum suarum. Ioelis tertio. Ecce in diebus illis, & in tempore illo, cum conuertero captiuitatem Iudæ, & Hierusalem congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallem Iosaphat, & disceptabo cū eis & ibi super populo meo, & hereditate mea Israel, quos disperasent in nationibus & terram meam diuiserunt. & paulo post. Consurgant, & ascendant omnes in uallem Iosaphat, quia ibi sedebō, ut iudicem omnes gentes in circuitu. Et Dominus sua uoce idem futurum prædixit. Matth. undecimo. Dico uobis, & Tyro,

Tyro, & Sydoni remissus erit in die iudicii, quam uobis. Et cap. 12 Reddent de eorationem, in die iudicii. Et c. 24. Et mittet Angelos suos cum tuba, & uoce magna congregabunt electos eius, à quatuor ventis à summis Cœlorum, usque ad terminos eorum. De die autem illa, nemo scit, neque Angeli eorum, nisi solus Pater. Et cap. 25. Cum autem uenerit filius hominis in maiestate sua, & Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis sue, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicē, sicut pastor segregat oves ab hœdis, & statuet oves à dextris, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex, his qui à dextris eius erunt. Venite benedicti Patris mei. Lucas etiam refert, ca. 21. Erunt signa in Sole Luna, & stellis, &c. D. Ioan. c. 5. Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant Patrem Act. 10. Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est iudex uiuorum & mortuorum constitutus à Deo. D. Paul. pluries de hoc scribit ad Roma. 14. omnes astabimus ante tribunal Christi, & unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Et c. 2. In die, quo iudicabit Deus occulta hominum. Et 1. ad Cor. 15. Ecce mysterium dico uobis, omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba (canet enim Tuba & mortui resurgent incorrupti) & nos immutabimur. D. Petr. 2. c. 3. Adueniet autem dies Domini, ut fur, quo cœli magno impetu transient, elementa uero calore soluentur, terra autem, & quæ in ipsa sunt opera exurentur. Demum Apocal. cap. 20. Describitur iudicium. Et uidi tronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra, & cœlum, & locus nō est inuentus eis. Et uidi mortuos magnos, & pusillos, stantes in conspectu Throni, & libri aperti sunt. Et inferius. Et iudicatum est, secundum opera eorum, & infernus, & mors, missi sunt in stagnū ignis. Quid Clarius dici contra eos potest? Vanum est etiam testimonia Patrum aſſerre in re tam aperta.

2 Iudicium nullum est futurum, sed iam fuit. HÆRET. Ex iisdem locis confutatur hæc hæresis.

3 Iudicium non erit in valle Iosaphat. HÆRET.

Exponunt Sancti unanimi consensu, illud dictum. Iosaphat. 3. Adducam in uallem Iosaphat. Quod ibi ueniet Dominus in aere sedens & iudicabit.

Quartò. Christus Dominus iudicabit auctoritate, at Apostoli iudicabunt sententiam proferendo, ut eis Dominus pollicetur fuerat. In regeneratione cum sederit filius hominis, &c. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Matth. 19. Quam extendit. D. Thom. etiam ad illos, qui Apostolorum uestigia sunt sequuti.

5 Iudicabit Dominus, nē dum publica peccata, sed minimas cogitationes. Ut docet, D. Paul. 1. Cor. 4. Manifestabit cōsilia cordiū, & tunc laus erit unicuique à Deo.

6 Sanctorum etiam delicta publicè sunt iudicanda. Nam ubi abundauit delictum, superabundauit & gratia. ut ad Rom. 5. testatur Apostolus. Nemini ergo fit iniuria, si manifestentur peccata, imò erit ad eorum gloriam.

7 Sententiam, (facta separatione locali inter bonos, & malos) proferet Dominus uocali uoce, & ab omnibus audietur.

8 Discussio, ac examinatio non erit uocali uoce, sed mentali. Nam longum exigitur tempus ad hoc. Et D. Paul. ad Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia eorum. Erit ergo mentalis discussio.

9 Dominus sedendo uerè, non metaphoricè, ut quidam arbitrantur iudicabit. Nam ne miracula cumulentur dicunt Sancti, quòd sedebit super nubem, nam sicut super nubem ascendit, sic iudicando sedebit. Hæc sunt potiora hac in re, quas paucis sic collegi in gratiam concionatorum. Scribunt Scholastici in 4. di. 47. Et D. Tho. 4. contra Gent. capitulo 96.

Iudicium.

Iudicium temerarium, non est peccatum. HÆRET. Iudicium temerarium esse peccatum ex ipso prædicato propositionis apparet. Nam si temerarium erit, protectio culpæ non caret. Contra illud dixit Dominus Leuit. 19. Non facies, quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Et Matth. 9. Ut quid cogitatis mala in cordibus uestris? Et capit. 11. Venit Ioannes non manducans, neque bibens, dicunt Demonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt

erunt. Ecce Homo vorax, & potator vini, Publicanorum, & peccatorum amicus. Luce sexto. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini. Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Hoc reprehendit D. Paul. ad Roman. 14. 1. ad Corinth. 4. & 6. D. Iacob. 4. D. Aug. 1. habetur q. 11. cap. temerarium. & 36. q. 6. Iniquum est, ut quisque de alio iudicet uelut, & iudicari de se nolit. D. Hierony. epistola quinta. Non enim conscientia latebras, hominibus scire, aut nudare permillum est, dicente scriptura. Homo in facie uidet, Deus autem in corde. D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 3. & 4. Quo loci docet, quòd dubia sunt in meliorem partem iudicanda, & intelligitur negatiue. & sensus est, quòd non sunt in deteriore partem interpretanda. Hinc habent regulam Prælati, quòd subditos in dubiis, non debent malitiæ arguere, aut punire, sed bonam de eis opinionem, ut prius concipere, & consulendum, nē ali quid fiat in iniuriam proximi in fama, quæ uita præciosior est.

Iudith.

Iudith uida erat in Ciuitate Bethuliæ castissima. Iudith. 8. a

Iudith reprehendit Sacerdotes, quòd misericordiam Dei terminum statuerent. Iudith octauo, a

Iudith adhortatur Sacerdotes, ut populum ad patientiam animent, exemplo patrum. Iudith 8. c

Iudith consilium in uisionem inimicorum. Iud. 8. d

Iudith oratio, pro salute populi Israel. Iudith 9. a

Iudith deprehensa ab exploratoribus Assyriorum, ducitur ad Holofernem, cui itineris causam astute aperiens, illi imponit.

Iudith petit sibi dari facultatem certo tempore orandi. Iud. 11. b

Iudith caput Holofernis præscindit, & ciuibus suis deserit. Iud. 13. a

Iudith laudem Deo canit ob uictoriam obtentam de Holoferne. Iudith. 16. a

Iudith moritur. Iud. 16. a

Iudith historia non debet inter sacras computari. Anabaptista. HÆRET. Multis elat

psiam annis recepit Ecclesia hanc historiam, & à Nicæna Synodo fuit inter sacras suscepta. D. Hieronymo auctore, circa annum Domini 324. Et postmodum ab aliis, ut certum est. Fuit Iudith Bethuliana, ex Tribu Ruben, mulier omnibus aliis præferenda ob uictoriam sua arte comparatam, eò quod patriam liberauit, anno 13. Artaxerxis Prisci, qui Assuerus, & Nabuchodonosor à scriptura nominatur. Hic cum collega suo Cyro, primus Medis. Portis, & Atyriis imperguit, ut primo Esdræ, ac Danielis libro dicitur. Vixit Iudith Ph. Ione teste annos 125. Moritur anno ab orbe condito ter 1560. Cui Iosaphat Sacerdos eius historie auctor, paulò post superuixit.

Obijciunt Hæretici.

Anabaptista repudiant hunc Librum. Primò, quia Iudith mendacium dixit, non ergo est auctoritatis. Respondeo primò eum Diu. Thom. quòd Iudith mentita est Holoferni ex nimio affectu salutis suæ gentis ob quam se morti exposuit. Dicitur secundò, quòd fortè eius mendacium excusari possit secundum mysticum intellectum. Hæc D. Thom. secunda, secunda, quæstione 110. art. 3. ad tertium. Dico secundò, negando consequentiam, nam admisso, quod nimio, ac inordinato zelo peccauerit, non sequitur ergo historia non est Canonica. Nam nec libri Moyli, nec Dauidis, Salomonis, & Pauli, & aliorum omnium essent authentici, si fides de neganda esset codici ob commissum crimen. Secundò Iosephus nullam facit de hac historia mentionem, nec Hebræi inter authenticas, uel sacras annumerant. Respondeo, quòd ipsemet Iosephus, lib. 18. capit. decimo, dicit se ea tantum scribere, quæ in Canone Hebræorum habebantur, & se excusat, dicens. Nemo igitur culpet me, eò quòd ita narrauerim singula, sicut in antiquis libris inueniuntur scripta. Nam ipso Historie meæ principio propter eos qui quæstiones mouent, & in aliquo culpæ nituntur asserui, dicens, translaturum me libros Hebræicos in eloquium Græcum, & hos aperire, neque adijcere aliquid seorsum, neque subtrahere me promittens. Hætenus ille.

Quam verò Hæbrei inter sacros non ascribunt, nihil nocet Ecclesiæ authoritati, & lumini, quæ melius rem discussit, & altiori lumine diiudicauit, nil ergo ad nos de Hæbreis.

Tertio, Reges illi, qui in principio referuntur, & quorum tempore hæc historia contigit, nusquam inter historias gentium connumerantur, ergo mendax erit historia, ac per hoc rei scienda. Respondeo, quod tanta uarietatis historia, causa est diuersa supputatio, & quia mentiuntur etiam aliqui, inter quos Herodotus in referendis Regibus Persarum & Medorum, & ideo Eusebius in hoc non recipitur, qui Herodoti fabulas est imitatus. Et sequimur Methasthenem, & Philonem, qui ex Persarum Annalibus in Græciam, historiam trāstulit, & Methasthenes de se refert suam historiam ex publica Sufiana Bibliotheca hausisse, ac excerpisse. Philo etiam diligentissimus fuit in descriptione quatuor Monarchiarum, & annos, & nomina eorum, qui regnauerunt in Israel à Moysè, vsque ad Herodem collegit. Dicamus ergo, quod Arphaxat, & Nabuchodonosor, non illi fuerunt, quos ipsi putant Dioclen videlicet, & Cambysem, sed quos Methasthenes Persa, & Philo Iudæus testantur. Arphaxat enim, neque Medorum, neque Persarum Rex fuit, sed insignis, ac præpotens factionis Tamiricæ fautor, qui insurrexit postquam Cyrus interfectus est à Vamiri Scytarum Regina. In locum huius successit Artaxerxes, Priscus, Asuerus, qui libro Iudith Nabuchodonosor nuncupatur Medorum, Persarum, & Assyriorum Rex filius Darii Istaphis. Nominatur uerò hic Asuerus Nabuchodonosor, quia dignitatis nomine appellabantur, sicut apud Aegyptios Pharaones, postea Ptolomæi, & Romanos Cæsares. Quod ergo negant Anabaptistæ Arphaxat, & Nabuchodonosor inter Reges Persarum, & Medorum non inueniri, falluntur, & aliorum errore deipiuntur, quos reuicimus, & alios digniores sequimur.

Iurare.

Iurare nunquam licet Christianis. Anabaptistæ, Valdentès, Lutherani HÆR. Multa possent scribi contra hos hæreticos, nisi ab

omnibus ante nos essent expugnati, ideo summis labiis colligo, quod contra eos est dictum Deut. 6. Ac per nomē eius iurabis, & item iurabisque in nomine ipsius. Dominum sepe iurasse legitur. Deut. 7. b. & c. 11. b. Hoc cecinit Zacharias. Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum. Si ergo iuramentum est malum, quomodo præcepit Deus. Iurauit D. Paul. ad Rom. 1. Testis est mihi Deus, quod memoriā vestri facio in orationibus meis. & 2. ad Corinth. primo. Ego autem testem Deum inuoco, in animam meam, quod parcens uobis, non ueni ultra Corinthum. & ad Heb. cap. sexto. Vtilitatem iuramenti colligit, ac eius finem dicens. Hominem enim per maiorem sui iurant, & omnis controuersie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. Synodus Ephesina Nestorium ad iuramentum coegit his verbis. Sed consequens etiam iureiurando fateri te, quod anathematizes tua polluta, ac prophana dogmata, sententias, & doceas, quæ nos uniuersi per Orientem, siue per Occidentem Episcopi, & Magistri, præfulesque populorum credimus, & docemus. Concil. etiam Constantinense hæresim hanc Vuitcleph reprobauit asserens, iuramenta esse illicita ad confirmandos humanos contractus, acciuitia commertia. Demum, si Christianis non licet, quare hæreticis, qui iurant in uerba Lutheri? Quare Imperatoribus, qui Sanctissimo Papæ iurant, ut in Clem. capitu. Romani, de iureiurando. Quare Episcopi iurant Papæ, ut habetur, de maiortate, & obedientia. capit. difecti. Quare Pius III. Bullam edidit professionis uidei, qui iurant Doctores, se obedire Romano Pontifici, & alia? Quare iurant uasalli Dominis suis, ut habetur 22. q. 6. 5. Canon. de forma. Iuramentum itaque ex origine non est, quia est à Deo, neque ex fine, quia est ad dirimendas controuersias. & est actus patriæ, quia ad Deum directè ordinatur, & ad religionem pertinet, quatenus Deum inuocat. Est etiam inter necessaria reputandum, non tamen sine necessitate. Vnde sicut licet per Deum iurare, sic & per creaturas. Vnde Ioseph iurauit, per salutem Pharaonis. Genes. 42. Ex his patet iuramentum non esse ex genere suo malum.

Obie-

Obiectiones Hæreticorum.

Nonnulla quæ reperiuntur in sacris literis, non sane intellecta occasionem hæreticis dederunt errandi. Et primo, quia dicitur Matth. 3. Ego autem dico uobis, non iurare oinò, & c. Sed sit sermo uerè, est est, nō, non. Quod autem his abundantius est à malo est, ergo non licet iurare. Respondeo primo. Quod non prohibet iuramentum absolute, sed per ea, quæ nominat, nepe per Cælum, terram, & c. ne detur occasio idolatræ, & creaturas excipit à iuramento, nē in Deorum numerum relata darent Iudæis occasionem idolatræ. Sic exponit D. Hierony. & Theophilactus. Respondeo, quod non prohibetur absolute iuramentum, sed iurandi consuetudo, & facilitas. Sic interpretatur D. Augustin. lib. mendacio, c. 15. Dicitur tertio, quod Dominus Cō filium dat, & est perfectorum, nō omnium illud obseruare. Secundo, D. Iacob. admonet, dicens, c. 5. Ante omnia fratres Cariss. nolite iurare oinò, neque per cōclu. neque per terrā, neque aliud quodcunq; iuramentū, ergo non licet. Dicitur quod nec Apostolus prohibet iurare absolute, sed quando causa nō exigit. Nam iuramentum non est ex se malum, sicut inebriari, sed ex incauta, & frequenti iuratione. Tertio, Romani Pontifices ad suam ambitionem conseruandam statuerunt, ut Imperatores, & alij sibi iurarent. Respondeo quod iustis de causis statuerunt iuramenta, ut sic Ecclesiastica Hierarchia conseruetur. Et ex sacris literis à Deo est iuramentum institutum. Nam iurauit Noe non inducturum aquas ultra supra terram. Iurauit Heli Sacerdoti, quod non expiaretur iniquitas filiorum eius, vsque in æternum. Quarto, Chris. Hom. in Psal. 5. ait. Iurare ex Diabolo est. Dicente Christo. Et Hom. 19. Ad populum Antioch. hoc idem repetit. Et rationes soluit, quibus probant Theologilicium esse iuramentum. Prima, quia Deus iurauit ad Abraham. Secunda, quia non præcepisset nobis Deus, ut dicitur Hierem. 4. Iurare per Deum uerū. Tertia, quia ad componendas humanas controuersias necessarium est. Quas soluit Chrysostomus. Et ad primam. Quod non iurare dicitur Deus proprie, sed humano more improprie, ac metaphoricè. Sic respondet Hom. 47. in Gen. & vnd. ad Hæb. At scd. & satisfacit Hom. 17. in Matth.

Quod Deus non præcipit iuramentum, sed permittit, sicut & repudium propter infirmitatem eorū. Ad tertiam respondet Hom. 8. ad populū Antioch. Quid igitur (inquit) si iurandi necessitas adsit? Respondeo. Vbi est præuaricatio, non est necessitas, possibile est enim penitus, non iurare. Et Hom. 17. in Matth. Quid igitur (ait) si aliquis exigat iuramentum, & necessitatem iurationis imponat? Respondeo. Sit tibi amor Dei, omni necessitate violentior, si enim velis huiusmodi occasiones semper afferre, nihil de his, quæ sunt imperata custodias. Hæc tenet Chrysost. Origen. Tract. 35. In Matth. Athanas. serm. De passione, & Cruce Domini. Amb. Psal. 118. Hieronym. cap. 5. Comentariorum in Matth. Ioseph. Matt. cap. 5. Oecumenius in epistolam D. Iacobi, ca. 5. Euthim. in Matth. 5. Et alij damnant iuramentum, ut Diabolum inuentum. Respondeo his omnibus, quod Patres loquuntur eo sensu, quo Dominus præcepit, nempe nulla exigente necessitate, non absolute.

2. Iurare falsum nullum est peccatum. Priscillianus. HÆR. Videas lector, quomodo inter se pugnent, ex diametro, illi omne admittunt, illi omne admittunt iuramentum, & periuria. Hoc etiā, sicut & illud falsissimū est. Nā Leu. c. 19. dicitur. Nō periurabis in nomine meo. Imò Exod. 20. dicitur. Nō assumes nomen Domini Dei tui in uanum. Ergo multò minus falsa iurare. Eccle. 23. Iurationi, non assuescas os tuum. Conc. Tolet. octauum. Cano. 2. Multa docet pro hac ueritate. Hoc Pius I. docuit. 22. q. prima. Qui periurat. Et Cornelius Papa epistol. 2.

3. Iuramentum omne seruandum est. HÆR. E. Contra iniqua iuramenta dicit Tolet. Cōc. 8. Can. 2. multa & probat, non esse seruanda, ex B. Amb. testimonio, qui sic ait, lib. 1. officiorum. Est etiam contra officium non uquam soluere promissum, & Sacramentū custodire, ut Herodes, qui iurauit, quoniā, quicquid petitura esset, daret filię Herodias, & necem Ioannis præstitit, ne promissum denegaret. Nam de iapte, quid dicam qui immolauit filiam, quæ sibi primum occurreret, quo uotum impleteret, quod sponserat, ut quicquid sibi primum occurrisset offerret Deo? Melius fuerat, nil tale promittere, quam promissum soluere parricidio. Hoc repetit, libro tertio, capitulo 12.

Nihil promittat inhonestum. At si promiserit, tollerabilius est promissum non facere, quam facere, quod turpe sit. Et inferius. Melius est, non uouere, quam uouere id, quod sibi cui promittitur nolit exolui. Et paulò post. Non semper igitur promissa soluenda omnia sunt. Denique ipse Deus, si cut scriptura indicat Ionæ. 3. Mutat suam sententiam. Hec Concilium ex Ambrosio. Deinde ex Isidoro, lib. de summo bono. c. 31. Non est conseruandum Sacramentum, quod malè, & in cautè promittitur. Similiter ex Synonimis. In malè promissis rescindit fidem, in turpi voto muta decretum. Patres Concilii, sic demum aiunt. Dum periuramus, Creatorem quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamus. Cum uerò noxia promissa complemus, & Dei iussa superbè contempnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Caiet. artic. 7. Annotat, quòd qui iurant, se non exituros de dōmo propter honorem, què alteri deferunt, non tenentur seruare, quia iurāt de eo, quod est in alterius potestate. Qui iurat se non facere bonum, ad quod non tenetur, peccat uenialiter, at si ex necessitate tenetur mortaliter, quia ponit obicem Spiritui Sancto. Qui etiam iurat se uelle peccare uenialiter, peccat uenialiter. Qui iurat, Iarioni se daturum, ut liberet se, uel vsurario, cessante uexatione debet soluere, quia actus sub illa forma iuratus est, & non habet nouam formam redemptionis, sed antiquam, in qua Deus fuit fidei iussor. Qui iurat non denunciare, si sit propter bonū corporale, uel spirituale seruare nō debet, quia materia est negatio actus oportuni ad bonum. Qui iurat animo iurandi, & non obtinendi, uel obseruandi, debet seruare iuramentum, & hoc in utroque Foro. Qui uero iurat non animo iurandi, sed uoce tantum in foro conscientie non tenetur, sed in iudicio, nē alij scandalizentur. Qui iurat eo adē simulatores uerbis est mortale, si interuenit mendacium. Qui iurat redire ad carcerem tenetur, siue iuste, siue iniuste patiatur, nam materia est bona, & debet pati. Qui metu falsa iurat, peccat, sicut & Marcellinus thurificando, qui me erubuerit coram hominibus, &c.

Ex his ergo deducitur quomodo, & quando promissis stare teneamur. Demum.

obl. Quod qui dicit in ueritate, sic est, non iurat. Nec, qui dicit per fidem meam, quia loquitur de fide humana, non Theologica. Cai. articulo sexto. Non ergo seruandum est incautum iuramentum, ut docuit Sotherus Papa, uigesima. secund. q. 4. ca. Si aliquid.

4 *Iuramentum potest nē dispensari?* Ecclesia, ut experientia compertum est, nullum dispensat iuramentum, nisi sit ex mala materia. Quia tunc sicut notum dispensat, sic & iuramentum. Conueniunt enim uotum, & iuramentum, quo ad dispensationem, commutationem, & irrationem. Dispensatur quo ad materiam, quia uoti est bonum supererogationis, iuramentum necessarium. In uotis etiam dispensandis debet attendi, id quod magis est decoratum. Nec Papa dispensat in iuramento, sicut in uoto, quia non potest tollere ius tertij.

5 *Iurare non licet sacerdotibus, nisi pro re fide, uel magna de causa, ut itatuit, ac declarauit Cornelius Papa epistola secunda, & habetur, uigesima. quart. questione, quarta c. Sacramenta autem. Et 22. questione quinta. Nicolaus. Et secunda questione, quinta. Præbyter. Nec pro temporalibus iurandum est, nisi uigete necessitate. D. Thom. secunda secunda, questione 89. artic. 10. Alex. 3. par. 9. 1. art. 9. Scot. 3. dist. 39. Bonauen. 3. dist. 39. q. 2. Et Brunifer. Gerson parte secunda de cognitione peccatorum uenialium, & mortalium, consideratione decimaquarta, Biel. 3. dist. 39. q. 1.*

Iurisdictio

Iurisdictio temporalis non est in Ecclesia. Centuriatores. H. Æ. R. Pluribus ostendere nituntur Centuriatores, non habere Ecclesiam temporalem iurisdictionem, quā ex sacris literis, & summorum Pontificum statutis & gestis demonstrant catholici. Suppono, quod iurisdictionis est facultas, atque potestas ius dicendi. Et ius dicere, est posse iurisdictione, ac legibus gubernare, & iustitiā ministrare. Quæ quadruplex est. Prima diuina, & est potestas exercendi ius secundum legem diuinam in alterū. Sic de alijs. Et per iurisdictionem constituitur aliquis superior alij, & fit iudex. Hinc deducitur, quod nemo supra se, neque superiorē aut equalē hēt iurisdictionem, sed

sed potest qui habet iurisdictionem de se, alijs committere. Hęc ergo iurisdictionis rerū temporalium conuenit Papæ & alijs prælatibus, eo sensu quo declarabitur uerbo Papæ. Hoc docuit, D. Paul. 1. ad Cor. 6. Secularia igitur negotia si habueritis contemptibiles, qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum, deinde addit. Ad uerecundiam ueltram dico, si non est inter uos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre contendit, & hoc apud infideles? Hoc idem Clemens lib. 2. De Const. Apostolicis, c. 45. Plura quidem, ait. Christiani hominis laus est, cum nemine litigare. Si autem alicuius opera, aut tentatione quapiam factum fuerit, ut incidat eis lis, det operā ut dirimatur, quis opus sit aliquid dāni facere, & nē adeat ad iudicem gentiliū, imò nē patiamini, ut seculares magistratus, de causis uestris iudicēt, p. eos. n. Diabolus famulos Dei insidiatur, & probū excitat, quasi non hēatis uos ius dicere, aut lites diiudicare. Et proximo capite infert. Ne igitur disceptationes uestras Gentiles cognoscant, nec ad dicendū contra uos eorum testimonium adhibeāt, nec ab eis iudicemini, &c. Idē epistola prima de cognitione causarum seculariū, ait. Si quis ex fratribus negotia habeat inter se apud cognitores seculi, ne iudicentur, sed apud Præbyteros Ecclesie, quicquid illud est dirimatur, & oī modo obediāt statutis eorum. Hic uetat etiam fideles apud infideles iudices litigare, ac ne ad eorum iudicia propter imperitiā legum seculariū adeant iuber Præbyteris, nō quidem, ut seculares causas laicorum, ut Ciuium, tanquam forēses causas cognoscāt, & iudicēt, sed potius tanquā iij, ad quos pertinet præire alijs Christianis, uel Ducibus, ut se ad Deū cōuertāt, & à peccatis desistāt, quā est officij Sacerdotalis, proprium, ut ex Dion. de cęlesti, Hier. c. 9. hēt. Cum de Melchisedech docet, cur in sacra scriptura uocatus sit Sacerdos. Anacleti epistola prima cōformiter his, scribit. Si autem inquit, fuerit Ecclesiasticum negotium apud Episcopos interueniēte primatē iudicetur, si quidem maior causa fuerit, si uerò minor Metropolitano, si uerò fuerit seculare, apud eiusdem ordinis uiros, iudicio tamen Episcoporum, cum Apostolus priuatorum Christianorum causas, magis

Ecclesiis deferri, & ibidem Sacerdotali iudicio magis terminari uoluerit. Hęc Anacleus. In causis ergo seculariū Episcopus præerat, & qui non parebat gladio, ex communicationis feriebat. Nam eo tempore Imperatores, atque alij Ethnici erāt, idē & priuatorum hominum, hoc est laicorū, qui priuati homines dicuntur lites omnes dirimebantur. Hoc Synodus Cartag. 3. c. 9. repetit. Causa uerò, cur omnis lis, & controuersia iudicio Episcopi cognosceretur, erat, nē in peccato ad mortem remaneret, qui parere nollet, & ne fraude, aut iniuria aliquem afficerent. Et quoniam pp peccata lites excitantur, ut ait Salomō. Prou. 28. Et Episcopi sint medici spirituales, iō eorū est eos cognoscere. Hęc uerò secularis potestas Episcoporum ex Euangelio oritur, ubi post fraternā admonitionem, dicitur dic Ecclesie. Vel ex defectu iustitiæ, ut docet, D. Paul. Et potestas temporalis ex spiritali emanat, ac fluit. Quam si habuerunt primi illi Episcopi, pro se cō & successoribus conuenit.

Obiectiones Hereticorum.

At impugnat hanc Clementis, & Anacleti doctrinā. Primo, quia Dominus dixit. Principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent inter eos, uos autē nō sic, sed qui maior est uestrū erit minister uester. Matth. 20. Ergo non habēt temporalem potestatem Episcopi. Respondeo ex D. Bernardo ex 2. de consider. ad Eugenium, quod intentio Domini est docere, quod Episcoporum potestas non est ad temporalia ministranda, nec ad Dñum primo & per se, quam & filij Zebedei negauit, sed ad ministrandum Dei uerbum. Et Dñs non prohibet tñ hanc potestatem exercere, quā ex causis assignatis opus fuerit, sed nō expedire insinuat, at si res postulat cognoscere poterit, licet primo non sit ad id ordinata Ecclesiastica potestas, à qua emanat. Ut uerbo Papa repetam iustus. Secundo, quare ab Imperatoribus, & alijs principibus secularibus nō eripitur, si est ab Ecclesiastica temporalis potestas. Rideo, quod si Imperatores leges statutas nō obseruaret, sed tyrannicè iudicaret, aut à fide rebellaret, tñ eripi potuisset ea potestas, at non si iuste iudicent, & Papæ obediunt. Nō enim expedit occupatū esse

Episcopum, aut Presbyterum laicorum causis, quando res non postulat, & à fidelibus res iudicantur. Tertio, si hoc verum est, quare est reuocata lex Theodosij Magni, & Caroli Magni. i. r. q. 6. r. c. quicumque. & c. v. unus. est abrogata quia statutum erat, ut liceret cuique. si is actor esset, siue reus, relicto foro seculari, etiam lite contestata, iudicium Ecclesiasticum adire. Respondeo, quod quoniam illi Imperatores sanctissimi ad peccata tollenda illud statuerunt, ut alteri ro volente adierunt iudicium Ecclesiasticum, & ad iniustitias remouendas, quæ causæ postea, quando Imperat. iuste iudicabant extinctæ erant: Ideo ne Episcopis essent huiusmodi temporalia impedimento, & ut Deo vacare possent, non obseruatur amplius hæc lex, remota enim causa, remouetur hic effectus, & reliquerunt ipsi iudicandi fideles, ipsi Imperatoribus, & secularibus Principibus.

Ius.

Ius est potestas, seu facultas propinqua conueniens alicui secundum dictamen primæ iustitiæ, & ius primò impositum est ad significandum rem iustam, secundo artem, qua cognoscitur, tertio locum, quarto ius, quod redditur à iudice. Hoc ius subdividitur in Diuinum. Naturale, positium. Diuinum est, quod est diuinitus promulgatum. Hoc subdividitur. Primum est illud, quod continetur expressè in sacra scriptura. Secundum illud, quod ex illo necessariò sequitur. Tertium, illud, quod licet non ad eò aperte consequatur apud omnes, tamen apud sapientes tale iudicatur. Quartum est, quod per reuelationem habet Ecclesia. Vel expressè per Prophetam, vel per commune Ecclesiæ, vel Rom. Pontificis decretum, quando de fide iudicat. Ius naturale est conceptio homini natura liter indita, quæ homo conuenienter operatur proprias actiones. & ratio illud dicitur. Ut Deum esse amandum. Quod nec Papa, nec diuinum ius illud tollit. Ius Positium, est determinat. o iuris naturalis, & hoc ad quemlibet Principem pertinet, qui leges condere potest. Papa in primis condit leges. Imperatores. Reges, & Respublica. Ius gentium est sed. um occupatio, muni-

tio bella &c. Ius patronatus est iurisdic-tio ad presentandum Clericum ad beneficium Ecclesiasticum, ut docet D. Tho. 4. distin. 25. q. 3. 2. q. 3. c. De alij. idem, 2. 2. q. 57. & r. 1. 2. q. 95. Bon. 4. distin. 33. q. 1. art. 1. & Ricard. ibi. Gerson. par. 1. de origine iuris. & lec. 3. Corinth. 7.

Iustitia.

Iustitia non est uirtus. HÆR. Hoc nemo affirmare audebit, nisi impius. est enim ot-bis, & vrbe, ea sublata perpetuum chaos peccatorum, & scelerum omnium. Ea vero superflite, cuique quod suum est tribuitur. Nam iustitia, ut à definitione exordiat est perpetua, & constans voluntas ius suum unicuique tribuens, vel ut ait Arist. iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur, operatiuus, secundum electionem iustitiam, & rectitudo ab alijs dicitur causaliter, quia causat rectitudinem. Ex quo conuincitur quod sit ad alterum, & exigit diuersos, cum sit vnus ad alterum, & ad seipsum non nisi methaporicè est, ex eo, quia ratio imperat irascibilis, & concupiscibilis, led ista requiritur in solitariam vitam degentibus. Nam absolute exigit agēs, & passum. Hæc est virtus propriè est circa actus immanentes, non circa artes, nisi quatenus sunt materia. Iustitia enim est circa electionem actus utendi exterioribus actionibus, & rebus ad alterum. Quæ duo, tam electio, quam usus sunt actus uoluntatis, & in eligente, & utente manent. Ideo & in voluntate, ut in subiecto locatur. Non enim iustitia actus speculatiuus debet dirigere, sed rectè agere & sicut uoluntas dicitur appetitus rationalis participatione, sic iustitia dicitur rectitudo rationis. Respicit verò duplicem actum immanentem & transentem, hic secundus est ab ea imperatus. Ipsa enim est principium proximum agendi, & nuncupatur cõis uirtus, & generalis, quia ordinat ad bonum cõmune, & quo ad hoc cõmunes actus uirtutum sunt ab ea. & quoniam respicit vniversale bonum, dicitur uirtus vniversalis. Irascibilis verò, & concupiscibilis sunt boni particularis, hæc & iustitia legalis nominatur. Et hæc generale in iustitiam eandem esse, cum alijs uirtutibus dixerunt aliqui, non in predicando, quasi de il-

lis.

his predicetur, sed in causando, & mouendo, quia mouet, & ordinat actus aliarum. Nec idem est essentialiter, quoniam ab illis distinguitur iustitia legalis, sunt autem idem eo modo, quo imperans, & imperatum dicuntur idem esse. Præter hanc etiã iustitiam legalem, quam vniversalem diximus, datur alia particularis ad particularia bona, & ad singulas personas, non ad commune bonum. Nam legalis iustitia non ordinat ad particulare bonum, sed mediãtè, & per particularem iustitiam. & bonum particularem, & vniversale differunt, secundum rationem formalem, quia alia est ratio totius, alia partium. Præterea, nuncupatur iustitia Iconomica, quæ est ad patrem uxorem, & alios domus, quæ uero non est simpliciter iustitia, de qua 5. Ethicorum. Iustitiæ actus sunt eliciti essentialiter, vel participatiue, & non est circa passiones, licet materia uirtutum moralium sit circa passiones. At quia iustitia non est in parte inferiori, sed uoluntate, id eò, nec est circa passiones, tamè iustus iustitia gaudet, quia delectatio est finis ex parte nostri ipsius uirtutis. Demum, cum sit uirtus cõsistit in medio. Nam æquale est medium inter maius, & minus, & in ordine ad alterum, & iustitia tendit ad medium, puta uenditionis. Hæc omni alia morali uirtute est nobilior ex parte subiecti, & etiam obiecti, nam illud est uoluntas, hoc vniversale bonum omni tempore, & belli, & pacis. Licet fortitudo sit circa difficiliora. Misericordia est quatenus subieuat à miseria communitem, est nobilior iustitia. Ignobilior, quatenus importat tristitiam de aliena miseria. D. Th. 2. 2. q. 58. Bonau. 3. distin. 33. circa textum. Ricard. 3. distin. 33. q. 3. ar. 5. Biel 3. distin. 34. q. vnica. ar. 1.

Iustitia Dei est crudelis. Nouatus. HÆR. Potest aliquo sensu ista propositio ueri. At eam sic proferre erronea est, ne dicam hæreticam. Hoc ergo demonstrare aggrediamur. Primo ex ipso nomine. Nam iustitia, ut ex confessis arguam, importat, ac connotat æqualitatem. Crudelitas uero excessum significat, quem si Deo attribueres fas erit, iniquum eum diceremus. Hæc de causa D. Augustinus, lib. 12. de Ciuitate Dei, capitulo 27. in fine dixit. Vniuersa uix Domini misericordia & ueritas, nec in

iusta eius gratia, aut crudelis potest esse iustitia. Qui & psalm. 105. in Commentarijs illorum uerborum. Quoniam in seculum misericordia eius. reperit dicens. Nisi quis fortè audeat dicere, etiam his, qui damnabuntur cum Diabolo, & Angelis eius, aliquam misericordiam minime defuturam, non quia ex illa damnatione liberentur, sed quia eius misericordia aliquatenus mitigetur, atque ita æternam posse intelligi Dei misericordiam, super illorum æternam miseriam. Vidcant ergo aduersarij, quomodo, nec respectu peccatorum, Dei iustitia crudelis nuncupari debeat, cui summa adiuncta est misericordia. D. Hierony. Rippario scribens, hanc confirmat sententiam, quæ habetur 23. questione octaua, capit. legi. Non est crudelitas, crimina pro Deo punire, sed pietas. Si ergo non est crudelis, dum crimina punit, penas que infligit, quando erit crudelis. Diuo Chrysostomus in sermo de Cruce. Non quia crudelis Dominus, sed quia cõmmax seruus. D. Thom. ex Seneca ad Neronem, confutat hoc. Nam crudelitas est uicium humanum, quod ex cõsilio in puniendo importat. ergo non erit in Deo, nisi uitia ei at tribuere quispiam audeat. secunda, secunda, questio. 159. primo. & 157. primo, 3. Qui prima parte, questio uigesima prima. I. primum affirmat comitem esse misericordiam ipsi iustitiæ Diuine, quæ & in damnatis puniendis reperitur, quia citra condignum punit, unde & audacter dicere possunt. Misericordie Domini, quod non sumus consumpti nos. Diu. Gregorius libro trigesimo tertio, capitulo decimo quinto. scribit. Ante culpam ergo iustitiam metuat, post culpam tamen de pietate presumat, neque ita iustitiã timeat, ut nulla spei consolatione conualescat, neque ita confidat de misericordia, ut adhibere uulneribus suis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam, sed quem presumit sibi piè parcere, semper etiam cogitet, & districtè iudicare. Quo ergo erit crudelis si piè parcat? Diuus Bernard. in sermo. de beata Maria Magdalena. ait. Fallitur, qui sic osculatur misericordie pedem, ut pedem iudicij non attendat, qui totum de misericordie pede presumit, hoc solum ad salutem sufficere credens quod credit. Nec est iu-

dicij pedi morofus incumbendum, ne pietatis intuitum, ferocia iudicij excludat. Hæc Bern. Ex quibus colligitur piã, non crudelẽ esse Dei misericordiam. Lyranus in eandem venit sententiam. Iob 30. In Deo nec crudelitas, nec mutabilitas uenit. Ratione demum confirmantur, quæ ex Patrum Academicis diximus. Quæ ex genere suo sunt mala, de Deo affirmare nõ licet. At crudelitas apud omnes, ex genere suo uinuat. ergo non erit Deo ascribenda. Erronea ergo est hæc propositio, imò heretica. Quo fit, ut piã aures offendat, quia quid absonum, ac absurdum importat. Est temeraria, quia Sanctorum, decisioni obstitit. Est scandalosa, quoniam, nedum apud mulieres, verum & in aurbus cuiuscunque periti scandalum infonat, dum Dei iustitiam, uel Deum crudelẽ nuncupat. Verum his omnibus unico verbo satisfacere, quispiã arbitrabitur, nempe quod Dei iustitia est crudelis, ex parte nostri. Vel improprie, & se loqui eo sensu contendet, quo Iob, qui cap. 30. dixit. Versus es mihi in crudelẽ. At istud Scyllam uitat, mergitur in Caribdim. & sicut hoc dictum Iob fuit erroris occasio Anahapulis, & ea de causa non receperunt hanc historiam Iob inter canonicas, ut supradicebamus. Si cistis existit ruina, ac falsæ propositionis origo, qui nec sensum patientissimi uiri percepit, quem supra exposuimus, & crudelẽ uocat, quia districte feriendo non parcat. & si daretur, quod eo sensu loqueretur, non tamen sunt à nobis ea uerba citra delectum proferenda, sed piẽ interpretanda, sicut & multa alia, quæ sunt in sacris literis, quæ ansam præbent hereticis. ut illud, non quod intrat in os coinquinat hominem. Nemo etiam criminosa uerba Deo ascribere debet, nisi liceat Deum blasphemari. Et quamplurimum differt dicere. Dei iustitia est crudelis, & Dei iustitia nobis uidetur crudelis. Ille ergo sensum teneat, & linguam cohibeat, quoniam ex uerbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, in non casu conieciatur loqui debet, uel in consulte, sed attendere debet, quæ profert, quoniam sunt conceptuum animæ signa & talia curauit linguarum conditor res rebus inserere, qualibus rerum natura explicetur primum hæ-

minem omnium parentum imitantes, quæ hoc obferuauit, ut dicitur Genesis secundum. Quod uocauit Adam animã uiuentis, ipsum est nomen eius. Non ergo loquendum, nisi ut plures, uel si contingit aliqua dicere, quæ sunt noua, ac inuistata, et si uera sunt à nobis exponenda, quoniam debitorum sumus sapientibus, & insipientibus. Hæc scripsimus in gratiam cuiusdam Inquisitoris, quibus nonnulli Theologia publici professores subscripserunt. Cauent ergo Catholici, ne in Nouati hæresim impingant, de quo Prat. uerbo, Cœlestiani. Nam crudelitas ex diametro pugnat cum charitate, quæ Deus est, ut scribit D. Ioan. primæ, capitulo tertio. Sicut ergo albedo nullam includit nigredinem, ita nec amor crudelitatẽ.

Iustitia originalis.

Iustitia originalis non fuit in Adamo. HÆR. Non est expressum testimonium in sacris literis de iustitia originali, nec tamẽ caret fundamento. Nam iustitia originalis erat, quia corpus subditum erat animæ, & uires superiores inferioribus. & rō Deo, & huc habitū Deus infudit, quo erant oia tranquillata. De hac dicitur Ecclesiast. decimo septimo. Deus creauit hominem de terra, &c. Et uestiuit illum uirtute, id est gratia, & charitate. Rursus, si positus fuit in paradiso uoluptatis, quomodo ea frui poterat uoluptate, si caro insurgerebat contra spiritum? Adhuc. Deus fecit hominem rectum, & iustum, & ipse infinitis se miscuit questionibus. ergo iustum si fecit profecto anima Deo, animæ corpus, ac inferiores uires præbebant. Et hanc uocant Doctores iustitiã originalem. Quæ etiam nuncupatur naturalis iustitia, non quia à principijs nature fluere, sed quia cum natura propagabatur. In qua reũtudo uoluntatis est quasi formale, reũtudo uerò aliarum potentiarum est quasi materiale. Quæ nec sine gratia esse poterat. Et prius est in essentia animæ, quã in potentia, & in uoluntate, quam in alijs potentijs. Et si ab Adamo fuerit sublata, tamen quo ad formale, restituitur per baptismum, nõ autem, quo ad materiale. Diu. Thom. prima, secunda, questione 83. Brulifer quarto, distinctione prima

prima, questione prima, parte secunda. Biel secundo, distinctione 30. questione 1. Hic etiam quorundam caudus est error qui iustitiã originalem, naturale donũ uocant, quasi ex principijs nature emanãs, quod est erroneum asserere; namque peritiores omnes contendunt esse supernaturale donum Dei, consequens naturam, unde, & filij nati sic in ea essent, non tamen à natura pullulans. Hæc satis. Fer. ar. 4. cont. Gent. cap. 52.

Iustificatio.

Iustificatio, non exigit fidem, nec eam supponit.

HÆR. Quod fides ad iustificationem primo exigatur, nedum exemplo Abraham equincitur, sed D. Paul. pluribus hoc docet. Namque accedentem ad Deum oportet credere. & Et sine fide impossibile est placere Deo. Hebr. undecimo. Et de hoc non est controuersia.

2 *Iustificatio hominis fit sine concursu liberi arbitrij.* HÆR. Cooperatur liberum arbitrium (ut cum D. Augustini. ex sacris literis supra demonstratum est) Diuine motioni. Hinc dicitur. Præparate corda uestra Domino. Primi Regum 7. & Salomō. Prouerbio. 16. Cor hominis disponit uiam suam. Et Zachar. primo. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. & Saluator clamauit. Hierusalem, Hierusalem, quoties uolui congregare filios tuos sub alas, & noluiti. Luc. 13. Patres idem docent, ut in superioribus diximus.

3 *Iustificatio fit sola fide.* Centuriatores. HÆR. Hoc principium Lutheranorũ, Centuriatores suscipiunt, inter quos Heerbrandus Doctor Tubingensis. Aduersus quos militat, non solum, quæ allata sunt uerbo, Gratia, sed hic alia, quæ adducuntur. Primum ergo ex sacris literis ociosos, ne dicam accidiosos, imò accidiosos, & somnulosos conuincamus Centuriatores. De Abrahamo legitur. Nunc cognoui, quod timeas Dominum, & non peperisti unigenito filio tuo propter me. Genes. 22. Nunquid timorem coniunxit Abraham fidei? De Nabuchodonosor dicitur. Dan. quarto. Quamobrem Rex, consilium meum placet tibi, & peccata tua elleæmosinis redi-

me, quæ sunt Danielis, uerba ad eum. Iofias, cap. 12. Elleæmosina liberat à morte, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire uitam æternam. David post adulteriũ, & homicidium, nonnẽ penitentiam egit? D. Paul. opera esse in iustificatione necessaria ostendit ad Rom. 2. Non auditors legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Et Matt. 19. dixit Dominus. Si uis ad uitam ingredi serua mandata. & de muliere peccatrice dictum fuit. Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multum. D. Petrus. 1. cap. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. D. Iac. c. 2. Abraham pater noster, nonnẽ ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum, super Altare? Adhuc D. Ioannes. 1. ca. 3. Qui facit iustitiam, ex Deo natus est. D. Pet. 2. cap. 2. Satagite, ut per bona opera uestra, certam uestram electionem, & uocationem faciatis D. Iaco. 2. Fides, sine operibus mortua est. Hæc sunt apertissima testimonia ex sacris literis. Quibus addo patrum expositiones. D. Ambrosii. lib. decimo, epist. 82. Monachos aliquos apostatas primo negasse meritum operum, & idẽ apostatasse. D. August. lib. de fide, & operibus, cap. 14. Quare iam illud uideamus, quod excutiendum est à cordibus Religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putauerint, benẽ autem habere, & bonis operibus uiam Dei tenere, neglexerint. Nam etiam temporibus Apostolorũ, non intellectis quibusdam subobscuris sententijs Apostoli Pauli, hoc eum arbitrati sunt dicere. Faciamus multa mala, ut ueniant bona, quia dixerunt. Lex subintrauit, ut abundaret delictum, ubi autem abundauit & gratia, & inferius. Cum ergo dicit Apostolus, arbitrari se hominem iustificari per fidem, sine operibus legis, non hoc agit, ut præcepta, ac professa fide opera iustitiæ contemnuntur, sed ut sciat, se quisque per fidem posse iustificari, etiam si legis opera non præcesserint. Unde in presenti opere, non opus est latius disputare, præsertim, quia modo de hac questione proluximus. Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta alia Apostolica epistola, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut uehementer alluant,

astruant, fidem sine operibus nihil prodest, sicut etiam ipse Paulus, non quamlibet fidem, qua in Deum creditur sed eam salubrem, planèque Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt. Et fides (inquit) quæ per dilectionem operatur. Vnde illam fidem, quæ sufficere ad salutem, quibusdam uidentur, ita nihil prodest asseruat, ut dicat. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam nihil mihi prodest, nihil sum. 1. Cor. 13. Hactenus. D. Aug. Quo quid Clarius dici non possit contra eos, non uideo, qui si Aug. negant, nõ mirum, si in multos grauiissimi que scopulos impigisse legimus. Et rationibus confirmatur, quod fides sola, non sit satis. Primo. Hæc, quæ Lutherani docent, destruant omnem uitam humanam, qui amorem erga Deum tollit, ac timorem, de quarum doctrina dixit Apostolus. Doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci. Ergo fugienda est. Secundo, meritorum attribuitur & operibus, & fidei, ergo utrumque exigitur. Et hoc patet ex sententia Domini, ac discussione, quæ fiet in die iudicii. Tertio, si fides sola, ergo aliæ virtutes, vel sunt superflua, vel otiosa, & utrumque est absurdum. Quæ omnia ex superioribus, dictis, & quæ dicuntur. Verbo opera erunt magis manifesta. Eorum uero obiectiones supra sunt soluta verbo gratia, nam ex verbis Apostoli, de Abraham deducunt solam fidem iustificare. Quæ exposuimus, non excludere opera, imò necessariò illa exigere, & talis est Christiana fides. Turrianus li. 4. cap. 4. vsque ad decimum. Errores, & hæreses alias, vide in indice hæresum damnatarum. Verbo iustificatio.

Iustus.

Iustus in quolibet opere peccat. Luth. H. A. R. Si fides sola iustificat, ergo dum credit non peccat, nam non possunt hæc duo simul stare, quod homo iustificetur, & peccet. De Abraham fatentur ipsi, quod fide placuit Deo, ergo non peccauit, ergo iustus nõ peccat omni opere. Adhuc 3. Reg. 21. legitur, quod Acab poenitentia placuit Deum. Item Num. 25. Et Psal. 105. Stetit Phinees, & placuit, & cessauit quallatio. Rursus. Gen. 4. Respexit Deus ad Abel, & ad munera eius. Quare in iudicio his, quæ à dextris erunt

dicet. Venite benedicti patris mei, & c. Esau enim & dedistis mihi manducare. Quare peccatrici mulieri dixit. Permittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et Latroni. Hodie mecum eris in paradiso. Et Luc. 17. Non omnis, qui dicit mihi Domine, domine intrabit in Regnum Cælorum. Demum quare ad perfectionem hortatur Dominus, dicens. Estote perfecti, sicut pater uester cælestis perfectus est. De Noe dicitur, quod erat uir iustus atque perfectus. Gen. 6. Et de Abraham. Gen. 16. Ambula coram me, & esto perfectus. D. Paul. etiam. Rom. 6. & 8. & 1. Cor. 5. & Gal. 15. & 1. Ioan. 3. dicuntur Filij Dei, qui per fidem sunt purgati, ac iustificati. Non ergo homo iustus, semper peccat. Conc. Trid. sess. 6. ca. vndecimo alijs exemplis idem confirmat.

Obiectiones Lutheranae.

Quod uero iustus semper peccet ostendunt, Primo, quia Eccl. 7. Dicitur. Non est homo iustus, super terram qui faciat bonum, & non peccet. Respondeo, quod utique fatemur hominem iustum peccare, at non semper, quod operatur peccat. Secundo, uerba iustitiæ nostræ tanquam pannus mestrutur. Esa. 64. Dicitur, quod loquitur de operibus legis, sine fide, & gratia Christi, idè & postas appellat, non de operibus iusti. Tertio, Dominus nos docuit dicere. Cum hæc omnia feceritis dicite, quia serui inutiles sumus. Respondeo, quod non dixit opera nostra esse inutilia, si fuerint ex charitate, sed quod propter humilitatem nos sic debere dicere. Quid enim habes, quod non accepisti? Quarto, natura est immunda, & arbor mala. Ergo malum semper, quia semper mala est. Dicitur, quod per baptismum est sanata, & arbor bona est, quoniam sanitati est restituta, vnde & ipsi hominem iustum nuncupant, quando perfecte credit. Quinto, si dixerimus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. Primi Ioan. 1. Ergo peccamus semper. Respondeo, quod aliud est dicere hominem semper peccare, aliud esse peccatorem, hoc est uerum, & docet Apostolus, primū est falsum, & contra sacras literas, quia cū detur Regnum Cælorum hominibus, sequitur, quod propter peccatum accipiant mercedem, quod est iniquum docere, ac per-

peruersum dogma, quod auocant homines hoc uenenofo dicto, à studio honorum operum; ad quæ semper, nos Dominus hortatur, ac uocat, ut sic Filij Dei efficiamur. Non, D. Greg. Exponens ea uerba. Iob. non uerebat omnia opera mea, ait. Quæ aperte egerim uideos, sed quid in his latenter putulerim ignoro, ubi uidetur affirmare iustum semper peccare. Respondeo, quod hic loens, quæm Luth. artic. 35. adducit, exponit Rosenfis, quod hæc dixit, ne in superbiam, vel desidiā quis labatur.

2. Iustus sit iustus, ea iustitia qua Deus essentialiter est iustus. Olander. H. A. R. Dei iustitia est ipse Deus infinitus, omnipotens, æternus, quæ humana iustitiā conuenire nõ possunt. Adhuc Dauid inuocat Dei iustitiā dicens. Cor mundum crea in me Deus. D. Paul. ad Eph. 2. Ipsius enim factura sumus, creati in Christo. I. E. S. V. in operibus bonis. Et cap. 4. Vnicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi. Demum. D. Ioan. 1. De plenitudine eius, nos omnes accepimus. Non ergo eam et iustitia Dei sit homo iustus. Verum tamen est hoc dictum, casualiter. Hoc est iustitia, quæ in nomine à Dei iustitia causatur, ut ab ea dependet.

3. Iustus à Deo iustificatus. ad tantum perfectione potest peruenire, ut non peccet amplius. Iouinianus. H. A. R. Ille hominem iustum semper peccare affirmabat, hic uero, ad tantā deuenire dignitatem arbitratur, ut nõ possit amplius peccare, quod supra est confutatum. Nam uerè semper dicimus. Dimitte nobis debita nostra & c. Septies in die cadit iustus, nunquam ergo erit adeo perfectus, ut peccare non possit.

4. Iustus timendo penam, peccat. H. A. R. Quoniam non omnis timor etiam poenæ est peccatum. Quoniam Dominum timuisse diximus uerbo Christus, & Euangelista de eodixit. Tristis est anima mea. Et cepit pauere, & tædere. Ergo non semper est peccatum ac per hoc, sicut Dominus omnium iustissimus timuit, & non peccauit, si nec alij iusti, sic timendo peccant. Nam timor est de malo presenti, vel futuro, & stat cum charitate, dum tamen ille timor, non abducat hominem à mandatis Dei, ut contigit illis, qui timore mortis ipsum negant, sed timere infra limites iustitiæ non peccat, & ex natura sit pauidus. Cum itaque aliquis timor

stet cum charitate, non peccat, qui penam ueretur. Ut uerbo timor de monstrabit.

Obiectiones aduersariorum.

Qui omnem timorem ab homine iusto remouent, sic sua suadent sententiam. Primo, iustus tantum Deum timere debet, ergo non poenam. Respondeo, quod ille timor, Deum respicit. Quia non est malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Secundo, timor poenæ est ex amore sui, qui amor non stat, cum charitate, nam qui amat animam suam perdet eam. Dico quod amor naturalis, cum charitate remanet, arnon inordinatus, & est ex peccato. Tertio, qui poenam odit, plus suam quietem amat, quam Dei iustitiā, quæ est iniquum. Dicitur, quod falsum est, quod qui odit, & fugit poenam, plus se, quam Deum amet, nam & Dominus dixit. Si possibile est, transeat à me calix iste, cui tamense commisit. Sic & iustus iuxta hanc normam uiuens. Quarto, timor est ex inconfidentia, quia dictum fuit. Modice fidei, quare dubitasti? & alibi. Confidite, & nolite timere, ergo erit peccatum. Respondeo, quod falsum assumit, quod omnis timor sit ex inconfidentia, sed tantum ille est, qui apponitur spei, de quo Dominus præsumpta uerba dixit. Est alius timor ex poena, qui ex amore, ac sui conseruatione oritur, & ille, non est culpabilis. Et ista sufficiant, hoc loci. Caiet. in opusculis.

5. Iustus nemo esse potest in hac uita. Bodius. H. A. R. Clamant Prophetæ, hominem ex natura fragilem esse, & D. Paul. Habemus thesaurum istum in uasis fictilibus, nec posse fieri, quin non peccet. Non habitat in carne mea bonum. Non quod uolo bonum hoc ago. Miser homo, quis me liberabit, de corpore mortis nuius. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Septies in die cadit iustus. Si dixerimus, quod peccatum non habemus, & c. Et D. Hieronym. lib. 3. Super Ierem. exponens uerba, cap. 13. Omnis laguncula implebitur uino, & omnes reges, & Sacerdotes ebriate, exponit, quod nullus in hac uita possit esse iustus, ex quibus locis Bodius in collectaneis probat inum prauum, quod nemo possit esse iustus. Quæ omnia eo sensu, sunt accipienda. Nullum hominem Deo gratia destitutum, ac in puris naturalibus reli-

relictum, à seipſo poſſe eſſe iuſtum. Illum etiam, qui Dei gratiam fuiſſe coſequutum arbitramur, nec iuſtum eſſe poſſe putamus aded vt nullo modo peccet, nec uenialiter ſaltem ſi ſpeciali auxilio gratia, & ided nemo eſt ſic abſolutè iuſtus, ſine ullo peccato, ſed cum Iob dicere poterit. Verebar omnia opera mea. Et de uenialibus dixit Dauid. Non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuens. Et ſepties in die cecidit iuſtus, Prou. 24. Nam homine nolente, multa inſurgunt uenialia, de quibus. D. Paul. Infelix ego homo, ſcio, qđ non habitat in carne mea bonum. Et ſic omnia conciliantur, & detegitur heſis Lutherana.

L

Laban.

LABAN fratris Rebecka mira ſollicitudo erga peregrinũ ſeruum Abraham, Gen. 24. d. Laban occurrit obuiam ipſi Iacob, cuique Sancte osculatur, Gen. 29. b.

Laban dat Liam in uxorem Iacob, loco Rachelis, Gen. 29. c.

Laban circumuenit ipſum Iacob, Gen. 31. a.

Laban inſequitur Iacob fugientem, Gen. 31. c.

Laban inſit fedus cum Iacob, Gen. 31. f.

Laban agra fert diuitias Iacob, ſic augeri, Gen. 31. a.

Laban filij murmurant ob diuitias Iacob, Gen. 31. a.

Labium.

Labij, ſuè labri aenci forma, Exod. 30. c.

Laborare.

Laborare Clericis non licet, cauſa uitæ ſuſtentandæ. Pſalliani. HÆR. In Syria, quidam ſurrexerunt, qui ſummo odio laborem perſequebantur, & Pſalliani Monachi dicebantur. Quorum errorem conuincit, D. Paul. Qui 1. Cor. 9. Proprijs manibus laborans, ne quempiam grauaret, & 2. Theſſ. capi. 3. dixit. Sed in labore, & fatigatione nocte, &

die operantes. Ad Eph. 4. Qui ſurabatũ iam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis, quod bonum eſt, ut tribuat neceſſitatem patienti. Qui Act. 20. de ſe loquens dixit. Argentum, & aurum, aut ueſtem nullius concupiui, ſicut ipſi uos ſcitis, quonia ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt miſtrauerunt manus iſtræ, & c. Concil. Cartag. 4. cap. 52. Decreuit, ut Clericus, uictum, & ueſtitum ſibi uel artiſicioſo, uel agricultura, abſque officij ſui detrimento præparet. Et cap. 53. repeti. Omnes Clerici, qui ad operãdum ualidi ſunt, & artiſicioſi, & literas diſcant. Haſtenus Concilium. D. Baſil. in regula, cap. 67. Benedictus etiam, ac Franciſcus in regula, ca. 6. Deputarunt certas horas, non ſolum ad cantandum, orandum, ac meditando, uerũ etiam ad labores manuum exteriorum, ne ocium peccatis occaſionem ſubmiſſeret. Vnde D. Hieronym. ad Ruſſicum. Semper aliquid boni facito, ut Diabolus te inueniat occupatum. Et D. Paul. 2. Cor. 6. annuerans, ea quæ corpus caſtigant, ait. In laboribus, in Ieiunijs, in Vigiljs, in Caſtitate, & c. Et alibi qui non laborat, non manducat. Eſt ergo præceptum naturale, ut laboremus, ut docet Medina in Apologia pro Fero, ad Sotum, accipit tamen præceptum largiori ſignificatione, nõ propriè, & eos obligat, qui ocioſè uagantur.

Obiectiones aduerſariorum.

Ex nonnullis locis ſacræ ſcripturæ probãt aduerſarii, non debere Monachos laborare. Primo, quia Dominus Ioan. 6. ait. Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in uitam æternam. Ergo non pro temporalilaborandum erit. Reſpondet Euthymius Chriſtum non intelligere neceſſariã operationem manuum, ſed continuam cibi ſollicitudinem. D. Baſil. in Reg. capit. 67. Pro nobis ipſis ſolliciti eſſe non debemus, ſed laborare propter mandatum Domini, & propter proximorum. Secundò, Martha reprehenditur, quia ſollicitabatur, in parãdo cibo, & laudatur Magdalena contemplationi dedita. Dicitur cum Theophylactò, quod Dominus non loquitur de operatione, uel ocio, ſed de temporis obſeruatione, ut ne tempus Dei uerbum audiendi, occupatione parandorum ciborum inſumatur.

tur. Dico ſecundo, quod ſollicitudinem, ac nimiam curam ciborum prohibet. Et comparando utriuſque operationis finem. Inter ſe, laudatur contemplatio, damnatur labor pro cibo non abſolutè.

Tertio, Nolite ſolliciti eſſe dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. Et alibi. Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinum. Reſpondeo, quod hiſ locis & ſimilibus reprehenditur non operatio, ſed ſollicitudo, & cibi anxietas, quaſi homo illiſpotius licitè poſſit occupari. Hæc ex Theophylactò. Monachi ergo, cum à contemplatione uacant, manibus laborent, ut monaſterium ſuſtentetur, & proximis ſubueniãt. Ut Ferus ſuper Ioannem 6. docet.

2. Laborare Religioſi aded tenentur, ut aliunde uictum ſibi querere non poſſint. Vnde ſicut de Sancto Amore. Vnde Ieph. Lutherani. HÆR. Laborandum monachis eſt; ut ocium tollatur, ut docet D. Hieronym. Et Diuus Auguſtin. libro de opere Monachorum, imò teſtatur, Diuus Hieronymus, in epiſtola ad Ruſſicum. Quod Monachi in Agypto, hunc morem habebant, ut nullum abſque labore, & opere in Monasterio ſuſciperent, non tam propter uictus neceſſaria, quam propter animæ ſalutem, ne dum uagatur, pernicioſis occupationibus corrumpatur. Non tamen aded neceſſarius eſt labor Monachis, ut aliunde uictum querere non poſſint, ut arbitrantur hæretici. Nam predicatores ſacris ſtudijs occupati, debent de Euangelio uiuere. Nam dignus eſt operarius mercede ſua. Matthei decimo. Et Luc. decimo. In eadem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illoſ ſunt. Et Diuus Paulus, ad Romanos decimoquarto. Nam ſi ſpiritus uictum eorum participes facti ſunt Gentiles, debent ea, in carnalibus miniſtrare. Et prime Corinth. nono. Quis militat ſuis ſtipendijs unquam? Quis plantat uineam, & de fructu eius, non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte Gregis non manducat? Nescitis, quoniam iſi, qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt? Et qui altari deſeruiunt, cum altari participant. Concilium Conſtantienſe, ſeſſ. octaua articulo uigeſimoquarto reſoluitur articulo Vuicleph, qui dixit, fratres tenentur per labores manuum, uictum ac-

quirere, & non per mendicitatem. Diuus Auguſtinus libro uigeſimoquinto, de opere Monach. capitulo uigeſimoquinto docet. Monachos, qui in ſeculo diuites fuere, & delicatè uixerunt ad laborem non eſſe cogendos.

Obiectiones Hæreticorum.

Quæ ſint fundamenta horum hæreticorum expendamus.

Primum eſt. Diuus Paulus laborauit manibus proprijs, ergo & Monachi. Reſpondeo, quod illud egit ad perfectionem, non quia neceſſario exigatur. Cum alibi doceat de altari poſſe uiuere. In aliquibus ergo locis, ubi non erant in fide adhuc consolidati, ut omnem amoueret murmurandi occaſionem proprijs manibus laborauit. Aliquando uero minimè, ſed expoliauit omnes Eccleſias, ut ſcribit.

Secundo, qui non laborat, non manducet. 2. ſeſſ. 3. Reſpondeo, quod contra ocioſos loquitur, & non loquitur tantum eo loci, de labore externo corporali, ſed & de quouis alio, quod ſit ad Eccleſiæ utilitatem. Quod & de Religioſis dici poſſet.

Tertio, Diuus Auguſtinus, in libro de operibus Monachorum, capitulo decimoſeptimo dicit. Monachos debere ſic uictum lucrari, ſimulque, ne ſibi ex eleemofinis uictum quarant. Et ait. Quid agant, qui operari corporaliter nolunt, cui rei uacant, ſcire deſidero, orationibus inquirunt uacamus, & Pſalmis, & lectiõni, & uerbo Dei. Et has quatuor excuſationes, tanquã inualidas reicit. Reſpondeo primo, quod contra ocioſos loquitur. Secundò dico, quod demonſtrat non eſſe Monachis prohibiũ poſſe laborare proprijs manibus. Non ergo ſenſus uerborum Diui Auguſtini eſt, quod Caluſus, Vuiclephus, & Lutherus arbitrantur.

Lachrymæ.

Lachrymæ ſunt inter omnia alia opera Deo gratæ. Eulantes. Exprefſè Diuus Paulus, cum quo Eccleſia uniuersa affirmat, cha-

charitatis opera omnem alium virtutis actum excedere. Super omnia autem hæc, charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. Si qua ut Corinthiis scribit nihil est, nihil prodest. Demum lachrymas multi fudere possunt fide, & hyppocritarum more, & tunc quid prodesse poterunt, profectò receperunt mercedem suam.

Laicus.

Laicus non tenetur aliquem articulum fidei explicite credere. HÆR. Refert Directorium hanc hæresim par. 2. q. 10. Hæres. 8. Contra quam ea omnia, quæ de fide dicta sunt militant. Et Dominus dixit. Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit, qui uerò nõ crediderit condemnabitur.

Lamia.

Lamie, non sunt. Cornelius Agrippa. HÆR. Multis argumentis vanissimus ille homo, in libro, quem edidit aduersus Lamiarum Inquisitores, ostendit Lamias non esse. Tam in Ecclesia, quæ errare non potest, ex experientia, & multarum mulierum testimonio, Lamias esse non dubitat, imò Innocentius octauus epistola sua aduersus maleficas mulieres ait. Non sine ingenti molestia ad nostrum peruenit auditum complures vtriusque sexus personas, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuian-tes, cum Dæmonibus incubis, & succubis abuti. Quapropter nè labes huius hæreticæ prauitatis in perniciem animarum, sua uena diffundat, oportunitatis remedijs, prout nostro incumbit officio, prouidere volentes, statuimus, ut Inquisitores per nos deputati, debitum Inquisitionis officium in huiusmodi personas exequantur. Confirmant Prius, & Spineus in suis tractatibus, de Lamias alijs autoritatibus, de quibus disputauimus in tractatu proprio de Dæmonibus. Quod uerò fauere uidetur errori Agrippienti, est dictum. Chrysost. Hom. 22. In Gen. Exponens ea uerba, quæ habentur, cap. 6. Videntes Filii Dei filias hominum sumpserunt sibi uxores. Quo loci uidetur insanie ascribere, quòd Angeli de Cælo eiectione coitum cum mulieribus exerceant, dicens. Valde insanus esset, qui comproba-

ret talia uerba dementiæ plena, quòd incorporea, & spiritualis natura, corporis complexum ferat. Huic suffragari videntur uerba Ioannis Cassiani lib. 12. Colla. cap. 8. Et Philastrius, c. 108. Sui Cathalogi aduersus hæreses. Hæresim dicit esse, quòd Angeli miscuerint se cum feminis ante diluuium. Verum hæc & alia, quomodo interpretanda sint, diximus uerbo Diabolus. 18. Et iudiciale Inquis. Lamie sunt, qui coram Diabolo Christum abnegarunt, & Ecclesiæ Sanctæ Sacramenta, Crucem conculcant, ex Diabolo obedientiam promiserunt.

Latria.

Latria honor non conuenit Deo tantum. HÆR. E. T. Dicunt Hæretici, quòd nouos, & incognitos terminos excogitamus. Sed ut uelamen non habeat, Hæreticorum perfidia, hanc Theologi adinuenere distinctionem. Et quòd Latria est honor, & reuerentia soli Deo debita. Dixi soli non excludendo à concomitantibus, nam si Christo conuenit, ac debetur, etiam ei datus, ut homo & suis, quatenus in unionem suppositi conueniunt. Hæc ergo Deo debetur, quatenus principium, & finis est omnium creaturarum. Hyperdulia his datur, quæ magis Deo sunt propinqua, ut Beatæ Virgini. Dulia uerò, quæ alijs sanctis conuenit. At de his uerbo adoratio, satis diximus. Quæ uerò de Christo Domino diximus, sic accipienda sunt, quòd humanitas Christi, non est adoranda Latriæ, ut terminus per se adorationis, sed sic sola diuinitas adoratur, sed adoratur ut terminus in alio, uel ut in alio est. De se uerò hyperdulia, quia est excellentissimus omnium creaturarum.

Lector.

Lectoratus non est ordo sacer. HÆR. Ecclesia semper inter quatuor ordines minores connumerat Lectoratum de quo Concilium Cartag. quartum. Cui interfuit, D. August. Can. 8. Sic ait. Lector cum ordinatur, tacet de illo uerbum Episcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac uitam, atque ingenium. Post hæc spectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum. Accipe & esto lector uerbi Dei, habiturus si fideliter, & utiliter impleueris officium, partem cum

eum eis, qui uerbum Dei ministrauerunt. De quo Isidorus Hispal. lib. 2. De officijs Ecclesiasticis, c. 11. ait. Lectorum ordo formam, & initium à Prophetis accepit. Sunt lectores, qui uerbum Dei prædicant. Quibus dicitur. Clama nè cesses (Esaï. 8.) quæ si tuba exalta uocem tuam. Isti quippè dum ordinantur, primum de eorum conuersatione Episcopus uerbum facit ad populum. Denique coram plebe tradit eis codicem apicum diuinarum, ad Dei uerbum annunciandum. Qui autem ad huiusmodi promouentur gradum, iste erit doctrina, & libris imbutus, sensu mque, ac uerborum scientia ornatus, ita, ut in distinctionibus, sententiarum intelligat, ubi finiatur iunctura, ubi adhuc pendet oratio, ubi sententia extrema claudatur. Qui Lectores à legendo dicti sunt. Hucusque Isidorus. Meminit de ea Concil. Rom. sub Siluestro, cap. 3. Huius ergo munus est, cantare Prophetias, & Lectiones, quæ leguntur in Ebdomada Sancta ac Sabbato Sancto, illius ordinationis forma sunt ea uerba. Accipite & estote uerbi Dei relatores, & accipite lectionarium. De quo in Concil. Flor. Et Triden. sess. 23. c. 2. in fine. Et Can. 2. Scholastici inter quos, D. Thom. disputant in 4. di. 6. q. 2. Et affirmat, quòd est primus inter quatuor minores, & habet actum catechizandi. Et præcedit ordinem exorcistæ. Non est lectorum munus sacras literas interpretari, sed legere, idè, nec exigitur, quòd eam sciat exponere, sed tantum pronuciare, uel quòd discant hoc facere. Et quia talis scientia de facili addiscitur, & à multis, idè probabiliter existimari potest, quòd ordinatus talem scientiam acquiret, maxime si iam inceperit. Habet etiam aureolam lector, si interpretetur, quæ legit, quia participat de actu lectorum, at non habet si legat.

Legatus.

Legatus Papæ descriptibilem repræsentat dignitatē. Lutherus. HÆR. Qui Dominum contemnit, non mirum, quòd ea, quæ ad ipsum quoque spectat despiciat. Idè Lutherus qui iam rebellauerat Romano Pontifici, & in omnibus detrahit Pontificia potestati. Non tamen ex sacris literis fundamentum earum, id quòd antiquitus, & hodiè obseruant Romani Pontifices, ad prouinciarum

administratione eligere eruditos, ac prudentes homines, quorum Consilio, res Ecclesiæ pacificè, & iuste gubernentur, uel apud Cæsares Reges, ac alios seculares principes tractentur. De his legitur Mat. x. Quòd Christus associauit sibi Apostolos, & septuaginta duos Discipulos, mittens illos ubi opus erat. Et Luc. 10. dicitur. Designauit Dominus, & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam. Concilium Nicenum statuit, quòd Papa committeret causam Episcopis Vicinis, aut à latere suo Præsbyteri mitteret. Apostoli (ut acta Apostolorum testantur) miserunt Petrum, & Ioannem. Galla Theodosisij Augusti mater in epistola ad filium, dixit. Legatos Romani Pontificis secundum Niceni Concilij definitionem, solitis esse Concilijs præsidere. Siluester etiam Concilio Arelateni, misit Claudium, & Flabitium Præsbyteros, Eugenium, & Quinatum Diaconos Romanæ Ecclesiæ. Leo item Papa Concilio Calcedonensi Paschasium, & Lucensem Episcopos, & Bonifacium Præsbyteros Romanæ Ecclesiæ. Agatho Papa ad sextam Sinodum designauit Theodorum, & Gregorium Præsbyteros, & Ioannem Diaconum. Præsiderunt septimæ Synodi Legati. Petrus Præsbyter, & Abbas Monasterij Sanctæ Sabinæ. Octauæ Synodi, missi sunt Donatus Hostiensis, Stephanus Ephesini Episcopi. Marianus Diaconus Romanæ Ecclesiæ, & Anastasius famigeratissimus Bibliotecharius. Leo ad secundum Concilium Ephesinum legationis munus commisit Iulio Episcopo, Hilario Diacono, ac Dulcicio Prothonotario. Concilio Sardicè si electus fuit in legatum Osum Cardulensem, cum Fortuniano Aquilegensi, ac Vincentio de Capua. Concilio Tridentino Legatos misit Romanus Pontifex. Uetusta ergo Ecclesiæ consuetudo fuit, & à recentioribus obseruata, ut legatos ad Ecclesiæ negocia pertractanda mitteret. Quibus licet, ut D. Tho. docet, accipere stipendia, dum sibi credita uisitant. Secundo Corinth. unde cimo lect. 1. in fine.

Leprosus.

In lepram uersa manus Moyse, Exod. 4. d
A lepra cauendum, Deut. 24. b
Lepra à lepra distinctio, Leuit. 13. a

Leprosi

Leprosi domus consideratio, & expurgatio, Leuit. 14. c
 Leprosi hominis mundandi lex, Leuit. decimo quarto a
 Leprosa efficitur Maria, eò q̄ Moyſi fratri dixisset, Num. 12. c
 A Lepra Naaman constitetur Deum Israel esse solum verum Deum. Quarti Regum quinto d
 Leprosus Azarias Rex Iuda moritur. Quarti Reg. 15. a. b
 Leprosus fide à Christo sanatur, Matthæi octauo. a
 Leprosos decem à Christo sanatos, solus alienigena dat gratiam Domino, Luc. 17. c

Leuitic.

Leui nascitur, Gen. 29. d
 Leui, & Simeon occidunt Sichimitas, Genesis. 34. d
 Leui benedictio, Deut. 33. a
 Leui Genealogia, Gen. 46. b
 Leui tribum elegerat Deus, vt ei essent Sacerdotes, in sempiternum, 1. Reg. 2. f
 Leuitarum purgatio, & oblatio, Leuitic. octauo. b
 Leui tribus constituta super tabernaculum, Num. 1. g
 Leuitæ, quoto anno ætatis incipiebant ministrare, quotuic cessabant, Num. 8. b
 Leuitarum officia iuxta cuiusque familiam, Num. 4. a. 8. a
 Leuitis datur administratio sacrarum, Num. 3. b
 Leuitæ numerantur, Num. 3. c
 Leuitis urbes assignandæ, Num. 23.
 Leuiticis præcipitur, vt ex decimis, decimas Deo offerant, Num. 18. d
 Leuitarum statio, Num. 3. d
 Leuitæ alendi, Deut. 12. c
 Leuitis tradit Moyſes Deuteronomium, Deuter. 31. b
 Leuitarum Possessio Deus, Deuteronom. decimo. b
 Leuitis nulla datur possessio, Deuteronom. 11. 14. d
 Leuitarum possessio, sacrificia, & victimæ, Deut. 18. a
 Leuitis primitiæ biennales dandæ, Deuteronom. 26. a
 A Leuitis interficiuntur Idolatræ iussu Moyſi, Exod. 5. 2. f

Leuitarum ædium venditio, Leuit. vigesimo quinto. e
 Leuitæ arcam portant, præcedentes populum, Ios. 3. b
 Leuitarum loco successerunt filij Ioseph, in duas diuisi tribus, Manasse, & Ephraim, in diuisione terræ, Ios. 14. a
 Leuitarum portio in terram promissionis, Ezech. 45. b
 Leuitis iubet dari Ezechias decimas, ut verbo Dei vberius vacent. Secundi Paralipom. 31. a
 Leuita adolescens vndique cursans, peruenit ad Micham à quo conducitur mercede in Sacerdotem, Iud. 17. c
 Leuiticus, Vide verbo Moyſes.

Lex.

Lex vetus simul cum noua seruanda est. Cherrinthus. Ebion. Nazarei. Testis est, D. Paul. ad Hebræos nos amplius nō teneri ad quædam præcepta legis Moyſi obseruationem. Quam legem diuidunt Doctores. Quod quædam sunt Ceremonialia. Alia legalia. Alia moralia. Prima, quia erāt figura Christi, antiquata sunt, & abolita. Secunda uerò aliqua. Tertii ordinis permanferunt omnia, quia erant iuris naturæ. De primis dixit Apostolus. Translato Sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fieret. ad Heb. 7. Et ad Gal. 3. Lex pedagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur, at ubi uenit fides nō sumus ubi Pedagogo. Ad Gal. 4. Itaque non sumus fratres Ancillæ Filiij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit. Ad Gal. 5. Si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit. Et in Concilio Apostolorum, statutum fuit, vt ablineamus ab imolatijs simulachrorū suffocato, & sanguine Act. 15. Direct. 2. q. 6. num. 36. capitul. fin. Verbo Ebionitæ. 24. quaestione 3.
 2 Lex vetus erat mala. Manichæi. H. A. E. R. Hæc hærens de directo cum alia pugnat, quæ cofutatur ex eodem Apostolo. Et Deutero. 5. dicitur. Itaque lex sancta quidem, & mandatum sanctum, & iustum & bonum. D. Paul. ad Rom. 7. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret. Non concupisces. Et ad Gal. 3. Itaque lex Pedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. Quid plura? Eam Dominus uerbo & exemplo

commendauit. Non ueni soluere, sed adimplere. Si eam Deus dedit Moyſi, quomodo mala erat?
 3 Lex vetus poterat iustificare hominem. H. A. E. R. T. Sine fundamento aliquo, arbitrati sunt aliqui legem Moyſi iustificare, quod D. Paul. negat. Nam ad Rom. 4. ait. Quod lex non potuit iustificare sine passione Christi, & cap. 3. Iustitiam Dei per Iesum Christum facta est, & infirmam eam sepius vocat. Hoc docuit Concil. Trid. sess. 6. capit. primo, in fine. Senè Iudei, quidem, per ipsam etiam Literam legis Moyſi, &c.
 4 Lex qualibet, qui eam obseruat, saluare potest. H. A. E. R. Barbarorum est axiomata, quemlibet hominem in sua lege rectè uiuentem posse saluari, quicumque ergo fuerit Paganus, Iudæus, & Maumethanus suæ salutis erit certus, si suæ retinet legem, at ex lege nostra aliter habemus. Et Dominus dixit. Nisi quis renatus fuerit denuò. & D. Paul. 1. Cor. 3. Fundamentum aliud, nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus IESVS. Et ad Heb. 11. Si ne fide impossibile est placere Deo. Hoc statuit Ecclesia. Vt dicitur, de summa Trinitate Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. Quæ omnia confirmant Patrum sententiæ, vt diximus uerbo, Ecclesia.
 5 Leges Ecclesiasticæ pugnant cum Euangelio. Eras. H. A. E. R. Vt ruiiores, ac turbas excitaret Erasmus, sic scripsit in sua Methodo. Afferat in medium Erasmus, & Lutherani, quænam Pontificum statuta, cum Christi Decretis non consonant, & conuincuntur, imò vt in proprijs cuiuscunque dictis eorum demonstrauius, omnia consonant, omnia coherent.
 6 Lex nulla opus est ubi feruet charitas. Eras. H. A. E. R. Ibi uerò, ubi feruet lex, ubi Dei mandata seruantur, & charitate succensus cecinit Dauid. Bonum mihi lex oris tui, super millia auri, & argenti. Et superius. Legem pone mihi Domine. Portio mea Domine, dixi custodire legem tuam. Da mihi intellectum, vt discam mandata tua. Quomodo erit in charitate, qui Dei mandata transgreditur? Quid ergo debacharis leges omnes amouedo, quod nemo hætenus affirmare ausus est?
 7 Leges Ecclesiasticæ, qui non seruat, non peccat.

Eras. H. A. E. R. Erroneum, imò hæreticum est, quod dicit Erasmus. Namque Dominus dixit. Quicumque dixerint uobis seruate, & facite. Apostolis contulit potestatem, quia clauas dedit. Et Petro dixit. Confirma fratres tuos. si leges etiam secularium sunt seruandæ, multo magis Ecclesiasticæ. Hoc dicit Clemens, Beatum Petrum docuisse, cum Zachæo, non quidem defugienti opus, & laborem gubernandæ Ecclesiam, sed recusanti, ne præesse diceretur scribit dixisse. Sin uerò profusus, non uis scire, quod potestatem habeas gubernationis, uideris mihi nescire ad continentem in metu, & pudore multitudinem, multum ualere potestatem præpositi manū ostam. Vnusquisque enim qui potestatem accepit, obtemperat, quippè cum magnam obtemperandi necessitatem conscientia imponat. Hæc Clemens. Scripsit Constantinus ante mille annos, de penis, ac legibus Ecclesiasticis, quorum multo fuerunt Apostoli, qui in sua collectione. Primo loco collocat Canones Apostolorum, & numerat decem synodos, usque ad sua tempora habitas. Ancyranam. Neocesariensem. Nicenam. Grangensem. Antiochenam. Laodicensem. Constantinopolitanam. Ephesinam. Calcedonensem. Carthaginensem. Horum exemplis posterius Patres sequuti sunt in condendis legibus, iuxta diuersa tempora pro ut res postulabat. Adhuc si potestas civilis à Deo ordinata est, quare non spiritalis. Si ciuitas nulla esse debet, quæ lege careat, quare Ecclesia carebit. Si lex distinguit iustum, ab iniusto, quare Ecclesia eo munere priuatur. Demum non nē absurdum est ecclesiam gubernare, & sine lege? Optimè ergo Doctores prædicant, transgressores legum Ecclesiasticarum reos esse peccati. Turria. li. 1. c. 28.
 8 Leges humane sunt rescindendæ, nec seruandæ. Eras. Si lex iusta est, utique à subditis seruanda uenit, aliàs rescindenda. Vnde D. Paul. dixit. Præcipio ego, non Dominus. & ad Roman. decimo tertio. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & cum præcipiat Apostolus obedire potestatibus secularibus, propter conscientiam, ideò obedire iubet, nē non obediendo, peccatum admittamus. Clemens etiam loco

superiori, loquutus est de Ecclesiastica, ac temporali potestate. De qua Diu. Paul. Non enim sine causa gladium portat. Et Nicolaus Pontifex ad Michaeleni Imperatorem, de discrimine potestatis Ecclesiasticae, & temporalis differens, scripsit. Ita ut & seculares potestates, pro eterna vita (ut ille ait) spiritualibus potestatibus indigerent, & spiritualis potestas pro cursu temporalium tantummodo rerum, magistratuum, ac potestatum legibus vteretur, ut sic (inquit) Militans Deo minime se a ego eius secularibus implicaret, neque rebus diuinis praesidere videretur, qui esset secularibus negotiis implicatus; & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Haec est etiam omnium Theologorum consensu approbata sententia. Licet Lutherani locum D. Pa. praeuè exponentes, oia deprauent.

Lex iustis non est posita, nec legi est alligatus in suis. HÆR. Liberavit nos Christus à seruitute peccati, & à caeremoniis, ac legalibus iudicijs Moysi, non tamen ab omni lege, & obedientia, qui & ipse obedire uoluit. & erat subditus illis dicit Euangelista. Insanis certe Erasme, dum garris de viro perfecto. Quod non subditus sit legibus. Quoniam, si non seruauit non erit perfectus, & dum obedit legi, declarat se non esse à lege absolutum. Et tu solus putabis perfectum, qui contemnit, ac transgreditur Domini præcepta & Valdeses imitatoris. Si dices, vir istus non astringitur lege humana. Falsum assumis. Nam quantum quis perfectior est, tanto magis tenetur legibus Ecclesiasticis parere. Sensus verò D. Paul. 1. Timoth. primo. Lex iustis non est posita. Est, quia sponte operatur iustus per fidem, & dilectionem, nec operatur ex lege, id est ex timore supplicij, mortis, non ergo intelligit Apostolus eximere iustum ab obseruantia legis, sed à timore liberare.

Leges Ecclesiasticae adimunt libertatem. Lutherani. HÆR. Merito Magdeburgenses, ac reliqui Lutherani, simulantur Iudæ Galilæo seditioso, qui ad eum se liberum proferebatur, ut potius, quæuis tormentum subire uellet, quam vllum legibus, ac constitutionibus parere esse traderet, ut

scribit Ioseph, li. 8. Antiquit. Iud. capit. 2. A quo forte illa hæresis ortum habuit, de qua scribit D. Petrus. 2. cap. 2. Dominatum contemnunt audaces, sibi piacens, &c. Et malè postea eius imitatores interpretantur verba D. Pauli. 1. Corinth. 7. Præcepta empti estis, nolite serui fieri hominum. Quæ tamen non dixit, ut insinuat nos non subditos esse legibus. Quoniam ad Ephes. quinto docuit. Nos oportere inuicem subiectos esse in timore. Et D. Petrus. Subiecti estote omni humane creaturæ, propter Deum, siue Regi, quasi præcellenti, siue duçibus, tanquam à Deo missis ad uindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia sic est uoluntas Dei, ut obmurescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam, quasi liberi non quasi ualiam habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei. Canete quasi diceret, ne prætextu humane libertatis, leges humanas contemnat. Hoc autem probatur. Nam si decalogo humana libertas non destruebatur, quæ statim sine ulla misericordia, supplicio tradebatur, ac morti. Euangelium verò, & Ecclesiastica leges non occidunt peccatores, nisi in corrigibiles, sed parcit, iudicioque alio puniendos relinquit, quare nostra lex magis libertati repugnat, quam illa, quæ erat lex timoris. Ideo Clem. lib. 7. de constitut. Apostolicis, ait, loquens de lege libertatis. Voluntatem hominis rursus liberam reliquit Dominus, non presentem, eademque breui morte multans, ut sub lege, sed iudicium in alterum seculum reijciens. Hæc Clemens. Hunc esse sensum D. Pauli primæ ad Timoth. primo. Dum dixit. Superabundauit autem gratia Domini. Nostri Iesu Christi, cum fide, & dilectione, tradunt Doctores. Quasi diceret, comparando legem Euangelicam Decalogo, quæ quo ad ea præcepta conueniunt inter se, at differunt, quoniam nostra est per dilectionem, & gratiam, illa verò iram operabatur statim occidens. Non verò ex scripturarum testimonio, imò ipse Plato lib. decimo, de Republ. ait, Quodammodo legibus sancire, quæcumque in huiusmodi ciuitate facturi sumus, cuius ciues bonos futuros dicimus, & ad studium uirtutis rectè se habituros. Lutherus verò dum se iactat prophana

phana libertate, leges odit, quas natura, & scriptura sacra docet. & factores legis iustificantur apud Deum, ut ipse idem Apostolus testatur. & ad Rom. 2. Gentes natura faciunt, quæ legis sunt.

*Corroboratio de Ecclesiasticis legibus,
Ex sacra scriptura.*

11 Multa ex sacris literis testimonia adducta sunt, ad ostendendum, non tyrannicè esse statutas leges ab Ecclesia nostra, idem ostendamus. Moyses populo aduersum se murmuranti dixit. Exod. 16. Non enim aduersum nos murmurastis, sed aduersum Deum, nec aliquis impunitus relictus est in ueteri testamento, qui se contra superiores extulit. Hinc Dathan, & Abiron uiui ad Infernum descenderunt. Num. 16. Imò, & Cære, & ducenti quinquaginta, qui cum eo aduersum Aaron coniuuauerant, igne consumpti sunt. Num. 16. Absalon dum Patrem persequitur Diuino iudicio, arbori appensus moritur. 2. Reg. 18. Ozias leprosus factus est, qui contra Sacerdotes, Sacerdotium ausus est arrogare. 2. Paral. 26. Saul sacrificare præsumens regali dignitate exutus est. 1. Regum 13. Sic ergo puniti sunt, qui Sacerdotibus rebelles fuerunt, ex nouo etiam testamento, hoc idem ostenditur. Nam Dominus, Matth. 18. Qui Ecclesiam non audierit, &c. Et Luc. x. Qui vos audit, me audit. Et Ioan. 13. Qui me accipit, accipit eum, qui me misit. Et qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit, & eum, qui misit me. Episcopi etiam sunt rectores Ecclesiarum, ut dicitur Act. 2. ergo leges condere possunt. Apostoli simul conuenientes, statuerunt leges. Act. 15. D. Paul. 2. ad Thessalon. 2. iubereturuari suas traditiones. Petrus subita morte Ananiam, & Zaphiram prostrauit, ob fraudatum agri pretium. Act. 5. Et D. Paul. 1. Cor. 5. Fornicatorem tradidit Sathanæ, in interitum carnis, ut spiritus saluus fieret, in die Domini. Hymenæum, & Alexandrû permisit potestati maligni spiritus, ut discerent non blasphemare. 1. Timoth. 1. idem 1. Corin. 4. ait. Quid uultis? In uirgam ueniam ad uos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis. Et ad Hebr. 11. Obedite præpositis uestris, & subditi esto-

te illis, ipsi enim peruegilant, quasi ratione pro animabus uestris redituri. Adhuc, 1. Thess. 4. ait. Qui hæc spernit, non hominè spernit, sed Deum. Et 1. Cor. 11. Cetera cum uenero disponam. Demum, quæ scriptura elegerunt Marthiam in locum Iudæ, & septem Diaconos, quando nulla erat lex scripta. Ignatius in suis Epistolis præcatur, ut Episcopis obediamus. D. Cyprian. li. 1. epistolarum, epistola tertia ait. Neque aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, nisi quia sacerdotibus Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, nec iudex vice Christi cogitatur. D. Bern. serm. 66. super Cantica inquit. Qui Ecclesiam non agnoscunt, non mirum, si ordinibus Ecclesiæ detrahant, si instituta non recipiunt, si sacramenta contemnant, si mandatis non obediunt. Et quæ ad eum barbaræ gens est, quæ suis Sacerdotibus non obtemperet, nec Turham reperi, qui Sacerdoti non pareat, dum inter eos uiuere, ac commorari cogeret, & hanc rem ab eis sciscitaretur. Nec Græcum inueni, dum per annos cum ipsis habitaret in Cretensi, ac Corcyrensi insula, qui non obediatur Sacerdotum Imperio. & suis non stet decretis, ac iudicio, etiam in controversiis rerum temporalium dirimendis. Solum Lutherani sunt, qui confundunt omnia, bonos mores euertunt, & Ecclesiæ Pastores conculcant.

12 Leges Ecclesiæ quænam sunt? Omnes Ecclesiasticæ constitutiones ad tria capita colliguntur, ac sub illis comprehenduntur. sub ieiunio, sub ferijs, & communionem. Ad hæc enim tenemur. De ieiunio statuit leges, quoniam à Christo comendatur. Matth. 6. Et præcipitur ab Apostolo. 2. Corin. 6. Exhibeamus nos sicut Dei ministros in laboribus, uigilijs &c. Et Luc. 21. Videate, ne grauentur corda uestra. Deceuit Ecclesia quadragesima ieiunandum, quia quadragesima est decima totius anni, ut dicitur de conse. d. 3. Quadragesima. Hoc de cibis sancit, ut à carnibus, ouis, lacte, & caseo abstinemus. Neque uinum, sic bibere permittitur, ut quis inebrietur. d. 4. c. denique. Est lex de ieiunio quatuor temporum ab omnibus obseruandum. distin. 76. Ieiunium. Dies rogationis sunt ieiunandi, distinctione tertia. Rogationes. Vigilijs.

gilis est ieiunandum. dist. 76. & de consecr. dist. 3. cap. Pronunciandum. Vigiliis Apostolorum. Consulit etiam, & si non præcipiat tempore aduentus esse ieiunandum. extra de obser. ieiun. cap. Consilium. Qui ergo non obseruat, sit tanquam Ethnicus, & Publicanus. Statuit etiam Ecclesia ne nuptiæ celebrentur à Septuagesima vsque ad octauas Paschæ. 33. q. 6. 4. Non oportet. Quod si non fuerit obseruatum separentur ad tempus, in pœnam contemptus. Prohibuit h. s. diebus iurare, vel iuramentum exigere. 2. 2. q. 5. Decreuit. Præmittuntur diebus pœnitentiæ cantica illa. Gloria in excelsis Deo. Alleluia. Te Deum. laudamus. Pacem pronunciamus in signum lætitiæ, ac redemptionis, & repetimus verba Angelorum. Hæc de tempore ieiunij. Festus dies connumerantur, de cons. dist. 3. c. Pronunciandum. Et his diebus mandatur, ut Missa, ac Dei uerbum audiatur, de consecr. dist. 1. c. Missus. Et 1. q. 1. Interrog. dicitur. Non minus est reus, qui prædicationem negligenter audierit, quam qui corpus Christi in terram cadere permiserit.

Alterum est Ecclesiæ præceptum de Communione. Nam, etsi in principio nascentis Ecclesiæ singulis diebus, & festis Dominicis communicarentur, tamen, quia refriguit charitas multorum, decreuit, ut saltem tribus illis solemnitatibus, Pascha, Penthecostes, & Natali Domini, omnes fideles communicarent; dist. 2. de consecrat. Demum, ut saltem semel in anno extr. de pœn. & remissio. Omnis utriusque sexus. Demum habet Ecclesia benedictionem candelarum, campanarum, oliuarum, aquæ, in nuptijs, de quibus suo loco diximus. Et D. Pau. ait. 1. Tim. 4. Omnis creatura sanctificatur verbo, & oratione. Hæc & alia decreuit Ecclesia, ut à fidelibus obseruentur: Diuina autoritate sibi concessa.

Obiectiones Hæreticorum.

Infringere conantur hæretici hanc Ecclesiæ autoritatem in condendis legibus. & Primò. Nullibi legitur in Euangelio, Dominum hanc condonasse facultatem. Respondeo, quod non semel, sed pluries legitur de hac potestate sacram. scripturam.

loqui, ut adducta sunt. Secundò, Imperatori, ac Regi obediendum est. nam Rom. 13. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, ac Pontifices quandoque cõtra eas leges aliquid statuerunt, ergo nõ debent obedire. Respondeo, quod Ecclesia recipit, quod ad temporalia leges Imperatorum, si non repugnant Diuinæ, & fideles ad eas alligatos esse fatetur, sed in spiritualibus non habet facultatem aliquis eorum legè condendi, ut supra diximus cum Nicolao Pontifice ad Michaelem Imperatorem. Tertiò, lex iustis non est posita. ait Apostolus. Hoc dictum D. Pauli expositum est paulò ante. Hactenus de legibus.

Letanie.

Letanias dicendas esse in Rogationibus, decretum fuit in Concilio Aurel. & Tolet. 5. can. 1. & Tolet. 6. can. 2. & habetur de consecr. dist. 3. Rogationes. De quibus D. Ber. fer. de quatuor modis orandi. Dicentes, Sancte Petre ora pro nobis.

Lia.

Lia infirmis erat oculis. Gen. 29. b.

Liam despicit Iacob. Gen. 29. d.

Lia concipit, & parit filium Ruben nomine. Gen. 29. f.

Lia merecede conduxit à Rachele concubitum viri. Gen. 30. b.

Sicut Lia, ut esset secunda, imprecabatur populus nubenti mulieri. Rut. 4. c.

Liber.

Liber quilibet legi potest, nec Ecclesia debet prohiberi. Protestantæ. HÆR. Nè uniuersa inficiatur Christiana Religio, ex lectione librorum Hæreticorum, optimo antidote, ac medicina olim statutum fuit, nè eorum libri permitterentur passim teneri, ac legi. Et à Leone Decimo. Bulla sexta, inter Romanas Bullas. Et à Paulo Quarto, & Concilio Tridentino, sessione decima octaua. Hic etiam fuit mos Romanorum. Testatur enim Titus Livius, lib. decimo, Deca quarta. Anno ab vrbe condita quin-

quingentesimo septuagesimo tertio in agro L. Petilij scriba, dum cultores agri altius molirentur terram, dum lapidæ arceostones pedes longæ, quaternos, latæ inuenta sunt, operculis plumbo, depictis literis Latinis, Græcisque utraq; inscriptæ erant, in alteram Numam Pompilium Põponis filiam Regem Romanorum sepultum esse, in altera libros Numæ Pompilii in esse. tunc Q. Petilius Prætor Urbanus, studiosus legendi eos libros à L. Petilio sumpsit. His lectis rerum summis cum adiuuenerit, pleraque ad dissolendam religionem. L. Petilio, dixit eos libros igne comburendos esse. & sic libri in Comisio igni, à Victimarijs in conspectu populi cremati sunt. Quid mirum, si Ecclesia sui prouidentia verat, nè libros hæreticorum, contra Religionem, non permittat legi, nec feruari, neque enim aliunde, maiora in Christianam Rem publicam mala, & ad sinceram doctrinam euertendam potentius, quam ex istorum librorum lectione venenum est, qui ut simpliciores, ac rudiores veritatis magis alliciantur eloquentia procurata, & fucata magna ex parte, hactenus sunt conditi, ut hoc, veluti hamo, incauti lectores capiantur, opprimanturque ex huiusmodi librorum lectione, quæ, & quanta incommoda nascantur, multæ præclarissimæ prouinciæ testari poterunt, quæ hoc ueluti toxico pœnè interierunt. Germaniam dico, Angliam, Poloniam, Daniam, Galliam, Græciam, atque utinà ab hoc malo libera omnino, atque exempta Italia esset, fortassè Germani Viguerium, Ochinum. Petrum Martyrem, & alios his similes non habuisset, qui Ecclesiam Romanam non leuiter affligerunt. Hac ergo prohibitione commodè vitantur tot mala. Et Iulius III. in sua Bulla de hac re, ait. Cum diuersi effectus, quàm sperabantur, sequuti sint ex hac concessio- ne, legendi inquam libros ab hæreticis editos, omnes cõcessionis reuocamus, atque annullamus. In Concilio verò quibusdam doctis hominib. modo illam petierint, fuit à Legatis facultas concessa hæreticorum scripta euoluendi, ut possint in publicum eorum ineptias confutare. Hoc etià Concil. Cartag. 4. Vbi interfuit D. Aug. cano. 16. Sic deniuit. Episcopus Gentilium libros, non legat, Hæreticorum autem pro-

necessitate & tempore. Quo sanè Canone, eripitur copia, libros legendi Hæreticorum, nisi loci necessitas postulauerit, quod accidit cum aduersus hæreses concilium celebratur. Nulla igitur causa est cur hæretici Protestantes doleant, & grauius ferant libros suos catholici non posse legere. Hoc enim agunt Pontifices Apostolorum exemplo, qui Concilio, quod Hierosolymis tenuerunt, Canon. 59. sic statuerunt. Si quis falsò inscriptos impiorum libros in Ecclesia ad populi, & clerici corruptionem publicauerit deponatur. sicut et Canon ille Apostolorum. olim enim hæretici, libros suos, quibus hæreses continerentur, titulo Catholicorum circumferabant.

Constantinus etiam prohibuit legi libros Arrij, & igni comburri iussit. D. Augustus, in Ioannem, scribit. Libros Mathematicorum, & hæreticorum publicè suo tempore fuisse combustos. Gelasius, combustis suo tempore, anno 469. Et D. Luc. Act. decimo quinto, scribit. Multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, conuulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis præijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Quid? Si non licet conuersari cum hæreticis, non nè & eorum codices resellere poterunt? Quid demum. Si Simon ille Magus codicem edisset, quo suadere uellet, simoniã non esse peccatum, sed præcio vendendam Spiritus sancti gratiam, nonne D. Petrus, ac Apostolorum senatus, protinus comburendum diiudicasset? Adhuc Valentinianus Imperator, C. de hæreticis. I. quicumque statuit libros hæreticorum diligenti studio inquiri, ac publicè comburri. Ad quid ergo mirantur Protestantes, quæ eorum Codices comburantur, cum Imperatoria lex, quam recipere fatentur, idem statuerit. Ezech. etiam exemplo ad hoc monemur. Qui cum accepisset epistolam à Sennacherib Assyriorum Rege, in qua deridebat eum, qui inani spe, Dei sui, arbitrabatur se posse ab eius manibus eripi, quam cum Ezechias accepisset occultè legit, nè fidem promissis Diuinis apud suos timore cõsternatos imminueret. Hoc ergo exemplo monemur, nè Hæreticorum libros legamus. Beda in præfatione sua in Cantica ait. Scripturus iuuante gratia su-

perna in Cantica Canticorum. Primo ad-
monendum Lectorem putavi, ut opuscula
Iuliani Cefanensis Episcopi, à Campania
quæ in eisdem librum confecit cautiffimè
legat, ne per copiam eloquentiæ blandien-
tis in eorum incidat doctrinæ nocetis, sed
ut dici solet, ita carpat botrum, ut & spi-
nas caueat, id est in dictis eius sanos sensus
seruetur & eligat, ut non minus vitet infa-
nos, vel potius illud faciat Maronis. Qui
legitis flores, & humi nascens fruga.
Frigidus ò pueri fugite hinc, latet anguis
in herba. Hoc est super omnia, se ab eius
lectione compefcat, &c. Quod uerò D. Hiero-
ny. & Dionys. martyr dicant se legiffe li-
bros hæreticorum. Hoc fuit obinopiam
Catholicorum Doctorum, nostra uerò gra-
tas eis affluit, illi erant uiri eruditiffimi, ac
sanctiffimi sunt qui uento circumferuntur
inanis doctrinæ, id est fugienda sunt edita
ab illis. Ex his Oecolopandij ac aliorum
Lutheranorum perfidia confutatur.

2 Libri, qui snt Canonici, Ecclesia iudicare non
potest. HÆ R. Hoc supra confutatum est
uerbo, Ecclesia.

Liberalitas.

*Liberalitas est uirtus dispensandi bene diuitias
in usum bonos sibi suisque. Ad liberalem non
pertinet esse promptum ad recipiendum,
& minus ad petendum, sed sollicitè pro-
curat fructus suarum possessionum. Materia
propria liberalitatis est pecunia, sed mate-
ria immediata est passio circa pecuniam.
Id est moderatur. p. amorē pecuniarum, &
timorem, ne ille perdantur. Huius virtu-
tis principalis actus est dare, uel acquire-
re, uel conseruare. Derogat uerò libera-
litati dare aliquid, cum concupiscentia re-
tinendi. Nec est in uoluntate, ut in subie-
cto. Et qui omnia dant pro Christo, non
sunt prodigi, sed liberales. Hęc uirtus ma-
ximè conuenit Deo, quæ est omnium libe-
raliffimus, & ipse solus est maximè libera-
lis. Christus Dominus etiam contemnen-
do omnes diuitias ostendit se maximè libe-
ralem. Hęc si comparetur alijs uirtutib.
est inferior omni alia uirtute Theologica,
& Cardinali secundum materiam, habet
tamen maximam dignitatem, quia se ex-
tendit ad multa. Est ignobilior iustitia, quæ
ad omnes se extendit, liberalitas ad multa.*

non ad omnes. Imò sublata iustitia, & ma-
gnificentia, & liberalitas locum non habet
sed sunt partes potentiales eius. Conuenit
enim liberalitas cum iustitia, quia utraq;
est principaliter ad alterum, & circa exte-
riora, sed prima attendit exteriora, ut pro-
pria, secunda uerò ut sunt alterius, & ratio-
ne debiti. Id est liberalitas non est speciei
iustitiæ sed pars sibi annexa. D. Thom. 1.
2. q. 21. 1. pri. & 2. 2. q. 6. 1. 17. Brulifer dif. 10.
q. 1. Pau. Cortesius. 3. dif. 8.

Libertas.

*Libertas nulla est in homine. Manichæus. HÆ R.
Si Deus non condidit hominem liberi ar-
bitrii, ad quid præcepit ei, ne comederet
de ligno uitæ? Et alibi Subter te erit appe-
titus tuus, & tu dominaberis illius. Et Salo-
mon. Reliquit eum in manu consilij sui.
Et Propheta. Conuertere nos Domine, &
conuertemur. Conuertimini ad me in to-
to corde uestro. Hierusalem, Hierusalem
quoties uolui congregare fideles tuos, &
noluisti. Susanna Dan. 23. dixit. Angustia
mihi sunt undique, & quid eligam ignoro.
Luc. 9. Qui uult uenire post me abneget
semetipsum, & tollat Crucem suam, & se-
quatur me. Patres uanissimi sententia con-
ueniunt. Inter quos Theop. Alex. lib. 3. Pa-
schalis. in principio sermō ait. Nec am-
bigitur, quum utranque partem, uel facien-
di, uel non faciendi bona, habeamus facul-
tatem liberam, & oppressis prauis, recta
nascantur, tuncque uirtutum inter se con-
cinit Chorus, cum uultorum in animis fue-
rit sollicitudo. Timotheus Episcopus re-
censet libertatis commoda in Epistola ad
Ecclesiam Catholicam, li. 3. Maximus etiā
capit. 27. Oeconomicorum ait. Deus cum
naturam humanam conderet, cum uolun-
tate dedit illi, ut esset, cui etiam largitus est
facultatem eorum, quæ decebant esse tri-
cem, facultatem dico, motum ad exequen-
das uirtutes in naturam substantialiter re-
spersum, quo ad intellectum autem, pro-
uisu reluctantem, ad uoluntatem possiden-
tis. Hucusque Maximus. Aliorum Patrum
dicta passim citantur ab alijs.*

2 *Libertas nulla est, sed omnia fato eueniunt.
Bardesanes. HÆ R. Dum de fato lo-
queremur, explosa fuit.*

Libertas.

3 *Libertas nulla est, sed omnia necessario eueniunt.
Abailardus. Vuiclef. HÆ R. Inferius
demonstrabo, Diuinam prouidentiam, nul-
lam necessitatem rebus imponere.*

4 *Libertas ad peccandum non remanet in bap-
tizato. Iouinianus. HÆ R. Hanc liber-
tatem peccandi, unusquisque nostrum ex-
peritur, quoniam nemo sine crimine uiuit
& de seipso fateri cogitur Iouinianus, dū
grauiffimam hanc hæresim seminauit.
Nam, sicut peccatum non destruit libera-
tatem, multò minus gratia, quia non destruit
Deus naturam, sed perficit.*

5 *Libertum arbitrium post peccatum non potest nō
semper peccare, & perdit gratia. Luthær.
HÆ R. Remenere semper libertum ar-
bitrium fufus demonstrabo. Et qui cum
Luthæro hoc affirmat hominem à propria
natura deicit, & hoc in saniffimo dogma-
te omnis laus tollitur, & opprobrium om-
nis mortalis uita, omnis Diuinis cultus, ac
pietas. Libero enim arbitrio sublato, quo-
modo homo à cæteris animantibus discre-
pat, imò omnis Religio corrui, & rema-
net homo monstrum horrendum. Aduer-
sus hunc errorem sunt uerba. D. Ioan. pri-
mo. Dedit eis potestatem filios Dei fieri.
Et Matt. Agite pœnitentiam appropinqua-
bit Regnum Cælorum. Demum Apocal.
2. dicitur. Dedi illi tempus, ut pœnitentiam
ageret, & frustra daretur, si pœnitere non
posset. Concil. Triden. sess. 6. canon. 7. hoc
damnat.*

6 *Libertum arbitrium post peccatum amissū est, nec
remanet, nisi solo homine. Luthæ. HÆ R.
Licet supra dictum sit, quod cum gratia
Inrogitur semper libertum arbitrium, ta-
men hoc loci etiam demonstrabo, quod
post peccatum remanet libertum arbitriū.
Primò, ad quid Adam post peccatum ex
nomine uocat Dominus. Et etiam Cayn,
Nisi ut pœniterent. Ad quid Natan hor-
tatur Dauidem ad pœnitentiam, & Eze-
chias, & alij sic uocantur per Prophetas ad
pœnitentiam, ut Ninuizæ à Iona. In nono
etiam testamento. Ad quid Dominus re-
spexit Petrum, & fleuit amare. Quomodo
latro redijt ad cor, quomodo mulier illa
peccatrix lachrymis rigauit pedes Domi-
ni. D. Paulus falsò dixit. Domine quid me
uis facere, & adolefcens ille postquam om-
nia consumperat. Surgam, & ibo ad Pa-
trem meum. In uniuersum, non legitur ali-*

qua peccatorum conuentio, quæ liberi ar-
bitrii non demonstret libertatem. Con-
suetudo etiam sacre scripturæ est utrunq;
simul cum copulare, nempe gratiam, & li-
bertum arbitrium. Dominus dixit. Deute-
ronom. 30. Mandatum hoc, quod ego ho-
die præcipio tibi, non supra te est, neque
procul positum. Testimonia alia. Verbo
gratia adduximus. Quibus subscribit Phi-
lo Alexandrinus, ut Leontius citat dicens.
Beata res est, quod cum utrumque author
proposuerit, quod medius est animam po-
test suscipere, beatus uerò est, quod non ipsa
ex se eligat, sed author ea adducat, & me-
liore faciat, non enim ex se humana mens
eligit bonum, sed secundum prospicien-
tiam Dei donantis optima eis, qui digni
sunt & c. Methodius in lib. de libero arbit.
idem docet. Et Ennodius Ticinensis, ante
iam mille annos, scribit ad Constantium
quendam de libero arbitrio hoc idem.
Imò ipsi Centuriatores. Centuria 4. in ca-
pite de doctrina de libero arbitrio sic di-
cunt. De libero arbitrio, quæ commode,
& tollerabiliter, à Doctoribus huius gratia
tradita uidentur, sic habent. Deinde reci-
tant inter cæteros Doctores, quæ S. Athan.
in libro, contra gentes. Anima, inquit, con-
dita est libera, potestque bona, ut eligere,
ita, & auersari. Hoc & Magdeburgenses
confessi sunt de libero arbitrio, si ergo eū
commode loquutum esse conceditis, qua-
re in dubium modò reuocatis?

7 *Libertum arbitrium potest sine gratia adimple-
re Diuina præcepta. Luthær. HÆ R. E. T.
Pelagianæ hæresis supra fuit explosa,
Quam Centuriatores uidentur tueri, ac
Luthæranis, licet non flet, cum eorum prin-
cipiis, qui docent, post peccatum libertum
arbitrium solo nomine remanere, & mo-
do affirmant posse Diuinæ mandata adim-
plere. Contra quos Salomon, Prouerb. 16.
Domini est dirigere gressus hominis. & c. 8
A Domino præparatur uoluntas. Et Domi-
nus. Matt. 25. Sub parabola docuit, Domi-
num dedisse diuersa talenta. D. Paulus. 2.
Corin. 3. Non quod sufficientes simus cogi-
tare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed
sufficiencia nostra ex Deo est. & ad Phil. 2.
Deus est qui operatur in nobis, uelle, & per-
ficere pro bona uoluntate. Sine me nihil
potestis facere. Et obseruandum, quod
quæ D. Augustinus dixit, li. 2. questionum ad*

Simplicianum, vbi plus equo tribuit libero arbitrio, retractauit, & retractat. capitu. secundo, dicens. Hoc inquit, à nobis dictum est, quia non dicimus esse in potestate nostra, nisi quod cum volumus fit, ubi prius, & maximè est ipsum velle, sine ullo quippe intervallo temporis, praesto est voluntas ipsa, cum volumus, sed hanc quoque ad bene uiuendum desuper accipimus potestatem, cum preparatur voluntas à Domino. De quibus. verbo, Opera.

Libido.

Libido non est peccatum. H. A. E. R. Tanto scelere, vniuersus orbis diluuiò purgatus fuit ut legitur. Genes. 6. & D. Paul. ad Rom. 13. D. Pa. Appellat libidinem opus tenebrarum. De qua D. Amb. lib. 1. de Cain, & Abel, capitu. 5. Vini ebrietas fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera, animus ignoscit, anima exurit. Hac à labando dicta est, & apud multos in bonam, ac malam partem accipitur, prout voluntas in ea labitur. De qua D. Thom. 2. 2. q. 154. 3. primum. Bonau. 2. dist. 31. q. 2. art. 1. & Brulifer. 1. dist. 8. quaest. 4. Alio verbo, luxuria.

Lignum.

Lignum scientiæ boni, & mali interdicitur homini, ne comedat. Gen. 2. c
Lignum offensum à Deo mittit Moyses, in aquas amaras, & dulcescit. Exod. 15. f
Ligna colligens in sabbato, iussu Dei lapidatur. Num. 15. d
Ligno suspensi eadem die sepeliebantur. Deut. 21. d
Lignorum cefores inter populos Israel. Deuter. 29. b
Lignorum parabola praedicitur à Ionatha in teritis Sichimitarum, & Abimelech. Iudith 9. a. b

Lignum vite non erat arbore materialis. H. A. E. R. Doctores omnes exponunt, non pro spiritali, sed materiali arbore, quod erat in Paradiso uoluptatis, & uita diuturniori hominem conseruaret. Et scribunt hanc esse condonaram uirtutem, uitam nostram seruandi non tamen perpetuò tempore conseruare poterat. Nam sicut esse, ita uirtus

cuiuscunq; rei determinata est. Lignum ergo illud, quo fortè uescuntur Enoch, & Elias, restaurat deperditam, ac laxatam naturam ob defectum humiditatis radicalis, de quo etiam si post peccatum comeditur Adam, uita diutius seruaretur, non tamen immortalis reddebatur, ueluti ante peccatum. Nam immortalitas non erat à ligno, sed supernaturali uirtute animæ concessa. De quo D. Tho. 1. par. q. 97. art. 4. c. & 102. primo, quartum. Brulifer. 2. dist. 19. q. 5. Ocham 4. q. 10. Biel 2. dist. 19. q. vnica.

Limbus.

Limbus apud Doctores est pars superior Inferni, qua detinebantur saluandi, quousque debitum primi parentis per mortem Christi solueretur. Dicitur etiam Limbus ad quem descendit Christus, de quo D. Augustinus eruiit animam meam ex inferno inferiori.

Limbus alius puerorum, alius uero D. Patrum. Limbus Patrum est ad quem sancti Patres descendunt antequam Christus Coelos aperiret.

Limbus puerorum est locus supra Purgatorium ubi descendunt paruuli, qui decedunt in peccato originali, quibus nulla poenae sensus debetur, eò quod nec peccauerint, sed damnitantum. Vterque Limbus sunt contigui, & differunt in poenis, ut docet D. Thomas secundum quod placet alijs. In Limbo Patrum erat quies, & habebant fidem, & spem, quem tantum in Caelo euacuatur. sed & dolebant de dilatione gloriae, non tamen sensibilis erat. Idem locus dicebatur, sinus Abrahæ ratione quietis, & limbus inferni ratione defectus. Patrum limbus per Christum est clausus. Hec docent Scholastici. D. Thom. 3. dist. 22. & tertiae par. quaestio. 52. Bonauentura 4. distinctione 45. quaestione prima, articulo primo. Thomas de Argen. 4. distinct. 45. Gerson par. secunda in expositione quinti articuli fidei. Et Biel secundo. distinct. 33. quaest. vnica.

Lingua.

Lingua vna, & sermo vnus in vniuersa terra post diluuium. Gen. 11. a

Lin.

Linguarum confusio, Genes. vndecimo. b

Lingua lambentes aqua, manu ad os profecta, uoluit Deus esse Gedeone proficisci ad bellum, Iudicum. 7. b

Lingua non fuit una unquam. H. A. E. R. Philaster, qui alias contra haereticos doctissimi scribit alterius est sententia; contra apertum locum. Gen. 11. Erat terra labit unius, & subdit, cum Babel edificare cepit, confusum est labium uniuersae terrae. Hac etiam confirmatur communi Doctorum sententia, ut docet, Diuus Augustinus, libro de mirabilibus sacrae scripturae, capitulo nono, & Iosephus libro primo Antiquit. capitulo nono, & iterum. Diuus Augustinus, libro decimo sexto, Ciuitate Dei, capit. 4.

Lingua Graeca & Hebraea, sunt neecessariae ad sacras scripturas exponendas. H. A. E. R. Diximus de hac in superioribus, & ferebamur quod multa afferunt commoda earum cognitio, non tamen est adeò necessaria ut sine illis, cognitio exacta haberi non possit.

Lingua uulgari uiri debet Ecclesia in sacris celebrandis. Luth. H. A. E. R. Si lingua uulgari in Ecclesia loquendum est, quare dixit Apostolus. Dominum: dedisse interpretationem linguarum. Frustra est interpretis in Ecclesia. Et D. Petrus. 1. capit. 4. ait. Si quis loquitur, loquatur uel loquia Dei. Et apud Centuriatores debuerat dicere Apostolus. Volo autem uos omnes loqui linguis omnibus nobis. Et Epiphanius scribens Characterem Ecclesiae sui temporis, secundum Apostolicam traditionem, in ea, ita esse ait, interpretes linguae in linguam in lectionibus, uel in sermonibus ad populum. Petijt olim Dux Boemorum nomine totius Bohemiae Gregorium septimum, ante annos quingentos, quod ei negauit. Et Innocentius ad Abbatem Cisterciensem, reprehendit eos, qui sacras scripturas Gallicè transtulerunt. Turrianus, lib. 1. capitulo 24. De hoc uerbo Missa.

Loth.

Loth Filius Aran, Gen. 11. d

Loth, & Abraham diuites, Genes. decimo tertio. a

Loth eligit terram Sodomorum, in habitationem, Gen. 13. c

Loth ab hostibus captum Abraham liberat, Gen. 14. c

Loth suscipit duos Angelos hospitio, Genes. 19. a

Loth magis offert filias stupro, magis quam peregrinis vim Sodomiticam inferri, Genes. 19. b

Loth iustus, non poterat uidere, nec audire turpia Sodomitica, 2. Pet. 2. b

Loth praedicit interitum Sodomorum, & uidetur ab eis derideri, Gen. 29. c

Loth, praedicit Deus ut egrediatur Sodomam, & saluetur cum familia, Gen. 19. c

Loth egrediens de Segor habitat in spelunca, Gen. 19. f

Loth liberatus propter Abraham fratrem suum, Gen. 19. f

Loth praecibus liberatur Segor, Genes. decimo nono. e

Loth uxor in statuam salis conuersa, Genes. 19. c

Loth filia, de saluando semine consultant, Gen. 19. f

Loth incestus cum filiabus, Gen. 19. g

Loth filiis terra Ammonitarum data in possessionem, Deut. 2. b. d

Loth uxoris exemplum, Luc. 17. g

Loth an peccauerit committendo incestum, diuersimode loquuntur Doctores. Nam & ipse D. Aug. eum peccasse affirmat, ut author est, D. Th. 2. 2. q. 150. 4. c. & culpatus. Inde D. Aug. lib. 2. contra Faustum, docet Patres ueteris testamenti, non peccasse, sed ad pias expositiones, ac allegorias esse spectandos, & inter cetera incestum filiarum Loth, cum Patre sic interpretat allegoricè. In Loth, quando cum eo filiae concubuerunt, aliquid figuratum est. Videtur enim futurae legis gestasse personam, quam quidem ex illa procreati, & sub lege positi male intelligendo quodammodo inebriant, atque non legitime utendo infidelitatis, opera pariunt, non ideo tamen hoc factum, uel ipse Loth, uel filiarum eius iustificamus, quia significauit aliquid, quod futuram quorundam peruersitatem pronunciauit, aliud omni illa, ut hoc facerent intenderunt, aliud Deus, qui hac fieri permisit. Hac ille. Autor commentariorum D. Hieronymi in Paulum, ad Gal. quarta. Quae omnia sunt, per allegoriam dicta, eos reprehendit, qui uita sanctorum ad pias allegorias extorqueunt.

quere, & ea peccata allegoricis rationibus defendunt, D. Tho. dicit Loth fuisse à peccato immunem, at filia non excusantur à peccato mortali, sed ex pietate intentionis minus peccauerunt, quia leuis fuit aestimatio, supra quam se fundauerunt. 4. di. 3. i. quartum. Idem Loth offerens filias suas incestui non elegit culpam, sed ostendit ordinem culpam, quia minus peccatum est stuprum Sodomia. Malo. quæ. pri. 5. decimum quartum. Vt Loth peccasse affirmas Lyranus. Gen. 19.

Lucas.

Lucas fuit Medicus. Vt docet D. Paul. ad Coloss. 4. d. Ac eius discipulus, qui & D. Pauli in sermone Euangelij sequutus est. Vt scribit, D. Tho. 1. Cor. 11. lect. 6. Com. 3.

Ludus.

Ludere semper est peccatum. T E M. Ex sanctorum exemplis, ac auctoritatibus, sentendum puto, temerarie illum loqui, qui semper ludum damnat. Nam ludus ad animæ recreationem ordinatus est, vt contra fatigationem animalem, & si debitis circumstantijs ludamus, erit meritorium in habente charitatem, vt docet, D. Thom. 4. dist. 40. 5. ca. fin. Quem in triplicem ludum secatur. Turpem, deuotum, & recreatum, at primus debet vitari à quolibet, secundus laudatur, tertius temperatè assumatur à penitente. 2. 2. q. 168. 4. primum. Et in ludis tria cauere debemus dicta, ac facta turpia, & nociua, resolutionem grauitatis, & indebitas circumstantias. ibi. 2. c. Et ludere inordinate opponitur Eutropio. 2. 2. q. 138. primum. Demum est obseruandum, quòd vnus ludus decet vni, qui alteri non conuenit. Excessus etiam ludi duplex est, ratione rursitudinis, vel no cum enti, & ratione indebitæ circumstantiæ. Primus est mortale, secundus est veniale nisi ponatur finis in hoc. 2. 2. 3. Et qui superflue ludit, peccat peccato ineptæ leuitiæ, quæ est filia Gula, D. Thom. ibidem. 3. tertium. Ex Caieta, est annotandum, quòd ludus, ad Eutropiam pertinet, quæ consistit, ut quis ludo rectè utatur. Idèd ne chistriones peccant, nisi ludus sit iniquus. Non tamen peccat, qui non vult ludere nisi ad sit pecunia, nec qui lu-

dit, ut uincat, est enim talis naturalis appetitus. Si autem principalis intentio est lucrum, iam erit auaritia, & non ludus, sed negotiatio nuncupari poterit, quia finis ludi est delectatio, non lucrum, non tamen erit mortale peccatum, quia non contrariatur iustitiæ, sed graue, ac turpe erit peccatum. Qui ludit loco sacro non peccat, imò licet, quando ibi est infirmus, & tempore belli, ne dormiat ille, ludunt socii. Clericus etiam ad alias ludere poterit, quando erit causa rationalis, puta infirmus, nec potest alia uia uirare sonnam. Si Clerici assumunt laruas, arma & huiusmodi ex leuitate actus ueniale est. Ludere per totam diem festus, audita Missa non est mortale peccatum, quia non contrariatur præcepto. Ludus schaccorum ex fine pessimus est, quia non est ad quietem, est tamen optimus ad fugandum otium, & diligentiam. Ludus quanto est magis fortunæ commissus, tanto melior, idèd licent alex. Qui se committit si eueniat talis res, lucretur mille, non peccat, nisi ex circumstantia. Leges uerò, si quandoque uentat ludum ad auaritiæ, non delectationis causa. Hæc Caiet. Et eius propria sermone uerba ex scripsimus. 2. 2. q. 168. tertio. Palud. 4. Biel. 4. d. 15. q. 1. Bonauen. 4. distinct. 16. litera.

Lugere.

Lugere Iacob Ioseph Filium suum, Genes. 37. g
Lugere populum, audiens Deum, non iturum secum in terram Chanaan, Exod. 33. a
Lugere Samuel Saulem reprobatum à Deo, 1. Reg. 15. g
Lugere Dauid Amnonem Filium. Secundi Reg. 13. g
Lugentibus promittitur consolatio, Lucas sexto. d
Lugere, nõ uult Paulus, eos qui mortui sunt, 1. Thess. 4. d
Lugere est peccatum. HÆR. Si Dominus primam uocem emisit foras, similem alijs plorans, si super ciuitatem Hierusalem, ac Lazari sepulturam ssequisse legimus, quomodo erit peccatum. Reprehendunt tamen Sancti immoderatas lacrymas, nõ piuum naturæ affectum.

Lumen.

Lumen gloriæ.

Lumen gloriæ non exigitur in celo, ad eleuandum beatum in intellectum, ut Deum, uidere possit. HÆR. Fatigantur aliqui Scholastici, de quotum numero est Scotus, Durandus, & Aureolus; arbitantes superuacua eum esse hoc lumen. Aduersus quos sunt uerba Davidis, Ps. 35. In lumine tuo, uidebimus lumen. Et alibi. Amicus lumine sicut uestimento. Et Esai. 60. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, neque splendor Lunæ illuminebit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Et Apocal. 1. Ciuitas nē pebeatorum, non eget Sole, neque Luna, nam charitas Dei illuminabit illam. Et hæc ratio e Deo, dicitur lux. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Ioan. 1. Rationibus robōratur. Nam diuina essentia excedit humani intellectus capacitatem, ergo eget aliquo, quo eleuetur. Quoniam omne recipiens formam, debet disponi ad illam. Secundo, quando beatus incipit uidere Deum, quò nam eleuatur ad hoc, nõ à seipso, ergo ab alio, & quoniam ad actionem omnem naturam excedentem eleuatur, ergo à Deo. Confirmatur hæc ex definitione Ecclesiæ. In Clementina de hæreticis, ca. Ad nostrum, Vbi damnatur illi, qui negant animam non indigere lumine gloriæ ad hoc, ut eleuetur ad uidendum Deum. Nec euadit quis hunc errorem, si dicat cū Aureolo, quòd per lumen gloriæ, accipitur actus secundus naturalis, non habitus supernaturalis. Si enim de actu secundo loquitur, superflue hoc decreuit, quis enim unquam, nisi omnia dñs in piens negare audebit, quòd actus secundus supernaturalis requiritur ad uidendum Deum? loquitur itaque de aliqua dispositione, qua anima uigoratur. Obiectiones uerò eorum, non est meum institutum referre, ubi non cum Scholasticis, sed Hæreticis differo. Vnico tamen uerbo soluuntur, dicendo, quòd lumine gloriæ beatorum intellectus uigoratur, ac confortatur, & tanquam medio sub quo, non medio in quo, uident, ac cognoscunt diuinam essentiam. Et quamuis hoc lumen, sit aliquod creatum, ac per hoc finitum, diuina tamen uirtute eos eleuat, ad actum illum, non ad equan-

do excessum augendo potentiam, ac si dicamus compræhensiuè, sed quia ipsum attingit, nec hoc distantia infinita impedit, quandoquidem lumen est diuini ordinis. Caiet. 1. par. q. 12. 5. ad argumenta Dur. & Capreo. 4. d. 49. q. 4. D. Th. 1. par. ubi supra. Et 3. cont. Gen. c. 53. Scot. 3. di. 14. q. 1. Et 4. distinct. 49. quaest. 11.

Luxuria.

Luxuria non est peccatum. HÆR. Confutatur. Propheta, Dominus ipse, ac Apostoli, & uniuersalis Ecclesia tota hoc uitium. Quòd est appetitus inordinatus impure, ac libidinosa uoluptatis. Hoc errare sedisimè fecit Salomonem, vt legitur. 3. Reg. 11. Et D. Paul. prima ad Cor. 6. Fugite fornicationem, omne enim peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur in corpus suum peccat. Et ad Eph. 5. Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quòd est Idolorum seruitus) non habet hereditatem in Regno Christi, & Dei. Ad Gal. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia impudicitia, luxuria, &c. Quæ prædico uobis, quoniam, qui talia agunt Regnum Dei, non consequentur. De his Apocal. 2. r. dicitur. Quòd pars illorum, erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quòd est secunda mors. Patrum testimonia in re manifesta, superfluum est, quam Lactant. lib. 1. de falsa Relig. c. affirmant omnia uitiorum causam esse dicens, in melio capitulo. Adèd ex rerum prosperitate luxuria, ex luxuria uero, ut omnia uicia sic impietas aduersus Deum nascitur. Alcuinus libro primo dicit, omnibus peccatis luxuria maior est. Perus Dam. Epistola prima ad fratres in hæremo constitutos scribens, hortatur, nē eius fetor Angelos offendat uita nostra custodes. Maximus in opusculis. serm. 61. De luxuria. Folia tua deuorabis luxuriose, & fructus pedes tuos, & tibi relinques aridum folium. Alia superius diximus, uerbo fornicatio. Et uerbo libido. Alia modo aggrediamur Deo. Duce, & D. Thom. opitulante. Quòd faciam, si prius huius uitii filias connumerauero. Hæc enim cum sit uitium capitale, has habet species. Fornicationem, adulterium, incestum, stuprum, raptum, & luxuriam.

riam cœtera naturā. Huius filia sunt octo, cœcitas mentis, inconsideratio, præcipitatio, inconstantia, amor sui, odium Dei, affectus præsentis seculi, & desperatio futuri seculi. D. Th. 2. 2. 154. Hactenus de hoc.

M

Machabeorum libri.

Machabeorum Libri non sunt Canonici, præsertim primus, & secundus. Hæretici Machabeorum historia ab ipsa Synagoga recepta est etiam iam diu inter sacras ab Ecclesia ascripta.

Quod probatur ex Canone Apostolorum Et Innoc. I. in epistola ad Exuperium Tholosanum Episcopum, capit. ultimo. Præterea Gelasius cum Concilio 70. Episcoporum idem decreuit. Concilium tertium Cartagin. Quod & si fuerit prouinciale est tamē à Leone Quarto cōfirmatum. Florentinū rursus, & Tridentinum in hanc eamdem sententiam veniunt. Patres idem docent, D. Aug. 2. de doctri. Christiana, cap. 5. I. fid. 6. Et in 1. capitu. 1. Iosephus in calce libri quem de Machabeis scripsit affirmat Eleazari, ac septem cum matre filiorum martyria ab Hebræis recipi. Hæc historia contigit ab orbe conditores millesimo octingentesimo octauo, apud alios verò aliter numeratur. Fuerunt ante Christi ortum. 132. Et Regni Græcorum. 178. Meritò ergo Ecclesia annis ab hinc mille ducentis, & 20. Exceptit, de quibus, D. Aug. iterum meminit 18. de Ciuit. Dei, cap. 36. Greg. ca. 5. ad Rom. Theophil. Alex. lib. 4. paschalis ad Episcopos Egypti, sic ait. pagin. mihi. 636. Quid memorem insignes Machabeorum victorias? Qui nē illicitis carnibus vescerentur, & communes tangerent cibos corpora obtulere cruciatibus, totiusq; orbis in Ecclesijs Christi laudibus prædicantur fortiores penis, ardentiores quib. comburebantur ignibus. Hæc ille. Et cum tot fuerint in veteri lege Viri Sanctissimi, de his tantum Ecclesia festa celebrat, vt D. Bern. epistola 313. scribit. Et ex 2. li. ca. 18. Sumit Ecclesia suffragia pro mortuis, exemplo Iudæ.

Argumenta verò quibus aduersarij permouentur, quibus peruersum dogma doceat. Primum, est Gelasius reicit secundum librum Machabeorum. D. Gregor. Amb. D. Aug. ad Gaud. c. 23. dicit eos non esse receptos. Respondeo, quòd Gelasius dum recipit primum, non refutat secundum. De D. Aug. iam diximus de secundo, de Doct. Christiana. Quod duos Machabeorum libros in Canone diuinarum scripturarum collocat. Secundo, Auctor petit ueniam, ergo non est sacer. Dicitur, quòd hoc facit ex modestia, & more humano, sic & Diuus Paul. 1. Cor. 11. Si imperitus sermone, & c. Et tamen 2. cap. 12. ait. Vt minus sapiens dico, plus ego, idem repetit. Dico secundo. Quod interpretis, non auctoris sunt verba. Dico tertio, quòd non est absurdū, nec falsum. Tertio, dicit, quòd Machabej fuerunt super Iudam, & Hierusalem Duces, & tamen communis sententia est, quæ fuerint de tribu leui. Dicunt aliqui, quòd ex matre fuerunt de tribu leui. Alii dicunt, quòd erant, cum illis assistentes iudices de tribu Iuda. Dico tertio, quòd potestas data est Machabeis, non iure hereditario, sed ad defensionem populi, donec surgeret Propheta fidelis, & sic Prophetia non est diminuta. Non auferetur sceptrum de Iuda, & c. Quoniam etiam tribus Iuda sententiam dedit, & consensit. Quarto, c. 1. primi libri, scribit, quòd Alexander Macedo primus regnauit in Græcia. Et tamē apud omnes fuit vigesimus quartus, Iaddo Pontifice Naximo apud Hebræos. Dicitur ex Methastene, quòd fuit primus Alexan. qui exclusis alijs regibus in Græcia, ipse imperauit, non quòd nullus ante ipsum regnauerit. Quinto, affirmat Antiochum Epiphanem regnare cepisse anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum, quòd ab Alex. incepit. At authore Eusebio inueniuntur centum quinquaginta tres. dicitur, quòd concordantur, nam in libris Machabeorum non supputatur à morte Alexan. completis, sicut historia externa supputant, sed à Seleuco cognomento Nicanore, qui annis undecim à morte Alexan. completis regnare cepit in Syria. Sexto, de genere mortis Antiochi non conuenit inter se. Nam primo libro cap. 6. dicit in Ie-

cto

cto præ dolore obiisse. Et in secundo dicitur lapidibus obrutum, ergo. Respondeo, quòd non fuit idem Antiochus, sed ille, de quo loquitur, cap. 6. fuit Antiochus Epiphanus, de quo uerò, ca. 9. Antiochus Magnus, Alii dicunt, quòd fuit idem, & quando dicitur, quòd tristitia in languore remissidit, hæc eadem quando de Perside aufugit, de curru cadens collisione membrorum dolore, & tristitia obiit, ut c. 9. Secundi dicitur. Septimo, controuersia etiam est de loco mortis, namque in primo libro dicitur eum in Babylone, in proprio lecto, diuino languore obiisse, in secundo uerò dicitur, quòd in fra Phantum Nannæ in Perside, à templi Sacerdotibus occisum. Dicitur, quòd non habetur eum in templo Nannæ occisum, sed lapidatum, quòd uerò dicitur, diuiferunt membratum, ad focios refertur, & Antiochus aufugit. Octauo, ardua est contrarietas de gestis Iudæ Machabæi, nā primo libro, capitulo quarto, dicitur, anno centesimo quadagesimo Regni Græcorum, templum fuisse ab eo purgatum, & altare Dei instauratum. Et libro secundo, capitulo decimo dicitur, fuisse anno centesimo, quinquagesimo primo. Respondeo, quòd tollitur hæc difficultas, si dicatur. Antiochum bis purgasse templum primo anno ante mortem Antiochi, statim, quòd ab ipso fuerat violatum, hoc est anno centesimo quadagesimo octauo Regni Græcorum à Seleuco supputando. Secundo uerò post mortem Græcorum biennio anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo primo, sicut libro secundo dicitur. Nono, c. De morte eiusdē Iudæ est diuersitas. Etenim libro primo, capitulo nono. Et secundo, capitulo primo alio modo legitur. Dicitur, quòd moritur, post purgationem templi annis sex, sexto Demetrii anno uel libro primo dicitur. Qui Demetrius non est, quæ dicunt Anabatistæ, nēpe decimus Syriæ Rex cognomēto Soter. Sed alter Demetrius quartus decimus Syriæ Rex, & eius anno 6. Iudas in bello cecidit, anno à Regno Græcorum à Seleuco supputato centesimo quinquagesimo sexto. Scripsit uerò ante epistolam, quæ habetur in principio, secundi libri. Decimo, fabulosa refert, ut secundo libro, capitulo primo, & secundo. Nempe Sacerdotes iussu Dei accepisse ignem de altari, & abscondisse in ual-

lem ubi puteus erat siccus & altus, quem Heemias, per Nepotes Sacerdotum reuersus de captiuitate effodi iussit. Dicit etiam quòd Hieremias eodem captiuitatis tempore abscondisse tabernaculum, arcam, & altare in censi in spelunca montis Nebo. Adhuc quòd magis est confirmat hoc ex libris Hieremias, & Neemias, quòd nullibi legitur. Respondeo, etsi difficile sit eludere hanc calumniam, quæ ab hæreticis imponitur, quia non citantur hic uolumina Hieremias, nec Neemias, sed eorum descriptiones, & comentaria, in quibus hæc de igne, arca, & altare. continebantur, quæ cōmētaria à Baruch eius scriba, uel alio quopiam edita fuere. Undecimo libro secundo, capitulo decimo quarto uoluntariam Razias necem nimiam extollit, at mortem sibi dare ad inopiam, aut aliquid simile sciendum, non est hominis fortis, sed timidi, ut docet Ar. st. 3. Etic. c. 20. Respondeo, quòd non laudatur Razias in hoc, sed eā, ut mirabilem, non prudentem narrat. Et eius factum est potius admirandum, quam laudandum, ut docet, D. Aug. epistola 61. ad Dulcium. Et de Ie pre diximus, qui ut adimpleret uotum, filiam imolauit. Duodecimo, scribit, quòd Antiochus regnauit anno 137. Græcorum, & tamen regnauit anno 153. Ergo falsus. Diximus in superioribus, quòd regnauit, ut dicitur ab alijs, sed supputantur anni non ab Alex. sed à Seleuco Nicanore, qui regnauit in Syria anno 11. post Alexandrum, qui fuerunt quinque, & conficiuntur anni 16. Et confurgit numerus. Tertio decimo, scribit, quòd epistola est scripta anno 169. Et tamē fuit anno 188. Ut patet ex principio epistolæ, capitulo primo. Respondeo, quòd hoc fuit librorum incuria, nā ly. Anno 188. Non est legendum in principio secundæ epistolæ, sed in fine primæ. Quarto decimo, dicit, quòd Iudas erat uiuus, qui tamē est mortuus anno 179. Dicitur, quòd non est necesse illam epistolam esse scriptam eo anno, sed compileri libri eam posuit nullo seruato ordine. Dico secundo, quòd sequitur ordinem, & numerum secundum Græcos. Quinto decimo, quædam Apocripha dicuntur de arca Domini libro secundo. Dicitur ex Rub. quòd figuratiuè sunt intelligenda de Christo arca Domini. Vel quòd ad litteram impletum est, quando Iu-

dxi

dæi expulſis gentibus Hieruſalem redierunt. Vel erunt ante diem iudicij in Iudæo- rum conuerſione. Decimoſexto, Doctores antiqui nonnulli, ut de Græcis Orig. in præ- fatione, primi Pſalmi reicit Machabæos de Canone Epiph. libro de ponderibus, & menſuris, nõ recipit. Philaſtrius explodit. D. Hieronym. in præfatione prouerb. & prologo Galeato. D. Greg. lib. 19. moraliũ. Concilium Laodicenum non numerat in- ter ſacros. Reſpondetur, q̄ Orig. loquitur de Canone Hebræorum, & apud eos non erant Canonici, non de Eccleſia. D. Hiero- nym. & Greg. explodunt à Canone primi ordinis, ſic & Concilium Laodicenum. At diebus noſtris poſt tot diſcuſſiones ſunt re- cepti. Hic etiã annoto, quòd Caietan. In Matth. capitul. 24. Scribit authorem libri Machabæorum erraſſe, in expoſitione Pro- phetæ Danielis, quam ad Antiõchum re- fert, & Lucas ad exercitum Romanorum. Imò verò eadẽ poteſt pertinere ad Na- bucdonoſor, & ad Antiõchũ. Sed hæc par- ui ſunt momenti. Decimoſeptimo, nil cer- ti de authore tradit Eccleſia. Ergo nec ſunt recipiendi, ſi aũthor ſuſpectus. Reſpõdeo, quòd non refert quis eorum aũthor extire- rit dummodo à Spiritu Sancto ſint. Dicunt tamen peritiores, duos libros à tribus fuiſ- ſe conſcriptos. Primũ Hebræi ſcripſerunt, ut putat D. Hieron. in præfatione Regum. Secundum librum dempto primo capite, ac dimidio ſecundi, ubi dicitur. De Iuda Machabæo, & fratribus eius, uſque ad finẽ totius operis fuit Græcus ſcriptor, ex Iaso- ne Cyrenego compendium fecit. Quem ar- bitratur D. Hierony. fuiſſe Iosephum Ma- thatæ filium, ut ſcribit ſecundo aduerſus Pelagianos. Tertia uerò pars, quæ ab ini- tio ſecundi uſque ad dimidium ſecundi ca- pituli, quæ epistolæ complectitur, ſenatus Hieroſolymitanus conſcripſit & ante ini- tium ſecundi ſunt poſitæ, tanquã ad utrũ- que ex æquo ſpectantes. Hæc ſatis.

2. Machabæorum liber tertius eſt nõ Canonicus? Dubitarunt & Centuriatores, imò uerò fuit in cauſa ut Apoſtolorum Canones nõ receperint, qui tertium librum inter Ca- nonicos reponit. Et Euseb. Caſarienſis in annalibus eum citat, eũ ait. Quartus Agy- pti Rex Ptolomeus Philopater annis decẽ & ſeptem, deindẽ ſubiungit. Ea quæ in tertio libro Machabæorũ ſcripta ſunt, ſub

hoc Ptolomeo geſta referuntur. Itẽ, Theo- doretus Cyri Epifcopus, in Daniele Pro- phetam, capitulo undecimo. Cum præ- dicit Propheta bellum Ptolomei Philopa- toris cum Antincho magno, ut Hierony- mus quoque interpretatur. Et ueniet ad robur. Robur inquit Theodoretus uocat Hieruſalem, ut potẽ fruenter gratia diui- na, & propter miracula varijs temporibus facta, quæ vim Dei declarabant, deindẽ ſu- biungit Eusebium ſequutus, atque hoc qui dem docet tertius liber Machabæorũ. Dio- nyſ. Areopagita, in Eccl. Hier. c. de commu- nione, denotat libros Iob, Thobix, ac Ma- chabæorum. cum ait. Narrari etiã in ſcri- ptura antiquorum uirorũ, in uarijs, ac multis acerbitatibus dolentium, inuictam uirtutem tollerantiæ, quæ inuicta uirtus, in tertio libro maxime illuſtris, & admi- rabilis cernitur. Cauſa uero, qua inter ſacros tertium retulit Clemens eſt, quia historia tertij multis annis antecellit ea, quæ in ſecundo, & quæ in ſecundo quæ in primo, hinc inter ſacros retulerũt. Nõ tamẽ abſo- lutẽ affirmo inter ſacros referendum eſſe, ſed hoc eſſe Eccleſiæ munus, nec tamẽ rei- cio donec mihi dicat Eccleſia. Nam ſicut. D. Athan. temporibus. Greg. Nazianz. Et Euseb. Caſari, nec duo erant Canonici, & ſuo tempore & regione, ſic nec Clemens non eſt arguendus, ſi recipit, & refert, quæ audiuit. Scio etiã quorũdam eſſe pla- citum, quòd non Clementis ſint uerba il- lius Canonis, ſed alterius, qui addidit. Tamen ſi quis ſua eſſe tuetur, non errat.

Maculæ.

Maculam non cauſat peccatum in anima. HÆ- R E T. Ex ſacris literis probant Docto- res. De qua Dauid Pſalmo trigefimoſepti- mo. Purauerunt, & corruptæ ſunt cicatri- ces meæ. Et Chriſtoſt. Hom. 51. In Ioan. Nihil peccato ſordidies, nihil immundius, cuius naturam, Propheta interpretatus clamabat. Putruerũt, & corruptæ ſunt & c. Hæc Chriſtoſt. D. Thom. Dicit hanc macu- lam, nihil aliud eſſe, quam priuationem gratiæ diuinæ, & dicitur cecitas, & tene- bræ, & eſt medium inter actum peccati, & reatum, quia eſt effectus primi, & funda- mentum ſecundi. Nam actus peccati facit di-

diſtantiã à Deo, idẽ ille adoleſcẽs abiit in regionem longinquam. Sicut ergo ab- ſentia lucis cauſat maculam in Luna, ſic di- uinæ gratiæ reſceſſus in anima ut docet. Pa- lud. Hæc uerò remiſſa, remanet reatus. D. Thom. pri. 2. q. 87. 6. & 109. 7. cor. Et 4. di. 18. & Palud. 4. d. 19. q. 1. art. 2.

Magdalena.

Magdalena num fuerit illa mulier peccatrix? Eſt controuerſia, quandoquidem Orig. Chriſtoſt. & Hieronym. negant eam fuiſſe quam refert. D. Lucas. At D. Auguſt. & Gre- gor. eſt contra, eandẽ fuiſſe arbitrantur nempẽ Sororem Lazari, & illa, quæ erat in Ciuitate peccatrix. D. uero Ambr. dicit eam peccatẽ corporaliter non ſpirituali- ter. D. Thom. docet, quòd ſecundum com- munem ſententiam eadẽ fuit, & pecca- trix, & Soror Lazari, à qua, poſtquam Do- minus ſeptem Dæmonia ei eiecerat, non pec- cauit. Matth. 3. 6. Com. 3.

Magi.

Magi an fuerint Reges, uariẽ loquuntur Do- ctores, nec aliquis eſt, qui eam ſcribat histo- riam, & tiderit, aut ex uiris probatis eam audierit. Probat tamẽ eos Reges extitiſ- ſe, quia adimpletum eſt. Reges Tharſis, & infulæ munera offerunt. Et aliud. Ambu- labunt gentes in lamine tuo. Et illud maxi- mẽ quadrat. Apertis Theſauris ſuis. Ter- tullianus etiam dicit. Magos Reges ha- buiſſe oriens. Et hanc ceu probabiliorẽ populũ fidelis amplectitur, & contrarium docere nil aliud eſt, quam odium quære- re, & diſſidia ſeminare, ac lites inducere. Quod uerò Euangeliſta id tacuerit, non eſt mirum, quoniam in occultare, ſuperſtius erat regalis apparatus. Et quòd nec Hero- des honorificẽ exceperit, indicium eſt ma- ieſtatis Regiæ, ac Romanæ gloriæ.

2. Magi, quo die uenerunt Hieruſalem poſt Chri- ſtum natum? Nõ modica eſt inter expoſito- res controuerſia, ſunt enim qui dicant, poſt duos annos Hieroſolimam ueniſſe. Quod ſi uerum eſſet, quare Euangeliſta dicit Ecce Magi ab oriente. Hæc enim uox Ecce de re ſubita, & proxima dici-

tur. Vnde Gen. vigefimoquarto legimus. Non dum uerba compleuerat, & ecce Re- becca egrediebatur. Et Poeta. Audiat hæc aliquis, uel qui uenit ecce Palemon. Et An- gelus Mariæ. Ecce concipies. Rurſum Ma- gi inueniunt puerum in Bethleẽ, ergo an- te diem purificationis acceſſerunt, quia po- ſtea non fuit amplius in Hieruſalem. Quo- niam dicitur. Reuerſi ſunt in Ciuitatem ſuã Nazareth, non Bethleem. Cum antiquaer- go Eccleſiæ traditione dicendum eſt, quòd Magi decimo tertio die, ex quo natus fue- rat adorarunt. Hoc D. Hieronym. Aug. Th. ac ceteri fermẽ omnes ſentiunt. Quòd uero ſcrupulum gignit eſt. Quare B. Virgo tot munera accepit? Et in quos uſus con- uertit. Dicitur, quòd ex Prudentia eius agnoſcimus, quoniam ex eis uiaticum pa- rauit in Agyptũ, & in pauperes erogauit, uel in pios uſus conſecrauit. Secundo, yr- gent. Herodes occidit pueros à bimatu ſe- cundum tempus, quòd exquiſierat à Ma- gis. Et ſicutly ecce improuiſum impor- tat aduentum, ſic & tunc præſentem, proxi- mamque ſignificat. Sed hæc ſoluitur. Nam ly tempus legendum eſt. Occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in finibus eius, à bimatu, & infra ſecun- dum tempus, quòd exquiſierat à magis, non ergo bimulos occidit, ſed alios mini- mos, quibus uidelicet Solis, tempus Stellæ accommodauit. Sed dices. Cur Bimos occidit? Si non ſecundum tem- pus Stellæ? Dico, quòd ea ratione, qua & in omnibus finibus Bethleem, ſibi natus eſt Chriſtus. Sicut ergo peremit ex malitia multos, qui non erant eius atatis, ſic & qui non erant eiũdem lo- ci. Dicunt alij, quòd Herodes fuerit Romam euocatus, ut aecufationi filio- rum reſponderet, ſtragem puerorum cedere diſtulſiſſe, quam edidit poſtquam Hieroſolimam eſt reſceſſus. Tertia inſur- git dubitatio. Quòd Magi tam paucis diebus Hieroſolimam uenerint. Et Chri- ſtoſt. & Auguſtina dicitur, quòd ſtella ap- paruit tanto tempore ante Chriſti Nati- uitatem, quantum fuit opus, ut tot regio- nibus, ac prouincijs peragratis Puerum tunc adorarent natum. Nec opus eſt, quòd oriens accipitur, pro terris orienta- libus, ſicut Genefis decimotertio, dicitur

de Loth. Dicunt etiam, quod illa regio Dromedarijs abundat, quos vno die Itadorum mille iter conficere testatur Philostratus, in vita Apollonij, Arist. etiam lib. 9. hist. animal. c. vlt. dicit celerius eos currere, quam nifeos equos. Communi ergo adheareamus opinioni, nec historias evertamus. De hoc. D. Tho. 3. par. q. 3. 6. 3.

Magica.

Magica ars licita est. H A E R. Sepius nē dū Doctores, sed sacra litera clamant contra hoc Demonum inuentum. Nam que admonet Dominus Leu. 19. f. Ad Magos non esse declinandum. Hos auferit Dauid. 1. Regum 28. Sunt enim deceptiones Demonū. Licet tamen scire, & appetere earum scientias, vt reprobare possimus, vt D. Thom. docet, quol. 4. q. 2. 1. Et de his verbo Arist. Illud tamen hic dissimulare non possum. Quod Magia alia est vera, alia falsa. De prima. D. Hieronym. ait in caput. Danielis secundum. Magi sunt, qui de singulis Philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Caldeorum. Et ad artis huius scientiam Reges, quoque ac Principes eiusdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris Natiuitate primi ortum eius intellexerūt. Iulianus Martyr. quæst. 24. & 26. Afferat Apollonium Tianeum Magnum ex peritia magi multa admiranda operatum. Falsa uero Magia de qua D. Aug. lib. 10. de Ciuit. Dei, c. 9. Est ars fraudulentiſſima ex commercio Demonum, cuius Autor fuit Zoroaster Baſtrianorum Rex. Hæc ergo est omnibus nominibus damnanda.

Magister.

Magister sententiarum errauit, ut annotat Brulifer. lib. 3. q. 7. d. 3. In primo sententiarum d. 24. docet. Quod hæc nomina Trinū, & Trinitas, non ponunt aliquid posituum in Deo. Et d. 27. dicit. Quod charitas, non est qui creatum, sed ipse Spiritus Sāctus: In secundo etiam d. 5. scribit. Quod in Angelis Beatis præmiū præcessit meritum. Et ibidem. Quod nihil de alimento transit in ueritatem humanæ naturæ. In tertio affirmat, quod anima separata est persona, dist. 5. Et etiam. Quod Christus in triduo

fuit homo. In quarto d. 1. probat, quod baptisimus Ioannis, cum impositione manū equipollebat baptismo Christi. Et eodem loco repetit. Quod Deus potest communi care potentiam creandi creaturis. In his errauit Magister.

2 *Magistros, qui falsa, ac Erronea in rebus fidei ex ad bonos mores docent, audire possumus.* H A E R. E. T. Quoniam imputantur non solum, qui agunt mala, sed qui consentiunt faciētib. ideo errat qui tales magistros audit, & est patrocinium præstare errori. Hanc etiam, sic intelligimus, quod manifestè sit contra sacram scripturam, & Ecclesiæ determinationem, quod docet Magister ille. Si uero non sit adhuc ab Ecclesia determinatum, sequatur quod probabilius uideatur. D. Th. quolib. 3. art. 10. 2. 2. q. 11. Tur recr. lib. 4. c. 17. parte secunda.

Magnanimitas.

Magnanimitas non est uirtus. E R R O N. Philosophi, ac Theologi, hanc uirtutem maximè extollunt. Quæ apud Arist. Et D. Thom. Est uirtus tendens ad maxima, secundum rectam rationem, & connotat extensionem animi, ad magna absolutè, vel secundum proportionem. Et fortitudini maximè est cōiuncta, & est uirtus nō Theogalis, sed moralis. Atque in irascibili subiectu è Magnanimus habet uocem grauem, loquutionem stabilem, immemor est beneficiorum. D. Thom. 2. 2. q. 47. articulo nono. Et 1. 2. 3. & pri. 2. q. 60. 5. Aristot. 4. Etic. Paul. Cort. lib. 3. dist. 8. D. Antonin. 4. par. tit. 3. capit. quinto.

Magnificencia.

Magnificencia non est uirtus. E R R O N. Scribit de ea Cicero, primo Reth. Quod est magnarum rerum, & excelſarum cum animi ampla quadam, & splendida propositione cogitatio, atque administratio. Apud Arist. est uirtus magnitudinis sumptuum effectiua. Apud D. Thom. est uirtus factiua magnorum. Quæ est uirtus generalis si sumatur pro omni opere. Pro operatione uero exteriori est uirtus specialis. Arbitratur etiam Cortesius. 3. d. 9. Ex fortitudine nasci, quæ est magnorum operum cum decencia sumptuum collocandorum. Diuus Tho.

Tho. 2. 2. q. 134. 1. Cortesius, ubi supra. Gerſon Tract. 4. super Magnificat.

Machumetus.

Machumetus est uir probus, ac Sanctus. H A E R. E. T. Pluribus opus effetrationibus uti ad explicandum omnes eius errores, quod nec difficile mihi esset, sed cum ijs differere est opus, & tempus ludere, & ipse, omnem disputationis aditum lege suis edita præcludit, ne res male ab eo suscepta ceterè eogeretur. Cum ergo uana sit, & futilis cum eis disputatio, hoc tantum ad moneo, quod aded praua obſcena, & fabulosa sūt, quæ in Alcorano continentur, vt non modo cum sacris literis pugnent, sed legis naturalis sunt inimica. Et ea lux, imò tenebræ suarum legum, omnem lucem naturalis legis extinguunt. Et uir ille adulter tyrannus, ac orbis prædicator, populorum oppressor, aded carni faue, vt omnes sequantur, & imperium, non uirtutum meritò, sed armorum vi auxit.

Mala.

Mala sunt à Deo & Deus mala facit. Floriani. H A E R. Superfluum est hic immorari, quandoquidem mala culpæ aded cum diuina bonitate pugnant, ut uerò simul b. dici possit album esse nigrum, quàm Deū mala ea facere, qui longe est ab omni iniquitate, unde Dominus se tantæ disputationi aditum, ac finem imponens dixit. Quis ex uobis arguet me de peccato? Adhuc, si arbor bona, non potest fructus malos facere, quomodo poterit Deus mala facere. Quid etiam clamant Seraphyni. Sanctus Sanctus Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Esai. 6. Adhuc Oseæ. 13. Dicit Dominus. Perditio tua ex te Israel, tantum modo in me auxiliium tuum. Mala ergo non sunt à Deo, id est peccata. Vt uerbo peccatum erit exponendum.

2 *Malum nullum est à Deo.* Coluthus. A scribit. D. Thom. Et alii hanc hæresim Colutho, quæ deo hæretica est, quatenus negat uanissimus Aegyptius, mala pœnæ, à Deo inferri. Contra id, quod Esai. ait, capitulo quadragesimo quinto. Faciens pacem, & creans malum. Et Hier. vndecimo. Ecce ego inducam super eos mala. Et Amos

tertio. Non est malum in ciuitate, quod nō fecerit Dominus.

3 *Malum est natura quedam, & ipse Deus Manichei.* Ex superioribus conlutatur, de qua directorium. 2. q. 6. nam. 3. 1. ca. fin. 24. q. 3. Ver. Manichei.

4 *Mala placent Deo, sicut bona.* H A E R. Conſutatur in Direct. secunda parte quaſtione, decima. Et si hoc est uerum ad quid tot Propheta inuehunt contra peccatores, & quare carnem nostram Dominus ipse induit, ad quid toties conqueritur, ac damnat nostram obliuionem. Et sua uoce dixit. Quoties uolui congregare filios tuos quemadmodum congregat gallina pullos suos, sub alas & noluiſti? Demum quare impii æterno igne erunt cruciandi, nisi, quia esuriui & non dedisti mihi manducare, sitiui, & non dedisti mihi bibere, & c. Summo ergo odio prosequitur Deus impios.

Maledictio.

Maledicere inimicis possumus. Eget expositione hoc dictum, & conuentione, si arbitrantur, & docent nos licitè inimicis, vt Dei sunt creaturæ p. se maledicere, quod est falsum, nam Dominus nos admonet dicens. Benefacite his, qui oderunt uos, & ipse cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Et ad Roman. dicitur, capitulo duodecimo. Benedicite maledicentibus uos, & nolite maledicere. Est ergo peccatum impræcari, & optare malum. Ratione tamen boni, ut Iudex facit, & Propheta, uel ut inde maior confurgat utilitas non est peccatum, D. Thom. secunda, secunda. q. 6. 76. primo. Et D. Anton. parte secunda. Tituli. septimo, capitulo quinto. Nam sicut medicus sine peccato membrum abscindit, & quandoque cum peccato, sic & qui maledicit poterit nonnunquam sine peccato. Sic Dominus sepius, & Iob dici suæ maledixit.

Malachias.

Malachias non fuit Propheca, ac uir Sanctus. H A E R. Hæbraica, ac Catholica historia nemine discrepante affirmat eum uirū Sāctum extitisse, cuius uaticiniū inter sacrorū computatur. Fuit Malachias ceteris Prophetis posterior, & post reditū e Babylonia, & templi inhaurationem, futurus sacri

ficiorum sublationem. Prophetavit de die iudicii & illustratione Saluatoris, & etiam ante eius aduentum mittendum pronunciat. Malachias interpretatur Angelus, vel Nuncius meus. Fuit de Tribu Zabulon, vt placet Epiphano. Quidam etiam dicunt hunc librum scripsisse Esdras Sacerdotem, sed quisquis ille fuerit parum refert, & qui ediderit sub nomine Malachiae, nulla enim laborat suspitione. Claruit Anno ab orbe condito ter millesimo quadringentesimo, anno ante Christum ferè quingentesimo. Hæc ex D. Hieron. in præfatione D. Aug. 13. de Ciuit. Dei, c. 35. & 20. capit. 25. Athan. in Synopsi. & Ludouico Viues 13. de Ci. Dei.

Maleficium.

Maleficia non sunt. H A E R. Multis experimentis pro certo conuincimur fatari esse maleficia. Quæ nedum ex malleo maleficiatorum, verum ex Syluestro Prierate, Bartholomæo Spineo, & Scholia in Directorium comprobatur. aduersus Ronzib. & alios. Nos etiam, non semel, sed pluries hoc adiuuimus, sanctissimæ Inquisitionis vices gerentes. Fit maleficium per impedimentum naturalium uirium, vt quæ vir propriam uxorem non possit cognoscere. Quæ omnia permittit Deus causis suo occultissimo iudicio reseruatis. Possunt et malefici, suis maleficiis nocere. Nam elementa concutere, aerem conturbare mentes hominum alienare corpora lædere, temporalia perdere, & similia, vt docet D. Th. 2. dif. 7. & 8. Quæ omnia sunt opere maligni spiritus. vt historia Iob demonstrat. De his Scot. 3. d. 34. Bona. 4. d. 35. q. 2. ar. 2. Biel 2. d. 8. quest. 2. ar. 4. dub. 2. & lect. 4. Canonis.

Maleficia possunt maleficijs soluere. E R R. Decipiuntur oratio nulli affirmantes licere maleficia, maleficijs soluere, contra quos sunt verba D. Pauli Non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Et ad Rom. 1. Digni suat morte, non solum, qui mala faciunt, sed qui consentiunt facientibus. Maleficiū verò ex se malum est, & sp. habet an nexā deformitarem; & accipere ad vsuram ab eo, q. paratus ē alterius est ordinis, & pacē facere cum infideli. Qui enim petit mutuū petit bonum, & quod ille potest gratis mutare; at maleficium sine peccato non po-

test. sic & qui sedus iniit cum Pagano sub Idolorum iuramento petit quod ex se bonum est, licet ille suam addat iniquitatem, & iuramentum. Hæc communis Theologorum Schola docet, ut Author est etiam Caiet. quod lib. 1. q. 2. De hoc D. Th. 4. dist. 34. q. 2. Hinc dicunt q. Ochozias Rex cū falsum Deum Acharon consulere uoluisset, mortuus est, vt legitur 4. Reg. 1. c.

Malitia.

Malitia nunquam est peccatum. H A E R. Ex ipsa natura malitiæ demonstratur esse peccatum. Nam malitia apud Ambr. in Exameron est mentis, atque animi deprauatio à tramite veritatis deua. Vel vt ait Cice. li. 3. de Natura Deorum. Malitia est uersuta, & fallax ratio nocendi, quis ergo negabit esse peccatum. Quidquam D. Paul. instruit Corinth. dicens. Malitia veteris fermenti à nobis expurgandum, ut pascua nostrum dignè celebremus. 1. cap. 3. & ad Ephes. scribens, ait. Malitia omnis à nobis tollatur, c. 4. Demum legimus. 1. Reg. c. 12. Quod in malitia perseverantes pereunt.

Manasses.

Manasses primogenitus Iosef. Gen. 41. g
Manasses, & Efraim, inter filios suos vult cōputari Iacob. Gen. 48. a
Manasses benedicitur à Iacob. Ge. 48. c
Manasse dimidia tribui datur fors possessionis. Nu. 32. 2
Manasse Filiorum fors, & hereditas. Ios. 22. b
Manasses succedit Ezechia patri suo in Regno Iuda. 4. Reg. 21. d
Manasses impius inaurat Idola. 4. Reg. 21. a
Manasses ducitur captiuus in Babyloniam, poenitentiam agit, & reducit in Hierusalem. 2. Paral. 33. b
Manasses moritur. 4. Reg. 21. d

Manna.

Manna pluit filijs Israel, & Coturnices. Exodi 16. c
Man. incalescente sole liquefiebat, & reseruatim putrescebat. ibid. d
Man. in die sabbati non pluebat Deus. ibid. e
Man. reseruatim, & quare. Ibid. g
Man. fastidit populus Israel. Num. 11. 3

MAR-

Manuetudo.

Manuetissimus Moyfes super omnes homines. Num. 12. b
Manuetudo Dauidis in maledicum semei. 2. Reg. 16. d
Manuetudinis comendatio. Prou. 16. c. Ecclesiast. 10. b
Manuetudo Pauli in reprehendendo. 1. Corinth. 4. d
Manuetissimus. Ephes. 4. a
Manuetudo non est uirtus. H A E R. Quæ ex sacris litteris exscriptum testimonium dant hanc sententiam. Manuetudo enim, vt docet D. Thom. preparat hominem ad cognitionem Dei remouendo duplex impedimentum, nempe iram, & contradictionem veritatis. & reddit hominem sui contemptum iram compefcendo. Conuenit homini mansuetudinem, quia est temperatissimè complexionis. Hæc est in irascibili, vt in subiecto. Eius obiectum sunt ceteræ molestia præter mortem. 2. 2. q. 6. 157. 4. & Cortesius. 3. d. 8. Arist. 4. Ethic.

Marcus.

Marcus non scripsit Euangelium, nec est inter canonicos libros. Contra Anabatistas supra verbo, Euangelium satis diximus.

M A R I A.

Maria non fuit virgo post Saluatoris partum. Eluidius. Insurgit D. Hieron. contra hunc errorem & doctissime triumphat, & perpetuam gloriosissimæ Virginis virginitatem defendit. Et D. Amb. epist. 81. ad Syricium Papam.
Maria non fuit mater Domini, sed hominis. Nestorius. Hanc synodus Ephesina 300. Patrum confutat decernens vnam tantum in Christo fuisse personam, ac Duas Naturas Diuinam, & humanam. Hoc suadent Angeli verba dicentis. Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Et statuit eam Theotocon nuncupandam, hoc est Dei Genitricem.
Maria non concepit de Spiritu sancto. H A E R. E. T. Testatur Dei Nuncius non semel, sed in primis id ei pollicetur, & etiam Ioseph dixit. Quod in ea natum est de Spiritu sancto est.
Maria Virgo peccauit venialiter. Erasim.

T E M. Peritiores omnes affirmant, nec venialiter peccasse, licet Chrisost. apud D. Thom. 3. p. q. 27. 5. Duerò Aug. de natura, & gratia, c. 36. ait. Excepta sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur habere volo quæstionem hanc sequitur D. Tho. ed loci. Et piè interpretatur Chrisost. hom. super Io. 20. & 45. in Matt. a quo nec Theophylactus, nec Euthymius recesserunt, sed Chrisost. opinione adhererunt. Quod magis est, Concil. Trid. sess. 6. cano. 33. Possè in tota vita etiam venialia vitare nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia. Quod verò suadet Erasim, B. Virginem contraxisse, vel peccasse venialiter. Primum est. Quia Dominus dixit. Quid mihi, & tibi est mulier, quo loci reprimis eius importunitatem. Respondeo, q. hoc non debet admirationem parere, quandoquidem scriptura ex verbis Domini nunquam nominat matrem, sed Euangelistæ sic nuncupant. Dicitur secundo, quod hec nos nominamus semper nomine matris, sed proprio, vel alio nomine. Dico tertio, Quod & in Cruce sub nomine mulieris vocauit. Demum dico, quod Christus, secundum diuinitatem non habuit matrem, & huius virtute erat miracula factururus. Secundo D. Christo. dicit eam fuisse ambitionem in miraculo Cænæ. Respondeo, q. naturale est sentire solatium in re honorabili, & etiam Chrisost. sub dubio reliquit. qui sic ait. Et fortè aliquo humano afficiebatur affectu, & fuit affectus maternus. Tertio Dominus dicit. Qui fecerit voluntatem Patris mei, ille meus frater & c. Et de nomine loquitur. Respondeo q. ad interrogationem respondit Dominus, nec inde calumniam nomine intulit. Quarto, quis canonizauit B. Virginem, & docet, q. non peccauerit. Mirum quò in re parua ceciderit Erasim. quis ignorat munus esse Ecclesiæ aliquem inter Diuos ascribere, & sic ascribit B. Virginem, quæ fuit plena gratia.
Beata Virgo non debet is titulis ab Ecclesia inuocari. Erasim. H A E R. Debent Imperatores, Reges, ac Duces ab Erasmo encomijs extolli, varijs nominibus nuncupari, at non Beata Virgo, quæ est Dei Mater, quis non irideat huus hominis temeritatem? At inquit. Sacra scriptura non sic
H h 2 eam

eam nominat, ergo nec debet Ecclesia. Fateor Erasme, sed nec Imperatores, aut alios scriptura sic appellat. Vel si placet, nec Deum ijs nominibus nuncupemus, quem nec scriptura, quæ ait. In principio creauit Deus Cælum, & terram; idèd, nec Beatæ Virginis, èd magis, q̄ scriptura, nec veram eius scribit, sed Saluatoris. Secundò derisibile est eam in noctis crepusculo Saluatore. Dicitur, q̄ Angeli institutum sequimur. Vel quia nostram adiutricem inuocamus, ab ea itaque Erasmus.

6 *Maria Virgo non est adoranda.* Eras. HÆR. In superioribus diximus verbo, Adoratio. Beatam Virginem Hyperdulia esse adorandam, quod est obsequium, quod debetur excellentissimæ creaturæ.

7 *Mariam Virginem contraxisse originale peccatum est error.* HÆR. Vt ora loquentium obstrueret summus Pontifex Sixtus IIII. Tridentina Synodus, ac PIVS V. redarguunt eos, qui alteram partem non posse tenei docuerint, & vnicuique liberum est iudicium, sequi quam si aluerit opinionè. Quod verò non sit error affirmare Beatissimam Dei Matrem contraxisse Adæ peccatum ex sacris Patribus, ac Scholasticis comprobabo. Et Primo,

Romanorum Pontificum Decreta, & placita referam.

Bonifacius I. in Miluit. Concilio, vbi D. Aug. interfuit Anno 437. & habetur de consec. d. 4. cap. Placuit. In omnes mors pertransit, in quo omnes peccauerunt. Bonifacius III. in Priuilegio Visitationis B. Virginis 1383. Reatum primi hominis, vniuersi generis humani posteritas incurrisse noscebatur, Clementi bonitate aboleret.

C

Clemens V. in Concilio Viennensi, & habetur in Clem. de sum. Tri. & si. cath. c. Fidei. Pro omnium operata salute.

Clemens VI. in ser. Erunt signa. Videtur mihi, quod de Conceptione B. Virginis, non debeat fieri festum. Primo autoritate Bernardi.

E

Eugenius III. in Concilio Florentino. Fir-

miter credi, & profitetur, sacrosancta Romana Ecclesia, neminem vnquam ex viro feminaq; conceptum à diaboli dominatu fuisse liberatum. Et in fine, cum omni sua successione perdidit referuauit.

H

Honorius III. in Purificatione. B. Virginem Altissimus sanctificauit, & eam in vtero matris, ab omni originali peccato mundauit.

I

Innocentius I. in quadam sua epist. Nemo excipitur, nisi ille, quem sine lege peccati Virgo concepit.

Innocentius II. in ser. Assumptionis. Virgo Gloriosa, fuit quidem in peccato producta, sed filium sine culpa produxit.

Innocentius III. in ser. Purificationis. Spiritus sanctus prius quidem in vtero venerat quando in vtero matris animam eius ab originali peccato mundauit.

Innocentius V. 3. sent. d. 3. q. 1. ar. 1. B. Virgo fuit in vtero matris sanctificata.

L

Leo in Natiuitate Domini. Et cum omnibus matribus non fuit sine peccati forde conceptio.

Z

Zosimus, vt testatur D. Aug. ad optatum de origine animæ. Nullus omnino natorum est, qui antequam post Christi gratiam liberetur à peccato, non tenetur obnoxius.

Patrum testimonia.

A

Abraam de Siria, ait. (vt refert B. Effrem in eius vita) Tu Deus solus, qui sine peccato es, ne despicias opus tuum.

Ales in suis distinctionib. c. de B. Virgine, & c. de sanctificatione.

Adam de Anglia. 3. d. 3. Si credendum est dictis Sanctorum, tenendum est B. Virginem fuisse conceptam in peccato originali.

Aimo super Apoc. c. 2. Christus singulariter sanctus dicitur.

Alanus super Symbolum Athanas. Caro per Spi-

Spiritum sanctum mundata est, vt corrupta erat.

Andreas Episcopus Hierosolymitanus, in serm. Nat. B. Virg. Eam purgans per Spiritum sanctum, à puluere peccati, in quo prius concubatur.

Armachanus Episcopus Hiberniæ. 3. dist. 3. A peccato originali per primam sanctificationem, in Vtero Matris fuit mundata.

Ambrosius Episcopus Mediel. Psal. 118. Conceptione 6. Nemo nostrum sine peccato fuit, nisi solus Dominus IESVS. Idem in epistola ad Rom. c. 8.

Anselmus in lib. de conceptu Virginali, c. 2. 8. & 20.

Anselmus Episcopus Conturbienfis in li. cur Deus homo. lib. 2. c. 15. & 16. Virgo tamen vnde assumptus est in iniquitatibus concepta est, & in peccatis concepit mater eius.

Augustinus, Ecclesiæ lumen, in psal. 34. super ea verba. Ego autem cum mihi molesti essent. & li. 2. de Bapt. paruulorum, c. 24. super Ge. ad litteram, c. 18. li. 53. contra Iul. cap. 9. & 20. de ciuit. Dei, c. 6. Nullo prorsus excepto, & sunt loca 57. In quibus pater sanctus, tantum Christum excludit, & 51. lib. de Nat. & Gratia, c. 36. Loquendo de peccato actuali, non de originali, B. Virginem excludit.

B

Basilis Episcopus Cæsari. li. de bapt. cap. 2. Nemo est à fordibus purus. Ad eius aures scribit D. Aug. in lib. contra Iulia. Nos omnes ægritudinem peccati contraximus, quoniam Eua ligno prohibito ieiunare noluit & propter hoc medico indigemus, qui nõ est opus sanis, sed ægrotantibus.

Beda in Hom. supra Ioan. in oct. Epiph. Præcursor, vt cognouit Christum, Agnum vocauit, quia illum solum, præ cæteris mortalibus singulariter innocentem ab omni peccato cognouit.

Bernardus epistola ad Canonicos Lugdun. quæ 174. admonet, ne hæc solemnitas celebretur.

C

Cassiodorus Monachus, psal. 138. Solus Christus sine peccato esse dignoscitur.

Catherina Senensis, hoc ex reuelatione do-

cuit, vt testatur D. Anton. 1. par. tit. 8. capitulo 2.

Cæsarius Episcopus, in quodam sermone. Propter originale peccatum, quod omnes de Adam contraximus.

Ciprianus, in stola de paruulis baptizandis. Omnis paruulus ab Adam carnaliter propagatus contagium mortis antiquæ, prima natiuitate contraxit. Et D. Aug. li. 3. contra Pelagium dicit B. Cyprianus ad Cirinum scribens. Neminem, nisi solum Christum esse sine peccato dixit.

Cyrillus in Leuit. lib. 1. par. 1. col. 2. Masculus verò est, qui peccatum, quod est feminæ fragilitatis ignorat solus. ergo ille masculus, qui solus sine macula est, qui peccatum non fecit, & super Lucam. Non est distinctio omnes enim peccauerunt.

E

Eusebius Emisenus, de Natiuitate Domini. A peccati originalis nexu, nullus immunis extitit, nec ipsa Dei Genetrix redemptoris.

F

Fulgentius ad Donatum. Solus mediator noster sine peccato fuit.

G

Gregorius, lib. 1. moral. Solus Christus, in persona sua mundus à peccato extitit. & li. 9. c. 7. Solus, sine culpa peruenit. & hom. 8. in Ezech.

Gregorius Episcopus Nissilib. contra Nouatianos. Omnes in iniquitatibus concipimur.

Gregorius Nazianze. in Christo, nihil de semineitate culpæ inuenitur.

H

Hildefonsus Episcopus Tolet. in lib. de Virginitate B. Mariæ. Sancta Virgo, nisi in Vtero matris sanctificata fuisset, minimè eius Natiuitas colenda esset.

I

Ilarius Sanctus, authore D. Aug. in lib. contra Iulianum, & Claud. capitulo quarto. Omnis caro excepta illa, quæ sine peccato

Hh 3 venit,

venit in similitudinem carnis peccati, sub peccati origine, & sub peccati lege nata est.

Irenaeus Episcopus, hoc idem sensit, ut refert D. Augustinus.

Isidorus sanctus, & Episcopus lib. sententiarum, c. 12. & 14. Peccatum in omnes homines originaliter transit.

M

Maximus Episcopus, in Assumptione. Fuit sanctificata ab omni contagione originalis culpe.

Mauritius Beatus Episcopus Parisiensis, Anno 1175. Statuit cum vniuersitate, ne hoc festum celebraretur.

O

Olympius Episcopus Hispanus, Anno 347. ut dicit D. Aug. li. 1. & 2. contra Iulianum.

Origenes Doctor, Anno 254. I. Leuit. hom. 7. Magnus Sacerdos IESVS, qui solus peccatum non fecit, & paulo inferius. Ipse solus peccatum non habuit. & in Num. homil. quinta.

P

Prosper Sanctus Episcopus, Anno 456. lib. 2. de vita contemplatiua. Christus solus, sine peccato conceptus.

R

Remigius Sanctus Episcopus, Anno 465. super Psal. Deus Deus meus. Beata Virgo fuit ab omni macula peccati mundata. & super Esa. c. 2. & epist. ad Rom. c. 3.

Doctores Theologi Neoterici.

A

Armachanus Episcopus Hibernie, 3. dist. tertia. A peccato originali per primam sanctificationem, in vtero Matris fuit mundata.

B

Brucardus Episcopus in summa lib. 20. c. 11. In prauaricatione Adæ, omnes homines innocentiam perdidisse.

E

Effrem, qui vixit Anno 354. de passione Domini. Christus solus sine peccato fuit. Erardus Episcopus & Martyr, de Nat. Beatæ Virg. O felix Puella, quæ concepta in peccato, purificatur ab omni peccato.

F

Fisilogus de laudibus Christi.

G

Græcus super Lucam. Solus Christus sine peccato concipitur.

Gulielmus Episcopus in 3. lib. summe. Contraxit B. Virgo in sui conceptione peccatum originale.

Gulielmus Cancellarius Parisiensis, in Rationale Diuinorum officiorum. par. 2. cap. de Purificatione. Festum conceptionis non est approbandum quia concepta est in peccato originali.

L

Linconiensis, in principio Psalmorum. Tenebras peccati originalis abiecit.

O

Odo Episcopus Tuscu. in serm. San. Nati. fuit ante sui Natiuitatem a peccato originali per gratiam in Vtero Matris mundata, ut conciperetur Deus.

P

Paratus serm. 4. de concept. Purificauit eam a rubigine, id est ab omni macula originalium peccatorum.

Paulus Episcopus Burgen. in lib. quem vocat Scrupulum scripturarum.

Pictauus in summa. Omnes homines ab Adâ per libidinosam propaginem illa deriuatos originale contraxisse peccatum.

Petrus Magister sent. 3. dist. 2.

Petrus Tripolitanus ad Rom. c. 5. Solus Christus a mortis debito liber fuit.

Petrus Damianus Cardinalis in Natiu. Beatæ Virg. Vnusquisque cum Propheta hunc verbum, veraciter dicit. Ecce enim in ini-

iniquitatibus conceptus sum. & de contemptu mundi, c. 19. Ex ipsa carne Virginis, quæ de peccato concepta est.

Petrus Capuanus, in summa de Trinitate.

De incarnatione Verbi.

Polidorus 4. par. suæ summe.

Præpositus Doctor Parisiensis, in summa, c. de Sanctif. B. Virgo contraxit in sui conceptione peccatum originale.

R

Rabanus, Anno 822. super Matth. Illum solum sine peccato reperi.

Ricardus de Sæcto Victore, Anno 1134. super Esa. Ecce Virgo illud remansit in Virgine & purgata fuit.

Ricardus Episcopus Gremone. in summa de diu. off. c. de Nat. B. Virg. Festi uitas conceptionis Gloriosæ Virginis est prohibenda, quia in peccato originali concepta.

Ricardus de Hibernia. 2. q. 7. ar. 2. Beata Virgo fuit concepta in peccato originali.

Ricardus de Anglia. 2. dist. 3. r. q. 1.

S

Seuerianus Episcopus in hom. post Dominicam Trinitat. Solus Christus sine peccato venit.

Seuerinus Boetius, Anno 494. In lib. de duabus naturis. Cum ex Mariâ Virgine corpus suscepit, quæ in primi parentis prauaricatione peccatrix fuit.

Seuerinus Doctor, Anno 434. super Matthæ. Christus solus saluos fecit omnes electos a peccatis eorum.

Stephanus Doctor Parisiensis, in epistolam ad Heb. Per gratiam sanctificationis, fuit a B. Virgine culpa deleta.

T

Theodorus Tueton. Anno 1103. in lib. de historijs noui, & vet. testam. Qui solus Christus erat sine culpa.

Theodorus Episcopus, Anno 347. super Ioâ. Adam cum omni successione iustæ mortuus est, quia peccauit.

Theophilus Episcopus, Anno 385. super Lucam, cap. 2. Nulla prolem genuit sine peccato, nisi B. Virgo.

Titus Doctor, Anno 367. super Luc. Nullus

homo sine peccato inuentus est, nisi solus Christus.

V

Vgo de Sancto Victore, de Sacramentis, part. secunda, capitulo quarto.

Z

Zacharias Episcopus de concordia Euangelistarum. IESVS solus veraciter Sanctus natus est.

Theologi ex ordine Cisterciensium.

A

Albaldus Doctor Paris. 3. d. 3. Per infusionem animæ sanctificata fuit.

G

Græcus, Eccles. 7. B. Virgo, & omnes (excepto Christo) sunt in peccato originali concepti.

I

Iacobus Anglicus, super Cant. B. Virgo fuit a macula peccati originalis, in Vtero matris purgata.

Ioan. 3. dist. 3. Fuit in orig. peccato concepta. Ioannes de Ceruo. 3. dist. 3. Fuit in peccato originali concepta, sed per sanctificationem mundata.

Ioannes de laudibus B. Virg. Fuit ab originali peccato in Vtero matris purgata.

M

Marinus de nat. B. Virg. Sola B. Virgo Filium sine peccato concepit.

N

Nicolaus Gallus super Lucam 1. c. In Vtero Matris ab originali peccato mandata erat. Nicolaus de Machara de Natiu. B. Virg. Licet originale peccatum habuerit. &c.

P

Petrus de Parma, de Natiuitate Beatæ Virginis.

Soccus in Nat. B. Virginis. Beata Virgo fuit depurata à peccato originali.

Doctores Theologi ex ordine Prædicatorum.

A

Albertus Magnus. 3. dist. 3.
Albertus Brixienfis Doctor Parisien. In summa, lib. 3. Tract. 4. c. 6.

Aldobrandinus de Toscanella, in serm. Nati. B. Virginis.

Angelus de Bononia, in sermone Natiuit. B. Virginis.

Angelus de Bononia. 3. dist. 3. Non fuisse redempta.

Antonius de Bononia, in Nat. B. Virginis.

Antonius de Parma, in sermone de Passione Domini.

Anibaldus. 3. dist. 3. Fuit in peccato concepta, sicut ceteri.

Armandus, de Bello Visu, de Conceptione Collatione 34.

D. Antoninus Archiepiscopus Florentinus. pri. par. Tit. 8. c. 7.

B

Bartholomæus de Bononia, super Lucam.

Bartholomæus spineus in q. propria quodlib. probat hoc de fide esse.

Bombolognius Doctor Parisien. 3. dist. 3. q. 1. artic. 2.

Bonifacius de Cremona in Assumptione, & Purificatione B. Virginis.

C

Constantinus, in Nat. B. Virginis.

D

Dominicus de Catalonia, in tractatu de Conceptione.

Dominicus Soto, de Nat. & gratia lib. 1. ca. 9.

Durandus in 3. dist. 3.

Durandellus, in 3. dist. 3.

F

Franciscus Ferrar. 3. cont. Gen. c. 50.

Franciscus Herculanus Perusinus Lector præstantiss. lectionib. de peccato originali.

Gabriel Barletta, in sanctificatione B. Virginis, postquam aliorum retulit sententias.
Gualterius de Anglia Cardinalis. 2. par. suæ summæ in tractatu de peccato originali.
Guidus Doctor Parisien. in festo Annunciat.
Guilielmus Doctor Paris. Episcopus Lugduni in Purificatione B. Virginis.

Guilielmus Doctor Parisien. in Eccl. c. 7.
Guilielmus de Roma in Nat. B. Virg.

H

Herveus, quodlib. Quarto, quæst. vltima.

I

Iacobus Episcopus Doctor Parisiæ. Eccl. 7. B. Virgo fuit à macula peccati originalis per sanctificationem mundata.

Iacobus Perusinus, Episcopus Perusinus, in serm. Annunciationis.

Iacobus de Voragine de conceptione.

Iacobus Egidii de Barchinona.

Iacobus de Benevento in Nat. B. Virginis.

Ioannes de Turregremata Cardinalis in tractatu de Conceptione ad Concilium Basiliense.

Ioannes Dñicus Cardinalis, sup Magnificat.

Ioannes de Neapoli, in quodlib. 1. q. 12.

Ioannes Sterlingatus. 3. dist. 3.

Ioannes Parisien. 3. dist. 3.

Ioannes Balbus, in Catholicis litera. Virtus.

Ioannes de Verdiaco in postilla super Cantic.

Ioannes de Francoforte, super Iob, ca. 14. Et in sanctificatione.

Ioannes de Sancto Geminiano, in Annuntiatione.

Ioannes de Monte nigro, in tractatu de conceptione.

Ioannes de Gallis, in primo, & secundo sermone Aduentus.

Ioannes Episcopus Bossina, in 3. sent.

Iot de Bublia, quodlib. 14. q. 1. art. 4.

Isidorus Mediolanensis, in Additionibus Iohannis Caprioli, à Paulo Soncinare abbreviatis.

L

Leonardus Mansuetus Perusinus, Generalis. In serm. Nat.

Leonardus de Utino, in Nat. B. Virginis.

Mel-

Melchior Canus Episcopus, libro 7. de locis Theologicis, c. 2.

Michael de Furno Doctor Parisi. in Natiu. & Annunciat.

Moneta, in 3. lib. summæ. Solus Christus fuit ab omni peccato immunis.

N

Nicolaus Gorram Doctor Parisien. super Lucam, c. 1.

Nicolaus Trouec Anglicus, quodli. 3.

Nicolaus Alexius Inquisitor, Perusinus, in cõsione de sanctificatione.

Nicolaus Esculanus, in Nat. Domini.

P

Paganus, in Nat. B. Virginis.

Paulinus Bernardinus Lucensis, in quodlib. de Incarnatione.

Petrus de Clauo in Legendario, c. de sanctificatione B. Virginis, & probat sic esse de fide.

Petrus Galdinus, in serm. de Circumcisione.

Petrus Hieremias Siclus, in sermone de peccato originali.

Petrus Veronensis de Scala, in sermonibus.

R

Raphael Ianuensis, in tractatu de conceptione.

Raimundus penitentiarius Gregorionis, in summa tit. de Feriis.

Rainerius de Pisis, 2. par. suæ summæ.

Rubertus de Anglia Cardinalis. 3. dist. 3. q. 1. art. 1.

Rubertus Olchot, in sapient. lectione. 160.

Romanus, in 3. dist. 3.

S

Sinibaldus Romanus Cardinalis. Tertia distinctione, tertia.

T

Thomas Aquinas Doctor Angelicus. 3. parte, q. 27. art. 2.

Thomas Patriarcha Hierosolimitanus, in Af-

sumptione B. Virginis.

Thomas Anglius super Psalmo, vigesimo septimo.

Thomas de suetonia, in compendio Theologiae, lib. 4. c. 3.

Thomas Caietanus Cardinalis, in opusculo de conceptione.

V

Vgo Cardinalis, super Eccl. c. 7.

Vrrigo de Argentina libro 5. suæ summæ, ca. 5. & 7.

Vincentius Historialis, in tractatu de laudib. B. Virginis.

Vincentius Sanctus in sermone de Conceptione.

Vincentius Bandella in tractatu de conceptione Serenissimo Magno Duci Ferrariensi.

Vincentius Herculanus Perusinus, & Episcopus Perusinus super Lucam, & si ad manus meas non deuenit.

Vincentius septartius Perusinus, lectionib. in 3. partem D Thomæ.

Vincentius Banchellus Pratesis, in quodlib. de peccato originali. Qui de fide probat esse dicendum, & huius Doctissimi atque ab-

solutissimi præceptoris sententiæ subscribo.

Doctores Theologi Minoritæ.

A

Alexander De Ales 3. par. de sanctificatione, art. 1. Necessè fuit, ut B. Virgo à parentibus generata carnaliter, originale peccatum in sui conceptione contraheret, & articulo secundo. Beata Virgo in primo instanti suæ conceptionis sanctificari non potuit. Et inferius. Quod nõ est secundum Catholicam fidem tenendum.

Aluarus Episcopus in libro de planctu Ecclesie. De Matre Christi Beatissima, tenet sancti, & maximè Augustinus & Bernardinus, quod nunquam peccauit, tamè in originali peccato concepta fuit, & sunt inuotum Beate Virginis, eius deuoti per hoc apparere nituntur.

Antonius Sanctus Patavij sepultus, in Natiuitate, Beate Virginis fuit in Vtero Virginis, à peccato sanctificata & sine peccato nata.

Ber-

Bernardinus Sanctus Senensis, in opere tertio sermonum, in Tract. de B. Virg. sermone quarto.
 Beltrandus Cardinalis, in Nat. B. Virg. Prima, & secunda conceptio non debet celebrari.
 Bonaventura Sanctus, ac Cardinalis expressit. 3. dist. 3. q. 1. art. 1. & hæc est cõmuniõ, & rationabilior.
 Brucardus Episcopus, in summa li. 20. ca. 111.

C

Corradus de Saxonia, in libro super Aue Maria.

E

Ægidius Hispanus, in summa, cap. de Maria, fuit in peccato originali concepta.

E

Frãcisus de Ast. Dominica 3. post Trinitatẽ.

G

Guilielmus occham. 2. d. 3. q. 1. ad sextũ. Concedo, quod Beata Virgo fuit concepta in peccato originali.

H

Henricus in Natiu. B. Virginis.

I

Iacobone in rimis. Potentia virtuosa si te ha sanctificata.

Ioannes Genesius in Rosario, capitulo quinto.

Ioannes Scotus. 3. di. q. 1. Nisi scripturæ repugnaret, teneret esse sine peccato concepta.

Ioannes Rigaldus, quem Gabriel Barletta refert.

Ioannes Ricardus Episcopus in compendio Theologiæ.

Ioãnes Apiarin. de auth. Papæ 3. in principio.

L

Landulphus, in postilla, super illis verbis.

Exurgens Maria.

Lucas in Nat. B. Virginis. In utero matris per sanctificationem mundata fuit.

N

Nicolãus de Lira, super Lucam, Spiritus Sanctus, & c. Bene dicitur superuenit in te, quia prius uenerat, ipsam adhuc in utero matris existentem, ab originali peccato purgando, ut communiter dicitur.

Nicolaus de Hauqueuilla, in Assumptione Beatæ virginis.

P

Philippus Calerius, super ea uerba. Aue Gratia plena.

R

Reginaldus Archiepiscopus, in 3. d. 3. Si Virgo Maria sine peccato concepta fuit derogatur Christo.

Ricardus de Media villa. 2. dist. 3. art. 1. ad sextum. Anima Beatæ Virginis, ex sui unione ad carnem, peccatum originale contraxit, sicut dicit Aug. super Genesim, & Ansel. libro. Cur Deus homo.

Repertus. 3. dist. 3. q. 1. Secundum mentem Doctorum, in sui conceptione contraxit originale peccatum.

I

Thomas de Ales. in lib. vita B. Virginis, c. 12. Beata Virgo, in peccato originali concepta fuit, ut dixit Aug. 10 super Gen. ad litteram. Sed ante Natiuitatem, per sanctificationem mundata, ut dicit Anselmus, & Bernardus.

Doctores Eremitani.

A

Albertus Patauinus in sermone. 3. Feria, post Dominicam Passionis.
 Augustinus de Ancona in postilla super Lucam.

B

Bernardus Episcopus, quodlib. 6. questione, penultima.

Ægi-

E

Ægidius Romanus Cardinalis.

F

Facinus in 3. dist. 3.

G

Geraldus, in quodlibeto.

Gregorius de Arimino. 2. dist. 2. q. 2. Et duodecim rationibus corroborat.

H

Henricus de Vrimaria in Natiu. B. Virginis.

I

Iacobus de Viterbio, in primo quodlibetorum.

Ioannes de Saxonia. 3. d. 3. Beata Virgo contraxit peccatum originale.

Ioannes Stingarius eodem loco.

Ioannes Theutonicus in Natiu. B. Virginis, fuit in peccato originali concepta.

Ioannes Gellicus, in Natiuitate.

Iordanus sermo. secundo, de Conceptione. Secundum communem opinionem Doctorum, per breuissimum tempus fuit in peccato originali.

V

Vgolinus Vrbeuetanus. 2. d. 3. o. q. 3.

Doctores Theologi Carmelita.

Guidus quodlib. 3. q. 13. Sequendo rationes, & auctoritates Sanctorum Doctorum Canonum, salua puritate Virginis, teneo, quod Beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & si aliter dicerem, timerem ne me Aug. tanq̄ Hereticum deuitandũ diceret.

Ioannes Baconitanus. 4. di. 2. q. 4. art. 1. & 2. & 3. lib. quodlib. q. 12.

Paulus de Perusia. 3. dist. 3. Solus Christus fuit ab originali peccato immunis, ut dicit Ber. Aug. & Hiero. quia B. Virgo traxit ab Adam.

Doctores Iuris Pontificij.

A

Avtor speciali, qui summa summarum dicitur. Tit. de Ferijs. q. 8. Festum conceptionis non est celebrandum.

B

Bartholomæus Brixienfis, de Conf. distinctio ne 4. c. Pronunciandum. Festum conceptionis Beatæ Virginis non est celebrandum.
 Bartholomæus Pifcanus, in summa, c. de Ferijs. Non propter hoc datur intelligi, quod in sua sanctificatione fuerit Sancta.

Bernardus Papiensis d. 3. c. Pronunciandum. Conceptio Beatæ Virginis non est celebranda, quia in peccato originali concepta.

D

Dominicus Dominici Bonon. super Magnificat.

G

Galuanus Bonon. Ext. de Ferijs, capit. Conquestus. Festum conceptionis non est celebrandum.

Gratianus, de Conf. d. 3. c. Pronunciandum. Fuit in originali concepta.

Guilielmus Dur. 2. par. speculi. Tit. de Ferijs. Festum conceptionis non est celebrandũ.

H

Hosienfis, in summa de pen. & remiss. §. Quis debet confiteri. Sine peccato originali nullus conceptus est, sed gloriosa Virgo sanctificata.

I

Ioannes Theutonicus, de Conf. dist. 3. capit. Pronunciandum. Fuit in originali concepta.

Ioannes Andreas. 2. par. Tit. de Ferijs, c. Conquestus. Eadem uerba scribit.

Ioannes Calder. eodem loco. Festum conceptionis non est celebrandum.

Ioannes compiler summa Canonica, cap. Firmissime. B. Virgo est in utero matris cum peccato originali nata.

L

Laurentius de Conf. c. per baptismum. Quia in peccato originali concepta fuit.

P

Petrus de Butrio, in repertorio litera, Conceptionis.

Petrus

Petrus Mediolan. de Conf. dist. 4. c. Firmiffimè. Feflum conceptionis non debet celebrari.

R

Raimundus in primo Tract. fuz Summæ. Tiru. de Feriis. Eo quod in peccato concepta fuit, ficut ceteri homines.

S

Stephanus antiquus decreti Gloffator. Per gratiam culpa deleta.

V

Vgo Epifcopus Ferrarien. de Conf. d. 4. cap. Firmiffimè. Conceptio non debet celebrari.

His ergo tantorum Doctorum testimonijs demonstratur illam originale peccatum contraxiffe. Imò Bartholomeus Spineus Doctor præstantiff. & facri Palatii Magifter, in quæft. propria de hære, probat alteram opinionem eorum, qui docent eam non contraxiffe effe Hæreticam, & hanc noftram tanquam de fide fequendam probat. Cum quo eff Magifter Paulinus Bernardinus Lucenfis vir Doctiffimus, ac pro uincie Abruti Regularis vitæ inftaurator; hic in fuis quodlibetis rationibus, & authoritatibus corroborathanc fententiam.

Maria.

§ **Maria non eff dicenda gratia plena.** Erasmus. HÆR. Mordet Doctores Erasmus, imò textum Euagelii taxat, & quodd perperam uocatur gratia plena, nam hoc non legitur in Euangelio inquit, fed gratiofa. Frufta more fuo difcedit à communi Patrum expofitione, quoniam & D. Amb. Græcæ linguæ peritiffimus, fic legit. Cū quo eff Theophilactus Doctor Græcus. Et Athan. in fermone de Sanctiffima Deipara. Hieronym. etiam, in ferm. de Affumptione. Hanc Salutationem. D. Iacobus in Liturgia, fuc in Miffa fua docet, dicens. Aue gratia plena Dominus tecum. D. Aug. ferm. 2. de Annuciatione Dominica. Petrus Chryfologus Archiepifcopus Rauennas ferm. 140. & 143. ait. Aue gratia plena, quia fingulis gratia

eff fe largita per partes, Mariæ uerò fimul fe dedit gratie plenitudo. Fulgentius in ferm. de laudibus Mariæ. Cum dixit gratia plena, oftendit ex integro iram exclufam primæ fententia, & plenam benedictionis gratiam reftitutam. Effrem in oratione de laudibus Sanctiffimæ Dei Matris. Aue Domina Maria plena gratia. Chryfofto. in Liturgia fuae in Miffa fua. Quorfum ergo Erasme in re manifesta nodum quæris? Sequamur ergo Ecclefia Doctrinam.

9 **Maria Virgo fuit purgata per Conceptionem Filij Dei, qua antea erat in peccato.** Eras. Deceptus eff Erasmus, dum arbitratur, tunc Mariam Virginem fuiffe ab omni peccato mundatam, Chrifto incarnante. Nam antea erat ab initio fuz conceptionis, ut ex fuperioribus apparet. Fuit tamen copiofioris gratia plena, cum Chriftum concepit. Et fic interpretandus eff Arnobius in expofitione Pfalmi. 14.

10 **Maria Virgo purgatione indigna poft partum.** HÆR. Reclamant Doctores omnes, & contendunt Beatam Virginem fuiffe plenam gratia, ut oftentum eff. Quod uerò mouet quofdam dictum Origenis. Hom. 14. in Lucam, Mariam poft partum purgatione indigna fuiffe, intelligenda funt, quo ad bene effe, ne fcandalum pareret.

11 **Maria uulua in partu eff aperta.** E R R O N. Pugnathoc dictum cum Theologis omnibus, qui docent Dominum claufa Virginis utero, per integra Virginitatis claustra produiffe inftar radij solaris per uerum, & fic docet, D. Thom. 3. par. quæ. 28. Qui D. Amb. uerba fecenda commentario rum in Lucam ad apertam effe fcribit, & Orig. idem dixit. Hom. 14. in Lucam, & Tertullianus in finelibri de carne Chrifti. Qui non loquitur de patefactione illa uteri, que euenit alijs mulieribus, fed talis fuit ut non uiolaret Virginei pudoris claustra.

12 **Maria Virgo non cognouit ab initio Chrifti diuinitatem.** E R R O N. Nunquam mihi perfuadere potero, B. Virginem non cognouiffe à principio fui filij diuinitatem. Quoniam & Angelus ei hoc prædixit. Filius altiffimi uocabitur. Et quomodo electa fuit in matrem, fi non cognouit Myfterium quod futurum erat. Si eius quæ inafciturus ex ea erat, non erit finis regni, profectò & illum Deum ipfa Virgo prudentiffima cognouit. Quid quod Prophetæ cognoue-

runt,

runt, quomodo non mater. Id uero, quodd Euthymius in commentarijs, in Lucam, c. 2. Et non cognouerunt parentes eius, ubi fentire uidetur, quodd eo tempore non cognouerint I E S V M fuiffe Deum. Quod & Orig. uidetur dicere. Hom. 20. in Lucam. Et ipfi non intellexerunt uerbum, quodd loquutus eff eis, c. 2. Chryfo. etiam. Hom. 20. In Ioan. deficiente uino, & c. c. 2. Quæ omnia, & his fimilia, n l aliud fignificant, nifi quod non habuerint plenam cognitionem omnium myfteriorum diuinitatis, & humanitatis, fed ficut Dominus, quo ad aliqua proficiebat, fic & Beata Virgo in cognitione, licet fide omnia femper tenuerit, & decentem femper habuit de eo fidem, ac opinionem.

12 **Maria non habuit plenam fidem erga Chriftum, ad primam Angelifalutationem.** T E M. Doctores ex antiquis patribus, qui B. Virginis encomia cecinerunt putant eam fidem plenam femper fuiffe, at quando Angelus ei nunciauit fe effe Dei Matrem electam, dixit, quomodo fiet iftud, non ex inhdelitate, fed ex uehementi admiratione ex re in folita, & huc tendit illud, qui cito credit le uis eff corde. Sic interpretanda funt uerba. D. Chryfoft. Hom. 49. & Orig. Hom. 17. in Lucam. Theophil. Luc. 2. Et D. Auguf. in quæft. fuper Lucam. Qui omnes uidentur affirmare, quod Beata Virgo, aliquando inhdelitate laborauerit. Imò Orig. eo loci fcribit Beatam Virginem, in morte Domini hefitaffe. Sic ea exponit, D. Thom. 3. par. q. 27. art. 4. non pro dubitationis genere, quæ ex inhdelitate oritur, fed ex animi admiratione.

13 **Maria Virgo, fic in die iudicij iudicabitur, ut igne fit purganda.** HÆR. Cum fit pura ab omni culpa profectò, non erit cur egeat purgatione, ubi enim eff macula, ibi opus eff purgatione. Maria uerò fuit fine peccato, ut cum Diuo Auguftino, ac D. Tho. concludum eff, hinc fequitur, quodd in die iudicij, non erit igne purganda. Quod de Apoftolis fentendum eff, qui in gratiam cõfirmati funt. Hoc cum D. Augo. 2. de Cui. Dei, cap. 3. Docent Scholauci. Si quando uerò Orig. Laet. Vel alius dicat omnes effe eo tempore igne purgandos, non eff audiendus.

Marritus.

Marito licet uxorem adulteram uideri, & ea ui-

uente alteram accipere. HÆR. Difficillima fuit inter fratres controuerfia, multi. n. ex uerbis Domini Matth. 19. Quicumque dimiferit uxorem fuam, nifi ob fornicationem, & aliam duxerit mechatur Ambr. in c. 7. primæ ad Cor. huius eff fententia, quæ eam dimittere poffit, & ea uiuente altera ducere. Chryf. Hom. 17. in Matth. & Hom. de repudio. 1. ad Cor. 7. ait. Nam quando uir dimiferit uxorem abfque caufa fupri, quando alter eiectam uiuente uiro duxerit, efi eiecta illa punietur. Eufhy. in Matth. c. 5. Tertul. lib. 4. aduerfus Marcionem, elucidans. D. Mat. fententiam. Theoph. Luc. cap. 16. Hilar. Canone 4. in Matth. D. Aug. de fide, & operibus, c. 19. ait. Quifquis uxorem, in adulterio depræhenfam dimiferit, & aliam duxerit, non uidetur equandus is, qui excepta caufa adulterij dimittunt, & c. Zacharias Papa decreuit, ut uir reiecto marito, qui ei Sororem conftitauerat, alteri uiro nubere, fi continere nollet. Et habetur. Cauf. 3. q. 7. Concubuiſti cum Sorore uxoris tuæ, & c. Conc. Mogut. & Tribur. ut eo loci fcribit Gratianus, dicit. Si quis, cum Nouerca fua dormierit, ad coniugium potest peruenire neuter, fed uir eius potest, fi uult aliam accipere, fi fe continere non potest. Cardinalis Caiet. in Matth. c. 19. idem fentit. Amb. Compfa Archiepifcopus, 1. ad Corint. Videtur ei durum, & iniquum, quod uir teneatur perpetuo luftuosam ducere uitam, & c. His tamen non obftantibus, in Trid. Concilio, aliter eff definitum, feff. 24. Canon. feptimo.

Martyr.

Martyr eff, qui moritur, & interficitur à tyranno, etiam quod ore negat, fed corde credit, quod eff facis. Bañides. HÆR. Non fatis effe ad exactam Chrifti fidem, credere tantum ore, demonstratur ex facris literis. Nam Matth. 10. dicitur. Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in Coelis eff. Rurfus. Matth. 5. Beati, qui per fequentionem patiuntur propter iuftitiam. Adhuc, nunquam licet mentiri, ergo nec negare Chriftum. Tertius, Dominus, Apoftolis, ac eorum fuccefforibus dixit. Eritis mihi testes in omni iudicio. & Somaus. Act. primo. Demum, D. Paul. ad Rom. 10. Corde creditur ad iuftitiam, ore

con-

confessio sit ad salutem. Huic subscribunt Doctores. Vt vero perfectè quid sit Martyrium, & quis sit Martyr cognoscamus, dico quòd ad Martyrium uerum plura requiruntur, dicitur enim Martyrium (quæ dictio Græca) est testimonium. Qui ergo debet esse Martyr. Primo oportet, ut habeat bonam uoluntatem, unde D. Pet. 1. cap. 3. Si quid patimini propter iustitiam Beati. Nō enim pœna facit Martyrem, sed causa dicit. D. Aug. Ideò nec Saul est Martyr, qui ut euaderet inimicos, iussit se occidi. 1. Reg. vlt. mo. Et mulier pœgnans, si pro fide Catholica occideretur; puer non esset Martyr. Exigitur secundo recta intentio. Hinc Iudas Machabeus, non dicitur Martyr, qui ob humanam uerecundiam nolens de bello fugere, ait. Absit, ut inferamus crimen gloriæ nostræ. 1. Machab. 9. Requiritur tertio libertas uoluntatis, ut quis non coactè moriatur. Quod fuit in causa quod Latio, qui à dextris fuit Crucifixus, non sit Martyr. Quarto, exposcit Martyrium, ut persona sit ab alia quæ occidit, & quæ interficitur. Ideò Eleazarus, qui se præcipitauit in persequentes legem Dei. 2. Mach. 14. non est Martyr, nec Sanson. Sic nec illæ mulieres, quæ se ipsas occiderunt, nè castitas uolaretur. De his. D. Thom. 2. 2. q. 124. art. 1. 2. & 3. & 4. distinguit quod est martyrium corporis tantum, ut Innocentium, secundum affectionum tantum. Tertium est uoluntarium.

2. *Martyr est, qui se ipsum interimit, pro peccato commisso.* Petidiani. H. A. E. R. Si uerum hoc esset, utique & Iudas esset Martyr. Adhuc, ad quid D. Paul. admoneret dicens. Rationabile obsequium uestrum. Et ad Thimot. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Demum mortificanda sunt membra nostra, non tamen nos occidere debemus.

3. *Martyr est, qui ultro morti se exponit, siue moritur, siue sibi ipsi eam infligat.* Circuncelliones. H. A. E. R. Confutatur primo ex cap. 20. Exodi. Non occides. Adhuc pugnat eū natura, ut quis se ipsum interficiat, nam appetimus diu uiuere. Item D. Paul. prohibuit custodi carceris, qui uoluit seipsum interficere. Act. 16. Direct. scribit. 2. par. q. sexta, num. 53. cap. l. in. Vers. Circuncelliones. 24. q. 3.

4. *Martyr non est qui pro Christi fide moritur.*

H. A. E. R. Ignorat propriam uocem Basilides. Nam si proprio sanguine testantur Christum esse Deum, quomodo non sunt martyres, scribunt de eis Patres. Basil. Homel. 29. In martyres quadraginta. Et 26. de Martyre Mamante. Greg. Naziam. oratione in Sanctum Cyprianum. D. Amb. lib. de uidiis. D. Aug. lib. 7. de baptismo contra Donatistas, capitulo primo. Cyrensis Episcopus libro octauo, de Græcarum affectionum curatione, qui est de martyribus.

5. *Martyrium, sine actuali confessione, & sola contritione, non delet peccata.* H. A. E. R. In superioribus contritionis uirtutem probauimus, & si non adsit copia confessoris, tunc in uoto hoc Sacramentum est satis. Nam ponere animam pro Christo signum est euidentissimum diuini amoris, & quòd dolet de peccatis, & paratus est fugere peccata, qui uitam tyranni manibus exponit. Et D. Thom. tertia parte quæstione, 68. 2. secundum docet, quòd in martyrio omnia Sacramenta baptismi complentur, quo ad liberationem à pœna, & culpa.

6. *Martyrium est Sacramentum.* H. A. E. R. T. Conferat gratiam martyrium, at non per modum signi, quòd proprium est Sacramentorum, sed per modum meriti, tanquam actus fortitudinis. Nec omne, quòd gratiam conferat (etiam ex opere operato apud multos) est Sacramentum. Nam opera charitatis conferunt gratiam, uelut uirtutum officia, nec sunt ad hoc instituta, sed ex sua natura; Sacramenta uero ex diuina institutione, ac signa conferunt. An uerò ex opere operato conferat gratiam, nec affirmare, nec negare audeo. Hoc tamen aucter, quòd martyri, datur gratia ex merito, ac pacto, ueluti in uinea conducto, ac laboranti. In baptismo uero præter meritum suscipientis datur gratia, tanquam instrumento diuino. Nec etiam Characterem imprimat Martyrium. Imò si quis Martyr moriatur sine baptismo, si resurget esset baptizatus, inquit. D. Th. Heb. 6. cō. tertio, final. Non enim Martyriū constituit hominem Christianum, quoniam, & qui legitur uelut est uulneratus tenetur ad baptismum. Non ergo multiplicemus, Sacramenta, sine necessitate. De Martyrio quædam sunt obseruanda. Primum, quòd innocentes, qui pro Christo mortui sunt, fuerunt martyres, ea ratione, quia pro Christi

ito

sto sanguinem fuderunt sicut, & qui baptizatur saluus est, & utriusque datur præmium, sine proprio merito, sed merito passionis Christi, eis applicato. Secundo (quòd sicut iam diximus) occidere seipsum pro Christo, non est martyrium, nisi Deus reuelet. Imò si tyrannus alicui præciperet, ut se in foueam mitteret, alioquin intelligo te adorare, non licet ei se proicere, si est periculum mortis, nam occideret seipsum. Nec unquam Sancti Martyres, tyrannos prouocauerunt, nisi prædicando, ac confitendo Christum, ex quo illi occasionem acceperunt. Obs. Tertio. Quòd martyrium est actus charitatis, & si quando infidelis eligeret mori pro fide Christi, infunderet ei Deus charitatem in termino liberationis ante mortem. Sic & qui uult manere in concubinato, & mori pro Christo, poterit utrunque uelle, sed non est ordinata, nec regulata uoluntas. In uniuersum ergo regulariter loquendo martyrium est actus charitatis, at in peruersa uoluntate, potest esse martyrium, sine charitate, & sic dixit Apostolus. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem, & cæ.

Obs. Quarto, quòd martyrium est actus perfectior alijs uirtutibus, ut ad ipsum omnes aliæ uirtutes exiguntur, & eas includendo, non excludendo. Et rursum quoniam Martyrium Christi est supremus actus, ideò martyrii actus, est nobilior simpliciter inter actus humanos. Licet amor Beatæ Virginis ex charitate maiori, fuerit nobilior martyrio, Diui Petri. Obs. Quinto, quòd ad exactam, ac completam martyrii rationem requiritur mors, & tunc est uerum martyrium. Unde Satan dixit Iob. Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo dabit pro anima sua. Hinc Dominus dixit. Maiorem hac dilectione nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis, exigitur ergo consumatio.

7. *Martyrium non exigit ad sui complementum, quòd aliquis moriatur.* Hoc Martini dictum, & si non repugnet iudei, nec sit de fide, tamen Diuus Thomas, ex sacris literis colligit, quòd ad exactam martyrii rationem exigatur, quòd ille moriatur. Hoc Iob, & Saluatoris uerba

suadent. Ratio etiam idem demonstrat, nam si quis multa patitur, & non moriatur restat adhuc aliquid ultra, nempe mori, tunc ergo erit Martyr. Secundo, si aliquis ex eo, quòd patitur aduersa pro fide est Martyr, centies imò millies poterit esse Martyr, si centies liberetur à tyranno, & denuo incarceretur. Tertio, potest quis inter tormenta peccare, ergo non erit Martyr. Quarto, Diuus Ioannes apud ipsum non est Martyr, & tamen in feruenti oleo fuit positus. Sicut ergo baptismus ablutionem, & restitutio, quòd restituitur, sic & martyrium, quòd moriatur, exposcit, pro sui complemento. Demum obs. Quòd mulieres ille, quæ mortuæ sunt, pro seruanda castitate non est certum, an sint pro fide mortuæ, ideò, nec dicuntur martyres, poterit tamen Deus ad præmium imputare. Unde Beata Lucia ait. Castitas mihi duplicabitur ad Coronam. Hæc sunt, quæ de martyrio docent nostri. secunda secunda, quæstione, 124. articulo quarto.

Mathusalem.

Mathusalem nascitur, Genesis quarto. d
Mathusalem Aetas. 969. Gen. 5. d

Marrimonium.

Marrimonium, non est Sacramentum. Tattianus. Luther. Caluinus. H. A. E. R. T. Herefarchæ nostri temporis, ne dum Ecclesiasticas leges violarunt, uerum, & Sacramenta renuerunt. Quomodo uero hoc repugnet sacris literis, sequamur exponere. Primo. Genesis, capitulo secundo dicitur. Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Secundo, Dominus Matthæo decimono. Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quòd ergo Deus coniunxit, homo non separet. Dicunt illi, quid ergo Moyse mandauit dare libellum repudij, & dimittere? Ait illis, quoniam

Moy-

Moyſes ad duritiã cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem, non fuit ſic. D. Paul. 1. ad Corin. 7. Vxori vir debitum reddat, ſimiliter autem, & vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet ſed mulier. Et poſt pauca. Iſs autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus vxorem à viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit manere inuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et uir uxorem non dimittat. Et ad Eph. 5. Propter, hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam; & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. ſacramentum hoc magnum eſt. Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſiã. Huſi accedit Euariſti Roma. Põnt. ac Martyris authoritas, epiſtola prima ad omnes Epiſcopos Africãnos. Quã propter filii Cariliſimi, & meritò Illuſtres fide Catholica ſuffragante, ita peracta, legitima ſcitote eſſe connubia. De hoc ſacro ſtatutum fuit in Concilio Later. ſub Innoc. Tertio, c. 59. Et Florent. dicit (de ſacris) ſeptimum eſt Sacramentum matrimonij, quod eſt ſignum coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, ſecundum Apoſtolum dicentem, Sacramentum hoc magnum eſt. Concilium Tridentinũ. ſeſſ. 24. Patrum afferre teſtimonia in re certa ſuperfluum eſt. Nam Leo Magnus, epiſtola 92. ad inquiſitiones Rullici Epiſcopi Narbonendi, cap. 4. ait. Vnde quum ſocietas nuptiarum, ita ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem haberet, in ſe Chriſti, & Eccleſiæ Sacramentum dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuiſſe myſterium. D. Amb. lili. de Abraham, cap. 7. Nulli licet ſcire mulierẽ præter uxorem. Ideo coniugij tibi datum eſt ius ne in laqueum incidis, & cum aliena muliere delinquas. Et in caput. quintũ ad Ephes. Chriſtoſ. Hom. 20. in epiſtolam ad Ephes. Reuera namque, reuera in quã, magnum myſterium eſt, & magnum myſterium relicto parente eo qui te genuit, eo, qui aluit, etiam ea, quæ peperit, & c. Adhære uirum illi, quæ antea neque uita fuit, neque aliquid commercij, cum illo habuerit, atque hanc etiam omnibus præferre. D. Aug. lib. de bono coniugali, ca. 18. In nuptiis plus ualet Sanctitas Sacramen-

ti, quam ſexus dilitas uerit. Et libro 1. de nuptiis, & corrup. cap. 10. & 21. Non tantum ſecunditas, cuius fructus in prole eſt, nec tantum pudicitia, cuius uinculum eſt fides, uerum etiam quoddam Sacramentum nuptiarum comendatur ſidelibus coniugatis. Vnde dicit Apoſ. elus. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Fulgentius epiſtola prima, de Coniugali debito, & uoto continentiz emiſſio. Ideò clamat Apoſtolica prædicationis authoritas. Honorabile connubium in omnibus; & thorus immaculatus. Laſtantius, libro ſexto, de uero cultu, cap. 23. poſt mediocratem. Sed diuina lex, ita duos in matrimonium, quod eſt in corpus vnum paro iure coniungit, vt adulter habeatur, quiſque cõ pagem corporis in diuerſa diſtraxerit, & c. Erãmus arguit. Dionyſ. nou numerat. Reſpondeo quod nec præſentiam ponit, ſed ea tñ, quæ ad hierarchicũ ordinẽ attinet.

2 *Matrimonium eſt Diaboli inuentum, non Dei. Manichei. HÆR.* Primus humani generis parens, diuini Spiritus inſinũ, dixit. Hoc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, & c. Sic Dominus, & D. Paul. docuit, quod & Sacramentum appellauit, quo loci, & Caiet. deceptus, qui interpretatur de pro myſterio, non Sacramento, & quod D. Paul. dixit Myſterium, non Sacramentum, quæ expoſitio aduerſatur, non tantum patribus, imò, & Concilio Florentin. Quod Sacramentum expoſuit, vt ſupra dixi. Non ergo Dæmonis, ſed diuina eſt inſtitutio ipſum matrimonium, ut authoritates ſupradictæ demonſtrant.

3 *Matrimonium, ſecundum non eſt Sacramentũ.* Montanus. Græci. A. Iqui ex Græcis negãt ſecundas nuptias, cum quibus ſuſius diſputauit Cretæ, & Coreyri. Et hæc hæreſis ex ſacra hiſtoria exploditur, & patribus. Ex ueteri teſtamento habemus, quod Abraham, mortua Sara, duxit ſecundam, nomine Cethuram. Gen. 27. Ruth mortuo primo uiro nupſit alteri. Sara uxor Tobiz Iunioris, habuit ſeptẽ viros, & poſtea Thobiz Iuniori eſt coniuncta, & utraque mulier laudatur. At dicunt fuiſſe quidem in veteri lege concellum, quod in noſtra eſt reuocatum. Hæc reſponſio nulla eſt. Namque. D. Paul. ad Rom. 3. Vocat adulteram mulierem, quæ iuerit cum alio copulata, at non eo mortuo, & ni. ad Cor. 7. Si dor-

mic-

mierit uir eius, libera eſt à lege uiui, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro, & cui uult nubat tantum in Domino. Eſt ergo locus manifeſtus. D. Pauli.

4 *Matrimonium per fornicationem poteſt dirimi.* Montanus. Erã. HÆR. Matrimonij ne- xum eſſe indiſſolubilem Dominus oſtendit, imò & uerba primi hominis. Relinquet homo patrem & matrem. Et Dominus adiungit. Quod Deus cõiunxit, homo non ſeparet. Et alibi omnis, qui dimittit vxorem ſuam, & alteram ducit mechatur, & qui diſmiſſam è uiro ducit mechatur.

Hanc perpetuam colligationem repetit. D. Paul. Mulier alligata eſt legi, quanto tempore uir eius uiuit. Et 1. ad Cor. 7. Simile docet, ad Rom. 7. Quid enim Clarius dici poteſt, qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio, non ego ſed Dominus vxorem à uiro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere inuptam, aut uiro ſuo reconciliari, ſic Corinthijs ſcribit. Canon; Apoſtolorum. 48. hoc docet. Si quis Laicus vxorem propriã pellens, alteram, uel ab alio diſmiſſam duxerit communionem priuetur. Synodus Mileui. D. Aug. interſuit, c. 17. Viſum eſt nobis ſecundum Euangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, neque diſmiſſum ab uxore, neque diſmiſſam à uiro altero matrimonio copulari, ſed manere inuptos, aut reconciliari, eos autem, qui non obediunt inter iugentes referri. Idem de cretum eſt in Synodo Africana, ca. 65. ac Elibert. tempore Can. 8. & 9. nanque Can. 8. ait. Vxor ſi relicto viro, alteri nubat, communionem priuetur. Et Can. 9. Si quis reliquerit maritum adulterium, & alteri nupſerit, non uiuat, cum eo. Et Agat. Can. 17. Statuit, ne uxor ad libitum dimittatur. Conci. Flor. his uerbis idem ſanxit. Quamuis autem ex cauſa fornicationis liceat, ſcilicet parti Innocenti thori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cum matrimonij uinculum legiſimè contractum perpetuũ ſit. Patres huius etiam ſunt ſententiz. Orig. Tract. ſept. in Matth. ait. Scio, quod ſdam qui præſunt Eccleſiis, extra ſcripturam permiſiſſe aliquam nubere viro, priore uiuente, & contra ſcripturam quidem fecerunt dicentem. Mulier ligata eſt, quanto tempore uiuit uir eius. Item uiuente uiro adultera uocabitur, ſi fuerit cũ altero viro, & infra non accipit legitime ſe

cundum ſententiam Chriſti, ſed magis mechatur, quaſi alienam accipiens. D. Ambr. in ca. 16. Luc. Noli vxorem dimittere, ne Deum tuẽ copulã diſſitearis authorem. Etenim ſi alienos, multò magis vxoris debet tollerare, & emendare mores. Audi quid dixerit Dominus. Qui dimittit vxorem, facit eam mechari. Et inferius. Dimittis ergo vxorem, quaſi iure ſine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet, ſed Diuina prohibet. Quæ Deus coniungit homo non ſeparet. D. Hieronym. epiſtola 30. in epiſtaphio Fabiolæ ad Oceanum. Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis, & ſi diſmiſſa fuerit manere inuptam. D. Auguſt. lib. de bono coniugali, ca. 7. Vſque ad eò ſedus illud initum nuptiale cuiuſdam Sacramenti res eſt, vt nec ipſa ſeparatione irritum fiat, quandoquidem uiuente uiro à quo relicta eſt mechatur ſi alteri nupſerit, & ille huius mali cauſa eſt, q. reliquit. Idem, c. 25. & 18. Theodoretus, li. 9. de curatione Græcarum affectionum. Baſil. can. 9. Epiph. hæz. 59. Iſid. li. 2. de off. Eccl. c. 27. Demum Concil. Tridẽ. ſeſſ. 24. Can. 7. apertè hoc definiuit. Scholaſtici, inter quos D. Thom. & peritiores ſunt huius ſententiz. uide uerbo, Repudium.

Obiectiones hæreticorum.

Nedum hæretici, & recentiores Magdeburgenſes, uerum & nomine Religionis uiri doctiſſimi duram, ac aſperam hanc Eccleſiæ definitionem diiudicant, inter quos Caiet. & Catherinus, eorum ergo motiua ſoluamus. & in primis hæreticorum argumẽta quib. ſuadere arbitrantur matrimonium non eſſe Sacramentum. Primo ergo inſurgunt. Colligunt Papiz, ex uerbis Apoſtoli, ad Eph. quinto. Vbi dicit. Sacramentum hoc magnum eſt, quod matrimonium ſit Sacramentum. At Sacramentum in ſacris literis non ſignificat ſignum rei ſacræ, ſed rem abſconditam. & in Græco dicitur myniſterium, unde D. Pau. 1. Cor. 4. ait. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei, id eſt Sacramentorum, non ergo ibi D. Paul. loquitur de Sacramento, ſed ex ignorantia colligunt.

Ii Re-

Respondet, quod hęc vana interpretatio, nedum hæreticis, sed & ipsi. Caiet. fuit erroris occasio, vt supra dixi. Quem locum D. Pauli, Patres, & Concil. Flor. interpretantur pro Sacramento, & non pro mysterio, quod & D. Pau. Hebreis. scribens sic exposuit. Honorabile connubium. Hinc Dominus, interfuit miraculo nuptiarum decoratur solemnita.

Secundo, nusquam legitur matrimonium conferre gratia, ergo non est Sacramentum. Respondet, qd ex eo Ecclesia colligit Sacramentum hoc conferre gratiam, quia constituitur homo ex spiritu, & anima, ac corpore, & quia Deus benedixit primis parentibus, pro seculo aliquid plus continet non solum matrimonium, cum & aia sit capax gratia. Tertio, qd vero possit fieri separatio probatur. Nam mulier copulatur viro, ut filios suscipiat. ergo quando non sunt filii poterit cum altero coire, & dicere. Decepi sum me. Respondet, qd & si alter coniugum sit sterilis non fit separatio, nam Abraham diu cum Sara vixit in sterilitate, sic & marcer Samuel longo tempore fuit sine filiis, & de muni enim Elisabetha, non ergo iusta & sufficiens causa separationis est sterilitas. Quis enim eertò scit, quod si alteri viro coniungatur, quod filios generet? Pater enim supremus est Deus ex quo omnis paternitas in celo, & in terra nominatur. Et tantum fornicationis causa separantur coniuges. Quarto D. Amb. & alii dicunt licere propter fornicationem dimittere uxorem, & alteram accipere sic sonant saluatoris verba. Dicitur, qd D. Amb. lib. 1. de Abraham, c. 4. contrarium scribit. Sed uos (inquit) moneo viri, qui ad gratiam Domini tenditis, non commiseri adulterio corpori, qui enim se inagit meretrici vnū corpus est, & c. Vbi docet, prohiberi, ne dimissa uxore propter adulterium alteram ducat. Et hoc Ecclesiasticum dogma perpetuo tradit, ac tenet vniuersalis Ecclesia, tã Orientalis, quam Occidentalis. Quod et alij dieſt de hoc supra verbo, Maritus sunt exposita, adhæreamus itaque Ecclesie statuto. Df 2. ex Mag. sent. qd vitiatus fuit text. nã & super Luc. contrarium docet, c. 16. & hoc suadet quia D. Aug. imitator Amb. altera probat in iam. Dico 3. qd sicut D. Cypri. de baptismo errauit, sic Ambr. de matrim. Quinto, dñs excipit tã fornicationem, apud

Mat. Rñ. qd Dñs intendit comparare ad adulterium factum ab eo, qui non hēt vxorē fornicariā, q. d. si peccat & est adulter, qui vxorē excepta fornicatione dimittit, multo magis, q sine eā dimittit. sicut magis peccat q scit bonū, & nō facit, licet peccet, & ille, q per ignorantia errat. sic rñ. D. Aug. de adul. coniug. c. 9. Coniugio et Dñs hic obscure loquitur, q pharisei insidiabantur illi. Df 2. qd particula illa non est exceptiua, sed restrictiua dimissionis, sic & D. Pa. exponit. j. Co. 7. vxorē à viro nō discedere, qd si discesserit maneat inupta, aut viro suo reconciliet. Sexto, nō sunt pares vir, & vxor, quō ad matrimonium. Et hoc qd affirmat Eras. falsū est, nã quo ad coniugium eadē est lex utriusq; vt Doctores cōi assensu docēt. Septimo, nō poterit uir caste viuere, ergo vel alia ducere pōt, uel iniqua lex. Hoc Erasmi, & Catherini argumentū fuit ante solutū à D. Aug. ad Pollētium. Et si hoc ualeat (inquit) multi sunt, qd plures uxores ducēt. Vt qd hēt infirmā, & nō pōt reddere debitū duceret alterā, vt & li. 2. de bon. Cōiug. c. 1. ait. Demū obf. qd non p̄cipit Dñs ut vxorē adulterā cōmittat, sed viri arbitrio relinq; si nō p̄seuerat. Octauo melius est nubere q uirinq;. D. Pa. Rñ. qd Ap̄ls loquit de liberis, ac solutis nō de cōiugatis. Nono, D. Pa. liberū facit. 1. Cor. 7. dicēs. Nō n. seruituti subiectus est fr̄, aut soror eiusmodi. Rñ deo, qd sēsus. D. Pa. nō est quē luth. arbitrat, sed qd infidelis discesserit i odium scilicet ch̄ianę fidei, discedat, qa liberatus est, & pōt alteri cōiugi. Et causā reddit. Nō n. seruituti subiectus fr̄, aut soror, i. Ch̄ianus, uel Ch̄iana, ut teneat in fidelē aliquo mō seq, aut cōtēdere iudicio, uel alibi pro eius cohabitatione, & subdit cām, qa, in pacē uocauit nos Deus, nō in cōtentionib.

5 *Matrimonium non est, nisi nascantur filij.* Vultelef. HÆR. Sacramentum confurgit ex materia forma, & ministro, vbi enim ista tria reperit, illud uerē est Sacrum, vt decreuit Cōc. Flor. Rōne et suadet, nam ante ortū sobolis est sacrum et apud eos, ergo et non oriant filij remanet Sacrum. Nanq; nedū ad multiplicationē adinētū est matrimonium, sed ad factā hominū cōfederōnē. Et significat et Ch̄i, & Ecclē unionem.

6 *Matrimonium, ut Sacramentum non confert gratiam.* Luth. HÆR. Ex superioribus confutatur. Et Conc. Flor. ac Trid. Can. 1.

decreuerunt illud gratiam conferre.

- 7 *Matrimonium inter Beatā Virgine, & Ioseph, non fuit uerū matrimonium.* Vultelef. HÆR. Contra hoc supra verbo Iosef disputatū fuit, & ex loco Euāgelij conuincet. Nã D. Luc. ait. Cū esset desponsata Maria, & c. Et alibi. Ecce p̄tatus, & ego dolētes querebamus te.
- 8 *Matrimonium Clerici, ac Religiosi professi contrahere repossunt.* Luth. Eras. Cēturatores. HÆR. Multa ex sacris lītis, cōcilijs, ac p̄rib. adducta sunt, verbo castitas, adeo, vt ea repetere indignū sit, & alia ad dēre superfluū. Nemo ergo mittēs manū suā ad aratrum aptus est regno Dei, admonet Dñs Luc. 9. Nō ergo. Papa id uetat, nē p̄nō posse cōtrahere matrimonium, sed qd ulterio se abdicarūt coniugio. dū seruandū p̄petuo cōlibatū, aut voto expresse nūcupato firmarūt aut sacrorū ordinū susceptione saltē tacitē cōprobarunt, vñ nō licet amplius laxatis habenis primā fidē Deo, & Ecclē datā fallere, uel irritare, sed qd uouerūt reddāt. Hoc decreuit Synodus Calcedonēsis generalis Can. 16. Si qua Virgo se dedicauerit Deo, & similiter Monachus, nō licere eis iūgi nuptiis. Si uero inuēti fuerint i hoc faciēs, maneat ex cōiugati. Statuimus uerō eis posse fieri humanitate in hoc, si ita pbauerit loci Ep̄s. Et Ep̄ ph. Her. 5. 9. cōtra catharos. Post multa, qd pbat, qd matrimonio cōtracto uiuētes nō suscipiant ab Ecclē ad Præsbyteratū, Diaconatū, aut subdiaconatū, docet et, qd uiuēt in matrimonio cōtracto in sacris ordinibus utunt, non agūt em Canonē Ecclesiasticū. Et hæc sunt uerba. Dico at p̄p̄ repētina mystēria, ac necessitatē, qd decorū est, vt Præsbyter, Diaconus, & Ep̄s Deo sit deditus. Si. n. et populo p̄cepit Sāctus Ap̄ls dicēs. Vt ad tps uacēt orōni, qto magis Sacerdoti idē p̄cipit, vt idistractus sit inquā ad uacādū em Deū Sacerdotio, qd in sp̄ualib. necessitatib. acyrib. p̄ficiē. Et idē repetit i cōpēdiaria uera doct. h̄dei Ap̄lica, & Cathol. Ecclē. Multa alia dicta sūt i superiorib. uerbo castitas.
- 9 *Matrimonium, dēt anteponi, ac p̄stātius est uirginitate.* Luth. Eras. HÆR. Ne acta agamus, satis erit referre, q Flo. ac Cōc. Trid. decreuerūt. Ait nāq; Flo. Comēdationes tñ dici mus, si ulterius à cōiugio abstinētes in castitate p̄seuerauerint. Et hoc ex cōi Ecclē definitione cōfirmo. Quæ sp̄ docuit, nō posse Sacerdotes matrimonio copulari, qd est signū eius excellētię supra cōiugatos. Hic at

caute obseruādū est. Nã cōparatū status cōtinētiz statui cōiugali absolute, nō tñ cōparat. cōtinētia Sacro matrimonio, uel matrimonio ut Sacrum, hoc c. n. mō matrimonio p̄fectius est, quo ad opus operatum. Etenim p̄ opus operatū matrimonio, i. per ipsum Sacrum, siue p̄ ipsos actus exteriores cōtrahētū, qd cōsē sū exprimūt cōfert gra, nō at p̄ statū cōtinētiz, licet cōtinēs ex opere operatē, i. ex actione sua, merca ampliorē grām, q̄ status nuptialis. Sic ergo cōiugū ut Sacrum nobilius est uirginitate, sed ut est pars tēperatię p̄stātor est ipsa castitas. Ferr. 4. cōt. Gēt. c. 78.

10 *Matrimonium, nō est cō ecclesiastica.* Marlōrat. HAER. Peruersus ille homo nō aliter sciendū esse arbitrat de sacro matrimonio, qd de emptione, & uēditiōne, cuius cōtractus, ac mutus eorū cōsēsus iuricare Iuriscōsulti est, quasi nō plus benedictionis iterueniat inter uirū & uxorē q̄ in fundi, aut horti uēditiōne, qd est erroneū. Hinc & cōcilia toties qd de matrimonio sētire dēamus decreuerūt. Rursus, si matrimonio est Sacrum, quā rōne dñt mittere falcē in Messē alienā, tractent fabrilia fabri, & uitent catholici scripta Marlōrati, q̄ oia ueneno resperfa sunt. Hoc & in Concil. Trid. est repetitū, sess. 24. Can. 12. & c. 8. de Reformat.

- 11 *Matrimonium nō impedit p̄ cognationē sp̄ualem.* Luth. HAER. Sācta Synodus phibet cōtrahat matrimonium inter baptizatū, & illius p̄rem, ac m̄em, nec nō inter baptizatē & baptizatū, baptizatūq; p̄rem, ac m̄m, qd inter istos est sp̄ualis cognatio, ad primum ergo & secundum gradum restringitur, alia uero impedimēta explicabo inferius.
- 12 *Impedimēta matrimonij, nō potuit Ecclesia decernere, ac assignare.* Eras. HÆR. Pōt Ecclesia, qd ad sacra p̄m̄t declarare, hinc & m̄im. leges p̄figere. Et cuius est m̄im. actus iudicare, eius, & omnia ad illud spectātia sancire.
- 13 *Matrimonij gradus, qd scribuntur Levitici, c. 18. pōt Papa dispesare.* T. M. Recondū est, p̄cepta ueteris legis esse diuersa, nō nulla iudicialia alia ceremonialia alia moralia. Prima duo celsat, qd illi populo tñ sūt p̄fixa, tertii gn̄is p̄cepta sūt de actibus uirtutum, ac per hoc sunt semper eiusdē roboris, ut docet. D. Th. par. 2. q. 104. 3. Primi ordinis p̄cepta tñ de se celsat nulla alia egēt dispesatione, uel si ea opus fuerit, poterit sumus Pōtifex dispesare. Secūdo loco est obf. qd gradus, qd impediūt matrimonium à Deo assignatis sūt

isti. Primus quæ filius cum matre, non contrahat matrimonium. Secundus filius cum Nouerca. Tertius. Frater cum sorore, siue ex patre, siue ex matre tantum dummodo sit in eadem domo genita.

Quartus. Pater cum filia.

Quintus. Cum nepote.

Sextus. Nepos cum amita.

Septimus. Nepotis cum fratre patris.

Octauus. Cum auunculo.

Nonus. Cum Nuro, id est vxore filij.

Decimus. Cum sorore fratris ea viuente, licet post mortem possit cum ea contrahere.

Vndecimus. Pater cum filia.

Duodecimus apud Lyran. sic prohibetur, inter filiam fratris. Hij gradus sunt in Leu.

Arbitrantur ergo multi quod ista sint præcepta iudicialia, ac addunt, quod Papa potest dispensare in omni gradu, præterquam inter patrem, & filiam, quoniam sunt perse coniuncti, ac vna caro. Existimant etiã,

quod adus potest contrahere cum nepote.

Alij verò dicunt, quod sunt præcepta moralia, atque ideo nec possunt dispensari.

Quia sunt iuris naturæ, vt docet D. Thom. quarto. distinct. 40. 3. & par. 2. quæstio. 100. 8. tertium. Scribit, quod sola Diuina auctoritate possunt dispensari, ac mutari. Roboratur hoc.

Quæ pertinent ad actus virtutum, sunt indispensabilia. Gradus illi sunt huiusmodi, quia fundantur reuerentia, inter affines, ac continentia, ex eodem auctore. 2. 2. q. 154. art. 9. non ergo poterit Papa dispensare.

Tertio. Præcepta de gradibus matrimonij respiciunt vniuersaliter totam naturam humanam. ergo non sunt tantum in populo inulgata.

Quarto. Diuus Thom. libro quarto, distinctione quarta scribit. Hæc prohibitio respicit Christianos, quia quo ad aliquos gradus sunt de iure naturæ, ac moralia præcepta, vt illi quo ad parentes, quo ad filios de iure Diuino. Hinc noluerunt Pontifices dispensare, vt quis possit accipere filiam de fonte leuatam. Beda etiã in historijs Anglorum scribit, quod duo fratres possunt duas sorores accipere, quia non sunt diuino iure prohibita. Ex quo sequitur, quod non in alijs, ac per hoc erunt moralia præcepta. Adhuc Diu. Grego. vt habetur 35. quæstio. tertia. capit. quædam. Non potest cum Nouerca dispensare, quia sunt

Diuino iure prohibita, ergo erunt præcepta moralia. Et D. Ioan. Bapt. fuit Martyr, quia admonerat hærodem non posse cum vxore fratris contrahere matrimonium. ergo non erunt iudicialia. Caietan. verò. secunda, secundæ, quæstione 154. artic. 9. Probat quod Papa potest dispensare cum omnibus personis coniunctis, nisi cum patre, & matre, quia naturali iure est prohibitum. Imò addit, quod si deficeret tota natura, non poterit filius cum matre contrahere, sine diuina dispensatione, nam quod suo genere est prohibitum, nulla ratione fit licitum, nec mentiri liceat, ne pereat mundus. Nam & si maius sit bonum totius naturæ, quàm priuatus honor, non tamen interficiendus est iustus etiam Rusticus, vt patria saluetur. Et si tantum mater, & filius saluarentur in mundo, nõ possent coire, nisi Deo reuelante, & ad eum esset recurendum. Aduersus hanc opinionem sunt, quæ adducta sunt. & ut Spineus in suis quodlibet. testatur Clemens Septimus Pontif. Maxim. Anno 1534. Mense Martij, post diutinas controuersias inter Theologos, ac iuris pontificij Doctores, decreuit, ac determinauit hoc esse sentendum.

Argumenta soluit Spineus, nec nostrum omnia referre, aut confutare.

14 *Matrimonij gradus nullos potest Papa dispensare.* HÆR. Communis assensus Theologorum, imò & vsus Romanorum Pontificum hoc dictum damnat. Nam, (vt testis D. Anton.) Martinus Quintus, dispensauit vt vnus acciperet sororem eius quæ fornicariæ cognouit. Rex Portugalliz duas sorores habuit prima defuncta.

Cum Rege Siciliæ fuit dispensatum, vt acciperet sororem Patris, non ex utroque parente, sed ex vno tantum. Rex Angliæ contraxit cum vxore fratris defuncti, quia quado decedit frater sine liberis potest papa dispensare, & hæc est lex Deuteron. sic Diu. Augustin. exponit. Vgo. Liran. Turr. Cremat. distinctio. 35. quæstione secunda. Et est determinatio Ecclesiæ, de diuortijs. capit. Deus. Vbi statuitur, quod conuersi ad fidem & habeant vxorem fratris secundum legem Moyse remaneant. Naturale est enim fratris suscitare magis ex uxore mariti, atque etiam ipsius mulieris, magis ex stirpe mariti appetere filios.

Post

Post multa Concil. Trid. cap. 5, in fine, aduertit, quod in secundo gradu, non dispenset, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam. Et Caiet. 2. 2. q. 154. 9. dicit, quod in omnibus potest Papa dispensare præterquam, cum patre, & filia, quia ius naturale uetat. Imò si tota humana natura deficeret, non potest nisi Deo reuelante. Palud. 3. d. 340. q. 2.

15 *Matrimonium non habet determinatam materiam, ac uerborum formam ueluti alia Sacramenta.* HÆR. Nemo etiam in Phylosofia modicè uersatus auderet hoc docere. Quæ enim est actio, quæ præfixam non habeat formam uerborum, ac materiam. Et enim actus quilibet bonus, uel prauus erit, ac ea de causa uirtus, uel uitiu erit, atque idè & materiam circa quam, & uerba, quibus in aliquo genere locetur. Verba ergo, quæ exprimentur consensum, sicut forma: materia uero sunt actus exteriores, benedictio uero Sacerdotis non est forma Sacramenti, sed Sacramentale quoddam. Vt docet. D. Tho. 4. d. 26. q. 2. primo. ad primum. Ricardus uero arbitratur, quod uerbum primo prolatum ab altero coniugum sit materia, & uerbum secundo prolatum ab alio sit forma. Quando ergo dicitur, ego accipio te in uxorem, habet locum materia, & quando subiungit. Ego accipio te in uirum est loco forme. Sic & Bon. 4. dist. 28. q. 5. Et Scholastici omnes.

16 *Matrimonium contractum inter mutum, & mutam solis nutibus, non est Sacramentum.* Scandalosa. Non audeo uirum nostræ Religionis doctissimum oppugnare, nisi ille obitaret omnium Doctorum consensui. Melchior Canus, libro octauo, capitulo quinto ad tertium, de locis Theologicis, putat, ac probat matrimonium solis nutibus contractum non esse Sacramentum, cuius sententia pugnat cum eo, quod à patribus in sacro Concilio Florentino fuit definitum.

Cum enim Concilium illud, formam omnium Sacramentorum explicasset. Tom. 3. pag. 105. de sacramento matrimonij uerba faciens dixit, uerba contrahentium, esse non formam, sed causam efficientem, quia in Sacramentis causa efficiens, habent rationem materiae, & formæ, quia nõ habent eam imaginem extrinsecam matæ

riae, & formæ, & sunt quasi materia non uere materia. Tridentina Synodus docet, quod libero contrahentium consensu uera sunt matrimonia. Hic interuenit mutuus consensus, ergo uerum erit Sacramentum. D. Thom. tertia parte q. 29. articulo secundo. Scribit, quod mutuus consensus animorum constituit uerum matrimonium. Scholastici omnes satis esse assensu contendunt. Non enim exigitur, vt equalitate omnia Sacramenta mensuremus, sed in alijs exigitur expressa uerborum prolatio, hic uero consensus quouis modo expressus. Vt docet. D. Tho. 4. d. 27. q. prima. 2. q. 2.

17 *Matrimonium contractum per procuratorem est ne uerum matrimonium?* Si expendantur quæ ad Sacramentum matrimonij exiguntur, profecto negandum erit, matrimonium per procuratorem contractum esse uerum matrimonium. Nam receptio Sacramenti est personalis. Secundo dormientes non possunt contrahere matrimonium, ergo nec absentes per procuratorem. Tertio, quis poterit absolui per procuratorem? ergo neque matrimonium contrahere. Quarto Sacramenta exigunt personam suscipientem, & cui ministrantur, ergo non sat erit procurator. Licet tamen non sit Sacramentum est uerum coniugium, dirimens quoscunque contractus. Poterit & hoc coniugium facilius dirimi auctoritate Apostolica, quam si esset contractum per ipsos consanguineos. Caiet. in quodlibet.

18 *Matrimonium contractum, non propter prolem, sed alia de causa, puta propter fornicationem, est ne licitum?* Quatenus ex communi doctrina Sanctorum colligere potui, non uereor affirmare, matrimonium tale esse Sacramentum, ac licitè contractum. Dauid namque, qui accepit puellam ut eum calefaceret, non accusatur. Si etiam mulier uelit accipere Eunuchum in uirum erit uerum matrimonium, & si hoc non sit neque ad proles suscitandas, neque ad libidinem explendam. Sed ut alius de causis auxiliari possit. Saluatur namque in his finis matrimonij proximus, qui est mutua potestas corporis.

Senes etiam nunquam hac de causa coniunguntur, ut coeant. Iacob ob pulchritudine

rudinem accepit Rachel. Ille etiam qui accipit propter diuitias non peccat, nisi sit finis primo intentus, sed quod sint causa applicationis, & primarius finis sit coniugium. Ut in suo simili eueniret. Quod Sacerdos non sit celebraturus, superueit anticus & celebrat, non peccat. Hinc soluitur hæreticorum obiectio, interuenit pecunia in matrimonio, ergo vel committitur Simonia, vel non est Sacramentum. Neutrum est, sed datur pecunia pro matrimonio, quatenus officium est naturæ. Caiet. in quodlib. Ferr. 4. cont. Gent. c. 73.

19 *Matrimonium clandestinum est verum matrimonium*. Doctores Scholastici affirmant illud esse verum Sacramentum ubi interuenit mutus consensus expressus, etiam quod delicti minister, vel testes. Prohibitum tamen est propter scandalum, & reddit utrumque coniugem infamem, cum periculo homicidij, aduersatur etiam vite humanæ, quæ in politica consistit, hinc Euaristus Papa nominat adulteria, nedum supra, & fornicationes. 30. q. 7. c. Aliter. Si ergo vocat adulterium contubernium, quomodo erit Sacramentum. Probant alij, quod matrimonium si fuerit clandestinum, id est sine Sacerdote, non potest dici clandestinum etiam quia est sine testibus, vel sine denunciatione) tunc non erit Sacramentum. Calv. tus, in epist. ad Galliarum Episcopos. Cyricius ad Cumerium Tarracon. Episcopum, c. 4. Nicolaus 3. 1. q. 2. c. Lotherius, sic Horatius. Euaristus. Idorus, quos refert Gratianus. 30. q. 5. Prodidere, sic Concil. Cartag. ut refertur 30. q. 5. cap. sponfus. Lugdun. ut habetur 35. q. 3. c. Nulli. Later. de sim. c. c. in Ecclesie corpore. Constantinense sub Martino. V. in fine Concilij, sic Clem. de priuilegijs Religionis. Amb. epist. lib. 1. epistolarum epist. quæ scribitur ad Vigilium. Qui omnes ea ratione affirmant esse Sacramentum, si interueniat Sacerdos. D. Thom. etiam 4. cont. Gentil. c. 73. Sacramenta ea esse, quæ per ministros Ecclesie dispensantur. Concil. Trid. sess. eadem. c. 1. in principio, de reformatione uidetur aliter decernere. Quod verè sint matrimonia etiam clandestina, licet prohibeat & annullat quædo sic fuerint contracta.

20 *Matrimonij actus ante benedictionem nullus est peccatum.* H. A. E. R. Qui Sacramen-

talia Ecclesie cõtenthic nemine Catholico refragante peccat saltem uenialiter. Licet ergo nulla lex aperte dicat esse peccatum, quoniam Ecclesie consuetudo, quæ in Concil. Trid. innouauit obligat contrahentes, ut prius à Parocho benedicantur, qui transgreditur ad libitum certè ueniale crimen committit, si interuenit contemptus erit mortale. Caiet. in quolib.

21 *Matrimonium contractum, an ante carnalem copulam possit dirimi, sine Religionis ingressu*. Variè loquuntur Doctores. Namque Magister, quem aliqui sequuntur negat posse dirimi, 4. dist. 26. At D. Thom. D. Anton. & Caiet. affirmant posse Romanum Pontificem illud matrimonium dirimere. Nam duo sunt in matrimonio. Primo significat coniunctionem animæ cum gratia. Secundo coniunctionem Christi cum Ecclesia, idèd & quo ad aliqua significata potest dirimi. Et licet Dominus dixerit. Quod Deus coniunxit; aduertendum illum dixisse, post ea verba. Erunt duo in carne una, sic & D. Paul. ad Aphes. Leonem huius fuisse sententiæ ex magistro colligitur, ac Gratiano 27. q. 2. Romani alij Pontifices id decreuerunt. Ut Eugen. Quartus, & Martinus Quintus, quarum diplomata D. Ant. testatur se legisse. Ratione iuratur. Illa coniunctio non est tanta, quin per Religionis ingressum, non possit dirimi, ergo Papa poterit. D. Thom. quarto, distinc. 27. quæst. prima, artic. 3. quæstioncula 2. ad primum scribit. Matrimonium contractum significat coniunctionem spiritualem inter Christum, & animam, & tamè est solubilis. Et ad secundum repetit, matrimonium contractum tantum non est perfectum & idèd non habet omnimodam indissolubilitatem. Imperfecta ergo, ac perfecta copula reddit matrimonium solubile, & c. Caietan.

22 *Matrimonium potest nè Esnuabus, aut Castratus contrahere?* Ex doctrina D. Thom. ac fer. nè omnium Theologorum respondetur. Quod si mulieri tale impedimentum fuerit notum, & uoluerit contrahere poterit, quoniam alia de causa copulatur, quæ ad prolem multiplicandam, & sicut multis de causis potest contrahi matrimonium, sic non est coartandum ad unam tantum. Hanc sequitur Pal. & D. Anton. Armilla.

Ver-

Verbo, Matrimonium. 48.

23 *Matrimonium infidelium, si unus, vel ambo ad fidem ueniam debet dirimi.* Huius opinionis inere nonnulli contra quos est auctoritas Innocent. de diuortijs, cap. Gaudemus, dicens. Per Sacramentum baptismi non soluuntur coniugia, sed crimina diuuntur, & confirmant Theologi, ex Decretali, de conuersione fidelium. Si uerò alter infidelium pertinax fuerit, tunc fidelis non poterit cum eò habitare, sed dèt se separare, quo ad thorum, si nõ quò ad vinculum, & hoc docuit D. Paul. 1. ad Corint. septimo, & 28. quæstio. prima. c. Si infidelis. Si enim dirimeretur matrimonium scandalum oriretur, si quando ad fidem cõuerteretur, & uellet cum eò uiuere. At si infidelis, non modicus contra nostram fidem insurgat, poterunt etiam simul habitare; non tamen cogitur, sed remanet fidelis sui iuris, ac quod uoluerit amplecti poterit, nempe reijcere, vel detinere. Hanc sententiam sequuntur in 4. d. 39.

24 *Matrimonij actus sunt peccatum.* Armeni. Almaricus. H. A. E. R. Negarunt nuptias isti, ac affirmabant esse licitas, vel permisas, ut maiora mala uitari possent, quos errores Almaricus sepultos iam ad auram reuocauit. Cuius hæresim impugnant Catholici. Quoniam repugnat hæc opinio peruerfa, nedum sacris litteris, sed etiam legi naturæ, nam actus conjugales sunt iustitiæ, quoniam uir potestatem habet in corpus mulieris, ut ad monet D. Paul. & 1. ad Tim. scribit. Quidam discedent à fide, in spiritu Dæmoniorum prohibentium nubere, & iubentiũ abstinere à cibis quos Deus creauit. Hoc de fide probat Ecclesia ex uerbis Domini supra nominatis.

25 *Matrimonij impedimenta uanæ sunt ab Ecclesia iudicata.* H. A. E. R. Qui more belluino uiuere uolunt nullam agnoscunt discrimen, & pro suo uelle laxati habent ueneri se totos mancipatos dederunt. At qui & naturæ legibus astringuntur, qui Dei præceptis inseruire student, non cum quouis matrimonio copulantur, ut ex Leuit. diximus.

Talia ergo sunt impedimenta.

Error, conditio, uotum, cognatio crimen. Cultus disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte cõire nequibus

Hæc socianda uentant connubia iuncta reddant.

In quorum explanatione scribit Hostiensis & Theologi. De impedimentis scribit Calixtus Epistola secunda, capit. quarto. Coniunctiones cõsanguineorum fieri prohibentur, quando has, & Diuina, & seculi prohibent leges. Leges ergo Diuina hoc agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, non solum eiciunt, sed & maledictos appellant. Leges ergo seculi infames tales uocant & ab hæreditate repellunt, & c. Hæcille. Concil. Lateran. Generale, sub Innocentio Tertio, capit. 30. Non debet reprehensibile iudicari, si secundum uarietatem temporum, statuta quandoque uariantur humana, præsertim cum uigens necessitas, vel euidens utilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Cum igitur prohibitiones de coniugio in secundo, & tertio affinitatis genere minimè contrahendo & c. Post alia. Prohibitio quoque copulæ conjugalis, quartum cõsanguinitatis, & affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in uicioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Hæc Concilium Trid. sess. 24. Canon. tertio, & quarto, & in Decreto de reform. renouato omnia hæc.

Primum ergo impedimentum est error. Vt si intendo contrahere cum una contraheo cum alia, vel cum primogenita, & erit secundo genita, tunc non est matrimonium, quia est error circa personam, & quo ad substantialia, ut dicit Schola. Si error sit quo ad accidentalialia, ut puta arbitrar esse pulchram, & est deformis, tenet, quia iam consentit in personam.

Secundum, est conditio, ut dictum est esse liberum & est ancilla vel seruus, quia ergo fit deterioris conditionis nullum est matrimonium. At si seruus contrahit cõ Domina, quam putabat esse seruam tenet, quia nobilioris est conditionis.

Tertium, est uotum. Quando quis est professus Religionis approbata, & hoc, uel tacite, uel expressè non potest contrahere, & si contrahit nullum est. Si uerò fuerit simplex uotum, impedit contrahendum, at non dirimit contractum, sed si contra-

mens excommunicatur. Qui verò in minoribus ordinibus fuerit constitutus, si contrahit non dirimitur.

Quartum est cognatio, vel naturalis, vel spiritualis, vel legalis. Naturalis impedit vsque ad quartum gradum inclusiuè. Spiritualis cognatio in Sacramento baptismi, & confirmationis contrahitur. Legalis est per adoptionem, vt inter adoptantem, & adoptatum, & filios, ac nepotes. Impedit etiam inter adoptatum, & filios naturales adoptantis, ac legitimos. Demum inter uxorem adoptantis, & adoptatum, & inter adoptatum, & uxorem adoptati.

Quintum est crimen. Quod in duplici est genere. Homicidij & adulterij. Si enim alter coniugum querit interficere alterum, ille qui occidit, non potest accipere eum, qui superest viuus. Quando etiam alter coniugum adulteratur, & querit interficere per se, vel per alium, tunc copulari non poterit cum eo, cum quo adulterium commisit, de hoc plures sunt casus.

Sextum impedimentum est disparitas cultus, vt baptizatus cum infideli, poterit tamen cum heretico.

Septimum. Quando vi, ac violentia cogitur quis accipere in uxorem, & talis fuerit vis, quæ cadat in constantem virum, quam & vir constans timeret, & quia auferit libertatem, ideo impedit contrahendum, & dirimit contractum. Octauum est ordo, nam si quispiam fuerit sacris initiatus, non poterit contrahere, & si contrahit non tenet & est excommunicatus.

Non est ligamen. Qui enim alteri alligatus fuerit per verba de præsentibus, non potest cum alia contrahere, & si contrahit matrimonium nullum est, etiam quod non consummasset cum prima, secus tamè est, quando sunt tantum sponsalia.

Decimum est iustitia publicæ honestatis. Quæ est ex Ecclesiæ statuto, & est propinquitas ex sponsalibus proueniens. Et conuenit cum affinitate, & cognatione. Differt verò ab affinitate, quia affinitas prouenit à carnali copula, & à spirituali cognatione. Differt à propinquitate, quæ dicitur consanguinitas, quoniam hæc non est ex Ecclesiæ institutione, sed à naturali generatione. Quod vt magis elucescat, exemplo expono. Vetat iustitia publicæ honestatis, grã contrahere matrimonium inter illos, inter quos sunt, vel fuerunt sponsalia pura, & certa, & hoc vsque ad quartum gradum. Vt Laurentius mortua sua sponsa, vel etiam viuente, non potest contrahere cum aliqua consanguinea suæ sponsæ vsque ad quartum gradum. Quod tamen non esset, si sponsalia ex defectu consensus, non essent vera sponsalia. Sic D. Thomas exponit in quarto, & Ricard. quarta d. 41. quæstione tertia, artic. primo. Palud. quæstione secunda. Et innouat Concil. Tridè. Vbi supra.

Vndecimum affinitas, de qua supra, & vsque ad quartum gradum. Duodecimum, est impotentia coeundi, quæ de se euidentis est, vel apud summulas legat, qui non percipit, quia fufus de his scribere non exigit nostrum institutum.

Melchisedech.

Melchisedech non fuit purus homo, sed Angelus, vel Spiritus sanctus. H. A. E. R. Primæ sententiæ fuit Origenes si D. Hieronym. credimus, in epistola ad Eugenium, quam opinionem Dydimus Origenis discipulus est sequutus, vt idem D. Hieronym. testatur Diuus Augustinus, lib. quæstio. veteris, & noui testamenti scribit, eum non fuisse hominem purum, sed quandam Dei virtutem, videlicet Spiritum sanctum, qui tunc in forma humana apparuit. Hæc Diuus Augustinus quæstione 109. Idem in libro de hæresibus, loco trigesimo quarto. Hanc hæresim Melchisedechianis ascribit. Vnde aliqui hac de causa negant librum quæstionum noui, & veteris testamenti esse Diui Augustini. Si etiam Diuus Augustinus eius fuisset sententiæ saltem retractasset. Epiph. lib. secundo, aduersus hæreses, quæ hæresis decima quinta refert, quosdam dixisse. Melchisedech fuisse unigenitum ipsum, ac naturalem Dei filium, qui in humana specie Abraham apparuit. Iudæi tradunt illum fuisse hominem iustum, Dei Sacerdotem, sed ex impura meretrice natum, & ob id tacet scriptura genitores. Ireneus, & Hippolitus dicunt fuisse Regem Hierosolymæ, quæ primum salem appellata sit. Diuus Hieronymus putat

noa

Mentiri.

non fuisse Regem salem, sed regnasse in salem oppido iuxta Schythopolim Regionis Sichem in tribu Ephraim, vbi palatium Melchisedech fuisse magnificum ex magnitudine ruinarum diiudicatur. D. Thomas scribit ipsum esse primogenitum Noe licet scriptura non dicat. tertia par. quæst. 22. sexto, ad tertium. Liranus in Genesim, capitulo decimo quarto non dissentit à Diuo Thoma. & exponit verba Apostoli ad Hebræos, capit. septimo. Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque principium, neque finem dierum habens. Quia scripturæ non nominat, nec scripsit sub eius nomine. Vel dicerem, quod ad allegoriam loquitur D. Paul. nempe de Christo, qui fuit Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Sic etiam Felicianus explanatione 17. probat. & Sixtus. tomo secundo, lib. quinto, annot. 91. Et hæc communio est sententiæ: nam scriptura dicit, quod erat Sacerdos, ac Rex, & obtulit pro Abraham panem, & vinum.

Mendacium.

Mendacia verba vocat Pharaon, verba, quæ loquebatur ei Moyses. Exod. 5. b
Mendacium non suspiciendum à iudice. Exod. 23. a
Mendacium fugiendum. Leu. 19. b
Mentiens se Saulem occidisse, occiditur à Davide. 1. Reg. 1. b. c
Mendaci Sibe dat David bona. Miphiboseth. 2. Reg. 16. a
Mendacium officiosum vnus Prophetæ, ut alterum passeret describitur. Tertij Regum 13. c
Mendacem spiritum mittit Deus in os Prophetarum, vt decipiant eos, qui verbum suum contemnunt. Tertij Regum vigesimo secundo. c. d
Mendacio confecto, accipit Gienti munera. 4. Reg. 5. f. g
Mendax omnis homo. Isa. 9. d
Mendacem diuitem adit Dominus. Ecclesiastici. 25. a
Mendaces Iudæi. Io. 7. d
Mendacij pater diabolus. Io. 8. f
Mendax Spiritui sancto Ananias cum uxore Saphira moritur. Act. 5. a

Mentiri licet quandoque. Erasmi. H. A. E. R. Afferit Erasmus mentiri cum res postular nullum esse piaculum, verum pro re, & tempore expedire.

Confutatur primò, ex sacris literis. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Secundo delictum oris ipsorum, sermonem labiorum.

Tertiò sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius, linguam mendacem, proferentem mendacia, testem fallacem. Et os, quod mentitur occidit animam sap. Esai. quoque ait. Veli filij mendaces. Ecclesiastici: decimonono. Noli velle mentiri omne mendacium. Diuus Paulus ad Ephesios capitulo quarto, Propter quod deponentes omne mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem membra. Et ad Colossens. decimo tertio. Nolite mentiri inuicem.

Innocentius Tertius. titulo de vsuris, capitulo super eo. Docet non esse pro uita alterius seruanda mentiri.

Diuus Augustinus libro de mendacio, furius probat non esse vnquam mentiedum. Isidorus lib. Synonimorum, ait. Omne genus mendacij summo opere fuge, nec casu, nec studio loquaris falsum nec etiam, vt præstes mentiri studeas, nec qualibet fallacia uitam alicuius defendas, caue mendacium in omnibus. Hæc Isido. Scholasticum in hanc conueniunt sententiam.

Rationibus confirmo. Voces sunt signa conceptus animi, vt scribit Aristot. primo Perierm. Ergo oportet voces esse consentaneas illis, alioquin si dissentiant non indicant, quæ animo sunt concepta.

Ergo, qui mentitur agit contra naturæ instituta, quod nec bruta faciunt, quæ clamore, & sonitu suos indicant affectus. Secundo, si licet mentiri, quomodo homo erit animal politicum, ac disciplinabile? Et sic tollitur omnis cõiuctus, commercium omne corrumpitur si mentiri licet. Et quam fidem vnus alteri præstare poterit? Nam semel mentienti, non est cur ei amplius credamus. Tertio, priuata commoditas, non est publicæ utilitati comparanda.

da. Ergo nec in priuato negotio licet mentiri, vt bonum hoc totum videatur aboleri. Stet ergo Erasmus suis ac suorum mendacijs, nos uero ueritatem loquamur, quonia Deus uerax est, & c.

Obi effionas Hæreticorum.

Varia Sanctorum Patrum sententia erroris causa fuere, quod alii minoris nominis errauerunt. Quæ ex sacris literis habent originem. Primus locus. Gen. 12. Dicigitur obsecro te, quod soror mea sis, & sic suafit sara, vt affirmaret eius sororem esse, cum esset uxor. Huic respondet. D. Aug. Et communis schola, quod Sara erat Soror ipsius, quia erat filia fratris, nec negauit esse uxorem, occultauit ergo ueritatem, non tamẽ est mentitus, aliud enim est occultare ueritatem, & aliud mentiri, aliud falsum dicere, aliud uerum tacere. Primum semper fuit licitum, non tamen secundum. Secundo, Iacob mentitus est, & subripuit benedictionem Esau. Gen. 27. Dicitur, quod Iacob dixit uerba mendacij, non tamen est mentitus. Nam & si persona nõ esset Esau, fuit officio & dignitate, typice ergo loquutus est. Sicut Dominus dixit Ioan. bapt. esse Eliam, non in persona, sed officio. Tertio, obstetrices remunerauit Deus, ergo licet mentiri. Respondeo, quod illa merces fuit non de mendacio, sed pro beneuolentia erga Deum. Quarto, Moyses petijt uasa ab Aegyptiis, ut comodarent, & tamen nõ restituit. Respondeo, quod pro iusta eorũ mercede acceperunt, nec restituere teneantur, quæ pro commodatione tantum petierant. Exod. 12. Quinto, Ioseph mendaciũ cum iuramento confirmauit. Gen. 24. Per salutem Pharaonis exploratores uos estis. At respondeo, quod Ioseph nõ iurauit absolue, eos esse exploratores, sed ex conditione, ait enim. Mittite ex uobis vnum, & adducat eum, donec probentur ea quæ dixistis uera an falsa sint, alioquin per salutem Pharaonis exploratores uos estis. Vel ut D. Aug. q. 13. super Gen. ly estis, interpretandum est, pro habi. mini. Sexto, micos de cepto Saule liberat, à morte Dauidem. 1. Reg. 19. Respondeo, quod peccauit, nec eius mendacium scriptura approbat, sed

pietatem, atque alias uirtutes. Septimo, Dauid coram Achis, mutauit faciem suã, & dimisit eum. 1. Reg. 21. Eadem responsione, qua in superioribus, quod simulare licet, ac mentiri minime. Octauo, Hiey Rex Isael, quoniam Sacerdotes Baal interficere non poterat, nisi simulasset se uel se Idolis sacrificare. Ego seruam in multis, & c. 3. Reg. 16. Proxima responsio ad septimum soluit etiam hoc. Nono, Iudit simulatione uincit Holofernem. Iud. 12. Dicitur, quod simulare licet. Vel ut Caietan. Hoc ex pio affectu dixit, secundum mysticum intellectum ided, nec est mentita. Decimo, Micheas dixit, cap. 2. Vtinam uir essem, non habens spiritum, & mendacium potius loquerer. Respondeo, quod dixit hoc ad maximum desiderium exprimendum, & maximam rei certitudinem estq; figurata loquutio. Undecimo, Esa. cap. 38. dixit Ezechia. Morieris, & non uiues. Dicitur, quod comminatoria est loquutio, sicut & illa Ionẽ Niniuitis, de subuersione. Duo decimo, Dominus dixit. 3. Reg. 22. Ego ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum. Respondeo, quod non præceptum, aut Consilium significat, sed permissionem, sicut & illud. Quod facis fac citius. Decimotertio, ex nostræ legis fundatores mentiri non esse piaculum suadetur. Nam D. Paul. simulata Petrum reprehendit, Gal. 2. Vt sic Iudæos Christo lucrifaceret. Et idem Timotheum circumcidit. Verum in superioribus hæc sunt exposita. Decimoquarto, Doctores inter quos Christo. Hom. 3. 2. Super Gen. id docet. Et Hom. 5. 3. Et libro primo de Sacerdotio, probat laude dignum Imperatorem, si fraude non armis inimicos uicerit. D. Hieron. in epistola ad Gal. in ea uerba. Quia reprehensibilis erat, non esse absurdũ si necessitate astringente mentiat. Hæc dicta possunt pie interpretari, quod affirmant licitum esse mentiri, sed simulare, ut sepius diximus.

2 Mendacium est simulare, vel fingere aliquid. T E M. Maximis differunt interstitijs mendacium, & simulatio, ut ostensum est. Sic & de Dauide legimus, quem dum persequeretur Saul simulatẽ ad Achis uenit. Ait. n. scriptura. Et immutauit os suum coram Achis, & collabatur inter manus eorum, & im-

impingebat in ostio portæ, fluebantque saliuæ ex ore eius in barbam, & ait Achis ad seruos. Vidistis hominem infantum? quare duxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi? Sic ergo amentia signis se saluauit Dauid. Differt uero mendacium à simulatione. Quia unum est falsa uerbis significatio, alterum uero est falsa facti, & c. Ided & si uerumque sit peccatum, non tamen idem sunt. D. Tho. 2. 2. q. 111. 1. Nec tamen arbitreris lector pro eodem accipi, mendacium. Simulatio, & occultatio, duo enim prima sunt semper peccatum, at nõ tertium. Vt scribit. D. Aug. in Psal. tertium, & sic Sancti occultarunt ueritatem, quod non est ueritum.

3 Mendacium omne mortale est peccatum. E R R O N. Diuidunt mendacium Doctores, in perniciosum, iocosum, & officiosum. Primum est, quod in damnũ uergit alterius. Alterum quando ad bonum delectabile ordinatur, uel utile. Tertium est etiam, quod ad uilitatem alterius dicitur. De ratione primi est intentio nocimenti inferendi, de secundo, ut delectet. Tertii uero ut adiuuet. Hinc collige, quod qui dicit aliquid non animo detrahendi, non detrahit formaliter, nec peccat mortaliter, nisi forte per accidens, ratione damni, quod ex ea oritur, hoc eodem modo mendacia perniciosam liberanda sunt, nisi per accidens in materia fidei, uel damni. Omne tamen mendacium est peccatum, non tamen omne est lethale, nam iocosa, & officiosa, nõ finis non est talis, ut mortale constituat. Hæc Caiet. art. 5. Et inferius. q. 124. art. 5. Reperit. Quod potius moriendum est, quã mentium, etiam uenialiter. Nam mendacium est contra legem, quia prohibitum, & quia tollit feruorem charitatis.

Mendacitas.

Mendacitas Religiosorum damnanda est. H A E R E T. Oderunt Hæretici, Vuitel. Luth. Eras. mendacitatem, imò omnem Religionis actum, quia eorum mala opera sic redarguuntur. Ecclesia uero mendacitatem approbat, quia nec Dominus domum, uel aliquid simile fixum retinuit. Et Sanctissimum conuiuium cum esset celebraturus

necessaria ab alijs quæruit. Alia scribit Amb. Catar. lib. 2. annot. cont. Caieta. probans, quod Christus mendicauerit. Vt de Afello quo Hierosolimam est ingressus, & quoniam à Zacheo hospitium mendicauit, & à mulieribus, uictum quæ ei de facultatibus suis ministrasse legitur. Hic aduertẽ lector, ne errare contingat, aliud nõ quæ est affirmare Christum mendicasse, aliud uero nihil habuisse proprium, uel conseruasse. Primum non est hactenus definitum esse de fide, licet Caiet. probet nõ mendicasse, & è contra Catherinus, ac Minoritæ, & Religiosorum mendicitas ab ipso Domino inictum habuisse, quod curque dicatur stat cum fide. At quod nihil proprii retinuerit est decretum à Ioanne 22. Et ad hunc sensum loquuti sumus uerbo Christus, sequendo Caietani placitum. Nam quod proprium conseruauerit negari non potest, nam misit discipulos ut panes emerent, & Iudas erat loculos habens, cum quo stat, quod & aliquando poterit ea mendicare, ut ex locis adductis probant aliqui, hinc religiosa mendicitas D. Domini, ac Francisci Originem sumpsit. Vt supra contra Caluum diximus Clericus.

Mercatura.

Mercatura ac negociatio extirpanda esset. Eras. H A E R. In moriade scribit Erasmus, quod omnium stultissimum ac sordidissimum negotiorum genus est, quippe qui rem omnium sordidissimam tractent. Quibus uerbis damnat mercaturam, non mercatorum mores, quam tamen uelut necessariam humano uisui patres cõcedunt, & approbat Ecclesia, & ex ueteri ac nouo testamento confirmatur. Nam Abraham emit agrum ab Ephron pro sepultura Saræ uxoris suæ. Gen. 23. Iacob misit filios in Aegyptum dicens, emite nobis necessaria. Gen. 42. Moyses docuit, ut à Moabitibus cibos emerent, & aquam emptam haurire, & bibere. Deut. 2. In nostra uero lege scribitur Dominum misisse Apostolos, ut cibos emerent Ioan. 4. Et cap. 6. dixit Philippo. Vnde ememus panes, ut manducent hi. Et Matt. 16. Mulieres emerunt aromata, non ergo explodendus est mercator iustus. Ratione enim

enim demonstratur. Nam ad commune beneficium, & commodum est inducta, omnis enim alio indiget, & sumus inuicem alter alterius membra. D. Tho. secunda, secunda q. 77.

Obiectiones Hereticorum.

Primo loco arguunt. Dominus eiecit de templo uendentes, & ementes. Ergo mala est. Hoc ex ipsis uerbis Euangelij deducitur. Nam dixit Dominus. Fecistis domum patris mei domum negotiationis. Locum ergo redarguit Dominus, non mercaturam. Vel auaritiam reprehendit, non exercitium uenditionis in se. Secundo. D. Chris. in opere imperf. Hom. 38. eiciendos esse eos mercatores arbitratur, qui emunt res, ut carius uendant. Dicitur, quod utique eiciendi sunt, qui auaritia adducti emunt, & uendunt, nec honesto sed rigoso precio, contra iustitiam. Tertio. Casid. Psal. 70. idem sentit. Hæc uerba eodem modo sunt exponenda. Quarto. Dominus per Ezechiel. c. 28. Minatur multa mala, & Principi tyri, & negociatoribus. Respondetur, quod penæ illæ dantur ob crudelem ac infatibilem mercatorum auaritiam. Et quinto. Vendunt multo carius quam emant. Ergo reprobanda est mercatura. Dicitur ex communi Doctorum assensu, quod mercator debet in uenditione plura considerare. Nam quandoque pretium est uariatū, tunc est considerandum periculum, quoniam ex uno loco, in alium portauit, debet suum laborem expendere, de munus & expensas, his deductis, ac consideratis, licite carius uendere poterit, nemo enim militauit unquam stipendiis propriis, dicit. D. Paul. 1. Cor. 9. Et Dominus, dignus est operari mercede propria. Matth. 10. Et qui pascit gregem, de lacte gregis uiuere debet. Non ergo negociatio, sed negociationis iniquitas damnatur, inquit. D. Aug. in Psal. 70. Relinq. fix. Felic.

2. Mercatura propter lucrum, ut propter finem ultimum, est ne licita? Probant aliqui mercaturam licitam esse, etiam si eius ultimus finis, ac primo intentus, sit lucrum. Nam omnes ferè mercatores ea de causa emunt, & uendunt, & uidetur iniquum omni-

nes damnare. At D. Tho. 2. 2. q. 77. artic. 4. damnat tales mercatores, & peccare eos affirmat, nam talis non est finis honestus, nec necessarius, idè arbitratur quod liceat lucrari, nam lucrum non est uitium alicui uirtuti contrarium, ac constituere finem in lucro iniquum est. Possumus ergo lucrari, quoniam nostra donare non tenemur, nõ tamen pro fine illud respicere. Caietan. & Armilla.

Meretrix.

Meretrix fugienda, nec sit in populo Dei, nec scortator, Deut. 23. b
Meretrix fugienda, Prou. 23. b
De meretricum pueris iudicium Salomonis, 3. Reg. 3. d
Meretricis ius erga Sampsonem, Iudic. 16. a. b
Meretrices præcedent in Regno Dei, Matth. 21. d
Meretrici adhærens, unum corpus efficitur, primo Corint. 6. d

Meretrices non peccant, nec qui ad eas accedunt. H. Æ. R. Duplici uia scortatores, tantum crimen excusant. Prima à legibus permittuntur, altera quoniam Doctores (inter quos. D. Thom.) docent, non teneri ad restitutionem meretricis, iuste ergo acquisi uerunt. Sed eorū errorè reprehendit, ac rationes soluit. D. Aug. lib. de decem cordis, ca. 10. Sic ait. Noli dicere tibi, quando fortè aliquid luxurianter uis agere, uxorem nõ habeo facere possum quod uolo, non enim post uxorem meam pecco. Iam nosti precium tuum, iam nosti, quo accedis, quid manduces quid bibas, imo quem manduces, quem bibas. Abstine te, à fornicationibus. Ne fortè mihi dicas ad fornicationem uado, ad meretricem pergo, ad prostitutum eo, nec illud præceptum uiolo, quo dictum est. Non mechaberis, quia uxorem non habeo, nec post illam aliquid facio, nec illud præceptum uiolo ubi dictum est. Non concupisces uxorem proximi tui, qui ad publicam uado, in quod præceptum incurro? Charius factus est tibi homo, quam Deus? Ergo quomodo facis inquis ipsi Deo? corrupis teipsum? Et unde iniuriam facio Deo, quia corroppo me ipsum? Vnde

de tibi facit iniuriam, qui uoluerit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua est in domo tua inaniter posita ad vanum honorem tuum, nec sentiens, nec loquens, nec uidentis? Si quis illam lapidet, nonne intè esse contumeliam factam attendis? Cum uerò imaginem Dei, quod res tu corrupis intè per fornicationem, & per diffuentias libidinis attendis, quia ad nullius uxorem accessisti, attendis, quia post uxorem tuam nihil fecisti, quia uxorem non habes, & non attendis, per libidinis illicitas fornicationes, cuius imaginem uiolasti? Hoc iussit, hoc præcepit Dominus, ne per illicitas uoluptates corruat templum eius, quod esse cepisti. Nunquid hoc ego dico? Apostolum audite. 1. Cor. 3. & 6. Nescitis, quia templum Dei estis & Spiritus Dei habitat in uobis? Si quis templum Dei corruerit, corrumper illum Deus. Videtis quomodo minatur. Non vis corrumpe domum tuam, quare corrupis domum Dei. Hactenus. D. Aug. Ex quo colligitur, quod & si permittat Ecclesia meretrices, non sequitur. Ergo non est peccatum, imò est peccatum, quia bona non permittit, sed facit, mala uerò permittit tantum. Quod uerò ad restitutionem atinet, fatetur non tenetur restituere, imò dare tenetur, qui promisit, ac que simulatis uerbis acquisiuit tenetur restituere, non tamen quæ meretricio. 2. 2. q. 62. art. 5.

Meritum.

Meritum nullum est in homine, sed sola fide saluamur. Luth. Melant. Eras. H. Æ. R. E. T. Nos ueluti Pelagianos infamant Lutherani, qui non tantum meritum adimunt operibus bonis, sed omnia exilimant uana ac futilia præter solam fidem. Ecclesia uerò ex sacris literis confutat hanc heresim. Primo. Gen. Respexit Deus ad Abel, & ad merces eius. Secundo, Dominus dixit. Matth. merces uestra multa est in Cælo. Et ca. 6. de oratione, ieiunio, & elemosina, legitur esse iudicanda. Et cap. 10. Qui dederit calicem aquæ frigidæ. Et cap. 16. & 2. Corin. 5. Et Psal. 16. Reddet Deus unicuique iuxta opera sua. Et Gen. 15. Dicitur Abraham. Ero mercas tua magna nimis. Hoc probat parabola de uinea. Matth. 20. Et de semine quoniam fructum afferunt in patientia. Rur-

sus. Matth. 5. Beati pauperes Spiritu quoniam ipsorum est regnum Cælorum. Et D. Paul. Plurimè id ipsum scribit. Ad Rom. 2. Non auditores legis iustificabuntur, sed factores. Et 2. ad Tim. 4. Reposita est mihi corona iustitiæ, nõ solum autem mihi, sed & his, qui diligunt aduentum eius. D. Pet. 2. ca. 1. Satagite, ut per bona opera uestra, certam uestram electionem faciatis. D. Io. 1. c. 3. Qui facit iustitiam iustus est, si que iustus est, non solum, qui credit, sed qui secundum fidem operatur. D. Iacob. ca. 2. Si Abraham iustificatum esse probat. Ex his locis nemo, nisi obstinatus negabit nos in bonis operibus uere mereri. Quæ sanctorum autoritate confirmare superfluum est, nõ solum, quia iam in superioribus id fecimus, sed quoniam apertissima sunt, ac satis que adducta fuere.

2. Meritum aliud congrui, uel condigni uana distinctio. H. Æ. R. Colligunt Doctores hanc nostrorum operum meriti distinctionem, ex sacra historia. Nonnulli Scholastici dicunt, quod dispositio, que gratiam præuenit, potest nuncupari meritum de congruo. Inter quos Scot. 4. di. 1. 4. q. 2. Et q. 4. 3. Dur. 1. di. 17. q. 2. & 3. Her. 1. d. 17. q. 3. circa primum. Henr. quolib. 5. q. 24. Ferr. 3. 3. cont. Gen. c. 149. Alii dicunt, quod meritum congrui, est quo primam gratiam meremur. D. Bon. uocat meritum congrui id, quo homo se ad gratiam disponit. 3. d. 4. q. 5. Gerson, uocat meritum congrui id, quo libere eligimus, & Deus acceptat, non ex debito iustitiæ, sed ex sua liberalitate. Merito ex congruo, qui est in gratia, alteri meretur. Vel dici potest, quod meritum ex congruo est omne id, quod meretur homo sine gratia quod tamen proprie loquendo non est meritum, ne cum Pelagio errare contingat, qui dixit, quod initium boni operis est à nobis. consumatio uerò à Deo, ut scribit. D. Thom. 3. cont. Gent. cap. 149. Sic meruit Cornelius, Act. 10. Hoc idem dicunt de facto obstetricum. Exod. 1. Sic Ieu Rex, quia Sacerdotes Baal interfecit premiatur. 4. Reg. 10. Et D. Paul. de gētibus dixit. Quod naturaliter ea que legis sunt faciunt. Quod etiam alteri quis mereatur, probatur, ex Ecclesie consuetudine, que orat phariseis, & Iudeis. Et D. Stephanus gratiam obtinuit. D. Paulo, ut docet. D. Aug. sermon. de S. Stephano, & scribit. D. Gregorium Tro-

iani animam à gehenna liberasse. Hæc de merito congrui. Quo sensu. D. Aug. ad Paulinum epistola 106. dixit. Quod fides meretur charitatem. Meritum ergo congrui, ponimus in peccatore, sed dicitur meritum improprie, quod vero est in iustificato est meritum propriè dictum, & sic uaria dicta D. Tho. conciliantur.

Meritum condigni est in homine gratia informato, quod tamen non est ex parte operum tantum, sed ex Dei gratia, ac liberalitate, quo meretur homo, & suis operibus datur præmium Dei gratia assistente, & quæ sua misericordia debitorem se constituit. Imò D. Tho. 2. 2. q. 61. 4. ad primum concedit, quod in retributione mercedis Dei ad nos, sit iustitia commutativa. Quæ exponit Caiet. Quod non saluatur iustitia commutativa propriè dicta, sicut nec inter seruū, & Dominum. Rursus, Deus, nihil, non suū potest à nobis accipere, pro quo reddere teneatur, neque nos equiualens acceptis reddere possumus. Concurrunt tamen ratio commutatiuæ iustitiæ, pro quanto datur res, pro re, præmium pro merito, quia uerò præmium, & pœna citra condignum datur. Forma uerò iustitiæ commutatiuæ est æqualitas simpliciter, quæ modo exposito saluatur in nobis, quia laborantibus in uinea præmium fuit datum, ex pacto inquit conuenisti mecum. Punitio uero peccati ad distributiuam pertinet, unde de Iuda dicitur, quod abiit in locum suum, & diuinum iudicium est actus distributiue. Hæc Caiet. de merito condigno dixit Concil. Trident. sess. 6. cap. 16. Vitam æternam hominem promereri, si in Dei gratia decesserit.

3 Merentur beati in Dei uisione. T E M. N e dum Temeraria est propositio, uerum & Hæretica, si de merito propriè dicto loquatur. Nam currimus modo, ut comprehendamus, & accepta corona, non remanet propriè meritum, ut ex Apostolo habetur. Et ratio suadet. Nam quid mereri possumus. Non gloriam, quæ sunt iam assequuti, neque corporis quoniam ex anima redundabit necessario. Hinc docent Doctores, quod ad meritum exiguntur tria, scilicet uita, dominium operis, & charitas, ut scribit. D. Tho. 3. distincti. 18. 2. c. Hinc dicimus, quod inanimata, ac bruta non merentur. Non ergo merentur beati, quia

non est in eis libertas ad utrumque oppositorum, nempe ad bonum & malum, non quia non sint bona eorum opera, imò sunt optima laude atque honore digna, non tamen meritoria imò potius habent rationem præmii. Hic uerò caue lector, quoniam nec minuit rationem meriti, non posse peccare ex assistentia diuinæ gratiæ, ut fuit in B. Virgine & Apostolis post Spiritus sancti gratiam, sed defectus naturalis libertatis aufert meritum.

4 Merita nostra sunt causa prædestinationis. H A E R E T. De prædestinatione suo loco disputabimus, & explodetur hæc hæresis, ex uerbis Apostoli ad Roman. nono. Iacob dilexi, &c.

Obiectiones Hæreticorum.

Conatur Caluinus, & alii omnem rationem meriti abolere.

Et primo instant. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex uobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Hæc Diui Pauli ad Roman. undecimo, ergo non est ex merito nostra salus.

Respondetur quod uerba Diui Pauli non excludunt meritum, sed quod ex gratia est meritum non ex nobis, ne quis gloriatur, ut Pelagiani.

Dico secundo, quod loquitur de prima gratia, quæ non cadit sub merito, & quæ sic gratia dicitur, non tamen excludit, quæ ad iustificationem requiruntur. Sic ex Gl. ordinaria Diui Augustini colligitur responsio.

Secundò, opera exiguntur non ut acquiramus fidem, ac per hoc, ut simus Christiani. Sed ut ostendamus nos esse christianos, sic Dominus dixit. In hoc cognoscant omnes quod meum estis Discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. Ioan. decimo tertio, ergo non exiguntur opera.

Respondetur, quod fides sola non iustificat, ut scribit. D. Paul. Primo Corint. decimo tertio. Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, &c. Nihil mihi prodest non ergo sunt signa tantum ut pessimè exponunt, sed causa meritoria.

Ter-

Tertio, fides sola facit bonos, ac iustos, nam prius oportet arborem esse bonam, quam fructus producat. Ergo & hominibus est bonus, & iustus per solam fidem.

Respondetur, quod fides facit bonos initiatiue, gratia uero formaliter, ac complete per opera.

Quartò, satis est Christi passio, empti estis præcio magno primæ Corint. sexto. Ergo superflua sunt nostra, si suo merito meremur.

Respondetur, quod passio Christi communicatur nobis per merita sua primo, sed ut capaces simus & coniugamus Christo requiruntur & nostra. Nam quid prodest oculis orbato lux Cœli, si nihil, qui per opera non coniungitur Christo. Nam que non omnis, qui dicit mihi Domine Domine intrabit in Regnum Cœlorum. Et qui bona egerunt ibunt in uitam æternam, Matth. 25.

Quintò, pergunt addere, quomodo Deus dat præmium propter Christum, & propter nos. Respondetur, quod Christus est qui nobis primo meruit, & quia sine mediis non distribuit Deus præmium nobis, ideo exiguntur nostra opera.

Sexto ex patrum testimoniis nituntur hanc ueritatem euertere. Basil. Psal. 114. super ea uerba. Cœuere animam meam, &c. ait. Proposita est æterna requies his, qui legitime in hac uita decertarunt, quæ quidem non secundum operum debitum, ac meritum retribuuntur, sed iuxta Magnificentissimi Dei gratiam his, qui in ipsum sperauerunt exhibetur. Dicitur, quod D. Basil. non excludit meritum bonorum operum, imò in Psalmo 61. scribit. Quæ mensura mensi fueritis, eadem remetietur uobis, & inferius. Quia reddet unicuique iuxta opera sua. Non negat ergo meritum, sed Dei misericordiam extollit, quia remunerat amplius meritis nostra opera.

Septimo, D. Bernard. Hom. 61. in Cantic. Cant. Meritum proinde meum miseratio Domini, non plane sum meriti inops, quamdiu ille miseracionum non fuerit. Et paulo infra. Ipsa est enim mea, nempe factus es mihi tu iustitia à Deo.

Dicitur, quod nec. D. Bernard. unquam meritum excludit, qui Hom. sexagesima octaua in Cant. Cant. Ait. Sufficit scire ad

meritum, quod non sufficiant merita, sed ut ad meritum satis est, de meritis non presumere, mens ergo Sanctissimi. Viri est, ut nemo de suis meritis præsumat, nec Caluini eius uerba rectè expendit, libro instituti. cap. 10.

Octauo, D. Hilarius. Cano. uigesimo septimo in Matt. Videtur aperte docere, quod merita unius, non profint alteri dicens. Respondet, non posse se dare oleum, quia unicuique lampadi suæ emere oleum sit necesse, & alienis operibus, ac meritis neminem adiuuandum, Ex quibus uerbis deceptus est Erasmus in scholiis à se editis in Hilarium. Respondetur, quod intentio D. Hilarii est, non de his, qui in charitate uixerunt, & ex sincero charitatis affectu Sanctos interpellant. Sed negat ab eis, qui suam salutem pro nihilo habuerunt, quibus non est cur aliena merita profint, cum sua nulla sint. Remanet ergo bonorum operum gloriosus fructus.

Michol.

Michol Filiam Saulis amat Dauid, quam ipse ei promittit, 1. Reg. 18. c.

Michol filiam suam tradit Saul, Dauid in uxorem, ibi. g.

Michol seruat, Dauidem maritum per fenestram illum dimittens. Michol datur Phalti, 1. Reg. 19. c.

Michol uxorem suam repetit ab Isboseth Dauid, quam reducit ei Abner. Secundi. Reg. 3. c.

Michol redditur Dauidi. Secundi. Regum tertio. c.

Michol despicit Dauidem nudum saltantem coram arca, unde sterilis efficitur, 2. Regum. 6. c.

Micheas.

Micheas unicus Dei propheta in dieb. Acab, odio habetur. 3. Reg. 22. b.

Micheas prædicit populum dispergendum in prælio, & Acab occidendum. 3. Reg. 22. c.

Micheas Propheta ironica responsio, qua irridet mædacia Pseudo Prophetarum. 3. Regum 22. c.

Micheas percutitur à Gedecia in maxillam. 3. Reg. 22. d.

Micheas conijcitur in carcerem. Tertij Regum 22. d.

Mi-

Micheas, quo tempore Prophetauerit, Micheas primo. a

Micheas non fuit vir Sanctus, ac Propheta. HÆ R E T. Ex sacra scriptura testimonio, ex sanctis patribus, atque ex Ecclesie approbatione tenent fidelem Micheam virum Sanctum fuisse, qui interpretatur humilis, ac coheres Christi, ortus est in Morastite, fuit de tribu Ephraim, licet aliqui scribāt ipsum fuisse ex vrbe Marea, quæ est in tribu Iuda. Vixit eo tempore, quo Oseas, Amos, & Esaias, sub Ozia Rege, vt tradit. D. Hieron. Prophetauit sub Ioatham, filio eius, ac Acas, & Ezechia regibus Iuda. Variatus est contra Hierusalem, & Samariam, contra Acab ac Prophetas falsos. Prædixit Domini aduentum, dicens, In posterioribus diebus Illustris erit mons domus Domini. Moritur præcipitatus ex alto loco, ac Marathi propria terra tumulus est sortitus, iuxta Polyandorum, anno ab orbe condito ferme rer millefimo ducentesimo quadragesimo. Hæc ex Epipha. de pita, & interitu prophetarum. Ex Athan. in Synopsi. Ac D. Hieronym. in Micheam, libro primo, capit. 2.

Minister.

Minister malus non est minister. Donatus.

HÆ R. Hoc errore commaculatus fuit. D. Cypranus affirmans, quod baptizatus ab hæreticis sit iterum baptizandus, & cū Valdésibus Vuit. Vs, & Lutherani aliqui. Quod si verum esset, quod docet, vane Dominus docuit. Quæ dicunt uobis seruat, & facit, secundum opera eorum nolite facere, quod non esset si non remanet potestas. Cayphas etiam, & si impius sententiã tamen tulit, Conc. Trid. sess. 7. Can. 12. Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent seruauerit non coficere, aut conferre Sacramentum Anathema sit. Patres hoc senserunt. Chryso. Hom. 8. 1. ad Cor. Nihil propter Sacerdotis uitã Sacramenti gratia læditur. D. Amb. lib. de myst. iis, qui iniuriantur, cap. 5. Non merita personarum consideres, sed officia Sacerdotum. D. Augu. lib. 3. contra donat. de baptismo non ideo ueriora & sanctiora sunt

sacramenta, quia per meliores ministrantur, illa namque perse ipsa vera sunt, & Sancta propter verum, & Sanctum Deum cuius sunt. & lib. 4. c. 4. Si per vim Sacramenti Dei auarus dimittit peccata, etiam Hæreticus. Si per vitæ meritum nec istè, nec ille. Et Tract. 5. In Euang. Ioannis. Quid tibi facit minister malus, ubi bonus est Dominus? sicut ministri iusti si uolunt, si autè noluerint, securum me facit minister meus, de quo spiritus eius dixit. Hic est, qui baptizat. Quos baptizauit Iudas, quos ebriosus, aut adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizauit. Demum li. 5. de bapt. contra donatistas, cap. 19. Quomodo aqua mundat, & sanctificat homicida? quomodo benedicunt oleum tenebræ? Si autem Deus adest Sacramenti, & uerbis suis, per quaslibet ministrantur, & Sacramenta Dei, ubique recta sunt, & mali homines, quibus nihil possunt, ubique peruersi sunt. Bessarion Archiepiscopus Constant. lib. de Sacramento Eucharistia. Vnde non minus ab indignis Sacerdotibus, atque peruersis, quàm a bonis, sanctisque consecrantur. Ex quo manifestum est, non orantis sanctitatem, sed ipsum Dominum propriis uerbis à Sacerdote prolatis, panem, & uinum in proprium corpus transmutare. Hæc Genus Bess. D. Thom. 4. cont. Gen. c. 77. rationibus corroborat. Primo, authoritas in ministris perpetuo manet, quia nunquã denuo consecrantur. Ergo nec tollitur per peccatum Secundo, ministri Ecclesie, non agunt uirtutem propria. Nam Ioan. primo dicitur. Hic est, qui baptizat. Ergo nec per peccatum amittitur. Nec plura de hoc.

Minister est superfluous in Sacramentis. HÆ R E T. Milit Dominus Apollolos, ut baptizarent, ac Euangelium diuulgarent. Ite prædicat Euangelium, & c. Baptizantes eos. Et alibi. Hoc facite in meam commemorationem. Ad quid enim eos elegit de mundo, ad quid piscatores esse uoluit, faciam uos fieri piscatores hominum. Hinc Flor. Synodus, in doctrina de Sacramentis dixit. Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, uelilicet rebus tanquam materia, uel his tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit non perficitur Sacramentum.

Miracula.

Miracula non facit Deus. HÆ R. Nemo adeo obstinatus est mentis, qui audeat hoc affirmare, quando quidem ea quæ sacris litteris continentur, omnia sunt miracula, si miraculum illud est, quod excedit naturæ vires, ac demonis facultatem. & extremæ dementiæ est miracula negare. Quid enim de creatione vniuersi orbis, de formatione hominis, de productione mulieris ex costa?

Quid de arca Noe, de turri Babel, de igne Sodomorum, de liberatione Israel ex Aegypto, de submersione Pharaonis, de manna de coturnicibus, de aqua ex petra percussa? Nonne Deus dedit Moyfi uirtutem, ut miracula faceret coram Pharaone, quo cognosceret eum à Deo missum. Exod. 4. b & 14. g. Miraculis Deus ostendit se esse cum Iosue. Ios. 3. b. Miraculum grande fuit circa Eliam, & Sareptanam mulierem esurientem. 3. Reg. 17. Miraculum fuit quod terra deglutiret Datan, & Abiron. Num. 16. Miraculo sanatur cecus. Quid plura referre de miraculis.

Miracula quilibet propria uirtute facere potest. HÆ R E T. Ex ipso met nomine demonstratur, cuius sit uirtutis miracula facere. Namque si sunt supra naturæ vires, illius tantum hæc erit potestas, qui naturæ leges excedit. Vnde Nicodemus dixit. Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit Deus cum eo. Ioannes tertio. Apostoli etiam fatentur non posse miracula fieri, nisi Deo auctore. Actuum tertio, b & Diuus Paulus prima Corinthio. duodecimo. scribit Diu. Augustinus, lib. tertio de Trinit. c. 7.

Miracula non fecerunt Sancti. HÆ R E T. Ex certissimis testimonijs certè colligimus sola umbra infirmis restituisse sanitatem, ac solo contactu. Percussa etiam Iordanis aquæ pallio Elidauisæ sunt, pertransitque aluenum Eliseus sicco pede. Quid de ferro securis erit dicendum, quod Iordanis aqua obrutum ligni contactu ad auras enatauit. Moyses, ac Aaron quot miracula ediderunt in Aegypto, ac deserti solitudine. Mare rubrum uirga contactu

Miracula non facit Deus. HÆ R. Nemo adeo obstinatus est mentis, qui audeat hoc affirmare, quando quidem ea quæ sacris litteris continentur, omnia sunt miracula, si miraculum illud est, quod excedit naturæ vires, ac demonis facultatem. & extremæ dementiæ est miracula negare. Quid enim de creatione vniuersi orbis, de formatione hominis, de productione mulieris ex costa?

Quid de arca Noe, de turri Babel, de igne Sodomorum, de liberatione Israel ex Aegypto, de submersione Pharaonis, de manna de coturnicibus, de aqua ex petra percussa? Nonne Deus dedit Moyfi uirtutem, ut miracula faceret coram Pharaone, quo cognosceret eum à Deo missum. Exod. 4. b & 14. g. Miraculis Deus ostendit se esse cum Iosue. Ios. 3. b. Miraculum grande fuit circa Eliam, & Sareptanam mulierem esurientem. 3. Reg. 17. Miraculum fuit quod terra deglutiret Datan, & Abiron. Num. 16. Miraculo sanatur cecus. Quid plura referre de miraculis.

Miracula quilibet propria uirtute facere potest. HÆ R E T. Ex ipso met nomine demonstratur, cuius sit uirtutis miracula facere. Namque si sunt supra naturæ vires, illius tantum hæc erit potestas, qui naturæ leges excedit. Vnde Nicodemus dixit.

Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit Deus cum eo. Ioannes tertio. Apostoli etiam fatentur non posse miracula fieri, nisi Deo auctore. Actuum tertio, b & Diuus Paulus prima Corinthio. duodecimo. scribit Diu. Augustinus, lib. tertio de Trinit. c. 7.

Miracula non fecerunt Sancti. HÆ R E T. Ex certissimis testimonijs certè colligimus sola umbra infirmis restituisse sanitatem, ac solo contactu. Percussa etiam Iordanis aquæ pallio Elidauisæ sunt, pertransitque aluenum Eliseus sicco pede.

Quid de ferro securis erit dicendum, quod Iordanis aqua obrutum ligni contactu ad auras enatauit. Moyses, ac Aaron quot miracula ediderunt in Aegypto, ac deserti solitudine. Mare rubrum uirga contactu

diuiditur, quo obortus est Pharao, ac obrurus infans est adulter aquis, & equites, vbi siccis pedibus Israeliticus populus pertransiuit. Quot vero ediderunt Apostoli prodigia, ac miracula in eorum actis refert D. Lucas. D. Augustin. lib. 22. de ciuit. Dei, capitulo octauo, post multa scribit de Beati Stefani reliquiis. Damaf. lib. quarto Orto doxa fidei. capit. 16. ait. Fontes nobis salutare dominator Christus præbuit. Satorum reliquias multimoda beneficia scaturientes, vnguentum suauitatis emanantes, & nullus discredat. Bernard. in serm. de quatuor modis orandi. D. Hieronym. contra Vigilantium. Argumentatur contra signa, atque virtutes, quæ in Basilicis martyrum fiunt, & dicit eas incredulis prodesse, non credentibus, quasi nunc hoc quæ ratur, & c. & deinde. Quomodo in vilissimo puluere, & fauilla nescio qua tanta sit Signoriffi, atque virtutum præsentia. Hæc illè. Guil. in vita sancti Bernar. lib. 1. cap. 11. Scribit de fratre, qui indigne ad Altare accessit. Et Lippom. infinita prope modum. Ad hos etiam in dies experimur, & de Gloriosissima Lauretana Virgine, de Diuisi Apostolis Romæ, & de alijs quorum nomina scripta sunt in libro Vitæ. Et qui negat, non autoritate, aut exemplis conuincendus est, sed igne, quoniam Iudeos imitatur dicentes. Magister volumus à te regnum videre, datur ergo signum Iouæ, hoc est tempestat, absorbeat eos os Maris demegantur in profundum quasi lapis. Exscriptimus supra miraculum Crucis. Verbo, Adoratio, & qua fronte negare possunt miracula, quæ vbi que terrarum conspicimus, digito tangimus, ac experimur? Quot est in Italia videre peragi? Quot in Christianissimo Regno Galliarum, Quot in Hispania? In Britania, Germania, & Sarmatia? Quot apud Græcos, Syros, & Atyopes? Quot apud Indos Orientis & Occidentis, quibus promoti tres Reges ex Indijs Romæ his diebus peruenere ad pedes Romani Pontificis, qui eius monitis, ac Christi parere polliciti, ac nostro iugo colla subiecerunt, summo totius Christianæ Reipublicæ gaudio. Hæc omnia sentiunt in seipsis, qui beneficia suscipiunt. Iam ad alia transeamus.

4 *Miracula, si quæ sunt, superuacanea sunt.* H A E R. Omnia à Domino peragunt, vt

tempus exigit ac res Ecclesiæ postulat, nec vnquam sancti Spiritus auxilium defuit Ecclesiæ nec diuortium fecit columba, quæ decuit primo nudatam esse, plumisque destitutam, vt interna eius virtus magis cognoscereur, cum tamen vndique circumuolaret teterrimumque Gryphum illum, qui aura occupabat viribus, & potestate loco deturbaret, ac regnantem profligaret. Decenerat enim omnipotens Deus humilitate expugnare superbiam egestate auaritiam, imbecillitate potestatem, simplicitate veritatem, ignominia, ac confusione gloriam, infirmitate robur, sermonis inopia eloquentiam, incertitia mundi sapientiam, crucis patibulo solium, denique sanguine, & morte regnantem, ac triumphantem, solauit, & robore spiritus, misso ad hoc mysterium consumandum Christo I E S V Saluatore nostro. Sed ob tenta victoria depulso hoste, non eisdem machinis, non eisdem telis, non eisdem institutis prorsus insistendum erat, sed conueniebat columbam penas assumere, alas extendere, multaq; possidere decus, ac maiestatem seruare intus, ac extra fulgere, de hoste triumphare spoliareque, ac distribuere. Exigebantur miracula, & exiguntur modo in Indijs ad Euangelium promulgandum, oportebat, vt flamma micaret, cuius fulgor tanto magis uigebat, quanto fides in paucioribus seruabatur. Sicut enim carbunculus plus nitet, cum inter atra, ac caliginosa situs est, quam inter multa nitentia, ita præclara, & egregia virtus vbi rarior, ibi magis conspicienda. Et hoc usum ueniebat in pueritia Ecclesiæ, vbi paucis fidelibus dispersis in multitudine Ethnicorum, & infidelium. Nunc vero Euangelio propagato, & ad Christum conuersis Ethnicis uti non est opus, & tam apertis prodigijs ad confirmandam veritatem doctrinæ Christi, ita nec perfusent tot uiri perfecti. Non ergo superflua fuerunt nec hodie sunt miracula, cum nec Dominus uenerit ui, ac armis uniuersum acquirere, scribunt Scholastici. Alenf. pri. 2. q. 43. memb. 10. prope finem. D. Thom. secunda, distinctione septima, quaestione prima, articulo tertio. Richard. quarto distinctione decima septima, quaestione tertia, articulo quarto. Beulifer secundo, distinctione septima, quaestione undecima.

Biel

Biel secundo, distinctione octaua, quaestione 2. articulo quarto, dub. primo. Et Valer. Max.

Misericordia.

Misericordia non est uirtus. H A E R. Superflue hortatus est discipulos Dominus dicens. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, uirtuti namque debetur premium, ac laus & alibi dixit, ut simus misericordes, sicut pater celestis misericors est. Luc. 6. Misericordiae opera tanti facit, ut pro ipsis coeleste regni largiatur. Matth. 25. Misericordibus, ac liberalibus benedicit Deus. Prouerb. 11. Misericordiae laudes referuntur. Prouerb. 14. c & 19. c. Definit Seneca, quod misericordia est aegritudo animi, ob alienarum miseriarum speciem. lib. primo, de Clem. Vel, vt Damaf. est tristitia de alienis malis. lib. 2. cap. 14. scribit D. Thom. secunda secunda, quaestione 30. Et Palud. quarto, distinctione 46. Richard. quarto, distinctione 46. quaestione prima, articulo secundo. Scot. quarto, distinctione 46. quaestione quarta, articulo secundo. Quo ad Etymologiam misericordia dicitur, quasi miseria cordis, ex cognitione alterius miseriae genita. Nec loquimur de ea, vt est in appetitu sensitiuo, quia sic est passio, sed prout est in ratione.

2 *Misericordia non est in Deo.* H A E R. Pluries in sacris litteris de Diuina misericordia fit mentio. Exod. 34. a & 20. & Deuteronom. cap. quinto, & sexto. Numer. 14. c. Misericordiam Dei fatetur Moyses orans pro populi peccato. Misericordiam Dei commendat Dauid. Secundi Regum septimo, d. Et in Psalm. millies. Zacharias, ac B. Virgo in Canticis. D. Paul. ad Titum. Non ex operibus iustitiae, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit & c. Non tamen sub spe Diuinæ misericordiae est in peccatis permanendum, ut scribit D. Augustin. de fide ad Pet. capitulo tertio. Veruntamen nullus hominum debet sub spe misericordiae Dei, in suis diutius remanere peccatis, cum etiam in ipso corpore nemo uelit sub spe futurae salutis diutius agrotare. Nec ista misericordia iustitiam excludit, ut probat Orig. Homil. nona, in Hierem. D. Bernard. serm.

quinto in Natali Domini, probat misericordia esse Dei proprium, quia ex se sumit materiam, & uelut quosdam seminarium miserandi. Consolatur Christom. peccatores hæc media. homi. secunda, in Psal. 50. Hanc uirtutem omnium præstantissimam probat D. Thom. in his, quæ proximum respiciunt, ac respectu Dei est charitas, quæ ei adheremus, de qua D. Paulus ad Colossenses tertio. Super omnia autem hæc charitatem habentes, quod est uinculum perfectionis. Vel vt cum nostris loquar. Charitas quo ad habentem est maxima uirtutum, misericordia uero secundum se est maxima. Prudentia etiam est superior quia mouet, misericordia uero in subleuatione à miseria. Quod uero dicitur. Misericordiam in Deo excellentiorem omni alia uirtute, non intelligitur comparando unum alteri, & præcise inter se, nam sic melius est Deo, diligere se, quam à miseria nos subleuare. At quoniam misericordia includit, & addit ad charitatem ut lucere supra lucidum, ideo dicitur maxima. Hic ergo sensus eorum uerborum. Miserationes eius super omnia opera eius secunda, secunda, quaestione 30. articulo quarto.

Missa.

Missa ridiculosa est, non ex Diuino instituto. Luthar. H A E R. E. T. Tantum abest, ut fictitium sit Missæ sacrificium, quod ex Domini instituto, ac Apostolica traditione habemus. Nam Dominus dixit. Hoc facite in meam commemorationem. Sicut enim manducando cœnam representamus, sic & offerendo, & ubi nam fieri præcepit, nisi super Altare, vt ex traditione Apostolica obseruauit Ecclesiæ Orientis, & occidentis. De quo Diuus Paulus ad Hebræos, capit. decimo quinto. Habemus Altare de quo edere, non licet ijs, qui tabernaculo deseruiunt. Andreas Apostolus referentè Philactero ex litteris sacerdotum Acaie. Egea proconsuli. Immaculatum agnum quot die in Altari sacrifico. Et in Canon. Apostolorum tertio, & quarto. dicitur. In Missa non sunt offerenda animalia, uel mel, & lac. Et Canon. nono. dicitur, quod in Missa communicandus est Sacerdos. & Canon. decimo. Quod tota Missa est audienda.

kk 2 dienda.

dienda. Iacobum Missæ aliquaddidisse testes sunt patres Trullanz Synodi. Canon. 32. & habetur de consecratione, distinctione prima. cap. Iacobus. Concil. Cart. capitu. tertio, ait. Dominum tradidisse, ut in Sacramento corporis, & sanguinis eius, nihil amplius quam panis, & vinum offerantur. Nihilque frequentius tum in Canone, tñ alias sæpe intonat, quàm hostiam Deo se corporis, & sanguinis Christi puram, & immaculatam offerre testatur Ecclesia. Euaristus Papa epistola secunda scribit, quod panis, & vinum cum aqua offerantur, Anaclet. epistola prima dicit, quod Missa in locis sacris, & coram populo est celebranda. Quod Missæ tres in nocte Natiuitatis & cantur instituit Theles. Papa. Vt vero ex ordine procedamus, & hæreticos conuincamus. Primo uideamus, vnde hoc nomen originem sumpsit.

Petrus vocabuli Missæ.

Ex triplici Apostolorum Canone Missæ vocabulum habemus. ex tertio, quarto, ac decimo, vt supra. Ex Ignatio epistola tertia ad Smirneses. Non licet sine episcopo, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque missas celebrare. Clemens epistola tertia. Summo pere omnibus præbiteris, & Diaconis, ac reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque Episcopi licentia agant. Non utique missas, sine eius iussu, quifquam præbyterorum agat. Alexã. martyr epistola prima ad omnes Orthodoxos, quam citat Concil. Tribu. capitu. decimonono. In sacramentorum oblationibus, quæ inter missarum solemniam, Domino offeruntur passio Domini miscenda est, ut eius cuius corpus, & sanguis conficitur passio celebretur. S. Higinus Martyr. Omnes Basilicæ cum missa semper debent consecrari. S. Pius martyr in decretis suis. vt de oblationibus, quæ offeruntur à populo, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Ecclesiam, præbyter partes concisas hæat ut post missarum solemniam, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico exinde accipiant. S. Sothermartyr in decretis suis. Hoc quoque statutum est, ut nullus præbyterorum, missarum solemniam celebrare præsumat, nisi duobus

præsentibus, & ipse tertius habeatur. S. Fabianus Papa, & martyr. Sacrificium non est accipiendum de manu sacerdotis, quæ orationes, vel actiones, & reliquas obseruationes in missa, secundum ritum implere non potest. S. Macharius Episcopus, vt habetur in Decreto, de consecra. Cum ingressus fuerit Episcopus, aut præbyter ad Missarum solemniam celebranda, nisi passio aliqua interuenierit, nullo modo audeat dicta oratione recedere, vt ab altero Episcopo, vel præbytero missarum solemniam suppleantur. S. Damasus. Vt legitur in Põtificum vitis. Alex. natione Rom. sedit annos 10. mens. 7. dies 2. Hic passionem Domini miscuit in præcratione Sacerdotum, quando missa celebrantur. Hic constituit aquam asperisionis cum sale benedicti. Thelesphorus natione Græcus, de quo supra.

Leo epistola 8. Necesse est, vt quædam pars populi sua deuotione priuet, si vnus tantum missæ more seruato sacrificium offerre non possunt, nisi, qui prima diei parte conuenerint. Felix Pontifex, epistola prima, cap. primo. De Ecclesiarum consecratione, & de missarum celebrationibus, non alicubi, quàm sacris Domino locis absque magna necessitate fieri debet. Vigilius Pontifex. Pascha vero futurum vñdecimo Calendarum, Maiarum die, celebraturos nos esse cognoscite. Ordinem quoque præcum in celebratone missarum nulla festiuitate significamus habere diuersum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera. Epistola ad Eleut. capitulo quinto. Concilium Cartag. secundum, capitulo tertio. Aurelius Episcopus dixit. Audiuist dignatio vestra suggestionem fratris, & coepiscopi nostri fortunati. Quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis Episcopis dictum est. Chrismatis consecratio, & puellarum consecratio, à præbiteris non fiant, vel reconciliare quenquam in publica missa nõ licere, hoc omnibus placet. Concil. Mileuitanum. c. 12. Placuit etiam illud, vt præces, vel orationes, seu missæ, quæ probatæ fuerint in Concilijs, siue præfationes, siue comendationes, seu manus impositiones ab omnibus celebrentur. Nec alia omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in synodo fuerint.

Con-

Concil. Agat. capit. 21. Si quis extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium in agro habere voluerit reliquis festiuitatibus. Vt ibi Missas teneat propter fatigationem familiaris iusta ordinatione permittimus. Sexta synodus, vt dicitur, de cons. dist. prima. scribit, quod Iacobus frater Domini secundum carnem, cui primum credita est Ecclesia Hierosolimitana, & Basil. Cæsarien. Episcopus, cuius claritas per totum orbem fultit addiderunt nobis Missæ celebrationem. Concil. Trib. Cano. 37. Primum Aurel. Cano. 28. præcipiunt vt diebus festiuis missam audiamus. Si vero scire cupiant hæretici, quid sit Missa audiant Ecclesie definitionem. Missæ nomen impositum est ad significandum Domine Coenæ celebrationem, eam enim representat. Alij vero dicunt. Hoc nomen sumptum fuisse à missione, eo quod Sacerdos tale sacrificium ad Patrem transmittat, siue offerat. vt D. Paul. ad Hebr. cap. quinto. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis. Dicitur secundo Missa quasi licentiatum populi, & quasi missio, seu transmissio, vel dimissio, & ab ea missa ipsa commemoratio Domine Coenæ nuncupatur. Est namque Missa, cum aspiratione in vltimo. Messiah, vox Hebraica, quæ Græce dicitur Liturgia. Latine sacrum Mysterium, vel sacrificium. Hæc de eius nomine sint satis.

2. *Missæ nullum habet in Euangelio fundamentum.* Vult. HÆRE. Colligit Ecclesia, ac Concilia ex ea Domini verba. Hoc facite in meam commemorationem, Sacerdotes debere illud mysterium recollere, ac ipsi facerent, quod I E S V S Christus tunc faciebat, hoc est, vt Eucharistia sacrificium offerrent. Nam post illa verba in persona Christi prolata. Vnde, & memores dicunt sacerdotes. Nos serui tui &c. Offerimus maiestati tuæ, de tuis donis, ac datis hostiam sanctam. Hæc ostendunt verba tertij Canonis Apostolici. Hoc Concil. Constantiensis damnauit.

3. *Missæ non est sacrificium.* HÆRE. Non modo Alcaria, sed & Missæ nomenclaturam adimunt hæretici. Quam tamen esse sacrificium exactissime comprobabo. Primo ex Canone tertio Apostolico. Si

quis Episcopus, aut Præbyter, præter ordinationem Domini, quam de sacrificio instituit alia quædam, puta, aut mel, aut lac, aut pro uino siccera super altare, vt qui contra ordinationem Domini faciat deponitur. Romana, atque Apostolice sedis antistites, quos supra retulimus hoc confirmant. Anaclet. de consecratione, distinctione secunda. capitu. Episcopus. Clemens. de consecratione, distinctione secunda. capitu. hic ergo. Alexand. pri. de consecratione, distinctione secunda. capitulo, nihil. Euseb. de consecratione, distinctione prima. capitulo consulto. Iulian. de consecr. distinctione secunda. capitulo, omne crimen. Felix, de consecratione, distinct. prima, capitulo, sicut non alij. Sother in epistola ad Episcopos Italia. Syricus ad Cumerium Tarraconen. Episcopum, capitu. 1. Inno. I. ad Exuperium Thol. Episcopum, capitu. primo. Leo ad Dioscorum, epistola 79. Posteriorum auctoritas non opus est commemorare. Conciliū Nicenum. Iterum etiam in hac Diuina mensa, ne humiliter intenti sinus ad propositum panem, & poculum, sed attollentes mentem, fide intelligamus, situm in sacra illa mensa, agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incruente à Sacerdotibus immolatum, & præciosum ipsius corpus, & sanguinem nos verè sumentes credere hæc esse nostræ resurrectionis Symbola. Et Canon. 18. vel 24. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificij non habent potestatem his, qui offerunt corpus Christi porrigant. Concil. Ephesin. Incruentam celebramus in Ecclesijs seruitutem. Toletan. primum, cap. quinto. Vnd. capitu. 14. 12. cap. quinto. Illis vero, & singulari sacrificio participandum, quoties corporis, & sanguinis Domini nostri I E S V Christi immolatio facta constiterit. Nicen. secundum. Act. sexto. Legas quousque voles, nunquam inuenies, neque Dominum, neque Apostolos, neque patres in cruentum illud sacrificium, quod à sacerdote offertur &c. Brac. Tertium. cap. 1. Antiod. c. 8. Cartag. 3. Lateran. sub Innocentio III. Florentin. in Decreto vnionis Armenorum. Nedum sacra Concilia, sed & patres hoc idem docuerunt; Irenæus, lib. quarto, capitu. 32. 33. & sexagesimoterfio, scribit esse ex traditione

Kk 3 Apo-

Apostolorum ut offeramus corpus, & sanguinem Domini. Andreas Apostolus id obseruauit, ut diximus supra. Agnum immaculatum quotidie in altari crucis sacrificio. Ex epistola Ecclesiae Achae, quam ante annos plus 400. S. Vuolphenus Abbas, & author libelli de duplici martyrio citant. S. Martialis Discipulus, qui Christum in humanis uidit. Epistola ad Burdegalenses, c. 3. Sacrificium Deo creatori offertur in ara non homini, neque Angelo, nec solum in ara sanctificata, sed ubique offertur Deo munda oblatio, sicut testatus est eius corpus, & sanguinem in uitam aeternam offerimus. S. Hyppositus martyr oratione de Antichristo. Venite Pontifices, qui pure mihi sacrificium die, noctuque obtulistis, ac preciosum corpus, & sanguinem meum immolastis quotidie. S. Cyprianus li. 2. epistola 3. Et sacrificium verum, & plenum tunc offertur in Ecclesia Deo patri. Tertull. lib. de cultu feminarum. Vobis nulla procedendi causa non tetrica, aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium offertur, aut Dei verbum administratur. B. Laurentius. Nunquam sine ministro sacrificium offerre consueueras, de quo legant D. Amb. lib. 1. off. c. 41. Euseb. Cæsar. li. 1. Euang. demonstr. ca. 10. Sacrificamus igitur Deo altissimo sacrificium laudis, sacrificamus Deo plenum, & honorem afferens, & sacrosanctum sacrificium sacrificamus nouo more secundum nouum testamentum hostiam mundam. S. Grego. Nazanz. oratione prima in Iulianum Apostatam. Mox incruenti sacrificii oblatione manus commaculat per quod nos Christo unimur, nec non passionis, ac diuinitatis eius particeps reddimur. S. Amb. in Pf. 38. Sequamur ut possimus Sacerdotes, ut offeramus pro populo sacrificium, & si infirmi merito tam honorabiles sacrificio. D. Ioan. Chris. Hom. 26. in Matth. Sacerdos altari assistens pro uniuerso orbe terrarum pro absentibus, atque presentibus, pro his, qui ante nos fuerunt sacrificio illo proposito, Deo nos gratias iubet offerre. Idem repetit Hom. 77. in Ioannem. Et Hom. 5. in epistolam secundam ad Timo. D. Aug. lib. 2. Euang. Quæst. Quod ideo iussisse intelligi potest, quia nondum esse ceperat sacrificium Sanctum Sanctorum, quod corpus eius est. S. Sulpitius Seuerus. lib. 2. Dialog.

c. 2. Cum hac igitur Martinus oblaturus sacrificium Deo ueste procedit. S. Cyrillus. Contra Nestorium Sacram, ac uiscum, & incruentum in Ecclesiis operamur sacrificium. S. Fulg. lib. 2. de fide ad Petrum, c. 19. In illis ergo sacrificiis, quid nobis esset donandum figurate significabatur, in hoc autem sacrificio, quid nobis iam donatum sit euidenter ostenditur. Scholastici etiam omnes conueniunt in hoc axioma explicando, & ne sim longus in reliquis excitandis facti sint tot testimonia contra Hæreticos.

4 *Missæ continet multa uana & Superstitiosa.*
H A E R. Qui in maximis ab Ecclesia discedit, non mirum si etiam in minimis. Patres uero affirmant Diuum Iacobum, uel Petrum primum Missam celebrasse, quæ quidem paulatim creuit, nam primitus tantum offerebant, sicut modo nos offerre consueuimus die Parasceux dicto Pater noster communionem sumimus. Qui uero addiderit alia non est satis certum. Tempore uero Damasi, hoc est, circa annos Domini 400. præter secretum Missæ Canonem, solum Euangelium publice legebatur in templo Dei fidei populo, quasi sermo quidam præparatorius ante consecrationem, & summationem. Alii dicunt, quod Damasus Papa constituit, ut sic legantur. Nonnulli dicunt addita esse alia per Gelasium, ac Cælestinum, & à Beato Gregorio omnia fuisse expolita. Missa uero in tres partes secatur. In præparatoriam, in sacrificii mysterium, & in gratiarum actionem. Prima continetur ab introitu usque ad offertorium exclusiue, quo tempore Cathæcumeni exhibent de Ecclesia. Sequitur postea ipsa oblatio. Demum in gratiarum actione perficitur Missa. Ut uero singula expendamus, introitum ordinauit D. Greg. Et etiã Kirie eleison, quæ à Græcis sumpta sunt. Gloria in excelsis, à Telesphoro est instituta, & in Dominicis diebus, ac Natalitiis martyrum legi uoluit Symonia ehus Papa. Collectas, & orationes addidit Gelasius, & Gregorius. Graduale, & Alleluia. D. Ambrosius instituit, cantari uero in Missa D. Grego. præcepit. Sequentias composuit quidam Abbas Nokkerus de Sancto Gallo, & ad Missas cantari uoluit, ac concessit Nicolaus Papa. Symbolum Synodus prima Constantinap. composuit, Can. 7. & Damasus

in

in Missa cantari instituit. Præfationem Gelasius dictauit. Sanctus Xistus primus cantari instituit. Canonem dictasse Gelasium, ac ei D. Grego. addidisse multi arbitrantur. Orationem Dominicam esse post consecrationem dicendam instituerunt Apostoli, sed ut cantetur hoc ordine, quem nos seruamus fuit author D. Grego. Quod de turpax instituit Innocentius. Agnus Dei est Sergio autore constitutum ut dicatur. Reliqua, quæ in gratiarum actione obseruantur sunt à D. Gregorio. Earum modo significationem aggrediamur exponere. Dicunt ergo quid rot agunt Sacerdotes in Missa? Earum mira que intentio est. Ut introitus significet aduentum Christi in mundum, ac uoces profetarum prænuntiantium. Kirie significat orationes, & suspiria pro Christo. Gloria in excelsis significat gaudium Angelorum de Christo nato. Collected significant orationes, & laudes, quibus primo Christo est reuelatus. Epistola gerit uicem legis, & Prophetarum, qui ante Euangelium fuerunt. Vel exponi potest, quod introitus denotat principium boni operis, & reiteratur, quia in nostra inceptio debemus declinare à malo, & facere bonum. Kirie quod nouem uicibus repetitur, significat inuocationem misericordie Dei, qua nouem modis indigemus. Primis tribus ad peccatorum remissionem, quæ committimus corde, ore, & opere, & sic contritione confessione, & satisfactione eam demonstrat. Secundis tribus modis, quo ad gratiæ collationem, nempe fidei, spei, & charitatis. Tribus modis, quo ad glorificationem qua gaudebimus, primo de Deo supra nos intra nos de nobis ipsis, & extra nos de proximo. Gloria in excelsis Deo, denotat gratiarum actionem. Collecta deuotam orationem. Epistola & Euangelium nouæ, & ueteris legis obseruationem. Graduale, & Alleluia, uitæ actiue, & contemplatiue perfectionem. Offertorium contribulati Spiritus sacrificium. Secreta statum uitæ. Præfatio statum patriæ. Sanctus, Sanctus, Sanctus exultationem Angelorum presentium. Canon transitum membrorum in corpus Christi mysticum. Pater noster uiliatone notat liberationem, per misericordiam à malis præteritis, presentibus, & futuris. Communio significat boni operis consumatio-

nem. Tria inde uerba in Missa recitantur. Diuina ut pater noster. Angelica. Gloria in excelsis. Humana & collecta. Tribus idiomatibus utitur, quæ tribus Christi essentia correspondent. Deitati, anime, & corpori, & talis fuit titulus crucis. Hactenus de explanatione analytice dicta sint, non enim nostrum id exposcit institutum.

5 *Missæ omni loco, ac tempore dici potest.* H A E R. E. T. Sicut in rebus naturalibus, locatus, & locus correspondent, sic suo modo de diuinis est iudicandum. Quæ de causa, non citra delectum, sed consulto locus, ac tempus sunt statuta ab Ecclesia ex Apostolorum decreto. Romani ergo Pontifices antiquitatis decreuerunt. Primo, quod post cibum non possit celebrari, ut decreuit Sotherus Papa epistola secunda, & Conc. Cart. 3. ca. 29. & Brac. secundum Can. 7. De loco etiam statutum est, ut in domo non possit dici. Nam Clemens epistola tertia, ait. Quoniam in aliis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, hæc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt. Thelesphorus Mar. epistola prima. Nocte Sancta Natuitatis Domini Missas celebrent reliquis enim temporibus Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebranda. Iulius Papa, in decretis suis. Si qua Sanctorum Basilica à fundamentis fuerit innouata, sine altaris monitione, sine aliqua dubitatione, cū in ea fuerit Missarum solemnitas celebrata, totius consecratio sanctificationis implebitur. Felix Papa quarto epistola prima, capitulo primo. Non in aliis locis, quam Domino consecratis ab Episcopis, Missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus. Concilia hoc idem repetunt. Laodiceen. cap. 58. Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis, siue Præbyteris fieri. Magur. 2. capitulo nono. Missarum solemnitas non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis uel ubi ipse permiserit celebranda esse censemus. Demum de consecr. d. 1. c. Tabernaculum. Et Synod. Trident. sess. 22. Decreto de ref. Prohibet ne in domibus celebrentur. De tempore uero, dixit Thelesph. Papa, quod ante tertiam non celebretur, quia tunc mortuus est Christus. Et Concil. Aurel. capitulo undecimo. Hora tertia Missarum celebratio incohe-

Kk 4 cur.

itur. Hoc in nouatum est in Concil. Floren. ac Trid. in decreto de celeb. Miss. fest. nige- sima secunda. Ne Sacerdotes aliis, quã de- bitis horis celebrent.

7. *Missã non exigit uasa sacra.* HÆR. Vt con- gruo ordine omnia celebrentur, exigit Missarum sacrificium præfixa uasa, sic & optatus Episcopus scribit, libro sexto con- tra Donat. Quod est tam sacrilegum quam altaria Dei (in quibus, & uos aliquando obtulistis) frangere, radere, remouere, quid enim est altare, nisi sedes, & corporis, & sanguinis Christi? Hoc tamen im- mane facinus geminatum est, dum fre- gistis etiam Calices Christi Sanguinis por- tatores, quorum species reuocatis in mas- sas. D. Hierony. epistola ad Theophilum Episcopum Alex. Quæ debeant ueneratio- ne Sancta suscipere, & altaris Christi mini- sterio deservire, sacrosque Calices, & San- cta Velamina, & cætera quæ ad Sanctum Cultum Dominicæ pertinent passionis. Theodoretus Episcopus Cyri, capitulo uig- gesimo Hist. Reigiosæ. Ego uerò lubenter parui, & iussa sacra uasa afferri, pagus. n. haud longe aberat, & pro altari usus. Dia- conorum manibus mysticum diuinum, & salutare obtuli sacrificium. Damasc. in Hi- stor. duorum militum Christi. Deinde ad quosdam transiitit eum fratres procul habitantes, ut afferret ei, quæ ad sacram hostiam consecradam erant necessaria. Ex Can. quarto. Apostolorum idem uidetur posse deduci. Offerri non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas, & uuas, & olei ad luminaria, & Thimiam, idest incen- sum, tempore, quo Sancta celebratur oblatio. Concilio. Ancy. capitulo. secun- do. Ita, ut nec panem, & Calicem. Offer- rant, nec pronuncient. Concil. Cartag. ter- tio, cui interfuit. D. August. capitulo vi- gesimonono. Ut Sacramenta altaris, non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, ex- cepto vno die anniuersario, quo Cæna Do- mini celebratur. Concil. Matiscon. capitu- lo sexto. Concil. Rem. capitulo quinquag- gesimo. Nullus Præbyter absque ami- cto, alba, & stola, & Fauone, & Casula vlla tenus præsumat Missam celebrare. Con- cil. Triburien. capitulo decimo octauo. Vasa quibus sacrosancta conficiuntur my- steria Calices sunt, & patenæ. Zepherinus Papa, ne patenis uitreis

utamur constituit. Urbanus decimo- octauo Papa, omnia uasa argentea esse decreuit, nec posse in ligneis uasculis ce- lebrari.

7. *Missã, uino aqua miscenda non est.* HÆ- R. E. T. Aduersus Græcos fusi scripturæ est à nobis, modo sat erit nostros aduõ- nere; quod Alexander Martyr. epistola prima scribit. Non debet (ut à patri- bus accepimus) in Calice, aut uinum solum, aut aqua sola offerri, sed utru- que permittum, quia utrunque ex late- re eius in passionem sua profluxisse legitur. Iustinus Martyr. & c. Apol. secundo ad Ant. Pium. Vbi desitum est, à præcibus adfer- tur Antistiti Fratrum panis, & Calix aquæ, & uini diluti. Sanctus Irenæus, li- bro quinto aduersus Valentini hæreses. Quando ergo & mistus Calix, & fractus panis percipit uerbum Dei, sit Eucharis- tia corporis, & sanguinis Christi. San- ctus Cyprianus, libro secundo epistola tertia. Quæ copulatio, & conuinctio aquæ & uini, sic miscetur in Calice Domini, & c. Libro de Ecclesi. dogm. qui D. Augustini. ascribitur. In Eucharistia non debet pu- ra aqua offerri (ut quidam sobrietatis falluntur imagine) sed uinum, cum aqua mistum. Sanctus Martynus Episcopus Bracar. libro de Græcorum Sy- nodis, capitulo quinquagesimo quinto. Non oportet aliquid aliud in Sacramento offerri præter panem, & uinum, & aquam. Concil. Cartag. tertium, capitulo vigesi- mo quarto. In Sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offerat- ur quam ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & uini aqua mistum. Concilium Constantinopol. Et uniuersale sextum. Canon. trigesimo secundo. Quoniam no- uimus in Armeniorum regione uinum tantum in sacra mensa offerri, aquam illi non miscentes, qui incruentum sacrifi- cium peragunt, Et paulo inferius. Ita per- agendum in sacro mysterio ex aqua & uino sacrum poculum ediderunt. Hoc obseruat Ecclesia.

8. *Missæ ceremonie, & ordo uanus est.* HÆ- R. E. T. Explanauius paulo ante, quæ in Missã obseruantur, quæ à patribus sunt statuta. De introitu scribit Dionys. ca- pitulo tertio Ecclesi. Hierar. Demum ad Sanctum Altare rediens, Psalmorum in-

cepit thelos, concinentibus fecum sa- cra carmina omnibus Ecclesiastici or- dinis gradibus. Sanctus Iustin, Martyr. Apolog. secundo ad Anton. Pium Canon. Vafense, capitulo septuagesimo quinto. Kyrie eleison, frequentius, cum grandi af- fectu, ac compunctione dicatur. Gloria. Thelesph. epistola prima. Et Hymnum Angelicum in eis solenniter decantent. Sanctus Damasus in uita Sancti Thele- sphori. Thelesphorus natione Græcus, hic fecit ut ante sacrificium Hymnus diceretur Angelicus, hoc est. Gloria in excel- sis Deo. Et cum spiritu tuo. D. Christo- stomus. Hom. decimo octaua secundo ad Corint. Nam cum spiritu tuo, nil aliud est, quam hoc. Ea, quæ sunt in Eucharistia, idest gratiarum actionis communia sunt omnia. Collecta. D. Christostom. libro sexto, de Sacerdotio. Eum, qui pro ciuita- te tota, quid dico ciuitate? imo uero pro uniuerso terrarum orbe legatur, intercedit, deprecatorque est apud Deum, ut hominum omnium non uiuentium modo, sed etiam mortuorum peccatis propitiis fiat, qualem quæso esse oportet? D. Au- gustin. epistola 107. ad Vitalem. Sacerdos ad Altare Deistans, exhortatur populum Dei orare pro incredulis, ut eos Deus conuertat ad fidem. Et epistola quinquag- gesima nona ad Paulinum. Ut præcationes accipiamus dictas, quas facimus in cele- bratione Sacramentorum antequam il- lud, quod est in Domini mensa incipiat be- nedici. Per Dominum nostrum, & c. Concilium Cartag. tertium. Ut nemo in præcibus, uel patrem, pro filio, uel filium, pro patre nominet. Et cum ad Altare adfistitur semper ad patrem dirigatur ora- tio. Amen. Sanctus Iustinus Martyr. Apologia secunda. Absolutis igitur præci- bus, & gratiarum actione, quilibet è po- pulo, qui adest faullis uocibus acclamat, Amen dicendo. Amen autem Hebrai- ca lingua idem est, quod fiat. Epistola Dionys. de Ecclesi. Hierar. capitulo tertio Deinde ministrorum officio, sancta scri- pturarum lectio suo ordine recitatur. Euangelium. Concilium Valentinum, capitulo primo. Inter cætera hoc censui- mus esse obseruandum, ut sacrosancta Euã-

gelia ante munerum illationem in Missa Cathæcumenorum, in ordine lectionum post Apostolum legantur. Symbolum Concilium Tolet. Tertium, capitulo pri- mo. Consulta pijissimi, & gloriosissimi Ræ- cædi Regis, constituit Synodus, ut per omnes Ecclesias Hispaniæ, & Galliciæ, se- cundum formam orientalium Ecclesia- rum, Concilii Constantinopolitani, hoc est centum, & quinquaginta Episcoporum, Symbolum fidei recitetur. Lotio ma- num. Dionys. de Eccle. Hierar. capitulo tertio. Vbi uerò manus tum Antistes, tum Sacerdotes aqua lauerunt. Pontifex ad medium diuini assistit altaris, circum- stant autem soli cum Sacerdotibus electi quique ex ministrorum numero. Panis, ac uini delatio. Qui uerò ipsius ordinis præcipui sunt, uñ cum Sacerdotibus San- ctum panem, & benedictionis Calicem sacrosanctis altaribus imponunt, cum an- te præcesserit ab omni clero uniuersalis Ians, atque confessio. Præfatio. Sanctus Cyprianus in orationem Dominicam. Sacerdos ante orationem præfatione præ- missa, parat fratrum mentes dicendo. Sur- sum corda. Ut dum respondet plebs. Habemus ad Dominum. Admoneatur nil aliud se, quam Dominum cogitare de- bere Christostom. in Enceniis. Non promissisti Sacerdoti, qui dixit. Sursum men- tem, & corda. & dixisti. Habemus ad Do- minum. Non reuereris, & erubescis? Et illa ipsa hora mendax inueniris. D. Augus- de sancta uiduitate. cap. 16. Nemo est do- nis Dei Beatus, qui donanti existit ingra- tus. Quia & illud, quod inter sacra my- steria. Cor habere sursum iubemur ipso adiuuante id ualeamus, quo iubente ad- monemur.

Et inferius. Hoc enim continuo cõmmo- nemur, quia hoc dignum, & iustum est. Gratias agimus Domino Deo nostro. Et lib. secundo de bono perseu. capitulo 13. In sacramentis fidelium dicitur. Ut sur- sum habeamus corda, quod munus est Do- mini, de quo munere ipsi Domino Deo gratias agere, à sacerdote post hæc uocẽ, quibus hoc dicitur admonemur, & digni, & iustum esse respondent. Adhuc lib. de Spiritu, & litera, c. 12. In ipso uerissimo, & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias

gratias agere admonemur. Rursus, in illud Matt. Confiteor tibi pater. Norunt fideles, ubi, & quando dicatur. Gratias agamus Domino Deo nostro. Quis autem gratias agit, nisi, qui sursum cor habet ad Dominum? Et item epist. 57. ad Bardanū. Nostri autem, in quo sacrificio dicatur. Gratias agimus Domino Deo nostro. Demum serm. 44. de tempo. Corda fidelium cœlum sunt, quia in cœlum quotidie eriguntur, dicente Sacerdote. Sursum corda. Securi respondent. Habemus ad Dominum. Sanctus, Sanctus, Sanctus. Concil. Vasense. Can. 6. Et in omnib. Missis, siue Martinis, siue Quadragesimalib. siue in illis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt semper. Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine, quo ad Missas publicas dici debeat, quia tam dulcis, & desiderabilis vox, etiam si die, noctuque possit dici fastidium non poterit generare. Nomen Papæ. Et hoc nobis iustum, visum est, ut nomen Domini Papæ, quicumque sedi Apostolicæ præfuerit, in nostris Ecclesijs recitetur. Signum Crucis. Chrysost. hom. 55. in Matt. Nam quum regeneremur, Crux Domini adest, cum sacratissimo alimur cibo, quum in ordine statimur, ubique, ac semper, id victoriæ insignis nobis adstet. D. Aug. tract. 18. in Ioann. & concione 181. de temp. Hoc signo Crucis consecratur corpus Dominicum. Et serm. 19. de Sanctis. Cum eiusdem Crucis charactere Basilicæ dedicantur, Altaria cōsecrantur, Altaris Sacramenta, cum interpositione Dominicorum verborum conficiuntur. Eleuatio manuum Crucis instar. Non reperi quempiam ex antiquis qui verbum faciat de ea. Memoria Sanctorum. Dionys. de Eccl. Hier. capit. 3. Adest protinus, atque incunstanter Sanctorum descriptio, coniunctionem eorum indiuiduam, vniōemque cum illo altissimam, & sacratissimam indicans. Chrysost. hom. 21. in Act. Apostolorum. Quid tibi videtur quod pro Martyribus offertur, quod inuocantur in illa hora? Magnus honor, notari Dño præfente, dum mors illa celebratur, & horrendum sacrificium, & ineffabilia Sacramenta. D. Aug. tract. 84. in Io. Ideo ad mensam Domini, non sic Martyres commemoramus, quemadmodum a-

lios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus, sed magis, ut ipsi orent pro nobis, ut eorum uestigijs adhæreamus. & serm. 17. de verbis Apostoli. Habet Ecclesiastica disciplina, quod fideles nouerunt, cum Martyres eo loco recitantur ad Altare Dei, ubi non pro ipis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. Demum 22. de ciuit. Dei, c. 10. Ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco, & ordine nominantur. Ipsum verò sacrificium corpus est Christi. Consecratio Corporis Christi. D. Iacob frater Domini, in Liturgia sua, cuius meminit sexta synodus Can. 32. Similiter & 8. Rogamus, ut Spiritus sanctus tuus aduentens, sancta, bona, atque gloriosa eius præsentia sanctificet, & faciat hanc quidem panem, corpus sanctum Christi tui. S. Clemens, ut testes sunt, Proclus Episcopus Nolanus, Methonensis Episcopus. Marthus Ephesin. cum Bressarione. Qui hunc panem corpus Christi, & hunc Calicem sanguinem Christi tui efficiat. S. Basil. in Liturgia sua. Fac panem quidem istum, ipsum honorificum corpus Domini Dei, & saluatoris nostri IESV Christi. Quod autem in calice isto, ipsum sanguinem Domini Nostri IESV Christi, qui effusus est pro mundi vita. S. Amb. lib. 4. de Sacramentis. cap. quinto. Vis scire, quia verbis celestibus consecratur? Accipe, quæ sunt verba. Dicit Sacerdos, fac nobis, inquit, hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem. Chrysost. hom. de traditione Iudæ. Non enim homo est, qui proposita de consecratione mensæ Domini, corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille, qui crucifixus pro nobis est Christus. Ostensio Corporis & Calicis. Dionys. de Eccl. Hier. c. 3. At verò Pontifex, cum Diuina munera laude prosequutus fuerit, sacrosancta, & augustissima mysteria conficit, & quæ antea laudauerat, venerandis operta signis, atque abdita, in conspectu agit, Diuinaque munera reuerenter ostendens ad Sacramenta illorum communionem, & ipse conuertitur, & reliquos, ut communicent hortatur. S. Basil. li. de Spiritu sancto, c. 27. Inuocationis verba, dum ostenditur panis Eucharistiæ, & poculum benedictionis, quis

SAR-

Sanctorum scripto nobis reliquit. Hæc quotiescunque feceritis. Dionys. de Eccl. Hierar. c. 3. Quo circa reuerenter simul, & ex Pōtificiali officio post sacras Diuinorum operum laudes, quod hostiam salutarem (quæ supra ipsum est) licet, ad ipsum primo decenter exclamans. Tu dixisti. Hoc facite in meam commemorationem. Vnde, & memores Nos. Clemens in Liturgia sua. Memores itaque nos, passionis, mortis, & resurrectionis offerimus tibi Regi, & Deo secundum tua præcepta. D. Amb. li. 4. de Sacramentis c. 6. Et sacerdos dicit. Ergo memores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cœlum ascensionis offerimus tibi hanc immaculatam hostiam. Memoria mortuorum in Missa. Tertull. de corona militis. Oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua facimus, & inferius, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus. Cypr. lib. primo, epist. 9. Ac si quis hoc fecisset non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Et item. Non est, quod dormitione eius, apud uos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequenter, ut Sacerdotum decretum religiose, & necessarie factum seruetur à nobis. S. Athan. lib. de varijs quæst. quæst. 34. Quid ergo? Num sentiunt aliqua beneficia, etiam peccatorum animæ, cum super illis fiunt conuentus, & peractiones bonorum operum; & oblationum. Responso. Si non aliquo beneficio participarent ex illo, non ubique in cura, & in exequijs fieret commemoratio. At sicut vitis florescit extra in agro, & odorem eius sentit in vase vinum reclusum, sicque conflorescit et ipsum; ita intelligimus peccatorum animas participare aliqua beneficia ab exanguis facta, sicut solus ordinat, & præcipit, qui viuorum, ac mortuorum potestatem gerit Deus noster. Chrysost. homil. 21. In Acta Apostolorum. Non frustra oblationes pro defunctis sunt, non frustra præces, non frustra elemosinæ, & c. Et hom. 41. in priorē ad Cor. Nitiq; (quantum fieri potest) ut iuuetur defunctus, non lacrymis, sed præce, supplicationibus, elemosinis, oblatio-

nibus. D. Aug. serm. 32. de verbis Domini. Orationibus sanctæ Ecclesiæ, & sacrificijs salutari, & elemosinis, quæ pro eorum spiritibus erogantur. & lib. 20. de ciuitate Dei. cap. 9. Alioquin nec ad Altare Dei ferret eorum memoria, in communicatione corporis Christi. Adhuc li. 9. conf. cap. 12. Nam, neque in eis precibus, quas tibi fundimus cum offerretur pro ea sacrificium precii nostri. Demum lib. de anima, ad Renatum, cap. nono. & 11. Nulla ratione conceditur, ut pro non baptizatis cuiuslibet ætatis hominib. offeratur sacrificium corporis, & sanguinis Christi. Lib. etiam de cura pro mortuis agenda, cap. 1. Vbi in præcibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius Altare funduntur locum suum habet etiam commendatio defunctorum. Et in Enchir. c. 110. Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificij mediatoris offertur. S. Epiphanius, oratione de vera Ecclesia. In his, qui vita defuncti sunt ex nomine memorias facimus orationes ad Deum perficientes, ac cultus Diuinus, & mysteriorum dispensationes. S. Monica. ut D. Aug. lib. 9. conf. testatur. Ponite hoc corpus vbicumque, nihil vos eius cura conturbet. Tantum illud uos rogo, ut ad Domini Altare meminertis mei, ubi fueritis. Possidonius Episcopus in vita B. Augustini Episcopi. Pro eius commendanda corporis depositione sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. S. Ioan. Damasc. concione, quod ij, qui in fide hinc migrarunt sacris operationibus adiuuentur. Diui Apostoli discipuli Saluatoris, qui totum mundi circulum cepere in tremendis, & impolutis, vitalibusque Sacramentis, memoriam eorum, qui fideliter obdormierunt habendam edixerunt. Concil. Cartag. 3. cap. 29. Si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, siue Episcoporum, siue cæterorum commendatio facienda est solis orationibus fiat, si illi, qui faciuntiam pransi inueniantur. Cabilon. secundum, cap. 32. Visum præterea nobis est, ut in omnibus Missarum solemnitatibus, pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Oratio Dominica in Missa. D. Hieronym. lib. 3. cont. Pelagium. Sic docuit Christus Apostolos suos, ut quotidie

111

in corporis illius sacrificio credentes au-
deant loqui. Paternoster, & c. D. August.
serm. in vigilia Paschæ. Ecce ubi peracta
est sanctificatio dicimus orationem domi-
nicam, quam accepistis, & credidistis. Fra-
tio panis. Dionys. in eccl. Hier. Sane oper-
tum panem, & individuum aperit in fru-
stra concidens. Chrysost. Hom. 24. in episto-
lam ad Cor. Sed, quod in cruce passus non
est, id, in oblatione patitur, & propter te
frangi permittit, ut omnes faciat. Pax da-
tur. Dionys. in eccl. Hier. cap. 3. Ad hæc venē-
randus Antistes orationem sanctissimā pe-
ragens, pacem sanctam omnibus nunciat,
& cum se mutuo omnes salutauerint, my-
stica sanctorum recitatio fit, S. Iustynus
martyr. apol. 2. Mutuoque nos inuicem of-
culo salutamus. D. Aug. serm. in sabb. san-
cto Paschæ. Post ipsam (orationem scilicet
Dominicam) dicitur. Pax vobiscum, ut se
christiani in osculo sancto. Innoc. primus
Papa. Epistola ad Decentium episcopum
c. i. Pacis osculum dandum post confecta
mysteria, ut constet populum ad omnia,
quæ in mysterijs aguntur, & c. De sacra cō-
munionem in Missa. S. Iustinus Apo. 2. Cete-
rum cum benedictio Antistitis, & fausta il-
la acclamatio populi finita est illi, qui a no-
stris diaconi appellatur dant vnicuique præ-
sentium, ut communicent de benedicto
pane, & vino, & aqua. Tertul. lib. 3. de co-
ron. mil. eucharistia sacramentum, & in
tempore victus, & omnibus mandatum a
Domino etiam antheleucanis cætibus, nec
de aliorum manu, quàm præsentium su-
mimus. Chrysost. lib. 3. de sacerdotio. O mi-
raculum, o Dei benignitatem, qui cum pa-
tre sursum sedet, in illo ipso temporis arti-
culo omnium manibus pertractatur, ac ip-
se tradit volentibus ipsum excipere, & cō-
plecti. & Hom. in Encenijs. Propter quod
accedentes ad Eucharistiam ne putetis,
quod accipiat diuinum corpus ab homi-
ne, sed ex ipsis seraphin forcipe igne, quæ
scilicet Esaias vidit vos excipere. Ante hos
est Can. 9. apostolorum. Si quis episcopus,
aut presbiter, aut diaconus, vel quilibet
ex sacerdotali cathalogo facta oblatione,
non communicauerit, aut causam dicat,
ut si rationabilis fuerit veniam consequatur,
aut si non dixerit communionem priuetur,
tāquam qui populo causa lationis ex-

titerit dans suspensionem de eo, qui sacrifi-
cauit, quod non recte obtulerit, & c. Colle-
cta post sacram communionem. Dionys. de
eccl. Hier. c. 3. Sumpta demum, atque om-
nibus tradita communionem diuinam. Gratias
referens, finem mysterijs imponit. Benedi-
ctio post missam. Concil. Agatense. c. 47.
Missas die Dominico secularibus tenere
speciali ordine præcipimus, ita ut ante be-
nedictionem sacerdotis egredi populus non
presumat. Qui si fecerint ab episcopo pu-
blice confundantur. Quæ ergo seruantur
in Missa antiquitus sunt ita ut: pergamus
deinceps ad reliqua.

9 *Missæ non est quotidie celebranda.* Vult. Huf-
Luth. HÆRET. Qui ex hæreticis mi-
sam admittunt, docebant etiam satis esse
ut Dominicis tantum diebus celebraretur.
At si panis quotidianus dicitur, quare quo-
tidie non est sumendus, sicuti in principio
nascentis ecclesiæ erat consuetudo. Si quo-
tidie fructu dominicæ passionis egemus,
quare non inuocandus. De consec. dist. 2.
c. non iste. Accipe quotidie, quod quotidie
tibi prodest, R. episcopus quotidie ecclesia mis-
sam. Primo, quia est memoria passionis
Christi, subinde, ut tetigi propter nostra
peccata. Hinc dicitur. Agnus Dei, Namque
petimus quotidie nouam gratiam. Et filii
patri offerimus, ut efficacior sit oratio. D.
Amb. etiam dixit. Quotidie hoc vnicum sa-
crificium repetimus, quia quotidie pecca-
mus. Diebus vero festiuis ex præcepto ec-
clesiæ tenentur curati celebrare, ut inno-
uat synodus Trid. Sess. 23. c. 14. in fine. Et
Chrysost. Hom. 18. in act. apostolorum. Parū
est dicere in sanctis oblationibus nomen
tuum semper referri, & quotidie pro illa
preces ad Deum fieri.

10 *Missæ dimittit ne peccata, quo ad penam, &
culpam, vel quo ad unam tantum.* Adeo di-
uerſi sunt Doctores in hac re, ut vix colligere
potuerim veritatem. Quidam dicunt,
quod remittit peccata mortalia, & gratiā
confert ex opere operato. Quod si verum
est, ad quid penitentiam nec Deus,
aut natura abundat in superfluis. Rursum.
ergo sacerdos, sine confessione remittet
peccata. Adhuc, aliquid aliud ultra sacra-
menta deleret peccata. Nam licet eucha-
ristia sit in se, & sacramentum; missa ta-
men non est sacramentum, sed quid ad sa-
cra-

eramentum ordinis pertinens. Item quæ-
ro, de quo loquitur, an de sacerdote
offerente, vel audiente Missam, de primo
nemini esse potest dubium, nam si sumit,
ette gratia ei econdatur. At qui audit,
quomodo consequitur remissionem per
auditum tantum. Nam vel habet contri-
tionem, uel non, si conterit, vel satis erit
contritio, uel non; non primum, quoniā
Dauid. Dixi. Confitebor aduersum me in-
iustitiam meam Domino, & tu remisisti
iniquitatem peccati mei. Quæ ergo dicitur
in Missa antiquitus sunt ita ut: pergamus
deinceps ad reliqua.

Qui, ergo, hæc verba audit, legit, &
credit, nempe Dominum pro suis pecca-
tis passum, ac mortuum, vel dum uidet
hostiam & calicem, si penitet, & cupit,
ac credit sibi exhiberi efficaciam istius sa-
crificii, hic vere remissionem assequi-
tur. Et ad hunc sensum dixerunt Patres
in Missa impetrari indulgentiam peccato-
rum. Demum tractantur in Missa præci-
pua mysteria salutis nostræ, quo fit (inquit)
ut peccata remittat. Hactenus ex eo. Ca-
no vero libro 12. cap. Duplici propositio-
ne mentem suam aperit.

Prima est. Eucharistia per se remittit
pœnam, & culpam venialium tantum.

Secunda Eucharistia remittit mortalia,
non quia offeritur, sed quia sumitur. Tunc
enim consumatur sacrificium. Et hoc ex
opere operato. Et eius est intentio, quod
Missæ delet in eo, qui sumit. Nam ne-
que omnia sacramenta habent eandem
efficaciam, neque effectum. Sed sicut
causa vniuersalis modificatur, sic Passio
Christi, quæ est causa vniuersalis nostræ
salutis. Et in Baptismo tota pœna, & cul-
pa deletur.

Pœnitentia culpam, at non omnem pœ-
nam, sed amplius laua me Domine. In
reliquis Sacramentis est remissio pecca-
torum, sed quasi per accidens, quia non
sunt per se, ut confirmatio, ordo, matrimo-
nium, Eucharistia, sed proprias operatio-
nes sine gratia habere nequeunt, quæ si
peccata reperiat repellat.

Sacrificium vero Altaris, quia propitiato-
rium de se est, ex se etiam peccata remit-
tit si sumitur. Quæ sententia & pia, &
probabilis mihi videtur. Et varia Pa-
trum testimonia conciliantur, dum dicunt
hoc esse sacrificium expiatiuum, ac propi-
tatiuum.

Quæ oblatio, sicut in alijs quis meretur gra-
tiam ex congruo alteri, multo magis dum
hoc offert sacrificium, & proderit ei, qui
offerenti Sacerdoti se commendat. Demum
Concil. Trident. sessione vigesima secun-
da, capitulo secundo definit. Quod pecca-
ta dimittit, ac gratiam elargitur, si contri-
to corde accedamus, ac pœnitentes.

11 *Missæ quam celebrant Papistæ non est confor-
mis institutioni Domini.* HÆRET. Vt
saltem suam inscitiam hæretici tueri pos-
sint, hoc etiam dictum excogitarunt.

Quod ex eo eius falsitas conuincetur, &
cum his, quæ Dominus gessit, rursus Ecclē-
sia librabimus. Tria fecit Dominus in
Cœna.

Primo benedictionem, siue consecratio-
nem Sacramenti, dicens. Hoc est cor-
pus meum.

Secundo, communicationem, siue com-
munionem, & bibitionem corporis, & san-
guinis Domini, dicens. Accipite, & co-
medite.

Tertio, dixit Dominus, ut hoc facerent,
Hoc.

Hoc facite, &c. Quæ omnia eo ordine nos in nobilissimo hoc sacrificio obseruamus. Nam dicimus. Hoc est. Vbi loquitur Christus per os sacerdotis. Postea comedit. Et Demum sapius eius memoriam recolimus. Ecce quomodo omnia consonant.

12 *Missæ est tantum promissio, & non boni operis.* HAER. Hoc etiam figmentum adiuenerunt hæretici, quod missa est sola promissio, & non opus de se aliquid elargiens vel bonum. Sivero Domini verba recte expendèrent, suum errorem agnoscerent. Nam dixit, Hoc est corpus meum. Qui manducat me, viuet propter me. Ioan. 6. Et D. Paul. Probat autem se ipsum homo. Demum facimus, quod ipse fecit. Hoc facite in meam commemorationem, ergo non erit promissio, sed opus bonum ex se ipsum Saluatorem continens.

13 *Missæ non prodest mortuis.* HAER. E. Ex antiqua Synodorum definitione, ac Patrum consensu, Ecclesia vniuersa tam Orientalis, quam Occidentalis pro mortuis hoc sacrificium offerre consuevit. Et Concil. Carrag. Quartum. Cano. 79. (Cui D. August. interfuit) dicit, Pœnitentes, qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur, si casu itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis non possit subueniri, memoria eorum & orationibus, & oblationibus commendatur. Et Can. 95. Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquam gentium necatores excommunicentur. Concil. Tol. v. dec. Can. 12. De his autem, qui accepta pœnitentia, antequam reconciliantur ab hac vita decesserint, placuit nobis, vt & memoria talium in Ecclesijs commendetur, & oblatio pro eorum delicto à Præbyteris recipiatur. Concil. Tribur. Cano. 3. prohibet ne oremus pro mortuo, qui furtum, aut rapinam fecit. Concil. Bracar. prim. Can. 34. Florent. in litteris Vasense pri. Can. 4. Agar. cap. 3.

Vnionis. Trident. sessio. 26. & 22. Canonè tertio, & capitulo secundo. Dionys. de Ecclesiastica Hierarchia, capitulo septimo. Postea accedens venerabilis Præsul preces super eum sacratissimum peragit, & postea orationes, ipse quoque Pontifex defunctum salutat, &c. & inferius. Præcatur oratio illa Diuinam clementiam, ut cun-

cta dimittat, per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eumque in luce statuat, & regione uiuorum, in sinibus Abrahamæ, Isaac, & Iacob, in loco vnde aufugit dolor, & tristitia & gemitus. Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epistola prima. Mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisque orare, & elemosinas dare. & lib. sexto Constitutio. Apostolicarum, capitulo trigésimo. Et Antitypum regalis corporis Christi acceptabilemque Eucharistiam, offerre in Ecclesijs, & Cemiterijs nostris. Greg. Nij. authore Ioan. Damasc. dicit, Res autem omnibus modis utilis, & Deo in primis grata, in Diuinis præclarisque sacris operationibus eorum, qui in recta fide decesserunt facere memoriam. Epiph. contra Hæret. hæres. 75. Cyprian. lib. primo, epistola nona. Et ideo Victor cum contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam Geminium Faustinum præbyterum ausus sit tutorem constituere, non est, quod pro dormitione eius apud nos fiat oblatio aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, vt Sacerdotum decretum religiose, & necessarie factum seruetur à nobis. Chrysostom. homilia tertia, in epistola ad Philipp. Non frustra ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum, qui hinc discesserunt. Et homilia quadragesima prima in priorum ad Corinthios. & 69. ad populum Antiochenum. Diuus Augustinus, lib. de Hæres. hæres. quinquagesima tertia, ait. Fertur Aërius propria quoque dogmata addidisse non nulla dicens. Orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere. Damasc. libro de hæres. de Aërio, scribens scinquit. Cunque sibi episcopatum denegatum uideret, multa contra Ecclesiam docere instituit, Arrianorum nulli secundus. Adiecit autem quædam de suo.

Negat enim quicquam offerendum pro mortuis. Contra eum idem Damasc. in oratione de defunctis, & latius, & elegantius, cum quo Diuus Augustinus, libro de cura pro mortuis agenda, capitulo primo, & vigesimo primo, de Ciuitate Dei, capitulo decimo sexto. Et de verbis Apostoli. serm. vigesimo 4. vel secundum alios

alios trigésimo secundo. Sid. lib. i. de off. eccl. c. 18. ex D. Aug. idem probat. Rab. Maior. lib. de instit. cler. c. 44. Sacrificium pro defunctorum fidelium requie, vel certè pro eis orare, quia per totum orbem hoc custoditur credimus, quod ab ipsis apostolis traditum sit. Beda lib. 5. de Angl. hist. c. 13. vt & Rab. refert. Animabus defunctorum multum prodesse oblata pro eis sacrificia. Et ex D. Greg. lib. 4. dialog. c. 55. confirmat. Bern. serm. lib. super Cant. ca. mortuos uiuentium fraudantur auxilijs, uiuentibus nihilominus sanctorum qui decesserunt suffragii spoliantes. Hæc retinet ecclesia, & tuentur scholastici. Tertull. de exhortatione castitatis. pag. 581. orig. in Iob. lib. 3. pag. 500. Greg. Naz. oratione 2. in Tul. Imper. Leo Papa in serm. de ieiunio Pentecostes. D. Tho. 4. dist. 21. q. p. art. 9. q. p. art. 4. & alii scholastici.

14 *Missas plures vnus sacerdos omni die poterit celebrare?* Quoniam non ieiunus non potest celebrare, vt Sotherus Papa epistola 2. Concil. Cart. 3. capitu. 29. & Brac. 2. ca. 7. hinc sequitur, quod qui ab lutionem sumpsit eo die amplius non possit celebrare. In nocte tamen natiuitatis ex instituto Thelesphori Papæ ieiunus tres dicere poterit, vt habetur de conse. dist. i. c. nocte. & dist. 2. c. sufficit. Casus ponunt quando a ieiunio licita sunt plures Missas dicere, & ex necessitate avaritia. Et quando communicandus est infirmus, vel sepeliendus mortuus, vel peregrini adsunt die festo, pro benedictione nuptiarum. Aut quis habet duas ecclesias pauperes, quando vno die occurrunt duæ missæ, de sancto, & feria. Quædo 15. & prælarus, vel alius in festo uenit, & non potest aliter audire. Armilla. §. 25.

15 *Utrouero est ob oculos, quæ de tanto sacrificio sunt in Trident. synodo repetita quis habere possit, hic colligo.*

Missæ non est sacrificium. HAER. Sessio. 22. can. 1.

Missæ non est propitiatio pro peccatis nostris. HAER. Can. 3.

Missæ prodest soli offerenti, & non alijs. HAER. Ex eodem Canone.

Missæ non prodest mortuis. HAER. ibid.

Missæ de rebus passioni Christi. HAER. ET. Can. 4.

Missæ ad honorem sanctorum celebrare non licet.

HAER. Can. 5.

Missæ continet errores. HAER. Can. 6.

Missæ ceremonia sunt abroganda. HAER. E. Can. 7.

Missæ, in qua solus sacerdos communicatur ab eorum gauda. HAER. Can. 3.

Missæ debet alta uici eius Canon. HAER. ET. Can. eodem,

Missæ a sacerdote uago, ac notorio criminoso potest celebrari. Damnat Concil. ea. Sess. ci. de refor. in medio.

Missæ cantu lasciuo, & organis admisceri potest. Refutat concilium eodem loco.

Missæ noua, potest sub pacto uenire. Confutatur ibidem.

16 *Missæ vulgari lingua dicenda est.* Can. 8. datur. Et uetustissimus ecclesie ritus. Nam si summus sacerdos apud hebræos, vt dicitur exod. 30. & Leui. 16. 10. & 14. solus pro populo orabat, ignorante plebe quid ageretur: nec nostri populi tantorum mysteriorum arcana cognoscere debet. Adhuc, quæ nam lingua est omnino omnibus nota, sed in eodem regno, ac prouincia, non vna, & eadem est uox, immo nec vnus ciuitatis idioma cum altero est idem. Vilescerent etiam res diuinæ, sic populo exposita. Demum ecclesia semper uoces ex tribus linguis retinuit, qualis erat titulus crucis. Vt Kirie. Amen. Sabaoth, alleluia, & alia latinæ. Basil. etiam, & Christo. Liturgiam non populari lingua, sed ecclesiastica composuit.

17 *Missæ. Potest ne sacerdos post ablutionem, si uiderit minutas reliquias tunc sumere?* Negat Scotus 4. dist. 8. Caiet. probat, quod liceat. Nam si remanet palato coniuncta aliqua pars, vel dentibus licite deglutimus, ergo, & alias si quæ remanserunt. Secundo in parascæue ponta parte hostiæ in calice, si adhuc remaneat, sumimus vinum, & suscipimus, ergo licite. Tertio, semper aliquid sanguinis remanet in calice, & vino bibimus ne remaneat. Quarto. Vnus est actus omnium horum erga sumi possunt, quia sunt partes. Licet ergo non sit ieiunus quando partes sumit, hoc non refert, sed deus quando totum sacrificium celebratur. Nec tamen eadem est ratio, ac iudicium de tota hostia dato casu, quo remaneret. Rursum, non est æqua ratio de sacerdote offerente, & de laico, vel alio, qui communionem percipit. Nam communicans completam totam suam

stam actionem post ablutionem, ac Sacerdos minimè, sed remanent partes. Potest ergo secundo, & tertio reliquias sumere, & particulas quæ digitis hærent. Hæc Caiet. in quodlib.

18 *Missæ dum auditur, potest ne clericus horas dicere, qui ex debito tenetur?* Non exigit nostrum institutum confessarios admonere, vel alios de quibuscunque instruere, sed tantum eos, qui fidei decreta scire cupiunt. Hoc verò propositum quaesitum, & si variè soluant Doctores, Caiet. tamen dicit, quòd dum Sacerdos secretè legit, vel loquitur, potest & clericus suas horas persolvere, licet peccet venialiter tamen satisfacit, quia non auditur, nec intelligitur sacerdos. Tunc enim adest attentio, nec exigitur disparata attentio ad horas, & ad Missam, quia illæ non sunt impossibiles, ut sunt duæ horæ Canonicæ, & non est adeo occupatus vii, quòd alteram destruat. Hæc in quodlib.

19 *Missæ non est infiniti valoris.* Hæc R. Dei virtutem infinitam, cognouerunt & Philosophi, cum ergo in Missa Dominus ipse offeratur & sic sacrificium erit & infinitæ virtutis quo ad sufficientiam, licet non quo ad efficientiam, quoniam effectus sunt semper finiti. Veluti namq; Divina virtus est finita, quia edit finitos effectus, quia infinitos capere creatura non valet, sic & effectus Passionis Christi, siue in cruce, siue in Altari infiniti præcij est, quia idoneus, ut pro infinitis si essent hominibus satisfacere, nec pretium sanguinis est circumscriptum. At quoniam finiti semper sunt effectus, ideo & finita virtus, quo ad hoc. Sicut enim lux Solis, maior, & minor recipitur iuxta subiecti capacitatem, sic & virtus sacrificij diuersa est, & maior in eo, qui magis est in ipso sacrificio coniunctus. Nec Sacerdos limitat, sed ex intentione, & applicatione sua huic, & illi virtutem applicat, sicut baptizando per eius intentionem sanguinis meritum deputatur, sic & Crucis virtutem per Missam applicat sua intentione, ac limitat. Ex quo soluitur acerrima illa controuersia. An Missa pro vno celebrata pluribus proficit, quod vtiq; verum est, quo ad sufficientiam, at non quo ad efficientiam, quia opus est, ut applicetur petenti, nec eius intentio fraudetur. Poterit tamen Sacerdos, siue pro vno, siue

pro pluribus celebret suo iure cibum ex petere, quod si negat vnus, requirat alium. Imo Sacerdotibus sunt iniurij, qui cogunt ut pro se sacrificium offerat, nec eleemosinam largiuntur. Quantum vero repetere possit Sacerdos pro vinctu, non potest ad certam regulam reduci, sed iuxta diuersitatem locorum sua exigat modeste.

Epitheta, & honorificæ Nomenclaturæ, quibus vetustissimi sancti Patres, Missæ sacrificium nuncuparunt.

Dionys. in Eccl. Hier.

20 Sacrosancta, & augustissima mysteria. Venerandissima mysteria. Celeste mysterium.

Ad Demiophilum.

Sanctæ mysteriorum consecrationes. Oblatio sanctissimi sacrificij.

Constantinus Magnus.

Sancta debetis offerre mysteria. epistola ad Episcopos Tiri collectas.

Eusebius Pamphili.

Horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia.

Deo plenum, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium. li. i. de demoniis. Euang. cap. 10.

Gregorius Nazianzenus.

Incruentum sacrificium, oratione in Iulianum.

Ioannes Chrysost.

Mortis Christi celebratio, horrendum sacrificium, ineffabilia sacramenta. hom. 21. in Acta Apostolorum.

Sacra mysteria.

Horrenda mysteria. homil. 41. in priorem ad Corinth.

Celebratio venerandorum mysteriorum. hom. 18. in eandem epistolam.

Mysterium omnium maximè horrendum. veteren-

verendumque. ferm. 3. in epist. ad Phil.

Tremenda mysteria.

Tremendum sacrificium. lib. 3. de sacerdotibus.

Theodoretus Episcopus.

Sacrificatio agni Domini. Homil. 6. ad Antioch.

Oblatio spiritalis, & mystici sacrificij. In Exodum.

Oblatio Diuini doni.

Oblatio Diuini mystici, & Salutaris sacrificij. In religio. hist. cap. 10.

S. Cyrillus Episcopus.

Sancti, ac viuifici, & incruentio operatio sacrificij. Contra Nestorium.

S. Ioannes Damascenus.

Tremendum, & impollutum, vitaleq; Sacramentum. In vita S. Balcami.

Incruentum sacrificium.

S. Egnatius Episcopus Nicenus.

Sacrificio Christi, Agni, qui tollit peccatum mundi.

Quod ergo tot, ac tantis encomijs Sancti celebrarunt, & vsque ad sidera euexerunt, hæretici derident, ac blasphemantur. Quorum rationes superest soluere, ut nullus eis remaneat locus tergiversandi.

Obiectiones Hæreticorum.

Pluribus vijs conantur Missæ sacrificium tollere. Et primo quidem quod non sit a Christo Domino instituta. Nam D. Paul. ad Hebr. 7. dicit. Sacerdos noui testamenti est vnus, & æternus, ac non ueteris, & in hoc differunt. ergo noster Sacerdos non est a Christo. Respondetur, quòd vnica est hostia diuersimode oblata, a Christo in in Cruce cruciata, & ab ipso sacerdote quotidie in altari incruenter repetitur. Non sunt ergo duæ hostiæ, sed una diuersimode oblata. Quia cruentur in propria specie, in altari sub specie panis, & vini, quæ pserat quotidiana repetitione, dicente Dño. Hoc facite. Vnus etiam est Sacerdos, in persona enim Domini offerunt alij.

Quod non sit a Xpo.

Secundo, eodem D. Paulo auctore in ueteri testamento repetebantur hostiæ, ac sacrificia. At non in nostro. ergo non est a Christo. Dicitur, quòd repetitur aliud nouum sacrificium, sed idem.

Tertio olim per sanguinem hircorum, ac Christus per proprium sanguinem æterna redemptione inuenta, quare ergo repetimus. Dicitur, quòd oblatio facta per Christum pserat immolatio modo, & repetitur, ut sic nobis applicetur, non ut iterum patiat, ut uoluit D. Paul. illis verbis, in missa. ergo repetitur quod semel Christus efficacissime obtulit, & est passus.

Quarto, satis est mors Christi. ergo ad quod nouum sacrificium. Respondeo, quòd utique mors Christi satis est, sed eget applicatione, nam quemadmodum est eadem hostia sic eadem remissio, nec nouam remissionem affert, sed eadem repetitur, & sic pro nobis intercedat.

Quinto sunt per mortem delata peccata. ergo superfluum est nouum sacrificium. Responderetur, quòd nulla est consequentia, nam est per mortem chirographum ablatum, sed remanet applicatio, quæ fit nobis dum immolamus. Nec fat est medici uirtus, nisi nobis applicetur, nec lux solis, nisi fenestra aperiatur.

Sexto, in sacrificio, satis est gratiarum actio. ut psal. 49. Sacrificium laudis, &c. & Diu. Paul. ut exhibeatis corpora uestra. Dauid iterum. Sacrificium Deo spiritus contribuatur. Et alibi. Beneficientia, &c. Nolite obliuisci, &c. Talibus enim hostijs promeretur Deus. At his omnibus satis sit dicendo, quòd sacrificium sumitur in sacris litteris dupliciter referretur. Primo proprie. Secundo translate, & per metaphoram, & tropum quomodo loquuntur, quæ adducta sunt, at nos de eo proprie loquimur.

Septimo, ergo nostri Sacerdotes erunt legales, si quotidie offerunt. Dicitur, quòd non offerunt nouum sacrificium, sed antiquum repetunt, ut illa. efficientia ad plures contrahatur.

Octauo ergo in quavis missa occidit Christus. Respondeo quòd a nobis offertur, ut illud, quòd ab eo fuit oblatum nobis applicetur.

Nono à patrib. dicitur sacrificium incruentum. ergo ad quid proderit. Dicitur, quòd ab eis nominatur incruentum, quia est sine effusione

Quod non sit sacrificium.

Quod nihil offerat.

fusione sanguinis, non quia eius applicatio nobis non sit ad iumentum, & propitiatoria.

Decimo. Evangelista Marcus, Matth. Luc. D. Paul. non dicunt eum obtulisse, sed Eucharistiam distribuisse. Dicitur, quod ex illis uerbis. Gratiarum agens, &c. Concludunt Doctores, quod obtulit.

Vndecimo. Patres dicunt, quod nostrum sacrificium est exemplar eius, quod in cruce obtulit. Respondeo, quod utrumque dici potest. Nam D. Petr. dixit. Christum nobis in sua passione exemplum reliquisse, & D. Paul. uocat similitudinem futurorum honorum. Non obstat ergo cum in externo sacrificio forma sit, & figura sacrificii crucis, & ueritas ipsa in se, & sic interpretantur Sancti.

Duodecimo. ergo, redemptio nostra, à nobis est, ergo non solum à Christo. Dicitur quod est etiam a nobis per applicationem suae uirtutis. Nam licet causa uniuersalis sit sufficientissima, tamen ad particulares applicatur, sic & nos conuincimus. Peccata tua elemosinis redime. Dan. 4. & Proverb. 15. Per misericordiam, & fidem purgantur peccata. Neque per hoc detrahimus Diuinae bonitati quod actus nostri concurrant. Nam unaquaeque res est propter suam operationem, & ignis ascendit sursum a Deo tamen habet inclinationem, & animalia mouentur, & mouentur a primo motore. & omne mouens mouetur, ut docet Arist. 7. de Physico auditu. Hinc dicitur. Iustus ex fide uiuit. & D. Hieronym. colligit. Hominem esse sibi uiuificationis causam, sed tamen supernaturali, ac gratuita Dei dono, & sunt actus nostri dispositiones, sicut & calor ad ignem inducendum. sicut enim homo, non est causa animae rationalis est tamen causa ut homo uiuat. sic nec nos sumus causa gratiae, sed ut per gratiam uiuamus. Et Dominus praecipit. Ablue a malitia cor tuum. & D. Paulus 2. ad Timor. 2. Si quis emundauerit se ab his. & 1. Cor. 15. Gratia Dei mecum. & 2. Cor. 6. In die salutis adiuuante. Nos ergo operamur. Satagite, ut per bona opera uestra certam uestram electionem, & uocationem faciatis, ait D. Petrus.

Tertiodecimo. missa est infiniti ualoris. ergo satis est una pro omnibus. ergo non opus est eam repetere. Dicitur negando conse-

quentiam. Quoniam Missa est quidem infiniti ualoris, quo ad efficaciam, at quo ad efficientiam, ut sit infiniti ualoris exigitur particularis applicatio, quae fit per hanc missam huic.

XIII. Missa est aliud ab Eucharistia nam Eucharistia est donum cum gratiarum actione percipiendum. Sacrificium uero est praetium. Respondeo, quod Dominus gratias egit, & dedit. Sic & nos, ideo Eucharistia est sacramentum, & sacrificium, quia suscipimus donum, & offerimus. Sicut & antiquitus oues, vel boues offerebant, & recipiebant dona, & in anima rationali est uis sentiendi, & intelligendi, sic in Hostia est utrumque.

Quintodecimo, remissio peccatorum fit per fidem, ut D. Paul. Rom. scribit. Ergo ad quid sacrificium. Dicitur, quod in remissione peccatorum duo sunt, pena, & culpa. Culpa per fidem, & charitatem remittitur. Poena per sacrificium, & charitatem, & fidem alienam, & per participationem, & applicationem Passionis Christi.

Sextodecimo, Missa est testamentum, quod nobis reliquit. ergo recipimus, & non damus. Ergo non est sacrificium. Nam dicitur. Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. At in sacrificio damus. Respondeo, quod non est sensus illorum uerborum quem accipiunt haeretici, sed quod calix est noui testamenti ratificatiuus. sic missa non est testamentum, sed potius noui testamenti ratificatio. Si etiam sequitur non esse sacrificium, quia nihil damus, profecto, nec in ueteri lege fuissent sacrificia, quae enim omnium donatori donari possunt, cuius sunt omnia. 1. par. 29. Tua sunt omnia & quae de manu tua accepimus dedimus tibi. Et Psalm. 23. Domini est terra. Et quid habet homo, quod non acceperit. sic ergo & damus ut possumus, quod accepimus Decimosextimo, missa est uerbum promissionis, & Christi dantis. Hoc est corpus meum. ergo non est sacrificium? Respondeo, quod est sacrificium, quia Dominus non solum dedit, sed obtulit, & hoc facientem esse nobis instituit.

Decimosextimo, Dominus in mensam non obtulit pro aliis, sed tantum sedendo distribuit. ergo nec nos offerre possumus. Iam in superioribus diximus, quod Christus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech

Quod non pro alijs uis, & defunctis.

sedech obtulit panem, & uinum, ideo non tantum fecit, sed discipulis idem faciendum esse decreuit.

Decimonono. Nullibi reperitur haec uox in sacris literis. ergo est humanum inuentum. Hoc argumentum in suo simili saepius reperitur, ac soluitur à D. Thom. tum potissime quod de diuinis relationibus, ac notionibus. distulit. Quod aliquid conuenit in sacra Scriptura implicite, si non expresse, si non in syllabis tamen quo ad sensum. Sic hoc nomen purgatorium non legitur in Biblia sub aliis tamen uerbis exprimitur, nempe quod Deus purgat peccata, vel in hac, vel in alia uita. Mat. 12. Et haec uox missa, non habetur tamen id, quod de eius substantia ponitur. Matth. capit. vigesimo sexto. Hoc est corpus meum. Hoc facite in meam commemorationem.

Vigesimo, quod pro mortuis offeratur nullibi reperitur mandatum. Dicitur, quod cum Iudas Machabeus, & Tobias ante illum docuerint mortuos adiuuandos eleemosinis, & sacrificiis, profecto & nostro sacrificio subleuantur & mortui, quod non est inferioris efficaciae. Et ex Apostolica traditione habemus, ut D. Chrysostom. Rabanus, ac D. Thom. affirmant. Cum quibus est Ioan. Dam. in libello de iis, qui in fide dormierunt, quae latinitate donauit Ludouicus Nugarola, ac Clementi septimo dicauit.

Quod Vigesimo primo, pergunt ostendere, quod uulgari lingua sit dicenda. Nam Basil. libro quaestio. ex uariis scripturae locis. quaestio. 278. Quia cum ignota fuerint praesentibus uerba orationis infructuosa est mens orantis, cum nemo utilitatem capiat, cum uero praesentes, intellexerint orationem prodesse audientibus potentem, tunc is, qui orat fructum habet, quod hi, qui utilitatem capiunt meliores reddantur. Chrysost. hom. 35. in priorem ad Corinth. inquit.

Idiotam uero, promiscuam plebem uocat, monstratque non leue incommodum esse, si amen dicere non possit. est autem, quod dicit huiusmodi. Si peregrina lingua gratias agas, quam nec intelligas ipse, nec ceteris interpreteris, subicere Amen plebeitas non potest, & illud in secula seculorum, qui finis precum est audiens. Amen non dicit. Theophil. in commentariis ea-

dem uerba repetit. Thomas Caieta. in 1. ad Corinth. capitul. 14. Ex hac Pauli doctrina habetur, quod melius ad edificationem Ecclesiae est orationes publicas, quae audiente populo dicuntur, dici lingua communi clericis, & populo quam latine. Quae omnia Luthero fauent, & antiquum Ecclesiae ritum euertunt. His tamen Sixtus. Tom. 2. lib. 6. annota. 263. & Felician. Seruata. lib. expl. cathol. parte. tertia, explanatio. 48. Et ad Basilium quidem, quod loquitur non de precibus, sed de his qui uerba faciunt populo, & sacra interpretantur. Ad Chrysostom. dico, quod non loquitur de omni oratione, & sacrificio, quod fit in Ecclesia, sed de eo, quod tantum oratio dicimus coram laicis tantum, non de illo, quod canimus in Ecclesia. alij aliter interpretantur. De Caietano uero, dicitur, quod plus uoluerit sapere quam opus esset, uel quod non de orationibus, quae dicuntur in missa loquitur, sed de aliis, quas canimus ad populos excitandos. Ex his ergo locis, atque aliis, quos de industria omitto, ne in maiorem molem confurgat tractatus, & non aduersariorum confutatur. Hoc unum itemque postremum superest.

21 Missa mali Sacerdotis, nullius est uirtutis. HÆRET. Hanc haeresim & auctoritate, & rationibus confutauimus. Nam si sanctitas ministri exigitur. Quis unquam de Sacramento exit certus, cum nemo sciat ministri sanctitatem? Quis ipsum esse Deo gratum cognoscere poterit? Quis an recte & uera intentione celebret, sunt ergo ista supra nos, nec ea iudicare nostrum est. Veneremur ergo Christi potestatem, non ministri vitam contemplemur, nam & Cayphas homo scelestissimus sententiam protulit. At de his alibi. Et Concil. Constantiens. contra eos statuit, quod diximus.

22 Missa pro pluribus à Sacerdote celebrata, satisfacit, ac si pro uno tantum offerret. Rem hanc discutunt Scholastici. Pro cuius intellectu est recolendum, quod in missa multa sunt consideranda. Primum quod est Sacramentum. Secundum quod est sacrificium, in quo tertium est, nempe orationes ultra sacrificium.

Est adhuc in hoc sacrificio id quod offeratur, ac demum deotio offerrentis non de eo Sacerdotis, sed eius ad cuius nutus offert Sacerdos.

His expositis, subnecto, quod Missa, ut est Sacramentum sumenti proficit, ac prodest. At ut est sacrificium, ex parte operis operantis. Vna pro pluribus facit, nam offertur Christus, qui est infiniti valoris, ac uirtutis. Si uero ex parte deuotionis offerrentis consideretur, sic qui pro pluribus offert, non satisfacit, ac si pro vno deberet. Demum ex parte orationum, ac precum, quae dicuntur in Missa, tales sunt satisfactoriae pro omnibus. Et sic saluamus infinita sacrificii uirtutem, atque finitatem ex parte effectus in vnoquoque, ut D. Thom. inquit. 3. par. q. 79. artic. 5. Satisfactio enim respondet non tantum sacrificio, sed deuotioni offerrentis, & hac de causa dicitur infinita uirtus, ac finitatem, quia pluribus potest respondere. Finita, quia cui libet secundum suam fidem, & deuotionem. At dicunt. Ad quid si una pro pluribus, tot Missae? Respondeo id esse ex parte offerrentis, ac deuotionis ipsius, atque applicationis. Adhuc, ergo Sacerdos, qui accipit plures eleemosinas peccat, vel non satisfacit singulis eorum. Dico quod Sacerdos, si accipit eleemosinam talem, quae pro uictu satis sit non satisfacit si pro pluribus offert, at si tenuis fuerit eleemosina non est eius actio ab alio coarctanda, qui enim auare dispensat, non potest sacerdotis ius impedire, quod non querat, quae sua sunt. Qui etiam maiorem dat eleemosinam, puta pro triginta Missis D. Gregorii, maiorem ostendit deuotionem, ac copiosorem gratiam consequitur. Scribit Scot. in 4. dist. c. 13. q. 4. & Brulifer ibidem. Biellest. 26. Canonis. Gerson parte 4. contra superstitiosos sermones. Cameracensis 4. quaest. 5. art. 1. de valore missae. Caiet. in quodlib. lit. Can. 4. li. 12. c. 13. in fine. & alij. Quomodo etiam mortuis missae sacrificium ferat auxilium superius, uerbo. Indulgentia dicta sunt, multa enim hoc loci dicta sunt, & uolumen immensum excresceret si alia adderemus.

Missio.

Missio non est in Diuinis. H A E R. Cum sanctissima Triadis unitate, & personarum distinctione ex sacra pagina edocemur, quod vna persona aliam mittit. Pater enim & filium, & spiritum sanctum mittit, & a nemine mittitur. De Filio sapimus legimus. ut faciam voluntate eius qui misit me Patris. Et alibi, vado ad eum qui me misit. & D. Paul. Misit Deus filium suum natum ex muliere factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant redimeret. Et ad hoc misit Deus filium suum in mundum, ut uiuamus per ipsum. De Spiritu sancto dixit. Quem mittet Pater in nomine meo. & iterum, si non abiero non mittam eum ad uos. si autem abiero mittam eum ad uos. Distingunt etiam Doctores. Quod Missio vna est uisibilis, & alia inuisibilis, quae fit per gratiam. De qua dictum fuit. Ad eum uenimus, & mansionem apud eum faciemus. De hoc Scholasticus post magistrum. 1. dist. 15. & D. Thom. 1. par. q. 44.

Modestia.

Modestia non est uirtus. H A E R. Moderatae cupiditates est profecto laude dignum, & passiones habentis retinere, quod est modestiae munus. De qua D. Paul. Modestia uestra, nota sit omnibus hominibus. ad Phil. 4. b. & c. D. Pet. 1. cap. 3. b. Modestissimus, & Cicero, lib. 3. Reth. D. Thom. secunda, secunda, quaest. 143. & Cort. lib. tertio, distinctio octaua.

Mollities.

Mollities non est peccatum. H A E R. Scribit D. Hieronymus ad Ephes. cap. quinto super ea uerba. Fornicatio autem, & omnis immunditia, &c. Nisi Philosophorum quidam Cynicus extitisset, qui doceret omnem titillationem carnis, & fluxum seminis ex qualicunque attritu, tamen uenire in tempore non uitandum, & non ulli sapientes seculi in hanc turpem, & erubescendam heresim consensissent. Nunquam sanctus Apostolus scribens ad Ephesios, capitulo 5. Ad fornicationem etiam

etiam omnem immunditiam copulasset, & ad immunditiam iunxisset auaritiam, non hanc qua pecuniam cupimus congregare, sed illam de qua supradiximus. Hactenus D. Hieronymus. & D. Paul. 1. Cor. 6. b. molles regnum Dei non possidebunt. Haec est uicium, quod opponitur peruerantiae, & ex duplici causa gignitur. Primo ex consuetudine. Secundo ex naturali dispositione. Ut docet Diu. Thom. secunda, 2. q. 138 ar. 1. Et Arist. 7. Ethic. Paul. Cort. li. 3. dist. 8. Gerson, par. 2. tractatulo de confessione mollitiei. & tract. de pollutione diurna. propositione 2.

Monachus.

Monachorum uelites, & status sunt damnandi. Vultes. H A E R. Alia, quae ad rem hanc faciunt inferius uerbo, Religio sunt exponenda, hoc loci satis est cum D. Thom. admonere. 2. 2. q. 187. Quod si quandoque apud D. Aug. lib. 2. de serm. Domini, cap. 19. Vel D. Hieronymi, ac Strabi dicta uidentur habitum, ac uestes monachorum deludere. suat interpretanda, de his, qui hypocrisis ostendunt, ac simulatam sanctitatem. Alias & monachos honore habendos esse, ex eo cognouimus, quod tempore Apostolorum fuerit, ut scribit Dionys. de Eccl. hier. cap. 6. parte prima. ac Philo Iudaeus, lib. de uita contemplatiua, & eius uerba refert Euseb. de ecclesiast. historia, lib. secundo. Magd. uero derident, quod alij naturae luminis ducti summis laudibus extulerunt, & sequenti sunt communem uitam Esleorisi, inter quos reperit Philo, lib. qui inscribitur, quod solus bonus est liber. & Ioseph. lib. 2. de bello Iudaico. & Plin. lib. quinto hist. naturalis, cap. septimo. admiratur eos quos miram gentem appellat, sine ulla uenere, & sine ulla pecunia. & ad hanc uita pertinet quod Dominus illi adolescenti dixit. Si uis perfectus esse, uade uende omnia quae habes & da pauperibus, & ueni, & sequere me, quae uerba Clemens necessario seruanda esse docuit eos, qui irreprehensibiliter militare cupiunt. Nylus etiam Chryostom. discipulus, in lib. eruditissimo, de nihil possidendo, sic ait, ad magnam dyaconissam Ancyranam. Quae pulchritu-

do formae, & opes appetuntur, & utriusque horum illecebris non irreriri fortis animi est, sed, qui propositum nihil possidendi susceperunt, maiore adhuc admiratione digni sunt, quippe quos aestimatio diuitiarum non traxit, neque mentem uanis curis alligare uoluerunt. Deinde subiungit. Excellentes itaque aestimandi sunt, qui tanquam in palestra cogitationes illas uicerunt, quam mentem impediunt ad affertendum opinionum populari de opibus amplectendis quasi ueris bonis, & non relinquendis illis bonis, quae omnium sententia magna estimationis esse uidentur. Haec Nylus. Ad hanc communem uitam David excitauit. Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in unum, & in Actis Apostolicis. Erat cor unum, & anima una, & omnia communia. Basl. capitulo de cimonono. Asceticarum constitutionum, ait. David, in Psalmo cecinit. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum. Diu. Augustin. serm. quinquagesimo secundo, de communi uita clericorum loquens, Professus est communitate uiuendi societatem, & professus est quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum, sed non soli audierunt non enim ad illos solum ista dilectio, & unitas fratrum uenit, uenit enim & ad posteros ista charitatis exultatio, & uotum Deo. Haec ibi.

Monachorum uita repugnat Euangelio, & sacrae scripturae. H A E R. Ex superioribus constat nuda repugnare Euangelio Monachorum uita, imo est ipsa eius obseruatio. Et ut rem ex remotioribus stabilire, ac confirmare possimus. Recolant inimici nostri, quod Num. 6. laudantur Rechabites, & in exemplum populo Dei proponuntur, quod ut Ionadab filio Recab obedirent, neque uinum biberunt, domum non aedificauerunt, sementem non seminauerunt, vineas non plantauerunt, sed in tabernaculis habitauerunt cunctis diebus. Nazarei etiam, quibus Deus praescribit uiuendi formam umbra nostrae Religionis extiterunt, namque nihil ex uinea collectum, siue uinum bibebant, vel unam comedebant, Casariam non abradebant, super mortuos non ingrediebant. Demum & si non sit haec uox monachus, uel Religiosus in Euang. continetur tamen quo ad re-

vt de aliis paulo ante diximus. Nulla. n. est scriptura, quæ obedientiam, paupertatem & continentiam non probet. Et vita communis à Christo exordium sumit, qui sic eum Apostolis uixit, quam post eius ascensionem seruarunt Apostoli inuolantam. Hanc tetigit Dionys. Areopagit. de eccles. hier. cap. 6. de monastica consummatione, & monachos appellat. Philon Alexandrinus, qui beatum Petrum uidi Romæ tempore Claudij Imperatoris, eorum domicilia monasteria uocat, in libro de prima Marci Euangelistæ Ecclesia, ut ait Beatus Hieron. ex quo apparet, inquit D. Hieron. talem primum credentium fuisse ecclesiam, quales nunc monachi esse cupiunt, ut nihil cuiusquæ proprium sit. Imo uero secundum institutionem etiam Apostolorum in Ecclesijs communem vitam obseruabant clerici, ut testis est clem. li. 2. de const. Apostolicis, cap. 58. Si quis presbiter ex parochia aduenit excipiat a presbiteris, si diaconus à diaconis excipere iubet, id est more communis uitæ, siue ut ratio communis uitæ postulat, ut scilicet communicentur cum eis, quæcunque opus erunt. eodem uerbo usus est Eusebius Alexandrinus Archiepiscopus ante annos mille trecentos, in serm. de Dominico die, hortans ad permanendum in Ecclesia usque ad extremum Missæ, siue sit clericus, siue religiosus. Guilicl. Durantes li. 6. de diuin. of. li. inst. c. 7. scribit, quod in pluribus ecclesijs cathedralibus, erant communia omnia ipsis canonicis etiam. Meminit de monachis Paulinus ad Seuerum epist. 3. in fine. Pater Antiochus, Num. 89. in principio eos esse imitatores Eliæ, & Ioan. Bapt. dicit. Quinullum possidet peculium Monachus, aquila est at tuola, & postea. Qui se exiit possessione facultatum, Eliæ competitur esse imitator, Ioannis item, & eorum, qui dicunt. Ecce nos reliquimus omnia. Hinc laudat Ecclesia, & admiratur Basilium. Aug. Hiero. Benedictum, Dominicum, ac Franciscum tot Cenobitarum patres amplissimi, si Lutherani, ac Magdeburgenses coculant, quasi noster institutus diuersus sit ab Euangelio, qui tamen est ipsissima Euangelica uita. Quare in re, non satis tute scripsit Caictan. Marci 6. dicens ab uniuersa doctrina Euangelica discrepat mandare de cibo potu, uelibus, barba, capillis, & huiusmodi, qui

certe fuit sui immemor, qui, 2. 2. q. 183. 2. 3. Qui cum D. Thom. docet, Religiosorum statum fuisse à Christo institutum, & quare, quæ ad ornamentum, uel carnis mortificationem putandum est, nõ esse Deo gratum, ut ea obseruemus, quæ uiam parant ad maiorem perfectionem.

3 Monachorum uota repugnant uitæ humanæ procreationi. H. A. E. R. Iuxta temporum exigentiam, ac opportunitatem, quædam præcepit Deus, & postea reuocauit. Quando enim non erat adhuc multiplicata natura humana dictum fuit. Crescite, & multiplicate, &c. Modo qui repletus est uniuersus, Beati sunt qui se castrauerunt propter regnum cælorum, qui potest capere capiat, quod ut facilius Religiosus, Dei gratia opitulante, omnia abdicauit, ac post terga reliquit, & nudum nudus ad uexillum Crucis anelat perculcato patre, ac matre. Et ea Deo pollicetur, quæ faciunt ad perfectionem assequendam, de qua dixit Dominus. Si vis perfectus esse uade, uende omnia quæ habes, & ueni, & sequere me, quæ ex sacra pagina habemus. Nam de uoto obedientie legitur primi Regem 16. Melior est obedientia quam uictima, sic Samuel Saullem reprehendit. Et Dominus obedientiæ formam docuit. Luc. 2. subditus erat illis, & D. Pau. ad Phil. 2. Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem. Continentiæ uotum comendat Dominus. Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cælorum, & Ioan. ex nuptiis uocauit. & Discipulis dixit. Qui non reliquerit uxorem. Et Diuus Paul. 1. Cor. 7. Bonum est illis, si se permiserint sicut ego. De paupertate consilium expressum tradidit Dominus. Si vis perfectus esse, uade uende omnia, quæ habes & da pauperibus. Vota ergo nostra est ipsa obseruatio mandatorum Dei.

Obijciunt Hæresici.

Primo, nulli habent laruz istæ fundamentum in Euangelio. ergo omnia cenobia iustæ sunt à nobis funditus diruta. Respondeo, imo impie Lutherani nostra diruperunt, ac euerterunt, & gigantum more, cum Dijs bellum inire non formidauerunt, eorum tamen habitaculis imo impedi-

dicissimis lupanaribus, non relinquitur lapis sup lapidem qui non cadat, ac destruetur. Ex Euangelio, & antea originem habet cenobitarum institutum, ut ex superioribus apparet.

Secundo argunt ex uerbis D. Paul. ad Roman. ultimo. Rogo uos fratres, ut obseruetis eos, qui dissensiones, & offendicula præter doctrinam, quam uos didicistis faciunt & declinate ab eis, qui per dulces sermones fidelium, ac innocuum corda seducunt. Tales sunt religiosi, nam alius dicit. ego sum Augustinus, alius Dominicus, alius Franciscus, quæ uetat D. Paul. ad Cor. 1. c. 3. Quid est Apollo, quid Cephas, quid Paulus? Respondeo, quod Lutherani sunt, quos cauendos esse docuit Apostolus eorum schismata hæresesque præcognoscens nã alius. Lutherus, alius Zuig. alius Erasmus, & alij, quorum capita referre longum esset, & nec inter se conueniunt principes tenebrarum. Nos uero immitamur Christum & Euangelium, ac sanctos Patres uiros prudentissimos, qui & si uoce, dissentire eos, diiudicent hæretici, una tamen ex illis confurgit consonantissima armonia, quasi diuersis modulationibus, ut sic ecclesia regina circumamicta tot uarietatibus in uestiu deaurato mirum immodum effulgeat, ac resplendeat.

Tertio, religio munda, & immaculata apud Deum, & patrem hæc est, uisitare pupillos, ac uiduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo, ut docet D. Iacob. 1. Hoc non obseruant claustrales. Respondeo, quod monachus ea de causa ingressus est religionem, ut immaculatum se custodiat, quod uero sit actus religionis uisitare eos, quos nominat, non solum est nostrum munus, sed & laicorum si id opus fuerit, non nego ergo quod docet Apostolus, sed addo, quod docuit Dominus, nempe, omnia post terga reicere cū Abrahamo.

Quarto, una est christiana religio, in qua Abbas est Christus Dominus, ad quid aliam fingere? Respondeo, quod hæc cenobitarum religio christiana est, & amplectitur nedum Euangelica, sed & mandata, seu consilia, & quæ perfectionis sunt.

Quinto, pollutionibus, ac sordibus sunt polluti, ac commaculati. ergo delenda hæc est religio. Dicitur, quod ieiunij & ora-

tionibus vacat, sacrarum literarum studijs toto pectore incumbunt, nocte ac die psalmodiæ inuigilant. Et si aliquis est, inter tot centena millia, qui sui status, ac professionis oblitus cadat, luit poenas, nec religio resulget sanctorum ieiunijs, quæ merita erga impios poenitentia, ac seuera iustitia, quæ eo est magis fugienda quo ferme toto tempore est infamis, qui talia agit.

Moniales.

Moniales institueri iniquum est. Luth. Erasmi. H. A. E. R. Multa quæ pro huius confutatione dici possunt, legas inferius. Verbo Virginitas, & supra, uerbo, Castitas. Non mirum si Lutherani odio persequuntur sacras uirgines qui sponsas Christi communes uxores habere uoluerunt, ut docuit Lutherus scripto, & exemplo, qui monialem ex monasterio Nymicensi raptam Catherinam de Bore uxorem duxit. At sancti sicut ex Apostolorum instituto (ut Clem. epist. quinta scribit) cenobia uiris erexerunt, sic & mulieribus, quod & Pagani Romæ antea obseruauerunt. Imo S. Vigilus Archiepiscopus Salyburgensis ante annos plus septingentos quinquaginta in Germania decreuit ne moniales nuberent. At quia hæc dictum iniquum ex proxime expositis condemaatur, & ex alijs, sat erit intentioni nostræ ea tantum afferre, quæ statuta sunt in Concilio Tridentino.

Primum est, quod moniales singulis mensibus, confiteantur. sessione uigesima quinta, capitulo decimo.

2 Monialibus ter in anno offeratur confessor extraordinarius, qui omnium confessiones audire debet. c. 10.

3 Moniales eucharistiam intra chororum seruire non possunt. ibi.

4 Monialium habitum puella, ante duodecimum annum suscipere non potest. capitulo 17.

5 Monialis professionem facere non potest, nisi eius uoluntas, prius cognoscatur ab Episcopo, uel eius uicario. ibidem.

6 Monialis, si faciat professionem ante decimum sextum annum expletum, & si per annum in probatione nõ steterit ante professionem, non admittatur, & professio nõ obligat. c. 15.

7 Monialium renūciatio debet fieri per duos

mens ante professionem, alias irrita. capit. 16.

8 Monialis cogi non potest ad ingressum Religionis, imo tales anathematizat Concilium. c. 18.

9 Moniales à monasterio exire non possunt post professionem, quocumque pretextu. cap. quinto.

10 Monialium monasteria, nemo potest cuiuscunque sit ætatis, gradus, vel conditionis, sine episcopi licentia in scriptis data ingredi, quam tantum in casibus necessarijs potest concedere; & qui sine licentia ingrediuntur excommunicantur. capitulo eodem.

11 Moniales bona mobilia, vel immobilia possidere vel tenere non possunt cuiuscunque qualitatis, vel conditionis fuerint. capit. secundo.

12 Moniales nihil recipere possunt ante professionem præter victum, & vestitum, & excommunicantur dantes & recipientes, quouis pretextu, sine licentia Episcopi, capit. 16.

Paucis decreta Concilij collegi, nec more cõsueti calculũ adhibui, sint non sint hæreticæ contrariæ propositiones, ex regalis enim in principio assignatis facillimæ probatur, quod, qui negat, vel impugnat communes ecclesiæ leges, hic hæreticus certe est, ad reliqua munus nostrum reuocetur. Approbatæ fuerunt moniales, in Concil. Paris. cap. 4. Aurel. cap. quinto. & Hispal. 2. cap. vndecimo.

Monarchia.

Monarchia non est in Ecclesia. Luth. HAER. Ex his, quæ ad primatum Romani Pontificis confirmandum à nobis adducentur Ecclesiastica hierarchia stabilietur, ultra eam, quæ à Dionys. Arcopag. & Alb. Phigio copiose scripta sunt. Si enim negatur hierarchia, remanet in Ecclesia ne dum Baby Ionica confusio, sed & Moyus abstrusissimus chaos.

Mons.

Mons pietatis est usurarius. HAER. Lathanæ. Concilium sub Leone Decimo, sess. decima, die quarto Maij 1515. decreuit inuilem esse pietatis montem, sub certis il-

lis cõditionib. nõ licet ergo danare montem Ad exactam vero huius rei notitiam percurramus exponere, quæ Theologi scribunt de eo, de quo ea de causa Theologi est de monte pietatis tractare quatenus vsuram conuenit, non quasi de se primo sit de fide, sed per accidens, ac secundario, vt admonet Caiet. Vt vero cognoscamus, an sit licitus, vel vsurarius. Suppono primo, quod ille tenetur mercedem soluere, in cuius fauorem sit opus. Suppono secundo, quod nullus tenetur soluere pecuniã pro altero, in cuius gratiam sit opus.

Suppono tertio, quod prius est considerandum in cui fauorem ministrorum labores sicut pauperum ne, an locantium pecuniam. Hinc distinguere opus est, quod opera ministrantium quædam sunt per se intenta, vt quæ ad pignorum venditionem concurrunt. Aliæ sunt per accidens, vt venditio pignorum, & alia. Si ergo præparatio pecuniæ ad mutuandum, actus mutuandi sumere pignus, scribere hæc, & expensæ pro libris, conductio domus, maior pars & piculiosior est in fauorem, ac utilitatẽ mutuantis, vel aliqua ad commoditatẽ pauperum, sed lucrum est mutuantis, quia præparatio ad mutuandum, actus mutuandi restitutio pignoris ordinatur ad bonũ huius pauperis, & eius vtilit. Tunc dicit Caietan. Quod nullus pauper tenetur ad solutionem mercedis. Quia plurima, ac potiora sunt in fauorem mutuantis, & non pauperis vniuersitatis. Secundo dicit.

Quod non omnis pauper qui accipit mutuũ tenetur soluere pecuniam. Quia nec ois pauper affert pignus ponderosum ad excutiendũ. Tertio addit. Petrus mutuans, & vniuersitas pauperũ, qferunt pignora tenentur soluere. Ratio est, quia sunt in ipsorum fauorem. Quarto conuenit. Quilibet pauper, qui affert pignora onerosa, quæ domo egeant, & car. debet soluere, quia ipsi gaudent ea vtilitate. Nemo dicit. Iniuste exigitur à quouis paupere, quod soluat vnum pro centenario. Quod ex dictis probatur. Dicit ergo, quod tunc mons est licitus, quod soluit vniuersitas pauperum, cui seruantur pignora, & etiã Petrus mutuans. & sic intelligitur Bulla, in qua dicitur, quod non committitur aliquid, quod sit contra Ius Canonicum: ideo capitula aliqua damnantur, & non

mons

mons in se. Obser. etiam quod mons pietatis adinucentus est, à pauperum subuentionem, ne à Iudeis vsuras acciperent. Capitula vero hæc sunt.

Primum quod sunt parati ad commodandum pauperibus tantam summam ad restituendum infra tantum tempus, & non plus, vt sic alij subuenire possit.

Secundum, vt qui accipiunt pignora monti assignent ad eius custodiam consignata, ita, vt uendi possint infra annum si non restituant, & inde accipiant quod mutuatum fuit Domino pignoris deducis expensis pro ministris.

Tertium. Quod ultra pecuniam mutuãtã detur monti alia à predictis debitoribus, non pro monte, sed pro ministris, ac eorum labore. Confutat etiam Caiet. quorundam placita. Nam aliqui dicunt, quod absolute licitus est, & quod nihil vsurarium accidit, & quod tres contractus interueniunt.

Primus inter Petrum mutuãntem, & Ioãnem pauperem.

Secundus contractus pignoris, inter Ioãnem pauperem, & Petrum.

Tertius est contractus locationis, quo ministri operas suas locant, & pauperes mercedem illis assignant, & nullum horum est vsura. Alij dicunt, quod interuenit iustitia commutãtia & ideo non est vsura.

Tertia opinio est, quod mons fundatur in iustitia distributiua, ideo non est vsura.

Quarta est, quod mons est licitus, quia non interuenit mutuũ, sed est societas quædam; & est contractus temporalis vsus communis depositi. Et est etiam contractus locationis operarum. ad custodiam pignorum pauperum, ideo mercedem ipsi debent reddere. Mens tamen Caietan. est, quod mons in se non est illicitus, sed capitula sunt consideranda, atque conuentiones, & ille debet soluere, qui vtilitate insumit Armilla scribit. Verbo, Vsura §. 48. & alij fusius, quæ extra nostrum institutũ est referre. Sat est admonere, quod hæreticum est, negare montem pietatis, quem Leo approbauit loco dicto.

Mors.

Mors homini non est naturalis, sed per peccatum. Ad facti sumus mortales qui antea etiam ex natura, non ex gratia eramus immortales.

HAER. Eadem est omnino natura ante peccatum & post, atque ideo sicut natura illa, sibi derelicta erat mortalis, quia ex contrarijs composita, sed dono gratiæ erat immortalis, vel factum fuit, vt mori non posset, ideo & de se poterat mori, & mors naturalis est, quia consequitur ex principijs intrinsecis naturæ, & ipsam semper naturam comitatur, in hac vita, & quia nemo est Theologorum, qui in hac re non cõueniat, supflua sunt, q a me adduci pnt.

2 Mori debebat Adam siue peccasset, siue non peccasset. HAER. Fuerunt nonnulli, inter quos Iosephus, lib. 1. Iudaici antiq. & Aug. Chisami Episcopus, in annot. in Pentateuchum, ca. 2. dicens, quod culpa fuit Adam de paradiso eiectus, non intulit mortem corpori sed anime. Quorum errorem sequutus Pelagius in Concil. Aphricano, capit. 76. fuit damnatus in hæc verba. Quicumque dixerit Adam primum hominem mortalem factum, ita vt siue peccaret, siue non peccaret moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret. non peccati merito, sed necessitate naturæ. Anathema sit. D. Aug. etiam scribit contra hoc. lib. 13. de Ciuit. Dei, ca. 15. Quoniam peccatum vindicans Deus dixit Homini, in quo tunc eramus omnes. Terra es, & in terrã ibis. Et D. Paul. ante omnes. Per peccatũ mors intrauit in mundum.

2 Morituri sunt ne omnes homines ante diem iudicij? Nedom recentiores sed Neoterici atque doctissimi patres inter se gloriose digladiantur, an omnes homines sint morituri. Namque Orig. in tercio volumine Epistolæ D. Paul. ad Theisal. exponens illud, Nos, qui viuimus, qui residui sumus. Acacius Cesarientis Episcopus, lib. quarto selectarum quæstionum. Didymus Alexan. in Com. 1. ad Cor. D. Ambrosius ibidem. D. Augustinus lib. vigesimo de Ciuitate Dei, cap. vigesimo. D. Thom. primæ ad Cor. decimo quinto, affirmant omnes homines esse morituros, & deinde resurrecturos, hoc suadent verba Apostoli ibi dicentis. Oes quidẽ resurgemus, sed nõ oes immutabimur, si quidẽ reproborum corpora resurgent quidem, & immortalitate

con-

confequentur, non tamen immutabuntur ad Dei gloriam, aut alias dotes glorioforum corporum affequentur, fed perpetuis pœnis, ac miferijs addicti erunt. Econtra D. Chryfoftom. hom. 42. in priorem ad Corinth. Theophil. Oecumenius in collectaneis. ex pofitionum in Paulum. Theodorus Heracleæ Epifcopus in priorem ad Corint. 15. Diodorus Tarsenfis Epifcopus ibidem, pluresque alij, arbitrantur, non omnes homines morituros. fic & D. Paul. 1. ad Theffal. 4. dicit. Deinde nos qui viuimus, qui relinquimur, fimul rapiemur cū illis in nubibus obuiam Chrifto in aera, & fic femper cum Domino erimus. His accedit articulus fidei. Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos. At D. Hieronym. epiftoia ad Minerium & Alexandrum. D. Aug. de Eccl. dogm. & q. 3. ad Dulcitium in arbitrium cuiuscunque reliquit, quod quisque fentiat, quod lubet, & Catholica vtraque est fententia. Quod vero dicit ad Theffal. interpretatur D. Aug. vbi fupra de Ciuitate Dei, quod qui viui reperientur animæ eorum eodem raptu exibunt, & ad eadem corpora immortalia mox redibūt. & licet D. Thom. doceat, quod omnia corpora debeant incinerari, hoc intelligit ex communi lege non de aliqua fpeciali gratia. Id etiam quod ex fymbolo proponebatur. D. Auguft. duobus modis dilucidat in lib. de fide & fymb. cap. 8. Primo, quod viui dicuntur, qui tunc temporis erunt viui, & mortuis, qui antea mortui erant. Secundo, quod viuos, i. electos, & mortuos, hoc est reprobos iudicabit. Nec plura de his.

3 *Mortem fibi ipfis inferre licet, qua uis de causa licet, sine alia reuelatione Dei.* Petil. H. A. E. Multi fuerunt vt in hiftorijs facris & Gentilium, qui mortem fibi ipfis confeifcere. Nam Razias. 2. Mach. 14. Se gladio peremit, & laudatur. Fuerunt etiam sanctæ femina, qui persequutionis tempore, in fluium se proiecerunt, & sic suæ pudicitia infectatores deuitarunt. Hac ergo in re duplex est error. Primus Petilianus qui docuit licere homini seipsum interimere, ut commissa peccata expiaret, imo eos martyres vocat. Pro cuius confutatione recolendum est, quod satisfactiones, quæ in sacra scriptura ponuntur, nunquam hanc pœnitentiam ponunt, & mirum, quod rem tanti ponderis prætermiserit. Et

Iudas damnatur a D. Petro, Act. 1. Quia se ipsum laqueo se suspendit. De quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum, hæreticum est ergo eos martyres nuncupare. Euseb. etiam Cæsar. Epifcopus, lib. 8. Eccl. Hift. Cui consentire videtur D. Hieron. exponens verba Ionæ 1. Tollite me, & c. Qui affirmant bene quasdam feminas egisse, quæ propriis manibus fibi ipsas mortem intulerūt, vt virginitatem feruarent. Et de Sophronia vxore Præfecti vrbs Romæ, scribunt, quod facta ad Deum oratione accepit mucronem, & proprium pectus teanfuerberans animam exalauit. D. vero Hieron. ait. Vnde in persequutionib. non licet propria perire manu, absque eo, vbi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere. D. Aug. vero, lib. 1. de Ciuitate Dei, c. 17. Probat, quod non licet propria manu se ipsum occidere. Nam ea ratione, qua prohibetur alterum interrimere, multo magis seipsum. Et cap. 20. ait. Non occides demonstrat generaliter, quod neque adipiscendæ immortalitatis causa, vel ullius cauēdi mali occasione, licet nobis met ipsis mortem inferre. Ad hæc. Natura hoc abhorret ne dum in impijs, imo, & in iustis, & capit. 25. R. repetit, quod non licet, vt uitemus peccatum dicens. Non committitur scelus per carnem, nisi carni consentiat anima, & faciant sacrilegi quicquid valent in corpus, & stupratores. Quæ pnt maculent illud. Nullum est vitium, nullum committitur scelus, integra perseuerat sanctitas, inuolata custodita est virginitas, si anima, & non peccandi uoluntas integra perseueret. Reponatur in Deo omnis confidentia, ab eo petatur auxilium, certo que sciatur inuocantibus eum semper adesse. Quod si suo infallibili consilio labi hominem sinat, vt per carnis infirmitatem peccando consentiat, fatius est flagitium committere, quod pœnitendo sanetur, quàm tale facinus, vbi locus salubris indulgentiæ non relinquatur. Et cap. 21. eos excusat, quos legimus sibi mortem intulisse, vt Abraam, & Saulon. Genes. 22. & Iud. 16. Nam spiritus iusserat & demum, capit. 26. de mulieribus, qui tempore persequutionis se in fluium demerferunt, quas Ecclesia, pro martyribus colit. dicit. De his nihil temere audeo iudicare. Quos si fecerunt non humanitus deceptæ, sed diuinitus

gitus iussæ, nec errantes, sed obedientes, sicut de Sampfone aliud nobis non est fas credere. De Razia vero licet alias a nobis eius factum sit reprobatum, D. tamen Augustin. epiftoia ad Dulcitium Donatistam scribit. eius tamen factum non laudatur, sed indicandum potius quàm imitandum proponitur. sic & de feminis illis, quarum meminit Euseb. nisi sit specialis motione spiritus sancti illud ab eis factum non sunt laude dignæ, sic interpretatur D. Hieron. & alij huius sententiæ.

4 *Mortui nesciunt qua hic aguntur.* H. A. E. supra verbo, Anima fufus comprobauimus mortuos scire quæ hic à nobis aguntur, hic verò paucis declaro, ne forte quod suo loco erat legendum in tractum relinquamus. Nam de Sanctis, qui Deum vidēt, nemo dubitare dēt, quæ nostra videāt & sciāt quæ vidēt oīa videntē. De Angelis nā que Dominus dixit. Gaudium esse, super vno peccatore penitentiam agente. Lu. 15. D. Ioan. Bapt. adhuc mortali dicitur, quod viderit cogitationes phariseorum, & scribarum, quanto magis in gloria modo existens nostra uidet. Abraham. Luc. 16. dicit Epuloni. Recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Modum vero, quo scire possunt mortui, quæ hic aguntur scribit D. Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 14. 15. & 16. Nempe, vel reuelantibus hominibus, qui hinc decedunt, sic Lazarus indicauit Abraham vitam Epulonis. Vel quod Angeli, qui adsumt rebus viuentium, nuncient ea mortuis, non omnia, sed quæ tantum illos scire oporteat. Vel quod in speculo diuinitatis, in quo cuncta relucet, videant sancti, quæ circa nos aguntur disponente, volenteque Deo. Vel quod mortui diuina dispositione mittantur ad viuos. Verè tamen dicunt aliqui quod naturali cognitione, scire non possunt mortui, quæ hic aguntur, longè enim sunt ab vnoquoque nostrum, quo sensu dixit Iob 14. Homo mortuus non intelligit, si nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, sed alijs vijs agnoscunt.

5 *Mortui possunt baptizari.* Marcionita. H. A. E. Theophylacto referente, 1. ad Corin. 15. in ea verba. Alioquin quid facient, qui baptizantur. pro mortuis. scribit. Morem fuisse Marcionitarum, cum aliquis apud eos, sine baptifimo discessisset, loco eius,

qui mortuus fuerat alium hominem phetretro imposuisse & pro mortuo baptizasse. Quam vero stultum sit hoc dicere sapiens Eccles. nono, dixit. Viuentes enim sciunt se esse morituros. Mortui vero nihil nouerunt amplius, nec habent vltra mercedē, nec partem in hoc seculo, & in opere, quod sub Sole geritur. Hoc voluit Dominus. Venit nox, in qua nemo poterit operari, & Marci vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Quæ ergo fides in damnatis reperiri poterit. Adhuc, Sacramenta sunt medicamenta viuentium, nun mortuorum. Demum in propria persona sunt suscipienda, non ergo vnus debet pro alio baptizari. Vt vero non essent Marcionite posteris occasio errandi. Concil. Cart. 3. cap. 6. sic statuit. Item placuit, vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Dicitur enim à Domino, accipite & edite. Cadavera vero, nec accipere, nec edere possunt. Cauendum est etiā ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat, quibus, nec eucharistiam dari licitum est.

6 *Mortuis nihil prodest vbi sepelliantur.* H. A. E. Antiquissimum, ac religiosissimum sepeliendi ritum damnarunt hæretici, qui ferinum potius animam erga parentes demonstrabant, & omni humanitate orbati, nam semper sepulturam inter pietatis officia connumerarunt & Thobia exemplo suadet, cap. 12. Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos & derelinquebas prandiū tuū, & abscondebas mortuos p diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuā Dño. Laudatur Abraham, quod sepelierit vxorem suam in spelunca duplici. Genes. 23. Laudantur Isaac, & Ismael, quod Abraham in eadem spelunca sepelierint. Genes. 25. Laudatur Ioseph, qui magno comitatu, & præclarissima pompa portauerit Iacob patrem suum ad terram Chanaan sepeliendum. De adolescente scribit, Luc. 7. Quod portabatur ad sepulturā magna comitante caterua. Laudamus Ioseph, quod accepto corpore IESV, honorificè sepelierit. Comendat Dominus Mariam, quod vnguento vnxit corpus eius in memoriam sepulturæ. Mat. 26. Laudantur Discipuli Ioannis Baptistæ, qui corpus eius a carcere mortuum ad sepulcrum

ram transfulerunt. Mat. 14. De sepultura D. Stephani dicitur. act. 8. Curauerunt Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum. Non igitur laceranda canibus sunt relinquenda sanctorum corpora. Nam inter Dei vindictas, punitio- nesque connumerat scriptura priuationem sepulturae, vt noscamus displicere Deo impietatem abiciendi corpora inhumata, sicut de Iezabele per Eliseum Prophetam ad Regem Iehu dicitur. 4. Reg. 9. Iezabel quoque commendat canes in agro Iezrael. nec erit, qui sepeliat eam, & Hierem. de falsis prophetis, & populos, qui audierunt eos dicitur. capit. 14. Erunt proiecti in uis Hierusalem pro fama, & gladio; & non erit, qui sepeliat eos. Prodest sepultura ut D. Aug. scribit serm. de verbis Domini de qua verbo sepultura multa adducam.

Mortuis nihil profunt uiuorum obsequia, preces, & oblationes. Acrius. HAER. Hanc haeresim superius verbo animae, & verbo misericordiae confutauimus.

Moyfes.

Moyfes non accepit legem a Deo. HAER. Moyfes legem uenerantur ne dum iudaei, & christiani, sed & Maumethana secta, & ex sacris literis certam est ei Deus legem dedisse.

Moyfes non tradidit occulte aliqua mysteria, sed omnia scriptis mandauit. HAER. vt uanam occasionem excogitarēt haeretici, ad traditiones euertendas, negarunt & Moysem aliquid occulte docuisse ipsi Iosue: quorum dictum oppugnant hebraei, & ex nostris Hilarius, & Orig. qui probant occultata quaedam mysteria ipsi Iosue exposuisse, ac deinceps reliquis succedentibus sacerdotibus magna silentij religione fuerunt reuelata. De his Dauid psal. 43. Deus auribus nostris audiuit, patres nostri nunciauerunt nobis. & 27. Quanta mandauit patribus nostris, nota facere filiis tuis. Et Moyfes Deuteronom. 32. Interroga patres tuos, & dicent tibi, maiores tuos, & annuntiabunt tibi. Et ex 4. lib. esd. capit. 14. Enarraui Moyfi mirabilia multa & dixi, haec in palam facies uerba, & haec abscondes. Moyfes ego Dei consilio multa sic docui, ut orig. Hom. 5. in Num. & Hil. psal. 2. Et Euseb. libr. 7. eccle. histor.

capitulo 28.

Moyfes ne fuit ne uere, ac proprie sacerdos? Negare Moysem fuisse sacerdotem, alias temerarium diiudicauimus. Nam Dauid dixit. Moyfes, & Aaron in sacerdotibus eius. Anach. tom. 1. Concil. epistola 3. pag. 64. docet ex hoc loco eum fuisse sacerdotem. Nam ne dum obtulit sacrificia, sed & Aaron, & filios eius consecrauit. De quo mentionem facit Gratianus distinct. 26. sacrosancta, in si. & glo. ibi. & eadem gloss. d. 2. Decretis, quod authoritati Innocentii confirmat. & d. 66. porro. o. Et cons. Hispal. 2. c. 7. Petrus Dam. de contemptu tituli, cap. 14. Moyfes cum apostolis dignitatem uidetur obtinuisse Pontificum. Qui & si hostias non obtulerit, sacrificia tamen populi offerebat, vt 36. d. si quis uult, & 88. decreuit. Hoc etiam probatur, ex eo quod Moyfes maior erat Aaron, nam instruebat eum, ac redarguebat, vt de pen. dist. 3. inter haec, Moyfi tanquam sacerdoti tradidit Deus potestatem faciendi miracula, & datus fuit Aaron, ut socius, ac coadiutor, & Moyse loquebatur Deus, & ipse Moyfes Aaron, immo Aaron dictus fuit a Deo os Moyfis. Adhaec Aaron, & Hur filius Caleb substantabant manus Moyfi ex utraque parte dum oraret pro victoria contra Amalech. Deum Moyfes principaliter iudicabat populum. Fuit ergo sacerdos, vt probat Capisto. de auth. Papae. & quod dicitur ad D. Tho. 4. dist. 19. Quod Moyfes fuit sacerdos quasi sacra dans, quia acceperat sacra a Deo immediate, & ea primo dedit populo non tamen fuit sacerdos ex officio offerendi. Haec inquam uerba D. Tho. omnia conciliant. Turrecr. li. i. c. 93. ad 8. dicit, quod fuit sacerdos, in fine capituli.

Moyfes est ne uere mortuus? Aliqui ex patribus inter quos D. Ambro. lib. i. de Abel, & Cain, c. 2. arbitratur non uere fuisse mortuum, sed ad meliorem uitam translatum, vt dicitur de Elia. Hanc sequitur Hil. can. 20. in Mat. qui putant, quod uiuat adhuc, & temporibus antichristi simul cum Elia occidetur. Amb. Cathar. in Gen. capi. 3. est huius sententiae. At probabilior eorum est sententia, ac magis uerbis sacrae scripturae consona, quae docet eum esse mortuum. Nam Deuter. 34. dicitur. Mortuus est ibi Moyfes seruus Domini in terra Moab iubente Domino, & sepeliuit eum in ualle terrae

terra Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulchrum eius, usque in praesentem diem. Et supra c. 32. dicit Dominus ad Moysem. Ascende in montem istum Abarim, & paucis interiectis. Quem consensu iungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis. Quo loci demonstratur eodem modo mortuum esse Moysem quo Aaron. De morte etiam Aaron scribitur. Num. c. 20. Hanc opinionem sequitur Rab. Sal. auctore Lyraano. & se moriturum scripsit Deut. 34. ait Ioseph. ueritus ne iudaei putarent per eius uirtutes a Deo raptum esse.

Moyfes duas habuit uxores. Tem. uanissimo fundamento Ioseph. lib. 2. antiqu. hoc docet. quem redarguit Aug. episcopus Chirani. Et quod dicitur. Num. 12. propter uxorem eius aethiopiā: loquitur de Aethiopia, quae iuncta est Arabia, non de ea, quae est ultra Aegyptum.

Moyfes uidit ne Dei essentiam in se, sine aliqua similitudine? D. Aug. ac D. Thid. probant, per modum raptus, negant aliqui: at hoc non est de fide adhuc decretum. legant D. Aug. lib. 12. super Gen. ad literam. c. 27. & 28. & epistola de uidentio Deum ad Pauli nam. c. 12. & 13. ne contrarium docet li. 2. de trin. c. 17. & 18. quo loci negat. Deum posse uideri oculis corporeis, quoniam non uidebit me homo, & uiuet, at ego non ex scribo patrum dissensiones, sed fidei decreta.

Moyfes facies fuit cornuta. Miror quomodo concionatores. quidam adeo stulte sacras literas interpretatur, imo uero magis admiror, quare ecclesia illas imagines non deleat, quae sic cornuta fronte depinguntur, non enim cornibus erat frons ornata, sed & frons, uasus, atque oculi, os, mentis radiis effulgebat, quo sensu dixit apostolus, & ut non possent intendere filii Israel in faciem eius, propter claritatem illius. 2. Cor. 3. Melius ergo est sequi, scilicet, septuaginta interpretum textum, quem sic translulerunt. Et Moyfes ignorabat, quod gloriatus esset affectus curis faciei suae. Exo. 34. hanc literam sequutus est D. Paulus, & literam D. Hierony. sicut in altis, sic hoc loci deprauata est. Et pictores errant eius frontem sic cornutam esfigiētes, quod tamen tolerat ecclesia, quia bonum male

representat.

Moyfes non peccauit in incredulitate. HAER. Fatentur etiam hebraei, Moysem infidelitate peccasse, ea quae de causa, dictum ei fuit. Non uidebis terram promissionis, nec intrabis in eam. sic & Chris. hom. 40. in Gen. interpretatur. Et D. Hieron. li. 2. aduersus Iouin. & D. August. lib. 16. contra Faustum. c. 16. Arguit enim Moysem uoce diuina, quod eius fidem ad aquas eiciendum aliquantulum titubauerit. Hoc dicitur. Num. 20. rebelles; & increduli. Num de petra hac poterimus aquam nobis eicere? Quod uero Nume. 11. dicitur, Moysem dominum dixisse. Sexcenta millia pedum huius populi sunt, & tu dicis, dabo eis esum carnum mense integro non peccauit cum infidelitate, sed modum, quo adimpleturus esset Deus requirebat. sic & B. Virgo dixit. Quomodo fiet istud, unde nec puni- tus fuit Moyfes de hoc, sicut Zacharias: qui nunciante angelo Ioan. Natiuitatem non credidit. Unde ait hoc sciam? ego sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. Qua de re uocis oppressa poena plectitur, ut usque ad eius ortum non loqueretur hic primo.

Moyfes apparuit ne in proprio corpore in transfiguratione Domini, uel aliud assumpsit? Huius historiae factum diuersimode exponitur a Doctoribus. D. Hieron. libro 3. in Matth. cap. 7. sic scribit. Considerandum est, quod scribis, & pharisaeis signa de caelo possentibus dare noluit, hic uero ut apostolorum augeat fidem dat signum de caelo: Elia inde descendente quo ascenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Hoc ipsum docet auctor operis de mirab. sacrae scrip. lib. 3. c. 10. qui a nonnullis ascribitur D. Aug. At D. Tho. 3. p. q. 45. ar. 3. interpretatur, quod Moyfes, non alium pferit proprium corpus, sed anima eius alio corpore assumpto apparuit, eo modo, quo angeli in assumptis corporibus apparere solent. Quae sententia probabilior uidetur. Ad quid enim corpus proprium Deus uoluit resurgere, pro re tam paruo tempore duratura. Licet Sixtus Tom. 2. lib. 6. annot. 145. in fine dicat. Et ipse Moyfes in suo uero corpore, de sepulchro resumpto uidetur.

Moyfes non uere, sed imaginarie apparuit in monte, die transfigurati. Erron. Doctores omnes, quos uiderim. Mat. 17. & Lu. 9. expo-

exponunt ueram fuisse Moyses, & Eliaz ap-
partitionem, non imaginariam, ut quidam
falso addiderunt in postilla Hugonis. ha.
9. & ex nomine Amb. ibidem hoc confir-
mant, quæ eo magis sunt falsa, quo nun-
quam in D. Amb. hoc legimus, caueant er-
go concionatores, ne ad imaginariâ detor-
queant. Hælla.

10 *Moyſis libros repudiare poſſimus.* Ptoſome-
rita, HAER. Damnarunt ibi Moyses li-
bros, ut epiph. lib. 3. Arm. 33. refert, & di-
xerunt, quæ in ipsis continentur non esse,
a Deo bono, sed a tribus diuersis opificib.
condita: alteram a Deo, qui est medius in-
ter Deum bonum, & diabolum. aliâ uero
a Moysse iuxta propriam mentem, & non
secundum Dei uoluntatem. Tertiam de-
mum, a senioribus iudeorum, ex ipsorum
ingenio excogitatam. Manichei uero ma-
gis decepti sunt, qui docuerunt ea esse om-
nia refellenda, quoniam a malo Deo he-
bræorum sunt dictata. Quorum hæresim
ex uerbis, ac obseruantia Domini conuin-
cere non est difficile. Ea enim ratione cir-
cuncidi uoluit, in templo præsentari, ut eâ
a Deo esse suo exemplo confirmaret, qui
dixit non ueni soluere, sed adimplere, & di-
scipulis euntibus in Emaus (referente D.
Luca interpretabatur quæ de eo per Moy-
sen dicta erant, quare ergo erit eius lex om-
nino, uel codices damnandi. Quos recepe-
runt apostoli, ut Can. testatur clemens, &
ecclesia vniuersa, tot cõciliis generalibus
congregata. Et tot patres suis commenta-
riis dilucidarunt. Adeo ut non sit opus pro
huius confirmatione alia afferre, sed eorû
tantum obiecta diluere.

Obiectiões hereticorum.

Impugnant libros Moyses primo. Imperfecta
sunt, quæ præcipit, ergo non sūt a Deo. Re-
spondeo, quod eo tempore, & hominibus,
quibus data erat perfecta est, erat enim
pedagogus ad nostram instruens. Secundo.
Docet aliqua, quæ non sunt a Deo. Veluti
est lex repudii, nam Dominus dixit. Matt.
19. Moyses ob duritiem cordis uestrî per-
misit dimittere uxorem, sed non sic fuit ab
initio. Deus enim dixit. Erūt duo in carne
vna, quod ergo Deus coniunxit homo nõ
separet. Respondeo, quod ex mala intelli-
gentia scripturarum decepti sunt. Non

enim Moyses dedit libellum repudiij, sed
repudium: hoc est non dedit præceptũ de
repudio, nec dixit. Qui uoluerit dimittat
uxorem, quod est contra Dei institutum;
sed dixit Deut. 14. Si quis dimiserit, non di-
mittat, nisi prius dato libello repudiij, ut sic
interposita mora, animus conciliaretur,
quod si ad pacem redire nollent permitte-
bat tunc diuortium. Tertio multas conti-
net seniorum eruditiones, quæ Esaiæ tes-
timonio, Dominus Matth. 15. reprobat.
Respondeo, quod si quas continebat lex il-
la traditiones, has certe refellimus, sed
legē tenemus, & damnamus alia, quæ sunt
extra legem. ut illud. Audistis quia dictũ
est antiquis diliges amicum tuum, & odio
habebis inimicum tuum. Quarto scribit
Deum in tenebris fuisse uersatum, & tene-
bras fuisse ante lucem conditam, & Deũ
super aquas tenebris obitas ambulasse.
Dicitur, quod nulla est consequentia non
enim eget Deus corporali, ac cœlesti luce
non ergo ante temporaneam lucem in te-
nebris erat. Nec spiritus ferebatur super
aquas in tenebris, sed clarissimo suo lumi-
ne. Quinto describit Deum admirantē de
lucis creatione, atque inde optimam iudi-
casse. Gen. 1. A. Respondeo, quod euerba
non sunt admirantis, sed approbantis. Sex-
to uetat homini ne commēdat de ligno
scientiæ boni, ac mali, & similem pecorib.
facit. Respondeo, quod cognitio boni, &
mali, ex duplici via esse potest vna per sci-
entiam qualis est in Deo: alia per experien-
tiam. Primam dedit Deus Adamo, secun-
dam ut miseriam præcaueret præcepto pro-
hibuit, & hinc non maleuolus, sed piissi-
mus medicus nuncupandus est: qui contra-
ria, atque nocuentum allatura demon-
strat. Sep. imo facit serpentem Deo melio-
rem, & fortiozem. Meliorem, quia dũ suad-
et homini ligni commestionē facit Deo
similem, & Deus dixit. ecce Adam factus
est quasi unus ex nobis sciens bonum, &
malum. Fortiozem, quia uicit nos, quos
Deus fecerat. Respondeo, quod utrũq; est
blasphemia, nec meliorem fecit, imo pesti-
mos, & Dei uerba sunt exprobatas non af-
firmantis. Neque fortior, quoniam si Adã
non recessisset a Deo, nõquam esset uictus.
Octauo facit Deum ignaum futurorum
vel imprudentem cum fecerit Adam casu-
rum. Dicitur quod potius facit Deus cõdi-
torem

tozem optimum, quia & liberum cõdidit
hominem, suaque gratia ornatum. Nono
facit improuidum, dum Adam latentē que-
rit dicens. Adam ubi es? Gen. 3. Dicitur, quod
vbiq; sciebat Deus, ubi esset Adam, sed
sic uocat, ut sua responsione ad penitentia
prouocet, & fatetur se puniturum iuste.
Decimo inuidum, ac timentem Deum de-
monstrat esse, dum angelum ad paradisi
custodiam reliquit. Gen. 3. Respondeo, quod
iuste fecit dũ uetat ne peccatores amplius
paradisi ianuas ingredi non permittit. Vn-
decimo in lib. Exo. c. 20. scribit Deum ap-
petentem sanguinem, & adipem ex omni
genere sacrificiorum. Dicitur quod hæc
putare est hominis, qui diuina mysteria
capere non potest: non enim Deus illis ue-
scitur, aut nece delectatur; sed ut illis sacri-
ficijs præsentaret nobis uerum sacrificiũ,
ac sacerdotium Christi. Duodecimo errat
dum dicit Deum egre ferrã, ut aliis diis sa-
crificetur. Respondeo, quod non inconue-
nit affirmare Deum esse zelotentem; nam di-
citur. zelus domus tuæ comedit me, & quid
absurdi est, ut ipse Dominus honoretur, ac
ut pater diligatur. Tertio decimo iracundũ
facit, dum obleuia quædam scribit Deum
dicit se deuoraturũ omnia, nec alicui par-
citurũ, siue iusto, siue iniusto. Dicitur quod
iuste iratus est, non contra leuia, sed enor-
missima, atque grauissima peccata. Nemini
parcit, ut penitus orbis purgetur, iustis re-
tribuens, ac impios puniens. Quartodeci-
mo iniuria, ac contumelia maxima afficit
Christum, ac alios probos, dum dicit. Ma-
ledictus omnis, qui pendit in ligno. Deute.
27. Dicitur, quod maledictus dicitur om-
nis, qui pendit in ligno, non quia fecerit o-
pus maledictum, sed quia mortem maledi-
ctam sustinuit, & c. & sic dixit apostolus.
Gal. 3. Factus est pro nobis maledictũ, hoc
est pro nobis mortuus. Quinto decimo. Ma-
ledicit etiam pueros, ac omnes uirgines, quod
non suscitauerint semen in Israel Exo. 23.
& Deut. 7. & 28. tamen Christus, & mul-
ti alii non habuerunt sobolem. Respondeo,
quod spiritualiter intelligendus est Moyses
non quia continentia fuerit in sensu. Sex-
todecimo, demum omnem spem futuræ
resurrectionis adimit dicens. Anima omnis
carnis sanguis est. Leu. 17. e. Miror quomodo
arbitrentur Moysen docere, omnem a-
nimam mortalem, cũ Num. 19. dicat. om-

nis, qui tetigerit mortuum, & mortuus fue-
rit, & non fuerit purificatus, excurretur ani-
ma eius de Israel, quia adhuc immundum
est. Adhuc dixit etiam post mortem, quia
non est purificatus. Quando uero dicit. Ani-
mam esse sanguinem non loquitur de
substantia animæ, sed per sanguinem signi-
ficatur. Vel dico cum schola, quod non est
propositio identica, quasi anima sit idem,
quod sanguis, sed ab effectu, quia in san-
guine animæ effectus magis uiget, hinc e-
gregie docent nostri sanguinem decoctũ
animatum esse etiam anima intellectiua.
His uis redarguebant uetustissimi hæresi-
ci Pentatenchum, quos D. Aug. libris con-
tra Faustum soluit; & lib. cõt. aduer. legis.
Nec plura.

Motus.

Motus primi sunt peccata. Luth. HAER. E.
Id Lutherum docuisse scribunt nonnulli,
quod quidem hereticum est pronuncia-
tum. Nam primi motus non sunt in uolun-
tate nostra, sed mouentis arbitrio, moue-
re uero uoluntatem nostram multi possunt
uel multa representare eidem, quibus resi-
stere ne obiciantur non est nostrum; sed
tantum assentire, uel dissentire. Rursus, pec-
catum non est, nisi sit uoluntarium. At pri-
mi motus externi non sunt uoluntarii, sed
ab extrinseco pponete. Ergo nõ sunt. Hoc
uoluit Dominus cũ dixit. Ex corde exeit
cogitationes prauæ, & c. Mat. 15. & D. Pau-
ad Ro. 6. Non regnet peccatum in uestro
mortali corpore, & obediatis cõcupiscētijs
eius: qui ergo obedit peccat. & D. Io. 8. qui
facit peccatum seruus est peccati, & c. hoc
summulæ confessorum docent, uno ore.

Mulier.

Mulier non est ad imaginem Dei. HAER. De-
troq; dictũ est Gen. 1. Faciamus hominem
ad imaginem, & c. sic Theologi exponunt,
& D. Aug. li. 3. conf. cap. 3. 2. Hoc ex philoso-
phia roboratur. Nã sunt eiusdem speciei,
& sexus non uariat naturam specificã. Ver-
ba uero D. Pauli. 1. ad Cor. 2. quæ fuerunt
causa erroris aliquibus, quæ sunt. Vir qui-
dem non debet uelare caput, quoniam i-
mago, & gloria Dei est, Mulier autem
gloria uiri est, quibus uidetur negare
mulie-

mulierem esse ad Dei imaginem, sunt exponenda, non de imagine, sed pro principatu, in quo uir caput est mulieris: non enim homo est ad imaginem Dei tantum, quoad animam: uerum & quo ad dominium, creaturis enim imperat, & sic homo est ad imaginem dictus, non mulier.

2 *Mulier potest ad sacerdotium promoueri.* Luthe. HAER. Quid est magis cum ratione pugnans, ne dum fides quæ enim gens barbara id permisit, id uoluit, quod Lutherus probat. Ex ueteri lege, sciimus Moysi & Aaron, non Mariæ eorum forori sacerdotium, & alia munera fuisse concessa. In lege etiam nostra tantum apostolis, qui tantum cenæ interfuerunt. Id docuit Mal. 2. Labia sacerdotum scientiam, & legem requirant de ore eius, quia Angelis Domini exercituum est: quæ mulieri prohibentur a D. Pau. i. Ti. 2. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in uirum, sed esse in silentio. rationem attulit ibi apostolus, subiungens, Adam enim primus formatus deinde Eua, & Adam non est seductus, sed mulier seducta in præuaricatione fuit. Et doctores sic communi assensu confirmant: pudeat, ergo Lutherum docere, quod natura, quod lex, quod scriptura, & ecclesiæ usus damnat.

3 *Mulier potest in ecclesia prædicare.* Luthe. HAER. ET. Expresse id uetat D. Paul. i. Timotheo scribens loco superiore, ut diximus.

4 *Mulieris osculum est peccatum mortale, non autem concubitus.* HAER. Damnatur direct. 2. par. quæstio. 7. hæres. 7. Vide verbo osculum.

5 *Mulier nunquam ab homine tangi potest.* HAER. ET. Directorium confutat. 2. p. quæst. 13. hæres. 14.

6 *Mulier potest semper baptizare.* Marcio. HAER. Non enim tempore tantum necessitatis posse mulierem baptizare docuerunt Marcionistæ, nec essent confutandi in hoc, sed dixerunt mulieribus esse permitsum, ut semper baptizarent. Apud ipsos enim sunt omnia ludibria plena, & nihil aliud quam etiam mytheria coram his qui instituantur, atque imitantur in sacris pericere audeant. Hæc epiph. hæres. 42. contra Marcionistas.

7 *Mulier potest ad episcopatum assumi.* Repudiatur. HAER. Si id, quod minus est, nempe

in ecclesia docere prohibuit D. Pau. multo magis id, quod magis nempe præesse ecclesiæ. De hac hæresi scribit epiph. hæres. 49. contra Pepulianos episcopi quoque apud ipsos sunt mulieres, & presbyteri mulieres, & alia, quæ nihil differre dicunt. In Christo enim Iesu, neque masculus, neque femina. Hæc ille. Cum Doctores omnes.

8 *Mulier præstantior est uiro quo ad naturalia dona.* HAERE. Nonnulli ex modernis, tueri se posse arbitrantur mulierem uiro esse præstantiorem, inter quos speron speronius, Hieronymus Ruscellius; Hieronymus Boerus philosophus absolutissimus, atque elegantissimus, omniumque scientiarum acerrimus propugnator, ac in Academia Pisana primæ cathedræ modo præfatus, quem Perusæ, atque Parisiis olim ferme adolescens philosophiam miro omnium concursu exposuit. Hic libello quodam, cui & talem ascripsit titulum more quodam Platonico, rationibus quibusdam acutissimis etrusca lingua hoc demonstrare nititur, quæ ea ratione in uulgare permittitur, non quod contra fidem hoc sentiret, (ut mihi sapius uia uoce dixit) sed ut aliis obtemperaret. Hæc ergo sunt contra fidem, & ueram philosophiam tam Peripateticam, quam Academicam, ut fufius a nobis probatur, in libro quem edidit lingua Etrusca delle bellezze del mondo, & hunc in lucem exire admittam, ut nobilissimis uiris inferuam. Sunt quidem contra fidem quoniam ex Genesi sacra habetur, quod Adam primo formatus est eique de mandatum, omnium rerum imperium, quique singulis nomina imposuit, ex eo formata est mulier, & nomen sortita est, & dicta uirago. Et post commissum crimen præcepit Deus. Eris sub potestate uiri. Salomon etiam, Eccl. 20. scribit, mulieri non esse dandum primatum, cum quo D. Pau. i. Tim. 2. D. Quid etiam aliud significare uoluit Deus, Deuter. 22. quod mulier non uertatur ueste uirili, nisi quod ea, quæ uirilem exigunt potestatem aggredi non audeat mulier. Doctores omnes communi assensu id probant, & Theoph. i. ad Timo. 2. dicit. Est namque mulier natura leuior, & facile fallitur. Alia legator uolumine dicto. Verum ut aduertariis aliqua concedamus, dicimus, quod quo ad materiâ proximam

Multiloquium.

ximam nobilior est mulier, quia ex costa Adæ formata est, & ille de limo terræ. Adhuc quo ad locum, quia ille in agro Damasceno, hæc in terrestri paradiso producta. At non arguunt ista, nobilitatem simpliciter supra hominem, sed quo ad minima quædam.

9 *Mulier, uel uxor non debet esse sub potestate uiri, nec ei tenetur parere.* HAER. Sicut qui alligatus est uxori, non debet, nec potest querere solutionem, sic & mulier, quæ uiro coniuncta est, non debet querere solutionem, sed esse sub eius potestate, ut docet D. Pau. & uir habet potestatem in corpore mulieris quo ad matrimonium, & potestati tenetur solacere debitum, alioquin mortaliter peccat, ut Doctores scribunt. Et caueant confessores, ne pietatis, ac continentie prætextu permittant mulieres non reddere uiro, quæ honestè, atque secundum leges matrimonij petit. Videant summulas. & c.

10 *Mulieres in sexu muliebri, non ingredientur calum.* Origenes. HAER. Ex Origene occasionem errandi habuerunt alij, quoniam lib. tertio. comm. in epistolam ad Ephesios dicit, in futuris seculis foeminas redigendas esse in uiros, & humana corpora in animas. Rufinus Hieronymum obiurgat, qui hanc hæresim sine authoris nomine, ac sine confutatione in commentaria sua transfuderit. Ecclesia nanque nedum de Beata uirgine, sed de aliis affirmat suo proprio sexu beatandas. Et Iob dixit. Ego ipse, & non alius. Et Dominus sub similitudine uirginum quarum quinque prudentes, & quinque fatuæ, hoc insinuauit. Quid quod Ecclesia Sanctarum foeminarum festa celebrat.

11 *Mulieris semen concurrit ne ad generationem necessarium?* Quoniam hæc expendere potius est Philosophi, quam eius, qui principia fidei explicat, ideo sicco pede pertranseo, qui cupit legat Caiet. abundè differentem. 2. 2. q. 154. ar. 12. Huic simile est aliud quæsitum. An mulier aduine concurrat ad generationem, quod non est fidei, scire, tamen hæc omnia Theologus debet, ut tueri possint, quomodo B. Virgo fuerit uere Mater Domini. legant 3. par. q. 31. 5.

Multiloquium non est peccatum. HAER. Qui Catonis præcepta paruipendit dicentis, non fuisse loquutum, audiam Salomonem in Prou. 10. c. In multiloquio inquit non deest peccatum, eo magis, quod nemo est tam oculatus, qui non sepe allucinari possit, quique aliquando non cecidit, nam & quandoque bonus dormitat Homerus. sunt enim & in formidissimis corporibus nui quidam, nihilque est omni parte Beatam. Scribit D. Thom. 2. 2. q. 24. ar. 6. Multiloquium filiam esse galzauitij. Et Caietani docet, quod securitas est mortale peccatum, quando uerba ad inhonestum finem ordinantur. Vniuersale uero, si ad delectationem tantum, quæ tamen cauere debemus. Nam corrumpunt bonos mores, colloquia praua. Et D. Iacobus dixit. Qui in uerbo non offendit, hic perfectus est uir. scribit Alensis tractatum de multiloquio, & Gerson. 1. par. epif. ad studentes collegij Nauarræ.

Mundus.

Mundus non est creatus à Deo, sed ab Angelis. Simor Magus. HAER. Moses docet mundum à Deo factum. In principio creauit Deus cælum & terram. & D. Paul. 1. ad Hebr. ex psal. Initio tu Domine terram fundasti, & à uerbo factum dicit D. Io. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Hoc & peritiores philosophi, & Arist. 2. & 12. Diuin. Sicut à primo calido omnia calida, sic à primo ente omnia entia, & ab ipso pendet cælum, & natura, non enim est abire in infinitum in causis efficientibus, sed deueniendum est ad primam, à qua alia sunt & per quæ uiuunt. Sicut unitas est omnis numeri principium.

2 *Mundus est ab æterno, non in principio temporis.* Arist. HAER. Ex eodem loco, Gen. 1. tenent Hebræi, ac fides nostra prædicat, in principio temporis condita esse omnia. Et nulla est controuersia.

3 *Mundi materia elementaris non est à Deo, sed ei coæterna.* Seleucus, & Hermias. HAER. Exactissime scribit Moses orbis creationem. Cui subscribit D. Io. dicens. Omnia per ipsum facta sunt. Confutatur hæc her. in direct. 2. par. q. 6. nu. 70. & c. in li. 2. q. 3 & Alphon.

M m

Mundus

4 *Mundus non habet finem, quo ad morum, & generationem.* Arist. & Albanenses. HÆRET. Mundi interitum prædicit Dominus, ac signa quæ præcedere debent. & cælum ac terra transibunt. Si vero Chrysostomus mundum omnino innouandum putat, vel alius cum eo, non est in hoc audiendus. Sixt. li. 6. 245.

5 *Mundus post resurrectionem erit in eodem statu, in quo modo reperitur.* HÆRET. Ex ea quæ diximus proxima confutatione, hoc conuincitur falsum, quod multi affirmarunt. & David psal. 101. In initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt tu autem in æternum permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & velut amictum mutabis eos & mutabuntur. Rursus. Esai. 30. Luna fulgebis, vt Sol, & Sol septuplum lumē accipiet, ergo in melius commutabitur. Ad hæc. Præterit figura huius mundi ait D. Paul. 1. Cor. 7. D. Pet. 3. cap. 3. Nouos cælos, & nouam terram, & promissa eius expectamus. Esai. cap. 30. Ecce enim ego creo cælos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora. Et D. Ioan. Apocal. 21. Vidi cælum nouum, & terram nouam, non quæ alia sint, sed in melius reformata. Sixtus, tom. 2. li. 6. annot. 340.

6 *Mundus alius fuit ante istum.* Origenes. HÆRET. An Origenes impudenter, ne dicam falsè, hoc dixerit, vel à corruptoribus fuerint deprauata, affirmare non audeo, sed id constanter affirmo, non esse cum fidei principis cõsonum hoc dictum, quod scribit, lib. 3. Periarchon. Vbi quærit, quid fecerit Deus, antequam mundum crearet, & respondet, quod alium fecit mundum, quod est hæreticum. D. vero August. li. 11. Conf. cap. 12. Hanc quæstionem vanam illudens dicit. Alta scrutantibus gehennas parabat. Aut si quæstionem dignam perscrutatione putasset, respondere potuisset. Deum nec fuisse, nec esse posse ociosum, operatur enim intra seipsum nobilissimum intel lectus acie, & uoluntate.

7 *Mundus fuit nẽ die sexto, uel septimo cõsumatus?* Obviam Patrum traductionem, factum est. vt aliqui dixerint. quod die sexto compleuit absolueno, vt septuaginta traduxerunt. Vel quod die septimo, vt nostra ueritas habet compleuerit cessando, vt trunq; ergo tueri potest, nec aduersatur sacræ

scripturæ.

8 *Mundus est filius Dei.* Eo sensu, quo dicimus hominem esse paruum mundum, sic & de Christo exponi potest quod Philo Iudæus, li. 3. de vita Moysis, uerimenti Pontificalis, in quo orbis repræsentabatur.

9 *Mundus uniuersus magis est ad Dei imaginem ipso homine.* T E M. Philo Iudæus, in lib. de opificio sex dierum dixit, quod uniuersus magis refert diuinam imaginem, quæ homo, qui mundi pars est. Quod dictum aduersatur communi Doctorum sententia. imo sacræ litteris, nam de homine tantum dixit Deus. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. In reliquis uero magis uestigium, quam imago reperitur, & frustra laborat Sixtus conciliare eo loci hoc dictum, ac interpretari de imagine, quo ad extensionem.

10 *Mundus renouabitur exactis sex millibus annis à mundi creatione.* HÆRET. Qui pro certo id audeo affirmare in hæresim labitur, nã de die illo, nemo scit, ait Dominus nec filius hominis. piẽ tamen suadent patres post illud tempus futurum iudicium, vt in Neotericos. lib. 7. dist. cap. 7. Iren. li. 5. aduersus hæreses, capitu. ultimo. Hil. in Matth. dist. 17. & alii, quos supra uerbo citas adduximus, qui tamen decepti sunt. Quia non est nostrum nosse tempora, vel momenta, quem pater posuit in sua potestate, act. primo. & fufius refellit D. August. in psal. 89. Horum sequaces admonet Diu. Paul. 2. ad Thesal. 2. Rogo per aduentum Domini nostri I E S U Christi, vt non cito moueamini à uestro sensu, neque terreamini, quasi instet dies Domini. At Quintus Iulius Hilarion in libello de duratione mundi, supputat annos omnes ab orbe condito & quod post sex millia annos erit iudicium.

Murmurare.

Murmurare non est peccatum. HÆRET. Inter alia præcipua Salomonis documenta, hoc unum est, vt murmurationem, ac detractionem uitemus. Sapient. primo. & Num. 14. ca. Murmurantibus, filiis Israel Deus prædicit interitum in solitudine. Hinc D. Pau. hortatur, non esse contra Deum murmurandum, ne exemplo Iudæorum pereamus. 1. Cor. 10. & ad Philip. 2. Vt omnia sine murmuratione faciamus. Murmurantque

que leuis aquæ strepitus appellatur, hic murmur dicitur secretè obloqui, & maledicere, & hoc uel bonum detrahendum. De quo Brulifer. 3. d. 17. q. 2.

Mutuum.

Mutuum dare spe lucri non est peccatum. HÆRET. Legas inferius uerbo, Vtura.

N

Naaman.

Naaman leprosus princeps militiæ Regis Syriæ. 4. Regum, cap. 5. a

Naaman. cum ingentibus muneribus accedit ad Eliseum, ut sanetur à lepra. 4. Reg. 5.

Naaman egrè fert, quod Eliseus non utitur alijs ceremonijs ad sanandum se, sed quod ad Iordanem tantum vadat. ibid.

Naaman sanatur, & mundatur à lepra, & cõfiteatur Deum Israel. ibid.

Per Naaman gentilem, Deus dedit uictoriã Regi Syriæ. ibid.

Naas.

Naas Amonites obsidet Iabes Galaad. 1. Regum 11. a

Nabal.

Nabal Impiorum omnium exemplar. primi Reg. 25. a

Nabal Dauidi cibum denegat. ibid.

Nabal ebrius occiditur a Deo. ibid.

Naboth.

Naboth uineam suam denegat Regi Acab. 3. Reg. 21. a

Naboth lapidatur, ad nutum Iezabel Regi-næ impiæ. ibid.

Nabuchodonosor.

Nabuchodonosor totum orbem sibi subici per Holofernem mandat. Iud. 2. a

Nabuchodonosor Rex Babylonis Hierusalem

deuastat. 4. Reg. 24.

Nabuchodonosor mors comparatur ruinæ Luciferi. Isa. 14.

Nabuchodonosor plangitur ab Israele, & irridetur. ibid.

Nabuchodonosor Regi monentur obedire Iudæi. Hier. 27.

Nabuchodonosor iubet eligi, qui doceantur litteras Chaldeorum. Dan. 1.

Nabuchodonosor somnium. Dan. 2.

Nabuchodonosor statuam auream erigit, quæ adorari præcipitur. Dan. 3.

Nabuchodonosor somnium interpretatur à Daniele. Dan. 4.

Nabuchodonosor septem annis cum bestiis habitat. Dan. quarto, f

Nachor.

Nachor nascitur, & ducit uxorem Melcham. Gen. 11. c

Nachor filij ex Melcham. Gen. 12.

Nadab.

Nadab & Abiu, cum Aaron patre, uident Deum in monte Sinai, in specie ignis ardentis. Exod. 24.

Nadab, & Abiu offerentes ignem alienum comburuntur a Deo. Leu. 10.

Nadab filius Ieroboam regnat super Israel. 3. Reg. 14.

Nadab impiè agit, sicut Ieroboam. 3. Regum 15.

Nadab occiditur a Baasa, qui pro eo regnat super Israel. 3. Reg. 15.

Nahasson.

Nahasson filius Aminadab princeps, in tribu Iuda. Num. 1.

Nahum.

Nahum prædicat Deum indictam in Assyrios, ac Dei bonitatem in Iudæos. Nahum 1.

Nahum propheta non est recipienda. HÆRET. Sicut Prophetam uirum sanctum tenet ecclesia, sic eius recipit Prophetiam. Hic

natus est trans Iordanem fluium, uersus Begabar, de Tribu Simeon, is ille est propheta, qui post Ionam ostentum atq; pro-

Mm 2 digium

digitum dedit super Ninive, quod ab aquis dulcibus, igneque terreno olim vastaretur. ut rei probavit euentus. Eius pater fuit Helliseus, qui etiam est paruus viculus in Galilea. Prophetavit secundum aliquos tempore Ezechiae, vel ut Iosephus li. 9. antiq. capit. 12. tempore Ioatan Regis Iudae. Eius prophetia est supra Ninivem, quae nunc dicitur Ninus. Hinc propheta inscribitur onus Ninivae. Eius etiam prophetiae intentio est demonstrare mundum esse periturum, ut sic haec cadauca homines contemnant, & ad diem iudicii se praeparant. Moritur regnante impio Manasse, & sepelitur in Bagabar, circa annum ab orbe conditum, ter millesimum ducentissimum quadregesimum quintum.

Natalis.

Natalem Domini, non venerari debemus ieiunijs praeveniendo. Priscillianus. H. A. E. R. Haec haereticis damnatur in Concilio. Braeh. capit. 4. & per consuetudinem, imo praecipuum Ecclesiae.

Nathan.

Nathan Praedicat Deus filium David Christum venturum, qui Ecclesiam aedificaret. 2. Reg. 7. a
Nathan Propheta Davidem adulterio arguit. 2. Reg. 7.
Nathan prophetae laus. Eccl. 47.
Nathan unus ex filiis David. 1. Reg. 5.
Nathan scripsit gesta Davidis, ac Salomonis Regum Hierusalem. 1. Paralipom. vii. & 2. Paralipom. 9.

Necromantia.

Necromantia est licita. H. A. E. R. Hoc superioribus confutatur, & novissimè in regulis Tridentinae Synodi. Regula 9.

Negligentia.

Negligentia nunquam est peccatum. H. A. E. R. Et ipse nomen Ethimologia probatur esse in raro peccatum. Nam negligens dicitur, nec eligens apud Ildorum. Haec dicitur à D. Th. generis peccatum, ratione materiae, hoc est boni agendi, & speciale

vero quatenus priuat actum rationis hoc est sollicitudine. Mortale vero est ex duplici capite, vel pretermittendo bonum ad quod tenemur, vel contemnendo, & ex acedia oritur. D. Thom. 2. 2. q. 54. & Avenis. 2. 2. q. 8. & Gerson par. 26. in Regulis moralibus.

Nehemias.

Nehemias venit Hierusalem, eiusque muros aedificat. 1. Esd. 2. a
Nehemias Pincerna Regis Artaxerxis. 2. Esd. primo, a
Nehemias reprehendit transgressores Sabbati. 1. Esd. 13. b
Nehemias increpat Iudaeos ducentes uxores alienigenas. 1. Esd. 13. d
Nehemias Laus. Eccl. 49. d
Nehemias scripsit librum secundum Esdrae, & alterum volumen, in quo copiosissime complexus est, quae Iudaeis ex captivitate Babylonica redeuntibus contigere. Horum meminit liber secundus Machabaeorum. c.

Nemrod.

Nemrod robustus vocatur. Gen. 10. b. 1. Paral. 1. a

Nephtali.

Nephtali nascitur. Gen. 30. b
Nephtali filij. Gen. 46. c
Nephtali benedicuntur. Gen. 49. c. Deut. 33. d
Nephtali fors. Ios. 19. c
Nephtali, non expulsos Cananeos facit tributarios. Iud. 1. g

Nervus.

Nervus femoris Iacob tactus ab Angelo emarcuit. Gen. 32. f
Nervum femoris, Iudaei non comedunt. Genes. 32. g

Nicanor.

Nicanor à Demetrio in Iudaeam mittitur. 2. Mach. 15. e
Nicanoris exercitus probatur, & ipse interficitur. 2. Mach. 15. a
Nicanor die Sabbati Iudaeam agredi tentat. 2. Mach. 15. a

Nica-

Nicanoris blasphemiae. 2. Mach. 15. a

Nicodemus.

Nicodemus venit ad IESVM, de nocte, ut instruat. Io. 2. a
Nicodemus cum Iosepho instruit Christum. Ioan. 19. g

Noe.

Noe, quare sic uocatus. Gen. 5. d
Noe genuit tres filios Deo acceptos. Gen. 6. b
Noe praedicat Dominus diluuium. Gen. 6. b
Noe praecipitur arcam ingredi. Gen. 7. a. b
Noe aedificat altare Domino oblatumque hoc locaustum gratum habet Deus. Ge. 8. d
Noe benedicit Dominus. Gen. 9. a
Noe promittit Dominus diluuium, non amplius immisurum. Gen. 9. b
Noe plantat vineam, & uictum sibi parat ex agricultura. Gen. 9. c
Noe inebriatus, derideretur à filio Cam. Genes. 9. c
Noe aetas 950. anni. Gen. 9. d
Noe laus. Eccl. 44. c
Noe fides. Heb. 11. b
Noe arca Ecclesiae figura. 1. Pet. 3. d
Noe iustitiam praecōnem custodiuit Dominus, ne periret in diluio. 2. Pet. 2. b

Noe ebrietas fuit ne ex vino, vel ex nimio affectu suorum? Sunt qui exponunt ebrietate Noe ex inordinato affectu suorum, ortum habuisse, nam & vinum in scripturis significat terrenarum rerum immoderatum affectum, quem eligentes, ut Bilus, Achitofel, & Salomon in peccata obscenissima proruperunt. Nec potuit tam modicum vinum tantam inferre ruinam. sic interpretatur Georg. tom primo. problem. 101. Communis vero dilucidatio est, quod de vino loquatur Moyses. Nec mirum quod modicum fuerit, nam & venenum parvum totum corrumpit comedentem, eoq; magis, quod Noe non erat assuetus illud bibere, nec amplius degustaverat. Sequamur ergo communem sententiam.

2. Noe non peccaverit ebrietate? Non desunt, qui eum à peccato excusant, quonia non industria bibit, sed ignorabat tantam vini malitiam, seu virtutem. nec ante diluuium legimus homines vinum bibisse, sed

vitis erat sylvestris, quam plantavit Noe. Alij referunt ad Christum, quod etiam amore sit vestitus, exutus, denudatus, & derisus à Chā, eius figura fuerit, ac Loth, q. à filiabus, uino opprimis ut accuberet eis. Quae ergo legimus facta à sanctis Patribus, & errasse, vel venia sunt digna, ac compassione, vel à nobis fugienda, vel ad mysticum intellectum sunt referenda.

Notitia.

Notitiam Filii, & Spiritus sanctus non habens de Patre. Origenes. H. A. E. R. Ut alij ante nos ascripserunt hunc errorem Origenis, (ut refert Epiph. in epist. ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum) his nos eorum dictis subscribentes, licet hoc à deprauatoribus sit additum, confutabimus cuiuscunque sit dictum. Etenim Dominus, Matth. v. decimo ait. Nemo novit filium, nisi pater, neque patrem, quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare. Ergo filius novit patrem. Et Esaja 45. loquitur Deus pater. Ego Dominus & non est alter formans lucem, & creans tenebras. Et eum in Trinitate licet sit personarum distinctio eadem sit aequalitas, ac perfectio, sic profectò, quod de patre praedicamus, ac filio, idem & de spiritu sancto sentire cogimur. sic exponunt patres. & scholastici. & D. Thom. 1. par. q. 36. art. 2. primum, & Lyranus. Matth. 11.

Novum testamentum.

Novum testamentum est rejiciendum, nec à nobis recipiendum. Manich. Anabaptista. H. A. E. Nihil perniciosius ab inimicis excogitari potuit, quam omnia invertere, ac negare, & ea potissimum, quae sunt fidei Christianae constitutissima principia. Contra quos sapius D. Aug. in libris contra Faustum scriptum potissimè lib. 33. 3. 6. & 7. Et antiqua Ecclesia determinatio tot Concilij discessu & demum in Flor. & Tridentino. rationibus confirmata hoc D. Augustin. loco citato. Si Aristotelis, Hippocratis, Varronis, ac Ciceronis, atque aliorum codices admittimus, & veros dijudicamus, quare de nostris dubitandum. Secundo, iidem codices fuerunt semper in Ecclesia recepti tot seculis, quare debet

mus nos rejicere.

Tertio, Christus (summa veritas) pollicitus est se in Ecclesia semper permanere, quæ ergo deceptionis, vel ignorantia tenebræ consistere poterunt.

Quarto, si de aliqua, vel minima parte permissum, vel licitum fuerit dubitare ergo de altera, & sic nihil integrum remanere poterit.

Quinto, si de authoribus sacrae scripturae possumus dubitare. ergo de alijs doctoribus cuiuscunque artis, quæ ergo erit humana Respublica?

Sexto, si detur cuilibet ex sacris literis id admittere, vel negare quod iubet, quæ erit hierarchia humana?

Septimo, nemo est hæreticorum, qui non recipiat aliquam partem noui testamenti. Ex ea ergo nos argumentari possumus ad alias confirmandas, quæ rejiciuntur.

Oportet quoque, si ex eo, quod Dominus nihil scripsit et nouum testamentum respuendum. ergo multa, quæ sunt phylosophie (ne dicam præstantiora) quæ ore tenus traduntur, erant reiecta, quæ tamen ambabus vulnibus excipiuntur, & exosculamur. Fufius scribit D. Aug. lib. de util. credendi. cap. 3. Et communi Ecclesie assensu comprobantur.

Obiectiones Hæreticorum.

Falsus Manichæorum impius. Dux pluribus insurgit aduersus hanc fidei ueritatem. Ex primo.

Euangelistæ non conueniunt, nec coherent, sed in multis dissident. ergo nec ueræ sunt, quæ scribuntur ab eis.

Primum hoc argumentum ex Chrysostomo, nedum soluo, sed contra ipsum retorqueo ac proprio mucrone confodio. Etenim ex eo, quod in aliquibus (& si minimis, quæ fidei iacturam non faciunt) non consonant, ueritatis est argumentum, quod non simul conueniunt ad nos decipiendos, neque humana concordia scripturae mandarunt, sed Spiritu sancto dictante. Sic D. Chrysostomus super Matth. in præfatione docet. Ea uerè in quibus dissonos eos esse contendunt supra uerbo, Euangelium, sunt conuincata.

Secundo, ex ueteri testamento multa non recipiuntur, nec seruantur. ergo & de nouo idem erit iudicium, ut illud Deum natum ex femina, circumcisum, baptizatum, tentatum à Dæmone, & similia, quæ de miserissimo homine uix credi possunt.

Respondeo, quod mendacissima sunt, quæ falsus assumit. Neque enim Ecclesia aliquid ueteris testamenti rejicit, imò approbat omnia, quod uerò non obseruet, hoc est, quæ tantum illi populo data fuerunt.

Tertio, non leuè est dubietatis indicium, quæ sunt in nouo testamento, sæpius ex prophetis, vel alibi probantur, quæ à Iudæis nostris hostibus sunt confirmanda.

Dicitur, quæ ea testimonia in nostræ fidei confirmationem adducere, omnem ammouet dubitandi lapillum. Cum enim uerum uero consonet, non est amplius locus dubii. Nec ad Hebræos est recurendum. Quoniam fons Iacob, fons Christi est.

Quarto, quam litera, & textus legendus erit. Non Latina, quoniam authore Ambrosio lib. de Spiritu sancto, qui contra hæreticos inducit illud D. Pauli ad Philippen. tertio. Spiritu Dei seruiamus. Scribit quod Latinorum codices sunt à perfidis deprauati. Nec ad Græcos recurendum. Nam D. Hieronymus in præfatione quatuor Euangeliorum ad Damasum testatur, eorum codices corruptos esse, & idem dicit D. Ambrosius ad Rom. c. 5. Græci (inquit) diuersos habent codices, qui ob studium contentio nis à se inuicem discrepant. Hoc demonstrat Origenes hom. 8. in Matth. nihil ergo certi ex tanta uarietate poterit colligi.

Respondetur, quod admissio aliquos codices Latinos corruptos esse, & quam plurimos Græcos, non tamen statim sequitur, ergo omnes. Potest enim Ecclesia Dei nutu eligere, ex tot Christiani orbis regionibus potiores, & quæ magis ueritatem redolent, quæ tot concilijs, ac discussionibus sunt approbata.

Quinto hæc editio quam legit Ecclesia, nec cum Græca conuenit, nec cum ea, quæ D. Hieronymus Latinitati donauit ergo de ueritate suspecta. Respondeo, quæ consequentia nulla est. Nam ea, quæ utitur Ecclesia, colligit partim ex uulgata editione, partim ex D. Hieronymi & tot Patribus approbata, & idem in fidei Synodo.

Sexto, nihil scripsit Christus Dominus. ergo

non erit recipiendum nouum testamentum. Dicitur, quod non sequitur, nã Christus non debuit scribere, quia perfectissimum docendi modum habuit, & uerbo docuit, non scriptura. Tamen literis mandauit Senatus Apostolicus diuino spiritu assistente, non uoluntate humana, ut sic homo in uirtutis exercitio proficeret ad salutem capescendam, ut scribit D. Tho. pri. 2. q. 106. ar. 1.

Nuditas.

Nudus homo incedens esse docuit Adam quidam, unde Adamiani nuncupantur. Hæretici. Quinudus est diuina ueritas, de qua D. Paulus induit Dominum nostrum IESVM Christum, non mirum si non erubescit nuditate corpoream, ac uerenda non uere tur ostendere, adeo erant effrontes, ac inuerecundi. Si hominem Adam antiquum reuocare cupiebant, eius gesta imitentur, qui erubescens, fecit sibi perizonia. Genes. 3. Et tunicas pelliceas fecit eis Deus. Voluit etiam Deus, ut populus Israel speciali genere uestimentorum ueretur, quo ab alijs gentibus internosci posset. & Sacerdos habebat aliud uestimentorum genus, quando offerre debebat, ut legitur Exod. 39. & Deut. 22. Et paruulum, ac uagientem Dominum IESVM panis inuoluit Beatissima mater. De cuius etiam ueritate legitur Ioan. 19. Quod erat inconfutis. & Apostolos instruit, ut unicam tantum uestem conseruent. Et D. Tho. opus. de Symbolo, ex uerbis D. Pauli, Corin. 14. confutat. dicens. Omnia honestè fiant. Scribit Direct. 2. par. q. 6. nume. 14. cap. fin. uerbo, Adamiani. 24. q. 3. & Alphonsus.

2 Nudis pedibus necessario debemus ambulare. Adamiani. Hæretici. Inaudita res, quam nulli statutam legimus, nec eam obseruauit, uel Dominus, uel Apostoli, & illi onus imponere uoluit humeris hominum quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus. Direct. 2. par. questione sexta, numero 70.

Nuptiæ.

Nuptiæ Rebecce, quanto Dei timore sint celebratæ, lege totum caput Genesios. 24. g.

Nuptias celebrat Laban. Gen. 29. c.

Nuptiæ Sanfonis celebrantur. Iud. decimo. quarto, c.

Nuptiarum sanctitatem docet Rachel Thobiam. Theob. 6. c.

In Nuptiis postremus locus eligendus. Luc. 14. b.

Nuptiis interfuit Christus cum Matre, & Apostolis. Ioan. 2. 3.

Nuptiæ.

Nuptiæ sunt illicitæ. Tatianus. Hæretici. Et si cum de matrimonio institutus fuerit sermo, multa, quæ pro hac hæresi confirmanda dicta sint. Nunc aliqua repetere contra eam non grauabor. Primo ex Gen. primo, Crescite, & multiplicamini, hæc enim de causa formauit Euam. Secundo, ex uerbis Domini Matth. 19. Quod Deus coniunxit Homo nõ separet. Tertio Sua præsentia decorauit. Ioan. 2. Quarto D. Pauli. 1. Cor. 7. His, qui matrimonio iuncti sunt præcipio non ego, sed Dominus uxorem à viro non discedere. Quinto ad Hebr. 13. Honorabile connubium in omnibus, & Thorus immaculatus. & 1. ad Timot. 4. & Caeteratam habentium suam conscientiam, & prohibentium nubere. De hac re est definitio Concilij Gang. primo, & Brachar. cap. 11. & refert Gratianus distine. 31. Si quis uiruperat. & 30. Si quis nuptias.

2 Nuptiæ omni tempore celebrari possunt, si fuerit uirgine. Hoc probat Siluester. uerbo, Matrimonio. 7. §. secundo. & Armilla. §. 64. Vbi docet quod si fuerint sine solemnitate, &c.

3 Nuptiæ secundæ sunt damnandæ. Græci. Hæretici. Non piget superioribus (ad errorem Græcorum, quem mordicus tenent) hæc annexere, quæ D. Paulus ad Rom. septimo scribit. Si autem mortuus fuerit uir eius, libera est à lege uiri, ut non sit adultera, si fuerit. u. m. alio viro. & primæ Corinth. septimo. Quod si dormierit uir eius, libera est à lege, cui uult nubat, tantum in Domino, &c.

Hoc definiuit Concilium Florentinum. Hoc docet Diuus Hieronymus epistola ad Geruntiam. Hoc Diuus Aug. ut Gloss. scribit 1. Cor. 7.

Beata autem mulier est, si post mortem uiri, iterum fideli viro nupserit. Quod verò D. Chriftost. ac Hieronym. non rarò uideantur fecundas nuptias damnare, hoc ex ardenti quodam desiderio celebrandi continentiam dixisse arbitror. Vnde Diu. Hieron. ea epistola sequitur. Quid igitur? Damnamus secunda matrimonia? Minimè, sed prima laudamus. Abijcimus de Ecclesia Bigamos? Minimè, sed Mongamos ad continentiam prouocamus. Imo verò Tertull. librum de Monogamia hæreticum appellat, & Montanum, & Nouatum, qui secundas nuptias damnabant. Alia legat lector supra verbo, Matrimonium.

O

Obed.

Bed filius Ruth ex Booz pater
Isai, pater Dauid. Ruth 4. d

Obededon.

Obededon Gentili natione ad Dominum conuerso benedicit Deus, propter arcam Dei, quam in domo sua habebat. 2. Regu. sexto, b

Obedientia.

Obedientia non est uirtus. H A E R E. Multis modis laudatur obedientia in sacra pagina. Nam Gen. 22. Comendatur obedientia Abrahæ erga Deum. & obedire debemus uoci Dei. Exod. 30. D. Et Saul obedire contemnens uoci Dei, abiicitur à Deo. 1. Regum 28. c. & Exod. vigesimo secundo, a. Instruimur, ut obediamus principibus. Demum Christus Dominus factus obediens usque ad mortem exaltatur, ac colitur, ut docet D. Paul. Philippenf. Docent etiam Theologiam hanc esse omnium uirtutum moralium præstantissimam, quæ est propriam uoluntatem abnegare, & alterius imperio colla submittere, Saluatoris exemplo, qui non uenit ministrari, sed ministrare, & suo exemplo nos uocat, si quis uult uenire post me abneget semetipsum. Mat. 20. Hæc præcepta sunt in ter-

restri Paradiso, quæque custos, ac mater uirtutum est, & hanc maximè Deus ab homine exigit.

2 *Obedire non tenemur praelatis Ecclesiæ.* Valdenfes. H A E R E T. Paucis damnatur hæc hæresis. Nam D. Paul. primæ ad Theffalonic. capitulo quarto scribit. Scitis, quæ præcepta dederim uobis, per Dominum I E S V M, & post pauca. Itaque, qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum sanctum in nobis. Et secundæ ad Theffalon. quarto repetit, dicens. Quod si quis non obediit uerbo uostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, ut confundatur. Ad hæc idem ad Romanos decimotertio. Omnis potestas à Domino Deo est, & qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, sibi que damnationem acquirit. Cui non sunt satis hæc, recolat, quæ Dominus dixit. Matth. decimo octauo. Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus. Et Luc. decimo. Qui uos, audit me audit, qui uos spernit, me spernit. Et Apost. cõi consensu dixerunt. Ad uum quinto. Obedire oportet Deo magis quam hominibus, ergo & Deo & hominibus obedire debemus. Diuus Thomas secunda, secundæ, quæstione 104.

3 *Obedire tenetur ne subditus, si imminet periculum mortis?* Et si non de fide, hoc quod excutiendum proposui, scitu tamen dignissimum est. Ideo obseruandum primo loco. Quod aliquid subici alteri dupliciter contingit. Primò formaliter, & directè. Secundò per accidens & per concomitantiam. Primo modo actus animi, non subduntur superiori, sed Deo. At per accidens, & per concomitantiam, quia actus exteriores dependent, qui de se subijciuntur, hinc euenit, quod superiores aliud ferunt iudicium actus qui ex malitia, & aliud, qui ex leuitate, uel passione prouenit. His positis Caiet. arbitrat. Primo, homo non tenetur obedire superiori in his, quæ pertinent ad naturam. Secundo, Subditus tenetur per accidens etiam in his obedire. Probat, quia potest præcipere omnes actus exteriores uirtutum, quibus subditus tenetur obedire, licet periculum mortis sit annexum.

Atque

Atque ideo tempore pestis potest Prælati præcipere, ut quis habeat curam infirmi, quia hoc periculum concomitanter se habet ad opus. Et sicut secularis tenetur obedire principi, si præcipiat, ut prælietur, & si adsit mortis periculum, sic Religiosus suo Cenobiarchæ parere debet morte interueniente. At contra hanc determinationem sunt. Primò uerba D. Thom. 2. 2. q. 104. 5. 6. Respondetur, quòd D. Thom. loquitur per se, & formaliter, non concomitanter, ut nos, & per accidens. Secundò. Nemo tenetur pro uita corporali exponere uitam suam corporalem. Respondet, quòd Charitas, quæ est maxima uirtutum Theologalium, & obedientia, quæ nobilissima inter morales, requirunt, ut pro exercitio uirtutum millies exponamus uitam, & sic non pro salute corporis, sed pro uirtutis exercitio debet homo seruo infirmo subuenire cum periculo mortis, quoniam bonum animi, id est uirtus præstantior est corpore. Tertio. Humana, & ecclesiastica præcepta intelliguntur salua conscientia, ac conscientia, ut illud de ieiunio, ad quod finocet cum periculo mortis non astringitur homo. Dicitur, quòd si actus omnium uirtutum eadem sanè librandi sunt, utiq; concludit argumentum: atqui non sunt uirtutes eiusdem rationis, nec præcepta. Ieiunium concedo seruari ab infirmo, uel sano iustis de causis. Actus uero uirtutis seruare debet, ut fortitudinis, quia non debet fugere. Nec celebrare sine uestibus, nec coram excommunicatis nominatim, etiam si mortè incurreret. Quarto. Timor cadens in constantem uirum excusat ab omni iudice. Respondetur, quòd timor excusat quandoque a toto, ut quando omisio, uel commissio ob mortis periculum a re stitidine non recedit. Quandoque non excusat a toto, sed à tanto coram Deo, quæuis coram iudice excuset à toto, & tunc moriendum est uiro forti, potiusquam peccare, etiam uenialiter. Hæc Caieta. in opusculo.

5 *Obedire non tenentur Laici potestati temporali, nec statuti Reipublicæ.* H A E R. Constat, & hoc hæreticorum dictum, qui omnia confundunt, & euertunt, exemplo Domini, qui ne scandalum præberet, ac calumniandi ansam ipsis Iudæis, ac Gentibus tributum soluit pro se, & pro Petro.

Imò & Religiosi ad scandalum uitandum, atque humilitatis exemplum debent seculari iudici obedire. Hoc D. Petr. docuit. Subditi estote omni creaturæ propter Deum. 1. Pet. c. 2. Et D. Paul. ad Roma. 13. Itaque, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. & ad Titum 3. Admonet illos principibus, & potestatibus subditos esse. & ad Colos. 3. Serui obedite per omnia Dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timetes Deum. D. Th. hoc confirmat, ubi supra arti. 6. Scribit Dam. lib. 3. c. 4. Palud. 4. dist. 2. arti. 3. conclusionem 2. D. Antonin. par. 4. tit. 5. cap. 11. Gerson. par. 4. sermo. Dominica in ramis Palmarum. Tho. de Arg. l. b. 4. dist. 29.

6 *Obedire non tenentur filij parentibus.* H A E R E. In re manifestissima ex naturali lumine multa referre est tempus ludere. Et D. Paul. ad Colos. 3. Filii obedite patribus uestris per omnia, hoc est enim placitum Deo.

Occidere.

Occidere hominem, nec ob iustitiam licet. Valdenfes. H A E R. Sumpit, atque iniqui homines ob grauissimorum scelerum penam, nec ad mortem damnari possunt, corrueat profectò uniuersa, nec uita, nec Respublica consistere poterit, sed morbida facta pecus, totum corrumpet ouile. Et qui nõ ducunt nephas aliorum uitam adimere, iustè de eorum interitu statuit lex. Hinc Deus iussit, ut occidantur gentes, quæ erant in terra promissionis, ne essent in ruinam populo suo. Deut. 7. C. & Exo. 23. F. Legitur, quòd Deus occidit inimicos populi sui Chanaanos, antequam ingrederentur terram promissionis. Deut. 13. Occidi iubet Prophetam miraculis obducentem a fide, & fiducia in Deum. & eodem volumine. cap. 17. Quod occideretur superbus, qui nolisset obedire iudicio iudicum, uel sacerdotum, iuxta Dei legem iudicantium. Ergo homicidas, sacrilegosque punire, nedum nõ est iniquum, imò sanctè statutum, ac peccatorum saluberrimum remedium.

2 *Occidere seipsum, quauis de causa licet, ut sic martyri coronam consequatur.* Circumcelliones. H A E R. In superioribus D. Hiero. atque Aug. controuersias conciliauimus, uerbo, Martyr.

Occidit.

Occulta.

Occulta quæ eius superioris, uel excommunicatio- nis imperio sunt detegenda. TEM. Res multis parui ponderis apparet, quo fit ut adeo infantiant, quod non erubescant, quæ sub confessionis secreto audierint, postea hortari, ac præcipere, ut repetant, ac reuelent suam, ac aliorum turpitudinem detegant, qui magis ad proximi perniciem, dedecus, atque interitum, quàm ad medelam, ac salutem anhelant, nec pastores sunt, sed lupi rapaces, passionibus inseruiunt, religionem deturpant, omnem adimunt fidem, uadant prius corrigant se, & iuxta præfixum Saluatoris ordinem statuât, ac iudicent. Deus tantum iudex est rei occultæ, nec subduntur iudicio humano, ut docet D. Tho. quod. 14. 12. Et seruare fidem est de iure naturæ. sunt enim duo amici, conspirant aduersus aliquem, furatur maritus, reuelat secretum uxori sub sigillo fidei humanæ, & ne alicui unquam dicat requirit, pollicetur amicis, annuit uxori. Præcipit Antistes sub anathematis uinculo, ut qui furatus est manifestet, & quisquit. Tunc tam reus, quàm conscius sic talis criminis, non tenetur obedire superioris imperio, sed magis Deo, quàm hominibus, ut Act. 5. dicitur, & exponit D. Tho. 2. 2. q. 164. art. 4. Quæ tam grano salis sunt intelligenda, nempe, quod non sit contra periculum corporale, uel spirituale multitudinis uel graue damnum alicuius, uel quod infamia uel indicium non præcesserit, quibus probari possit, ac ad quæstiones uocari. Tunc enim si casus talis contigerit his indutus circumstantiis debet, & reus, & conscius detegere. Tale est crimen hæreticis, uel depradantium, ac deuastantium ciuitatem. De hoc scribunt Doctores, quos refert Iudiciale Inqui. uerbo occultum. Et Armilla. uerbo Accusatio. §. 7. Et ad hunc sensum sunt exponenda uerba D. Aug. serm. 25. de uerbis Domini. Si peccatum publicum est, & apertum publice corripere, ut ille emendetur, & ceteri timeant. si in secreto est, in secreto corripere.

Ocium.

Ocium non est peccatum. H A E R. Qui multos

dies dat ocio, ac turpedine marcescit, mulierum criminum semina colligit, caueat ergo, qui porrectis pedibus ociosus dormit, ut admonet Salomon Prouer. 20. B. & 21. D. Hic enim se, suumque nomen tollit, ac propter uitam uiuit, qui ferijs perpetuis uult uitam uiuere, atque oscitanti nunquam non similis. Ocium uocat Salomon malorum matrem. Eccles. 33. D. Pugnat ocium cum uniuersa natura, quoniam unquamque propter suam operationem condita est. Pater semper operatur. Angeli, coelestes globi, & singula, ut concionatores longa oratione derestari solent. Et Quid, de remedio Amoris. Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Ocium est Accidit filius. Hunc damnat D. Bern. serm. 3. & 6. de Ascensione Domini. Et D. Greg. tertia parte. Curæ pastoralis admonitione 16.

Ociosum uerbum, non est peccatum. H A E R. Exactissimo iudicio discutiendo sunt omnia nostra, & de omni uerbo ocioso eodie reddituri sumus rationem, ut prædixit Dominus. Quod etiam suo honesto caret sine peccatum est, & talis generis est uerbum ociosum, imò non nunquam ut auctor est D. Thom. uerbum ociosum non ipsum erit ueniale, sed mortale peccatum. pri. 2. quæstio. 72. 5. primum. Et uerbum ociosum est magis peccatum, quàm factum ociosum. 2. distinctio. 40. 5. cor. Cauent ergo, qui in uiribus aurem dormitant ociosi, & quibus est laboris fuga, & tantus est amor ocij, ut nunquam excitentur, sed bono ocio usquequaque abutuntur, sed luxui indulgent.

Odium.

Odium nunquam est peccatum. H A E R. Qui a seditionis factionibus non est alienus, atque ab omnibus dissidijs non est auersus, nec factiones perhorrescit, sed communia habet omnia cum dissidijs seditionibus, hic agit uitam inhonestam, omni integritate, ac elegancia orbata, & seditione peccat; hunc homicidam nuncupat Ioan. prim. capitu. 2. Et præcepit Dominus, ut nos odio prosequentes diligamus, Matt. 5. Hoc ex inuidia oritur, licet sit capitale uitium. Hoc

Hoc ex malo, ac nocumento minus est homicidio, at ex deordinatione actus grauius est eo. D. Thom. secunda, secundæ q. 34. Et Concil. Aurel. capitu. 31. statuit, ut qui nutriunt odia, sint excommunicandi.

Odio Deus haberi nullo modo potest. HAER. Docuit aliquando D. August. nemp. lib. 2. de serm. Domini in monte serm. 22. dicens. Nullius ferè conscientia Deum odisse potest. At lib. 2. retract. capitu. 22. retractat, ut minus consonum sacris litteris. Scotus etiam dixit, quod implicat contradictionem, ut Deum odio prosequamur, nisi propter malum aliquod existens, uel apparens, & in Deo nulla est, uel apparet malitia. Quod eget expositione. Nam quod homo odio Deum habeat, docuit Dauid Psal. 73. (ut refert Diuus Augustinus) superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper: & alibi: odio habuerunt me gratis: & Dominus ipse. Nunc autem ueni, & oderunt me, & patrem meum. Brulifer, ut hæc conciliaret scribit. 2. distinctio. 7. quæstio. secundæ. quod Deus in se, & absolute, non potest odio haberi; sed in quantum puniens, & in suo effectu. Nostrum uero dicunt, quod non potest odio haberi in ratione motiui, quia mouere non potest ad sui odium: sed in ratione terminatiui potest, quia potest peruersa nostra uoluntas, & Dæmonum ad illum terminari. D. Thom. ibi. art. 1. Et ad hunc sensum consonant omnia dicta Doctorem.

Odio haberi peccatum, nec peccatores possimus. HAER. Ea ratione, quia piaculum est odio prosequi uirtutem, eadem phas est, & uirtutum aperta fronte persequi. De quo Dauid. Persequar inimicos meos; & alibi. Iniquos odio habui. Non ergo naturam, quæ à Deo est, atque ideo bona; sed uitium detestari possumus; & cum D. Aug. licet dicere quisque ualet. Cum dilectione hominum, & odio uitiorum.

Officium.

Officia ac horæ Canonice non nisi uernacula lingua sunt persoluenda. HAER. Quemadmodum Missa non uulgari lingua, sed Latina celebranda est, sic & Diuinum officium, & Dominus in Cruce exclamauit Patrem

deprecans. Eli, eli, lamazababani. Be quod magis urget, & mulierculæ ipsæ dicunt: Amen. Hunc morem semper colerunt ecclesia.

Officium Beatæ Virginis dicere nunquam tenemur, nec peccato astringitur, qui prætermisit. HAER. Ex uetustissima Ecclesiæ lege habemus (ut statutum fuit in Concilio apud Montem Clarum, sub Urbano Secundo) quod officium Beatæ Virginis persoluamus, ut testis est D. Antonin. 3. par. titu. de Concilijs. Et consuetudinem hæc sanctissimam Regulares retinent, & obseruant: & certis diebus, sic astringimur officijs Beatæ Virginis, ueluti alijs Canonici horis. Hic de regularibus loquor, nec infior diploma Pii Quinti.

Oleum.

Olei benedictio chimerica est. HAER. Unde originem ecclesiasticam habuerint benedictiones, supra uerbo, Benedictio diximus. De olio uero traditionem esse Apostolicam, testis est D. Basil. lib. de Spiritu Sancto. cap. 27.

Oleum non est materia Sacramenti extreme unctionis. Hus. HAER. Ioannem Husiniquè sentientem de septem Sacramentis damnauit Concil. Constan. sessio. 15. & Florenti. in Doctrina de Sacramentis, dicens. Quintum Sacramentum est extrema unctio, cuius materia est oleum oliuæ per Episcopum benedictum. & Tridenti. sessio. 14. cap. primo, secundo, & tertio, & Cano. 1. & satis diximus supra extrema unctio.

Omissio.

Omissio non est peccatum. HAER. Ex communi sanctorum interpretatione, omissio importat prætermissionem boni debiti, in ordine ad legem Diuinam, uel humanam, uel in ordine ad proximum. Primo modo opponitur iustitiæ legalis; secundo modo iustitiæ speciali, ut docet D. Tho. 2. 2. quæstio. 79. articulo tertio. Et quidem hoc peccatum non fundatur in aliquo actu, sed in potestate ad actum, ac operationem; nec

nec est voluntarium per actum voluntatis, sed quia est in potestate eligentis, & quatenus opponitur præcepto affirmatiuo habet rationem culpæ. Conciliat D. Bonau. 2. diff. 5. q. 1.

Opus.

Opera nostra omnia, etiam iusti, sunt peccata.

Luth. H A E R. Pro exacta noticia multorum, qui scholasticæ Theologiæ uacant, decreni quædam præmittere, quæ maxime ad intelligentiam etiam sacrarum litterarum conducunt.

Opera ergo multiplicia sunt. Primo quædam dicuntur opera moralia: & opus elicatum, aut imperatum à recta ratione, ac eius distamine. Aliud est opus uirtuosum, uel laudabile. Et opus uirtuosum simpliciter pertinet ad vitam contemplatiuam, ut amare Deum, de quo dicitur: optimam partem elegit sibi Maria. Aliud etiam attinet ad vitam actiuam, ut proximo auxilium ferre.

Opus aliud dicitur bonum, siue bene operatum, ut quod a potestate elicitiua est, ad proprium, ac uerum finem elicatum.

Opus adhuc, aliud excellens, uel maximæ excellentiæ, & hoc est perfectissimum.

Opus etiam dicitur laboriosum, ut illud, uirtutem posuere diu sudore parâdam, & sudauit & alit, & est quando non excedit uires nostras, ut falsò aliqui interpretantur, sed quoniam est ultimum nostræ potentiæ, in quod potest.

Opus facile, ex duplici pendet causa. Primo ex affectu operantis. Secundo ex præmio.

Opera quadam sunt uiua, & alia mortua. Viua, quæ ex gratia, ac Charitate sunt. Mortua quæ sine illis, ut opera peccatoris.

Opus carnale est opus peccati, & opponitur spirituali. Nam ista dicuntur opera lucis, ea uero opera tenebrarum. De his Apostolus ad Rom. 13. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & Dominus: Qui malè agit, odit lucem.

Opus pœnale est, quod pœnam infert, uel formaliter, ut tristitia, ac dolor; uel virtualiter, ut Charitas, qua quis eligit pro Christo pœnas subire. Hinc Apostoli, ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitus sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati.

Opus satisfactorium est opus elicatum, uel imperatum, Charitate tamen informatum.

Opus supererogationis, est ad quod quis non tenetur ex præcepto, sed consilio: ut illud. Vade, uende omnia quæ habes, da pauperibus, & ueni, & sequere me.

Opus formatum, & informe. Primum est charitate indurum. Secundum ea orbatum.

Opus aliud operans, aliud operatum. Primum est, quando ualeat ad consequendum aliquid ex instituto, ac pacto, sicut sacramenta nouæ legis ualent, ac ex uis Sacramenti conferunt gratiam de se, nisi quis ponat obicem.

Opus operans, est motus interior ipsius agentis. His itaq; præmissis ex schola. Confutatur hæresis Lutheri a nostris. Primo. Deus ob opera sua benedixit Abraham. Gene. 22. Noe benedicitur, & alii uiri sanctissimi, qui non peccauerunt semper. Et de Iob dicitur, ca. 1. Quod in his omnibus, non peccauit Iob, neque stultum quicquam loquutus est contra Deum. Dauid dixit Ps. 4. Irascimini, & nolite peccare: & Salomon. Prou. 4. Iustorum semita, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Et Dominus Apostolis dixit. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum. D. Paul. ad Rom. 13. scribens hortatur, ut induatur arma lucis. Et 1. Cor. 7. Si nupsit uirgo non peccauit, & D. Pet. 2. cap. 1. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Concil. Trid. sess. 6. c. 25. Si semper peccamus, quomodo dictum fuit a Salomone. Bonorum operum gloriosus est fructus, sed de his haftenus in superioribus.

2 Opera iusti non debent expectare, uel sperare uitam æternam. H A E R. Cum de merito esset oratio disputatum fuit, & Concil. Tridenti. Cano. 26. eiusdem sessionis reprobatur.

3 Opera peccatoris presentes status sunt omnia peccatum. Luth. H A E R E T. Multa etiam perditissimus homo facit, quæ laude sunt digna. Ut uenerari parentes, audire Missam, inimicos diligere, quæ non sunt peccata, quia non ex malo fine, neque ex odio Dei. Adhuc, Homo est animal rationale: ergo potest semper aliquid operari, quod sit rationi consentaneum. Hoc idem confutatur ex Cano. 7. sess. 6.

4 Opus nec unum moraliter bonum potest homo agere,

agere, sine gratia. Luth. H A E R. Ne dum Lutherus, hoc probat in disputatione aduersus Bechium, & articulo 36. Sed Gregorius Arim. 2. distin. 26. scribit. Quod homo sine speciali auxilio gratiæ Dei, non potest bonum moraliter operari, & hanc mentem esse D. August. contendit. At isti turpiter errabant, & uideant, quid do ceat idem Pater. li. de spiritu, & litera c. 28. quo loci ait. Sicut non impediunt a uita æterna iustum quædam peccata uenialia, sine quibus hæc uita non ducitur, sic ad salutem æternam nihil profuit impio aliqua bona opera sine quibus difficillime uita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur. Ista uero D. August. quæ ab aduersariis adducuntur exponuntur a Rossensi, quod intelligenda de operibus, quæ ad beatitudinem conducunt. Hoc disputatur in Concil. Trid. eadem sess. & Canone.

5 Opera uirtutis exercere est hominis imperfecti. Begardus. Luth. H A E R E. Operum utilitatem, ac necessitatem supra probauimus. Et de Saluatore dixit Lucas, quod proficiebat sapientia, ætate, & gratia apud Deum, & homines. Et D. Paul. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauerim ipse reprobus efficiar. Quæ omnia & centena milia his similia clariora sunt luce meridianâ.

6 Opera facta propter mercedem sunt mala. H A E R E. Multos audiui in hunc scopulum impegisse, quod redarguit Dauid in Psalm. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem. Rursus Dominus Luc. 6. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, &c. Et Matth. 4. Agite pœnitentiam appropinquabit enim Regnum cælorum. Et Concil. Tridenti. Sessione 6. Cano. 31.

7 Opera moralia, ac meritoria, non differunt. H A E R E T. Qui non agnoscit hanc operum differentiam, non potest diuersos Patres ne dicam scripturæ concordare Sermones, ut in præcedentibus ostensum fuit.

8 Opus nullum est bonum, nisi si uero ex puro, atque sincero amore, quacunq; ex causa fiat etiam spe mercedis æternæ. Brugarius de Monte Falcone. H A E R. Conuadit hæc hæresis

cum sexta proxime confutata. Contra quam sunt quæ dicuntur de laborantibus in uinea, qui pacto conuenerunt. Non ex pacto conuenisti mecum, tolle quod tuum est, & uade. Et D. Paul. 1. Corinth. 9. dicitur quoniam debet in spe, qui arat arare, & qui triturat in spe percipiendi: & ibidem. Nescitis, quod ij, qui in stadio eurrunt, &c. Sic currite, ut comprehendatis, & 1. ad Timoth. 4. Pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens uitæ, quæ nunc est, & futura. Demum ad Hebr. 11. Laudatur Abraham de fide, & obedientia propter spem uitæ æternæ. Et ad Coloss. 1. Dilectionem, quam habetis in sanctos, propter spem, quæ reposita est uobis in cælis. Hoc docuit, & D. Pet. 2. ca. 2. Satagite, ut per bona opera uestra, certam uestram electionem, & uocationem faciatis. His locis Concil. Trid. sess. 6. can. 31. Quod spe uitæ licet operari, ut diximus.

9 Opera moralia sunt simpliciter opera uirtuosa, ac bona. H A E R E T. Quoniam opera, quæ ex Charitate fiunt, sunt meritoria æternæ uitæ, ac simpliciter bona, hinc uere dicimus, quod quæ sine ea sunt, nuncupari simpliciter bona non possunt. Opus enim quod est simpliciter bonum, debet habere omnes circumstantias, ut cum D. Augustino libro de Gratia, & libero arbit. cap. 18. dicunt: quo loci Sanctus Pater ait. Quod quicquid se putauerit Homo facere bene, si fiat sine Charitate nullo modo sit bene. & ad Iulia. lib. quarto, cap. tertio. repetit idem. Et omnes discrimen fatentur esse inter opus morale, & meritorium. Vel ut Schola dicit, inter opus bonum secundum quid, uel physicè, & simpliciter, uel Theologicè. Ex quibus deduco, quod non fuerint inter Romanos, & Græcos simpliciter sapientes, studiosiq; uirtutum, quia inani quadam gloria ducti faciebant, charitate, ac ueri Dei cognitione orbati.

10 Opera infidelium sunt peccata. H A E R. Verbo, infidelis explosus est hic error.

11 Opera legis Mosaicæ iustificabant. H A E R E T. Hoc damnat D. Paulus ad Roma. 7. Arbitramur enim hominem iustificari per fidem, sine operibus bonis: Vbi non excludit, quod opera nostra non exigantur ad iustificationem, ut perperam

exponunt heretici, sed quod sine operibus legis Moſaicae, & perfidem I E S V Chriſti eſt iuſtificatio. & de his ad Gal. 3. ait. Nā in Chriſto I E S V, neque circumciſio aliquid valet, neque praeputium, ſed fides, quae per charitatem operatur.

1 *Opera non exiguntur ad iuſtificationem.* Luther. H A E R. Niſi abunde ſatis eſſet probatum, quod utrunque expoſcitur ad iuſticiam Chriſtianam, & quod non ſufficit credere, non pigeret iterum impugnare, at ne acta agamus. Videat Lector ſupra verbo, iuſtificatione. & liberum arbitrium.

Oratio.

Oratio ſola ſax eſt ad vitam eternam conſequendā. Adelphus. H A E R. Neceſſitatem ſidei, atque operum demonſtrauiſmus, ſine quibus nemo poteſt ad vitam ingredi.

2 *Oratio eſt ſuperflua omnino.* Pelagius. H A E. Non defuerunt noſtra aetate, qui hunc errorem ab inferis reuocarent. Vt Abailardus. Vuit. Huſ. Luth. & ſequaces. Contra quos ex ſacris literis teſtimonia adducere non eſt difficile. Orauit Moyses propheta, Dominus ipſe, & in reſurrectione Lazari, & in Cruce, orationibus inſtabant Apoſtoli, & Sancti omnes, quid precibus non obtinuerunt. ſtat Sol precibus Iofue, reuertētib. lachrymis Regis Ezechiae, naſcitur Samuel. Quid, quod Dominus ipſe orandi modum reliquit. Pater noſter, qui eſt in caelis. Quae quanta ſit virtutis Concil. Toler. 4. Can. 9. docet. & contra Pelagium Concil. Mileſ. contra P. cap. 8. & Gang. c. 5. ac Agaten. c. 21.

3 *Oratio adeo eſt neceſſaria ut nunquam liceat ab ipſa ceſſare.* Meſſaliani. H A E R. Haec ex diametro pugnat cum praecedenti. Si verum eſſet, quod dicunt, perit omnis politia ac conuiſtus humanus, & tamen cogimur inferuire corpi uitae tueri, ac ei neceſſaria prouidere. Epos in primis inuigilare oportet ſuper commiſſum gregem. Nec aliquid cogit, quod ſcribit Diu. Paul. 2. ad Theſſalon. tertio. Oportet ſemper orare, & nunquam deſicere. Nam ſeipſum exponit dum Corint. 1. c. 10. ſcribit. Oia quaecunq; facite in gloriam Dei facite.

Vel ut placet D. Auguſt. nulla dies ſine oratione eſſe debet, de haereſ. c. 57. Vel ut mihi videtur, a deo orationem extollere uoluit, ut hyperbolicē dixerit. Oportet ſemper orare.

3 *Oratio ideo inuſilis, quia omnia neceſſario eueniunt.* Luther. H A E R. Aſcribunt & haec haereſim Lutheri, qui conuincitur ex his, quae numero primo proximē dicta ſunt.

4 *Oratio, quae uniſpecialiter applicatur, non plus prodeſt illi, quam ſi pro omnibus fieret.* Vuit. H A E R. Virtutem Miſſae demonſtrando conſutatur hic error. Et pugnat cum locis dictis, ubi legitur pro multis inſpecie li oralle Sanctos, & obtinuiſſe. Pro Petro orauit Eccleſia Act. 12. pro Lazaro orauit Dominus, imo pro ſe ipſo, quando factus in agonia prolixius orabat. Praeter multa alia, eſt definitio Concil. Conſt. ſeſſ. 8.

5 *Oratio Diſinam mutat prouidentiam.* H A E R. Triumphator in Iſrael non parceret, nec penitentię ſteſtetur, ut dicitur 1. Reg. 13. & alibi, ego Deus & non mutor, non ergo tanta eſt noſtrarum praecum efficaeia, ut Dei prouidentiam, quae aeterna eſt variari poſſit, ſed quaecunq; Sancti orando obtinent ita praedeſtinata ſunt (authore D. Greg.) ut praecibus obtineantur. Et in hoc eſt conueniunt omnes, D. Thom. 3. cont. Gent. c. 95. & 96. Vbi & Aegyptiorum error reprobat.

6 *Orationes ſunt inuſiles.* H A E R. Triplicem errorem legitur circa hoc. Aliqui dixerunt ideo ſuperuacaneas eſſe orationes, quia nullam habet Deus rerum humanarum prouidentiam, ut Epicurei cogitarunt.

Secundus error Stoicorum, qui putabant omnia ex neceſſitate euenire.

Tertius Aegyptiorum, qui arbitrabantur Deum mouere poſſe, ſuis ſacrificijs, ac precibus, quos omnes conſutat D. Thom. 3. contra Gentiles, capitulo 96. Et Stoici errabant, dum putabant orationes ad nihilum eſſe utiles, licet verum docerent Diuinam Prouidentiam immobilem eſſe in ſe, at omnino negare fructum orationis repugnat ſacrae ſcripturae. Ad quid enim hortatur Dominus. Luc. 18. Quoniam oportet ſemper orare, & nunquam deſicere. & 1. ad Theſſ. quinto. Sine intermiſſione orate. Et Dauid in Pſalm. Reſpexit

in

in orationem humillium, & exaudiuit preces eorum. Et D. Iacob. 1. Poſtulet in fide nihil haeritans: & Ioel 2. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus. Sunt ergo orationes maxime utilitatis, non quia ordinem Diuinę diſpoſitionis immutant, ſed quoniam ſub Diuinę prouidentiae ordine continentur; & eius efficaeia ordo inferioris cauſe immutari poteſt, Deo annuente, ſub quo neceſſitas ordinis inferioris continetur, tamquam ſub eo inſtitutus, immutatur ergo per orationem aliquid de ordine inferiorum cauſarum ab ipſo Deo praefixo: quae mutatio ſimilitudinariē dicitur penitentiā, quatenus ad ſimilitudinem penitentis ſe haberet, eo modo, quo dicitur irateſci. Cauſae ergo ſecundae, quae ad ſuos effectus producendos agunt, ſunt quae mutantur. Et ſic interpretatur dicta ſacrae paginae, & ſanctorum ab ipſo D. Thom. loco citato.

7 *Orationes omnes Deus exaudit.* H A E R. Nō eſt abſurdum dicere, quod quorundam orationes Deus nō exaudit, nec quod petunt accipiant. Namque Prouer. 28. dicitur: qui declinat aurem ſuam, ne audiant legem, oratio eius ep̄e exereabilis. & Eſa. 1. Cum multiplicaueritis orationē nō exaudiam, manus enim veſtrae ſanguine plene ſunt. & Hiere. 7. Tu autem, noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſi. mihi, quia non exaudiam te. Et Dominus diſcipulis dixit. Neſcitis, quid petatis. & D. Paul. petiit, ut ſtimulus carnis ceſſaret, nec ter cum oraſſet, fuit exauditus. & D. Iacob. 1. Petiſtis, & non accipitis, eo quod male petatis: & hoc uoluit D. Paul. ad Roma. 8. quid oramus ſicut oportet neſcimus. Et idem ſcribit D. Aug. ad Paulinum, & Tharſiam. Vt ergo orationes exaudiantur, quatuor conditiones requiruntur, ut notat Gloſ. ſuper illud Lucae. quis veſtrum habebit amicum. Nempe, ut pie perſeueranter pro ſe, & ut ad ſalutem perſeuerat. Pie petimus quando oratio habet omnes circumſtantias virtutis, quibus ordinatus actus ex parte agētis, quando deſunt ergo ita circumſtantię, non exauditur oratio. Vide D. Tho. 2. 2. q. 83. 5. ad ſecundum & 16.

8 *Orationes peccatorum Deus non exaudit.* H A E R. Quemadmodum eſt haeretica propoſitio aſſirmare, quod Deus peccato-

res non exaudiat. Quoniam de peccatore legitur. Deus propitiuſ eſto mihi peccatori. Et ut exponit Chryſoſt. D. Thom. referente. Omnis, qui petit accipit. Sic & uera eſt propoſitio loquendo de peccatore, ut peccator eſt, & ut Diuine iuſtitie innititur, qui ut ſic non exauditur a Deo, & cecus factus Homo, ille dixit. Nos ſcimus, quia Deus peccatores non audit. Peccator tamen ſi oret conditionibus aſſignatis exauditur a Deo, ut de Cornelio refert Lucas in actis Apoſtolicis.

9 *Orare ſatis eſt mente, nec exigitur vox.* H A E R. E. Docuit Dauid non tantum corde, ſed voce Deo eſſe canendū, dicens. Voce mea ad Dominum clamaui. Cui addunt Theologi, quod qui ſimul cum aliis orat pſallendo, ut Cenoſite faciunt alie tenentur canere, imo peccant, qui adeo ſubmiſſe dicunt Miſſam, ut non audiantur. Orans etiam nihil noui debet facere, quod alios ad ſui admirationem moueat, & in eum conuertat oculos, non clamando, uel percutiendo petus, expandendo manus & ſimilia, quae hypocriſim redolent. Attentę tamen orare debet, nec euagari licet, nam & ſi nō te neamur orare, tamen debemus orare attentę, alias mortale, uel ueniale crimen erit.

10 *Oratione temporalia, ac alia uictui neceſſaria nullo modo petere poſſumus.* H A E R. Quae in oratione petimus ſunt, uel ſpiritualia, & haec primo, & priuſcipaliter petere debemus, uel ſunt temporalia, & iſta, non ut ſinis expetere poſſumus, ſed ut adminiculū beatitudinis. Quo ſenſu Salomon Prouer. 30. dixit. Diuitias, & paupertates, ne dederis mihi, ſed tantum uictui meo tribue neceſſaria. Petentibus dixit Dominus. Nunquid porriget pro pane lapidem, aut pro piſce ſcorpionem?

11 *Orare pro alijs non poſſumus.* H A E R. E. Si Dominus pro alijs, ſi Moysen, & Propheetae Moab praeces ſuderunt, proſecto & noſ licite petere poterimus. Hoc docuit D. Iacob. Orate pro inimico, ut ſaluemini, & eſt Charitatis actus.

12 *Orare pro inimicis non debemus.* H A E R. Diſlectionem inimicorum, & tempus expoſuiſmus. Hoc locus exigit, ut Saluatoris exemplo, ac D. Stephani pro inimicis deprecemur, ut Dominus praecipit, dicens. Orate pro perſequentibus, & calumniantibus

ibus vos. Matth. 5. & grauissimum est peccatum a communi oratione ecclesie eos excludere. Et tempore necessitatis etiam, qui non orat pro eis peccat.

13 *Oratio nunquam est meritoria.* H A E R. Si non est meritoria, quare D. Paulus dixit exauditus est, pro sua reuerentia. Et Moyses pro populo idolatra, Samuel, & Iosue, & D. Aug. de orationibus D. Stephani dixit. Si Stephanus non orasset ecclesia non haberet Paulum. Et Psalm. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Et Dominus petite, & accipietis, quod tamen intelligitur adiuncta gratia.

14 *Orationes vulgari, ac nota lingua sunt dicende.* H A E R. E. Linguarum varietas tanta est, ut si lingua omnibus manifesta teneretur orare, vt fingunt heretici, vnaqueq; Ciuitas peculiare orationes edere debet, quod est absurdum, vt superius, verbo Missa dictum est. Nec sequitur simplices non intelligunt, ergo non possumus lingua Latina. Nam attentio in oratione duplex est, quaedam peculiaris, quae tantum sapientibus conuenit, & ea est, quam ipsa praesumpta verba significant. Alia uero est communis omnibus, nempe mentem Deo vnire a corporalibus eleuando, & hoc omnibus commune est, & in oratione praestantissimum.

15 *Oratio num sit necessaria?* Apud Diuum Thomam & non nullos peritiores oratio est necessaria, vt sic tot uincere tetrationes, ac impetus inimicorum possumus. Hoc etiam probant verba Saluatoris. Oportet sine intermissione orare, & ad discipulos, orate ne intretis in tetationem. & D. Paul. ad Thess. 3. p. 9. 39. 5.

16 *Oratio est ne in precepto, vel est de consilio?* Hoc enodare quaesitum difficillimum est. Tamen ex praecedentibus probabilior eam sententiam tenio, quae docet eam esse in precepto: quoniam si est necessaria, profecto eam praecipit Deus utilia, vel ea quae sunt supererogationis ad eum filium pertinent. Confirmatur ex ipsa definitione: oratio est actus religionis, ac eleuatio mentis in Deum. At mentem in Deum eleuare praecipitur: ergo & oratio. Oratio ac etiam, quis amicus Dei eficitur, quod est nobis necessarium. Ergo uerba illa. Petite, & accipietis praecipit sunt non consilii, ad quam de precepto etiam attinet

recte petere. Hanc esse mentem D. Th. effugit ex art. 9. 22. q. dicitur.

17 *Oratio Dominica tantum dicenda est.* H A E R. E. Vnde originem habuerit hic error non video. Cum D. Paul. 1. Tim. 2. dicat. Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. ergo non solum Dominicam orationem, sed alias dicere possumus. Hoc roboratur ex statuto ecclesiae, ac sanctorum consuetudinem. Demum ea, quae sunt non modice utilitatis non sunt refecanda, tales sunt orationes, nam illis mentem in Deum eleuamus. ergo non sunt reicienda. Direct. 2. p. 9. 14. Her. 18.

18 *Orando possumus quibuscumque uerbis uti.* H A E R. Praefixit Dominus ordinem, ac determinata uerba, quo edocuit, non esse nostrum citra delectum omnia uerba in orationem assumere, vt saepe mulierculae faciunt, dum superstitiosa dicunt. Cauent ergo Confessores dum admittunt quasdam orationes, quae uerba in cognita, ac quasdam imagines, & characteres, quae omnia Diabolica sunt fraudis opera, vt uerbo superstitio demonstrabo.

19 *Orantes stare debemus die Dominico, & a Pascha, usque ad Pentecostem, ut instituerunt Apostoli.* Hanc esse traditionem Apostolicam, attestatur Tertullia, de Corona Militis, dicens. Die Dominico ieiunium nefas ducimus, uel de geniculis adorare: eadem immunitate a die Paschae in Pentecosten, usque gaudemus. Basil. lib. de Spiritu Sancto. cap. 27. inter traditiones, ac ritus Apostolicos hoc commemorat: stantes quidem in una Sabbati praes adimplemus, rationem tamen omnes non reddere nouimus, non enim ob id tantum, quod cum Christo resurreximus, ac in die resurrectionis inuestigare caelestia debeamus, & propterea concessam nobis gratiam dum stantes oramus, nobis ipsis in memoriam reuocemus, sed etiam quod expectati seculi imago esse quodammodo uideatur; & post multa, ait, quae manifesto monumento quasi migrare ab ijs, quae praesentia sunt, ad futura mentem nostram efficiunt. Quae nec ignorauit D. Aug. epistola 119. ad Ianuarium. Stantes oramus, quod signum est resurrectionis, quod debet fieri post resurrectionem. Gratianus refert hanc consuetudinem,

dinem ueluti consonam sacris mysterijs sancti Patres in nonnullis Concilijs conseruauerunt, de consecr. d. 3. e. Quoniam Synodi Nicenae, ac cap. Quoniam. Sexti Concilii Cartaginensis, & ex cap. 57. Graecarum Synodaliu. Hanc tamen consuetudinem pauci obseruant. Videas Lector Concil. Nicen. can. 20. & Constant. 6. can. 90.

20 *Orantes non debemus genuaflectere.* H A E R. Si honesta consuetudine genuaflectebant antiqui ante Reges, & ante Romanum Pontificem, quare si Deum alloquimur, & praecamur. Hinc Apostoli statuerunt, ut flexis genibus oremus, vt scribit Orig. homil. 5. in Numeros. & Basil. ubi supra dicit, Quoties genuaflectimus, ac cōsurgimus, re ipsa ostendimus, nos per peccatum in terram delapsos, ac benignitate illius, qui nos creauit in caelos reuocatos.

21 *Orantes non debemus respicere Orientem.* Quibusdam uisum est superstitiosum respicere Orientem dum orant, quod tamen traditio est Apostolica, vt scribit Orig. ubi supra, & Basil. lib. eodem, cap. 27. Inter orandum, conuerti ad Orientem oportet, quod nam literarum genus nos docuit. Et Gratianus d. 11. ecclesiastica, quod D. August. attribuitur, quae sunt potius D. Basilij. Damal. li. 4. de fide orthodoxa, dicit. Hae autem traditio heresis non extat, quem ad modum nec illa, quod adorare debemus ad Orientem conuersi. Rationem D. Aug. huius assignat, lib. 2. de ser. Domini in monte. Verum haec institutio iam pridem cessauit.

22 *Orare pro defunctis ridiculosum est.* Luth. H A E R. Post insigne illud factum Iudae Machabaei, subnectit Ecclesia Sancta, ergo & pia est oratio pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur. Hanc ex Tobia didicimus. Panem, & uinum super sepulcrum iusti esse ponendum. capit. 4. Perdurat usque in hodiernum diem multis in locis Hispaniae, & Galliae hae institutio, in uisum Sacerdotum, ut pro ipsis orent. Clemens praecipit in persona Apostolorum celebrare exequias mortuorum hymnis, precibus, & lectionibus sacris. Eusebius Alexandrinus, cuius meminit Antherus in sua epistola. Memento (inquit) in oblatione Sanctae, scilicet Eucharistiae, parentum, ac fratrum, qui iam de uita decesserunt. Tertull. de corona militis. Oblationes pro de-

functis, pro natalitijs annua die facimus. Et de exhortatione castitatis. pag. 581. Etiam repete apud Deum, pro cuius spiritu postulas, pro quo oblationes annuas reddat. Idem de Monogamia, pag. 596. Enim uero (uxor) pro anima eius (defuncti mariti) orat, & refrigerium interim postulat ei. Orig. in Job lib. 3. pag. 500. Diem mortis celebramus, quia non moriantur iij, qui mori uidentur. Propterea, & memorias Sanctorum facimus, & parentum nostrorum, vel amicorum in fide morientium deuote memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consummationem in fide postulantes. Cypr. li. 1. epistolatum, epist. 9. & alia diximus Verbo Missa.

23 *Orare cum excommunicatis possumus.* H A E R. Prohibet Canon Apostolorum 12. Ne cum excommunicatis oremus, & Ecclesia obseruat.

24 *Orare cum Iudaeis, atque hereticis possumus.* H A E R. E. Ex Apostolorum decreto, nec nobis licet cum istis orare, vt dicitur can. 63. sed deponitur, qui cum illis orat.

Ordo.

Ordo non est sacramentum. Luth. H A E R. Scripturarum testimonijs, Summoru Pontificu, Conciliorum, ac Patrum probatur ordinem esse sacramentum. Primo ex c. 6. Act. Apost. Et eligerunt Stephanu, & c. Hos statuerunt ante conspectu Apostoloru, & orantes imposuerunt ei manus. & c. 13. Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus diuiserunt illos. & ipsi quidem missi (Saulus, & Barnabas) a Spiritu sancto abierunt Seleucia. D. Pau. et 1. ad Tim. 4. scrib. Noli negligere gratiam, quae est in te, quae data est tibi per Prophetiam, cum impositione manu praesbyteri. & c. 5. Manus cito non imposueris, neque conuocaueris peccatis alienis. & ad Tit. j. Huius rei gratia, reliquit te Creta, ut ea, quae defuncti corrigas, & constituas per ciuitates Praesbyteros, sicut ego disposui tibi. Gaius in sua epist. ordines sacros refert ad Faelicu Episcopum. Damal. in Pontificali. Sozimus epist. 1. ad Hesychiu Episcopum. Anaclet. epist. 2. ad oes Episcopos, ac reliquos Christi Sacerdotes. Et ante ipsum Clemens epist. ad fratrem Germani. Leo epistola 88. ad Episcopos Germaniae, & Galliae. Praeter hoc Canone

Na primo

primo de episcopo loquitur. Et can. 2. de presbytero, & diacono, & can. 68. Concilia hanc ueritatem discusserunt. Romanus sub Siluestro. ca. primo & cap. 3. numerat presbyteros, diaconos, subdiaconos, Accolytos, exorcistas, lectores, ostiarios. Et Cartag. 4. cui D. August. interfuit. A canone tertio, usque ad nonum decreuit ordinum functiones. Cum quo Concil. Laodic. can. 24. Aquisgr. primum sub Ludouico Pio. ca. 2. usque ad quintum, & sextum. Hispal. secundum. can. 7. Et in generalibus Nic. Cano. 1. cautum est, ne ad ordines promoueri possent castrati, uel qui seipos abscedunt: & in Calcedo. Cano. 2. quod, qui ordines confert nihil accipiat. Aurel. cap. 7. Non multis ab hinc annis in Florentino in doctrina de Sacramentis dicit, Sextum est Sacramenti ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicem cum uino, & patenae cum panis porrectionem. Diaconatus uero, per Libri Euangeliorum dationem. Subdiaconatus per calicem uacuum cum patena uacua superposita traditionem. & similiter de aliis per rerum ministeria sua pertinentium assignationem. forma sacerdotij talis est. Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro uiuis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sanctij. Et Trid. diebus nostris contra Lutheranos coactum. sess. 23. cap. 1. & Can. 1. usque ad septimum refert omnes. Patres ante nos de sacris ordinibus scripserunt. Dionys. de eccles. hier. cap. 5. & episto. 8. ad Demophilum monachum. Ignatius episto. ad Antiochenos. Saluto Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, Laborantes, exorcistas, atque Confessores, & episto. ad Philadelphenses, ait. Principes subditi estote Caesari, milites Principibus, diaconi presbyteris, ut sacrorum administratoribus. Presbyteri uero & diaconi, atque omnis clerus simul cum omne populo, & militibus, atque principibus, sed & Caesares obediant Episcopo. Episcopus uero Christo, sicut Patri Christus, & ita uirtus per omnia seruetur. Tertullianus de prescriptionibus haereticorum. Epiphanius haeret. 47. contra Marcionistas. & haeret. 35. contra Aetium, quod Episcopus a presbytero distinguatur. Theophilactus

in caput 19. super ea uerba. Dominus dedit seruis decem Mnas, & in 1. Thimot. 4. super ea uerba. Ne negligas donum quod in te est. declarat, quid possit impositio manuum Episcopali in ordinatione dicere. Cum impositione manuum presbyterij, hoc est Episcoporum. Non enim presbyteri Episcopum ordinabant. Vide autem horrendum, quantum possit impositio manuum Sacerdotalium. Nicephorus, li. 12. hist. eccl. c. 14. D. Amb. li. de dignitate sacerdotali, cap. quinto. Et in c. 4. ad Eph. in ea uerba. At ipse dedit quosdam quidam Apostolos fufius scribit. D. Hier. episto. 1. ad Heliodorum, & epist. 87. ad Euagium, & in Dialogo contra Luciferianos. Victor Aphricanus. lib. secundo, de persequutione Vandolica. D. Aug. lib. 2. contra epistolam Parmeniani, cap. 13. sed si nos male facimus, ipsi explicent, quomodo Sacramentum baptizari non possit amitti, & Sacramentum ordinati possit amitti, quoniam dicunt recedens ab Ecclesia baptismum non amitti, iusdandi tamen amittit. Si enim utrunque Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur. Neutri Sacramento iniuria facienda est. & lib. de bono coniugali, cap. 24. & 1. de Bapt. contra Donat. cap. primo. Isidorus Hispal. lib. secundo de officiis Ecclesiasticis, cap. 11. & lib. 7. ethimol. c. 12. Rabbanus Maurus, li. 1. de inst. clericorum, Greg. lib. quarto, epist. 52. ad Episc. Galliarum. Cum quibus Schola uniuersa.

2 Ordines non sunt septem. H A E R. Diuiditur Sacramentum ordinis in maiores, & minores. Patres ab Apostolicis hanc ordinis distinctionem didicerunt, inter quos Ignatius ad Antiochenos, ut dixi. Dionys. de eccles. hier. cap. 3. Concil. Rom. sub Sil. cap. primo. & quartum Cartag. de singulis decreuit. D. Amb. in c. 4. ad Ephef. Iud. ubi supra.

3 Ordo confert gratiam. H A E R. Maxima profecto uirtus est, ut qui recte inchoantur Dei gratiam consequantur. Hoc dixit D. Paul. 1. ad Tim. 9. Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam per impositionem manuum mearum. Concil. Flor. effectus Sacramenti ordinis est augmentum gratiae, ut quis sit idoneus minister. Concil. Trid. sess. 23. cap. 3. & canon. 3.

non. 3. D. Cypr. lib. 1. episto. 6. ad Magnum. D. Aug. lib. 2. contra epistolam Parmeniani ubi supra. Grego. Mag. in caput 10. libri primi Regum. & D. Thom. cum peritioribus, & D. Amb. 1. ad Cor. 12. Gratiam habet, qualis uis sit.

- 4 Ordo Sacer non imprimi characterem. H A E R. Ex D. Cypr. de Ablutione pedum elicitur, & decreuit Concil. Trid. cap. 3. & can. 4. & D. Thom. cum alijs, de quo uerbo character.
- 5 Ordo Sacer qua uis aetate suscipi potest. H A E R.
- 6 Ordines Sacros suscipere possunt Claustrales sine superiorum licentia. H A E R.
- 7 Ordines conferre, quilibet potest Sacerdos etiam quod non sit Episcopus. H A E R. Hec omnia ex decreto Concilij Tridentini confutantur.
- 8 Ordines bis suscipere quis potest. H A E R. Si Characterem imprimi, quomodo potest bis ad sacra promoueri? Et Can. 67. decreuerunt Apostoli, quod ordinati, uel ordinans bis deponitur.
- 9 Ordinari possunt qui se castrauerunt, uel abscederunt. H A E R. Res prima facie parui ponderis apparet, quae si exactius expendatur, & quia ex Dei instituto pendet, & quod in figura nostri ueri Sacerdotij uetatum fuit, ne sacerdotio fungeret, qui deformatem haberet in corpore, multo minus quod non erat Iudaeis permillum, nostro nobilissimo Sacerdotio conuenire poterit. & ex Apostolorum cano. 23. idem probatur, quae statuitur, ut qui abscedit se ipsum clericus esse non possit. Et in Concil. Nicen. can. 1. fuit repositum. Aurel. ca. 7. & d. 57. Quise. & c. Premitentes, uel infirmi. Qui tamen ex infirmitate in talem deuenit necessitatem, ut opus fuerit, tali membro, orbari hic promoueri poterit.
- 10 Ordinans potest munera, uel aliquid exigere, pro collatione ordinum. H A E R. In simoniacam labem incidit, qui accipit aliquid in ordinum collatione, ut decreuit Concil. Calcedo. c. 2. & habetur 1. q. 1. Si quis Episcopus, & Doctores conueniunt in hoc.

De ordine Diuinarum Personarum.

- Ordo non est in Diuinitate Trinitate. H A E R. Excludere ordinem in Diuinis personis

est confusionem amittere, ac processionem negare, quam ex sacris literis expressè habemus, ut suo loco de unaquaque exponetur. Quia ergo una persona est ab alia, ut filius a patre, ego hodie genuite. Hinc & ordinem esse inter eas faremur. Et quia unumquodque ad suum principium refertur. Et hic ordo natura nominatur, quia una ab alia procedit, non quia natura ordinetur. Nec item dicitur ordo essentiae, quia essentia non importat rationem principij, sicut natura. Ut cum D. Augustin. docet Magister, ac Scholastici in primo. & D. Thom. 1. par. q. 42.

Ut uero hanc exactè discutiamus in gratiam Scholae.

Primo refero sententiam Scoti, & aliorum. Secundo loco eam impugno.

Tertio eius obiectis satisfacio. Quo ad 1. partem. Scot. 1. 2. dist. 1. q. 1. artic. secundo. Duplicem ordinem in Diuinis ponit, nempe naturae, & originis. In primo instanti ponit originem personarum. In secundo originem creaturae in esse cognito. Primum instans adhuc diuidit in tria signa originis.

In primo signo ponit primam personam perfectam habentem memoriam perfectam Diuinæ essentiae, supra quam fertur intellectus Paternus simpliciter, non productiue, & tali intentione Pater Beatus est ex se.

In secundo signo fertur super essentiam productiue, & producit filium communicando ei uoluntatem secundam.

In tertio signo uoluntas fertur super essentiam amando eam infinitè, & Pater, & Filius producant a morem infinitum. In secundo instanti naturae, intellectus, & uoluntas comparantur ad obiectum secundarium, nempe ad creaturam in esse cognito, & assignat tria instantia.

In primo dicit Patrem intelligere lapidè in esse cognito.

In secundo Filius intelligit lapidem, quia non à se.

In tertio Spiritus sanctus intelligit lapidè. Et sic in secundo instanti naturae creatura est cognita, & uerbum in primo. Hic etiam in quolibet pri. ponit prius in quo, non tantum à quo & dicit, quod Pater in primo signo intelligit te, in secundo signo producit uerbum, in tertio intelligit creaturam, in

essentia sic. In Notionalib. verò dicitur Pater, i primo signo hñe vtrāq; fœcūditatē. In scdo pducere verbū, & dare ei virtutē spirandi. In tertio spirare. Et sic in primo signo Pater est Pater & Filius non est. In secundo Filius est, & Spiritus sanctus non est, & sic ponit prius in quo, non tātum, à quo. Hæc Scot. Baconitanus. i. d. 6. q. 1. docet in Diuinis esse prioritatē, & Patre priorē Filio, q̄a est eius p̄cipiū. Greg. co. loco, dicit esse priorē, quo ad cālitatē, & prius à quo nō tñ, in quo. Nri, vt Capreol. ac Caiet. sic D. Th. dilucidat. Capr. qdē, q̄ P̄, vt P̄, nō est prior Filio, sed vt suppositū. Caiet. verò scr. q̄ P̄ vt res, nec vt P̄ est prior Filio, sed si concipit P̄, vt hypostatis, à quo Filius est, sic P̄ est prior Filio, ac ei p̄intelligit. Huic subscribimus, & cōtra Scotū sic arguit. Primo Filius nō erit Pri coeternus, q̄ est h̄ticum. Nā Verbū erat apud Deū. Ans est manifestū in doct̄. Scoti. Secūdo, P̄ i signo apud Scotū h̄tōem entitatē absolutā, & relatiuā, q̄a nihil h̄t à Filio, ergo in primo signo ḡnat. Tertio, signa, vel importāt durationē & tūc esset h̄sis, q̄a p̄sonæ sunt coeternæ. Vel p̄ h̄i ab alio, & hoc nō, q̄a Scot. dicit, q̄ P̄ nō prius spirat q̄ filius. Contra. Pater spirat à se, Filius nō. ergo posterius. Quarto, illud primū, vel aliqd supponit, vel nō. Si aliqd, vel illud est Deus, vel in Deo, vel nec Deus, nec in Deo, nō fm, q̄a adhuc eēt Trinitas, non. n. p̄det Deus à nō Deo. Non primū, q̄a est, vel essentiale, vel notionale. Nō primū, q̄a tūc esset sensus, essentia est i essentia, & sit de rōnali, q̄ oīa sunt falsa. De scdo instāti, quo intelligit creaturā arguit primo. Intellectio, qua Deus intelligit se, & creaturā. est penitus eadē. ergo vna non est prior alia, q̄a essent distincta. Secundo prius natura, p̄t esse sine posteriori. Sed Deus, nō p̄t intelligere se, quin intelligat creaturā, a' nō esset Deus, nec eius suba. Rursus op̄. Scoti de instātib. originis falsa ē, & parū fidei cōsentanea. Nā fingit duo instātia. In p̄. cognoscit Deus suā essētiā abf que ordine ad creaturā, & hæc cognitio in q̄t nō ē oīno p̄fecta, q̄a nō extēdit ad creaturā. In i. instāti, p̄ducit Deus creaturā ab eterno in quādā esse intelligibili, q̄ esse nō est parū reale, neq; rōnalis, sed mediū inter vtrāq;, & i hoc instāti cognoscit eas in seip̄. Cōtra hoc arguit, q̄a creaturæ essēt ab æt̄e, q̄a in illo esse h̄nt esse participatū.

Secdo, error est, q̄ Diuina essētia p̄ficiat ex cognitioe. creaturari. Tertio cognitio qua cognoscit Deus i primo instāti ē cōphēsua. Deī. ergo p̄llā cognoscit oēm creat. possibilē. Quarto, Cōc. Senon. dānat Pet. Ab ail dicētē aliq̄ rē extra Deū esse, q̄ nō sit Creator, neq; creatura. Hęc cōtra Scot. solutam eius obiecta, ac Bacon. Primo arguit Sco. Si simul intelligit verbū, & creaturā, ergo si mul amaret, ergo Spūs sanc. nō necessariō p̄duceref. Rñ deo, q̄ creaturæ, vt sit i Deo necessariō intelligit, & amat, nō tñ extra i seip̄. Scdo, si verbū p̄cedit ex oīb. cognitiois à P̄e. ergo verbū à verbo, q̄a verbū ē cognitio. Rñ deo, q̄ verbū, nō vt verbū, s̄ vt cognitio in Diuina essētia p̄cedit à V̄bo. Nā si à creatura cognita multo magis à V̄bo. Tertio, inter p̄sonā Diuinā, & creaturā nulla ē relatio realis. At V̄bi ad id à quo ḡgnit est relatio. ergo V̄bū nō ē respectū ad creaturā. Rñ deo, q̄ creatura nō est primū p̄ductiū V̄bi, id nec ad eā ē relatio realis. Vel dico, q̄ creatura, vt Diuina essētiē idētificata referē ad V̄bū, nō in se cōsiderata. Quarto, Paternitas, vt cōstitutūa p̄ris, p̄intelligit actioni, ergo prior erit. Rñ, q̄ P̄, vt P̄ nō est prior, sed vt suppositū. Nā fortes, vt fortes est prior Filio ē m̄ intellectu, nō tñ vt p̄, neq; prior prioritate q̄ Sco. fingit. Caiet. ē d̄t, q̄ P̄, neq; vt res, neq; vt P̄ ē prior sed si cōcipiat P̄, vt hypostatis à qua est filius, sic & p̄intelligit Filio. Quinto, P̄, & Spūs, nō sūt correlatiua, ergo vn⁹ prior. Rñ def q̄ si cōparent, vt nō sūt relatiua, sic vn⁹ prior, & P̄ spirato, & ḡnatio spiratione, & prior ē fm̄ intellm. Sexto, ergo D. Tho. diminutus, q̄ ista nō docuit. D̄, q̄ D. Th. insinuat, & ex eo, qd̄ excludit prioritatē t̄pis, ac n̄q;, & q̄m̄ n̄m cōcipiēdi modū alia ē rō fat fuit ei. Septimo, si eēt aliqs, quo eodē eēt aliqs, & eodē essēt aliqd, tūc oīno essēt simul nālī cū eo, ad qd̄ diceret, vt docet D. Th. tūc sic argi ab opposito. Si aliqs eēt aliqs vno p̄cipio, & alio p̄cipio distinguit ab alio ē nālī prior eo, sed P̄ ē P̄ p̄nitate, & distinguit spiratiōe à Spūs, ergo est prior spirato. Assūpra verò ppō j. ē D. Th. i. d. 9. q. 2. i. Rñ. q̄ illa ppō nō v̄z, nisi illa duo p̄cipia sint distincta realī. Bacon. loco supiore cōfirm. Sco. op̄. Octauo, p̄cipiū ē i Diuinis, ergo prius. Rñ. Caiet. negādo cōsequentiam, nā de ratione p̄cipiū est ordo, nō prioritas, vt illi arbitrantur. Nono, D. Aug. de tripli-

ei habitaculo scribit. Tūc uidebimus quomodo pater est prior filio. Dicitur q̄ mens D. Aug. est ostendere, q̄ pater est improdutus, & ingenitus, non loquitur de prioritate natura. Decimò. Concedit D. Tho. i. & secundam personam: ergo prioritate. Dicitur, q̄ Conseq. nulla est, nam importat ordinē, non prioritatē; vel dicit id à quo alius, & qui alius, non prius in quo. Vndecimò. Secūda processio est posterior prima, quia dualitas prior ternario. Dicitur, q̄ est falsum in Diuinis; vel sequitur et contra eos, q̄ sicut duo tempore procedūt tria, sic & Pater & filius & Spiritus Sanctū. Duodecima. Filius p̄t esse sine spiratione; ergo prior. Dicitur quod tunc non distinguetur. Pro nostra sententia est Idac. Clar. contra Arrium.

De ordine Angelico.

Ordo non est in natura Angelica. H A E R. Cōmuni sententia Doctorum post Dionys. Areop. confutatur hoc. Nam sicut negare esse Angelos hæreticum est; sic & distinctionem, atque ordinem: qui ordo fundatur in dono naturæ, & completur in dono gratiæ. Et in prima Hierarchia tres collocantur ordines, Seraphin, Cherubin, Troni. De media verò, ac infima non conueniunt Patres. Nanque Dionys. in media connumerat. Dominationes, Potestates, & Virtutes. At Greg. ac Bern. Dominationes, Principatus, & Virtutes. Demū de ordine tertie Hierarchie apud Dionys. sunt Principatus, Archangeli, & Angeli. Greg. verò putat esse virtutum ordinem, & eorum ordinum nomina imposita sunt, a donis Gratiarum in quibus excellūt. Seraphin à feruore Charitatis. Cherubin à scientia, & visione. Throni, dicuntur sedes. Secūdi verò ordinis nomina imposita sunt ex ministerio nostro, & Dominationes, Principatus, quia principatibus præsident. Potestates, quia Dæmonum potestates reprimūt. Tertie Hierarchie. Virtutes, quia mirabilia operantur. Archangeli, quia in dignitate constituti assistunt. Angeli, quia singulos quosq; nostrum custodiunt. De his supra verbo, Angelus multa diximus, & Doctores in secundo.

Originale peccatum.

Originale peccatum, non contrahunt omnes, qui

humano semine nascuntur. Pelagius. HAER. Aduersus perfidum Pelagium, tot, ac tāta D. Aug. dixit, ut me pigeat referre. Et sacra pagina hoc peccatū exprimit. Vt Job, qui maledixit diei suæ. c. 3. Pereat dies, in qua natus sum. David Psalm. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea; quæ non nisi de originali culpa exponi possunt. Eccles. 7. Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Et Sap. 1. Stipendia peccati mors. Et D. Paul. ad Roma. 5. Per unum hominem peccatū intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Ad Gal. 3. Conclufit scriptura omnia esse sub peccato. Ad Ephe. 2. Eramus natura filii iræ. Et 1. ad Cor. 5. Si unus pro omnibus mortuus est Christus. Summi Pontifices damnarunt, Innocentius, Zozimus, de consec. diff. 4. c. Firmiffimè tenent. Concil. Mil. Aphri. & Tridentinū sess. 5. Chrysoftom. hoc docuit Hom. 12. in epistolam ad Roma. dicens. Quando peccauit Adam, tum & illius corpus mortale factum est, ac patibile, recepris naturæ uitis per multū, æquo præterea grauiori, atque effreni reddito. At Christus ubi aduenit per Baptismum nobis illum leuiorem fecit, alius spiritus eū excitans. Et Homil. vndecima in eandem epistolam ait. Corpus nostrum ante Christi aduentum facilimè expugnabatur. Vnā enim cum morte magna etiam affectuum, veluti examen introierunt; itaque corpus idem non valde agile erat ad eum cursum, qui ad virtutem ferret. Etrursum Homi. decimatertia repetit. In homine vnā cum morte, & affectuum turba introiuit, & paulò inferius. In peccati voraginem demersam. Iterum Hom. in priorem ad Cor. 4. Deus in regenerationis lauacro, mentem gratia tangit, radicale peccatum euellit, & hominem qualis erat, iam olim dum condere, immò illustriorem facit. D. Ambros. in epistolam ad Roma. art. Manifestum ita est, in Adam omnes peccasse, quasi in massa, ipse enim per peccatū corruptus, quos genuit, oēs nati sunt sub peccato, ex eo igitur cūcti peccatores, quia ex eo sumus omnes. Theodoretus in Commenta. episto. ad Roma.

Dicit itaq; Diuinus Apost. q̄ cū Adam peccauisset,

cauisset, & mortalis propter peccatum factus esset, vtrunque ad genus peruenit, ad omnes enim homines mors pertransiit, quatenus omnes peccauerunt, non enim propter primi hominis peccatum, sed propter suum, vniquisque mortis decretum suscipit. D. Augusti. in Enchirid. ad Laurentium. capit. 64. Excepto quippe Baptismatis munere, quod contra originale peccatum donatum est. Et Scholastici omnes.

- 2 *Originale peccatum transfunditur tantum, quo ad mortem corporis, non quo ad animae infectionem: vel transit ad posteros, non culpa, sed occasione, ac imitatione.* HAERET. Non nulli ex quibusdam verbis Chrysostomi occasionem acceperunt errandi, & hoc propositum dictum tueri. Quod ex Concilio. Militano contra Pelagium vocatum damnatur, & ex Concilio. Africano, cap. 77. his verbis. Quicumque paruulos dixerit, nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expiatur, vnde in eius forma baptisimatis in remissionem peccatorum non uera, sed falsa intelligatur: Anathema sit, quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus. Per vnum hominem peccatum intrauit, et per peccatum mors, & in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum ecclesia Catholica, vbique diffusa semper intellexit. Huic determinationi subscribit Tridenti. Synodus sessio. 5. Cano. 2. Patres sic exposuerunt. Nam Cyprina. vt D. Augusti. Hieronymo scribit, dixit. Beatus Cyprinus, non aliud decretum condens nouum, sed ecclesiae fidem firmissimam seruans, ad corrigendum eos, qui putabant ante octauum diem Natiuitatis non esse paruulum baptizandum, non carnem, sed animam dixit esse perdendam, & mox natum rite baptizari posse, cum quibusdam suis coepiscopis censuit. De hoc Anselmus scribit libro primo de conceptu originali, cap. 27.

Obiectiones.

Pelagianae sectae sequores, vt Iulianus Celsanus, & Iacobus Fa-

ber Episcopus Viennensis ex dicto D. Chrysostomo. probant suam sententiam, qui Homil. 24. ad Ephes. ait: Corruptibile nobis corpus est, sed in corruptibilis anima, ne igitur, & ipsam corrupamus. & Homil. ad Neophytes. Hac de causa, & infantulos baptizamus, quamuis non sint coinquinati peccato. Secundò. Theodoretus, in epistola ad Rom. cap. 5. quod non transferit ad posteros culpa, sed occasione tantum videtur dicere. Tertiò. Author Commentariorum, quae D. Hieronymi. ascribuntur, in epistolam ad Roma. cap. 5. & 7. Vbi definitur, quod peccatum imitatione, non propagatione ad nos deuenit, ac transferit.

At de Chrysostomo D. Augusti. libro primo, contra Iulianum dicit. Absit, absit, hoc malum de tanto viro credere, aut dicere. Absit inquam, vt Constantiopolitanus Ioannes, loquens de Baptismate paruulorum, qui paterni Chyrographi liberationem habent per Christum, tot, ac tantis coepiscopis suis, maximeque Romano Innocentio, Cartaginensi Cypriano, Cappadocia Basilio, Gregorio Nazianzeno, Mediolanensi resistat Ambrosio, quod enim illi senserunt hoc sensit, hoc credidit, hoc docuit, & Ioannes. Hæc D. Augusti. De aliis vero: exponi possunt, quod res tunc non erat trita, ut intelligerent transfusionis modum, fuisse per propagationem, vel imitationem, errant in modo; si non in re in seipsa. Alii verò dicunt de Chrysostomo. quod dixit infantes non damnati peccato Adam tantum, quasi tantum Adam peccauerit, sed quia omnes fuimus in ipso, ideo non eo peccato, vt illius, tantum fuit sunt damnati: sed quia eramus in illo. De eo uerò, quod refert, ex Homil. ad Nephysos. D. Augusti. dicit eodem libro esse ab aduersariis corruptam, ac male uersam, nam eo loci non negat Chrysostom. paruulos coinquinatos esse peccato, sed non habere peccata.

De illis, quae Theodoretus dicimus, quae exponenda sunt, eo sensu, quo præcedentia D. Ioann. Chrysostomi. Ad tertium responso deo, quod deceptus est commentator. Ad sunt quarto loco, quædam ex D. Ambrosio. super epistolam ad Roma. Quintò. Mors dissolutio est corporis, cum anima à corpore separatur, est & alia mors, quæ secunda

cunda dicitur in gehenna, quam non peccato Adæ patimur, sed eius occasione propriis peccatis acquiritur. Hæc Ambr. Ego quid facit Adæ peccatum. Respondeo, quod duplex est mors, vna qua in perpetuum inferni pœnis alligatur anima: altera uerò, qua in limbo: primam exclusit Ambrosius, & secundam admittit, vt poenam peccati.

- 3 *Originale peccatum contrahit, qui miraculose nascitur.* HAERET. Si uerum hoc esset, & Christus Dominus in peccatis conceptus esset, quod nemo hæcenus somniauit. Rectè ergo Theologi dicunt, quo sine humano semine concipitur immunis à peccato Adæ. Non enim ab ipso descendit per corruptentiam substantiam. De hoc disputat D. Tho. p. 2.

Ornatus.

Ornatus templorum, ac Basilicarum uanus est.

LVTH. Summis laudibus extollitur Salomon, qui templum adeo permagnificum extruxit: in Christianæ Religionis piissimus Constantinus, nec vnquam nisi totius urbanitatis exuti eos inculcare ausus est, quem ritum olim Gentiles, & Turcæ obseruant, soli Lutherani sunt rerum Diuinarum destructores.

- 2 *Ornatus mulierum semper uanus, ac peccant se ornantes.* HAERET. Fœminas honestissimas legimus intentas, vt se ornarent. Docent uerò Theologi, quando licitè ornare se possunt, & tunc est, quando faciunt vt placeant viro, hoc habemus ex D. Paulo 1. ad Corinth. 7. Quæ nupta est, cogitat quomodo placeat viro. Nec mouere illud debet.

Ornatus prouocat, ergo peccat. Nā & pulchritudo naturalis excitat alios, non tamen est uetita. Hinc habemus, quod nec artifices, qui ea vendunt peccant. Caieta. etiam scribit, quod ostendere peccus secundum patriæ consuetudinem non est peccatum, nam & primi parentes tantum pudenda cooperiebant. Qui uerò illis se vestibus induunt, quibus membrorum effigies apparet peccant. Quod etiam addunt committit mēdaciū, dicitur, quod est officium non perniciosum, neque item

proprie pertinet ad fucationem vti alienis capillis, sicut nec lana. Mulieres ergo, qui honesto sine vtuntur ornatu non peccant. D. Thom. 2. 2. quæst. 169. artic. 2. & Caieta.

- 3 *Ornando se mulier nunquam peccat.* HAERET. Actio humana ex sine pendet, vt commune est omnium principium, ex quo pendet, quod si mulier prauo sine se ornat, puta vt alios ad inhonestam concupiscentiam prouocet, mortaliter peccat. Ea etiam mulier, quæ virum non habet, nec sperat, aut querit, peccat se ornando, & etiam si vtatur ueste uirili. Hoc est, quod dicitur. Non in torris erinibus, aut ueste præciosa. D. Thom. & Caieta. vbi supra.

Osculum.

Osculum mulieris etiam propria est peccatum. Begardi, & Beguina. HAERET. Ex multis locis sacrarum scripturarum aperte osculum ex sua natura, vel de se non esse peccatum. Nam & Genes. 29. B. legimus, quod Iacob osculatur Rachelem, & Laban osculatur filios, ac filias ab eis recedens. Genes. 31. B. & 3. Reg. 19. D. Elisæus petit osculari ab Elia. & D. Paul. Romanos hortatur osculo sancto se salutare. cap. 16. & 2. Cor. 13. Multò minus erit damnatum osculum inter maritum, ac uxorem, & Caieta. 2. 2. ubi supra scribit. Quod osculum secundum consuetudinem patriæ est licitum, sicut est ostendere peccus. Hæc etiam sententia confirmatur ex decreto Concilii Constantiensis, vbi reprobata fuit Buguinarum hæresis.

- 2 *Osculum nunquam est peccatum.* HAERET. Non opus est multa referre pro huius confutatione, nam Dominus Matth. 5. dixit. Qui uiderit mulierem ad concupiscentiam eam, iam mæchatus est eam in corde suo, multò fortius si fuerit osculata. Possunt etiam oscula ad primum finem ordinari, & tunc sunt peccata, uel quia sunt ex libidine, quia tunc sunt actus ueneri, & sicut concubitus est prohibitus, sic & quæ sunt uia ad illum. D. Tho. 2. 2. 154. artic. 4. & Caieta.

Oseas.

Oseas non fuit vir Sanctus, nec eius Prophetia est recipienda. H A E R E T. Inter Canonicas scripturas tempus connumeravit Ecclesia Oseae Prophetiam. Cuius nomen interpretatur Saluator. Hic fuit filius Beerie ex oppido Belomoth, ex tribu Isacar, progenitus. Hunc prophetasse dicunt, non tantum voce, sed & facto, cum uxorem fornicariam duxit, typum Christi gerens, qui ecclesiam fornicariam in uxorem accepit. Prophetavit contra decem tribus Israel, & de reprobatione Iudeorum, & vocatione gentium. Vixit tempore Oziae, Ioathan, Acas, & Ezechie Regum Iuda, obiit, ac sepultus fuit in patria sua, circa annum ab orbe condito ter millesimum, & trecentimum quadragesimum; eius contemporanei fuerunt, Esaias, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, & Michas. De his scribit Epiphanius de vita, ac moribus Prophetarum. D. Hieronymus. cap. 1. in Oseam. & Glossa in principio, cap. 1.

Oseas peccavit accipiendo uxorem fornicariam. H A E R E T. Cum Cerere, & Baccho feruet Venus: his sine friget, non mirum si Germani Hebraei, ac totis veteris dediti, ac mancipati, ex prava intelligentia verborum Domini, ad Oseam verberes. Vade accipe tibi uxorem fornicationum. capitu. primo, dixerunt fornicationem non esse peccatum, quoniam si esset peccatum, illum praecipere Deus non posset. At Oseam non peccasse nobis in praesentia demonstrare satis est: de fornicatione uero supra loquuti sumus. Quod uero non peccauerit ex eo primo demonstratur, quia non accedit ad eam libidine ductus, sed Domino iubente: sicut nec peccavit Abraham paratus occidere filium, nec Phinees, qui Diuini nominis zelo commotus fornicantem occidit. Num. 25. Non peccauit, quia ex honesto sine accedit, ut acciperet in uxorem, & ex fornicatione ad matrimonium uocaret. Non peccauit tertio, quia typus Christi fuit, eius figuram tenens, ut diximus. Hae ex Diu. Hieronymus. super Oseam. Aug. lib. 22. contra Faustum. cap. 80. & D. Thom. p. 2. quaestio. 94. 5. Qui di-

cit, quod excusatur a peccato, quia fuit ex Dei mandato.

Oseas, quo tempore prophetauerit. Ose. 1. 2. Oseas accepta uxore fornicaria, Idolatriam populi ostendit. Ose. 1. 2. Oseas petiit auxilium ab Aegyptiis. 4. Reg. 17. 2. Oseas Rex Israel captus, una cum Regno transfertur in Assyrios. 4. Reg. 17. 2.

Oua.

Oua non possumus comedere. H A E R E T. Hanc Manichaeorum haeresim refert. Dir. 2. p. 9. 13. Her. 12.

Ozias.

Ozias constituitur Rex pro Amasia. 2. Reg. 14. c. 2. Par. 26. a. Ozias pugnat contra Phylisium. 2. Par. 26. a. Ozias agricultura deditus. 2. Par. 26. b. Ozias usurpans officium sacerdotum percutitur lepra. 2. Par. 26. c. Ozias moritur. 2. Par. 26. b.

P

Panis.

Panem temporalem Deum petere non possumus. H A E R E T. Quod in totis orationibus temporalia necessaria petere possumus in superioribus demonstratum fuit: & quod in oratione Dominica dicimus. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, exponit Chrysostomus de pane temporali, & D. Aug. in Epist. ad Probam. docet, quod temporalia quatenus ad virtutem conducunt desiderare licet, ergo & petere. Et Doctores conueniunt. Quod uero D. Hieron. lib. 1. Commen. in Matth. dicit non esse intelligendam petitionem de temporali pane, cui consentit Cassianus Colla. 9. debet exponi, quod ex se, & propter se non sunt temporalia petenda.

Panis non est materia Eucharistiae, nec transubstantiatur in corpus Christi. H A E R E T. Multa diximus in huius reprobatione verbo Eucharistia, ac Patrum sententias conciliauimus. Nunc uero confirmantur ea, ex facto

facto Domini, qui accepit panem, & ex 2. capit. Act. ubi dicitur in commutatione fractionis Panis. & D. Pau. & sic de pane illo edat. Quod antea Dominus. Panis quem ego dabo caro mea est. & qui manducat hunc panem uiuet in aeternum. D. Ambr. lib. 4. de Sacramentis, c. 4. Meus panis est uisitatus, sed panis iste panis est, ante uerba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio de pane sit Caro Christi. Rursum ibidem. Ergo didicisti, quod ex pane fit corpus Christi. Hoc & cap. 5. & lib. 5. c. 4. repetit. & D. Aug. in Psal. 98. & li. 3. de Trin. cap. 4. & Ad Iul. epist. 3. exponit uerba D. Paul. sic de pane illo edat, & c. Reliqua lege superius. Hoc uaticinatus est. Venite mittamus lignum in panem eius. capit. 2. Ierem. Tunc miserunt lignum in panem, quando eius corpus, cruci affixerunt. Hae ergo dicta, haec uicis proponantur.

Panem tantum, ac casum debemus Deo offerre. H A E R E T. Quid nam sit in nostro sacrificio ex statuto Domini, ac Apostolorum can. 2. habemus, & explicauimus uerbo Misfa. Quid ergo fingunt isti hae esse Deo offerenda. De qua scriptum est in Direct. 2. par. 9. 6. num. 22. c. fi. 24. q. 3.

Papa.

Papa falso dicitur Beatissimus, uel Sanctissimus. T E M. Erasmus damnat ea uerba quibus Romanam Pontificiam dignitatem, ac potestatem explicantur, cuius opinionem olim haeretica nominauimus, quia non tantum de his uocibus est cum eis controuersia, sed quatenus omnem summum Pastorem adimit, infringit, ac deridet auctoritatem. Quod uero iuste sic, sit nuncupandus, ex ueteribus, atque sanctissimis patribus probatur. Nam synodus Alex. ad Felicem II. scribit. Domino Beatissimo, & c. Cui Athanasius interfuit. Synodus Calcedo. 3. act. 3. Legati Leonis Rom. Pontificis dicunt. Vnde Sanctissimus, ac Beatissimus Archiepiscopus magnae, & leuioris Romae Leo. per nos, & praesentem Sanctam Synodum, hanc consuetudinem Ecclesia retinet. D. Hieron. sic Damaso scribit. Hae est fides Beatissime Pater, quam in Catholica didicimus Ecclesia, in qua si minus perire, aut parum caute aliquid positum est, emenda-

ri à te cupimus, qui Petri fidem, & sedem tenes. Et D. Th. ex Concil. Calcedo. contra errores Graecorum, c. 66. scribit. Venemur secundum scripturas, & canonum definitiones, Sanctissimum antiquae Romae Episcopum primum esse, & maximum Episcoporum.

Papa non est supra omnes Episcopos. Graeci, & Luth. H A E R E T. Petrus primas obtinet sedem ex historia Euangeliorum, quam ex Actibus Apostolorum, & Concilijs, quos fit ut etiam Papa eius successor. Hoc dicitur Matth. 16. Beatus es Simon Bariona, & c. Secundo, Dominus soluit tributum pro se, & pro Petro tantum Matth. 17. Tertio, Io. 21. Pasce oue meas dicitur tantum Petro. Et Act. 1. Stans Petrus in medio fratrum; *Papa non est Petri successor, ac eius loco.* Luth. Centuriatores. H A E R E T. Quoniam eisdem ferme testimonijs, utraque conuincitur heresis, idcirco pauca supra adducta fuerunt, ut existis magis roborentur. Primo, ex uerbis D. Pau. ad Ro. 12. Sicut in uno corpore membra multa habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, sicut autem alter alterius membra. Et 1. ad Corin. 12. Sicut corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus, & c. Ex quibus probatur unitas capitis ex membrorum unitate.

Confirmatur.

Regnum Christi est aeternum, & usque ad consummationem perdurans huius seculi. ergo & Rex est in hoc regno loco Christi. Adhaec, de Synagoga legimus caput eius demonstratum esse. ergo & Ecclesia. Vnde & Exod. 18. dicitur. Esto tu populo in his, quae ad Deum pertinent, ut ostendas populo ceremonias, & ritum colendi, uiamque per quam ingredi debeant. Proinde autem de populo viros sapientes, qui iudicent populum omni tempore. Hoc dicto utitur D. Bern. ad Eugenium, quare Ecclesiae principem non constituit uisibilem. Roboratur à simili arguendo si in quaui Republica reperitur, qui controuersias dirimat, quare non in Ecclesia

na uniuersa non erit iudex. Rationes suadent. Non enim est uerisimile, ut Christus tam paucis temporibus Ecclesiam de capite cogitauerit. Adhuc ex officio Pastoris confirmo. Pastore mortuo, qui in Pastorem eligitur in eadem etiam cura constituitur caput, ergo Papa, qui loco Petri ponitur, ad eadem munera vocatur. Concilia primas sedes dant Romano Pontifici. Summi Pontificis id docuerunt, nec illi audiendi sunt, qui irridet eorum testimonia, quasi in propria causa iudicium eorum nullum sit. Nam non est illorum, sed Ecclesiae beneficium. Et eo magis est validum, quatenus multi Graeci, alij Hispani, nonnulli Africani, partim Galli, & Germani fuere, qui senserunt, ac decreuerunt, quod fides exigit, Diuino afflati spiritu, ut ordinatio Episcoporum, sine Metropolitanis non fiat, qui eum cum duobus Episcopis ordinet, ergo ex Petro, atque successore pendet confirmatio, & ordinatio.

Anacletus II. post Petrum epist. prima de oppressionibus Episcoporum. Difficiliores quaestiones, & maiores causae ad sedem Apostolicam referantur, super quam Christus uniuersam construxit Ecclesiam, dicere ipso ad beatum principem Apostolorum. Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et epist. 3. Hanc sacrosanctam Romanam, & Apostolicam Ecclesiam, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super omnes Ecclesias, ac totum Christi. ni populi gregem assequuta est, sicut ipse Beato Petro Apostolo dixit. Tu es Petrus. Euaristus Episcopus Africanae regionis. Ad sedem Apostolicam, tanquam ad caput, sunt referenda dubia.

Alexander I. ad omnes Orthodoxos. Huius sanctae, & Apostolicae sedis apicem, summorum dispositiones causarum, & omnium negotia Ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi capiti, probat eo testimonio. Tu es Petrus.

Sixtus ad Gallicanas Ecclesias, & Eleuterius ad easdem. Episcoporum iudicia ad sedem Apostolicam referantur, sic Apostoli tradiderunt.

Pius I. ad omnes Ecclesias. Ecclesiarum caput Dominus esse praecipit dicens, principi Apostolorum. Tu es Petrus,

Victor epist. ad Theophilum. Ad Romanum Pontificem Episcoporum omnium causas ab Apostolorum tempore pertinere definiunt. &c.

Sixtus II. citat Apostolorum Canonem. Zepherinus ad Episcopos Sicilianos. Maiores Ecclesiae causae sunt a sede Apostolica terminandae.

Marcellinus ad Episcopos Antioch. idem docet, ex illis uerbis. Tu es Petrus. Ad ea tanquam ad caput sunt referenda.

Eusebius ad Episcopos Campaniae, & Tusciae. Nec potest praetermitti sententia Domini dicentis. Tu es Petrus.

Melchiodorus in epist. ad Hispaniarum Episcopos. Priuilegium Episcopos iudicandi. Dominus beato Petro Clauigero sua uice solummodo commisit.

Marcus ad Athanasium. Haec sancta, & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia.

Iulius ad Orientales Episcopos. Domino instituente prima, atque caput est ceterarum, & ad eam, quasi ad matrem, & apicem omnium maiores Ecclesiae causae referantur. &c.

Damasus ad Episcopos trium Conciliorum Africanorum. Summas causarum definiiri, absque sedis Romanae autoritate fieri non est catholicum.

Innocentius I. in epistolis ad Concilia duo Cartaginense, & Mileuitanum. Congruenter Apostolicae sedis arcana consulitis antiquae regulae formam sequuti, quam toto orbe semper nostris esse seruata.

Leo epistola 54. ad Anastasium. Gelasius ad Anastasium Augustum. Vigilans in Decretis suis cap. vlt.

Pelagius Secundus ad Episcopos, qui conuenerunt in ciuitatem Constantinopolitanam.

D. Greg. epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum.

Bonifacius II. in epist. ad Eulalium Carthag. Episcopum.

Horsmida ad Episcopos Hispaniae.

Adrianus ad octauam Synodum Generalem. Et successores omnes hanc auctoritatem comprobauerunt. Et diebus nostris ex Armenia ad Pium IV. & Greg. XIII. ex remotissimis Indijs tres Reges Legatos Romam miserunt, ut supremum omnium caput veneraretur, hoc anno 1535. die....

Con-

Concilia hoc obseruarunt. Nicenum primum locum Romano dat Pontifici. Secundum Alexandrino. Tertium Antiocheno. Quartum Hierosolymitano, ne quis putaret sedem Domini esse in terram.

Concil. Sardic. cap. 3. Concil. Calcedon. act. primo. Concil. Constantinopol. 6. c. 36. Concil. Nicenum secundum, & alia primos honores huic Pontifici detulerunt. Et Synodus Alex. ad Faalicem secundum, cuius supra meminimus, & cui praerat Athanasius, sic inter alia scribit. Ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus, ut eius uerbis nutriamur, quoniam non potest mater obliuisci infantem suum.

Patres uetustissimi hoc scriptum posteris reliquerunt.

D. Cypr. lib. 4. epist. 8. ad Cornelium. Nos singulis nauigantibus, ne cum scandalo uel lo nauigarent, rationem reddentes, scimus nos hortatos eos esse ut Ecclesiae Catholicae radicem, & matricem agnoscerent, ac tenerent. Hic etiam in lib. 1. epistol. 3. ad Corn. eundem, fufius demonstrat non aliam de haereses esse ortas, quam quia Sacerdotibus non obtemperauerunt. & ad Petri Cathedralam, atque ad Ecclesiam principalem. &c.

Tertull. de rescriptionibus haereticorum. Si Italiae adiaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas praestit est, &c.

Theodoretus li. 2. hist. Eccl. cap. 4. Ille Ecclesiae Canonem sequutus, & eos iussit Romam uenire, & Diuinum Athanasii, quo pro se in iudicio ipse responderet uocauit, quo loci refert, quod Roman. Pont. Episcoporum causas iudicet, ac examinet.

Optatus Mileuitanus lib. 2. cont. Donatistas. Probamus eam esse Ecclesiam Catholicam.

D. Hieron. ad Dama. epist. 58. & 57. Ideo mihi Cathedralam Petri, & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam, inde mihi mea anima postulans cibum, unde diem Christi uestimenta suscipi. & inferius. Faceat inuidia, Romani culminis recedat ambitio, cum successore Piscatoris, & discipulo crucis loquor. & postea. Quicumque tecum non colligit spargit, hoc est Christi non est, Antichristi est.

D. August. epist. 162. ad Episcopos Donatistarum, & Romanam Ecclesiam, in qua semper Apostolicae Cathedralae uiguit principa-

tus, & ceteris terris unde Euangelium ad ipsam Africam uenit, per communicationem literas esse coniunctum, ubi paratus esset causam suam dicere, si aduersarij ab eo illas Ecclesias alienare conarentur. Et epist. 90. ad Innocentium. Etiam Apostolicae sedis adhibeatur, auctoritas, pro tuenda salute multorum, & quorundam peruersitate etiam corrigenda. Et ad eundem epist. 92. cum patribus Mileuitanorum Concilij. Quia te Dominus Gratiae suae praecipuo munere in sede Apostolica collocauit.

D. Amb. lib. 3. de Sacramentis, cap. primo. Non ignoramus, quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur, & formam. Hanc tamen consuetudinem non habet, ut pedes lauet. Vide ergo, ne forte propter multitudinem declinari. In omnibus uero pio sequi Eccl. Romana.

Ireneus, cap. 3. contra haereses. Ad hanc Ecclesiam propter potentioris principalem necessesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab ijs, qui sunt undique, conseruata est ea, quae ab Apostolis traditio.

Vincentius Liren. lib. adu. Prop. pag. 646. mihi. Fermè in principio uoluminis. Cum ergo undique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes qua aqua uersum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur, tunc beatæ memoriae Papa Stephanus Apostolicae sedis Antistes, cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen praecare ris restitit dignum, ut opinor existimans, se reliquos omnes tantum fidei deuotione uinceret, quantum loci auctoritate superabat. Haecenus ille, & sequitur. Denique in epist. qua tunc ad Africam missa est (vide Lector Apostolicas literas esse certas, quas negant Centuriatores) Et ijs uerbis sanxit, nihil innouandum, nisi quod traditum est.

D. Bern. epist. 190. ad Innocentium. Oportet ad uestrum referre Apostolatum pericula quaeque, & scandala emergentia in regno Dei, ea praesertim, quae de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum retere cari damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Et lib. 2. de consideratione ad Eugenium. Quis es? Sacerdos

cerdos magnus, summus Pontifex. Tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vocatione Christus. Tu es, cui clauis tradita, cui oues creditæ sunt, &c. Hæc satis, nam singulos referre longum, ac molestum esset, tum præsertim quoniam verbo Petrus multa remanent dicenda.

Scholastici omnes huic subscribunt veritati. Et Patriarcha Constant. in Florent. Concilio. sic suis literis testatum reliquit. Beatissimum Patrem Patrum, Pontificem Romæ veteris Papam, Domini nostri IESU Christi Vicarium esse concedere, atque animarum purgatorium esse non inferior. Datum Florentiæ, die 8. mensis Iunii, 1439. Tom. 3. pag. 507. Demum anno 60. venit ex Assyria Orientali Patriarcha sexagenarius, ut uisitaret limina Apostolorum, qui cum electus esset à clero, & populo petijt à Rom. Pont. confirmationem, ac omnem exhibuit obedientiam, quæ in Concilio Trident. sess. 6. lecta fuere, & hanc fidem confessus est, coram Illustriss. Card. Alexandrino (qui & Pius V. est vocatus) & Amulio.

Hanc Armeni venerantur, ac Rex, & sacerdos Ioannes. Quæ omnia in Tridentino Concilio sunt discussa.

His postremo loco addo, quæ scribit Basil. in epist. data Sabino Diacono ad Pont. Ro. Quod adulterinum est à legitimo, & puro discernas, ac fidem patrum, sine vlla subtractione prædices. Hunc sequuntur Graeci &c.

Obijciunt Hæretici.

Romani Pontificis autoritatem, non solum nostri temporis hæretici, sed & antiqui inficiari non erubuerunt, quorum tamé fundamenta, multi ante nos euerterunt, & ne aliquid nostro labori deesse videatur, singula fermé, quæ ad aures deuenerunt, hic exscribere, ac soluere constitui.

Primo ergo arguunt. Verba illa. Pasce oues meas, ad posteros etiam referuntur, ergo & illa. Vade retro Sathana, non facta sunt Dei. Item, cum esses iunior. At hæc ad successores non pertinent, ergo

nec illa Pasce oues meas. Respondeo panis, quicquid alij dicant. Quod in Petro erant dona peculiari illi homini collata, & ea, quæ pro totius Christianæ reipublicæ gubernatione condonata fuere.

Primo ergo, nec Romanus Pontifex succedit, non enim est hæreses culparum, sic nec earum gratiarum quas Petro ut peculiari homini Deus elargitus est. At in secundis succedit, sicut enim nec tam copiosam gratiam donauit quemadmodum Petro, ut talis persona, sic & eam dedit, quæ pro Christianis gregis administratione sunt necessaria. Ad argumentum, ergo concedo, quod nec Papa est successorum errorum, nec gratiarum, quæ illius tantum erant, laborat tamen in æqui uoco argumentatio.

Secundo ergo Petri successores sunt auctores, quoniam dicitur. Confirma fratres tuos. Dicitur, quæ ea verba multifariam exponi possunt.

Primo, quod Petri est confirmare fratres, non quia errauerint in fide, sed firmati sunt, ut errare non possint, sicut & rei probauit euentus, nunquam enim Romani Pontifices in fidei dogmatibus stabilendis errauerunt. Vel potest exponi, quæ confirmet alios confratres Episcopos, ne ipsos errare contingat.

Tertio, non dicit Dominus, quod Papa loco Petri succedat, quod tamen ponderis.

Respondeo, quod pluries solutum est hoc argumentum, quod si Dominus aperte, & explicitè non dixit, tamen implicitè dixit, ut ex locis dictis Concilia, Romani Pontifices, ac Patres deducunt. Pastori namque conuenit habere successorem.

Quarto, nullus alius Episcopus succedit loco aliorum Apostolorum, ergo nec Romanus. Dicitur, quod non eadem ratio de Petro, & alijs, quoniam Petrus est pastor, & Apostolus, alij verò sunt tantum Apostoli. Pastori verò conuenit habere successorem, at non Apostolis, nam Apostolus est legatus, legatus verò non mittitur. Dico secundo, quæ nec Petrus, ut Apostolus habet successorem, quia diplomata Romanorum Pontificum non computantur in sacra pagina, habet tamen ut est Pastor.

Quinto, Petro soli dicta sunt ea verba, & ille solus est petra, quomodo ergo ad alios pertinent. Dicitur, quod alijs etiam conueniant,

ueniant, quia idem obtinent officium. Sexto, si successoribus Petri sunt communia, ergo etiam alijs Apostolis, qui erant viui. Dico, quod non ex præsentia conuenit sed ex officio, at Apostoli alij non successerunt Petro, sed alius loco eorum, cui illa conueniunt.

Septimo, Romanus Pontifex potest esse hæreticus, ergo deficit fides.

Respondeo, primo quæ apud multos (ut suo loco dicam) nullus fuit hæreticus. Secundo, quæ ut homo quidam sicut peccare potest, in alijs, sicut in hanc labem incurrere. At ut Pastor, & definiens quæ sunt fidei non potest errare. Quia Diuina gratia, ac Spiritus sanctus est in Ecclesia, nec in communi iudicio errare, vel dici potest. &c.

Octauo, nemo habuit charitatem Petri, dicitur, quæ satis est, ut succedat in officio, ut in solutione primi dictum est.

Nono, Primi Romani Pontifices recusant hanc uocem, ut vniuersales Pastores dicerentur.

Respondeo quod ea de causa, qua noluit D. Greg. vniuersalis appellari. c. Ecce. distinct. 19. & Clemens Quintus in extrauag. quæ incipit. Meruit carissimi filij, sic declarasse de Franciæ Rege, neque illum, neque illi subditos homines teneri esse subiectos Romani Pontifici. Quæ omnia ad humilitatem pertinent, quomodo quis arbitrari potest, Greg. non docuisse, Roman. Pontif. Pastorem vniuersalem esse, qui Concil. Calcedon. veluti Euangelium suscepit. cap. Sicut. distinctio 15. à quo Concilio acclamatum fuit Leonem Patriarcham esse vniuersalem, & actione tertia eiusdem Concilij in libellis admissis contra Dionisium, ideo Leo vniuersalis Archiepiscopus nuncupatur. Hanc uocem Sixtus, Victor, & Eleutherus non repudiauerunt, qui Sanctorum numero sunt ascripti. Dico secundo, quod vniuersalis bifariam potest quis dici. Primo, quia est Pastor, rector omnium ac totius Ecclesiæ. Secundo, quod immediatè vnicuique præest ciuitati, veluti specialis gubernator. primo modo Papa est Pastor vniuersalis, at non secundo modo, quoniam excluderet Episcopos, vel sunt superuacanei. & sic loquitur tex. dicto, capitulo Ecce. & D. Thom. tract. contra impug. Relig. & Caiet. & Albanus. par. ter. tit. num. 44.

Decimo, Nicenum Concilium statuit, ut Episcopus Aegyptij illos gubernet, & Romanus Romam, ut decimo lib. hist. eccles. cap. 6. dicitur.

Respondeo, quod mos erat, ut Romanus Pontifex, non traderet ea, quæ alienæ erant Dyocesis, nisi in aliquo speciali casu, quod tamen non lædit Papæ autoritatem, quia aliud est posse, quo ad executionem aliud, quo ad autoritatem, imò verò multæ provincie Romano Pont. subiectæ, eo munere gaudent, & sic intelliguntur dicta Concilij.

Vndecimo, Hierosolymitata est prior, cui Romana soluebat collectas.

Respondeo, quod non fuit Ecclesia prior Petro, sed semper Petro subdita, collectæ soluebantur non ut matri omnium, sed propter indigentiam.

Duodecimo Clemens dicit. Iacobum, qui dicebatur Iustus, Apostolorum Episcopum statuunt. Dicitur, quod dictum vniuersalis Clementis, non ualet contra tot. Dico secundo, quod Apostoli dum erant Hierosolymis modestiæ causa, quasi subditos in aliena Dyocesi hunc honorem referrebant, idè consulto dicitur, non quod Dominus, sed Apostoli hoc statuerunt.

Decimotertio, Apostoli erant pari consortio prædij honoris, & potestatis, inquit Cyprian. de simpl. præl. tract. 3.

Respondeo quo ad Apostolatatum erant pares, sed Petrus, ut caput erat superior, idè & addit Cyp. sed exordium ab vnitatis proficiscitur. De quo verbo Petrus scribam.

Decimoquarto, Victor Papa, volens excommunicare Orientales, prohibitus est ab Ireneo Lugdun. Episcopo.

Respondeo, quod orta est discordia pro celebratione Paschæ, nam celebrare volebant Luna 14. Et Victor excommunicare uoluit, restitit Ireneus non autoritate, sed vnitatis zelo.

Quintodecimo, Orientales Episcopi non obediunt Iulio Papa. Dicitur quod Orientales expulerunt Athanasium, & Paulum, qui confugientes ad Iulium Papam, citatis, & excommunicatis hæreticis, fuerunt restituti.

Quid dicis hæretice, ecce mille, & tot annis fuit potestas Papæ, in Orientales Episcopos, & Axiæ, & Aegypti.

Sexto.

Sextodecimo, Constantinus Papa, consi-
ruit Papam supremum.
Respondeo, quod non Constantinus, sed
Dominus locauit primo loco.
Decimo septimo, erit d. n. a. i. tot Sancti mar-
tyres, qui nunquam sub Papa fuerunt.
Dicitur, quod nemo fuit vnquam (inter
Sanctos) rebellis Romano Pastori.
Decimo octauo, quando vnquam instituit
Episcopum Alexandrinum, Antiochenum,
Constantin. Dicitur, quod institutio Epi-
scopi, quod fiat à Romano Pontifice, non
est necessarium, fuerunt tamen Ecclesie il-
læ ei subiectæ, & à Leone X. vsque in ho-
diernum diem cœperunt venire Romam
pro confirmatione. De quo alibi, verbo
Episcopus.
Decimo nono, quidam deposuerunt Chri-
stos. Dicitur, quod iniquè factum fuit.
Vigesimo, Episcopus gerit curam suburba-
narum Ecclesiarum. ergo par Papæ.
Respondeo, quod ex Can. 6. Nicen. Con-
cil. non habemus, quod sit par Rom. Pon-
tifici, dicēs puerilis mos est, sed quod in sua
Ecclesia gubernet. Orosius verò, qui Con-
cilio præfuit, statuit, vt depositiones Episco-
porum possent Romæ appellare, quod pro-
posuit Athan. & Chrysost.
Vigesimo primo, Papa non vult aliquem ef-
se Episcopum, nisi ab eo accipiat pallium,
quod est iniquum. Dicitur, quod quilibet
Archiepiscopus confirmat suos, & aliquan-
do quia est Vicarius Papæ, vel non est in-
quum, imò sanctum ad virtutem seruandam.
Vigesimo secundo, Episcopi omnes debēt
ordinari à suis prouincialibus. ex Concil.
Nic. & Pontificali. Fateor, quod nunquam
Episcopus ordinatur à Papa, sed à tribus
Episcopis, vt dicitur dist. 64. Cum prouin-
ciales.
Vigesimo tertio, Concilium decreuit, pri-
mum esse Hierosolymitanum Episcopum.
Dicitur, quod eo tempore fuit statutum, vt
esset prior tempore, at non dignitate, & au-
thoritate. Imò & locus commutatus fuit
vt dixi sup. Non enim eodem tempore A-
postoli sedes obtinuerunt.
Vigesimo quarto, quo iure, res publica que
libera est, tenetur Romano Pontifici obedi-
re? Dicitur, quod ex eorum pendet uolun-
tate, quia elegerunt viuere secundum in-
stituta. vel quia à Deo Romanus Ponti-

fex constitutus est omnium hominum ca-
put. Veneremur ergo Romanam Sedem
omnium caput, quam Concil. Nic. primū.
Constant. 8. & Florentinum agnouerunt.
Hanc Hierony. ex Asia coluit. Augustin. ex
Aphrica in Innocētiō, quod ille in Dama-
so. Cyprianus in Concilio. Athanasius ex
Aegypto in Marcello, & Iulio. Ambros. ex
Italia. Superioribus annis 1561. ex Asia. &
diebus ab hinc paucis ex remotissimis In-
dijs, vt diximus in Gregorio XIII. & ad
alia his similia venimus.

Ex huius hæresis confutatione pendent
sequentes, ac falsæ demonstrantur, idē tā-
tum eas refero, sine reprobatione, sed mo-
neo, ne quempiam errare contingat.

4 *Papa non est ceteris Patriarchis Prælatas.*
HAER. Non omnibus Apostolis, sed Pe-
tro tantum dictum fuit. Luc. 22. Confir-
ma fratres tuos. D. Thom. contra errores
Græcorum. c. 71.

5 *Papa non habet primatum in tota Ecclesia.*
HAER.

6 *Papa non est supra totam Ecclesiam.* HAER.

7 *Papa non est totius Ecclesie sponsus.* ERRO.
Quamquam sint allegoricè dicta tamen
uti solent patres hac voce, de quo dicitur.
Quia ergo ad spiritualem generationem
operatur, non sibi, sed Christo, cuius etiam
vices gerit, idē & sponsus dici potest. De
quo D. Thom. contra impug. Turrecrem.
lib. 2. cap. 27.

8 *Papæ non debent omnes esse subiecti.* HAER.
Probat D. Thom. ad Regem Cypri, cap. 3.
dicens. Huius Regem mynisterium, ut à
terrenis spiritalia essent discreta, non ter-
renis Regibus, sed Sacerdotibus est com-
missum. & præcipuè summo Sacerdoti
Christi Vicario, cui omnes Christianos re-
ges oportet esse subiectos, sicut ipsi Domi-
no IESV Christo. Hactenus ille. Vide
inferius. num. 16.

9 *Papæ non tenentur de necessitate salutis fideles
obedire.* GRÆCI. HÆRETI. Capit. 72.
contra errores Græcorum, probat esse fal-
sum ex Cyrillo. D. Thom.

10 *Papa non confirmat alios Episcopos.* HAER.
Multa diximus verbo Episcopus, quæ ut
magis confirmantur, testimonio Clemen-
tis roborantur illa. Hieli. 3. c. 4. dicit, quod
Episcoporum ordinationes sine authori-
tate successoris B. Petri fieri non poterant,
secundum Apostolicam constitutionem.

Cum

Cum enim B. Petrus sancit, ut electionē
Episcopi à presbyteris, & populo factam
Metropolitanus approbet, nihil obest.
Etrursus idem cum duobus Episcopis Epi-
scopum ordinet, consequitur, ut ex ipsius
Petri, id est ex successoris eius authorita-
te confirmatio electionis factæ, & authori-
tas electionis faciendæ pendeat. Hanc in-
uens Leo Magnus, in epistola ad Anastasi-
um, capit. 6. scribit. De persona autem
consecrandi Episcopi, & de cleri, plebisq;
consensu Metropolitanus Episcopus ad
fraternitatem tuam referat, quodque in
prouincia beneplacuerit scire te faciat, ut
ordinationem ritè celebrandam, tua quo-
que firmet autoritas. & paulò post, in eo-
dem decreto præcipit, ut de electione Me-
tropolitani referant Episcopi prouinciales
ad Vicarium Pontificis Archiepiscopum
Theſſalonicensem, ut autoritate eius fir-
metur. Sic & in principio Christianæ fidei
Episcopi, & Archiepiscopi Germaniæ pa-
rebant Romano Pontifici. Non ergo vsur-
pat sibi, uel uindicat, & arrogat Romanus
Pontifex, quæ suæ non sunt potestatis, sed
suis clauibus utitur à Deo collatis. Hanc
scribit autoritatem Marcellus Pontifex
epistola prima ad Episcopos Antiochenæ
Prouinciæ. Si verò vestra Antiochena, que
olim prima erat, Romanæ cessit sedi, nul-
la est, quæ ei nõ subiecta sit ditioni, ad quā
omnes, quasi ad caput, iuxta Apostolorum
earumque successorum sanctiones, Episco-
pi, qui noluerint, uel quibus necesse fuerit
iustugere, eamque appellare, ut inde acci-
pant tuitionem, & liberationem, unde ac-
ceperunt informationem, atque consecra-
tionem. Hæc ibi. His accedit, quod Pho-
tius. Patriarca Constantinopolitanus ad
Nicolaum primum scribit, & per legatos
suos, quos ad habendam synodum Con-
stantinopolitanam, misit, petiit, ut ordina-
tiones Episcoporum à Romano Pontifice
peterentur, cui tanquam capiti ecclesie
Catholicæ debebantur. Quibus deduci
potest, quo tempore, & quam ob causam
ordinationes Episcoporum Ecclesiarum
Græcarum, & totius Orientis à Pontifice
Romano peterentur. Et eius hæc sunt ver-
ba. Qui locum sanctitatis vestra tenebant,
sermonem nobiscum habuerunt de iis, q
ordinationes, à se ipsis iam pridē accipiūt,
oportere eos reuocare, & ad matricem re-

currere. sic Latine interpretatur Turria-
nus. Et sic ingenue agnoscit Photius ordi-
nationes Episcoporum, de his enim ser-
mo est, ad Pontificem Romanum perti-
nere, ut eas scilicet approbet, & confirmet
esseque Ecclesiam Romanam omnium ma-
tricem, sic enim Tertull. vocato & hortat-
ur Pontificem, ut propter pacem, & chã-
ritatem de iure ordinationum libens con-
cedat. Atque ita Pontificem fecisse, testis
est Synodus Florentina quæ à Græcis, &
Latinis habita est, in qua nulla de hac re
quæstio, aut controuersa fuit. Ad hæc
Anaclet. epist. 3. dicit quod Sacerdotalis or-
do, & potestas clauis, quæ data est à Chri-
sto per Petrum, ab ipso in cœpit singulari-
ter, & eidem primo, & singulariter data po-
testas ligandi, atque soluendi, ut per eum.
ad alios Apostolos transferit uis huius po-
testatis, ergo in hoc iurè singulari succedit
successor eius, ita ut per eum ad alios Epi-
scopos successores Apostolorum tranſiuit.
Ex Canone etiam 39. Concilii Niceni hoc
idem roboratur, quia est princeps omnium
Patriarcharum, quia ipsi data est potestas
sicut Petro, tanquam Christi Vicario in
omnes principes. D. Dionys. in lib. de Ec-
cles. & cœlesti hierarchia docet, quod ab
ipso Hierarcha in omnes hierarchie per-
sonas lumen irradiationis perfluere. Diu.
Cypri. vt dicitur. 24. q. 1. c. Loquitur. Com-
parat Ecclesias particulares ad Ecclesiam
Romanam, sicut radios ad Solem, fluuios
ad fontem, ramos ad radicem. Rursus Hie-
rarchia Ecclesiastica, cœlesti comparatur,
sed ibi omnia ab vno, ergo & in nostra.
D. Thom. 4. cont. c. p. 76. dicit. Soli
Petro promissit. Tibi dabo claus Regni
cœlorum, vt ostenderetur potestas clauis,
per eum ad alios deriuanda, ad conferuan-
dam Ecclesie vnitatem. D. Antoninus. 3.
par. tit. 2. c. de forma elect. Papæ, & de au-
thorit. collegij, Papa mortuo ait. Quod à
Petro deriuata est autoritas ad Aposto-
los. Verum de hoc supra. verbo Episco-
pus loquuti sumus, satis est vt aduersario-
rum morua soluamus. Caiet. de m. 2. 2.
quæst. prima, art. 6. Solus Papa inquit, non
ab ipsis Apostolis, aut alijs, sed ab ipso Do-
mino creatus est, dicente Ioan. Pasce oues
meas.

Obie-

Hoc quaesitum quo ad utranque partem tueri posse tangit Caiet. in opus: Verum si rem exactius consideremus, altera pars, quæ à Papa negat confirmationes episcoporum, pugnat cum fide, ut probatum est, & sacris Patribus, & ansam hæreticis quæ maximam præbet, tum uel maxime centuriatoribus, qui dicunt, quod Papa hanc potestatem usurpauit. Idem antiquam ecclesiæ Romanæ potestatem, quam antiqui cognouerunt, meam esse intentio tueri, & aduersariam partem cõsutare, imò idem Caiet. in hoc uidetur conuenire. Nam cap. lo. tertio. de autoritate Papæ cuius sunt uerba. Petrus autoritate sibi cõcessa uia ordinaria debebat aliis conferre autoritatem cum fuerit omnium caput, sed præuente gratia speciali, à Domino fuerit. Ex quibus colligitur, quod de iure, à Petro dependebant. At quia obiectiones supra sit soluta, & infra uerbo Petrus disputabitur fat erit hoc loci ista dixisse.

11 *Papa, non potest dici Rex.* HAER. Hanc propositionem ea ratione hæreticam censemus, quatenus Pontificiam, Romanam que dignitatem parui facit, quæ suprema omnium est. Dicitur namque Rex à regendo autore Isidoro, & sic Christus fuit Rex, sic Papa loco eius, & eius Vicarius. Rursum, si dicuntur princeps Apostoli. ps. 44. Constitues eos principes super omnem terram, & filia Regum in alio loco, & D. Aug. exponens, natæ sunt filia Regum; & ecclesiæ filia Apostolorum filia Regum sunt. Ille enim Rex Regum. illi autem Reges, de quibus dictum est. Sedebitis super duodecim. Hæc D. Aug. Ob humilitatem tñ reculerunt hoc nomen, ut scribit Aluarus lib. de potest. Ecclesiastica. Tur. Crem. lib. 2. cap. 89. in fine. sic nec Christus uoluit adorari aliquando, ut Rex. infra. nu. 21.

12 *Papa, non succedit loco Petri in primatu, & amplitudine potestatis.* HAER. Licet ex superioribus, sit hic error explosus, tamen pressius eum expendamus, ne quis impingat in hunc scopulum. Superiores ergo auctoritates hunc cõsulant. Vide uerbo Petrus.

13 *Papa nõ est Christi Vicarius in terris.* HAER. Locum Domini Romanos Pontifices tenere, non est difficile demonstrare.

Primo Chrysof. ea uerba. Ioan. vi. Pasce oues meas, id est loco mei prepositus est, & caput fratrum tuorum, ut ipsi loco mei te aduocantes ubique terrarum te, in throno tuo sedentem prædicent, & confirmant. B. Cyrill. Alex. lib. Thesaurorum, dicit, quod Apostoli in Euangelis, & epistolis affirmant in omni doctrina Petrum esse loco Domini in omni capitulo, in omni electione & cõfirmatione. Synodus Calced. hoc suadet dicens, nos Romanum Pontificem posse appellare. Innoc. 3. extra de transl. episcoporum. c. inter corporalia. Quæ constat esse Vicariũ Christi. Etiam extra de elect. in 6. Vbi periculum maius. Grego. 10. ait. Vbi agitur de creatione Vicarii Iesu Christi successoris Petri. Demum Orig. ut habetur Matt. 16. in glo. Vide quantam potestatem habeat petra, supra quam ædificatur ecclesia.

Contra hoc.

Verum impugnant aliqui ex uerbis Apostoli. 2. ad Cor. 16. Pro Christo legatione fungimur, & primæ Cor. capit. 4. sic nos existimet Homo, ut ministros Christi. & c. ergo omnes Apostoli sunt Vicarii Christi. Secundo, canit ecclesia in præfatione. Gregem tuum, pastor eterne non deferas, sed per beatos Apostolos. & c. Quos operis tui Vicarios. & c. At nec ista impediunt, quin Papa non sit Vicarius principalis, quales & fuerunt Apostoli, sed non primarii, quoniam sub Petri imperio, ac capite erant. Turr. Crem. lib. 2. cap. 37.

14 *Papa non habet plenitudinem immediate à Christo.* HAER. Ex multis locis sanctorum patrum euertere possem hanc hæresim, sed potiora collige, ne in immensum crescat uolumen. Ex Diony. 6. cæl. Hier. conceditur opus, unum primum in quouis ordine. Secundo, potestas papalis est prima in tota ecclesia, ergo à nulla dependet, aliàs non esset prima. Tertio potestas Vicarii, deriuatur ab eo, cuius est Vicarius, ergo Papæ, à Deo. Quarto non est ab homine talis potestas, ergo erit à Deo, & confirmatur hæc ex dist. 21. c. In nouo. & c. Quamuis. & dist. 22. c. Sacrosancta. Tur. Crem. c. 52. lib. 2.

Obie.

Obiectiones Hæreticorum.

Negant hæretici, quæ Ecclesia docuit, & tenet, sed tamen, nec inter se conueniunt. Nonnulli enim, hanc potestatem ab Apostolis arbitrantur emanare, alij à Concilijs, alij ab Imperatore. Multis à Cardinalibus, quidam uerò dicunt, quod licet hæc potestas originaliter, & immediate sit à Deo, tamen quo ad exercitium est ab Ecclesia.

Primi suam sententiam probant. Petrus ab Apostolis obtinuit primatam, ut ex Anacieto dicitur. c. In nouo. d. 21. Ipsumque principem esse uoluerunt.

Secundo, Papa est Vicarius Petri, ut dicitur d. 63. c. Ego Ludouicus.

Tertio, sequeretur, quod Papa non posset transferre sedem à Roma ad alium locum, quia Vicarius tenetur sequi legem Domini sui, & tamen Petrus transfuit.

Solutio.

Verum nè ex multis argumentis confundi quempiam contigat soluamus præfata. Ad primum dicitur, quod loquitur Anacieto uoluntate cõsequente, ut suo loco exponam.

Ad secundum dico, quod impropria est locutio dicere Papam esse Vicarium Petri. Ad tertium dico ex Palud. quod Papa sine speciali reuelatione, non potest transferre sedem, quod uerò hoc D. Petrus fecerit, fuit Deo reuelante, huic responsioni cõsensit. Turr. Crem. & alij.

Qui uerò secundæ sunt opinionis, quod potestas Papæ sit à Concilijs, sic suadent.

Primo ex autoritate D. Hierony. dist. 95. c. Olim. Olim idem præbyter, qui, & Episcopus, & antequam Diaboli instinctu studia in religione fierent, id est dissensiones, & diceretur in populis. ego sum Pauli. ego sum Apollo, ego autem Cæphe. communi præbyterorum Concilio Ecclesia gubernabatur. Postquam autem, vnusquisque eorum, quos baptizauerat suos esse putabat, non Christi, in toto orbe terrarum decreuit, ut unus de præbyteris supponeretur, & schismatum semina tolleretur.

& paulò post. Ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dispensationis dominica ueritate, præbyteris esse maiores, & in communi debere regere Ecclesiam. ergo Papalis superioritas non est à Christo. Dicitur, quod non est sensus D. Hier. quem hæretici diiudicant, ut etiam supra est expositum, uerbo Episcopus, sed quod quo ad nomen, non est differentia apud antiquos, qui enim dicebatur Episcopus, dicebatur præbyter, ac ad schisma euitandum nomina sunt imposita distincta, sic respondet D. Thom. Alioquin, cum una de hæresibus Arrii fuerit ista, ut scribit D. August. non est credendum eam D. Hierony. docuisse.

Secundo ex c. Concilia. dist. 17. dicitur, quod ex Concilijs habetur hæc autoritas.

Respondeo, quod ex Concilijs declaratiuè habetur, non tamen initiatiuè.

Qui tertiam sequuntur opinionem, sic probant. Nam dist. 96. c. Constantinus, dicitur, quod Constantinus statuit, ut Ecclesia Romana, & Pontifex sit caput.

Respondeo, quod hoc falsissimum est, nam ante Constantinum fuit Rom. Pontifex, sed tamen Constantinus inulgaui eam autoritatem nè ignorantia prætextu se quippiam excusaret, & etiam honorauit.

Quod uerò à Cardinalibus sit Papalis autoritas probant.

Primo, Cardinales sunt causa quod aliquis sit Papa. ergo etiam quod eam autoritatem habent. Dico pro huius solutione, quod in Romano Pontifice duo sunt consideranda.

Primum formale, quod est eius autoritas, secundum materiale, quod est esse determinatam electionem ad hunc, uel illum. Primum est à Deo, secundum à Cardinalibus, quod est determinare autoritatem ad hanc, uel illam personam.

Secundo, Cardinales restringunt futuram Pontificis autoritatem. ergo est ab eis.

Respondeo, quod antecedens est falsum. Tertio, nisi electus. sit uictus, & coronatus, non potest Papa autoritatem suam exequi. Dico, quod Antecedens est falsum. Nam statim habet suam autoritatem.

Quarto, Ecclesia statuit, ut à duobus partibus sit electus.

Respondeo, quod licet Ecclesia possit determinare, quæ sunt in electione necessaria, non tamen auctoritatem, nam hoc est formale, illud verò materiale.

Quinto, Ergo Papa non potest renunciare Papatu, quod est falsum, imò nec deponi. Respondeo, negando consequentiam, nam & anima nostra est à Deo, & tamē exitur humana actio, de quo inferius.

Sexto, ergo Ecclesia non potest restringere Papæ facultatem, ut in collatione beneficiorum, & similia. Dico, quod utique ecclesia non potest, imò tota potestas ecclesiæ est à Papa.

¶ *Papæ auctoritatem potest Ecclesia restringere.* H. A. E. R. Cum iam sit demonstratum Pontificiam hanc potestatem esse à Deo immediate, non erit difficile suadere eam non posse ecclesiam restringere. Nam quæ à Deo sunt, nemo potest ad eam conscendere facultatem, ut ea, vel restringere, vel ampliare valeat.

Secundo, quæ est superior omni alia, non potest ab inferiori coartari.

Tertio, nemo potest detrahere privilegia Romanæ sedis, ut dicitur d. 22. c. Omnes. Inter alia verò hoc unum est.

Quarto, Vicarij facultatem nemo potest augere, nisi ille, ad quem pertinet, & quæ constituit suum vicarium, ergo tantum Deus. Quia vero hæc ex superioribus pendet, hæc dixisse satis erit.

¶ *Papa non habet actionem coactivam, supra fideles.* H. A. E. R. Multiplici capite hanc hæresim, ut moris est, conuincam.

Et primo, ex sacris litteris. Matth. 16. Dicitur fuit. Tibi dabo claves Regni Cælorum, quæ exponuntur pro potestate.

Secundo, Matth. 18. Quæcumque ligaueritis super terram, &c.

Tertio, Matth. 26. Petrus tantum exemit gladium, & amputauit auriculam eius quocognoscitur natura eius auctoritas.

Quarto Luc. 22. dicitur Ecce duo gladii, hic, quibus duplex Pontificis potestas designatur, nam & Dominus dixit, satis est.

Quinto, si pastor Petrus fuit à Domino constitutus, Io. vlt. Patce oues meas, quomodo non habet super oues facultatem?

Sexto, D. Pau. 1. Cor. 4. ait. In virgo veni ad vos, in charitate, & spiritu mansue ueritatis, ex quibus demonstratur iurisdictione, eo

magis, quo illum tradidit Sathan. Hoc idem probant Conciliorum gesta, in quibus hæretici sunt suis dignitatibus depositi, damnati, & excommunicati. In Niceno Arrius, In Constantinopolitano Macedonius. In Ephesino Nestorius. In Calcedon. Euthices. In Constantiensis Vuitcles V. In Florentino inimici Romanæ Sedis. In Tridentino Lutherani omnes. Diplomata Romanorum Pontificum idem confirmant. In hac veritate confirmandam, confessus est totius Ecclesiæ, ac Patrum.

Instantiæ aduersariorum.

Ea verò, quibus vanissimam hanc sententiã, probant aduersarij sunt.

Primo, Dominus. Matth. 20. dixit. Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic, &c. Hoc Saluatoris dictum vsque in presentem horam in ore omnium versatur, nec bene intelligitur, nam non excludit Dominus per hoc potestatem Ecclesiæ, & aufert ab Apostolis, de quibus cecinit vates. Constituit eos principes super omnem terram, psal. 44. sed damnat Gentilium dominationem, ac tyrannidem, & eorum, qui quaerunt eam. & pastores Ecclesiæ intendunt salutem filiorum, non sicut serui, sed veluti pastores ouibus, & patres filiis, ac medicis infirmis.

Secundo, Christus non habuit præter. ergo neque Papa. Non veni ministrari, sed ministrare.

Respondeo, quod hoc etiam est hæreticum, quod Christus etiam quatenus homo non habuerit coactivam potestatem. Nam dixit.

Data est mihi omnis potestas, Matth. vlt. Et quomodo dedit Apostolis, si non habuit.

Quæcumque ligaueritis. Nec administratio destruit auctoritatem Domini, nam non ut seruus ministravit, sed ut Magister, id eod dixit. Vos vocatis me magister, & Domine, & benedicite. Sum etenim. Io. 3.

Tertio, Christus si habuit, non exercuit. ergo neque Papa. Dico, quod & hoc falsissimum est, & demonstrat. Nam præcepta dedit. Nisi quis renatus fuerit denuo. Io. 3. tertio, & Io. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis. De penitentia. Matth. 4. Penitentiam agite. De amore. Hoc est præceptum meum. Ioan. 15. & quis præcipit, nisi auctoritatem habens, ut docet D. Grego. & habetur 2. q. 2. c. Quod præcipitur.

Pote-

Potestatem exercuit, quando vendentes, & ementes de templo eiecit. Mat. 21.

Quarto, Orig. super illud Mat. Reges gentium, exponit quod prælatorum potestas sit amoris tantum.

Respondeo, quod Orig. mens non est excludere potestatem, sed docere, quod principale in prælaris sit amari, & non timere, ut in regula dixit D. Aug.

Quinto, Chrysost. eodem loco, ait. Principes autem Ecclesiæ sunt, ut seruiant.

Respondeo, quod nec intentio Chrysost. est, quam arbitrantur, sed quod principalis finis est humilitas, & non tyrannidis, ut gentes.

Sexto, ex D. Amb. deducunt, quod lachrymis, & orationibus debemus malis resistere, non per temporalem potentiam, ut referatur. 23. q. 3. c. Conuenior. Dicitur, quod ex illo loco docemur, quod non liceat in propria persona armis resistere, & expugnare pro bono temporali, non tamen temporalem potestatem excludit, quam contra Theodosium Imperatorem exercuit. d. 96. cap. Duo quippe.

Septimo, Chrysost. lib. 2. de sacerdotio, c. 3. dicit. In Ecclesia verò non coactum, sed ac quiescentem oportet ad meliora conuertere, quia nec nobis à legibus data est talis potestas, quod auctoritate sententia homines cohibeamus à delictis.

Respondeo, quod loquitur de his, qui nunquam fidem susceperunt, non enim cogendi sunt ad fidem. Et huic simile in Concilio Tolet. 4. de Iudeis fuit definitum. c. de Iud. 4. d. 45. De quibus D. Pau. 1. ad Cor. 5. Quid enim mihi est de his, qui foris sunt.

Octauo, nemo militas Deo implicat se negotiis secularibus. 2. Tim. 2.

Dicitur, quod gubernare fideles, corrigere, lires dirimere, controuersias componere, non est se implicare negotiis secularibus. sed amare contentiones, discordiis fauere, est se implicare negotiis secularibus.

Nono, D. Bern. ad Eug. dicit de Apostolis. Lego Apostolos iudicandos, stetit non lego iudicantes. ergo nec Papa.

Respondeo, quod loquitur de tumultuosis litibus, nec iudicium damnat.

Decimo, D. Grego. ac glos. super illud ad Cor. Secularia igitur iudicia, videntur excludere hanc potestatem ab Apostolis.

Respondeo, quod excludit negotium rerum

temporalium non omnino, sed, ut principaliter intentum, finis enim est spirituum administratio, temporalium verò, ut subseruiant spirituali. Et sic confutatur error Marfilij de Padua, docentis, quod nec Papa, nec Ecclesia vniuersa, sine Imperatore, potest temporalem potestatem exercere.

Hæc verò & similia, eo clariora reddentur, quo inferius temporalis regni administrationem Papæ competere demonstrabo, satis hoc loci.

¶ *Papæ status, ac legibus non tenemur obedire.* Cæturiores. H. A. E. R. Communis est Lutheranorum omnium hic error, qui nedum ex auctoritate D. Thom. quæ parui, ac nullius ponderis est apud eos, verum ex alijs quam plurimis. Quænam oris restitit vnquam pastoris imperio? Et D. Paul. ad Heb. vlt. dixit. Obedite præpositis vestris & subiacete illis, Et Dominus præcepit Synagogæ, ut suo parent sacerdoti, Deuterono. 17. Qui autem superbiens nolens obedire sacerdoti imperio, qui eo tempore ministrat Deo tuo, decreto iudicis morietur homo ille, & auferetur malum de Israel. Et Saluator noster. Quæcumque dixerint uobis, seruate, & facite. Matth. 23. & Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Hinc orata sunt hæreses, ut Cyprianus testatur loco superiori. Merito itaque tam in Basil. quæ Florent. sunt isti reprobat. & ex dictis probatur, quod & suis legibus sint omnes subiecti. Et D. Thom. cap. 22. aduersus impugnantes religionem demonstrat. & Cyrilli testimonio corroborat, quo & Greci conuincantur.

Aduersariorum rationes.

Nituntur Greci, & Lutherani suam sententiam ijs vijs stabilire.

Primo, Soli Diuina voluntas est recta, ac regula nostrarum actionum. Fiat voluntas tua, ergo ei soli obedire tenemur.

Solutio.

Quis non videat, quomodo hoc argumentum sit Goliz gladium. Si eam parere Deo debemus, ergo & Papæ, quia hoc Deus præcipit, ut ostensum est. Et quia

us est Vicarius, nec unquam sine causis secundis gubernat inferiora Deus. Secundo Papa potest errare, & deficere, ergo non debemus obedire. Dicitur quod errare in his, quæ ad communes Ecclesiæ mores pertinent non potest, nec in fide. Vel si constet quod in aliquo speciali casu errer, tunc non teneatur.

Tertio, Sacerdos veteris legis erat subiectus Regi, ergo & noster, ut elicitur ex 19. Exodi. Respondetur ex Bon. quod non est eadem ratio, quia in veteri testamento, non erant tantæ autoritatis sacerdotes, sicut nostri, hinc dicebatur Regnum sacerdotale. At nostrum sacerdotium præstantius est, quia dicitur regale Sacerdotium à D. Petro, ac præponitur.

Quarto, Episcoporum potestas est à Deo, ergo eis tantum obediendum. Respondetur, quod & Episcopi sunt subiecti Romano Pontifici, ut superius probatum est. & sola Romana Ecclesia primum tenet super alias, ut habetur dist. 22. c. Quamuis.

37 *Papa non est eligendus, sed & succedit alius, vel eo vivente potest successorem eligere.*

T E M. Non est facile hoc demonstrare, Deo tamen duce, veritas explicabitur. Ex verbis Apostoli ad Heb. 8. probatur. Nam translato sacerdotio, necesse fuit, ut translatio legis fieret. Sacerdotale verò Regnū Aaron fuit per carnis successionem, ergo nostrum per electionem decuit esse. Et Dominus non de Tribu Leui, ex qua erant Sacerdotes, sed Regali Iuda carnem assumpsit. Adhuc Moyse non filij succederunt, sed extraneus Iosue ex alia Tribu. Rursus in lege Evangelica non est differentia tribuum. Ratione etiam suadet, nam oportet eum esse perfectum, & sic electiones & non successione evenit. Ad hæc, qui præest multitudini, eius electione, non aliorum fortuna debet præesse, dist. 23. in nomine Domini.

Quod verò non possit Papa cogere ad successoris electionem, probatur primo, ex fallibilitate humani iudicii, hoc docuit D. Paul. Tim. 3. Oportet pastorem testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt, Et Turrecrem. dicit, ca. 17. circa medium.

Vnde de iure naturali, & quasi Dñi suo videtur esse, quod non faciat sibi successe esse. Quod verò Dominus elegerit Petrum non est eadem ratio cum Papæ successoribus. & item, quod Petrus successorem elegerit, nam erat plenus Spiritu sancto. Vel quod elegit Clemetem interueniente totius Ecclesiæ consensu, ut dicitur, dist. 63. c. Quanto. & c. Plures. & glossa dicit, quod Clemens renuntiavit Papatui. Lino 8. q. 1. ca. Si Petrus. §. His omnibus. Ideo ordinatum fuit sub Alexandro Tertio, quod à duabus partibus eligeretur: de elect. cap. licet. Hoc tamen annoro, quod non loquor in casu, & periculo Ecclesiæ.

18. *Papa non est immediatus prelatius, & iudex omnium, nec potest, quod ab ipso prelati.* HÆR. Ordo hierarchiæ, exigit non solum, quod datur vnus superior, sed quod eius potestas sit supra oēs, vt 2. sem. d. 9. repetit D. Th. Et illa vulgatissima propo. hoc confirmat. Quicquid potest virtus inferior, potest & superior. Rursus, potestas Papæ est potestas vniuersalis. Pasce oves meas, aliorum verò specialis. Adhæc. Rex in Regno est supra omnes, sic Papa in Ecclesia.

Confirmatur.

Nam Episcopi dantur, vt coadiutores, sicut Moyse. Demum ex Concilio Calcedon. roboratur, vbi Leo dicitur. Leo Sanctissimus Apostolicus, vniuersalis Patriarcha per multos annos uiuat. Et si Papa est Vicarius Christi, profecto omnia sunt subiecta, & in omnes potest suam autoritatem exercere. Et errores Ioannis de Polli. confutantur à Ioanne XXII. in ext. Vas electionis, de quibus suo loco. Et D. Anton. ex verbis D. Petr. corroborat. Conuersi estis ad Episcopum, & Pastorem animarum vestrarum. 1. Petri. 2. D. Chrysost. super illa verba. Pasce oves meas, ego caput fratrum tuorum. D. Th. 2. d. 19. q. 1. art. 3. & 4. d. 17. q. 7.

Obiectiones.

Durum admodum aduersariis uidetur, quod vnus, & eiusdem duo sint iudices, ergo vel Papa, vel Episcopus.

Respondet D. Th. cum quo Turrecrem, & Diuus Antoninus. Quod vbi sunt duo ordinata non inconuenit, & quod vnus sit prin-

Obiectiones.

principalis, & alius secundarius. sic sunt Parochus.

Secundo, in Angelica hierarchia, qui sunt vnus ordinis, non pertinent, nec agunt, quæ sunt alterius ordinis. ergo nec in Ecclesiastica.

Dicitur primo, quod superiores Angeli possunt illuminare totum orbem, & omnes alios Angelos.

Dico secundo, quod non est omnino eadem, ut docet D. Thom.

Tertio, ex similitudine humani corporis, in quo vnus membrum non potest, nisi parti coniungio. ergo & in Ecclesia.

Respondetur, quod omnia membra à capite dependent.

Quarto, ergo Episcopi non sunt iudices ordinarii, si Papa omnia iudicat, Ex superioribus est solutum, nam superior causa non amouet inferiorem.

Quinto, dicitur, quod proprio sacerdoti ois vtriusque sexus tenetur confiteri. Dicitur, quod ly proprium accipitur pro ut distinctum, vel proprius ex officio, alius ex delegatione. sic interpretantur Alb. & D. Thom. & recentiores illam decretalem.

19. *Papæ auctoritas non est maior quam totius Ecclesiæ.* HÆR. Hanc verbo concilium confutauimus, & quod Papa sit supra generale Concilium, hactenus demonstraui. Hanc etiam, quam modo explodendam suscepimus hereticam iudicauimus, eo quia capiti superioritatem amouet, & excludit Christi Vicarii facultatem. Et pastor semper est supra totum gregem. Ecclesia etiam sic in suis præcipuis Deum deprecatur. Quem Pastorem Ecclesiæ tuæ præesse uoluisti. Calyxtus Papa. d. 12. c. Non decet. Anacletus, d. 22. c. Sacrosancta. Adhuc Rom. Pontifex est supra totam Ecclesiam. Fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Leo Papa in ser. sue confirmationis de hoc gratias Deo refert. D. Ber. ad Eug. uocat eum principem possessionis Domini. Quid etiā est, quod Moyses orauit, ut suo loco alium in ciuem Deus eligeret. Num. 27. Si fuit in synagoga quare non in Ecclesia. Demum est Christi Vicarius, & ut definitum fuit in Concilio Constan. ac per Mart. V. & D. Thom. hoc docet contra errores Gregorum. c. 63.

Quoniam aduersaria obiecta non modicam habent ex sacris literis apparentiam, ideo ea soluere statui.

Primo arguunt, Papa est membrum Ecclesiæ, nam non est totum corpus. ergo membrum. ergo non maior.

Respondetur negando consequentiam, loquendo de potestate iurisdictionis. Nam potestate iurisdictionis potest vnus peccator excedere multos iustos, at potestate meritorum, vel amplitudine virtutum poterit Ecclesia Papam excedere. Imo verò exemplo corporis demonstratur. Nam caput influit in omnia membra. sic & in Regno Rex est supra omnes, negatur ergo consequentia. Etenim, & Christus Dominus dicitur membrum & caput Ecclesiæ, non tamen minor.

Secundo, totum est maius sua parte. ergo Ecclesia Papa.

Respondetur, quod assumptum est falsissimum, nam & anima apud peritiores est nobilior toto composito, & pars intellectualiua ipso toto, & sic omnis pars potentialis, quid enim totum sine illa parte, & tamen pars remanet, ut in homine fatemur post mortem animam subsistere, quod nec aduersarij negarent. Verum est etiam, de toto quantitatio, & toto integrali. Nam, nec Ecclesia est maior Christo.

Tertio, est dictum D. Hierony. Quod orbis est maior vrbe, si auctoritas quaeritur, dist. 43. c. Legimus.

Respondetur, quod D. Hieron. loquitur non de auctoritate potestatis, aut iurisdictionis, sed consuetudinis, quæ tanto maioris auctoritatis esse dicitur, quanto est generalior, & à pluribus obseruatur, & quod de auctoritate consuetudinis loquatur ex eo patet, quod in vrbe erant quædam consuetudines, ut quidam diaconi præficerentur presbyteris sic & Cano rñd. Quarto, Papæ auctoritas est pp ecclesiā, ergo inferior, quia semper deterior est grā melioris, vt docet Arist. 1. Polit. Rñdetur, quod falsa est consequentia, nā pastor esset ouibus ignobilior, & princeps, vel Rex ipsa plebe, & Angeli sunt in nostrum ministerium missi. Vel Ecclesia nobilior quo ad gratiam, non iurisdictione.

Quinto, in tota Ecclesia est maior sapientia, & charitas. ergo nobilior.

Dicitur, quod falsissima est consequentia, & Valdenses decepti sunt. Quod ubi maior est sapientia, atque charitas, sit & iurisdicatio. Nam super Cathedra Moysi, &c. Adhuc Dominus Papa, qui raptus est usque ad tertium Caelum esset maior Petro, & laici nonnulli sunt doctiores, ac sanctiores, ergo illi habent claritatem Ecclesiae. Demum dico, quod esse poterit, quod maior sit Sapientia in Papa, quam in tota Ecclesia, quia ille solus non potest errare. Sexto, Ecclesia est mater, filius vero Papa, ergo inferior. Respondeo, quod Ecclesia dicitur mater, quia eius fides exigitur in baptismo, & per applicationem eius, quo Christiani efficiuntur. At Papa dicitur Pater, Audi filia, & vide &c. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Sicut ergo Dominus dicitur esse filius Synagogae. Nudus egressus sum de utero matris meae, & tamen est eo longe nobilior. Sic Papa per baptismum est filius Ecclesiae, tamen ratione praelationis, & auctoritatis est maior. Nec inconuenit, quod diuersis rationibus, quis dicatur & pater, & filius, sic Episcopus est filius mulieris, & eius pater.

Septimo, Ecclesia est Domina, at Papa minister, sic nos exultim et homo, ut ministros Christi, & dispensatores, 1. Corint. 4. Dicitur, quod Ecclesia dicitur Domina, ex illo dicto. Dominam gentium, sed non nisi in praelatis, & in summo, qualis est Romanus Pontifex. At inferius ex professo de hoc.

Octauo, Ecclesia est Regina: Assitit Regina à dextris tuis. psalm. 44. Papa non est Rex. Principes gentium dominantur eorum. Nec Christus Regem esse uoluit. Respondeo, quod consequentia nulla est, nam & Beata uirgo dicitur Regina, non tamen auctoritate dicitur maior, sic & Ecclesia non est maior Papa, quo ad iurisdictionem. Papa etiam est Rex, ut proximo loco demonstrabo.

Nono, Ecclesia est sponsa Christi, tanquam sponsam ornataam viro suo, ait Dominus Ioan. At Papa Paranympus est, non sponsus, ergo. Eadem responsione satisficit. Nam & Synagoga erat sponsa, & tamen Moyses erat superior. Falsum est etiam quod Papa, non sit sponsus Ecclesiae, ut probatum est supra.

Decimo, Ecclesia non potest errare, at Papa potest errare, ergo inferior. Respondeo, quod Ecclesia sine Romano

Pontifice potest errare, at Papa minimè in rebus fidei, ut apertum faciam.

Vndecimo, vltima resolutio sit ad Ecclesiam. Dic Ecclesia docet Dominus, id est tota Ecclesia, ut ibi exponit glossa.

Respondeo, quod nomine Ecclesiae non est accipiendum ipsa Ecclesia per orbem diffusa, sed praelatus, de quibus dictum fuit. Quaecunque ligaueritis. Et Chrysostomus exponit. Dic Ecclesia, id est his, qui Ecclesiae praesunt. Et ex glossa decreti, dic Ecclesiae, id est praelato & sacerdoti. Vel dic Ecclesiae, id est iudicibus, ut corrigatur. Non ergo loquitur de Concilio congregato, uel de Ecclesia per orbem dispersa, & sic eum locum exponunt patres.

Contra loquitur Petro ipse Dominus, & quod nullus ad se remittatur ad moner, sed ad ecclesiam. Dicitur, quod ex eo, quia correctio fraterna omnes respicit. Et quando priuata persona errat, dic Ecclesiae, id est praelato. Si aere publica persona errat, dic Ecclesiae, id est Ecclesiae sic congregatae, uel coram congregatione excommunicata, ut ex D. Hieronymo colligitur. Non ergo ubi alium iudicem, quam per seipsum Petrus definiendum docet, & hoc obseruauit in Ananiam, & Zaphiram ipse Petrus. Et sic apparet, qualis sit sensus glossae. Et quomodo tota Ecclesia poterit denunciari, & quomodo tam graue onus portare praelati poterunt, ut pro cuiusvis correctione congregantur, imò sic omnino periclitaretur iustitia.

20. Papa non habet plenitudinem potestatis. H. A. E. R. Romanam Pontificiam auctoritatem licet ex superioribus mihi uidear satis explicasse, verum ut haereticum magis conuincantur, Sanctorum Conciliorum, ac Patrum testimonijs ostendo. De qua Dominus, Matth. 6. Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Huius addo locupletissima testimonia. Cyrilli Alex. in lib. thesaurorum. Sicut Christus accepit à Patre Dux Sceptrum Ecclesiae gentium, ex Israel egrediens, super omnem principatum, & potestatem, & super omne quodcunque est, ut eigenua cuncta curuentur, sic & Petrus, & eius successoribus plenissime commisit. Gryfog. etiam ad consulti uulgatorum in persona Christi ait. Iam tibi confirmo, quod meum est plenus. Innocentius III. ut habetur de penit. & remis.

remis. c. Ex eo. Cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis. D. Bern. lib. de confid. ad Eug. Greg. Nazianzenus scribens Imperatoribus Constantinopolitanis, dist. decima. c. Suscipitis. Scholastici conueniunt, inter quos D. Thom. in quolib. & 4. d. 36. q. 4. & 4. cont. cap. 76. in fi. & de regimine principum. lib. 3. capit. 10. & 19. Iuris Pontificij Doctores confirmant multis testimonijs, quos refert Illustrissimus Cardinalis Alba. in lib. de Pontif. pot. par. 2. in prin. nu. 14.

21. Papa non eam habet auctoritatem in ecclesia, quam habet Rex in regno. H. A. E. R. Ideo haereticum est hoc dicere, quatenus Pontificiam minuit auctoritatem, nam Papa amplioem habet quam Rex in regno, ne per spiritualem.

Quod uero dicitur. Principes gentium dominantur eorum, uos autem non sic. Non excludit potestatem, sed tyrannidem. Rursum, quod Dominus noluerit, ut Rex adorari, non sequitur Papam non esse Regem, quoniam Dominus non decens, nec congruum erat tunc, quia erat natura Rex, & nomina ab Esaia assignata eius dignitate demonstrant. Et uilium esset multis, quod eius auctoritas ab homine penderet. Demum, ut nos instrueret haec mundana esse uitanda. Voluit tamen ante mortem adorari in die Palmarii, ne ignorantiae praetextu ab impijs damnaretur.

De hoc supra num. 11.

22. Papa alia de causa, quam pro haeresi potest ab Ecclesia iudicari, & habet superiorem. H. A. E. R. Fortè hoc dictum, quod nos haereticum esse semus, aliqui defendere non uerebuntur, sed expendatur quæso rationes, & fundamenta nostra, imò aliorum peritissimorum, & uideant, quod noua non sunt, quæ edimus, sed ob oculos breuiter explicamus. Nam infidelitas tantum contrariatur Papatu, alia uero pugnant cum illis conditionibus, quæ ad bene esse requiruntur. Adhuc, Papæ potestas suprema est in Ecclesia.

Hinc Rex Dauid. ait. Tibi soli peccaui. Rursum ista potestas supra Papam, uel est secularis, uel Concilij uniuersalis, non prima ut uerbo Imperator probatum fuit, neque secunda, ut uerbo Concilium demonstratum est.

Quarto, in omni ordine datur vnus pri-

mus, ac supremus ad quem omnia iudicare pertinet.

Quinto in motibus datur unum primum, ergo & in rebus spiritualibus.

Sexto, causæ summi Pontificis Deo reseruantur, quia eius est Vicarius. & habetur q. 9. 3. c. Aliorum.

Hoc ex sacra scriptura suadet. Nam Exod. 19. Bestia, quæ tetigerit montem lapidabitur. & 2. Reg. dicitur, quod Oza percussus est à Domino, quia archam tetigit. Hunc ergo fidelem seruum constituit super familiam suam. Luc. 12. Et quoniam quæ à Deo sunt, ordinata sunt, ut docet Apostolus. ergo, & auctoritas Ecclesiae.

Confirmatur auctoritate Romanorum Pontificum.

Primo Anacleti. dist. 79. Can. Electionem. Electionem summorum Pontificum sibi Dominus reseruauit.

Secundo, Bonifacius, c. Si Papa habetur. Huius culpas redarguere praesumit nullus quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius.

Tertio, Innoc. q. 9. 3. c. Nemo. Nemo iudicabit primam sedem.

Quarto, Gelasius, eodem loco. c. Ipsi sunt. Ipsam ad nullius comere iudicium.

Quinto, Idem Gelasius eodem loco cap. Cuncta. Nec quicquam de eius liceat iudicare iudicio.

Sexto, Adrianus in Concilio Romano, quæ & 8. Synodo generali lecta sunt. De eo uero, quemquam iudicasse non legimus, & quod Honorius fuerit iudicatus, hoc fuit, quia de haeresi fuit accusatus.

Septimo, Innocen. III. in serm. consecrationis Romani Pontificis, hoc idem testatur.

Octauo, Eusebius Papa. 2. q. 7. capit. Oues. Quod non liceat oues Pastorem iudicare. Verum cui ista non sunt satis, addo Conciliorum determinationem. Nam in primo Concilio Romano, praesidente B. Siluest. sic fuit definitum. Nemo iudicabit primam sedem quoniam omnes à prima sede iustitiam desiderant temperari.

Secundo, Marcellinum nemo ausus est iudicare, qui Idolis sacrificauit, nec Synodus ausa est ferre sententiam, sed dixit. Prima sedes non iudicatur à quoque.

Tertio, Synodus Calcedo. damnauit Dio-

secum, qui contra Leonem Papam excommunicationis sententiam tulit.

Quarto, contra Symmachum noluit quispam dare sententiam, licet Rex Theodoricus instaret, tamen Synodus respondit, Apostolica Sedis Antilitem, minorum non subiacere iudicio.

Quinto, Synodus 8. Generalis Constantino. dicit. Non tamen audacter sententiam dare, contra summos senioris Romae Pontifices.

Sexto, in Concilio Constantien. fuit definitum, ac a Martino Quarto confirmatum, quod Papa Canonice electus supremam habet in Ecclesiastico potestatem. Hoc confirmat Bonifa. 8. in epistola decretali, quae incipit. Vnam sanctam. ait. Si deuiat terra potestas iudicatur a spirituali, si deuiat spiritualis iudicatur minor a superiori, si vero suprema, a solo Deo, non ab homine potest iudicari. Doctores scholastici hoc docent vno ore. D. Tho. 4. dist. 19. Alb. Mag. Alex. de Ales. Bon. Petrus de Tarant. in 4 Riccor. Pet. de Palu. Her. Aug. de Ana. in proprio tract. Turr. Crem. lib. 2. cap. 93. Caiet. cap. 17. & 96. Alb. part. 1. nume. 196. Capit. de auth. Papae, & Concil. argumento 19.

Obiectiones.

Multa sunt contra hanc ueritatem ualidissima argumenta, quae digna duximus in medium afferre, ut quisque praemanibus habere possit, & more nostro, paucis, ijsque necessariis explicabimus.

Primo, arguunt. Plus nocet Ecclesia odium Dei, quam haeresis, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 34. arti. 2. Item, plus nocet, quod bona Ecclesiae dissipentur.

Respondeo, quod haeresis est maior omnibus, nam mutat statum hominis, & de Christiano & Ecclesiae membro, reddit ac constituit Diaboli membrum, & licet character remaneat, hoc non impedit. Si vero Papam haeresim doceret, magis nocet, si vero tacet, est per accidens, quod recte gubernet.

Secundo, non est in scriptura quod magis pro haeresi iudicetur. Respondeo, quod & hoc est contra eos, nam & neque est in sacris literis statutum, quod pro aliis criminibus. Dico secundo, quod de haeretico dicitur. Haereticum hominem, post secundam, & tertiam correctionem deuita.

Tertio, Bonifacius, & alii exprimit, quod pro haeresi potest iudicari, ita alius alium casum poterit adolere. Dicitur, quod non est eadem ratio de haeresi & aliis peccatis. Quarto, Concilium potest iudicare pro haeresi, ergo pro simonia quod est minus. Respondeo, quod consequentia uera est ceteris paribus, modo cetera non sunt paria, nam haeresis mutat subiectum. Dico secundo, quod nec est uerum quod potest unus possit alius, nam intellectus potest intelligere, non tamen odorare, & homo genere re hominem, non tamen Leonem.

Quinto, gladium de manu furiosi debemus auferre, ergo & a Papa clauem. Dicitur, quod aliud est auferre, aliud resistere iniuste corrigenti, & iudicanti, ac gubernanti, primum non possumus, sed secundum.

Sexto, Papa tenetur ad purgandum se a infamia auctore D. Hier. Dicitur, quod ad remouendum scandalum tenetur, non tamen, ut iudicio alieno subijciatur, sic facit Damafus coram Episcopis & Greg. ex humilitate. 2. q. 7. Petrus.

Octauo, Papa potest renuntiare, ergo & deponi. Dicitur, quod non est eadem ratio, nec iniurata Ecclesia renuntiare potest, de quo aliam. Dico secundo. Quod Ecclesia est subdita Papae, non Papa Ecclesiae.

Nono, non prouidit Deus Ecclesiae, si infirma non potest refecere, nec reipublicae, aut domui. Dicitur, quod remedium, non prouidentiam humanam sed ad orationes recurrendum, non enim diuina sunt humanitas confudenda. Et si oratio, ut commune remedium est in reliquis necessaria, multo magis in hoc, non deponendus.

Decimo, in Concilio Constantien. fuit depositus Ioannes 23. & Basil. Eug. 4. & non pro haeresi. Respondeo, quod eo tempore, nullus erat certus Papa, quem nec Ecclesia, nec Concilium deponere potest. De Basilien. dicitur, quod non fuit ab Ecclesia acceptum, sed remansit Pontifex.

Vndecimo, humanum iudicium aliquando aliter sentit de Papa.

Dicitur, quod non est nostrum iudicare nisi in haeresi.

Duodecimo, sit Papa a saracenis detentus, nec reditus remaneat spes.

Respondeo, quod nec Petrus in Carcere fuit depositus, sed oratio fiebat ab Ecclesia. At si testes sunt de morte, elegatur alius, & redi-

rediret & falsum testarentur primus esset Papa non secundus.

Tertiodecimo, si statim post electionem morerentur Cardinales, nec superstes restis esset, de sua electione.

Respondeo, quod tunc incertus esset, & idem deponitur.

Quartodecimo, viuentes Cardinales non faciunt fidem de electo. Dico, quod tunc non est certus Papa.

Quintodecimo, Papa infamam non obediunt populi, ergo deponendus. Nego consequentiam, sed orare debet plebs.

Sextodecimo, si promittat iuramento cedere, ut Ioannes 23. debet stare promissis, alioquin deponi. Dicitur, quod debet, non tamen potest cogi, quia nulla est auctoritas supra eum. Et si periurium est scandali occasio, non refert, nam super Carredam Moyse federunt, &c. Nulla ergo potestas supra Papam nullus casus, nisi pro haeresi.

Decimoseptimo, si peccauerit in te frater tuus, dic Ecclesiae. At Papa frater est, ergo coram Ecclesia accusandus.

Respondeo, quod Dominus Petro dixit de fratre, alioquin superiorem, ac seniore obseruare debemus, non increpare, nec idem iudicium de Papa, qui est Rex, & princeps cum aliis.

Decimooctauo D. Paulus Petro in faciem restitit. 2. Gal. Dicitur, quod aliud est resistere, aliud se opponere, primum est etiam inferioris, secundum non nisi superioris.

Decimonono, legitur act. 11. Quod reprehenderunt Petrum, quare intrasti ad uiros preputium habentes, & manducasti cum illis, &c. Dicitur ex D. Greg. 2. q. 7. c. Petrus. Quod poterat officii auctoritate respondere, sed ex humilitate sustinere uoluit, nec etiam uim habet consequentia.

Vigesimo, Concilium Constant. & Basil. dinierunt. Concilium esse superiorem Papam. Hoc solutum est, supra uerbo Concilium.

Vigesimo primo, B. Clem. epistola ad Iacobum fratrem Domini, dicit eum esse instructum a D. Petro. Tu tanquam, qui non docueris, quae ad salutem hominum pertinent, deponaris. Dicunt quidam eam epistolam non esse authenticam, qui multo ante Iacobum mortuus est.

Dico secundo, quod deponitur, si non docet quae sunt fidei.

Dico tertio, quod legendum est puniaris.

Vigesimo secundo, glosa disti. 4. c. Si Papa. Quod Papa contumax potest deponi. Respondeo, quod illa glosa deleri debet, & eadem auctoritate contemnitur, quia probatur.

Vigesimo tertio, si Rex fuerit in tyrannum conuersus, potest ciuitas sibi prouidere, ut docet D. Tho. lib. de regimine principum, ergo & Papa.

Respondeo, quod non est idem iudicium, quia auctoritas Papae est a Deo immediata.

Vigesimo quarto, si Papa iniuste aliquem damnaret, possumus resistere, & impedire, ergo & in aliis. Hoc est solutum ex superioribus, aliud est resistere, aliud cum iudicare.

Vigesimo quinto, Peccatum coram omnibus argue. 1. ad Tim. 4. Dicitur, quod ostendere Papam, quod sit occasio ruinae in Ecclesia, & obsecrare, ut patrem, ut se abstineat, congruum est, at non arguere, nec iudicare, quasi inferiorem. nec D. Pau. idem iudicium de omnibus peccantibus facit, nam inferiores arguere, superiores rogare debemus.

Vigesimo sexto, multi Romani Pontifices sunt iudicati Ecclesiam scandalizantes. R. f. deo, quod nullus certus & indubitatus Pontifex unquam sic est iudicatus. Nam de Marcelino legimus, suo proprio iudicio, cum non iussit Synodus condemnare, sed dixit. Tu ergo in sinu tuo causam collige tuam, tuo proprio ore te iudica, audiens haec Marcellinus ait, Ob Idolatrie scelus, quod in Felix commisi, me iudico deponendum. Felix etiam & si legatur depositus, & quia noluit fauere haereticis fuit in exilium missus, & liberius haereticus substitutus, immerito ergo damnatus. Anastasius uero, ut dicitur distinct. 19. capit. Anastasius, fuit a Deo depositus, quia cum Photio, & Achario communicauit. Multi alii referuntur, qui non fuerunt uere & Canonice electi, sed uel simoniace, uel tyrannice, ut Sergius loco Christofori. Et Constantino, quem Stephanus de sede eiecit. Et Benedictus Nonus, qui simoniace fuit electus Canonice, loco cuius fuit simoniace positus Stephanus, tandem hic fuit depositus, & Benedictus restitutus.

De Ioanne 12. diuersi modè scribunt, & q̄
cesserit, ac renūc auerit papatui quàm plu-
rimi dicunt. Damon dico, quòd Impera-
tores, ut Otho inter alios, potius ui, q̄ iure
deposuit, & loco illius substituit, licet Ioan-
nis uita esset ruina occasio totius ecclesiæ.
Hæc ex Doctoribus nominatis.

22 *Papa potest se submittere pro quouis crimine
sententiæ aliorum in foro exteriori.* SCAND.

Propositione ista scādolosam iudico. Et rō-
nibus probo. Nā sicut Clericus nō pōt face-
re, ut aliquis eum suadente Diabolo per-
cutiat, & non sit excommunicatus, sic ergo
nec Papa poterit se submittere aliorum iu-
dicio, à minori ad maius.

Secundo Non potest simplex Clericus iu-
dicari nisi à suo Episcopo ex c. significasti,
de foro competenti, ergo nec Papa.

Tertio implicat contradictionem, ut ali-
quis sit superior, & ab alio iudicetur, ergo
implicat, quòd sit Papa, & discutatur ab
alio eius uita.

Quarto non potest Papa aliquid statuere,
quòd eius minuatur auctoritatem, ergo nec
quòd ab alio iudicetur.

Quinto Deus sibi reseruauit iudicium de
moribus Romani Pontificis, ut dicitur. 24.
q. 3. c. Aliorum. & c. facta.

Sexto Papa est Vicarius Christi, ergo non
potest circa suam facultatem aliquid desi-
nare, quòd minuatur, nisi à Deo fuerit ei re-
uelatum.

Septimo legitur 14. q. 3. c. Sola, sola Roma
na Ecclesia, sua auctoritate de omnibus
ualet iudicare, de ea uerò nulli iudicare
permittitur. D. Thom. 4. ubi supra, docet,
quòd Papa, non potest alteri concedere
facultatem, ut eū excommunicet. Alb. Mag.
D. Buona. dicunt. Quia prælati super om-
nes est, prælatio quæ attenditur quartum
ad prælationem super homines in eum ha-
beri non potest, nec ipse alteri dare saluo
iure sui dignitatis, ratione cuius potest di-
cere. Tibi soli peccauit, & ideo non potest
alteri dare potestatem se excommunicandi. Ha-
ctenus ex illis, quibus subscribit. Tur. Cre.
lib. 2. cap. 104. Cum ergo nemo agat in se-
ipsum, nec Papa quauis de causa debet hu-
mano iudicio se subiacere, hoc etiam hye-
rarchiæ ordo suadet.

Obiectiones.

Qui hunc errorem defendunt, his rationibus
probaunt.

Primo, Leo Papa Quartus, ut legitur. 2. q.
7. cap. Nos, scribit Ludouico Imperatori.
Nos si incompetenter aliquid egimus, &
in subditis iustitiam legis tramitem, non serua-
uimus uestro, ac missorum uestrorum, uo-
lumus emendare iudicio. Et ibi glossa dicit,
quòd hic Papa se submittit aliorum iudi-
cio. Respondeo primo, quòd ly iudicio, so-
nat, non sententiā; sed discretionē, dico.
Secundo, quòd non loquitur de his, quæ
concernunt mores Pontificis, sed priuatas
aliorum contouersias; dico. Tertio, quòd
sicut Dominus, ex humilitate se submitte
aliorum iudicio, sic Papa eadem de cau-
sa, non ergo de iure, sicut nec Christus.

Secundo, glossa. c. in Synodo, dicit, quòd Pa-
pa potest dare tantum Imperatori, ut de-
ponat ipsum. Dicitur, quòd uel non reci-
pienda. Vel piè exponenda.

Tertio, multi Romani Pontifices de obie-
ctis criminibus, coram Concilio se purga-
runt. Ut c. Mandatis. 2. q. 5.

Respondeo, quòd ex humilitate, & sponte
hoc fecerunt, nec ut coram iudicibus fece-
runt, sed quasi eum confratribus ad Eccle-
siæ adificationem, ut dixi proximo loco.

Quarto, Adrianus 6. & totam Ecclesiam
submitte Carolo Magno Imperatori. Dici-
tur, quòd non id fuit, ut ueluti iudici se su-
biiceret, sed ad hæreses extirpandas, ut au-
xilium sic ab Imperatore peteret. Non ergo
cum tanto Romani Sedis discrimine,
alterius iudicio Papa, iuste se potest sub-
mittere.

23 *Papa si fuerit criminofus, nullum habet Eccle-
siæ remedium, ut eum ad salubriora exciter.*
ERRON. Si Ecclesiæ præces tanti sunt ro-
boris apud Deum, pro temporalibus con-
sequendis, quantum erunt si fundat pro Ro-
mano Pontifice, ad Deum ergo recurrē-
dum eo erit tempore. Nam cor Regis in
manu Domini, & quocūque uoluerit uer-
tet illud, hic Nabucodonosorem crudelem
in tantam commutauit deuotionem. Al-
terum est remedium, si Papa imorigerata
uicta fuerit, ut benignè corrigatur, ac man-
suetis uerbis, totius Ecclesiæ scādalum ob-
oculos ponant, qui primas Sedes in Cardi-
nalem collegio obtinent. Tertium esset,
si non respicit, ut totum collegium, & Ec-
clesia ei resistat, prauam uitam exproban-
do, sic & Paulus Petro in faciem restitit.
Quartum, ut si per simoniam fuerit ele-
ctus,

ctus, non recipiantur ab aliquo collata per
eum beneficia. Quintum, si hæc non pro-
uocāt ipsum ad meliora uocetur tunc Ge-
nerale Concilium, hoc usus est Ecclesia cō-
tra Marcellinum. Deum, si Deus nō pro-
uidet Ecclesiæ credendum est, quod sic pec-
cata nostra exigant, & sic Dominus per
Oscam. 13. dicit. Dabo uobis Regem in
furore meo, nam propter peccata populi
facit Deus regnare hominem hypocritā.
Nec est malum tollerare, quòd Deus per-
mittit, & tollerat, semper tamen Spiritus
Sanctus est in Ecclesia. Ecce ego uobiscū
sum omnibus diebus & sicut permisit nau-
iculam fermè periclitari, nec passus est
est eā naufragium facere, sic nec Ecclesiā
fluctibus submergi patietur, contra quam
portæ inferi preualere non possunt. Magis
ergo est tollerandus Romanus Pontifex,
quam deponendus, & iudicandus, ut Ana-
clerus dicit, in epistola ad omnes Episco-
pos, & sacerdotes.

24 *Papa potest ab Imperatore iudicari, & depo-
ni.* HÆR. Multa in superioribus uerbo
Imperator, contra recentiorum errorem
diximus, in hoc loco summis labijs rem-
tango, & Imperatorum exemplo, ac gestis
aduersarios conuincio uelint nolint. Vide-
ant ergo quid nam Christianissimi Cæsa-
res aurea Ecclesiæ erate, de Romanorum
Pontificum potestate decreuerint. Constā-
tinus Augustus, in suo edicto mirum im-
modum eorum auctoritatem extollit, quem
uniuersalem Episcopum nominat, ac om-
nium sacerdotum principem. Valentinia-
nus Augustus ad Theodosium Imperatorē
Patrem scribens, sic loquitur. Dignitatem
propriæ uenerationis. B. Petro Apostolo
intemeratam seruemus, quatenus Roma-
na urbis Episcopus, cui principatum Sa-
cerdotij super omnes, antiquitas contulit,
locum habeat, ac facultatem de fide, ac sa-
cerdotibus iudicandi, hæc leguntur, in epi-
stola præambulari synodæ Calced. Vale-
ntianus, ac Martianus, in epistola ad Leo-
nem eum inuitantes ad synodum Calced.
aiunt. Tuam sanctitatem principatum in
Episcopatu fidei possidentem iustum cre-
dimus alloquendum. Maximus Theodo-
sio Episcopo Cesaree. Cyrill. Alex. lib. The-
sauro. Chryso. Hom. 55. in Mat. Hiero-
ny. Dam. Bern. ad Eugenium dicant. Tam
diximus qui omnes in hac ueritate conuen-

tiunt, ne ad longiora ueniamus, hæc sine
satis.

25 *Papa non est supra Imperatorem.* HÆR.
Hanc & in superioribus uerbo Impera-
tor confutauimus. Tantum reuoto ad me-
moriā gesta Romanorum Pontificum;
qui Reges, & Imperatores earum dignita-
tibus explicarunt, ac de se libus ciecerūt.
Zacharias Regem Francorum, nō pro iū-
quitatibus eius, quàm pro eo, quòd tantæ
dignitatis indignum iudicauit regno pri-
uauit, & Pipinum Caroli Magni Patrem,
in eius locum subrogauit, ut se bitur. 15. q.
6. c. Alius. Innocentius Papa contra Archa-
dium Imperatorem excommunicationis sen-
tentiam protulit, dist. 56. c. Duo. Stephanus
Papa secundus, Imperium à Græcis ad
Germanos transtulit. De elect. c. Venerabi-
lem. Honorius Tertius Federicū Impera-
torem anathematizauit, & proceres eius
à iuramento fidelitatis absoluit, quem po-
stea Innocentius Quartus in Concilio Lug-
dun. ab Imperiali dignitate deiecit, ut le-
gitur in 6. de re. iud. c. Ad Apostolicæ. His
ueteriora addo, quòd Innocentius primus,
ob iniustam Ioannis Chrysofomi expul-
sionem anathemate notauit Archadium
Augustum. D. Ambr. huius Archadij patrē
nomine Theodosium, non multò ante ab
Ecclesia expulerat, ob innocentem quorū
dam Christianorum sedem. Gelasius pri-
mus Anastasium Imperatorem, non rectè
de religione sentientem, excommunicatio-
nis nexu obstrinxit. Adrianus primus Desi-
derium Longobardorum Regem, ad dire-
ptionem Romanæ urbis properantem, edic-
to Pontificio, in Insubiā reuerti coegit;
accitoque Carolo Magno Francorum Re-
ge, Longobardicum iugum ab Italia cer-
uicæ excussit. Gregorius Tertius Leonem
Tertium Imperatorem, quòd omnes sa-
cras imagines de tempo deleri iusserat, co-
munionē fidelium interdixit. Leo Tertius,
cum cernert Christianæ reipublicæ curā
à Græcis Imperatoribus negligi, trans-
tulit Romani Imperij iura à Constantino
Irenes filio ad Carolum Magnum Fran-
corum Regem, eique titulū Augusti, ac Im-
peratoris insignia contulit. Leo octauus ex
iustis de causis, ex francis ad Germanos
Imperium transtulit, & Othonem Saxo-
num Ducem, primum ex Germania Im-
peratorem appellauit. Nec longè post Gre-
gorius

gorius Quintus concessit Germanis principibus perpetuum ius eligendi principes Cæsares. Gregorius septimus Henricum Tertium Imperatorem, Apostolicæ sedis rebellantem, sacris omnibus interdixit, & Imperio deposuit, nec illum ad pristinam dignitatem restituit, nisi ueniam erroris exorantem Alexander Tertius Federicum Aenobarдум Imperat. quod Romanam Ecclesiã iniusto bello oppugnaret anathemate irretitum, & Imperatoria maiestate deiectum, nõ prius ad Imperiam maiestatem reuocari permisit, quã ille simplex culpam sibi ignosci precaretur. Præterea breuitatis studio, Vrbanum Secundum, cuius edicto, uexillo, sacrum illud, ac memorabile bellum aduersus Saracenos confectum est. Omitto Gregorium Quartum, Leonem Quartum, Nicolaum primum Ioannem octauum, ac alios plerosque qui bellicis expeditionibus, Italiam, Siciliam, uariasque Hispaniæ oras à seruitute saracenorum eruptas in libertatẽ redègerunt. Taceo, q̄ Carolus Quintus postor; dissidia cum Romano Pontifice, Bononiam ut à Clemente septimo Imperij Coronã obtineret, accessit, quam consuetudinẽ perpetuo obseruandam scimus. Nec refero quomodo Pius Quintus eternæ memoriæ Pontifex, Cosmum Medicum Florentiæ Ducem nouis titulis insigniuit, & uocauit Magnum Ethuriæ Ducẽ, ac Corona Regali decorauit ob insignẽ pietatẽ in Romanam Sedem. Hic Christianos principes Philippum Austriacum Hispaniæ Regem, Serenissimam, ac Christianissimam Rempublicam Venetam tanto fœdere sibi copulauit, ut non timuerit aduersus ualidissimas Turcharum uires expugnandas mittere, & insignem, ne dicam singularem illam uictoriam in sinu Lepanthi reportauit. Quid, quod Imperatores, Reges Respublicæ, & quibus Christianus Princeps Romam mittit legatos, ac nuncios ad Romanum Pastorem totius Ecclesiæ, & Romæ habitant. Hæc ergo certò certius autoritatem Pontificiam, ac Romanam supra Imperatorem demonstrant, quibus addas superiora nihil est, quod huic loco desit.

26 Papa non potest uerba sacre scripturæ recte interpretari. HAER. Hoc inter alia tanquam de fide principium opus est proba-

re, quo alia stabiliat. Quæ enim domus est, uel ciuitas bene disposita, cui nõ detur caput, à quo ea, quæ necessaria sunt declarari iuxta temporum exigentiam possint. Nam & Aristo. authore in quouis genere datur unum primum, quod est mensura aliorum omnium.

Secundo, Moyfi ac senioribus datum fuit, exod. 18. ut si quid dubii oriretur declarare possent. ergo & in Ecclesia erit successor Moyfi, D. Ambr. supra illud. Luc. 15. dictum tantum Petro, due in altum, id est in profundum disputationum dicit. D. Hier. suæ fidei professionem Damaso approbandam, atque discutiendam reliquit.

Tertio, una debet esse fides, in Ecclesia id ipsum dicatis omnes ait D. Pau. primæ Co. 1. ergo ad regulam Romani Pontificis sũt ea reuocanda.

Quarto, Innocentius Siluano seni, Valenti no, & ceteris, qui in Milmitana synodo cõuenerunt hoc scribit, ut habetur. 24. q. 1. c. Quotiens.

Quinto, Concilium octauum Generale actione quarta, refert uerba quæ scripsit Phocio Patriarchæ Monacho.

Sexto, Cornelius ad Petrum mittitur erudiendus. D. Pau. ad Petri magisterium uenit, & mansit apud eum diebus multis. Hinc D. Marcus rogatus ab aliis, ut scriberet, quæ à D. Petro audiuit, scripsit Euangelium. Erit ergo Pontifex tantæ autoritatis, quæ aliis doctoribus datur.

27 Papa decreta, ac leges non sunt recipiendæ. Vuit: & Protestantes. HAER. Si legum cõditoribus, quorum prudentia uniuersus terrarum orbis regitur, tantum autoritatis tribuimus, quare non Romano Pontifici, cuius sanctiones diuino, ac humano Cõcilio roborantur, & firmissimis rationum basibus innixæ perdurant. Et heretici ex hoc malo principio, in omnem heresim prolabantur. Videant isti, ne plus sapiant, quàm oporteat sapere. Proindẽ sanctissimi Damafus, & Leo, quorum alter secundum uniuersale Concilium, alter uerò quartum Calced. Apostolica autoritate firmavit, omnia, inquit, decretalia prædecessorum nostrorum ita ab omnibus Episcopis & generaliter à cunctis sacerdotibus custodiri debere mandamus, ut si quis illa commiserit, ueniam sibi deinceps nouerit denegari. Agato Papa qui sextam Synodũ uniuers-

uniuersalem per Legatos suos instituit, & institutam iua autoritate firmavit, sic ait. omnes Apostolicæ Sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquã ipsius Petri uoce firmata. Nicolaus Primus uniuersalis Concilij iudicio sanxit. Ut Anathema esset, qui eunque decreta Romani Pontificis contempisset. Sanctus quoque Adrianus Papa, Reges anathematizauit, qui Sedis Apostolicæ decreta uiolare præsumpserint. His accedit, quod in Concilio Constantiensi contra Vuit: est definitum, & damnatur eius heresis. Decretales epistolæ sunt Apocryphæ & seducunt à fide Christi. D. Aug. ut dicitur. distinct. 19. cap. In Canonicis scripturis, Videtur dicere, quod inter Canonicas scripturas sint epistolæ Apostolicæ Sedis connumerandæ. At dicunt. Nemo potest iudex in causa propria, ergo nec Papa poterit statuere, quod sua decreta recipiantur.

Respondeo, quod non est causa Pontificis, sed totius ecclesiæ. Hactenus Aymar Archiepiscopus Remen. in lib. de Synodis. c. 3. Tur. Crem. lib. 2. c. 108. Et Albanus parte 3. num. 57.

28 Papa errare potest in his, quæ ad fidem pertinent. HAER. Potissima heresis, quæ uniuersam infecit Ecclesiã hæc est, & ianua omnium hæresum, & basis Babiloniæ. Quæ ea maiori diligentia discutitur, ac confutabitur, qua maiorem inde reportent hæretici ruinam.

Primo ergo, demonstratur ex uerbis Domini. Rogauit pro re, ut non deficiat fides tua. Et itẽ Portiæ inferi non praualebunt aduersus eam. Hoc Concilia omnia clamant, hoc Patres unanimiti consensu denuntiant. Imò semper in cõtrouersiis semper ex quauis parte uniuersũ ad Romanum cõsiliũ, recurrunt non Constantinopolim, aut alibi & quomodo pascere poterit, quò Clanes tenet? Adhuc si aliquid oriatur in Ecclesia de rebus fidei dissidium, quo confugiendum erit? non ad Concilium, nam non semper Ecclesia Concilium congregare potest. Romani ergo Pontificis erit illic omnes componere. Rursus, Papa est, qui iudicat, ac damnat hæreticos, ergo eius iudicio stare debemus. Dum hoc esse priuilegium Romani Sedis Concilia definiunt, & summorum Theologorum autoritas confirmat. D. Cypri. de simpl. præ-

lat. tract. tertio. Alienum esse ait prophatum esse, hostem esse, qui uniuersalis Ecclesiæ non tenet unitatem hoc est lumen unum, unde multi radii, radicem unam, unde multi rami, fontem unum, unde multi riuus, petra: unam supra quam Ecclesiã edificata est. idem lib. quarto epistola. 9. Qui Cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesiã deserit, in Ecclesia, feliæ non confidat. Ambro. pro eodem penitus habet, Catholicum esse, & cum Romana Ecclesia conuenire. D. Hierony. de nomine hypostasis ad Damafum, prophatum esse & peritum, qui Petri Cathedra, & Romana Sedis fidem non fuerit sequutus. Leo exortem Diuini mysterij eum esse affirmat, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere, & impiam præsumptionẽ, quæ petri istius firmitatem Deo edificatam constructam nititur uiolare, ut habetur distinct. 19. capitu. Ita Dominus. Nicolaus definit hoc esse priuilegium Romani Sedis. 22. distinct. 7. capitu. Omnes, Quod confirmat Concilium octauum act. primo & 3. Vbi cõdemnati fuere Phocius, & Michael qui hoc inculcabant. Illud demum refero, quod in Concilio Complutensi, damnatus fuit Petrus Oxomentis, qui asseruit Ecclesiã Romanam errare posse, quod à Sixto Quarto fuit confirmatum, quo factum fuit, ut ille sententiã reuocaret in hanc formam. Confessio sanctæ matris Ecclesiæ Romaniæ & Sedi Apostolicæ, & ore, ac corde confiteor illam me fidem tenere, quam Dominus Sixtus Papa autoritate Apostolica, & Euangelica tenet. Et omnes, qui contra hanc fidem uenerint, dignos æterna damnatione pronuncio, hucusque ex Concilio Compl. Martinus Quintus, in fine Concilij Constantiensi sacro (inquit) approbante Concilio mandamus Archiepiscopis, & c. Aliter sentit quã Romana Ecclesiã docet, & obseruat eos, tanquã hæreticos iudicetis. Ex Concilio Florentino, ac Tridentino hoc idem colligitur, quæ omnia ad Romanam referunt Ecclesiã definiendam. Ecclesiã Catholica uniuersa hoc docet, & Scholastici probant. Caiet. secunda, de curia. d. 2. q. 1. art. 6.

eorum argumenta saluamus, quibus aduersarii hanc ueritatem inficiantur. Arguunt primo. Ioannes 22. docuit Iudaeorum animas ante diē iudicii, non uidere Deū, & qui hoc Parisiis non iurasset, non poterat Theologiae insignia suscipere. Et tamē est haereticum definitum à Benedicto, ergo errat Papa.

Respondeo, primo, quod fuit eius sententia antequam ad Pontificatum esset assumptus. Dico secundo, quod ut homo particularis potest habere opinionem haereticā, non tamen ut Ecclesiae Pastor, ac definiendo. Imō, ut Benedictus dicit in sua extrauaganti, Non potuit Ioannes morte praeuentus determinare ueritatem. Quod uero alii dicunt, quod non errauit Ioannes, sicut nec Ireneus, Theophylactus, Chrysost. oratione 3. contra Iudaeos in principio qui hanc docuerunt sententiam, nec eo tempore erat damnata. Hoc meo quidem iudicio, falsum est dicere. Nam si Papa potest determinare aliquid, quod postea ab alio successore haeretico reputetur, nil certi est in nostra fide, stemus ergo primis responsionibus.

Secundo, Celestinus dicit, quod si alter coniugium in haerese habuit, dissoluitur matrimonium, ut dicitur de Diuor. c. Quāto, Quod tamen est contra Euangelium.

Respondeo, quod non loquitur definitiue, sed opinatiue. Vnde Innocentius Tertius ait. Licet quidam praedecessores nostri aliter senserint, uel sensisse uideantur, sensisse dixit, non definiisse.

Tertio, Alex. Tertius, de sponsa duorum. c. Licet afferit aliquos suos praedecessores determinasse, quod si post matrimonium contractum per uerba de praesenti, non consummatum tamen, aliud matrimonium consummetur, primum dirimitur secundum est ualidum, quod est error in fide, & moribus. Respondetur eadem responsione, nempe quod Alex. accipit iudicasse, uel determinasse, pro sensisse.

Quarto, idem Alex. de test. def. ca. Cum esset, dicit falsum est, quod rescindantur testamenta, quae non sunt quinque, uel septē testium definitione confirmata, & tamen lex irrita facit haec testamenta.

Respondeo, quod non est contra Euange-

lium, quod plures testes requirantur, alioquin Leo Quartus, & Siluester in Synodo Rom. ca. 3. contra Euangelium edidisset, quod non damnaretur Episcopus, nisi in 72. testibus probaretur, nec huius contrarium definit Alexan. sed quod iuris peritis placet, ut in legatis pijs duo, uel tres solli testes à iudicibus exigantur.

Quinto, Innocentius primus, in epistola ad Rufinum, & Eusebium. ca. primo, uideatur dicere, quod teneamur ad obseruantias ueteris legis dicens. Qui uiduas acceperunt ad summum sacerdotiū agnoscimus peruenisse, quod contra legis esse praecipit. nemo est, qui ignorat, cum Moyses clamet uxorem Virginem ducat sacerdos. Ecce, quod ex ueteris legis probat hoc. Et Innoc. Tertius. c. Per uenerabilem. ait. Quia filii sunt legitimi, cum quamdam legē Deuteronomii retulisset. ait. Quod ibi decernitur in nouo testamento debet obseruari. Huius contrariū docet Ecclesia, & in Flor. Conc. est definitum. Dicitur, quod ea quae sunt ueteris legis, non sunt obseruanda, ut eius sunt legis, sed quatenus ex Euangelica pendent ex noua Ecclesiae institutione. Sexto, Nicolaus ad consulta Bulgarorum, ut habetur de cons. dist. 4. c. A quodam Iudaeo, ait. Quod non sunt rebaptizandi, qui in nomine Christi sunt baptizati. At Pelagius ad Gaudentium, & Zacharias, cū quos peritiores contra docent, nullum esse baptisma, si in nomine tantum Christi conferatur. Dicitur, quod Nicolaus non respondet huic questionī, quae nec ei proposita fuerat, sed an baptizatus à Iudaeo, uel pagano sit iterum baptizandus, & suam circa hoc aperuit opinionem. Dico secundo, quod est intelligendus tempore necessitatis, sicut modo confertur ordo, licet nō ad sit liber, & Calix, qui tangitur, & balsamū, ut erat tempore Apostolorum.

Septimo, Nicolaus Tertius in extrauaganti. Exiit, qui seminat, de uerborum significatione ait. Abdicationē proprietatis omnium rerum tam in speciali quā in communi Christum Dominum, & uerbo, & exemplo docuisse. At Ioannes 22. in extrauaganti. Cum inter nullos hoc esse erroneum decreuit.

Respondeo, ut tetigi supra, uerbo. Mendicitas. Quod non est haecenus de fide definitum, an Christus mendicauerit, licet Alpho-

phonius lib. 10. contra Occolampadium, dicit eum mendicasse. In eadem domo manere manducantes, & bibentes, quae apud eos sunt Luc. 10. Et Theophylactus eo loci dicit auctore D. Thom. in Catena aurea. Vide igitur, qualiter discipulos mendicasse instituit, & pro precio, eos nutrimentum habere uoluit. Quae Theophylacti uerba aliter transtulit Occolamp. dicens. Vide igitur, quomodo discipulos ad inopiam instruat dicens. Cibum pro mercede habebitote. Et ex industria inquit Alphosus uerbum mendicandi mutauit, quia mendicitatem uocat Ecclesiae pestem. De Religioforum uero mendicitate in Concilio Constantiensi sess. 8. damnatur articulus 24.

Vult dicētis. Fratres tenentur per labores manuum, uictū acquirere, & non per mendicitatem. Huius articuli prima pars est scandalosa, & praesumptuose asserta, pro quanto sic generaliter, & indistincte loquitur, & secunda est erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere. Haec Synodus. Non est iraque damnanda mendicitas. Quod uero Ioannes dicit, loquitur exponendo Nicolaum. Nam Christus dum aliquid habuit infirmorum personam induit. Et quod aliquid habuerit haereticum est negare, nam testes est Luc. 22. & Ioan. 4. & 13. & de Apostolis legitur, quod in communi retinuerunt. act. 4. Turr. Crem. pro conciliatione horum summorum pontificum plurimum insudat. Et tandem dicit Christum duas habuisse paupertates diuersis temporibus. Vno enim tempore Christus, & Apostoli nihil retinuerunt nec in communi, nec in speciali, sed à mulieribus, quae Christum sequebantur, accipiebant, Hoc suadet miraculum de multiplicatione panis, & piscis, quando Andreē dicitur fuisse. Vnde ememus panes, & respondet. Est puer unus hic. Dixit Dominus, unde ergo nihil habebat, & sic loquitur Nicolaus. Alio uero tempore habuit in communi, & sic docet Ioannes. de his uerbo. Religiosi.

Octauo, Si mulier fuerit infirma, nec poterit reddere debitum, maritus alteram ducat, ut D. Grego. ait. At apud Gratianū hoc est contra Euangelium, ut dicitur. 32. q. 5. c. Dixit.

Respondeo, quod loquitur de illis, quae ante contractum matrimonium erant infir-

ma. Ut de frigidis dicitur.

Nono, Gelatus dicit contra Eur. & Nest. Peracta consecratione, remanet in altari substantia panis, & uini, & tamen hoc est haereticum. Dicitur, quod liber Ille non est Gelasi. Nam & in septimo Concilio productus est falsus liber Vigilij Romani Pontificis. Vel forte loquitur, ut priuatus homo, non ut iudex Ecclesiae.

Decimo, probant Romani Pontifices primatum Romanae Sedis, ex illis uerbis. Tu es Petrus, quod est ridiculum.

Respondeo, quod nō est ridiculosum, imō necessarium illud deducere, sicut Concilia ac patres unanimi consensu affirmant, & aliud. Hoc facite in meam commemorationem.

Vndecimo, Petri fides defecit, & fidelior factus (ait D. Amb. dist. 50. c. Fidelior) fuit. Ergo & Papa deficere potest. Dicitur, quod nec Petri fides defecit, ut suo loco exponā. Duodecimo, exprobat in credulitatem illorum & duritiam cordis, ergo defecit.

Respondeo, quod est eo modo, quo supra diximus exponendum. Dico secundo, quod nec Petri fidem tangit, qui cito eucurrat ad monumentum, quomodo ergo non credidit. At D. Ambro. loquitur de fidelitate, quae, quis circa amicum habere debet, & pro confessione fidei, sic Theophylactus. Amb. Chrysost. & Beda, exponunt.

Tertio decimo, Trullana Synodus reprehendit consuetudinem Romanae Ecclesiae de ieiunio sabbati. Dicitur, quod nullam habet haec Synodus auctoritatem, de qua supra loquar sumus. Nec statutum Concilij ualeat, nisi fuerit à Papa confirmatum, & talia sunt, quae tunc decreta fuere.

Quarto decimo, quando Dominus dixit Petro, illa uerba, non magis erat caput Antiochenae quā Romanae, ergo.

Respondeo, quod sunt ad eum locum referenda, quo erat eius fides, & locus ultimo obtinendus. Et dato, quod Petrus habuerit eam praerogatiuam quando fuit Antiochae, tamen etiam Romae cum inibi transtulit Sedem, ut Leo in serm. secundo suae consecrationis dicit.

Quinto decimo, Doctores exponentes ea uerba non interpretantur de Romana Ecclesia, quatenus contra alias distinguitur. Dicitur, quod imō Doctores, Cyrill. Chrysost. Hiero. Leo, Bern. Tho. Alber. & alij dicunt,

eunt, quòd loquitur de Ecclesia Romana, quæ est caput, ac magistra aliorum. Sextodecimo, Romana Ecclesia est pars, ergo, quòd de toto dicitur, nèp. q. posse errare, non est ad caput restringendum. Respondeo, quòd id, quòd toti conuenit, potest præstantiori parti attribui, sicut, q. homo intelligit, dicimus, quòd intellectus intelligit. Dico secundo, quòd nunquam dictum est de tota Ecclesia, quòd non possit errare secluso eius capite Romano. & c. Decimosextimo, Quid intelligitur, quòd dicitur, Papa non potest errare, aut de solo Papa aut de alijs etiam clericis, aut c. Cardinalibus. Non primum, quia Papa potest habere malam fidem. Respondeo, quòd loquimur de Papa solo, qui ut iudex Ecclesiæ non potest errare, licet ut priuatus homo possit. Decimo octauo, Sit Papa hæreticus, tunc definitio eius erit hæretica. Dicitur, quòd eo casu, non poterit definire contra fidem, sed uel speciali auxilio illuminabitur, uel ad mortem deueniet Deo disponente, uel aliorum consilio non permittet Deus eum errare. sic de Anastasio dicitur, qui fuit Diuino nutu disponente percussus. Decimonono, Decreta Anastasij, de quib. scribit Gratianus. dist. 19. sunt contra fidem. Dicitur, quòd sententia Anastasij tueri potest, nempe quòd præcisi ab Ecclesia etiam tera Sacramenta cõferant, ut inferius manifestabo. Vigesimo, Stephanus dånauit Formosum Papam, & ordinationes eius irritas esse decreuit. Ioannes Nonus confirmauit ordinationem, & in Synodo collecta Rauenne damnauit, omnia, quæ Stephanus decreuerat. Respondeo, quòd ea, de quibus ortum fuit dissidium non erant de fide. Nam cum Formosus esset Cardinalis degradatusque fuisset usque ad habitum Laicalem, & iurasset, nec ad Episcopatum, nec Romam reuersurum. Stephanus Sextus credens, q. talis non potuisset reassumi ad Episcopatum condemnauit eum, & ordinationes eius, & sententias irritas esse. Successor uero Ioannes Nonus credens, quòd his non obstantibus esset uerus Papa, confirmauit ordinationes illius, & cõtra eum gesta Rauenne in Concilio reprobauit, quæ non erant de fide. Hæc Tur Crem, Vigesimo primo, Ioannes 22. uidetur reuo-

caste, quòd Nicolaus ordinauerat, nempe quòd Fratres Minores in rebus oblatiis eis nihil iuris, & Domini habent, & solũ fundum denudatum ab omni iure, Dominio, atque proprietate, tam in speciali quàm in communi.

Respondetur, quòd hoc non est fidei, & nõ pertinet ad communes mores Ecclesiæ. Dico secundo, quòd Nicolaus loquitur de immobilibus, Ioannes de mobilibus, quoru usus est simul cum re ipsa.

Vigesimo secundo, Sixtus Quartus in sua extrauaganti decreuit Celebrari festum Conceptionis, quòd est contra omnes Doctores, ut supra diximus, qui exponunt ad sensum literalem uno ad omnes, qui uirili semine sunt concepti.

Respondetur, ad mentem Caiet. & Cani, quòd hoc non est de fide, & tunc potest Papa declarare, quæ sunt tenenda etiam contra Doctores, nec tenetur sequi eorum placitum. At Spineus, ac B. Paulinus Bernardinus, dicunt hoc esse de fide, & opinio, quòd Beata Virgo nõ contraxerit originale peccatum est hæretica. Et Papa decreuit festũ illud celebrandum, sed non prohibuit alterum.

Vigesimo tertio, multi summi Pontifices Præuilegia Religiosis mendicantibus concesserunt. Quæ tamẽ Tridentina Synodus reuocauit, & postea iterum Pius Quintus concessit, postremo Gregorius Tertius deicimus reuocauit.

Respondetur, quòd hoc non est de fide. Et quilibet potest eas immunitates elargiri, & alius pro temporum oportunitate, uel alia de causa annullare. Nullus ergo remanet scrupulus, quòd Romanus Pontifex iudicando, & definiendo ut Pontifex possit errare. Et ex dictis omnis remouetur dubitatio.

29 Papa est ne maior Ioanne Euangelista, siue quouis alio Apostolo? Hoc errare fecit multos, & ualidissima fuit (ut audiui) inter nostros superioribus annis disputatio, dum quidam partem affirmatiuam hæreticam diiudicabant, alii uero uera esse tuebatur. Hoc loci referam, quòd sentio, & primo ex Caiet. Qui in opus: autoritate Pape. c. 4. in fine, sic dicitur Papa puta Linus, Cletus, aut Clemens erat respectu D. Ioannis: sicut excedens, & excelsum. Nam erat superior,

perior, quia erat Apostolus. Erant æqualis in potestate exequutiua regiminis Ecclesiæ. Erat Clemens excedens in autoritate regiminis, quia successor ac Vicarius Petri. Erat Ioannes superior, quia poterat condere librum Canonicum. At minime Clemens. Eritem sententia Ioannis præualuit sententiæ D. Petri in rebus fidei, ac ad mores nostros. Hæc Caiet. Quod uero Papa sit maior Apostolo dicitur. distin. 21. §. 1. Et est in loco Petri, ac Paulo maior. 2. q. 7. puto. dist. 21. in nouo. Et Papa est Vicarius I E S V Christi, & non Paulus, extra detranslat. quanto. & c. Inter corporalia. & extra. Ut Ecclesiæ benef. c. Vnostrum. In administratione ergo Papa est maior, ut Capist. dicit de autho. Pape, & Concil. pag. 97.

30 Papa auctoritas est ne maior, ac præferenda auctoritati Patrum sententiæ, uel e contra? Hoc quod est omnium difficillimum, in cuius explicatione uiri nobilissimi insudarunt, ut soluamus, præmitto. Quod ea, de quibus est dissensio, aut ad fidem pertinent, aut non.

Secundo, aut sunt iam determinata esse de fide, aut noua de eis dubitatio oritur. Puta. An aliquis liber sit canonicus ueniat in Ecclesia disceptatio, de quo nunquam aliqua in præcedenti fuit. Sic positæ fundamentis.

Respondetur, q. si altercatio non est de fide, tunc sententia Pontificis potior erit. Nam potest Papa tollere, quæ sunt statuta in antea actis Concilijs, ut in superioribus probatum est, ergo eius sententia etiam patribus est præstantior. Quia plus est decisa remouere, quàm ne decidatur impedire, eo magis, q. in Concilijs Pontificia inerat autoritas hic autem non. Imò uero, quæ nam habent Patres in dicendo autoritatem sine Pontifice? Quis doctoratus insignia donat, priuilegia, & immunitates, & ipsa Synodus nonne robur à Pontifice accipit? Et principaliter Conciliorum potestas in Papa consistit, d. 17. c. Per totum, & Conciliorum decreta Pontifici attribuuntur. ca. Si quis dogmata, 25. q. secunda. Hoc probat quòd Archid. ca. Porro. dist. 66. Quod Papa, potest immutare formas sacramentorum, etiam ab Apostolis traditam. Quæ Patribus non licent. Ad hæc. Suppremi iudicis est omnia dirimere, atque

componere, & omnia ipsi ueni, ac soliserauantur.

Rursus, si Papa, ut Patres, ac Concilia definiunt errare non potest in his, quæ sunt fidei, ergo nec in alijs à maiori ad minus. Demum, quid aliud significat, quòd patres omnes suas lucubrationes, aut inter neotericos D. Hieronym. & alij, & recentiores, Romano submitunt iudicio. Hoc est, quòd dicebamus, nunquam oues contra Pastores, nec membra contra caput uenire posse, nec milites contra Ducem. Eius ergo suppremi Pastoris ad hæreamus sententiæ.

Si uero controuersia sit de his, quæ sunt fidei. Tunc, si Papa melioribus moueretur rationibus, eius sententia potior esset. Sic dicunt Abb. Card. Alexandr. c. Anastasius. & Rosellin. tract. de Concil. At in casu dubio, patrum opinionem præferendam esse arbitratu Cardin. & Papam aliter sentendam ueluti hæreticum condemnandum. Quæ consistere non possunt. Nam fides una est, ut admonet D. Pau. ad Eph. 4. Vel ergo ea, quæ sunt fidei patrum est munus definire, uel Romani Pontificis. si patrum, quod oportet ut ad hoc, q. Concilium sit stabile à Papa confirmetur, & quomodo Papa erit suppremus iudex. Præterea, qui nam erit Palemon, ut iudicare possit, cuius nam rationes sint meliores Pape, aut patrum. Adhuc, Papa non potest, in dubio deponi, aut iudicari, sed tantum in hæresi manifesta, ergo nec si contra patres definiat. Item. Soli Pontifici dictum est. Quodcunque ligaueris, & cuiuscunque decideris quæstionis fidei iurisdicatio tradita est, & præsertim negocium fidei, ergo solus poterit.

Rursus quibus locis aduersarij probare possunt, quòd patres sint in dubijs contra Pontificem amplioris autoritatis. Nam de Papa certum est testimonium, & Conciliorum, ac patrum sententiæ, qui dixerunt, omnem dubitationem, ad eam sedem esse referendam.

Quando unquam fuit angustata, ac restricta Pontificis potestas, ut Doctorum debeat submitti definitione in dubijs, ut elicitur ex capit. Solitæ. de maiorit. & obediens. & in extrauaganti. Vnam sanctam, eo titulo, & c.

Baldus peritissimus conciuis in proem. Decretal. dicit. In Pontifice totum esse monarchiam spirituales, & ipsius potestatem ab omni regula, quæ coarctet absolutam esse. His addo. Aut solus Pontifex potest iudicare quæ sunt fidei, aut non. Si negas, hoc pugnat cum omni decreto etiâ Patrum. Si affirmas, hoc est, quod querimus, & dicimus. Imò verò dicunt aliqui, quod Papa se voto astringere, vt credat, quæ Concilium definit, nam amplissimam suam potestatem non potest restringere, nec alteri se obligare. Nam Pontificia potestas à Deo est, & autoritas ad quæstiones fidei emergentes soluere. Demum quando vnquam infernus agit in suum superius, modo potestas omnis est à Papa. ergo non potest contra ipsum. Præterea, si maior pars, vel minima, vel omnes simul prævalent in dubiis contra Papam, quæ erit in Ecclesia caput, & tunc essent æquales summo Pontifici, quod est falsum. nam ille est maximus, aliorum princeps, & caput, vt est videre apud Doctores supra nominatos. & c. Solitæ de maior. & obed. & cap. Si Petrus. 8. q. 1. errauit ergo Pan. ext. de electio. cap. Significasti. probans, quod magis auctoritati Doctoris, quam Papæ sit standum. Nam auctoritas residet principaliter in Pontifice Romano. Caiet. 2. 2. q. 1. 1. artic. 2. & in c. Cum Beatis. 24. q. 1. Quare vocatur in sexto Concilio Constantinop. Act. 18. Pater patrum, summus Papa, & Apostolica summmitatis Antistes. Et si quis non teneret Papam non omnibus præesse, est hæreticus, ut habetur dif. 22. capit. 1. in textu. D. Thom. 2. 2. q. 1. art. decimo.

Concludit, vt diuersitas opinionum tollatur, necesse est, vt in quæstione fidei, solus Pontifex maximus iudex sit supremus. Non ergo ei est æqualis omnium Doctorum conuentus. Adhuc. Omnes Doctores, vel quisque eorum, vel in aliquo errauit, vel fuit dubius, varius anceps in rebus fidei. At Romanorum Pontificum nullus. ergo huic acquiescendū non illis. Pro hac veritate, quæ rationibus validissimis innititur, sunt autoritates aliæ. Est in primis glo. cap. Quodcunque. 24. quæstio prima. Quæ mouet hanc difficultatem, videlicet, quæ nam sententia præferatur, totius ne Ecclesie, an Ecclesie Romanæ, & aduētis pro vtraque parte argumentis, Pontificis

sententiam esse præferendam citat. c. Hæc est fides, quæ textus de solo Pontifice, & quæstione fidei loquitur. Archid. dif. 19. c. Anastasius, hac quæstione mota, & argumentis pro vtraque parte factis decidit sequendam esse Glof. in dicto. c. Quodcunque, quæ ad Pontificis fauorem sententiæ postulat. est etiam glo. c. In istis, dif. 4. Quæ ait in condendis statutis semper præferendum esse Pontificis sententiam Episcoporum sententiæ, nisi contra fidem loquatur. citat ea. Sunt quidam. 25. q. prima. Qui textus loquitur de pertinentibus ad fidem. Et ita Dom. de S. Gem. in dicto cap. in istis exponit. D. Aug. idem sentire arbitror ad Paulinum epistola 106. Cuius meminit Alciatus in epistola inter claras. C. de sum. Trin. Beatus Ihsid. (vt dicitur dif. 21. c. Cleros) dicit, quod Pontifex est princeps sacerdotum, & ad eum pertinet, quid vnus quisque facere debeat, non ab alijs docendus est, quid circa fidem tenendum sit, vt Synodus Florentina declarauit, dicens. Papam omnium Christianorum Doctorem existere. Accedit, quia principaliter profide Petri oratum fuit, & ei à Christo dictum fuisse nouimus. Confirma fratres tuos. Euc. 22. Et sic Petri est alios confirmare, & non ipse ab alijs. Hæc ergo satis, quod propositum est, probant. Et error Panormit. refellitur, qui ext. de elect. cap. Significasti, dixit, quod magis sit standum auctoritati Doctorum, quam Papæ in reb. fidei. Caiet. 2. 2. q. 1. 1. 2.

Obiectiones.

Qui Pontificiam, ac supremam Romanæ urbis non præferant potestatem, his locis mouentur, ac suam stabiliunt sententiam.

Primo, Papa non potest aliquid definire, quod sit contra communem expositionem literalem sacræ scripturæ, quam Patres omnes vno ore confirmant, ac tradunt, quia illa est ipsa summa fides, nec est verosimile omnes esse deceptos. ergo Papa non est maioris auctoritatis, quam sint Doctores omnes.

Respondeo, quod illa expositio, quam Doctores communi consensu assignant est ab ecclesia

ecclesia iam recepta, & tenetur Papa illi assentire, quia uiuens Pontifex potest in his obligare successores; & non est locus de ea amplius dubitandi: nos verò loquimur de his, quæ hæcenus non sunt definita, & dubia. Vel etiam dico, quod expositio Doctorum ab ecclesia recipiatur pendet a Papa, & ille iudicat, quod ille sit sensus litteralis.

Secundo, orbis consuetudo maior est vrbe: ergo illa erit recipienda, quæ à pluribus definitur ueritas.

Respondeo, quod consequentia nulla est, nam populus maior est, quam pauci prudentes, immo stultorum est infinitus numerus: & paucorum prudentia multorum stultitia præualet. Et Dominus pro Petro tantum rogauit. Vel ut diximus supra uera est de auctoritate consuetudinis, quæ tantum est maior, quantum fuerit generalior, & à pluribus obseruatur, vt Caiet. in opus. de Pote. Papæ, c. 19. docet. Tertio periculum est, fidem nostram unius solius arbitrio relinquere, ergo non Papa præualet.

Dicitur quod assumptum est falsum, nam vnus solus est totius Reipublice humane gubernator, entia nolunt male disponi, vnus ergo princeps, Rex vnus est in Regno, & Dux in exercitu, pastor inter oues, qui tanta fidei, ac potestatis erit maioris, quanto illa à Deo erit.

Quarto, Vbi maior est charitas ibi maior sapientia. ergo sanctis potius standum erit quam impio Pontifici. Hoc argumentum Valdensium, ac aliorum est Achilles, & falsissimum est, nam impijssimi Caiphæ consilio stetit Synagoga tota.

Quinto, ad quid ergo concilia vocantur? Respondeo, quod in Concilijs non congregantur, quasi maiorem inde Papa auctoritatem reportet, sed vt omnium sententiæ discutiantur, & quisque, quod lubet proferat, & aduersariorum rationibus satisfiat, & nemo conqueri possit, quod in aucta parte, condemnatur, & inde simpliciores magis adducuntur de ea credenda.

Sexto, superflua sunt ergo tot Sanctorum dilucidationes, si Papa solus potest decernere.

Respondeo, quod nedum superflua, sed hæretica sunt, nisi se, & sua oia summi iudicis terreni iudicio, ac sententiæ se submittat.

Dico secundo, quod sunt iam ab Ecclesia, ut consona sacramenta fidei recepta, & inde ad alios deuenit radiorum sanctorum lumen, & aquæ sapientiæ salutaris vnda, & riuulus, irrigans totam Ecclesiam.

Septimo, qui maior est ueritatem sit minister, uel dicit Dominus. Mar. nono. Ergo Papæ auctoritas non erit maior.

Respondeo, quod superioritatem non tollit Dominus de Ecclesia, sed tantum humilitatem coniungit. Vnde dicit. Vos uocatis me Magister, & Domine, & benedicitis, si etenim Ioan. 13. & tamen singulorum discipulorum pedes lauit. Et dicit. Vos estis lux mundi, sal terræ.

Octauo capitularum conuenit, quod sit supra alia membra. At Christus est caput, ut docet D. Pau. ad Ephes. 1. Vel ergo habebit Ecclesia duo capita.

Respondeo, quod non sunt duo capita, nam Christus, & Papa sunt vnus, & idem caput, sicut Episcopus, & eius Varius sunt vnus Tribunal, & hoc dicitur in extrauag. Vna Sanctam. de maior. & obed. Vnam Sanctam. Nec Papa meretur nomē capitis, nisi quatenus est Christi uisibile instrumentum, & eius uices gerit in terris. Hinc Cornelium Petrum ad eundem esse præcepit, à quo nec cessatas traditiones accipere debuerat. Act. decimo.

Nono, Petro tradita est potestas nomine Ecclesie, ergo, ut dicit D. Aug. & habetur. 24. q. 1. c. Quodcunque. Huic respondent nostri, quod toti Ecclesie tradita est potestas in habitu, in actu exercito Rom. Pontifici. Pasce oues meas. Hoc significare uoluit Oseas. c. 1. Congregabantur filij Iuda, & filij Israel, & ponent sibi caput unum. & 24. q. 1. c. Audiuimus. dum ait Petrus pro omnibus, & pro omnibus potestatem accepisse, subiungens pro omnibus. ad denotandam unitatem, & pro omnibus. ad denotandam prælationem. Vel dico, quod Ecclesia in suo capite accepit.

Decimo, errat, qui contra Patrum sententias delinquit. Dicitur, quod non errat Papa, nisi quando contra scripturam sacram aperte aliquid decernit. Nam si ut authores nominati dicunt, Papæ sententiam sequendam esse contra Patres, quando melioribus rationibus mouetur, ergo non errat.

Vndecimo, Papa potest errare, ut dicitur. c. Nunc autem. dif. 2. 1. at non ecclesia uni

uerfalis. C. a. recta. d. quæst. p. 24. Iam diximus supra, quod Papa, ut Homo errare potest: quia omnis homo mendax, tamen si notorie non erraret, in dubio errare non censetur: vel locus ille intelligendus est de iudicio personali ipsius Pontificis, aliter quomodo adimpletur: ego rogavi pro te Petre. Aliud ergo est loqui de opinione Papæ, aliud de sententia Papæ, & docet D. Tho. quodlib. 9. art. vlt. & Caiet. In dubiis ergo Papæ nõ patrum definitionem sequi oportet.

31 *Papa non debet confirmare Concilia.* H A E R E T. Sicut Concilium sine capite non potest congregari, ita nec auctoritatem habet sine eo. Nam quis uidit congregatas oues sine pastore? Papa, etiam præest ecclesie. Vel si ad alios pertinet, facile oriri schisma contingit. Idque etiam probatur ex primo Machab. cap. 4. Vbi Simoni summo Sacerdoti fuit tributum conuentus sine ipso fieri non posse. Hoc in Niceno Concilio fuisse statutum multi Patres sanctissimi dixerunt.

Iulius primus, qui paulo post illam Synodum fuit ad Pontificatum euectus, epistola prima, & secunda ad Episcopos Orientales.

Athanasius ad omnes Episcopos Aegypti, Thebaici, & Lybici, in Alexandrina Synodo congregatis, sic ad Felicem secundum scribit. Hoc ipsum Galla Theodosii Augustini mater in Epistola ad filium confirmat, dicens.

Legatos Romani Pontificis secundum Niceni Concilii definitionem solitas esse Conciliis præsidere.

Nec miretur quisquam, quod inter illius Synodi constitutiones non reperitur, nam quam plurima sunt ab hæreticis deleta, ac detruncata, ut Felix Secundus in eius decretis restatur, & habetur in epistola Concilii Sardicæ.

Ad hæc confirmanda est decretum Concilii Calcedonensis. act. 10. ubi scriptum est. Cecropio proponente ab omnibus patribus acclamatum esse, illud appellari Concilium iure non posse, quod non esset Apostolica auctoritate firmatum.

Legimus etiam Synodum quoque contra Symmachum Papam iussu Theodorici coactam decreuisse ad ipsum Papam, quamvis accusatum pertinere Synodum illam

cogere, ne alioqui irrita foret.

Marcellus primus, Epistola secunda ad Damasum, & ad tria Concilia Africæ, & Iulius primus dicunt ab Apostolicis, & eorum successoribus traditum fuisse, Concilia non debere absque Romani Pontificis sententia celebrari. Et nunquam sine capite aliquid fixum potest statui.

Pelagius Secundus, quæ acta sunt in Concilio Neapolitano, irrita esse dicit, ut apparet in eius epistola decretali.

Damasus epistola quinta eadem ratione constituit Concilium Ariminense nihil præfatus statuere potuisse.

Hinc & Synodus Antiochia collecta ab Arrianis fuit nullus momenti, quia absque Romani Pontificis auctoritate conueniant, ut Authores Græci lib. 4. hist. tripardicant.

Stephanus etiam, cuius festum Græci 24. die Septembris venerantur, damnat Concilium congregatum de abrogandis imaginibus, quod sine eius auctoritate fuit congregatum.

Quid? quod patres Niceni Concilii definiunt auctoritate Syluestri petierunt confirmari sua decreta, in quo fuit Osius Episcopus Cordubæ, & Vincentius, & Victor uices gerentes Romani Pontificis, ut legitur in præfatione ad Concilium Sardicense, in quo plurimum honoris Romano Pontifici delatum est, ut apparet ex 4. & 7. cap.

Quod verò in Constantinopolitano nulla fiat mentio Romani Pontificis, tamen hoc fuit ab ipsis Græcis Romanæ sedis hostibus abrafum; immo & Romano Pontifici primas dat sedes. Concilium illud.

In Concilio Ephesino primo, nouimus Cyrillum Alexandrinum vice Papæ Cælestini præsidisse.

Calcedonensis gesta suadent non esse sine consilio Leonis coacta, nam multum deferunt ei. Et Valentinus, ac Marcianus in epistola ad Leonem rogant, ut magna Synodus Calcedonensis ipso authore colligereatur, & hoc testatur Leo epistola 45. ad Synodum illam scribens.

Sic ergo Romani Pontificis debet Synodus auctoritate firmari: De hoc uerbo Concilium.

32 *Ad Papam non pertinet sacram scripturam declarare, ac dubia remouere, & solueret.* H A E R E T. Huius hæresis confutatio ex proxima pendet ueritate, & inde conuincitur.

33 *Papa approbare non potest, aut reprobare apostolica, uel opera Doctorum quæ ad fidem pertinent.* H A E R. Quæ, nam alia eget confirmatione hoc dictum? Nam si Concilia etiam generalia confirmare, uel damnare Romanus Pontifex potest, multo magis opera, uel scripta Doctorum. Quid, quod sententia Papæ præualet omnibus illis? Hoc expressè dicit Nicolaus. dist. 19. cap. Si Romanorum. Si Romanorum Pontificum decreto opuscula cæterorum approbantur, uel reprobantur, ita quod uerè Sedes Apostolica approbavit, hodie tenetur acceptum, & quod repulit hætenus in efficax habeatur. Vbi gl. Argumentum, quod approbat, uel reprobatur, & nos approbare, uel reprobare debemus. 24. q. 1. Hæc est fides. & 39. quæst. 9. uerum. Demum, si sacra scriptura eget iudicio Ecclesie, ut supra diximus, & efficacius demonstrabitur, quomodo Doctorum dicta non egent approbatione. Hoc uidentes Doctores etiam excellentissimi nominis omnia à se adita, iudicio Romani Pontificis relinquunt.

34 *Papa tenetur amplecti maiorem partem Concilij.* H A E R. Ex principiis præmissis sequitur, quod hoc pronunciatum ne dum sit erroneum, uerum & hæreticum. Nam pauci sunt sapientes, at stultorum multus numerus, non ergo multitudinis cogitur Pontifex subscribere definitioni. Rursus quadringenti Prophetæ Acab meriti sunt, ex ore uerò Michæ solius & contemptibilis ueritas est manifestata, ut legitur 3. Regum 22. In Synagoga Concilio unius Cayphæ iniqui præualuit sententia. Non sunt igitur Diuina iudicia humanis traditionibus moderanda, & Dominus in paucis sapiens, quàm in multis suam exarat uertem, sapientiam, & gratiam.

Rursus maior pars Concilij secundi Ephesini Dioscori adhæsit, nec tamen legati plurimum sententiæ subscripserunt. Hoc Domini uerba ad Petrum suadent. Nam dixit, Rogavi pro te, ne deficiat fides tua, & tu non unum, uel alterum, sed tuos paucos, siue multos confirma fratres tuos. Dama-

sus etiam unum Vincentium, & alios paucos opposuit maxime multitudini in Concilio Ariminensi, ut apparet in eius Epistola ad Episcopos, per Illiricum constitutos. Demum hoc idem scribit Leo ad Anatholium epistola 51. Quod siue per plures, siue per pauciores Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate seruamam, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.

Hæc Leo. Non ergo numero conuincendi sunt hæretici, nec fidei decreta expendenda, sed meritò.

35 *Papa aliquando determinauit contra sanctorem partem Concilij.* H A E R. Quoniam uerum uero consonat, hinc sequitur quod Papa contra ueritatem expositam à Patribus in Concilio, non possit determinare: Imò nec unquam contra ea, quæ fidei sunt, aliquo modo legitur decreuisse. Et hoc ex dictis uerbo, Concilium confirmatur.

36 *Papa quauis parte proposita de fide, uel questione, statim dignoscere poterit sine aliqua discussione, & disquisitione.* Hoc dictum uerum esse poterit, & falsum: nam tanta poterit esse Ecclesie necessitas, ut statim (posito casu) respondere opus sit, & tunc quoniam Deus non deficit in necessarijs, imò omnibus præsto est, suo lumine, quid decernendum sit, summo Pastori palam faciet, ac manifestum, & rursus, cum semper assistat Spiritus sanctus ad Ecclesie utilitatem, concludere debemus, quod necessitate urgente, ueritatem determinabit Romanus Pontifex.

Falsum erit hoc dictum, quoniam, nõ dormientibus, & oscitantibus adest Spiritus sanctus, unde Apostolis congregatis, non statim reuelatum est qui de fide sentiendum esset, sed facta fuit maxima disquisitione, Act. decimo quinto.

Diuus Paulus diebus quindecim cum Petro mansit, ut instrueretur, quo cognoscimus non solum Pauli studium, sed Petri diligentiam.

Adhibeat ergo Romanus Pontifex prius consilium, & utranque partem expendat, ac precibus ad Deum suis postea, quæ sit ueritas diiudicabitur.

Præter itaque, quod in se est, cum de fide pronunciat, & tempus adest.

37. *Papa non potest diffinire qui liber sit. Canonius.* H A E R. Contra hoc est Ecclesie totius decretum, & Nicolai, d. 19. c. Si Romanorum. Et Innoc. c. Maiores de Baptismo. Demum, quæ de fide pronuntiat, vera sunt, nec potest errare. Reliqua inferius, verbo, Scriptura.
38. *Papa potest ad libitum determinare contra Sanctorum doctrinam, in his, quæ manifeste sunt fidei statuta.* H A E R. Sicut dubia omnia, quæ sunt fidei exponere, ac declarare potest, quicquid est contra Sancti definiant. Sic in his, quæ recepta sunt, ut de fide, statueri non potest, imo tunc Papa esset hæreticus. Nam tenetur credere, ac seruare ea, quæ tanquam materiam fidei proponunt sancti patres, & prædecessores Romani Pontifices decreuerunt, sic enim successores potest Papa obligare, ut suo loco confirmabo inferius.

De temporalis dominio Papæ.

39. *Papa iure Papatus est totius orbis dominus.* E R R O N. Si esset Papa totius orbis, rerumque omnium temporalium Dominus, quorsum duo gladij in Ecclesia Imperij, ac Episcopi. Secundo, si Dominus interdixit Apostolis. Luc. 22. Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic, ergo nec Pontifici conuenit hoc dominium. Tertio, Petro nunquam fuit iure Episcopus concessum orbis imperium, ergo nec Papæ eius Vicario. Quarto, si Papa iure Papatus est Dominus omnium, ergo alij principes iniuste, & tyrannice occupant, quod est hæreticum. Quinto, si Papa est Dominus totius orbis, ergo alios potest compellere, ut reb. temporalibus renuncient, ac ei restituant. Sexto, si Papa est dominus, ergo potest imperia, & regna donare cui voluerit. Septimo, spiritualis potestas est data Petro, temporalis verò fuit multò antea, ergo non Papæ collata est. Octauo, Constantinus donauit Ecclesie Occidentale, ac Italiae Imperium, ut dicitur dist. 96. c. Constantinus. & 12. q. 1. capit. Futuram. Et quidam decipiuntur, dum vocant restitutionem, non donationem. Nam si restituit, ergo Imperatores, Reges

& Republicæ, quæ non restitunt damnantur, si verum est, quod dicunt, nempe illa fuisse restitutionem, quia Papa, ut Christi Vicarius est totius Dominus, & hoc Alano erat impugnandum. D. Bern. in hanc venit sententiam. lib. 2. de confid. ad Eugenium. Exi in agrum, ager mundus est, tibi creditus est, exi in illum, non sicut Dominus, sed tanquam villicus videre, & probare, vnde exigendus es reddere rationem. D. Th. 2. 2. q. 100. 1. septim. dicit Papa non est Dominus, sed dispensator. & quis bona & res Ecclesie sint Papæ, ut principalis dispensatoris, non tamen sunt eius, ut Domini, ac possessoris. Caie. ibi. Turrecrem. lib. 2. cap. 113. Conueniunt in hoc. Quod ergo est interdictum Apostolis, nempe Monarchia temporalium, etiam Papæ, nec sibi usurpare potest iure Papatus rerum Dominium. Sixt. lib. 6. annot. 72. Ex quibus ducitur primo, quod falsum sit. & c.

40. *Papa est Dominus rerum temporalium, sequitur Imperator, & Rex.* E R R O N. Hoc conuincitur falsum ex testimonio Nicolai. distinct. 96. c. Cum ad verum. & dist. 10. cap. Quoniam.
41. *Papa sic est Dominus rerum temporalium, quod ab eo pendent veluti spiritualia.* E R R O N. Ex dicto dist. 22. cap. Omnes conuincitur. & dist. 19. cap. Ita dominus. Et Imperium est à Deo, & si fuerit Catholicus non debet priuari, nec à Papa quo ad temporalia si iuste administrat, dependet. dist. 96. cap. Si Imperator, & est dictum Ioannis Papæ, quod roboratur ex Innocentio, cap. Quæstio. 21. q. 4. Adhuc, Deus fecit duo luminaria magna. Ratione confirmatur. Prius non dependet à posteriori. At prius fuit Imperium Pontificia dignitate, ergo ab ea non dependet.
42. *Papa sic habet potestatem in temporalibus, quod regulariter de feudis eorum, ac possessionibus iudicare potest.* E R R O N. Autore Innocentio, non debet Papa de se huiusmodi iudicare. Nam dicit ext. de iud. capitulo Nouit. Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum Regem spectat iudicium, nisi forte iure communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum. & Alexander Tertius, capit. Causam. ext. qui filii sunt legitimi.

D. Ber.

- D. Bern. ad Eugen. confirmat. In criminibus, non in possessionibus potestas uestra, propter illa siquidem has accipitis claus Regni Cælorum. & inferius. Habent hæc infima terrena iudices suos Reges, & principes terræ. Demum, ad quid duplex potestas nempe Pontificia, atque Imperatoria. Nisi ergo sit de fide periculum, vel pro fide non mittit Papa falcem in eam.
43. *Papa tantam habet rerum temporalium potestatem, quod ad ipsum Principes tenentur appellare.* E R R O N. Hæc propositio impugnatur auctoritate Alexand. Papæ. cap. Si duobus. extra de appell. & ex approbata Ecclesie consuetudine, quæ eos in sua libertate relinquit, nec necessariò sunt omnia ad Papam referenda, nisi sub fidei iactura.
44. *Papa aded est dominus rerum temporalium, quod ad libitum potest ea cui vult donare.* E R R O N. Si rem exactè contemplerur, & primum rerum temporalium dominum, ac cui fuerint illa donata requiremus, fatebimur, quod non Papæ, sed totius Ecclesie communitati sunt elargita, atque ided non est eius dominus, neque ad libitum potest dispensare. Et 12. q. 6. 1. cap. Episcopus ex Concilio Niceno habetur. Episcopus Ecclesiasticarum rerum habet potestatem ad disponendum erga omnes, qui indigent cum summa reuerentia, ac timore Dei. Potest ad vsum pauperum dispensare, vel pro Ecclesie defensione, ac demum ad dignitatem suæ personæ. Conuenit D. Thom. ac alij loco superiore.
45. *Papa ita habet rerum temporalium dominium, sicut spiritualium.* E R R O N. Ex dictis conuincitur hic error, namque duo posuit Deus in Ecclesia, & spiritualium, ac temporalium administratores, ut suo quisque munere fungatur.
46. *Papa nullum habet Dominium rerum temporalium.* H A E R. Hæc ex diametro cum superioribus pugnat, quæ tamen falsissima est. Nam iuste multa possidet, & Ecclesia veeratur summos Pontifices, & sunt Cathalogo Sanctorum adscripti, qui tamen res temporales receperunt. Secundo, in toto orbe, oportet, ut sit vnum primum, ad quod omnia ordinentur, & cuius sit omnia administrare, ac regere,

ergo erit Papa, nam neminem illi superiorum vnquam cognouit Ecclesia, nec Imperatores. Tertio, Papa potest delinquentes corrigere, & si à fide apostatauerint priuare, ut dicitur 19. q. 6. cap. Alius. Hoc exemplis superioribus roboratur.

Quarto, Papa potest illos excommunicare, & absoluere à seruitute.

47. *Papa non habet vtrumque gladium.* H A E R. Hoc Doctores vno ore turgentur, ac probant, inter quos D. Thom. 2. Hoc D. Bernard. ad Eugen. ante dixerat, exponendo ea verba, Ioan. 18. Conuerte gladium tuum in ymaginam, & adducit illud, Ecce duo gladij hic.

48. *Papa Diuino iure nullo modo habet temporalem iurisdictionem.* T E M E R. Potestas profectò Romani Pontificis omnis à Diuino iure aliquo modo pendet, Sic & quoniam omnes priuare potest rebelles, & dæmonstra occupant, quod totum à Diuino iure dimanat.

49. *Papa sua auctoritate non potest legitimare.* E R R O N. Non nisi temerarius negabit tantam Pontificis auctoritatem, & affirmabit sibi usurpasse legitimationem filiorum. Hanc legitimationem legimus extra, qui filij sunt legitimi, capitu. Per venerabilem. & in quavis religione ad sacros ordines promouentur, atque ad prælaturam ex Pontificis facultate, ac dispensatione.

50. *Papa vacante Imperio non potest alium eligere Imperatorem.* H A E R. Tota Ecclesie hyerarchia perit, si hoc affirmamus, & tot Imperatores tyranni fuissent, quod nemo hæcenus docuit. Probatum ex cap. Licet. de foro compet. & in Clem. ext. de re iud. pastoralis.

51. *Papa non potest auferre dominium, quod habent infideles supra fideles.* E R R O N. Peritiores omnes affirmant, quod licet Dominium sit iuris humani, tamen fideles ab infidelibus Diuino iure distinguuntur, & non merentur infideles nobis præesse. Hæc D. Th. 2. 2. quæstione decima, articulo decimo.

52. *Papa non potest Iudeos punire.* E R R O N. Exemplis receptissimis demonstratur, quod si quando Iudei, aliquid contra fidem docent, vel quæ nostræ sunt fidei perturbant, quod Papa eos punire poterit, ut

P p 4 est

et uidere extra de Iudæis. cap. postulasti. & ex cap. sape. 28. quast. prima. ex Concil. Toletano.

53 *Papa non potest Tyrannos, uel bona ecclesie possidentes punire, ac expoliare.* ER R O N. Ex prædictis confutatur etiam hic error, nam punire potest agentes contra legem naturæ, sicut & alios: & sua redimere licitè quisque potest. lege in Clem. de Iudæis, & Saracenis. c. unico.

54 *Papa potest Paganos Dominio, vi, & armis expoliare, etiã quod nulla adis causa.* SCAN. DA. Nostra fides non armis, u. aut metu est propagata, sed signis, ac uirtutibus, ieiunio, & castitate, & nudis, ac discalciati orbem uniuersum peragrarunt ecclesie fundatores. Si nec Romanus Pontifex debet Dominio priuare, ac honesta libertate, sed hortari, & uiros probos, qui uerbo, & exemplo ueritatem explicent ad eos mittere. Dominium nãque & libertas est naturale beneficium, ut cum Aristo. 1. Polit. alii docent.

55 *Papa potest Paganos vi ad fidem compellere.* HAER E. Neminem tantæ incitæ esse arbitror, qui dicat homines ad fidem esse compellendos. Hoc enim pugnat cum tota sacri Euangelii historia, ac nostræ fidei principis, ut numero supraposito fuit explicatum. Et Dominus Apostolis præcepit dicens. Ite in mundum uniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ, scuro fidei, galea salutis, & Christi armis induti, omnia subuerterunt, uicerunt, & ad ueram uitam reuocarunt.

56 *Papa supra schismaticos nullam habet auctoritatem.* HAER. Quod de hæreticis in præcedentibus probatum est, hoc & multò fortius de schismaticis affirmamus. De quo Sil. §. 9.

Obiectiones.

Tot ac tanta, quæ de temporalium rerum facultate Romani Pontificis diximus, multis modis ab aduersariis impugnantur. Primo. Clauis regni caelorum, quæ datur sunt Petro, non connotant rerum temporalium potestatem: ergo Papa non habet.

Respondet, quod in collatione principalis auctoritatem intelligitur, & ea quæ committuntur.

Secundo. Christus Dominus noluit tanquam Rex adorari.

Respondet ex D. Thom. eo loci, ut iam diximus supra, quod noluit tanquam Rex adorari, quia nolebat humanum testimonium, & eius dignitati derogasset, si Rex ab hominibus adorandus esset, qui semper fuit omnium Dominus. Tertio, quia instruit humanam dignitatem detestari. Tertio, Dominus dixit ei, qui dixerat ei. Magister dic fratri meo, ut diuidat mecum hereditatem, Cui Christus sic respondit. Homo quis me constituit iudicem, aut diuitem super uos? Luc. 12. Dicitur, quod hoc non excludit potestatem quam tunc exercere noluit propter duo, primo quia indignabatur habere in re tam parua. secundo, ut ostenderet, quod ex legematuræ omnia sunt communia, & diuisio est diaboli inuentum, Deus uero non est diuisionis, ut docet D. Pau. 1. Cor. 19.

Quarto. Regnum meum non est de hoc mundo. Respondet, quod ex hac auctoritate non habetur, quod non sit Rex, imò oppositum. Tu dicis. Dico secundo, quod non dicit Regnum meum non est in hoc mundo, sed de hoc mundo electione, s. mundana, aut successione in Regno, uenerat enim ut nos redimeret. At completo redemptionis mysterio sui Regni administrationem Petro contulit, & hanc potestatem exercuit in Ananiam, & Zaphiram, Act. 5. de quo infra.

Quinto. Duæ species diuersæ non possunt esse in eodem. ergo nec temporalis, nec spiritualis potestas.

Respondetur, quod falsum assumit, nam in Christo Domino utrunque fuit, nec ista duo sunt ex natura distincta, imò apud Aegyptios sacerdotes erant Reges. Et Melchisedech fuit Rex, & Sacerdos.

Sexto, officia debent esse distincta. ergo ista duo etiam. Dicitur, quod unus Christi Vicarius potest ista duo exerceri, & quæ inferiores possunt distinctè, superior unitè potest.

Septimo, reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari. Matth. vigesimosecundo. Ergo distincta sunt.

Respondet, quod non erat Domini mens distinctas assignare iurisdictiones, sed quæ sito respondere. nempe, quod tributum soluendum erat.

Octauo, nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus. ad Tit. 2.

Dicitur,

Dicitur, quod uetat ne Clericus cupiditatis, aut negotii causa implicet se negotijs secularibus, Charitatis gratia licet, ut D. Tho. docet. 2. 2. q. 7. ar. 2. Ad correctionem ergo, & uitiorum extirpationem licet. Nono, iudex Laicus, non iudicat Ecclesiastica, ergo nec Ecclesiasticus temporalia. Dicitur, quod nulla est consequentia, nam Laicus non est capax Ecclesiasticæ potestatis, nec inferior potest, quæ superior.

Decimo, Si uis perfectus esse u. de uide oia, quæ habes. Mat. 19. Ergo repugnat perfectioni. Respondet, quod actualis renunciatio nõ est necessaria ad perfectionem, sed secundum animi preparationem ut docet D. Thom. 2. 2. q. 184. 7. & multi fuere diuites sancti. Et Dominus utraq; potestatem habuit, Undecimo, ergo superflui sunt Imperatores, & Reges. Dicitur, quod consequentia nulla est, nam Papa iure papatus non habet hoc dominium, sed in quibusdam casibus, idè utrunque est necessarium. Remanet itaque in Pontifice utraque auctoritas, & in ipso est principaliter inquit Caic. Iurispontificii uerò possessores non mittant falcem in messem alienam, nam tractant sabrilia fabri.

57 *Papa non potest aliquem cogere, ut Episcopatum suscipiat.* ER R O N. Sublata hac potestate ab Ecclesia, perit ordo uniuersus hierarchiæ. Rursus, quomodo poterit Ecclesiæ commodis, ac utilitatibus consulere. Demum, quare oues Pastoris nõcem sequi non debent. Ultimo, Deus Ecclesiæ sue non satis prouidit, si pro rerum, ac temporum oportunitate non adest, qui gubernet. D. Tho. 4. dist. 28. in fine.

58 *Papa non potest uti Clauis potestatis, in quem libet de Ecclesia.* HAER. D. Dyon. autore, cap. 5. Hyer. eccl. Pontificum ordo primus quidem & secundum deriuati ordinationem subtilissimus, ac nouissimus, etenim in perficitur, & impletur omnis hierarchia dispositio. De hoc D. Pet. 2. ca. primæ suæ epistolæ. Conuersi estis ad Pastorem, & Episcopum, & Pastorem animarum uestrarum. Et hoc de Romano Pontifice uerum est. Nam Cyrillo autore, omnes Diuini iure, caput inclinant, & tanquam ipsi Domino Iesu obediunt. Hoc Chrysol. alio loco sup. pascite oues meas. idè loco mei præpositus, & caput esto fratrum. H. c. D. Tho. contra Impug. religionum.

59 *Papa non potest committere alicui, ut excommunicet.* HAER. Non est credendum, quod Romani Pontifices, & sancti abuterentur hac potestate, quam in Ecclesia uidemus, & experimur, nempe, quod Papa hanc iurisdictionem aliis communicat. Hoc gladio utuntur Inquisitores, & Prælati in subditos, si quando opus fuerit.

60 *Papa non potest committere alicui, sine Parochi auctoritate, ut audiat confessiones.* Ioannes de Polliaco. HAER. Si supremam in omnes habet summus Pontifex potestatem, ut sæpius est demonstratum, poterit ea uti ac alteri facultatem illam concedere. Habent Religiosi mendicantes hoc Priuilegium à Sixto Quarto, ut in uolumine Priuilegiorum apparet. Et Inquisitoribus præcipitur, ut ad tantum errorem euellendum inuigilent. Cauent ergo Cõcionatores, nã & Senis Anno Iubilei. 1575. Audiuimus quemdam (non sine totius ciuitatis perturbatione) hoc exponentem populo, quo tempore, nos in comitijs Prouincialibus contrariam partem disserendam proposuimus ad eius hæresim conuincendam, & ab ipsa ciuitate penitus extirpandam, nemo tamen in campum descendit, & tamè adhuc Senis concionator morabatur. Sicut ergo Papa Religiones cõfirmat, sic & Priuilegia largiri potest.

61 *Papa non potest confirmare Religiones.* HAER E. Huius contrarij tot annis docuerunt Sancti, & Romani Pontifices usi sunt hac facultate. Quæ omnia à capite, & Christi Vicario pendent.

62 *Papa nunquam dispensare potest.* HAER E. De u. t. dicemus, de gradibus, et matrimonio Martini, ac Celestini sunt exēpla, qui in eis dispensarunt, de quibus supra.

63 *Papa in primo gradu matrimonij potest dispensare.* HAER E T. Et si Romanus Pontifex in aliquibus gradibus affinitatis dispensare possit, non tamen in primo, tam in recta linea patris & filie, quam transuersali, fratris, ac sororis, de quibus uerbo, Matrimonium.

64 *Papa potest ad libitum Rempublicam, aut Reges instituere sicut Episcopos.* HAER E. Ex his, quæ dicta sunt, quod ad temporalium rerum potestatem confutatur hic error. Etenim directè habet potestatem circa spiritualia, ex se. At temporalium in ordine ad spiritualia. Hoc Alex. 3. docuit.

65 *Papa dispensare non potest, quod ad tempus confessionis.* HAER. Licet ex iacris literis, ac Concilijs probatum sit confessionis preceptum, & tempus tamen ex antiqua Ecclesie institutione, atque patrum consensu à Romano Pontifice confirmante Concilio Lateranensi est statutum. Cauere tamen debet Pastor, ne dispenset sine rationabili causa, ne sit dispensatio potiusquam dispensatio, nostrum tamen non est diiudicare. Hoc docent Theologi Scholastici in 4. dist. 18. ac iuris Pontificii professores.

66 *Papa non potest unquam commutare vota.* HAER. Vnus Clauis hoc exigit inter alia, & ad hoc se extendit, ut experientia comprobatur & diplomatibus summorum Pontificum, ut Doctores omnes uno ore affirmant.

67 *Papa potest nulla causa exigente vota commutare.* HAER. Sicut nemo potest proprio suo iudicio uotum suum dispensare, quia non gerit uicem Dei (nisi tamen uotum illud esset illicitum) sic Papa, non potest (quod cum omni humilitate scribo) ad libitum uota relaxare, aut commutare, quia non est Dominus, sicut nec rerum temporalium, ita quoniam non omnem obtinet sicut Deus amplam potestatem, sed in adificationem Ecclesie, ac limitatè ad pacendum oues, at Deus, & Christus est qui aperit, & nemo claudit. Nam quem admodum non potest Papa stante lege, me ab eius obseruatione eximere, quia lege stante obseruatio est de iure naturæ, ita stante uoto, non potest omnimodò irritare. Poterit ergo Papa, in melius commutare, quia gerit uicem Dei, nam qui promittit centum oues, potest 200. aureos dare, sic & dispensatio requirit. Commutatio uero debet esse de equali, uel ad maius. Et sicut Papa non potest cohibere bona, sic nec taliter commutare. D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 12. & Caiet. & Medina in summa confessionum.

68 *Papa potest committere Diacono, ut absoluat à peccatis in foro penitentia.* HAER. Quonia de Sacramentis, atque eorum ministris ferre sententiam non possumus, nisi quatenus ex sacris literis, & Concilijs constat, & communis sententia Doctorum est quod tunc Apostolicis collata sit potestas, quando erant Sacerdotes, hinc deducimus præsum esse potestatem ministrum, quod est sacerdos. Hinc etiam dicunt, quod Laicus

potest audire confessionem in casu, non tamen absolueret. Demum nulla est necessitas, quæ Papa astringatur ad hoc, ut Diaconus sua auctoritate absoluat, D. Thom. 4. dist. 7. q. 5.

69 *Papa potest committere simplici Sacerdoti, ut conferat sacros ordines.* TEM. Quædam sunt in Ecclesia quæ respiciunt corpus mysticum, quæ administrare non licet, nisi Episcopis, qui sunt Ecclesie Pastores Apostolorum successores. Ad hæc si Episcopus ad hoc est institutus, & Diaconus potest, ex superioris auctoritate, quæ erunt propria Episcoporum munera? Nam & Missam celebrare, confessiones audire, & alia generis huius possunt & Sacerdotes, si ergo etiam sacros ordines conferre poterunt, nihil erit Episcopis proprium. Nec satis est dicere, quod possunt in casu necessitatis, nam nulla erit tanta necessitas, quod nullus reperitur Episcopus, nam poterit Papa alios ad Episcopatum uocare, uel ipsos ordines conferre. Non ergo ad libitum debet quæ ex Ecclesie institutione, uel traditione Apostolica habemus uiolare, ac permutare.

70 *Papa non potest committere simplici Sacerdoti, ut conferat Minores ordines.* TEM. Minores ordines nullum habent actum supra corpus Domini uerum, nec eius materia, ideo optimè Gregorius ex plenitudine potestatis concessit simplici Sacerdoti, ut conferret confirmationis Sacramentum. De quo D. Tho. 4. dist. 8. q. 5. art. 3. & 3. p. q. 27. artic. 11.

71 *Papa non potest dare Indulgencias plenarias.* HAER. Pastor est, qui pacere debet oues, clauis habet ad aperiendum Thesaurum, ac eorum, qua ratione optimè dispensare potest in gratia passionum Christi, & sanctorum, de qua uerbo Indulgencia, Imò uerò solus Papa potest dispensare Indulgencias tantas, autore D. Tho. 4. dist. 19. q. 12. Quales uerò Episcopi dispensare possunt, in Concilio Lat. sub Innoc. Tertio fuit definitum, & quod cum dedicatur Basilica non extendatur ultra annum, in eius uerò anniuersario dedicationis quadraginta dies, Ut in c. Cum ex eo, ad fin. extr. de pgn. & de excess. Præl. ca. Prælatorum. Vide inferius nume. 99. & 100.

72 *Papa potest nonnos omnimodò articulos fidei statuere.* TEM. Consulto in hac propositione addi-

addidi, quod sint omnimodò noui, quod intelligitur nullo modo, saltem implicitè non continentur in sacris literis. Hoc enim non potest. At quæ implicitè continebantur potest explicare, & sic fuit de symbolo, cui secundum temporum, ac hæreticorum confutationem post illud Apostolicum alia addita sunt. Nam nouo lumine illustrata, sicut non omnes libros Canonicos simul approbavit, sic quæ fidei sunt, non simul explicauit, sed tamen ea quæ explicitè docet, ac proponit, elicitur, ac probantur ex sacris literis, & non suo priuato iudicio, ac sententias sed ex ijs fundamentis.

73 *Papa potest noua instituere Sacramenta ac repta abolere.* HAER. Sacramenta Diuina institutione sunt in Ecclesia, atque ideo ea abolere non potest. Ex quo etiam sequitur quod Deo institutore habemus Sacramenta, quod Papa, ea instituere non possit, quia sunt Diuini ordinis. Declarat tamen ex sacris literis, uel Apostolorum traditione, quæ nam sint uera Sacramenta, & quam contineant uirtutem. D. Tho. 4. ut infra exponam.

74 *Papa non potest Canonizare Sanctos.* HAER. Lege uerbo. Ecclesia.

75 *Papa errat in Canonizatione Sanctorum.* HAER. Recurre eodem loco.

76 *Papa non potest congregare Concilium.* HAER. Scripsimus uerbo Concilium.

77 *Papa non potest, aut debet confirmare Concilium.* HAER. Inibi etiam dictum est.

78 *Papa non potest à Synodo Appellari.* HAER. Eodem loco confutauimus.

79 *Papa non potest dispensare in statutis factis ab Ecclesia prelati.* HAER.

80 *Papa non potest dispensare cum Bigamo, aut illegitimè nato, ut ad ordines promoueat.* HAER. Hæc omnia ex suppositis Principiis conuincuntur, quoniam Papa est superior in tota Ecclesia.

81 *Papa non potest dispensare cum Sacerdote, non induto sacris uestibus, ut consecret corpus Christi.* TEM. Commune Scholasticorum placitum est, quod Papa dispensare possit in his, quæ ab Ecclesia sunt instituta, ac positui sunt iuris. Et causa urgente poterit in similibus dispensare. Disputat D. Tho. quolib. 4. art. 14.

82 *Papa non potest in his, quæ statuerunt Canonibus Apostolorum, dispensare.* ERRON. Concilio, quod sint auctoritatis atque autenti-

ci eorum Canones, potest tamendispensare in illis, quatenus non pertinent, uel definiunt ea quæ fidei sunt. Nam ut Ecclesie Pastores statuerunt quæ eo tempore conducere uidebantur Ecclesie totius utilitati, nec tamen summum Pastorem obligare potuerunt, quin aliud definire poterit sua prudentia, nec prædecessores sequentes Pontifices in his ligare poterunt. Hinc licet suffocata comedimus, quod tamè ab eis prohibetur, hinc sabbato Ieiunamus; quod illi non permittunt, nisi in Sabbato sancto, & alia consimilia, & librum cærtium Machabæorum non recipimus, quod approbatur ab eis. Hoc dicimus etiam circa ea quæ in epistolis scribunt, nam quæ Diuini sunt iacris, ut illud de Circumcisione Gal. 5. non potest Papa reuocare. Quæ uerò propria auctoritate demittit, ut ad Cor. Cetera cum uenero disponam, potest Papa dispensare. Ut D. Tho. docet eo loci.

84 *Papa non potest simoniam committere.* ER. Si potest esse hæreticus, ut suo loco demonstrabo, utique in simoniacam labem incidere poterit, quod nisi esset frustra, ac uanus esset Doctorum, ac Ecclesie statuta quod eo casu agendum sit. D. Tho. 4. dist. 25. quæstio. 1. 5.

85 *Papa non potest decimas exigere.* HAER. Ad uerbum hunc errorem scripsimus uerbo Decima.

86 *Papa humiliori ueste uti debet.* TEM. Non satis est Pontificis Romani auctoritatem conculcare, quod omnia quæ ad eius decorem pertinent derident, ac impugnant. Vtuntur honestissima, imò & nobilissima ueste ad nobilitatem suam explicandam, atque manifestandam. Hoc Reges Sanctissimi fecisse legimus, & de Dauide. 2. Reg. 6. & Heit. 14. & à sanctis Pontificibus institutum, quod summi fecere Sacerdotes ueteris legis, ac Synagoga.

87 *Papa si errat, & sit scandalum Christiano regi, nullo modo debet corrigi.* HAER. Hoc dictum ideo nota hærens annotauimus, quia repugnat sacris literis, de Paulo nanque legimus, quod in faciem reuertit Petro, quia reprehensibilis erat, ergo & Papa potest ad meliora uocari, si suis moribus erit ruit occatio. sic & hunc locum exponit D. Tho. 2. 2. q. 33. art. 4. & nos supra hoc eodem uerbo. Et Adrianus docet, in Synodo 8. act. 7. Propter hæresim licet Papæ reuoltere, nã

tunc non est amplius Papa. Caiet. etiam 2. 2. scribit, quod si Papa uel prelati scandala- lizer Ecclesiam, tenentur Principes argue- re, & quasi murum se opponere, ne subdi- torum uita propter ipsam pereat. Videas au. 22. Nō omni de causa debet redargui, uel increpari, nam infamia, ne dum teme- ritatis iudicium est, quod dicitur filius patrem, di- scipulus magistrum obiurgat, ac iniquis in crepationibus derideat.

88 *Papa propter heresim non potest à Concilio in dicari.* HAER. Si fuerit Romanus Ponti- fex hoc flagitio coopertus, ac perditus pra- uo facinore hoc, poterit à Concilio redar- gui, & hoc probatum est supra.

89 *Papa non potest esse hereticus.* ER R O N. Hanc Alb. Phygii nouam opinionem, ne- dum Bartholomaeus Caranza, uerum & alii nostrae familiae ueri audent, quam ta- men ipse Miranda uocat potius, quam ueram in fine quaestionis. Si uera quae Al- bertus scribit, oportet omnia gesta anti- qua de Marcellino, & aliis omnino delere, nam emendari, uel corrigi non possunt. Hoc etiam nedū aduersatur hystorie, quā recepit, & approbauit haecenus Ecclesia, sed obstitit decretis Romanorum Pontifi- cum, & diebus nostris Paulus Quartus san- ctissimus, qui suo diplomate declarat & statuit, qui nam iudicare possit Pontificē hereticum, cuius meminit Iudiciale In- quisitorum. Verbo Papa. §. ultimo. De Mar- cellino scribunt, quod Idolis turificauit ti- more percussus, qui depositus fuit. lege summam Conciliorum. pag. 13. Quem & si Episcoporum Romanum Concilium iu- dicare recusauerit, sed dixerit. Tuo ore iu- dica causam tuam, non nostro iudicio, & certē, non nisi de heresi potest à Concilio iudicari. Nam exercens infidelitatis signa, ut Marcellinus fecit tempore Diocletiani, & Maximiani Augustorum, etiam si fece- rit sine animo tali, peccat peccato infideli- tatis, quo ad actus exteriores, & debet pu- niri statutis poenis, licet non fecerit tali ani- mo, & ob timorem cadentem in constan- tem virum, quoniam ecclesia iudicat exte- riora signa. Mitius tamen agendū est, quia fuit propter timorem, haec Caiet. de Mar- cellino. 2. 2. q. 12. ar. 2.

Anastasius, ut dicitur dist. 19. c. Anastasius, quoniam fuit hereticus non connumeratur inter Romanos Pontifices, immo Ana-

stasius, qui idem nomen assumpsit, noluit nominari Anastasius Tertius, sed secundus. Quid huic respondere potest Albertus? Ho- norium ab heresi scio, quod aliqui iudican- cent, & quod post eius mortem ab Orienta- libus fuit hereticus dictus, de quo scri- bit Pselus in Carmine de septem Syno- dis. Haec tamen falsa esse iudicant, quoniam Agato Papa, sub quo sexta Synodus cele- brata est, cum cōdemnauit ponentes vnā uoluntatem tantum in Christo, & vnā ope- rationem, uidelicet Sergium, Pyrum, Pau- lum, & Tyrum, nullam de Honorio men- tionem facit.

Alii legunt etiam Honorium fuisse anathe- matizatum in sexta Synodo Generali, Act. 4. in Epistola ad Concilium. Hoc testatur Beda, de Natura rerum, cap. 67. in sexta sy- nodo ait. Macharius, cum suis sequacibus simul, & praecedentibus, Cyro, Sergio, Ho- norio, Pyro anathematizatus est. In libro etiam Pontificali, referuntur Leo Secun- dus, sextam Synodum suscepisse, in qua cō- demnati sunt Cyrus, Sergius, & Honorius. Verum dato, quod nullus fuerit hucusque hereticus, ut Offius conatur demonstrare differens contra Brentium: tamen quin es- se possit nemo dubitare debet. Et ratio ual- lidissima est. Nam ut priuatus, atque ut Doctor est, auctor esse poterit alicuius here- sis, hoc damus aduersariis, & ipse Offius: licet hereticus esse non possit, ut Pontifex, ut Christi Vicarius, ut Gubernator eccle- siae, quoniam praesentem habet Spiritum Sanctum, praesertim fidem explicans: & si ad hunc sensum loquitur Albertus non er- rat. At si alio sensu loquitur decipitur, & contra ipsum est Epistola Leonis, in fine sextae Synodi ad Constantinum. Vbi post susceptum, confirmatumque Concilium, Anathematizamus inquit, Cyrum, Ser- gium, necnon & Honorium, qui hanc Apo- stolicam Ecclesiam, non Apostolicae tradi- tionis doctrina lustrauit, sed prophana tra- ditione immaculatam fidem subuertere conatus est.

Hoc etiam probatur ex sexta Synodo Ro- mana 218. Episcoporum; ubi dicitur. A multis antecessoribus nostris Synodaliter decretum, atque firmatum est, ut oues pa- storem suum, nec reprehendere, nisi à fide exorbitauerint, praesumant. Idem scri- bit Anacletus epistola tertia, & Ioannes

Papa,

Papa, in epistola ad Zachariam & in 8. Syn- nodo. Non est igitur negandum, quod sū- mus Pontifex hereticus esse possit, ut exē- pla praedicta demonstrant. At quod in fide iudicio erret, uel errare possit nec dixi- mus, nec iudicauimus, imō tanquā hereti- cum deuitamus. Hanc nostram senten- tiam sequuntur Theologi peritiores. Inter nostros Soto 4. dist. 2. 2. Cano. lib. 6. cap. vlt. ad undecimū. Albanus, p. p. num. 127. Ca- pistrinus, p. 3. in principio primae quaestio- nis, qui decem rationibus hoc confirmat. Et exemplo Liberii, qui suauis Imperato- ris Arrianis adhaesit & per sex annos hereti- cus ab omnibus est reputatus, ut dicitur in Cronica Martiniana. Et de Anastasio, qui cum Photino conuenit, ut dicitur in ea- dem Cronica & dist. 19. p. q. p. c. Anastasius. Hoc idem, ut mihi uidetur ex Concilio Ba- sil. patet. tom. 3. pag. 145. ubi exemplo D. Pauli, qui in faciem Petri restitit confir- mat, & Anastasii, & Liberii. Romana ita- que maiestas, ac Christi Vicarius nō eget nostro mendacio, ac ut suam quisque opi- nionem mordicus tueatur, debet omnia scripta in historiis peruertere. Si enim hoc damus hereticis, patet scampus ad hoc, ut alia ad libitum negent, sicut & nos, quā- do contra nostram sunt sententiam.

Obiectiones.

Suadent alteram partem, his rationibus, quae, quoniam unica solutione soluuntur omnes rationes simul exscribam, postea unico uerbo satisfaciam.

Primo, arguunt. Dominus Rogauit pro Petro, & successoribus, ne fides deficeret, ergo non potest esse hereticus.

Secundo, Christus taudauit Ecclesiam su- pra unitatem, ac ueritatem, ergo Papa nō potest errare.

Tertio, Christus promisit fidelibus semper secum esse, ergo non potest errare, quia si in aliquo remanet, profectō non nisi in ca- pite.

Quarto, Portē inferi cōtra Ecclesiam pre- ualere non possunt, ergo nec errare.

Quinto, Ad Papam pertinet omnes qua- estiones definire, ergo non potest errare.

Sexto, Cyrillus li. Theosaurorum dicit. Ro- mana Ecclesia ab omni haeretica seductio- ne immaculata permansit.

Septimo, D. Thom. quolib. 8. art. ult. scribit

de Canonizatione Sanctorum, quod Deus non permetteret Ecclesiam errare, sicut promisi. Ioan. 14. Cum quo alii Doctores. His itaque rationibus probant Papam nō posse errare. Solutio. Verum istae non ob- stant ueritati, & sententiae quae nobis pro- batur, sed ex distinctione quam supra ad- duximus, quae est Card. Caiet. & Offii, & Cardilli, ac aliorum soluitur prima. Quod aliud est loqui de Papa ut iudex pastor Ec- clesiae, ac Christi Vicarius est, aliud ut pri- uatus homo, ac Doctor. Primo modo non potest errare, & hoc probant ratio: es ad- ductae. At secundo modo potest, ut proba- uimus.

90 *Papa potest in iuramento dispensare, sicut in uoto.* TEM. Nulla autoritate, nec uera ra- tione hoc dictum fulciri potest, nec eadem uoti, ac iuramenti conditio, nam in iura- mento est ius tertii, quod tolli non potest, ac alteri donari. Nec tamen dicimus iura- mentum esse penitus in dispensabile. Nam esse poterit iuramentum inhonestum, & inutile, atque idē tunc poterit dispensari. Dispensari tamē dicitur, quia quod sub iuramento cadebat, non cadit amplius, nō autem contra iuramentum in se, sed quate- nus Diuino praeccepto opponitur. Demum obseruandum, quod iuramentum, & uoti conueniant & differunt, conueniunt quo ad dispensationem, commutationem, & ir- ritationem. Differunt quo ad materiam quia uoti est bonum super erogationis, iu- ramenti nec essarium. Differunt, quia in di- spensatione uoti attendendum est, quod magis est Deo gratum, in iuramento, quod homini, quia propter hominem fit. D. Th. & Caiet. 2. 2. q. 89. art. 9.

81 *Papa nisi sancte, ac iuste uiuat, non est Papa.* Vuit. HAER. Sepius hanc uanam Vaddē- sium, ac sequatrum heresim cōfutuimus. Contra quos est, quod Dominus ait, quae dicunt seruate, & facite secundum opera eorum nolite facere. Hinc iniqui Cayphae sententiae Synagoga subseripsit, & Euangē- lista apposuit, cum esset Pontifex anni il- lius. Haec in Concilio Constantensi damna- ta est.

82 *Papa est Rex Babiloniae nec ullam habet aucto- ritatem.* Luth. HAER. Quoniam satis Pa- pae auctoritatem, ac ipsam esse Christi Vi- carium demonstrauimus, superuacaneum est hic repetere.

Pa.

83 *Papa Symoniacè electus est uerus Papa, nec debet deponi.* HAER. Antiquo statuto Ecclesie scimus talem non esse legitimum Pastorem; & in Concilio Later. sub Iulio Secundo sess. 5. declaratum fuit, quod Papa Symoniacè electus non sit uerus Papa. De quo Armilla. verbo Papa. §. 2.

84 *Papa ui, ac metu electus est uerus Papa.* T. E. Disputant omnes de ijs, quæ ad germanam electionem exigantur, & communi assensu dicunt, quod metus auferit libertatem, qua sublata, non est electio. Non ergo tunc Canonice electus nam repugnat vis, ac metus electioni, quia remouent libertatem, atque idè pugnat, quod aliquis sit Papa & non sit electus, & si erit electus, non vi, ac timore, sed alia canonica uia est eligendus, quod apud omnes est receptissimum, non erit Papa, quia non intrat per ostium, in ouile ouium, neque Pontifex appellari meretur, nec Pontificia subnixus est auctoritate, nec inter Pontifices numeratur. Armilla. uerbo electio. §. 28.

85 *Papa potest eligere se ipsum.* TEM. Ex communi Doctorum consensu tenent peritiores, quod nullus absolute potest eligere se ipsum, imò ut scribit Armilla, uerbo electio. §. 3. r. electio illius, qui requisitus consentit electioni in suam personam anteq̄ fieret illic electio cassanda est, quia presumitur ambitiosus in 6. c. Cum post poenitentiam. Neque (inquit) potest, quis se ipsum eligere quamuis iurasset meliorem eligere, & talem se esse putaret. Hæc ibi: Et sicut non potest quis Episcopatum apperere, sic nec se ad supremam dignitatem eligere. Possit forte dari casus, quo poterit se ipsum eligere, sed nos iudicamus ea, quæ sunt perse, & quæ à Doctoribus scribuntur communi assensu.

86 *Papa non debet à Cardinalium Collegio eligi.* HAER. Antiqua iura Romanis concedunt eligendi Pontificem (dist. 63. c. Ego Ludouicus) & quodam tempore etiam Imperatoribus, quia erant deuoti, & contra Ichismaticos pugnant, & hereticos. dist. 23. in homine. & 63. Adrianus. c. In Synodo, at quia abutebantur, fuit ablatum, & nunc ad solos Cardinales deuoluta est potestas eligendi. di. ext. de elect. 6. Licet, ac due partes Cardinalium exiguntur ad certam Pontificis electionem. Et hoc certum est apud omnes Doctores.

87 *Papa electio deficiente toto collegio Cardinalium, non remanet in Ecclesia.* HAER. Deficeret Deus in necessariis, si deficiente collegio Cardinalium non deuolueretur auctoritas eligendi alteri, ut Deus optime cõsulit Ecclesie utilitati, & idè, si quando per casum nullus esset purpuratorum, Romanus Clericus eligere poterit, uel Imperator Concilium congreget. Videas Lector Aug. de Ancona. & fil. elect. 3. §. 1. & in 6. de elect. c. Vbi periculum.

88 *Papa uxoratus si fuerit ignoranter electus non est uerus Papa.* HAER. Non negant Doctores talem non esse eligendum, tamen si fuerit electus est uerus Pontifex, quoniam & Petrus uxorem habuit, debet uerò uxore relinquere sicut & Apostoli fecerunt. Ecce nos relinquimus oia, & Dominus dixit, Qui non relinquerit Patrem aut uxorem propter me, non est me dignus.

89 *Papa potest ne Purgatorium expoliare?* Hoc ex dictis uerbo Indulgentia enodatur, & forte, quod à nobis in huius explicatione dicitur, durum alijs uidebitur. Idè eos rogatos uelim, ut rationes nostras expendant, & postea sententiam proferant. Sunt qui dicunt, quod Purgatorium non potest expoliari, quia Indulgentia sine rationabili causa non ualent; & talis esset expoliatio. Tum etiam quia non omnes sunt capaces merito Indulgentiarum, ut D. Aug. docet, ac Thomas. Tù tertio, quia nec Christus omnes liberauit. 3. part. q. 52. 8. primũ. 4. Nec omnes faciunt, quod ad ueniã consequendam exigitur. Demum si Papa dispensaret sic Indulgentias, Deus non acceptaret. At si rem intimius contemplemur, & nodum attingere, non erit absurdum, quod Papa expoliare possit Purgatorium. Hoc enim non repugnat Diuina Iustitia, imò quàm plurimum conuenit. Iustitia quidem, quoniam sua merita (quæ ut nostra aliquò modo dici possunt, quatenus per gratiam applicantur) satisfaciunt propens concurrente etiam aliqua nostra actione. Non repugnat bonitati, quoniam uult omnes illas animas saluas esse, & possunt illæ esse participes honorum, quæ in Ecclesia fiunt. Demum, quis suffragia Ecclesie ad hæc, uel illam animam restrinxit, ac limitauit, imò sunt infiniti uigoris de se. Cui ergo causa sit sufficiens profectò non impedita quatenus in se est, hunc effectum, pro-

producere poterit. Ad quid etiam tot præces in sacrificio Missæ. Rursum, si expoliare non possit, aut impedimentum esset, ex parte dispensatoris, quia non potest dispensare. Aut ex parte rei dispensata, quæ non sit tanta effluuio, aut ex parte eius, cui applicatur, quia non est capax. Non primum quoniam Papa datæ sunt clauæ ad aperendum & soluendum, & non errat, si pio affectu causis aliis concurrentibus dispensatio bona Ecclesie ad animarum salutem. Non secundum, quoniam merita passionis sunt tantæ uirtutis imò infiniti ualoris, quod & Lutherani predicant. Non tertium, quoniam poterit esse casus, in quo omnes animæ, quæ ibi reperiuntur sint capaces. Solutio uerò eorum, quæ dicuntur. Primo solui, ut quoniam negamus causam non esse rationabilem. Secundum etiam, quod non omnes non sint capaces, poterit enim esse ut aliquando sint. Tertium, solui, quoniam multa maiora miracula fecerunt sancti, maiora horum facient, quam Dominus fecerit. sic & poterit expoliare Papa, licet Dominus non omnes liberauerit. Temporale Regnum exercet Papa, quod Christus non exercuit, tot Basilicas construit, & presbyteros, & Episcopos, quos tamen non fecit Dominus, & multa alia, quæ tamen auctoritate Saluatoris, & eius cuius uices gerit, facere non uereor. Quartum, quoniam sit falsum, ex eo deducitur, quod si Deus non acceptat orationes Ecclesie, ac sacrificia, quare instituit, iniquus, crudelis est Dominus, si manera non suscipit, & deuotione benigno multa non respicit. Nec est tantum de priuata cuiusuis oratione, sed totius Ecclesie suscipit. Videant ergo Doctores quàm pia sit hæc nostra sententia, quæ sicut omnia iudicio Ecclesie submitto.

90 *Papa nullam indulgentiam pro mortuis dispensare potest.* HAER. Multa uerbo Indulgentia diximus, & recensimus, quid Doctores senserint circa hoc. Verum quoniam durum multis uidetur, quod Papa dispenset indulgentias mortuis per modum suffragij, idè adhuc contremo. & taceo errorem Hollienis, qui negat indulgentias mortuis cõferri posse; nam plures Pontifices, eas dispensarunt. Quod uerò per modum suffragij, & non auctoritative.

Probat.

Nam amplissima Petri potestas limitatur per illa uerba super, sic glossa interlinearis, quam citat D. Tho. in cathena aurea. Matt. 16. super uerbo Clauis, idè (inquit) presentis iudicij potestas. m. Cur dixit presentis iudicij nimirum ad differentiam futuri, quod ad solum Christum pertinet, qui solus constitutus est index mortuorum. Et super uerbo, quodcunque ligaueris, id est (inquit gloss.) quemcunque indignum remissione iudicaueris dum uiuit, apud Deum in dignus iudicabitur, & quodcunque solueris, id est (inquit) quemcunque soluendum iudicaueris dum uiuit, remissionem peccatorum consequetur à Deo. D. Hier. super uerbo, Quodcunque ligaueris, similitudinem inducit Sacerdotis Leuitici, ac nostri, quod sicut ille lepram, sic iste peccata dimittit, at lepra erat uiuentium, non mortuorum, ergo & peccata uiuentium. Liranus, illi. Quia (inquit) supposito hic in terra debito uis clauum, Deus illum approbat in Cœlis, aliter non. Vgo Cardin. exponit, ut glossa interlin. Dionys. Cartus. Quodcunque solueris super terram, id est (inquit) quemcunque in Ecclesia militantem absolueris, absolutus erit in cœlis, & quæ Petri potestatem ad Ecclesiam militat. restrinxerit. Ioannes Mayron. scribit particulam super terram referri posse ad uerbum ligaueris, & sic potestatem Pontificiam ad uiuos restringi. Franc. de May. serm. 1. in uincula Petri. Hoc idè docet. Angelica etiam dicit. Indulgentias largiri pro mortuis Pontificem, non per modum indulgentiæ (nam indulgere superioris est) sed per modum suffragij duntaxat. Bellectus. 57. in Canonem Missæ, hoc idè sentit Catharinus, lib. 3. apologia in fine ad tertium argumentum, suffragij dat Papa indulgentias pro mortuis. Albertus Phyg. contro. uersa 3. explicans ea uerba, Quodcunque ligaueris, & c. etiam huius sententiæ Thomas Ely. tract. de indulg. in piorum Clipeo hæc etiam exponit. Nacl. Cano. lib. 12. pagina 853. non ergo est Caret. inuentum (ut quidam arbitrantur) sed aliorum expositio, ut sic discrimen inueniunt, quomodo uiuis, & quomodo mortuis probent indulgentiæ.

gentia, quod nec exacte percipit Viguerius. Ver. 24. num. 200. sic interpretatur Ia comellus contra Medensē, hanc sententiā ut pote magis consonam congruatores populo exponant, & si quis hęc absona diiudicat, uideat prius, quod nō pro arbitrate quouis Pastor determinare debet, sed quod uel sacris Theologis, uel saniori parti est consentaneam. Est huius opinionis Klin. de locis communibus. li. 3. c. 14. ad tertium. D. Anto. 3. part. tit. 23. & Igid. Mediana. disput. 2.

Obiectiones.

Veritas illustrior erit si cauillis satisfiet. sic ergo ratiocinantur aduersarij. Papę potestas intentiue & extensiue potest in totum corpus mysticum, & in quamlibet sui partē, ergo & in Purgatorii animas. Hęc ratio nihil contra nos concludit, nam fateamur, quod possit, sed controuersia est de modo, aut authoritatiue, uel per modum suffragii negamus primo modo, fateamur secundo modo.

Secundo, Papę potestas est suprema, ergo potest in omnes.

Respondeo, quod admissa consequentia negamus, quod possit authoritatiue, concedimus per modum suffragii.

Tertio, magis uidetur, quod habeat autoritatem in Purgatorio, quam in cœlo, sed Papa habet in cœlo, ergo & in Purgatorio.

Respondeo, quod minor falsissima, imò heretica est, quam nam habet in cœlo potestatem? An ne eos tradere Sathanę? An remittere, aut retinere peccata? An legibus ieiunia præscribere? & dies Festos, & id similia.

Quarto, pōt summus Pōtis ex animas purgatorias, participes facere bonorum, quę sunt super terram, ergo & liberare.

Respondeo, quod erunt participes modo exposito.

Quinto, uirtus, quę potest in medio, potest etiam in fine, ac in principio. Papa habet in terra, ergo & in Purgatorio.

Respondeo, quod nulla est consequentia sit enim transitus de loco ad locum.

Sexto, positis extremis, intelligitur & me-

dia, at Deus dat authoritatem in extremis nempe cœlum, & terram, ergo & in medio, quale est Purgatorium. Dicitur, quod non concludit, & falsam assumit, nam & multa possunt in principio, quę in medio non agunt. Rursum sit transitus de loco ad locum, uel tertio concedo, quod possit non tamen eodem modo.

Septimo, Papa potest penitentibus ex hac uita decedentibus ueniam relaxare, ergo & post hanc uitam.

Respondeo, quod consequentia nulla est, ut sapius diximus.

Octauo, non dicit Euangelium super terram tantum, ergo uec uos debetis addere.

Respondeo, quod implicite continetur, & inibi restringitur Petri autoritas, nam si Pontifex alicubi ligatum mitteret, quis nō cognoscit, quod limitatur pro eo loco sua autoritas.

Nono, D. Tho. in Cat. Aurea, super illis uerbis. Quodcunque ligaueris, ex sententia Constantinopolitani Concilii, sic a. t. Quomodo autem præsumunt quidam dicere, de uiuis tantummodo hęc dicta esse. An ignorant quia iudicium anathematis, nihil aliud est, quam separatio? euitandi sūt autem illi qui a pessimis culpis detinentur siue in uiuis siue non, a nocente enim semper resurgere necessarium est, sed & Aug. religiosę memorię (qui inter Africa nos Episcopos splenduit) diuersę epistolę recitantur, significantes quod oportet & hereticos anathematizare, talem autem Ecclesiasticam traditionem, & alii africani Episcopi seruauerunt, sed & sancta Romana Ecclesia quosdam Episcopos anathematizauit, licet in uita sua, non fuerint accusati. Dico, quod Deus habet in mortuos Ecclesia autoritates. Prima dispensando indulgentias, secunda anathematizando, pōt utrunque modo tñ exposito, & sic uerba Concilii, & Aug. sunt interpretanda. Decimo, clauis in sua amplitudine sunt creditę Petro, ergo & in defunctos. Dicit quod clauis authoritatiue, in uiuos, suffragando in mortuos.

Vndecimo, clauis sunt mortis, & inferni, ergo. Soluitur ex dictis.

Aduersantur alij huic ueritati, & contendunt Papam nullam in mortuos habere autoritatem, & probant. Primo D. Aug. non conu-

connumerat inter suffragia mortuorum indulgentias, ergo nec sunt.

Respondeo, quod arguere negatiue insipientis est, nec opus est omnia explicasse. D. Aug. uel si admittit alia suffragia, quare nō indulgentias.

Secundo, iudex inferior non habet authoritatem in superiorem, & eius subditos, ergo nec Papa in mortuos, qui sunt sub Diuino iudicio.

Respondeo, quod uerum est, quod de se non habet authoritatem, sed ei delegat superior. Vel authoritatiue non potest, sed suffragando.

Obiectiones, quod nulla sint indulgentie.

Erant in superioribus uerbo, Indulgentia, hereticorum obiecta soluenda, at quoniam infirma, ac facillima diiudicari intacta reliqui, at ut alijs morem geram, in presentiam soluam. Nitiuntur inficiari thesauri Indulgentiarum.

Primo, Indulgentia, si in ea sunt tot seruanda non est indulgentia, sed satisfactio.

Respondeo, quod quatenus respicit illum, cui donatur, indulgentia nuncupatur, ut uerō Deum respicit, est satisfactio.

Secundo, si a poena peccatorum absoluit, uel uirtute clauis, aut passionis Christi.

Respondeo, quod absolutio sit uirtute clauis, quia applicantur per illas.

Tertio, consulunt, ut faciamus multa pro consequutione indulgentiarum, ergo, uel non sunt indulgentie, uel uanum est consilium. Respondeo, quod ex parte summentis requiritur actio, si enim merita passionis Christi nobis applicantur, non ociosos, uel sonniculosos nos esse oportet, sed laboriosos, & industriosos.

Quarto, per contritionem, pōt quis effectum indulgentiarum consequi, ergo frustra dantur.

Dicitur, quod nulla est consequentia alioquin per contritionem possumus saluari, ergo varia sunt Sacramenta, quis non uide in falsitatem.

Quinto, Merita Christi fuerunt plenē remunerata, iuxta illud. Propter quod, & Deus exaltauit illum.

Dicitur, quod Christus non meruit sibi quia ab initio conceptionis fuit semper Beatus, meruit ergo nobis.

Sexto, Sanctorum merita sunt citra reddendum remunerata, ut docet Apost. Non sunt condignę passionis huius temporis, ergo nobis applicari non poterunt.

Respondeo, quod merita Sanctorum, ut suis proprijs uiribus immittebantur, sunt citra condignū premiata, ut uerō à Diuina gratia erant, sic & alijs morentur, ut iam diximus quod ex congruo morentur nobis. Alij dicunt, quod ut merita, sic fuere premium, consequuta, ut uerō satisfactoria minime.

Septimo, ergo poena mortis poterit per indulgentias remitti.

Respondeo, quod non est eadem ratio, nam mors sequitur ex naturę defectu, at peccatum personam, ad cuius poenam remouendam & indulgentia.

Octauo, nulla sit mentio in scripturis de indulgentijs.

Dicitur, quod hoc duplici capite falsum est. Primum, quod nulla sit in scripturis memoria de indulgentijs, nam pluries habentur, ut demonstratum superius. Dico secundo, quod consequentia nulla est. Multa enim sunt de fide, quę in scripturis non sunt.

Nono, unusquisque secundum proprium laborem, mercedem accipiet, ut docet D. Pau. ad Rom. 3. ergo uanę sunt.

Respondeo, quod indulgentia non excludit laborem, imò exigit, & ideo ea omnia sunt seruanda, quę in Bulla præcipiuntur.

Decimo, ut unus pro alio satisficiat requirit intentio, at nullus Sanctus habuit hanc mentem.

Dicitur, quod minor est falsa, nam charitati hoc proprium est, ut querat proximi salutem.

11. Nullus Sanctus fuit sine peccato, ergo non potuit pro nobis satisfacere.

Negatur consequentia, nam & Iob dixit. Utinam appenderentur peccata mea, & calamitas quam patior in latera, quę grauior appareret. Satisfecerunt ergo plus, quam opus esset.

12. Merita Christi sunt sufficientissima, ergo frustra in Bulla ponuntur merita Sanctorum.

Respondeo, quod ponuntur ad congruentiam, non ad necessitatem, ut sic maior thesauri copia explicetur.

13. Nullus in hac uita sufficienter impleuit Diuina mandata. Cum feceritis hęc omnia, dicite, quia serui inutiles estis.

Respondes, quod nemo proprio conatur, & libero arbitrio adimplevit, sed Dei gratia, & qui negat Arrianus est.

14. Deus est piissimus, ergo remittit de se peccata, ergo indulgentiæ sunt superflua. Dico, quod Deus pius utique est, sed & iustus, atque idem ut debita solvantur exigit, redde rationem villicationis tuæ. Et idem docuit sub parabola de seruis, quibus dispensauit bona sua, & rationem exposcit ab eis.

15. Christus sufficientissimè satisfecit, ergo vanæ sunt indulgentiæ.

Respondes huic, quæ est Achilli Eutheri, & consequentia nulla est, nam exigitur suæ passionis applicatio, quæ fit per opera nostra.

16. Ergo indulgentiæ faciunt peccata impunita.

Respondes, negando consequentiam, nam indulgentiæ continent, ac requirunt nostram, & Sanctorum opera, ac pœnas.

Hactenus de his.

101. *Papa non potest renunciare Papatu.* ERRE. Iustus de causis potest Papa renunciare papatu, licet ratione cuiuscunque scandali inuitum de sede ejus non potest. Quod verò renunciare sui sit iuris exemplo Clementis, cui Linus successit, & eo mortuo Cletus, & iterum successit Clemens, ut habetur. 8. q. 2. c. 1. vers. disputat hic mundus, & Celestinus Quintus renunciauit, cui successit Bonifacius Octauus. Marcellinus et renunciauit. De quibus nemo dubitat veros fuisse Pontifices. scribit D. Antonin. 3. par. tit. 13.

102. *Papa potest ne dispensare in his, quæ diuini sunt iuris?* Communis Theologorum est sententia, quod Papa dispensare non possit, in his, quæ diuini sunt iuris, ut in sacramentis, & ijs, quæ ad fidem pertinent, quia inferior non dispensat superioris præcepta, ut D. Thom. scribit in 4. d. 27. & 15. q. 3. art. 2. & pri. 2. q. 97. art. 4. tertium.

103. *Papa potest dispensare in his, quæ sunt contra ius naturale.* ERRON. Eodem fermè fundamento demonstrant Doctores, quod Papa dispensare non possit, in his, quæ pertinent ad ius naturale. Deus enim est nature autor, & ea seruari debent, quæ ab illo lumine pendent, nec destruere, aut amouere leges nature aliquis ualet. Et conueniunt Canonista cum Theologis.

Sot. 3. dist. 17. Dur. 1. d. 47. q. 4. Altiſidor. 3. tract. septimo, quaestione quinta.

104. *Papa potest in usuris dispensare.* ERRO. Ex utraque parte sunt uiri præstantissimi. Affirmatiuam probant Iason, in principio. C. de summa Trin. & adducit Ancar. consil. 243. & Paul. de Cast. consil. 307. volu. 2. & alios, qui dicunt quod Papa non potest tollere ius Diuinum, sed tamen limitare, ut docet Bartol. & alij. l. omnes populi. ff. de iustitia, & iure Sonc. contil. 13. & consil. 28. Decius consil. 112. & sic ut potest dispensare, quod de monacho sit non monachus, & in decimis, & bigamia, sic in omnibus quæ non sunt contra fidem. Et Vinc. Hosi. Ioã. And. Abbas in c. Proposuit, de concessione præbendarum, quam sententiam nonnulli ex Neotericis defendunt. Theologi verò, Papam dispensare non posse arbitrantur, licet Papa permittat. Hanc sententiam rationem probat.

Primo, si dispensare potest, ut usura sine peccato committatur, hoc non erit, nisi ob id, ut maiorem utilitatem consequamur. At non sunt facienda mala, ut eueniant bona, D. Paulo autore, ergo nec tunc potest dispensare. Non enim puer est in puteo projiciendus, ut baptizetur, nec mulier prægnans occidenda, ut infans saluetur.

Secundo, usura est contra legem nature, ut peritiores contendunt, ergo non potest dispensari, quia non potest contra eam ut diximus.

Tertio, est contra ius Diuinum usura. Ut suo loco manifesta bo. ergo in ea non potest dispensare. Et demum, quis unquam facere potuit, ut uitium sit uirtus, vel uitiu committere liceat. Vel usuram, quam Papa dispensante aliquis committit non erit peccatum, quod affirmare, quam sit absurdum, me tacente omnes afferunt.

105. *Papa uxoratus potest ne reddere debitum?* Nos aliàs fuimus cum Piorum Clypeo, qui docet, quod poterit reddere. Rem verò melius considerantes post tot annos, pallinodiam cano. & errorem puto, quod Papa uxoratus possit reddere debitum. Nam Clemens ait, epistola se unda. Minutri (inquit) Altaris, sine diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem suam coniuges suas reliquerunt, ex quibus apparet, quod ex præcepto D. Petri non potest Sacerdos nec cum pro-

pria

pria uxore rem habere, de quo Verbo Sacerdos fufus

106. *Papa potest instituire Sacramenta.* HAE. Quoniam Sacramenta non ex positua lege, sed Diuina pendent, ac sacris literis habemus, non poterit Papa, vel destruere, vel instituire, sed declarare, si aliquod emerferit dubium. Et hoc commune est apud Doctores.

107. *Papa potest mutare formam Sacramentorum.* HAE R. Fuerunt aliqui huius opinionis, inter quos Archidiaconus dist. 66. capit. Porro, quod Papa potest mutare formam Sacramentorum ab Apostolice traditam, ut Alba. refert secunda par. num. 113. Quorum sententia hæretica est. Nam si potest mutare formam Sacramentorum, poterit & ipsa Sacramenta variare. At hoc non potest, ut Doctores omnes affirmant, quia sunt iuris Diuini, ergo nec formam.

Secundo, forma est, quæ dat esse rei, auctore Aristot. secundo, de anima, text. 7. ergo si potest auferre, vel mutare formam Sacramentorum, etiam ipsa Sacramenta.

Tertio, ea, quia sunt Diuini iuris, non potest Papa amouere, talia sunt formæ Sacramentorum, ergo mutare non poterit. D. Th. 4. d. 17. q. 4. 3.

108. *Papa sine Sacramentis potest peccata dimittere.* HAE R. Exigit uirtutem superiorum solutio peccatorum, ergo Papa non potest.

Secundo, Deus statuit hunc ordinem, ergo non potest Papa citra eum agere.

Tertio, si Papa potest sine Sacramentis, ergo Sacramenta superfluunt.

Quarto, Vicarius delegatus non agit, nisi quatenus exigit, vel committit supremus, ergo Papa non potest, nisi quantum Deus concessit, ergo nec sine Sacramentis.

Quinto, nullibi apparet, nec ratione fulcitur, quod Papa sine Sacramentis delere peccata possit, ergo fictitiu erit affirmare.

109. *Papa etiam si nulla adsit ratio potest officio quemlibet priuare, etiam cum illius infamia.*

TEM. Scandal. Non eget longa confutatione, hic error, nam iustitiam iudices semper præ oculis habere debent, nec poterunt contra aliquem agere, quod in eius damnum, & infamiam vergat, nisi iustitia exigat. Imò autore D. Thom. Sicut non potest Papa, meum auferre librum, & alteri

dare vel aliquod aliud tale, sic nec ea, quæ afferunt infamiam, omni alia re præciosiorum. Qua ergo ratione potest Papa uniuersam Abbatiam, vel prioratam auferre, & eam expoliare sine causa? Hoc enim est religionem inculcare, ac dissensiones inter Cœnobitas disseminare. Quod de Pastore summo dico, hoc nullo fortius, de quouis alio, qui est superior contendo. Non enim est in potestate superioris, vel confirmantis electum uirum probum, ac prudentem non confirmare, sic nec in eius arbitrio erit confirmatum priuare. Sil. S. 12. Papa. Tab. Papa. §. 5. Armill. §. 13.

110. *Papa potest in audita parte reum condemnare.* SCAND. Sicut citatio est de iure Diuino, ut suo loco probatum est, sic & defensio est de iure nature, unusquisque enim sua defendere, ac vitam, & honorem tuercupit. Hunc morem Dominum obseruasse in accusatione adulteræ cognoscimus, atque etiam in extremo iudicio.

110. *Papa potest cogere electores, ut unum tantum eligant, quem proposuit.* SCAND. Et si prima facie, hæc ad fidem pertinere non videantur, tamen quatenus respiciunt communem Christianorum vitam, ac pacem fidei sunt, eo magis, quod in sacris Concilijs est de his definitum, & à summis Pontificibus decretum, ac Theologis disputatum. Ex his ergo deducimus, quod unum tantum ut eligamus nemo potest cogere. Nam de ratione libertatis est electio, at libertas non unum tantum, sed plura respicit, ac ut plura eligibilia proponantur exposuit.

Pugnat ergo ex diametro, quod sit electio, & quod unum tantum eligatur, & hæc ex propriis terminis, ac uocum significatione, nemine reclamante sunt certissima.

Videat qui negat Diuum Thom. prima secundæ, quaestione decimatercia, artic. quinto, & Syl. Tab. Armill. & alios uerbo electio, quæ nec Philosophia abhorret.

Disputantur hæc à Gregorio Vercellense Dominicano viro Doctissimo speciali quadam quaestione. Ea occasione, quo semel à superioribus, ut unus eligeretur fuit propositum.

111. *Papa in nullo iudicio potest errare, nec unquam.* TEMER. Qui Pontificum consilium sic extollunt, quasi nunquam, neque

et Papa, dum humana diiudicat, neque ut homo, ac singularis persona, euerunt potius, quam confirmant Apostolicæ Sedis auctoritatem. Namque homo est, & omnis homo mendax. & multa in civilibus, ac iuris positui decreta sunt, quæ tueri non possunt, sed eos deceptos esse, nostræ familiaræ lumina (quibus tamen semper fuit cordi Apostolicam auctoritatem extollere, affirmant.

In quibusdam enim, quæ non solum à scientia, sed prudentia pendent errare posse non infirmam reddit eius dignitatem.

Vnde de matrimonio aliter Alexan. aliter Cælest. aliter Innocen. senserunt, quæ sunt ciuilia, nec ad fidem pertinent, ut scribit Miranda.

Rursus Concilium Lateranens. iudicauit tot religiones esse Ecclesiæ Dei incommode, & Lugdunense idem repetit, imò quosdam ordines iam approbatos, tanquam Ecclesiæ noxios, atque inuites abolendos esse decreuit.

Cælestinus Quintus vitam, statumque Francicellorum confirmauit, quam Ioan. Vigesimo sexto cundo, infirmam iudicauit confirmatorem.

Rursus Paulus Tertius ordinem, quem in Italia Frater Baptista Cremenensis instituit, literis suis probasse dicitur, & nuper Venetijs est explosus. Multa ergo sunt à posterioribus meliori consilio reuocata, quoniam non ex firmo decreto, sed Pontificis opinione prodierunt.

112 *Papa fatuus potest ne deponi?* Hoc quod sic indistinctè querit, non potest satisfieri, nisi cum distinctione, nam si in perpetuam demerentiam incidit, & nulla remanet salutis spes, nec refugium, debet alterum eligere, Concilio congregato; nec Ecclesia debet sine capite diutius esse. Si uero Papa habeat lucida interualla non potest fieri electio. Eius uideas hæc disputata in Piorum Clypeo.

113 *A Papa ad futurum Concilium licet appellare.* HÆR. Excommunicationis sententiam tulit summus Pontifex (ut dicitur in extrauag. Iulij secundi. Suscepti Regiminis. & apud summas Confessorum. Verbo, excommunicatio declarantur) contra eos, qui à sententia Papæ appellant ad futurum Concilium. Armilla. Excom. 27.

114 *Papa non potest committere simoniam.* HÆR. R O N. Sicut summus Pontifex in hæresim potest incidere, sic & simoniam committere. Hoc certum est apud Doctores. D. Thom. secunda, secunda. q. 4. r. ad septimum.

115 *Papa non potest à permittente aliquid exigere.* T E M. Si alteri permittenti aliquid petere licet, quare non Romano Pontifici. Nam quicquid potest uirtus inferior, potest, & superior. Exigit tamen Papa ex rationabili causa, nempe ad mensam suam applicando, vel ad aliquod subsidium. At hæc minima sunt, & declarat Caietan. in opusculis.

116 *Papa dispensat ne cum committente secum simoniam?* Apud Pal. 4. dist. 25. quæst. 4. r. dispensat, Panorim. uero, cap. 1. de sim. negat, & dispensat. Hanc sententiam amplectitur Caiet. Nec ratio suadet, quod dispenset, quia nec dispensare potest, nam Diuino iure est prohibita simonia. Nec satis est dicere, Papam esse iniquum. Nam peior esset, dum non tantum uult uendit, sed uult iustè possidere. Ad hæc si Papa conferret beneficium, excommunicatum non dispensat, si non absoluit, ergo nec in simoniaci.

Demum, tales dispensationes sunt iniquissimæ dispensationes. Et quia Papa est agens uoluntarium, non agens naturale, idè agit, non quantum potest, sed quantum uult, nec supponendum, quod uelit omnia relaxare. Tenentur ergo restituere in utroque foro, nisi Papa post factum dispenset, vel in hoc facto uelit suspendere iura, & exprimat, Caiet. disputat de hoc, in opusculis. & 2. 2. q. 100. art. 6.

117 *Papa potest Religiosum professum prorsus ab omni obedientia eximere.* HÆR. R O N. Consulto sic loquuntur sumus, quoniam nemini dubium esse debet, quod Papa potest religiosum ab obedientia huius, & illius eximere, at absolute ab omni obedientia non potest, nam uoto Deo pollicitus est, quod Papa abolere non ualet. Caietan. dicit, quod totaliter Papa non potest Religiosum à sua obedientia eximere sed partialiter, si uero quod non teneatur huic obedire Apostolico præcepto. Diuus Thomas, secunda, secunda. q. 186. art. octauo, ad tertium.

Papa

118 *Papa potest ne se submittere iudicio alterius?* Ut hoc soluiamus querit, dicendum, quod Papa, quo ad excommunicationem non potest se alterius iudicio submittere, quia nec se ipsum excommunicare potest, nec alteri committere; quod enim ei non conuenit, nec alteri committere poterit. Leo tamen Papa se subiecit Imperatoris Imperio, & auctoritate à Papa obrepta poterat iudicare. Quando tamen fuerit iudicatus est quo ad iustitiam illius sententia submissus, at non quo ad potentiam, quia remanet superior, & potest reuocare omnia. Hinc & Dominus de Pilato submitit. scribit de hoc Caiet. 2. 2. q. 67. articulo primo.

119 *Papa ante coronationem sit auctoritatis, necne?* Superuacaneum est hæc discutere, ubi contra hæreticos est concertatio, & quæ canonice exactè exponunt. Illud pro certo tenendum est. Papam, post electionem, statim uerum & legitimum esse pastorem, ac plenam, atque exactam habere potestatem. Coronatio, & consecratio, quæ fit à Cardinali Episcopo Hostiensi, tãquam à Metropolitano, in Ecclesia Lateranensi, uel D. Petri, aut ubi commodius poterit fieri, sunt ista ad solemnitatem. Non uisimè Capit. scribit de his par. tertia, in principio.

120 *Papa non est pastor totius Ecclesiæ.* HÆR. Peritiores ex uerbis Domini. Ioan. ultimum. Pasce oues meas, probant esse omnium Pastorem, namque absolute dixit oues. Rursus, oportet esse unum totius Ecclesiæ caput. Adhuc, si non est eius custodia deputatus Christianus grex, cuius erit illi custodire, ac pascere. Tertio, si dissidium oritur inter Episcopos cuius erit componere? Hoc idem ex Concilio Calcedon. probat D. Th. Vbi Leo sanctissimus, & Apostolicus & uniuersalis Patriarcha per multos annos uiuat, dictum fuit, cap. 67. cont. Græcos.

Quarto, Papæ potestas deriuat ad alios, ut supra dixi, ergo est omnium Episcopus. Quinto, Papa potest uti potestate clauium in omnes, quia est caput omnium, ut docet D. Thom. 4. d. 19. q. 1. tertio. Et in eo est hierarchia omnis consummata. Hoc confirmatur auctoritate Cyrilli. Cui (inquit) Diuino iure omnes caput inclinant, & tanquam ipsi Domino IESV. obediunt.

Sexto, Papa est proprius Sacerdos cuiuslibet, quæ quia ad ipsum pertinet cura, magis ad proprium Sacerdotem, & accipitur proprium, non ut diuiditur contra eum, sed contra extraneum. D. Th. tract. cont. impug. relig. Septimo Papa est immediatus prælatus cuiuslibet fidelis. Nã non impedit ubi sunt duo ordinata, quod unus sit principalis, alius secundarius, sic est Papa, Episcopus, & parochus, qui sunt immediate habentes curam eiusdem, sed diuersimodè. Ut scri. D. Th. 4. d. 17. q. 7.

Octauo, Papa potest committere, ut quis predicet, vel confessiones audiat non requisito proprio parochio, & idè sunt penitentiarij Romæ ex antiqua consuetudine. D. Thom. ibidè. ergo Papa ex his locis est uniuersalis, ac immediatus pastor omnium, & uniuersalis merito nominatur, licet sic nominari recusauerit D. Gregor. quia remanet semper proprius Episcopus ut exponit D. Th. cont. impug. relig.

121 *Papa est ne maior Angelo?* Hoc eatenus fidei est queritum, quatenus ex sacris literis dependet. ex quibus aperte habemus, quod homo, quo ad naturam minor est Angelo, ut ad Hab. cap. 1. docet eum Dauid D. Pau. at iurisdictione est Angelo maior, quia ei data sunt clauis, non Angelo. August. de Anc. sic soluit.

Papæ etiam nobilior Angelo, quia sacramenta ministrat.

Papæ maior Angelo, quia curam gerit totius Christianæ Reipublicæ.

Papæ est maior Angelo cognitione, nam licet una hierarchia aliam illuminet, & illa Papam, tamen habet Spiritum sanctum assistentem, & Dominum.

Papæ est maior, quia est Christi Vicarius. Papæ Sanctos inter Diuos ascribit. sic ergo Angelis est superior.

122 *Papæ necessario mutat nomen, ut uerè sit Papæ.* HÆR. Nescio qua occasione, in hunc lapillum impegerint aliqui, & in re clara ceciderint.

Nam quorsum necesse est ut nomen aliud assumat, quam iurisdictionem, ex hoc haerit Papæ?

Imò post Petrum per quadringentos annos, semper proprium nomen seruauerunt, sed postea ab Ecclesia Romana ordinatum sunt, ut mutaretur triplici de causa, ut notat Archidiaconus, libro

Sexto, in principio.
Primo, quia Petro mutatur Cephias in Petrum.
Secundo, quia innouatur.
 Tertio, quia, aliqui habebant quedam nomina indecentia. D. Antonin. 3. par. tit. 23. cap. vii.
22. Papa non potest sibi casus referuare. H. A. R. Ex autoritate suprema Romani Pontificis consueverunt Romani Antistites hoc casus referuare.
 Primus, quaestio de fide. 24. q. 1. Ipse tantum soluit.
 Secundus, translatio Episcopii electi, & confirmati. ext. de transl. c. Inter corporalia.
 Tertius, depositio Episcoporum: 3. q. 6. quamuis. capit. Dudum. Idem de Abbatibus.
Quartus, acceptatio renunciationis Episcoporum, uel Abbatum, qui immediate sub sunt Sedi Apostolicae. 8. q. 3. Denique.
Quintus, quod Episcopi sub sunt Archiepiscopis. 16. q. 1. Frater. Idem de Religiosis.
Sextus, reitutio de positorum a ordine. 2. q. 6. a Deo.
Septimus, interpretatio priuilegiorum suorum. ext. de iud. cum uenissent.
Octauus, immutatio sedis Episcopalis. 7. q. 1. temporis. idem de conuentibus, ext. lib. de Doni. comm.
Nonus, constitutio nouam sedem Episcopalem. 16. q. 1. foelix.
Decimus, subuicere vnum Episcopum alteri. 16. q. 1. temporis.
 11. Vnu Episcopatum in duos diuidere. ibi.
 12. Commutatio voti Hierosolymitani. ext. de voto. c. Ex multa.
 13. De voto continentiae simplici.
 14. De voto continentiae solemnizato.
 15. Quod quis ueniat contra iuramentum licitum. ext. de iuram. c. Venientes.
 16. Irregularitas contracta per adulterium, & cum hoc, quis est confessus, vel conuictus in iudicio, ext. de Iud. & si Laici.
 17. Quando quis scienter permittit se bis baptizari. de conf. d. 4. eos. & c. Quibus.
 18. Recipere bis eundem ordinem. 1. q. 7. c. Saluberrimum.
 19. Bis confirmatus, de conf. d. 5. dictum.
 20. Quando quis fecit se ab hereticis ordinari ad subuersionem fidei. 1. q. 7. conuentibus.
 21. In ordinatione simoniace facta, ex par

te ordinatoris, & ordinati. 9. q. 1. ab excommunicatis.
 22. In retentione beneficii scienter simoniace obtenti, uel dignitate.
 23. Quod bigamus ordinetur. Ext. de bigamis. cum nuper.
 24. Clericus non ordinatus ministrans, ex de non ord. m.
 25. Corpore vitiatu impediens executionem ordinis, ut si monoculo, uel digito carens, d. 55. per totum.
 26. In homicidio, uel mutilatione membri voluntarij, siue cum peccato, uel sine, aut ex iustitia iudicis, uel dantis fauorem. d. 50. si quis uiduam.
 27. In excommunicatione maiori, recipientes ordines. ext. de sent. excommunicationis. c. Illorum.
 28. Si apostata a religione recipit ordines. ext. de Apost. c. fin.
 29. In excommunicato maiori suspensio, uel interdictio ministrante in aliquo ordine sacro, talis irregularitas a solo Papa absoluitur.
 30. In illegitimè nato, quo ad ordines maiores, uel beneficiorum curatorum, & dignitatum. ext. de fil. praesbyt. his qui. At nobis tollitur per religionis ingressum. d. 56. per totum, non tamen quo ad prelaturam.
 31. Quod vnus habeat plura beneficia cum cura, nisi sint unita. ext. de praesb. capitulo Annexa.
 32. Episcopatum habeat, qui aetate 30. ann. ext. de elec. c. Cnm nobis.
 33. Ecclesias curatas ante 25. annum. ext. de elec. c. Eicet Canon.
 34. Dignitates non curatas, ante 20. annu.
 35. Quod subdiaconi ante 21. annum diaconi. c. sacerdos 24.
 36. Exercens, & ordinatus ante aetatem.
 37. Concilium Generale solus Papa congregat. d. 27. per totam.
 38. Solus Papa potest condere legem uniuersalem. 25. q. 1. §. si ergo. circa medium.
 39. Solus Papa potest personam Ecclesiasticam suo iure priuare. q. 3. q. per principalem. & d. 19. in memoriam.
 40. A se excommunicatum nominatum absoluit. de elec. c. Venerabilem.
 41. Solus Papa potest absoluit excommunicatum a suo legato. ext. de of. leg. c. qrenti.
 42. Solus Papa cognoscit in causis appellatione remota. 9. q. 3. cuncta.

43. Ad Papam remotis medijs appellatur.
 44. Solus Papa ubiq; utitur pallio ad plenitudinem potestatis. ext. de viu. pallij. c. Ad honorem.
 45. Ipse concedit alijs pallium. d. 10. pallij.
 46. Quod sit Episcopus non existens in sacris. ext. de elec. c. Dudum.
 47. Solus Episcopus confirmat Imperatorem, & deponit. ext. de elec. c. Venerabilem.
 48. Secularis iudex tyrannus priuatur a Papa. 17. q. 4. si quis deinceps.
 49. Absoluit ab excommunicatione, & suspensione, quas sibi referuat.
 50. Electionem nondum factam pronunat nullam, si fiat. ext. de elec. c. Canonizat Sanctos ipse solus. extra de ven. Sanctorum, c. primo.
 51. Quod qui plures dignitates habeat in eadem Ecclesia, etiam q curam non habeant. ext. de praeb. c. Multa.
 52. Quod ualeat in posituius, facit non ualeat. ext. de excess. prael. c. tanta.
 53. Potest Monachum e Monasterio extrahere, & secum, uel cum alio principe tenere. 9. q. 3. c. si.
 54. Sententia eius facit ius. ex. de sen. & res iud. in causis.
 55. Eodem die ordinat, quo consecratur. ext. de elec. c. Quod sicut.
 56. Solus dispensat in gradibus prohibitis, licet non in omnibus, quia sunt de iure naturali.
 57. Potest tollere leges, quo ad utrunque forum, quando uertitur in animae periculum. ext. de praesb. c. si.
 58. Potest solus concedere indulgentias plenarias, ac generales.
 59. Potest extendere indulgentias ad animas, quae sunt in purgatorio.
 60. Potest legitimare, quo ad spiritualia ubique, quo ad temporalia, quando assentiunt Magnates.
 61. Nouas potest restituere religiones.
 62. In omnibus Ecclesiae praecipis dispensare, ut in ieiunio, & alijs, sed ex rationali causa.
 63. Potest hominem absoluit ab obligatione, qua tenetur homini. 9. q. 3. per principalem.
 64. Nullo crimine potest accusari, aut condemnari, nisi pro haeresi. 3. 40. si Papa.
 65. Nullam excommunicationem, suspensio-

tionem, irregularitatem incurrit.
 66. Simpliciter sacerdoti potest committere, ut conferat ordinationem.
 67. Simpliciter Sacerdoti potest committere, ut conferat minores ordines, & consecratio Ecclesiarum, & Virginum.
 68. Potest concedere laico facultatem, ut excommunicet.
 69. Potest dissoluit matrimonium contractum per uerba de presenti. Haec omnia ex diuersis colligit D. Antoninus. par. 3. tit. 23. cap. 8.

Errores de potestate Papae.

Primus, potestas aliorum praetatorum est a Deo sicut Papae.
Secundus, Parochiani non possunt reduci in Deum, nisi a parochis.
Tertius, Episcopi non sunt immediati curati parochianorum.
Quartus, Papa, & Episcopus non possunt audire confessiones populorum, sed parochiani tantum.
Quintus, Papa non potest dare licentiam, q alteri, quam parochi confiteatur. Qui non tantum sunt errores, sed haereses, quia ait Pelagius 21. quamuis. Qui detrahit ius suum ab Ecclesiae in iudicio est, qui autem detrahit ius suum Romanae Ecclesiae, haereticus censendus est. Haec docet Henr. de potestate Papae. & D. Antonin. 3. par. tit. 23. Sextus, Papa non potest diuitias retinere. Direct. 2. par. q. 14. ser. 20.
Septimus, Papam esse Antichristum, ac persecutorem maiorem. Direct. 2. par. q. 15. her. 53.
24. Papa in nullo potest ligare successorem.
 H. A. R. Regula illa par in parem non habet potestatem, quae habetur, & nam magistratus. & de arbit. capitu. Innotuit, quod pares a paribus cogi non possunt, fuit in causa ut aliqui arbitrarentur, neque in his quae fidei sunt Papa posse successorem obligare. Quod si verum est, non essent fixa nostrae fidei principia. Regula uero illa est, ut sic, idem nec Papa ex sola autoritate Papatus obligat, sed ut Diuinae assistentiae dirigenti, tunc enim Papa excedit seipsum, & definit iudicialiter, & ligat irrevocabiliter, licet Papa ut sic praesens non habeat potestatem super alium Papam. Caes. 2. 2. q. 1. art. 60.

- 125 *Papa an possit dispensare in traditionib. Apostolicis.* Vide verbo Traditio, nu. 3.
- 126 *Papa mortuo, que remanet auctoritas in Ecclesia?* Ceter. respondet, quod de Ecclesia ac Synodo Accephala nihil inuenit, quia nihil auctoritatis est sine capite, quis merita multa. Nec remanet auctoritas legislativa, quia non est integra Ecclesia. Potest tamen ordinare per modum societatis, & nihil, nisi auctoritate Romani Pontificis implicite, vel explicitè.
- 127 *Papa mortuo potest ne conferri Episcopatus?* Negat Caiet. Quia in Papa tantum est suprema potestas. Et quia Beatus Petrus instituit successorem. Nec Concilium potest imò nec fortè Episcopum priuare. vac. de auct. Pape, & Concil. c. 11. ad primam rationem.
- 128 *Papa omnia potest.* H A E R. In ore omnium (qui nesciunt, quid dicant, nec attendunt, quod loquantur) est hæc propositio, quæ absolute prolata est hæretica, nã quæ quæ sunt Diuini iuris, quæ ad fidem pertinent non potest tollere, quæ sunt Sacramenta Ecclesiæ, non potest amouere, quæ sunt Ecclesiæ temporalia bona non potest ad libitum dispensare. Indulgentias etiam sine legitima causa non potest donare, & huius generis quamplurima, quæ sunt de iure Diuino, quæ verò sunt legis positivæ, & pertinent ad Ecclesiæ utilitatem omnia potest. sic ergo exponitur, & de claratur propositio, vt ex superioribus est manifesta.

Paradisus.

Paradisus Cælestis, & Beatorum sitis est.
H A E R. Suppono prius, quid hoc nomen Paradisi importet, nempè hæc vox Græca est paradēitos. Et pomarium significat, dum verò ad Cælestem restringitur, Dei visionem importat, & vbicunque Deum clarè quis uidet dicitur Paradisus, inquit Biel. lect. 67. Can. De quo Nominus ad La tronem. Luc. 23. Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Et pro confesso Doctores omnes habent nemine reclamante.

Paradisus terrestris non est locus corporeus, sed

allegoricè intelligitur scriptura. Philo Origenes. Amb. Mediol. H A E R. Hanc venturam eorum sententiam aliqui Græci tuerentur, cum quibus contingit nobis cum illis Crearè disputare, qui nec intelligunt, quid loquantur. Quis enim non uideret sensum verborum Moysis esse loqui de loco corporeo, cum dicitur. Gen. cap. 2. b. Plana uerat autem Dominus Deus Paradisum. Iosephus antiquissimus historicus esse locum terrestrem non inficiatur. Quid? quod Adam fuit inde expulsus, ad quid Angelus cum gladio ad eius ianuam? B. Aug. li. 8. cap. 1. super Gen. tres opiniones refert circa hanc rem. Vnam eorum qui tantummodo corporaliter Paradisum intelligi uolunt. Aliam eorum, qui spiritualiter tantum. Tertiam eorum qui utroque modo. Breuiter ergo ut dicam, tertiam mihi fateor placere sententiam. Hæc Aug. Cui D. Th. & Theologi omnes subscribunt. & inibi esse dicebamus Eliam, & Enoc, de quo Eccl. cap. 44. Enoc placuit Deo, & translatus est in Paradisum.

3 *Paradisus terrestris ubinam est?* De loco actu Paradisi non est certum, aliquid traditum à Patribus. Antiqua tamen fuit opinio, esse in altissimo monte, de cuius culmine quæ ad inde cadentes reddunt habitatores & fundos, ac factò ibi magno aquarum lacu, quatuor inde flumina progrediri. Chrysost. dicit. Plana uerat Deus hortum in eodem secundum Orientem, & posuit illic hominem, quem formauerat. Diuus Augustinus. & Damas. lib. secundo, de orthodox. fide, capit. v. decimo. Diuus Thom. prima parte, quæstione 102. primum, secundum, & tertium. & Strabus, dicunt in Orientali parte esse positum, nam in Oriente omni terra excelior collocata est optima temperie, & aere subtilissimo, atque splendidissimo, huic consonant, quæ docet Aristotel. secundo lib. de Cælo. Quod Oriens est in dextera parte, quæ nobilior est sinistra.

Demum in Oriente esse arbitrantur septuaginta Interpretes ad aures D. Thom. 2. 2. q. 84. 3. tertium. Quare verò flumina, quæ à Paradiso emanant in diuersis locis reperantur, in causa est impedimentum ipsius terræ, quæ flumina suo recto tramite inungere non sinit. & sic Francisci Georgii, ac aliorum allegorias confutauimus.

Para-

- 4 *Paradisus terrestris ante mundum corporatum est conditus.* E R R O N. Mihi ipsi nã quam suadere potui, quod Paradisus sit antè factus, nec auctorem hæc docentem fegi, nisi quod aliqui D. Hieron. hoc attribuit, quod certè animo capere non possum, uirum Doctissimum id excogitasse, & Geor. tom. 2. probl. 31. de mente D. Hieron. scribit quod Paradisus sic creatus ante alias creaturas, & nil aliud est quod felix animarum nostrarum status. At D. Hieron. in Dan. 10. ait. Conticescant eorum deliramenta, qui umbras, ac imagines in ueritate sequentes, ipsam conantur euertere ueritatem, ut Paradisum, & flumina, & arbores putent allegoricè legibus se debere subruere. Demum nulla suadet ratio, quod sit ante alias creaturas conditus.
- 5 *Paradisus post lapsum Adæ, desijt esse.* H A E. Fuerunt nã nulli, inter quos Aug. Chisam. Episcopus, qui putauerint, post Adæ peccatum, penitus euersum esse terrestrem Paradisum. Quod pugnat non tantum cum hoc, quod Deus nihil destruxit, sed quia Ecclesiæ docet inibi habitare Enoc, & Eliam.
- 6 *Paradisus terrestris ad lunarem globum contingit.* Hoc docuit Beda in explanatione Gen. 2. & scribit Paradisum esse locum in editiori parte terra situm, & à terræ planitie usque ad eam elatum, ut globum Lunæ contingat.
- Cuius sententia pugnat cum aliis nedum D. Thom. loco citato, & ratio non suadet, quod eo loci posset homo habitare, quod certum est, apud quemuis mediocriter erudicum.

Parabola.

Parabola, ac similitudinibus non ueritur scriptura. H A E R. Quoniam gaudet animus cum ex his, quæ sibi familiaria sunt, & per specia ducitur ad perfectorum cognitionem. His de causis arbitrantur Catholici, sub metaphoris Diuina mytheria in sacrapagina esse tradita.

Imò & Plato, & ante ipsum quamplurimi uiri præstantissimi talia inuenerunt, quibus animus, quasi ad maniculis allecctus disciplinam susceperet.

Crassa enim nimis, & inepta est humana mens, ad rerum noticiam capessendam, & pluribus eget pedagogis, & his superaddi-

tis uelut alis, ad altiora uehitur. Recitantur in sacris literis quam plurimæ similitudines. & 3. Re. 4. D. Parabola lignorum. Iud. 6. Parabola uasorum transmigrationis. Ezech. 12. A. Parabola de Iudæis assumptis in populum Dei. Isa. 5. A. Parabola duarum aquilarum. Ezech. 17. A. De Saluatore nostro etiam apertum habemus testimoniū, quoties in parabolis loquutus sit, & de eo fuerat Prophetatum. Aperiam in parabolis os meum. Quæ omnia, ea de causa eueniunt, quoniam Diuina intelligibilia ex leui, ac debilem intellectu nostrum longo interuallo superant, sicut oculum Nycticatoris lumen Solis. Alia enim in superficie, alia in medulla continentur, nec parabola sonat, quod apparet exterius. De his D. Hiero. scribit, eccl. ult. Prouerbiorum librum, non ut simplices arbitrantur, potentia habere præcepta, sed quasi in terraurum, in nuce nucleus, in hirsutis castanearum operculis absconditus fructus inquiritur, ita in eis Diuina sunt altius perscrutanda.

Paralipomenon.

Paralipomenon libri, non sunt Canonici. H A E R. De hac uerbo Regum inferius scribam.

Pascha.

Pascha Domini apud Christianos, semper quarta decima Luna est celebrandum. H A E R. Orta olim est inter Episcopos Asia dissensio de celebratione Paschæ, quod semper quattodecima Luna debet celebrari, cuius contrarium omnem dirimendo controuersiam in Niceno Concilio est definitum, ut legitur lib. 2. Hist. Trip. capit. 12. Est etiam alius usus Ecclesiæ, quod die Dominico celebrat, & non alio. Apostoli etiam can. 8. uetant, ne cum Iudæis Pascha celebretur. scribit etiam Euseb. lib. 5. capit. 17. hanc esse Ecclesiæ consuetudinem, & obseruata fuit apud Palestinos. Et Nicena Synodus promulgauit omnibus o die esse celebrandum, quia non omnibus notus erat Canon Apostolorum, & in eadem Synodo excommunicantur, qui cum Iudæis celebrarent, & tales erant. Audiant hæretici, qui Pascha cum Iudæis celebrabant.

Diret.

Direct. part. 2. q. 6. num. 61. Turrian. lib. 1. cap. 7. Alphom. de Castro. impugnant.

atriarcha.

Patriarcha non est subditus Romani Pontificis.

HAER. Si non esset Patriarcha summo Pontifici subiectus, nec punire posset ipsum, si quando erraret. Nec hoc nomen est portentosum, ut Lutherani dicunt, imò usitatum apud Clem. & Anacletum, nec aliquid sequitur, non habetur in sacra scriptura, ergo fictitium. Nam licuit sumere ex umbra ueteris testamenti uerbum, & ad ipsam imaginem rerum noui testamenti, sicut Apostolus ait accommodare. Et Patriarcha dicitur apud Græcos qui propinquius accedit, ac succedit sanctis Apostolis, qui sunt noui testamenti, tanquam Patriarchæ, ac patres patrum, & hæc nominis significationem habemus in can. 44. Ni ceni Concilii, quo loci uocat Patriarcham Metropolitanum, & Episcoporum caput, si non hoc nomen non horuit Nicena Synodus, sed à sanctis Apostolis excogitatum accepit, quare despicuntur Centuriatores, nisi quia summo odio prosequitur Ecclesiasticam hierarchiam. Huc usque de nomine, quantum uerò ad rem quod solus Romanus Pontifex sit superior, & quòd eius sit alios confirmare, supra probatum est & exemplo Phocii Constantinopolitani, qui scribit de Sophronio Hierosolymitano Patriarcha hic ad Honorium Romanum Pontificem scribit de suo fide & ab eo firmari postulat, & Paulum Apostolum sequi dicit. D. Thom. 4. cont. Gent. ait. Ut ostendatur potestas clauium per eam ad alios deriuanda ad conseruandam Ecclesiæ ueritatem. Et 4. distin. 24. ult. Quamuis omnibus, sit communiter potestas data ligandi, atque soluendi, tamen in hac parte ut ordo aliquis seruarietur, primo soli Petro data est, ut ostendatur, quòd ab eo debeat ista potestas descendere. sic ergo prælati omnes Papæ imperio subijciuntur. At quia de hoc sæpius loquuti sumus, satis sit hæc admonuisse.

Pater.

Pater non prius dicitur in Diuinis, quam creati.

HAER. Verbis D. Pauli probatur quod prius de Deo dicatur, nam scribit. Ex quo

omnis paternitas in celo, & in terra nominatur. Imò & Saluator noster ait. Unus est enim pater uester, qui in celo est. Hanc expositionem D. Tho. Caiet. & alii amplectuntur dicamus ergo Pater noster, qui es in celo sanctificetur nomen tuum.

2 *Pater in Diuinis, non est alius à filio.* HAER.

Quando in sermonem de filio incidemus, hæc hæresis fuit confutata. Nam neque Trinitas esset, nisi alius esset filius. Neque uerum, quòd filius esset missus, neque uerum personarum baptizandum esset, neque tres essent, qui testimonium darent in terra. His & Athan. dicenti. Alius Pater alius Filius, alius Spiritus Sanctus subscribit Ecclesia.

3 *Pater non est principium totius deitatis.* HAER.

Omne, quòd est, habet aliquod principium, licet ad unum deueniri oporteat à quo omnia & ipse à nullo. Talis est pater à quo filius, alius nec pater posset dici. Et hoc innuat D. Ioan. & uerbum erat apud Deum, & D. Ambr. apud D. Tho. pater est principium totius deitatis, & D. August. lib. 5. de Trin. cap. 14. idem probat, & lib. 4. cap. 20. & Scholastici in primo dist. 19.

4 *Pater non est proprium nomen Diuinæ personæ.* HAER.

Ad eòd proprium est hoc nomen primæ diuinæ personæ quatenus respicit actiones ad intra, quòd alteri conuenire non potest. Hinc Dauid. psal. 2. Ego hodie genui te. Et sua uoce testatur. Hic est filius meus dilectus. Et Philippus. ostende nobis patrem. si ergo nomina ad naturam rei explicanda sunt adinuenta, sicut natura una in se, quòd ab alia distinguitur, sic & nomen naturam illam representans.

5 *Pater non est ingenuus.* HAER.

Constitutissimum est principium apud omnes Philosophos, ac Theologos, quòd datur unum primum, quòd alia omnia producit, & à nemine depèdet. Id eòd Deus pater à se est, nec ab alio genitus, nec factus, ut Athan. & Hil. docent.

6 *Pater genuit seipsum Deum.* HAER E.

Ex D. Aug. conuincitur hic error, qui lib. 1. de Trinit. cap. 1. ait. Qui putant eius potentiam esse Deum, aut seipsum genuerit, eo plus errant, quòd non solum Deus ita non est, sed nec spiritualis, nec corporalis creatura: nulla enim res est, quæ seipsum generat. Cui magister subscribit, & schola uniuersa.

7 Pater

7 *Pater & filius sunt duo principia Spiritus Sancti.* HAER. Non est controuersia in hoc, nec aliquem legi, qui hanc sententiam teneatur. Nam sicut una est uoluntas, ac amor, sic unicum Spiritum Sancti principium, ut scribit D. August. lib. 5. cap. 14. circa finem, & scholastici in primo distinctione. 11.

8 *Pater, & filius sunt ne duo spiratores, uel unus tantum?* Digladiantur scholastici hac in re.

Namque Aegid. arbitratur, quòd sicut tres personæ erant, non in eo, quòd plures, sed in eo, quòd uniuertur in aliquo absoluto puta in Deitate: sic Pater, & Filius spirant non in eo quòd plures, sed quatenus in absoluto uniuertur, ut est Deitas: & non possunt dici tres Creatores, quia una est Deitas creans, sed duo spiratores, quoniam Deitas non spirat, sed personæ. Alii uerò rem melius contemplantur docent, quòd duo sunt spirantes propter distinctionem suppositorum, sed unus spirator propter unam spirationem, quia spirans adiectiuum est, & spirator substantiuum, sic exponit D. Tho. Scot. Alb. Carthusianus, & peritiores omnes.

9 *Pater est prior filio, natura, tempore, ac dignitate.* HAER E.

Quicquid sit de prioritate signi, quam fingit schola Minoritana. Loquimur modo de prioritate nature, qua nullo modo natura poterit esse pater prior filio, sicut sol natura, non est prius radio, nec ignis suo calore. Lumen de lumine, sic Filius, à Patre. Et æternus est patri, sic exponitur illud, ego hodie genui te, id est æternitate. Et D. Ioannes, In principio erat. In æternitate uerò nihil est prius, aut posterius, hanc expositionem ne dum Ath. uerum & Catholici omnes contra Arrium sequuntur.

10 *Pater est ne aliquo modo prior filio?* Respon-

derent, Scoti discipuli, quòd est in aliquo signo prior, eo enim, quo pater est sic filio prior unde frui potest una persona sine alia. Hanc tamen prioritatem schola nostra non agnoscit. Fatemur tamen aliquo modo patrem esse priorem filio, non secundum rem neque naturam, nec intellectum, quia in diuinis non reperitur nisi essentia, quæ cum sit eadem, & nihil seipso prius, id eòd nec pater. Reperitur etiam relatio, quæ est simul natura & intellectu, atque id eòd cum in Deo non sit, nisi essentia & relatio, & quo

ad essentiam una persona non est prior alia, quo ad relationem etiam relatiua sunt simul natura sequitur, ut non sit talis prioritas. Quando uerò apud D. Tho. legitur, quòd pater est prior filio, intelligitur sub aliquo partiali conceptu, & modo concipiendi & sic exponitur illud. Hypostasis patris est prior actu notionali. Aliud ergo est loqui de persona patris in se, aliud de ea sub aliquo conceptu, & tali determinato. D. Tho. 1. p. q. 42. 3. secundum Capreol. 1. distin. 6. q. 1. ad secundam probationem, contra sextam infimè distinctionis. Et Caiet. 1. p. ubi supra. & 2. 2. q. 8. art. 5. & sic tolluntur obiectiones aduersariorum, apud Vall. in formas. pag. 441.

11 *Patri conuenit uisibiliter mitti.* HAER.

Sicut pater à nullo est, sic mitti non potest, nec conuenit, nec ullibi legimus esse missum. D. Aug. lib. 2. de Trin. cap. 5. & D. Tho. 1. par. q. 43. art. 4.

12 *Pater genuit filium uoluntate.* HAER.

Arrianorum hæresis inter alias una fuit, quæ filius Dei sit pura creatura & quòd pater filium genuerit uoluntate, quasi principium. Catholici uerò fatentur, quòd non uoluntate, sed natura filium genuit, & cum Hilario dicunt lib. de Synodis, omnibus creaturis substantiam attulit Dei uoluntas, filio autem naturam dedit ex inimitabili, & non nata substantia perfecta Natiuitas. Talia quippe cuncta creata sunt qualia Deus uoluit illa esse, filius uerò natus ex Deo talis subsistit, qualis pater. Nec Hil. circa mediu & D. Aug. lib. ad Orosiu, dialogo 65. tom. 4. Neque uoluntate, neque necessitate genuit pater filium. Et concursus Doctorum contentus est, quòd pater non genuit uoluntate, quasi principio productiuo operis, sed uoluntate, ut dicit concomitantia, sicut sum homo uoluntate, quia uolo me esse hominem, ac mihi placet sic esse. D. Tho. 1. par. q. 41. art. 2. cum quo alii, ut testatur Carthus. p. dist. 6. q. 8.

13 *Pater est causa filij.* HAER.

Apud Græcos reperitur hoc dictum auctore D. Tho. & inter alios Theodoretus Cyri Episcopus, ut libr. cont. errores Græcorum refert D. Tho. At Latina Ecclesia damnat talem loquutionem, ne faueat Arrio, quòd filius sit causatus, aut minor patre, dicitur, quòd pater est principium filij, non tamen causa, quia causa ab effectu distinguitur re, at non prin-

prin-

principium, & principiatum. Hæc sunt apud omnes manifesta.

14 *Pater non semper operatur.* HAER. Ex malo intellectu illorum uerborum. Requieuit Deus die septimo ab uniuerso opere quod patrarat, quæ scribit Moyses. Gen. 2. Putarunt aliqui, quod Deus perambulet cardines eglæ, nec nostra considerat. cuius errorem confutare possumus ex uerbis Domini dicentis. Pater meus, semper operatur, & ego operor Ioan. 5. Quæ uerò dicit Moyses, non sunt accipienda quasi modo non operetur, sed quia requieuit ab operibus, quæ tunc fecit, id est ab institutis rerum naturis, ut iam ultra non faceret mundum, à quo opere post perfectionem cessauerat, sed in rerum administratione semper operatur, & sic loquutus est Dominus, quod semper operatur.

Patientia.

Patientia non est uirtus. HAER. Qui negant patientiam esse uirtutem, nec mereri aliquid nec apud Deum, nec homines poterunt. De patientia nanque Dominus dixit. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Hæc sic à Cicerone definitur in Rect. Patientia est honestatis & utilitatis causa rerum arduarum, ac difficilium uoluntaria, ac diuturna permissio. Hæc est in concupiscibili subiectuè, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 136. 4. secundum. Nec sine gratia consequi eam possumus, de sua ergo ratione est aduersa equo animo tollerare.

Patientia nulla ratione Deo attribui potest. HAER. Huic assertioni reclamant sacra literæ, quæ Deum patientem appellant, ac eius patientiam commendant. Ut in psal. 85. & tu Domine Deus patiens, & multæ misericordiæ ac uerax. & psal. 144. Dominus patiens, & multum misericors. Eccle. 8. Centies peccator facit malum, & à Deo per patientiam expectatur. & ad Rom. 9. Substituit Deus in multa patientia uasa in interitum. & D. Pet. 1. cap. 3. Expectabunt Dei patientiam in diebus Noe. D. Aug. in lib. de patientia dicit. Patientia Dei predicatur non in hoc, quod malum aliquod patitur, sed in hoc, quod expectat malos, ut conuertantur. Ex quo habemus interpretationem aliquorū Doctorem, qui negant in Deo patientiam. Nam, ut importat, quod aduersa, & con-

traria tollerentur non est in Deo, ut uerò significat tolerantiam, qua errantes expectat, est in Deo, quo sensu affirmant omnes. & primo modo negat D. Chryso. qui hom. 2. in epistola ad Coloss. dicit, quod sacra litera non attribuit Deo patientiam.

Paulus.

Paulus Apostolus non fuit uir Sanctus, nec eius epistole sunt recipiende. HAER. Fuit olim dubitatio de quibusdam epistolis D. Pauli, at ex Ecclesiæ definitione omnes sunt hodie receptæ, quæ in sacro Bibliorum uolumine continentur. Eius uerò sanctitatem omnes uenerari debemus, quam ne dum Lucas in actis Apostolicis, & D. Chryso. sed omnes usque ad sidera tollunt. De epistolis uerò, referre singulas dubitationes aduersariorum longum esset, atque eius, quas mouent expositores, idèd potiores illas exscribam hæreticorum.

Obiectiones.

Nefariam hanc hæresim multis argumentis probauit Faustus, quæ D. August. soluit. Contendit Faustus epistolas D. Pauli esse falsas in his locis, ac per hoc repudiandas.

Primus, Ad Rom. 1. scribit. Christum esse ex semine Dauid. Et ad Corint. 2. cap. 9. dicit. Nos neminem nouimus secundum carnem, & si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Quæ inter se contrariantur.

Respondeo ex D. Aug. lib. 11. cont. Faust. c. 4. Quod ista conueniunt inter se, & sensus uerborum ad Cor. est, quod noueram Christum ante mortem secundum carnis mortalitatem, sed iam à mortuis resurrexit, & nunc non nouimus amplius mortalem, quia Christus resurgens à mortuis iam non moritur. Quod (ait) noueram secundum spem iam non nouimus, sed cõpletum est, quod promissum fuerat.

Secundo, longe secus scribit ut personis, ac qualitatibus ingeniorum se accommodaret unde ait. 1. Cor. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos, omnibus omnia factus sum, ut Christum lucrifacere. Dicitur, quod utique omnibus omnia factus non fallendi gratia, sed compatiendi, quod non est incon-

contingens, imo sapientissimè factum, ut eos lucrifacere.

Tertio, multa scribit humano ingenio non Spiritu Sancto dictante, ut ad Gal. 5. Vtinam abscondantur, qui uos conturbant. Et alia similia.

Respondeo, quod nec dum humana loqueretur, fuit Spiritu Sancto destitutus, sed ab ipso conuersionis die repletus fuit, unde & uniuersa eius dicta recipimus. Hæc ex D. August.

2 *Paulus fuit Petrus in omnibus aequalis.* HAER. Quomodo sit falsa hæc propositio, infra uerbo Petrus demonstrabo. Et si tamen in auctoritate regiminis non fuerit Petrus æqualis, fuit tamen maior, quia uocatus fuit dñs Dominus erat in celo, idèd ponitur ad dexteram. D. Tho. Gal. 3.

3 *Paulus fuit ne uirgo?* Potius affirmandum est eum fuisse uirginem, quam uxoratis. Nam p. ad Cor. c. 7. B. ait. Dico autem non nuptis, & uiduis, bonis est illis, si sic permanent, sicut & ego. Ex quibus uerbis Oecumenius Græcus ait. D. Paulum uirginem fuisse. Theodoretus et. am sic exponit. D. Hieron. ad Eusto. eum uirginem fuisse dicit. De uirginibus (inquit) Apostolus preceptum Domini non habeo, cur? quia ipse ut esset uirgo, non fuit Imperii, sed propriæ uoluntatis. Neque enim audiendū sit, qui uxorem habuisse contingunt, cum de continentia disserens, & suadens perpetuam castitatem intulerit. Volo autem uos esse sicut me ipsum. Hæc Hiero. D. Ambro. quoque eum uirginem fuisse existimat, non tantum castum.

4 *Paulus errauit dum Petrum reprehendit.* HAER. Ne dum D. Tho. & alii expositores recentiores, imò Patres iustè eam redarguisse Petrum contendunt in obseruatione legalium, quia cogebat gentes Iudæizare, suæ cõuersationis exemplo, quo mentis sic reprehendi. D. Tho. 2. 2. q. 33. 4. secundum. De quo loquuti sumus, num liceat summum Pontificem arguere.

5 *Paulus, nunquam fuit membrum Diaboli.* HAER. Qui hoc affirmat, totam sacre hystorix seriem cõtēnit Nam describit D. I. u. conuersionem & eius Festum agit Ecclesiæ, non est ergo audendus Hus, qui dum negat Paulum fuisse membrum Diaboli, se filium Diaboli esse demonstrat, Nec plura in re manifesta.

6 *Paulus num in raptu essentiam Dei uiderit?*

Quoniam non scribimus controuersias Scholæ, sed Catholicam ueritatem exponimus, ut imitatores D. Thom. Quod in suo felicissimo raptu uiderit Dei essentiam arbitramur. Audiui arcanæ uerba, quæ non licent homini loqui. sic tenet D. August. lib. de uis. Deum, ut testatur D. Thom. Et hæc uisio fuit per lumen gloriæ transeuntis, non permanētis, ut in Beatis. licet ex sacra scriptura aperte non habeamus, ut Caiet. aduertit, tamen sic sentit D. Aug. & ignorauit estiam, idèd dixit. Si uè in corpore, si uè extra corpus nescie, nec anima fuit à corpore totaliter separata. usque ad tertium Cælum fuit raptus, nam Cælum Empyreum dicitur tertium, respectu cœli aerei, & crystallini. Dicitur tertium, quia prima cognitio est sensitua, secunda imaginaria, tertia intellectualis. Demum dicitur tertium, quia prima est hierarchia, secunda, & tertia. Has omnes transtulit D. Paul. in quo tamen fides remansit, quia non uidit omnia Fidei mysteria, sic & in Prophetis remanet, quæ uerò uidit exitura in actum, eredit secundum preparationem animi. Hucusque D. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 175. ar. tertio. Recordabatur tamen in raptu illo per aliquas species, sicut remanet in nobis species post uisionem.

Paupertas.

Paupertas aded est necessaria, ut diues nullus saluari possit. HAER. Fuere aliqui uiri Apostolici dicti, qui aded paupertatem extulerant, ut dicerent, neminem esse beatitudinis capacein, nisi pauperes. Quos uerbo diuinitate confutabamus. & Diu. Augustin. damnat lib. de hæres. capit. 49. Nam multos saluos esse docent Sacra literæ, qui diuitias retinuerunt. & quare Dominus dixit. Redite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, quare soluit tributum, & Paul. errauit, quando dixit. Cui tributum tributum, cui uictigal uictigal. Direct. 2. par. q. 15. her. 2.

2 *Paupertas sola omnia peccata dimittit.* HAER. Ad quid D. Paul. aded charitatem extollit, ut nihil esse gratum, sine ea dicat, si satis paupertas sola. prima Corint. decemotertio.

3 *Paupertas est inutilis, imò noxia. Desiderius Longobardus.* H A E. Hoc dictum diametro pugnat eum superiore, imò cum uerbis Domini, Si uis perfectus esse, uade uende omnia, quæ habes & da pauperibus. Et Apostoli dixerunt. Ecce nos relinquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Quibus respondet. Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis, & alia multa huius generis.

4 *Paupertatem esse necessariam Clericis, nec aliquid retinere licet dixit. Vuit;* & huius, quos ualidissimis rationibus confutauimus uerbo. Clericus.

Pax.

Pax non est uirtus. HAER. Ne dum in sacris litteris pax comendatur, sed à quouis alio, & nemo est, qui tranquillo animo uiuere nõ querat, nisi magis Bruto quam homini sit similis. Hæc finis est Ecclesiastica, atque politica legis. Pax uerò sic à D. Aug. definitur. Pax, lib. 19. de Ciuit. Dei. cap. 13. & est tranquillitas ordinis, id est quæta, & suauis concordia deb. tum seruans ordinem, ubi enim non est odio, ibi est confusio, ubi confusio, ibi pacis perturbatio. De qua Dominus. Beati pacifici, quoniam filii Dei uocantur. Pacem ergo diligamus, quam nobis testamento Iesus reliquit. Pacem meam do uobis, & tunc Deus pacis, & dilectionis erit uobiscum. Hæc enim est charitatis effectus, & duo requirit. Primum concordiam, secundum ordinem concordantium inter se, unde si ui, uel metu aliquid fiet, non est pax. Nec est formaliter effectus charitatis, sed causaliter, quoniam est perfectio consequens ad charitatem. Sicut enim ignis calefacit, & rarefacit, per unam met uirtutem, ita per charitatem fit mutuas consensus ac concordia, non quæuis, sed in bono, nam nõ est pax impiis, dicit Dominus Isa. 59. Nec contraria sunt hæc D. Tho. qui ar. 4. dicit pacem, non esse uirtutem, sed charitatis effectum, nos uerò diximus esse uirtutem, quia reddit bonum habentem, & opus eius perfectum, alio enim modo D. Thom. accipit nomen uirtutis, nempe pro principali, ac Theologica de quibus scribit eol. 2. q. 29. per totam. & alii uno gre conueniunt.

Peccatum corrupti naturam. HAER. Lutherani simile est asserto, quod p peccatū non remanet liberum arbitrium, sed amissum, ac destructum est. Quod si uerum est ad quid tot comminationes & præces Ecclesiæ, tot conciones ut peccatores ad Deum redeant, si enim liberum arbitrium, uel natura destructa est, quomodo querimus locum penitentia, ut supra, & uerbo. Liberum arbitrium diximus. Vnde D. Thom. & alii post Dionysium dicunt, quod natura etiam in demone remanet libera, licet infirma, ac uiribus extenuata, non tamen corrupta. sic interpretantur, quæ Dominus dixit, de homine illo, qui descēdebat ab Hierusalem in Hierico, qui incidit in Latrones, & fuit spoliatus, ac multis plagis percussus. sic D. Aug. lib. de Trin. c. 4. A. exponit. & D. Tho. pri. 2. q. 85. 1. & 2.

2 *Peccati, ut macula est. Anima, Deus est causa.* HAER. Doctores disputant de hoc, at D. Aug. (quem alii sequuntur, lib. 13. de Trin. cap. 12.) docet, quod Deus est causa quia permittit. Scholastici inter quos D. Tho. ac discipuli distinguunt, quod bifaria peccatum potest expendi. Primum, ut actus quidam in genere rerum naturalium, & sic ad causas naturales referendum esse dicunt. Vt uerò consideratur in ordine rerum moralium, uel melius, ut macula est, ac malum priuans animam gratia sic est in prauam uoluntatem referendum. Errauit ergo Philippus Melancthon, qui dixit Deum eodem modo esse causam perditionis Iudæ, & uocationis Pauli. Est uerò Deus causa peccati alterius, ut poena est præcedentis peccati, ut scribit D. Tho. p. 2. q. 87. 2. & Caiet. ibi, & sulcitur auctoritate Aug. At peccatum non per se, sed per accidens est poena alterius.

3 *Peccatum veniale, & mortale, non distant in infinitum.* E R R O. Parui momenti forte primo aspectu aliqui hanc propositionem diiudicabunt, alia ideo falsa, atque impugnanda est, quia repugnat principiis Theologiæ. Nam peccatum tollit gratiam, ac filium Dæmonis constituit, quæ duo distant in infinitum. Rursum ex parte auersionis distant, quoniam unum auertit à Deo, at non aliud: ex parte uerò conuersionis conueniunt, nam in eodem genere sunt.

sunt primi motus adulterii, ac adulterii. De his legas apud D. Tho. pri. 2. q. 72. arti. 5. Quo loci Roellinus addit, ex parte auersionis distant in infinitum, non quo ad actum.

4 *Peccatum actuale, & originale non differunt.* HAER. Ex ijs, quæ dicta sunt de peccato originale, horum distinctio elucefcit. Nam originale est, quod ex peccato primi parentis transfunditur etiam in pueris, nullo eorum actu concurrente, actuale uerò à proprio pendet arbitrio, sic enim nomina Doctorum interpretantur. Illud ergo ab aliena, hoc à propria pedit uoluntate. Et hoc pro confesso habetur in Ecclesiâ. De originali dictum fuit. Per peccatum mors, & in quo omnes peccauerunt. De hoc qui facit peccatum feruus est peccati. At de his alibi fati diximus.

5 *Peccatum ueniiale actuale est ne grauius originale?* De fide hoc non est, tamen quoniam in locum incidimus, quodnam sit maius exponemus. & se habent sicut excedentia, & excessa. Nam peccatum ueniiale id est grauius, quia est uoluntarium, propria uoluntate. Secundo, quia debetur ei poena sensibilis. Tertio, quia præsupponit originale. At sub alia consideratione originale maius est, quia nos Dei gratia expoliatur, ac omnium malorum est radix. Rursum originale dicitur æquiuoce peccatum, sic ergo Roell. part. 2. q. 82. p. secundum, dicit, quod originale maius, quia priuatur gratia. Capreol. 2. dist. 30. ad primum Dur. q. 1. pag. 228. col. 1. arbitrat, quod inter omnia peccata originale est minimum, quia non uoluntarium uoluntate personæ sed principii. D. Tho. 2. dist. 33. q. 1. tertium.

6 *Peccatum ante Christi mortem omnes damnauit nec ullus est saluus.* Armeni. HAER. Huius dicti falsitas ex utroque conuincitur testamento. Nam multos fuisse sanctos narrat sacra hystoria. Noe. Loth. Abrahâ Moyses, Dauid, & tot Prophetæ, de quibus dixit. Recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob filij autem regni eiicientur foras. Et in Ascensione Domini, captiuam duxit captiuitatem, quos è limbo liberauit. Ineptissimi me ergo hoc dicitur.

7 *Peccatum non est à libero arbitrio, sed à Dæmone.* Valentinus, Armeni, Albanenses. HAER. Videant quid dixerit Dominus. Perditio tua ex te Isracl. Et ad quid uoca-

uit, Adam ubi es? & Cain, ubi est Abel frater tuus? quare Dauid dixerit, tibi soli peccauit: & proditor peccauit tradens sanguinem iustum: & filius prodigus. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, pater peccauit in cœlum, & coram te. De Magdalena hoc idem narrat Euangelista, & de alio. Iam sanus factus es, noli amplius peccare. His focus probatur, quod homo liberè peccet, & sua iniquitate polluitur, non solum Dæmonis tentatione.

8 *Peccatum est opus factum à quouis iusto.* Luther. HAER. De operibus contra Lutheranos cum disputabamus superius demonstrauimus falsissimum hoc esse. Contra quem est decisio Concil. Tridenti. sessio. 6. Cano. 25.

9 *Peccatum nullum computatur habenti fidem.* Aetius. HAER. E. Si remanet fides sine charitate, & gratia, ut supra probatum est: quomodo non poterit homo peccare. Immo nec fides iustificat, sine gratia, ne ergo idem repetamus, non alia hic pro confutatione dicam.

10 *Peccata aliqua sunt irremissibilia.* Armeni. HAER. Quam concessit Petro, ac alijs Apostolis potestatem, nisi ut peccata remittat, qualis erit usus clauium? Quodcumque ergo ligauerint erunt ligata, & quodcumque soluerint erunt soluta. Matt. 16. & Ioan. 20. De duritia uerò cordis, ac ut explicaret eius difficultatem, dixit Dominus. Quod peccatum unum non remittetur, neque in hoc seculo, neque in futuro.

11 *Peccatum minus unquam est tollerandum, etiam si permittatur gratia maioris mali uicandi.* Valdenses. HAER. E. Testimonio Saluatoris confutatur dicentis. Moyses ad duritiam cordis uestri permittit uobis dimittere uxores uestras, ab initio autem nõ fecit sic. Matth. 19. Permittit ergo diuortium, & aliquando etiam Ecclesia, ut suo loco dixi. Ad hæc. Zizaniam permittit Dominus in agro, ut triticum simul eradicetur. Matth. 13. Habemus etiam ex dist. 13. C. Nerui. Quod princeps potest minus malum permittere, ut maius euitetur. Nam tunc non consulimus malum, nec inducimus, sed ad minus malum, quod si e regione cum illo comparetur est inducere ad bonum: sic exponit Caieta. quod fecit Loth, qui exposuit filias ad maius malum.

- uitandum. De quo disputat Soto de Iustit. & Iure lib. 6. quaest. 1. arti. 5. Caieta 2. 2. q. 38. artic. 4. & de furis dicunt Doctores, quod ecclesia eas permittit ad maius malum uitandum, rapinas, & furta. Sil. Tab. vsura. S. 1.
- 12 Peccata sunt paria, nec unum alio grauius. Iovinianus. H A E R. Falsa essent Domini verba. Matth. 5. Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio, qui autem dixerit fatue, reus erit gehennae ignis. Secundò: qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Tertio, quare peccatum in Spiritu Sanctum dicitur irremissibile. Non ergo omnia eadem lance librandae sunt, & errauit schola Stoicorum. Contra Iouin. scribit D. Hieronym. Direct. 2. par. quaest. 4. num. 4.
- 13 Peccare amplius non potest, qui semel fuerit Iustificatus. Iovinianus. Pelagius. H A E R. E. Hanc haeresim tueri fuit in animo Beguardis, ac Breguinis de Alemania. Quae repugnat fidei, dicenti. Qui stat, uideat, ne cadat. & Matth. 6. Dimitte nobis debita nostra. & Ioan. 1. c. 1. Si dixerimus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis non est. Sic & in Conci. Viennensi fuit definitum, & habetur de haeret. c. ad nostrum. & in Trid. Concil. sess. 6. Cano. 13.
- 14 Peccata omnia uitare possumus absque auxilio Dei. H A E R. E. Si sufficientes non sumus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, quomodo peccata uitare nostrum erit. Sine enim suo auxilio nihil facere possumus, Dei ergo auxilium exigitur, ut supra diximus. Direct. 2. p. q. 4. H. x. 10.
- 15 Peccatum mortale, & ueniale non differunt. Caluinus. H A E R. Deducunt Theologi ex sacris litteris horum discrimen. Nam mortale mortem infert aeternam. Veniale uero facit dignum, ac reum poena temporali, ac uenia dignum. De illo, ibunt in supplicium aeternum. De hoc uero, septies in die cadit iustus.
- 16 Peccatum omne hominis iusti est ueniale, Reprobi uero omne est mortale. Iust. H A E R. E. Putant omnes Doctores, Adam esse à Deo electum, & tamen ei dictum fuit. In quacunque die comederis ex eo, morte morieris. De Dauide etiam 2. Reg. 12. legimus, quod dixit. Miserere mei Deus

post homicidium, & adulterium. De D. Petro: qui statim lachrymiatus est. De Paulo. Domine, quid me uis facere? De Latrone. Hodie mecum eris in paradiso: & de similibus certum est, quod mortaliter peccauerunt.

17 Peccatum mortale constituit hominem haereticum. H A E R. Quid esset haeresis, supra exposuimus, quae praeter peccatum mortale multa alia requirit: uel si mortale peccatum facit hominem haereticum, quot essent fideles? Iustè ergo reprobari debet. Direct. 2. p. q. 10. haeresi. 10.

18 Peccanti bus non est comminata damnatio, sed praebentibus tantum exemplum. H A E R. E. Quomodo datur aeterna poena iis, qui in mortali decedunt, si non fuit antea comminata. Esuriui, inquit, & non dedistis mihi manducare. Quid aliud clamauerunt Prophetae? Quid Dominus propria uoce? quid Apostoli, quid ecclesia in auribus nostris sepius intonat? Conuertimini ad me in toto corde uestro, & alia huius farinae. Direct. 2. p. q. 11. haeresi. 14.

19 Peccatum originale proprijs uiribus potest tolli. H A E R. E. Damnatur in Concilio Tridenti. sess. 5. Cano. 3. Et ad quid sacramentum Baptismi. Falsò, dixit Dominus. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto.

20 Peccatum originale non deletur per Baptismum. H A E R. E. T. Virtutem, ac efficaciam Baptismi supra recensuimus, & Concil. sessio. eadem. Cano. 5. confutat hanc haeresim.

21 Peccatum nullum est, nisi infidelitas. H A E R. E. D. Paulus, sicut fructus spiritus refert, sic & carnis homicidia, adulteria, fornicationes. Et Dominus. Ex corde exeunt cogitationes prauae, homicidia, adulteria, &c. Demum septem esse uitia capitalia omnes Catholici affirmant, & ex sacris litteris suo ordine demonstrauimus.

22 Peccata mortalia capitalia non sunt septem. H A E R. E. T. Pugnat haec propositio cum communi ecclesiae definitione: & quod sunt septem, prima uitia nemo est Catholicorum, qui neget. Reuoco lectorem ad praerixum ordinem alphabeti, ubi sunt omnes auctoritates excerptae.

Pena.

Pena ecclesiastica nulla est. H A E R. E. Quod de

pena ecclesiastica erat supra dicendum, hoc loci exseribam. Et poena comprehendit interdictionem, suspensionem, & excommunicationem, ut legitur ext. de verb. sign. c. Querenti, quae quidem censura vim habet à clauibus. Haec à Canonistis sunt petenda & de unaquaque scripsimus.

23 Pena peccati nulla est. H A E R. Hoc si uerum esset, periret ordo uniuersus, nec subsisteret mundus. Nam oderunt peccare mali formidiae poene, oderunt peccare boni uirtutis amore. Quae uero sit peccatorum poena in hac uita, quotidie experimur, quae uero in alia remaneat, demonstrauimus uerbo; Infernus, & infra de Purgatorio redibit oratio.

Penitentia.

Penitentia non est Sacramentum nouae legis. Luth. H A E R. Docuit Lutherus, quod non exigitur poenitentia, sed optima poenitentia est noua uita, quae non ex sacris litteris, sed iniquissima officina deprompta. At ecclesia semper hanc medelam suscepit. Ex uerbis Domini. Tibi dabo clauis regni Coelorum. Mat. 16. & Io. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittantur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Quae in ueteri lege fuit figurata. Leu. c. 4. & 5. Et Matth. 8. dictum fuit. Vade ostende te Sacerdoti. & Luc. 13. Ite ostendite uos Sacerdotibus; & factum est, dum irent, mundati sunt. In Concilio Constantiensi contra Hus, damnatur eius haeresis, quae dixit. Sacerdotes quomodolibet criminose uiuentes infideliter sentiunt, de septem Sacramentis ecclesiae. Concilium Florent. dicit. Quartum Sacramentum est poenitentia, cuius quasi materia &c. Trid. sess. 14. cap. 14. Patres conueniunt. Cyprian. lib. 1. epist. 2. ad Cornelium. Ipse legem dedit, ut ligata in terris, etiam in Coelis ligata essent, solui autem possent illae, quae hic prius in ecclesia soluerentur. Cyrill. Alex. lib. 12. in Ioan. c. 56. inter multa dicit. Nam aut credentes & uitae sanctimoniae probatos homines ad baptismum inducunt, & indignos inde diligenter expellunt, aut ecclesia filios peccatis quidem increpant, poenitentibus autem indulgent. Basil. homiliae scribit de poenitentia, Tertull. lib. de poenitentia. Chris-

ostom. homil. 87. in Ioannem. Non tamen, ut mortuos suscitarent, & uirtutes ostenderent, sed ut peccata dimitterent. Ambros. lib. primo, de poenit. capitu. 20. Ecclesia in utroque seruet obedientiam, ut peccatum & alliget, & relaxet. D. Hieronym. epist. prima ad Heliod. Qui clauis regni Coelorum habentes, quodammodo ante iudicij die iudicant, qui sponfam Domini sobria castitate conseruant. D. Augustin. lib. 20. de Ciuit. Dei. cap. 9. & de uerbis Domini sermo 8. Quis peccatorem mortuum peccatis resuscitabit, nisi qui remoto lapide clamat dicens. & inferius. ergo in confessione fit accusatio Dei laudatio est. Dicit ergo aliquis, quid prodest ecclesia, si iam confessor uoce Dominica rescitatus prodit. & serm. 44. Opus est ergo, ut qui reuixit soluatur, & ita permittatur. & idem docet in psal. 101. concione secunda. Scholastici omnes in 4. disputant de hoc.

4 Penitentia uel non necessaria est, sed superflua. H A E R. Quoniam nascimur filij irae, & per baptismum in Dei adoptionem recipimur, & iterum per propria peccata fit homo Dei inimicus, id eod opus fuit Sacramento poenitentiae, quo ex mortuo uiuus, ex impio pius, ac ut Deo reconcilietur, quibusdam etiam de causis uocant Sancti poenitentiam secundam tabulam. Hoc Dominus per Ezech. dixit, capit. decimo octauo, & uigesimo tertio. Vt uo ego dicit Dominus nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur impius à uia sua, & uiuat. Conuertimini à uis uestris pessimis, & quare moriemini domus Israel? Concil. Lateranens. sub Innocent. capitulo primo. Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per ueram poenitentiam semper potest reparari. Concil. Florent. Effectus huius Sacramenti est absolutio à peccatis.

Concil. Trident. sessione decima quarta, capitulo secundo, demonstrat differentiam baptismi, ac poenitentiae. Et sessione sexta, capitulo decimo quarto, uocat poenitentiam secundam post naufragium perditae gratiae tabulam. Tertull. lib. de poenitent. Collocauit in uestibulo poenitentiam secundam, quae pulsantibus patefaciat, sed iam semel, quia iam secundo, sed amplius nunquam, quia proximè frustra.

- 3 *Poenitentia non remittit peccata.* H A E R. Hoc confutare facillimum est. Nam aperta sunt in sacris literis testimonia, De Davide. 2. Reg. 16. & psal. 50. & 6. Lavabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Ex Iona propheta hoc confirmatur. capit. 3. Et Dominus. Mar. 3. Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum Caelorum. Et Luc. 3. Facite ergo fructus dignos poenitentia. Act. 26. dixit D. Paul. Annunciabam, ut poenitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, aliqua poenitentia opera facientes. & 2. ad Cor. 12. Et lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt poenitentiam super immunditiam, & fornicationem, & impudicitiam, quam gesserunt. Concil. Florent. eodem loco, cuius quasi materia sunt actus poenitentis. Trid. eadem sess. capit. 3. Patrea. etiam. locis supra citatis.
- 4 *Poenitentia non habet tres partes.* H A E R. De unaquaque suo loco probatum fuit, & Concilium Florent. sic scribit pagin. 508. Quartum Sacramentum est poenitentia, cuius quasi materia. sunt actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio. ad quam pertinet, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi. de cetero. Secunda est oris confessio, quorum memoriam. habet, suo Sacerdoti. confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis, quae quidem praecipue fit per orationem, ieiunium, & elemosynam. Forma huius Sacramenti, sunt verba absolutionis, quae Sacerdos profert cum dicit. Ego te absoluo. Et Trid. sess. 14. Can. 4. & Scholastici in 4. dist. 14.
- 5 *Poenitentia: Sacramentum nullo modo exigit manuum impositionem.* Vult cl. Non est manuum impositio de necessitate Sacramenti, nec ramentum parui pendenda, namque in usu. erat in primitiua Ecclesia, vt dicitur de cons. d. cap. Manus. & Concil. Niceno. c. 9. & Cartag. 3. 2. Hinc D. Aug. nuncupat hoc Sacramentum manuum impositionem, ut habetur 1. causa. c. Manus. Quae ceremonia. ex ueteri lege originem duxit, quoniam tunc Sacerdos dum peccata populi confitebatur, manus capiti hirci emissarij impositas, poenitentis guram gerbat. Quoniam vero non est

necessaria, non fit de ea mentio in Concilio Florent. ac Trident. & pauci hanc obseruant consuetudinem.

- 6 *Poenitentia non potest esse tanta in hac vita, ut deleat omnia peccata.* H A E R. Et si durum uideatur hoc conuincere dictum. Tamen exempla in sacra pagina sunt manifesta, quae demonstrant huius falsitatem. Nam Laetoni, dictum fuit. Hodie mecum eris in paradiso. Et D. Paulus, statim dimissa sunt omnia, ex reprobo, factus est uas electionis. Et quae ratio suadet, ut Dei gratia, quis plene satisfacere non possit, a omnium reatum non remoueat. Schol. hoc docent. 4. d. 17.
- 7 *Poenitentia ad remissionem peccatorum nulla exigitur, neque virtualis.* H A E R. Pro qualitate criminum debet homo satisfacere, nam sicut nullum malum remanet impunitum apud Deum, sic nec bonum irremuneratum. Hinc Scholasti. dist. in 4. d. 15. q. 2. ar. 1. & est authoritas D. Aug. in Ench. c. 71. Quam refert Gratianus de pe. d. 3. c. De quotidiana. De quotidianis itaque (inquit) breuibus, leuibusque peccatis, sine quibus haec uita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfaciatur, si Pater noster. Ad uenialium ergo remissionem aliqualis contritio exigitur, uel peccatoris transio, uel aquae benedicta aspersio.
- 8 *Poenitentia quae uis delet omnino reatum poenitentiae, ac peccatorum.* H A E R. Quemadmodum naturale agens pro rerum qualitate, ac actione, diuersam, uel maiorem, & minus efficaciam exigit actionem, sic in moralibus. in suo simili, nec omnis poenitentia potest esse tanta uirtutis, sicut alia, sed secundum eius latitudinem, sic & effectus eius, nempe poenarum remissio. Et Concil. Trident. sess. 6. can. 30. Hoc definitiuit, quod cum de purgatorio erit locus disputandi, nos explicabimus.
- 9 *Poenitentia, his qui semel lapsi sunt, nullum affert adiumentum.* Nouatiani. H A E R. E. Haereticus ista (me arbitro) ex uerbis D. Pauli ad Hebr. Occasionem accepit, qui dixit. Impossibile est eos, qui ceciderunt, iterum renouari per poenitentiam. Quae certe iniquae interpretantur, ut uerbo epistola diximus. Si enim uerum esset, quod Nouatiani affirmant, falsa sunt, quae Dauid cecinit, psalm. 50. post peccatum. Miserere mei Deus. Et Iob 41. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.

H

- Hoc docuit Dominus sub illa similitudine, quod seruus noluit sui conserui misereri, sicut eius fuerat miserus Dominus. Matth. 18. Ad quid etiam. Matth. 9. Non est opus plerentibus medicus, sed male habentibus. Demum hoc admonet Dauid. Ps. 102. qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanauit omnes infirmitates suas. Hoc in Concil. Rom. & Nice. cap. 8. fuit statutum, & innouatum, in Trident. sessio. 6. cap. 14. Cano. 29. & sessio. 14. D. Thom. scribit. 3. p. quae. 84.
- 10 *Poenitentia non distinguitur a Baptismo.* H A E R. Tetigimus supra hunc errorem, de quo scribitur in Concil. Trid. & quantum sit inter ea sacramenta discrimen demonstratur. Ex ministro, nam non nisi sacerdos est minister poenitentiae, at Baptismum in necessitate quilibet conferre potest. Ex effectu, & reiteratione. sessio. 14. cap. 12. & Cano. 2.
- 11 *Poenitentia, quae fit timore poenae, noxia est.* Luth. H A E R. E. T. Damnauit Lutheri errorem Conc. Trident. sess. 6. Cano. 8. Si quis dixerit gehennae metum, per quem ad misericordiam Dei, de peccatis dolendo conuigimus, uel a peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere. Anathema sit.
- 12 *Poenitentiam non connotant illa uerba. Accipite Spiritum Sanctum, &c.* H A E R. Cauet Concilium Trid. ne quis neget illa Saluatoris uerba, loqui de poenitentia. Nam & alia Concilia, & patres de poenitentia illud locum interpretantur, ut dictum fuit supra. sess. 14. can. 3.
- 13 *Poenitentia non est uirtus.* H A E R. Maximum agnoscunt discrimen Scholastici inter poenitentiam, uirtutem, & sacramentum. De qua D. Tho. 3. p. & Alex. 1. p. q. 54. memb. primo, & Bonauent. & alii omnes.
- 14 *Poenitentibus non potest Sacerdos prescribere tempus.* Magdeburgenses. H A E R. Non mirum, quod neget praescriptionem temporis in poenitentia, qui nec poenitentiam admittunt. Quid enim utilius, quam tempus taxare creditori, ut uel sic respiscat, uel alias in posterum caueat, ne in foueam incidat. Immo uero Ionas Dei mandato dixit Niniuitis, Adhuc quadraginta dies Ninive subuertetur. praescriptum ergo Deus poenitentiae tempus. Non est tamen hu-

ius temporis differere, num legendum sit quadraginta dies, ut Aquila, Symmachus, & Theodosius interpretati sunt, uel quadraginta tribus, ut Iustinus Martyr in Dialogo contra Triphonem, siue tres dies, ut nunc est, apud 70. interpretes, hoc non refert, nam apud omnes praefixa est poenitentia. Et Dominum sine magno mysterio, putamus certis quadraginta diebus ieiunasse. Hoc etiam uoluit significare in parabola de arbore ficu. Luc. 3. ubi introducit agricolam deprecantem ne eam succidat; ait enim. Dominus dimitte illam, & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercorea, & siquidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam. Canone etiam 24. Apostoli de creuerunt, quod laicus, qui se castrauit, tribus annis excommunicari debet. Concilium Nicenum, & antiqua fuit ecclesiae nascentis consuetudo, quae reliquerunt Apostoli, certum tempus poenitentiae assignant. Abeant ergo uiri isti impudicissimi.

- 15 *Poenitentia nulla est post hanc uitam.* H A E R. E. Inferius cum de purgatorio erit oratio, confutabimus eam, de qua disputat Caieta. in opusculis.

Peregrinus.

Peregrinis etiam in necessitate constitutis beneficia impendere non tenemur. H A E R. Ascribit Alphonsus. hanc haereticum cuidam Diotropho, Apostoli coeno. Nos uero Sanctorum uelut inhaerentes (ut etiam natura suadet) cum Abraham hospitio eos recipiamus: ac cum Martha. Quid? quod Loth fuit ab incendio Sodomae, & Gomorrae liberatus, quia hospites recepit. Gene. 19. & Exod. 23. Peregrinis molestus non eris. Et Leui. 23. dicitur. Postquam messueritis segetem terrae uestrae, ne secebitis eam usque ad solum, nec remanentes spicas colligitis, sed pauperibus, & peregrinis dimittitis eas. Adhuc. Deut. 14. Peregrino, qui intra portas tuas est, da, ut comedat. In nouo etiam testamento de Zachaeo legitur, quod dum Dominum recepisset. Hodie huic domus salua a Deo facta est. Et in iudicio Dominus dicit. Hospes eram, & collegistis me. Hanc uerba uel in ostenderunt illi uel Peregrinis, qui ibant in Emmaus dum dixerunt. Mane nobiscum

K r 2 Domi-

Domine, quoniam aduerserascit. Optime ergo Orig. arbitratur. Loth ob hospitalem suam fuisse ab incendio liberatum, ut scribit hom. 5. in Genesim.

Periurium.

Periurium nullum est peccatum. H A E R. Hoc grauius est peccatum, imò semper iat peccatum, ac contrarium religioni. & attendit qui iurat etiam ex ioco, uel lapsu linguæ peccat, & grauius, q̄ qui homicidium committit, imò tenet locum secundum post Idolatriam. Ille uero est periurus, qui iurat uerum, putans esse falsum, uel falsum pro uero. Vt scribit D. Thom. 2. 2. q. 98. At qui iurat uerum putans esse uerum, non est periurus, ut annotat Caiet. art. 1. Neque etiam est periurus, qui iurat facere rem aliquam iniquam, sed propter defectum iustitiæ peccat, idem art. 1. Periurus est, qui iurat facturum se aliquid, sed non est huius mentis, Quia ergo importat contentum Dei, hinc semper est mortale peccatum, uerum Leu. 19. Non periurabis omnino. Cate. etiam addit, artic. 4. Qui periurat ex inadvertentiâ, peccat mortaliter, si etiam sic sit habitus, nam talis habitus non excusat. Biel uero distinguit, qd̄ periurium accipitur strictissime, proprie, & communiter. Primo modo pro iuramento falso. Secundo pro iuramento, quo sciens, uel ignoranter iuratur falsum, aut dolose uerum, uel q̄ uergit in deteriore exitum. cõter est omne iuramentum, in quo deficit iustitia, ueritas, uel iudicium. Periurium sex modis committitur, ut idẽ scribit, primo dum sciens iuratur falsum. secundo dum dolose iuratur uerum, quod putatur falsum. tertio, dum ignoranter iuratur falsum, q̄ creditur esse uerum. quarto, dum non seruatur promissum iuramento firmatum. quinto dum iuratur illicitum, q̄ uergit in deteriore exitum. sexto, dum iuratur indiscretè. 3. d. 39. q. 2. ar. 1. Gerson. 2. par. tract. de præceptis Decalogi cap. 6. Bulifer. 3. d. 39. q. 1. & alij Scholastici eodem loco cum Magistro.

Perseuerantia.

Perseuerantia non est uirtus. H A E R. Quam si peccatiaria perseuerantia, Dominus sa-

pius ostendit. Nemo mitens manum suam ad aratrum & respiciens retro aptus est regno Dei. Qui perseuerauit usque in finem hic saluus erit. Mat. decimo. Qui perseuerauerit pulsans, accipiet quod petit. De hac scribit D. Thom. 2. 2. q. 127. art. 1.

Perfectio.

Perfectus quilibet est sicut Apostoli. H A E R. Scribit de hac Direct. par. 2. q. 12. nu. 4. & de se euidenter falsum conuincitur.

Perfectiorem homo assequi potest in hac uita, uel citius progredi non potest. H A E R. Datur eodem loco, q. 7. num. 1. In statu uirgine pura creatura semper ad meliora progredi potest.

Persona.

Persona Diuina non sunt plures. Neotus. Sabellius. H A E R. Ex eo isti sunt decepti, quod distinguere nescierunt inter personam, & essentiam. Nos uero (Deo reuelante), ex sacris eloquiis, nedum unam fatemur essentiam, sed cum eius idempnitatē, etiam personarum numerum. Quem explicare uoluit Moyses dicens. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Genes. 1. Hanc ueneratus est Abraham ad Illicem mambra, qui tres uidit, & unum adorauit. Gen. 18. Et Dauid. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. & Isa. 6. Angelos audiuit ter dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Dominus est præcepit, ut in nomine Trinitatis baptizetur. Baptizantes eos in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti. Hoc docuit Paul. ad Rom. 1. Ex ipso per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria in secula seculorum Amen. Et D. Ioann. 1. cap. tertio. Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Afferrē uero in hanc rem Patrum sententias, superfluum est. Direct. par. 2. q. 6. nu. 41.

Personæ Diuinae non sunt coæternæ. H A E R. Omnem prioritatem temporis, & naturam remouent Doctores in sanctissima Trinitate, ut sæpius probatum est, & cum Athanasio dicit Ecclesia. Aeternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus sanctus.

Per-

Persona Diuina non sunt inter se æquales. H A E R. Quemadmodum una est natura, sic est perfectio, ac per hoc æqualitas, ut contra Arium demonstrat Ecclesia, cuius perfidiam, non semel, sed pluries Sæcili expugnarunt. Æqualis Pater, æqualis Filius, æqualis Spiritus sanctus. & Dominus. Ego & Pater unum sumus.

Personæ Diuinae non sunt tria supposita distincta. H A E R. Tres sunt qui testimonium dant in Cælo. Quod uero textus Græcus, uel Cirill. & Bed non legant tres. Hoc prouenit, quia est ab hæreticis deprauatus.

Personæ Diuinae re ab essentia distinguuntur. H A E R.

Personæ Diuinae omnes assumpserunt naturam humanam. H A E R.

Personæ Diuinae non omnes intelligunt. H A E R. E. T.

Personæ Diuinae omnes formant Verbum. H A E R.

Personæ Diuinae non idem uolunt. H A E R.

Personæ Diuinae omnes spirant Spiritum sanctum. H A E R.

Personæ Diuinae non omnes tres diligunt. H A E R.

Personæ Diuinae non omnes sunt causa rerum. H A E R. E. T. Propositas hæretes confutare, non opus est hic, quia proprio loco scripsimus. De hac etiam affirmant, quod opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Vnde in principio creauit Deus Cælum, & terram.

Personæ Diuinae non distinguuntur per originem, nec relationem. T. E. M. E. R. Quo distinguantur Diuinae Personæ digladiantur Doctores, dum alij penes originem, alij per relationem, quod uero nullo horum distinguantur, & repugnare uniuersis Theologis, & qui aliam uiam fingunt, aduersantur omnibus alijs.

Personæ Diuinae non habent proprias notiones. H A E R. Doctorum omnium Scholasticorum in Diuinis Personis notiones, ac proprietates, uide Ecclesia canit. Ut in confessione uera, sempiternæ Deitatis, & in Personis proprietates, & in essentia unitas, & in maiestate adoretur æqualitas. Dam. li. 3. orthodoxæ fidei, c. 5. circa prin. & Scholastici omnes in primo. d. 26.

Personæ una est in Diuinis unitate collectiue, non autem essentie. H A E R. Vide Direct.

par. 2. quæst. 7. numero secundo. **Persona una sine alia nihil potest agere intrinsece.** H A E R. Si uerum hoc esset, ergo sicut Pater intelligendo producit Verbum, etiam Filius, & Spiritus sanctus, q̄ est hæreticum. Adhuc ubi remanent ac notiones, ac proprietates Personarum. Direct. ibidem. q. 9. ar. 23.

Personis sunt omnia communia. H A E R. Non essent distinctæ, si omnia, quæ prædicantur de persona Patris, conuenirent personæ filij, ut sic. Hinc dantur notiones.

Persona non est in Diuinis. H A E R. Ex superioribus confutatur hic error. Ad hæc nomina coegit nos necessitas disputandi cum hæreticis. Nec sunt uitanda, cum non sint prophana, nec à sacrarum scripturarum sensu dissona. Et Doctores omnes cū Athanasio dicunt. Alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti.

Personæ nomen non est commune tribus Personis. H A E R. Cum unaquaque persona subsistat in Diuina natura, non est cui aliquis affirmet hoc nomen de una, & non de alia. Vnde cum August. dicunt. Cum quaeritur, quid tres, respondendum est, tres personæ, quia commune est eis, id quod est persona. li. 5. de Trin. c. 9. & li. 4. & Scholastici. 1. d. 25.

Pertinacia.

Pertinacia nullum est peccatum. H A E R. Ex ipsa nominis Aetimologia cum Isidoro demonstratur esse peccatum, nam pertinax dicitur, quali omnino tenax. Excedit namque medium ipse pertinax, & ex inani gloria oritur, quia est pertinax ad manifestandum propriam excellentiam, & ex propria sui delectatione perseuerat. Caueant ergo qui sunt duræ ceruicis, & qui semper Spiritui sancto resistunt, & assimilant D. Th. in continentem, ac molli. Hæc contituit hominem hæreticum in præambulis dicebamus. D. Thom. 2. 2. q. 133. ar. 2. Cortesius 4. distinct. 8.

Petrus.

Petrus non fuit à Christo, caput Ecclesie constitutus. H A E R. Quod Dominus Petrum Ecclesie caput conuenerit ex ipsis uerbis Euangelij probatur.

Nam ei datæ sunt claves. Ego dico tibi, quia tu es Petrus. Mat. 16. & cap. 17. Soluit Dominus tributum pro Petro tantum, & Ioann. 21. Dicitur fuit ei tantum, pasce oves meas. Concilia hoc definirunt. Patres vna armonia idem resonant. Cypria. epistola ad Quintum. & de simpl. prel. tractat. tertio. Sed exordium ab æqualitate proficiscitur. Basil. serm. de iudicio Dei, ait. Petrus cæteris antelatus Discipulis fuit, cuique magnificentius, quam reliquis omnibus datum testimonium est, magis quam reliqui omnes Petrus appellatus, cui claves regni. Cælestis sunt commissa. Dionys. epist. ad Timor. Petrum dicit fuisse Ecclesie fundamentum à Domino vocatum. Chrysost. hom. 55. super Mat. Leo conc. 2. Orig. hom. 1. in Mat. & 5. super Exodum. Teoph. Luc. 22. Cyrill. lib. 2. cont. Iovinianum. D. Hieron. lib. 1. contra Iovinianum, & epist. ad Marcellam. Scholastici omnes conveniunt.

2. Petro non plus fuit collatum, quam alijs. Hæc ex proxima hæresi pendet, nam si Petro non fuit plus quam alijs collatum. ergo nec fuit caput, si plus, ergo supra alios fuit. Quod ex eo probatur, quia supra hæc petram fundavit Ecclesiam, & ei datæ sunt claves. Tertio, dum dedit claves alijs Apostolis dixit in numero singulari in cælo, quando verò Petro consignavit, dixit, numero plurali, quia claves aliorum, non sunt tantæ perfectionis, sicut Petri, ut exponit Orig. Ratiocinatur sic Caiet. Petro dantur claves ad aperiendum, alijs ad solvendum, at nobilior actus earum est aperire, secundum verò non adæquatus est solvere, nam clavi aperiunt, non solvunt primo, quæ sic dantur Petro, ergo plusquam alijs. Secundo, Petro dantur claves secundum suam totalitatem, alijs non sic. ergo plus collatum est ei.

Tertio, Petro dicitur tantum duc in altum, ut laxaret retia. ergo plus collatum est, nam non sine mysterio Dominus loquitur.

Patres semper plus tribuunt Petro, ut in superioribus dicebamus. Demum eius est confirmare alios.

Obiectiones.

Quod verò idem alijs contulerit Dominus probatur.

Primo, Claves datæ sunt omnibus. Quæcumque solueritis erunt soluta. ergo non plus Petro.

Respondet ad antecedens, quòd quo ad aliqua data sunt Petro, ut explicatum est.

Secundo, quorum remiseritis peccata remittuntur. ergo claves Petri dantur alijs.

Respondet, quòd alijs non dantur in sua totalitate, & datæ sunt quidem claves ordinis, non autoritate regimini, dantur alijs etiam quò ad iurisdictionem, at claves Petri sunt superiores illis.

Tertio, omnes Apostolos æqualiter misit, dicens, sicut misit me pater. ergo non plus quam alijs, &c.

Respondet, quòd Petrus fuit caput, & fundamentum, & ad hoc electus.

Quarto, fuit missus cum Ioanne. Miserunt Petrum & Ioannem dicitur in alijs cap.

Respondet, quòd quo ad ea, quæ pertinet ad Apostolatam fuit missus, in quo erant pares, quia omnes erant legati. Petrus verò non tantum erat Apostolus, sed caput & Pastor omnium, & oves sunt ei consignatæ, aliæ rationes verbo Papa, sunt solutæ.

Obiectiones Lutheri.

Primatum Petri arguit Lutherus, & multi post ipsum, & primo. Non habetur ex scripturis primum esse constitutum Petrum, nam negant iuriste colligi posse ex illis verbis. Tu es Petrus, ut scribit Glos. dist. 50. c. Significandum, & de elect. c. Significasti. Respondet, quòd vnius glosæ dictum imò omnium eius farinae est audiendum, nec Panor. adhæremus, qui sicut in multis, ita in hunc scopulum impedit.

Secundo, ergo erunt duo capita in Eccles. Respondet, sicut & sapius auribus est inculcatum, quòd vnum est caput principale, & verum, aliud secundarium loco illius & verum si alijs comparatur, tamè stat loco alterius, idè non dicuntur duo.

Tertio, alios omnes Apostolos alloquebatur, & dixit. Vos autem, quem me esse dicitis?

Respon-

Respondet, quòd omnes utique interrogavit, sed Petrus est petra, & ei tantum dictum fuit. Tu es Petrus, & ipse respondit.

Quarto, Petrus tardè fuit Romæ. ergo antea non fuit Ecclesia.

Respondet, quòd si non fuerit statim Romæ, tamen erat Ecclesia.

Quinto, Dominus dixit Petro. Dic Ecclesie, si frater non audierat correctionem, ergo maior erat Ecclesia Petro.

Respondet, quòd non loquebatur Petro, nec alicui Apostolorum, sed indefinitè.

Sexto, dictum fuit Petro. Vade post me Sathana, quomodo ergo alios instruere poterat?

Respondet, quòd contraria de eodem affirmati possunt, & de Davide dictum fuit. Inveni hominem secundum cor meum, & tamen peccavit.

Septimo, si successoribus Petri convenit privilegium esse caput, quare non culpæ, & de eis non potest dici. Vade retro me Sathana.

Respondet, quòd non est eadem ratio, nam nec alijs Apostoli negarunt Dominum.

Dicitur secundo, quòd transeunt ad posterora, quæ sunt officij, at non personalia.

Octavo, quæ D. Petro dicta fuerunt, non sunt dicta successoribus. ergo non est caput Papa.

Respondet, quòd D. Petrus, omnem Ecclesiam representabat, & erat typus inquit D. Augustinus.

Nono, accipit claves ab Ecclesia dum eligitur.

Respondet, quòd aliud est eligi, aliud accipere claves, primum verum, secundum est falsum, nam ille à Christo sunt, sicut & Sacramenta, quæ tamen in ministerio Sacerdotum, & virtus à Domino, si nec Papa à Cardinalibus accipit claves, neque Papa moriens relinquit claves Ecclesie, neque Ecclesia dat Cardinalibus, neque Cardinales Papa. Sunt ergo in manu Dei invisibiliter datæ, sicut est in Sacramentis. Neque Papa est Vicarius Ecclesie, sed Christi.

10. Quando Petrus accepit claves, non erat Episcopus Romæ.

Respondet, quòd servavit claves, quas acceperat.

11. Claves accepit, quando erat plenus Spi-

ritus sancto. ergo malus Papa non habet claves. Respondet, quòd satis est fides in Papa, quæ & in Petro erat. Idè infidelis non potest esse Papa.

12. Non remansit fides in Petro, quia prævaluit ancilla hostiaria.

Respondet, quòd nec ancilla prævaluit, quia in negatione non permansit, sed fleuit amare. Dico secundo, quòd post resurrectionem ea verba D. Petro dicta fuerunt, at ancilla ante prævaluit, ut exponit D. Hieron.

13. Petrus nullum Apostolorum misit, nec ordinavit. ergo nec fuit caput.

Respondet primo, quòd nulla est consequentia, nam multi Rom. Pont. nullum Cardinalem miserant, nec creaverunt. Dico secundo, quòd non omnia sunt scripta.

14. Non fuit dictum, pasce omnes oves, sed oves. ergo non erat caput. Dicitur quòd propositio indefinita æquipollet vniuersali. Nam qui relinquit bona sua, profectio omnia bona sua relinquit.

15. Apostoli profecti prædicaverunt vbiq; quomodo ergo solus Petrus est caput.

Dico, quòd omnes prædicaverunt, sed tamen vnus erat omnibus superior.

16. Papa non mittit ad Turchas, ergo vel peccat, vel non est omnium pastor.

Respondet, quòd de his, qui foris sunt, non est nostrum iudicare, inquit D. Paul. Dico secundo, quòd nullum afferunt fructum tot concionatores, & Religiosi, qui & Bizantij morantur, & Mahumetis sunt subiecti.

17. Petrus non pavit omnes, sed erant alijs Apostoli.

Dicitur, quòd & Dominus alios vocavit, & instituit Apostolos, sed vnus omnibus præfecit.

18. Pascere non significat principari. ergo Papa non habet super alios potestatem.

Dicitur, quòd Pastoris officium est præesse, & tria sunt Pastoris. Primum doctrinæ traditionem. Secundum vitæ exemplum. Tertium, correctio, quam contra Ananiam, Zaphiram, & Simonem Magum ostendit, ac exercuit D. Petrus.

19. Gregorius se vocat seruum servorum quomodo ergo est caput?

Respondet, quòd si hoc verum est, Papa erit omnium servus.

Dico secundo, quòd ex humilitate est ab eò introductum, sicut & Dominus instituit. Qui maior est vestrum erit minister vester.

R r 4 20. Petrus

20. Petrus in Actis Apostolorum dicitur æqualis omnibus.

Respondeo, quod nedum æqualis aliis dicitur, sed superior, ut alias demonstrauimus.

21. Petrus accepit suæ sententiæ confirmationem, à D. Iacobo, Act. 15. Ergo non erat superior.

Respondeo primo, quod hoc est contra aduersarios, qui docent, quod Apostoli erant æquales, modo dicunt, quod Iacobus erat superior.

Dico secundo, quod nulla est consequentia, nam & Papa, & Imperatores, & Respublicæ princeps vocat alios, non tamen sunt inferiores.

22. Matthiam Petrus non ordinauit, ergo non erat caput.

Respondeo sicut iam tetigimus, quod Petrus ordinauerit alios, licet ex scripturis non habeamus, quia nec omnia sunt scripta, tamen id tenemus pro certo, & de Matthiæ electione id pro certo docemus, quod à D. Petro fuit uocatum concilium, & quod fors fuit à Deo, & ordinatio à D. Petro, licet non fuerit ab eo immediate electus.

24. Victor uoluit excommunicare Episcopos Asiæ, & prohibitus fuit ab Ireneo Lugdunenſi Episcopo, ergo non est supra omnes. Antecedens habetur in hist. Ecclesiast. lib. 5.

Respondeo, quod omnia in hoc argumento asumpta sunt mendacia, nam excommunicauit de facto.

Dicitur secundo, quod Ireneus prohibuit, imò conuerſus de facto, fuit enim disſenſo de celebratione Paschæ & Ireneus die Dominico celebrandum cum Victore dixit.

25. Iulio I. noluerunt obedire Orientales Episcopi, ut dicitur li. 4. hist. trip.

Dicitur, quod si res exacte pensetur, ac legatur contrarium erit dicendum, nam li. 4. c. 15. & 16. contrarium legimus, & Episcopos suis Ecclesiis restituit.

26. Papa humano decreto, nempe Constantini est superior inquit Platina.

Respondeo, quod non eo animo refert Platina hæc scripta esse, nec à Constantino gesta, sed quod Constantinus permotus sanctitate Benedicti decreuit, ut deinceps, quem Cletus Romanus elegerat, ille esset uerus Pontifex, nulla alia expectata autoritate

Imperatoris, ut antea fieri consueuerat.

27. Quando instituit Episcopos Asiæ, uel Aegypti.

Respondeo, quod eodem tempore fuerunt à Romano Pontifice confirmati, quo fuerunt Episcopi, & hodie ex Armenia Romanam ueniunt pro confirmatione Episcoporum.

28. D. Hierony. de uiris illust. refert, quod Achaus Episcopus Casarien. deposuit Liberium, ergo non est supra alios.

Respondeo, quod hoc non reperitur in D. Hieron.

29. Omnes Episcopi sunt successores Apostolorum, ergo pares.

Dicitur, quod consequentia nulla est, ut ex dictis est manifestum, nam succedunt in regimine Ecclesiæ, sed sunt inferiores Roman. Pont.

30. Multi Sancti in primitiua Ecclesia non fuerunt sub Papa.

Dicitur, quod hoc purum est mendacium.

31. Hierosolymitana est prima, quia de Sion exiit lex, & uerbum Domini de Hierusalem. Christus inibi sacrificium obtulit. Spiritus sanctus uenit super Apostolos, hæc totius fidei est radix.

Respondeo, quod admisso antecedente consequentia nulla est. Nam Petrus dicitur petra, & non carnaliter est intelligendum Christi Regnum, & Petro dictum fuit. Pascite oues.

32. Legitur in hist. Eccl. lib. 10. c. 5. ex Concilio Niceno. Apud Alexandriam, & in Urbe Roma uetus consuetudo seruetur, ut uel ille Aegypti, hic suburbanarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat. non ergo est caput ex Diuino instituto.

Dicitur, quod sensus Concilii est explicare autoritatem Episcoporum in suis Ecclesijs, qui uocati sunt in partem sollicitudinis.

33. Metropolita debet Episcopos ordinare, ut docet Concil. Nicen. & Pontificale. Hoc argumentum usque in hodiernum multorum animis insedit, quod sic soluitur, nempe quod Metropolitanus debet alios instituire ex Romani Pontificis decreto, quod per se, uel per alios ordinet, nec derogat eius autoritati.

34. Habetur ex lib. vlt. hist. quod honoris prerogatiua detur Episcopo Hierosolymorū. Dicitur, quod non comparat Romano Pontifici, sed alijs, ut ex Concilij apparet.

35. Ergo

27. Ergo & D. Ioanni debent alij Episcopi succedere.

Respondeo, quod in donis personalibus nemo succedit, & D. Ioannes non erat Christi Vicarius, sicut Petrus.

36. Christus est caput Ecclesiæ, qui dicit. Ecce ego uobiscum sum, qui & Paulum uocauit, ad quid ergo Papa, quo mortuo, nec Ecclesiæ est sine capite.

Respondeo, quod si hoc uerum est, nec Imperator est in Ecclesiæ quorum sanctiones mordicustenent, ac Pontificias refellunt.

37. Omnis Sacerdos in mortis articulo habet eandem autoritatem quam Papa, ergo ad quod Papa.

Dicitur, quod assumptum est falsum quo ad corpus mysticum.

Dico etiam, quod aliud est loqui de his, quæ sunt per se, aliud uero per accidens.

38. Habemus ex 3. Concil. Cartag. & d. 19. c. Primæ. Quod primæ sedis Episcopus non appelletur princeps Sacerdotum, uel summus Sacerdos, sed tantum primæ sedis Episcopus, ergo nec Papa.

Respondeo, quod non loquitur de Romano Pontifice, uel Patriarcha. Nam Romanum Pontificem superiorem uocat oib. alijs.

39. Papa potest errare, ut ait Panorm. c. Si gnificasti de elect.

Respondeo, quod Panor. non est sequendus in hoc, qui ut schismaticus fuit pileo priuatus, quo in Concilio Basil. fuerat decoratus.

40. Paulus Petrum reprehendit, ergo non erat superior. Hoc supra solutum fuit, cui addimus quod Petrus, ut homo poterat reprehendi, non tamen quo ad definienda, quæ ad Ecclesiæ regimen.

3. Petrus non erat super omnes Apostolos. H. A. E. Ex eisdem locis sacre scripturæ probant, quod erat super alios tanquam pastor. & D. Th. annotat, ad Gal. c. 2. quæ & Concil. Floré. decreuit, nam dicitur Petrus caput. Ut uero omnis dubitatio tollatur, ac rectè intelligantur, quæ dicuntur aliquando ab alijs, obserua. Quod Apostoli considerari possunt, quo ad potestatem ordinis, secundo quo ad iurisdictionem. Primo modo sunt æquales, non secundo. sunt etiam æquales, id est pares, quia sunt similes. sunt æquales, quo ad fidei defensionem, id est Paulus Petrum defendit, ut dicit D. Tho.

2. 2. q. 3. 4. secundum.

Sunt pares in exequutione autoritatis, non in autoritate regiminis, id est dixit Dominus. Docete omnes gentes, baptizantes eos, & non tantum Petro ista sunt data. Conuenit Caiet. de autorit. Papæ, c. 1. in fine. & Turrecrem. & D. Anton. & nostri omnes.

4. Petro nullo modo alij Apostoli erant subiecti. H. A. E. R. Grauiſſima est controuersia de hoc, aded tamen affirmatiua pars mihi probatur, quod alteram negatiuam hæreticam cenſeo.

Nec tamen in principio aliquos errare hic contingat præmitto, quod Apostoli inter se bifariam comparari possunt.

Primo quatenus Apostoli, & sic omnes erant pares, uel æquales. alio modo, quatenus oues Christi ab eo hic corporali conuersatione separati, & sic Petrus tantum est pastor, & reliqui Apostoli sub eius cura, & c.

Primum probatur, quod essent æquales, & primo Matth. ultimo. Dat facultatem baptizandi, ac docendi. Luc. decimoquarto. conuocatis duodecim Apostolis dedit illis uirtutem, & potestatem super omnia Dæmonia, & ut languores curarent, & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.

D. Paul. primæ ad Corinth. decimo secundo. Posuit in Ecclesia primum Apostolos, Gl. interlin. uerbo primum, dignitate, & tempore.

Ad hæc Luc. uigesimo secundo, omnibus dicitur. Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.

Item Roman. octauo, Nos primitias spiritus.

Demum, Apocal. decimo secundo, Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum. Vocauit Deus omnes Apostolos, & sic etiam sunt æquales, & non mediante Petro.

Quo ad hoc uero, quod Apostoli erant oues Christi, constituit Dominus suum Vicarium Petrum supra eos, & dixit. Pascite oues meas, confirma fratres tuos. Et sic fuit Pastor uniuersalis, & caput aliorum, à quo tota potestas deriuare debet. Vtrumque ergo uerum & quod erant æquales, & quod Petrus erat maior.

§ Petrus

5 Petrus non debebat, ut pastor alias pascere. HAER. Quis negare audeat Petrum omnium pastorem esse electum, cui dicitur fuit. Pasce oves meas. Ergo vel omnes, vel istas, aut uagè sumitur, uel nullas. Non istas tantum, quia dicit meas, at omnes sunt suæ, non uagè, quoniam providere sic uagè, & illimitatè, non est sapientis, ergo omnium pastor erit. Rursus si unum ouile, & vnus pastor, ergo nunc vnus est pastor. Theophil. & alij dicunt. Finito prandio commisionem omnium ouium dedit Petro, & non alijs. Hæc ex superioribus confirmantur.

Obiectiones.

Nitentur destruere unitatem pastoris. Primo, impossibile est, ut vnus pascat omnes, ergo non omnium erit pastor. Respondeo, quod nedum impossibile imò necessarium est, sic & Philosophia suadet. Secundo, peccasset Petrus si omnes non gubernasset, & non poterat. Respondeo, quod potuit, quia & alij uocati sunt ad curam regiminis. Tertio, Petrus nullum misit Apostolum. Respondeo, quod hoc non opus fuit, quia à Domino missi fuerant. Quarto, alij Apostoli absque Petri auctoritate ordinabant Episcopos. Dicitur, quod à Domino facultas data fuit, quæ tamen de iure à Petro erat exigenda. Quinto, Apostoli fuerunt distributi in diuersis mundi partibus, ut essent Pastores. Respondeo, quod hoc ad Apostolatam pertinet, non ad pastorale munus ipsius Petri, id est nec eius auctoritas est imminuta per hoc, quia Apostolatam pertinet ad legationem, pastoratus ad executionem. Sexto, Petro data est cura Circumcisionis, ergo non omnium erat Pastor. Respondeo, quod duo sunt in Petro. Alterum, quod erat Apostolus, secundum, quod erat caput, & Pastor, ut Apostolo consignatus est populus Circumcisionis, ut Pastor erat supra omnes. **6** Petrus non fuit Princeps factus. HAER. Nō possunt laici (uere Religionis, imò sui ipsius desertores) audire Petrum principem factum esse, & tamen ex Diuino munere

ei collato deducitur, Nam & si pasce, non significet principare, tamen significat ad Ecclesiastici Principis, & supponit principatum, quia præsupponit Pastorem & nemo potest pascere nisi superior. Pascere significat oves Christi regere non solum docere, ut exponit D. Aug. sed pascere est confortare, ne in fide deficiant, & errantes subditos corrigere. Principatus ergo D. Petri explicatur per ly pasce, quia in Pontificatu non dignitas est appetenda, sed passus, sic dixit D. Pau. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Pastor etiam est propter utilitatem populi, at Principes gentium dominantur eorum. Principatus eius est soluere, ac ligare, id est infirmum arcere à grege, & eius auctoritatem in utroque foro importat. Demum, Quare consignatur oues, si nullam habet in eas auctoritatem?

7 Petrus, nullo modo, quo ad auctoritatem ab alijs Apostolis differt. HAER. Hæc quo ad rem supra est confutata, & si non quo ad nomina, quæ ut res exactius consideretur, adhuc sic exponitur, ac declaratur Petri, ac aliorum Apostolorum discrimen. Primum est. Petro data est potestas ordinariè, alijs uerò ex speciali gratia. Secundum, Petrus factus est Vicarius Iesu Christi Generalis. Alij uerò delegati, uel legati. Pro Christo legatione fungimur. 2. ad Cor. Hoc enim importat nomen Apostoli, quæ uicarius in præfatione dicitur, operis tui Vicarius. Tertium, Ille solus super omnes Apostolos, alij minime supra se inuicem. Quartum, Petri potestas, nō erat cum sua persona finienda, sed erat in successoribus conseruanda, aliorum uerò cum ipsis. Quintum, potestas Petri, & potestas regiminis. Pasce. Aliorum uerò est potestas executiua, hinc non absolutè in præfatione dicuntur Vicarij, sed operis. Petrus enim ex proprio suo officio gubernabat, alij uerò ex priuilegio Domini delegantis, qui alij à Petro eam auctoritatem habere debent. Nam Episcopus, ex officio prædicat, fratres uerò ex delegatione. Ergo pares erant quo ad ordinem, at quo ad iurisdictionem Petrus supra omnes, sicut Episcopi omnes sunt pares, tamen est Papa supra omnes. Fuerunt pares, quo ad iurisdictionem id est similes. Fuerunt pares, quo ad fidei

fidei defensionem. Fuerunt pares, quo ad auctoritatem regiminis, at nō quo ad executionem, & sic interpretatur D. Cypri. dictum, de simpl. Præl. tract. 3. in principio, pag. mihi 248. Apostoli ait, fuerunt pares. tonfortio honoris, & potestatis. **8** Petrus fuit prior alijs ordine tantum, non potestate. Centuriatores. HAER. Conantur isti hanc uanam ac perniciosissimam sententiam confirmare quodam dicto D. Aug. & Cypriani, quod proximo loco adduximus qui tamen decipiuntur. Nam si tantum erat primus ordine non in potestate, idem esset, ac si diceret. Petrus erat primus in numerandis Apostolis, si hic est sensus, quæro quare erat prius numero, cum Andreas esset senior, & prius ad Apostolatam uocatus, uel quare potius in ordine illo prior erat Petrus, si omnes erant equales, & nullum erat inter eos discrimen. Adhuc, quomodo possumus numerum ab ordine distinguere. Ciuitas enim requirit utranque prioritatem, & qualis erit numerus sine prioritate ordine, neque politia sine ordine esse potest, ut D. Aug. Philosoph. docuit 3. & 4. lib. de Republica. erat ergo in Apostolis ordo cū politia & hoc sacer ille Cærus Apostolicus exigebat. Rursus, ordo non potest esse sine magistratu, & potestate, hoc duce ratione Maumethana secta fatetur. Rectè ergo Anacletus Pontifex, & Martyr epistola 3. Beati Apostoli inter se statuerunt, ut Episcopi singularum scirent gentium, qui inter eos primus esset, id est primus in eorum ordine, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Canon 34. Apostolorum uocat primum ac Metropolitanum, quia iubet, ut cognoscatur eum, qui in eis primus est, id est in eorum ordine, & eum ducat ceu caput. Hunc Canonem renouauit Synodus Nicena, & Nicenum Canonem Antiochena, cap. 9. Iubet enim, ut omnes Episcopi cuiuscunque Prouinciæ agnoscant Metropolitanum Episcopum, qui eis præest. Admissio ergo, quod D. Aug. dicat, quod Petrus erat prior in ordine, nō adimitur potestas, imò consequitur, alioquin confusa est Christiana Respublica. Cyprianus etiam docet esse pares, quo ad Apostolatam, at fatetur prioritatem, ac nobilitatem, ordo enim (inquit) ab unitate proficiscitur. Et idem epistola ad Florentium, siue Puppianum dicit supra Petrum esse

fundatam Ecclesiam. Et in epistola ad Antonianum loquens de Cornelio facto Episcopo Romano, & cum post primum nuptus, secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solius esse debeat factus est, nō iam ille secundus, sed nullus est. Est ergo ex Cypriano Episcopus Romanus primus non numero, sed loco, honore, ac potestate, ac hoc talis fuit Petrus ante ipsum. Hoc probant eius uerba, quod aliunde hæreses & schismata orta non sunt, nisi quia prioritatem in Sacerdotibus agnouerunt. **9** Petrus nullam Apostolis alijs dedit auctoritatem. ERRON. Difficile est suadere hoc dictum esse erroneum, uerum liberè dicam, quod ex alijs grauissimis Patribus colligi. Nam Anacletus epistola 3. uidetur dicere, quod potestas clauium data sit sanctis Apostolis per Petrum, à quo (inquit) Sacerdotalis ordo cepit. Et Leo primus ait. Non nisi per Petrum dedit, quicquid alijs non negauit. Cum enim hæc potestas ad pascendum, & gubernandum populum Dei, & oves Christi omnes, Petro commissas propriè, & necessariò pertineat, nisi per unum caput cæteris Apostolis data esset, non potuisset gubernatio Ecclesiastica similis esse gubernationi domus, in qua vnus tantum pater familias est caput. Secundo, hoc ex dist. 22. c. Sacrosancta. Inter Apostolos quadam fuit discretio, licet omnes Apostoli essent, Petro tamen à Domino concessum est, ut omnibus præesset Apostolis, & Cephas, id est caput, & principium teneret Apostolatam. Tertio, Cypria. ad Nouatianum. & habetur 24. q. 1. ca. Loquitur Dominus ad Petrum. Quamuis omnibus Apostolis post resurrectionem suam parem, id est eam auctoritatem tribuat &c. Et post alia, quæ supra dicta sunt, Exordium ab unitate proficiscitur. Quarto ex D. August. hom. 124. super Iohannem uocat primum, & abundantiore gratia donatum. D. Thom. 4. cont. Gentil. ait. ut ostenderetur potestas clauium, per eum ad alios deriuanda, ad conseruandam Ecclesiæ unitatem. Hoc repetit 4. d. 24. & alibi, de quibus uerbo Papa, & uerbo Episcopus, & D. Antonin. 3. par. titu. 22. de forma electionis Papæ, & auctoritate Collegij mortuo Papæ, dicit. Quod à Petro deriuata fuit auctoritas ad Apostolos Turres. lib. 2.

lib. 1. ca. 54. probat etiam rationibus, quia si Petrus non habuit auctoritatem super Apostolos, nec ipsi verè essent subditi. Caiet. dicit, quod de iure ab eo tota auctoritas esse debuerat, si à Domino non esset collata. Demum ex Anac. epistola 1. ad Episcopos Antiochena Prouincia, confirmo dicentis, de Beato Petro. Vnde acceperunt in formationem, atque consecrationem. Verùm hoc ex superioribus confirmatur, idè hæc factis.

10 *Petrus nunquam fuit Romæ. Centuriatores.* HAER. Vt Romana Ecclesiæ labeficiant auctoritatem, hoc etiam excogitarunt. Petrum nunquam fuisse Romæ, quod quàm sit fictitium, ac cum sacris Doctoribus, ac historijs pugnet facillimum. erit suadere. Clemens enim testis esse poterit, qui Petrum fuisse Romæ, ut Simonem Magum conuinceret, & ueritatem Euangelij prædicaret, scribit dicens. Itaque cum aliquando in theatrum meridie Simon prodisset, iussissetque populo, ut Petrum quoque in theatrum raperent, promittebat se per aerem uolaturum, cum uerò cuncti promissi huius suspensi tenerentur, iamque à Dæmonibus in altum sublatus Simon sublimis per aerem uolabat dicens, se in cælum ascendere, ut inde bona ipsis suppeditaret, cunctique, qui astabant illum tanquàm Deum concelebrent, Petrus manus in cælum pariter cum mente tendens, Deo supplicabat, ut illam pestem per filium suum Dominum nostrum rumperet, & uires Demonum quibus ad fallendum, & perdendum homines utebatur, amputaret, ita tamen illum rumperet, ut non occideret, itaque in tuens in eum Petrus, eum uolare uidebatur. Si ego inquit homo Dei sum, & uerus Apostolus Iesu Christi, & Doctor pietatis in Deum, & non seductor ut tu Simeon. Iu beo malis potestatibus Diaboli Apostata, quæ Simonem Magum uehunt, ut eum dimittant, ut ex alto præceps feratur, cum risu eorum, quos decepit. Hæc cum dixisset Simon Magus dimissus, cum ingenti fragore, & sonitu decidit & uehementer elisus, coxam, & anterior es partes in plantis pedum fregit. Et multitudo uulgi. Vnus inquit, tantum uerus Deus, quem Petrus iuste prædicat, ac multi quidem defecerunt ab eo, non nulli uerò illius interitu digni, in doctrina eius nefaria perseverauerunt.

Hæc Clem. lib. 6. de Const. Apostolicis. d. 8. Theodoretus ante nos per annos mille ferme, & ducentos exponens uerba D. Pauli ad Romanos. Desidero uidere uos, ut aliquid impertiar uobis gratia spiritualis ad confirmandos uos, id est simul consolari in uobis per eam, quæ inuicem est fidem uestram, atque meam, ait. Desidero uenire uos, ut comunicem id, quod ego accepi, quia Petrus Primus Euangelij doctrinam illis tradiderat. subiungit ad confirmandos uos, quod perindè est, atque diceret, non aliam doctrinam uobis trado, sed traditam confirmare uolo. Hæc ille. Chryst. explanans illud. Primum, quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum, pro omnibus uobis, quia fides uestra annūciatur in uniuerso mundo: Petrum dicit docuisse, prius Romæ. Idem affirmat Theophilactus nominatim de Petro, & Paulo. D. Hiero. testatur uenisse Petrum Romam, anno secundo Claudij ad expugnandum Simonem. Iam enim antea in Iudæa disputando, & prædicando cum eo pugauerat. De uiris illustribus. Ireneus lib. 1. contra hæreses anno quarto conuenit cum hoc Aduentu Petri Romam, sub Claudio ad debellandum Simonem, quia multos decipiebat, & in magno honore habebatur. Iustinus Martyr in Apologia ad Antoninum. Pro Deo habitum fuisse, & statua inter duos pontes cum hac inscriptione positam scribit. Simonis Deo Sancto honoratum. Et si hæc testimonia non sufficiunt, legant Euseb. lib. 2. cap. 14. Tertull. lib. 1. aduersus Iudæos. Ireneum lib. 3. Cypri. ad Cornelium lib. 1. epistola. 3. Athan. in Apologia de fuga sua. Lactantium de uera sapientia. lib. 4. cap. 21. Amb. lib. epistola 32. Maximum Hom. 5. in Nat. Apost. August. de consensu Euang. lib. 1. cap. 10. Et iterum Theodoretum in psal. 116. Gregorium Magnum. lib. 6. epistola. 37. Gregorium Turon. lib. 2. ca. 25. Nic. sand. de uisib. Monar. Ecclesiæ. nu. 228. Niceph. lib. 2. capit. 27. dicit, principio Imperij Neronis eiecitur ex urbe Petrus. Præter hos sacros Doctorum, sunt aliorum scriptorum testimonia. Nam Tranquillus in Claudio, cum ait cap. de quibusdam ciuilibus gestis, & ordinationibus eius, Iudeos impulsore Christo assidue tumultuantes. Roma expulit. Paulus Orosius lib. 7. sic dicit. Exordio regni eius (nempe Clau-

dii

dii Imperatoris) Petrus Apostolus Domini Nostri IESU Christi Romam uenit, & Saluatorem cunctis credentibus fidem fidei uerbo docuit, potentissimisque uirtutibus approbavit, atque exinde Christiani Romæ esse cœperunt. Et paulò post. Accidit etiam eodem tempore, præsentis gratia Deigrande miraculum. Si quidem Furius Camillus Scribonianus Dalmatæ Legatus bellum caule molitus, legiones multas, fortissimasque ad Sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto, ut in unum undique ad nouum Imperatorem conueniretur, nec Aquila orrari, neque cœuelli quoquo modo signa, moueri uè potuerunt. Exercitus tanta, & tam inusitata miraculi fide motus, & conuersus ad penitentiam, Scribonianum quinto statim die destitutum interfecit, seseque Sacramentum prioris militiæ continuit. Tristius, ac perniciosius urbi Romæ, nihil unquam fuisse, quam bella ciuilia, satis notum est. Deinde subiungit. Itaque propter aduentum Apostoli Petri, & tenera Christianorum germina, vix dum adhuc pauca, ad Sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc ex orientem tyrannidem, & confurgens istud ciuile bellum, neget quispiam Diuinitus esse compressum, qui præteritis temporibus, de compressione bellorum ciuiliu simile probarit exemplum? Hucusque Orosius uir indubitata fidei, qui fuit tempore Diui Augustini, & eius rogatu historia scripsit. His addo, quòd ex uerbis, quæ leguntur in actis, c. 15. Quando Petrus dixit, in illa Synodo Hierosolymitana. Viri fratres, uos scitis, quoniam ab antiquis dieb. Deus in nobis elegit per os meum audire gentes Verbum Euangelij. & credere. Si ergo Deus elegit Petrum ad prædicandum gentibus, & Roma erat caput gentium, quomodo non prædicauit Romæ, & eius uerba non sunt adimpleta. Vel dicat sanctus, & Molineus, quis primum Euangelium Romæ prædicauit? Paulus, uel Barnabas, uel alius, & uidebimus, quòd nec inter se conueniunt, nec assignare sciunt, quis fuerit primus. Stemus ergo definitioni, imò communi historiarum consensui, nec uana nos à certis dimoueat.

11 *Petrus non prædicauit Romæ.* HAER. E. Quare ueneratur Ecclesiæ huius uiri Sanctissimi corpus, si non fuit Romæ, & tamen

honorificè in Basilica D. Petri reconditur seruatur. Vel si fuit Romæ, quid negasset, quade causa inibi profectus est. Dicitur Petrum Romæ Euangelium inuulgasse, ostendunt uerba D. Pauli, quæ su præ adducta sunt.

14 *Petrus non fuit Romanus Episcopus.* HAER. Ex ipso D. Petro probatur ipsum fuisse Romanum Episcopum, hæc enim scribit, in superiore epistola. cap. 5. Salutet uos Ecclesiæ quæ est in Babylone, ubi glofa Bedæ dicit. Babylon nominat Romam propter cultum Idolatriæ. sic & D. Hierony. exponit, in li. de uiris illustribus. Idem D. Hierony. super ea uerba ad Rom. 1. Desidero uidere uos, ut aliquid uobis impertiar. &c. Hoc ex præfatione Concilii Niceni confirmatur. D. Ambro. epistola contra Auxentium, sic loquitur, de Beato Petro. Noctè muros egredi cœpit, & uidens in porta Christum sibi occurrere, urbemque ingredit ait, Domine quo uadis? Respondit Christus, uenio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem Diuinum pertinere responsum. Hæc Amb. Hoc idem confirmatur auctoritate illorum, quos iam nominauimus.

13 *Petrus nunquam exercuit Principatum.* HAER. E. T. Qui exactè expendit, quæ Lucas in actis Apostolicis scribit cap. quinquagesimo, quando sine alio Concilio sententiam mortis tulit in Ananiam, & Sapphiram uxorem eius, qui mentiti sunt Apostolicis de prætio agrorum suorum, quos uendiderant, quibus se præsentem fuisse testatur Clemens epistola. 5. quod tamen intelligendum est, non quod Clemens præsens fuerit, qui non erat Hierosolymis, sed quia aliqui fuerunt præsentis, qui erant Romæ cum Clemente, sic interpretatur Turrianus lib. secundo cap. 16. in fine. Sed institutum nostrum prosequamur. Ad primum Petri pertinet, quod scribit Matt. 4. 17. 18. & 19. & Luc. capitu. Quinto. Ioann. 6. Imò act. primo, dicitur Exurgens Petrus in medio fratrum dixit, Adhuc in die Penthecostes ipse solus alios defendit. act. secundo.

Rursum, præfente Io. Claudio sanauit, & eorū populo defendit act. 3. Adhuc in C. defendit se & Ioann. act. 4. Disputat cum Simone, ac eius motem præcatur act. 22. Deum.

Demum suscipit gentes in suam potestatem, quando uidit linteam, in quo erant bestiae, & reptilia: & facta est uox, surge Petre, macta, & manduca. act. 10. Ex his ergo locis mihi uideor satis demonstrasse, quomodo Petrus primatum exercuerit.

14 *Petrus fuit pastor tantum praedestinatorum, & non omnium hominum.* H. A. E. R. Hoc uanissimum est inuentum, & hoc docuisse Caicetiam non dubitant aliqui scribere, quod tamen nec somniauit Docissimus, ac Pontificiae potestatis acerrimus propugnator. scribit Ioan. 21. super ea uerba. Pasce oues meas, sic. Quamuis omnium Christianorum cura commissa intelligatur Petro, soli tamen praedestinati, qui soli agni, & oues Iesu Christi sunt explicantur pascedi, ac regendi a Petro, quia huc tendit institutio Pastoralis officii. Hae Caicet. Qui nil aliud intendit dicere, quod sicut oues Christi sunt praedestinati, & illos sua sacra pascit, sic ad eos principaliter tendit cura Pastoris, nec excludit, quin & alii sint ipsi subiecti; qui enim hoc docet potius est Dominista & Calvinista, quam Catholicus, atque ideo confutandus. Si enim Petro non sunt nisi praedestinati subiecti, ergo non alii, ergo non erit omnium Christianorum unum caput, ac per hoc totius Ecclesiae, Secundo, ignoramus qui sint praedestinati, ergo ignoramus, qui sint eius cura. Tertio, Angeli habent custodiam omnium, ergo & Petrus. Quarto, ad quid dedit potestatem ligandi in caelis, si tantum praedestinatorum est Pastor?

Quinto, Petrus est Christi Vicarius perfectus, ergo omnium.

Sexto, Qui sunt praedestinati sunt, etiam de Ecclesia, ergo sub cura Petri. Haeretica ergo illa sententia.

15 *Petrus non fuit Christi Vicarius.* H. A. E. R. Doctores omnes, super ea uerba. Pasce oues meas, testantur, Petrum Christi Vicarium esse constitutum, ad quod munus obediendum, longè antea designatus fuit, & quasi praeparatus, ut magis aptus fieret, atque idoneus. Quod ex superioribus confirmatur.

16 *Petrus dum Ecclesiam docebat, aut oues in se firmabat, errare potuit.* H. A. E. R. Pollicetur enim Dominus Petro, quod eius ades, non deficeret, & quod eius erat alios confirmare.

Luc. 22. & Matt. 16. Porte inferi, non preualebunt aduersus eam. Ne ergo tota rueret Ecclesia, oportuit fundamentum fixum stabilire, atque ne deficeret, firmare.

17 *Petrus defuncto, non est qui Diuino iure ei succedat.* H. A. E. R. Quoniam Christi regnum est eternum, ideo semper est, qui e praesit. Quod supra uerbo. Papa iustus demonstrauimus.

18 *Petri peculiare priuilegium transit ad successores.* T. E. M. Alia sunt Petro concessa, ut illi persona, alia, quae ad Ecclesiam gubernandam attinent. Prima non sunt in successoribus, non enim Papa est heres priuilegiorum Petri, sicut nec culpam, sed earum tacta, quae ad Ecclesiam gubernandam conducunt. Nam neque Episcopi succedunt in autoritate extraordinaria aliorum Apostolorum, sed ordinaria tantum. Apostoli etiam fuere in gratia confirmati, non tamen Episcopi confirmantur.

19 *Petrus non habuit clauis ecclesiae in sua propria persona, sed ecclesiae tantum.* H. A. E. R. Non perceperunt Lutherani mentem D. Aug. tract. in Ioannem 124. super ea uerba. Tu me sequere. Quod quando Dominus dedit clauis Petro, representabat totam ecclesiam; quasi uelit per hoc dicere, quod in persona ecclesiae, & non propria, clauis contulerit; quod tamen est falsum. Nam in persona contulit clauis, sed ecclesiae, semper ergo erit congregandum Concilium. Vel quare si in persona ecclesiae, non usus est numero plurali, & non dixit, omnibus discipulis, sed Petro tantum. Non tamen inferior dari ecclesiae, quia finis usus clauis est ipsa ecclesia. Verum de hoc alia diximus.

20 *Petrus negando Christum amisit ne fidem?* Non conueniunt Patres in hoc. Nam Hil. in Psalm. commentariis explanans uersiculum, Psalm. 52. Non est qui faciat bonum. Dicit, quod Petrus in negatione Christi lingua prorupit, firma tamen fides confitendi Christum, usque ad martyrium ex animo eius non recessit. Prudentius huic prolaplum nefas, cum mens maneret, Innocens animusque ser uaret fidem. Hae in hymno ad Galli cantum. D. Ambro. lib. 10. comm. in Lucam. excusans Petri negationem, ait illum non negasse esse Deum, sed negasse eum non esse tantum hominem.

Quasi

Quasi diceret. Nescio Galilaum, nescio Nazarenum, quem Dei filium noui. At D. Hieronym. melius rem expendit, lib. 4. in Matth. dicens. Scio quosdam pii affectus erga Apostolum, locum hunc interpretatos, ut dicerent, Petrum non Deum negasse, sed hominem, & esse sensum. Nescio hominem, quem scio Deum. Hoc quam friuolum sit, prudens lector intelligit, sic defendunt Apostolum, ut Deum mendacium faciant. Si enim iste non negauit: ergo mentitus est Dominus, qui dixerat. Ter me negabis. Cerne quid dicat. Me negabis, non hominem. Hae Hieron. curi Theophil. & alii ferme omnes. Cui & nos subscribimus. Nam quare fleuit, si non peccauit? quare errorem suum praedixit Dominus, si non peccauit. hunc sensum tenet ecclesia.

21 *Petrus simulatoria fuit a D. Paulo reprehensus, an uerè?* Ea quae scribit D. Paul. ad Gal. 2. In faciem ei restiti, quoniam reprehensibilis erat, quam plurimi ex Neotericis exponunt, simulatione usus Petrus peccando, & Paulus reprehendendo ad utilitatem discipulorum, & summa utriusque animi concordia sed quidam addit, quod simulando peccauit, inter quos Orig. in Comm. epistolae ad Gala. & in 10. Stromatum uolumine. Alii uero dicunt ne simulando peccasse, quia licet uti simulatione ne pio animo iuuandi. Sic Theodorus Hebraeae Episcopus, in epistola ad Gal. Euseb. Emile. Episcopus, in epistola ad Gal. Didimus Alex. in comm. epistolae ad Gal. Appollinarius Laodiceae Episcopus in bibl. Chrysostom. eodem loco. Hierony. Theodoretus. Theophil. ibi. Cassianus. lib. 27. collat. Oecumenius in Collectaneis epistolae ad Gal. Hi conueniunt cum exposita sententia. D. Aug. Thomas, & recentiores, dicunt, Petrum uerè, a iusta de causa fuisse reprehensum. Ut supra dicebamus.

22 *Petrus, quem D. Paulus dicit reprehendisse, non fuit Petrus Apostolus, sed alius ex septuaginta.* Hoc dictum & si auctoritate Clementis Alexandrini, in quarto dispositionum uolumine confirmari possit, atque etiam Oecumenii in Collectaneis explanationum huius loci ad Galat. qui & Eusebii Caesariensis primo Hist. ecclesiae corroborat. Tamen peritioris omnes, quos modo recensimus de Petro Apostolo inter-

pretantur, & iustus D. Hieron. probathane opinionem esse fictitiam, atque friuolam. Nec alius fuit Cephas, praeter Petrum Apostolum.

23 *Petri epistola duae non sunt Canonicae.* H. A. E. R. E. Eas semper sacra Concilia receperunt. Laodicenum. Cartag. tertium. Florenti. ac Tridentinum. Ex secunda uero epistola, de qua magis est dubitatio, scribit Anacletus epistola sua tertia, & inducit quaedam uerba terti capitis inquis. Propter quod Carissimi expectantes, satagite (ut ait Petrus) immaculati, ac inuolati inueniri in pace. Hoc demonstratur ex ipsis uerbis D. Petri, dicens: Scripate nobis Carissimus frater noster Paulus; accerte nullus Apostolus fuit charior Paulo ipso Petro, cum simul una die coronati sunt, & ita dilexerunt se, ut in morte non sint separati, canis ecclesia. Demum si non est D. Petri, erit fabulosis cuiuspiam, qui audeat scribere. se fuisse unum ex his, qui in morte Sancto fuerunt, & uiderunt magnificam Christi gloriam de caelo allatam: qui certè, ut Euangelista testatur fuit Petrus. Rectè ergo ecclesia definiuit eam esse Canonicam.

Obiectiones.

Quod uerò fuit erroris occasio Lutheri, est dictum Euseb. lib. 3. histo. ca. 25. dicens. Petrus Apostolus praedicationis suae monumenta, per parca reliquit. Vna etenim eius epistola est, de qua nullus omnino dubitat, nam de secunda multis incertum est. Secundo. Confirmatur auctoritate D. Hieron. qui in lib. de uiris illustribus, ait. Secunda Petri epistola a plerisque eius negatur, propter styli eius cum priori dissimilitudinem. Verum haec facillimè soluuntur. Primo ergo dico, quod tam Euseb. quam Hieron. non propriam, sed aliorum refert sententiam.

Dico secundo, quod aliquo tempore forte licuit dubitare, non tamen hodie: quia quod tunc non fuerat definitum, hodie est certum. Quod uerò stylus sit alius, id fuit pro necessitate rerum. Vel etiam tanta diuersitas non ex auctore, sed translatore oritur, non ergo negare possumus esse Canonicam.

24 Petrus scripsit ne aliud, quam sic Canonicè approbatum? Refert Sophronius ex Hieronymo hos libros D. Petrum scripsisse, præter duas Canonicas epistolas. Prius prædicationis inscribitur. Secundus Euangelium. Tertius Actus. Quartus Reuelatio. Quintus Iudicium. De primo meminit Clémēs Alex. in 6. Stromaton, his uerbis. Petrus in prædicatione dicit. Cognoscite unum esse Deum, qui fecit omnium principium, & finis habet potestatem, & qui non cadit sub aspectum. De quo etiam Orig. tom. 13. in Ioannē. De Euangelio Petri Serapion, qui anno Domini ducentesimo Antiochia fuit Episcopus, particularem librum conscripsit ad Fratres Rhodi Ciliæ, sic enim Euseb. commemorat. De actibus Petri, & aliis libris, Euseb. lib. 3. Hist. eccl. capit. 3. ait. Ille uerò libellus, qui dicitur actus Petri, & quod nominis eius Euangelium nuncupatur, sed, & quæ dicitur eius prædicationis, & eius Apocalypsis inscripturis Canonicis non habentur, sed nec aliquis quidem ueterum, uti eorum testimoniis inuenitur. Nicephorus etiam de Apocalypsi ait, illegitimam apud ueteres esse iudicatam. Orig. etiam de libro, qui est de actibus Petri dicit, quod non habetur inter Ecclesiasticos, quia neque Petri est ipsa scriptura, neque alterius cuiuspiam, qui spiritu Dei fuerit inspiratus. Petri etiam Itenerarium sub nomine Clementis æditum, Gel. dist. 15. inter libros suspectæ fidei collocat. Hactenus, de uita, auctoritate, & scriptis D. Petri, quæ apud hæreticos sunt dubia.

Phylosophia.

Phylosophiæ studium, ueluti perniciosum abiciendum. Eras: Cornelius Agrippa. H A E R E. Longa digressione Erasmus in Moria, & Agrippa homo uanissimus in libro de uanitate scientiarum, hoc docet, quorum errores sic confuto. Primo ex sacris literis. Nam D. Paulus ait (dum instituit Athenienses) ipsius nos genus sumus, quod est Arati Aitronomi, Et scribens Corin. citat illud Eurupidis. Corruptunt bonos mores, colloquia praua. Ad Titum uitur illo testimonio Epimenidis. Cretenses semper medaces, mala bellia, uetres pigri, non ergo sunt uana ac omnino. Hoc pendenda Phylosophorum dicta. Quod testimonio patrum

confirmo. Nam Ecclesiæ Doctores fuerunt Phylosophi, ut Dydimus, Iustinus. Origenes, Gregorius Nazianzenus, Basilius, Gregorius Nilensis. Damas. Aug. Hier. Ambrosius, & alii omnes. Et ut rem præsertim consideremus, exscribam eorum uerba. Nam de Basilio testis est Athan. in oratione funebri eius obitus. D. Hiero. differens aduersus Iouinianum, uariis Phylosophorum dictis utitur. D. Aug. lib. 2. de Doct. Christiana, demonstrat rerum naturalium cognitionem summo opere necessariam. Euseb. li. 5. Hist. eccl. capit. 10. ait. Consuetudo antiquitus tradita seruabatur, ut Diuinorum scripturarum Doctores in schola Ecclesiastica habeantur, uiri dumtaxat scia, & eruditione probatissimi. Quid dicam de D. Tho. & aliis in numeris patribus, qui ergo damnant Phylosophiæ studium, ne aduersatur tot patribus, uerū & cum ratione pugnat. Nam omnes homines scire desiderant. Di rect. 2. part. q. 11. num. 5.

2 Phylosophi unde eam cognitionem habuerunt? Nemini dubium esse debet, quod earum rerum studium hauserant Deo Duce, & ueritas à quo cuncta dicatur à Spiritu Sancto est. Et Amb. affirmat, quod Pittagoras fuit circæzifus. Alex. etiam dicit, quod fuit discipulus cuiusdam Iudæi. Plato etiam à nostris doctrinam assequutus est, ut Amb. Aug. & Clemens testantur. Aristoteles conuersatus est cum quodam Iudæo, ut scribit Clearchus Peripareticus lib. de somno. Verū de hoc, non est nostrum scribere, nisi quatenus quisque cognoscat, quod si Phylosophia est, Deo auctore, nemo condemnare eam iure potest.

3 Phylosophi sunt ne aliqui saluari? Non dubitat Iustinus Martyr, & Clemens Alex. affirmare, aliquos esse salutem æternam consequutos. Iustinus nanque sic ait, in lib. quaestionum à gentibus propositarum, quaest. 8. Qui cum ratione uixerunt Christiani sunt, etiam non nouisse Deum existimati sunt, quales apud Græcos Socrates, Heraclitus, atque alii similes. Clem. uerò lib. 5. 6. Stromaton. Eos (inquit) qui ante Christum fuerunt, honesteque uixerunt, esse iustos factos, uel per legem, uel per Phylosophiam sed defuisse eis tantum fidem Christi, quare in inferno expectasse Christi & Apostolorum Aduentum, eorumque ibi prædicatione esse conuersos, ut in Christum crederent,

rent, & sic esse deum seruatos. Hæc Clemens. Hoc tamen pro certo de fide dicendum est, quod si sunt salui, ut Sybilla & alii, non nisi per fidem Christi saltem implicitam, puta fide tenuerunt unicam esse Deum omnium reparatorem, ac redemptorem. Non enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Hoc ergo totius, ac omnium saluus origo hic uerè totius mundi seruator. Iauell. etiam de mente D. Th. scribit, quod Socrates, & Pithagoras sunt salui, si seruauerunt legem naturæ 1. par. tract. de Prædest. c. 10.

Pietas.

Pietas non est specialis uirtus. E R R O N. Non uno modo pietas accipitur, sed multis, nã aut intelligi potest Dei cultus, quam Græci Thasebiam uocant. Pietas erga Deum, & parentes se extendit, & pietas dicitur de cultu Diuino, & ea uirtute, qua Deus colitur, unde sic idem est, quod Religio, ut dicit Bon. Religio uerò est latria quæ ad seruitutem Diuinam exteriorem pertinet. A. uulgo sumitur pietas pro actibus misericordie, quia Deus testatur hos actus sibi debere fieri. Et Deus dicitur pius, ex misericordie actibus, licet pietas à misericordia differat. Pietas est specialis uirtus circa parentes, & patriam in quibus includuntur omnes consanguinei, ciues, amici, & alii eiusdem patriæ. Pietas adhuc respicit in proximo Dei imaginem. Misericordia est erga omnes, qui in miseria sunt constituti, ac respicit conformitatem naturæ & indigentiam. Pietas beneficia impendit ratione debiti. Misericordia sub ratione gratuita subleuationis. Pietas etiam est erga Deum, ac non misericordia. Hæc ex Aug. lib. 10. de Ciuit. Dei cap. 4. & D. Tho. 2. 2. q. 301. Bonau. 3. dist. 35. q. 6.

Pollutio.

Pollutio uoluntaria non est peccatum. H A E R. Ex communi patrum doctrina, imò ex ipsa naturæ lege hoc esse peccatum, nemo inficiari potest, pugnat enim cum natura si dum Diuino præcepto, & qua ratione ab aliorum tabernaculis excluderentur polluti, & quare docuit Dominus, quomodo

fit expianda nocturna pollutio, si uoluntaria non est peccatum. Deut. 23. B. Verum de hoc plura scribere me pudet, quod animalia fugiunt.

2 Pollutio nocturna, semper impedit sacramenti perceptionem. In schola D. Tho. hoc negamus: nam non semper est peccatum, ut quando est sine causa præcedenti, & sine complacentia subsequenti, id est nisi eueniat occasione uitiosa, poterit sacerdos celebrare, uel alius Eucharistiam sumere, ut scribit. 4. dist. 9. art. 4. q. 1. 2. 3. Palud. uidetur etiam esse huius sententiæ, licet addat, quod in causa necessitatis liceat. dist. 9. q. 3. Ricard. 4. dist. 9. art. 2. q. 3. conuenit, quod si prouenit ex peccato mortali, non licet, ac ex ueniali non prohibet. Brudifer. 2. dist. 25. q. 12. Biel. lect. 19. Can. Alex. uerò Aletis, quem sequitur Alb. & Bon. ac forte Palud. mea sententia è contra dicunt, quod non potest pollutus, quacunque de causa, etiam sine peccato, celebrare, quia ordo uirium perueritur, & anima in hoc opere fit tota caro. Et sicut degustatio spiritus desipit omnis caro, sic è contra & amplius gustata carne, desipit spiritus, & fit carnalis, generat etiam frequenter in anima hebetudinem, ac deordinationem. Id est abstinendum est, donec fuerit reordinata natura, quod fit regulariter spatio 24. horarum, unde ad tantum tempus debet abstinere. Sed opinionem D. Tho. tanquam securiorem amplectimur. Vbi enim nulla est culpa nec poena præfigenda est, sit ergo uir pius, ac Religiosus, qui nullam dedit occasionem, nec causam huius inordinati actus, & cum lachrymis petat sanctissimam Eucharistiam, qua ratione hac poena erit plectendus. Quid, quod natura (etiam me repugnante) suo munere fungitur, & quatenaturalia munera, sunt impedimento saluti, ac gratiæ?

Potentia.

Potentia Dei non est infinita. H A E R. Plura sunt quæ Dei in exhaustam, ac incircumscriptam potentiam demonstrant. Vnum inter multa est ipsa Creatio ex nihilo, atque iustificatio post crimen commissum. Verum hoc etiam Phylosophi, ac Barbari pro-

comperito habent, idèd non eget longa oratione. Recolant nostri eius, quòd dixit Angelus B. Virgini. Non erit impossibile apud Deum omne verbum.

2 *Potentia Dei non potest facere, nisi que fecit.* HAER. Quomodo esset infinita, si terminos præfigamus. Hoc quotidie nouis prodigijs falsum esse conuincitur, & Dominus dixit, Pilato. An nõ possum rogare patrem & exhibebit mihi, plusquam duodecim Angelorum legiones. Matt. 26.

3 *Potentia Dei non potest facere meliora, quam fecerit.* HAER. Potuit perfectiora diebus illis, quando uniuersum condidit, & quare modo non potest, quis cohibet eius uoluntatem? quis fræna tenet eius omnipotentie? Infinita est, nec aliquibus cancellis clauditur, nec meliora facere, uel contradictionem implicat, uel Dei mutationem connotat, sed potest abundantius facere, quam petimus, aut intelligimus, ut probant scholastici r. dist. 14. Et supra uerbo, Creatio, probatum fuit, quòd Deus potest facere aliam terram. Et Caiet. scribit. 1. part. q. 50. r. primum ad primum, dubium. Quod uniuersus potest esse perfectior, quo ad species, non tamen quo ad gradus específicos; & sensus est quòd naturæ specificæ sunt perfectæ in sua specie, ad eò, q̄ perfectiores quo ad gradum illum esse non possunt: at potest alteram speciẽ perfectiorem Deus creare, & quòd nemo negare debet. De Potentia Dei; plur. scribit D. Aug. lib. 1. cap. 8. & 18. de Ciuit. Dei. & scholastici.

4 *Potentia obedientialis, quid sit, uide; uerbo Reuerentia. num. 1.*

Potestas.

Potestas spiritalis non supereminet temporali.

HAER. Quoniam, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, ut D. Paul. scribit, necesse est ut in regno Ecclesiæ ordo reperiat. Et certè ex sacris literis demonstratur spiritualem potestatem excedere temporalem.

Primo, antiquitate, nam in Abel exordiu cepit, qui fuit Virgo, Martyr, & Sacerdos: & eius munus fuit Deo acceptum. Originis nobilitate: nam spiritalis in nouo testamento est à Christo immediate. Tibi dabo Clauas. Pascua oues meas. At tempo-

ralis, ut plurimum Tyrannicè fuit oratione, ut testantur hystoria de Assirijs, & Caldeis, quorum Regnum in Nembroth inceptum testantur, quòd de Romanorum etiã Imperio certum est.

Tertio, est nobilior dignitate, quia & spiritalis corpore.

Quarto, est amplioris dignitatis spiritalis ipsa temporali.

Quinto, ex fine est nobilior. Nam finis spiritalis potestatis est uiuere secundum rationem.

Sexto, temporalis iudicat terrena, spiritalis æterna. Hęc probat. Turre. Crem. & alij.

Obiectiones.

Non desunt, qui dicant temporalem præcessisse spiritualem antiquitate. Quia Cain fuit prior Abel.

Respondet, quòd Cain non fuit uerè Dominus, sed ui occupauit.

Secundo, Dominium temporale cepit tempore legis naturæ in Nembroth, Gen. 10. Sacerdotium uerò tempore Aaron, & legis scriptæ. Exod. 28.

Respondet, quòd sacra scriptura post diluuium meminit inceptisse sacerdotium, & quòd Noe edificauit altare, & tollens decumtis pecoribus suis. &c. Obtulit super altare Gen. 9. Quæ oblatio præcessit Nembroth. Dico secundo, quòd regnum, ac Dominium Nembroth fuit usurpatum, non legitimum.

Tertio, uerum sacerdotium in Christo cepit. Regnum uerò in saule, ut dicitur 1. Regum 10.

Respondet, quòd & in Mose, & Aaron inceptum sacerdotium ante regnum, & fuit uerum sacerdotium, non fictitium, aut falsum, & si fuerit figuratiuum.

Quarto, potestas utraque est à Deo, ergo ex Origine, una non est nobilior alia.

Respondet, quòd uerum sacerdotium, & regnum utraque est à Deo, tamen falsum, ac despoticum est ab homine, atque idèd tunc spiritalis Origine, si huic Dominio comparatur est nobilior.

Quinto, D. Pet. 1. cap. 2. Subiecti estote omni humanæ Creaturæ propter Deum, siue Regi, tamquam præcellenti. ergo hæc præcedit.

cedit. Dico, quòd sensus D. Petri, non est, quòd secularis potestas præminat, sed quia comparatur ad seruos, qui Regi obediunt tenentur.

Sexto, soluitur tributum temporali potestati. ergo maior.

Respondet, quòd Ecclesia nõ debet soluere tributum potestati temporali, ut superiori, sed pro pace, ac quiete. Nec etiam de bonis Ecclesiæ, sed de ijs, quæ Clerici paterno iure possident.

Septimo, Moyses qui fuit Imperator, ac ductor populi, fuit maior Aaron qui fuit Sacerdos. Exod. 24. ergo Moyses erat maior. Respondet, quòd & Moyses fuit Sacerdos. Moyses, & Aaron in sacerdotibus eius. Glo. sa ait. Nota quòd Moyses Sacerdos dicitur, qui & si non hostias, tamen uota obtulit Deo, & pro populo supplicauit. Dico secundo quòd Aaron fuit in aliquibus maior Moysè, & Moyses etiam Aaron, non tamen quia commissa fuit temporalis cura, & ut Dux; sed quia cum eo Deus loquebatur. Aaron uero maior erat, quia primogenitus, secundo quia preiudicabat eum summum Sacerdotem electurum.

2 *Potestas tam spiritalis, quam temporalis per mortale peccatum amittitur. Vult. 7s.*

HAER. E. Aliqua diximus in superioribus contra hæc hæresim in Concilio Constantiensi damnatam, quæ ut plenius confutetur, hic iterum ex scripta est. Etenim malis ministris dona sua dispensat Deus. Nam Hier. 27. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas, in manu Nabucodonosor Regis Babylonis serui mei, &c. Secundo, Matth. 23. super Cathedram Moysi sederit Scribæ, & Pharisei, quæcumque dixerint uobis seruate & facite.

Tertio, D. Pet. p. cap. 2. Serui subditi estote in omni timore Domini, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discolis.

Quarto, Iudas & si prauus erat, tamen & inter Apostolos.

Quinto Cayphas iniquissimus Pontifex tulit sententiã. Demum ex Concil. Cõstat. sess. 8. articu. 4. damnatur, ac Trid. sess. 7. Can. 12.

3 *Potestas non est à Christo immediate Diuo Petro collata.* HAER. Hoc erroneum imo hæreticum dictum, ex sacra scriptura reprobatum est, uerbo Petrus, de quo in Di-

rect. p. 2. quæst. 12. nu. 3. Ei nanque dictum fuit, Tibi dabo Clauas Regni Cælorum.

Præceptum.

Præcepta Dei adimpleri non possunt. Luth. & Erasmi. HAER. Probant exemplis Luth. & Erasmi, quòd Dei præcepta adimpleri non possunt, & quòd impossibilia sint. Et primo de dilectione Dei. Secundum est. Non concupisces. Quæ duo, neminem adimplere posse affirmant. Quæ si uera esset, iniquissimus esset Deus, qui præcipit, quæ obseruari non possunt, ac iniuste transgressores punit. Causa uero errandi fuit, quòd præceptum illud. Non concupisces, ad primum motus concupiscentiæ cohibendos pertinere putauit, & non potius, nec delibetata uoluntas concupiscentiæ turpitudinẽ assentiat. Dicamus ergo cum Domino. Iugum meum suauis est, & onus leue, & alibi. Præcepta eius graua non sunt. Sic Concilia, & Patres interpretatur Trid. sess. 6. Ca. 11. Basil. Hom. 32. Aug. de Ciuit. Dei lib. 14. cap. 10. & 24. Et ad Bonif. cap. 13. Cum his teneamus, & D. Hierony. Si quis dixerit Deum impossibilia præcepit. Anathema sit, & quòd nobis ipsis, ac proprio Marte non possumus, id Diuino auxilio nos posse compertum est, & quòd per amicos possumus, per nos ipsos posse uidemur, ut docet D. Thom. cum Aristotele. Direct. 2. p. quæst. 10. num. 14.

Præceptum nullum est in Euangelio. Luth.

HAER. Videas lector in quantam demeritiam uir iste deuenerit, quasi non legerit. Matth. 5. Non ueni soluere, sed adimplere. Et alibi. Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Et Ioã. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare in Regnum Dei. Et Ioann. 15. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta Patris mei seruauit, & maneo in eius dilectione. Lucas etiam 13. Nisi penitentiam egeritis omnes simul peribitis. Demum si nullum est præceptum, nec etiam præuaricatio, nam sine lege non est, ut D. Paul. ad Rom. 4. dicit. Si ergo uolumus ad uitam ingredi seruemus mandata. Matth. 9.

3 *Nihil est Deo gratum nisi quod fuerit ab eo mandatum, ac præceptum.* Lutherani.

HAER. Quid præcepit primis Filijs vt offerrent & tamen respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Gen. 4.

Secundo, Gen. 8. odoratus est Dominus odorem suauitatis.

Tertio, placuit Deo, quod Phinegs interfecerit Israelitem coeuntem cum muliere Madianitide, quod tamen ei præceptum non fuerat. Num. 25.

Quarto, Austeritas D. Ioan. Bapt. fuit Deo grata, non tamen demandata. Multa & his similia, quæ uoto assumentur, Deo sunt grata, non tamen præcepto.

4 **Præceptum Diuinum adimplere meritoria possumus, sine gratia.** HAER. Hoc Pelagij dictum, supra explosum est. Licet enim nihil sit, quod unus Homo possit eum gratia quod alter sine gratia non possit, quo ad substantiam operis, & si non quo ad modum, ideo gratia exigitur, ut sic adimplere possit, ut docet D. Thom. Ver. q. 24. primo ad secundam, sextum, & quintum, & artic. 14. De quo in Concil. Trid. sess. 6. Can. 3. & antea Concil. Cart.

5 **Præcepta omnia ab Apostolis tra ditã sunt perpetuo seruanda.** HAER. Multa Apostoli in suis Cano. statuerunt pro temporum oportunitate, usq; congruo honore Synagoga sepeliretur, ad quæ nos non tenemur; sed summus Pontifex reuocare potest, ut illud quod Sabbato non ieiunemus, & quod nomine Christianorum baptizetur, & alia quæ penitentis taxantur, omnia enim ista sunt temporaria præcepta, ut & abstinentia à suffocatis. Quædam uerò præcepta sunt perpetuo seruanda, quæ fidei sunt prima principia, ut quæ ad Sacramenta pertinet. Cano. lib. 3. cap. 5.

6 **Præceptum omne obligat ne ad mortale peccatum transgressorem?** Non opus est repetere, quomodo distinguantur præceptum, & consilium. Nam consilium est de bonis, quorum opposita non sunt mala, ut consilium castitatis. 1. Cor. 7.

Præceptum est de bono, cuius opposita non est malum ut dilectio.

Præcepta etiam moralia habent pro materia actus bonos, quorum contraria charitati repugnant; aliqua uerò habent pro materia aliqua, quæ charitati non contrariatur, ut sunt præcepta abstinentiæ, abstinentiæ, urbanitatis, & consilium.

sunt enim ista de obseruandis modis debitis in sumendo cibum, aut conuersando, aut iocando, quorum contraria non sunt contra Charitatem, quamuis mala, & peccata sint in genere moris.

Rursus duo sunt genera moralium præceptorum quædam habent uinculum peccati mortalis, ut quæ sunt necessaria ad dilectionem Dei, & proximi. Alia habent uinculum peccati uenialis tantum, ut quorum uolatio stat cum Charitate, siue sint de iure naturæ, ut non esse mendicandum, esse affabilem, & similia; siue sint de iure positio, ut benedicere mensam, & similia præcepta ex regula D. Augustini. Ex his itaque habemus, quod non omne præceptum obligat ad mortale; sed illud tantum quod est præceptum antonomasticè, & non quod ex politica pender.

Præcepta uerò Prælatorum in Prædicatoria familia, ideo ad mortale obligant, quia sunt circa materiam uotorum ad quæ tenemur. Disputat Caiet. in opus & est huius sententiæ. Quæ ideo ab alijs negatur, quia nesciunt distinguere, & arbitrantur omnia præcepta esse eiusdem ordinis.

7 **Præcepta Decalogi omnia dispensari possunt.** HAER. Meritò Esai. capitul. 24. quosdam reprehendit de hoc. Ad hæc, præcepta continent bonum commune, & ordinem iustitiæ, ergo dispensari non possunt. Præcepta nanque prima Tabulæ continent bonum commune in ordine ad Deum. Secunda uerò ordinem iustitiæ, inter homines obseruandum, ideo sunt omnino indispensabilia.

Obseruandum etiam, quod ordo iustitiæ secundum præcepta legis naturaliter est seruandus, a quo ad determinatum modum fallit; Hinc nec Deus dispensat, quia seipsum negare non potest, neque Prælati.

Obseruandum 3. Quod dispensatio in aliquo particulari casu, in quo si uerbum legis obseruetur, contrariatur intentioni legislatoris, licita est.

Obseruandum, 4. Quod occidere hominem per iustitiam non est homicidium, nec dispensatio, ut docet D. August. de lib. arb. Nec etiã, quando sabbato fit aliquid, quod ad salutem pertineat, ut dicitur Matt. 12.

hic

ergo præcepta primæ tabulæ nullo modo possunt dispensari. In præceptis ergo iuris naturalis dispensare nec Deus potest, sed in iudicialibus, ac ceremonialibus (inquit) Palud. 3. d. 40. q. 1. q. 1. & 2.

8 **Præcepta secundæ tabulæ possunt in aliquo modo dispensari?** Varij sunt scholastici circa hoc. Nam Scot. arbitrat, quod præcepta secundæ tabulæ non sunt de iure naturæ, neque ut principia, neque ut conclusiones necessaria, sed ut ualde consona iuri naturæ. 3. dist. 17. Durand. 1. dist. 47. q. 4. scribit, quod præcepta quartum, & quintum secundæ tabulæ possunt dispensari. Ocham 2. di. 19. dicit, quod in aliquibus, nec dum potest dispensare, sed contraria præcipere. Alij uerò dicunt, quod præcepta tam primæ quam secundæ tabulæ secundum ordinem Diuinæ Iustitiæ, quem continent sunt indispensabilia. At per ordinem ad aliquem actum, à Deo dispensari possunt, at talis dispensatio non est relaxatio præcepti, aut declaratio illius in hoc casu, aut actu, sed facere, quod ista actus, non sit homicidium, qui sine hac auctoritate esset homicidium sic in actu Abraham fecit, ut actus ille non esset homicidium, sed imolatio imperata à superiori. Hic etiam obi. Quod uoluntas Diuina non potest determinari ad aliquid uolendum extra se, nisi à seipsa libere. Determinatur tamen ad reuerentiam, aut obliquitatem. Et sic respectu complexorum non inuenitur uoluntatem Diuinam esse determinatam, quod oportet Scotum fateri, quia dantur aliqua præcepta per se bona, & prohibita per se mala, ut prima præcepta iuris naturæ, ad quæ Diuina uoluntas est sic determinata, ut à rectis non possit obliquari, nec dissonare. Nam sicut Diuinus intellectus est ad seipsum determinatus, ut intelligat, & omnia in se, sic Diuina uoluntas. Ergo mensis etiam ambiosi 8. concilii. Quod præcepta in communi continent intentionem legislatoris, scilicet conseruationem boni communis, uel ordinem iustitiæ & uirtutis, ut omnia præcepta decalogi sunt omnino indispensabilia, autem alia. Rursus, præcepta secundæ tabulæ, ut pertinent ad uirtutem, non possunt dispensari, sed quantum ad solitum modum uirtutis. Adhuc dicitur, quod in præceptis secundæ tabulæ potest dispensari remouendo dispositionem contrariam præceptis il

lis, non tamen ea remanente. Demum in his præceptis potest dispensare remouendo ab actu rationem indebiti, non tamen ea remanente. Hactenus ille. D. Tho. 1. 2. q. 100. 8. Caiet. **Prædestinatio.**

Prædestinatio non est in Deo. HAER. Multa sunt admiranda atque difficillima in hac re, nec dum in sacris literis, sed patribus, de quibus nec Ecclesia aliquid definiuit. At hoc, quod hic est propositus error, facillimè confutatur. Nam Dominus dixit. Luc. 12. Nolite timere pusillus grex. complacuit enim patri uestro, dari uobis regnum. Et D. Pau. ad Rom. 9. Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Item, miserebor, cui miserebor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor. Item, cuius uult miseretur, & quem uult indurat. Et ad eph. 1. Elegit nos ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius. Et ad Rom. 8. scimus, quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ijs, qui sancti sunt, & immaculati in conspectu eius. Et in 61. Quos præscit, & prædestinauit. Negare ergo prædestinationem falsissimum, ac uanissimum est error.

2 **Prædestinati sunt omnes homines.** HAER. Si omnes homines sunt prædestinati, quomodo uerum erit, quod Dominus ait. Multi sunt uocati, pauci uerò electi, & quinque erant Virgines prudentes, & quinque Fatuæ, & mentitur D. Pau. Esau odium habuit. Hoc scribit Fulg ad Monimum quæst. 1. & communis est Doctorum sententia 1. dist. 40. Caueant ergo concionatores, ne populo opinionem Catharini, explicent, nempe omnes homines esse prædestinatos. 3. cont. Gent. cap. 161.

3 **Prædestinati non eliguntur.** HAER. De Prædestinatorum electione dixit D. Paul. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ad eph. Et ad Rom. dicit esse uocatos, ergo eligimur, ac diligimur à Deo.

4 **Prædestinatus erit, si omnia peccata committat, saluabitur.** Sigilbertus. Hus. HAER. Per multos annos sepultus iacuit hic error, quem fetidum è, Sepulchro euocauit Hus. Aduersus quem sunt uerba Domini dicta Cayno. Non è si benè egeris, mercedè recipies? Ge. 4. Et Hier. dicit, qui penitentiam egerit, suscipiet eum Dns, & in die iudicij ex commillis criminibus damnabitur impius, & saluabitur iustus. c. 18. Necessitatè

etiam operum demonstrauimus in superioribus.

3 *Prædestinationis causa sunt opera nostra.* HAER. Vetustissimam hanc heresim D. Paulus confutauit scribens. Tito. 3. Nō ex operibus Iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, Et Romanis, ca. 9. Antequam nati essent aut aliquid boni fecissent, a uocante dictum est, Iacob dilexit: Esau autem odio habuit. Et maior feruet minori, quæ sunt errores Pelagij. Non est uolentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Et cui uult miseretur, & quem uult indurat, quare quia Moyse dicit. Misereror cui misereror, & misericordiam præstabo, cuius misereror. Et ratione confirmatur. Nam gratia est effectus prædestinationis, & non cadit gratia sub merito. & ad Rom. 9. Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit multa uasa iræ apta in interitum, ut ostenderet. &c. Ad hæc Diuina Prouidentia est causa rerum omnium. Et quos prior dedit illi, & retribuetur ei, quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia, ut cum D. Paulo concludit D. Tho. 3. cont. Gent. cap. ultimo. Quo loci annotat commentator, quod uerum est, de totali effectu prædestinationis, & de Diuino actu prædestinante, quæ duo ab ipsa gratia pendunt, quæ non habet causam merita nostra. Verum si loquamur, de aliquo partiali effectu puta gloriæ, sic gratia est causa gloriæ. Secundo loco debent Catholici obseruare, quod ordo Diuinæ Prouidentie erga electos habet plures gradus. Nam alij gratiam iustifican-tem præcedunt, alij sequuntur. Qui præcedunt sunt dilectio, electio, prædestinatio, & uocatio. Qui sequuntur sunt arguētum gratiæ, Iustitiæ profectum, & adeptio summæ felicitatis. Opera nostra non sunt causa eorum, quæ primo ordine locantur, nā hæc est heresis Pelagiana. Secundi uero ordinis sunt causa meritorea. Si quidem ab æterno statuit Deus gratiam augere, bonæque multiplicare illis, qui prima gratia, primisque bonis utuntur, ac uitam æternam condonare. Rursus, si consideremus causam finalem, in operibus nostris respectu illorum graduum, qui Diuinæ gratiæ succedunt, sic sunt causa. Nam Deus elegit, gratiam dedit, ut bene uerentes, gloriam consequantur. Hoc dixit D. Pau. elegit nos in ip-

so ante mundi constitutionem, ut effemus sancti, & immaculati in conspectu eius. Et ad hunc sensum dixit Orig. lib. 1. epistolæ ad Rom. Chryso. ad Rom. cap. 9. Ambr. in epistolâ ad Rom. 8. Hier. 9. 10. ad Hedibâ, quod Deus prædestinavit eos, quos uident Iustitiæ sequuturos, ac uirtutes, quos arti fex, qui aptiores materias, ac suæ arti congruentes eligit, ac suo loco collocat, si uero intelligant opera omnino esse causam prædestinationis decipiuntur, ut D. Aug. ait. 1. retract. cap. 25. Vbi fatemur eam opinionem, se esse sequutur, quia non dum sciebat fidem ipsam, quæ datur ex Spiritu Sancto ex Dei dono. Nam quæ uis, credere, uelle, in nostra sit uoluntate, Deus tamē illa in nobis principaliter operatur. Hæc D. Aug. a quo nec Magister 1. dist. 4. nec D. Thom. 1. par. 1. q. 23. & aliqui recentiores descendunt Sixtus tom. 2. annot. 25. 1. lib. 6. Tullianus, part. 3. expl. Cathol. explic. 2. Ergo cum D. Tho. concludamus, quod ex mera Dei uoluntate pendet, sicut ex simplici eius uoluntate procedit, quod cū omnia ex nihilo sint facta, quædam tamen sūt aliis digniora, 3. cont. Gent. cap. 161.

6 *Prædestinatio imponit necessitatem prædestinationis.* HAER. Dupliciter demonstratio hoc esse falsum. Primo Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, apposuit ante eum ignem, & aquam, uitam & mortem, ut ad quodcunque uoluerit, manum extendat. Ergo remanet homo liber. eccl. 15. Secundo, si prædestinatio cogit prædestinatum, ergo & reprobatio reprobatur, ergo iniquæ damnatur, ergo prædestinatio nullam imponit coactionem.

7 *Prædestinatus non potest esse membrum Diaboli.* HAER. Concilium Constantiense nefariam Hæc doctrinam damnauit. Nam D. Petrus negauit, peccauit, & sequit. D. Paul. fuit sequutor. Matheus, & sancti alij, La tre, Magdalena erant omnes sub peccato, & tamen erant prædestinati.

8 *Prædestinatio non est certa.* HAER. Hanc prædestinationis certitudinem D. Pau. expressit, cum dixit. Certus sum enim, quia neque mors, neque uita, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Hoc idem omnes affirmant Doctores.

9 *Prædestinatus, ut sic potest damnari.* T E M. Dam-

Presbyter.

Damnatio repugnat prædestinationi, & sicut albus non est niger, sic nec prædestinatus est damnatus, ergo qui est prædestinatus, saluabitur, sicut qui est albus necessarius est albus. At quoniã prædestinatio nullam imponit necessitatem, poterit malè operari, & damnari, sicut & Dauid dixit. Deleantur de Libro uiuentium, & cum iustis non scribantur. De quo apud scholasti eos disputatur. Ut est apud Cartus. 1. d. 40. qui refert D. Tho. Alef. Bon. Alb. Dur. Ric. esse huius sententiæ.

10 *Prædestinatio nullo modo inuatur præcibus sanctorum.* HAER. Sicut merita non sunt causa prædestinationis in se, sic præces aliorum, nō pnt esse causam prædestinationis in se, actus enim Dei prædestinantis est liber. effectus tamen prædestinationis inuatur potest. Hoc schola probat ex Ge. 25. ubi dicitur, quod Isaac rogauit Deum pro Rebecca uxore sua, & dedit conceptum Rebecca. Et de Samuele Propheta. 1. Re. sic & illud D. Pet. interpretantur 2. cap. 1. Sacragite, ut per bona opera uestra, certam uestram electionem, & uocationem faciatis.

Prædicatio.

Prædicare potest quilibet Christianus etiam superiore reclamante. Valdenses. Vuicle. V. Aduersus eos, sunt quæ scribit D. Paul. ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt nisi mittantur? & ad Heb. 5. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui uocatur à Deo, tanquã Aaron. 3. Apostoli à Domino missi sunt ad prædicandum. Mar. 16. 4. De Ioã Bapt. dicitur, quod fuit missus à Deo. Et alia consimilia, quibus probatur, eos esse deceptos. Et damnatur in Conci. Const. sess. 8. ait. 14. & Trid. sess. 24. cap. 4.

2 *Prædicare possunt etiam excommunicati.* Vuicle HAER.

3 *Prædicare potest quilibet sacerdos, etiam repugnante summo Pontifice.* HAER.

4 *Prædicare publice nemo potest.* HAER. Hæc hereses ex superioribus confutare possumus, & decreto Concilij Tridentini, in eodem loco.

Presbyteri sunt æquales Episcopis. HAER. Verbo Episcopus excellentiam presbyteri recensuimus, quæ tamen subicitur Episcopo tanquã superiori.

2 *Presbyter ab Episcopo ordinatur.* Canon. Secundus Apostolorum.

3 *Presbyteri propriam parochiam.* Can. 15.

4 *Presbyter non potest percutere.* Can. 28.

5 *Presbyter rebellis ab Episcopo deponitur.* Ca. 32.

6 *Presbyter suo Episcopo rebellis, non debet ab alio Episcopo recipi.* Can. 33. & Concil. Nice. cap. 5.

7 *Presbyter triginta annos non ordinatur, quia tunc Baptizatus est Dominus.*

8 *Presbyter illiteratus Missam celebrare non audeat.* Hæc Fabianus Papa epistola tertia.

9 *Presbyter non potest ducere uxorem, & si adulter deponitur, & fornicator.* Concil. Neoces. & dist. 28. c. Presbyter.

10 *Presbyter esse non potest qui peccauit.* Concil. Neoces. cap. 9. Hæc duximus exscribenda, ut cognoscant presbyteri, quæ sui sunt meritis.

Primicerius.

Primicerius qui & Cantor secundum Hostiensem, sciat se esse sub Archidiacono, sicut & Archipresbyter. Primicerij munus est, ut doceat Diaconos, & reliquos gradus in ordine positos, & disciplinæ, & custodiæ insistant, sciens se pro eis redditurum esse rationem. Et Primicerius dicitur apud Isidorum quasi primus in cātu, uel primus in Coro. scribit D. Ant. 3. par. tit. 20. cap. 8.

Princeps.

Princeps non sunt mali sua uoluntate, sed Dei iussione. HAER. Ex sacris literis confutatur. Nam Hier. 22. dicitur, de malis prophetis, quod ipsi sunt mendaces, & eadem ratio uidetur de alijs principibus. 2. Osee 8. dicitur. Ipse renouauerunt & non ex me, Principes extiterunt, & non cognoui, Permittit tamen Deus eos regnare propter peccata populi, ut de Hieroboam legitur. 3. Reg. 12. Et Esa. 10. Vè Assur, uirga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eius indignatio mea.

Sf 4 Pro-

Processio non est in Diuinis. H A E R. Processionem hanc relatione cognouimus, de qua Dominus dixit. Ego ex Deo processi. Ioan. 7. Qui, & cap. 1. Verbi processio nem refert. Disputant Scholastici. 1. d. 13.

Processio verbi, non est generatio. H A E R. E. Contra definit Ecclesia in symbolo. Genitum non factum, consubstantialem patri. De qua psal. 2. Ego hodie genui te. Et alibi. Ego qui aliis generationem tribuo, sterilis ero.

Processio alia non est in Diuinis, praeter generationem verbi. H A E R. De Spiritu sancto etiam docet Ecclesia, quod procedat à Patre, & Filio. Qui ex patre, Filioque procedit, & proprio loco filius probabo.

Processiones sunt plures, quam duae ad intra in Diuinis. H A E R. Contra hoc est definitio Ecclesiae, atque communis confessio Doctorum. Non enim habemus, nisi Filij, ac Spiritus sancti processionem, quae probare non est opus, neque hereticus aliquis ab hoc dissentit.

Prodigalitas.

Prodigalitas non est peccatum. H A E R. Damnat Salomon prodigalitem. Prouer. 9. b & Luc. decimo quinto dicitur de filio prodigo, quod dissipauit omnia bona sua, & poenitentia ductus, uenit ad patrem à quo receptus fuit, & oscularus. Corruptum enim bonum virtutis, quae in medio locatur, & licet auaritia opponatur, est tantum peccatum, quia modum excedit. De qua scribit Arist. 4. Ethic. Quod est circa possessiones pecuniae, sicut deficiens, non autem sicut superabundans in eis. Et est contra naturam auctore D. Thom. quia immoderate dispensat. pri. 2. q. 6. 32. 6. secundum. Et semper est peccatum, non principaliter propter quantitatem, sed propter inordinationem dandi, quibus non debet dari, & propter quae & sicut debet. & maxime in clericis est hoc peccatum. Et prodigus peccat in se, & in proximum, ac in liberalitati. Hae Diuus Thomas secunda, secunda. q. 119.

Prodigus magis, vel minus peccat auaro? Ex Arist. ac D. Tho. locis citatis habemus, quod prodigus minus peccat auaro. Nam auaritia magis distat à virtute opposita. Secundo prodigus est vitiosus.

Tertio, prodigus quando uenit ad Senectutem non dispergit, sed congregat. Demum prodigus peccat non retinendo, auarus uero quia nimium retinet, quod & naturae repugnat.

Prophetia.

Prophetia non importat cognitionem. Montanus. H A E R. Non uident Sancti quomodo uerè possit esse propheta sine cognitione. Unde quem nos uocamus prophetam, antiquitus dicebatur uident. 1. Reg. 9. & Isid. lib. 1. & D. Paul. 1. ad Cor. 11. dixit. Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Vel si non exigitur cognitio, ergo Afina Balaam, & Caiphas fuerunt prophetae.

Propheta etiam apud Lyranum dicitur quasi procul fans, quia fatur, id est loquitur denunciando ea, quae procul sunt, siue remota à naturali cognitione humana. & duo exigit propheta. Primum eleuatio, secundum reuelatio, & prius monetur homo, ut attendat intentè. D. Thom. 2. 2. q. 6. 171. primo. Et loquimur de prophetia proprie, non communi uocabulo.

Prophetia potest esse falsa. H A E R. Quoniam non uoluntate humana allata est prophetia, sed Spiritu sancto inspirante loquuti sunt sancti Dei, ut docet D. Pet. 2. c. 1. Et D. Pa. ad Hebr. 1. Multifariè multisque modis olim Deus loquens Patribus in prophetis, nouissime, & c. Et Luc. 1. Sicut loquutus est per os Sanctorum, qui à saeculo sunt prophetarum eius. sicut ergo uerus magister non potest discipulum fallere, ita nec Deus. Quod enim est prophetatum, est impossibile non esse, sicut id, quod est praesentium. Puta 2. est prophetatum, necessarium erit, & consequens est necessarium, ut consideratum in suo esse praesentia, non tamen respectu nostri, ut futurum nobis.

Prophetia adimpletur ne omnis? Aliq. in Schola nostra distinguunt prophetiam unam esse com-

comminatoriam, uel secundum ordinem causarum secundarum ad effectus, tunc aliter euenit, ut morieris, & non uiues, & talis fuit prophetia Ionae Niniuitis.

Prophetia est per naturalem cognitionem. H A E. Prophetia est à Spiritu sancto, quae eleuat hominem supra suam naturam, quo ad substantiam actus, at non quo ad modum, quia nec exigitur gratia. Obi. est, quod quidam actus sunt homini incommunicabiles, ut creare, alia uero communicantur, ut suscitare mortuum, firmare Solem, & hoc deprecatuè: alij, ut uidere Deum, ad quod anima eleuatur, talis est prophetia, non tamen est per cognitionem naturalem, quia non uoluntate humana allata est. 2. Pet. c. 1. Et ut annotat Caiet. D. Th. corrigit, quae dixit. q. 12. de uer. quod prophetia est naturalis cognitio.

Prophetia non reuelatur homini per Angelos. T E M. Post Dion. cap. 4. de celi Hier. peritiores affirmant, quod hoc ordine Deus reuelat, nempe mediis caelestibus spiritibus, quae à Deo sunt, ordinata sunt, ut dicit D. Paul. Rom. 13. Hic uero est considerandum, quod illud lumen est à Deo immediate, quia fides est tantum à Deo, multo magis prophetia, sed est ab Angelo non caute lumen, sed proponente, distinguente, & docente. Deus enim est qui mouet interiorius uoluntatem, at Angelus potest interficere. Hae cum Caiet. articulo secundo, quae 172.

Prophetia requirit bonos mores. H A E R. Ex uerbis Domini. Mat. 7. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & eius responsum. Nescio uos, deducitur, prophetiam esse posse sine gratia. Item D. Paul. 1. Cor. 12. dicit posse esse sine charitate. Debet tamen propheta habere passiones, quae non conturbent ipsum, alioquin, nec mens eleuari poterit. Et Arist. deceptus est, qui dixit, quod haec reuelatio fit tantum optimis, licet gloriatur à D. Thom.

Prophetia nullo modo potest esse à Demone. H A E R. Nemini dubium esse debet, quod prophetia sit etiam à Demone, hinc falsi prophetae dicuntur. 3. Regum 18. & prophetae Baal. Multa enim cognoscit Demon, quae nos ignoramus, & quibus ille reuelat, eius prophetae dicuntur. Illuminant enim per imaginariam uisionem, aut loquendo. Differt haec à Diuina.

Primo, quia illa simpliciter, haec non.

Secundo, quia illa cum illuminatione, haec uero non.

Tertio, illa non fallit, haec uero est falsa, quia nec futura in se cognoscit, quae omnia sunt manifesta in sacris literis. & cum D. Aug. 12. super Gen. ad literam docent alij. Vera tamen nonnunquam dicunt, sicut Balaam. Numer. 24. Orietur Stella ex Iacob.

Propheta uident quae reuelant in Diuinae essentia. T E M. Dionys. & D. Thom. dicunt, quod uident in similitudinibus non Diuinam essentiam, nam hoc erit in patria, ut scribit D. Paul. 1. Cor. 13.

Et obseruandum, quod species intelligibiles possunt esse in nobis.

Primo, quia nouiter sunt impressae à Deo, uel ab Angelo in phantasmatis, sicut in sphaera superior mouet inferiorem, sicut superiores hominem, sic euenit in somniis & freneticis, aliquando non sentiuntur propter primum fluxum, ut in pueris, uel ex hebetudine sensuum, quando phantasmata sunt inepta, uel ex defectu applicationis uel ex alio impedimento.

Secundo est ex eisdem adiutis lumine superiori, nam ex eisdem formis imaginatis consurgit ueritas secundum illustrationem altioris luminis, ut puta ex imagine Leonis conspiciatur, quod erit Leo ex Tribu Iuda.

Tertio, quando ex immediata impressio- ne sunt à Deo, ut quando Apostolis dedit scientiam. Prophetia ergo est per nouas species. Ego uisiones multiplicauit. Ose. 12. Ac per alienationem à sensibus. Nec semper cognoscunt quae prophetant, ut Cayphas, & Ionas, qui nolebat ire, nec obedire.

Prophetia datur secundum naturalem dispositionem. H A E R. D. Paul. docet. 1. Co. 12. Haec enim omnia operatur unus, atque idem spiritus. Et quia est à Deo, non exigitur alia dispositio, quia potest simul disporre, & inducere formam, non exigit ergo quo ad suam causam dispositionem, quia Deus potest omnia simul producere. At ex parte prophetae requirit imaginationem dispositam, & quod non sit ebrius, non ergo ex naturali dispositione sunt prophetae, ut putauit Arist. sed ex Diuino initiatu, ac lumine. D. Thomas ubi supra, articulo tertio. & Direct. secunda par. quae 4. quarta, num. sexto.

10 *Prophetis, quorum uelationes in facris literis continetur, non esse credendum.* H A E R. Testimonij Prophetarum facri Euangelij ſæpius ueruntur, & dicunt, ut adimpleatur, quod dictum eſt per Prophetam. Et D. Pet. Act. 10. b. ait. Cui testimonium perhibent omnes Prophetæ, de mentiffimus ergo fuit Fauſtus, dum Prophetis ſanctis non adhibuit fidem. contra quem D. Aug. lib. 12. & eius obiectiones ſunt.

Obiectiones Hereticorum.

Si Prophetis credimus, ergo perit fidei ſimplicitas.

Reſpondeo, quod prophetia non deſtruit ſimplicitatem fidei, ſed ſubtilis perſcrutatio eorum, quæ fidei ſunt. Nec teſtes in rebus fidei euerunt, alioquin ad quid D. Pa. dicit, quomodo audient ſine prædicante, Roman. 10.

Secundo, Prophetis ſi credimus, ergo prius illis, quam Chriſto.

Reſpondeo, quod Prophetæ generant quodammodo fidem, dum ea, quæ ſuerunt completa, uidimus.

Tertio, Gentilis non credit Prophetis Hebræorum.

Reſpondeo, quod Gentilis uidens, quæ Prophetæ prædixerunt de eorum ruina, adiuuatione Eccleſiæ, & alia credunt eis.

Quarto, ſuperflua ſunt testimonia Prophetarum, ubi ſunt patris, & ſui ipſius testimonium. Nam Pater dixit. Hic eſt filius meus dilectus. & ipſe idem, ait. Si mihi non creditis, ſaltem operibus credite. Io. 5.

Reſpondeo, quod ultra ea testimonia, Prophetis credimus, ut magis ſtabiliatur fides.

Secundo, ut ſic Hebræos ad fidem prouocemus, dum ſua recipimus, & gentiles dū uident, quæ illis euenerunt eſſe, completa.

Quinto, Dominus dixit. Omnes quotquot ante me uenerunt, fures ſunt, & latrones.

Ioan. 10. Ergo non debemus credere.

Reſpondeo, quod malignè addunt, non enim eſt ſic legendum, ſed omnes quot uenerunt fures ſunt, & latrones. Vel dico, quod loquitur de eis, qui uenerunt ut propriam gloriam, non Chriſti celebrarent. Hæc ex D. Aug. li. 16. contra Fauſtum. c. 12.

Proprium.

Propria reuincere nomini licet. H A E R. Verbe Diuitias confutauit. Et Direc. 2. par. q. 4. num. 6.

Providentia.

Providentia non eſt in Deo. H A E R. Ethnici nonnulli arbitrabantur omnia caſu euenire, contra quos ſupra diſputauimus. Et Salomon reprehendit. Sap. 14. Tu autem Pater prudentia tua ab initio cuncta gubernas, Et ex mille locis idem habemus.

2 *Providentia Dei ad hæc minima non ſe extendit.* Auerroes. H A E R. Undique clamant ſacræ literæ, Deum nobis in omnibus præſto eſſe, ac prouidere. & Dauid. Qui dat nrem ſicut lanam, & nebulam ſicut cinerem ſpargit. Et Dominus, ait. Omnes capilli capitis ueſtri numerati ſunt. Et alibi. Reſpicite uolatilia Cœli. &c. Et Iſidori agri dixit. Quod Salomon in tota gloria ſua, non fuit ſic ornatus. Diſputat D. Tho.

3 *Providentia Dei neceſſitatem rebus imponit.* H A E R. Cum de oratione in ſuperioribus eſſet oratio, rem hanc tetigimus, & extremas ſententias confutauimus, & alibi idem fecimus, idè ad ea reuocatores.

Prudentia.

Prudentia non eſt uirtus. H A E R. Nedum Dominus prudentiam comendat, dicens. Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, uerum, ad eandem hortatur D. Pet. primæ, capitulo quarto, b. Et Dauid laudatur tanquam prudens in omnibus, primi Regum 18. b. Abigail etiam laudatur tanquam prudens. Primi Regum 25. A. De hac Philoſophi multa ſcribunt, inter quos Ariſt. 6. Ethico. Hæc (authore D. Aug.) eſt cognitio rerum agendarum, ac fugiendarum, & eſt in ratione practica, quia eſt recta ratio rerum agibilium, ac ſingularium cognoscitiua. Diſfert ab arte, quoniam prudentia ſeipſam applicat, at non ars.

Dicitur prudentia, apud Iſidorum, quaſi porro uidens, quæ uisio intellectiua eſt, qua aliquo modo futura cognoscimus.

Obſer-

Obſeruationem et quod habitus ſpeculatiui dicuntur artes, quaſi aliquid facientes per determinatas uias, non tamen dicuntur prudentiæ, artes uerò dicuntur factiua ad extra per intellectum practicum, & ea quæ applicantur ad aliquid faciendum pertinent ad uoluntatem, ut applicantur, ad artem uerò ut applicatam. Prudentia uerò reſpicit ex intellectu uerum, ex appetitu bonum. Obſeruandum adhuc, quod prudentia ponitur quandoque in cogitatiua, quandoque in intellectu. In cogitatiua, quoniam cognitio ſingularium pertinet ad cogitatiuam, quæ eſt ratio particularis, ſed eſt in intellectu, ut in principali, & in memoria & cogitatiua ſecundario. Eſt hæc uirtus neceſſaria ad uitam humanam, & ſecundum eſſentiam ſuam eſt uirtus intellectualis, ſed quantum ad materiam conuenit cum moralibus, eſt enim ratio rerum agibilium. Idè nec eſt medium inter morales, & intellectuales uirtutes, ſed quo ad hoc inter intellectuales locatur 6. ethic. & à D. Tho. inter Cardinales. De hac etiã ſcribunt nri, quod eſt principalior inter omnes uirtutes intellectuales, & morales, & ſapientia turã utriuſque. Nã includit in ſe omnes alias uirtutes, & ſicut ſcientia ex præcognitione principiorum dependet, ita prudentia ſynderetis requirit ex qua poſſit ſyllogizare in ordine ad appetitum rectum. Eſt ergo talis ratio, quod primo ſynderetis præſtitit uirtuti morali ſuum obiectum, quod eſt finis, & ſic uirtus moralis, ad quam pertinet tendere in finem præcognitum ac practicum ſibi à ſynderetis tendit actu, qui uocatur uelle, uel intentio, tertio loco uenit prudentia habens ſe ad ſynderetis ſicut ſcientia ad intellectum, & utitur duabus præmiſſis, quæ ſunt principia conſiſionis. Prima bonum rationis, tam in paſſionibus, quam operationibus eſt proſequendum. Secunda hæc, nunc, & cætera, & tunc ſequitur conſiſio, nõ in actu ſignato, ſed exercito, id eſt actua liter ſumus in iudicij exercitio. Diſfert prudentia à ratione naturali, quia ratio naturalis præſtituit ſiue in eſſe cognito, & in intentionis: prudentia uerò uia executionis, & in particulari cum circumſtantijs. Deum obſeruandum, quod Scotus poſuit plures prudentias, ſicut plures ſunt artes, noſtri uerò unicam tantum numero, quia obiectum unicum eſt contingens agibile,

& ſubiectum unum, nempe intellectus. Sicut ergo ſensus communis unus eſt, circa omnia ſenſibilia, ita prudentia una circa omnia agibilia. Hæc ex D. Th. pri. 2. q. 58. 60. & 66. & Caiet. & Roellino commentarijs. & 2. 2. q. 48.

Psalmus.

Psalmi David continent falſa ac per hoc ſunt reſellendi. H A E R. Hanc hæreſim tueri uoluerunt Nicolaite, Gnoſtici, & Manichæi quorum errorem argere non erubuerunt, dicentes Dauidem non fuiſſe Chriſti prophetam. Hic uerò error reſellitur. Primo testimonio Domini dicentis. Matt. 22. Quo modo ergo Dauid, uocat cum Dominum in ſpiritu dicens. Dixit Dominus Domino meo. Et D. Luc. 2. refert, quod Peregrinis interpretabatur omnia quæ erant ſcripta per Moysen, & psalmos. D. Petri in actibus Apoſtolorum. cap. 15. Dauid dicit in libro psalmorum. Prouidebam Dominum in cõſpectu meo ſemper. Apoſtoli etiam act. 2. teſtati ſunt ſecundum psalmum eſſe Dauidis dicentis. Domine qui ſpiritu Sancto per os patris noſtri Dauidis pueri tui dixiſti. Quare fremuerunt gentes. D. Pau. ad Rom. 4. dicit, ſicut ſcriptum eſt in psalmo ſecundo, filius meus es tu, ego hodie genui te. Et ad Rom. 11. psalmum trigefimũ primum, & 63. Dauidis eſſe teſtatur. Hos receperunt Apoſtoli inter ſacros Canones, & Eccleſiã uniuerſa.

2 *Psalmi Davidis nihil Diuini continent.* H A E. Ex eiſdem locis confutatur.

3 *Psalmi nihil de Chriſto continent.* Theodorus. H A E R. Miror quomodo deceptus ſit uir iſta, cum Dominus de ſe loquutus eſſe Dauid, cum ſcribis diſſerens edocuit. Hic dånatur, ac notatur in actis quintæ Synodi.

4 *Psalmi non ſunt cantandi in Eccleſiã.* H A E R. Uetuliſſimam hanc Eccleſiæ conſuetudinem ſeruari debemus, quam ſancti receperunt, & approbatur in Concilio Loidi.

Obiectiones Hereticorum.

Reprobant psalmorum uolumen hæretici. Primo, quia nulla eſt coniectura quæ eos approbat, nec habemus eos eſſe Dauid. In calce etiam psalmi 72. dicitur finire ſunt orationes Dauid filij ſui, qui ergo ſunt Dauidis

ais notantur. Respondeo, qd si idē librum Psalmorum Dauidis esse iuste negamus, quia nulla sit mentio de autore, poterunt Arabistæ negare etiam libros Moysi, & tamen Saluator approbat dicens, Ioan. 1. Moyses de me scripsit. Non mirum itaque quod non proponatur nomen auctoris, nā Hebrei, non semper vocant ab autore, ut librum Iosue, sed vel à prima libri dictione, sicut liber Genesis. Vel à materia, vt librum Regum, & Psalmorum ab ipsis Psalmis, & odis præmissis auctoris nomine. Dominus tamē autorem esse Dauid dixit, loco citato, quod autem post finē 71. Psalmi scriptum est. Finite sunt orationes Dauid, referendum est ad eas, quibus Dominum deprecatus est pro salute, ac Regno Salomonis, & non ad eum psalmum.

Secundo, non est Dauidis psal. 136. vbi Iustus Babylonis commemoratur, & reditus de captiuitate Babylonis, quæ fuerunt postea, & quæ canit psalmo 125.

Respondet D. Aug. lib. 17. cap. 14. quod potuit Spiritus prophetanti Dauidi aliqua futura reuelare, sicut Rex Iosias regnaturus post annos amplius quàm trecentos, cuidā prophetæ, cum suo nomine reuelatus est. Quæ verò tanquam præterita narrantur ea, quæ sunt futura, dicit D. Hierony. hunc esse morem prophetarum, vt de futuris tantam iam præteritis pronunciant, ex prophetiæ certitudine.

Tertio, Multi affirmant minorem partem esse Dauidis, ergo nec sunt recipiendi.

Pro huius explicatione fusius postea scribam, modo sat sit nosse, psalmos fermè plurimos, vel omnes esse autore Dauidē. Quarto, Dauid nō fuit Propheta, sed Rex, nam propheta dicuntur, qui ad prophetā dimunus assumebantur, Dauid verò vocatus fuit ad gubernationem.

Respondeo, quod & Hebrei inimici nostri non dubitant affirmare illum esse prophetam, & psalmum 2. 44. 110. de Messia exponunt.

Quinto foderunt manus meas, ac pedes meos, ad Christum aptari non possunt. nā lege præcipiente debebant rei cruci suspēdi, non transigi.

Respondeo, quod impleta est prophetia de Christo, & quoniam eo tempore erant sub Romanorum Imperio, iam non exacte puniebantur secundum legem Mosai-

cam, sed vtilitum erat Romanorum præfidi. Quod verò addunt, quod in textu Caldaico legitur. sicut Leo manus meas, & pedes meos obseruauerunt. Hoc nihil nos mouet, nam apud Hebræos legitur, ut nos habemus, idē translationem Caldaicam eiicimus.

Sexto, in omnem terram exiuit sonus eorum, quomodo ad Apostolorum prædicationem applicari potest?

Dico, quod respicit futurum tempus. Vel vt ait D. Hieron. in Matt. 24. non fuit aliqua gens, quæ Christi nomen ignoraret, & quæ quam non habuerit prædicatorem, tamen ex vicinis gentibus opinionem fidei, non potest ignorare.

Alij dicunt, quod Apostoli prædicauerunt Euangelium omnibus gentibus, quia fuit præceptum personale eis datum, & Marcus clarè dicit, quod fuerunt profecti, vt prædicarent vbiq;e, cap. 16. Et Chriostolatus probat hom. 1. in epist. ad Rom. & homil. 8. 1. Cor. cap. 4. per hæc uerba psalmi. In omnem terram exiuit sonus eorum.

Nam si vnus Paulus tanquam Sol ab Oriente, vsque in Occidentem venit in Hispaniam, & tot Prouincijs, vt est uidere in Actis Apostolorum, quid alij fecerunt. & licet non in omnem prouinciam, ac ciuitatem prædicauerint, tamen eorum fama vbiq;e peruenit. & sic loquitur D. Aug. ad Eschium, quod ad barbaras gentes Aphricæ peruenit prædicatione Euangelij. sic Dydacus stella scribit Luc. vlt. Super ea uerba. Et prædicare in nomine eius penitentiam, &c.

Septimo, multa sunt, quæ horret pius animus. Vt illud. Expugna impugnantes me. Fiant tanquam puluis. Persequar inimicos meos. Et similia.

Respondeo hæc esse dicta zelo charitatis, vt sic à peccatis, ad Deum cōuerterentur. Vel pro zelo iustitiæ Diuinæ. Veneremur ergo huius viri Sanctissimi hymnos.

5 *Psalmi omnes sunt nē Dauidis?* Non minuit psalmis authoritatē, sint nē omnes Dauidis, uel cuiuscunque alterius, nam eos omnes recipit Ecclesia. Patres tamen varij sunt de autore. Ferunt aliqui hanc questionem, ante Origenem non fuisse ambigam, sed cunctos credidisse, ac literis mandasse omnes psalmos esse Dauidis. Sic censet Origenes, Ambr. Hil. Aug. Euthymius, Caf-

hodorius, de quo disputat Ludou. Vires de ciuit. Deid. lib. 17. cap. 14. Hierony. verò & aliqui ex Hebreis ad Sophronium scribit. Psalmos omnes eorum testamur authorū, qui ponuntur in titulis, Dauid, scilicet, Asaph, & Iudith filiorum, Core, Eman, Ezarithæ, Moysis, & Salomonis, & reliquorū, quos Esdras primo volu. comprahendit. Quod verò difficilius est in hac, e, sunt uerba D. Aug. Nam de titulo psalmi primi, ait. Non enim omnes psalmi à Dauide additi sunt. Communis tamen Ecclesiasticorum Doctorum sententia est, omnes psalmos esse à Dauide dispositos, atque editos, sed tamen ab alijs iustis, ac mandato Dauidis esse scriptos, nam & psal. 109. de quo Dominus testatur fuisse Dauidis. Mat. 22. non est ab eo, sed ab alio scriptum ex titulo demonstratur. Alij verò distinguunt, ut sic conciliant omnes psalmos editos esse à Dauide non tamen ille omnes cantauit. Vel quo ad materiam, & subiectum omnium psalmorum esse Dauidis dicunt Aug. & Chriostolus. at diuersimodè fuere dispositi, atque accommodati à nominatis illis cantoribus, & ad diuersa musica instrumenta aptatos, & sic omnia consonant.

Puer.

Puer omnis baptizatus non saluatur. Bucerus. H A E R. Contra omnes docuit Bucerus, quod puer, qui est baptizatus, non omnis saluatur, sed aliqui non baptizati saluantur, & alij baptizati damnantur. Contra quem sunt, quæ scriptum sunt uerbo Baptismus, & quæ docet D. Paul. ad Titum tertio. Deus secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per I E S U M Christum Salvatorem nostrum. Secundo, virtus Christi maioris efficacit est peccato Adæ, ergo sicut peccatum damnat, & baptismus saluat, sic arguit D. Paul. ad Rom. 3.

Tertio, quicumque baptizati sunt, Christum induerunt ad Gal. 3. ergo erunt salui. Demum originale peccatum, quo tantum damnantur pueri, per baptismum deletur, ergo saluantur.

2 *Pueri in Limbo per Indulgentias liberantur.* H A E R. Qui non habuerunt usum liberi

arbitrij, non possunt etiā inde liberari per Sacramentorum etiam vi, nec indulgentiā, nec etiam locus in quo sunt, capax est indulgentia. Hoc pro confesso Doctores oēs recipiunt, alia uide uerbo Limbus.

Purgatorium.

Purgatorium nullum remanet post hanc uitam. Armeni. Græci. H A E R. Priusquam ex instituto ordine confutetur hæc hæresis, q̄ in Græcia uiget, & contra quā scripsimus in malleo contra errores Græcorū, pro Ill. ac Dño meo Cosendis. Bernardo Suriano Archiepo. Corcyrensi, hic est postq̄ aliqua præno tata fuerint, rem aggrediar.

Primū est, qd purgatoriū remanet pro aīab, purgandis usque ad diem Iudicij, & non omnium hominum, sed eorū, quorū aīas ab baptismi fonte renatas scimus.

Secundo, præmitto, qd post culpā remanet sp̄ poena, quæ raro tota in hac uita deletur.

Tertio, dico, qd licet homo iustus, sit à peccato mortali immunis, tamen uenialia plura committit, de quibus dicitur, Dimitte nobis debita nostra, & alibi septies in die cadit iustus, & rursum. Si dixerimus, qd peccatum nō habemus, nos ipsos seducimus, idē ad hæc expurganda est purgatorium.

Quarto addo, quod nihil potest cœlum ingredi inquinatum, ut Apoc. 21. dicitur. Et Esa. 53. Via sanctorum uocabitur, non trāsibit per eam pollutus. His iactis fundamentis, ex sacris literis demonstrabo, Concilij, ac Patribus, ac communi assensu Theologorum esse purgatorium.

Primo Thob. 4. Panem tuū, & uinum tuū, super sepulturā iusti constitue, ut inde pauperes refecti, pro defuncto orent.

Secundo, de Iuda Machabeo, dicit 2. c. 14. Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur.

Tertio, erit peccatum in Spiritum sanctū, quod nō remittetur, neque in hoc seculo, neque in futuro, dixit Dñs, Mat. 12. ergo est aliquod, qd in futuro remittetur.

Quarto, Esai. hoc prædicit, 4. c. Abluet Dñs sedes filiorum Sion, & sanguinem Hierusalem leuabit de medio eius, in spiritu iudicij, & in spiritu ardoris.

Quinto, Malac. 3. c. Ecce uenit dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad uidentium eum? Deinde ipse enim, quæ

ignis

ignis confans, & quasi herba fulionum, & sedebit confans, & emundans argentum, & purgabit filios leui, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domini offerentes sacrificia in iustitia. Sexto, Luc. 14. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddes nouissimum quadran- tem.

Septimo, D. Paul. 1. Corin. 3. ait. Si quis superedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, stipula, vniuscuiusque opus manifestum erit, dies enim Domini declarabit, qui in igne reuelabitur, & vnus cuiusque opus quale sit ignis probabit.

Octauo, D. Ioan. Apoc. 5. scribit. Et omnem creaturam, quae in Caelo, & super terram, & sub terra, & mare, & quae in eo sunt omnes audiri dicentes. Benedictio sedenti in Throno, & agno, & honor, & gloria, & potestas in secula seculorum.

Nono, Beatus Pet. 1. c. 4. dicit. Propter hoc & mortuis Euangelizatum est, vt iudicentur quidem secundum homines in carne, viuant vero secundum Deum in spiritu, & quis erit locus ille ad quem descendet Dominus Euangelizare? non infernus, ergo purgatorium.

Decimo, 1. Reg. 3. 1. dicitur, quod sepulta sunt ossa, in nemore Tabes, & ieiunauerunt septem diebus. His ergo testimonijs sacrarum literarum demonstratur purgatoriu. Concil. Flor. in literis vniuersis statuit.

Item definitum, si vere poenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfecerint, & omittis, eorum animas poenis purgatorijs, post mortem purgari, & c.

Concil. Trid. sess. 25. par. 1. in Decreto de purgatorio. Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragijs, potissimum vero acceptabili Altaris sacrificio auuari, & c.

Hoc vero in Concilio Carthag. 4. Cano. 95. fuit ante definitum, qd anima per suffragia viuorum subleuentur, & Toletanum. 11. Can. 12. Tribur. Can. 31. Brac. 1. ca. 34.

Patres idem docuerunt.

Dyonis. Arec pag. de Eccl. Hier. capit. 7. ab Apollolis refert esse statutum, vt pro mortuis oremus.

Clemens, lib. 3. ca. 41. Orare iubet. Oremus pro fratribus nostris, qui in Christo re- quieuerunt, vt Deus summus erga homines charitatis, qui animam defuncti suscepit, remittat ei omne peccatum voluntarium, & inuoluntarium, & propitius ei factus, colloquet eum in regione piorum, id est solutorum.

Orig. homil. 6. in Exodum. exponit verba D. Paul. 1. ad Cor. 13. & inquit. Veniendus est ergo omnibus ad ignem, veniendus est ad consuetudinem, sedet enim Dominus & confas, & purgat filios Iuda. Malach. 3. Hec Orig.

D. Cypr. lib. 4. epist. 2. de carcere hoc scribit. Aliud est adueniens stare, aliud ad gloriam peruenire, aliud missum in carcerem non exire, donec soluat nouissimum quadran- tem.

Christost. (sicet Marcus Ephesi Episcopus in Apologia, quam pro Graecis purgatorij reijcientibus, in Concilio Basileae obrulit, neget Christost. purgatorium agnouisse) hom. 3. in Mattheum.

Nam si multae barbarae gentes vna cum defunctis res eorum cremare solent, quanto equius tu defuncto filio, tua tradere debes, non ut in cinerem redigantur, sed vt gloriofum magis illi reddas, putas eum maculis inquinatum abijisse, da ipsi sua, vt illi se a maculis detergat. Idem homil. 4. 1. in epistolam ad Corin. & 3. in epist. ad Philip. Et ad populum Antioch. 69. ac 4. in epist. ad Heb. Pro qua re, dic mihi, praesbyteros vocas, & psallentes, nonne, vt consolationem recipias, nonne vt honores disceden- tem? Hactenus Christost. & quid responde- dere potest Marcus, ac Gratia vniuersa?

Gregorius Nyssenus, in serm. de defunctis. Si quis in hac labili vita peccata purgare minus potuit, post transitum hinc per purgatorij ignis conflationem, citius magis, ac magis fidelis sponsa sponso dona, & hostias in passionis memoriam offert pro fratri- bus.

Theodoricus Episcopus Cyrensis, super verbis Apostoli. 1. Cor. 13. ait. Dicit Apostolus, quod saluabitur, sic tamquam per coflatorium ignem purgantem quicquid interuenit per incautelam praeteritam vitam & c. Athanasius hoc etiam docuit, referente Damasceno.

Epiphanius contra haereses, haeresi 75. Dicit

Obiectiones Haereticorum.

Omnes ferme heretici moderni haeresim Aerij iam ante mille annos tueri audent, & Centuriatores post Luth. & Valdenses negant purgatorium, & Annas Burgenfis sic probat.

Primo, quia latro statim receptus est in Paradiso. ergo non est purgatorium. Respondet Concilium Florentinu, quod anima hic expurgatae mox ad Caelum euolat, & quae summa contritione dolent commissa, qualis fuit latro, qui dixit. Nos iuste factis digna recipimus. sunt vero aliquae non purgatae, & iste igne probantur. Secundo, in historia diuitis, & Lazari dicitur, quod unus in inferno, alter in sinu Abrahae fuit sepultus & nulla fit mentio de purgatorio.

Respondet, quod potest esse iustus, qui poenitentia se expurgauerit, & caelum ingreditur, & etiam peccator, qui ad inferna descendet, sicut & locus citatus sua det non tamen sequitur, ergo non est purgatoriu, nam tertium genus hominum datur.

Tertio, scriptura sacra non agnoscit, nisi duplicem locum, ibunt ij in supplicium aeternum, iusti in uitam aeternam. Mat. 25. ergo non est purgatorium.

Respondet, qd dicta verba loquuntur post vniuersale iudicium, & tunc non erit, nisi vel aeterna gloria, aut aeterna supplicia.

Quarto, probant ex lib. Mach. qui non est authenticus.

Respondet, quod est Canonicus ille liber, vt iam suo loco diximus.

Quinto, no habetur in sacra scriptura hoc nomen purgatorium. ergo inuentum Papiatarum.

Respondet, quod habetur implicitè, nam D. Paul. ait. Qui saluus erit, si tamen, quasi per ignem, & Malach. non ergo exigitur, vt omnia quo ad nomina implicitè conti- neantur, & frustra contentio fit de nomine quando de re constat.

Sexto, D. Aug. li. 5. Hypog. tertium locum ait. Ego aoramus, nec in sacris literis inueni- niemus.

Respondet, quod D. Aug. loquitur de loco perpetuo post iudicium. vide numero se- ptimo.

2 Purgatorij pena non est ignis. HAER. Ex locis

Damascenus li. de haeresibus de Aerio scri- bens ait. Cunque sibi Episcopatum denegatum videret, multa contra ecclesiam docere instituit Arrianorum nulli secundus. Negat enim quicquam offerendum pro mortuis.

Ex Patribus Graecis contra Graecos dimicauimus, ostendamus, quid Latini scriptu reliquerint.

D. Ambro. 18. vtitur illis verbis, Transiuimus per ignem, & aquam, psal. 65. ad probandum purgatorium. & iterum 1. Corin. 13. dum dicit. Sic tamen quasi per ignem, ostendit saluum illum quidem futurum, sed poenas ignis passurum.

D. Hieronym. in fine 18. libri commentario- rum super Esaiam, sic ait. Sicut Diaboli, & omnium negatorum, atque impioru, qui dixerunt in corde suo non est Deus, cre- dimus aeterna tormenta, sic peccatorum atque impiorum, & tamen Christianoru, quorum opera igne probanda sunt, atque purganda moderatam arbitramur, & mix- tam clementiae sententiam iudicis.

D. Aug. mille in locis, tum lib. 2. de Genesi contra Manichaeos, cap. 20. Sed qui forte agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit habet in hac vita maledictionem terrae suae in omnibus operibus suis, & post hac uitam habebit, vel ignem purgationis, vel poenam aeternam.

D. Greg. in tertium psal. poenitentialem. vers. primo. Scio futurum esse, ut post huius uitae exitum, alij flammis expietur purgatorij, alij sententiam aeternae subeant damnationis.

D. Ber. ser. 66. super Cantic. Non credunt autem ignem purgatorium restare post mortem, sed statim animam solutam a corpore, vel ad requiem transire, vel ad damnationem.

Paulinus Nol. Episcopus. psalm. primo. Opus per omne curret ignis arbiter, quod non cremarit, flamma probarit.

D. Tho. supius, tum 4. cont. Gent. cap. 91. probat purgatorium.

Magister 4. di. 2. 1. & omnes alij Scholastici vno ore docent purgatorij poenas.

Ibid. li. 1. de Eccl. off. c. 18. affirmat ab Apostolis traditum, ut pro defunctis oremus. Ibid. Mediolan. disputa. 3. cont. Luth. scribit contra hunc errorem, & sequentes.

locis superioribus tam sacrarum literarum quam sanctorum patrum, ac Conciliorum, apparet poenas purgatorias esse igne exolendas.

3 *Purgatorium. Anima in purgatorio existens non sunt securae de sua salute. Luth.* H A E R. supra uerbo anima, confutata fuit hæc hæresis.

4 *Purgatorium est status mergendi.* H A E R. Eodem loco explosa fuit, hæc Luthari phantasia.

5 *Purgatorij ignis non purgat à peccato ueniam.* H A E R. Ex D. Greg. ac alijs patribus D. Tho. imò Ecclesia, tenet, quod purgatorij ignis peccata leuiora remittit. Soto. 4. dist. 19. q. 3. art. 3.

6 *Purgatorium. Anima inibi existens peccant sine intermissione.* Luth. H A E R. Hic est articulus trigessimus apud Ross. qui confutatur, quoniam sunt animæ in Charitate confirmatæ.

7 *Purgatorij poena est aeterna.* H A E R. Post uniuersale iudicium nõ remanet purgatorij, ut definit Ecclesia. Hoc docuit D. Aug. 5. Hypog. postquam assignauit Beatorum ac damnatorum poenã, ait. Tertium penitus ignoramus, imò nec esse in sacris script. reperimus, finge Pelagianæ locum ex officina peruersi dogmatis.

8 *Purgatorij poena eadem omnes animas torquentur.* H A E R. Si non sunt eadem peccata, ac culpa, nec poena eadem debet esse, Respondeo ergo supplicium, commisso crimini. Quod & de poena damnatorum & gloria Beatorum diximus, quia stella differt à stella,

9 *Purgatorium potest nõ Papa expoliare?* Verbo Papa opinionem nostram probauimus, hic referam, quæ scribit D. Anton. Qui negat, quod Papa possit expoliare, & quod adulteri, qui non sunt renati, nisi baptismo in voto, non possit. At quo ad omnes alios, potest per satisfactionem, quia simpliciter dixit, Dominus. Tibi dabo clauis regni coelorum D. Greg. ab inferno liberauit. De mente D. Tho. dicit, quod non potest, quia indulgentia nõ esset iusta nec causa rationalis. Verum quomodo ista accipienda sint, reuoce lectorem ad superiora. At instant, Si Papa potest expoliare, & non expoliat, ergo erit crudelis. Huic Luth. obiectioni, negatur consequentia. Nam multa possumus, quæ non licent, ait Apostolus.

Puritas.

Puritas conscientia constituit hominẽ hypocritã. H A E R. Imò puritas, & cordis munditia ad eum Deo, Angelisque cognata est, ut eis detur præmium Diuinæ uisionis, dicente Domino. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Si æterna hæc puritas ad eum grata est, ut antiquitas fuerit conca, & speculi in ingressu templi, & Dauid præcabatur Dominum. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor. Naam Syrus fuit ad Iordanem missus. Et Dominus Petro renitenti, Si non lauero te, nõ habebis partem mecum, & Magdalena laudatur, Hæc autem, ex quo intraui, non cessauit la chrymis rigare pedes meos. Et Esai. antea nos hortatur. Lauamini, qui fertis uasa Domini, & Saluator. Vnge caput tuum, & faciem tuam laua, procuremus ergo medum externum candorem, sed Spiritus puritatem.

Pusillanimitas.

Pusillanimitas non est peccatum. H A E R. E T. Summulæ omnes ex Doctorum sententia probant pusillanimitatem quandoque esse mortale peccatum. Hinc seruus reprehenditur, qui accepta pecunia abscondit, & fodit in terram. Mat. 25. Luc. 16. peccat ergo qui non aggreditur, quæ potest, & contra naturam ociosè uiuit. Eò magis peccat, quo pusillanimitas oritur ex superbia, dum quis nimio sensu suo innititur, & reputat se insufficientem. Opponitur etiam pusillanimitas magnanimitati, nam magnum, & paruum opponuntur medio, in quo est uirtus, nam magnanimus magnum, pusillanimis paruum habet animum. Et dupliciter se retrahit magnanimus à magnis, primò secundum affectum. secundò, secundum exteriorem executionem, quæ est effectus primæ, & fit homo piger. Hos consolandos esse admonet Paul. ad Thessal. 5. c.

Quadragesima.

Quadragesime ieiunium est humanum inuentum, non Diuinum institutum. Luth. Cen

Centuriatores. H A E R. Digladiantur aliqui circa quadragesimæ institutionem, nam aliqui arbitrantur esse Apostolorum inuentum, alij à Thelesphoro Romano Pontifice Septimo, post Petrum esse sanctam. Nonnulli uerò (quibus assentio) dicunt ab Apostolis esse traditam Domino tamen præcipiente. Et hoc probant autoritate Egnatij epist. 4. ad Philipp. dicentis. Quadragesimam nolite pro nihilo habere, imitationem enim continet Dei conuersationis. Non est à Thelesphoro, nam Egnatius fuit multò ante, de quo Dionys. lib. de Diuinis nominibus, & Diuinum appellat. Thelesphorus Papa in sua epist. præcipit hoc ieiunium. Eius meminit Theoph. Alex. li. 3. Paschalis ferme in princ. Orig. in Leui. hom. 10. Habemus quadragesimæ dies ieiunio consecratos. Amb. ser. 15. & 3. in Quadragesima. Non enim fratres leuè peccatum est ad elibus indictam quadragesimam à Domino non ieiunare. D. Hier. par. 1. epist. 4. contra Montanum hæreticū. Nos unam quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum toto anni tempore nobis congruo ieiunamus. D. Aug. ser. 1. fer. 4. post Dominicam 2. quadrag. ait. Sanctam quadragesimam abstinendo ipse Dominus consecrauit, totam non obseruare sacrilegium est, ex parte autem uiolare, peccatum. Chrysost. hom. 1. in Genesim, & hom. de ieiunio primi Paschæ. Pet. Chrysogolus, ser. 16. Quod quadragesima (inquit) diebus ieiunamus, non humana inuentio, sed autoritas Diuina est. Hoc unanimi consensu patres tenent, ac obseruauit Ecclesia uniuersa tam Orientis, quam Occidentis. Dicitur uerò quadragesima, quia per hos quadragesima dies, uirtus Decalogi per libros quatuor Sancti Euangelij impletur. Vel quia dignum est, ut carnem nostram quaterdecies affligamus. Vel quia in his offerre contendimus decimas dierum uel ut docet D. Aug. Creaturæ inuisibili debetur ternarius numerus, sed creaturæ uisibili debetur quaternarius, propter calidum, frigidum, humidum, siccum. Vnde si denarius numerus ducatur per quaternarium, qui competit corpori, per quod administratio geritur, quadragesimum numerum conficit, ex D. Th. 2. 2. q. 147. art. 5. Videant ergo Germani Epicurei, quantum ponderis, & autoritatis quadragesi-

mæ ieiunium, & nobiscum, imò cum Domino, Moysè, & Helia ieiunent.

R

Redemptio.

R

Redemptio nostra à nobis tantum pendet. H A E R. Pelagianis. Proximus est hic error, qui operibus nostris nimium tribuebat, & de causa nostræ salutis sacræ literæ plenæ sunt. & Dauid. Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. D. Petr. Redempti estis de uana uolstra conuersatione, non auro, & argento sed præciosiss; Sanguine Agni immaculati Christi IESU. Causa ergo principalis Dominus est, non tamen sine nobis, & applicatione secundarum causarum, & nos concurrimus. Vnde dicitur. Dan. 4. Peccata tua elemosinis redime. Et prou. 15. Per misericordiam, & fidem peccata purgantur. Et 16. Misericordia, & ueritate redimitur iniquitas. Neque per hoc detrahimus misericordiam, & gratiam Dei, quod actus nostri concurrant. Nam unaquæque res est propter suam operationem, & ignis ascendit sursum, & à Deo habet inclinationem, sic animalia mouent se, & mouentur à primo motore, quoniam omne mouens mouetur, ex 7. Phys. tex. 1. Hinc dicitur. Iustus ex fide uiuit. & D. Hierony. colligit. Hominem esse sibi iustificationis causam, sed tamen supernaturali, ac gratuito Dei dono, & sunt actus nostri dispositiones, sicut calor ad ignem inducendum. Nam sicut homo nõ est causa animæ rationalis, est tamen causa, ut homo uiuat, sic nõ sumus causa gratiæ, sed ut per gratiam uiuamus. Ablue à malitia cor tuum. Si quis emundauerit se ab his. 2. Timot. 2. In die salutis adiuu te. 2. Cor. 6. Gratia Dei mecum. 1. Cor. 15. Non ergo solus Christus, nec tantum homo, sed ambo ad redemptionem, ac salutem concurrimus.

Regnum.

Regnum Christi futurum erit in delictis carnis. Cherintus. H A E R. Quis poterit huius hominis impudentiam inuestigare con-

Tt Re-

Regnum Dei non est efca, & potus, & non nubent, neque nubentur, fed erunt ficut Angeli Dei, De his litera B, Beatitudo.

Regnum Christi non est perpetuum. H A E R. Id pollicitus fuerat Angelus B. Virgini, Regni eius, non erit finis. Et alibi. In quo cum Christo regnabunt in æternum. Et Dan. 7. Potestas eius, potestas æternæ, & regnum eius, qd non corrumpetur. & 3. Reg. 3. dicitur. Stabilimentum eius vsque in fempiternum, qd de Salomone non potest intelligi, quia in transmigratione Babylonis defecit, ut dicit Lact. li. 4. Diu. inft. c. 13.

Rex est nobilior Sacerdote. Evangelicæ legis. H A E R. Cum de Sacerdote erit oratio, sacerdotij dignitatē supra Regem demonstrabo, licet in veteri lege, vt placet D. Hieron. fuit Rex nobilior.

Regula.

Regulas paucas, fed summo opere necessarias: hic subnectam, quibus hærefes dignoscantur. Prima. Si aliqua sunt in hæreticorum codicibus, quæ non habentur in nostris, illa ab hæreticis inferta fuere. Veluti illud, Luc. 24. d. fulti, & tardi corde ad credendum, vbi Marcionis textus legit, vbi nos dicimus. Quæ loquuti sunt propheta. Quæ loquutus sum vobis.

Secunda, si quanos habemus, hæretici abraferunt à suis.

Tertia, si aliquid est in eis, quod fauet, vel defit quod destruit.

Quarta, si facta collatione codicum hæreticorum cum nostris, illi non conueniant, tunc certè non erunt synæcri, neque digni, at fides adhibeatur.

Relatio.

Relationes non sunt in Diuinis. H A E R. Hæc nomina. pater filius, quid aliud significant, & quo modo est pater, si ad filium non refertur, vel filius, si non ad patrem. Hæc sunt manifesta cuius perito.

Relatio in Diuinis distinguitur realiter à persona. H A E R. Hoc neque Philosophi de Deo affirmarent, de quo D. Thom. 1. par. q. 4. 1. qui, & art. 2. dicit, quod relatio distinguit personas in sanctissima Trinitate. & Scholastici in prim. sent.

Religio.

Religio Diaboli est inuentum. Guliel. de Sancto amore. H A E R. Vox Domini fuit dicens. Si vis perfectus esse. uade, uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, ueni, & sequere me. Et Apollolis. Qui non reliquerit patrem, matrem, & agros propter me non est me dignus, hæc Dominiconfilia Cænobitæ imitantur.

Religiosi possunt propria possidere. H A E R. Repugnat voto, ac promissioni Deo factæ de paupertate uoluntaria. Et innouat Trident. Synodus. sess. 25. c. 2. de reform. dicēs, Nec quisquam bona, tam uiuorum, quam multorum possit bona mobilia, vel immobilia possidere, vel retinere cuiuscunque dignitatis fuerint.

Religiosi negotia, quasi mercatores, exercere possunt. Scand. Veritum est sacerdotibus negotia secularia exercere, ut apud. ummutas confessionum est videre.

Religiosi nec aliquid in communi possunt retinere. Vuit. H A E R. Si Dominus retinuit, quæ seruare necessaria non poterunt conuentus, ut meminit Trid. Synodus. ca. 2. & cap. 3. 1. Non tamen Capuccinis, & Fratibus de obseruantia D. Francisci licitum est, ut sess. 25. c. 3. Statutum est.

Religiosi, sine licentia claustra exire possunt, cum pre-textu ad eundem superiores. S C A N D. Prohibet sacrum Concil. um, & ut sui instituti defectores puniantur ab ordinariis locorum. c. 4.

Religiosi possunt ex una ad aliam quam uoluerint transire religionem. S C A N D. Nendum Doctores docent, uerum & Concil. Trid. sess. 25. c. 9. in fine uerat, ad artiorementum licet transire.

Religiosus, quo ad ea quæ ad uota pertinent, non peccat grauius simplici laico. E. R. R. O. Communis est Theologorum assensus. & ratio suadet, qd seruus sciens uoluntatē Domini uapulet multis, ratione etiam ingrætitudinis, & hoc significare uoluit Dns, dicens. Si in Tiro, & Sydone hæc fecissem. Grauius peccat, quia potest resistere. Secundo, quia maiore habet repugnantiam. Tertio, propter scandalū. Leuius uero peccat, si proueniat ex surreptione, uel inirmittate naturæ, & cum minori affectu. D. Th. pri. 2. q. 73. 1. 0. Et 2. 2. q. 8. 1. 0. & 10. tertio, tertium.

Reli-

Religiosus non tenetur obedire magis summo Pontifici, quam suis superioribus. H A E R. Sicut superior sphaera mouet inferiorem, sicut exigit, sic unicuique reddere debemus quod suum est. Modo Romanus Pontifex caput est, à quo omnes dependent, & qui alios confirmat, primo ergo nostrum est, ei parere, & hoc natura suadet, & æconomia.

Religiosi omnes sunt à Demone instituti. Vuit. H A E R. Hinc similem confutauimus supra, & talis est odij natura, quod in durissimos casus inducat. Quæ hæc tenus Ecclesia approbavit, & sacri Pontifices ambabus uulnis exceperunt, hic blasphematur, & conculcat perfricata fronte, quæ nemo ante inficari ausus est. Ab eadem iniquissimus, si tamen uirum nominare licet, qui nullam humanitatis effigiem retinet.

Religiosorum Canobia, qui erigit, peccat. H A E R. Pèspice Lector homines morigeratissimos, qui suam approbant belluinam professionem, damnant diuinam, ac Sanctam. Licet Duci Saxonie tot Religiosorum redditus detinere, licuit Lutheranis omnia solo equare, & religiosos expellere, ac interficere, qui noua seminantes, à suis patribus recedentes, in tantam insaniam (proh dolor) deuenerunt, ut quæ Dei sunt non cognoscant.

Religiosi iuxta sua instituta uiuentes sunt ministri Demonom. Vuit. H A E R. E. T. O. ter, quaterque infelicem, qui ad eum despicit, ut Diuinam Diabolicam, Diabolicam Diuinam arbitreris uitam, omnia perueritis, omnia confundis. Nec mirum, qui ab incunabulis Diuina instituta conculcasti, & à Sanctorum semitis declinasti, & adhuc uiuens te in Auernum sepulchrum intueor.

Religiosi manibus tenentur uiuere, non elemosinis. Vuit. H A E R. Ideo nos infestat, & Erasmus nostros accusat mores, ut quemlibet minus cordatum, ab hoc genere uitæ suscipiendo retraheret, ac deterrere posset, sed opus, & operam iudunt, plures enim nobiscum sunt, ijque uiri sanctissimi, nec eorum dicta acerba, à nostro instituto reuocare poterunt, & quos semper coluit Ecclesia, nos ueneramur, ac suscipimus. Dignus ergo est operarius mercede sua, qui altari deseruit, de altari debet, & uiuere, & si nos spiritualia seminamus, paruum est, ut de

temporalibus eorum bonis frugem reportemus, ut uerbo Clericus fufus probauimus.

Religiosorum statum Basil. Hierony. Aug. summopere celebrarunt, & summis encomiis hoc genus uitæ extollit Basil. dicens. Quid itaque huic tanto bono comparari potest, unus pater, quidem unus, supernum imitantur parentem, filii uerè multi maris concordia, Charitatisque certamine, inter se superare conantur. Quam uirtutis formam huiusmodi referent non profectò humanam, sed celestem. De his Dauid in Canticis ait. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum.

De Religiosis, decreuit Tridentina Synodus, quod habitum suæ professionis celare non possunt. Et quod & c.

Religiosi professionis uota non remittant, nisi anno sextodecimo expleto, & si secus uenerit professio sit nulla. De quo Martellus Papa. Concil. Tollet. 10. Cano. 6. Constat. Can. 40. & 41. Quod non fiat nisi anno quintodecimo.

Religiosus, qui ui, aut metu dicit se esse ingressus Religionem, debet intra quinquennium coram superiore suo, & ordinario, suas causas dicere, & tunc discedere poterit, at non sine licentia.

Religiosus potest ne exire claustra, ut suis parentibus in necessitate conueniens subueniat, uel etiam petita, & non obrepta licentia? Difficilimum est hoc soluere quantum, & quoniam nostros limites exit, intra quos ea, quæ de Fide sunt, tantum continentur. Ideo paucis rem hanc absoluo. Et primo suppono, quod nodus quæstionis sit, non de Nouitio, sed Religioso professo. Et parentibus, pietatis causa necessitatem, non quamuis, sed quam antonomasticè uocamus, nec aliunde habet, quo uiuat.

Licentia petita, à uero Prælato, cuius est hoc concedere, & si petit, & negat, quid agere debet, obedite Prælato præcipienti, ne exeat claustra, uel suis auxiliari? Hoc ergo querimus.

Alexand. de Ales huius est sententiæ, quod Religiosus potius debet obedire, quam claustra exire, Nicol. de Lyra. Matt. quintodecimo, quod si Pater erat in extrema necessitate constitutus antequam

Tt 2 religio-

religionem ingredetur, non debet ingredi, at si uenit in eam calamitatem post professionem non tenetur. Hanc sequitur Angelica: Religio. §. 2. 1. Sil. Religio 6. & eam esse D. Tho. affirmat.

Tertia opinio est Henrici de Gandauo, quod lib. 6. q. 18. Probat alteram partem, nempe quod debet subuenire, quia est de iure per se. Ric. idem dicit, quod iure naturali, ac Diuino tenetur subuenire.

Quarta est Caiet. 2. 2. q. 101. art. 4. qui scribit, quod Religiosus patri in extrema necessitate constituto, aliunde non habentis, tenetur subuenire etiam petita, & non ob tenta licentia, & etiam filius uxoratus. Hanc Armillia sequitur, verbo Pietas. Viguierius. Verit. 17. & 18. uidetur aliter sentire. Sed quicquid sit de aliorum placitis. Ego huius sum sententia, quod si religiosus petijt licentiam, ut inopi subueniat patri, & non obtinuit, tuta conscientia potest claustra exire.

Probatur primo, Gratia non destruit, nec tollit naturam, ergo religio ea, quae sunt iuris naturalis, & Diuini. Antecedens est cōstitutissimum Theologiae principium.

Consequentia probatur, quia Religio est actus Iatriæ, ac Diuini cultus, quæ naturalē, ac Decalogi mandata non tollit, sicut nec Iumen maius minus.

Secundo, præcepta charitatis obligant tempore necessitatis etiam inimicos, hoc est de fide, ergo multo magis alios.

Tertio, in præceptis primæ tabulæ non cadit dispensatio, ut communis Schola docet. ergo tenetur filius patri subuenire & cetera.

Quarto, uirtus non destruit uirtutem, sed sunt connexæ. ergo nec Religio charitatem, & pietatem.

Quinto, quæ religio sine charitate esse debet, uel potest, qui enim non diligit suos, quos uidet, nec externos diligit.

Sexto Religiosus ille, aut tenent amare parentes, aut non. Si primum, ergo de ligna, namque in tali casu, tenentur ligna amicitia, & dilectionis ostendere. Si non tenentur amare, quis unquam natura leges, ac Diuina instituta reuocauit?

Septimo, necessitas facit licitum, ac legi non subiectum, ut dicitur de ferijs. capitulo, Licet. Hoc dictum interpretantur Lu-

rista, ac Theologi pro extrema necessitate, quod illud, quod est contra legem, non est malum de se, puta, quia ex aliqua circumstantia potest licite fieri, quia tali necessitate occurrente, nõ requiritur aliqua dispensatio, sed autoritate propria, potest quisque contra legem uenire, ut Angelica, & Sil. dicitur uerbo Necessitas.

Octauo, Papæ præcipienti aliquid contra ius naturæ, & Diuinæ non debemus parere, multo minus alijs inferioribus eo, & cū Panormitan. capitulo. Inquisitionum, de sententia excommunic. & capitulo. Si quando, de rescriptis. Siluest. uerbo Obedientia. §. quinto. Tab. §. octauo. Armill. §. sexto. Ex D. Thom. Ergo nec religiosus, in casu quo parentes suo egeant auxilio.

Nono in extrema necessitate, licet furari etiam Ecclesie, quod alijs esset sacrilegium, ut Angelica fateretur. §. secundo, ergo multo magis licet religioso subuenire, & cetera.

Decimo, priorem locum inter uirtutes obtinet charitas, ut Corinthis. scribit Diuus Paulus. ergo religiosus debet seruire præcepta charitatis, & postea Religionis.

His rationibus motus, quæ meum conuincunt intellectum, arbitror uirtus esse, ut Religiosus suis subueniat, quod est charitatis, imò legis naturalis præceptum, natura enim duce, Cyconia uetulis parentibus fert opem.

Diligamus & nos non uerbo, neque lingua, sed opere, ac ueritate.

Religiosus.

17 Religiosus factus Episcopus tenetur nõ ad obseruantias? Post ubi quæ eò deuentum est, ut de Religiosis ea expendemus, quæ & si non sint de fide, maximam tamen inde reportamus utilitatem, idè & hanc propontam discutiamus.

Dicimus ergo, quod Religiosus factus Episcopus debet ea obseruare, quæ prius ex debito morali, non tamen legali, quæ declaro & probò.

Debitum morale est ex naturali rōne sola, à coactiua uirtute uim hñs, & occasionaliter ortu habet à lege extante, nam nisi lex maneret

erret in suo robore, ratio naturalis non obligaret principem ad legis obseruantiam, sicut nec subditos, quos lex primo, & secundo recta ratio obligat, ut uis coactiua ad obseruantiam Debitum legale est à lege, ut à coactiua uirtute, lex enim nisi habeat coactiuam uirtutem, lex non est, idè supra illum, supra quem non, habet uirtutem coactiuam, nõ est lex, nisi secundum quid, nempe ut directiua, idè princeps est solutus à lege, quia nec poenæ subiaceret, quod est de ratione legis, authore D. Tho. pri. 2. quæst. 92. 2. Probat modo, quod dicimus. Episcopus non subiaceret poenæ regulæ, ergo nec regulæ ex debito legali.

Secundo, nulla esset differentia inter purum religiosum, & Episcopum.

Tertio multa quæ sunt in regula repugnāt episcopi dignitati, ergo non tenetur. Quarto, non tenetur intra Claustra manere, quod est statutum legis, ergo nec ad alia similia. Probat, quod ex debito moralis tenetur.

Primo, Episcopus tenetur tendere ad perfectionem, ergo & ad quæ sunt in Religione, quæ ad perfectionem prouocet.

Secundo, Apostolis dixit. Qui non reliquerit patrem & matrem, ergo & Episcopos, respiciunt ea uerba, hæc autem antea obseruabat, ergo & factus Episcopus.

Tertio, ab obseruantia uotorum non est solutus, ergo tenetur nõ dū ex debito morali, uerū & legali. Quæ ergo materia sunt uotorum, debet ex debito legali seruire, quæ uerò non connotant uota, sed perfectionem, quæ dignitati Episcopali non derogat, debet obseruare. Hæc ex D. Th. 2. 2. q. 185. artic. 3. Vbi dicit, quod ad omnia nõ repugnantia tenetur. Dubitatio uerò non modica est. An die Natiuitatis si uenerit feria. 6. possit comedere carnes, quas in Cenobio non poterat. Caiet. uariis est, nam 2. 2. scribit, quod non potest, at in Opus: è contra affirmat, quia debet cum alijs conuersari, & eis conformari, præcipue in tanta solemnitate, & colligit ex D. Tho. 3. par. q. 40. 2. & hoc magis mihi probatur.

Secundo, Monachus factus Episcopus, soluitur à iugo legis, ut dicitur. 18. q. 1. capitulo. Vnico.

Respondeo, quod soluitur coactiue, & à debito legali quo ad aliqua, non à debito morali.

Tertio, eodem loco dicitur, quod non tenetur ad ieiunia. Solutur ex eadem responsione, non enim tenetur ad debitum ieiunii, sed ex morali deestitia. Hæc ex communi Doctorum definitione, & bonorum usu.

18 Religiosus licet nõ impij, ac iniusti Prælati fugere præcepta, & nõlle ei subesse? Vtrumque de iure difficile est. Nam si uerit Prælati uel electus, ac superiorum fauore, cui electores resistere nõ audet, & qui sic assumptus est, non tanquam Aaron à Deo uocatus, sed suorum suasionibus, nec per oñiū ingressus fuerit, sed aliunde, sequitur ut disperdat oues, & si Dei timorem ob oculos haberet, si Religionis zelum, si denique totius familiæ pacem & commune institutum, dum uideret sic electum, qui alijs nunquam esset, profecto non suspicari, ac animo palliato se indignè uocatum affirmaret & hanc suam electionem in superiorum arbitrio locaret, sed omnino in eorū manibus resignaret: & qui in causa est tanta tempestatis cum Iona in profundum Maris esset submergendus. Sed tanta est ambitionis, ac fucatae sanctitatis vis, ut si quando excommunicationis sententiam potius expectent, si casus occurrerit, statim colla submitunt, & onus suscipiunt, quod aperto ore se summo odio prosequi, profitebantur. Qui ergo sic præstet, & non amore, & charitatis ordine administrat, quæ sunt religionis, suis etiam indoctis, primas Cathedras, dispensat, hunc & illum optimè meritum suo priuat munere, Cenobiarcho uouos, qui suis foueant uotis præficit, neotericos, atque probatissimi mos patres deponit, nulla exigente Iustitia, nemi ne reclamante, huius uiri perditissimi (si quis fuerit) imperio, ac præceptis uir probus, ac probatæ uirtutis, poterit oblitescere, & si ad superiores non detur appellatio, fugere poterit, iuxta præceptum Salomonis Eccl. 4. Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra impetum fluminis. Secundo, probatur, quia dum fugi, nec occasionem dat persecutori. Tertio, Iudas Ioseph, uendidit, ut eum à fratribus liberaret. Quarto, Rebecca misit Iacob in Mesopotamiam, ut à manibus Esau eriperet.

Quinto, dilatio temporis Tyranni furorem mitigat, hinc data est lex, ut cautè agantur omnia.

Sexto, dum vir morigeratus, atque literis educatus alijs prodest. Sic Moyses ad alienos confugit.

Septimo, Elias ab iniqua Iezabele aufugit.

Octauo, Saluator in Aegyptum fugit, & alibi legimus, quod perambulabat Galilaeam, nolens enim in Iudaeam ire. & iterum. Abscondit se, & exiit de templo.

Nono, dum fugam attrahit, non se discrimini committit, sicut Petrus, nam spiritus promptus est caro autem infirma.

Decimo, David saepius fugit.

11. Filij Prophetarum multoties in spelus eis se abscondebant.

12. Viras prophetans contra Hierusalem, quem summa diligentia querebat Rex Ioachim, monitus est à Hieremia, vt fugeret in Aegyptum.

13. Apostoli se absconderunt.

14. D. Paulus per sportam dimissus est.

15. Antiquitas erat ciuitas refugij.

16. Dominus dixit. Si vos persequuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam.

17. Et alibi dixit. Cum videritis ab hominationem, &c. Fugite ad montes.

18. Apostoli dixerunt. Quoniam indignos vos iudicatis verbo Dei, Ecce conuertimur ad gentes.

19. Episcopi licet fugere quandoq; possunt, quod nonnulli fecere, vt scribit Diu. Thom. 2. 2. q. 83. Si ergo licet etiam iniuste ad mortem damnato fugere, nè iudici obedire debeat, sic & Religiosus tyrannice oppressus, si non habet quo confugiat, det locum iræ, & fuis ad Deum precibus expectet consolantem Dominum cum Elia, fugiat eum. Israelitico populo obliuatum Pharaonem, & videbit inimicos post terga aquis obrutos. Et contractis vinculis ab Angelo cum Petro fugiat. Nec apostata est nuncupandus, quandoquidem ille est Apostata à religione, qui deponit, vel occultat habitum, & cum scandalo inter laicos vitam ducit. At qui ab vno conuentu recedit, & moratur in alio, & qui viuunt extra claustra cum habitu, & intentione redeundi ad cœnobium non est Apostata, licet non citò redeat propter vitæ austeritatem, vel iniuste opprimatur. His simile docet Caiet. & vocat fugitiuos, qui ob uitæ austeritatem relinquunt claustra. 2. 2. q. 32. art. primo. Imò Caiet. 2. 2. q. 125. 4. scribit

bit, q; qui citatus est à tyranno non tenetur venire, nec ei obedire.

19 Religiosus assumptus ad Episcopatum potest suæ Religionis habitum dimittere. In Concilio Constantiensi, can. 27. decretum fuit, q; non mutet habitum, & hoc semper comsuevit Ecclesia.

20 Religiosi à laicis, ac Episcopis, quauis de causa debent indicari. ERRON. Quod Athanasius in epistola ad solitariam uitam agentes scribit, hoc in Concilio definitum est, q; clericus nõ adeat Imperatorem. Concil. Antio. can. 11. & 12. & Miluit. c. 19. quod clerici non adeant iudicem secularem. Et Agat. cano. 24. Athanasius verò sic testatur de Hosio Cordubensi Episcopo ad Constantium Imperatorem. Desine quæso, & memineris te mortalem esse, reformida diem iudicii, serua te in illam diem purum, nè te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis discere. De Constantino refert Russ. li. 1. hist. Eccl. cap. 5. Quod cum sententia Concilij Niceni allata esset, tanquam à Cælo prolata veneratus est. De Episcopis verò quam actionem erga regulares habeant, Trid. Synodus dicit. Quod qui degit extra monasterium, ab ordinario tanquam delegato Sedis Apostolicæ corrigatur. sess. 6. c. 30. & sess. 25. c. 14. Quod qui intra claustra degit, & innotorie extra deliquit ut populo scandalo sit, Episcopo inante à suo superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum facere puniatur, ac de punitione Episcopi certiore faciat, sin minus à suo superiore officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit. Hæc Concilium.

21 Religiones si extirparentur proficuum esset Ecclesie. HÆR. Hoc redolet hæresim Vuit. & sequacium, & miror quomodo quædam viri doctissimi, sed imprudentissimi in hoc, aut sint hoc in Tridentino Concilio Patribus proponere, ut Religiones tū potissimum medicantium eliminarentur, quæ, uel ociosæ essent, vel malum Diuina consilia seruare, & torannis Ecclesia recipit, beneficijs prosequuta est, tot extiterunt Sancti, tot uiri omnium scientiarum genere refertissimi, tot sanctissimi, ac prudentissimi Romani Pontifices, ex terrestri hoc delictuarum Paradiso, ad fidelium solamen, tot contra hæreticos dimicauerunt, sic ergo

tot recepta ab eis beneficia compendantur, quis in Tridentino Concilio disputauit aduersus inimicos nostræ Fidei extirpentur Religiosi, qui vel ociosæ, uel non dicam, nõ austeram ducunt uitam, sed laxatissimam, & uitijs potius, quam penitentia commo- dam, cum pueris intra nedum claustra, sed cellulas dormientes, sic uestibus decorati, quod maiestatem, non religionem ostendunt, non die, noctuque psalmodia, atque in choro canentes, sed vel per ciuitatem vagantes, vel extra exercitij causa, ut sic commodius uentri indulgeant, uel coram principibus saepius omnia secularia negotia tractantes, hi sunt repudiandi, si procul eliminandi, non quos uidemus studijs, orationib; & ieiunijs occupatos, ac utros morigeratissimos. Et si quado datur unus, uel plures, qui sint scandali occasio, uel sui instituti defector, non ob id, religio tota extirpanda, non enim si brachium fuerit infirmum, corpus totum abscedimus, uel igne torquetur, sed pars tantum infirma. Verus tam ergo monachorum uiuendirationem, ac institutum ambabus uuluis excipiamus, quæ non in noua tantum, sed veteri lege exordium sumpsit. Nazarej enim sub lege Moysæ, monasticam uitam profitebantur, & ad tempus alij, alij perpetuò Deo se sponte, sua per uota consecrare soliti sunt, de quibus in Nume. scriptum est, c. 6. Vir, siue mulier, cum fecerit uotum, vt sanctificetur, & Domino se uoluerit consecrare, à uino, & ab omni, quod inebriare potest se abstinebunt, quod sanè vitæ genus sequutus est Samson, de quo Angelus dixit. Erit puer Nazareus Dei ab infantia sua, & ex utero matris suæ, usque in diem mortis suæ. Iud. 13. Talis etiam fuit Elias, at ex 3. lib. Reg. habemus, quem principis atque auctorem monasticæ uitæ historia tripartita narrat lib. 1. c. 11. Hoc dixit D. Paul. ad Heb. Quosdam fuisse, qui circue- runt in meloti, & in pellibus caprinis, egētes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Monasticam uitam in nostra lege instituit Ioan. Bapt. qui uictus ueritate, asperitate uestitus, hæremi in colatus ad unguem, hæc quæ nos seruamus expressit, & eius exemplū sequuti sunt multi, ut in Actis Apostolorum legimus, cap. 3. Quod Hierosolymis habebant omnia cœnunia, ita, vt nemo suum aliquid esse dice-

ret, plurimè etiam tenere puella eo tempore, quod Eusebius testatur contemptis mundi illecebris, & Faustum pro nihilo ducentes in castitate, paupertate, & obedientia Domino seruiserunt, atque hoc institutum uiuendi Diony. Areop. Apollolæ- rum, discipulus in Eccl. Hier. 6. nobis explanat, & mirabiliter omnium mentibus subiicit, tum aliquot eius uerba exscribere lubet, ad confutandum huius hominis temeritatem. Alij (inquit) uocauerunt eos famulos, propter purum, & assiduum Dei famulitium, alij Monachos à Monade, id est unitate propter ipsorum uitam indiuisibilem, & singularem, quæ unit nos simplicium contemplatione, & tractatu ad cõformitatem Diuinae simplicitatis, & perfectio- nem amabilem Deo, propter q; Ecclesia con- tinuò attribuit eis perfectiuam gratiam, & Sacerdotali non Pontificali benedictione beneduntur. Modum deinde profectur benedicendi monachum, quid ille polliceatur se obseruaturum declarat, sed consultò prætermitto. Mendicantium uerò institutum à sanctissimis Patribus Domini- co, & Francisco tot elapsis annis cepit, & ybique terrarum splenduit, ac floruit. Hæc paupertatem, ac mendicitatem, quam hæretici tantopere uituperant, laudant Basil. in regula Monachorum, atque in serm. de renuntiatione uitæ. Hieron. ad Heliodorum, ac Rusticum. Aug. li. 17. de Ciuit. Dei. c. 4. Tertulij, de def. Eccl. dogm. Bern. in prima declamatione. Cassianus plurimis in locis collationum, ac demum Trident. synodus post alias, nõ ergo religiones sunt extirpandæ. Summa uerò diligentia quæ- sui, qua ratione, uel autoritate morus sit, uel ille (quem ex nomine reprehendere nolo, & sit mihi notum) vt patribus id consuleret. Responsum mihi fuit, quod longa oratione demonstrauit, quod Deus multa quæ olim approbavit, reuocat, ac dam- nat, iuxta temporum exigentiam. At istud non mouet, quandoquidem ea quæ reuo- cat ueteris legis, hoc pactum est, quia erūt figura, atque umbra nostræ legis, q; docuit Apollonius, dicens. Omnia in figuram con- tingebant illis, & ided legalia, ac ceremoniæ cessare debebant. At in nostra fide, nihil umbraticum, sed ueritas, atque ideo ratio illa non militat. Nihil ergo ha- bet aduersarius contra Cœnobitas. De his

scribit Philo Iudæus in lib. de vita contem-
platiua, vt refert Euseb. in 2. de Eccles. his.
2. *Religionis ingressus est superstitiosus.* Eras-
m. H. A. E. R. Fateor ex affectu loquor de re
ista, non tamen talis est, ut impediat ne pos-
sim cernere verum. Quod religio non sit
superstitiosa, probatur contra Erasum.
Primo, in veteri lege erant Nazarei, filii
prophetarum, successores Eliæ, ac Leuitæ.
Dominus etiam dixit. Mat. 23. ei, qui respõ-
dit, se uelle patrem sepelire. Sequere me,
& dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
Et Mat. 10. Qui amat patrem, & matrem,
& uxorem plus quàm me, non est me dignus.
& 19. Omnis, qui reliquerit patrem, & ma-
trem. Et Luc. 9. Nemo mittens manum suam
ad aratrum, & respiciens retro aptus est re-
gno Dei. Hoc D. Hieron. scribit ad Helio.
c. vii. per calcatum perge patrem. Gratianus
ex Synodo 5. 20. q. 1. D. Thom. 2. 2. q.
189. art. 5. & 6.
Obicit Erasmus. Tenemur obedire par-
tibus. Respondeo, qd in his, quæ sunt eis ne-
cessaria. Secundo, mutant nomen bap-
tismi, qd est irrisione dignum. Dicitur, qd im-
laudabile, quia renascimur. Tertio, uoluit
potius obedire prælato, qd partibus, quod
non conuenit. Dicitur, quod prælatus est
pater spiritualis, atque idè dignior.

Reliquiæ.

*Reliquiæ Sanctorum non debent uenerari, nec
adorari.* Vigilantius. Vuit. Vs. Erasmus,
& Moderni. H. A. E. R. Non solum erra-
uit Vuit. Vs. & alii, uerum & ante ipsum Vi-
gilantius debacchatus est, contra quem in-
uenit D. Hieron. & longa oratione confõ-
dit, & digna sunt æterna memoria, nos etiã
hanc hæresim conuincimus proposito or-
dine. Ex sacris literis. Primo, Gen. 50. ha-
betur qd corpus Iacob Patriarcha transla-
tum est ex Aegypto in terram Canaã con-
tra faciem Mambra. Moyses ossa Ioseph,
cũ populũ ab Aegypto tranduxit, secũ tra-
lit. Exo. 13. Sacra Concilia hoc dehiuerũt.
Concil. Lat. sub Inno. III. c. 61. to. 2. p. 2. 963.
Cartag. 5. to. 1. pag. 447. c. 14. ubi dicitur, &
omniò nulla memoria martyriũ probabi-
liter acceptetur, nisi, aut ubi corpus, aut ali-
quæ certæ reliquiæ sunt. Epauense, eod. to.
pag. 995. c. 25. dicit Sanctorum reliquiæ in
oratorijs uillaribus, non ponantur, nisi for-

san clericus cuiuscunq; parochiæ, in cui-
us Ecclesia esse contingat, qui sacris cõne-
ribus psallenti frequentia famuletur. Rur-
sus to. 2. in synodo Nic. act. 4. pag. 509. co. t.
refertur miraculum de Reliquiis S. Marty-
ris Anastasij. & Act. 3. pag. 498. col. 1. alterũ
ponitur exemplum. Synodus Proinciafis
Moguntina, anno 1540. c. 49. hoc probat.
to. 3. pag. 938. col. 2. & antea itatum fuit
in Concil. Garg. c. 20. Demum in Trident.
sub Pio III. sess. 25. Hoc & Patres obser-
uarunt, & testatur honesta corporum tu-
mulatione, de qua Diony. c. 7. Eccl. Hier. Hoc
testatur B. Ambr. in serm. ac passione B. A-
gnetis. Chrysost. in serm. B. Babilæ. & hom.
66. ad populum Antiochenum. & de laudi-
bus. B. Pauli hom. 5. tom. 3. D. Aug. de Ec-
cles. dog. c. 73. & li. de ciuit. Dei. c. 13. & li.
22. c. 8. & x. Hoc ex Vita B. Lucie cõfirmat,
quæ orabat ad tumulum B. Agathæ, cui ap-
paruit, & consolabatur ancillam Christi.
Quid plura? hoc vnanimiter docet, & ob-
seruat Ecclesia, & qui cõtrariũ sentit hære-
ticus est, idè, & Pius III. in Bulla profes-
sionis fidei, hoc inseruit. Cauetas errorem
Cardinalis Iacobi de Vitriaco, ferm. 1. Do-
minicæ tertiæ post Epiphaniam, qui dicit
Sanctorum reliquias non esse adorandas,
sed uenerandas.

Reprobatio.

*Reprobatio est ne ex meritis, hoc est peccatis,
uel ex Dei tantum uoluntate.* Altissimum,
ac difficillimum est dubium, & dissentio
inter Patres. Nam multi quos supra no-
minauimus, affirmant aliquos esse reproba-
tos ex eorum demeritis præiudicis, & hoc di-
cebant etiam de prædestinatione. Alij ue-
rò cum D. Augustino, quem in superiori-
bus sequuti sumus arbitrantur, Deum præ-
sciuisse omne genus humanum peccare,
& quod aliquos inde eripuit ex sua miseri-
cordia, non ex eorum præcognitis meri-
tis, sed ex beneplacito suæ uoluntatis, ut
ostenderet suam misericordiam, ali-
quos uerò non eripuit, sed reprobatores
reliquit, non ex eorum demeritis, sed
ex uoluntate beneplacito, ut iustitiam
demonstraret in iudicio, in peccato re-
linquens.
Huic subscribere uidetur D. Tho. 3. cont.
Gent. cap. 161. dicens, ita, quod in alijs iu-
sticia

sticia ordo manifestetur. Hinc est, quod
Apostolus dicit ad Rom. 9. Volens Deus
ostendere iram, & notam facere potentiam
suam, sustinuit in multa patientia, uasa iræ
aperta in interitum, ut ostenderet diuitias glo-
riæ suæ in uasa misericordiæ, quæ præpara-
uit in gloriam. Et addit, quod huius nulla
ratio querenda est, sed sicut ex simplici eius
uoluntate processit, quod cum omnia fie-
rent ex nihilo, quædam facta sint alijs di-
gniora, & sicut ex simplici uoluntate artifi-
cis procedit, qd ex eadem materia dispo-
sita, quædam uasa format ad nobiles usus,
& quædam ignobiles, ut ait D. Pau. ad Ro.
9. An non habet potestatem figulus lutum
ex eadem massa facere, aliud quidem uas in
honorem, aliud uerò in contumeliam. Hæc
D. Tho. Quod confirmatur, ex eodem D.
Pau. ibi. Cui uult miseretur, & quem uult
indurat. Hoc dixit Dominus. Ita pater,
quoniam sic placitum fuit ante te, Matth.
11. Vbi Caiet. Noli ergo disputare de cau-
sa electionis, & reprobationis, cur Deus
istos elegerit, & non illos, hinc enim habes
primam, & supremam, & ultimam causam.
Hæc Caiet. dominicus Soto tuetur hanc
sententiam, ad Rom. 9. Multi uerò patres
hanc D. Aug. opinionem, ex nomine repræ-
hendunt, tam antiqui quàm recentiores.
Inter quos Amb. Catharinus, ca. 9. ad Ro.
Iacobus Sadoletus lib. 2. in epistolam ad
Romanos. Verum quoniam sortem non per-
ceperunt mentem Sanctissimi Patris, atq;
Angelici Doctoris, ut omnia conciliantur,
hæc annotanda præmitto. Primum, quod
non eodem modo se habet prædestinatio
respectu prædestinatorum, & reprobatio,
respectu reprobatorum. In reprobatione
enim est peccatum, secundum, quod Deus
non releuat à peccato, tertium, non in fun-
dit gratiam, quartum est ipsa pœna. Primi
nullo modo Deus est causa, & quo ad hoc
reprobatio non est à Deo, sed praua homi-
nis uoluntate, Deo permitte, permissio
uerò non est in malum, nec ea de causa dici-
tur Deus causa peccati, quia qui permittit
illud esse non agens ad oppositum nec in-
directè est causa, sed tunc esset causa indi-
rectè quando in illa actione præberet ali-
quod auxilium, sic ergo Deus non est cau-
sa reprobationis, sed respectu aliorum triũ
utiq; est causa. In prædestinatione uerò est
causa omnium. In reprobatione ergo est

causa ex parte nostri, nempe peccatum, at
in prædestinatione nihil est ex nobis, Ja-
plus ergo in culpa non est causa reproba-
tionis, sed ipsa culpa, primo modo loqui-
tur D. Tho. quod quo ad illa tria est causa,
at secundo modo, quo ad culpam in se, ne-
gat D. Aug. & omnes. Nam culpa (inquit)
est præuisa & pœna præparata. Et sic tolli-
tur omnes dubitationes, quomodo Deus
permittat mala, nam permissio nõ est ma-
lum, & quod non sit crudelis, quia pœnam
præparat, non peccatum causat. Nec Diui-
na Iustitia in se est cõ reprobationis, sed
tantum præscita, causa uerò est ipsa culpa,
cui Deus pœnam præparat. Hæc D. Augu.
lib. 1. retract. cap. 25.

Repudium.

*Repudiare licet Christiano uxorem, & aliam du-
cere.* ERON. Licebat Hæbreis ex lege
Denteron. 24. capi. dare libellum repudiũ,
ubi dicitur si acceperit homo uxorem, &
habuerit eam, & non inuenerit gratiam
ante oculos eius propter aliquam fedicitatem,
scriber libellum, & dabit ei in manu, & di-
mittet eam de domo sua cumque egressa
alterum maritum duxerit, & ille quoque
oderit eam, deditque ei libellum repudiũ
& dimiserit eam de domo sua, uel mor-
uus, fuerit non poterit prior maritus reci-
pere eam in uxorem, quia polluta est, &
abhominabilis coram Domino. Hæc Moy-
ses. Vnde factum est, ut existiment Iudæi il-
lum præcepisse maritis, ut quacumq; de cõ
uxores infensas dimittat, & alteram ducant.
At Dominus phariseis interpretatur. Mat.
19. Quod Moyses ad duritiam cordis per-
misit dimittere, sed ob fornicationem, &
qui dimissam duxerit fornicatur, quasi ue-
lit dicere, unũ est permissionis dimittere,
& alterum præceptũ dimissam ducere. Nec
Moyses dicit. Quicumq; uoluerit, dimittat
uxorem, quod est Diuine legi contrarium,
sed si quis dimiserit, non dimittat nisi dato
prius libello repudiũ, ut si interposita mo-
ra, atq; in odiũ præcepti libelli cõscrip-
tione retardaret, & quid mali esset uxorẽ di-
mittere interim cogitaret, præsertim cum
homo literas sanctas nulli nisi solis scribis li-
cebat, quod dissidiũ, in hoc tempore nõ pa-
carẽt, permittebat illa dimittere, & aliam du-
cere, nõ tanq; licitũ, sed remediũ ad maius
malũ euitadũ, ne uxorẽ interficeret. Nõ er-
go præceptum fuit, sed permissum Iudæis

& Christianis, neutrum licet, ut admonet D. Pau. 1. Cor. 7. I recipio non ego, sed Dñs vxorem à viro nõ discedere, quod si disceserit in anere inupta, aut viro suo reconcilia ri. Et Romani decepti sunt, qui permittebant vxores dimittere, & quacũque de cã etiam occulta, vxorem in illo libello repudiij eijcere. Hoc esse licitum Th. Caiet. & Catharinus probant, cõtra quos supra scriptũ est. Verbo Matrimonij. Et quod dubij gignit tex. D. Mat. 19. Hoc alij Euangelistã explanant, tanquam eius loci interpretes, Marcus, & Lucas parentesi illa excepta fornicationis causa pretermissa, simpliciter dixerunt. Qui dimiserit vxorem, & alia duxerit mæchatur, aut mæchatur super eã & omninõ verum est. Et quod Mart. paulõ ante dixerat, Quod Deus coniunxit homo non separet, non discrepat, sed explanat, vt potius intelligeretur, non licere alterã ducere propter fornicationem prioris dimissa. Sic & Apostoli Can. 38. interpretantur pretermissa parentesi fornicationis, & dicit. Si laicus vxore sua dimissa, alterã duxerit, aut ab alio dimissam eiiciatur ex Ecclesia, sicut publicus adulter. Sic Basil. Mag. can. 9. & Lactantius deceptus, li. 6. Diu. hist. Patres tamen aliqui permittunt diuortium, at non dirimunt Sacramentũ. Vt Hil. Chriost. Augustin. Euth. Theoph. Alii permiserunt, & iusserunt repudiã certis nationibus ob incestus, & talis est Zacharias Papa, & Patres in Concilijs Prouin. Flib. Mog. ac Triburina, & Episcopi, q. tempore Origenis repudiã concesserunt, quos tamen damnat Orige. licet permiserint, nõ deteriora sequerentur. D. Hieron. Fabiolam dicit fecisse contra præceptum D. Pauli. Iustinus laudat sceminam, quã diuortium fecerat, at non ait alteri nupsisse. Caietan. & Catharinus probabiliter loquuntur. Stemus Concil. sess. 24. can. 9.

Regum liber.

Regum liber non est Canonicus. HAERET. Hanc hæreum cond. mnare non erit difficile, nam antiquitus Ecclesiã quatuor lib. Regũ recepit. Dñs verõ Regũ, testẽ D. Hieron. in prol. Galeato. Non enim multarum gentium scribit regna, sed vnus Israelitici populi, qui tribus duodecim continetur à materia sic dictus, eõ q. Regũ cõplacatur

historiam. Author, non est omninõ perspicuus, ut idem scribit in epistola ad paulinũ. Quis uerõ ait, illa omnia in hoc unum collegerit uolumen, non dum satis constare putant. Alii enim Esdrã, hanc historiam contexisse, alij Hieremiam authorem esse colligunt ex eo, quod ultimi regum, & libri Hieremias idem fere sit finis. Alii dicunt primum & secundum esse Samuelem authorem nobis traditos. Non nulli ut uetustissimi patres, inter quos Isidorus dicunt Samuelem scripsisse primam partem, primi libri Regum. Dauid uerõ scripsisse sequentia usque ad calcem secundi. Tertium & quartum post mortem Dauidis uerosimilius est scripsisse Samuelem, ut scribit Ioã. Dried. lib. 1. cap. 3. de eccles. scriptoribus. Quicquid fuerit author, satis est nobis eam historiam approbatã fuisse ab Ecclesia. De libro. Paralipomenon nõ est certum quis scripserit, & tamen Ecclesia recipit. Paralipomenon uerõ vox Græca est, & latine dicitur liber pretermissorum, ut Isid. tradit. 6. Etimoli. Alii uerõ ex hebris uerterunt, uerba dierũ. Et D. Hieron. uocat Cronicam totius hystoriae, id est temporaneum, uel Cronica Croniconum, eo quod totum cõpletur tempus ab Adam, usque ad captiuitatem Babylonicam factam sub Sedechia in qua terminatur ultimus liber Regum, sicut & secundus Paralipomenon, Authorem putant Rabinj, & Ioan. Dried. supra fuisse Esdrã, Reges uerõ in Hierusalem à Dauide usque ad captiuitatem Babylonicam fuerunt. 21. præter Athalia Reginam matrem Ochoziã, quã regnauit annis septem post mortem filij. Et per annos quadringentos. Ex his fecerunt, quod erat malum, 12. excepta Athalia. Reges uerõ qui regnauerunt in Samaria, cum redisset ex Aegypto, à Ieroboam, usque ad Osee Regna, sub quo Osea finitum est regnũ in Samaria, tunc enim cessauit, & perdita est Samaria, quam deinceps Assirij inhabitauerunt, ex quibus orti sunt hæretici samaritanici. Anni Regni fuerunt in Samaria. 241. Reges uniuersi fuerunt decem & nouem, & omnes secundum peccatum Ieroboam, qui fuit primus, quod malum erat, fecerunt. Hæc Athanasius in synopsi.

Respublica.

Respublica.

Respublica non potest condere leges Marloratus. ERRON. Quo magis distinctus agenda, cauendaque cõllet homo, lex humana opus fuit. Ea est, à naturali profecta, alioquin inutilis est, & inanis, nec sibi uim legis uindicat. Hanc Respublica condere, potest, quã si iusta fuerit, a naturali consimilis, ac ab ea dimanans seruari debet, at iniusta minime, ubi hoc rescitur. Et subest conditor legis suis legibus ex debito morali, ac directione, non coactione, & legali debito, quod dixit Imperator. Digna Vox maiestatis imperantis est, legibus alligatum se principem profiteri. Et quisquis iuris, in alterum statuit, ipse debet uti eo. Hæc tamen reipublice potestas, non pendet à spiritali, ut ab illa instituitur, suamque accipiat facultatem, ut possit cogi, amoneri, & corrigi, nisi quando à Diuinis legibus rebellaret. Regimen nanque hominum à Deo est, & aliud à spiritali. Nec reipublice gubernatores sunt à Deo immediate instituti, præter Saulem & Dauidẽ sed à populo, ut dicitur. E. Quod placuit. ff. de const. princip. Respub. eo melior, nõ quo maior, sed cuius administratio magis Iustitiã consonat. Hæc potest maleficia ulcisci, & uitã & bonis, ciues expoliare. Leges, quas cõdere debet, nec arduẽ, nec uio lentẽ sint, sed leues, & suauis, quo ad fieri potest, & omnes eis subiciet. Prohibeat nimiam libertatem, nimiamque feruitutem. Tunc laude digna est respub. quando uirtuosi, ac probi dominantur, non merito diuitiarum, ac nobilitatis, sed uirtutum, ac prudentiã. Et ea nobilior, quã in quã egenum, & ignobile uulgus dominatur. Respublica etiam ea instituenda est, in qua præsent nõ dum uiri modesti, & qui tranquillitati student, sed ex his, qui acrimoniam, uitamque bellicosam sequuntur. Gubernatores oportet eẽ ueros Phylosophos, ac probatissimos uiros, qui nec Auaritiã, nec ambitione prouocentur. Demum moderata est tribuenda magistratibus auctoritas, ac moderata in subditis seruitus exigitur. Et nihil est perniciosius ad hoc, ut Respub. in Tyrannidem conuertatur, quã libertatis infatigabilis cupiditas. Hæc disputauimus Senis. 1575. & Luca. 1579. in comitiis nostris. Et nulla est, quã magis & ratio-

ni, & prudentiã consonas condant leges, quã Veneta Serenissima Respublica, & Prudentissimus Senatus, ut rei probat euentus, nemo adhuc ei imperauit, nullis aliorum legibus ceruicem, aut colla subegit, quam perpetuo seruaturam Deũ precor. Sunt enim uiri Christianã fidei acerrimi propugnatores, bonas artes, earumque professores plurimi æstimant, in omnes sunt beneuoli, liberales, ac magnifici, & eorum humanitas est pro Clypeo, & muro contra liuoris impetus. Et ingrattissimus mortalium essem ni eorum in me animum agnoscerem & beneuolentiam, quam multiplici argumento expertus sum, quibus nõ dum gratiam habeo & habiturus sum immortalem, & ipsis me, meaque omnia uolens, ac libens condono, ac fateor me magno opere eis deuinctum esse, finem dicendi faciã, maiora enim sunt beneficia, quã ut orationem postulent. Satis est in re nostra, q. Auguf. Marloratus Caluianus deceptus est dicens, quod legis humana non obligant, & quod transgressores non peccant.

Resitutio.

Resitutio non est ad salutem necessaria. Græci. HAERET. Guido Carmelita, inter Græcorum errores hunc connumerat, quem sequitur Alphon. & Soto lib. 4. de iust. & iure. quãst. sexta. art. 2. & Med. in summ. her. Sepius eos sciscitatus sum dum Cretã, ac Coreyrã pro Theologo Archiepiscopi in feruorem, nemo unquam hanc uigere inter eos hæresim, dixit, nec Doctores eorũ id unquam somniarunt. Verũ & quicquid sit de hoc nãm extineta forte est. Si tamen ad aures reuocaret quispiam, recolant eam esse hæreticam sententiam. Nam Thob. capit. duodecimo. legitur. Cum uocem baiulantis edi audisset, dixisse scriptum est. Viderẽ, nõ forte turcius sit, reddite eum. Dominis suis, quia non licet nobis, aut edere, ex furto aliqui, aut contingere. Et Ezech. 33. Nemini pareat Deus, nisi rapina restitatur. Ex quo iure alienum retinere licet? Vel si uerum erit, licitum erit furari. Meritõ ergo dicamus. Quod non dimittitur peccatum, nisi restitatur ablatum. Et Eras. deceptus est super illis uerbis. Luc. 11. Quod super est

est date elegerofnam, ait. Illud adnotandum, cum modo fecerit mentionem rapinæ, non fieri in remedium refutationis mentionem, tantum pollicetur elegerofnam data, omnia fore munda. Conueniunt Doctores omnes. Quid uerò, & cui fit refitutum, nemini est dubium, licet Chriftof. Hom. 53. in Matt. circa finem, dicat. Quod, qui aliena retinet, debet duplum refituturè, quod uerum est ratione alicuius damnis, uel ex furto, uel retentione fequeuti. De his in fummulis.

Resurrectio.

Resurrectio Humanorum Corporum non erit. Saducei, & Phylofophi. H A E R. Iam fepties contra Saduceos fuit a Pharifeis, imo Domino fortiffimè dimicatum, quod extreme est dementiæ de refurrectioe dubitare. Imò ad eò certa est refurrectio, quod & quidam phylofophi fubofecerunt, ut fcribit D. Aug. de Ciuit. lib. 12. cap. 13. & lib. 22. ca. 25. de quorum numero est Pithagoras, & Plato in Phedro, uel de pulchro. De refurrectioe apertiffima funt testimonia in utraque lege. Iob. cap. 14. Efa. 26. Refurgent mortui, & fufcitabuntur, qui funt in monumentis. Elias, ac Elifeus mortuos fufcitarunt. 3. & 4. Reg. Dominus Lazarum quattiduanum, & adolefcētē. Refurrectioem futuram offendit D. Paul. quia aliàs inanis efferet Fides noftra, & gloria noftra.

2 Resurrectio erit naturali uirtute, non diuina. H A E R. Non est dubium, quod uirtus naturalis non est tantæ efficaciz, quod poffit idem numero reparare, quod & Phylofophi dicunt. A priuatione ad habitum non datur regressus. Et ex parte principij non poffit dici naturalis, quia non est aliquod principium naturale, quo refurgere poffit. At ex parte termini, quia anima coaptato fibi corpori vnitur, naturalis dici poterit. Est in homine non potentia paffiua naturalis, quia efferet etiam actiua, & unicuique potentia paffiua naturali correfpondet actiua, erit ergo potentia obediencialis, de qua D. Aug. poffe habere Fidem, & Charitatem naturæ est hominis, & huic potentia paffiua obedienciali correfpondet Diuina actiua potentia. Potentia uerò obediencialis est ipfa Creatura ad faciendum in ea, quod Deus uoluerit, quæ nec re ab

ipfa natura rerum diftinguitur, ficut nec potentia materiæ ab ipfa materia. Hæc à naturali potentia fecernitur, quia naturalis ad actum naturalem inclinatur, at potentia obediencialis est, ut tantum recipiat fubiectum. De hac fcribit Caiet. p. p. q. 1. primo, & Ferr. 3. cap. 45. & 102. & 115 & primo cap. 3.

3 Resurrectio poffet naturali ratione demonstrari. H A E R. Non est tantæ Virtutis naturale lumen, ut huc pertingat. Vt D. Aug. lib. 4. de Trin. cap. 16. & cum eo omnes Theologi docent.

4 Resurrectio Chrifti, non est caufa noftra refurrectiois. H A E R. Affirmat D. Paul. fcribens Corinthijs. Primitiæ dormientium Chriftus, & ex cap. 4. & 6. ad Rom. colligunt Doctores Chriftum efferet caufam noftræ Refurrectiois.

5 Resurrectio non erit ministerio Angelorum, nec eam aliqua figna præcedent. H A E R. Signa prædixit Dominus manifeffè. Erunt figna in Sole, Luna, & Stellis. Et D. Paul. ad Theffal. 5. Venient in iuffu, & in tuba Dei, & Ecclefia canit. Tuba mirum fpargens fonum, quæ figurata fuit, per tubas Sacerdotales Iofue, in ruina Hierico.

6 Resurrectio non erit in fine mundi. H A E R. E. Hoc Iob docuit cap. 14. Homo dum dormierit non refurget, & interpretatur, fic futuram in fine mundi.

7 Resurrectiois tempus Angeli fcire poffunt. H A E R. Horam, & tempus noftræ refurrectiois nemo pro certo noffe poffit, de quo Dominus dixit. Matt. 24. De die illa, & hora nemo fcit, neque Angeli cælorum, nec Filius, fed folus Pater. Non enim est noftrum noffe tempora, uel momenta, quæ Pater poffit in fua potefitate.

8 Resurrectio non erit eufdem numero, fed fpecie tantum. H A E R. Attribuunt aliqui Origini hunc errorem, & alij negant, & quicquid fit de hoc, est hæreticum dictum. Næ non efferet uera refurrectio, fi non idem refurgit. De qua Iob cap. 19. Ego ipfe, & non alius. De Lazaro etiam, ac alijs, habemus exemplum, quod idem omninò refurrexit.

9 Non erit refurrectio, nifi fexus Hominis, non Mulieris. H A E R. Armeni hoc docuerunt, ut quidam fcribunt, contra quos est D. Aug. 22. de Ciuit. Dei cap. 17. & Doctores omnes.

10 Non

10 Non refurgent Vires fenfitiua, & Animales. H A E R. Idem omninò corruptum refurgit, quo ad partes corporis, & licet earum uifus non fit neceffarius, tamen ut natura fit integræ, totum corpus refurget.

11 Refurget corpus impalpabile. H A E R. Eutychius id arbitratus est, contra quem pugnant uerba Domini. Palpate & uidete. Et Thomæ. Infer digitum tuum huc.

12 Refurgent corpora iterum mortalia. H A E R. Ex D. Pau. habemus, quod corpora noftra erunt immortalia, nam Chriftus refurgens ex mortuis, iam non moritur, & 1. Cor. 15. Seminatur in corruptione, furget in gloria, feminatur in infirmitate, furget in uirtute. Et mors non erit ultra. Apoc. 12.

13 Refurrexit Dominus die Sabbati, poft Parasce nem. Armeni. H A E R. Quomodo die tertia refurrexit, & quomodo fuit tribus diebus in corde terræ?

14 Refurgent omnes a tate perfectæ, ac iuuenili. Hoc Theologi docent exponentes illud D. Pau. Donec occurramus omnes in uirum perfectum, in mefuram a tatis plenitudinis Chrifti.

Romana Ecclefia.

Romana Ecclefia non est fupra omnes. H A E R. Dignitatem Romani Pontificis fulius litera P. demonfftrauimus. Primatum uerò Ecclefie Romane, habemus primo ex epilola 1. & 3. Anacleti Papæ, qui fuit Græcus. Ex Zepherino epilola. 1. Lucio epilola prima. Marcello, Mefftriade. Concilium Nicenum primum locum Romane, fecundum Alexandrinæ. 3. Antiochenæ. 4. Hierofolymitanæ, nè quis putaret fedem Domini efferet in terram. Concil. Sard. capit. 3. Calced. act. 1. Concil. Aurel. cap. 2. Concil. Conftantin. 6. can. 36. Nicenum 2. Ex his habemus primas Sedes femper Romanam Sedem obtinuiffe.

2 Roma Ecclefia est meretrix. H A E R. Damnat hanc hærefim Direct. p. 2. q. 9. num. 13. & q. 12.

3 Romano Pontifici non funt omnes fubiecti. Græci. Plura diximus in fuperioribus, & quibus non funt fatis legant. Direct. part. 2. q. 14. num. 3.

Sabbatum.

Sabbatum cum Hebreis est fanctificandum. H A E R. Non idem funt dies obseruationis Iudaici, & noftri. Nos enim non Azimorū Pascha celebramus, fed refurrectiois & Crucis. Nec feptem iuxta morem Ifrael numeramus ebdomadas in Penthecofte, fed Spiritus Sancti ueneramur Aductum, fic ergo nec Sabbatum cū Iudæis est colendum, ut D. Hieron. fcribit ad Gal. 4. cap. De quo & D. Aug. etiam fcribit ferm. 251. de tempore, dicens. Ac idem fancti Doctores Ecclefie decreuerunt omnem gloriam Iudaici Sabbatis in illum transferre, & loquitur de Dominica. Et idem pater epilola. 119. ad Ian. ca. 12. & 13. ait. Ideoque inter omnia illa præcepta folum id, quod de Sabbato pofitum est, figuratè obseruandum præcipitur, quam figuram nos intelligendam, non etiam per ociuum corporale celebrandum fufcepimus. Et 13. ait. Dies tamen Dominicus, non Iudæis, fed Chriftianis refurrectioe Domini declaratus est, & ex illo habere cœpit Feftiuitatem fua. De hoc fcribit Leo Mag. epilola. 81. ad Dioscorum. ca. 1. Et D. Egn. ad Phyllip. qui uixit tempore Apoftolorū & uidit Dominum poft refurrectioem, ut ad Smyrnenfes fcribens teftatur dicens. Ego non folum Chriftum natum, & crucifixum in corpore factum uidi, fed, & poft refurrectioem noui, & credo efferet. Orige. de Sabbati abrogatione. Ho. 7. fuper Exodum fcribit, & rationem reddit, cur dies Dominica Sabbato prælata fit. A quo uerò illa facta fit commutatio D. Aug. & Egn. ferunt ab Apoftolis fuiffe; fic enim fcribit ferm. illo. 151. de temp. Dominicum ergo diem Apoftoli, & Apoftolici uiri idem religiofa folemnitate habendū fauxerunt, quia in eodem redemptor nofter, à mortuis refurrexit. Hoc Concil. Laodi. Phrigie cap. 29. ftatuit. De hoc teftem habemus etiam Amb. o. ferm. 61. de Pent. Hæc ergo fequatur.

2 Sabbato ieiunare peccatum est. Græci. H A E R. Est Canon. 65. Apoftolorum, qui ita ait. Ne efferet ieiunandum, nifi Sabbato Sancto. Ex qua authoritate Trullana Synodus ianua

lit

Est nimis arroganter contra Romanam Ecclesiam, quæ Sabbato ieiunat. Cano. 55. De hac re B. Aug. in Epist. ad Ianuan. cap. 2. scribit consuluisse B. Ambr. & eius sunt verba. Mater mea Mediolanum me con- sequuta, inuenit Ecclesiam Sabbato non ieiunantem, coeperat perturbari, & fluctua- re, quid ageret, cum ego talia non curabam, sed propter ipsam consuluui, de hac re Be- nignissima memoria Virum Ambrosium, re- spondit se nihil docere me posse, nisi quod ipse faceret, quia si melius nosset, id potius obseruaret. Cumque ego putassem nul- la reddita ratione auctoritate sola sua, nos uoluisse admonere, ne Sabbato ieiuna- remus, subsequutus est, & ait mihi. Cum Roman uenio, ieiuno Sabbato, cum hic sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam for- te Ecclesiam ueneris, eius morem serua, si cuiquam non uis esse scandalo, nec quem- quam tibi. Hoc cum matri renunciaissem, libenter amplexa est. Ego uero de hac sen- tentia etiam, atque etiam cogitas, ita sem- per habui, tanquam ea coelesti oraculo sus- ceperim. Hæc D. Aug. quæ tamen nõ sunt obseruanda, nam hoc tempore determi- nationi Romanæ Ecclesiæ, quod sit ieiunandum, uel à carnibus abstinendum, om- nes sunt his legibus astricti. D. Aug. uero di- stinguit, quod sunt quædam traditiones uniuersales, quæ ligant omnes, aliæ uero, quæ per loca, terrarum, regionesq; uariantur, sicuti est, quod alij ieiunant Sabbato, alij uero non, alij quotidie communicant corpori, & sanguini Domini, certis diebus accipiunt. Hæc D. Aug. loco citato ad Ian. Quod uero Trullana Synodus de- creuerit non esse ieiunandum, nullius est auctoritatis. Et quo iure potuit Romanæ Ecclesiæ leges præscribere. De hoc supra verbo, Concilium. Non ergo in crimine est Ecclesia Romana non ieiunans, quia est communis tantum orienti hæc consue- tudo, quia multi Hæretici, Sabbato, & Do- minico die ieiunabam. Vt Tertull. scribit in Apologetico cap. 16. & Anast. Patriarcha Antioch. & D. Aug. Epist. ad Casulanum, Turr. lib. 1. cap. 21.

Sacerdos.

Sacerdotum diuinitas est Papistarum figmentum. Lutherani, Censuriales. H. A. E. R. Quod

natura ducesummo honore ueteres, profe- quuti sunt, ut nulli nisi principes, & prima- tes ceremoniarum haberent facultate- tem. Lutherani ad hoc desipiunt, ut uelint Christianæ Reipubl. Sacerdotes ab alijs non differe, & Sacerdotes deliri etiam se- nes, garulæ, anus, adollescentes leues Sar- tores Lanij, & coqui esse posse, sacrificia omnia, uulgaria, ac omnibus ea offerre, se datum, quod Turcharum gens non au- det, sed apud eos à communi populo, Sa- cerdotes quam plurimum distant. Hoc & Plato docuit, Sacerdotes nempe (ut ait lib. 16. qui est de Regno) magna charitate oportere abundare, propter eorum, quæ tractant magnitudinem. Arist. etiam lib. 3. pol. cap. 10. & lib. 7. cap. 9. author est in He- roicis temporibus Reges Diuinæ rei cultû exercere solitos, nisi talia essent sacrificia, quæ Sacerdotium requirerent, & alio loco scribit. In optima Republica Sacerdotes honoratissimos cõstituendos. Neq; enim, (ait) agricola, neque artifex, neque uilius exercitiorum quisque Sacerdos est. depu- tandus, honos nanque Dijs est, à ciuibus impendendus. Cicero, & Valerius scri- bunt. Tantum studium antiquis obseruan- da Religionis fuisse, ut senatus tunc, quum florebat, Imperium decreuerit, ut de Prin- cipum filiis, pauci quidem electi, Hetruriz populis, ad disciplinam sacrorum perci- piendam traderentur, ne ars tanta propter tenuitatem hominum, & religionis autho- ritatem adduceretur ad mercedem, & quæstum. Apud Egyptios etiam legimus consuetum, non licere Regem absque Sa- cerdotio imperare, & de eorum Sacerdoti- bus meminit Moyses. Gen. 43. In pluribus quoque Græcorum Ciuitatibus præcipua sacra, à magistratibus summis institui, at- que apud Athenienses creato Regi, sacra maxima esse tributa. Tradit rursus Plat. Dialo. 8. de leg. ut unus semper ex magi- stratibus Deorum, alicui pro Ciuitate sa- crificet. Demum nulla unquam etas fuit sine Sacerdote. In lege Naturæ Sacerdoti- munus Abel exerauit. Melchisedech, A- braam. In lege scripta Aaron, & Moyses. In Euangelica Christus, Apostoli, & eorû successores. Neque Gentiles fuerunt sine Sacerdote, ut de Numa Pompilio apud Liuium legitur. Dionys. etiam pri. cap. cel. Hier. dicit, quod prophanz multitudinis

fas

fas non est, uel ipsa mysteriorum signa con- tingere, quia propter Etrurorum Sacerdo- tibus mos erat, cum de fanis exhibant, ubi Deorum responsa recipiebant, mutantem digitoque orad mota secreta celari. Chri- stus. futius scribit de sacerdotio. Eu. Anach. Epistola 2. Sacerdotum ordo originem ha- beret ab Aaron. licet Melchisedech prius obtulerit, non tamen sacerdotali autori- tate, sed propria uoluntate, & Petrus post Christum. Et Epistola 3. dicit eos à Domi- no esse institutos. Ecce ergo Sacerdotum antiquitas.

2 Sacerdos non est, nisi fuerit uocatus à Domino, tanquam Aaron. H. A. E. R. E. T. Ex uerbis D. Paul. ad Heb. 5. colligunt, ut Sacerdos nemo sit, nisi à Domino fuerit uocatus, quod est falsum, & illi sunt Sacerdotes à Deo uocati, qui ab Apostolis, & eorum suc- cessoribus rite, & ordine uocati sunt. Nec uero sacerdotii nostri ratio popularis est, multorum uel suffragiis declaranda, non de terra confecta, sed de celo ducta, atque delapsa est. Resuscita inquit gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum, 2. ad Tim. 1. & 1. Tim. 4. Noli negli- gere gratiam, quæ data est tibi cum im- positione manuum Presbyteri, & ad Titum primo. Reliqui te Cretæ, & constituas per Ciuitates Presbyteros, sicut & ego dispo- sui tibi. Paulus, & Barnabas contliuerunt per singulas Ecclesias Presbyteros in ora- tione, & ieiunijs ut mos est, & nunc in Ecce- sia fieri solet. Quemadmodum ergo, quod Christus audiebat, ij, & Apostolos, & qui Apo- stolos ij, & Christum, sic qui Apostoli uo- cabant, hos & Christus uocat, & quos illi à sacerdotio repellebant, hos, & Christus, quod & Christus in Cœna dixit. Hoc facite in meam commemorationem. Si enim hoc, quod præcepit facere sacram erat, imò sacrificium, Apostolos tunc sanè Sa- cerdotes instituit, cum iussit facere, quod ipse fecerat, alioquin, nec Christi sacerdo- tium esset æternum.

3 Sacerdos non est proprius minister Eucharis- tiæ. H. A. E. R. Quid ergo significant uer- ba Domini modo exposita. Hoc facite in meam commemorationem, nisi quia idè faciendum est, tanquam ministris expo- nit. Vt Concilia ac Patres interpretantur, & Oecumenius ait. Sic sacerdotium Chri- sti æternum est, secundum ordinem Mel-

chisedech. Rursus de Sum. Trin. & Fide Cath. C. firmiter. Concil. Flor. idem defi- niunt, ex quo habemus, quod ad eodè est mi- nister, quod si aliquis præter Sacerdotem, hoc sacramentum conficeret, nullum esset. Tom. 3. pag. 506. Et Concil. Trid. sess. 13. cap. 7. & sess. 22. Can. 2. Et Sid. dist. 25. C. Perleçtas, quo loci legitur: Ad Presbyteri pertinet Sacramentum corporis, & san- guinis Domini, in Altario conficere, & for- tis illis, quos Christus Sacerdotes ordina- uit dicens. Hoc facite in meam commemo- rationem.

4 Sacerdotum dignitas, non est supra Reges, & omnem temporalem potestatem. H. A. E. R. Ne- dum Catholici, ac uetustissimi Patres, Sa- cerdotes antecessere Reges, docuerunt. Verum & Plato, & Arist. hic enim libr. 7. posit. cap. 9. ait, non alios fore ad sacerdo- tium idoneos, nisi uel qui Reges essent, aut Principes Ciuitatis, uel certe, quos post Rempubl. diu suo Concilio gubernata- ram, aut res in bello præclare gessas, defef- sos iam, atque defatigatos, omni cura hu- mana, atque labore uacuos esse oportet, ut non nisi in auctoritate, & etate senato- ria sacerdotium resideret. Quam naturæ institutionem Apostoli sequuti, cum senti- rent Sacerdotibus Ecclesiæ gubernatione fuisse à Christo committam, eos esse in Sa- cerdotum ordinem coaptandos, qui uerè Presbyteri essent hoc est seniores. Ita factum est, ut Presbyteri nomen in eum, qui sacra- facie remaneret. Lutherani uero, ac Mag- delurgenses, ueluti noui Corint. Num. 16. insurgunt contra Sacerdotum auctorita- tem, ueluti illi contra Moysen, & Aaron di- centes. Sufficiat uobis, quia omni multitu- do sanctorum est, & in ipsis est Dominus, cur eleuamini super populum Domini? Hæc Corint. dixerunt, ac Centuriatores ad- dultissimi, ac seditioni. Non est distinctio Eaicorum, & Clericorum in sanctitate, quia omnes pii in scriptura dicuntur san- cti. Illi dixerunt. Cur eleuamini super po- pulum Domini? Vos dicitis Episcopos, & Sacerdotes non sunt super Principes, & Magistratus. Quantum uerum à ueritatis semita declinauerint illi, pergamus ostem- dere. Sacerdotibus tradita cura animarû, Principibus corporum, sic dixit D. Pau. ad Heb. 13. Obedite præpositis uestris, & sub- iacete eis, ipsi enim peruigilant, quasi rati- onem

tionem redditori pro animabus vestris, quod non dixit de principibus seculi, & magistratibus: si ergo eis obedire tenetur, principes ergo sunt minores. Et D. pet. 2. c. 5. Scribit. Et obseruat Episcopos, ut pascant gregem, continentur ne principes, certe & ipsi sunt oues, Deinde, quis est dispensator fidelis & prudens quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis escam in tempore. Aut ergo principes non sunt de familia Domini, aut super eos constituti sunt sacerdotes. Hoc & D. Pau. ait. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Quid ergo plus est ministrare terrena, an Cœlestia? Adhuc. Quibus date sunt clauces regni cœlorum, conticiendi sacramenta, & ea omnia peragere, quæ ad Diuinum cultum attinet. Hæc omnia aded sunt manifesta, ut imprudens ego essem si plura afferre uelē. At nec tacere possum priorum patrum sententias in hac re. Nam Clemens lib. 2. constit. Apostolicarum. capit. 34. dicit. Nam si de parentibus seculi secundum carnem. ait scriptura, honora patrem tuum, & matrem, ut bene sit tibi, & qui maledixerit patri, aut matri morte moriatur, quantum magis de spiritualibus patribus uerbi Dei moneamur honore & Charitate eos prosequi, ut beneficos, & nostros ad Deum legatos, qui nos per aquam Deo regenerauerunt. Spiritu Sancto impleuerunt, lacte uerbi Dei aluerunt, & doctrina alimento nutrierunt. Et Paulus inferius. Hos estimare uestros presides, hos putate Reges, his quasi regibus uisualia offerre, eos enim eorumque domesticos alere debetis. Vt enim Samuel, in primo de Regibus libro, de rege alendo sanxit populo, & Moyles sacerdotibus in Leuitico, sic nos uobis de Episcopis facimus. Hactenus Apostolica constitutio, quæ per omnes Ecclesias recepta est. Et cap. 28. eiusdem libri, idem dixit à simile. Quod si cultores Dæmonum tanto honore suos prosequuntur, multo magis nos. Anacletus etiam ex eodem Clem. prima epistola scribit de maiestate Episcoporum, & sacerdotum super Principes, & Magistratus. Theophorus Papa hoc docet, & eius sunt uerba in epistola. Clerici amplius sunt applicati Diuinis cultibus, & familiares Domini dicuntur, ita moribus, atque conuersatione, atque sanctitate debent et

se distincti. Hinc in sacris literis dicuntur aliquando Dei, aliquando Angeli. Nam ad Moysem dicitur. Exod. 22. Applica illi ad Deos, id est sacerdotibus. Et Propheta ait. Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Subiungit Gregorius, Ecclesiastica quoque hystoria testatur, quia cum pie memorat Constantino Principi in scripto oblatæ accusationes contra Episcopos fuissent, libellos qui tem accusationis accepit, & eosdem qui accusati fuerant Episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat in cendit, dicens. Vos Dei estis, à uero Deo constituti, ita & inter uos causas uestras discutite, quia dignum non est, ut nos iudicemus Deos. Idem Constantinus cupiebat peccatæ sacerdotem suo pallio operire. Hoc & Pagani obseruat erga suos. O miseros Germaniæ populos, quorum animæ uigiliis pastorum, remedijs medicorum, cura patrum, cernimus orbatos. Philo Iudæus scribit in lib. de legatione ad Caium, principes proatos suos iure optimo sacerdotium omni ex parte prætulisse regno. D. Tho. hoc probat li. 1. de regim. principum, c. 14. & adeo potestas spiritualis est superior, quantum est Papa Imperatorem Germaniæ instituit, & Reges alios, ut supra uerbo Papa. & uerbo potestas probatum est.

5 Sacerdos in lege Moysaica erat ne nobilior Rege? Hæretici nostrorum temporum, ut suis faueant, & simulationis potius quam ueritatis amici primū gradum temper in omni lege tribuunt, quod est hæreticum. At in ueteri lege probant quidem secundas sedes Sacerdotes obtinuisse, & Reges primas. Hoc D. Hiero. dixit super Hier. c. 13. & Cassiodorus psal. 50. & Philo Iudæus libro de Profugis, & lib. 3. de uita Moysis, quod summus Sacerdos erat inferior Rege, tamen ingrediens templum erat sacerdos superior, dum laminam Dei nomine insignitam capite gestabat.

6 Sacerdos ueteris legis non distinguitur à Sacerdote nouæ legis, nec est eo ignobilior. Centuriatores. H. A. R. E. Qui non agnoscunt du crimen inter nostros sacerdotes, & plebem, non mirum si nec sciunt distinguere inter umbram, & corpus, inter figuram, & ueritatem. Sicut ergo alia est lex, sic & eius minister, alia sunt sacram, alius sacerdotum dispens-

dispensator. Alia est Synagoga, alia est ecclesia. Quæ adeo ab omnibus sunt confessa, ut ea negare insipientis sit.

7 Sacerdos est quilibet Christianus. Luth. Centuriatores. H. A. R. E. T. Non ceperunt Magdeburgenses mentem D. Petr. 1. ca. 2. Vos estis genus electum Regale sacerdotium gens sancta, populus acquisitionis, qui Hebræis loquebatur, & hinc falso concludunt, quod ex Baptismo omnes sumus sacerdotes, & non aliunde, quod commentitium est, ex Baptismo enim sumus Christiani, sed ex ordinatione sacerdotes. & si lex uetus dicit, solum Leuiticum sacerdotum ministerio dedicatam, cuius summus sacerdos sacris uestibus ornatus erat, atque oleo perunctus, ut Exod. 28. & 29. dicitur. Illicitum erat, tantum semel in anno intrare in Sancta Sanctorum, ut D. Paul. ad Heb. 9. scribit. Quare non erunt in noua lege constituti speciales Sacerdotes, elegit Petrum, & Andream. & D. Paul. ait. 1. Corin. 4. Sic nos existimet Homo: quomodo ergo non agnoscant Hierarchiam in ecclesia, quam Dionys. & alii omnes tanti faciunt. Tale enim fuit hæreticorum ingenium, ut animos demulcerent, & contra sedem Apostolicam omnes concitarent, & persuaderent omnes esse æquales, neque Sacerdotes laicis præcellere, neque agricolis Episcopos, neque Papam bubulco, quæ nec in fideles audire possunt.

8 Sacerdotes plures possunt ne simul eandem hostiam consecrare? Quoniam à multis tamquam scitu dignum hoc discutitur, hic paucis exponere non erit frustra. Et multis probatur pars affirmatiua, quia in ordinatione Sacerdotis omnes cum Episcopo consecrant. At multi è contra negant, inter quos Dur. Caiet. & Sotus. 4. distin. 13. q. 1. art. 2. qui sic dicit. Debent ergo dicere, quàm maximè possunt cum Episcopo, & omnes, qui eodem instanti uerba perficiunt, licet non eodem momento inceperint citra dubiū uerè consecrant. Si uerò aliquis ante prolationem formæ absoluat, quàm Episcopus, vel postea tunc est dubium, utrum omnes consecrēt. Et D. Caiet. 3. p. q. 82. ar. 2. dicit, quod non consecrant, sed noui sacerdotes loquuntur, sed solus Episcopus consecrat, nec adoratur, do nec Episcopus consecrauerit. Dur. etiā arbitratorem periculolam hæc Sacerdotum conuectionem, & potius esse abolendam.

At D. Th. & Inno. uidentur dicere, quod potest sint. Quia dum ordinatur cōsecratur episcopo. Et oīum intētionēs referuntur ad idē inīās, in quo cōsecratur episcopus. Et rōne hoc suadeo. Nā si nō consecratur, quia non habet potestatem, uel nō habet intētionē. Neutrū potest dici nā autoritas est eis collata, & iā sunt, alias ad quid proferunt illa uerba, utitur sacris uestibus: intētionem ēt habent, quare ergo non cōsecrant. Attendant ergo sacerdotes, & inuigilet Archidiaconus super hoc, ut dum incipit episcopus, & ipsi simul dicant.

9 Sacerdos malus si celebret, si uult potest non sumere Eucharistiam. Luth. H. A. R. E. Si Iudas adhuc malus sacramētum suscepit, debet & sacerdos cōficere quæ cepit, ut ex Cōci. To. I. dicitur de cōsecr. c. relatū. Modis oībus tenēdū est, ut quotiescūq; sacrificans corpus Christi, & sanguinē Dñi N. Iesu Christi, in altari imolat, toties perceptionis corporis, & sanguinis Christi participē se pbeat. & in Cōci. Tri. sess. 22. can. 8. statutū est. Si quis dixerit Missas, in quibus sacerdos sacramētum taliter cōficat, illicitas esse. Anathema sit.

10 Sacerdos malus non potest Eucharistiam consecrare. Vult. Luth. H. A. R. E. Pluries hoc conuincimus, & huic simile Armachanus dixit: quod per mortale delictum potestas deperditur. Falsum ergo est, quia & mali Sacerdotes habent usum Clauium, ut uerbo Minister ex Conci. Trident. & patribus probatum est. & Sotus 4. dist. 1. q. 5. artic. 5. post alios scribit.

11 Nec sacerdos malus debet à plebe argui, nunquam enim oues cōtra Pastorem, nec manus cōtra caput. Vt Basili. Impe. dicit in orōne ad 8. Synodū.

12 Sacerdotis mali Missa, non ualet quantum boni. H. A. R. E. Sacerdos, ut in persona ecclesie sacrificat, & mysteriū passionis Christi representans tam bonus, quàm malus sunt eiusdem ualoris eorum sacrificia, ut uerò ex particulari deuotione aliquas orationes dicit, sic boni ministri Missa maioris est meriti. Hoc commune est. Doctorum dictum. Cauf. 1. q. 1. Ipsi sacerdotes.

13 Sacerdos degradatus, excommunicatus potest consecrare. H. A. R. E. Habet quidē charactere, at sum clauium, vel quod licitè uti possint negamus, & peccat, quia nō utitur secundū ordinē ecclesie. de consec. distin. 4. c. Romanus. & scholastici omnes. D. Th. 3. p. q. 827.

14 Sacerdotis mali Missas audire uel ei eleemosinas largiri non licet. T. E. M. Sit sacerdos,

U u quem

quem certò scio cum concubina nocte concubuisse occurrat dies festus: possum ne vitare eius missam, uel de beo audire? Hoc disputatur a D. Tho. 3. p. q. 82. 9. & habet fundamentum. dist. 32. C. Nullus, quia inquit communicat cum peccato. Et doctrina D. Tho. est declarata in Concil. Constantiensi, ut D. Anton. Et Caiet. Sotus. 4. dist. 13. q. 1. art. 9. Et Franc. de Viç. in summa sacramentorum. Quòd tunc non licet audire, quando est excommunicatus ex percussione Clerici, uel nominatim denunciatus. Et hanc ueritatem his assertis explico. Non licet a præcis si sint hæretici uel schismatici audire Missam quia sunt extra ecclesiã, secundum. A sacerdote publico peccatore ac notorio, notorietate facti, ita ut tergiter sari non possit, & per iudicem condemnatus non possumus audire Missam, quia participes sumus delicti & facit contra obedientiam Ecclesiæ, qui ab eo suscipit facta. tertium dictum. Si sacerdos malus ab Ecclesia tolleratur possumus eius Missam audire, quàm diu ab Ecclesia tolleratur quoniã Ecclesia permittente utimur nostro iure. Hoc ex Concil. Trid. confirmatur. sess. 22. decreto de obseruandis & euitandis in Missa. dicens. Neminem præterea, qui pullice & notorie criminofus sit aut Sancto Altari ministrare, aut sacris interesse permittat. Hæc ex locis superioribus.

15 Sacerdos uagus ignotus potest ubique celebrare sine sui superioris licentia. ERRON. Dånatur hic sacerdos in Conci. Calced. c. 12. Et habetur distin. 17. cap. Extraneo Clero. Vbi dicitur, quòd sacerdos sine literis proprii Episcopi alibi non ministret. Et Trid. loco superiore.

16 Sacerdos non peccat, etiam, quòd nunquam celebrat. T E M. Et si aliquis sit sacerdos qui non habeat animarum curam, tenetur tamen diebus præcipuis celebrare. De quo D. Pau. 2. Coria. 6. Hortamur uos nẽ in uacuum gratiam Dei recipiatis. Et. 2. Mach. 4. dicitur, quòd circa altaris officia dediti erant, contempto templo & sacrificiis neglectis. Et Doctores omnes.

17 Sacerdos malus non est uerè sacerdos. Vut. H A E R. Hæc in suo uicili condemnata est, in Concilio Constantiensi. contra Vuitl. Et uerbo minister. Dicta uerò patrum, quæ hæc recia ad peruersa dogmata confirmanda adducunt. Ut ex opere impert. Hom. 53.

Vbi uidetur dicere, quòd sacerdotes mali, & Diaconi non esse à Deo ordinatos, sed ab hominibus. Et ex Clem. lib. 8. const. ca. pri. Quod Episcopi, & præbyteri mortali peccato astricti non sint amplius Episcopi & sacerdotes. Quæ omnia non ita accipienda sunt, quasi potestatem amittant mali sacerdotes, sed quia eorum munera, ut à peccatoribus proueniunt non sunt Deo grata, sicut & Festorum solennitas si tripudij uacent, quia ergo eorum munera non probantur Deo, idè dicuntur esse ab hominibus, non à Deo ordinati. Et huic simile dicit. D. Hierony. ad Gal. quoniam ex praua officii administratione non sunt quales Deus exigit.

18 Sacerdos dum absoluit, non uerè peccata dimittit. Luth. Multa uerbo absolutio diximus, hic recolo hunc errorem in Concil. Constantiensi esse damnatum.

19 Sacerdos potest pro arbitrato absolueret, ac penitentiam imponere. H A E R E T. Impijissima esset Tyrannidis, ut sacerdos dispenset ad libitum sacramenta sicut ergo non potest absolueret obstinatum, sic iuxta qualitatem criminum, ac contritionem debet penitentias taxare, non pro suo arbitrato. Hoc confirmatur de penitentia dist. 6. c. 3. Falsas. ubi Gregorius ait. Falsas penitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum patrum, pro qualitate criminis imponitur. Idè datus fuit Spiritus Sanctus Ioan. 20. & Petro dictum. Caro, & sanguis regnum Dei non possidebunt nec reuelauit tibi, sic interpretatur D. Hieron. Matth. 19. Et ex canonibus antiquis habemus iuxta criminum exigentiam præfixas penitentias.

20 Potest aliquando reuelare Confessionem. E R R O N. Periret merito mandatum de confessione, si sub sigillo conseruanda non essent, & cum homo fugiat, ac ceruicem excutiat ab hoc iugo, si retinenda non sunt, quæ nobis explicantur pauci, & quàm raro reperientur, qui fidenter sua confiteantur. Addè, quòd natura sua det, ut nobis secreto reuelata, etiam occulte seruentur. Et si non fallor errauit Panorm. quod confessor possit reuelare mortem Pontificis, uel Regis, humanis enim humanis remediis subueniendum. Nam non potest reuelare impedimenta, ut obstinatio, quia sunt partes sacramenti. Fugiamus etiam errorem Ange-

Angelica, sequentis Panorm. D. Thom. uerò Scot. Palud. dicunt, quòd nullo casu etiam infectionis hæresis potest reuelare, quæ scit in confessione. Nec querimus. Vtrum peccet, qui scit aliqua in confessione post confessionem tentat prælatum ea scire, ut consulet animarum saluti, nam si finis bonus ipsum quoque bonum, quæ regula certissima in non malis, inquit, Caiet. in opus: de his supra.

21 Sacerdos propter necessitatem infirmi, potest non ieiunus consecrare, sine uestibus, sine Missa sed uerbis tantum consecrationis. ERRON. Cuiusdam fuit hæc opinio, quæ falsa est. Si enim potest panem sine sanguine consecrare, hoc esset dimidiare sacramentum. Rursum, sacerdoti licebit consecrare, & non sumere, quòd est sacrilegium, de conf. dist. 2. cap. Sicut, & ca. Comperimus. Demum, quòd ieiunus quis consecret est statutum, reprehendit etiam Pal. hanc sententiam. 4. dist. 8. q. 2.

22 Sacerdos potest nẽ supplere defectum sacerdotis celebrantis? Decretum est in Concil. Tollet. ut habetur. 7. q. 1. c. Nihil. Quod consecrato corpore, & etiam sanguine, aliquo casu superuenienti si sacerdos, qui consecratur conficere nō potuit, tunc alius profectur: sic enim optime consuluit Ecclesia, nẽ tantum imperfectum esset sacramentum.

23 Sacerdotibus tempore Apostolorum fuit nẽ licitum, uel permissum uxores retinere? Rem hanc superius uerbo Castitas, & Clericis ex patribus definiuimus, & secundum eorum sententiam eorum propria uerba exscribendo, quæ uera iudicauimus. Modo & iuxta aliorum placita (non enim hanc, uel illam damno opinionem) dicemus, quod licitum fuit illis, qui antequam ad sacerdotium promouerentur haberent uxores, ut cum eis habitare possint, & hoc probat ex uerbis D. Pauli. oportet Episcopum esse unius uxoris uirum. Et ex Græcorum more.

24 Sacerdos potest ducere uxorem. H A E R E. Castitatem esse seruandam ab omnibus, qui altari deseruiunt demonstrauius aliis. Iterum si placet alia audiamus contra Erasmus, & Panorm. de clerici Coniug. ca. cum olim. Qui dicit consultum iri Ecclesie si sacerdotibus abstinere nolentibus facultas fieret uxores sibi associandas quia

cum quotidie illicito coitu maculentur facere Ecclesia deberet ut bonus Medicus, qui dum uidet medicinam potius officere, quàm prodesse tollit. Hæc non obstantibus dicendum est ex sacrorum Canonum sanctionibus quod sine castitate non seruatur uera effigies sacerdotum. Nam sacerdos Ecclesiæ copulatur, & propter eam relinquit patrem, & matrem, & uxorem. Hoc figuratum fuit de pane quo uescinon poterant, nisi mundi ab uxoribus. 1. Reg. 2. 1. Et agnus non poterat comedi, nisi succinctis renibus. Figurauit etiam hoc facies, & femoralia linea ut operiant carnem turpitudinis suæ à renibus usque ad femora, ut dicitur Exo. 28. Hoc præcepit Dominus Apostolis. Luc. 12. sint lumbi uestri præcincti. Canon 27. Apostolorum. In nuptiis autem, qui ad clerum prouecti sunt præcipimus, ut si uoluerint uxores accipiant, sed Lectores Cantoresq; tantummodo. Hæc Canon. Et patres communi assensu in Concilio Niceno. Vbi Græcis permissum fuit. Ut uxorati assumerentur ad sacerdotium, at sacerdos uxorem ducere non potest. Basil. ad Virg. lapsam. B. Amb. de eadem. cap. 5. Episcopus. her. 61. Aug. psal. 5. Chrysof. epistola. 6. Hier. contra uigil. & lib. 1. contra Ioua. Bern. ser. 65. in can. Leo epistola. 92.

Obiectiones Hæreticorum.

Demonstrant Lutherani hanc hæresim. Primo, quia castitas, sicut omne aliud opus bonum nō debet esse coacta, qualis est in sacerdotibus. Respondeo, quod Ecclesia neminem cogit ad suscipiendos ordines, nec ad ingressum religionis, sed ius suum cuique relinquit. At idè ex nobis sunt uota. Secundo, melius est nubere, quam uiri, ut docet D. Pau. 1. Cor. 17. ergo & Sacerdotibus, nam absolute loquitur. Respondeo, quod sensus, quod melius est nubere, quàm superari à carne. Non tamen omnis, qui tentatur superatur, ut de D. Paulo habemus. Melius est tentatione superare, nam uirtus in intimitate perficitur.

Tertio impossibile est perpetuè castitatem uitam ducere. Respondeo, quod D. Paulo dictum fuit. Sufficit tibi gratia mea, & quod uiribus nostris impossibile est, hoc Dei gratia atsequimur. Nec omnes capiunt uerbum hoc, ut Saluator dixit. Mat. 19.

Quarto, D. Pau. scribit. 1. Corin. 7. Propter

fornicationem vnusquisque uxorem suam habeat, ergo & sacerdos, quia est propositio uniuersalis.

Respondeo, quod loquitur de laicis. Nam alibi præcipit Diaconis, & aliis esse continentis, ut modo exponam.

- 25 Sacerdos occidentalis, uel orientalis Ecclesie potest ne contrahere matrimonium auctoritate Papæ? Ex doctrina D. Tho. dicendum est quod uotum continentie non est adeo annexum ordini sacro, quin non possit per Papam dispensari, sed ordo, & continentia sunt ex statuto ecclesie, ideo potest dispensari. 2. 2. q. 88. art. 1. Cui Caiet. subscribit, in opus, quod potest in casu necessitatis, sicut possumus calice bibere, & Dauid comedit panes propositionis. Et de Rege Aragonie legitur dispensatum fuisse. Rursum de constantia cum Moniale, & sexagenaria dicitur, quod fuit dispensatum à Celestino Tertio. Innocentius Tertius, qui Celestino successit, dixit. Quod non possit Monachus suscipere uxorem, ut habetur ex. de statu Monachorum. c. cum ad monasterium. Et interpretatur, quod Monacho existente Monacho accipere possit uxorem, & quod hæc duo simul non possunt, ac potest statum Monachalem cum omnibus annexis separare. Et non tantum de sacerdote, sed de professo in Religione tenet Caiet. & quod textus iste in quo D. Thom. fundat suam opinionem, quod sacerdos possit dispensari, ac non religiosus, est interpretandus stante Religioso. Et hanc sententiam sequuntur, quam plurimi. At ex antiquis patribus aliter est sentiendum. Nam Clem. ep. sto. 2. ex præcepto D. Petri, ut habetur ex exemplo Vaticano, dixit. Ministri altaris, sive Diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem suam coniuges reliquerunt. Hoc Canon. S. Apostolorum uetat, ut ante ordinationem suam relinquant, & uxor in ordinatione mariti assentiat. Concilium Carthagi. secundum tempore Syriaci Papæ. cap. 2. dicit. Omnibus placent, ut Episcopi, præbyteri, & Diaconi, qui faciunt contrectant pudicitiam custodes etiam ab uxoribus se abstinant. Ab omnibus dictum est placet, ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiat. tom. 1. pagi. 424. Concil. Turon. prima circa tempora Leonis, c. 1. sic determinat. Si enim uniuersis fidelibus secundum Apo-

stolicam doctrinam (hæc uerba attendant aduersari) castitas custodienda indicitur. 1. Cor. 7. c. Vt qui habent uxores, sint quasi non habentes, quanto magis sacerdotes Dei, ac Leuitæ Diuino mancipati altari custodire debent, ut non solum eordis, uerum etiam corporis puritatem seruantes pro plebe supplicaturi præces illorum ad Diuinum mereantur introire audium. Synodus secunda Arelat. Canonem Concil. Niceni sequens ait. Si quis de Clericis à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, uel conuersam uxorem à communione alienus habeatur. De minoribus uerò Clericis liberos relinquit Nicena Synodus: consonant quæ docet D. Amb. ad Ecclesiam Vercell. Episcopo Carentem. Apostolus (inquit) qui vnus uxoris uirum præcipit esse, non quo exortem excludat coniugii, nam hoc supra legem præcepti est, sed ut coniugali castimonia seruet ablutionis suæ gratiam, nec ut iterum filios in sacerdotio creare Apostolica inuitetur auctoritate, habentem enim dixit, & non facientem. Basl. ad Gregor. Presbyterum hoc idem affirmat. Hoc suadent uerba D. Pauli dum scribit Episcopis debere esse ne dum sobrium, sed pudicū, & continentem, & hoc importat continentia.

- 26 Sacerdotes hereticæque præcisi conferunt uera sacramenta? Varia sunt sanctorum placita in hac re, quæ tangit magister. 4. dist. 24. & D. Tho. Prima, quod heretici, & præcisi non conferunt sacramenta, quæ reprobatur. Alia, quod possunt, si seruant Ecclesie formam, & intentionem, & quo ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quo ad ultimum qui est collatio gratiæ. Quod an sit uerum, quod conferat gratiam non uidetur, non præcius ab Ecclesia non potest gratiam conferre & qui communicat cum hæreticis peccat, quomodo ergo poterit gratiam cõsequi, nisi forte in baptismo & articulo necessitatis. Aliorum est sententia, quod hæreticæ sacramenta conferunt at non gratiam non propter sacramentum inefficacem uirtutē, sed ex suscipientium indispositione. Et hoc videtur Anastasius. Tur. Crem. li. 2. de ecclesia. capit. 112. ad 3.

27 Sacerdotes uerò sunt æquales quo ad iurisdictionem.

nem. Aerijs. HER. Damnata est in superioribus, ubi probatum fuit, primum locum esse Romani Pontificis, & quod episcopus sit sacerdote superior.

- 28 Sacerdotes, qui non sunt sectæ Beguinorum, & Begardorum carent omni auctoritate. HAER. opus & tēpus luderē sit fufius hæc hæresim confutarem, quæ similis est Donatistis, qui affirmabant apud eos tantum esse ecclesiam. Scribit contra hanc direct. 2. p. q. 8. nu. 12. & q. 16. nu. 2.
- 29 Sacerdos quilibet episcopo absente, potest episcopale munus exercere. Armachna. HAER. Non esset uera inter eos distinctio, nec in ecclesia ordo Hyerarchie, si sacerdos posset quæ sunt episcoporum propria munera. Contra hanc est Concil. Hispal. 2. ca. 5. & Trid. sess. 23. can. 7. & Thom. Vuald. lib. de sacramentis. tit. 7.
- 30 Sacerdotes succedunt loco Apostolorum. HAER. Hoc de episcopis probatum est, in superioribus verbo episcopus; & cum simplex sacerdos non sit equalis potestatis, nec episcopus, non poterit etiam locorum succedere. Hæc de sacerdote potiora confutanda dijudicauit.

Sacramenta.

- Sacramenta non sunt signa. HAER. Ex cõmuni sacramentorum definitione ab omnibus approbata scholasticis, demonstratur falsitas; & Concil. Trid. sess. 7. Can. 6. de sacramentis. Bern. in serm. de Cõna Dñi sacramentum dicitur sacrum signum, siue sacrum secretum, & Paulo post. Appropinquans passioni Dominus de Gratia sua inuestire curauit suos, ut inuisibilis gratiæ signo aliquo uisibile præstaretur. D. Aug. lib. x. de Ciuit. Dei cap. 5. sacrificium uisibile, inuisibilis sacrificii sacramentum est, id est sacrum signum est. & lib. de Cath. chizand. rudibus. cap. 26. Cum ei bene commendatum fuerit, signacula quidem rerū diuinarum esse uisibilia, sed res ipsas inuisibiles in eis honorari.
- 2 Sacramenta non constant ex rebus sensibilibus. HAER. Concil. Flor. in doctrina de sacramentis, sic definit. Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, uidelicet rebus tantquam materiis, uerbis, tantquam forma, & persona ministris conferentis sacramentū, cum intentione faciendi, quod facit ecclesia.

Quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum. Dionis. de cel. hier. cap. 1. dicit quod inter celestem, & terrestrem Hyerarchiam hæc est differentia quod illa ex rebus intelligibilibus, hæc ex sensibilibus. cõstat.

- 3 Sacramenta non sunt necessaria ad salutem, saltem in uoto. HAER. Docuit solus Biel quod sacramenta sunt necessaria ad salutem necessitate consequentis, quia cõsuet Deus ordinauit; quod ideo uerū est, quia diuina uirtus, non est alligata sacramētis. At sunt absolute necessaria, & oportet nos nasci denuo. Scribit D. Basl. de hoc, Hom. 13. ex hominibus uariarum argumentorum, ubi hortatur ad Baptismum. Et Concil. Trid. sess. 7. Can. 4.
- 4 Sacramenta ante peccatum Adæ erant necessaria. HAER. Vbi nullus morbus, nec medicina opus, nec ualentibus, sed egrotis est, medicus necessarius, ut docet saluator.
- 5 Sacramenta fuerunt he statim post peccatum? Non uideo quod pugnet cum fide affirmare, quod statim post peccatum fuerit sacramentum, non eius uirtutis, ut nostra sunt, nec gratiam conferebant, sed figura Christi uenturi, quo homines hunc aduentum protestarentur. Tum etiam, quia sunt Religionis indicia quo quisque eam profiteatur.
- 6 Sacramenta non habent uirtutem a Passione Christi. HAER. Huius contrarium habemus ex Concil. Flo. ubi supra dicente. Sacramenta ueteris legis, non causabant gratiam, sed eam solū, per passionem Christi dandam figurabant. Hæc uero nostra, & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.
- 7 Sacramenta noue legis, non continent, & conferunt gratiam digne suscipienti. Armeni. HAER. Ne dum in Florent. synodo, sed Tridentina damnatur hæc heresis. Can. 6. & 8. Gratia, & ueritas, per Iesum Christū facta est. Ioan. 1.
- 8 Sacramenta noue legis, non sunt septē. HAER. Huc usque ecclesia Christi spōsa semp docuit esse septē sacramenta. Baptismus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia; Extrema Unctio, ordo, matrimonium, sic enumerat Concil. Flor. & Concil. Constantiense sess. 19. damnat eos, qui male sentiunt de sacramentis ecclesie. Concil. Trid. sess. 7. Can. 1. Quæ licet sub eiusdem uerbis non sint in sacris literis, tamen constat de re ipsa, ut Christol. Homil. 4. in secundum caput

& nostrum, quod est illius imago. Unde dicitur Matt. Mar. Luc. Paul. non dicunt obtulisse sacrificiū, sed Eucharistiā distribuisse. Respondeo, quod ex eo, quod gratias egit, optimè deducunt patres eū obtulisse. Duodecimò. Patres appellant nostrum sacrificium exemplar illius, quod in Cruce gessit.

Respondeo, quod est figura, & ueritas. Paul. eūam ait, similitudinem esse futurorū. Petrus ait, Christū nobis in sua passione exemplum reliquisse. Non obstat ergo, quod cū in externo sacrificio forma sit, & figura sacrificij Crucis, in sanguine, & carne, quæ sunt res incluse, existat sacrificij ueritas, ad quem sensum loquantur Sancti.

Tertiodecimo. Ergo redemptio nostra à nobis est. Hoc soluitur ex his, quæ diximus uerbo redemptio.

Quartodecimo. Missa est infiniti ualoris: ergo unā sat erit pro multis. De hoc supra uerbo Missa loquuti sumus.

Quintodecimo. Missa est aliud à sacrificio, & Eucharistiā. Nam Eucharistiā donū est cum gratiarum adione percipiendū. Sacrificium uerò est precium.

Respondeo, quod immo ista conueniunt, nam suscipimus donum, & offerimus, sicut oue olim, aut boue gratiæ agebantur, & suscipiebant donum. Et decipiuntur dū aliud putant Eucharistiā, aliud propitiatorij sacrificium. Ratio autē, quare Eucharistiā sit sacramentum, & sacrificium est, quia in illa solū continetur caro, & sanguis. Rursum in ea solū Christus, non in aliis immolatur. Sextodecimo. Remissio peccatorum fit per fidem, ut ad Rom. ait D. Pau. Respondeo, quod in remissione peccatorum duo sunt, pœna, & culpa hæc per fidem, & charitatem, pœna per sacrificium, charitatē, & fidem alienam remittitur. Hæc sunt potiora apud Caluinum, & Bucerum.

Sancti.

Sanctos nō debemus uenerari. Eustachius. HÆR. E. Quid absurdi sequitur, si Dei opera mirabilia ueneramur, dū sanctos honoramus? nam Beata Virgo dixit. Quia fecit mihi magna, qui potens est: & eam Beata Elisabetha honorauit, dicens. Beata, quæ creditur. Item D. Paul. ne dum seipsum, sed patres ueteris testamenti imitandos proponit,

probans illorum fidem, ad Heb. 11. & 1. ad Cor. 11. Imitatores mei estote. Adhuc sunt Dei amici. Ioan. 12. Iam nō dicam uos seruos, sed amicos. Hæc confirmant, quæ diximus, de adoratione imaginum.

2 Sancti non sunt inuocandi. Lutherani. HÆR. Ne dum ex Euangelica historia habemus exemplum de Cananea, quæ Apostolos inuocauit, qui Domino dixerunt. Dimitte illam, sed ex ueteri historia probat ecclesia Diuorum inuocationem. Nam Exo. 32. dicitur, quod placatus est Dominus ad preces Moyſi, qui dixit. Recordare Abraham, Isaac, Iacob seruorum tuorum. Iob, pro aliis orauit exauditus est. c. 42. qui supra c. 5. dixit. Voca si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum cōuertere. Dan. 3. Legitur quod pueri illi tres, sic orabant. Propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Zacha. 1. legitur, quod Angelus orat pro populo, quare, & non sancti.

3 Sancti non orant pro nobis in celo. HÆR. E. In superioribus, uerbo Beati contra Græcos multa diximus pro huius cōfutatione. Nam Hier. 15. dicitur. Si reuerſerit Moyses, & Samuel coram me. & 2. Mach. 15. Iudas Machabæus uidit Ieremiam pro populo, & ciuitate sancta Hierusalem orantem.

4 Sancti orando, nihil obtinent. HÆR. Si adhuc uiuentes tot eorum precibus cōsequuti sumus, & beneficiis nos iuuauerunt, placatus est Dominus, stetit Sol, & alia his similia, multò fortius in celo, quicquid orantes petunt consequentur. Si Dominus uidens Centurionis fidem sanitati seruum eius restituit, & alibi legimus, quod uidens fidem illorum dixit Paralytico. Surge, quid est, quod iuste. petentibus denegari possit, qui horratur nos, ut oremus.

5 Sancti nullo modo sciunt, quæ hic aguntur. HÆR. Hoc supra, uerbo Beati contutum est. Et fuit hæresis uigilantiū, cōtra quæ sic ex sacris literis arguo.

Primò. Angeli uident, & gaudēt super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15. & 16. de Epulone dictū fuit. Recordare, quia recepisti bona in uita tua. Rursum, de Ioā. Bapti. legitur, quod uiderit cogitationes Phariseorum, quāto magis angeli uidebunt. Et 4. Reg. 6. dixit vnus seruus Regi. Nequaquam Domine mi Rex, sed Eliseus Propheta, qui est in Israel indicat Regi Israēl

raël omnia uerba quæcūque locutus fueris in conuallibus tuis. Tob. 12. Quādo orabas cum lachrymis, &c. Ego obtuli orationem tuam Domino. Dauid. 10. Verumtamen annūciabo tibi, & expressum est in scriptura ueritatis, & nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps uester. Et Act. 5. Angelus Domini per noctē aperiens ianuam carceris, & educens eos, &c. & 12. Angelus Domini astetit, & lumen refulsit. Demum Apocal. 8. dicitur, quod ascendit fumus aromatum in conspectu Dei de manu Angeli. Hoc & miraculis confirmatum est, quod Sancti uideant, quæ hic aguntur. Et ab infantia ecclesiæ intercessio sanctorū est approbata, & si non uideat, quid intercedunt. Patres hoc docent. D. Aug. lib. de cura pro mortuis agenda. ca. 15. ait. Proinde fatendum est, nescire quidem mortuos quid agitur, sed dum hic agitur, postea uerò audire ab eis, qui hinc ad eos moriēdo pergūt. Vel possunt audire ab angelis, qui sunt ad nostram custodiam deputati. Vel spiritu Dei reuelante etiam futura cognoscere, sicut propheta cognouerunt. Et cap. 16. Sed ideo potius intelligēdum est, quod per diuinam potentiam Martyres uiuorū rebus intersunt, quoniam defuncti per naturam propriam, uiuorum rebus interesse non possunt. Orig. lib. 8. cont. Celsum. Sentiant enim, qui sint digni fauore celestis numinis, quibus non solum ipsi bene uolunt, uerum etiam dant operam, ut Deū ei seruire uolentibus conciliant, & una uobiscum precātur. D. Cyp. serm. de mortalitate Magni illic nos charorū numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequēs nos, & copiosa turba desiderat iam de sua immortalitate secura, & adhuc de nostra salute sollicita.

D. Bas. hom. 20. in quadraginta Martyres. Optimi curarum socii, precum, ac uotorū inuicem suffragatores, legati apud Deum potentissimi. Et Homi. 26. de Martyre Mamante. Quot quot in hoc loco cōstituti adiutorium ipsum ad precandum habuistis, quibuscūque ex nomine aduocatus ipsis adfuit operibus, &c. Grego. Naz. oratione in S. Cyp. Tu uero nos ab alto propitiū respice, nostrumque sermonē, ac uita dirige, & sanctum ouile hoc pascere, aut una rege, ac reliqua quantum possibile est ad meliora dispone, molestosque lupos syllabarū, ac uer-

borum uenatores illos abige. Efticm in sermo. de sanctis Martyribus. Pro me misero peccatore ante thronū maiestatis assiste. Christo. hom. 23. in Mart. Ita mundum affecit animum, ut uel mortuis peccantibus posteris suis succurreret, & loquitur de Dauide. 4. Reg. 19. & Dominus oranti Ezechia affuit, & Esa. dixit, quod erat eum liberaturus propter Dauid. c. 37. q. licet esset mortuus, merita uigent. Hoc etiam docuit hom. 42. in Gen. D. Amb. li. de uideis. Isti enim sunt sancti Dei Martyres, nostri præfules, speculatores uitæ, actuumque nostrorum. Et repetit oratione 2. in morte fratris. D. Hier. aduersus uigilantium. & in Epitaphio Paulæ uideæ in fine. Vale d. Paula, & cultoris tui ultimā senectutē orationibus iuua. Theodoretus Cyrensis episcopus. Hi sunt igitur uerè hominū duces, principes, propugnatores, custodes, per quos à nobis infortunia auertuntur. Leo serm. 5. 2. in natali Apostolorum Petri, & Pauli. Si autē hæc pietatis suæ curam omni populo Dei, sicut credendum est, ubique protendi, quāto magis alius suis opē suam dignatur impendere. D. Ioan. Dam. li. 4. ortodo. tid. c. 16. D. Bern. in uigilia Apostolorū Petri, & Pauli. Si enim dum huc uiueret miserus est peccatoribus, & orauit pro eis, nunc tantò amplius, quāto uerius ignoscit nostras miseras, orat pro nobis patrem. & idem scribit ser. 2. de Sancto Victore. D. Greg. li. 12. com. in Iob. c. 13. Quod tamen de animabus sanctis sentiendum non est, quia quæ intus omnipotentis Dei claritatē uidēt, nullo modo credendum est, quia foris sit aliquid, quod ignorent, & lib. 4. Dialog. c. 33. quia in illa æterna hereditate, omnes communi claritate Deum conspiciunt, quid est, quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt. S. Hilde. epist. 52. in fine. Cum enim teste Gregorio nihil foris sit, quod ignorent animæ sanctorum, quæ scientem omnia sciunt, quis dicet ab eis proximum diligere qui proximi clamores audiunt, & nunquam exaudiunt, pulsare sciunt, & aperire nesciunt. Hactenus patres in huius erroris confutatione, qui à scholasticis omnibus exploditur.

Verum pro Vigilantij, ac hæreticorum sententia, videtur primum esse illud, quod Iob dixit, c. 14. D. Homo mortuus non intelliget, si nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles.

Secundo, 4. Reg. 22. C. Idcirco colligam te ad fratres tuos, & collegeris ad sepulchrū tuum in pæce, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus sum super locum istum.

Tertio est auctoritas D. Auguf. lib. de cura pro mortuis habenda, c. 13. Abraham nos nesciuit, & Israel non cognouit nos, & exêplo matris suæ confirmat, dicens. Si rebus viuentium interesset animæ mortuorum, ut de alijs taceâ, me ipsum pia mater nullo modo defereret, quæ terra, marique secuta est, vt mecum uiueret. Hæc D. Auguf. At has obiectiones soluere facillimum est, ex eodem D. Aug. c. 14. 15. & 16. distinguendo, quod non cognoscunt naturali cognitione, & sic distm Iob, ac alterum ex lib. Regum exponitur, & D. Aug. Sed cognoscunt tamen, vel reuelantibus hominibus, qui hinc decedunt. Vel Angeli reuelant, qui sunt ad nostram custodiam deputati. Vel Deo reuelante, hoc est, quia dum uident Deū, in Diuinitatis speculo circa nos sunt Deo disponente agnoscunt. D. Thom. verò par. 1. q. 89. ar. 8. interpretatur D. Auguf. qd dubitando dixit, non asserendo, ided, & addit. Vt uolet accipiat, vnusquisque, quod dicam. Hæc satis.

Sancti cognoscunt nê omnia simul, uel successiue? Scholastici digladiantur in huius solutione. Nam Scot. 3. dif. 14. q. 2. de anima Christi dicit, quod uidet in uerbo omnia, quæ Deus cognoscit scientia uisionis, non tamen actum, sed habitū, & sic successiue Anima Christi uidet in uerbo, hanc sequitur Maior. 4. d. 49. q. 5. Et hoc idem est de Beatis, affirmandum. D. Tho. pri. par. q. 12. art. 10. dicit, quod Beati in uerbo uident omnia simul, & ante ipsum D. Auguf. 15. de Trin. c. 16. & lib. 83. q. 23. dicens, qd uino animæ beatæ mensuratur æternitate participata. Ratio est, quia uisio Beatorū non uariatur, & per vnica speciem omnia uident.

Rursus. Beatus cognoscit creaturas, ut in Diuina essentia representantur. At ubi si-

mul representantur. ergo simul uident. Caiet. 3. par. q. 10. artic. 2. interpretatur, qd Beatus uidet in uerbo illa omnia, quæ pertinent ad eius statum, pro primo instati sue beatitudinis, reliqua uerò, quæ in processu beatitudinis pertinent ad eius statū cognoscit quidem in uerbo, non tamen formaliter, sed casualiter, id est ex uisione uerbi oritur particularis reuelatio. Dur. ante eum id docet. 4. d. 49. q. 3. ad 2. & tertium. Ferrar. 3. cont. Gent. capitu. 59. arbitratu Beatum cognoscere in primo instanti suæ beatitudinis, ea quæ actu existunt, & quæ fuerunt. Futura uerò, pro tempore quo fiunt, & successiue. Banes censet ea rātum uideri, ac cognosci à beato, quæ ad eius statum pertinent, & excipienda sunt semper cogitationes cordium. Et de orationibus, quas Sanctis fundimus docet Caiet. 2. 2. q. 83. 4. qd simul in primo instanti suæ beatitudinis uident in uerbo omnes orationes ad ipsos fundendas.

Alij uerò dicunt, quod hoc non est ad eorum beatitudinem necessarium, nempe, ut cognoscant omnes nostras petitiones, sed tantum casualiter cognoscunt in uerbo, & addunt, quod nullum est inconueniens affirmare, qd minus beatus plura uideat singularia, quia non pertinet hoc ad beatitudinem, in quo magis beatus compensatur à Deo, quia in Diuina essentia intimitus, ac perfectius alia uidet. Verum, quia similia non sunt de fide, ad grauiora minus reuocantur.

6. *Sanctorum Doctorum auctoritas, & exemplum nullum est in rebus fidei.* HAERE. Quanti sit ponderis Sanctorum auctoritas in rebus fidei suo loco exposuimus, hic uerò pauca repetam. Primo, quod Concil. Nicen. secundum, actione sexta, probat imaginum uenerationem auctoritate Sanctorum. Et Concil. Calced. act. 3. in edicto Valentiniani, & Martiani Imperatorum, quas Beatis. Leo in suis Epistolis confirmauit, statuit, ut quæ semel à Patribus definita sunt, in dubium reuocari nō possint. D. Aug. lib. 1. cont. Iul. Pelag. c. 2. Ex auctoritate Sanctorum Patrum probat peccatū originale. Abit, ut Constantinopolitanus Ioannes de baptisate paruulorum, eorumque à paterni Chirographi liberatione per Christum, tot, ac tantis coepiscopis suis, maximeque Romano Innocentio, Carta-

Cartagenensii Cypriano, Cappadoci Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo, Hilario, Mediolanensi resistat Ambrosio. & lib. 2. in Epilogo. Talibus post Apostolos sanctæ Ecclesiæ plantatoribus, rigatoribus, adificatoribus, pastoribus nutritoribus creuit. Ided prophanas uoces uestræ nouitatis expauit, & c. Ijs igitur eloquijs, & tanta auctoritate Sanctorum profectò, aut sanaberris Dei misericordia donante, quod quantum tibi optem, uidet, qui faciat, aut si qd ab hominor, in eadem, quæ tibi uidetur sapientia, & est magna stultitia perduraueris, nō tu iudices quæsiturus es ubi causam tuam purges, sed ubi tot sanctos Doctores egregios, atque memorabiles Catholice ueritatis accuses. Ireneum, Cyprianum, Reticium, Olympium, Hilarium, Gregorium, Ambrosium, Basilium, Ioannem, Innocentium, Hieronymum, ceterosque socios, ac particeps eorum, insuper, & uniuersam Christi Ecclesiam, Cui Diuine familiæ Dominica cibaria fideliter ministrat resingenti in Domino gloria claruerunt. Hastenus D. Aug. Vincentius Lir. lib. aduersus proph. nouit. inter multa aurea dicta ostendit qd si oriatur dissidium ad patres recurrendum dicens. Tunc operam dabit, ut collatas inter se maiorum consulat interrogetq; sententias, eorū dumtaxat, qui diuini, scilicet temporibus, & locis, in uniuersam Ecclesiæ Catholicæ communionem, & fide permanentes, magis probabiles extiterunt, & quicquid non unus, aut duo rātum, sed omnes pariter uno eodemque cōsensu aperte frequenter perscueranter tenuisse, scripsisse docuisse cognouerit, id sibi quoque intelligat absque ulla dubitatione credendum. Hæc ibi. Demum talis est ordo Patrum in concilio, quod non oscitater, & casu, sed post longa studia, diutinas meditationes, illud degerunt, quod paribus probatur, nec audent contra eos uenire, nisi Germania nouatores. Hoc & ueteres Philosophi obseruasse, nemo è adeò Philosophiæ exutus, qui non fateatur. Quanta etiam auctoritatis, apud omnes esse debeant, illi sancti, & doctissimi Ecclesiasticorum scripturarum interpretes, & præsertim Doctores Ecclesiæ traditum est. c. 1. de rel. & Ven. sanctorum. Ad hæc inter gesta Concilij Hispanens. (cui Iulianus interfuit) hæc scripta inueniuntur. Opor-

ter nos, & Diuinis libris, & sanctorum Patrum obedire præceptis, ut habentur in c. Noua. 16. q. 7. de his scribit Albanus, tertia par. num. 60. 61. 62. & 63. Nulla ergo ratione adducuntur hæretici, ut Sanctorū auctoritati derogare possint, & non solū Conciliorum, patrum decisioni obstant, sed & Scholasticorum, qui omnia ad uisū refecarunt, ac disputationibus rem perspicuam nobis fecerunt. Nostrum est Conciliorum adherere decretis, & non more gigantum, cum Dijs bellare. Et in Concil. Trid. ad petulantia ingenia coercenda repetitum est, ut in expositione sacrarum literarum, non repugnent nostra cum patribus.

Obiectiones hæreticorum.

Hæc & superius dicta de ueneratione, & invocatione Sanctorum impugnant. Primo vnus est mediator Dei, & hominum, homo Christus I E S V S. 1. Tim. 2. ergo nō Sancti.

Respondeo quod unus, quia in unoquoque genere datur primum, sic inter intercessores est Christus homo primus, qui interpellat pro nobis, ut ait D. Paul. ad Heb. 9. Sancti etiam apud Christum intercedunt. Secundo, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit uobis. Ioan. 14. & act. 4. Non est aliqd nomen sub celo datum hominibus.

Respondeo, quod omnes orationes Sanctorum efficaciam à Christo habent, quod Ecclesia fatetur dicens. Per Dominum nostrum I E S V M Christum filiū tuum. Tertio, merita Sanctorum sunt remunerata, imò non sunt condignæ passionibus huius temporis, & c. Sic docet D. Pau.

Respondeo, quod inter merita hoc computatur, quod dum orant pro nobis exaudiunt est, n. hoc meritum congrui, vel exaudiuntur à Dei bonitate, quæ sic nostri curā gerit, ut statuerit unum alteri prodesse.

Quarto, Chrysost. hom. 8. in Mat. ait. Si negligentes fuerimus, ac desidēs, nec per aliorum quidem merita possumus saluari.

Respondeo, quod seipsum soluit. Nam non dicit, non esse pro peccatoribus orandum, sed ne nos metipfos in ocium resoluiamus, etiam nostra illis committentes, ac in corpore uiuentes.

Satisfactio nulla exigitur pro peccatis. Luth. H A E R. Hic uideat Catholicus, quanta fuerit huius perditissimi viri imprudentia quia alibi affirmat esse tres penitentiae partes, & concedit contritionem, & confessionem, sed satisfactionem negat. De qua sapius loquuntur sacrae scripturae. Primo, habemus Davidis exemplum. 2. Reg. 12. Qui ieiunauit pro peccato commisso, & ingressus seorsum iacuit super terram. Et Psal. 34. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Et psalm. 68. Et operui in ieiunio animam meam, & factum est in opprobrium mihi. Et 3. Reg. 21. Legimus de Acab, qui scidit uestimenta, & operuit cilicio carnem suam. Adhuc de Iudit 4. expressum est exemplum. Iona 3. de Niniuitis hoc idem legimus. Esa. 56. Hæc dicit Dominus, Custodite iudicium, & facite iustitiam, quia iuxta est salus mea ut ueniat. Hier. 22. & Ezech. 18. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est. Dan. 9. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare, & deprecare in ieiunijs, sacco, & cinere. Ex nouo testamento confirmatur. Nam Matt. 16. dicitur. Si quis uult uenire post me abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me, & Luc. 9. & 10. Veh tibi Corozain, veh tibi Betsaida, quæ factæ sunt in uobis, olim, in cilicio, & cinere sedentes peniterent. Ethoc prædicarunt Apostoli, & egerunt. Hoc Patres docuerunt, in serm. uel tract. de opere, & eleemosynis. Dedit Dominus curandis, sanandisque uulneribus, remedia salutaria satisfacere pro delictis. Hieronym. in epistaphio Paulæ ad Eustochium. epistola 27. Attigendum corpus, quod multis uocauit delictis. Chriost. hom. 10. in capit. Marth. tertium. Neque enim sufficit ad salutem tantummodo spiracula de corpore euellere, sed etiam remedia adhibere uulneribus. Delictis ante, & temulentia distuebatur, ieiunio, & aquæ pota utrumque compensa, cura ut detrimentum, quod ex antea actis acceptis abigat. Vidisti impudicis alienum decorem oculis? Fœminam iam omnino ne uideas maiore tactus cautiore, quo tutior post uulnera. Theodorus

retus in epitome Diuinorum Decretorum c. de penitentia. Sunt ergo medicabilia etiam, quæ post baptismum sunt uulnera &c. Et lib. 4. hæreticarum fabularum de Audianis. Deinde confessio, donant remissionem, non tempus ad penitentiam, ut iubent leges Ecclesiæ præscribentes, sed sua potestate condonantes. D. Basil. in hom. de penitentia. D. Amb. li. 1. de penitentia, capit. 16. Remissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Cognouit quosdam in penitentia sulcasse uultum lachrymis, exarasse continuis fletibus genas strauisse corpus suum calcandum omnibus, ieiunio ore semper, & pallido, mortis specie spiranti in corpore prætulisse. Euseb. emis. hom. 5. ad Monachos. Non leui agendum est contritio, ut debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur. D. Aug. in enchir. li. 1. c. 71. De quotidianis autem leuibus breuibisque peccatis sine quibus hæc uita non ducitur quotidiana oratio fidelium satisfacit. c. 65. Cor contritum & humilatum Deus non despicias. S. Eligius. hom. 11. circa h. Si ergo fratres carissimi de perpetratis malis Deo satisfacitis, indeque erubescencia & non ulterius ad perpetrata mala animo redire, &c. & inferius. Ille, qui penitentiam digne agit, qui reatum suam satisfactione legitima plangit condemnando scilicet, ac desendo, quæ gessit, &c. Demum hæc est constitutio Apostolica, lib. 2. dicit Clem. Sic uos facere oportet ijs, qui dicunt agere se penitentiam peccatorum, debetis præscribere eis tempus secundum rationem peccati, deinde recipere penitentes, ut patris filios. Ad hanc Ecclesiæ, & Scholæ uniuersa hortatur, quam summo odio persequuntur Centuriatores, ac Germania.

2 Satisfactio potest fieri antequam remittatur culpa. Luth. H A E R. Ex ordine statuto prius culpa remittitur, ac macula deletur postea remittitur poena debita. Et tu remisisti iniquitatem peccati mei.

3 Satisfacere nemo potest pro poena temporali peccatis debita. H A E R. Frustra hortarentur Sancti, imò sacra litera ad penitentiam, nisi tanti meriti esset. In uanum laborauit Dauid, quando lauabat per singulas noctes lectum suum, & lachrymis stratum rigabat. Quomodo Magdalene lachrymæ, Latronis gemitus exauditi fuerunt. Faciamus

mus ergo fructus dignos penitentia.

4 Satisfacere pro alienis, nemo potest etiam quod ambo sint amici Dei. Luth. H A E R. Affirmant Patres quamplurimi, quod unus pro altero satisfacere potest, si ambo sint amici Dei, & sic dictum D. Paul. ad Col. 1. Interpretantur gaudeo in passionibus pro uobis, & adimpleo ea quæ desunt passionibus Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesiæ. Rursum. Alter alterius onera portate, ad Gal. 6. De hoc disputant Scholastici. 4. d. 19.

5 Satisfacere potest ne quis secundum Dei potentiam absolutam? Scotus 4. d. 15. q. 1. dicit, quod secundum Dei potentiam absolutam potest pura creatura satisfacere, quod an sit uerum, non est huius loci differere, hoc certum est, quod si per Dei potentiam absolutam possunt remitti peccata, sic & poena.

6 Satisfactio facta in peccato mortali, est ne ualida? Varii sunt Scholastici in hoc. Nam Scotus 4. d. 15. q. 1. negat. Duran. disputat ad utramque partem. D. Thom. diuersi modè loquitur. Caiet. dicit, quod satisfactio sic facta, quo ad Ecclesiam militantem tenet, sicut, & confessio informis.

Secundo, dicit, quod apud Deum, pro peccatorum expiatione nihil ualet, quia non meretur, nisi in charitate, & etiam quia remittitur peccatum ex noua amicitia cum Deo.

Tertio dicit. Quod illa satisfactio tunc erit roboris, quando erit in charitate, sed tamè non secundum se totum, quia non adest id, quod nostrum est. Nam baptismus recedente fictione totum suum sortitur effectum, quia pendet tantum ex Deo, ac satisfactio etiam ex nobis. At Scotus arguit. Qui accedit ad sacramentum non peccata penitentia, quia ea fecit in peccato mortali, peccat, uel non satisfacit.

Respondeo, quod non peccat, quia non accedit non peccata penitentia, nisi ad sit eò tempus, nam potest etiam eligere penitentiam in alio seculo.

Secundo arguit. ergo peccata iam dimissa redeunt. Dicitur, quod non redit peccatum quo ad maculam, sed remanet quo ad reatum.

Huius sententia est Sil. & conciliat uarias opiniones, dicens, an iteranda sit postquam sine charitate facta non ualet quo ad expiationem peccati. D. Ant. 3. par. tit. 4. cap.

ult. Et qui dicunt, quod sit iteranda intelligunt, uel iniunctam, uel æquiualentem, uel hic, uel in purgatorio. D. Thom. 4. dist. 15. q. 1. art. 3. Armilla satisfactio. §. 5.

Satisfactio ne in foro penitentia faciendo, quod erat debitum? Declaro prius, & postea respondeo. Quis tenetur tempore necessitatis facere eleemosinam, uel tempore quadragesimæ ieiunare. Si confessor præcipit, ut pro penitentia faciat eleemosinam, satisfacit ne, si facit eo tempore quo aliàs tenetur. Caiet. tenetur partem affirmatiuam, sed cum grano salis, nempe, quod non erit ea penitentia satisfactoria pro poena, ex substantia operis, aut iustitia, sed diuina acceptatione, amicitia ac ex ui clauium. Nam eadem si fiat maiori charitate, erit magis satisfactoria. Confirmatur honore patres, quos uenerari tenetur, & mereor ex condigno uitam æternam. ergo & in satisfactione. Hinc confessor illis utitur uerbis. Quicquid boni feceris. Hic etiam adnoto, quod si confessor non præcipiat ieiunium debitum, puta quadragesimale, id facit, quia attendit id, quod exigit iustitia, non quod ex amicitia prouenit. Si uerò imponit proderit uirtute clauium, & ex charitate adimpleta. Hæc Caiet in opusculo.

Scientia.

Scientia Philosophia est Theologis perniciosa. Luth. Eras. Cornelius Agrippa. E R R O N. Contra hæc monstra sunt Sanctorum exempla, de quibus Clem. Alex. li. 1. from. Et Apostolus dicit omnibus omnia factus sum, 1. Cor. 8. ita Theologus, sit Philosophus, philosophis. Rursum, docere se ait, in omni sapientia, ut exhibeat hominem perfectum in Christo. ad Colo. 1. si in omni ergo & Diuina, & humana. Adhuc. Astitit Regina à dextris tuis, in uestitu deaurato, circumdata uarietate. psalm. 44. Si etiam esset perniciosa, quare Deus Adamo, Christo, ac Salomoni indidit. Adhuc Athleta, qui se prius non instruit certamine, quomodo erit coronandus uictoria. Demum Crigenes huic operam nauauit. Exemplo Panthei, Herode, & aliorum similia, non ergo contemnenda est philosophia.

Basil. etiam, ut Greg. Naz. in oratione funebri affirmat huic studuit, & alii de quibus supra. De hoc habemus apud euseb. exempla, lib. 4. cap. 7. D. Aug. 18. de Ciuit. Dei cap. 31. Ab eant ergo illiterati philosophie.

- 2 *Scientias omnes iuste damnare possumus. Luth. & alij.* H A E R. Permittit, & hortatur ecclesia, vt studiis rerum omnium naturalium vacemus, quo fit ut excusanda sint scia.
- 3 *Scientia non est in Deo.* H A E R. D. Paul. inter alia ad Rom. 11. dicit. O altitudo sapientie & scientie Dei, & que perfectionis sunt nobilissimi modo reperuntur in Deo.
- 4 *Scientia Dei non cognoscit alia a se.* H A E R. Sunt omnia nuda, & aperta oculis eius, ad Heb. 4. & quomodo vniuersum gubernare potest.
- 5 *Scientia Dei non cognoscit se ipsum.* H A E R. Que sunt Dei, nemo nouit, nisi spiritus eius, 1. Cor. 2.
- 6 *Scientia Dei non comprehendit seipsum.* H A E R. Quomodo esset Deus, si se, ac sua exacte non cognoscit.
- 7 *Scientia simplicis intelligentie, non cognoscit Deum, eas que non sunt.* H A E R. Hoc confutat D. Paul. ad Rom. 4. qui uocat ea que non sunt, tanquam ea que sunt.
- 8 *Scientia Dei non cognoscit mala.* H A E R. Docuit Salomon. Prou. 16. quod infernus, & perditio coram Deo.
- 9 *Scientia Dei non cognoscit singularia. Auerroes.* H A E R. Ne dum ex sacris literis demonstratur eius error, quia Deus est iudex omnium, & quia dat escam omni carni & capilli capitis nostri omnes numerati sunt. Verum & ratio suadet, nam Deus est princeps, qui optime omnia mundana reipublice debet administrare ac regere que si non cognosceret, decipi contingeret, quod de Deo nemo nisi insipiens affirmare audebit.
- 10 *Scientia Dei non est futurorum.* H A E R. Hoc proprium Dei est, cui omnia patent, ac presentia sunt. De quo D. Aug. 12. de Ciuit. Dei. cap. 18. Hic ergo intelligit omnia opera eorum.
- 11 *Scientia Dei non cognoscit cogitationes cordium.* H A E R. Quod nec ista sint Deo abscondite docuit Hier. x. primum est cor hominis, & c. & psal. 93. Dominus scit cogitationes hominum quoniam uanae sunt.
- 12 *Scientia Dei est variabilis.* H A E R. Quo-

nia ea que Deo attribuiuntur Deus sunt, & ipse inuariabilis existens, profecto & scientia eius. De quo D. Iacob. 1. Apud quem non est transmutatio, nec uicissitudinis obumbratio.

- 13 *Scientia non est armis nobilior.* H A E R. Sepius contingit de hoc loqui, & multi, qui nec quid loquantur attendunt, armis primas sedes dant; quod certe pugnat ne dum cum uniuersa philosophia, quam isti tanquam in propria causa iudicem repellunt, sed cum ratione naturali, & cum nostra religionis principijs. Et qui hunc tuerentur errorem, nescit quomodo Christiana fides, non armis, sed literis est propagata. Virtutes, ac scientias esse in ecclesia noluit Christus, imo fuit eis armatus, ac non armis, sed arma militie nostrae, non sunt carnalia, sed spiritualia inquit D. Paulus Gladium spiritus, scutum fidei. Demum docuit Christus, non bellum aliquod gessit ad, quid ergo arma dicenda sunt praestantiora. Hec certa sunt ex euangelio, ac Maumethana secta armis Imperium usurpauit.

Scriptura.

Scripturae sacrae libri, non sunt determinati. H A E R. Anabaptistae multa negant, & multa confundunt, que sunt aperta ac certa tot seculis confirmata ab ipsis Apostolis Can. ultimo & Concilijs. Qui vero continentur, & quo ordine ex sacra Biblia apparet, ubi primum ponitur, Liber. Genesis. Exodus. Leuiticus. Numeri. Deuteronomium. Iosue. Iudicum. Ruth. Regum 4. Paralipomenon 2. Esdre 2. Thobias. Iudith. Esther. Iob. Psalmi. Prouerbia. Ecclesiastes. Cantica. Sapientia. Ecclesiasticus. Isaias. Ieremia. Baruch. Ezechiel. Daniel. Oseas. Ioel. Amos. Abdias. Ionas. Micheas. Nau. Habacuh. Sophonias. Aggeas. Zacharias. Malachias. Machabeorum duo: Euangelia quatuor. Epistolas D. Pauli. Ad Rom. Corint. 2. Galatas. Ephesios. Colossenses. Thessalonicenses 2. Thimoteum. 2. Titum. Philemonem. Hebreos. D. Iacobi. Petri. 2. Ioannis 3. Iude. Apocaliptis. Ex quibus confutantur istae hereses. Carispratis. Cerdonis, seueri, qui totum uetus testamentum reiecerunt. Secunda Lutheri, qui negat libros Machabeorum.

Ter.]

Tertia, Cerdonis, ac Marcionis, qui Euangelium tantum D. Lucæ recipiunt.

Quarta, Cherinthi, qui tantum Euangelium D. Marthæi.

Quinta eiusdem, qui nec probat acta Apostolorum.

Sexta, Erionis, qui non recipit epistolas D. Pauli.

Septima, Lutheri damnantis epistolam D. Iacobi.

Octaua, Alogiani, qui delet Euangelium D. Ioannis.

- 2 *Scriptura tantum ex ipsa scriptura debet probari.* H A E R. Hoc affirmant multi, ac foedissime errant. Nam quod Ruth, Ester. Iob, sit Canonicus, non potest ex scriptura haberi.

Secundo, si queratur an uetus, & nouum testamentum sit Canonicum, de toto uolumine non potest unum ex alio probari.

Tertio, Scriptura est index mortuus, ac iudice uiuo opus est.

Quarto, Deut. 17. Quæstiones non ad scripturam, sed ad homines referuntur.

Quinto, Antiocheni non appellant scripturam, sed ad seniores, qui erant Hierosolymis, & ad Apostolos. Visum est Spiritui sancto, & nobis. Demum Spiritus sanctus, non habitat in literis, sed in Spiritu, non in syllaba, sed corde.

- 3 *Scriptura sacra non est Deo inspirante, ac reuelante.* H A E R. Cum respice de quibus fit mentio in sacris literis excedant humanum ingenium, atque Angelicum, certè erunt scripta Deo reuelante, & ad ea scribenda excitatus est hominum animus, & peculiari quodam lumine Spiritus sancti sunt scripta. Hoc dixit Dauid. Incerta, & occulta sapientie tue manifesta sunt mihi. psalm. 50. Quomodo enim Trinitatis mysterium cognoscere potuit homo. Hoc docet D. Pau. 2. Corin. 13. An experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus. Et D. Petr. Non enim uoluntate humana allata est, aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines. Hoc idem, de quauis parte sacra scriptura est affirmandum. Hoc pro certo in Ecclesia est dicendum.

- 4 *Scriptura sacra continet falsa.* H A E. Si hoc det, certè sequit quod Deus decipiat, ac fallat, quod si concedatur de vna parte, quare non de alia, & sic ruit omnis scriptura,

ac tota. Ad hæc faciunt Domini uerba. Cælum, & terra transibunt, uerba autem mea non præteribunt. & Mat. 5. Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege. Concilia millies hoc statuerunt. D. August. in suis hoc probat lib. 2. de conf. Euang. c. 12. & in episto. 8. & 10. ad Hieronymum. Demum ex communi consensu Ecclesie hoc confirmatur.

- 5 *Sacra scriptura non sunt singula uerba, Spiritu sancto suggerente.* H A E R. Hoc tam ex ueteri, quam ex noua pagina demonstrant.

Primo, ex psalm. 44. Lingua mea calamus scribæ, uelociter scribentis. & Hierem. 36. Vbi dicitur, quod principes interrogarunt, quomodo scripserit uolumen respondit Baruch, qui scripserat, ex ore suo loquebatur quasi legens ad me, omnes sermones istos, & scribebam in uolumine atramento. Idem expressius dixit Dominus. Mat. 20. Non enim uos estis, qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. D. Ambros. hoc docet in proem. D. Luc. & D. Greg. in proem. Moral. cap. primo. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictauit. Hoc uerum dictum, quod hæreticum censemus, sic intelligimus, quod qui negat, non solum assistentiam Spiritus sancti in scriptore sacro, sed & orationem & compositionem, hic in hæresim labitur. Nam res est tanti ponderis (puta, in principio erat Verbum.) Vt non solum Spiritus sanctus animum scriptoris impulerit, sed historiae singula uerba dictauit. Nam si nulla uerba sunt à Spiritu sancto, quomodo potuit scriptor adinuenire uerba propria, que non erant nota, uel si aliqua sunt Spiritu sancto inspirante, quare non alia.

Rursum, quare nam erit differentia inter summum Pontificem, cum de fide definit, & sacrum scriptorem? Nam quæ statuit Rom. Pont. in rebus fidei sunt à Spiritu sancto, ergo & eodem modo, quæ in sacris literis. Ad hæc D. Thom. multa scripsit Deo reuelante, sed uerba sunt sua, ergo aliquid dignius de sacris literis est dicendum Hoc mihi maximè probatur, licet aliqui ex nostris, non diiudicent hæreticam propositionem, quod uerba non sint à Spiritu sancto, & ipse a historiae compositio. Banes, prima par. quæstione prima, articulo octauo, conclusit.

Obit-

Impugnantur hæc, quæ proximo loco sunt probata. Et primo. Mentis nostræ infirmitas diu Spiritus sancti gratiam, ac lumē ferre non potest, at multum temporis faceri scriptores consumpserunt in sacris libris scribendis, ergo non semper affuit Spiritus sanctus.

Respondeo, quod non dicimus, scriptores interpollato motu semper scripsisse, sed diuersis temporibus, in quibus & Spiritus sanctus semper adesse poterat, & suauiter, ac fortiter mouebat ad operandum.

Secundo, multa scripserunt, quæ propriis prospexerant, ut Moyses, qui aquam de petra egredientem scripserat, & liberationē populi de Aegypto. D. Marcus scripsit Euāgelium, quod à U. Petro audierat, D. Ioan. fatetur se uidisse aquam, & sanguinem è latere Christi morientis emanasse. D. Luc. acta Apostolorum, sicut uiderat scribit, ad quid ergo Spiritus sancti gratia semper debet assistere.

Respondeo, quod alijs de causis exigitur lumen Spiritus sancti, nempe, ut nō ē memoria caderent, quæ uiderat scriptor, uel falsa admisceret, uel nō necessaria præmitteret, in argumento uerò una tantum ratio ex multis assignatur.

Tertio, quam plurima continentur in sacris literis, quæ indigna uidentur, & obscena multa, quomodo ergo Spiritu sancto inspirante sunt scripta. Ut inter alia in lib. Gen. mulieris impudicæ gesta, & quæ Ioseph calumniis ea de causa affecit, quibus potius instruiur ad consimilia, & de multis alijs, de adulterio Dauidis, de concubinis Salomonis, de stupro erga Thamar. Et de Tobia, quod canis sit eum sequutus Tobia 9. In nouo etiam testamento non pauca reperiuntur. Ut illud, non quod intrat in os, &c. sed in seculum uadit. Et in epistolis D. Pau. quod dicitur Timot. 1. cap. 6. Modico uino urere. & 2. c. 4. dicit. penulā, quam Troade reliqui, apud carpum ueniens affer tecum. Quæ omnia, non est uerosimile Spiritum sanctum docuisse.

Respondeo, quod quæ Dei sunt non debemus oculis, ac intellectu nostro metiri, sed captitare intellectum in obsequium Christi, sed equi, bonique omnia consulere, & ueluti apes flores tantum colligere ex spi-

nis, & experimento uideamus, quod Sactis maximam afferunt utilitatem exempla sacre scripturæ, quæcunq; illa fuerint.

De quibus Dominus per Isai. 48. Ego Dominus docens te utilia. Quod nec tacuit D. Paul. ad Rom. 15. Quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. & 2. ad Timot. 3. Utiles ad docendum, &c. Ad ea uerò, quæ afferuntur ad primum, ex Genes. dico, quod historia Ioseph est nobis castitatis exemplum. Et Dauidis adulteriū, documenta pœnitentiæ, ac Diuinæ misericordie immensitatem ostendit, concubina uerò Salomonis, ut quam ignominiosum sit, sic impudicè uiuere, uel eorum exemplo uideamus, quod & de Sampsonē scribitur. Canis etiam Tobia, non sine mysterio, ac tropologico sensu refertur, sed prædicatores designat, qui uestigia Christi debent sequi. Vel quid refert, quod historia ad eò sit completa, quod ne dum maiora, sed quæ minima sunt exscribat, quæ eius diligentie fidem faciunt, & nos maiorem fidem præstamus, atque suauius adharemus. Ad ea rursus, quæ ex nouo testamento adducta sunt dicitur, & ad primum, quod Saluator iusta de causa à phariseis incitatus ea uerba dixit. Ut per ea falsam eorum munditiam exteriorē damnaret & sic ad ea uerba deuenit.

Quarto, si scribunt, quæ uiderunt, quare Spiritui sancto attribuitur.

Respondeo, quod scripta sunt, quæ uiderunt, ut sic essent testes, qui humana etiam fide ad illa credenda homines allicerentur. & D. Pet. Act. 1. ait. Oportet igitur ex his uiris, qui nobiscum sunt congregati, &c. Et idem epist. 2. c. 1. Hanc uocem audiuius de caelo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto.

Quæ ergo scripta sunt, licet uiderint, superiore lumine sunt adiuti, ut tutius, ac fidelius à nobis amplecterentur, & opus fuit Spiritus sancti gratia.

Quinto, scriptores noui testamenti non referunt eadem uerba, quæ & in ueteri fuerunt, ergo uel Spiritus sanctus, non affuit, uel est uariis in scribendo. Antecedens probatur. Nam Isai. 7. dicit. Ecce uirgo concipiet, & pariet filium. & D. Matth. c. 1. Ecce uirgo in utero habebit, & pariet filiū & Esai uocabitur. Mat. uocabunt. Rursum, qua D. Mat. citat c. 4. ex Isai. nono, sunt diuersa.

uerfa. D. Paul. dum ex Gen. dicit. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, non unitur eisdem uerbis.

Demum euāgelistæ in narratione eius rei diuersis uerbis utuntur.

Respondeo, quod nedum est inconueniēs, quod Spiritus Sanctus diuersa assumat uerba in explicatione alicuius rei, immo decentissimum, nam diuersis loquebatur: de quibus D. Paul. ad Heb. Multifariæ, multisque modis olim Deus loquens, &c.

Et si Apostoli, ac Euāgelistæ proprio spiritu loquuti fuissent, uerba uariassent. Quæ uero ex ueteri historia adducunt testimonia, quæ nos non sic legimus, hoc est, qui ex textu septuaginta afferunt.

Quod Euāgelistæ diuersas uoces assumant, hoc est, quia Spiritus Sanctus, cui notissima erat historia uariis uocibus expressit, ut sic iremo putaret, quod sic uniti scriptores tradiderunt, & sic inulorum sollicitudo tollitur, qui insudant, ut concilient Euāgelistas.

Sexto D. Paul. expressè dixit. 1. Cor. 12. Cæteris ego dico non Dominus: non ergo Spiritus Sanctus loquebatur.

Dico, quod nulla est consequentia, nam mens D. Paul. est docere, quod Dominus nec in Euāgelio, nec ore proprio tradidit illud præceptum; sed tamen mouebatur D. Paul. à spiritu Sancto ad scribendum, qui ait. Puto autem, quod & ego spiritum Dei habeam.

Septimo. Si omnia sunt à Spiritu Sancto, quomodo dispensat summus Pontifex in bigamo, de quo D. Paul. sit unius uxoris uir. Hoc multipliciter euadimus.

Primo, quod tanta est ecclesiæ authoritas, quod potest in quibusdam dispensare.

Dico secundò, quod præcepta ab Apostolis tradita obligant semper ut illud. Baptizantes in nomine patris, &c.

Alia, pro eo tempore nascentis ecclesiæ, ut sic cum honore ad sepulturam deferri posset, ut illud de suscitato, & sanguine.

Dico terriò. Quod, quæ Apostoli tradiderunt, uel tacerunt, ut ecclesiæ Prælati, uel à Christo tradita fuerunt eis, ut & posteris in uulgarent.

Primi ordinis mutari, ac variari possunt, at non quæ secundi generis; Quod uerò Bigamus non possit dispensari inter priora præcepta computatur, ut cum D. August. te-

ner ecclesiæ, licet D. Hiero. neget.

Scriptura sacra, continet ne aliqua uerba deprauata, uel uitiata, hoc est solecismos, barbarismos, & alia minus Latine expressa, obscura, & ambigua, quæ tamen ad fidem non pertinent? Hoc soluere quæsitum ecclesiæ est munus sub cuius censura, hæc & mea omnia relinquo, ac committo, eò magis, quo Doctores dissentiunt, textus nō est omnium idem, referam tamen, quid alii senserint. Quorundam est placitum, editionem uulgatam ignorantia, ac uicio esse deprauatam.

Alii sentiunt, quod interpret editionis uulgatæ in quibusdam, quæ ad fidem non pertinent esse allucinatum.

Ego mediam sententiam rationem sentio: ut dicamus, quod si uicium aliquod, uel error continetur, etiam quod fidei nō sit, hūc non est cuiuscunque priuati Doctoris corrigere, uel arguere, eò magis, quod per tot secula fuerit receptus.

Secundam uerò opinionem ex pluribus locis ostendunt esse ueram, non tamen omnia, sed aliqua afferam.

Primus est. Isai. ca. 9. legitur refrenantem, nam dicitur.

Disperdet Dominus ab Israel caput, & caudam incuruantem, & deprauantem: & Latina dicit refrenantem.

Et D. Hiero. fatetur se errasse, & dicit Isai. c. 19. ambiguitate decepti refrenantem diximus. D. August. uerò si errorem aliquem esse in sacris literis concederet, non in auctorem, sed in interpretem retulit, ut scribit epi. 19. ad Hiero.

Confirmatur ex eodem D. Hieron. qui de se scribit, editionem 70. interpretum correxisse, in Apologia contra Rufin. & in 2. & 8. cap. Isai.

Ioan. Driedon. de scrip. eccl. & dogm. li. 1. c. 1. non inconuenit (ait) interpretem errasse in his, quæ ad fidem pertinent.

Pro huius confirmatione est alterū exemplum. Pl. 13 1. ubi dicitur Viduam eius benedicens benedicam. Quo loci translulit uiduam ex textu Græco mendoso; nam legendum est Thiram, hoc est uenationem, siue cibum, ut multi postea obseruarunt, inter quos D. Hiero. in comm. eius psal. Faber Stapulensis, Iansenius, Genebrardus, & alii. Est alius locus, in Psal. 109. Tecum principium, ubi vox Græca archi est æqui-

uoca & significat principium, & principia-
tum, & septuaginta principatus transfule-
runt. Ad hæc in psalm. 16. dicitur. Saturati
sunt filii, prius legebat. saturati sunt por-
cis, & D. Hierony. emendauit. In psal. etiã
33. legitur, immitter Angelus Domini, le-
gendum est ex Græco. Castrametabitur
Angelus, Domini, ut annotat Ianfenius.
In Gen. legitur capitu. 47. Adorauit Israel
Dominum conuersus ad lætuli caput. Sep-
tuaginta dicunt. Adorauit Israel super
summitatem uirgæ eius. Hoc annotat er-
rores, & plures alios Doctissimi Caiet. in
suis Com. Forerius. Sanctus Pagninus, A-
loysius Lipp. Hierony oleatrius, Tikel. &
alii expostores, quos uanum est referre.
Demum multis in locis aliter legit Textus
Hebraicus, aliter Græcus, & Latinus, ut in
Gen. 8. nos habemus, quod coruus egre-
diebatur, & non reuertebatur. Hebraei ue-
rò legunt, quod reuertebatur. Et ad Rom.
12. dicimus. Domino seruietes, noui ali-
qui transfulerunt tempori seruietes. Et
p. etiam ad Cor. 7. nos habemus, quomo-
do placeat uxori, & diuisus est, alii dicunt.
Quomodo placeat uxori & diuisa est uxor
& Virgo. ultimo loco Isidorus Clarus, mul-
ta emendat, ac corrigit in nostra editione.
Et Six. concedit, quod aliquando nostra æ-
ditio sit mendosa, à quo nec discedunt re-
centiores nostræ familiæ, dum modo non
sit contra fidem. Qui uerò alteram partem
tuentur, sic probant.
Primo, ex definitione Concilij Tridentini.
Qui de editione ista sic decreuit, homo au-
deat quouis prætextu, ac reicere. si ergo
est mendosa, quare nobis sit proponit.
Respondeo, quod loquitur de his, quæ ad
fidem spectant, non in minimis.
Secundo, si concedatur, quod aliquando
errat, ergo & eadem ratio erit de aliis lo-
cis, & aperitur fenestra ad multas hæreses.
Respondeo, quod non est eadem ratio de
omnibus, nam & concedimus Papam ali-
quando posse errare, ut homo, non ut Pon-
tifex definiendo, sic & scriptura poterit in
aliquibus esse deprauata, nõ tamen in his,
quæ sunt maioris ponderis.
Tertio, si admittimus esse corruptam, er-
go populus assentiet hæreticorum calum-
niis.
Respondeo, quod sic potius dum corrigi-
mus errores claudimus ostium hæreticis,

& aliis. Quarto, dicta quæ ab aliquibus fal-
sa dijudicantur à non nullis absque falsita-
te, demonstrant uera, ac conciliantur,
quibus ergo stare debemus.

Respondeo, quod non est omnium erro-
res demonstrare, sed peritiorum, ac patrũ,
quos sequi debemus. Multa alia in
propriis locis sunt soluta argumeta nec hic re-
petenda sunt. Recolat etiam quanta sit
in controuersia in annorum supputatione
quam supra uerbo annus paucis tetigi.

7 *Scriptura sacra non est, nisi quam Apostoli ap-
probauerunt.* H A E R. Merito reprehenditur
Caiet. à Chaterino, qui hoc scribit, p. ad
Cor. 12. Nam aliqua sunt post Apostolos
ab ecclesia. secundo, si ueniat disputatio
de aliquo codice, an sit Canonicus, potest
ecclesiam statuere, & definire nec ne, si nõ
quomodo olim definiuit, si potest, ergo de-
cipitur. Tertio, Papa potest definire, qui li-
ber sit Canonicus, ergo non tantum Apo-
stoli.

Quarto, ecclesiæ est iudicare quæ sunt fi-
dei, ergo & hoc.

8 *Scripturam sacram Papa non potest declarare,
quæ nam sit.* H A E R E T. Res fidei, Papæ
est determinare, ut supra demonstratum
est. Secundo, Papa in his non potest erra-
re, ergo potest definire. Tertio, Nicolaus
ait. Quod Sedes Apostolica approbavit,
hodie tenetur acceptum: distinct. 19. capit.
Si Romanorum. Quarto, Tertull. Hieron.
Aug. dicunt, non fuisse receptum Euange-
lium D. Pauli, nisi autoritate Petri firma-
tum esset, ut Clemens ait. Et D. Hierony.
de uiris Illustribus. Euangelium D. Marci,
probauit D. Petrus legendum. Hoc confir-
mat ex Papæ testimonio, lib. 2. Hist. eccl.
ca. 15. Rursus, hoc erat constitutum apud
Iudæos Deute. 17. quod Pontifex definiret
quæstiones. Demum hanc autoritatem
Romani Pontificis hætenus cognouit ec-
clesia.

9 *Scriptura sacra continet falsa.* H A E R. Attri-
buunt Theodoro Cyri Episcopo hunc
errorẽ, qui si admittatur ruit ecclesia tota.

10 *Scriptura singula uerba sunt ne à Spiritu
Sancto?* Problematicè proponitur, quod
tamen si negatiue respondeatur, est fal-
sum, nam omnia sunt Spiritu Sancto di-
ctante ad scribendum, licet hystoria, ut
adulterium Dauidis, peccatum Adæ, non
sunt Spiritu Sancto authore.

Et

Et si hoc uerum esset, quod singulari parti-
culæ non essent, à Spiritu Sancto liceret de
omnibus dubitare, & nihil certum esset de
fide.

11 *Scriptura sacra lectio omnibus est necessaria.*
H A E R. Hanc uerbo Biblia confutauit, &
alia similia exploduntur eo loci.

Sibilla.

Sibilla fuerunt ne bonæ, uel malæ? Respondet
Caiet. quod D. Thom. variè loquitur, nec
aliquid certum colligitur, aliquando enim
inter Sanctos, non nunquam Dæmones cõ-
futaui. 2. 2. q. 172. art. 6.

Hoc tamen apertum est in D. Thom. quod
Sibilla apertè prophetauit de Christo 2.
2. quæst. 2. 7. tertium. De his scribit Sixtus.
tom. 1.

Sidera.

*Sidera sunt ue animata anima rationali infor-
mante?* Tetigimus rem hanc in superiori-
bus uerbo Cœlum, & locum ex Caiet. cita-
uimus, & in eius confirmatione sunt aliqui
ex patribus idem sentientibus.

Primus est Philo Iudæus lib. de somniis,
exponens uisionem Iacob & scalam. Gen.
28. ait. In cœlo sunt sidera, quæ singula non
solum animantia dicuntur, sed & mentes
purissimæ sunt.

Et de opificio sex dierum stella sunt ratio-
nales, ac diuinæ naturæ, partim intelligibi-
les, & incorporeæ, partim uerò corporeæ.
Hunc sequutus est Orig. to. 1. in Ioan. Ve-
luti pro stellis, cum nec stella omnino mû-
dæ sint coram Deo ipso.

D. Hiero. idem sentit Eccle. 1. exponens ea
uerba. Girans girando uadit spiritus. Solẽ
spiritum nominauit, quod animet, & spi-
ret, & uigeat, & annuos nobis cursus ex-
pleat. D. Aug. 2. super Gen. ad literam, cap.
18. ait. pertractans hanc quæstionem. Vbi
nobis de hac re secundum sanctæ auctori-
tatis litteras, & si nõ ostendere certum ali-
quid, tamen credere licebit.

Et in Enchir. ad Laur. 58. Sed nec illud qui-
dem certum habeo, utrum ad eandem so-
cietatem Angelorum pertineant Sol, &
Luna, & cuncta sidera, quamuis nonnullis
lucida corpora esse non cum sensu, & in-
telligentia uideantur.

Verum contrariam partem, ac dum D.
Thom. sed & Basil. ante ipsum homil. 3. in
Hexameron, refellit hanc sententiam.
Neque enim animata sunt, quoniam enar-
rant gloriam Dei. Hieronym. episto. 2. ad
Auitum inter hæreses, quas caueri admo-
net in Periarcon Orig. hanc connumerat
quod cœli sint, animati.
Cum quo Damas. lib. 2. de orthodoxa fide,
cap. 6.

Nullus cœlos, aut luminaria arbitretur a-
nimata, in anima enim sunt, & insensibilia.
D. Thom. hoc idem probat. 1. p. q. 70. Et
Nicepho. lib. 17. histo. eccl. hunc errorem
damnatum esse refert contra Orig. dicẽs.
Si quis dicit cœlum, & Solem, & Lunam,
& stellas animatas quasdam esse, & mobi-
les uirtutes, Anathema sit. Hætenus ex
his.

Nec quid sentiendum sit de mente Aristo.
mihi est curæ disputare illud certum mihi
persuadeo, quod neutra harum opinionũ
cum fide pugnet.

Silenium.

Silenium semper seruare debemus. H A E R E.
Adeo nonnullis hæreticis silentium fami-
liare fuit, ut ipsi Dauidem se imitari arbi-
trabantur dicentem. Pone Domine custo-
diam ori meo, Psalm. 144. Sic isti ori, ac la-
biis, ac naribus digitum apponentes sem-
per ferme tacebant.

Hoc etiam fuit dogma Pittagoricum. De
hac hæresi D. August. scribit lib. 18. de Ci-
uita. Dei. cap. 5.

Quod Apis Aegyptiorum Rex, dum in
quouis templo ueneretur, statua esset,
quæ digitum ori apponebat, ne auderet
aliquis eum hominem non Deum uocare.
Et idem D. Aug. lib. de hæresibus Patta-
laronchitis attribuit, qui semper tacendũ
esse uoluerunt.

Quæ si uera essent perit tota sacra pagi-
na, & tamen Dauid ait. Psalm. quinquage-
simo. Docebo iniquos uias tuas. Et Chri-
stus loquutus est; & hæc fusius confirmare
uanum est.

Symonia.

Symonia non est uirtus uerum Diuino, ac naturali iure. H A E R E T. In principio natiuitatis ecclesie Symon Magus à quo symonia nuncupatur, dotuit spiritualia uendi posse contra quem sunt uerba act. octauo. Pecunia tua, tecum sit in perditione, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Imò ante ipsum 4. Regum quinto. legimus. Quod Giezi fuit lepra percussus, quoniam pecuniam recepit pro beneficio sanitatis à Naamãstro. Ideò Apostolos admonuit Dominus dicens. Gratis accepistis gratis date. Matth. decimo. Symonia damnatur in Concil. E. lib. capitulo. 48. Tol. 1. 1. capitulo. octauo. Brac. 2. capitulo. tertio. Direct. part. 2. quaestio. sexta. nume. 2.

2 *Symonia est aliquid recipere pro labore & opere administrando res sacras.* E R R O N. Contrarium Theologi docent, nam aliud est loqui de re sacra in se, aliud de opere, ac labore, pro re hæreticam est affirmare, quòd liceat aliquid accipere, & sic loquutus sum in præcedentibus, at pro labore licet, sic Dominus dixit. Matth. 20. Reddè operariis mercedem suam, & qui altari deseruit de altari debet uiuere primè. Cor. 9. & 1. Tim. primo. Imò potest sacerdos egenus pro labore in pactum ducere, ut scribit Dur. & Caiet. secunda secunda; quæstio. 100. & Sotus de Iust. & iure libr. nono, quaestio. sexta. articulis, primo. & secundo.

3 *Symoniacus non tenetur restituere.* H A E R. Decretum est in Concil. Constantien. sess. 43. Quod electiones postulationes, & quæuis prouisiones symoniacæ nullæ sint ipso iure. Et Paul. Secundus in Extrauag. id repetit. Multa contra symoniacos in Concil. Zád. sess. vigesima prima. capitulo. primo & sess. 22. & 24. capitulo. decimo quarto. Et apud quosdam symonia dicitur hæresis ob criminis magnitudinem, ac grauitatem. Iud. Inq.

Sophonias.

Sophonias non fuit uir Sanctus, ac Propheta. H A E R E T. Ex sacra hystoria Bibliæ iam

receptissima confutatur. Qui uixit diebus Iosæ. filii Amon Regis Iudæ, & eo tempore prophetasse capitulo. primo dicitur. Prophetauit in Hierusalem & uniuersa Iudæa, fuit de tribu Symeon, anno ab orbe eonditio ter millesimo trecentesimo, ac trigesimo.

Spes.

Spes non est uirtus. H A E R E T. Si ad hanc hæresim conuincendam testimonia sacrarum litterarum exscribere uellem, dies Noe non sufficerent. De spe Dauid psalmo. vigesimo sexto. Credo uidere bona Domini in terra uiuentium. psal. septuagesimo secundo. Mihi adherere Deo bonum est, & ponere in Deo meo spem meam. Ecclesiastici trigemo quarto. Spes timentium Deum in salutem. Et Dominus Mar. undecimo. omnia, quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis. D. Pau. ad Rom. octauo. spe salui facti estis & primæ, ad Corint. decimo tertio. Nunc manent Fides, Spes, Charitas. Et ad Tit. tertio. Ut hæredes simus, secundum spem uitæ æternæ. Et alibi pluries.

2 *Sperare non possumus bona caelestia.* H A E R. Ex D. Pau. ad Titum secundo, colligo, quòd ea sperare possumus. Expectantes Beatam spem, & Aduentum gloriæ magni Dei. Et capitulo. 3. Hæredes simus secundum spem uitæ æternæ.

3 *Sperare possumus in homine.* H A E R. Si de uirtute Theologica sit sermo, utique hæretica est propositio, nam spes illa respicit æternam beatitudinem. Vnde Hier. 17. dicitur Maledictus homo, qui confidit in homine.

4 *Spes remanet in beatis.* H A E R E T. Propriè loquendo non est spes, quòd enim quis habet, non sperat, & D. Pau. ad Rom. 8. dicit, quòd spes euacuatur, & sola Charitas remanet.

5 *Spes est in damnatis.* H A E R E T. Eadem ratione, quo ad hoc, quòd nec beatus, nec damnatus est uiator, nec remanet spes, eo magis, quòd pœna eorum est æterna.

6 *Spes tota in fide, non meritis est locanda.* Luthæ. H A E R E T I C. Laborantes in uinea ex pacto conuenerunt, ergo ex meri-

meritis, ac labore sperare possumus. Et D. Pau. ad Tim. bonum certamen certavi. & c. In reliquo reposita est mihi corona Iustitiæ. Et D. Petr. sagittæ, ut per bona opera uestra certam uestram electionem, & uocationem faciatis. Demum, in finali iudicio dat Dominus præmium pro operibus, ergo ex eis sperare possumus.

Spiritualis.

Spiritualis indicat omnia. Luthærus male interpretatur, nam inquit, non est opus aliud testimonium, sed ille, qui habet spiritum Dei in se iudicat in uniuerso omnia, quæ quidem sunt hæretica.

Si enim uera sunt quæ in huius interpretatione dicuntur à Luthæro, quomodo eliseus dixit, anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me? 4. Regum. quarto. Quomodo Iob, cum multa se ignorare argumentis certis cognouisset, ignorantiam suam fatetur inquit, insipienter loquutus sum, & quæ ultra modum excedit scientiam meam. Iob. 38. 39. 40. 41. 42. Quomodo Apostoli non intelligebant, quæ dicebantur, Luc. 18. Quomodo Petrus & Ioa. nondum sciebant scripturam. Ioa. 20. Quomodo aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Luc. 24. Quomodo Petrus, non iudicauit simulationem suam esse Euangelio contrariam? Quomodo rursus idem, abijt Domine, inquit, quia ego manducaui omne commune, & immundum, hæsitauit intra se quæ nam esset uisio, act. decimo. Dicit Luthæ. Quomodo Eunuchus, in quo sine dubio erat spiritus Dei, locum Esaie sine Doctore exponere non potuit. act. 8. Hæc & similia demonstrant falsam esse Luthæri interpretationem.

Spiritus Sanctus.

Spiritus Sanctus, non est Deus. Arrius, Erasmus, H A E R E T. Reuiscere, cupiebat Erasmus Arrii errorem, idèd in præfatione in Hil. dixit. Studemus Spiritum Sanctum ap-

pellare Deum, quod ueteres ausi non sunt. Mirum, quòd Eras. dicat, ueterum sententiam esse, quòd Spiritus Sanctus non sit Deus, imò uero Doctores omnes nemine discrepante affirmant esse Deum. Imò ex sacris litteris probatur.

Nam Dominus dixit. Baptizantes eos, in nomine Patris & Filij, & Spiritus Sancti. & D. Paul. tres sunt, qui testimonium dant in celo, pater uerbum, & Spiritus Sanctus. Et Dominus alibi. Ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. D. Petr. dixit, Apostolos, non esse ebrios, sed Spiritu Sancto plenos. Symbolum Apostolorum, & Nicenum hoc credendum definiunt.

2 *Spiritus Sanctus, in uini dictione, non est proprium nomen Spiritus Sancti, ac tertiæ Diuinae persona.* H A E R E T. Placet Sanctis Doctoribus, quòd hoc nomen Spiritus Sanctus in ui uini dictionis sit nomen proprium Diuini spiritus, si uerò sint duo nomina commune sit toti Trinitati. De quo Scholastici in 1.

3 *Spiritus Sanctus, non procedit à patre.* H A E R E T. Dominus apertè dixit. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. Ioan. 15. Et nemo dubitat de hoc.

4 *Spiritus Sanctus, non procedit à filio.* Græci. H A E R E T. Licet in Concilio Florent. fuerit definitum in unione ecclesie orientalis, & occidentalis, quòd Spiritus Sanctus procedat etiam à filio: tamen seditiosissimus Marcus Ephesus post reditum suum in Græcia ex Italia omnia subuertit, adèd ut Concilii, & totius ecclesie definitionem non receperint, & in sua obstinatione persistunt, nec quid loquantur intelligunt. Còtigit enim, mihi sapius de hoc cum eis disputare, tum Crætæ, tum Corcyræ, dum Illustrissimis Archiepiscopis pro Theologo inseruirem, nec habent aliquid sui erroris fundamentum, nisi ex Damasceno. Verum quantum à sacris litteris, ac patribus etiam Græcis ut eis suaderem plurimum insudauit, atque non ex hoc, uel illo codice, qui contra eos scripserunt, sed ex proprijs fontibus, hæc contra eos immedièd asserbam.

Et primo. Dominus dixit. Quem mittet pater in nomine meo. Ioann. Et D. Paul.

ad Roma octavo: Qui autem Spiritum Christi, non habent hic non est eius. Et ad Gal. 4. Misit Deus Spiritum Filii sui in corda uestra, dicitur ergo Spiritus filii. & Matth. 18. Accipite Spiritum Sanctum. Et Ioan. 16. si abiero mittam eum ad uos. Synodus Ephes. contra Nestorium colligit Spiritum Sanctum à filio procedere. ex illo loco scriptura. De meo accipiet. Et illis uerbis Ioan. 15. Quem ego mittam uobis à patre Concilium addit. Appellatus est Spiritus ueritatis, & ueritas Christus est. Didimus Doctor Græcus libris de Spiritu Sancto, ex pluribus locis idem affirmat, ex quo ipsissimo uerba collegi. D. Hierony. interprete primo. Neque enim unum. ex omnibus sed aliud. extra omnia, per substantiam ex ueroque demonstratus est Spiritus sanctus lib. primo in fine, probat enim ibi Spiritum Sanctum, non esse Creaturam ex uerbo. Secundo, ait. Spiritus Sanctus dicitur Spiritus sapientia, non accipiens aliam de sapientiam, hoc enim ipsum, quod subsistit, spiritus sapientia est, & natura eius nihil aliud est, nisi spiritus ueritatis & spiritus Dei, & sunt ultima uerba primi libri. Et appellat spiritum sapientia. Tertio, eadem uoluntas est patris, & filij, lib. secundo in principio fere. Quarto, dicitur spiritus filii ex Apostolo, clamantem abba pater lib. 2. Quinto, de meo accipiet lib. secundo. Sexto, non loquetur à semetipso, hoc est non sine me, & sine patris arbitrio, quia inseparabilis est, à mea & patris uoluntate, quia non ex se est, sed ex patre, & me est, hoc enim ipsum, quod subsistit, & loquitur à patre & me illi est. lib. 2. Septimo, spiritus quoque sanctus, qui est spiritus ueritatis spiritus quoque sapientia, non potest filio loquente audire quæ nescit, cum hoc ipsum sit, quod profertur à filio id est procedens à ueritate, consolator manans de consolatore, Deus de Deo spiritus ueritatis procedens, lib. 2. Octauo, licet à patre procedat spiritus ueritatis, ut dicit illis Deus Spiritum Sanctum perentibus se, tamen quia omnia quæ habet mea sunt, & ipse spiritus ueritatis meus est, & de meo accipiet. Nono, & lib. eodem, adhuc ait. Idem autem

spiritus Dei, & spiritus Christi est, si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et D. Pet. quia in eis erat spiritus Christi. Et propheta. Ipsi uero non crediderunt & irritauerunt spiritum sanctum eius, & conturbatus est eis ad inuicem. Hæc ex Didymo, & alia lib. 3. sed cui hæc eius non sunt satis superflua aliterunt. Basil. lib. secundo. Eunomii apostegium in fine probat, ex uerbis D. Pauli, esse spiritum Christi. Athan. Ex patre filioque procedens, licet dicant, quod lex retractauit. Athan. sed non ostendunt, imò potius alia retracta ex hoc credendum est. Alios citat Conc. Elos. sess. sept. & oct. Episcopus Chrysostr. Cyrillum Maximum & alios. Ex latinis superfluum est aliquem afferre nam & ipsi fatentur, quod latina ecclesia hoc docet & D. August. lib. de Trin. 15. capitu. uigesimo septimo. Quod uero dicitur Theophil. Damasc. Euthy. ac plerique alii Doctores Græci recentiores, non est nobis curæ, quando quidem recentiores sine ueteris comparentur potius istos, quàm illos sequitur ecclesia. Hoc definitum fuit in Concil. Tolet. primo capitulo uigesimo primo. & undecimo. capitulo. 1. **5 Spiritus Sanctus à patre prius procedit, quàm à filio.** H A E R E T. De prioritate temporis, ac natura certe heretica, nam non esset Deus. Et D. August. de Trin. capitu. uigesimo sexto probat, quod non prius à patre procedat, quàm à filio. Et cum magistrò schol. primo distin. 12. ne loquor de signo Scotico. **6 Spiritus Sanctus plenius procedit, & magis, à patre, quàm à filio.** H A E R E T. Eodem loco D. August. ac scholastici reprobant. **7 Spiritus Sanctus est à patre, & filio per generationem.** H A E R E T. Eodem D. Augustino auctore damnatur, qui respondet maximo lib. decimo tertio, capitulo decimo quarto. Contra Maximum, quod de patre est filius de patre Spiritus Sanctus, ille genitus, hic procedens. Et in Symbolo. Ex patre procedens, & Athan. non factus nec creatus, nec genitus, sed procedens. Et Dominus dicens. Apostolis accipite Spiritum Sanctum, quibus ostendit processionem, non generationem.

8 Spiritus

- 8 Spiritus Sanctus potest ne dici ingenuus?** Doctores diuersimodè interpretantur, negat quidam quod dicatur ingenuus, quia priuatio non est in Diuinis. At filij ingenuus dicat negationem extra genus, sic conuenit omni eo, quod est, & non est per generationem ab alio, siue non, & sic esse ingenuum conuenit patri, ac Spiritui Sancto, & diuina nature, & primis creaturis, quæ creatæ fuerunt. Hæc D. Thom. Abb. Ric. & Aegid. addit, quod secundum dicta sanctorum oportet nos dicere, quod solus pater sit ingenuus.
- 9 Spiritus Sanctus non est amor patris, & filij.** H A E R. Magister, & alii omnes, post D. August. lib. 10. de Trin. c. 15. uocant Spiritum Sanctum amorem patris, & filij. Et alii expressius eadem distinctione probant Spiritum Sanctum esse nexum, unionem, uinculum, & amplexu patris, & filij, inter quos Carrus. 1. dist. 10. q. 1. Hoc docuit D. Gre. in hom. 3. Pent. & D. Aug. 6. de Trin. c. 5. circa principium.
- 10 Spiritus Sanctus non dicitur donum.** H A E R. Demonstrat D. Tho. ex Aug. 15. de Trin. c. 19. & Magister dist. 18. quod Spiritus Sanctus dicatur donum, & ex Apostolo hoc habemus ad Cor. Hæc autem omnia operatur unus, atque idem spiritus, diuidens sibi uult.
- 11 Spiritus Sanctus dicitur donum, sed est nomen essenziale, non personale.** H A E R. Probat Scholastici omnes ex sacris litteris, ac D. Aug. 4. de Trin. cap. 20. quod donum sit nomen personale, non essenziale. D. Tho. Alex. Bona & alii.
- 12 Spiritus Sanctus, an possit dici spiritus noster?** Nisi malè interpretetur, ut noster dicatur, quia à nobis procedit: sed quia datus est nobis, possumus concedere: & sic Abb. Pet. de Tarant. Vuald. Ric. D. Thom. & alii exponunt.
- 13 Spiritus Sanctus non mittitur.** H A E R E T. Non est difficile hoc confutare. Nam Dominus dixit; si nō abiero non mittam eum ad uos, & alibi, quem mittam uobis à patre Spiritum ueritatis. Et D. Paul. ad Rom. 5. Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.
- 14 Spiritus Sanctus non mittitur à seipso.** H A E R.

R E T. Si uerum esset hoc dictum operaretur aliquid pater, & filius, quod non Spiritus Sanctus, quod est hæreticum de adione ad extra. Nam Deus creauit coelum, & terram, & non pater, uel filius tantum. Adhuc, spiritus ubi uult spirat. Ioan. 3. Deum, si Spiritus Sanctus nobis seipsum dare non potest, quis prohibet? uel non potest, & quomodo est Deus.

15 Spiritus Sanctus non est distinctus à Patre, & filio. H A E R E T. Non esset Trinitas, nec uerum, quod D. Ioan. dixit. Tres sunt, qui testimonium dant in celo. & D. August. querenti, quid tres, respondit tres personæ.

16 Spiritus Sanctus non assistit Romano Pontifici, nec datur Prelatis, & ministris ecclesie. H A E R. Vnanimi consensu Doctores, ac ecclesia tenet, quod Spiritus Sanctus semper sit in ecclesia. Nam quomodo nobiscum semper esset Christus, quomodo uerum; quod fides ecclesie non deficiet. Scribunt de Alb. D. Th. Bonau. Rich. Aegid. & Carrus, quæstio. vlt. ubi supra.

17 Spiritus Sanctus est minor filio. Donatus. H A E R E T. Probatum est Spiritum Sanctum esse Deum, quomodo ergo erit minor.

18 Spiritus Sanctus procedit à duobus principijs. H A E R. Theophilus, Damasc. Euthymius, & alii Græci, hunc latinæ ecclesie imponunt errorem, quia dicimus eum à patre, & filio procedere. At non uident quid loquantur, nam procedit quidem à duobus, sed unica processione, sed unus spirator, duo spirantes, non duo principia. Quod Concil. Lugdun. sub Gregorio Decimo ratione constanti demonstrauit, dicens, quod Spiritus Sanctus ex patre, & filio, non tanquam ex duobus principijs, sed tanquam ex uno, non duabus spirationibus, sed una procedere. Pater siquidem & filius, sunt unus Deus, una potentia, una sapientia, breuiter in omnibus unum, in quibus non obuiat relationis oppositio, nec enim aliter Diuina nature unitas in duabus personis seruari potest. Cum itaque in spirando, nulla sit à patre,

fili distinctio, sequitur patrem, & filium non esse duo principia Spiritus Sancti, sed unum quemadmodum non sunt duo principia creaturæ, sed unum.

Errat ergo Erasmus, qui dixit hanc conclusionem nihil ad fidem pertinere. Hic error, & in Florentino Concilio sess. octava damnatur, ubi dicitur.

Quoniam Græci suspicantur nos duo principia, duasque causas in sancta consubstantiali Trinitate profiteri: idcirco hanc habentes sententiam, vel talia profitentes, anathemate notamus. Hucusque Concilium Lateran. etiam tanquam hæreticum reprobat.

19 Spiritus Sanctus non venit super Apostolos. HÆR. E. Damnatur disputando D. Petr. hunc errorem. Nam dicit. Non enim ij ebrij sunt, &c.

20 Spiritus Sanctus assumpsit carnem. HÆR. Ex delegatione Angeli, demonstratur, quod non Spiritus Sanctus, sed filius carnem assumpsit. Nam dixit. Beatæ Virginis Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. De quo tot prophetarum vaticinia præcesserunt. Director. secunda parte, quæstio. undecima. her. 3.

Stigmata.

Stigmata an habuerit Catherina Senensis; duo Romani Pontifices non videntur in omnibus conuenire de hoc.

Nam Pius Secundus in hymno canit. Vulnerum formam miserata Christi exprimit ipsa.

Sixtus Quartus docuit eam non habuisse. Et neutrius Pontificis iudicium ad Christi ecclesiam spectat tanquam de fide, nam utrunque aut probare, aut improbare absque fidei discrimine possumus.

Et Spiritus Sanctus docet ecclesiam omnia, quæ fidei sunt Canus lib. 5. c. 5. quæst. 3. pag. 320.

Striges.

Striges an cum Dæmonibus coeant, diximus supra.

2 Et, an ex eis generentur filij.

3 Striges infantulos fascinare nequeunt. Cor-

nelius Agrippa. HÆR. E. Hoc quomodo confutetur supra scripsimus contra Agrippam.

Nam ex Inquisitorum processu, hoc certo scimus.

Quæ verò adducit ille, pro sui erroris confirmatione, ex D. Hieron. ad Gal. 3. non negant hoc, immo dicit, quod fieri potest, vt Dæmones huic peccato seruiant.

Duplici ergo via, fieri hanc fascinationem docent scholastici.

Primò, quando ex oculis mulierum quidam spiritus emittuntur, vt accidit in menstruatibus.

Secundò, quando illi spiritus sic emissi, demonio imprecatione fiunt deteriores, ad occidendum puerum.

Nec dissentit catholicus ab iis, ut Sil. ac spiritus in suis tractatibus scribunt, & nos in tractatu de Dæmonibus.

Studia Generalia.

Studia generalia nocent ecclesie. Vuicleph. HÆR. E. T. Ex superioribus satis hæc hæresis confutatur, quæ & in Concilio Constantiensi fuit damnata, sessio. 8. artic. 29.

Subdiaconus.

Subdiaconus non est minister ecclesie. HÆR. E. Sacros ordines supra connumerauimus, ideo pauca de hoc dicenda occurrunt. Hic ordo in ueteri lege fuit figuratus per Nathineos, qui vt legitur 1. Esd. ca. 2. erant Leuitarum ministri ducenti uiginti, ipsius est munus, uinum, & aquam calici infundere, huic traditur calix uacuum cum patena superposita.

Character imprimitur quædo Calicem cum patena recipit.

De quo in Concilio Cartagenensi. 4. cap. Canon. 5.

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat uacuum, & Calicem uacuum.

De manu verò Archidiaconi urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium. In Concilio Flor. hoc idem repetitur in institutione

Ar-

Armenorum. & Trid. sess. 23. c. 2. & 12. eorum ætas, & 13. Ordinandi sunt inquit Patres, qui habent bonum testimonium, & in minoribus ordinibus iam probati, ac literis, & in ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent. & item. Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem, ante vigesimum secundum ætatis suæ annum promoueat. Idem. de eorum officio scribit li. 2. de off. ecclesiast. cap. decimo. Nec opus est in re manifesta alia adducere. Illud verò, quod in Concilio Eliber. cap. 30. dicitur, quod qui mœchatus fuerit non ordinetur, hodie non seruat.

Subditus.

Subditus potest ad libitum Dominum peccantem corrigere. Vuicleph. HÆR. Instituit D. Paul. Quomodo superiores peccantes possimus corrigere, dicens. Seniore non increpaueris. & D. Petr. 1. cap. secundo. C. admonet dicens, vt subiecti simus Regibus & Ducibus. Hic damnatur etiam in Concilio Constant. sessio. octaua, articulo 17. Et pugnat cum ratione, quod docet Vuicleph. Nam omnis Res publica optimè instituta, statuit, ut seruus contra Dominum non possit insurgere.

Suffragia.

Suffragia vinorum nihil profunt defunctis. Luther. HÆR. Pluries a nobis confutata fuit hæc hæresis, supra verbo Anima, & Missa.

Superbia.

Superbia non est peccatum mortale. HÆR. Toties in sacris literis nefandissimum hoc initium damnatur, ut omnibus sit manifestum, imò & contra naturam uenit superbus.

Nam ex eadem massa sumus omnes, & uniuersusq; anima e Cælo uenit, & quid habet, quod non acceperit?

Hinc Deuteronom. decimosextimo puniatur qui superbiert, nec uoluerit obedire Sacerdotis imperio. Et Sapient. quinto. Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Proverbiorum tertiodecimo. Inter super-

bos semper sunt iurgia. Et ante Gen. 49. Maledictus furor eorum, quia pertinax. Et Dominus Matth. vigesimotertio. Qui maior est uestrum erit minister uester. Qui autem se exaltauerit humiliabitur. Chrysost. intehit contra hoc peccatum. homil. 43. ad populum Antiochensem. Quemadmodum seui quidem uenti in tranquillum mare delati totum ab imò furruunt, ut & arena cum undis misceatur, sic & ambitio. & turpis quæstus animam subeuntes omnia subuertunt. Diuus Gregorius lib. 34. moral. cap. decimosextimo. & alibi plura scribit. Prosper Regien. Episcopus epistola ad Virginem Demetriadem. Isidor. lib. secundo, de summo bono, capit. 38. D. Augustin. epistola 56. ad Dioscorum. Bernard. serm. tertio, ex paruis sermonibus. & serm. quarto de Aduentu Domini. Diu. Thom. secunda, secunda quæstione 162.

Superstitio.

Superstitio non est peccatum. HÆR. Scribunt summa Confessorum, contra hoc. Et Trident. Synodus, sess. vigesima secunda in Decreto de obs. & euit. in Missæ celebratione in medio, & sess. vigesima quinta. Decreto de inuoc. Sanctorum. Vt superstitio omnis tollatur in sacrificio Missæ.

Susanna.

Susanna historia est falsa. HÆR. Dubium fuit olim apud summos Ecclesiæ proceres de hoc. Athanasius in synopsi scribit à Daniele Propheta fuisse conscriptam. Orig. tract. 3. in Matt. testatur antiquitus in Ecclesia fuisse retentam. Hanc licet septuaginta latinitati non donauerint, tamen Theodotus, & alij legunt. D. August. hanc historiam, & totum caput 13. exponit tractat. 36. in Ioannem.

Sufurratio.

Sufurratio non est peccatum. HÆR. Veterat Moyses, ne sit in populo aliquis suturro, Leuit. decimonono, D. Et contra eum scribit Salomon, Proverbiorum vigesimo sexto, E.

D. Thom.

D. Thom. scribit, quòd fufurratio est ad fe-
parationem amicitia, detractio uerò ad
denigrationem famæ, idèd differunt sine,
fed conueniunt in materia, & forma, nem-
pe occulta maledictione. Et est fufurratio
grauius peccatum detractio, & con-
tùmelia, quia amicitia est melior quolibet
alio bono exteriori. 2. 2. q. 74. Quo loci no-
tat Cafar, quòd & fi sint multæ species ami-
citia, non tamen sunt multæ species pec-
catorum fufurrationis, quia unus habitus
potest plura sub fe continere, ut de meta-
phys. patet, quæ considerat ratione entis,

Symbolum.

Symbolum Apostolorum non tenemur credere.

H A E R. Symbolum, Latinè collatio, dici-
tur Apostoli inter se per Spiritum sanctum
salubriter condiderunt. Christo enim re-
furgente, & ascendente in Cælum, misso
Spiritu sancto, collata Apostolis scientia lin-
guarum, adhuc in vno positi Symbolum,
quod fidelis nunc tenet Ecclesia, vnusquis-
que quòd sentit dicendo condiderunt, ut
discedentes abinuicem, hanc regulam per
omnes gentes prædicarent. Hæc Clem.
epistola ad Fratrem Domini. Iren. aduer-
sus hæreses Valentini, & similiam, lib. pri-
mo, c. 1.

Ecclesia per vnuerfum orbem, vsque ad
fines terræ seminata, & ab Apostolis, & à
Discipulis errorum accepit eam fidem, quæ
est in Vnum Deum patrem omnipotentem,
qui fecit cælum & terram, mare, & omnia
quæ in eis sunt. Idem dicit lib. tertio, ca-
pit. quarto.

D. Amb. epist. 81. ad Syricium Papam. Cre-
ditur Symbolo Apostolorum, quod Eccle-
sia Romana interemerat semper custo-
dit, & seruat. Hoc & serm. 38. repetit. Ar-
bitror Apostolicam fidem duodecim arti-
ficum operatione constatam. Duodecim
enim Apostolorum Symbolo, Fides sancta
concepta est.

D. Cyprian. illud exponit.

D. Augu. sic inchoat tertium suæ comen-
tationis librum ad Cathecumenos. Sacra-
mentum Symboli, quod accepistis, memo-
riaque mandatum, pro vestra salute reti-
nentes, noueritis hoc esse catholicæ fidei fun-
damentum, super quod ædificium confur-
rexit Ecclesiæ constructum manibus Apo-

stolorum, & Prophetarum. Et iterum, serm.
181. de tempore, & primus in Vigilia Pen-
tec. in sua præfatione.

Sancti Apostoli certam regulam fidei tra-
diderunt, quam secundum numerum Apo-
stolicum duodecim sententiis compræhen-
sam Symbolum uocauerunt, per quam cre-
dentes Catholicam tenerent ueritatem, &
per quam hæreticam conuincerent prauitatem.
Symbolum ergo taliratione institutum
maiores nostri dixerunt.

Ruffinus in expositione Symboli. Tradunt
maiores nostri, quòd post ascensionem Do-
mini per aduentum Spiritus sancti, super
singulos Apostolos igne linguæ sedissent.
& paulò inferius. Symbolum hoc in uitis,
& iustissimis ex caulibus appellare uoluerunt.
D. Hieronym. ad Pammachium aduersus
errores Ioan. Hierosol. epist. 61.

In Symbolo fidei, & spei nostræ, quod ab
Apostolis traditum non scribitur in carta,
& atramento, sed in tabulis cordis carna-
libus, &c.

Leo serm. 11. de pass. Domini. Hæc fidei re-
gula dilectissimi, quam in ipso exordio per
authoritatem Apostolicæ institutionis ac-
cepimus.

Idem epist. 13. & contra Euthycetem re-
petit. Maximus, in hom. de traditione Sym-
boli, & expositione eiusdem. Signaculum
Symboli inter fideles, perfidisque secerne-
ret, & alienus à fide, atque hostis appare-
ret Ecclesiæ. D. Thom. secunda, secunda, q.
prima. Bon. Scor. 3. dist. 35. q. 1. ab Aposto-
lis traditum affirmant. Et inter recentio-
res Doctis. Caiet. 2. ad Thess. secundo, ait
Nota prudens Lector aduersus exigentes
scripturam de omnibus traditionibus. Apo-
stolorum, ecce Paulus aperte dicit, tradi-
tiones per sermonem, tali enim modo ha-
bemus Symbolum Apostolorum.

Et admiratio Laurentii Vallæ cessat, qui
contra Antonium Berontium Minoritanum
insurgit, dicens, quare non scripsit D. Lu-
cas in actis, quid opus fuit Concilio Nicæ-
no? Dicitur, quòd nec omnia fuere scripta.
Errauit, & Erasim. in præfatione Paraphra-
sis in Matt. quòd ignorat esse ab Apostolis
de quo singulos articulos ex nomine Apo-
stolorum scribit D. Aug. & uerbatim refert
serm. 2. Dominicæ Palmarum.

*2 Symbolum Concilij Nicæni superfluum est, & D.
Athanasij. H A E R. Ad hæreses damnauit
das,*

das, quæ post Discipulorum mortem ortæ
erant in Ecclesia, Patres ediderunt hoc sym-
bolum ex sacris literis, quæ sunt ab Eccle-
sia recepta. D. Athan. uerò symbolum com-
posuit ad manifestationem doctrinæ, sed
quoniam integram ueritatem continet,
authoritate summæ Pontificis est receptum
in Ecclesia. Hæc D. Th. 2. 2. q. 1. articulo ul-
timo.

3 Symbolum non tenemur credere. H A E R. E.
Mysteria fidei, ac eius principia sunt neces-
sario excipiendæ, alioquin omnia ruerent.
Et aliqua eius sunt explicitè credenda tū
de quibus solemnitas agitur in Ecclesia.
D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 6. & 7. Verum de his
uero Fides scripsimus, idèd non sunt plu-
ra hic addenda.

T

Temperantia.

Temperantia, non est uirtus. H A E R.
Temperantia auctore Cicero
ne, li. primo Reth. est rationis
in libidinem, atque alios nõ
rectos imperus animi summa
& moderata dominatio. Vel

est moderatio cupiditatum rationis obe-
diens. Vel ut dicit D. Aug. apud Magistrum.
3. d. 33. Conflitit in coercendis prauis dele-
stationibus. hunc Christus Dominus, & vi-
ri omnes prudentissimi uenerati sunt. De
qua D. Thom. 2. 2. q. 141. Rich. 3. dist. 33.
Biel 3. dist. 34. q. vnica. & D. Bern. serm. 35.
ex paruis sermonibus. Prudentia, & tem-
perantia sedem habent in ratione, quia ra-
tio prudens debet. Hæc & temperata.

Templum.

*Templa sunt uana superstitione erecta. Pseu-
do Apostoli. Boemi. Luther. Erasimus.*
H A E R. Multos habet in Germania di-
scipulos Lutherus, qui sacra Templa in
Dei, ac Diuorum honorem cõstructa (quæ
apud Barbaros est, & tuit semper consue-
tudo, & tamen ipsi arbitrantur non plus ua-
lere adorandum, quam stabulum peco-
rum.

At quæ gens est aded orbata ratione, quæ
Altaria nõ erexerit, templa non ornauerit?
De Iacob dicitur quòd erexit lapidem in

titulum. Noe ædificauit Altare Domini.
Dauid, ut dicitur. 3. Reg. 8. Gloriosissimum
templum erigere constituit, & quæ neces-
saria fuerint parauit, sed uoti compos fieri
non potuit, & Salomon filius sapientif-
simus absoluit. Et hæc splendidissimum,
& magnificentissimum construxit, tantaq;
uenustate, ac gloria illustrauit, ut omni-
bus gentibus, etiam idolatris esset ad mira-
tionem. In hac tanta fuit aurif copia, ut om-
nia auro recta essent, & parietes ipsi auro
incrassati. Et hunc ornatum, & decorum
quis dignè, celebrare queat, cum & sacra
pagina illud diligentissimè depingat.
Ioas etiam templum Dei iuhet instaura-
ri. 4. Reg. 22. Propheta Agg. arguit negli-
gentes ad instauracionem Templi. Agg. 1.
& cap. secundo. Restaurantius promittit
Deus benedictionem. Hinc Dominus.
Mat. 21. Eicit uendentes, & ementes, & in
Templum Spiritum sanctum expectabant
Apostoli. Luc. 24. In Templo erant fide-
les post susceptum Spiritum sanctum.

Act. 2. In templo ascenderunt Petrus, &
Ioannes, ut orarent. Act. 3. A.
D. Augustinus etiam scribit, lib. primo, ca-
pitulis quarto, & quinto. de ciuitate Dei,
quòd Christianorum templa Paganis ue-
nerabantur.
Demum Concil. Gang. capit. dicit. Si quis
docet domum Dei contemptibilem esse
debere, & congregationes, quæ in ea sūt,
Anathema sit.

*2 Templa construere in honorem Sanctorum Ido-
latria peccatum est. H A E R. Eustachius
Basilicas Martirum, Temploque sub Di-
uorum nomine dicata contemnebat, quæ
Germani incitati sunt.*

Catholici uerò non inficiantur templa so-
li Deo tanquam suppremo principi debe-
re constructa, & ut patriæ actus est. Namque
templa Sanctorum nomina sunt dicata, ac
Diuino cultui mancipata, quæ pio affe-
ctu, ac deuotione ad eunda credimus, ut
apud Deum præces pro nobis fundant.
Vt D. Augustinus lib. de Ecclesiast. dogm.
capit. 73. & Damascen. lib. quarto, capitu-
lo sexto. Et hanc sanctam conuentionem
tam Græca, quam Latina seruat Ecclesia.
Quod docuit Euseb. lib. secundo de histo-
ria Ecclesiast. capit. de cimo septimo. Chri-
sostom. homil. 66. D. Augustin. de Eccles.
dogma. capitulo 73. Damasc. lib. quarto, ca-
pitulo

pitulo sexto, & diffinitio. vigesima prima, cap. Sacrosancta Romana.

Tentatio.

Tentatio Deur ad peccandum. H A E R. Stultissimum, iud iniquissimum est dictum, quod Deus non tentat ut peccemus, licet tentet, ut probet. De quo supra.

2 Tentatio diaboli omnis est per contactum lapidis, & herbarum. Petrus Abail. H A E R. Quomodo tanta hac uia nos tentat, recolat iste, quomodo tentauerit primum hominem, Genes. tertio, Et de Iob, Christo Domino, & in nosmetipsos diuersas experimur tentationes. Hinc se transfiguratur in Angelum lucis, & tanquam Leo circuit quaerens quem deuoret.

Terra.

Terra est Deo cogiterna. Felix. H A E R E T. Non insudabimus pro confutatione huius erroris, quoniam Moyses in principio Diuinae historiae, recolet hanc in principio temporis fuisse conditam. Et psalm. 101. Initio tu Domine terram fundasti. Et Esaias quadragesimo quinto. Ego feci terram, & hominem super eam creauit. Et Diuus Paulus ad Hebraeos primo. subscribit Dauidi.

Demum Symbolum hoc docet.

2 Terra est animata anima rationali. H A E R. Referunt aliqui, hanc haeresim scribere Orig. homil. quarta in Ezech. & eius sunt uerba.

Latissimam scripturae sylvam recensens coarctor ad suspicandum, quod animalis sit terra ista, quam cernimus, accipiens testimonium dicta de terra. Verum ut puto corruptus est ab aduersariis locus Origenis, & ad hoc exploditur haec sententia ab omnibus, quod potius eam irrideant, quam confutant.

Nam quando insudit Deus animam, quae & ubi sunt organa requisita, quales eius operationes, & functiones. Merito D. Thom. secundo cel. lect. decimo octaua probat terram esse inanimatam, contra rationes Alexandri.

3 Terra post diem iudicij est ab hominibus habitanda. H A E R. Ambrosius Catharinus in commentario posterioris D. Petri, capi-

tulo tertio, super ea uerba. Adueniet autem dies Domini, in quo caeli magno impetu transient. Arbitratur. quod terra sit extremo incendio innouanda, & maiori ornamento, ac a meritate exornanda, ut in ea perpetua sit habitatio hominum. Quae dicta sunt falsa, nam homines, uel Beati in caelo ascendent. Venite benedicti Patris mei. Vel peccatores ad infernum descendent. Ite maledicti, non erit ergo alius locus pro hominibus.

Testamentum.

Testamentum nouum continet futurum Christi aduentum tantum. H A E R. Haeretici, qui appellantur uncti, in comitatu Angliae, articulo. 1570. dixerunt Christum ante diem Iudicij rediturum, & idem ista continet Euangelium. Quae impugnare uanum est, quoniam sacra historia manifeste loquitur contra eos, & quod tantum sit uenturus, ut iudex praedixit.

Theologia.

Theologia est uana scientia. H A E R. Multi haeretici, potius ueneris, quam sacris de diti deriderunt scientiarum studium, contra quos supra multa diximus.

Timor.

1 Timere Deum malum est. H A E R E T. Horantur sacrae literae ad Dei timorem, quem initium sapientiae nuncupauit Dauid, & in praefatione Missae, dicitur, Tremunt potestates, & Hierem. decimo. Quis non timebit te, o Rex gentium. Et Malach. primo, Si ego Dominus ubi timor meus.

Et Dauid. Timeate Deum omnes Sancti eius, quoniam nihil deest, timentibus eum.

2 Timere Deum timore seruilis malum est. Luther. H A E R E T. Peccator dum in se reuersus fatetur Deum omnipotentem esse, & quod pro commisso crimine punit, & sic timet Deum, non peccat. Nam Dauid dixit. psal. centesimodecimo octauo. Bonum mihi Domine, quod humiliasti me.

Hoc

Hoc docet D. Basil. psalm. trigesimo tertio. D. Augustini super primam Ioan. epistol. trac. nono, exponens illud timor non est in charitate, foras mittit timorem; ergo incipit timor, quia initium sapientiae timor Domini.

Bernard. in libr. de praefatione, & dispensatione. Richard. de sancto Victore, libro de praeparatione animi, capitulo octauo. D. Thomas secunda secundae, quaestione decimano, articulo quarto. ex uerbis Diui Paul. ad Roman. octauo. Non accepistis spiritum seruitutis. glos. dicit esse a Spiritu sancto timorem seruilem. Et addit D. Thom. quod timor seruilis secundum suam substantiam bonus est, sed seruitas eius est mala, uel qui operatur ex seruitute, uel propter poenam malum est, uel qui timet tantum propter poenam. Quando quis timet poenam non in se, sed propter Deum, tunc non peccat. Nec seruitas, ut sic est de ratione timoris, sicut nec infirmitas de ratione fidei, ideo sine timore poenae, & propter Deum remanet timor bonus, & articulo sexto scribit, quod remanet cum charitate, & est a Spiritu sancto, quia de substantia huius timoris est, ut timeat se Deo priuari, & timeri priuatione boni, ideo stat cum charitate, & non habet pro obiecto poenam ut sic, sed sub ratione priuationis boni, inquit Caietan. De quo Trident. Synodus, sessione sexta, Canon. octauo. Si quis dixerit gehennam metu per quem ad misericordiam Dei, de peccato dolendo contugimus, uel a peccato astringimus peccatum esse, aut peccatores peiores facere. Anathema sit. Timor ergo seruilis ut seruilis malus est, at non si propter Deum timet.

3 Timor mundanus non est semper malus. H A E R E T. Distinguant Doctores timorem filialem, ut quando quis timet peccare, ne offendat Deum, in seruilem; ut quando non peccat propter poenam tantum ut sic.

In mundanum, quando mala, quae timet absolute, non hoc, uel illud malum recedit ad Deum.

In initiale, quando medius est inter filialem, & seruilem, hic timor differt a filiali, ut imperfectum a perfecto, nam quando quis incipit timere Deum, nec habet charitatem perfectam dicitur initialis.

Timor ergo mundanus, nempè recedere a iustitia propter temporalem poenam iniquum est, de quo dixit Dominus. Nolite timere eos, qui occidunt corpus. Quod & de timore seruilis exponi potest, qui ut seruilis non stat cum charitate, sed ratione separationis a Deo remanet, hoc est, quo ad substantiam suam stat cum charitate, sicut amor sui non repugnat charitati. sic rem. diluc. dat D. Thom. art. sexto. Palud. 3. dist. 34. quael. 3.

4 Timor nullus remanet in patria. Remouetur timor seruilis, quia non amplius ad poenam damnari potest Beatus. Cessat initialis, quia non augetur charitas, quia sunt in termino. Mundanus non est, quia sunt in charitate firmati.

Remanet tamen filialis timor, sive reuerentialis. De quo dicitur: Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi. Et Ecclesia tremunt potestates, & timent in bono, quod amitti non potest. Et timor iste importat defectum creaturae respectu Dei intanti. Veli nullus timor ibi remanet, dictum Dauid intelligitur, quod permanet, quia perducit ad id, quod timeri debet, articulo undecimo. Caietan. Ferret. lib. quarto cont. Gent. cap. vigesimo tertio & sic damnatur Petrus Abailardus, ab Athphonso. Et Iob dixit de hoc timore. cap. 26. Columnae caeli contremiscunt, & pauent ad nutum eius.

5 Timor non est donum Spiritus sancti. H A E R E T. Esaias, capitulo undecimo locat & timorem inter dona Spiritus sancti, & de filiali interpretatur, non de seruili, ut sic, & ut tantum poenam respicit, articulo nono.

Tobias.

Tobias liber non est canonicus. H A E R. Apud Hebraeos incerti auctoris est hic liber, & inter apocrypha ab eis numeratur, tamen in Ecclesia est receptus, ac approbatus, & Ecclesiasticus liber dicitur. & in Concilio Toleta. primo, dicitur. Si quis dixerit, uel crediderit alia scripturas esse canonicas, praeter eas, quas catholica recipit Ecclesia. Anathema sit.

Hic ergo liber Tobiae dicitur, quia historiam illius continet.

Erat

erat hic de tribu Heptalim in captiuitate constitutus, in Ciuitate Niniue misericors & timens Deum, ut scribit Athan. Concilia, Cartag. Tertium à Leone confirmatū. Flor. sub Eugenio, & Tridenti. sub Paulo Tertio inter Canonicos referunt. Patres item, August. lib. secundo de doctr. Christiana. capitu. octauo. Innocent. 1. epistola ad exuperium Tholosanum episcopum. Gelasius Papa, cum Concilio. septuaginta. episcoporum. Isid. 6. Etimol. capitu. primo. Contigithæc hystoria in diebus Salmanazar, & Sennacharib Assyriorum Regum, qui fuerunt temporibus Ezechie Regis Iuda. Vixit Tobias annis 102. secundum Græcorum uerò translationem annis. 158. mortuus, ac sepultus est Niniue, circa annum. ab orbe condito. ter 1370. Quæ uerò continentur in hoc libro de morte, & sepultura eius à filio adiuncta creditur. Recipit itaque ecclesia hunc librum cum Clemente Primo, Anacleto, & Alexandro, adeo ut nemo eum inficiari possit. De quo Medina, de recta in Deum fide. lib. 6. cap. de eimo quarto.

Tonsura.

Tonsura est ordo. T E M. Pauci illi sunt, atque improprie loquuntur, qui affirmant Tonsuram esse ordinem, ut Magister & Ecchius. Nam & sacra Concilia neque patres inter ordines collocant. Concil. Trident. sess. vigesimatertia. capit. 2. & 4. D. Thom. Bon. Ricardus.

2 *Tonsura Clericorum uana est superstitio, atque hypocrisis.* Hortensius. E R R O N. Non est hoc dictum contra fidem directè, at quia addit Hortensius quidam Lundus Augustanæ Confessionis defessor, quod barbam radere, ac capillos tonderè sit contra scripturam sacram. Et Romani Pontifices hunc nostrum radendi modum approbauerunt, se queretur, quod Papa in re tam parua contra Dei institutum ageret. Idem eam ne dū pugnare, sed ex sacris litteris ostendo. Primum. Num. sexto, scriptum est, quod Nazareus prius crine seruato, demum post magnam uitæ contentiã caput radebant, & capillos in ignem sacrificii ponere iuebantur. Et Deus dixit Ezechiel, capitulo, quinto. Tu fili hominis sume tibi nouaculam acutam radentem pilos, & duces eam

per caput, & per barbam tuam. Et in actibus, capitu. vigesimo octauo. scriptum est. prifallam, & Aquilam suscepto Nazareorum uoto in Cechreis Corinthiorum portu Cesariem abraffisse.

Idemque non multo post Hierosolymis fecisse Paulum hortatu Iacobi Apostoli, usam cum plerisque aliis discipulis, ut legitur a. vigesimo primo. D. Anicetus Pontifex epistola ad Episcopos Gallie dicit. Prohibite fratres per uniuersas uestrarum regionum ecclesias, ut Clerici, qui laicis, & simplicibus, & infra. Iuxta Apostolum comam non nutriant, sed desuper caput per modum spheræ, radant, quia sicut discipuli debent esse in conuersatione, ita, & in tonsura, & in omni habitu, discreti debent apparere. Concil. Cartag. quartum. Can. quadragesimo quarto. Clerici neque comam nutriant, neque barbam. Tolet. 4. Can. 40. omnes clerici, uel Lectores, sicut leuitæ, & sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquunt. Isidorus hispal. lib. secundo de offi. ecclesiasticis. capitu. quarto. Tonsuræ ecclesiasticæ usus à Nazareis nisi fallor exorsus ab Apostolis in ecclesia introductus est, & rationes tres adducit. Beda in Esdræ comentarijs institutam esse dicit ad humilitatis recordationem. Capistrinus in speculo Clericorum dicit, quod cum sit regale sacerdotium, tonsura Coronam designat, quod nec Isidorus tacuit.

Obiectiones.

Vituperat radendi formam occasionem sumens ex uerbis Domini ad Ezech. 44. sacerdotes caput suum non radant. Et 1. Reg. 1. de Samuele dicitur, omnibus diebus uitæ suæ nouacula, per caput suum non transibit. Et Leu. 19. præceptum est omnibus. Non radetis barbam, neque Stigmata facietis uobis. Adhuc Baruch. 6. damnantur sacerdotes caput & barbam radentes. Demum Hierem. 9. dicit Dominus contemptoribus præcepti leuitici. Dispergam in omnem uentum eos, qui circumtonsi sunt coma. His locis excullulatus ille damnat tonsuram Clericorum. Clemens Alexan. Orige. præceptor dicit impium esse ritum radendi. Et Epiphanius. & D. Hierony. in Ezech. 44.

Sed

Sed respondemus, quod Nazareis pro loco & tempore fuit interdicta rasura, ut donec uotum explerent. Et Leuitis donec in terra sancta extarent, nè similes essent genti uicinæ, & sic loquitur Hieremias. Vel quibus Sacerdotibus interdicitur, non nobis, qui liberi sumus ab antiquis Sacerdotij legibus. Et quod confirmat Patrum testimonij, dico, quod non tonsuram, sed intentionem damnant. nè uana superstitione, aut alijs prauis de causis radant. Hæc pro Clericorum tonsura sint dicta. De qua fufius scribit Turrian. lib. quinto, capit. decimono.

Traditio.

Traditiones Apostolicæ non sunt seruandæ, sed fictitiæ sunt. Luthærus. Caluinus. Bucerus. Centuriatores. HÆRE. Purgant Lutherani andabatarum moræ cæcis oculis, & negant meridianam Solis lucem, quam ut intueri possint omnem nebulam remouebimus, ac omnem dubitationem. Primo ex sacris litteris traditiones demonstrabo.

Secundo ex summis Pontificibus.

Tertio, ex sacris Concilijs.

Quarto, ex Patribus.

Quinto, ex Scholasticis.

Sexto, rationibus. Demum ex ipsismet hereticis.

Ad primum ergo reuocetur oratio. Deut. 32. dicitur. Interroga patres tuos, & dicent tibi, maiores tuos, & annuntiabunt tibi. Dauid psalm. 43. Deus auribus nostris audiimus, patres nostri nunciauerunt nobis. & psalm. 77. Quanta mandauit patribus nostris, nota facere filijs suis. Et Prou. 22. Nè te pretereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniam ab ipsis discas intellectum. Dominus, Matth. uigesimotertio. Quæcunque dixerint uobis, seruate, & facite. D. Paul. ad Gala. primo. Si quis euangel. zauerit præter id, quod accepistis, anathema sit. Et 1. ad Theffalo. secundo. Tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. & capitulo tertio. Ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Et 1. ad Thimot. sexto. Si quis aliter docet, & non

acquiescit sacris sermonibus, non dicit scripturis. & secunde capite. tertio. Tu uerò permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi. Ioannes epistola secunda, ad calcem. Habens uobis scribere, nolo per cartam, & atramentum, spero enim me futurum apud uos & os, ad os loqui. B. Iacob. cap. primo. Suscipite infitum uerbum, quod potest saluare animas uestras. Ex Actis Apostolorum, capitu. 15. habemus, quod Paulus perambulabat Syriam, & Ciliciam confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & seniorum. & capitu. 16. tradebat custodire (idem Diuus Paulus.) Dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & senioribus, qui erant Hierosolymis. Et hoc importat, quod Titus scribit, quod reliquit eum Cretæ, ut Episcopos, & præbyteros disponeret, quod non nisi uoce factum fuit. Et quoniam ista sunt manifesta, alteram partem aggrediamur.

Romani Pontifices eas necessariò credendas semper ob oculos posuerunt.

Clemens, multos libros conficit, secundum quod à D. Petro acceperat, ut ipse testatur.

Anacletus in epistola. Non regulas nascentis Ecclesiæ confundere.

Eusebius. Fidei regulas custodire, & ab infirmitate Patrum nullatenus deuiare.

D. Greg. lib. secundo epistolarum, epistola 49. Anathemate percussit, quicumque ausus sit, immutare aliquid eius fidei, quæ in Concilio Calcedonensi firmatum est.

Paschalis in epistola ad Archiepiscopum Panormit. Malum est ab Ecclesia unitatè, & à sedis Apostolicæ obedientia resistere, & contra Canonum statuta prorumpere.

Leo Magn. serm. secundo, de ieiunijs Penthec. Retentum de traditione Apostolica, & de sancti spiritus prodire doctrina.

Leo Quartus, ut habetur distinctione uigesima, de libellis. Traditiones obseruandas docet.

Horfmida, ut dicitur distinctione 50. cap. Si ille.

Bonifacius. 16. quaestione prima. capitulo Nonnulli.

Nicolaus, ut habetur 12. quaest. septima, c. Ridiculum.

Pius Secundus, ut habetur in Bulla sua retrac. postq̄ fuit ad Pontificatum assumptus.

Et si

Et si hæreticis, hæc non placent, percurrantur sacra Concilia Generalia, & Prouincialia.

Primum testimonium est ex Concilio Niceno, ubi dicitur, quod Constantinus Sacerdotum sententias, tanquam à Deo prolatas suscepit, & si quis tentasset obniti, uelut contra Diuinam statuta uenientem in exitum se protestatur acturum. Traditiones ergo Diuina uocat statuta.

In initio Concilij Calcedonens. in oratione Martiniani Imperatoris dicitur ad Synodum, secundum Patrum doctrinas concordantibus animis uestris, uestra properet reuerentia.

In eodem Concil. canon. primò. A, Sanctis Patribus, in unaquaque Synodo, usque nunc prolatas regulas tenere statuitur. & habetur 27. quæstione prima, A Sanctis.

In primo Constantinopol. can. primo. primum omnium illud, decretum conditum est, custodiendam esse fidem 318. Patrum, qui apud Niceam Bythinæ conuenerunt. In Concil. Gangens. damnantur, qui renuunt traditiones Ecclesiæ, in epist. ad Episcopos Armeniæ.

In secundo Niceno, act. 7. Fatemur unanimiter nos Ecclesiasticas constitutiones, siue scripto, siue consuetudine ualentes, & decretas retinere uelle.

In sexta, cap. primo decretum est, ut ea teneretur fides, quæ ab Apostolis, ac sacris Conciliis tradita est. In octaua, can. primo ad calcem, præcipit tenere traditiones, quas accepimus, siue per sermonem, siue per epistolam Sæctorum, qui ante nos fuerunt, ut Paulus aperte nos admonet.

Concil. Trident. millies, ut inferius explicabo. Huic determinationi consentiunt Patres.

Dionys. Areopag. lib. hier. Eccl. cap. primo dicit. Non scriptas doctrinas, seu leges Apostoli tradiderunt, quas oportet suscipere, & quod partim scriptis, partim non scriptis tradiderunt.

Ignatius, ut supra dixit quadragesimam ex traditione Apostolorum esse dixit. & in histo. Eccl. lib. 3. cap. 36. docet bar. populos, ut diligentius, ac tenacius Apostolorum traditionibus inhaerent.

In nou. lib. 3. aduersus har. c. 4. Propter quod oportet denotare quidem illos, quæ aut sunt Ecclesiæ cum magna diligentia di-

ligere & apprehendere ueritatis traditionem. & paulò infra. Quid si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditiones, quem tradiderunt his, quibus committentur Ecclesias?

Tertull. librum proprium contra hæresim scripsit.

Orig. in proem. lib. 1. periarcon. Illa sola credenda est ueritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione.

Athan. in disputatione aduersus Arrium. Basil. lib. de Spiritu sancto, capit. 27. & 29. Apostolicum arbitror esse etiam, in non scriptis traditionibus perseverare.

Laudo inquit Paul. nos, quod omnia mea meministis, & quem admodum tradidi uobis traditiones continetis.

Epiph. contra Apostolicorum hæresim. pag. 243. Oportet, & traditione uti, & reddere rationem.

Chrysost. in 2. epist. ad Thessal. cap. patet, quod Apostoli, non omnia per epistolas tradiderunt, sed multa etiam sine literis.

Amb. nulla est disciplina melior (& loquitur de traditionibus, graui, & prudenti Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere uiderit Ecclesiam quamcunque forte deuenit.

Hierony. cap. 10. in Ecclesiastes. Sepis, maceris, & euulso Ecclesiastica sunt dogmata, & institutio ab Apostolis, prophetisq; fundata.

D. August. epist. 118. cap. 1. sic ait. Illa, quæ non sunt scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruatur, datur intelligi, uel ab ipsis Apostolis, uel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata, & que statuta retineri. Et cont. Donatistas, cap. 24. dicit quoque consuetudines ecclesiæ uniuersalis ab Apostolis fuisse traditas existimandum est. Et in epist. 108. Seleuciana. Non omnia, quæ facta sunt ab Apostolis, etiam scripta inueniuntur, uerum tamen facta esse ex certis documentis probatur. B. Cyril. in. epi. ad Io. Antioch. Nullo modo patimur à quibusdam concuti definitam idem, huc dei Symbolum à sanctis Patribus nostris, qui apud Niceam conuenerunt. Gre. Naz. laudat Basil. qd. p. xiiij. ann. solis sacris literis incubuerit, quorum intelligentiam ex maiorum scriptis, & au-

tho-

thoritate sunt assequuti quos Apostolica successione intelligendi regulas suscepisse constaret.

Gregor. Hæf. Corne. in eccl. Ad hoc datus est sermo Dei, tum scriptus, tum non scriptus, ut aer tanquam aculeo quodam armati, & instructi, uicissim inter nos, ad laborem orationes & sementis bonorum operum in spem uitæ æternæ faciendam in citaremur.

Theophil. 1. ad Corinth. capitu. undecimo Liqueat ex his, tum Paulum, tum Apostolos reliquos haud quaquam omnia literis mandasse præcepta, quæ populis tradidissent. Hilarius de Synodis. Grauis autoritas est ueterum.

Theodoretus Com. in epistolam ad Corinthios. Ceteris ego dico, non Dominus. & c. Non est hoc uerbum (inquit) ad humanam autoritatem, sed potius ad Diuinam referendum.

Policarpus ad Philippenses. Subiecti estote presbyteris, & Diatonis, sicut Deo, & Christo.

Cyprian. sermo de ablutione pedum. Non minus ratum est, quod dictante Spiritu Sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse Christus tradidit.

Euseb. in eccl. histo. lib. 5. c. 6. & 11. & lib. 7. capit. 22. Laudare oportet, & absque inuidia amplecti, si quid rectè scriptum, & traditum à maioribus est. Et lib. 3. cap. 35. & 39. Papias, ait (eò referente. semper interrogabam, quid Andreas, quid Philippus, quid Thomas, quid Iacobus, uel quispiam ex Apostolis Domini dixerint, & cogitabam me, non tantum utilitatis exhiberi, quantum ex uiua, & permanente uoce delaturum.

Ferrandus Diaconus in pedagogo Christiani militis, regula quinta. Vnde etiam consuetudo, siue lege quam tamen Ecclesiæ sanctæ traditio custodiendam iugiter posteris tradidit, eadem reuerentia uideatur esse custodienda.

Vincen. Liren. lib. aureo aduersus Phoph. nou. utitur traditionibus ad hæreticos uincendos.

Ioan. Dam. lib. 4. capit. 8. Plura tradita ab Apostolis, non scripto, sed uerbo, quæ tamen obseruanda sunt.

Item, cap. 3. & c. 17. de adoratione crucis.

D. Thom. opus. 73. cap. 5. Vocat Diuinam legem, quæ in Decretis Sanctorum Patrum continentur.

Cum Patribus conueniunt Scholastici omnes, & multi ex recentioribus scribunt pro earum corroboracione.

Imò uerò hæretici concedunt traditiones. Melancon, capitulo 14. in epistolam ad Romanos. Non probo (inquit) petulantiam eorum, qui sine probabili causa ubique uiolant (ritus, scilicet, & traditiones) seu studio nouitatis, seu quadam contumacia, &c.

Oecolampadius, epistola 16. ad Erasim. Kitterium. Optarim quidem, si Ecclesiis omnibus integrum foret, ceremoniis eisdem cunctos uti.

Non est piorum mentium maiorum placitis temere reluctari, aut hæreticus Capito.

Bucerus, capitulo 15. in Matth. Nihil est damnandum, quod ulla ratione bonum esse queat. & inferius. Id nequaquam traditio humana, sed Diuina, licet per homines administrata æstimanda est.

Brentius. Non loquitur (inquit) tunc de ea traditione, quam nobis sacra scriptura, & quæ in ea continentur à maioribus per manus tradita sunt.

Monhemus, fol. 94. In eadem sententia est, de baptismo paruulorum consuetudinem probans.

Auctores Augustanæ confessionis, articulo quintodecimo. De ritibus ecclesiasticis dicunt, quod illi sunt seruandi, qui sine peccato seruari possunt. Et art. 16. Necessario debent Christiani obedire Magistratibus suis, & legibus, nisi cum iubent peccare. Ordinationes inquit esse Deileges, quæ ab Episcopis feruntur.

Vrbanus Regius, capitulo ultimo eius libri, quem doctrinam appellat ueterem, & nouam ait.

Interim ceremonias Ecclesiæ, & traditiones Patrum, ubi nihil studio pietatis obstant, aut uitij habent, propter charitatem & pacem seruandas suadeo.

Aduersarij ergo traditiones admittunt super argumento Soluere.

Obiectiones Hæreticorum.

Plurimum vtilitatis afferre cenfeo, folutio eorum, quæ hæretici fibi fuadent contra nos pugnare.

Primò arguunt. Traditiones veniunt de aure in aure: ergo uariari poffunt, ergo feruare non tenemur.

Refpondeo, quòd feruantur incorruptæ ex speciali Dei auxilio ecclefie affiftente. Secundò. Similes ergo erimus Pittagoræ.

Refpondeo ex D. Aug. tract. 49. in Ioan. & epiftola ad opratum de origine animæ, quæ non fumus Pittagorici, quia multa funt neceffaria ad falutem, quæ funt fcripta. Dico fecundo ex Greg. Naz. in prima aduerfus Iudæos fteintentica, quòd non eft abfurdum patrum doctrinam fimilem effe Pittagoræ, quòd ad hoc.

Tertiò. Si quæ funt neceffaria fcripta funt, ad quid traditiones. Nam fcriptura continet, quæ funt opus ad perfectum hominẽ. Refpondeo, quòd hoc non eft contra nos, nam in fcriptura inter alia, quæ funt neceffariò: credenda connumerat traditiones, de quibus D. Ioan. & loquitur ad os.

Quartò. Tubemur credere facerdoti tantum, quæ funt fecundum legem Domini, quæ fcriptis continentur.

Refpondeo, quòd nõ omnia fcripto, ac pro pyro continentur, fed corde credimus.

Quintò. Papias docuit mille poff annos reformationem Apoftolis tradentibus.

Refpondeo, quòd malè interpretatus eft Papias Apoftolicas traditiones, ut refert Eufeb. lib. 3. eccl. hift. c. vlt.

Sextò. Ireneus dicit anno 40. Chriftũ mortuum ex apoftolica traditione.

Dicitur, quòd deceptus eft.

Septimò. Dæmoniacum eft extra facras litteras aliquid putare Diuinum, ait Theop. Alex. Dicitur, quòd loquuntur aduerfus eos, qui humana cõmentia in facras litteras apponebant, & quafi omnino certas tenebant.

Oftauò. D. Hiero. damnat, quæ ex traditione Apoftolorum fine facræ fcripturæ auctoritate proferuntur. Et iterum. fine auctoritate fcripturarum garrulitas non habet fidem.

Refpondeo eadẽ refpõfione. Et fic dictum Orige. exponitur, quo dicitur, quæ funt neceffaria feruare facras fcripturas in teftimonium.

Nonò. Constantinus in Concil. Niceno dixit in difputationibus rerum Diuinarũ habetur Spiritus Sancti doctrina præfcripta. Dicitur, quòd prima regula eft facra fcriptura, quæ traditiones nobis credendas proponit.

Decimò. Hæretici utuntur traditionibus: ergo non ecclefia.

Dico, quæ confequentia nulla eft, nam utuntur etiam baptifmo, nõ ergo ea reiiicimus, quæ approbant hæretici.

Vndecimò. In præceptis patrũ nolite ambulare. Ezech. 20.

Dicitur, quòd contra Idolatras loquitur. Duodecimò. Quod præcipio tibi hoc fac, nec addas verbum.

Refpondeo, quæ non loquitur de traditionibus, fed de his quæ funt contra legem.

Tertiodecimò. Si quis euangelizauerit præterquam accepiftis anathema fit ad Gal. 2. Loquitur de his, quæ funt contra Euangelium.

Quartodecimò. Si Spiritu ducimini non eftis sub lege. Dicitur, quæ nõ fumus sub lege Moyfi. Vel eo fenfu, quo alibi dicitur lex iuftis, non eft pofita.

Quintodecimò. Quare faltem nõ collegit ecclefia has traditiones in unum, fi funt neceffariò credendæ. Refpondeo, quæ multa habentur in Concil. Trid. Dico fecundò, quæ ecclefia non potest fic omnia uno tẽpore definire, uel fecundũ hæreticorũ impugnationẽ. At ut uideant Hæretici, quæ funt traditiones, hic non fine ingenti labore colligo ex Conciliis, & patribus.

Quæ funt traditiones Apoftolicæ? Vt quæ modo pollicitus fum referã, quas à facris Conciliis, & patribus fcribunt ab Apoftolis traditas, & Alphabeticò ordine, ut commodius inueniri poffent.

A

1. Adoratio Crucis, & imaginũ Apoftolica eft traditio. Vt Damaf. li. 8. de fid. ortodo. c. de imag. & D. Tho. 3. p. q. 25. 3. tertium.

2. Abrenunciatio in Baptifmo Satanæ, & Angelis eius traditio eft Apoftolica. Diony. li. de eccl. Hier. c. 2. Tert. li. de corona militis.

3. Alleluia cantatur in ecclefia ex traditione Apoftolica. D. Aug. exponens titulum Pfal. 106. Hinc Concilium Tol. 4. prohibuit ne tempore Quadragefimæ cantetur.

4. Aqua uino mifcetur ex traditione Apoftolica. Rabanus.

5 Ba-

cil. Cæfar Auguftanum. fed 4. & 6. feria, ieiunandum ftatuẽrunt Apoftoli.

17. Innocentium puerorum Feflum ex traditione Apoftolica celebramus. Orig. hom. tertia, fuper Matth.

M

18. Miffæ facrificium ex traditione Apoftolica. Concil. Trid. feff. 22. c. 9. in principio. Ignat. epift. 6. ad Smyrn. D. Thom. 3. quæft. 64. 2. primum.

19. Monachi fuerunt tempore Apoftolorum. Diony. de Eccl. hier. c. 6.

O

20. Orantes ftamus diebus Dominicis, à Pafcha ad Pentecofte. Bafil. li. de Spiritu f. c. 27. D. Aug. epift. 119. Concil. Nice. ut habetur de conf. d. 3. c. quoniam.

21. Orantes genuflefimus ex traditione Apoftolica. Orig. hom. 5. fuper Numeros. & Bafil. ubi fupra.

22. Orantes refpicimus Orientem ex traditione Apoftolica. Orig. & Bafil. ubi fupra. & D. Aug. lib. 2. de fermone Domini in monte. ex traditione Apoftolica.

23. Ordinem effe Sacramentum ex traditione Apoftolica. Concil. Trid. feff. 23. cap. 3. in principio.

24. Ordinis facri diftinctio ex traditione Apoftolica. Ignat. ad Trullianos, & ad Philippen.

25. Ordinatio Epifcopi à tribus Epifcopis, ex traditione Apoftolica. ex d. 66. c. Porro. Anacletus.

P

Peccatum originale. Concil. Trident. feff. 5.

Q

26. Quadragefima ex traditione Apoftolica. Ignat. ad Philip. D. Hieron. ad Marcellum contra errores Montani, & alii in fuperioribus.

S

27. Scripturam habemus ex traditione Apoftolorum. Hieronym. hom. prima, in Cant. Cant. D. Aug. lib. contra aduerfarium Iegis, & Prophetarum.

Yy 2 28. Suf-

5. Baptifmus paruulorum ex traditione Apoftolica. Diony. de Eccl. Hier. Orig. ad Roman. cap. 6. D. Aug. de bapt. contra Donatiftas 4. Concil. Trid. feff. 5.

Baptifmus non eft iterandus, ex traditione Apoftolica. D. Aug. contra Donatiftas, c. 7. & Can. Apoftolorum. c. 47.

6. Benedictio aquæ baptifmi.

7. Benedictio olei in unctionis. Benedictiones ex traditione Apoftolorum funt, ut fcribit Clem. li. 5. in extrema parte.

8. Benedictio eius, qui baptizatur. Hæc fcribit Bafil. lib. de Spiritu f. c. 27.

C

9. Confeflio auricularis. Diony. epift. 8.

10. Consecratio Altaris traditio eft Apoftolica. Diony. lib. de Eccl. hierar.

11. Crucis figno vos fignamus ex Apoftolica traditione. Diony. de eccl. hierar. Bafil. li. de Spiritu f. c. 11. c. Ecclefiaftica. Caiet.

D

12. Dominicam fanctificamus ex traditione Apoftolica. D. Aug. ferm. 1. Dominicæ 26.

E

13. Euchariftiam fumimus, ex traditione Apoftolica, nõ nifi ieiuni, non potest cibum. D. Aug. ad Ianuarium epift. 118.

14. Feftiuitates quorundam dierum ex traditione Apoftolica. Ignatius epift. 4. ad Philipp. Aug. epift. 118.

H

15. Horæ Canonice, ex traditione Apoftolica. Diony. epift. 7. ad Demophilum. & quedam glofa eoloci.

I

16. Ieiunare die Dominico non debemus ex traditione Apoftolica. Ignatius epift. 4. ad Philipp. Tertull. de corona militis. Con-

28. Suffragia pro mortuis ex traditione Apostolorum. Concil. Trident. sess. 22. c. 2. in fi. Chrysostom. Rabanus. Damas. D. Thom. in 4.
29. Symbolum ex traditione Apostolorum. Ignat. ad Trallianos Basil. Hieron. D. Th. Scotus.

T

30. Tonsura clericorum, ex traditione Apostolica. Isidorus Hispal. lib. 4. de ecclesi. off. cap. 4.
31. Tripla immersio in baptismo ex traditione Apostolica. Dionys. de Eccl. hierar. c. 2. Orig. hom. 5. super Num.

V

32. Virginitas consecratio ab Apostolis. Ignat. epist. 12. ad Antiochen.
33. Vnctio olei, ex traditione Apostolica. Basil. li. de Spiritu sancto, c. 27.
34. Vnctionis extremæ sacramentum, ex traditione Apostolica. Concil. Tridentin. sess. 4. cap. 1.

Has ex locis citatis expressas Apostolicas traditiones inuenio.

3 Traditiones Apostolicas Papa, vel Ecclesia mutare potest, atque ab illarum omnium observatione fideles omnes eximere. HÆR. Ut stemus præmissis hoc arduum quæsitum in præfenti loco exponam. Et quoniam in æquiuocis contingit sapientes decipi, idè distinctionem præmitto, ex D. August. & aliis. Quod traditiones sunt in duplici differentia, quædam temporaria fuere, alia verò perpetua, quia habent causam sempiternam.

Primi generis sunt baptismi in nomine Christi tantum, abstinencia à suffocato, & sanguine.

Secundi generis, aqua calici permiscenda. Secundo distinguo, quod traditiones Apostolicæ sunt in duplici genere, alias à Domino acceperunt, ut matrimonium, confirmationem, extremam vnctionem, esse sacramenta nouæ legis, quæ Dominus instituit, ac Apostolis tradidit, ad eorum administranda.

Nonnullas verò ediderunt Spiritu sancto suggerente ad Ecclesiæ utilitatem, nec Do-

minus ortenus dum esset in terra docuit, inter quas, multæ sunt, quæ in Canonibus Apostolicis habentur. Eas de primi generis non potest Ecclesia abolere, ut formam, ac materiam sacramentorum. In illis vero, quas Apostoli ediderunt, ut Ecclesiæ pastores potest Papa dispensare, ac per contrariam consuetudinem abrogare. Ut trina immersio in baptismo, ieiunium sabbati, ac poenæ pro peccatis statutas, & quædragesima ieiunium. Sic & aliorum Pontificum decreta, successores abrogarunt, inter, quæ illud Anacleti epistola prima. Peracta consecratione omnes communitent, qui noluerint Ecclesiasticis carere ministeriis, hæc & similia, & si ab Apostolis tradita non sunt tamen ita fixa, ut concilii Romani Pontificis autoritate non possint, licet firma maneat, quæ Christus per se, vel Spiritus Sanctus post eius Ascensionem reuelauit. Quibus addo ex lib. tertio, contra Donatistas, ubi D. August. Ecclesiasticarum traditionum tria genera tradit. Quædam contraria sacre scripturæ, quæ abrogandæ sunt.

Aliæ non sunt contrariæ, quæ & in triplici differentia sunt. Quasdam per totum orbem obseruat Ecclesia, ut Passio, ac Resurrectio Domini, quæ ab omnibus sunt seruandæ.

Aliæ sunt quæ in speciali Ecclesia tantum seruantur, quæ in ea Ecclesia sunt seruandæ, ut accepit à beato Ambrosio de ieiunio Sabbati, de quo supra.

Demum sunt aliæ, quæ non sunt ex sacris literis, neque Conciliis, neque statutis Ecclesiæ, aut rationabilibus de causis, sed nec sunt utiles, de quibus dictum fuit, in uanum colunt, seruantes mandata hominum, & istæ reuocari debent. Hæc ex epistola ad Ianuarium. i. 18. ca. 1. & 5. & Cano. lib. tertio, cap. 5.

Sic soluitur quæstio, quod aliquæ sunt seruandæ, aliæ uerò rescindendæ. seruandæ, quæ à Christo, quoniam nihil scripsit.

Secundo seruantur humanæ, ergo diuinæ. Tertio, lege opus est ad Ecclesiam gubernandam.

Quarto, si omnino traditiones repellimus ab Ecclesia, ergo & scriptura, quæ est per traditionem. His itaque dictis pro traditionibus Apostolicis, sequantur institutum nostrum.

Tribus

Tributum.

Tributa principi seculari, non sunt soluenda. Ioannes Brehaim. HÆR. Voce, ac factio Domini tributa esse soluenda monemur. Nā soluit ipse ne esset scādalo & in causa quominus Euangelio crederent, qui illud exigebant. Mat. 17. Et alibi dixit. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, Matth. 22. Et D. Paul. cui tributum, tributum, cui uescigal uescigal. Rom. 13.

Trinitas.

Trinitas non est una essentia in tribus personis.

Hæbrei. Infideles. In superioribus contra Hæbreos scripsimus. Aliqua ex sacris literis modo afferam ex Idaco Claro Hispano contra Varimadum Arrianum, hic in principio (licet aureus sic libellus sic personarum Trinitatem probat.

Primo, faciamus hominem. Gen. 1. In uerbo, nobis. Gene. 3. Verbo, uenite. Gene. 11. Tribus hominibus, quos hospitio recepit Abraham. Gene. 18. Et alio loco. Gene. 19. Pluit Dominus, à Domino ignem & Sulphur super Sodomam. & c. Dauid psal. 66. Benedicat nos Deus Deus noster. Et Esa. 6. Dicentes. Sanctus, Sanctus, Sanctus. Et in noua lege. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Tres sunt, qui testimonium dāt in celo. Verum quia hoc mysterium apertum est in sacris literis, non est cur hoc loci fufus disputemus, recurat ad Idacum, qui obiectiones scire desiderat. De Trinitate etiam contra Hæbreos disputantes multa diximus. Audi ergo Israel Dominus Deus tuus, Deus unus est. Sicut enim triangulus habet tres angulos, & est unus, sic tres sunt personæ, & una essentia.

Turchæ.

Turchæ, ac Saracenos non licet expugnare, nec nostra bello recuperare possumus. Luth. Oecolamp. Erasmi. HÆR. E. T. Multa diximus, uerbo bellum. Et qua ratione, non licet Christianis sua uindicare, quæ vi, aut potestate Barbarica erepta & occupata

fuere, at aliis gentibus id distante ratione est permiffum.

Nunquid ceteris nostra Respublica longe peior? Cum ergo gens illa Ismaelica occupet nostras terras, possumus aduersus eos belligerare. Quoniam ipsi scelere, armis, vi, ac fraudem, cum nostra maxima iactura multa retinent, Asiam totā, Aphricā, quā plurimas, ac Europæ ferme præstantiores partes, ergo nobis licitum erit recuperare.

Hinc Dominus uoluit, ut belligerando terræ promissionis obtinerent uoluit Philisteos perimere opera Sansonis, Goliath, à Dauid trucidari, idque totum pro beneplacito suæ sapientiæ. Voluit Dominus ut continuum esset bellum contra Infideles, ut dicitur. Iud. 5. & 1. Regum. primo, & Mach. primo. Totum uetus testamentum plenum est, quomodo iussu, & auxilio Dei, contra Infideles inuaserunt, ut de Abraham, Moise, & Iosue apparet.

Hunc morem imitatus est Pius Quintus superioribus annis cōtra hæreticos in Gallijs, & Turchas. Et antea Gottifredus Carolus, & alii gloriosissimi Imperatores. Hoc ex nouo testamento habemus & sub uisione belli Draconis in Apocalypsi, sciimus eos esse deturbandos.

Hoc docet D. Aug. ad Bonifacium Comitē dicens. Vtile tibi, tuisque dabo consilium, arripe manibus arma oratio aures pulset authoris, & lib. 22. contra Faustum. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli authoritas, atque consilium p̄nes principes sit, principibus dicitur psalm. 81. Eripite pauperem & egenum de manu peccatoris libera e. Cur ergo de manu us Turchæ, ac hæreticorum liberare non possumus. Alia diximus supra.

Obiectiones Hæreticorum

Si bellamus contra Turchas resistimus Diuinæ uoluntati, sic nos uilitanti, ergo non licet.

Respondetur, quod utique per bellum nos uisitat Deus, cui bello resistimus, nec fami, aliarum rerum copia.

Secundo, Christianus orare debet, & sic uincitur Amalech.

Y y 3 Dicitur,

Dicitur, quod utique orare debet, sed non satis laicis, sed debent nostra, ut possint eripere: sic Iosue pugnat, & Moyses orat. Tertio. Prohibetur defensio, ne nos opponamus angarizantibus nos, ut apparet. Matth. 5.
 Respondeo, quod aliud est uindicare proprias offensas: aliud ecclesie bona recuperare: de prima consilium dat. si quis te percusserit in unam maxillam, præbe ei, & aliam, & mitte gladium in vagina. De secunda non habemus præceptum, sed ab ecclesia definitum, quod iustum suscipimus bellum, ut nostra restituantur.

Turrificatio.

Turrificandi modum, quo uitur ecclesia, in Festis deridet Almaricus. Ac si vetus Dei institutum legisset, de thuris collatione, Leui. 2. A. Et mysterium representans ecclesia iuxta illud: Ascendit fumus aromaticum in conspectu Domini, de manu Angeli. Et antiquam fidelium, ac Clericorum consuetudinem, linguam fortè cohibuisset.

Tyrannus.

Tyrannus potest à quouis occidi non obstante, quod factus fuerit inter eos, nec expectari iudicis sententia, vel mandato. Iohannes parui. Scribit Alphonsus contra hoc. Nam noluit Dominus, ut Cayn occideretur, sed dixit. Gen. 4. Omnis, qui occiderit Cayn morte morietur, & septuplum punietur. Et Concil. Constantien. sess. 15. Anathemate ferit, qui hoc docet. Hunc tamen euitare possumus, & citati non comparere, ut scribit Cæcilius. 2. 2. q. 125.

Verbum.

Verbum, non proprie dicitur in Diuinis. H A E R E. Ex sacro Euangelio D. Iohannis. In principio erat uerbum, & communi Doctorum assensu confutatur hæc hæresis, de qua Magister 1. dist. 12.

2 Verbum in Diuinis, non est nomen persone. H A E R E. Ex eodem loco ecclesie, ac D. Aug. 3. de Trin. c. 1. & schola omnis docet hoc ad id proprium esse nomen, ut alteri

conuenire non possit. Et proprium nomen sit filii, de quo D. Aug. 6. de Trin. c. 7.

3 Verbum non est à Patre generatum. H A E R. Ex Psalmo secundo æternam generationem habemus. Ego hodie genui te. Et Sapiens dixit. Ego, qui aliis generationem tribuo sterilis ero. Et D. Ioan. Verbum erat apud Deum, ac Symbolum. Genitum non factum.

4 Verbum non est genitum per paternum intellectum. H A E R. Theologi omnes nullam aliam generationem agnoscunt, nisi per actionem immanentem intellectus.

5 Verbum non est coæquale patri. H A E R E. In superioribus confutauimus.

6 Verbum est natura patri posterior. H A E R. De hoc paulò antè loquuti sumus.

7 Verbum potest alterum generare uerbum, tanquam generationis terminum. H A E R. Possit generare non comitaturatum naturam, quoniam cum una eademque sit omnium natura, sicut Pater generat, sic & filius: at generatio uerbi sequitur naturam cum proprietate personali. Filius ergo & Spiritus Sanctus intelligunt, non tamen concipiunt, nec generant uerbum. Et obseruandum, quod Diuinum intelligere, ut sic acceptum, sic omnis actus intelligendi producit uerbum, quia unus est omnium personarum. At intelligere, prout ad unamquamque personam comparatur, uel ut in filio, sic non format uerbum, ut interpretatur Ferr. 4. cont. Gent. c. 14. Qua distinctione saluatur similitudo in Diuina Natura, potentia, & actus idem, quod ad ea, quæ essentiam comitantur: at non quod ad proprietates personarum, quibus realiter inter se differunt. Hæc Scholastici in primo.

8 Verbum non est imago patris. H A E R E T. Ex uerbis D. Paul. primo ad Hebr. confutatur, dicit nanque. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, &c. Etratio suadet.

Nam omne generans generat sibi simile. Et D. Aug. 7. de Trin. ca. ait. Solus filius est imago patris.

6 Verbum nullum connotat respectum ad creaturas. H A E R E. Moyses explicauit respectum uerbi ad creaturas, dicens. In principio creauit Deus cælum, & terra. De quo D. Iohannes. Omnia per ipsum facta sunt. Et D. Aug. lib. 83. questio. 63. D. Thom. & alij.

10 Ver-

Obiectiones Hæreticorum.

10 Verbum Dei est affectiuum, aut prolatiuum. H A E R. Antiquissimo hæresis damnatur à D. Ioan. dicente. Et Deus erat uerbum. Et in Concilio Syrmienfi confutatur tom. 1. pag. 343. In quo exactissime omnia, quæ ad sanctissimam Trinitatem attinent sunt discussa contra Arrium. quæ si legerit lector, maximam reportabit frugem.

11 Verbum caro factum est, id est in carne mutatum. H A E R. Ex locis citatis reprobatur, & eodem Concilio. can. 10.

12 Verbum post mortem est mutatum, aut peremptum. H A E R. Damnatur Can. 1. eiusdem Concilii. pag. eandem.

Persecutio.

Persecutari est peccatum, nec unquam est erubescendum. Iurrelupini. H A E R. Inter alias confessionis circumstantias hæc connumerant, quod sit uerecunda, quod est scitum in Theologia: Ethuius error eo grauior, quo docent de nulla renunquam esse erubescendum. Et tamen nullus affirmat Adæ peccasse, dum erubuit senudum conspiciens. Gen. 3. & cap. 9. maledicitur Cham, qui uerenda patris fratribus demonstrauit. Hinc femoralia sacerdos portabat cum intrabat sancta. Exod. 39. Est ergo uiri modesti pro re, & pro tempore erubescere.

Vetus Testamentum.

Vetus Testamentum reiciunt Senetiani, & Anabaptistæ, hanc impiam, ac maledicam sententiam confutarunt Apostoli, qui ceperunt & Can. ediderunt, ac Catalogum librorum ueteris historiae. Huius meminit Saluator pluries in Euangelio, Petrus, & Paulus in suis epistolis. Tot Concilia Laodicenum, Cartag. Florentinum, ac Tridentinum. Patres, & tot Doctores exposuerunt; ad quid ergo perfidus Hispanus recedit ab Apostolorum, ac ecclesie definitioni: hic Seuetus, qui nixit anno 1554. combustus fuit ab ipsismet Lutheranis Geneuæ: qui ecclesie leges præscribunt non esse hæreticos comburendos: sed pro hæresis impugnatione non moror, sed ut errorem quisque Catholicos uideat, obiectis eorum satisfaciam.

Primò molesti nobis sunt hæretici, quia nituntur probare, uersiones esse corruptas, atque vitiatas, atque dissonas inter se, ac repugnantes. ergo etiam Hebræorum codices tales sunt. Hoc uerò, quod contra nos probant, nullo nititur fulcitur testimonio: si quidem, quod aliquando translationes non conueniant, non referendum est ad fontem limpidissimum, sed ad ipsos translatores, n. alitiosè enim multa permutauerunt, addiderunt, ac subtraxerunt, ut Symmacus, Aquila, Theodotion, ac alij iudaizantes. Septuaginta interpretes tacuerunt, quæ plurima ne sanctum darent canibus, uel ante Christi aduentum interpretantes aliqua non intellexerunt. Postque omnia ecclesia Spiritu Sancto assistente, inter uarias editiones certam, ac ueram selegit.

Secundò. Multa erant scripta carminibus. Ut Ioseph. lib. 2. heb. antiq. D. Hier. in præfatione Esaiæ. Euseb. Cæsar. lib. 10. Euang. præpar. quæ tamen hodie non leguntur. Respondeo, quod Patres isti non accipiunt uersus, eo modo, quos apud Virgiliū, Oratium, ac alios legimus, utque hebræorum uersus, sint per omnia nobis similes nostris, sed quia conueniunt peruetusta carmina cum nostris.

Vel dico, quod nec errarunt interpretes in translatione, si carminum leges non obseruarunt.

Tertio. Patres, quàm plurimi scribunt Hebræorum codices esse falsatos. Ut Iustinus contra Tryphonem. Orig. Hom. 12. in Hieremiam. Hier. 3. ad Gal.

Respondeo, quod admissio hoc, non sequitur, quod ecclesia errauerit, nam facta collatione ueritatem collegit, nec hebræorum imprudentia ecclesie nocere potest.

Quarto. Probant de singulis libris Moysi: & de Genesi quidem.

Nam sunt quæ in lege imperfecta, & ideo aliam legem tradidit Dominus. sunt alia, quæ non Dominus, sed Moyses dedit, pro lege, unde Matt. 19. dicitur. Moyses ob duritiæ cordis uestri permisit dimittere uxorem: quod tamen contrarium est Diuinae legi, quia erunt duo in carne una, & quod Deus coniunxit homo non separet.

Respondeo, quod lex Moyse à regione adno-

iram imperfecta erat, tamen quatenus conueniebat rudi illi populo erat satis. De repudij uerò lege dico, quòd aliud est dare repudium, aliud libellum repudij. Non dedit Moyses legem de repudio nec dixit. Qui uoluerit uxorem dimittat. sed libellum, hoc est, quòd si quis dimittere uoluerit non dimittat, nisi prius dato libello repudij, ut sic (quòd supra diximus) interposita mora animus ad iram præceps retardaretur.

Quinto, continet traditiones seniorum, quas Dominus sæpius inculcat. Mat. 7. & 15.

Respondeo, quòd ecclesia traditiones pharisæorum non collegit, sed textum ipsum.

Sexto, dicitur in Genes. quòd ante lucem erant tenebræ, ergo Deus erat in tenebris.

Respondeo, quòd nulla est consequentia, nam Deus nollet lux est, & lux mundi, qui habitat lucem inaccessibilem.

Septimo, describit Deum admirantem facta luce.

Dicitur, quòd non facit Deum admirantem, sed lucis approbatorem.

Octauo, maleuolum Deum describit prohibentem nè lignum homo commedat, & tamen brutis omnia concessit.

Respondeo, quòd maleuoli, sed benigni Domini est admonere, nè mala eueniant: idèd prohibuit lignum scientiæ boni, & mali, non ut nesciamus ea, sed ut nè per experientiam bonum, & malum cognoscamus, ut factum est.

Nono, serpètem nominat Dei meliorem, nam post esum ligni ait. Ecce Adam factus est, quasi unus ex nobis.

Respondeo, quòd uerba illa non sunt Dei affirmantis, sed ex probantis.

Decimo, serpens fortior fuit Deo, quia hominem decepit.

Dicitur, quòd non fuit Deo fortior, sed Adam à Deo recessit.

Vndecimo, uel Deus nesciuit Adam non seruaturum præceptum, uel fuit impudens quia præcepit, quòd sciebat non debere seruare.

Respondeo, quòd sciuit, & suo reliquit arbitrio, & pœna contemptoris docuit alios obedire. ut respondet D. Aug. lib. 1. cont. aduer. Iug. & proph. c. 14.

12. Ignarum facit Deum clamantem. Adam ubique.

Respondeo, quod Deus hoc fecit, ut hominè

prouocaret ad confessionem delicti, non quia ignoraret.

13. Timidum facit Deum, quia Angelum ad custodiam Paradisi posuit. Vel inuidi, dum uetat successibus.

Respondeo, quòd nec inuidus, nec timidus ex hoc Deus diiudicatur, sed iustus, dum exequendo sententiam ingredi peccatores ultra non permittit.

14. Facit Deum appetentem sanguinem animalium, & hircorum.

Respondeo, quod Deus exigebat illa sacrificia, non quia appeteret sanguinem, sed quia fidem erga Deum sic demonstrabant. Et quia erant umbra futurorum sacrificiorum.

15. Sæpissime facit Deum iracundum, & cum gladio uenturum dicit, ut omnia perdat.

Respondeo, quod Deus his passionibus perturbari non potest, describit tamen Dei iustitiam sic, ut ad terrorem peccatores excitaret.

16. Nominat Deum zelotypia laborantem, dum prohibet alijs Dijs illa sacrificia offerri.

Respondeo, quòd zelus Dei, de quo dictum fuit. Zelus domus tuæ comedit me. non ex anxietate, aut perturbatione animi proficiscitur, sed uirtutem ab amore emanantem, ac iustitia.

17. Maledictum uocat à Deo, omnem in ligno pendentem. Deuter. 27. ergo Christus & Petrus, & Andreas.

Respondeo, quod uocat maledictum, quia maledictionis pœnas suscepit.

18. Maledictum dicit, qui non nasciturus fuit semen in Israel. Exod. 23. f. Dent. 7. c. ergo Christus, & Apostoli erunt maledicti, atq; alij, qui se castrauerunt propter regnum Dei. Respondeo, quod per hoc intelligitur multiplicatio populi, & hanc benedictionem obtinuerunt à Deo. Alij dicunt, quod sunt spiritualiter intelligenda uerba multiplicationis, & de uirtutum operibus.

19. Animam facit mortalem dicens. Anima omnis in sanguine est. Leu. 17.

Dicitur, quod accipit animam pro principali parte corporis, ac operatione corporea, sine sanguine enim, nec est, nec operatur aliquid anima. Hæc soluit D. Aug. variis locis, quæ & à Manichæis, & alijs reducebantur.

Vidua.

Vidua.

Vidua non potest nubere. HÆR. Damnarè secundas nuptias hæreticum est. & D. Paul. 2. Cor. 7. dixit Viduis uilem esse continentiam, non tamen præceptam. Direct. 2. par. q. 6. nu. 28. c. p. uerbo Cathari. 24. q. 3.

Vinum.

Vinum nunquam bibere licet. Seuerus. HÆR. Aquam in uinum Dominus cōuertit in nuptijs, ut dicitur Ioan. 2. Vinum in Cœna bibit Dominus, & Apostoli. Mat. 26. D. Paul. hortatur Timot. 1. cap. 5. Ut modico uino utatur propter stomachi debilitatem, quæ legem obseruauit gloriosissimus, ac beatissimus Pater Dominicus. Est tamen illicitus potus immoderatus, de quo D. Paul. ad Rom. 4. D. Thom. 2. 2. q. 149. art. 3.

2. Vinum non est materia Eucharistiæ. HÆR. Alibi hoc fuit confutatum, & D. Mat. c. 26. Luc. 22. refert Dominum uinum in calicè apposuisse. Et Concil. sextum Constantinopolitanum. Can. 32. & Triburense. c. 19. tom. 2. pag. 790. & ante in Concilio Antiochod. can. 8. Prohibetur nè quis mellium, quòd mullum appellatur, nec ullum aliud quod poculum extra uinum cum aqua offerre possit. tomo eodem. pag. 185. Direct. p. 2. q. 6. num. 24. cap. pen. uerbo Seueriani. 24. q. tertia.

Virginitas.

Virginitas apud Deum nullius est meriti. Iouinianus. HÆR. In Germania etiam extincta est uirginitas, & unicuique permessa est licentia delirandi, & beatiorum se quisque putat pluras insanias, ac magis no uas excogitare ualet, aut explosas reuocare. Et vnusquisque profert de religione; ac sacris dogmatibus impunè quodlibet. Quanti uerò sit meriti uirginitas exemplo D. Ioann. Euangelistæ, ac aliorum certum est ex sacris literis. Et ex Apostolica traditione habemus uirginum consecrationem, ut scribit Ignat. epistola vndecima ad Antiochen. Patres hanc semper comendant, ut Cyprian. de habitu pudic. & bono coniugali.

D. Hieron. Basil. librum edidit de uirginitatis laude, quam uouerat, & in oratione funebri D. Gregor. Nazianze. testatur. Chrysost. tom. 5. docet, quòd fœminæ regu lares non cohabitent uiris. D. Aug. de Ciuit. Dei. lib. secundo, cap. 26. D. Thom. 2. 2. q. 152. D. Bernar. serm. de Nat. & alij quos uerbo Castitas commemorauit.

2. Virginitas non est nobilior matrimonio. Eracl. HÆR. Ex superioribus ista hæresis confutatur. At impugnant, primo, quia matrimonium est Sacramentum, non uirginitas. ergo matrimonium nobilior erit.

Respondeo, quòd non tenet cōsequentia. Nam Diuina uirtus, non est alligata Sacramentis. Adhuc Beata uirgo habuit plenitudinem gratiæ sine Sacramentis, & Apostoli die Pentecostes, nec erant vxorati. Martyrium etiam est matrimonio præstantius. Non ergo sacramenta sunt alijs præstantiora. Nec derogamus Sacramentis, sicut nec argento dum dicimus, quòd aurum est eo præciosius.

Secundo, Apostoli habuerunt uxores. Respondeo, quod de solo Petro legitur, quòd eius Socrus tenebatur magnis febribus. Pau. & Philip. non habuerunt. & filix, quæ nominantur Philippi in Actis Apostolorum, non est Apostolus, sed vnus ex septem, qui mensis seruebant.

Tertio, docet Apostolus, quòd Episcopus sit vnus uxoris uir, quomodo, ergo uirginitas nobilior.

Respondeo, quòd ob ministrorum necessitatem in primitiua Ecclesia erat permisum, ut Episcopus eligeretur, qui haberet uxorem, non tamen necessariò, sed ne esset bigamus, qui & defuncta non poterat aliam ducere, sicut nec Græci hodie suscipiunt.

Virtus.

Virtus non est necessaria in nostris operationibus. Luth. HÆR. Quamuis Spiritus sanctus nos moueat ad uirtutum opera, facit tamen hoc suauissima dispositione, quæ à uirtute proficiscitur, nec perfectum est opus quoad usque procedat ex uirtute, ut in actione meritoria probatum est, in alijs etiam compertum est, quòd tunc homo laudabiliter, & uirtuose agit, quando uirtute comite operatur, ut Phyllosophi omnes, ne dum hdeles fatentur.

Vir.

- 2 *Virtutes Theologicae, non sunt tres.* H A E R. Cum D. Paulo Doctores sacri affirmant tres esse virtutes illas, de quibus 1. Cor. 11. Fides, Spes, Charitas tria hæc.
- 3 *Virtutes morales, non sunt quatuor.* T E M. Non est aliqua dubitatio de hoc apud peritos, sed quisque ex Phylsophiæ principis has quatuor uirtutes agnoscit, quas & Cardinales uocant, Prudẽtiã, Iustitiã, Temperantiã, & Fortitudinem.
- 4 *Virtutes sunt ne sine charitate ueræ uirtutes?* Ex D. Augustino non est facilis huius quæstus solutio. Nam de gratia, & lib. arbi. ca. 18. expressè dicit, quòd qui quid se putauerit homo facere bene sine Charitate, nullo modo sit bene. Et li. 4. aduersus Iul. cap. 3. ait, non esse uerè iustum, nisi, qui ex fide uiuit, neque ueram esse Iustitiã, nisi ubi est Regnum Dei, neque ueras uirtutes nisi ubi uera est sapiẽtia, & Charitas Dei, negat etiam in gentilibus ueras uirtutes, quia pleraque ad inanem gloriam faciebant, orbatu charitate, & gratia. Aliquando uerò concedit, & quod Gentiles sic meruerunt bona temporalia & Regni prosperitatem. Ut ergo ita cõcilientur ad D. Th. recurramus. par. 2. q. 67. ar. 4. ubi ait, quòd fides, & spes possunt esse uirtutes secundũ inchoationem quandam, non tamen ueræ, & perfectæ sine Charitate. Erunt tamẽ fides, spes, sine Charitate, quia secundum proprias earum rationes non pendent, à Charitate. Virtutes quoque morales, & acquisite, si secundum homines loquamur sunt ueræ uirtutes, & bona, at non apud Theologos, quia sunt informes, nec uitam æternam merentur. Sunt uirtutes ueræ, at que perfectè physica loquẽdo, at nõ Theologica. Ut scribit D. Aug. lib. 5. de Ciu. Dei, cap. 19. Et D. Tho. secunda, secunda. quæst. 151. tertium. Quod in Paganis non est uera Castitas, quia non respicit finem uerum.

Visio.

Visio Beatorum, qua Deum uident non est intuitiua, ac facilis. H A E R. E T. Vita æterna est ut cognoscamus Deum facie ad faciem, quæ & si non sit facilis, quia superat naturæ uires, tamen lumine gloriæ roboratus Beatorum intellectus, absque ulla fatigatione uident. Direct. p. 2. q. 8.

Vita æterna.

Vitam æternam sine Charitate consequi possumus. H A E R. Aperte repugnat dictio Saluatoris, sine me nihil potestis facere, & D. Pauli. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis. Direct. 2. part. q. 10.

Votum.

Vota non sunt facienda. Lamperianus, Erasmus. H A E R. E T. Docuit Lamperianus nihil esse ex necessitate faciendum, sed omnia esse libera, quo sit ut damnentur uota ab eo. Erasmus etiam, ut liberos Christianos omnes redderet à uotorum uinculo absoluit, & in Germania nouis ritibus Plutoni sacrificatur perfractis claustris, perforatis Cœnobijs sacrarum Virginum, & uiuorum continentia percalcata libidinari permittitur. Et quis tam Barbarus, tam sepius tam uitis omnibus obrutus, qui hæc probare possit? Gentiles certè tantum piaculum, nequaquam probassent, nam grauissimè puniebatur Virgines uestales quæ apud Romanos pudicitiam uiolabãt. Scriptura etiam sacra uouere suadet. Et Iacob uotum uouit se daturum decimas, ex omnibus, quæ ei Deus dederit. Gen. 28. D. Uouet Ieptè se Domino imolaturum, quòd si bi reuertenti, à cedendis Amonitis occurreret, Iud. 11. unde, ut staret promissis, filia non pepercit. Uouet Israel se deleturũ vrbes Arad si Deus dederit eum in manus. num. 21. Voto, ac iuramento constringit Saul populum, ne quicquam gustent ante uictoriam, unde accidit, quòd populus lassus commedit contra Dei præceptum cũ sanguine. secũ. Regum. 14. Uouet Anna, si Deus dedisset sibi filium, se illum ipsi datum, quamdiu esset ei usui. 1. Regum primo. Uouebant Nazarei, cum se consecrabant Domino. Meminit uotorum. Esaias, Hieremias, Naum, Malachias, & scriptura passim de uotis agit. Probat uota Concil. Gangente Decreto ultimo. Iol. 4. capitu. 55. Valentinum capitulo, secundo Trident. sess. 25. Decreto de Regul. & Monial. capitulo primo in principio. & capitulo, 19. D. Tho. secunda, secunda. quæst. 189. 5. & Caiet.

2 Vota

2 *Vota non sunt adimplenda.* H A E R. E T. Tollunt Lutherani omnem conuictum humanum, uitam politicant, commercia omnia, dum negant fidem, ac promissa non esse soluenda docent. Contra quos ait Dauid. Vouete, & reddite Domino Deo uestro. & alibi. Vota mea Domino reddam.

Et iterum, reddam tibi uota mea, quæ distinxerunt labia mea. Et illud in numero. Si quis uirorum, uotum uouerit Domino, nõ faciet irritum uerbum suum. Et illud Deuteronom.

Cum uoueris Domino non tardabis reddere, quia requiret, illud Dominus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Et illud eccl. Si quid uouisti Deo, nõ moreris reddere, displicet enim infidelis, & stulta promissio. Votum suum adimplet Anna. 1. Regum. 1. Hiepte filiam imolat, ut uotum adimpleat, Iud. 11, & si nimis austerus. Permissit Dauid Absalon recedere à se ut uota quæ concepisse dixerat, redderet Domino. Demum, si donatio inter uiuos reuocari amplius non potest, quomodo promissa Deo remoueri possunt. Ste mus ergo promissis, & qui non seruat gra uiter puniendus est.

3 *Votum non est, nisi de his, quæ debemus Deo dare.* H A E R. E T. Huius etiam hæresis auctores sunt nonnulli Lutherani, qui dixerunt, uota emittere sanctum est, at de illis tantum uouemus, quæ sunt à Deo præcepta, & hoc secundum dictum repugnat sacris literis, ac Ecclesiæ definitioni. Nam ex superioribus locis, ac sanctorum gestis apparet, quod multa uouerunt. Ut Anna. Ieptè, Iacob, & alii, quæ non erant à Deo præcepta nec seruare tenebantur. Religio si ante emissum uotum, nec huic obedire prælato cogebantur, nec temporalia abdicare, & caste uiuere tenebantur multa ergo sunt supererogationis, q̄ à Dei consilio non præcepto pendent, ad quæ post uotum iure stringimur.

4 *Votum Papa si fuerit simplex non potest dispensare.* Beguina. H A E R. E T. Hoc repugnat definitioni ecclesiæ, ac omnium Doctorũ. Nam potest Papa iuxta rei exigentiã, ac ecclesiæ utilitatem dispensare, ut diximus aliàs. Quod tamen de solemnĩ negant peri-

tiores. Debet tamen ex iusta, ac rationabili causa dispensari.

5 *An uotum quo quis se uouit aliquid daturum alicui ecclesiæ commutari possit.* Excedit hoc dubium limites nostros, qui tantum quæ fidei sunt contitet, at quia Doctorum dissentio erroris non raro est occasio, illud sentio pertransire nolo.

Guglielmus & Pisana (apud Caiet.) arbitrantur commutari non posse, quia ius illi ecclesiæ est acquisitum.

Alij uerò dicunt, quod si utilitas exposcit commutari potest sicut alia uota.

Hanc sententiam probat Caiet. Quoniam tota promissio est facta Creatori, & rationali Creaturæ, qui uoti sunt capaces & promissionis, & cum promittitur imaginĩ, uel Sancto, Deo sit primum. At promissiones Deo factas commutare possumus, ergo & istam.

Confirmatur, quia apud Theologos omnes promissiones, & uotum soluuntur per Religionis ingressum.

Huic subscribo opinioni, ut pote magis rationi, ac Theologis consentanea.

Usura.

Usura non est peccatum. Græci. H A E R. E T. Accribunt Græcis hanc hæresim, quam tamen hodie nemo Græcorum tueretur, pluries enim cum eis multis in locis sciscitatus sum. Tamen confuto, etiam quod nullus sit defensor, ut ueritas in aperto sit. Prohibetur usura Exod. 25.

Si pecuniam mutuo dederis pupillo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. Leui. 25.

Si attentatus fuerit frater tuus, non accipies ab eo usuras.

Adhuc. Deut. 2. Non seneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam.

Et Dauid Psalmo 14. Nec pecuniam suam dedit ad usuram,

Lex Pontifici. huic consonat, & est Textus clarus. Caus. 11. quæst. tertia. capitu. exilii maui. & Non solum. In Concilio etiam Viennẽsi confutatur, ut habetur in Clem.

de usuris §. lane. & capitu. tertio. & capitu.

Cum

Cum tu. Et contra talem ueluti contra hereticum procedatur, ut Doctores affirmant.

Est ergo usura Diuino iure damnata, & peccatum contra naturam.

Nam pecuniam, quod pecunia gignat contra naturam est.

Hoc etiam peccatum apud Romanos erat execrabile, ut perfidus testatur Molinens: & à Saracenis, ac Turhis prohibitum. Direct. 2. p. q. 7. ser. 6.

2 *Vsura potest nò dispensari à Deo.* Difficile est soluere hoc quæsitum: pars nanque affirmatiua suadet, quia quæ contra secundæ tabulæ præcepta ex D. Bern. ac Thom. dispensari possunt.

Rursus Hebræis permissum fuit, ut ab extraneis usuras acciperent, non tamen à fratribus, ut dicitur Deuter. 23. D.

Demum, Deus multa alia dispensauit, quæ uidentur repugnare suis legibus, quare non in usuris. Vel dico, quod si Deus dispensat non erit propriè usura, sed fructus, quæ exigere, tunc iuste possumus.

3 *Vsura potest Papa dispensare.* T E M. Sunt viri doctissimi id asserentes. Iason. C. de summa Trini. & abducit Anch. consil. 243. Paul. de Castro consil. 3. uolum. 2. Barto. etiam. f. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Sonci. consil. 13. & 28. Et sicut potest dispensare, quod de Monacho, sit non Monachis, in decimis, & bigamia: sic in omnibus, quæ non sunt contra fidem potest dispensare.

Hoc & Vincen. Ioan. Andr. Abbas. in cap. proposuit. de concessio. præben. Alii è contra negant. Quoniam si aliqua ratione aduersarii probant: nò nisi, quia maius bonum sequatur.

At id non cogit, non enim sunt facièda mala, ut ueniant bona, nec ueniale peccatù, ut mortale uitetur.

Nec puer in puteo proiciendus, ut baptizetur, aut mulier prægnans occidenda, ut saluetur puer.

Rursus, est uitium contra naturam: ergo dispensare non potest. Est Diuino iure uetita, ut dictum est; ergo non potest Papa admittre.

Sic etiam Papa potest dispensare in usura contra Diuinam legem: ergo & in a-

liis, & in matrimonio, sacramentis, & similibus.

Demum, quomodo potest Papa facere; quod uitium sit uirtus, uel illicitum, licitum. Non ergo dispensare poterit.

4 *Vsuras potest Imperator sine peccato admittre.* H A E R E T. Non est Iurisperiti hoc expendere negotium, ideo non mirum si dum mittunt falcem in messem alienam, quod turpiter eos errare contingat.

Hinc deceptus est Paul. de Castro consil. 39. uolum. 2. Alexand. consil. 1. colum. 4. in principio, & consil. 2. uolum. 2. & consil. 187. eodem uolumi. Anchara. consil. 243. Quibus repugnant Bald. C. de sum. Trinit. l. 1. & in Auth. adhæc. C. de usuris: colum. 2. Quoniam Imperator iniquum est seruus Dei, ideo Domini legem abrogare non potest.

Idem probat Silu. vsura. 8. §. vlt. Tab. vsura. p. §. 5. Armilla. §. vlti. & Doctores Theologi. Quid enim iuris habet Imperator in his, quæ ad forum ecclesiæ pertinent. Nullus ergo, quæuis autoritate præcellat poterit usuras dispensare. Quæ omnia pinguiori minerua in tractatu de usuris sunt à nobis discussa.

Vxor.

Vxor heretici tenetur cum marito heretico habitare. T E M E. Si maritus Dei leges sic contemnat, poterit uxor separationem petere, ut dicitur Caus. 28. quæstio. 2. c. simili modo. At si ad ecclesiam redeat, tenetur illa maritum suscipere, si non sunt separati iudicio ecclesiæ. Nemo tamen altero uiuente potest alteri copulari. Iudic. Inq. verbo vxor. §. 1.

2 *Vxores plures licet habere.* H A E R E T. Catharinus impugnat Caieta. qui Matth. 19. super illis uerbis: Quicumque dimiserit uxorem: uidetur docere, quod plures conducere uxores, nec naturali, nec Diuina lege esse uetitum.

Et assert dectum Innocent. Tertii uiri sanctissimi, qui pluralitatem uxorum damnat dicens,

Ablo.

Absonum hoc uidetur, & inimicum fidei Christianæ, cum ab initio una costa in unam foeminam conuersa sit.

Rursus, euangelium dicit, & adhærebit uxori suæ, non dixit uxoris, sed uxori. Hoc decreuit Concilium Trident. sessio. 24. cano. 2.

Si quis dixerit licere Christianis plures uxores habere, & hoc nulla lege prohibitum. Anathema sit. Et damnatur Valentinianus Imperator, qui docuit licere plures uxores simul habere, ut scribit Socrates, lib. 4. eccl. histo. Permissum tamen fuit priscis patribus antiquæ legis uxores plures habere, quod nunc est uetitum.

3 *Vxore dimissa quacunque ex causa licet aliam ducere.* H A E R E. In superioribus confutauimus hoc, quod Catharino probatur. Direct. 2. p. q. 5. nu. 3.

4 *Vxo. es sunt communes.* Nicolaitæ. H A E R E. Quid magis repugnat amori coniugali, quid nos reddit magis Brutis similes, quam quod omnibus sit uxores cõmunes, hoc Barbaris displicet, hoc pagani prohibent; & iis tantum est licitum, qui laxatis habenis ueneris sunt mancipati, abeant ergo homines imorigeratissimi. Direct. 2. par. q. 6. cap. penul. ver. Nicolaitæ. 24. quæstio. 3.

5 *Vxor tenetur ne reddere debitum marito adultero?* H A E R. Nostre Academiæ antesignani inter quos Caiet. Affirmatiuam partem probat. Nam uxor non est caput uiri, nec tenetur corrigere uirum. Nec actus illicitus per hoc constituitur matrimonii. Alii uerò è contra negant, ut sic uir ab adulterio se cohibeat.

6 *Vxoribus pluralitas repugnat ne legi naturali?* Doctores non conueniunt in huius decisione

Nam Magister 4. distinct. 33. ex Ambro. & D. Aug. probat non repugnare: & de bon. coniug. c. 18. docet D. Th. q. nec uxori pluralitas repugnat, quando ex una non potest concipere, hinc (ait) Cato Romanus suam uxorem tradidit alteri hanc sententiam tuctur Duran. Gerson, ac Thostatus.

D. Thom. uerò distinguit: quod, quo ad finem secundarium, qui est pax, & uitæ tranquillitas est contra legem naturæ: at quo ad finem primariu qui est generatio prolis non est contra legem naturæ. Dur. ad-

dit, quod proterua uis impedit pacem: Et ethnici excusantur, qui Christi iuuuentum non cognouerunt.

Valentianus uerò Arrianus errauit, qui legem tulit, licere duas uxores habere, & ipse accepit, de quo & lib. 8. histor. tripar. capi. 11.

7 *Vxoribus pluralitas potest à Papa dispensari?* Audini quosdam affirmatiuam partem tueri: eo quia si dispensat in voto solenni, sic & quod quisque plures uxores ducere possit.

Ego uerò negatiuam defendo, quæ & magis consonat sacris litteris. & ex D. Paul. ad Cor. loco citato, nam si Christi, & ecclesiæ conuersionem significat, protectò, unus unam tantu ducere poterit, quæ ex sequentibus confirmantur.

8 *Vxor si fuerit sterilis, potest homo, saltem ex dispensatione alteri copulari.* H A E R E T. Quod olim tuit permissum, hodie non licet; & hanc ueritatem à Gratiano habemus disputatam. 33. quæstio 4. Qui ex D. Ambro. lib. de Patriarchis, ac D. Augusti. super Ioan. probat non licere, & concludit post multa.

Nulla modo Christianis licere, siue propter uxoris sterilitatem, uel ob infirmitatem, uel turpitudinem, cum alia committeri: super quo nec etiam Pontifex dispensabit.

Hoc significant uerba Domini. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo.

Quod uerò alios induxit; ad probandam pluralitatem sunt testimonia ex sacris litteris.

Primum Abraham Gen. 16. & Iacob Gene. 30. qui ex ancilla uxorem suscepit. Ad hæc Gedeon plures habuit uxores ex quibus se pruginta filios sustulit. Iud. 8.

Elcana uxores duas habuit. 1. Regum 1. David plures habuit uxores Abigail, Michol, Achinoam. 1. Reg. 25. ergo licet plures uxores habere.

Respondeo his omnibus, quod illis fuit permissum, ut Dei populus propagaretur, in quo tantum eius cultus seruabatur, & terra tunc replenda era.

Nunc uerò eolum replendum, non terrena propagatio.

Nec sunt adulter Abraham, nec concubina retinuit; hoc enim nūquā fuit licitū, sed legi-

legitimum fuit matrimonium, ut Theologi probant. Et D. Tho. in additionibus ad tertiam partem, nam habere concubinam est contra legem naturæ.

Vir potest remittere ius, quod in corpus mariti habet, & alteri mulieri concedere. H A E R E T. Quod maritus peccet, etiam quod de consensu uxoris alteri coniungatur docent Doctores omnes.

Nam mulieres appetere non licet, ut admonet Dominus. Qui uiderit mulierem ad concupiscendam eam, & c. Et alibi. Qui dimissa uxore aliam duxerit mœchatur. Mulier ergo non habet hanc facultatem in corpus uiri, & filii essent spurii. Nec plura hoc loci, ubi ad finem nostra festinat oratio.

Zacharias.

Zacharia Prophecia negari potest. H A E R. In exordio suæ prophetiæ, uir ista sanctus seipsum describit fuit filius Barachiz ex terra Chaltæorū nepos Iddo. De eius prophetia mentionem facit Matt. & eius ingressum in Hierosolymā. Vixit contemporaneus Aggæi Prophetæ. Moritur senio confectus in Iudæa, ac propè Aggæum tumultatus, circa annū ab orbe condito ter 1460. Prophetauit templi reedificationē, ac multa alia de Ciuitate Hierosolyma. De quo Epiph. de vit. & int. proph. D. Hier. in 1. c. huius.

F I N I S.

Hactenus Illustrissime Domine Cardinalis Amplissima denuo fortissima lapides decisi sunt, ad ecclesiam construendam, ac propugnandam, quam nec Infideles, nec hæretici euertere unquam potuerunt. Ad Dei optimi Maximi laudem, ac gloriosissimi Patris Dominici, D. Thomæ, ac Sanctorum omnium.

Venetijs, Die xiiij. Iulij M D LXXV.